

114
S
4

AUGUSTINI THEINERI

DISQUISITIONES CRITICAE
IN PRAECIPUAS CANONUM ET DECRETALIUM
COLLECTIONES

SEU

SYLLOGES GALLANDIANAE

DISSERTATIONUM

DE

VETUSTIS CANONUM COLLECTIONIBUS

CONTINUATIO.

*Bibliothecae Regiae Borbonicae
Neapolitanae, auctor*

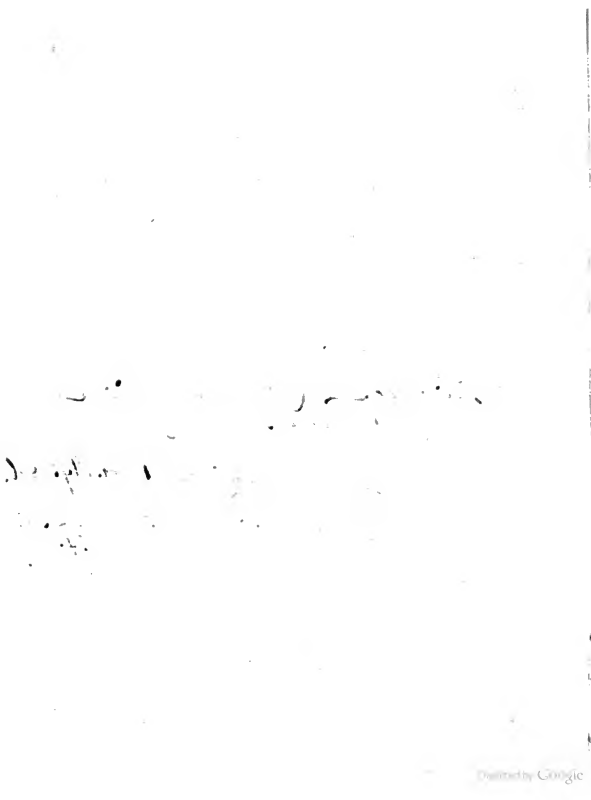
Romae 18 Non. Mayi 1836.

*Per scriptum et reverendiss. Dom.
Angelum Latium,
etc.*

ROMAE
IN COLLEGIO URBANO
M. DCCC. XXXVI.

ANGELO MAIO

SACRI CONSILII

CHRISTIANO NOMINI PROPAGANDO

A SECRETIS

AUGUSTINUS THEINERUS.

Quod ad ecclesiae romanae decus aliqua ex parte augendum et eruditorum hominum utilitates pro viribus amplificandas ante aliquot annos laboriosum susceperam opus, id nunc demum, quamvis neque perfectum admodum neque expolitum, litteratorum reipublicae universae non sine verecundia exhibere cogor. Ut illud, qualecumque tandem sit, tibi inscriberem, et mens et animus me vehementer hortabantur. Mente enim ego jamdudum noveram, neminem profecto esse, cui hoc doctrinarum genus quam Tibi gratius acceptiusque esse queat. Quippe Tumet, asperiori quamvis sublimiorique progrediens via, huc jam inde a prima adolescentia uberrimam

ingenii tui facultatem contulisti ; heic cum honestissima quiete immortalem jam nunc laudem peperisti. Sentiebam autem animo hoc a me Tibi potissimum esse tribuendum , quod non modo Romae consisto , sed et studiis istiusmodi meis indulgere satis commode possum , et Urbano huic collegio , cui tanta cum sapientia moderaris , inutilis omnino non sum. Cui singulari ac paene divino beneficio quum parem , quam rependerem , gratiam omnino non haberem , hanc , quae sese mihi praebebat , occasionem arripere non distuli , in qua quantum poteram luculenter meum erga Te gratum testarer animum. Perge monumenta aere perenniora Tibi extruere , mihiq̃ue , ut facis , benigne adeo liberaliterque favere.

Romae Prid. Non. Mart. An.Christ. M. DCCC. XXXVI.

PRAEFATIO:

Opus hoc quaecumque, diuturni laboris toediique fructum; in publicam lucem edituri necessarium omnino arbitramur pauca praefari, totumque nostrum consilium cum nostris lectoribus communicare.

Juris canonici historia a sapientissimis quibusque ecclesiae catholicae viris tanti semper est habita, ut ex iis plerique, fere ab adolescentia, animum ad eam pervestigandam converterint, in eaque excolenda integram paene vitam insumendam putarint. Ac re quidem vera quid christiano homini jucundius, quid utilius unquam reperiri potest, quam diurna nocturnaue manu vetera illa versare documenta, in quibus tum romanorum pontificum sanctissimorumque conciliorum, tum doctissimorum ipsius ecclesiae patrum aureae praeceptiones continentur? Ex hoc scilicet veluti armamentario quotquot unquam fuere germani ecclesiae pastores, ad rem christianam prospere regendam, sumpsere prudentiam; hinc clericorum ac sacerdotum sanctimonia formam atque incrementum accepit; hinc ipsius christianae plebis vita moresque ad veram evangelii formam sese componere didicerunt. In hisce ecclesiae canonibus singulae religionis nostrae aetates vividissimis, ut ita dicam, coloribus intuentium oculis sese exhibent. Dummodo rudiora, quibus non raro involvuntur, tegumenta amice detrahamus, ubique divinam illam deprehendimus virtutem, quae nunquam ecclesia non regitur. Haec cernimus Dei ipsius spiritum illum esse, qui incredibilem hominum levitatem ita confirmat, ut ipsius veluti ope tum fidei placita, tum sanctissimas vivendi leges impunitabiles tueatur. Quod si pro temporum diversitate, proque diverso hominum ac gentium ingenio atque usu aliquam leges ipsae mutationem quandoque subierint, id ab ipsius spiritus prudentia ac suavitate ita semper proflixit, ut ecclesia, quin maculam hinc rugamve ullam contraxerit, pulchrior imo in dies nobiliorque emergerit. Quare in hujusce actatis nostrae asperitatibus, in tanta rerum omnium humanarum perturbatione, in luctuosissimis amantissimae matris calamitatibus nihil, nostra quidem

sententia ad gravissimum animi dolorem recreandum accomodatius reperiri potest, quam si vetustiora haec monumenta, ea qua par est docilitate ac reverentia pervolvimus. Ex hac enim una canonici juris historia facile conspiciamus, unde idonea quaeque sumenda sint arma ad praefractam hostium callidissimorum audaciam perfringendam, unde salubriora depromenda adjumenta tum ad singulorum hominum mores nedum ad meliorem frugem revocandos, sed et ad eos ad veterem integritatem virtutemque componendos, tum ad totius reipublicae ordinem beatitatemque restituendam.

Atqui hujus nostrae aetatis conditio ideo etiam magis magisque deploranda est, quod quum ex hac parte innumeri fere ii sunt, qui christianae religionis dogmata fidemque ipsam nefarie proculcantes in hominum animos nova errorum portenta intrmittere contendunt; ex altera parte iidem ipsi, qui ab nostra fide ne latum quidem unquam recedere sese velle profitentur, ipsius tamen ecclesiae leges temere aperteque aggrediuntur, ac illas, ut ut saeculorum auctoritate commendatas, doctissimorum sanctissimorumque virorum suffragiis confirmatas, sus deque subvertere, ac pro lubitu immutare minime verentur. Stulti profecto, ne dicam impii, isti etiam sunt appellandi; utpote qui ecclesiae naturam integritatemque aut turpiter ignorant, aut atrociter dilacerant. Quo enim fieri pacto potest, ut ibi fides intemerata servetur, ubi disciplina, inconsulto etiam ipso romano pontifice, pro cujusque arbitrio immutatur? Ecquid enim aliud haec est disciplina, nisi maximum validissimumque totius fidei praesidium? Quorsum ecclesia, quam Sanctus ipse Spiritus omnem edocet sapientiam, leges ejusmodi condidit, nisi ut una, sancta, catholica atque apostolica doctrina sospes semper atque incolumis perseveret? Num exterior ecclesiae habitus novas in dies subeat formas, quin ea, quae hoc habitu induitur, virtus ullum exinde capiat detrimentum? Exterior scilicet hic habitus est, qui qualis interni spiritus conditio sit penitus declarat, exterioribus hisce veluti testibus tota religio dignoscitur; hinc ipsa conservatur; hinc in ultimas etiam totius orbis regiones propagatur. Cuilibet igitur qui neque vocatus a Deo sit tamquam Aaron, neque ulla aliunde polleat auctoritate ad ipsam religionem administrandam ac per orbem universum disseminandum, indiscriminatim tribuetur, ut sanctissima ecclesiae instituta ita sibi arroget, ut quae placeat, retineat, quae minus, respuat? Vidimus

heu saepe nimium superioribus aetatibus ecclesiasticae disciplinae contemptum ipsius fidei contemptum paulatim peperisse. Ab iis qui nunc sunt ejusdem disciplinae contemptoribus utinam gravem adeo jacturam Deus avertat!

Quae quum ita sint, operam oleumque minime nos perdidisse arbitramur, quum praeclarissimorum virorum vestigiis insistentes ad antiquiores et decretalium et canonum collectiones pervestigandas explicandasque studia haec nostra, qualiacumque ea tandem futura sint, contulimus. Quo tamen in opere illud prae ceteris ob oculos nobis propositum fuit, ut, quae in scholis atque in ecclesiae iudiciis potissimum celebrantur, collectiones, codicem scilicet decretalium Gregorii IX ac Gratiani decretum, novis susceptis disquisitionibus illustraremus.

At enim priusquam ea percenseamus quae sedulo heic perficere contendimus, praestat paucis commemorare quidquid operis plerique illustriores viri, tum ipsi praesertim romani pontifices in hunc eundem finem suscipere non dubitarunt.

Quum saeculo decimosexto ineunte et Lutherus et alii, qui nobilissimum sibi nomen vindicantes, sacrarum rerum emendatores appellabantur, religionem catholicam undique oppugnare atque ecclesiae sinum atroci schismate dilacerare aggressi sunt, non est profecto cur miremur, quod juri etiam canonico ac Gregorii IX et Gratiani collectionibus, quae id temporis tum in scholis tum in iudiciis principem obtinebant locum, ingens teterrimumque bellum illatum fuerit. Nec difficile profecto fuit tenebrioni illi nequissimo intra wittenbergensis arcis muros codices, in quibus decretalium ac canonum textus erant descripti, non sine scenico apparatu flammis injicere; romanos vero pontifices ceterosque laudatissimos canonum auctores turpiori quolibet conviciorum genere proscindere. At parem ubique illius vota exitum non sunt sortita. Eam enim sanctissimarum ejusmodi legum virtutem efficacitatemque, per quam jam inde a tot saeculis non ecclesiastica modo, sed et civilia negotia, non sacrae tantummodo ecclesiasticorum virorum familiae, sed res christiana universa prudenter adeo regebatur, voluisset ipse et ab hominum animis radicitus evellere, et e scholarum iudiciorumque usu penitus eliminare. Quin id tamen assequi posset, quamquam invitus fremensque eodem fere tempore, quo ferrum ac flammam quaqua-

sus per Germaniam inferebat, conspiciere coactus fuit doctores academicos wittenbergenses ecclesiae leges explanare atque interpretari, eque suis sectatoribus plerosque jns canonicum, quod neque unquam e Lutheranorum palestris penitus exulavit, doctis profecto ac laboriosis lucubrationibus illustrare. Hinc non sine aeterni Dei consilio factum est, ut qui sublati romanorum pontificum sacrorumque conciliorum legibus rempublicam in integrum restituere, ac novi etiam perfectiorisque rerum humanarum regendarum ordinis auctor esse praesumpserat, a sapientibus quibusque posteriorum temporum jure habeatur veluti primum seditionum omnium caput: quippe qui tum exemplo tum doctrina illorum omnium motuum tempestatimque, quibus post ipsum res christiana et publica frequenter adeo perturbatae fuerunt atque etiamnum perturbantur, potissima fuit causa. Atqui quando haec nequissimi homines in catholicae ecclesiae perniciem irritum conatu moliebantur, canonicas collectiones romani pontifices non solum tueri, sed et ad absolutissimam, quantum fieri poterat, formam revocare contendebant. Arduus profecto ac diuturnus labor, qui nonnisi per iteratas easque prudentissimorum ingeniorum ope elaboratas eorum fontium omnium, unde et decreta et canones defluebant, recensiones perfici non potuisset. Pius PP. IV. huc animum primus admovit: at temporum angustiis adstrictus successor totum negotium transmisit. Sanctus igitur Pius V tam grave munus non uni viro, sed quinque cardinalium congregationi demandavit, quae ab ipso opere suscepto *congregatio de emendatione decreti Gratiani* appellata est. Fuere autem Marcus Antonius Columna romanus episcopus Praenestinus qui desideratus est III. Idus Maji MDIIC, Hugo Boncompagnus Bononiensis qui paullo post Gregorius XIII. P. M. salutatus est obiitque Id. Apr. an. MDLXXXV. Alexander Sfortia romanus episcopus Parmensis Sacrosanctae Basilicae Sanctae Mariae Majoris archipresbyter, qui diem obiit supremum XVII. Kal. Jan. an. MDLXXXI. Gulielmus Sirletus calaber S. R. E. Bibliothecarius, qui VIII. Id. Oct. in Christi pace quievit, ac denum Franciscus Alciatus episcopus ariensis et civitatis S. R. E. Poenitentarius, qui XII. Kal. Maji an. MDLXXX. vivere desiit. Horum sanctimonia, sapientia, res praeclare pro ecclesiae gestae omnem eloquentiae nostrae laudem longe exsuperant. Iis tamen serius accessere et Guido Ferrerius episcopus vercellensis, qui

inter mortales esse desiit XVII. Kal. Jun. MDLXXXV. et perillustris ille Antonius Caraffa S. R. E. Bibliothecarius, qui Idib. Jan. MDIXC. cum immortali mortalem vitam commutavit.

Cardinalibus hisce praeclarissimis additi sunt adjutores viri quindecim, clerici omnes, doctrina litterisque praestantissimi, qui sedulo instruerent adornarentque quidquid ad optimum totius operis exitum erat necessarium. Quos inter numerabantur Felix Perettus, qui paullo post, anno scilicet MDLXX Cardinalis est factus, anno autem MDLXXXVI. pontifex maximus creatus, Sixti V nomen sibi sumpsit; Michael Thomasius episcopus ilerdensis, Lucatellius episcopus postea regiensis, Franciscus Torres et Franciscus Leo, hispanus uterque, qui vix operi manum admovent, quum societati Jesu nomen dederunt.

Summa integritas peculiarisque prudentia omnium animis dux erat. A Gratiani decreto ductum exordium est: quumque satis constaret, in eo adornando Reginonis prumiensis, Burchardi wormatiensis, sancti Anselmi luccensis, Deusdedit, Polycarpi atque Ivenis operibus Gratianum fuisse usum, eadem ipsi opera perquam diligenter pervestigarunt; quaelibet capitula, quae illinc Gratianus deprompserat, subtiliter conquisierunt; quoties vero aut inscriptionum textus, aut decretorum ac canonum lectio integrior rectiorve occurrebat, in novam, quam parabant, editionem intulerunt. Loca tamen similia ac parallella, emendationes, ac singulae variantes lectiones singulis Gratiani capitulis adscriptae ab ipsis fuere. Ejusmodi canonicarum collectionum, ipsiusque Gratiani decreti pleraque exemplaria inter copiosissimae vaticanae bibliothecae codices servabantur: atque haec eadem congregationi nostrae usui atque adjumento fuerunt.

At enim praeter veteres canonum collectiones romani emendatores, quos cum *Venusino emunctae naris homines* jure praedicamus, conciliorum etiam acta, pontificum et tabulas et tabularia, sanctorum patrum caeterorumque ecclesiasticorum scriptorum opera, quae saepe adeo opem Gratiano tulerant, saepe et ipsi adierunt; singula quaeque ad critices normam distinxerunt, adnotarunt, emendarunt, ita tamen, ut nunquam satis ipsis fuerit libros jam inde typis editos inspicere, quinimmo cum praestantissimis vetustissimisque quos prae manibus habebant, codicibus omnia contulerunt.

Juvat heic ordinem etiam quem sibi in agendo servandum proposuerant commemorare. Inter sese invicem pensum ex aequo partiti fuerant: hic ex canonum collectionibus, ille ex sanctorum patrum operibus, ex pontificum tabulis alter loca similia ac parallela colligebant. Quum simul coibant quotidianum quisque pensum proferebat, illudque communi ceterorum iudicio subiciebat. Scriba emendationes omnes, quae omnium suffragiis probabantur, in codicem ad id comparatum diligenter illico referebat, ut in novam decreti recensionem editionemque suo tempore transferrentur. Publice quandoque ac una omnes conveniebant; privatim saepius ac tantum ex parte: hinc congregationes partim generales, partim privatae dictae sunt. In privatis gravissimae quaeque quaestiones proponebantur prudenterque discutebantur: in publicis communi suffragio modus praescribebatur, quo fieri emendationes deberent. Hinc sermo in iis erat non raro de pecuniis, etiam ceterisque omnibus adjumentis, quae ad opus provehendum absolvendumque accomodata ac necessaria videbantur: a qua consuetudine nunquam discessere postquam in congregatione, quae habita est VII. Kal. Octobr. MDLXIX. constitutere, ut quidlibet ad emendanda decreti capitula quomodocumque pertineret in privatis tantummodo conventibus discuteretur ¹⁾.

Quum primum omnes ad generalem congregationem conveniunt, emendationum normam sibi proposuerunt, quae quindecim fere capita amplectebatur. Privatim quod res ipsa postulabat, frequentius quam publice sapientissimi viri ter quaterve singulis mensibus, perquam raro semel coibant. Ex iis quae supersunt monumentis certum est, tres ad summum quatuor congregationes generales singulis annis habitas fuisse; certus etiam est dies, in quo tum privatim tum publice conveniebant, certa denique nomina singulorum qui conveniebant, ac quidquid in singulis conventibus agebant.

Gratiani tum opus universum, tum singulae partes a capite ad

1) Censuerunt illustrissimi Cardinales, ne prolixius apud illos agatur, ut imposterum non omnia, sed ea tantum in congregatione generali apud oranes referantur, quae in privata apud illustrissimum Alciatum doctoribus debita, aut altiore deliberatione digna videbuntur. Caetera vero, quae levia sunt, et in quibus difficultas nulla versatur, ea ex auctoritate illustrissimi Alciati in ea congregatione ita statuta et definita esse censentur, ut amplius in consultationem venire non debeant.

calcem pervestigatae perquam acute ac judicatae illustrataeque sunt. Exordientes a primae partis distinctiōibus ita ordinatim ad ulteriores progressi sunt, ut in singulis conventibus duas, ad summum tres distinctiōes absolverint, exceptis longioribus majorisque molis quibusdam, ad quas adornandas plures conventus necessarii quandoque fuerunt.

Alciato Cardinali fuerat demandatum, ut privatis conventibus praeeset, quod revera praestitit ab VIII. id. Maj. an. MDLXVI. quo die primum quindecimviri, quos superius commemoravimus, convenerunt, usque ad III. non. aug. anni MDLXXI. Quoniam vero paullo post Mediolanum adire jussus est, ut cum Caesare de rebus ecclesiasticis ageret, in ejus locum suffectus est Caraffa Cardinalis qui intra eundem annum praefuit congregationibus diebus haec scriptis, nempe XVI. Kal. Aug. III. Non. et IV. Id. Sept. XV. et VIII. Kal. et VI. Id. Oct. VIII. Id. et Idib. Nov. ac demum XVI. Kal. Dec. In congregatione quae habita est ante diem XVI. Kal. Dec. primae Gratiani parti finis est impositus; ac omnia, quae in singulis conventibus fuerant paracta, in librum de quo superius fuit sermo, relata sunt, continenturque in primo volumine et medio secundo.

Nulla interposita mora ad secundam tertiamque Gratiani partes animum quindecimviri appulerunt; Alciatus qui Mediolano redierat cum Caraffa rei universae praeclare regendae sese totos dedidere. Prid. Kal. Dec. eodem anno nova iterum congregatio habita est, ceteraque deinceps ita, ut sub medium annum MDLXXII Gratiani decreti emendatio perfecta omnino atque absoluta fuerit. Haec omnia sedulo descripta leguntur in tribus codicibus vaticanae bibliothecae hosce numeros praefereantibus 488g. 4891. 4892. Eos adeundi facta nobis perquam liberaliter copia est; atque illinc notas plerasque, quas in opere proferimus, decerpimus. Interim abiit ad coelestes sanctus Pius V, eique successor datus est Hugo Boncompagnius qui tunc temporis Gratiani decreto emendando erat septemvir. Gregorius XIII appellari ipse voluit, ecclesiamque universam sanctissime administravit a die III Id. Mai. MDLXXII, ad diem IV Id. Apr. MDLXXXII. Illum ecclesiasticae disciplinae reformatorem juve celebramus colimusque; quippe praeterquam quod nihil ipse intentatum reliquit, ut quotquot catholica religio recenset ministros

ad omnem virtutum ac litterarum genus instituerentur; incredibili etiam liberalitate consuluit, ut romanis emendatoribus nihil, quod ad opus perficiendum utile atque opportunum foret, deesset.

Supersederi a communibus conventibus tamdiu ille quidem iussit, donec doctissimi viri indicem conficerent, qui complecteretur quidquid in Gratiani decretum illatum fuerat; quin aut in conciliorum actis, aut in pontificum tabulis, aut in sanctorum patrum caeterorumque scriptorum operibus reperiri posset.

Hic diligenter confectus voluit ut ad catholicas academias transmitteretur: rogarenturque earum sodales, ut in singulas hasce gratiani decreti particulas, quas pro sua sapientia idoneas quisque animadversiones arbitrabatur, exararet, ac Romam mitteret. Decrevit praeterea, ut Cardinalis Alciatus ad quoslibet tunc temporis in Italia, Germania, Gallia, Belgio, et Hispania celebrabantur ejusmodi litterarum peritos, ad episcopos insuper ac monasteriorum praesides epistolas daret, eosque omnes excitaret, ut pro virili quisque symbolam ad optatissimam hanc emendandationem conferret. Praesertim tamen operam dedit, ut tum conciliorum tum ceterorum scriptorum ecclesiasticorum, quorum codices in romanis bibliothecis minus probati aut nulli omnino erant, aliunde compararentur, aut e bibliothecis exterorum perquam attente exscriberentur. Neque id satis illi fuit. Novas eorundem operum editiones, quae ad praestantissimorum codicum fidem a Germanis, Gallis, et Belgis tunc vulgabantur, pari cura ac sumptu colligi, ac conferri examinarique curavit, ut hinc etiam novae emendationes incrementi aliquid commoditatisque haberent.

Interim pontificis voluntas perjucunde ubique excipiebatur. Viris sapientissimis laudi item voluptatique fuit tam honestis sanctissimisque pontificis desideriis obsecundare. Unanimis illico visa est omnium sententia: singula enim suas contulere animadversiones, litterisque vel ad Cardinalem Alciatum, vel ad ipsum etiam Gregorium datis luculentissime significarunt, ab apostolica sede nihil potuisse fieri, quod aut majus decus catholicae ecclesiae aut jurisprudentiae studiosis uberiores commoditates conciliaret, quam si tandem aliquando tot tantorumque virorum industria ipsiusque sedis apostolicae auctoritate canonici juris textus perquam emendatissimus in publicam lucem prodiret.

Ceteris omnibus in Italia praestitit Carolus Borromeus, praestantissimum illud totius ecclesiae decus; quae enim consilio, quo opere quindecimviris praesto fuit. Aegidius Foscararius etiam episcopus montinensis ex illustri illius urbis bibliotheca pleraque deprompsit documenta seduloque exscripta Romam misit. Inter quae digna est quae haec commemoretur illa canonum collectio, quae Anselmo olim fuerat inscripta, et de qua saepe admodum in nostris disquisitionibus sermo erit. Nec praetereundus Galesinus mediolanensis; quique per id tempus inter Germanos et Belgas litterarum fama florebant, Laurentius Surius, Jacobus Pamelius, Vigilius Zuichemius, alique ex praestantioribus academiarum coloniensis et lovaniensis doctoribus. Ex Gallis commendabo Richardotum et Amiotum episcopos, alterum Atrebatensem, alterum Antisiodorensensem; tum Christophorum Thouanum, supremae curiae parisiensis praesidem, tum etiam Antonium Contium et Antonium Democharesium. Inter hispanos meritis laudibus sunt cohonestandi Antonius Augustinus archiepiscopus tarraconensis et Ambrosius Morales, praeterea episcopi segoviensis et placentinus, qui doctrina et eloquentia in tridentino concilio tantum sibi pepererant decus, ac demum Gaspar Quiroga episcopus conchensis ac dein archiepiscopus toletanus S. R. E. Cardinalis. Isti enim omnes quocumque poterant adjumento rum genere uberrimam romanis emendatoribus opem tulere.

Quid boni à tot virorum curis studiisque in unum collatis profluxerit, quaeve eorum mens in hac re fuerit, nullibi apertius videre licet, quam in ipsis litteris, quas iidem ipsi ad romanam congregationem dederunt, quasque ad nostri etiam operis ornamentum haec proferimus²⁾, ut hinc adversarii etiam infensissimi dignoscant, quanta fuerit industria tum romanorum pontificum tum omnium catholicorum doctorum, ut grave hoc disciplinarum genus, quod universae hominum societati salutare adeo est, excoleretur ac promoveretur, iis praesertim temporibus, in quibus nefarii religionis hostes, impio quodam perciti furore, non modo litteris scientisque omnibus atrox inferebant bellum, sed et praetiosiores bibliothecarum

2) Protulimus haec litteras in appendice prima ex codice vaticano N. 4890.

codices, quod Saraceni olim Alexandriae fecerant, flammis comburebant.

Sex anni exciderant, ex quo a conventibus cessatum erat, quum Gregorius XIII conjunctis omnibus sapientissimorum virorum in hoc argumentum lucubrationibus, Cardinales ad publicum consistorium IV. Kal. Maj. an. MDLXXVIII. arcessivit, jussitque ut conventus denuo instaurarentur. Paucis post diebus, III. scilicet Non. Mai. coierunt omnes qui Romae supererant; in eorum locum, qui ad alia fuerant profecti officia, alii fuerunt suffecti; ea omnia quae in superioribus conventibus discussa atque adornata fuerant, secundis curis illustrata sunt, consiliisque aliorum etiam hominum prudentissimorum amplificata.

Quoad ceteras juris canonici partes non aliter est actum. Tamen ad eas emendandas multo minores curae erant necessariae; siquidem Antonius Augustinus et Antonius Contius viri sapientissimi id ipsum prius praestiterant. Alter enim quatuor antiquas decretalium compilationes, integrum alter canonici juris corpus ita typis vulgaverant, ut ad castigatiorem recensionem tum decretalium Gregorii IX, tum libri VI, tum Clementinarum ac extravagantium Joannis XXII atque communium aliud omnino non desideraretur, nisi ut editiones, quae tunc temporis in omnium manibus erant, cum praestantissimis bibliothecae vaticanae codicibus conferrentur.

Ceterum commentaria etiam quae Bononiae in universum legum ecclesiasticarum corpus sapientes viri condiderant, quaeque glossas appellamus, ad novum examen revocata fuere. Quum enim pleraque ibi occurrerent, quae non interpolata ac corrupta tantummodo, sed et ab scriptoribus heterodoxis a Baleo, a Flaccio Illyrico ac praesertim a Carolo Molineo in odium perniciemque catholicae ecclesiae prave fuerant detorta atque oppugnata, necessarium omnino fuit, ut diligentissime pervestigarentur atque ad certam romanae fidei normam revocarentur.

Thomas Manriques et Paulus Constabilis, sacri palatii apostolici uterque magister, quod illorum erat officium, annis MDLXXII. et MDLXXIII, ut Christi fideles istiusmodi fraudes facilius effugerent, indigitaverunt in corpore juris canonici loca ab haereticiis depravata eaque diligenter in integrum restituerunt. Iisdem ipsis, qui paullo post inter quindecimviros fuerunt adscripti, demandata est cura,

ut ad sapientissimam earum legum normam, quae in generali conventu habito ante diem XVII. Kal. Febr. anni MDLXX. fuerant constitutae, glossas etiam omnes novis disquisitionibus pervestigarent, quasque emendandas dignoscerent, emendarent 3).

3) Decreta ab hisce viris annis superius adnotatis edita, cum paucis admodum nota sint, hic apponenda esse censuimus.

F. THOMAS MANRIQUE, SACRI ET APOSTOLICI PALATHI
MAGISTER LECTORI.

Cum glossae ad explicationem *Juris Canonici* hactenus editae, multis in locis doctrinae ecclesiasticae veritatem corrumpant, ne earum lectio legentibus obesse possit: primum diligentiam adhibuimus, ut interim dum prodeat accuratior et plenior repurgatio, subsequens praecedat, juxta quam ea sola deleantur loca, quae errores perniciosos continere animadvertimus, una cum additionibus *impii Caroli Molinaei*. Deinceps, qua majori fieri poterit claritate, omnino curabimus, ut ipsi integri codices juris canonici imprimantur, iis notatis erroribus, qui veram atque sanam ecclesiasticae doctrinam laedere possunt. Itaque viri boni et aequi, ne dum non acerbo, sed grato animo ferre debebunt, si dum loca periculosa adnotabuntur, usu librorum praesertim ab impio *Car. Molinaeo* depravatorum, caruerunt: neque item conqueri, si nec dum integras omnium locorum notationes habeant, donec ipsi novi codices exeant in publicum, in quorum marginibus indicabitur, quid suo quoque loco citandum sit. Multa consulto in ipsis glossis intacta reliquimus, non ideo quod vitiosa non sint, sed quia in alteram partem potius quam in fidem peccant.

Permittitur autem ad communem studiosorum usum, ut interim liceat, libris quidem tenere, at nullo pacto nisi prius juxta hanc censuram correctos, vendere: aliis vero omnibus neque tenere, neque vendere, neque emere, neque legere, idem jus canonicum cum glossis, nisi infra tres menses proximos ab hujus impressionis notitia, omnia deleantur, quae in paginis delenda inferius praescribuntur. Omnes codices cujuscunque alterius impressionis ad normam et regulam hic praescriptam emendantur. Qui secus vendiderit, emerit, tennerit, legerit, incurrat in poenas, quas Bulla fel. mem. Pii IIII in eos decernit, qui a libris reprobatae lectionis non abstinuit, quae indici prohibitorum ab eodem pontifice comprobato, praefixa est. Vale.

Dat. Romae 22 Aug. M. D. LXXII.

Censura in glossas et additiones juris canonici, omnibus exemplaribus hactenus excusis, respondens. Romae. Apud haereditas Julii Accolti M. D. LXXII.

F. PAULUS CONSTABILIS SACRI ET APOSTOLICI PALATHI
MAGISTER LECTORI.

Edita alias fuit censura per bon. mem. Fratrem Thomam Manrique, tunc S. P. Magistrum, tam super antiquis glossis juris canonici, quam super additionibus *impii Caroli Molinaei*, cum praefinitione certi temporis, cujus tempus sanctissimus

Hoc vero in opere tanta fuit omnium alacritas, agendique celeritas, ut sub initium anni MDLXXX. metam attigerint. Per litteras enim datas Kal. Jun. ejusdem anni tributa facultas est, ut novus ac emendatus totius juris canonici textus prelo in aedibus populi romani subjiceretur. Quare factum est, ut totum opus quatuor voluminibus in folio, quod dicimus, majori exaratum, novisque Gregorii litteris IV. Non. Jun. anni MDLXXXII. probatum, primum prodierit, quod toties deinde fuit recusum.

Quae de juris canonici emendatione historice hactenus disseruimus, satis superque ostendunt, quanta cum industria ac prudentia res, quae tunc temporis maximopere ardua ac difficilis erat, felicem sortita sit exitum. Non solum enim catholici, sed et sapientiores inter acatholicos romanorum emendatorum ingenium atque industriam sunt admirati: quoties vero novas ejusdem juris editiones adornare quilibet sapientissimus voluit a tam nobili exemplo, ne latum quidem unguem, est ausus abscedere. Interim sedes apostolica immortalem vel exinde sibi nacta est commendationem. Si enim correctionem librorum vulgatae editionis excipimus, nullibi fortasse praeclare adeo commodeque cernitur, Apostolicam sedem in excolendis promovendisque omnibus litterarum optimarumque disciplinarum studiis principem semper sibi locum vindicasse.

Dominus noster jussit ad annum prorogari. Verum quia veteres glossarum auctores pii ac catholici viri fuerunt, si quid vel ignorantia peccaverunt, vel quis nondum ea difinita erant, liberius sunt locuti; cum in nova impressione juris canonici, quem sanctissimus fieri curabit, in antiquis glossis, quae errorem aliquem continent, notationes sint apponendae, Sanctissimus Dominus noster concedit impressos juris canonici sine ulla ablatione, aut deletionem antiquarum glossarum haberi posse, quousque praefata nova impressio edetur: ac tum etiam qui volent veteres libros retinere, id facere poterunt modo in glossis antiquis eas notationes adscribant, quae in praefata nova editione apponentur. In additionibus tamen *impii Caroli Molinari* jubet Sanctissimus quae in hoc indice notata sunt omnino deleri, ita quod illi, qui post sex menses a die publicationis praesentium, textus juris canonici, in quibus sint hujusmodi additiones, non emendatos ut in sequenti indice notatur, tenerint, censuras indicis habentium libros prohibitos incurrant: et sic sanctissimus declaravit, et ad omnium notitiam praesentes litteras venire voluit.

Datum Romae, VIII. Id. Octobris M. D. LXXIII.

Censura in additiones marginales textuum *juris canonici* omnibus exemplaribus hactenus excusis respondens de mandato S. D. N. D. GREGORII XIII. edita. Romae apud heredes Antonii Bladii impressores Camerales.

Ecquis vero non grati animi sensu nomina commemoret Pii IV. sancti Pii V. ac praesertim Gregorii XIII. qui quum ecclesiasticarum legum codicem in pristinam integritatem restituere contendebant veluti signum aliquod sustulerunt, per quod sapientes omnium gentium viri excitabantur ad nobilissimum illud severioris critices genus excolendum, a quo tantum decus tamque ingentes utilitates in ecclesiam religionemque universam redundarunt? Neque fas est, ut e posterorum animis eorum septem virorum memoria dilabatur, qui tum labore vigilisque, tum sapientia atque consilio praesto ubique iisdem pontificibus fuerunt: Alciati praesertim, qui Andreae parentis doctissimi ac de iuris civilis studiorum instauratione benemerentissimi vestigiis alacriter adeo insistebat; Sirleti, qui quum latinarum, graecarum hebraicarumque musarum consuetudine familiariter admodum uteretur, primus eodem tempore decretalium collectiones typis vulgavit; Caraffae etiam qui peracuta ingenii acie incredibilique animi virtute instructus tum emendatam vulgatae editionem, tum graecam septuaginta versionem typis item exornavit.

Libenter fatemur, non paucas fuisse mendas quae romanorum emendatorum perspicacitatem sedulitatemque effugere: non tamen id nos illis, sed aetati librorumque inopiae tribuimus. Quamvis enim jam tunc bibliotheca vaticana copiosa admodum codicum suppellectili abundaret, pleraeque tamen desiderabantur canonum collectiones, quae ad Gratiani decretum emendandum omnino erant necessariae, quaeque illuc non nisi a posteriorum temporum pontificibus illatae sunt. Praeterea insuetum adeo atque novum erat id studiorum genus, ut romani emendatores primi iter aperuisse novamque ceteris provinciam indigitasse dicendi sint, quare non est cur miremur, si quam ipsi artem quodammodo iuverunt, eandem ipsismet perficere minime licuit.

Faustum fortunatumque hoc exemplum sectati sunt praestantissimi celeberrimique totius Europae viri, ita ut nullum fortasse habeatur disciplinarum genus, quod tot tamque praeclaros cultores praesferat. Non sine animi admiratione commemorabimus Albspinaeum, Lalandium, Voellium, Justellum, Cotelerium, Petium, Launo-
yum, Miraeum, Fratres Pithecos, Bosquetum, Florentium, Cujacium, Baluzium, Petrum de Marca, Loysam, Aguirrum Cardinalem, Gonzaleziurn de Telles, Lucam Holstenium, Leonem Allā-

tium, Mansium, Blascum, Lupum, Assemannos, Berardum, Cennium Lamium, Fratres Ballerinos, Baronium praeterea et Morinum, Thomassinum et Gallandium congregationis oratorii presbyteros; Dacherium, Mabillonum, Durandum, Martenium, Coustantium, Manusetium ex ordine sancti Benedicti et congregatione sancti Mauri; Franciscum Torresium, Sirmondum, Labbeum, Cossartium, Harduinum, Schannatium, Hartzheimium, Garnierium, Petavium, Tiraboschium, Zaccariam, Andresium, Burielium et La Serna Santader e societate Jesu.

Quum vero postremis hisce temporibus cetera inter, quae catholica ecclesia cepit detrimenta, gravissimum illud sit, quod juris canonici ac totius fere christianae antiquitatis studium ipsos inter catholicos non parum elanguit atque obsolevit; neminem profecto fore existimo, qui id mihi vitio tribuere velit, quod in hisce ipsis monumentis pervestigandis plerosque vitae meae annos insumpserim. Quos superius enumeravi, homines sapientissimi satis superque meum commendant propositum; quare supervacaneum esse duco memet a non admodum religiosis istarum artium contemptoribus calumniatoribusque tueri. Adeant ipsi (id modo velint) Gonzalezium de Telles; ac videant porro quis nostrum nobiliorem sit provinciam sortitus, quamque sim ego castigandus exagitandusque, quod eam, quae mihi coelitus fortasse obtigit, ornare pro viribus pergo 4).

Ceterum quum certum nobis persuasumque sit, pleraque esse quae in nostris hisce disquisitionibus desiderantur, pleraque praeterea quae luculentius illustrari uberiusque explanari potuissent; ea nos prudentium lectorum humanitati atque indulgentiae, virium nostrarum tenuitatem excusantes, remittimus. Satis enim nobis fuit ea haec exhibere, quae ex amplissimis Germaniae, Belgii, Angliae, Galliae atque Italiae bibliothecis depromere nobis licuit. Inter quae

4) Certe dum coepi hujus juris professioni operam dare, statim ad fontes digressus sum, regesta Gregorii M., Alexandri III., Innocentii III., perquisivi, et his assidue usuo fui; nec adhuc ejus consilii, et studii poenitet, imo in ea sententia adhuc persisto, veram perfectamque cognitionem insalutatis antiquis integris pontificum, conciliorumque monumentis, assequi non posse. *Alii existimant pueriles, inanes, ac occupatas esse has elucubrationes, sed non sine magno eruditorum hominum risu.*

De origine et progressu juris canonici §. 53. p. 25. T. 1. Comment. ejus in Decretales Gregorii IX. Lugduni 1673 fol.

tamen non pauca fortasse ea sunt, quae hactenus omnino delituerunt, quaeque faciem quodammodo praeseferunt, tum ad canonum decretaliumque collectiones etiam atque etiam illustrandas, tum ad eos fontes dignoscendos, unde et Gratiani decretum et Gregorii IX decretalium codex originem duxit, tum demum ad eam obscuritatem depellendam, intra quam juris canonici historia quibusdam in locis hactenus obolvebatur.

Primam igitur hujus Sylloges disquisitionem jam inde ab anno MDCCCXXIX latine conscripsimus ac typis lipsiensibus edidimus: secundam ac tertiam, quam Parisiis adornavimus, alteram gallice ibidem anno MDCCCXXXI, alteram germanice anno insequenti Moguntiae in lucem protulimus: quinta demum et sexta, utpote erutae e bibliothecis neapolitanis, cassinensi ac romanis, Romae primum prodeunt. Uti vero una omnium esset lingua, et has posteriores et priores ceteras Carolus Reisachius comes, amantissimus collegii hujus Urbani rector, quem tanti laboris et hortatorem et adiutorem non raro sensimus, latinas fecit. Ex doctissimis Savignii antecessoris berolinensis operibus novam ipse extruere voluit dissertationem, in qua de jure romano, quod in antiquioribus canonum collectionibus occurrit, satis diserte disputat.

Mantissae loco duas adjecimus appendices: altera quaedam exhibet documenta non hactenus edita, quae ad Gratiani decreti emendationem proxime spectant, altera indicem praebet alphabeticum, in quo capitula omnia indigitavimus, quae in decreto elucubrando e praecipuis canonum collectionibus Gratianus desumpsit. Quandoquidem vero Reginonis potissimum, Burchardi wormatiensis, Sancti Anselmi lucensis, Ivonis et Pseudo-Ivonis integras excussimus collectiones; hinc singula eorum capitula in indicem retulimus. Secundam collectionis tripartitae partem omnino omisimus: nihil enim in ipsa erat, quod e Pseudo-Ivone non deslueret, qui merito primus erat adeundus. Ea tamen capitula, quorum prima verba tripartitae auctor immutavit; in indicem aequè scripsimus.

In ea excerpta collectione quae est Anselmo dicata, quatuor tantummodo priores libros inspeximus, volutavimusque, tum quia quatuor hosce tantum codex vaticanus (Cod. Palat. num. 580) complectitur, tum quia et praecipui et ceteris totius collectionis uberiores sunt. Ceterorum octo librorum, qui perbreves admodum sunt,

capitula e mutinensis codicis apographo, quod in eadem vaticana bibliotheca est, eruenda mihi fuissent; at nescio quo librarii vitio lectu difficillimus est codex; capitula insuper nullis signantur numeris; quae proinde nec proferri potuissent. Ad caesarangustanam collectionem quod spectat, nonnisi quatuor priores ejus libros in indicem nostrum intulimus; ea e ceteris capita decerpimus, quae in Gratiani decreto prostant, ipsiusque Gratiani locum accurate semper adiecimus.

Ubi praeter Gratiani decretum aliam nullam indigitavimus collectionem, e nobis ignoto fonte locum fuisse depromptum probe constat. Canones tamen conciliorum, maximam partem, e collectione tripartita in decretum immigrarunt. Capitula singula, quantum fieri potuit accuratissime, descripsimus, quae industria ac diligentia necessaria omnino erat, quia innumera fere e conciliorum canonibus deprompta iisdem omnino verbis incipiunt; e. g. *Si quis clericus; si quis episcopus; non potest; non oportet; non omnis; audivimus; clericus; clericum, clerici; clericos; decrevimus; decimas; de his qui, quae; dictum est; ecclesia: ecclesias, episcopus etc. etc.* In hisce autem capitulis verba quae primis proximiora sunt adjecimus, ita ut praetermissis etiam capitulorum inscriptionibus, alterum ab altero distingui facile possit, ac nostri indicis ope locus, unde eorum quodlibet fuit desumptum, indigitari certo possit. Quamobrem sit nostrae laudi venia, indicem hunc nostrum ceteris omnibus, qui e Gratiani capitulis fuere hactenus constructi, multo praestantiorum commodioremque futurum confidimus.

Verumtamen de indicis utilitate satis multa. Quae res multo nobis jucundior extitit, animumque taedio fatigatum refecit non raro ac recreavit, haec est, quod ex nostra hac industria quasi novo quodam lumine perdificilis ac subobscura illa controversia, quae de singularum collectionum origine ac cum ceteris nexu tamdiu viget, non parum illustratur. Si ceteri nobis multo sapientiores id perficere non contenderunt, ea forsitan causa fuit, quod index illis deerat, in quo primo veluti intuitu cernerent in quibusnam canonum collectionibus quodlibet capitulum occurrat. Quare qui nobis tot tantasque peperit utilitates, eundem sperare juvat ceteris etiam hujus facultatis studiosis neque ingratum neque inutilem futurum.

Neque nos quisquam arrogantiae coarguat, quod Gallandianae

continuationis titulum operi nostro praeposuimus. Quamvis enim Gallandius non tam ex propria quam ex aliena, ut ita dicam, supellectili syllogen adornavit, idem tamen et suae et nostrae est argumentum: quin immo eo nos consilio opus nostrum instruxerimus, ac Gallandianas dissertationes ita perficere studuerimus, ut opus alterum sine altero consistere non satis commode posthac possit; factum est, ut ab ejusmodi nomine usurpando abstinere minime potuerimus.

Reliquum est, ut grates, quantum per nos fieri potest, maximas atque immortales reddamus et habeamus praesertim Petro Galeffio et Gastruccio Castracanio, benemerentissimis S. R. E. Cardinalibus, qui aditum nobis ad tabularium sacrosanctae Basilicae Vaticanae fecerunt, Josepho Mezzofantio et Gabrieli Laureanio, alteri praefecto, alteri scriptorum bibtiothecae Vaticanae principi, viris nulla non laude dignis, tum R. P. Rossio Congr. Orat. Rom, Vallicellanae Bibliothecae praesidi; tum Angelo Antonio Scottio et Cataldo Jannellio, quorum et doctrina et prudentia Neapolitanac bibliothecae decus in dies crescit; tum demum R. P. Frayac Frangipane O. S. B., Cæsiniensis item Bibliothecae praefecto. Nisi enim praeclarissimorum ejusmodi virorum et liberalitas et sapientia mihi praesto fuissent, opus hoc nostrum exiguum adeo atque inficetum publicam inire lucem ausum vix unquam fuisset. Iterum tamen fatemur testamurque, nemini nos tantum debere, quantum Carolo Reisachio, amicorum nostrorum longe praestantissimo: quippo ejus auctoritate, consilio atque doctrina excitati ac fere manu perducti longioris stadii metam tandem aliquando pertingimus.

COMMENTATIO
DE
ROMANORUM PONTIFICUM
EPISTOLARUM DECRETALIUM ANTIQUIS
COLLECTIONIBUS
ET DE
GREGORII IX. P. M.
DECRETALIUM CODICE.

CAPUT I.

De Bernardi papiensis collectione decretalium.

Quibuscunque s. s. canonum post Gratianum collectoribus palmam praeripuit Bernardus († 1213) praepositus papiensis, ob insignia ejus in ecclesiam et rem litterariam merita a Coelestino III. a. 1191 exeunte episcopus faventinus consecratus, et post mortem Lanfranchi (1198) ad inclytam sedem episcopalem papiensem translatus³⁾. Bernardus animadvertens Gratiani decretorum volumen integri juris scientiae canonicae haud sufficere, quia novum jus ecclesiasticum quod pontifices rr. decretalibus suis epistolis post Innocentii II. tempora condere coeperant, maximam partem veteri gratiano juri derogabat, novi operis constitutionum ecclesiasticarum adornandi consilium cepit, quo scholares ac causarum patroni in posterum simul cum Gratiani opere uti possent⁴⁾. Gratianum sequutus varia loca ex s. s. patrum scriptis desumpta, s. s. conciliorum canones, et inde a Gregorio m. romanorum pontificum decreta a Gratiano omissa, maxime vero pontificum suae aetatis decretales, eas praesertim quas Alexander III. cum in concilio lateranensi III, tum alias promulgaverat, in compilationem suam recepit. Imperatorum et regum legibus, ob quarum conjunctionem cum legibus ecclesiasticis Gratianum tantam auctoritatem nactum scimus⁵⁾, plane abstinuit: nam cap. *Quoniam* de juramento ca-

3) M. Sarti (cont. M. Fattorini) De clavis archigymnasii bonon. professoribus T. I. P. I. p. 302—305. Bononiae, 1769 fol. I. G. La Porte du Theil: Notices et extraits des manuscrits de la bibliothèque nationale T. VI. p. 49—70.

4) « Ut autem uberior allegatum vel judiciorum copia praeparetur, ad honorem Dei, sanctaeque rom. ecclesiae, ac studentium utilitatem, ego B. pap. praep. exempla de vetere novoque jure sub titulis compilavi, super operis imperfectione veniam postulans. Prooem. operis.

5) Quell'altro fiammeggiar' esce del riso

Di Grazian, che l'uno e l'altro foro

Ajutò sì, che piace in paradiso.

Dante paradiso X, 105.

lumniae (I. 35. r.), in quo edictum imperatoris Henrici II. dignoscimus, a seriore manu additum esse censeo⁶⁾: cum omnino verisimile sit, eam constitutionem, cujus Honorius II. in capitulo sequenti meminit, in marginem adscriptam, deinde in ipsum contextum transmigrasse. Correctores romanī eandem constitutionem non sine ratione ex Gratiani decreto expunxerunt⁷⁾.

Compilationem, quam ipse breviarium extravagantium inscripsit, eo quod s. s. conciliorum canones et decreta rom. pontificum, quae extrā Gratiani decretum vagabantur, amplexa sit, in quinque libros distinxit: in singulis libris capitula sub diversis titulis collocavit, in quibus ordinandis, ut plerisque videtur, justinianaeum codicem respexit. Ordo tam capitulorum, quam titulorum continue numeratur. Quod titulus libri primi *de Syndico* medius inter utrumque titulum 29 et 30 in recensione Augustini extet, et capitula tituli *de purgatione vulgari* (V. 30.) capitulis antecedentis tituli adnexa inveniantur, vitio quorundam codd. mss. factum esse videtur. Titulis auctor rubricam, et capitulis inscriptionem praeposuit. Fontes, ex quibus in compilanda sua collectione hausit, Bernardus paucis verbis in prooemio suo indicavit⁸⁾. Usus autem est variis s. s. canonum collectionibus, cum iis, quae Gratiano antiquiores, tum iis, quae eo recentiores sunt, quare illas antegratianaeas, has postgratianaeas nuncupare liceat. Quod antegratianaeas attinet, quae Gratianus in veteribus decretorum libris nonnunquam quasi superflua rejecerat, in compilationem suam resumpsit, ut vinculum inter utrumque jus, novum scilicet decretalium et antiquum s. s. canonum restitueretur, vel saltem ostenderetur, quid olim vi-

6) Lex Longob. Lib. II. T. 47. c. 11. p. 644. sp. Lindenbrog. cod. leg. antiq. Francof. 1613. fol.

7) Ad C. 22. q. 5. c. 25.

8) « Liber extravagantium a majori parte decretalium nomen accepit; in ejus exordio materiam, intentionem, utilitatem, et agendi ordinem persequimur. Materiam sunt decretales ut quaedam varia capitula, quae in corpore canonum, registro gg. et Brocardo reliquerat Gratianus. » poma nova et vetera nobis servans. Intentio est praedicta colligere in unum volumen ac. . . suas. . . sub propriis titulis ordinare. Utilitas patet, quod per hujus operis scientiam. . . erimus ad consulendum, allegandum, et definiendum. Ordo agendi talis est: dividitur opus in V. libros, in quorum primo tractatur de constitutionibus ecclesiasticis, de ordine et officio clericorum, et de praeparatoriis judiciis. In secundo de judiciis, et processu judiciorum. In tertio de vita clericorum, et rebus eorumdem, de statu monachorum, et rebus eorum. In quinto de criminibus et poenis. » Auctor in prooem. Summae. Notices etc. I. c. p. 59. 19.

guerit⁹⁾. Plura capitula ex epistolis s. Leonis m. et s. Gregorii m. hausit. Praeterea Burchardum wormatiensem, Anselmum lucensem, Bonizonem sutriensem, Deusdedit, et Ivonem carnotensem consuluisse videtur¹⁰⁾. Gratianus ipse perplura capitula Bernardo suppediavit¹¹⁾, eorumque partem, quae palcas nominare sole-mus¹²⁾: nec Pseudo-Isidori supposititiae decretales spretae. Ita e. g. cap. *Si archiepiscopus* de elect. et electi potest. (I. 4. 9.) Lucio ad-scriptum Pseudo-Anicetotribuendum est, quam inscriptionem omnes canonum collectiones pariter exhibent¹³⁾. Cap. *Testimonium* de testib. et attest. (II. 13. 1.) pariter ex Pseudo-Isidoro desumptum¹⁴⁾.

Quod ad fontes postgratianeos bernardini operis attinet, duos tantum typis vulgatos habemus, sed verisimile est, plerasque illius aevi collectiones adhuc in bibliothecis conditas latere, quibus Bernardus usus fuerit. In eorum numero diutissime etiam Laborantis

9) Haec et alia, quae de textu Pentateuchi haec inserui volumini, ad hoc apposi, ut sciat, quid de talibus fuit in veteri lege statutum, non quod omnia credam ad litteram esse "servanda", Bernardus ad III. 15. c. 1.

10) I. 1. c. 1. Burch. Lib. I. c. 61. Ivo Decret. P. V. c. 171. I. 4. c. 6. B. Lib. I. c. 225. I. P. V. c. 358. Panorm. Lib. III. T. 2. c. 12. II. 7. c. 1. B. Lib. II. c. 81. I. P. IV. c. 16. Panorm. Lib. II. T. 13. c. 3. III. 1. c. 5. B. Lib. VIII. c. 97. I. P. VII. c. 115. III. 16. c. 3. B. Lib. II. c. 59. I. P. VIII. c. 178. Panorm. Lib. VI. T. 10. c. 4. 5. 8. Anselm. Lib. X. c. 23. Gratian. C. 55. q. 1. c. 1. 2. 3. C. 27. q. 2. c. 28. V. 10. C. 5. B. Lib. XI. c. 61. I. P. X. c. 55. P. XIII. c. 47. P. XVI. c. 552. Panorm. Lib. V. T. 2. c. 34. o. 4. I. P. XVI. c. 549. etc. Cf. Augustinus ad I. cit.

11a) III. 1. c. 3. Dist. 25. c. 25.; III. 9. c. 1. C. 12. q. 2. c. 52.; III. 21. c. 5. C. 12. q. 2. c. 59.; III. 21. c. 2. 3. C. 12. q. 3. c. 1. C. 12. q. 1. c. 10.; V. 25. c. 1. Dist. 81. c. 12.

11b) I. 1. c. 7. 8. Dist. 67. c. 3. Dist. 18. c. 1. I. 11. c. un. Dist. 54. c. 3.; II. 2. c. 2. 3. C. 11. q. 1. c. 2. 6.; II. 3. c. un. C. 2. q. 1. c. 9.; II. 17. c. 7. C. 22. q. 5. c. 23.; III. 2. c. 3. Dist. 81. c. 22.; III. 5. c. 3. C. 17. q. 4. c. 2.; III. 16. c. 4. C. 12. q. 2. c. 55.; III. 25. c. 2. C. 9. q. 2. c. 4.; III. 34. c. 1. C. 23. q. 8. c. 25.; IV. 2. c. 2. C. 51. q. 2. c. 2.; IV. 4. c. 1. C. 27. q. 2. c. 51.; IV. 5. c. 1. C. 27. q. 2. c. 8.; IV. 17. c. 1. c. 35. q. 6. c. 2.; IV. 20. c. 1. C. 51. q. 1. c. 6.; V. 2. c. 4. C. 2. q. 5. c. 14.; V. 10. c. 3. 4. C. 13. q. 2. c. 32.; V. 13. c. 3. C. 34. q. 1. c. 7.; V. 14. c. 1. C. 6. q. 3. c. 5.; V. 22. c. 1. Dist. 34. c. 2. 3.; V. 26. c. 4. C. 13. q. 2. c. 31.; V. 29. c. 4. C. 2. q. 5. c. 17.; V. 30. c. 1. (9). C. 2. q. 5. c. 15.; V. 30. c. 2. (10). C. 17. q. 4. c. 24.; V. 32. c. 2. C. 17. q. 4. c. 26.; V. 35. c. 1. C. 1. q. 1. c. 60.; V. 37. c. 2. C. 27. q. 2. c. 4.

12) Burch. Lib. I. c. 28. Ivo. P. V. c. 157. Panorm. Lib. III. T. 2. c. 3. Gratianus ex eadem Aniceti epistola capitula nonnulla hausit. Dist. 25. c. 21. Dist. 64. c. 4. Dist. 99. c. 2. C. 9. q. 3. c. 5. 6.

13) Ex pseudo-synodo rom. II. a. 314. Act. II. c. 14. Mansi Tom. II. col. 629. Cf. Hincmar. Rhem. Opusc. 48. nr. 19. p. 795. Op. T. II. ed. Simoni. Lut. Paris. 1645. 60. Nostrum cap. plures canonum collectiones peragravit: L. Longob. Lib. II. T. 51. c. 12. Capit. Hadriani c. 72. Conc. Trib. c. 4. Burch. Lib. II. c. 204. Ivo Decret. P. V. 1. c. 278. Panorm. Lib. III. T. 8. c. 6. Gratian. c. 11. q. 1. c. 11.

canonum collectio fuerat, quam Ughellius ex tenebris protraxit ¹⁴). Laborans in castro Pantormae fere XVI. a florentina urbe miliario sito natus studiorum causa Parisios adierat, ibique doctoris et magistri laurea insignitus fuit, unde magistri nomen accepit. Deinde peragratu Gallias, Germania, Italia, et Sicilia, ob singularem eximiamque utriusque juris cognitionem atque exploratam in rebus agendis dexteritatem ab Alexandro III. a. 1173 cardinalis diaconus sanctae Mariae in porticu, et deinde a. 1178 cardinalis presbyter Callisti s. Mariae trans Tiberim renunciatus per plurimis negotiis gravissimis et legationibus romanae ecclesiae sub pluribus pontificibus perfunctus est. Is praeter plura alia scripta edidit a. 1182 canonum collectionem, in qua elaboranda viginti annos desudaverat. Opus in libros sex distinctum, qui partes 37 et 71 capitula continent. Num Bernardus ex vasto isto penu aliquid depromserit haud liquet, cum solummodo tituli capitulorum typis mandati sint, ex quibus tamen videre licet, auctorem omnem tunc temporis vitae et disciplinae ecclesiasticae materiam in opere suo tractasse ¹⁵). Jam accuratius tractandum de binis collectionibus, quae, ut supra dixi, typis vulgatae sunt, quarum una *Appendicis ad concil. lateranense III.*, altera *Decretalium Alexandri III. in concilio later. III. generali anno MCLXXIX. celebrato editarum* nomen habet.

Appendix in quinquaginta partes divisa est, quarum prima canones concilii lateranensis III. exhibet. Reliquae constant longe maximam partem ex Alexandri III. decretalibus ¹⁶) et canonibus ab-

¹⁴) Italia sacra d. III. col. 100. sc. ed. Nic. Galleti. Venetiis, 1718 fol. J. Lami aetnae ecclesiae florentinae monumenta. T. I. p. 201 sq. Florentiae, 1758. fol. Cf. Sarti. T. I. p. 218.

¹⁵) F. A. Zaccaria dissertatio de inedia canonum collectione, quam XII. saeculo cardinalis Laborans composuit ap. Galland. Sylloge. T. II. p. 767—800 ed. cil.

¹⁶) In compendia decretalibus Alexandri videtur compilator registris-ipsius usus fuisse. Meminit libri primi P. 50. c. 7—12., libri secundi P. 50. c. 3—6., libri octavi P. 50. c. 14—15., libri duodecimi P. 50. c. 16. 19. 25. 26—51., libri decimi tertii P. 50. c. 20. et decimi quarti P. 50. c. 21. Vehementer dolendum Alexandri III. regesta, quae Innocentius III. prae oculis habuisse videtur (Lib. I. ep. 540. p. 307. ed. Steph. Baluz.), injuria temporis plane perditam vel in scribiis vaticanis dispersa esse. Cf. Savioi annali bologn. Vol. I. p. 2. nr. 138. p. 268. Utrum unquam extiterint regesta omnium sanctorum pontificum ipsius, non compertum habeo. Ludovicus Jacobus a a. Carolo dicit: « epistolas decretales sui temporis (Alexandri) in unum codicem redactas, consulta Alexandri voluit nominari. Secundum quosdam eum scripsisse reperio epistolarum ad diversos libros viginti duos. Sed an omnes extent, nihil certi habeo ». Bibliotheca pontificia duobus libris distincta. Lugduni, 1643. 4. Lib. I. p. 8.

ipso in concilio turonensi a. 1163 publicatis¹⁷⁾. Rariores occurrunt epistolae decretales pontificum, qui Alexandrum proxime praecesserunt¹⁸⁾, paucissimae sunt decretales pontificum Gregorio VII. anteriorum¹⁹⁾, paulo frequentiores deprehenduntur epistolae Alexandri, successorum Lucii III. (1181 † 1185)²⁰⁾, Urbani III. (1185 † 1187²¹⁾, Gregori VIII. († 1187²²⁾, et Clementis III. (1187 † 1191)²³⁾. Septem canones conciliorum quoque afferuntur²⁴⁾, duo conciliorum moguntinorum, et singuli ex concilio africano, ex concilio triburiensi, ex concilio apud Compendium, ex concilio malicensi et ex concilio apud Wormatiam. Injuncta denique fragmenta et capitula quaedam inscriptionibus destituta. Partes quinquaginta continent 57 capitula. Numerus capitulorum in singulis partibus varius est. Partes, exceptis XLIX. et L., habent titulos qui argumento capitulorum respondet et capitula plerumque inscriptionibus distinguuntur. Epistolas decretales modo integras, modo discerptas in duas vel plures partes, modo mutilatas operi suo inseruit auctor. Indicatur mutilatio plerumque in inscriptione capituli verbis: "*Pars capituli*", additisque initialibus verbis integrae decretalis, aut in ipso capitulo post initium decretalis positus verbis „*et infra*", ita, ut omitta parte decretalis sequatur fragmentum excerptum. Saepius

17) C. 1. 2. 3. 5. 6. 7. 8. et 10. ultimus. P. 50. c. 4. P. 16. c. 9. P. 26. c. 8. P. 2. c. 2. 10. P. 2. c. 1. P. 27. c. 2. P. 51. c. 6.

18) Cf. Epistolae decretales Gregorii VII. P. 17. c. 7.; Paschalis II. (1099 † 1118) P. 15. c. 16. P. 43. c. 1.; Honorii II. (1124 † 1130) P. 23. c. 1.; Eugenii III. (1145 † 1155) P. 8. c. 17. P. 12. c. 8. P. 23. c. 25. P. 34. c. 1. Innocentii II. esse videntur P. 6. c. 31. P. 50. c. 57. quibus sola inscriptio est: *Innocentius*. De P. 50. c. 57. vide corr. rom. ad C. 2. q. 5. c. 17. Cf. c. 5. de purgat. em. (V. 34.) P. 8. c. 17. transit in Bernardi compilationem cum epigraphie: *Innocentius III.* (IV. 1. 10.)

19) Pontifices iisdem nominibus insignitos non distinguit addito numero. Sub nomine Gregorii afferuntur P. 13. c. 9. 14. P. 17. c. 7. P. 38. c. 6. P. 43. 4. P. 44. c. 1. P. 48. 2. ex quibus P. 17. c. 7. Gregorii VII. est. P. 43. 4. in registris Gregorii n. non extat. De P. 45. c. 7. sub nomine Adriani relato vid. not. ad c. 1. de conjug. servor. (IV. 9.). Eugenii I. est P. 26. c. 15. (c. 2. de clerico aegrot. III. 5.); Leonis III. P. 45. c. 2. (c. 1. de sepulturis III. 28.). — P. XIII. c. 10. porro sub nomine Hadriani et c. 15. sub nomine Joannis refertur. Hormisdas P. 49. c. 10., Gelasio P. 31. c. 6., Benedicto P. 6. c. 27. tribuuntur.

20) P. 7. c. 22. P. 8. c. 21. P. 10. c. 18. P. 15. c. 8. P. 23. c. 5. P. 26. c. 22. P. 28. c. 13. 15. P. 37. c. 4. P. 40. c. 4. P. 45. c. 6. P. 49. c. 7. 14. P. 50. c. 50.

21) P. 6. c. 21. (Inscriptio est: Urbanus m. Genom. cf. c. 18. de Sponsalib. (IV. 1.). P. 38. c. 8. P. 48. c. 3. P. 50. c. 61.

22) P. 49. c. 1. 2.

23) P. 15. c. 26. P. 50. c. 7.

24) P. 6. c. 5. P. 31. c. 6. P. 43. c. 5. P. 45. c. 8. P. 50. c. 44. 45. 46. 56.

eandem decretalem vel integram vel ex parte in diversis rubricis bis²⁵⁾ terve²⁶⁾ disposuit. Ceterum compilator non ipsam porro decretalem aut ejus partem verbotenus, prout a pontifice emanavit, assert, sed ex arbitrio suo paulisper immutatam et in aliam formam redactam. Capitula, quae Alexandro III. antiquiora sunt, corrassa sine omni delectu abruptim in collectionem injecta sunt. In horum numero pleraque spuria²⁷⁾ deprehenduntur, et inscriptiones plerumque falsae sunt²⁸⁾. Neque tamen oblivisci fas est, plurima menda, quibus textus laborat, codici nimis terro et lectu difficillimo deberi, quem a Petro Crabbio (1470 — 1554) mechlinsensi, ordinis s. Francisci de observantia, sedulo concilliorum editore acceperat et ediderat Bartholomaeus Laurens, Point cognominatus²⁹⁾.

Altera compilatio, quam J. H. Boehmerus ex pervetusto bibliothecae hasso-casselanae codice edidit³⁰⁾, quare eam brevitatis

25) P. 5. 5. P. 21. c. 5.; P. 15. c. 17. P. 47. c. 1.; P. 18. c. 12.; P. 26. c. 21.; P. 22. c. 2.; P. 42. c. 5.; P. 24. c. 5. P. 30. c. 8.; P. 34. c. 5.; P. 50. c. 52.; P. 35. c. 5.; P. 49. c. 19.

26) P. 5. c. 5. P. 6. c. 9. P. 21. c. 5.

27) C. 7. P. XVII. continet excerpta et in compendium redacta ex ep. 13. lib. VII. Gregorii VII. Cf. c. 2. de iure iurando (II. 24.)

28) Cap. 27. P. VI. Benedieto p. adscriptum est palen Gratiani. Corr. rom. ad C. 27. q. 2. c. 18. — Cap. 5. P. XXXVIII., quod inscriptionem habet = Item gloriosus Clemens in lib. Strom., est Alexandri III. Vid. J. a Costa et Gonzalez Telles ad cap. 5. de Praescript. (II. 26.) ap. Boehm. Cap. 4. P. XLIX. Hormisdas adscriptum est caput incertum; cf. C. 30. q. 2. c. 5. Cap. 44. P. L. ex concilio moguntino deprehenditur in Theodori Cantuari. Poenitentiali c. 4. De cap. 57. P. L. cf. corr. rom. ad C. 2. q. 5. c. 17.

29) Cf. Praefatio in omnibus conciliis appendici praemissa. Ni fallor, primum appendix receptus fuit in editionem conciliorum crabbianam, quae Coloniae 1551 prodit, quam autem inspicere mihi non licuit. *Traité de l'étude des conciles et de leurs collections* par Fr. Salmon. Paris, 1796. 8. p. 479. In recensione repetita per Point et Laur. Surium multa textus menda emendata sunt; transiit haec in surianam conciliorum collectionem, et deinceps in reliquis. Cf. conciliorum omnium tum generalium tum provincialium atque particularium collectio (per Surium). T. III. p. 611—753. Cologne, 1567 fol. Conciliorum omnium tum generalium quam provincialium collectio. Venetiis, 1585 fol; T. IV. p. 85—209. Nomen gerit haec Dominici Nicolini haud incelebris Venetorum bibliopaeae, sed praesertim adornata fuit per Dominicum Bollandum ordinis s. Dominici. Cf. J. Quetif et J. Echeard scriptores ordinis praedictorum T. II. p. 396. Lut. Paris. 1751 fol. M. Foscarini della letteratura veneziana p. 347. Padova, 1752 fol. Sever. Bini concilia generalia et provincialia. Colon. Agripp. 1606. T. III. p. 1345—1440. Collectio regia T. XXII. p. 477—761. Labbé et Cossart T. X. col. 1533—1733. Hardouin. T. VI. P. II. col. 1693—1876. N. Coleti T. XIII. col. 446—658. Mansi T. XXII. col. 248—454. Mansi in imo pagellarum lectiones variantes ex breviario Bernardi adiecit.

30) Tom. III. Corp. j. c. App. II. Titulum praese fert: *Decretales Alexandri III. in concilio lateranensi III. generali anno MCLXXIX. celebrato editae*, haec, ut appendix ad cone. lat., et perplures aliorum pontificum epistolae continent. Scilicet veteres collectores a principali et praecipuo collectionis argumento denominationes fecerunt.

causa codicem casselanum nuncupare liceat, continet novam appendicis modo descriptae recensionem, detractis quibusdam, et aliis additis capitulis. Adornatus est eodem modo, quo appendix. Partium locum tenent tituli, quibus singulis peculiaris rubrica praemissa est ejusdem argumenti, ut ei respondens rubrica in appendice, in verbis tantum nonnunquam mutata. Inscriptiones capitulorum eadem sunt in hac collectione, sicut in capitulis respondentibus appendicis, nisi ubi injuria temporum exciderunt, aut codices mss. lectu difficillimi lectioni varianti aut potius depravatae locum dederunt. Insuper autem deprehenditur indiculus argumenti cuivis capitulo praemissus. Numerus titulorum et capitulorum differt ab illo partium et capitulorum in appendice; continet enim codex casselanus 65 titulos et 438 capitula. Dispositio quoque alia est, et melior quam in appendice. Canones concilii lateranensis, quos integros prima appendicis pars complectitur, discerpti et sub priores duodecim titulos redacti. Secunda pars appendicis in tres titulos divisa. Nonnunquam integrae partes cum inscriptionibus et capitulis integros titulos codicis casselani constituunt ordine capitulorum tantum aliquando mutato³¹⁾. Nonnunquam rubricis partium quaedam addita aut detracta, prout ratio argumenti in capitulis tituli postulare visa est³²⁾. Partes, quas appendix sine ratione discerptas habet, denuo conjunctae³³⁾. Partes septem a 36 usque ad 42 penitus deletae, earumque capitula sub diversis titulos distributa. Partes 49 c. 1—20. P. 50. c. 1—67, quae in appendice rubrica sua destitutae deprehenduntur, et quae ob capitula sua diversissimas res ec-

31) P. 4. c. 1—4. T. 54. c. 1—4; P. 5. c. 1—10. T. 57. c. 1—11; P. 6. c. 1—33. T. 58. c. 1—40; P. 7. c. 1—22. T. 42. c. 1—24; P. 9. c. 1—8. T. 64. c. 1—5; P. 10. c. 1—32; T. 51. c. 1—38; P. 12. c. 1—8. T. 59. c. 1—9; P. 14. c. 1—13. T. 19. c. 1—13; P. 15. c. 1—26. T. 53. c. 1—24; P. 17. c. 1—7. T. 28. c. 1—10; P. 18. c. 1—15. T. 63. c. 1—15; P. 19. c. 1—10. T. 33. c. 1—11; P. 21. c. 1—3. T. 26. c. 1—5; P. 24. c. 1—5. T. 22. c. 1—5; P. 25. c. 1—5. T. 50. c. 1—8; P. 26. c. 1—26. T. 21. c. 1—30; P. 27. c. 1—6. T. 24. c. 1—6; P. 28. c. 1—15. T. 17. c. 1—6; P. 30. c. 1—9. T. 31. c. 1—5; P. 32. c. 1—2; T. 61. c. 1—2; P. 34. c. 1—3. T. 20. c. 1—3; P. 37. c. 2. et 3. T. 60. c. 1—2; P. 38. c. 1—7. T. 50. c. 1—6; P. 44. c. 1—10. T. 53. c. 1—3.

32) P. 11. c. 1—2. T. 43. c. 1—2; P. 16. c. 1—10. T. 9. c. 1—4. T. 2. c. 1—4; P. 22. c. 1—9. T. 45. c. 1—8; P. 3. c. 1—6. T. 44. c. 1—6; P. 29. c. 1—9. T. 27. c. 1—7; P. 31. c. 1—7. T. 41. c. 1—8; P. 33. c. 1—5. T. 62. c. 1—6; P. 40. c. 1—5. T. 40. c. 1—9; P. 43. c. 1—5. T. 36. c. 1—5.

33) P. 7. P. 46. P. 15. P. 47. P. 28. P. 48.

ecclesiasticas spectantia sub rubrica certa facile redigi non potuissent, dissolutae, et singula capitula variis titulis inserta. Partes eandem materiam spectantes, quae in appendice dispersae sunt, titulos sese excipientes formant. Ita P. 5. 6. 9. 12. 18. 32. 45. de matrimoniis agentes constituunt tit. LVII—LXV. Rubricae titulorum 16. 23. 25. 39. 48. 60. 65. recens adornatae eorumque capitula ex capitulis partium appendicis undique conquisita³⁴⁾. Plura capitula, quae appendix minus apto loco collocasse videbatur, sub titulos magis convenientes redacta. Tituli 37. 38. 56. plane novi non solum quod ad rubricas attinet, sed etiam quod ad capitula spectat, quae hisce titulis continentur. Centum et duodecim capitula appendicis prorsus remota, quorum pleraque Joannes Wallensis, ut infra dicemus, in suam compilationem recepit. Recens accesserunt triginta duo capitula, quorum viginti duo Alexandrum III. auctorem habent, reliqua praedecessoribus ejus adscripta sunt³⁵⁾. Loco depravatae aut depravatae inscriptionis in appendice genuina deprehenditur. Mutata capitula eodem, quo in appendice, modo indicantur. Mendis autem quam plurimis, quibus appendix laborat, neque hic codex destitutus est. Eaedem falsae inscriptiones³⁶⁾, eademque capitula spuria referuntur. Supersedere debemus singula enumerare et judicare, quia nimis longum esset.

In definienda aetate utriusque compilationis fluctuant viri docti. Cum compilatio, quam codex casselanus exhibet, quaedam capitula Lucii III. et Urbani III. inserta contineat, palam est, ut ait J. H. Boehmerus, hanc compilationem demum factam fuisse post annum 1187, quo Urbanus III. decessit. Appendix autem, quippe

34) Ita tituli LX. cap. 1 et 2. desumpta sunt ex P. XXXVII. c. 2 et 3. Cap. unic. Tit. LXV. est cap. 7. P. XLV.

35) Etiam ex a. Isidoro hispalensi transmigravit capitulum T. 58. 8. Isidori etymolog. Lib. XI. c. 2. n. 13. p. 26. Op. T. IV. rec. F. Arevalo. Romae, 1805. 4.

36) Inscriptio T. 40. c. 9. Paschalis II. *Palmano episcopo* sine dubio orta est ex depravata inscriptione paschalianae epistolae ad *N. Poloniam archiepiscopum*. Hardouin. Act. Concil. T. VI. P. 2. col. 1768 sq. Mansi T. XX. col. 984 sq. Celeberrimus Fr. A. Kollar autographon hujus epistolae, quod inscriptionem *Colocensi archiepiscopo* exhibet, quam jam pridem Steph. Baluzius, Florens et Em. Gonzales Telles ad cap. 4. de electione et electi potestate (I. 6.) genuinam statuerunt, ex archivo ecclesiae metropolitanae protulit: historia diplomatica juris patronatus Hungariae regum Lib. II. c. 11. Vindobonae, 1762. 4. p. 120 sq.

quae quasdam epistolas Gregorii VIII. († 1187)³⁷⁾, et duas Clementis (1187—1191)³⁸⁾ contineat, J. H. Boehmero post annum 1191 sub Coelestino III. composita fuisse videtur³⁹⁾. Sed Boehmerus obiter tantum in internum utriusque compilationis nexum indagavit, et satis oscitanter collationem inter utramque instituit⁴⁰⁾. Alioquin perpexisset auctorem codicis hasso-casselani appendice vel fonte usum fuisse, eamque in meliorem formam redegisse; ideoque recentiori temporis vindicari debere, nisi statuere velimus compilationem satis bene digestam ab auctore, qui appendicem confecit, misere et impie dilaceratam, mutilatam, et confusam fuisse, quod mihi prorsus a vero alienum esse videtur. Caeterum non satis certum est, appendicem post Gregorii VIII. et Clementis III. tempora demum confectam esse, licet haec collectio decretales eorum pontificum exhibeat. Quis enim ignoret, quibus interpolationibus collectiones istius aevi obnoxiae fuerint? Quot capitula Gratiani decreto assuta notarunt correctores romani? Quid, quod in fine appendicis cap. 50 ipsius Innocentii III. decretalem epistolam, quae a Petro beneventano in tertiam compilationem recepta fuit et deinde in librum decretalium Gregorii IX. (l. 3. 15.) migravit, adjectam videmus. De auctoribus collectionum, quarum meminimus, nihil constat. Antonius Augustinus appendicem Alani aut Gilberti veterum juris canonici interpretum opus esse suspicatur⁴¹⁾. Eum sequutus J. H. Boehmerus appendicem Alano, qui et doctor universalis dictus fuit, compilationem cod. cass. Gilberto tribuit⁴²⁾, quae assertio

37) P. XLIX. c. 1. 2. 3. 4—c. 2. vid. Mansi T. XXII. Gregorii ep. III. col. 552.

38) P. 15. 26. P. 50. 67 ap. Mansi XXII. col. 562. Cf. c. 5. de testibus cogendis vel non (2. 21.) et cap. 17. de sent. excomun. (5. 39.). Est solummodo fragmentum integrae decretalis seguntino episcopo scriptae, quam refert ex prototypo archivi ecclesiae seguntinae. Manrique tom. III. annal. cisterc. ad a. 1189. c. 3. n. 7. p. 223., ex eoque repetiit Gonzalez ad c. cit.

39) Dissertat. Tom. II. C. j. c. praemiss. p. XXIV.

40) Capitula titulum T. 13. c. 8. T. 27. c. 2. T. 53. c. 11. T. 59. c. 1. T. 59. c. 2. T. 47. c. 23. T. 42. c. 24. T. 45. c. 8. T. 48. c. 11. T. 49. c. 5. T. 51. c. 28. T. 51. c. 33. (1/2) T. 58. c. 40. T. 62. c. 5. T. 62. c. 6., quae Boehmerus in appendice deesse perhibuit, revera ibi deprehenduntur: P. 2. c. 5. 6. P. 29. c. 3. P. 19. c. 7. P. 49. c. 20. P. 50. c. 15. P. 42. c. 1. P. 46. c. 4 (1/2). P. 8. c. 7. P. 8. c. 14 (1/2). P. 7. c. 20 (1/2). P. 55. c. 4. P. 50. c. 65 (1/2). P. 33. c. 1 (1/2). P. 33. c. 2.

41) Ad Bernard. pap. I. 2. 1. not. 2. p. 11.

42) Dissert. praefat. T. II. C. j. p. XXV. not. 87. et p. XXVI.

testimoniis coaevalorum minime confirmatur: imo vero Alani et Gilberti compilationes, ut Tancredus canonicus et archidiaconus bononiensis apertissimis verbis testatur; post Bernardum pap. demum ex epistolis decretalibus pontificum, quae post bernardinum breviarium e curia romana emanaverant, vel quas antecessorum Bernardus neglexerat, congestae sunt, et Joanni Wallensi materiam praeberunt, qui in sua collectione utramque compilationem in unum opus conflavit⁴³⁾; quod viri tunc temporis celeberrimi testimonium eo plus valere debet, cum Tancredus ipse compilationem Alani in manibus habuisse videatur, quippe quam sub nomine extravagantium in glossis ad Bernardum papientem IV. r. c. 13. allegat. Cap. *Quod quidam* extravagantium Alani de poenitentis, ad quod Tancredus provocat, est constitutio Alexandri III. bellouacensi episcopo transmissa, et omnino in Joannis Wallensis compilatione sub

43) Audiamus Tancredum: « post compilationem decretorum factam a Gratiano multas a romana curia decretales epistolae manaverant, quas magister Bernardus, tunc praepositus, postmodum episcopus papientis, ad studentium utilitatem sub competentibus titulis compilavit quaedam antiquis jura interserendo, et vocatur compilatio prima. Post illarum compilationem quaedam aliae decretales a diversis apostolicis emanaverunt, quas magister Gilbertus adinstar primae compilationis sub titulis collocavit. Post illum vero magister Alanus suam compilationem effecit. Tandem magister Bernardus compostellanus archidiaconus in romana curia moram faciens aliquantam, de registris domini Innocentii papae unum fecit decretalium compilationem, quam Bononiae studentes romanam compilationem aliquanto tempore vocaverunt. Verum quia in ipsa compilatione quaedam reperiebantur decretales, quas romana curia refutavit; sicut hodie quaedam sunt in secundis, quas curia ipsa non recipit; ideoque felices recordationis domini Innocentii papa III. suas decretales usque ad annum XII. editas per magistrum Petrum beneventanum notarium suum in praesenti opere compilatas Bononiae studentibus destinavit. Post illarum receptionem magister Joannes Galensis decretales omnium apostolicorum, qui praecesserunt Innocentium, de dictis compilationibus Gilberti et Alani extraxit, quamdam compilationem ordinavit, quae hodie medicinae sive secundae decretales dicuntur; super quarum expositionibus plures doctores Bononiae studentes glossas plurimas varias et diversas posuerunt, et apparatibus colligens, ex ingenio meo quaedam interserendo sicut et signis glossularum demonstratur, primas et secundas decretales, prout melius potui, glossulavi; sed super praesenti tertiam compilationem non apparatui feci, sed audiendo atque legendo quaedam in libro utrovis, quae scholarum quidam absque conscientia mea de libro meo extraxerunt, et pro apparatu tertiarum illum mihi intulaverunt. Nunc autem docendi officio ad multorum instantiam reassumpto, praesentem tertiam compilationem summa diligentia domino favente glossabo, et constitutiones concilii proxime celebrati, et jura a domino Innocentio papa III. post XII. annum edita, tam in apparatibus a me factis, quam in hoc, quem ordinare dispono diligentissime, collocabo. Ap. A. M. Dandini catalogus cod. lat. bibliothecae medicae laurentinae Florentiae, 1777 fol. T. IV. p. 40 sq. Omnium primus Bouquetus in notis ad Innocentii III. Lib. I. ep. 71. p. 48 sq. Tolosae, 1635 fol. hanc praefationem edidit, quam Sarti T. I. P. 31. repetuit.

eodem titulo V. 17. c. 1. ac in Alani extravagantibusprehenditur. Tancredus forsitan ideo ad illam constitutionem provocavit, quod eam Alanus integriorem, quam Joannes Wallensis insertam habuerit ^{44a}). J. H. Boehmerus insuper in eo erravit, quod a Pancirollo forsitan deceptus hunc nostrum Alanum doctorem universalem appellat, cum hoc nomine nonnisi Alanus de insulis, Belga, celeberrimus theologus parisiensis ejusque academiae moderator insignitus fuerit ^{44b}). Si conjecturae ex ipsis compilationibus petita indulgere liceret, auctorem appendicis Anglum quemdam existimaverim, qui tunc temporis in curia romana stipendia meruit. Epistolae enim decretales in opere contentae maximam partem ad Angliae praesules directaeprehenduntur. Porro peculiaris adornata rubrica: *De praeceminentia londoniensis et eboracensis* etc. P. 44.; quae in nullam posteriorum compilationum transmigravit, auctorem Anglum redolere videtur. Compilationem codicis C. pariter ab Anglo vel Normanno confectam fuisse crediderim, quod rubricam illam *de praeceminentia londoniensis ac eboracensis* T. 55. ex appendice integram non solum repetitam, sed etiam novam haud dissimilem: *De controversia turonensis ecclesiae cum dolensi* subjunctam videmus ⁴⁵). Decretales quoque, quas novas in codice C. deprehendimus, res anglicanas potissimum spectant, sicuti T. 55. c. 4., ubi Alexander III. (Rogerus) archiepiscopo eboracensi facultatem regis Henrici filii coronandi dat ⁴⁶).; atque t. 58. c. 35. bellum intestinum inter regem Henricum ejusque filios spectans ⁴⁷). Plures autem Anglos doctrina et praescritum juris scientia claros tunc temporis in Italia, et in curia romana vixisse satis constat. Nec tamen moror, si quis

^{44a}) Vide Augustinum ad l. c.

^{44b}) Sarti l. p. 309. Jam Boulaent hist. univ. Paris. T. II. diss. de m. Alano insulensi p. 432. duos Alanos, unum saeculo XII., alterum saeculo XIII. floruisse, affirmavit. Eum resellere conatus est Oudin commentar. de script. eccles. antiq. Tom. II. diss. de unico Alano, Ripatorii Abbate etc. p. 1588 sq. Floruerunt autem ipso saeculo XIII. incunte plures Alani. Vid. Sarti l. c.

⁴⁵) Acerlia inter archiepiscopum turonensem ac episcopum dolensem jam a Gregorio VII. inde acriter ventilata controversia de usu pallii ac utriusque primatu, ab Innocentio III. demum sopita est, episcopo dolensi exemptione honorato et archiepiscopali dignitate condecorato. Acta varia in causa dolensis episcopatus vid. ap. Martene et Durand Thesaurus anecdotor. T. III. col. 857—988 col. 898 sq. Epistola nostra decretalis, cui altera ejusdem pontificis respondet, deprehenditur apud Bouquet Script. rer. Franc. T. XV. p. 673 sq.

⁴⁶) Cf. Tome cant. Lib. I. ep. 10. p. 71. Op. T. X. s. Chr. Lupi. Venetiis, 1728.

⁴⁷) Cf. Petri Blesensis epistola 33. et 47. p. 33. 81. ed. J. Bulaei. Moguntiae, 1600. 4

certiora attulerit. Restat ut rationem accuratius exponamus, quae inter utramque compilationem, tam appendicem, quam codicem casselanum, et Bernardi papiensis breviarium intercedit. Bernardus eam praecipue compilationem, quam codd. cass. exhibet, sequutus est, neque tamen appendicem prorsus neglexit. Quod titulos attinet, quorum Bernardus centum et quinquaginta duos constituit, eos ex minima parte antiquiores collectiones suppeditare potuerunt: quotquot autem ex iis depromsit, fere unice ex cod. C. mutuatus est, modo integros ⁴⁸⁾, modo decurtatos ⁴⁹⁾, nonnunquam facta in duos divisione ⁵⁰⁾. In capitulis recipiendis vestigia compilationis, quam habet codex C., anxius pressit, eundemque ordinem plerumque retinuit ⁵¹⁾. Cum codice C. capitula in appendice bis inserta semel tantum recepit, codicem cass. sequutus ⁵²⁾. Nonnunquam tamen capitula quaedam bis inseruit, quae tam appendix, quam codex C. semel tantum exhibet ⁵³⁾. Ubi codex C. integriora capitula habet, quam appendix, Bernardus etiam integra plerumque recepit ⁵⁴⁾, aliquoties tamen in duas partes divisa ⁵⁵⁾: rarissime manca appendicis capitula recepta sunt ⁵⁶⁾. Semel capitulum integrum quam in appendice et in codice C. invenimus ⁵⁷⁾. Saepius ad exemplum casselani codicis factum est, ut capitulum alio loco integrum, alio loco

48) Lib. II. T. 4. T. 9. Lib. III. T. 11. T. 33. Lib. IV. T. 18. T. 22.

49) Lib. I. T. 23. Lib. II. T. 17. Lib. III. T. 5. Lib. V. T. 5. T. 23. T. 80.

50) T. 17. T. 20. T. 30.; Lib. I. T. 26. 27.; Lib. I. T. 4. 5. Lib. I. T. 8. Lib. III. T. 35. appendicem pariter respexisse videtur. Lib. III. T. 24. Lib. V. T. 15. 33.

51) I. 4. c. 14—21. I. 8. c. 2—7. I. 23. c. 2—7. II. 10. c. 1—3. II. 17. c. 2—10. II. 20. c. 1—29. III. 2. c. 4—12. III. 24. c. 1—6. IV. 1. c. 3—15. IV. 2. c. 6—12. IV. 18. c. 1—6. V. 10. c. 8—11. V. 28. c. 4—8.

52) P. 7. c. 3. P. 41. c. 7.; P. 22. c. 2. P. 42. c. 3.; P. 35. c. 3. P. 49. c. 19.; P. 15. c. 17. P. 47. c. 1.; P. 24. c. 5. P. 30. c. 8. P. 5. c. 5. P. 6. c. 9. P. 21. c. 3.; T. 58. c. 9. T. 57. c. 6. — I. 21. c. 3. II. 9. c. 2. III. 29. c. 2. III. 33. c. 20. V. 27. c. 4. IV. 4. c. 6.

53) I. 2. c. 1. II. 20. c. 12.; I. 8. c. 2. III. 8. c. 1.; I. 12. c. 1. V. 12. c. 21.; I. 15. c. 4. III. 7. c. 3.; I. 20. c. 1. II. 16. c. 7.; I. 23. c. 4. V. 29. c. 7.; I. 27. c. 5. III. 34. c. 9.; II. 15. c. 8. IV. 19. c. 4.; III. 1. c. 6. V. 8. c. 1. Gratianum semel tantum capitulum bis inseruisse deprehendo. C. *Aliud quidem*. De poenitentia Dist. 1. c. 65. et C. 11. q. 1. c. 34. (ex a. Leonis m. epistola ad Rusticum resp. 10. ed. P. Quenellius Lugd. 1700 fol. p. 208. T. I. Hardoini Acta concil. T. I. col. 1763.)

54) I. 9. c. 12. I. 34. c. 4. 5. II. 9. c. 2. II. 10. c. 3. II. 11. 18. c. 4. II. 20. c. 28. III. 18. c. 4. 5. V. 2. c. 25. V. 34. c. 4. Mutata capitula eodem modo, ut in appendice et cod. c. voculis: *pars capituli vel infra* indicantur.

55) II. 20. c. 36. V. 33. c. 3.

56) III. 34. c. 10. IV. 18. c. 6.

57) IV. 1. c. 11.

parte insereretur⁵⁸⁾ : uno loco eandem methodum contra cass. cod. exemplum observatam esse videmus⁵⁹⁾. Capitula appendicis, quae codex C. in duas⁶⁰⁾ aut in tres⁶¹⁾ partes divisa exhibet, eodem modo dissecta apud papiensem legimus⁶²⁾ : et contra, ubi capitula in appendice discerpta cass. C. conjuncta habet, papiensis etiam conjunctionem praetulit⁶³⁾. Rarissime partes capitulorum in appendice divisas Bernardus retinuit⁶⁴⁾, vel capitulum, quod codex C. integrum servavit, discerpsit⁶⁵⁾. Paulo saepius capitula in utraque anteriore collectione integra recepta in plures, duas plerumque divisit partes⁶⁶⁾, vel truncavit⁶⁷⁾. Quod ad inscriptiones pertinet, pariter sequutus est Bernardus compilationem cass. codicis; quae enim in appendice desunt, in cass. codice autem extant, eas etiam Bernardus habet⁶⁸⁾; quae autem in cass. codice desiderantur, eas etiam apud papiensem frustra quaesieris⁶⁹⁾, quamvis in appendice extant.

58) III. 18. c. 4—5. I. 34. c. 6—7; II. 13. c. 13. II. 14. c. 1; IV. 4. c. 3. III. 28. c. 2; IV. 4. c. 8. II. 20. c. 19; V. 1. c. 10. II. 1. c. 6.

59) In II. 14. c. 4. refert T. 49. c. 2. omnia discerpta parte, quam T. 45. c. 8. continet.

60) P. 21. c. 3. P. 28. c. 5. P. 50. c. 63.

61) P. 7. c. 20.

62) IV. 6. c. 6. III. 27. c. 5; I. 27. c. 3. III. 33. c. 28; IV. 20. c. 5. IV. 8. c. 3; I. 21. c. 16. II. 14. c. 5. II. 20. c. 31.

63) I. 21. c. 1. II. 20. c. 41. V. 34. c. 4.

64) III. 22. c. 5. III. 34. c. 10.

65) T. 30. c. 4. I. 8. c. 5. II. 1. c. 7. II. 20. c. 43.

66) P. 15. c. 1. P. 26. c. 21. P. 50. c. 16. T. 53. c. 1. T. 21. c. 25. T. 45. c. 3; III. 4. c. 4. III. 33. c. 7; III. 26. c. 26. IV. 6. c. 1. V. 1. c. 13.

67) I. 25. c. 1. V. 29. c. 8. V. 36. c. 9.

68) I. 8. c. 7. I. 9. c. 7. I. 21. c. 18. II. 9. c. 3. II. 14. c. 3. II. 17. c. 4. II. 20. c. 18. III. 26. c. 9. III. 27. c. 8. III. 38. c. 13. 14. 16. IV. 6. c. 1. IV. 8. c. 1. V. 8. c. 3. V. 15. c. 7. 11. Semel tamen (V. 4. c. 3.) apud Bernardum desideratur inscriptio, quae in Cass. cod. extat, quamvis causa non fuerit, cur eam suspectam haberet auctor. Integra epistola cum ipsius inscriptione et subscriptione: Al. episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus et episcopis per regnum francorum constitutis, salutem et apostolicam benedictionem. . . Data Tusculi XIII. kalendas Novembris deprehenditur in regesto epistolarum Alexandri, quod duumviri celeberrimi Ed. Martenius et Urs. Durandus, monachi benedictini, publici juris fecerunt: ampliss. collect. T. II. col. 853 sq. epist. CCLXXXV. Celeberr. L. G. O. Feudrix de Bréquigny epistolam hanc ad an. 1171 refert: table chronologique des diplomes, chartes, titres et actes imprimés, concernant l'histoire de France. Paris, 1783 fol. T. III. p. 443. Etiam Vincentius vetus interpres ad l. c. notat, hoc capitulum contra cancellarium parisiensem impetratum fuisse, qui a quolibet docente marcham unam exigebat, quod apprime argumento capituli convenit. Epistola Alexandri III. nr. 17. Labbé T. X. col. 1398. Hardouin T. IV. P. II. col. 1478. Mansi T. XXI. col. 971. Duchesne script. T. IV. p. 566. Hemeraeus academia Paris. p. 66; secundum Bréquignium de a. 1774. L. c. p. 491.

69) I. 9. c. 3. I. 21. c. 2. II. 9. c. 2. III. 26. c. 12. V. 28. c. 5.

Inscriptiones, quae nec in cass. codice nec in appendice servatae sunt, plerumque nec Bernardus habet: aliquoties tamen servavit inscriptiones, quae tam in appendice, quam in codice C. desiderantur⁷¹⁾. Ceterum apparet, papiensem recensiori collectioni, quam cass. codex exhibet, plus tribuisse, quippe quae in aptiorem ordinem composita esset: nec tamen appendicem neglexisse, ex quo plura capitula ex iis, quae auctor alterius compilationis rejecerat, recepit⁷²⁾. Papiensem ea quoque, quae cass. codex noviter recepta peculiariter continet, in usus suos vertisse, vix est quod moneamus⁷³⁾. Quae de ratione diximus, quae inter papiensem anterioresque compilatores intereedit, elarius elucescent ex tabula synoptica, quam accessio prima huic libello subiecta continet, in eum finem adornata, ut conspiciere liceat, unde singula bernardini brevarii capitula petita sint. In tertia hujus tabulae columna capitula Bernardi secundum librorum ac titulorum seriem posui: secunda exhibet capitula cass. codicis papiensi respondentia: prima autem remittit ad capitula respondentia in appendice recepta. Loca numeris fractis ($\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{4}$) insignita pro parte tantum capitulis respondent, quae in vicinis columnis citantur. Lineolam (—) posui, ubi locus bernardinae collectionis in una alterave anteriorum collectionum prorsus desideratur, ita ut binac lineolae in prima et secunda columna concurrentes indicio sint, papiensis locum juxta positum neque ex appendice, neque ex collectione, quam cass. cod. exhibet, desumptum esse. Aliquatenus etiam si primam et secundam columnam quis contulerit, dijudicare poterit de concordantia, quae inter utramque

70) I. 21. c. 12. I. 27. c. 2. III. 2. c. 10. III. 5. c. 9. IV. 18. c. 1. 2. V. 27. c. 1. V. 34. c. 9. 13.

71) I. 23. c. 3. I. 31. c. 11. IV. 2. c. 5. V. 2. c. 3. 16.

72) I. 2. c. 6—8. I. 10. c. 2. I. 15. c. 5. I. 20. c. 3. I. 21. c. 22. I. 23. c. 9. I. 30. c. 1. 2. II. 1. c. 3. 5. II. 12. c. 2. II. 13. c. 9. II. 19. c. 8. II. 20. c. 17. 36—38. 45. 47. III. 3. c. 5. III. 5. c. 15. III. 6. c. 5. III. 9. c. 4—5. III. 19. c. 1. III. 22. c. 9. 10. III. 23. c. 7. III. 25. c. 5. III. 26. c. 25. 29. III. 27. c. 10. IV. 1. c. 2. 15. 15. 20. IV. 2. c. 1. 3. IV. 3. c. 3. IV. 5. c. 1. 4. IV. 6. c. 5. V. 13. c. 4. 5. V. 14. c. 4. V. 18. c. 1. V. 23. c. 4. V. 26. c. 4. V. 28. c. 9. V. 29. c. 4. 5. V. 32. c. 5. V. 35. c. 1.

73) I. 2. c. 5. I. 4. c. 18—21. I. 5. c. 1. 2. I. 8. c. 2. 5. I. 15. c. 3. I. 27. c. 6. II. 1. c. 7. II. 17. c. 10. II. 18. c. 9. II. 20. c. 45. III. 15. c. 4. III. 22. c. 8. III. 24. c. 4. III. 25. c. 4. IV. 17. c. 2. IV. 18. c. 5. 8. V. 2. c. 3. 15. 16. 20. V. 26. c. 7. V. 28. c. 6. V. 29. c. 2. 7. V. 33. c. 2. V. 35. c. 7.

compilationem, appendicem scilicet, et eam, quae cass. codici inest, intercedit.

Haec sufficient de breviario Bernardi. Penitus supersedemus, quamplurima menda ejusdem, spuria capitula, falsas inscriptiones ceterosve naevos notare ⁷⁴⁾, de quibus minus severe judicare debemus considerantes, quibus ex mendis refertissimis operibus Bernardus suam compilationem hauserit.

Opus suum Bernardus circa a. 1190 absolvisse videtur ⁷⁵⁾. In decretalibus enim Clementis III. († 1191) desinit et in ipsius operis frontispicio se praepositum pap. profitetur. Praeposituram autem anno sequente cum episcopatu faventino jam commutatam habuit. Veteres interpretes collectionem modo compilationem primam, modo librum vel volumen primum nuncupant. Applausus ingens id opus excepit. In foro, et in scholis doctores eo publice usi sunt. Auctor ipse sedem episcopalem faventinam adeptus, opus suum apparatu, quem summam vel summalam nominavit, instruxit, quem mox simile opusculum, quod sub nomine glossarum venit, sequutum est ⁷⁶⁾. Porro per plures veteres interpretes, quos Joannes Andreae singulatim enarrat ⁷⁷⁾, bernardinam collectionem una cum tribus insequentibus, quae omnes nomine antiquarum collectionum veniunt, glossis instruxerunt quas, qui diligentius inspexerit ⁷⁸⁾, co-

* 74) Idem omissionis in reliquis compilationibus, hoc negotium, si Deus nobis vires et otium concesserit, alio tempore tractaturi.

75) In codice mss. bibliothecae giessensis hanc habet Bernardi opus epigraphen: *Opus sententiarum extravagantium B. praepositi papiensis anno dominicae Incarnationis MDLXXXVIII. praesidente romanae ecclesiae sanctissimo papa Alexandro in pontificatus anno vigesimo mense Martii indictionis anno XII. et VII. et VIII. die mensis sedata jam discordia... Sancta et generalis synodus CCLXXXIV. episcoporum congregata est.* Henric. Christian. Lib. Bar. de Senckenberg in mediet. ex jure publ. et priv. fascie. II. mediet. 3. §. 4. Similem eundem vidit Sarti inter codices vaticanos. T. I. p. 363. Eandem fere inscriptionem refert Jos. Ant. Riegger. Hinc Senckenberg existimavit a. 1178. Bernardum opus suum absolvisse. Sed anni nota tempus spectat, quo synodus lateranensis celebrata est, in quo tamen error irrepsit, cum ista synodus a. 1179 congregata fuerit. Eandem fere inscriptionem concisius tantummodo expressam et in anno (1180) variantem habent acta concilii lateranensis ap. Mausl T. XXII. col. 213. Hard. T. IV. p. II. p. 1673.

76) Notices I. c. p. 61. sq. Sarti I. c.

77) Prooemium ad durantis speculum p. 2 sq. Francofort, 1612 fol. Optimam recensionem procuravit celeberrimus Savignius: Historia juris rom. temporis medii aevi. Tom. III. app. II. p. 582—585. (Opus germanico idiomate conscriptum.)

78) Cf. gl. Melendi (ad III. 53. c. 2. IV. 13. c. 4. V. I. c. 10.); Laurentii (ad I. 4. c. 21. IV. 14. c. 2. IV. 17. c. 5. V. 55. c. 2.); Vincentii (ad I. 14. c. 22. III. 53. c. 29. IV. 20. c. 4. V. 30. c. 20); Alani (ad I. 2. c. 2. III. 5. c. 4. III. 55. c. 27. III. 54. c. 1. III. 55. c. 2. IV. 1. c. 15.

gnosceret, eas in interpretandis locis dubiis bernardini breviarii magni momenti esse debere, et forsitan mirabitur, Antonium Augustinum eisdem in exegesi ejus breviarii rarius attulisse 79). Glossae Vincentii, praeceptoris Bernardi parmensis, Alani, et Tancredi omnium optima, et rerum historicarum refertissima sunt, quas Bernardus auctor glossae, quam vocant ordinariam, et Joannes Andreae suis glossis et commentariis maximam partem intexuerunt. Probe nonnumquam adnotarunt isti interpretes, ex variis populis oriundi 80), quo modo jus consuetudinarium ecclesiarum patriae novo decretalium jure immutatum fuerit. Antonius Augustinus († 1586) archiepiscopus tarraconensis, vir de restituendis utriusque juris fontibus immortaliter meritis, Ictorum celeberrimorum sui temporis nulli secundum, breviarium Bernardi una cum tribus reliquis antiquis compilationibus decretalium ex codd. mss. Hispaniae, et Italiae prius edidit 81). Valde grata acceptaque fuit viris doctis compilationum editio jam pridem expectata. J. Cujacius, et C. Labbeus non multum post emendatorem recensionem secundis curis procurarunt 82), quam J. Roccius, recentissimus Augustini operum editor, repetiit 83). Denique celeberrimus J. A. Rieggerus Bernardi breviarium, Augustini recensionem tertiis curis repetitam sequutus de novo prelo subjecti lectionibus variantibus duorum codd. mss. adjectis, et ad harmoniam cum Gregorii IX. decretalium collectione revocavit 84).

IV. 11. c. 1. IV. 13. c. 1. IV. 14. c. 2. IV. 20. c. 1. 5. V. 2. 3. 6. 15. V. 5. c. 2. V. 17. c. 2. V. 18. c. 2. V. 31. c. 6.† Richardi (ad IV. 20. c. 3.); Joannis Faventini (ad III. 33. c. 2. IV. 20. c. 4.); Tancredi archidiaconi bononiensis (ad II. 6. c. 2. III. 11. c. 6. III. 26. c. 50. III. 34. c. 1. IV. 3. c. 2. IV. 4. c. 2. 3. IV. 9. c. 3. IV. 13. c. 2. IV. 14. c. 2. 5. IV. 19. c. 1. IV. 20. c. 2. 6. V. 1. c. 10. V. 7. c. 2. V. 10. c. 2.)

79) Ceterum Augustinum glossas magni fecisse ex eo constat, quod de editione curanda consilium cepit. Ait enim: «Adduntur hoc loco Laurentii et Melendi veterum interpretum opiniones, quas aliquando edi curabimus: nunc nomina eorum appellatione contenti sumus». August. ad V. 2. c. 5.

80) Melendus, Laurentius, et Vincentius, natione Hispani, Alanus et Richardus Angli

81) Herdae, 1576 fol. quam recensionem Romae a. 1583 repetitam refert Correa de Serra biographie universelle, ancienne et moderne T. III. p. 64. Paris, 1811. 4.

82) Parisiis 1609—1621. quae postrema editio nonnisi titulum novum propositum exhibet.

83) Opp. T. IV. Luciae, 1760. fol.

84) Friburgi Brigoviae, 1779. T. I. 4. Valde exoptarunt viri docti operis praestantissimi continuationem, cujus tantum prima pars prodit, librum primae compilationis continens. Cf. Chr. Fr. Glück praecognita jurisprudentiae ecclesiasticae p. 306. Halae, 1786. 8. J. A. Seuter fundam. ta juris ecclesiasticae catholicorum ed. III. V. I. p. 201. Rottingae, 1825. 8.

C A P U T II.

*De collectionibus decretalium intermediis inter bernardinam
et gregorianam.*

I.

De Gilberti et Alani compilationibus.

Papiensem proxime sequuntur Gilberti et Alani compilationes, quae tamen minoris momenti sunt: cum eas haud magnam auctoritatem nactas esse constet. Prior Gilbertus decretales epistolas summorum pontificum, quarum pleraeque post evulgatum Bernardi Breviarium emanarant, nonnullae etiam a Bernardo neglectae erant, collegit atque ad instar bernardinae compilationis in libros et titulos redegit. Gilbertum parvo interjecto spatio excepit Alanus novae decretalium compilationis editor. De Gilberti et Alani patria et fatis nil certi constat. Videntur autem Angli et professores bononienses fuisse. Aequè non constat, quo anno eorum compilationes prodierint, et utrum jam Innocentii III. decretales receptas habuerint. Ex Tancredo tantum novimus, eas post Bernardi opus, et ante Petri beneventani compilationes evulgatas fuisse. Neutra ad nostram aetatem pervenit ²⁾.

II.

*De antiquioribus Innocentii III. decretalium
collectionibus.*

Tempus, quod dicimus decretalium constitutionum, cum Innocentio III. demum vere incipit.

Innocentius (1198 + 1216), vir in litteris cum sacris tum pro-

²⁾ Varias opiniones de Gilberti et Alani patria, fatis et scriptis affert et dijudicat Serti T. J. P. I. p. 308. sq.

fanis, si quis alius versatissimus, omnium qui sanctam Petri sedem condecorarunt summus, quem legibus condendis in totius rei publicae Christianorum utilitatem natum, nulli in civilium ecclesiasticarumque legum scientia ac cognitione secundum, ne dicam omnibus superiorem fuisse constat, constitutionibus suis decretalibus in quibuscunque cum ecclesiae tum regni rebus totum per christianum orbem divulgatis canonici juris scientiam mirifice provexit. Mirum sane, quot Pontifex hic epistolas conscripserit. Quatuor milia fere typis excusae sunt ²⁾. Haud minima earum pars in bibliothecis latet, ex quibus plures in dies a viris doctis et litteratis eruuntur ³⁾. Innocentii epistolae mira scientia cum legali tum canonica

2) Regesta epistolarum Innocentii efficiunt novemdecim libros, singulis singulis pontificatus eius annis respondentibus. Lib. I. II. V. X. XI. XII. XIII. XIV. XV. XVI. edidit una cum registro Innocent. III. super negotio rom. imperii Stephanus Baluzius. Epistolarum Innocentii III. R. P. libri undecim t. I. et II. Paris, 1682. Lib. I. II. V. constituit Tom. I. — Lib. III. V. (meliori, ut apud Baluzium habetur, forma) VI. VII. VIII. IX. et in duobus appendicibus quasdam epistolas IV. XVII. et XVIII. anni nuper ex vaticanis archivis ediderunt L. G. O. Feudrix de Bréquigny et F. J. G. La porte in tomo II. partis II. libri: diplomata, chartae, epistolae et alia documenta ad res francicas spectantia. Paris, 1791 fol. De recensionibus epistolarum Innocentii III. ante Baluzium, studiis G. Sireti Romae, 1543 fol., Mat. Choloni opp. Innocentii III. T. II. p. 1—584. Coloniae, 1575. recus. Venetis, 1578, Fr. Bosqueti Tolosae, 1635. 2 vol. fol. etc. cf. Cas. Oudinii commentarius de scriptoribus ecclesiae antiquis T. II. p. 1635—1660. Lips., 1722 fol. G. Cava scriptorum ecclesiasticorum historia litteraria T. II. p. 256 sq. Basilae, 1745. fol.

3) Epistolae Innocentii neque a Baluzio neque a Bréquigny et du Theil editae, inveniuntur hisce in libris: Cam. Afferosi memorie. istor. del monast. di s. Prospero di Reggio P. 1. p. 429. Fl. Cornelius eccl. venet. antiq. monum. T. I. p. 326. T. III. p. 84. 84. 152. T. X. p. 221. 223. 330. T. XI. p. 146. T. XII. p. 255. T. XIII. p. 25. T. XIV. p. 127—132. 398. J. Lami s. ecclesiae florent. monum. T. I. p. 557. T. II. p. 944. 997. 1007. 1234. Moriondi Mon. Ag. T. II. nr. 18—19. B. M. de Ruhez Mon. eccles. Aquilej. col. 634. 660. 674. Tiraboschi M. Mod. T. IV. nr. 636. 660. 672. Stor. Nov. T. II. nr. 586. 402. 409. 412. 415. 418. A. Vitale storia dipl. del senatori di Roma (R. 1791. 4) p. 63. 75. 80. Fantuzzi mem. Rav. T. III. p. 68. T. VI. p. 65. Bullarium O. FF. Praedicator. T. I. p. 1. App. T. VII. p. 1 sq. Collectio bullar. s. a. basilicac vaticanae T. I. p. 77—98. (Romae, 1747 fol.) Péterffy conc. hung. T. I. p. 67. 84. Prey anal. regg. hung. T. I. p. 184. 196. Gerbert. cod. dipl. hist. nigr. sylv. nr. 79. 91. Neugart. cod. dipl. eptis const. nr. 890. Usnermann cod. probat. Eptis hamb. nr. 155. Ried. cod. dipl. Eptis ratib. nr. 299. 304. 312. 313. Moser Hist. osnab. T. 3. doc. nr. 105. Kromer cod. diplom. orig. ussori. nr. 130. Moosm. Boica T. I. p. 369. T. III. p. 124. 126. T. V. p. 365. T. VI. p. 362. 404. T. VIII. p. 168. T. X. p. 245. T. XII. p. 116. 117. Honth. Trev. dipl. nr. 444. Erath cul. dipl. Quaedlinb. saec. XII. nr. 46. 47. a. XIII. nr. 6—8. 12—14. Schoepflin. C. dipl. als. nr. 372. 373. 375. 378. 583. 391. Thorkius, diplomat. Arno-Magna. T. I. p. 73. 74. 82. 87. Langabek script. rer. Dan. T. VI. p. 94. 97. 103. 148. Günther C. dipl. rhan-mos. T. II. nr. 22. Epistolas autem, quas anecdotes ediderunt St. A. Wärdtwein (nova subsid. dipl. T. II. nr. 25—37. p. 86—118. reg. a. 1202—1206.) et G. Dobner (diplomatar. boh.-hung. nr. 2—59. Monum. hist. Boemiae. T. II. p. 326—363. Reg. a. III. IX.) iterum a Bréquigny et du Theil excusae sunt; sed eos solummodo ad Raynaldum quandoque provocantes latuisse videtur, eos istis in collectionibus jam extitisse.— Epistolae Innocentii quae in T. Ughelli It. s. ac in aliis tunc temporis editis collectionibus reperuntur, colleguntur i.

refertae praeclara illius aevi monumenta sunt. Quid itaque mirum si decretalium compilatores constitutiones innocentianas ambabus, quod dicimus, ulnis amplexi fuerint, ad easque quasi ad limpidi-
simos juris scientiae canonicae fontes, ex quibus scita canonica uni-
ce hauriantur, necessum sit, recurrerint?

1. Rainerius pomposianus, et Bernardus
compostellanus antiquus.

Rainerius, diaconus et monachus pomposianus, primus omnium
scita ac responsa Innocentii ex ipsius pontificis regestis primi, se-
cundi, et tertii anni sub certis quibusdam titulis redegit, praesertim
amicorum suorum votis obtemperans. « Cupientes nonnulli », ait au-
ctor. » qui de diversis et ultimis etiam mundi partibus ad aposto-
,, licam sedem accedunt, audire sapientiam *nostri temporis Salomo-*
,, *nis*, nec non et multi alii honesti viri atque prudentes, qui no-
,, biscum praesentialiter conversantur, justitias et judicia ipsis in
,, scriptis habere, me vobiscum pariter suis precibus induxerunt,
,, ut aliquod temporis spatium aliis occupationibus meis subripiens,
,, in eis ordinandis expenderem et in uno volumine sub certis titulis
,, compilandis. Quorum votis meae conditionis considerans famula-
,, tum sicut debui tam devote quam humiliter obedivi et ad laudem
,, et gloriam nominis ejus legentiumque profectum, quaeque opti-
,, ma ex registris ejusdem, primi videlicet, secundi et tertii anni,
,, deflorans, in hoc opusculo plenissima, quantum ad decretales
,, et decreta pertinet, auctoritate congessi; licet quaedam, quia
,, diversos in se continent casus, intercidenda duxerim, ut sub
,, competentibus sibi titulis locarentur. Ex sententiis autem et qui-
,, busdam epistolis partes illas, quae ad jus faciunt, duntaxat ac-
,, cipiens praemisissis competenter aptavi ⁴⁾. Opusculum in qua-
draginta et unum titulos, nullo firmo vinculo inter se cohaerentes,
digestum est, qui 123 capitula comprehendunt. Quae si cum

auctor catalogi bibliothecae Josephi Renati Imperialis S. R. E. diaconi cardinalis s. Georgii p. 257—259. Roma, 1711 fol. P. Georgisch regesta chronologico diplomatice col. 777—862. Francof. et Lips., 1740 fol. T. I.

4) Praefatio opusculi, quod celeberr. St. Boluzius sub nomine *prima collectio decretalium Innocentii III.* post epistolar. librum secundum T. I. p. 543—606. edidit.

editis epistolis Innocentii trium regestorum diligenter contuleris, non sine maximo animi moerore cognosces, quot epistolae innocentianae ex ipsis primis annis vel penitus deperditae sint, vel adhucdum in archivis lateant ⁵⁾. A Rainerio datae et in editionibus epistolarum Innocentii nondum recensitae, referendae sunt, si credas libros duos priores apud Baluzium lacunis non laborare, ad regestum tertii anni editum a viris doctis Bréquigny et du Theil, et epistolas 57 tantum continens.

Rainerium exceperit Bernardus archidiaconus compostellanus, antiquus nuncupatus, ut scilicet ab altero Bernardo presbytero compostellano distingueretur, qui sub Innocentio IV. ius interpretatus est Bernardi compilatio ex Innocentii regestis congesta, si fides Dipplovataccio habenda est, ad decem priores innocentiani pontificatus annos pertinet et ab auctore, cum Romae in curia moraretur, instituta est ⁶⁾. Compilatio a scholaribus bononiensibus per aliquod tempus romanae nomen accepit.

Neutrum opus Innocentii approbationem tulisse videtur: quapropter neutrum quoque ullam auctoritatem sive in foro sive in scholis adeptum est. Rainerii collectionem ad nostra usque tempora casus servavit: edidit ex vetusto codice Stephanus Baluzius ⁷⁾. Bernardinum opus nonnisi nomine cognitum habemus ⁸⁾.

5) Desiderantur in registris T. I. c. 1. T. 2. c. 1. T. 4. c. 2. 5. T. 9. c. 2. T. 11. c. 3. in fin. T. 14. c. 3. 4. T. 16. c. 1. 2. T. 17. c. 1. T. 19. c. 2. T. 21. c. 1. init. T. 24. c. 2. 4. T. 25. c. 1. T. 26. c. 2. 3. T. 27. c. 3. 4. T. 28. c. 1. T. 30. c. 2. T. 31. c. 1. 3. 5. 7. T. 32. c. 1. 2. T. 33. c. 1. 2. init. T. 34. c. 2. 3. 4. 5. 6. 7. T. 35. c. 1. T. 36. c. 1. T. 37. c. 1. T. 38. c. 1. T. 39. c. 4. 6. T. 40. c. 1. 4. 5. 7. 8. 9. 14. 15. T. 41. c. 1. 2. Savioli quoque tres anecdotas epistolas Innocentii III. edidit quarum prima ex anno tertio est, annal. bologn. vol. II. P. II. nr. 329. 335. 415. In Angliā plures ejusdem pontificis codices epistolares deprehenduntur, qui nondum publici juris facti esse videntur: Innocentii III. P. ad episcopos anglicanos et alios aliorum pontif. etc. cum notis unicuique praefixis, quae, utrum unquam editae fuerint, adhibito. Godl 1614. Colleg. Corp. Christi ont. ap. Bernard. catalog. mss. Angliae et Hiberniae T. I. P. II. p. 52. Oxon. 1697 fol. cod. 1654. nr. 21. colleg. 4. Benedicti cant. Innocentii III. epistolae ad regem Angliae et episcopo angliae ibi T. I. I. P. III. p. 145.

6) Sarti T. II. p. 256.

7) L. cit.

8) De ceteris Bernardi scriptis vide Sarti T. I. p. 315. Antonius Augustinus initium ejusdem compilationis, quae nomen *breviarii decretalium omnium prope Innocentii III. per Bernardum Compostellanum canonicum fideliter compositi* exhibet, ad calcem compilationis Patri Benedictini publici juris fecit ex codice mss. doctissimi Nic. Fabri. Compilatio incipit cum titulo *de summa Trinitate et fide catholica*, et exhibet tres decretales Innocentii III. quarum prima et tertia apud Rainerium quoque deprehenduntur. T. I. c. un. T. 3. c. un ex regest. libr. II. rp. 209. Decretalis secunda desumpta est ex regesto nuper vulgato Lib. VI. rp. 193. p. 391—393.

2. Petrus beneventanus.

Innocentius scholarium atque clericorum querelis de incertitudine decretalium quarundam, quae fictitium Innocentii nomen prae se ferebant, ad apostolicam sedem delatis, ut medelam afferret, per Petrum beneventanum professorem quondam bononiensem, notarium suum, novam collectionem decretalium ex integris regestis duodecim priorum annorum pontificatus sui adornavit. Petrus, qui idem fortasse censendus est, quem Innocentius cardinalem diaconum s. Mariae in Aquiro, et episcopum sabinensem deinde renunciavit⁹⁾, in opere suo adornando Bernardi papicensis vestigia pressit, adeo ut totidem libros eisdemque fere titulos constitueret. Ceterum praeter regesta anteriores compilationes consuluisse videtur. Rainerii quaecunque opusculum nequaquam neglectum esse inde forsitan quis conjecerit, quod plurimam partem capitulorum ex Rainerio in novam compilationem migrasse videmus. Decretales pleraeque quidem integrae ex raineriana collectione translatæ¹⁰⁾: aliquoties tamen secundum morem compilatoribus usitatum

Unum tantum codicem invenire mihi licuit, qui Bernardi compilationem continere videtur: nimirum cod. 8401. bibliothecae Jacobinae qui sic notatur: *Innoc. III. decretalium breviarium per Bernardum compostellanum*. Vid. Bernard. catalog. mss. Angliae et Hiberniae T. II. P. I. 2. 215. Joannes Andreas de Bernardi compilatione refert: » Bernardus compostellanus, quia non diu vixit » suae compilatio, non habemus, quod illam glossaverit, sed legerat duas primas compilationes et » apostillas dederat super illis. Prooem. ad Durantis spec.

9) St. Borgia *memorie istoriche della pontificia città di Benevento* T. II. p. 189. Roma, 1764. 4. Surti. T. I. p. 314.

10) I. 3. e. 3. T. 7. e. 1. Lib. II. ep. 212. I. 6. e. 4. T. 4. e. 1. Lib. II. ep. 277. I. 9. e. 5. T. 33. e. 21. I. 20. e. 4. T. 6. e. 1. Lib. II. ep. 77. I. 23. e. 1. 3. T. 18. c. 1. 2. Lib. II. ep. 282. 91. I. 25. e. 2. T. 16. e. 2. Lib. I. ep. 317. II. 3. e. 1. T. 24. e. 1. Lib. I. ep. 362. II. 4. e. 1. T. 27. e. 5. Lib. I. ep. 377. II. 7. e. 1. T. 28. c. 1. II. 9. e. un. T. 27. e. 1. Lib. I. ep. 37. II. 15. e. 2. T. 25. e. 2. Lib. I. ep. 389. II. 15. e. 3. T. 20. e. 1. Lib. I. ep. 415. II. 18. e. 6. T. 30. e. 1. Lib. II. ep. 48. II. 18. o. 5. T. 24. e. 2. Lib. I. ep. 415. II. 19. e. 2. T. 25. e. 1. II. 19. e. 10. T. 24. e. 3. Lib. I. ep. 351. III. 1. c. 1. T. 29. e. 1. Lib. I. ep. 376. III. 2. c. 1. T. 20. e. 4. Lib. II. ep. 65. III. 11. c. 1. T. 11. e. 5. Lib. I. ep. 513. III. 23. e. 1. T. 11. e. 3. Lib. II. ep. 229. III. 24. e. 1. 2. 3. T. 59. e. 2. 3. Lib. I. ep. 36. 435. 517. III. 25. e. 2. T. 40. e. 8. III. 30. c. 1. T. 4. e. 4. Lib. I. ep. 264. III. 37. e. 1. 2. T. 9. e. 1. T. 10. e. 1. Lib. I. ep. 135. 568. IV. 1. c. 1. 2. 3. T. 40. e. 2. 3. 6. Lib. I. ep. 29. 48. 333. IV. 3. e. un. T. 40. e. 4. IV. 5. e. un. T. 39. e. 5. Lib. II. ep. 252. IV. 9. e. 1. T. 40. e. 5. IV. 11. e. 2. T. 14. e. 2. Lib. I. ep. 349. IV. 11. e. 4. T. 14. e. 4. IV. 12. e. 1. T. 41. e. 3. Lib. I. ep. 322. IV. 14. e. 2. T. 40. e. 13. Lib. II. ep. 50. IV. 14. e. 2. Tit. 40. e. 15. V. 1. e. 1. T. 20. e. 6. Lib. I. ep. 277. V. 2. e. 2. T. 21. e. 2. V. 4. e. 1. T. 13. e. 3. Lib. II. ep. 1. V. 4. e. 3. T. 13. c. 1. Lib. I. ep. 141. V. 7. c. 1. 3. T. 34. e. 3. 5. Lib. III. ep. 29. 34.

rainerianae decretales decurtatae¹¹⁾, sive in plures partes divisae sunt¹²⁾. Plerasque decretales, quas Rainerius nimis decurtaverat, nova compilatio integrior ex regestis exhibet¹³⁾. Valde raro capitula quae Rainerius habet, in Petri collectione prorsus desiderantur¹⁴⁾. An Petrus Bernardi compostellani compilationem ad manus habuerit, et qua ratione ea usus sit, dijudicari non potest. In decretalibus autem, quae ex regestis nuper a Bréquigny et du Theil vulgatis desumsit, similiter morem ab anterioribus compilatoribus observatum sequutus est. Inseruit epistolae decretales modo integras, modo decurtatas¹⁵⁾, modo in duas partes divisas¹⁶⁾. Semel tantum-

V. 7. c. 4. T. 34. c. 4. V. 10. c. 1. Lib. I. ep. 399. V. 10. c. 2. 3. T. 26. c. 3. 2. V. 14. c. 2. T. 20. c. 3. Lib. I. ep. 143. V. 21. c. 2. T. 31. c. 10. V. 21. c. 3. T. 31. c. 7. V. 21. c. 4. T. 31. c. 6. V. 21. c. 5. T. 32. c. 2. V. 21. c. 9. T. 34. c. 1. V. 21. c. 13. T. 31. c. 2. Lib. II. ep. 166. V. 23. c. 1. T. 31. c. 4. Lib. I. ep. 554.

11) I. 21. c. 2. T. 2. c. 2. II. 12. c. 2. T. 23. c. 1. Lib. I. ep. 513. V. 11. c. 1. T. 14. c. 1. Lib. I. ep. 255. V. 11. c. 3. T. 14. c. 3. Lib. III. ep. 37.

12) T. 27. c. 3. II. 5. c. 2. II. 10. c. un. T. 31. c. 5. Lib. I. ep. 381. I. 8. c. 1. III. 31. c. 2. V. 19. c. un. V. 21. c. 9. T. 31. c. 7. I. 14. c. 1. V. 21. c. 3. quo loco genuina inscriptio, *Prælatiensi episcopo ex Lib. II. ep. 66. restituenda*. T. 59. c. 6. II. 13. c. 2. III. 26. c. 4. T. 40. c. 14. III. 1. c. 2. IV. 14. c. 3. T. 40. c. 15. IV. 12. c. 4. IV. 14. c. 2.

13) I. 2. c. 7. 8. T. 15. c. 2. 3. Lib. I. ep. 279. 62. I. 5. c. 2. T. 5. c. 1. Lib. I. ep. 539. II. 5. c. 1. T. 27. c. 2. Lib. II. ep. 285. II. 15. c. 4. T. 19. c. 3. Lib. II. ep. 28. II. 18. c. 3. T. 30. c. 2. III. 5. c. 2. T. 17. c. 2. Lib. I. ep. 8. III. 12. c. un. T. 16. c. 1. Lib. I. ep. 290. III. 23. c. 2. T. 11. c. 2. Lib. II. ep. 242. IV. 2. c. 1. T. 40. c. 10. Lib. I. ep. 325. IV. 10. c. 2. T. 40. c. 12. Lib. II. ep. 261. V. 16. c. 1. T. 12. c. un. Lib. I. ep. 450. V. 17. c. 1. T. 20. c. 5. Lib. II. ep. 63.

14) T. 2. c. 3. T. 3. c. un. T. 5. c. 2. T. 8. c. 1. T. 11. c. 4. T. 13. c. 2. T. 15. c. 1. T. 22. c. 1. T. 31. c. 8. T. 32. c. 1. T. 34. c. 1.

15) I. 2. c. 1. 2. Lib. VII. ep. 217. 224. I. 4. c. 4. 5. Lib. VIII. ep. 159. Lib. VII. ep. 159. I. 6. c. 9. 10. 11. 12. 14. 16. Lib. VIII. ep. 86. 104. 116. Lib. VI. ep. 112. Lib. VIII. ep. 35. Lib. IX. ep. 171. I. 8. c. 2. 4. Lib. VI. ep. 59. Lib. IX. ep. 1. I. 11. c. un. Lib. II. ep. 3. 1. 17. c. un. Lib. IX. ep. 143. I. 18. c. 4. 6. Lib. VIII. ep. 199. Lib. VII. ep. 29. I. 21. c. 3. Lib. IX. ep. 43. I. 22. c. 1. Lib. IX. p. 259. II. 3. c. 4. Lib. VII. ep. 227. II. 12. c. 5. 6. 8. Lib. VIII. ep. 163. Lib. VI. ep. 58. 177. II. 14. c. 1. Lib. IX. ep. 110. II. 15. c. 5. 6. 8. 9. 10. 13. Lib. III. ep. 21. Lib. VIII. ep. 16. Lib. VI. ep. 147. 219. 108. Lib. IX. ep. 24. II. 17. c. 4. 5. Lib. IX. ep. 107. Lib. VII. ep. 205. II. 18. c. 8. Lib. VIII. c. 8. II. 19. c. 6. 9. Lib. VII. ep. 68. Lib. VIII. ep. 154. II. 20. c. 1. Lib. IX. ep. 108. III. 3. c. 1. 2. Lib. VI. ep. 103. III. 5. c. 5. Lib. III. ep. 41. III. 6. c. un. Lib. VII. ep. 166. III. 7. c. 1. Lib. IX. ep. 100. III. 8. c. 6. Lib. VIII. ep. 61. III. 13. c. 2. Lib. IX. ep. 56. III. 14. c. 1. Lib. VI. ep. 15. III. 16. c. 1. Lib. IX. ep. 10. III. 11. c. 2. Lib. VI. ep. 110. Lib. VII. ep. 219. III. 18. c. 2. Lib. VIII. ep. 162. III. 21. c. 1. Lib. IX. ep. 88. IV. 1. c. 4. Lib. VIII. ep. 168. IV. 2. c. 2. Lib. IX. ep. 70. IV. 4. c. 1. Lib. VI. ep. 119. IV. 9. c. 4. Lib. VI. ep. 154. IV. 11. c. un. Lib. IX. ep. 104. IV. 12. c. 3. Lib. VIII. ep. 141. IV. 15. c. 3. Lib. IX. ep. 13. V. 1. c. 1. 4. 5. Lib. IX. ep. 160. Lib. VIII. ep. 200. 67. V. 2. c. 4. Lib. VI. ep. 244. V. 3. c. un. Lib. VIII. ep. 121. V. 7. c. 2. Lib. III. ep. 34. V. 10. c. 4. Lib. VIII. ep. 68. V. 11. c. 3. Lib. III. ep. 37. V. 13. c. un. Lib. VII. ep. 192. V. 16. c. 4. 7. 8. Lib. VI. ep. 109. Lib. VIII. ep. 204. Lib. VII. ep. 177.

16) Lib. VI. ep. 36. I. 6. c. 7. II. 18. c. 9. Lib. VI. ep. 72. V. 5. c. un. V. 12. c. 2. Lib. IX. ep. 63. II. 2. c. 4. II. 17. c. 7. Lib. IX. ep. 109. I. 26. c. un. II. 12. c. 10. Lib. IX. ep. 113.

modò Petrus idem capitulum bis recepit ¹⁷⁾. Innocentius decretalium compilationem a Petro curatam Bononiam, inclytam juris scientiae sedem, transmisit, ut eam publice receptam tam in scholis quam in foro interpretarentur. « *Innocentius episcopus servus servorum Dei universis magistris et scholaribus Bononiae commorantibus salutem, et apostolicam benedictionem.* Devotioni vestrae insinuatione praesentium innotescat, decretales epistolas a dilecto filio magistro P. subdiacono et notario nostro compilatas fideliter, et sub competentibus titulis collocatas in nostris usque ad XII. annum contineri registris, quas ad cautelam vobis sub bulla nostra duximus transmittendas, ut eisdem absque quolibet dubitationis scrupulo uti possitis, cum opus fuerit tam in iudicio quam in scholis ¹⁸⁾». Denique ista collectio inter omnes ejusmodi compilationes prima erat, quae auctoritate publica tam compilata quam publicata fuerit, et legis vim nacta sit. Quae collectio, quamvis, ut ex verbis Tancredi supra allatis patet, ante Joannis Wallensis compilationem, quae vulgo secunda audit, prodiisset, attamen a veteribus juris interpretibus compilatio tertia nuncupabatur, propterea quod Joannis compilatio Gilberti et Alani decretalium volumina, quae pontificum Innocentii anteriorum decretales continebant, in unam collectionem compilasset, et Petri volumen Innocentii tantum decretales amplecteretur.

III.

De Joannis Wallensis collectione.

Petri compilatio, ut quondam illa Bernardi papiensis, summo cum applausu excepta fuit; cum tamen solas innocentianas decretales contineret exoptabatur ab omnibus, ut decretales Alexandri III. a Bernardo papiensi omissae, una cum decretalibus

II 14. c. 2. II. 17. c. 3. Lib. IX. ep. 159. I. 14. c. 2. III. 34. c. 2. Lib. IX. ep. 235. III. 1. c. 4. 5. Lib. IX. ep. 254. I. 16. c. 3. V. 6. c. un. Lib. IX. ep. 140. I. 16. c. 1. I. 21. c. 4. III. 4. c. 2. III. 28. c. 1. Lib. VIII. ep. 189. I. 22. c. 2. II. 5. c. 3. III. 5. 7. IV. 1. c. 5. IV. 10. c. 3. Lib. VII. ep. 169. I. 2. c. 3. I. 18. c. 7. I. 20. c. 5. II. 13. c. 3. II. 16. c. 3. II. 19. c. 11. III. 11. c. 3. III. 18. c. 4. III. 25. c. 5. III. 30. c. 4. V. 16. c. 9.

¹⁷⁾ II. 17. c. 6. I. 21. c. 5. Cf. II. 1. c. 1. et compil. IV. III. 9. c. 4. Ex regestis hic additis inscriptionibus capitulorum saepius nimis depravatae, vel penitus deperditae, restituendae sunt.

¹⁸⁾ Epistola Innocentii III. compilationi praemissa.

iusequentium pontificum, qui ab Alexandro III. usque ad Innocentium III. papalem sedem obtinuerunt, quippe quae vel in mendosis collectionum Gilberti et Alani voluminibus dispersae inveniuntur, vel in omnibus collectionibus prorsus desiderantur, eodem modo redigerentur. Quorum desiderio ut satisfaceret, Joannes quidam, vetus interpres, natione Wallensis utramque Gilberti et Alani compilationem propria auctoritate conjunxit et novo ordine ad modum bernardinae compilationis dispositam scholarum et advocatorum usibus tradidit. Insunt praeter decretales Alexandri III. a Bernardo neglectas decretales Lucii III., Urbani III., Gregorii VIII., Clementis III. et Coelestini III. Praeterea auctor operis Bernardum imitatus loca quaedam ex ss. conciliis et sanctis patribus repetiit, quamvis id valde raro contigit¹⁹⁾. Quandoque et Gratiani quisquilia, paleas puta, irrepserunt²⁰⁾. Praeter Gilberti et Alani opera Joannes tam appendicem conc. lateranensis, quam collectionem codicis casselani consuluisse videtur. Plura namque capitula ex utroque fonte in compilationem migrarunt²¹⁾. Opus satis mendosum pro-

19) III. 6. 1. est c. 8. concilii arelatensis VI. a. 815. (apud Labbe T. VII. Paris, 1671. col. 1236.); IV. 1. 1. (Deoret. Burchard. Wormat. Lib. IX. c. 76. Ivo Carnot. P. VIII. c. 213.) concilio triburiensi adscribitur, attamen solummodo historiam facti refert, quae canonici 39 ejusdem concilii an. 895. (Labbe T. IX. col. 460.) occasionem dedit; V. 22. c. 2. inscriptionem habet: *Alexander III. ex concilio triburiensi*, est tamen can. 10. concilii saleguast. a. 1022. (Labbe T. IX. col. 846.); III. 6. c. 2. 3. 4. Augustino, attamen falsae, adscribuntur. In aliis mss. attribuitur Eugenio I. cap. 2. quadrat tamen solummodo ad tempora Eugenii III.—III. 17. c. 1. ex Hieronymo (commentar. in Ezech. Lib. XIV. c. 45. p. 565. opp. T. V. ed. Dominici Vallarsii. Venetis, 1768. 4.) desumuntur: III. 18. 1. Gregorii magni est (Lib. I. ep. 50. al. 48. opp. T. VII. Venetis, 1770. 4. p. 70.).

20) V. 22. c. 1. Pales ep. Gratian. Dist. 91. c. 2. ab eoque tribuitur concilio nannetensi, est tamen cap. incertum; IV. 3. 2. Alexandro III. tributum, ap. Gretianum c. 50. q. 5. c. 2. Hormisdas adscribitur.

21) Ex appendice: I. 2. c. 1. 7. P. 41. c. 4. P. 49. c. 2.; I. 5. c. 1. 3. P. 30. c. 7. P. 49. c. 9.; I. 12. c. 2. P. 49. c. 8.; I. 14. c. 1. P. 46. c. 1.; I. 16. c. 1. P. 28. c. 15.; I. 16. c. 3. P. 48. c. 1.; II. 1. c. 2. 4. P. 36. c. 3. P. 22. c. 9.; II. 16. c. 1. P. 49. c. 4.; II. 18. c. 1. P. 42. c. 2.; II. 19. c. 3. P. 10. c. 25.; III. 1. c. 1. P. 50. c. 38.; III. 3. c. 1. P. 30. c. 6.; III. 6. c. 5. P. 47. c. 8.; III. 7. c. 1. 2. P. 37. c. 1. P. 47. c. 10.; III. 22. c. 2. P. 49. c. 15.; III. 24. c. 1. P. 47. c. 2.; III. 25. c. 1. P. 28. c. 15.; III. 27. c. 1. P. 31. c. 6.; IV. 1. c. 2. P. 45. c. 1.; IV. 3. c. 2. P. 49. c. 10.; IV. 7. c. 2. P. 50. c. 49.; V. 2. c. 2. P. 35. c. 2. Ex codice casselano; IV. 9. c. 2. T. 64. c. 4.; V. 22. c. 2. T. 38. c. 1. Simul ex appendice C. L. et codice C. II. 2. c. 1. P. 20. c. 2. T. 54. c. 2. II. 9. c. 1. P. 50. c. 37. T. 55. c. 3.; II. 19. c. 1. P. 50. c. 56. T. 54. c. 5. V. 2. c. 3. P. 2. c. 9. T. 16. c. 3.; V. 4. c. 3. P. 20. c. 1. T. 54. c. 1. Capitula appendicis ab utroque compilatore Bernardo papiensi et Joanne Wallensi rejecta haec sunt: P. 10. c. 5. 22. 26. P. 12. c. 5. P. 15. c. 8. 25. 26. P. 16. c. 6. P. 17. c. 4. P. 19. c. 7. P. 20. c. 3. 4. P. 22. c. 7. 8. P. 25. c. 3. P. 26. c. 26. P. 28. c. 7. P. 30. c. 9. P. 31. c. 5. P. 35. c. 1. P. 36. c. 1. 5. P. 37. c. 4. P. 38. c. 2. P. 39. c. 5. P. 41. c.

diit, cum inscriptiones capitulorum plerumque vel penitus neglectae, vel depravatae, vel eumentitae deprehendantur²²⁾. Veteres juris interpretes compilationem Joannis, quae secundum Tancredi testimonium brevi post compilationis a Petro institutae receptionem adornata fuit, nihilominus compilationem secundam, librum vel volumen secundum, decretales medias vel secundas nuncuparunt, argumenti tantum ratione habita, quod Innocentii III. praedecessorum decretales continet, et in locum compilationis Gilberti ac Alani successit. Ceterum me non fugit, quod Antonius Augustinus, quem deinceps recentiores omnes secuti sunt, in prooemio, quod decretalium antiquarum volumini praefixum est, tradit Joannis

2. 5. 6. P. 44. c. 2. 4. 5. P. 45. c. 9. 3. P. 46. c. 2. 3. 5. 6. P. 47. c. 5. 6. 9. P. 49. c. 3. 4. 11. 14. 16—18. P. 50. c. 2. 11. 43. 44. 58. 61.; et codicis cass. T. 21. c. 3. 4. 27. T. 35. c. 18. T. 51. c. 26. T. 52. c. 1. T. 54. c. 5. T. 55. c. 4. T. 59. c. 5. 8.

22) Sub velo mento falsarum inscriptionum irroperant quaedam epistolae Innocentii III. Caput 2. Lib. I. tit. 6^a, quod Clementi III. adscribitur, desumptum est ex epistola Innocentii ad episcopum a. Andrese, Lib. II. ep. 5. (in Rainerii compilatione T. 8. c. 2.). Cap. un. Lib. III. tit. 16. idem falsae Clementi III. attribuitur, cum aenonitana civitas demum a. 1191. recuperata fuerit, quo jure Coelestinus III. regiaro coeperat: unde etiam in gregoriana compilatione Coelestinus tribuitur (C. 5. de parochiis III. 99.). Sed desumptum est ex epistola Innocentii ad episcopos sidentinensem, breitenensem et bibliothensem. L. I. ep. 516. (apud Rainerium T. 21. c. 1. 1.), quod J. H. Boehmerum fugit. Cap. 5. Lib. V. tit. 15, quod Clementis III. inscriptionem habet, ut in gregoriana compilatione (c. 7. de excessib. praetor. V. 31.), est Innocentii III. (Vid. Rainer. compilat. T. 9. c. 2.), quod idem, ut in multis aliis locis, Boehmerum fugit. Istos a Joanne Wallensi commissos errores nemo mirabitur; nam sicut plures epistolae falso sub nomine Innocentii III. circumferantur, ita etiam scholares innocentianis decretis sub aliorum pontificum nominibus sui esse videantur. Ad eodem codicis, qui collectionem per Petrum beneventanum adornatam continet, vates interpretes, quem Antonius Augustinus Tancredum esse existimat, haec annotavit: « in fine operis » quidam affectionis ardor scholasticus me cogit, ut quasdam decretales, quas sub nomine Innocentii III. habent scolastici, tamquam non suas reputas. Neque enim in registris ejus continentur, neque ab eo editae comprobantur, sicut ab eo ore ad os accepti; quarum una est de servo in subdiacono ordinato, qui privilegio asseritur eodem (gaudere) cum diacono: secundum de subdiacono eligendo, in qua dicitur quod ad hoc non vidimus aliquem reprobatum: tertio de dote, ubi dicitur, quod de matrimonio cognovistis, et de dote agnoscere voluistis: quarta de clericis, qui renunt ordinari, ubi dicitur, quod eis beneficia auferantur: quinta de sacramentis extortis, ubi dicitur, quod illi, qui ea praestiterunt, penitus observare tenentur: sic et de quibusdam aliis. Accipe primam praedictarum, quae incipit: *Miramur*; secundam, *Ex litteris*; tertiam, *De pendencia*; quartam, *Quaeris*; quintam *Super consulationem*; sexta tamen juri non repugnat, verumtamen sum non est: omnes autem, quae in hoc opere continentur, in registris ejus a primo anno usque ad duodecimum noveritis contineri. Harum decretalium tertia et quarta in Joannis Wallensis compilationem I. 8. c. 1. IV. 14. c. 1., prima vero in compilationem Gregoriorum transmigrationem I. 18. c. 7. Cf. Ant. Augustin. Opp. T. II. p. XLII. ed. Lucce, 1769 fol. In calce compilationis tertiae, ex quo loco eadem verba En. Gonzalez Tellez commentariis suis ad cap. 7. de servis non ordinandis (I. 18.) p. 520. T. I. Lugd. 1715 fol. inseruit. Verba authentica deprehenduntur in codice parisiensi nr. 5928. p. 539. cf. catalogus codicum univ. bibliothecae regiae Parisi, 1744. T. III. fol.

compilationem duodecim annos post Bernardi papiensis breviarium prodiisse, itaque ante Bernardi compostellani collectionem institutam esse. Sed impedit, quominus viri immortalis narratio, cujus fontem ignoramus, nihil probetur, non solum Tancredi celeberrimi huius compilationis interpretis, locus supra citatus, sed etiam testimonium Henrici de Segusio († 1272) archiepiscopi ebrudunensis, et episcopi cardinalis hostiensis, vulgo *Hostiensis*, *doctor profundissimus*, *et juris utriusque monarcha* nuncupati, qui luculentis verbis refert, Joannis mediam collectionem inter utramque Innocentii III. compilationem prodiisse. En Hostiensis verba: « Postea vero cum multae
 « decretales epistolae extra corpus decretorum vagarentur, magister
 « Bernardus papiensis praepositus primam compilationem composuit. Sed et tempore procedente magister Gilbertus suam effecit.
 « Aliam etiam Alanus. Demum m. Bernardus compostellanus in curia romana moram faciens, ex registro Innocentii III. quandam
 « compilationem extraxit, quae romana appellata fuit. Sed quia ibi
 « erant quaedam decretales, quas non admittebat romana curia,
 « ideo idem Innocentius per manum Petri beneventani compilationem
 « nem edidit, quae tertia vocabatur. *Qua recepta et magister Joannes Wallensis de duabus dictis compilationibus Gilberti et Alanus*
 « *ni unam compilavit, quae vocabatur secunda.* Postmodum concilio generali per eundem Innocentium celebrato, tam de constitutionibus generalis concilii, quam aliis decretalibus ipsius Innocentii compilatio quarta processit. Quinta compilatio per Honorium
 « facta fuit²³⁾. Conjecturari licet, Antonium Augustinum perperam intellexisse, quae Joannes Andreae tradit, qui compilationes singulatum ita enarrat: « Post compilationem decreti factam a Gratiano,
 « multae decretales epistolae emanaverunt a curia, de quibus Bernardus circa papiensis praepositus, postea faventinus episcopus fecit primam compilationem quaedam antiqua jura interserendo,
 « post illam aliae decretales ab aliis apostolicis emanaverunt, de quibus Gilbertus fecit aliam: post illum Alanus. aliam fecit, de qui-

23) Prooemium ejus summae super titulis decretalium. V. unde habuit originem liber iste col. G. Coloniae, 1612. quibus verbis omnes veteres ac recentiores editiones, quas inspexi, concordant, 1478. 1479. Venetis, 1480 fol. Lugd. 1537. 4. Lugd. 1556. Basileae, 1573. Venetiis, 1574. fol.

bus Joannes Wallensis unam compilationem fecit, quae olim erat secunda. Et dicebatur prima, liber primus, secunda compilatio, liber secundus. Bernardus autem archidiaconus compostellanus moram trahens in curia de registro Innocentii III. extrahens quasdam decretales, de illis unam fecit compilationem, quae romana compilatio vocabatur. In qua erant quaedam inserta, quae romana curia non approbat, unde ipse Innocentius per magistrum P. beneventanum notarium suum compilationem fieri fecit, quae tertia dicebatur. Et fuit de decretalibus per ipsum editis ad XII. annum sui pontificatus, postquam adhuc fecit quasdam alias decretales, et in concilio generali quasdam constitutiones, scilicet 71, de quibus fecit quartam compilationem. Demum Honorius fecit quintam, quam magistro Tancredo antiquo doctori nostro et archidiacono bononiensi direxit, de quibus omnibus Gregorius fecit unam²⁴⁾. Videre licet Joannem Andreae singulas compilationes ex vulgari interpretum usu, nulla temporis ratione habita, enarrare. De patria Joannis Wallensis veteres interpretes varie fluctuant. Modo eum guallensem aut gallensem et gallicum, modo volaterranum seu vulterranum nuncupant. Joannes Andreae in prooemio novellae eum Joan. gallensem vulterranum nuncupat²⁵⁾, et Hostiensis scribit: *Jo. Vulteranus*²⁶⁾. Hinc multi eum natione Italum fuisse putant ex volaterrana civitate oriundum. In quatuor tamen codicibus vaticanis mss. optimae notae a Sarti inspectis legitur *Joannes* ab Joanne Andreae *ultramontanus* dictus²⁷⁾. Et haec lectio omnino vera esse videtur. Denique Joannes noster Angelus ex provincia Wallia, quae Guallia a veteribus quoque nuncupatur, oriundus fuisse videtur, unde etiam dictus fuit: *gualensis* aut galensis. Ultramontanus nuncupatus fuit, quia Italiam patriam non habuit. Hoc enim nomen Romani indiderunt quibusvis nationibus ultra Alpes. Inscitia scribarum, vel nimio abbreviandi studio postea nomen Vulterani procreatum esse videtur. Nostrae sententiae favent Sarti et Antonius Augu-

24) Prologus in Gregorii IX. collectionem fol. 3. Opp. T. I. Venetiis, 1612 fol.

25) Joannis Andreae in primum decretalium librum novella commentaria Venetiis, 1612 fol. p. fol. 2. col. b.

26) Lectura super I. 6. c. 28. collect. Gregor. fol. XLVIII. Parisiis, 1512 fol. T. I.

27) Sarti T. I. p. 309.

stinus, qui tamen prius, lectione in Andreae Novellae editis libris confisus eum Volaterris natum defenderat²⁸⁾. Neque tamen negaverim, Joannem in Italia compilationem confecisse; Romae forsân, ad quam ex universo orbe et ex Anglia imprimis tanquam ad commune emporium vel negotiorum agendorum, vel discendi causa, vel alias plurimas ob causas viros doctos confluisse constat. Forsân et nomen vulteranus, quod Hostiensis Joanni aperte tribuit, genuinum est, cum ab officio, ad quod in ecclesia volaterrana fortasse promotus fuerat, nomen illud accipere potuerit. Summis pontificibus admodum peculiare fuit aliarum nationum officiales, qui in curia romana negotia agerent, rerumque agendarum dexteritate excellerent, aut viros doctrinae laude et meritis conspicuos dignitatibus et beneficiis operare. Sed in re tam obscura nil certi statui potest.

IV.

De recentiore Innocentii III. decretalium collectione, quae quarta compilatio nuncupatur

In amplissimo concilio lateranensi IV. a. 1215. Innocentius III. 71. capitula sanxerat, quae modo in unum volumen collecta ubique divulgabantur. Neque his solum, sed etiam aliis decretalibus, quas Innocentius post compilationem a Petro beneventano curatam magno numero ediderat, scholares et causarum patronos usos fuisse videre licet. Proinde non est, quod miremur, novam compilationem confectam esse, quae anteriores collectiones Innocentianarum suppleret. Tancredi in Petri h. compilationem apparatus tale institutum jam pridem praeparaverat. Complectitur autem ista compilatio praeter Innocentii constitutiones in concilio later. IV. a. 1215. promulgatas etiam decretales quascunque post duodecimum pontificatus annum editas: neque spicilegium decretorum ex prioribus pontificatus annis in hac collectione desideratur. Omnia in totidem libros redacta, quot habet Petri beneventani collectio. Titulorum quoque adornatio a Petro probata, in nova compilatione servata. Capitula singula si quis

²⁸⁾ In praefat. ad quinque ab eo editas veteres collectiones decretalium epistolarum.

cum regestis, quatenus ea habemus, contulerit, animadvertet panca admodum in regestis extare, ut denuo pateat, quot epistolae Innocentii adhucmodum lateant vel penitus deperditae sint. Ceterum auctor non devians a more compilatorum antecessorum, Decretales vel integras, vel decurtatas 29), vel in partes discerptas inseruit 30).

Compilatio auctoritate publica nec adornata nec publicata fuit. Innocentio III. jam mortuo prodiisse videtur. Nihilo serius in scholis et in foro recepta, et quartae compilationis nomine apud veteres insignita fuit.

V.

De honoriana decretalium collectione.

Honorius III. (1216—1227) decessorem suum imitatus varias intra decem et quod excurrit pontificatus sui annos a se editas constitutiones decretales, quas longe maximam partem adhuc in archivis latere vel penitus deperditas esse dolemus, usui scholarium atque clericorum consulturus in unum volumen sub iisdem libris ac totidem fere titulis, quibus innocentianae compilationes compositae sunt, redigi iussit. Ista compilatio praeter epistolas decretales Honorii constitutiones quasdam imp. Fridericii II. complectitur, qui auctore summo pontifice eo ipso die, quo Romae a. 1220. post id. decemb. ab Honorio legitimus imperator renunciatus fuerat, imperii feliciter auspiciandi causa in alma basilica vaticana inter missarum solemnias quasdam ediderat sanctiones pro libertate ecclesiarum et clericorum,

29) I. 2. c. 2. Lib. XV. ep. 6. I. 7. c. un. Lib. XIII. ep. 195. I. 8. c. 2. Lib. XIII. ep. 4. I. 10. c. un. Lib. XVI. ep. 118. II. 6. c. 1. 2. Lib. XIII. ep. 196. 181. II. 7. c. 4. Lib. XVI. ep. 159. II. 11. c. 3. Lib. XIV. ep. 13. III. 2. c. 1. 2. Lib. XIII. ep. 72. 157. III. 5. c. 2. Lib. XIV. ep. 140. III. 10. c. un. Lib. XIV. ep. 118. III. 14. c. un. Lib. XV. ep. 166. III. 19. c. 1. Lib. XIV. ep. 129. V. 1. c. 2. 3. Lib. XV. ep. 191. Lib. XIII. ep. 1. V. 2. c. 3. Lib. XVI. ep. 26. V. 6. c. 4. Lib. XIV. ep. 107. V. 12. c. 1. 3. 5. Lib. XV. ep. 7. 162. Lib. XVI. ep. 118. V. 14. c. 1. Lib. XIII. ep. 187. V. 15. c. 1. Lib. XVI. ep. 110. In Rainerio pomposiano et regestis priorum annorum deprehenduntur: I. 3. c. 3. T. 4. c. 3. Lib. I. ep. 523. I. 6. c. 2. Lib. VII. ep. 165. III. 2. c. un. T. 19. c. 1. Lib. I. ep. 33. III. 11. c. un. Lib. VIII. ep. 34.

30) Lib. XIII. ep. 127. I. 8. c. 1. I. 2. c. 1. I. 12. c. 3. Lib. XIV. ep. 159. IV. 1. c. 1. IV. 3. c. 2. V. 6. c. 3. Lib. XVI. ep. 118. I. 10. c. un. V. 12. c. 5. V. 15. c. 1. capitulis duobus I. 2. c. 4. III. 2. c. 3. genuina inscriptio episcopo wratislaviensi ex regestis Lib. XVI. ep. 165. 166. restituenda.

confusione patarenorum, testamentis peregrinorum et securitate; agricultorum³¹), quas eodem suatore pontifice unum in volumen collectas non multum post ad doctores et scholares bononienses transmisit, ut in scholis publice explicarentur, atque in epitomen redactae, corpori juris civilis insererentur. Ait imperator: « Fridericus Romanorum et semper Augustus universis sacrarum legum doctoribus et scholaribus bon. commorantibus salutem et gratiam suam. Ad honorem omnipotentis Dei et ecclesiae sanctae snae in die, quo de manu sanctissimi patris nostri H. summi pontificis suscepimus imperii diadema, edidimus quasdam leges, quas presenti paginae fecimus adnotari, per imperialia vobis scripta mandantes, quatenus eas faciatis in vestris scribi codicibus, et de cetero legis solemniter tanquam perpetuis temporibus valituras³²)».

51) Chron. a. Germ. ad an. 1220. Ughelli It. s. t. X. p. 195. J. B. Carusi biblioth. hist. regn. Siciliae panorm. 1725 fol. T. II. p. 568. Muratori sept. T. VIII. p. 992. Raccolta di varie cronache, diari ed altri opuscoli così italiani come latini appartenenti alla storia del regno di Napoli. Napoli, 1782. 4. T. IV. p. 198.

52) Savioli annal. Bologn. V. III. P. II. p. 449. nr. 550. (et Sarti T. II. p. 60. et in notis T. I. p. 106. qui epistolam hanc constitutionibus Friderici praemissam ex eod. regii hispanor. collegii s. Clementis primum in lucem emisit.) Eadem const. mss. Fr. A. Zaccaria in biblioth. canonicoe. eccles. piator. invenit sub titulo: *Friderici I. leges editae m. Novemb. a. MCCXX. doctoribus et scholaribus Bononiae commorantibus.* (Biblioth. piat. P. I. c. 3. nr. 2. p. 15. Aug. Thaur., 1752. 4.). In regestis Honorii quoque inveniantur Friderici leges cum peculiari epigrapha: « Haec est sanctio Friderici II. I. R. edictaliter edicta, et publicata in basilica principis apostolorum in die, quo imperiali disdemato coronavit cum romana ecclesia mater sua, lex siquidem constitutiva de abrogatione et destructione omnium statutorum et consuetudinum adversus ecclesias, clericos vel ecclesiasticam libertatem et abolitione omnium haecesium et haecoticorum dissolutione et hancor. (Lih. V. ep. 486. Raynald. annal. ad a. 1220 nr. 24. p. 305. T. L. Romae, 1646 fol. Baron. annal. cont. T. XIII.) Constitutiones singulas sub nomine authenticorum in codicem Justinianum transmigraverunt. Cf. celeberr. Fr. Aug. Biener: historia authenticorum codici R. P. et institutionum insertarum. Lipsiae, 1807. S. II. § 18—21. p. 56—64. et Savinius I. c. T. III. p. 481. 492. Ceterum Fridericus constitutiones istas auctore ipso Honorio et rogasse et publicatas dein bononiam codici legum inserendas misisse videtur. Etenim Honorius ipse in littera coronationis imperatoris praevie ad Nicolaum episcopum tusulanum A. S. L. et altissimum subdiaconum et capellanum suum date Later. IV. Id. Novembr. pontif. a. quinto id luculentis verbis prodit: « De communi fratrum nostrorum consilio praesentium vobis auctoritate mandamus, quatenus efficaciter studentis, ut capitularia, quae vobis mittimus praesentibus interclusa, sub competentibus verbis, servata sententia, sub nomine regio in leges publicas redigantur, nobisque mittantur regiae bullae roborato munimine, in die coronationis sub imperiali usulo in basilica principis apostolorum solemniter publicandas, etc. Rayn. ad a. 1220. nr. 19. et regest. Lib. V. ep. 184. Constitutiones fridericianae etiam novellae et libere feudorum statim ab interpretibus edictae sunt. Cf. Fr. A. Biener: Geschichte der Novellen Justinian's. Berl. 1824. s. 299. C. F. Dieck: Literaturgeschichte des Longobardischen Lehenrechts. Abhandl. 7. §. 19. s. 357 sq. Halle, 1828. 8. Litterarum feudorum revisiones Eggesteinianae et Schofferianae aucta tantum constitutiones exhibent. Baptista de Tortis constitutiones cum peculiari epistola Friderici, quae a nu-

Honorius ipse earum in epistola ad bonon. epum. meminit easque summis extollit laudibus³⁵³). Sunt autem omnino novem fridericianae constitutiones, quae honorianae compilationi insertae sunt (scilicet: I. 1. c. I. 3. c. 4. II. 1. c. 4. II. 2. c. 2. III. 13. c. 1. III. 26. c. 3. V. 4. c. 1. V. 12. c. 4. V. 18. c. 3.), e quibus quinq̃ue authenticis Justinianei codicis respondent, nimirum I. 1. c. 3. Auth. *Cassa* C. de ss. eccles. (I. 2.); I. 3. c. 4. Auth. *Navigia* C. de furt (VI. 2.); III. 13. c. 1. Auth. *omnes peregrini* C. Communia de successionibus (VI. 59.); III. 26. c. 3. Auth. *Item nulla* C. de epis. et cler. (I. 3.); V. 12. c. 4. Auth. *Agricultores* C. quae res pign. (VIII. 17.). Constitutio V. 4. cap. un. ex constitutione Friderici apud Petrum de Vineis desumptum est³⁴⁶). Honorius compilationem sub suis auspiciis adornatam usuique scholarium destinatam, ad exemplum antecessoris sui Bononiam Tancredo archidiacono, celebratissimo tunc temporis Icto^{34b}), anno fortasse 1206 exeunte transmisit³⁵⁵), ut omnes ea in illustri illo archigymnasio publicata, tam in scholis quam in foro uterentur. Scribit papa: « *Honorius episcopus, servus servorum*
« *Dei dilecto filio magistro Tancredo archidiacono bononiensi*
« *salutem et apostolicam benedictionem.* Novae causarum emergentium quaestiones novis exigunt decisionibus terminari, ut singulis
« morbis competentibus remediis deputatis jus suum cuique salubriter tribuatur. Licet igitur a quibusdam praedecessoribus nostris per ea, quae suis temporibus sunt decisa, forma futuris ne-

stra modo relata paullulum diversa est et ad marchiones, comites, cunctosque populos, quos clementiae ipsius regit imperium, directa deprehenditur, una cum Honorii epistola, in qua idem pontifex imperatoris constitutiones approbat, primum edidit. Haec recensio, quae ex ipsis Honorii regestis desumpta esse videtur (J. Schilterus provocat ad Honorii Lib. V. ep. 436. ad h. e. in in cod. juris alemanniici feudalis p. 153. ed. J. G. Schertzii. Argent. 1728 fol.), transit dein in omnes editiones.

353) Regest. Lib. V. ep. 310. Raynald. ad a. 1220. nr. 23. in collect. I. 1. c. 2., quam epistolam quoque Gregorius IX. in epist. ad Ludovicum galliarum regem nificice extollit. Regest Lib. IX. ep. 384. Raynald. ad a. 1236 nr. 31—36. p. 485. etque ex archetypo ap. J. H. Scharleam bullarium franciscanum. T. I. p. 181. Romae, 1759 fol.

344) Epistolarum Patri de vineis libri VI. Basileae, 1656. 8. Lib. I. ep. 27. p. 189. cf. Auth. *Si vero et credentes* C. de haeret. et monach. Innocent. III. c. 3. c. lateran. IV. a. 1215. Mansi P. XXII. col. 987. In collectionem gregorianam quoque transit V. 7. 12. cf. Friderici const. in constitutionibus regni Siciliae Lib. I. Tit. II. (Neapoli, 1796 fol. p. 6.)

34b) De Tancredo vid. Serti T. I. P. II. p. 28—37.

355) Savioli annali bologn. V. III. P. I. p. 38. Cf. Pertz Archiv. vol. V. p. 371. Epistolae quaedam Honorii adhuc ineditae apud Zacharia anecdotor. med. aevi max. partem ex archiv. Pistor. collectio p. 371 sq. p. 77. sq. Ang. Turin. 1755. fol.

« gatiis provide sit relictis : quia tamen provida rerum natura se-
 « cundum varietates multiplicium casuum parit quotidie novas cau-
 « sas, nos quasdam epistolas decretales super his, quae nostris sub-
 « orta temporibus per nos vel fratres nostros decidimus, vel etiam
 « aliis de ipsorum consilio commisimus decidenda, compilari feci-
 « mus, et tibi sub bulla nostra duximus destinandas : quocirca dis-
 « cretioni tuae per apostolica scripta mandamus, quatenus eis so-
 « lemniter publicatis absque ullo scrupulo dubitationis utaris, et
 « ab aliis recipi facias tam in judiciis quam in scholis ³⁶⁾.

Quis compilationem modo memoratam, quae a veteribus inter-
 pretibus compilatio quinta antiqua vel honoriana nuncupatur, com-
 posuerit, incertum est cum apud veteres id tantum tradatur, com-
 pilationem per Honorium factam esse. Unde quis dixerit Honorium
 ipsum operis conditorem habendum esse : sed ex ipsis Honorii verbis
 certo certius est, sub ejus solummodo auspiciis eam compilatam fuis-
 se. Augustinus in infausto suo prooemio Tancredo compilationem tri-
 buit. Quod si verum fuerit, quomodo explicabimus quod papa in
 sanctione compilationis, quam epistola ad Tancredum continet, ope-
 rae a Tancredo praestitae nullam omnino mentionem facit, praeser-
 tim cum talis viri nomen utpote juris utriusque scientia suo tempo-
 re clarissimi et summi laudibus celebrati, operis a papa instituti glo-
 riam augere debuisset? Neque Tancredus ullibi, nequidem in libro
 de ordine judiciario, quem collectione gregoriana jam pridem publi-
 cata conscripserat, licet in eo decretalis, in causa celeberrima inter
 archiepiscopum Ravennatis et civitatem Cerviae ventilata ab Hono-
 rio ad eum transmissae, nominatim meminerit, partes quasdam in ea
 compilatione sibi vindicat ³⁷⁾. Denique verisimile non est Tancre-
 dum, qui cum officium docendi modo post a. 1215. denuo suscep-
 sisset Bononiam minime deseruisse neque Romae in curia commo-

³⁶⁾ Cap. 1. de constitutionibus (I. 1.). Ceterum editores epistolam hanc collectioni ipsi in-
 serentes errasse videntur, cum nonnisi publicationis instrumentum vel sanctio compilationis sit.
 * Jac. de Alb. glossavit honorianam, refert Jo. Andreæ, « quarum prima fuit decretalis *noverit* »
 (V. 39 c. 49 coll. Gregor.). Prooem. ad dur. spec. cap. *noverit* excipit in nostra comp. epist. Ho-
 norii et est cap. 2. de constitut.

³⁷⁾ II. 1. c. 20. Collect. Gregor. p. 145. 204. ed. Luc. Schrötenen argenter. 1545. 8. Do-
 lendum sane, Bartholomaeum lavisiensem Tancredi hunc libellum in allegandis quinque veteribus
 compilationibus reformasse atque ad typum collectionis gregor. redaxisse J. Andr. prooem. Spec.
 V. plurimis.

ratus esse videtur, curas suas in opere collocasse; quod in ipsa urbe Roma ex ipsa Honorii regestis in sacro palatio later. conservatis perficiendum erat. Quae cum ita sint, mirari licet Antonium Augustinum, tantum virum communi interpretum synchronorum testimonio refragatum esse. Quomodo id factum sit, incertum est. Post Cironium doctissimi quique viri erroneam ejus opinionem fortiter oppugnarunt, uti Prosper Lambertinus (S. P. Benedictus XIV.)³⁸⁾, Sartius³⁹⁾ et Jos. Anton. Rieggerus⁴⁰⁾: recentiores tamen omnes, si ICtos austriacos et F. Wiesium⁴¹⁾ excipias, Augustinum secuti sunt.

Honorianae collectionis auctoritas neque diu, neque in omnibus occidentis terris invaluit: mox enim innotuit Gregorium IX. Honorii successorem de nova compilatione edenda meditari. « Est autem sciendum, » refert J. Andreae, « quod Gregorius IX. successit immediate Honorio III., quo creato statim fuit fama, quod compilationem qua utimur, facere intendebat: itaque praedicti antiqui non curarunt honorianas glossare; et merito quia multae ex illis omissae vel recusatae fuerunt⁴²⁾ ». Neque ulla veterum compilationum magis neglecta fuit. E veteribus interpretibus unus Jacobus albingaunensis vel de Albinga episcopus faventinus glossas eam instruxit⁴³⁾. Augustinus nullibi eam in Hispania invenit, ut augurari liceat, eam pyraeneos montes omnino transgressam non esse. Meritissimus tandem Innocentius Cironius juris utriusque professor, canonicus et ecclesiae ac academiae tolosanae cancellarius editionem hujus operis jam pridem desideratam ex tribus codd. mss. bibliothecae albiensis adjectis quibusdam adnotationibus curavit⁴⁴⁾. Jac. Cujacius adhuc hanc collectionem nonnisi manuscriptam in manibus habuerat⁴⁵⁾. Celeberr. J. A. Rieggerus denuo recensuit et le-

38) Delle feste di Gesù Christo e della b. vergine Maria. Padova, 1747. T. I. praef. p. IX. sq.

39) T. II. p. 52.

40) De collectione decretalium Honorii III. p. 229 sq. Opuscula ad histor. et jurisprad. praecipue eccles. Früb. Brig. 1773. 8.

41) Handbuch des gemeinen in Deutschland gelt. Kirchenechts. T. I. s. 247. Leipz. 1799. 8.

42) Proem. spec.

43) Sarti T. I. p. I. p. 530.

44) Quinta compilatio epistolarum decretalium Honorii III. P. M. Tolosae, 1645. fol.

45) Exercitationes solannes ad decretal. coll. Gregor IX. II. 2. c. 17. II. 28. c. 63. IV. 1. a. 28. IV. 15. c. 6. Opp. T. VI. p. 972. 757. 1075. 1128. Neap. 1722 fol.

ctionibus variantibus instructam, ex codice ms. vindobonensi edit 46).

Honoriana compilatio prioribus collectionibus et in hoc singilis, quod plerisque mendis deformata est. Capitulorum inscriptiones saepius aut omnino desunt, aut falsae vel depravatae exhibentur. Cironius in nonnullis capitulis genuinam inscriptionem restituit ex Honorii regestis primi et secundi anni, quae celeberrimus Duchesnius ei transmisserat, ut recensio ei in servirent 47): denique graviorum mendorum numerus diminutus est. Inter ea, quae remanserunt, notandum, quod tria capitula « *Super specula* » (III. 27. c. un.; V. 2. c. un.; V. 12. c. 3.) ceu partes unius decretalis considerantur. Quod si verum esset, epigraphe, qua cap. un. III. 27. insignitum est, « *Venerabilibus fratribus M. patriarchae antiocheno, et universis archiepiscopis, et episcopis, ac dilectis filiis ceteris ecclesiarum praefatis in patriarchatu antiocheno constitutis* » ad reliqua etiam capitula epigraphe desinita pertinere deberet. Sed manifestum est, rem aliter se habere, cum alioquin notum sit, cap. 3. de privilegiis et excessibus privilegiat. (V. 12.) transmissum esse ad episcopum parisiensem Bartholomaeum virum bene meritum, et ut chronographi verbis utar 48), « scientia illustrem, et maxime in utroque jure, canonico videlicet et legali plenissime instructum, » ideoque statui debere, id capitulum peculiarem decretalem esse, neque unquam cum decretalibus III. 27. c. un.; V. 2. c. un. cohaesisse, earumque partem effecisse 49). Idem de tertio capitulo de magistris (V. 2. c. un.) affirmam.

46) Viennae, 1761. 4.

47) « Post editionem hujus compilationis in manus meas venerunt priores duo libri regestis mss. Honorii III., quos ad me misit vir doctus Fr. Duchesne: utinam mihi videre licuisset integrum registrum emendatius et luculentius hoc opus haberes. Forsan tamen, si nactus fuero beneficio viri bene meriti de republica litteraria (cujus interest hujus compilationis perfecta cognitio), in secunda editione hoc praestare poteram. Interim excerptis quasdam epistolas ex dicto libro primo registri, quae illustrant nonnulla compilationis capitula. Paucas etiam adieci ex Italia sacra doctissimi F. Ughelli, quae ad hoc quoque faciunt. Praef. ad append. comp. Codex Duchesnii sine dubio est nr. 3934. bibl. Paris. cf. catal. ms. biblioth. reg. Paris. T. III. p. III. p. 550.; quondam codex Colbert. nr. 1378. Montfaucon biblioth. mss. nova T. II. p. 436. 438. In bibliotheca comitis Clarendonii nr. 54. 55. Excerpta quaedam ex regestis Honorii mata asservantur. Bernard. Catal. mss. Angliae et Hiberniae Vol. II. P. II. p. 15.

48) Ap. Mabillon. *Analecta vetera* p. 385. Parisiis, 1723 fol. *Gallia christiana* T. VII. p. 95 sq. Paris. 1744 fol.

49) Baluze integrum epistolam Honorii cum genuina inscriptione annalibus suis inseruit (*historia universitatis parisiensis* T. III. p. 98.). Celeberr. Rieggerus de novo eam ex codice vindobo-

re ausim, de quo censuerim, habendum esse pro epistola decretali locali in eadem causa ad pracsulem quandam missa. Et omnino extat epistola decretalis Honorii III. ad venerandum gradensem patriarcham Angelum Barotium († 1238) directa et ad eandem causam pertinens, quae cum nostro capitulo de verbo ad verbum consonat⁵⁰⁾: quod et editor celeberr. Corn. Flaminii vidit⁵¹⁾. Denique tres istae decretales paulo serius glossis instructae esse videntur⁵²⁾. Aliud exemplum mendorum in editionibus honorianae collectionis occurrentium hoc est, quod cap. un. de purgatione vulgari. (V. 14.) ad archiepiscopum rigensem Livoniae metropolitam perperam directum esse dicitur, cum praesul rigensis multo serius (anno 1251) ab Innocentio IV. ad tantum honoris fastigium evectus sit⁵³⁾: scriptum est „ad venerabiles fratres, abbates, praepositos, ac priores ordinis cisterciensis in Livonia constitutos,“ quos Honorius ad propagandam, propagatamque religionem christianam tuendam anno 1220. in Livoniam miserat. Epistola ipsa anno 1222. divulgata, sicuti regesta testantur⁵⁴⁾. Sed haec haec. Priusquam tamen commentationem de antiquis decretalium collectionibus relinquamus, de allegationibus apud veteres decretalium interpretes usitatis quaedam monere liceat.

Compilationes singulae vocula *extra* vel *extravagantes* notantur, utpote quae extra Gratiani decretum vagantes canones contine-

renti (in quo haec inscriptio praebetur: s. p. Honorii III. qui pp. Innocentio III. A. MCCVI. successit et d. XIX. mart. A. MCCXXVII. obiit, diploma ad episcopum, decanum et cantorem parisiensem de reconciliatione pacis et concordiae inter magistrum et scholares universitatis parisiensis ab una parte et episcopum atque cancellarium ex altera, datum Romae apud s. Petrum V. id. maii, pontificatus anno tertio, hoc est, die XI. maii a. MCCXIX. cf. Ad. Fr. Kollar anacleta vindobonensis T. I. col. 313 sq. vindob. 1761 fol.) recudit atque appendici ejus dissertationis adjunxit p. 258. 259 sq. Gregorius IX. Honorii hanc decretalem denuo confirmavit. Raynald. ad a. 1228. nr. 29—31. p. 389. Regestor. Lib. II. ep. 20. Kollar. l. c.

50) Italiae s. T. V. col. 1155 ed. N. Coleti.

51) Ecclesiae venetae antiqua monumenta decas IV. T. III. p. 96—98. Venetiis, 1749. 4. epistola eodem, quo eo ad episcopum parisiensem anno 1219. mense novembr. divulgata.

52) A. M. Bandini catal. biblioth. laurentianae T. IV. p. IV. append. cod. IV. col. 52. codd. latin.

53) Bullam integram ex archetypo R. vaticano primum edidit Sbaralea bullarum francie. inter Innocentii IV. bullas nr. 364. p. 569—579. Valde mutilam eam offert J. D. Gruberus (origines Livoniae sacrae et civiles Frocof. 1740 fol. Sylv. doc. nr. 60. p. 279.), qui eam perperam Alexandro IV. tribuit. P. Dogiel recte eum ad a. 1251 transfert. cf. codex diplomaticus Poloniae et magni ducatus Livoniae T. V. nr. 23. p. 16. Vilvae, 1759 fol.

54) Raynald. ad a. 1200. nr. 38. 1222. nr. 40. p. 306. 314. ex Honorii regentis Lib. IV. ep. 70. Lib. VI. ep. 210. cf. F. A. Menrique anac. cisterc. T. III. p. 117. Lugd. 1647 fol.

rent adjecto numero compilationis: singula autem capitula per verba initialia distinguuntur praemissa tituli nota, qui non numeris sed rubrica designatur. E gr. allegationes sequentes: Extra 1. (extravagantes primae) de probatienibus c. *ex litteris*, extra 2. (extravagantes secundae) de institutionibus c. *in ecclesia vestra*, extra 3. (extravagantes tertiae) de restitutione spoliatorum c. *ecclesiae s. Mariae*, extra 4. (extravagantes quartae) de Judacis et Saracenis c. *quidam*, et extra 5. (extravagantes quintae) de dote post divortium restituenda c. *reverendissimus in Christo*, designant compilationis primae cap. 2. lib. 2. tit. 12., secundae cap. 3. lib. 3. tit. 6., tertiae cap. 1. lib. 2. tit. 6., quartae cap. 3. lib. 5. tit. 5., et quintae cap. un. lib. 4. tit. 3. Ceterum hanc allegandi rationem post publicatam gregorianam collectionem rarius adhibitam videmus, cum decretales a Raymundo receptae prorsus alio modo allegarentur, ideoque ratio modo descripta in his tantum decretalibus servaretur, quae in Gregorii librum decretalium non transierunt.

CAPUT III.

De gregoriana decretalium collectione.

Variae istae decretalium compilationes, inter quas tertiae et quintae tantum publica auctoritas inerat, maximo quidem usui fuerunt in iure canonico tractando causisque decidendis: sed fieri non potuit, quin in tanta decisionum congerie a diversis auctoribus diversis temporis corrasa, saepissime decretales inter se pugnantibus decurrerent. Unde ingentes et inextricabiles controversias in scholis et foro ortas esse videmus, cum ab uno pontifice ad alterum, ab hac collectione ad illam provocaretur. Evenit etiam ut nonnunquam decretalis cujusdam in dubium vocaretur, vel omnino abnegaretur; immo non raro a doctis vel causas agentibus fictitiae decretales subjectae sint ¹⁾. Multiplicitas collectionum ipsa parum commoda: incommodior taediosa quarundam decretalium prolixitas et inutilis plerumque decisionum ad eandem quaestionem pertinentium acervus. Neque tamen numerosus decretalium cumulus in memoratis collectionibus congestus fori usibus sufficiebat, cum a causarum patronis plerumque ad decretales extra praefata volumina vagantes provocaretur. Afferre liceat Innocentii III. testimonium, cujus extat epistola ad eliensem episcopum scripta de abusu decretalium dubiae auctoritatis tractans eique remedium quaerens. Scribit: "Quaesivisti etiam, quibus indicibus fides adhibenda sit decretalibus, de quarum auctoritate iudex potest non immerito dubitare, cum plures inveniuntur in compilatione scholarium, et allegentur in causis, de quibus per bullam non constituit, nec ipsae per metropoles insinuatae fuerint. Quia igitur saepe contingit, quod etiam coram nobis huiusmodi decretales proponuntur, quas esse authenticas dubita-

¹⁾ Videre licet, romanos pontifices in falsariis litterarum apostolicarum gravissimas poenas statuisse; privationem beneficiorum et detractionem in monasteria strictae religionis ad vitae usque finem. Vnde extra 1. de crimine falsi. C. (Alexandri III.) *Ad haec de sacerdote* (V. 16. c. 3.); Extra 2. de crimine falsi. C. (Alexandri III.) *Ad haec de sacerdote* (V. 16. c. 3.); extra 2. de falsariis. C. (Lucii III.) *improba pestis*; et C. (Coelestini III.) *per falsarios, qui nuper sunt in urbe reperi* (V. 9. c. 1. 3.); cap. 4. 5. (Innocentii III. *idem contra falsarios in urbe de crimine falsi in compil. Gregor. V. 20.*)

« mus , fr. t. benignius respondentes auctoritate praesentium dñxi-
 « mus statuendum , ut cum aliqua decretalis de qua iudex me-
 « rito dubitet , allegatur , si eadem juri communi sit consona , se-
 « cundum eam non metuat judicare , cum non tam ipsius , quam
 « juris communis auctoritate procedere videatur. Verum si juri com-
 « muni dissona videatur , secundum ipsam non judicet , sed supe-
 « riorem consultet super ipsam »).

Cum post Innocentii tempora malum in dies cresceret , adauc-
 tum est etiam desiderium apud juris canonici cultores , ut auspi-
 cante summo pontifice novus legum ecclesiasticarum codex adorna-
 retur , qui publica auctoritate munitus universae ecclesiae discipli-
 nam regeret , atque iudicii modum daret. Neque deerant , qui
 non solas pontificum romanorum decretales , sed et sacros cano-
 nes , et venerandas consuetudines particularium ecclesiarum ,
 in hanc collectionem recipi , eaque receptione firmari vellent).

2) Cap. *Pastoralis* De fide instrumentor. et decretalium. (II. 13. c. 3.) compil. III. (Coll. Greg. II. 22. c. 8.) Glossatores varie interpretantur h. l. Hostiensis : „ Aliqua decretalis , quae non est posita in corpore decretalium (Gregorii IX.) , sed tamen advocati cum pro decretali allegant inde si non sit contraria juri , non est statim rejicienda , sed papa super ea potius consulendus . . . Vel loquitur hic de illis decretalibus , quae olim erant positae in corpore decretalium tempore illo , quae nullum corpus decretalium erat authenticum , excepta compilatione domini Innocentii III. Vel loquitur quando etiam bulla dependet in littera , quia nec statim illo pro jure est habenda . . . Consultat . . . licet autem aliqui scripserunt , quod ex eo , quod reperitur , inter alias decretales praesumitur decretalis adinstar *monialis* (C. 22. q. 1. c. 6. V. 3. 4. c. 3. coll. Greg.) , nos tamen non putamus hoc verum esse , nisi omnes libri communiter habeant ipsam : alioquin quilibet posset facere novam decretalem ipsam in libro suo ponendo , quod non est sentiendum . Ad h. c. fol. 113. col. 3 sq. Host. Innocentii IV. Glossas ad h. l. fol. 277. col. 3. refert , et Joannes Andreæ denuo utriusque ad b. l. fol. 170. Innocentius sine dubio varias ex constitutionibus Alexandri III. conflatas decretalium compilationes cum non uno in loco decretalium istarum authentication vel in ipso volumine Bernardi papensis receptarum in dubium vocare videtur , sicuti cap. *Quacitum* (I. 23. c. 2.) . . . Verum ex verbis *cujusdam epistolae* quam dicunt decretalem , et a bon. mem. Alex. pap. praed. n. emanasse proponunt , habetur etc. Coll. III. Greg. V. 21. c. 14. coll. Greg. V. 39. c. 40.)

3) » Concilia antiqua et etiam posteriora vix inveniuntur. Et est mirabile , quo modo hoc » ita neglectis ecclesia romana , et quo modo non ordinavit , quod in ecclesiis cathedralibus , vel » etiam metropolitani saltem , semper haberentur. Multa enim sunt in iis velde utilia , quae non » sunt relictæ in jus , sicut patet in lateranensi concilio , quod non habemus , nisi tria fereuta et » alia multa bona , quae non scripta sunt in jure. Ita cum tota ecclesia regatur hodie per jura ca- » nonica et non excusentur illa nescientes in multis casibus , valde bonum esset , quod fieret per » viros sapientes aliquod opus continens breviter totum jus canonicum , cui papa praestaret aucto- » ritatem , in quo etiam determinarentur contrarietates opinionum. Certum est enim , quod posset » fieri valde breve , et quod posset addiscere scholares in medio tempore : nec oportere tantum » ipsos expendere in jura canonica odliciendo , nec advocatorum lites et contentiones tantum lo- » cum habere in ecclesia Dei». Opusculum tripartitum P. III. c. 10. p. 228. ap. Edw. Brown

Hi quidem voti sui compotes facti non sunt; qui autem nonnisi novam decretalium collectionem antiquiorum usum abrogantem desideraverant, iis satisfactum est per Gregorium IX. (1227 † 1241), Honorii III. successorem virum utriusque legis peritissimum, qui huic rei eo aptior erat, quod ipse antequam ad sanctam apostolicam sedem eveheretur, in inclyto archigymnasio bononiensi ingenti scholarium advocatorumque applausu jura professus erat. Cum papa in opere perficiendo quod animo conceperat, cappellani sui Raymundi opera usus sit, de hoc viro pauca praefari liceat.

Raymundus de Peñafort, Catalanus, Barcinone ex inclyta regum Arragonum et comitum barcinonensium stirpe progenitus annum vigesimum agens in urbe patria jam philosophicas disciplinas docuit. Postea cum Bononiae aliquot per annos studio juris civilis et canonici incubisset, doctoris in utroque jure lauream adeptus sacros canones ibidem publice professus est, ita ut omnium sibi admirationem compararet. Barcinonem ab episcopo hujus urbis Berengario a. 1219. reductus canonicatu ac praepositura in eadem ecclesia perfunctus est; elapso autem triennio ob ardens perfectionis vitae desiderium habitum monasticum induit, et ordini fratrum praedicatorum annum jam quintum supra quadragesimum agens nomen suum dedit. In patria sua studium linguarum orientalium promovere studuit, ut hisce imbuti eo felicius in convertendis ad religionem christianam Arabibus operam navare possent, qua in re Castiliae et Arragoniae reges adjutores et patronos habuit. Sancto Petro Nolasco viro nobili et pio, et Jacobo Arragonum regi auctor fuit ordinem de mercede redemptionis captivorum instituendi, cui certas vivendi regulas praescripsit. Fama Raymundi in dies crescente factum est, ut Joannes de Abbatisvilla vesuntionensis archiepiscopus, sedis apostolicae in Hispaniarum partibus legatus sibi cum socium, et adjutorem legationis assumeret. A quo viro deinde Romam deductus et Gregorio IX. insinuatus Raymundus summam papae affectionem sibi conciliavit, ita ut paullo post capellani officio ornaretur, qui tunc temporis idem fuit, quod nunc est causarum sacri palatii apostolici

appendix ad Ordinini Gratii fasciculum rerum expetendarum et fugiendarum. Londini. 1690 fol. Opusculum isthoc, quod Grabbius primum ediderat, modo post concilium Lateranense IV. conscriptum est.

auditor, ac sedis apostolicae poenitentiarius. Ex eo tempore pontifex nisi Raymundo consulto graviorem rem nullam peregit, gravissimasque causas Raymundo praesertim decidendas demandavit. Is cum per septem prope annos summis in negotiis Romae desudasset ob valetudinis infirmitatem ex medicorum consilio summi pontificis venia in patriam rediit, ubi jam pridem recusato archiepiscopatu tarracoenensi generalis magister ordinis fratrum praedicatorum a. 1238. electus est. Quem magistratum cum biennio gessisset, eo se sponte abdicavit, reliquum tempus otio spiritali consumens, a romanis tamen pontificibus summi habitus, et in magnis negotiis perpetuo consultus. Grandaevus senex prope centenarius in ipso die Epiphaniae a. 1275. obiit. A Clemente VIII. a. 1601. III. kal. Maji in album sanctorum relatus fuit 4).

Gregorii IX. mandata de novo codice faciendo capellano suo data eo tendebant, ut epistolae, constitutionesque anteriorum pontificum romanorum per diversa volumina dispersae in unum redigerentur, porro decretales in prioribus collectionibus omissae supplerentur, denique epistolae decretales ab ipso Gregorio IX. intra annos sui pontificatus divulgatae subjicerentur, resecatis superfluis et expunctis quibusvis contrarietatibus. « Gregorius, ait Bernardus parmensis, » per magistrum Raymundum capellanum suum ad » communem utilitatem studentium fecit redigi in unum volumen di- » versas constitutiones et decretales epistolas praedecessorum suo- » rum quae dispersae erant per plura volumina, quarum aliquae » propter nimiam similitudinem, quaedam propter contrarietatem, » quaedam etiam propter sui polixitatem confusionem inducere vide- » bantur. Quaedam etiam vagabantur extra volumina supradicta, de » quibus tanquam incertis frequenter in judiciis dubitatur. Adjiciens » insuper quasdam constitutiones et decretales epistolas suas, per

4) Nicol. Trivet. († 1328) *anual.* ad a. 1240. p. 191 sq. ed. Ant. Hall. Oxoniae, 1719. 8. Qui plura de Raymundo scire cupiunt, adeant copiosa volumina: historia del muy alto e invencible rey don Jayme de Aragon, primero desto nombre, llamado del conquistador: compuesto por el mro Bern. Gomez nudes arcediano de Murviedro y canonigo de Valencia. En Valencia, 1584 fol. Lib. 19. c. 15. 20. Juan Marieta: istoria de los santos de Espana P. II. Lib. XII. c. 30—39. P. A. Touron: *histoire des hommes illustres de l'ordre de saint Dominique*, Paris, 1743. T. I. p. 1—48. 4. Nic. Antonii *bibliotheca hispana vetus*. T. II. p. 67—70. Matriti, 1788 fol. D. Jos. Rodriguez de Castro: *biblioteca espanola*. Tomo segundo, qui contiene la noticia de los escritores gentiles espanoles, y la de los christianos hasta fines del siglo XIII. de la Iglesia. En Madrid, 1786 fol. p. 598—694.

« quas quaedam, quae in prioribus erant dubia, declarantur »⁵⁾. Longe maximam codicis gregoriani partem constituunt decretales summorum pontificum ex eo tempore, quod inter Gregorium m. et Gregorium IX. intercedit, inter quas frequentissimae sunt decretales quae post Gratiani decretum prodierunt. Nonnunquam tamen, sicuti etiam in anterioribus compilationibus factum esse vidiinus, loci s. scripturae, canones apostolorum, decreta conciliorum, cum particularium tum generalium⁶⁾, et dicta sanctorum patrum, aliorumque scriptorum ecclesiasticorum inserta inveniuntur. Insertae praeterea pontificis jussu constitutiones quaedam, quae sub nomine constitutionum propriarum veniunt, et imprimis ordinem judiciorum spectant ab ipso Gregorio IX. profectae, quas tamen facile dignoscas, quia inscriptione carent, utpote quae nemine consultante emissae, neque ad quemquam specialiter directae fuerint. Pontifex iurium peritissimus hasce constitutiones sententiis ex iure civili desumptis confecerat, quas usu forensi sui temporis adaptatas in brevia capitula redegerat⁷⁾.

In novo codice condendo Raymundus retinuit methodum, quam ab antiquis decretalium compilatoribus servatam invenit, vestigia

5) Prooemium casuum long. super quinque libros decretalium. Lugd. 1500. 4. Similia apud Hostiensensem legimus, qui Bernardum consuluisse videtur: « Vicarius regis pacifici ad communem » utilitatem et maxime studentium *quinque compilationes extravagantium* in unam reducere intendit, sublati quibusdam similibus, contrariis et prolixis, resecatis etiam quibusdam superfluis, » « licetis quibusdam decretalibus, quae extra praedicta volumina vagabantur et suis constitutionibus » has, per quas nonnulla dubia declarantur ». Prooem. comment. xj. super decretales Gregorii IX. fol. 1. r. T. 1. « Quoniam », ait Bonag., « in antiquis compilationibus erant aequae sententiae inter » iniquas, sicut lilium inter spinas, tribulos et herbas pestiferas, quae hodie sunt resecatae ». Joannes Andr. prooem. Novellae super pr. decr. Joannes Andreas eos refellit, qui originem libri decretalium aliam statuunt: « Et dicunt quidam, quod impulsiva causa hujus compilationis fuit, » quod cum eorum Gregorio allegaretur secundo anno sui pontificatus decretalis eorum de elect. » et non reperiretur in compilatione, quia erat extraneus, idcirco compilationem hanc fieri iussit » ait: sed falsum est, quod decretalis eorum esset extraneus; erat enim eodem tit. in quarta » compilatione. l. c. Ideo refert Ant. a Butrio prooem. ad decretal. f. 3. col. 2. Venatis ap. Junius, 1578. T. I. fol. — J. H. Boehmerus affirmans [ad c. 2. de censib. et exact. (5. 39.) c. 25. 21. de iure patronatus (3. 38.) et c. 2. ne praefati V. 4.)], Raymundum collectione codicis casselani usum fuisse, errasse videtur, cum constitutiones, quas integrores, quam in append. conc. lat. exhibentur, Raymundus habet, non ex collectione codicis casselani sed ex Bernardo pap. de promp. et. 6)

6) Concilium lateranense IV. in cap. 6. 7. de electione simpliciter *lateralense* IV. in cap. 1. 2. de sum. trinit. esp. 12. da poenit. et remis. *generale* nominatur.

7) Cap. 25. de sent. et re judic. (3. 27.) refert sententiam ex L. 63. D. de re judicata (3. 2.) et c. 26. ib. ex L. 17. §. 5. et 6. D. da recept. qui arbit. (4. 8.). Cf. cap. 39. de offic. et potest. judic. deleg. cum L. 17. §. 6. D. de suscept. Modus procedendi initio hujus capituli memoratus paulisper recedit a. L. 16. 1. fin. C. de judic. (3. 1.).

Bernardi papiensis ceteris omnibus religiosius premens. Ordinem quinque librorum, et seriem titulorum omnino ex Bernardo sumsit. Initium sumit a titulo *de summa trinitate et fide catholica*, deinde statim ad partes et species juris canonici cum scripti tum non scripti progreditur, quas tribus titulis explicat, *de constitutionibus, de re-scriptis, et de consuetudine*. A quinto deinceps titulo usque ad titulum de pactis agitur de constitutione, qualitate clericorum, ordinationibus, et dignitatibus, ut pars ista prima de personis appellari possit.

Titulus de pactis et qui sequuntur tam primi quam totius secundi libri tractant de judiciis civilibus instituendis, instruendis, et perficiendis, ex qua parte omnem rem judiciariam, quam praxin forensem vulgo nominant, fluxisse scimus. Tertius ac quartus liber de rebus ecclesiasticis singulatim agunt tam de spiritualibus, qualia sunt sacramenta, quam de temporalibus, scilicet de bonis ecclesiasticis, contractibus, testamentis, de ministris, de praebendis aliisque dignitatibus, de jure patronatus, et similibus. Cum beneficia secundum interpretum vulgare proverbium non in personae gratiam, sed propter officia conferantur, priusquam de praebendis tractetur, breviter in quatuor primis libri tertii titulis disseritur, quid requiratur in clericis, qui munere adepto recte et probe perfungantur. Quintus denique liber de criminibus ecclesiasticis agit, de accusatione, de persecutione, instructione ac forma judiciorum criminalium, ultimo de poenis et censuris ecclesiasticis.

Ordo quem nunc ipsum descripsimus, materiae gregorianae collectionis apprimè convenire videtur, et ordini justiniani codicis omnino similis est, si ipsius libros tres posteriores exceperis, qui de jure publico tractant, et qui propterea in scholis negligi solebant. Utrum autem Bernardus papiensis, quem Raymundus secutus est, in adornanda sua decretalium compilatione codicem justinianum prae oculis habuerit, ut vulgaris opinio est, an ipse alium quendam secutus sit, qui eo ordine in jure canonico colligendo usus fuerit, de eo nihil pro certo statuerim, cum nec Bernardus in summae suae prooemio supra citato de eo proficitur, nec aliud hujus rei testimonium extet.

De consilio, ordine, argumento, et utilitate operis Raymundi

haec habet vetus interpres Vincentii bellovacensis († 1256? 1264 *):

« Gregorius decretales a praedecessoribus suis compilatas, removen-
 « de superflua et membranas frustra occupantia decurtavit, injun-
 « gens super hoc fratri Raymundo poenitentiario suo, ut de compi-
 « lationibus veteribus constitutiones eliceret meliores in consonan-
 « tiam luculentam. Et vere in omnibus tam libris, quam titulis et
 « etiam capitulis ista facta est decisio. Nam cum prius essent quin-
 « que volumina (*compilationes*), in quibus XXV. distinctiones (*libri*)
 « habebantur; hodie per gregorianam providentiam ad volumen uni-
 « cum sunt redacta in quo solummodo quinque distinctiones repe-
 « riuntur. Decurtavit in titulis, nam cum in veteribus DXX. tituli
 « comprehenderentur, ad novies viginti sunt redacti. Item in capi-
 « tulis, sed non multum; nam cum in antiquis bis mille et sexagim-
 « ta duo essent, ad mille nongenta reducantur. Quia vero tot com-
 « pilationes errorem, taedium, confusionem, et juvenibus despera-
 « tionem frequentissime inducebant, propter hoc facta fuit haec com-
 « pilatio, quae sufficit ad canonicarum quaestionum decisionem. Di-
 « viditur opus in quinque partes. In prima tractat de officiis cleri-
 « corum, et praeparatoriis judiciorum. In secunda de judiciis, et pro-
 « cessu judiciorum. In tertia de vita et honestate clericorum. In
 « quarta de matrimonio. In quinta de criminibus et poenis. Qua-
 « re autem sic ordinentur, haec est ratio. Omne jus, quo utimur,
 « vel ad personas spectat, vel ad res, vel ad actiones. Ideo primo tra-
 « ctat de personis; sed quia personae in judicio existentes aliquan-
 « do causas examinant definiendo, interloquendo, componendo, ideo
 « in secunda tractat de judiciis. Verum cum duplex sit genus homi-
 « num, clericorum scilicet et laicorum, quod duobus modis habet
 « regi, naturali scilicet jure et moribus; vita et honestas clericorum
 « longe praeminet vitae laicorum: ideo pro tertia parte primo tractat
 « de vita et honestate clericorum. Sed quia in laicis etiam vita et ho-
 « nestas habet attendi, quae consistit circa sponsalia et matrimonia,
 « inde quartus de his intitulatur. Verumtamen cum nec clericus vel
 « laicus vitam mundanam sine immunditia ducere potest, nec hone-

8) Speculum doctrinale Lib. VII. c. 49. col. 590. sq. Bibliothecae mundi T. II. Duaci, 1624
 fol. Ex libro excerptum cui titulus: *Summa de casibus decretalium*

* statem sine dehoneſtate; propter hoc quintus de vitiis et eorum
* poenis habet tractare. Unde verſus 9):

- * Pars prior officia parat, eccleſiaeque miniſtros:
- * Altera pars teſtes, et cetera iudiciorum.
- * Tertia de rebus et vita preſbyterorum
- * Dat formam; rite nubere quarta docet.
- * Ultima de vitiis et poenis tractat eorum ¹⁰⁾.

Sed non parum difficultatis hoc teſtimonium habet. Numerus enim tam titulorum quam capitulorum neque in collectione gregoriana, neque in quinque veteribus compilationibus cum numero isto ab interprete nostro relato concordat. Quinque antiquae compilationes 543 titulos et 1785 capitula comprehendunt, quarum prima 151 tit. et 571 cap., ſecunda 106 tit. et 319 cap., tertia 123 tit. et 483 cap., quarta 69 tit. et 188 cap., quinta denique 94 titulos et 224 capitula continet. Numerus titulorum collectionis gregorianae ſecundum recenſionem a correctoribus romanis inſtitutam 185 et capitulor. 1974, inter quae 175 a Gregorio IX. profecta. Talem diſſenſum circa veteres compilationes minus forſan mireris, cum earum accuratiori recenſione penitus careamus. Quam maxime vero offendit diſſenſus iſte quoad Gregorii librum decretalium, quem intemeratum ad nos pervenisse credimus. Forſan aliquando lucem huic rei afferre licebit, ſi quis inter codices manuſcriptos adhuc latentes novi aliquid deprehenderit. Tunc etiam forte patebit, quid ſibi velit, quod narrat

9) Hoſtienſis paullo aliter verſus iſtos vulgaſſimos refert:

- * Iudex, iudicium, clerus, ſponſalia, crimen.
- * Pars prior officia creat, eccleſiaeque miniſtros,
- * Altera dat teſtes, at cetera iudiciorum.
- * Tertia de rebus et vita preſbyterorum.
- * Nubendi formam dat ſponſis quarta decentem.
- * Ultima de vitiis et poenis tractat eorum.
- * Primus praelatos, et eorum ſcribit honores.
- * Alter iudicia, lites, examina juris,
- * Tertius eccleſiae res, et quae congrua clero,
- * Jura theori quartus dat, conjugūque tenores.
- * Quintus delicta, poenas, et pondera vocum.

Prooem. ſumma. V. *Quis modus agendi.* col. 8 ſq.

10) Alius vetus ſcriptor refert: «Gregorius iſte diſtinxit q. quinque volumina decretalium, et fecit inde unum volumen ſub nomine cujuſcumque apoſtolici, et poſuit in fine titulorum de ſuo ad inſtar codicis juſtiniiani.» Memoriale poteſtatam regiſenſium ap. Muratori ſcript. rer. Ital. T. VIII. col. 1105.

de vetere quodam gregorianae collectionis glossatore vir celeberrimus F. J. G. La Porte du Theil qui non solum decretales quasdam glossavit, quarum nulla vestigia in gregoriana collectione, et in reliquis antiquis compilationibus deprehenderis, sed et titulorum quorundam capitula in longe diverso ordine, quam quae gregoriana collectio exhibet, enumerat ¹¹⁾.

Titulorum distinctionem recentiorum compilationum auctores ex antecedentibus potissimum sumserunt, ita tamen ut plerique, quibus forte nihil addendum erat, praetermitterentur, in quibusdam rubricae additione unius alteriusve verbi supplerentur, aliquoties etiam novi tituli adderentur. Secunda compilatio novem titulos exhibet qui in Bernardo papiensi desiderantur Lib. I. T. 4. 6. Lib. II. T. 6. 9. 11. 20. Lib. V. T. 11. 19. 21.), tertia undecim (Lib. I. T. 4. 5. 11. 12. Lib. II. T. 3. 9. Lib. III. T. 9. 16. 35. 36. Lib. V. T. 15.), quarta unum tantum (Lib. I. T. 1.). Raymundus vestigia antecessorum premens tres novos titulos adornasse satis habuit (Lib. I. T. 32. Lib. III. T. 44. Lib. V. T. 11.), quorum postremus constitutionem Gregorii IX., reliqui duo capitula quaedam quinque compilationum continent. Duos titulos, quos habent antecedentes collectiones, Raymundus penitus rescidit, titulum videlicet *de sobole suscepta ex secundis nuptiis* in prima compilatione (IV. 15.), et titulum *de officio advocatorum* in secunda compilatione (I. 17.). In titulis tralatitiis modo rubricam, modo ordinem mutavit. Titulum *de iuramento calumniae*, qui in veteribus compilationibus, quae huncce exhibent, in libro primo locum habet, in librum secundum (Lib. II. T. 7.) rejecit, titulum *de presbytero non baptizato* in librum tertium (T. 43.), cum in prima ac secunda compilatione in libro quinto positus inveniat, titulum *de veneratione sanctorum*, qui in secunda compilatione T. 21. libri quinti fuit, itidem in libro tertio collocavit (Tit. 45.), titulum 22. *de suffraganeis* in libro quinto compilationis secundae sub rubricam *de celebratione missarum, et sacramento eucharistiae, et divinis officiis* (lib. III. Tit. 41.) transtulit.

In capitulis adornandis Raymundus ordinem Bernardi maximam partem retinuit: deinde addita, quae in quinque compilationibus in-

11) Notices et extraits des manuscrits. T. IV. p. 128 sq.

venerat ut singuli fere tituli singularum compilationum in singulos gregorianos titulos integri transierint. Nonnunquam Raymundus ad exemplum Bernardi ex quibusvis titulis compilationum capitula conquisivit, quia compilatores materiam laud apte distribuisse videbantur. Capitula quae opinionibus interpretum refragabantur, vel ad unam eandemque quaestionem pertinebant, vel recentioris aevi constitutionibus abrogata fuerant, omnino remota: omisae etiam leges saeculares, quas paucas in prima et quinta compilatione recepta videmus, secundum glossae regulam: „causae ecclesiarum per constitutiones laicorum definiri non debent“¹³⁾. Quapropter Andreas de Isernia, ob celebritatem sui nominis vulgo *evangelista Ictorum* vel *auriga in feudis* nuncupatus, glossatoribus non immerito irascitur in glossis ad constitutiones *de administrationibus rerum ecclesiasticarum post mortem praelatorum*, quas rex Guilielmus edidit, cujus benevolentiam ac munificentiam erga ecclesiam ipse s. p. Alex. III. laudat¹⁴⁾, quaeque quamvis in corpus constitutionum Siciliarum transiissent, tamen a Raymundo non receptae sunt. „Tempore regis Guilielmi,“ ait Andreas, „qui condidit legem istam, non erat completum volumen decretalium. Et quamvis utiliter statuat pro ecclesiis, tamen canonistae non recipiunt leges principum secularium, etiam si pro eis condantur, quia nolunt, ut ponant falcerem, in messem alienam“¹⁵⁾. In recipiendis vel reprobandis capitulis nimis religiose veteres compilationum interpretes secutus fuisse videtur Raymundus, quia ex causa evenisse crediderim, ut nonnunquam adulterina genuinis admiscerit, atque obsoleta, juri novo decretalium parum convenientia inseruerit: veterum interpretum commentationibus motus, qui ingeniosis interpretationibus antiquiora cum novo jure conciliare statuerant. Etenim ex Bernardo papiensi non solum quaelibet gratiano, sed et Gratiani paleas, et vilem pseudo-

¹³⁾ Ad L. 2. c. 10. Coll. greg. et III. g. c. 1. in sexto.

¹⁴⁾ Cf. V. 14. c. 3. Compil. prima. cf. p. Giannone storia civile del regno di Napoli. Lib. XIII. c. 5. p. 133—135. T. III. Italia (Firenze), 1841. s. Carlo Poichia storia del origine, e dello stato antico, e moderno della gran corte della Vicaria di Napoli, 1777. 4. T. I. Lib. II. c. 19. 27. c. 2. p. 198. 241 sq. N. Vivanti dell' storia del regno di Napoli, e suo governo p. 164 sq. Napoli, 1816. 4.

¹⁵⁾ Constitutionum regni Siciliarum libri III. cum commentariis veterum Ictorum. Accedit nunc primum Dominici Alfani Varii J. C. Commentarius ad Friderici II. imp. et regis constitutionum de rebus non alienandis ecclesiis. Neapoli, 1773 fol. T. I. f. p. 39a. ab lib. III. T. 31.

isidorianam mercem recepit. Certe et ipsè sicuti Bernardus papiensis in animo habuit, ut vinçulum inter vetus ss. canonum ac novum constitutionum decretalium jus aliquatenus retineret. Cápitula enim, paucissimis exceptis, in quibus tamen nonnunquam errores a veteribus receptos conspici fas est, secundum annorum serièni ita distributa sunt, ut capitula posteriorum pontificum capitula praedecessorum excipiant. Capitulis ex sacra scriptura et ex sanctis patribus desumptis, sicut canonibus conciliorum priorum ecclesiae saeculorum locum primum, constitutionibus Gregorii IX. quas inseruit, locum ultimum assignavit.

Epistolas decretales pontificum secundum compilatorum consuetudinem et ipsius Gregorii mandatum Raymundus valdo decurtavit, earum parte decisa, plerumque resecta, vel in plures partes discerpserit, eas stilo curiae, quem forensem dicunt, adaptans. Ex prima compilatione novem constitutiones discerpserit, earumque partes sub varias rubricas redegit (I. 24. c. 2. I. 34. c. 2. III. 39. c. 10. III. 33. c. 23. III. 38. c. 19. III. 24. c. 4. III. 37. c. 6. III. 50. c. 5. III. 1. c. 7. IV. 1. c. 4. IV. 1. c. 5. IV. 5. c. 3. IV. 1. c. 5. IV. 1. c. 6. IV. 16. c. 3. IV. 3. c. 3. IV. 3. c. 2. IV. 17. c. 9. V. 1. c. 12. V. 1. c. 10. V. 34. c. 7. V. 2. c. 15. V. 3. c. 16. III. 39. c. 12. V. 5. c. 5. V. 6. c. 5. II. 20. c. 21.), ex secunda compilatione unam (II. 5. c. 3. II. 9. c. 3. V. 38. c. 6.) ex tertia sex (III. 14. c. 2. III. 17. c. 6. II. 20. c. 42. III. 24. c. 2. III. 31. c. 16. III. 32. c. 13. III. 28. c. 2. III. 36. c. 6. V. 37. c. 7. V. 1. c. 3. II. 21. c. 8. V. 37. c. 8. V. 1. c. 16. V. 1. c. 4. V. 1. c. 17. II. 1. c. 17. V. 9. c. un. III. 5. c. 24. V. 17. c. 7.), denique ex quarta itidem unam (I. 4. c. un. I. 8. c. 6. III. 40. c. 5.). Extravagantium, quas recepit, glossatores tres prae primis adnotant: „ quas videbitis infra de serv. non ordi. *miramur*. (I. 18. c. 7.) et de „ bigamis *a nobis* (I. 21. c. 7.) et de purgatione can. 6. ult. (V. 34. „ c. 16.) et sic de aliis ¹⁵⁾“. Eam ob causam Raymundum Innocentii regesta consuluisse divinarim, ita ut ex hisce capitula vel integra (III. 34. c. 10. ex Lib. XVI. ep. 93.) reciperet vel partes redintegraret, quas veteres compilatores ceu superfluas reseuerant. Quod factum esse videmus V. 6. c. 14., quod ex libri XV. ep. 118. integrius exhibe-

15) Hostiensis et Joannes Andros'ia proemio.

tur, cum auctor compilationis quartae unum tantum capitulum ex eadem epistola depromserat; porro IV. 14.c. 6. redintegratum ex Lib. XVI. ep. 118., quae eidem compilatori tria capitula praebuerat (I. 10. c. un. V. 12. c. 5. V. 15. c. 1.), nisi velis augurari capitula ista in codd. mss. anteriorum compilationum infortunio quodam excidisse. Unde v. 33. c. 9. depromtum sit, erui non potest. Constitutiones gregorianae ex ipsius pontificis recensione integrae insertae fuisse videntur.

Ut eo melius Raymundi compilandi rationem perspectam habeamus, alteram tabulam synopticam adornavi, quae analysin gregorianae collectionis exhiberet, ejusque cum anterioribus quinque compilationibus collationem ante oculos sisteret. Proinde sex columnas institui, quarum ultima ad gregorianam collectionem pertinet, et singula ejus capitula sicco ordine recenset: ceterae columnae priores quinque compilationes spectant, et singula capitula capitalis gregorianae compilationis respondentia exhibent. Titulorum rubricas ex gregoriana collectione dedi additis per parenthesin variantibus, quae apud antiquiores compilationes in titulorum inscriptionibus constituendis deprehenduntur. In singulis columnis linea prima librum et titulum numeris designat, ita ut signo romano liber, signo arabico titulus notetur: additur numerus capitulorum in hoc titulo contentorum (e. gr. c. 1—7.). Si tamen aliquando titulus raymundinus in una aut pluribus aut omnibus anterioribus compilationibus deest, id per notulam G.(essat) h.(ic) T.(itulus) indicatum videbis. Porro in col. 1—5. singula capitula recensentur, additis numeris uncis inclusis, qui ad singula capitula gregorianae collectionis, quibus respondent, lectorem remittunt. E. gr. 1. (6) significat, cap. 1. hujus compilationis in gregoriana collectione cap. 6. ejusdem tituli constituere. Si quando capitulum in alium titulum gregorianae collectionis translatum est, triplicem numerum uncis inclusum inuenies (e. gr. V. 10. c. 26.): nimirum ut non solum capitulum, sed etiam titulus designetur. Si quod capitulum a Raymundo omissum est, id per sigla *d.* (vel si plura sunt) *des.* notavi. Inserui etiam, quae Raymundus praeter ordinem ex anterioribus collectionibus in suam transtulit: quo factum est, ut continua titulorum series in columnis, quae ad anteriores collectiones pertinent, saepissime interrupta sit. Hasce allegationes capitulorum in novum ordinem translatorum notula cf. (i. e.

conferatur) insignitas invenies. In sexta columna distinxi capitula a prioribus compilationibus translata (e. g. *tralat.* 1—3.) a capitulis a Raymundo recens adjectis (e. g. *addit.* 4—6.).

Tres annos in opere conficiendo consumsit Raymundus. Gregorius porro non cunctatus est, quin novum huncce codicem publicaret. Denique litteras nonis septembribus a. 1234. Spoleti datas ad universos scholares bononienses direxit, ut scilicet decretalium compilationes quascunque hucusque adhibitas antiquaret, novumque codicem tam in judiciis servari, quam in scholis explicari juberet. Ait enim pontifex: „*Gregorius episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis doctoribus et scholaribus universis, bononiae commorantibus, salutem et apostolicam benedictionem.* Rex pacificus pia miseratione disposuit, sibi subditos fore pudicos, pacificos et modestos, sed effrenata cupiditas sui prodiga, pacis aemula, mater litium, materia jurgiorum, tot quotidie nova litigia generat, ut nisi justitia conatus ejus sua justitia reprimeret, et quaestiones ipsius implicitas explicaret, jus humani foederis litigatorum abusus exstingueret, et dato libello repudii, concordia extra mundi terminos exularet. Ideoque lex prodiit, ut appetitus noxius sub juris regula limitetur, per quam genus humanum, ut honeste vivat, alterum non laedat, jus suum cuique tribuat, informatur. Sane diversas constitutiones et decretales praedecessorum nostrorum in diversa sparsas volumina, quarum aliquae propter nimiam similitudinem, et quaedam propter contrarietatem, nonnullae etiam propter sui prolixitatem confusionem inducere videbantur, aliquae vero vagabantur extra volumina supradicta, quae tanquam incertae frequenter in judiciis vacillabant, ad communem et maxime studentium utilitatem, per dilectum filium fratrem Raymundum capellanum et poenitentiarium nostrum in unum volumen, resecatis superfluis providimus redigendas: adjicientes constitutiones nostras, et decretales epistolas, per quas nonnulla, quae in prioribus erant dubia, declarantur. Volentes igitur, ut hac tantum compilatione universi utantur in judiciis et in scholis, districtius prohibemus, ne quis praesumat aliam facere absque auctoritate sedis apostolicae speciali. *Datum Spoletis nonis septembris pontificatus nostri anno octavo* 1664.

16) Ap. Ant. Bremond bullarium ordinis ff. praedicatorum. T. I. p. 68. Inter Gregorii IX.

Præterea parisiensibus compilationem a Raymundo confectam transmisit papa. In quo notandum, sanctionem compilationis, uti eam exhibet archetypum vaticanum, sicut jam Raynaldus observavit ¹⁷⁾, de solis parisiensibus loqui, et in aliis etiam exemplaribus loco Bononiae legi Parisiis, ut in vaticano habetur, aut Bononiae et Parisiis. Nihilominus dubitari non potest, quin gregoriana compilatio ex templo ad bononienses quoque transmissa sit. Hostiensis, commentans in sanctionem ad bononienses directam, ad verbum *Bononiae* sic notat: „Alias parisiis: Utrobique fuit missa compilatio propter „communius studium: non autem in villis vel castris ut infra de „clericis non resid. *Tuae* (III. 4. c. 12.) et sic videtur, quod alibi „studentes non teneantur eam recipere, quia rescripta non extenduntur, nisi ad illas personas, quae ibi continentur; sed dic „quod omnes includit, nec enim debet singulorum auribus intimari, et constitutio principis post duos menses, ex quo publicata „est, omnes astringit. Salutatio autem non extenditur nisi ad bononienses. *Commorantibus*) forsitan melius dixisset studentibus, sed „voluit nominare pluralitatem et quae frequentius accidunt; plures „enim commorantes sunt quam studentes, quos curialiter tacite reprehendit, quia melius facerent, si se inanibus sumptibus non vexarent. Nec enim Bononiae fuisse, sed bene vixisse et studiose, „laudabile est,, Denique verisimile non est, Gregorium IX. in eo substituisse, ut novum codicem ad bononienses atque parisienses transmitteret: cujus rei testis est Joannes Andraea, in cujus commentario ad constitutionem supra citatam sic legimus: „dic, quod „plura exempla hujus compilationis ad solennia studia missa fuerunt,, Porro pro testimonio est, quod extat similis epistola Gregorii cum inscriptione: *Dilectis filiis doctoribus et scholaribus universis* ¹⁸⁾. „Assentiunt historicorum ejus aevi narrationes, veluti Matthaei parisiensis, qui sic loquitur: „his quoque temporibus Gregorius papa IX. videns decretalium taediosam prolixitatem, sub quo-

Bullas nr. CX. ex Regest. Lib. VIII. ap. 218. Epistola alias vulgatissima, quippe recessionibus decretalium Gregorii IX. vulgo praemissa.

17) Ad. n. 1254. nr. 26. p. 458. cf. Bremond. l. c. not.

18) Sonomen. pictor. ad. 1250. ap. J. M. Tartini ss. rev. Ital. T. I. col. 104. Florentiae, 1748. fol.

„dam¹⁹ compendio eas eleganter abbreviatas et collectas, solemniter
„et authentice per totius mundi latitudinem legi praecepit et divul-
„gari. Illas autem ab auctore ipsarum gregorianas appellamus, sic
„incipientes: *rex pacificus* ¹⁹⁾„. Prorsus itaque rejicienda vide-
tur opinio Alexandri Macchiavelli, qui Gregorium anno demum in-
sequente per archidiaconum Octavianum Ubaldinum, Tancredi in-
terea vita defuncti successorem, compilationem Bononiae publicasse
dicit, provocans ad *vetustissimum kalendarium archigymnasii*, quod
jam pridem ad fabulas ablegatum est ²⁰⁾.

Disquirendum porro est, quis Bononiae ex mandato pontificis
compilationem publicaverit. Tancredi nullibi quidem mentio fit: sed
si quis dixerit, id fieri non potuisse, quia Tancredus eo tempo-
re inter vivos esse desierit, uti plerique opinantur, is in evidenti er-
rore versabitur. Nam supra vidimus, Tancredum ipsius Gregorii IX.
constitutiones in corpore decretalium receptas sub nomine *novarum
decretalium* in libro laudato de ordine judiciario citasse. Ipse porro
in glossis ad Bernardum papiensem V. 10. c. 2. animadvertit: „hoc
„, hodie non tenet, quam ob rem hujus capitis Raim. non habuit ra-
„tionem„. Exinde luculenter patet, Tancredum post publicatam
Gregorii compilationem inter vivos adhuc fuisse. Sed anno jam 1235.
archidiaconatu, atque perinde forsitan munere docendi se abdicave-
rat, fortasse ut studiis inturbato otio incumberet. Quod ad Octa-
vianum Ubaldinum spectat, qui Tancredo in archidiaconatu suc-
cessor datus est, id tantum ex tabulis ecclesiae bononiensis con-
stat, eum hoc munere idibus maji anno 1236. functum jam esse;
accurator autem temporis determinatio, quo ad archidiaconatum per-
venerit, unde sumi debeat, nescimus: adeo ut etiam in incerto re-
linqui debeat, an ab eodem gregoriana collectio Bononiae promul-
gata sit. Forsitan neque per Tancredum neque per Octavianum, sed
per alium quendam studii generalis antistitem promulgatio facta est.

Compilatio Gregorii apud veteres interpretes varia nomina ac-
cepit, de quibus Hostiensis accuratius quam ceteri tradit: „et qui-
„dem diversimode potest n. vocari liber. *Extravagantium*, quia

19) Matthaeus paris. histor. major. ad 1235. p. 352. ed. Wats. Lond. 1686. fol.

20) Ad. C. Sigonii historia bonon. Lib. V. col. 258. opp. T. III. ed. Ph. Argellati Medio-
lani, 1733 fol.

„ ea, quae extra corpus decretorum seu decretalium vagabantur, in
 „ eo continentur. Vel potest dici *pentateuchus*, quia in se conti-
 „ net quinque libros. Vel *compilatio nova*. Vel *codex gregorius*,
 „ ab auctore suo, sicut dicitur justinianeus, quia omnia nostra
 „ facimus, quilibet n. liber codex potest vocari, communis tamen
 „ et magis proprie vocatur *decretalium*, quia quae ab apostolicis
 „ et sanctis patribus decreta, seu sancita sunt, in eo continentur,
 „ ut in ipso patebit: vel quia major pars ipsius libri in decretali-
 „ bus epistolis consistit²¹⁾„. Diversimode etiam veteres interpretes
 librum decretalium allegant, titulo allegato voculam *extra* plerumque
 praeponentes. E. gr. *extra de judiciis c. venerabilis frater noster*
 (II. 1. c. 20.). Cum vero hac ratione quinque veteres compilationes
 adjecto tantum numero compilationis allegare consueverunt, inter-
 pretes in alleganda gregoriana compilatione plerumque voculam *extra*
 cum *infra* commutarunt, quam citandi rationem uterque Bernar-
 dus, parmensis et compostellanus junior, hostiensis, Sinibaldus Fli-
 scus, Joannes Andreae, Bartolus de Saxoferato, Baldus ac Petrus
 de Anchorano retinuerunt, Tancredus, Raymundo et G. Durando
 speculatore priorem modum retinentibus. Paulo serius utramque al-
 legandi rationem interpretes rejecerunt, satis habentes, titulum et
 caput in allegatione determinare, voculamque *extra* vel *infra* omit-
 tentes: in eo tamen variant, quod capitis determinationem titulo
 modo praeponant, modo postponant. Audiamus Franciscum Zaba-
 rellam de hac re loquentem. „ Sexto quaero „ ait, „ in eo quod olim
 „ allegabantur decretales praeponendo verbum *extra*; an hoc hodie
 „ servari debeat. Petr. et Abb. quod sic, quia sunt extra volumen
 „ decretorum. Dicunt tamen, quod licet olim aliae compilationes
 „ dicerentur *extra*, quia vagabantur, non sic debet dici hic pro
 „ hoc ultimo: quia non vagantur amplius, cum sint in hoc volu-
 „ mine authentico. Item quoad primum dic, quod, cum haec com-
 „ pilatio sit distincta a volumine decretorum, et sit volumen au-
 „ thenticum de per se debent hodie allegari decretales in ea con-
 „ tentae, non praemittendo *extra*, et sic allegant periti canonici
 „ stae²²⁾„. Unde patet, voculam *extra* in allegationibus decreta-

21) Summae prooem. V. Quo nomine nuncupetur.

22) Prooem. super decretal. fol. 7. col. 4. Apud Juntas Venetiis fol. T. I.

lium omnino abundare, neque satis bona ratione defendi posse, si nostris temporibus gregorianam collectionem littera X designamus, cum ista sigla ex depravatione voculae *extra* enata sit.

Raymundianam decretalium recensionem haud omnibus numeris absolutam esse, satis evidens est. Ipse hostiensis, ntut affirmet, “in „ prato gregoriano nihil debet esse spinosum vel contrarium vel si- „ multitudinarium „, mox subjungit: “sed certe multa similia reman- „ serunt, sine quibus poterat coena duci,,. Denique post celeberrimum Augustinum viri omnigenae eruditionis et limatissimi iudicii in detegendis Raymundi mendis versati sunt. Merito reprehenditur, quod nonnunquam verborum rescissione vel omissione constitutiones pontificiae sensum vel summopere obscurum vel plane alium reddidit²⁵⁾. Responsum Honorii III. ad parisiense capitulum datum c. *cum consuetudinis* (de consuetudine I. 4. 9.) a Raymundo hoc sensu refertur, quasi capitulum sine consensu episcopi novas constitutiones condere prorsus prohibeatur. Ast in genuina Honorii epistola, quam in quinta collectione cap. 1. eod. titulo (I. 3.) invenire licet, pro verbis a Raymundo relatis: “Si quas forte (constitutiones) fecistis, irritas de- „ cernentes „, legimus, “irritas decernentes (novas constitutiones), „ si quas forte fecistis *in ipsius episcopi praejudicium*, postquam „, est regimen parisiensis ecclesiae adeptus,,. Ex responso Alexandri III. abbati s. Petro dato (II. 28. c. 3.), quod Raymundus affert, conijcere licet, jure canonico prorsus inhibitas esse appellationes, quandocunque superiores subditos suos inflictis poenis corrigere volunt. Verum integra decretalis, quae extat in prima compilatione (II. 20. c. 3.), casum respicit, si abbas juxta ipsum regulae praeceptum aut ordinis institutionem subditos corrigere intendit. Porro cap. 2. de judiciis (II. 1.) in locum verborum *archiepiscopi et maxime de illis restituenda* sunt verba *archidiaconi et vel de iis*, ut genuinus decretalis sensus, quae apud Bernardum P. (II. 1. 2.) invenitur eluceat. In cap. 6. de probationibus (II. 19.) supplenda sunt verba: *nec de unius testimonium tantum curandum est ex integra decretali in*

²⁵⁾ Inde ludibrii materiam desumptam esse videmus: « Raymundus, vir religiosus et valde literatus, oriundus de Cathalonis, ubi non datur actio ex promisso, teneri tamen debet Cathelanus, qui variis promissionibus et inutilibus invitationibus detinet viatorem saltem de dolo. Cathelani tibi ergo a Cathelanis». Joannes Andr. prooem. Nov. 1. e.

secunda compilatione (II. 11. c. 4.), ut concilietur cum cap. 26. de testibus (II. 20.) In eo etiam peccavit Raymuudus, quod saepenumero, cum ex summi pontificis mandato superflua resecare vellet, pleraque velut inutilia resecuit, quae tamen ad sensum epistolae recte intelligendum omnino desiderantur. Ita saepius decretales ex antiquis compilationibus recipere neglexit, quae cum alia decretali vel praecedente vel subsequente, quam receptam videmus, tam arcte cohaerent, ut genuinus sensus erui nequeat, nisi junctim consideraverit. Omisit etiam plerumque modo facti narrationem, modo decisionum momenta, satis habens, nudam pontificis sententiam retulisse. Ita sensus obscurus cap. 3. de constitutionibus (I. 2.), quod desumptum est ex cap. 4. ej. tit. in prima compilatione (I. 1.), planus demum redditur, si perlegeris cap. 3. et 5. in prima compilatione, a Raymundo omissa. Notissima est lis summo quondam fervore in schola et in foro agitata, utrum legatum rei alienae valeat secundum jus canonicum, cui occasionem dedit cap. 5. de testamentis, quo leges civiles, ad quas pontifex, auctor capitis illius, provocat (sine dubio L. 10. C. de Legat. VI. 37.), improbare videtur. Ipse Baldus genuinum sensum hujus capitis se ignorare fatetur, qui tamen facile eruitur, si integram Gregorii m. decretalem inspexeris ²⁴⁾. Est etiam vetatissima quaestio, num jure canonico institutio haeredis conferri possit in arbitrium tertii, enata ex cap. 13. de testamentis. Omnis difficultas tollitur, dummodo integra Innocentii III. epistola evolvetur, quam post summos interpretes, Cujacium, Altesserram, aliosque, Chr. Fr. Harpprecht ²⁵⁾ doctissime interpretatus est. Difficultates, quibus cap. 6., qui filii sint legitimi (IV. 17.), obnoxium est, integra decretalis Alexandri III. in compilatione prima, vel ut H. C. Eckard ²⁶⁾ probe admonet, in appendice ad C. L. P. 33. c. 1. propellit. Saepenumero Raymundus decretalem epistolam in duas aut tres partes disceptam diversis sub titulis collocavit, quae nisi integra legatur, recte intelligi non potest: adeo ut nonnunquam sensus

24) Liber. VIII. cap. 3. p. 6. ed. venet. 1770. T. VIII. 4.

25) Dissert. De eo, qui ultimam voluntatem in test. arbitrium committit: seu observ. ad cap. XIII. de testam. Tub. 1749. 4.

26) Hermeneutica juris cap. IX. 327. p. 265.

decretalis plane alius vel saltem obscurus sit. Evenit etiā, ut Raymundus cum antiquiores constitutiones recentiori juri accomodare vellet, et interpolationes suas admisceret, canoni vel decretali alienum omnino sensum affingeret, vel saltem genuinum obscurum redderet. Non raro errores anteriorum compilationum in novam collectionem transtulit Raymundus, ita ut non solum saepius reciperet, quae rejicienda erant, sed etiam ss. patribus aliisque ecclesiasticis auctoribus, conciliis antiquis, et pontificibus adscriberet quae illorum non sunt.

C A P U T IV.

De emendatiore decretalium pontificum recensione consilium.

Sed mittamus hanc mendorum recensionem, in opere multis numeris laudando satis invidiosam: non enim probandam censo J. W. Streckii acrimoniam, qui nimis acerbe levissima quacque menda sectatus est, ut Raymundum opprobria in eum cuniulando obrueret ¹⁾. Acquiores iudices fuerunt summi viri Ant. Augustinus, Ant. Contius, Jac. Cujacius, Car. Labbeus, Ant. Dav. Alteserra, Franc. Florens, Innoc. Cironius, Petr. Gibertus, Bern. Espenius, uterque Rieggerus, Georg. Zallweinius, et qui omnium doctissime et elegantissime commentaria perpetua conscripsit Gonzalez Tellez hispanus. Inter editores corporis juris canonici celeberrimus Antonius Contius primus fuit, qui decretalium partes a Raymundo resectas in editione corporis juris canonici ab ipso parata ²⁾ capitulis subiecit, quod iram Ant. Augustini aliorumque excitavit ³⁾, plurimorum autem laudem ei comparavit. Porro correctores romani, et subsequentes corporis juris editores, praeprimis fratres Pithoci et Just. Henning. Boehmerus de Raymundi compilatione bene meruerunt. Nihilominus multa adhuc fieri necesse est, ut Raymundi opus mendis his purgatum et subsidiis criticis illustratum prodeat. Imprimis curanda est accuratior recensio quinque compilationum veterum. Porro diligentissimam et exactissimam curam desiderant compilationes Bernardi papicensis et Joannis wallensis. Neque negligenda est appendix ad conc. lat. et collectio codicis Callesani ⁴⁾. Jam veteres interpretes ad cruendum genuinum sensum decretalium, quae in col-

¹⁾ De interpolationibus Raymundi de Pennafort decretalium compilatoris commentariolum. Lipsiae, 1754. 4.

²⁾ Antwerp. 1570. 3. volum. 8. J. H. Boehmerus partes has textui inseruit, ut sine interruptione legi possint.

³⁾ Augustinus in praef. praemiss. antiquis decretal. compilat. De hac lite vide J. H. Boehmerus in disert. de decretalium pontificum rom. variis collectionibus et fortuna. T. II. ed. corp. 1. praemiss. §. 15. not. p. XXVIII. XXIX.

⁴⁾ Appendixem minime spernendum esse, plura exempla demonstrant, ubi ex ea genuina inscriptio restitui potest. Cf. Car. Fr. Wenck: magister vacarius primus juris romani in anglia

lectione Gregorii IX. continentur, antiquas istas decretalium compilationes, e quibus gregoriana confecta fuit, consulere soliti sunt. Bernardus parmensis, glossator⁵⁾, omnium frequentissime antiquis compilationibus in casibus suis super quinque libros decretalium,

professor. Lips. 1820. 8. p. 41 sq. Ita ad c. 2. de clerico aegrotante (III. 6.) prima compilatio exhibet inscriptionem: *Eugenius P. Jocell. archiepiscopo*, appendix: *Item Eugenius. P. primus Saren. episcopo* (P. 26. c. 15.); eod. Cass. eadem: *Item Eugenius Quellen. archiepiscopo* (T. 21. c. 21.). Raymundus Eugenii nomen tantum exhibet (III. 6. c. 2.) Quenam igitur genuina lectio? Quis iste archiepiscopus Quellenis? Aliquis forte putaverit, Eugenium decretalem ad Episcopum quinque-ecclesiensem misisse: sed celeberr. J. Kollar (Historia Episcop. quinque-eccles. Posonii, 1782—96. Tomi IV. 4.) nullius epistolae hujus argumenti ab Eugenio ad episcopum hujus sedis transmissae mentionem facit. Veram lectionem atque appendix suppledit. Tria capitula in appendice. P. 26. c. 22. 24. partes unius decretalis esse dignoscuntur, quae incipit *presbyterum*. Cum autem secundum capitulum (P. 26. c. 23.) in compilatione prima inscriptionem Alexandri III. cum indiculo *pars. c. presbyterum* exhibeat, totam decretalem cum ipsis tribus descriptis partibus Alexandro III. vindicaverim, quam hinc pontifex Jocellino, episcopo Saren. transmisserat: extat enim Alexandri III. epistola *Canonice fratribus et monachis in Episcopatu Saren. ecclesiae habentibus* transmissa (Appendix P. 47. c. 6.), in qua speciatim Jocell. hujus sedis Episcopus mentio fit. Porro inter epistolas S. Thomae Becket, cui ex intimis Jocellinus fuit (Radulphus de Dicto de Archiepiscopis Cantuar. ap. H. Wharton Angl. Sacra T. II. p. 690. sq. 700. Londini, 1691. fol.), altera epistola Alexandri III. ad eundem Jocellinum episcopum Sarensem deprehenditur (Lib. I. ep. 107. p. 123. inter opera Ch. Lupi T. X. Venetiis, 1728. fol.). Tertia Alexandri epistola ad Jocell. Saren. extat in codice ms. epistolarum Thomae, quae, utrum eadem atque nostra impressa an anecdota sit, nescio (Cod. 215. nr. 3. bibliothecae Harlejanae Londini.). Inscriptio Bernardi Pap. « *Jocell. archiepiscopo* » imperiti scribarum ex inscriptione « *Sar. episcopo* » originem traxisse videtur. Mirari licet, inter auctores, qui breviter de conciliis et epistolarum decretalium compendia conscripserunt, quae Summae vulgo nuncupantur, nullam appendix nostrae rationem habuisse. Consulni quippe Bartholomaei Caranse y Miranda, monachi Dominiani et archiepiscopi toletani (1557† 1576), viri de patria et ecclesia meritisimi, librum cui titulus *Summa Conciliarum*, cujus libri innumeralibus editiones extant: Venetiis, 1546. Antwerpiae, 1556. 1564. 1576. Venetiis, 1583. 1587. Salamanticae, 1551. Duacae, 1659. 1679. Lovanii, 1681. Colon. Agripp. 1701. cf. Nic. Antonii Bibliotheca Hispana nova. Matriti, 1783. T. I. p. 189—192 fol. J. Calasutius notitia ecclesiastica historiarum conciliarum et canonum invicem collatorum p. 459 sq. Colon. Agr. 1725 fol., item Lud. Bail (Summa conciliarum omnium ordinata, aucta, illustrata ex Merlini, Joverii, Baronii, Biiu, Coriolani, Simoodi aliorumque collectionibus ac manuscriptis aliquot Patavii, 1701 fol. T. I. p. 405 sq. ibique in editione a. 1723 recensae), deinde librum plurimi aestimatum, cui titulus: *delectus eorum ecclesiae universalis, seu nova summa conciliarum, epistolarum, decretorum ss. pontificum, capitularium etc. quibus ecclesiae fides et disciplina niti solent* (Lugduni, 1738 fol. T. I. col. 1212—1248. T. II. col. 3070—374), denique Pet. Annatum (Apparatus ad positivam theologiae methodum Lib. V. Art. 12. p. 98—103. Venetiis, 1755. 4. Liber saepius recens Venetiis, 1745. Harbipolae, 1750. Bambergae, 1755. Francof. ad M. 1765. 4.). Valde errant autem viri docti, qui statunt, historiographos comatos anglos canones singulos concilii Lateran. III. enarrantes (Guilielm. Neuhrigensis de reb. anglis Lib. III. c. 5. p. 261. 279. Parisiis, 1610. 8., Rogerus de Hoveden. anal. pars prior p. 580—582. ap. H. Savile. Rev. anglicar. ss. post Bedam Francof. 1601. fol. Gervasius Dorobern. Chron. col. 1446—1456. ap. Twyslen historiae angl. script. decem Londini, 1659 fol. Radulphus de Dicto Imagines col. 585 sq. ibi et Matthaeus Parisius historiae major p. 114. ed. W. Wats. Appendixem ad c. L. subintellexisse. Salmon *Traité de l'étude des concils* p. 479.

5) Enarrationem Glossarum super compilationes hic missam fecimus, alio loco de iis disserteretur.

quos longos nuncupat, usus est, abscissam capitulorum partem, quam alias speciem facti nominamus, inde repetens atque supplens. Vincentius, vetus interpres⁶⁾, Hostiensis, Joannes Andream, Antonius de Butrio, Franciscus Zabarella, cardinalis Florentinus et Nicolaus Tudeschius archiepiscopus panormitanus, vulgo abbas siculus dictus, provocarunt omnes ad antiquas compilationes, confessique sunt, ex iis saepe unice auxilium petendum esse. Cum tamen et antiquae compilationes mendis quam plurimis, ut annotavimus, laborent, atque nonnunquam decretales falsas et suppositas, mutilas, et depravatas exhibeant, recurrendum est ad fontes originales et primaevos, ad genuina romanorum pontificum regesta. Jam Innocentius IV., antea Sinibaldus Fliscus celeberrimus Ictus, cujus commentarii in libros decretalium tam praeceleri videbantur, ut *monarcha juris legumque, lumen fulgidissimum decretorum, canonistarum dominus*, quia et *pater atque organon veritatis* dictus fuerit, ex regestis archetypis pleraque sumenda esse censuit⁷⁾. Dolendum igitur summopere est, ea plurimam partem sive in archivis vaticanis, aliarumque ecclesiarum, sive in bibliothecarum scriniis latere: quae ut aliquando excutere mihi liceat, in votis habeo. Catalogi manuscriptorum codicum, quas perscrutatus sum, thesaurorum eruditorum spem maximopere foveat. In Anglia praesertim Alexandri III. epistolae latere videntur. Angliam enim romani pontifices ex eo tempore, quo Thomas Becket cantuar. archiepiscopus, pro defenden-

6) « Non intendit Gregorius tollere nisi ordinem scripturarum praeteritum, et pluralitatem corporum in unum corpus redigere vult, singulas partes vel capitula locis congruis inserendo. Dixit etiam, quod si dubitatur de decretali hic contenta, qualiter intelligi debeat, pariter rescatam inducere possumus: quod verum est, si sit remota, quia superflua vel prolissa, non quia juri contraria. Factio (*Decretalium compilationum*) non allegatio prohibetur. » Ap. Joannem Andr. Prooem. nov. fol. 5. col. 3.

7) « Quas ut facilius intelligere possitis, quaedam glossas apposuvimus, sicut ex diffinitionibus quotidie et continue apud sedem apostolicam emergentibus ac etiam ex necessitate text. quarundam decretalium corruptorum in registro ejusdem sedis, vigilantissimo studio inquisitionis plenius colligi poterunt, cuius text. corruptio et veritas, ad ejusdem loca transmittuntur per ordinem annotata. Istae sunt decretales, quae corruptae erant, et sunt secundum veram litteram emendatae. . . . » (P. G. c. 23. 29. I. 51. c. 7. II. 28. c. 61. III. 4. c. 11. III. 5. c. 22.) Innocentii IV. pont. max. in quinque libros decretalium commentaria absolutissima. Francof. ad Moen. 1579 fol. Prooem. p. 1. Hostiensis duas pariter ex regestis ab eodem pontifice restitutas decretales adnotat. III. 5. c. 55. II. 27. c. 15. Harum constitutionum decretalium quarta. Can. 48. Concil. Lateran. IV. a. 1215. (Mansi T. XXII. col. 1035.) septima epistola Gregorii IX. deprehenditur, reliquae epistolae Innocentii III. sunt Hostiensis Prooemium fol. II.

dis iuribus ecclesiae mortem martyrii subiecit (28. Decemb. 1170.), prae ceteris terris dilexerunt. Alexander III. ad praesules diversarum regionum Angliae epistolas suas decretales maximam partem transmisserat, eumque ipsius successores secuti sunt, ut auctoritas atque primatus ecclesiae romanae ibi stabiliretur. Inter epistolas, quae de rebus Thomae in quinque libris extant, quarum collector Joannes Sarrisberiensis vulgo habetur, plurimae epistolae Alexandri III. inveniuntur⁸⁾. Codices peculiare epistolarum Alexandri hi habentur: biblioth. cottonianae cod. XIII. nr. 2. 3. et 4. E. sub titulo: *concilium turonense, concilium lateranense sub Alexandro III. p. celebratum anno 1180. Epistola Alexandri III. p., sex libris comprehensae, in quibus quam plurimae ad quosdam archiepiscopos, episcopos et abbates Angliae etc. etc. habentur. Inseruntur epistolae Lucii III. Gregorii VIII. aliorumque paparum*. Ejusd. biblioth. codex IV. 5. sub Claudio: *Alexandri III. p. epistolae ad archiepiscopos cant. et eborac. episcopos oxoniensem et wigornensem, de variis rebus jure canonico non decisis, de quibus erat consultus*. p. 37. Cod. mss. Thomae Bodleji nr. 2452. ap. Bernard. T. I. P. I. p. 126. *Epistolae decretales circiter 180 maxime Alexandri p. III. ad diversos Angliae, praeser-*

8) Christianus Lupus ex codice vaticano epistolas S. Thomae primum divulgavit l. c. Per plures Alexandri III. epistolae hic insertae inter epistolas Alexandri in collectionibus conciliorum excusae deprehenduntur. Liceat epistolas indicare, quae sibi vicissim respondent: Epist. 5. Lib. I. ep. 17. Ep. 6. Lib. I. ep. 91. Ep. 7. Lib. I. ep. 26. Ep. 8. Lib. I. ep. 4. Ep. 9. Lib. I. ep. 43. Ep. 10. Lib. I. ep. 42. Ep. 11. Lib. I. ep. 49. Ep. 12. Lib. I. ep. 41. Ep. 13. Lib. I. ep. 57. Ep. 14. Lib. I. ep. 115. Ep. 15. Lib. I. ep. 148. Ep. 17. Lib. I. ep. 160. Ep. 18. et 19. Lib. II. ep. 1. 2. Ep. 20. Lib. II. ep. 43. Ep. 21. Lib. II. ep. 34. Ep. 22. Lib. II. ep. 23. Ep. 23. Lib. II. ep. 94. Ep. 24. Lib. II. ep. 104. Ep. 25. Lib. III. ep. 1. Ep. 26. Lib. III. ep. 3. Ep. 28. Lib. IV. ep. 30. Ep. 29. Lib. IV. ep. 4. Ep. 33. Lib. IV. ep. 42. Ep. 36. Lib. V. ep. 26. Ep. 37. Lib. V. ep. 34. Ep. 38. Lib. V. ep. 67. Ep. 40. Lib. V. ep. 29. Ep. 41. Lib. V. ep. 55. Ep. 43. 44. Lib. V. ep. 92. 92 Mansi coll. concil. T. XXI. col. 872—906. Andreas Duchesnius inter epistolas res Francicas spectantes 120 epistolas Alexandri III. edidit. script. r. Fr. T. IV. p. 557—569. 592—629. Sirmondus appendicem epistolarum 56 Alexandri III. publicavit. ep. T. III. col. 1293—1348. Parisiis, 1696. fol. Duchesnii et Sirmondi epistolae in omnibus conciliorum collectionibus recusae inveniuntur. Celcherr. Martenius integrum registrum 495 epistolarum Alexandri ad Henricum Rhemensem archiepiscopum, filium regis Ludovici VI. collectioni suae amplissimae nonnumeratorum inseruit T. II. col. 655—1011. Brial ex precedentibus hisce collectionibus suas epistolas Alexandri III. numero 419 depromsit. Recueil des historiens des Gaules et de la France T. XV. p. 744—975. Parisiis, 1808 fol. In archivis singularum ecclesiarum cathedralium procul dubio latent authenticae epistolae decretales romanorum pontificum ad eas transmissae. Ita celeberr. card. Alexander Borgia ex capitulo Ecclesiae Velleitensis integras decretales Alexandri III. protulit, quas a Raymundo valde decurtatas liber decretalium exhibet. Storia della Chiesa e città di Velletri sec. XII. nr. 60—63. p. 239 sq. Nocera, 1723. 4. Stef. Borgia, Memorie istoriche della pontificia città di Bonaventuro T. II. p. 148 sq. Rom. 1764. 4.

tim episcopos et abbates etc. etc. varii de rebus missae. Cod. 869. eccl. cathed. wigorn. ep. l. c. T. II. P. I. p. 21. *Quaedam epistolae Alexandri III. papae, cum fragmentis diversis.* Cod. 6499 et 6500 Caroli Theyeri l. c. T. I. P. III. p. 200. *Concilium lateranense ac paparum epistolae decretales.* Adde biblioth. cott. cod. XI. 2. et sub Othone p. 67. *Fragmentum chronici, quod incipit a concilio, quod Alexander III. p. tenuit Romae. Versatur in rebus enarrandis, quae contigerunt temporibus Henrici I. et II. regum Angliae.* Saepissime singulae epistolae Alexandri per diversos codices sparsae deprehenduntur. Biblioth. cott. cod. IV. 8. C. sub Cleopatra p. 139. cod. I. 7. 8. 14. 21. B. sub Faustina p. 150. Bibliothecae Harlej. C. 64. nr. 11. C. 95. nr. 6. 10. C. 215. nr. 1—95. C. 310. nr. 20. C. 323. nr. 18. C. 337. nr. 1. C. 1005. nr. 89⁹⁾. Biblioth. regiae Parisiens. C. 70. nr. 4. 1596. nr. 2. 1742. 2259. nr. 2. 2957. nr. 1. 3088. nr. 39. 4286. nr. 3. 5513. nr. 11. 7592. nr. 2¹⁰⁾. In bibliotheca regia London decretalium collectio deprehenditur, quae ex Alexandri III. epistolis decretalibus maximam partem compilata esse videtur, 10. A. II. 1. *Alexandri III. papae epistolae decretales*: 1. *de statu et jure conjugii, sive contracti sive contrahendi.* 2. *de statu religiosorum, et eorum privilegio.* 3. *de statu clericorum.* 4. *de statu et jure ecclesiarum.* 5. *de casibus appellationum.* 6. *ad informandum judices in diversis casibus quodcumque emergentibus.* In principio codicis adduntur. 2. *Urbanus III., papae epistolae* 3. *ad Baldwinum cant. archiep. et 1. ad R. H.* 2. Et in fine codicis adduntur 3. *Lucii III., papae epistolae* 3. *decretales*: et 4. *Clementis III. papae epistola de sua electione*¹¹⁾. Huc quoque referendus est codex bibliothecae Harlejanae, diplomatibus ac epistolis decretalibus romanorum pontificum refertissimus, ex quo sine dubio multae decretales depromi possent, quae duas priores compilationes spectant. C. 788. *Opus tripartitum cujusdam monachi ecclesiae Christi Cantuariensis exhibens universas litteras pontificum romanorum bullatas, aliasque epistolas ac rescripta, un-*

9) A catalogue of the Harlejan collection of manuscripts. Purchased by authority of parliament for the use of the publick; and preserved in the British Museum. London, 1759 fol.

10) Catal. codd. mss. Biblioth. reg. T. III. P. III. et IV. Paris, 1744 fol.

11) A catalogue of the manuscripts of the King's Library by David Casley. Lond. 1754.

4. p. 176.

dique transmissas, occasione decantatissimae illius litis exortae inter Baldwinum de s. Benedicto cantuar. archiepiscopum, successoremque ejus Ubertum Walterum ex una parte, prioremque ac conventum ejusdem ecclesiae ex altera, quae per annos circiter quindecim, temporibus nempe paparum Urbani III. Gregorii VIII. Clementis III. Innocentii denique III. duravit¹²⁾. Rariores obvii sunt codices quinque veterum compilationum, quorum quidam glossas veterum interpretum simul exhibent. Parisiis extant quinque codices Bernardi papiensis, quatuor Joannis Wallensis, octo Petri beneventani, quatuor compilationis quartae et unus tantum compilationis quintae (Catal. bibl. reg. T. III. P. III. cod. 3925—3933.), Florentia habet duos codices Bernardi papiensis, unum Joannis Wallensis, duos Petri beneventani et tres compilationis quartae (Bandini Plut. III. cod. 6. Plut. IV. cod. 2. col. 35—37. 39—43. T. IV. catal. mss. lat.). Codices mss. quinque compilationum in catalogis bibliothecarum Angliae sub variis nominibus occurrunt, ut vix discerni possint. Cod. 891. Collegii Cajo-Gonvilens. cant. ap. Bernard. T. I. P. III. p. 113. *Breviarium extravag. magistro Bern. praep. pap. libri 5. Innocentii epistolarum decretalium libri 5.* Cod. 892. *Breviar. extr. Bern. pap. praep. cum glossa.* Cod. 257. *biblioth. eccles. cathedr. Dunelm. Decretales antiquae glossatae.* C. c. T. II. P. I. p. 8. cod. 797. *eccles. cathedr. wigorn. Breviarium Bernardi praep. de jure.* T. II. C. VII. 4. 2—5. p. 192. *Bernardi pap. praep. Breviarium 5. libror. decretalium cum glossa. Decretalium secundi voluminis libri 5 cum glossa. Decretalium Innocentii III. secundum patrum beneventanum compilatorum libri 5 cum glossa. Decretalium 5 librorum collectiones 2 aliae cum glossis.*

Denique de regestis romanorum pontificum monendum est, quod cel. Pertizio Honorii III. et Gregorii IX. regesta in scriniis Vaticanis adhuc integra extant¹³⁾; quorum collatio quintae compilationi et Gregorianae collectioni multifariam medelam asferre posset. Nec dubitari potest, quin etiam anteriorum pontificum regesta,

12) Gervasius Dorobernensis ejusdem litis meminuit et egregie quaedam diplomata huc spectantia intervit. Cf. *Imagines de discordia inter monachos Cant. et Baldwinum archiepiscopum* ap. Twysden col. 1303—1356.

13) G. H. Pertz. *Italianische Reise.* Arch. d. Gesellsch. f. ält. deutsche Geschichtskunde.

si non integra, tamen magna ex parte Romae adhuc lateant. Quae si typis mandarentur, rei criticae quaestum uberrimum secundissimumque partum iri confido, omnesque talium rerum periti mihi consentient: unde etiam eorum editionem jam celeberrimi et de re historica plurimum meriti hagiographi antwerpienses vehementer desiderarunt ¹⁴⁾.

14) « Quorum (epistolarum Honorii III.) registra utinam aliquis vulgaret, sicut jam olim » vulgatum habetur S. Gregorii, et nuper Innocentii III. ut dixi, quod et de aliorum pontificum » registris, quae quidem in camera hactenus asservantur, grande procul dubio est vetum omnium » studiosorum historicae veritatis. » Conatus chronolog. ad catalog. pontificum nr. CLXXIX. in Honorio III. p. 357. Thesaurus antiquitatum. Bollandianorum. Venetiis, 1759. T. II. fol.

C A P U T V.

*Descriptio codicum mss. gregoriana decretalium collectionis,
quos servat bibliotheca regio-academica Vratislaviae.*

Sunt quatuor codices mss. membranacei decretalium Gregorii IX., quos servat bibliotheca regio-academica Vratislaviensis, in qua una cum perplurimis aliis praestantissimis, tam impressis, quam manu exaratis libris ex bibliothecis monasteriorum Silesiae pervenerunt, cum haec decreto regio d. XIX. Nov. 1810. extincta essent. Primum, tertium, et quartum bibliotheca ecclesiae collegiatae insignis ad s. Mariam Glogoviae quondam servaverat, secundus in scriptis monasterii ordinis cisterciensis Henrichoviae, villulae in confinis oppiduli Münsterbergae, inventus fuerat.

I. Codex primus (signatus II. F. 29.) characteribus nitidissimis et elegantissimis ab una manu exaratus continet 349 folia, si ea quoque adnumeres, quae pro more consueto in fronte et in fine codicum plerumque addita sunt, ut adnotationibus adscribendis locus relinqueretur. Codex glossa ordinaria Bernardi parmensis, cuius nomen in quacunque fere columna saepius occurrit, instructus est. Foliorum singulae paginae in duas columnas divisae sunt, quae sicuti singulae lineae, gryphio delineatae sunt. Singulae columnae in ipso textu quadraginta versus exhibent, in margine glossis destinato versuum numerus non aequè perpetuus est, sed pro glossarum prolixitate variat. Sunt columnae, quae nonaginta, imo centum et triginta versus complectuntur: plerumque versus sexaginta inveniuntur. Glossae non minus diligenter, minore tamen characterè exaratae, et accuratissime distinctae sunt, ita ut litterae a. b. c. etc. ad textum decretalium, ubi easdem interlineares litteras conspiciere licet, remittant. Rubricae rubro colore exaratae, initiales vero litterae capitulorum variegatae sunt, inter quas prae primis eae, quibuscum prima capitula singulorum librorum incipiunt, ornatiores conspiciuntur. Inscriptiones capitulorum summam diligentiam prodant. Distinctionis signum nullum aliud praeter punctum occurrit. Solummodo si glossa propter spatii angustiam versus excedit, quod tamen raro accidit, litterae postremae vel verbum postremum ultimis verbis in

versu novae glossae subscriptae et a verbis novae glossae, quae lineam incipiunt, signo distinctae sunt. Verborum abbreviationes praeter consuetas nullae fereprehenduntur. Vacuum spatium, quod inter sese excipientes textus saepius extitit, adnotationibus quibusdam ex commentariis recentiorum interpretum sine delectu conquisitis a recentissima manu expletum est. Hinc codex foedatus deprehenditur. Atramentum satis nigrum cum hinc illinc, sed rarissime, exalbuierit, factum est, ut a seriore manu nonnulla verba nigro atramento restituta sint. Membrana optima est, satis subtilis, albedine conspicua, in forma majoris folii. Librarius nec nomen suum addidit, nec codicis aetatem notavit. Characteres nitidissimi eorumque ductus, qui ductui quadrato fere convenit, nec non ratio lepida aliquoties in pictura variegatarum litterarum initialium adhibita, veluti cum orantes puerili capite avium et rostro instructi depinguntur, originem flandricam prodere videntur. Saeculo decimo tertio exeunte exaratus esse videtur. Complectitur iste praeter decretales etiam constitutiones clementinas cum bulla ad Avenionenses, quae nomen libri septimi decretalium exhibent, duodecim folia implentes. Decretalis *exivi de paradiso* (c. 1. de verb. signif. V. 11.) ommissa est, ita tamen, ut verba initialia legantur: ejus loco librarius posuit Joannis XXII. constitutionem *suscepti regiminis* (c. un. extrav. comm. *ne sede vacante*. III. 3.) adjecta adnotatione: « *Ista (Exivi) loquit de regla fr̃m vñ nichil ad nos.* » Joannis constitutionem modo excipiunt verba: explicit septimus liber decretalium completus proxima feria VI. ante festum nat. Dom. anno Domini MCCCXVIII. (fol. 347. col. 3.). In calce codicis ab eadem manu exaratae adjectae sunt duae constitutiones decretales a col. 4. f. 347. usque ad col. 4. 348., una Bonifacii VIII. *super cathedram* (c. 2. extrav. comm. de sepulturis III. 6.), altera Joannis XXII. *exsecrabilis* (c. 4. extrav. comm. de praebendis et dignit. III. 2.). Constitutioni Bonifacii, quae subscriptionem exhibet: *Datum Laterani XII. Kl. Marcii pontificatus nri anno dñi MCCC.*, verba ab eadem manu adscripta sunt. « Copiam huj' cstitucōis suscepte » Dñs Jōh'es canonicus Glogovēn e plebanus Stī Nicholay ibidē re- » cepit a dñō arnoldo canonico Wratislavieñ e plebano Stē Marie » Magdalene ibidem quī eandē cstitucōm habet sb bulla dñi ppi Bo- » nifacii octavi quae eciā cstitucio pdm̃n hinamī in rpa Wrat̃ pdicatorē » ad scām Mariam magdalenā e ad scām Elyzabeth fuit de ūbo ad

• ubum de mandato vinablis dñm Jo dñ grā Epī¹⁾ Wrāt coram fide-
• li pplo in matna lingua expōita e publicata. » Manus quae hasce
constitutiones scripsit, differt ab ea, quam in scriptura decretalium
animadvertimus. Glossa deest, unde utraque columna paulo amplior
exitit. In rubricis et litteris initialibus pingendis nullum aliud pig-
mentum nisi rubrum adhibitum est. Litterae ceteroquin bene exara-
tae atramenti vitio fere rubescunt. Membrana paullisper minus albi-
da et tenuior est, quam ea, quae in decretalibus scribendis adhibi-
ta est: forma non differt. Hanc appendicem scripsit librarius, ut ipse
indieavit, a. 1318 i. e. anno post publicationem Clementinarum per
Joannem XXII. (1317.). Ex verbis constitutioni Bonifacii adscriptis
patet, scripturae auctorem esse Silesium glogoviensem, qui fo-
liis vacuis codicis, quem praelatus glogoviensis aut ex Italia, Flan-
dria, aut aliunde redux secum tulerit vel comparaverit, decretales
clementinas tunc temporis publicatas inscripsit. Neque tamen noster
codex vetustate tantum praestat, sed ob id etiam insignis est, quod
constitutiones Innocentii IV. sub competentibus titulis graegorianae
collectionis insertas habet. Nimirum Innocentius IV. (1243 † 1254)
peritissimus isque acutissimus et subtilissimus sui temporis ICus,
constitutiones in generali concilio lugdunensi a. 1245. promulgatas
dubiisque decretalibus interpretandis destinatas sub certis quibus-
dam rubricis, quae rubricis gregorianae collectionis respondent, re-
digi curavit, et ad solennia studia Bononiam et Parisios cum bulla
transmisit, ut libro decretalium Gregorii IX. sub titulis congruis
insereretur²⁾. Primus omnium, qui constitutiones textui decretalium
inseruit, ipse summus pontifex fuit in commentariis suis super li-
brum decretalium. Innocentium Bernardus compostellanus junior,
capellanus ejus, secutus est, qui mandante pontifice constitutiones
juxta illius glossas, quibus suas adjecit, post capitula congruentium
titulorum gregorianorum inseruit³⁾. Cum vero indies ab interpreti-

1) Joannes II. Romae (a. 24. April. e. 1295—20. Decbr. 1301.)

2) Sarti T. I. P. I. p. 345. sq.

3) » Hinc est, quod in apparatu decretalium per dominum praefatum composito tanta sit
• et talis utilitas, quod sicut nunc causarum experientia manifeste declarat; in romana curia,
• ad quam de cunctis mundi partibus negotia deferuntur, vix occurrat quosvis, quae per ipsum
• apparatus congrue decidi non possit. Et in eodem opere multa sunt ad sanam intellectum de-
• cretalium notata; multorum opiniones fideliter recitatae, multae inasper quaestiones bene deci-

bus constitutiones sub Innocentii ementito nomine in scholis et in foro allegarentur, Innocentius codicem suum constitutionum, et epistolarum decretalium speciali earum addita designatione Bononiam denuo promulgandam litteris ad archidiaconum Assisio V. Idus Sept. a. 1253. datis transmisit prohibens, ne quis in posterum alias constitutiones praeter has nec in foro nec in scholis allegare audeat 4). Cete-

» sae, quae in aliis apparatus aut non faetae sunt aut male solutae, quae omnia lieet utilia de
» levi non possent a quolibet bene intelligi. Ideirco ego magister Bernardus compostellanus ejus-
» dem domini papae capellanus ad laudem Dei ac utilitatem studentium et eorum praecipue,
» qui circa easus versantur, de ipsius domini speciali mandato auxilio mediante divino intendo
» de opere praedicatas quaestiones utiles et earum solutiones per eundem domini Innocentium
» in causarum decisionibus approbatas decerpere; et omnes decretales prosecuturas per ordinem
» singulatus; aliqua ipsius apparatus utilia prius ac in modum quaestionum reducta. Nonnulla
» insuper, quae de diversorum sapientum dictis in exercitio causarum collegi, non minus an-
» tecedo et proseguendo decretales omnes per ordinem singulatus. » Prologus Comment. super li-
» brum pr. Decretalium Parisii per Berthold. Rembold. 1516. 4.

4) « *Innocentius episcopus servus servorum Dei dilecto filio P. archidiacono bononiensi*
» *salutem et apostolicam benedictionem.* Ad explicandos nodos multiplicium quaestionum, quos
» in rebus jugiter contingentibus circa varios positivi juris articulos humanae indigenis nequit
» infirmitas, nonnulla temporibus nostris novarum constitutionum et decretalium epistolarum re-
» media emanarunt, quae praedecessorum nostrorum strenuis sunt subiecta laboribus, per quos
» fuit ad commune omnium et maxime studentium utilitatem vigilantissimis excoitationibus de-
» sudatum. Verum sicut aecipimus eisdem constitutionibus et decretalibus quaedam aliae sub no-
» stro confecte nomine ab aliquibus inseruntur quas nostrae approbationis eo non provexit aucto-
» ritas, ut cum aliis quas locum habere censuimus in iudiciis et scholis debeant ejusdem juris
» vineulis contineri. Ne igitur per commixtionem hujus opinionis quilibet, umbra speciem sibi
» veritatis usurpans, aliquos in confusionis deducat errorem, constitutionum et decretalium epi-
» stolarum principia, quae tempore nostri pontificatus edidimus, quasque in corpore juris con-
» tineri decrevimus, tibi competentibus assignata titulis duximus transmittenda: mandantes qua-
» tenus ea magistris, scholaribus diligenter exponens ex parte nostra distinet prohibens, ne quis
» alias sub nostro nomine editas vel edendas in iudiciis vel in scholis admittat absque manda-
» to sedis apostolicae speciali. Principia vero illarum haec sunt, et ii sunt tituli, quibus compe-
» tere dignoscuntur. Capite de praescriptis. *Cum in multis juris articulis presenti decreto duxi-*
» *mus statuendum. Dispendia litium aequitatis compendio.* Capite de electore et electi potesta-
» te. *Statuimus, ut si quis electionem, postulationem, vel provisionem. In electionibus, postu-*
» *lationibus ac scrutinis.* Capite de supplenda negligentia praelatorum. *Romana ecclesia etc.*
» *Edictum vero per Remensem etc. Grandi non immerito etc.* Capite de officio vicarii. *Romana*
» *ecclesia etc. Cum Remensis archiepiscopus etc.* Capite de officio et potestate iudicis delegati.
» *Statuimus, ut Conservatores, Capite de officio legati. Officii nostri debitum remediis, Capi-*
» *te de officio ordinarii. Romana ecclesia etc. prohibemus.* Capite de iudiciis. *Juris esse ambi-*
» *guum non videtur.* Capite de foro competentis. *Romana ecclesia etc. Ne appellations.* Capite
» *de lite non contestata. Exceptiones peremptoriae.* Capite de restitutione spoliatorum. *Frequens*
» *et assidua nos querela.* Capite de dolo et contumacia. *Actor qui venire.* Capite de eo. qui
» mittitur in possessionem causa rei servandae. *Eum, qui super dignitate; personatu vel benefi-*
» *cio.* Capite de confessis. *Statuimus, ut positiones negativas.* Capite de testibus. *Romana ec-*
» *clesia etc. In appellations causa. Ad haec, quae in quadam epistola.* Capite de exceptionibus.
» *Pia consideratione statuit.* Capite de sententia, et re judicata. *Cum enim tribunal Iudicis.*
» *Capite ad apostolicae dignitatis etc. Sane abbas de Bonifacio abbate etc.* Capite de appella-
» *tionibus. Cordi nobis esse lites minuere legitima suspicionis romana ecclesia etc. Cum suffra-*

rum compilationis graegorianae interpretes coaevi praeter unum Bernardum eam Gregorii IX. sanctionem quamlibet decretalium praemisit, nimis religiose interpretati, Innocentii constitutiones, licet eas passim allegarent, amplissimisque glossis instruerent, inter quos primum locum Hostiensis obtinet, in decretalium textum neutiquam transtulerunt: unde factum est, ut istae innocentianae constitutiones una cum constitutionibus successorum, Alexandri IV., Gregorii X. ac Nicolai III., quae sub congruas rubricas redactae eidemque usui destinatae ad sollemnia studia pariter transmissae fuerant, atque similiter extra volumen Gregorii vagabantur, a Bonifacio VIII. in librum sextum reciperentur ⁵⁾. Exhibet autem liber sextus praeter innocentianas constitutiones nuper memoratas alias quatuor ejusdem Innocentii ⁶⁾, de quarum authenticia non immerito dubium moveris. Sed tres priores, quarum tertia in ipsis regestis hodieum deprehenditur sub inscriptione *dilectis filiis magistro et fratribus ordinis praedicatorum s. et ap. benedictionem . . . Datum apud civitatem Castellani XV. Kalendas Julii pontificatus nostri anno pri-*

» *ganeorum Remensium.* Capite de concessione praebendae et ecclesiae non vacantis. *Quia cunctis.*
 » Capite de rebus ecclesiae non alienandis. *Dum etc.* *Dictus vero archidiaconus.* Capite de censibus, et procuracionibus. *Romana ecclesia etc.* *Statuimus, ut quilibet archiepiscopus.* Capite de homicidio. *Pro humana redemptione generis.* Capite de privilegiis. *Volentes libertatem.* Capite de penis. *Romana ecclesia etc.* *Licet autem Remensis.* Capite de penitentiis, et remissionibus. *Romana ecclesia etc.* *Questoribus autem.* Capite de sententia excommunicationis. *Cum medicina solet a nonnullis.* *Statuimus, ut nullus Judicum.* *Quia periculosum.* *Romana ecclesia etc.* Ceterum interdicti. *Dilecto filio decano Aurelianensi etc.* Capite de verborum significatione. *Veriens etc.* per illa verba. *Dat. Assisi.* Quinto idus Sept. pontificatus nostri anno undecimo. » Ap. Sarti T. I. P. II. p. 124. - Savioli Vol. III. P. II. nr. DCXC. p. 305. sq. Haec bulla non sine mendis est. Caput vel rubrica de praescriptis depravata est in locum de reservationibus. Pnat rubr. de sentent. et re jud. sequitur Cap. Ad apostolicam dignitatem, quod nequaquam novam rubricam constituit, sed est cap. 2. hujusce rubricae. In capite de appellat. principia trium, et in cap. de sentent. excom. principia duorum priorum capitum coalescunt. Rubricae de reb. eccles. alienand. vel non penitus excidit, ipsiusque cap. *Dudum* et infr. rubricam de concess. praeb. et eccles. non vac. praemisit; quod tamen imperito scribae bullae imputari debet, cum isthaec menda nec in commentariis pontificis nec apud Hostiensem occurrant. Apud Innocentium non solum cap. *Dudum* et infr. rubricae suae de reb. eccles. alien. vel non (III. 15. cap. 15. f. 384. col. 3 sq. Francof. ad M. 1589. fol.), sed etiam reseatum caput *Quia cunctis* et infr. (c. 28. col. 364. ed. Boelmer.) rubricae congruae de concess. praeb. et eccles. non vac. (III. 8. a. 17. f. 379.) poriter insertum deprehenditur.

5) I. 3. c. 2. et 3. I. 6. c. 1. 2. I. 8. c. 1. 2. I. 15. c. 1. I. 14. c. 1. I. 15. c. 1. I. 16. c. 1. II. 1. c. 1. II. 2. c. 1. II. 3. c. 1. II. 5. c. 1. II. 6. c. 1. II. 7. c. 1. II. 9. c. 1. II. 10. c. 2. II. 12. c. 1. II. 14. c. 1. II. 15. c. 1. III. 1. c. 1. III. 7. c. 1. III. 9. c. 1. III. 10. c. 1. V. 14. c. 1. V. 7. c. 1. V. 9. c. 1. V. 10. c. 1. V. 11. c. 1. V. 12. c. 1.

6) II. 15. c. 4. III. 14. c. 1. V. 11. c. 7.

mo 7), genuinas innocentianas ipse Joannes Andreae commentatus est 8). Quartam constitutionem (V. 11. c. 7-), quae causam illam celeberrimam inter archiepiscopum rothomagensis ejusque suffraganeos de negotio visitationis ventilatam spectat, nonnulli ut ipse Durandus speculator Alexandro IV. perperam adscribunt 9); sed dubitandum non est, quin Innocentio IV. tribuenda sit, cum in ejus regestis integra extet cum subscriptione: *Datum Anagninae V. Idus Julii pontificatus nostri anno duodecimo* 10) Celeberr. G. Marlot eam ex rotulo archivi metropolitani rhemensis jam pridem per partem divulgaverat 11). Ceterum innocentiani codicis integri in librum sextum translatio impedimento fuit, quominus vulgaretur, do nec J. H. Boehmerus primus eum ex codice regio berolinensi edidit, in quo tamen duae constitutiones occurrunt, quarum altera (c. 32. de regularibus et transeuntibus ad religionem) nec in codice ab ipso pontifice recensito, nec in innocentianis commentariis continetur librum

7) Lib. I. ep. 748. Inter innocentianas bullas ap. Beza (Bullarium ord. FF. praedicatorum nr. LXXIV. p. 144. T. I. Romae, 1739.) et ap. II. Scharleam (Bullarium Franciscanum Bullar. Innocent. nr. XLVIII. p. 242 sq. T. I. Romae, 1759.). Mirari licet, J. H. Boehmerum in falsa inscriptione, quae nostram decretalem in libro sexto Alexandro IV. tribuit, non haesitasse, cum genuinam inscriptionem non solum ex glossa ad h. l., quae integra Joannis Andreae verba refert (corp. j. can. glossatum T. III. col. 516. Lugd. 1671 fol.), sed etiam ex codice constitutionum Innocentii (c. 22. col. 364. Append. III. corp. j. can. T. II.), quem ipse primus edidit, facile restituere potuisset, ut fontem primum, Bullarium puta, taceam.

8) » Ista vero decretalis (Non solum III. 14. c. 2.) non fuerat inter Innocentianas, sicut nec praecedens, sed extravagabat, et qui glossaverunt Innocentianas non glossaverunt istam partem, tamen eam ponit et exposuit Host. in decretal. *statuimus* s. cod. lit. (III. 31. c. 23.) Novell. » ad h. l. libri sexti III. 14. c. 2. f. 122. ed. Venet. 1612. Decuit sic instare ipsum Innocentium IV., » qui solus dupliciter nos ditavit: scilicet apparatu solenni, ut magister, et constitutionibus, » quas ut pontifex edidit in generali concilio lugdunensi, et post: quas nunc in sexto habemus » insertas: primas expressi supra de summa trinitate super rubricas. Joannes Andr. ad Durantis » speculum rubric: ne sede vacante aliquid innovetur: Lib. IV. P. III. p. 207. In concilio Lugd. » multis constitutiones valde necessarias edidit, ut in sexto patet: *de rescriptis* c. 2. *de elect.* » c. 1. *de jud. c. 1. de rest. spol. c. 1. de dot. et cont. c. 1. et 2. de app. c. 1. et 2. de hom. c. 1.* » *de sent. ex. c. 1. 2. 3. et 4.* Si has considerabis, cognosces illarum editionem summe necessariam fuisse. Exemplum de prima: quid erat per clausulam; quidam alii convenire 40. Extra » concilium sitem multas ipsius constitutiones habemus ibidem: nec displicet, justissime in ex- » cussionem et commendationem ipsius, propter id, quod dicam infra. » ad Durantis spec. rubr. de summa trinitate et fide catholica Lib. IV. P. I. p. 75. ed. cit. Francof. 1612 fol.

9) Spec. j. rubrica *de competentis iudicis* additione 8 sequitur Lib. II. P. I. p. 49. cf. Joann. Andreae ad h. l. V. 11. c. 7. f. 163. in sexto.

10) Lib. XII. ep. 20. ap. Scharleam l. c. Innocent. Bullar. nr. DLXXI. p. 748—753. T. I.

11) Metropolis Remensis historia Lib. III. c. 84. p. 533—541. T. II. Remis, 1679. fol. cf. Acta conc. Narbon. a. 1430. ap. Martene et Durand Thesaur. anecdot. col. 358.

decretalium inserta est, nec ab Hostiensi glossis instructa ¹²⁾, licet in libro sexto decretalium recepta sit, (III. 14. c. 2.): altera vero (c. 6. de supplenda negligentia praelatorum) nullibi, nedum inter ipsius Innocentii extravagantes deprehenditur, et sine dubio prologus est constitutionis *super forma et modo visitandi*, quam Innocentius in notissima lite inter archiepiscopum rhemensem ejusque suffraganeos editam universitati parisiensi transmisserat, ut publicata in judiciis et scholis adhiberetur, quaeque adnotante celeberrimo Hyac. Sbaralea deperdita esse videtur ¹³⁾. Rubrica ejusdem const. *romana ecclesia* et *infr. edictum vero per rhemensem etc.* a berolinensi codice abest, et in ejus locum cap. modo allatum (cap. 6.) a codicis auctore substitutum videtur ¹⁴⁾. Sed redeamus ad nostrum codicem Vratislaviensem disquisituri, quatenam Innocentii constitutiones eidem insertae sint. Bulla ad Bononienses deest, quia singulae constitutiones per totum codicem sub suis rubricis singulatim collocatae sunt ¹⁵⁾. Casu evenit, ut librarius constitutiones trium rubricarum *de supplenda negligentia praelatorum*, *de judiciis*, et *de restitutione spoliatorum* titulis congruentibus graegorianae collectionis inserendas omiserit, quas ideo in fine totius gregoriani codicis post ultimum capitulum (c. 11. de regulis juris V. 41.) adjecit exhibitus peculiari-bus ipsarum rubricis, quas, ut ratio postulavit, alioquin rejeco-

12) Hostiensi quidem rubricam *de regularibus* exhibet, sed extravagantem. *Is qui monasterium* (c. 1. ejusd. rubricae in 6.) commentatus est, quae pariter in innocentiano codice est (fol. CLVII. col. 5. sq. post T. II. Comment. ej. decretal. Gregor. IX. ed. cit. Parisiis, fol. per Joann. parvum Thielmannum Kerver et Berthold Rembolt.) Hostiensis in eo quoque recedit a recensione codicis constitutionum Innocent. quod cap. 2. *de supplenda neglig. praelat. Grandi non immerito* et *infr. et c. 2. et 3. Ad apostolicas sedis* et *infr. Abbate sano* et *infr. de sentent. et jud. plane onit.*

13) In Bullario cit. p. 751. not. a.

14) Rubrica *de regular. et trans. ad regg.*, quae translata in congruentem rubricam Gregorianae collectionis (III. 31.) rubricas *de censibus*, et *exactionib. ei procurat.* (III. 39.) et *de homicid. volunt et caz.* (V. 12.) praecedit, utramque rubricam sequitur.

15) Cum J. H. Boehmerus singula capitula Innocentiani codicis numerata exhibet, ad eum recurrere licet, excepta capite 6. in ejus locum genuinum cap. *Romana ecclesia* et *infr. retulimus*. Capitula Innocentiana congruentibus rubricis Gregorianis inserta pariter numeravimus in ordine

15) Cum J. H. Boehmerus singula capitula innocentiani codicis numerata exhibet, ad eum recurrere licet, excepta capite 6. in ejus locum genuinum cap. *Romana ecclesia* et *infr. retulimus*. Capitula Innocentiana congruentibus rubricis Gregorianis inserta pariter numeravimus in ordine continuo cum capitulis Gregorianis, quod recentissimi editores commentarior. Innocentii IV. fecerunt. C. 1. 8. I. 3. (c. 44—46.) fol. 38. col. 4. f. 39. col. 2. C. 4—3. I. 6. (c. 61. 62.) f. 58.

rat ¹⁶). Rubrica quoque *de regularibus et transeuntibus ad religionem*, quam a codice innocentiano abesse diximus, sub congruenti rubrica gregoriana inserta est. Constitutiones rubricae *de testibus et attestationibus* alio ordine, quam in libro sexto, occurrunt, ita ut c. *romana ecclesia* succedat c. *Ad haec*, quae in quadam epistola. Desunt etiam in posteriore constitutione verba *ad haec et infr.*, ita ut statim incipiat cum verbis *praesentium tibi auctoritate* ¹⁷), quod non sine ratione factum est, cum Innocentius in constitutione *ad haec et infr.* integram Gregorii IX. epistolam praemissis hisce tantum verbulis codici suo inseruerit, quae revera in libro sexto inscriptionem Gregorii IX. prae se fert innocentianis hisce verbis similiter rejectis. Verum est quod mireris, librarium glogoviensem c. *praesentium tibi auctoritate* Innocentii IV. inscriptionem distincte exhibuisse, cum nonnunquam ipsius constitutionibus inscriptionem *idem* indiderit, quamvis constitutiones antecedentes vel Gregorii IX. (I. 6. 29. 30. 31. ¹⁸), vel Honorii III. (I. 28. ¹⁹) epigraphem exhiberent. Ceterum constitutiones singulae, praeter constitutiones quatuor rubricarum *de testibus et attestationibus*, *de sententia*, *et re iudicata*, *de homicidio volunturio vel casuali* et postremo *de regularibus et transeuntibus ad religionem* glossis instructae sunt, quarum auctorem Bernardum compostellanum juniorem statuerim. Cum duae posteriores rubricae in duobus mox describendis codicibus, quae integras constitutiones Innocentii sub rubricas redactas et glossas instructas exhibent, pariter glossa careant, hasce rubricas ab interpretibus nullis glossis instructas fuisse putaverim.

col. 3. et 4. C. 8. I. 28. (c. 7.) f. 79. col. 2. C. 9. I. 29. (c. 43.) f. 87. col. 2. c. 10. I. 30. (c. 11.) f. 38. col. 3. C. 11. I. 31. (c. 21.) f. 91. col. 4. — f. 92 col. 1. C. 13. II. 2. (c. 21.) f. 110 col. 1. C. 14. II. 5. (c. 2.) f. 111. col. 1. C. 16. II. 14. (c. 11.) f. 124. col. 2. c. 17. II. 15. (c. 5.) f. 125. c. 1. c. 18. II. 18. (c. 4.) fol. 126. col. 2. c. 19. 2. 20. (c. 57.) f. 137. col. 2. — c. 21. II. 23. (c. 15.) f. 152. col. 2. — c. 22. — 24. II. 27. (c. 26—28.) f. 160. col. 1. — c. 25. f. 162. c. 25—27. II. 28. (c. 74—76.) f. 173. col. 1. — col. 1. f. 174. c. 28. III. 8. (c. 17.) f. 190. col. 1. — col. 3. f. 192. c. 29. III. 13. (c. 13.) f. 196. col. 1. — c. 39. III. 31. (c. 24.) f. 217. col. 2. — c. 40. III. 39. (c. 28.) f. 235. col. 2. — col. 1. f. 236. c. 31. V. 11. (c. 26.) f. 294. col. 4. — col. 1. f. 295. c. 33. V. 31. (c. 19.) f. 314. col. — c. 34. V. 37. (c. 14.) f. 319. col. — c. 35. V. 38. (c. 17.) f. 322. col. 2. — c. 36—41. V. 39. (c. 61—66.) f. 329. col. 4. — col. 2. f. 331. c. 42. V. 40. (c. 34.) f. 335. col. 4. — col. 2. f. 336.

16) f. 336. col. 2. — col. 1. f. 337.

17) f. 137. col. 2. — 4.

18) f. 58. col. 3.

19) f. 79. col. 2.

II. Alter codex (II. F. 3o.) binis columnis ab una manu exaratus folior. 315 non minoris praestantiae est, et praeter libros decretalium constitutiones Innocentii IV., Gregorii X. et unam constitutionem Nicolai III. continet. Libris decretalium glossa ordinaria Bernardi parm. accessit, cujus nomen plene scriptum (sive *b'nardus doctor*, sive *b'nardus doctor decretalium*, sive *b'nardus doctor doctorum*) in quavis fere columna deprehenditur. Singulae columnae, sicut earum singuli versus, cum textus tum glossae, gryphio delineatae sunt. Glossae eadem venustate, eodemque nigro atramento, paululum tantum minori caractere quam ipse decretales exaratae, litteris a. b. c. etc. quae eisdem litteris interlinearibus decretalium respondent, et verbis initialibus singulorum capitulorum, duobus plerumque, quae glossata pars pariter cum suo initiali verbo excipit, distinguuntur. Verba initialia singulorum capitulorum non in textu solum, sed etiam in glossa ornatoribus litteris initialibus insignita sunt: qua praestantia codex prior caret, qui nudas tantum litteras, nullis verbis initialibus glossatae partis adjectis exhibet. Est et alia differentia utriusque codicis, quod in priore librarius glossas multo minori caractere, quam ipsas decretales conscripsit. Rubricae rubro colore, litterae vero initiales variis coloribus ab una eademque manu variatae sunt. Prae ceteris prima capitula rubricarum litteras initiales venustate picturarum, et auro insignes exhibent. Rubricarum, quem a librario haud diversum statuerim, eruditissimus fuit. Monachum cum ex familia Cistercensium vel Benedictinorum putaveris, quia in picturis ejus generis monachi saepissime conspicitur, qui satis lepide vel e rostris avium dependent, vel ciconiarum collis, quibus senile monachale caput cum hispida barba, summo mento cadente impositum est, instructi sunt, vel dorsis leporum sive vulpium insident: nonnunquam etiam in cauda piscium desinunt, vel in cauda bovium; cucullis sannionum quoque condecorati sunt, aut speciem simiarum prae se ferunt, et ceu funambuli in girlandis rubricarum modo repunt, modo se demittunt. Et tamen pictoris lascivia non est perpetua: pleraeque picturae summa gravitate, omni vel seriori joco remoto exaratae sunt. Litterae capitales singulorum librorum perquam scite et venustissime picturis ornatae sunt, unde etiam avidi ejusdem hominis cupiditate movisse videntur. Tria enim folia, quae lit-

teris capitalibus condecoratae fuerint, ex integerrimo codice nostris demum temporibus, ut videtur, misere et impie evulsa sunt. Abest folium medium inter primum folium, quod sanctionem Gregorii IX. continet, et secundum (nam singula recentissime continue enumerata sunt) et incipit secundum folium verbis: *sumus in Christo. Rursus in libro regum* etc. (c. 2. de summa trinitate et fide catholica). Absunt porro folia quatuor vel sex, quibus inscripti fuerunt octo posteriores tituli libri tertii a cap. 3. de presbytero non baptizato, et dimidius titulus primus libri quarti usque ad cap. 9. de sponsalibus et matrimoniiis (desinit c. 3. de presb. n. n. bapt. verbis: *neque de veteribus sacramentis*, et incipit cap. 9. de spons. et matr. verbis: *quia igitur nemini licet uxorem suam.*). Abest insuper folium, quod medium inter folia 309. et 310. extitit, et initium constitutionis Nicolai IV. *cupientes* (c. 16. de elect. et electi potest. c. 6.) habuit: nam fol. 310. incipit his verbis: (quarum electionum confirmationes vel infirmationes. Insuper largiora vacua spatia foliorum, quibus in hoc codice rarius quam in priore additamenta variorum inscripta essent, ob praestantiam membranae saepius excisa sunt, quin tamen textui injuria illata sit. Abbreviaturae praeter consuetae nullae extant, nec occurrunt alia ineonsueta signa. Concordant codicis nostri lectiones cum lectionibus, quas prior codex exhibet, eum uterque ex optima textus decretalium recensione prodierit. Membrana totius codicis majoris foliis et praestantissima est, albida, subtilis, et nihilominus firma. Codex medio saeculo decimo quarto in Flandria exaratus esse videtur, uti ex his, quae dixi, et ex aliis signis, quae celeberr. Frid. Adolph. Ebert enumerat, conjicere licet²⁰⁾.

Restat, ut codicis singulas partes enarremus. Textus decretalium 285 priora folia implet. Sequuntur constitutiones Innocentii IV. sub suis rubricis redactae cum bulla ad Bononienses, qualem codex beroliensis offert, a f. 286. usque ad col. 3. f. 298. Codex constitutionum congruit cum codice beroliensi, excepto cap. 6. *de supplicanda negl. prael.*, quod genuinum *romana ecclesia* et infra exhibet. Codex noster insertam habet integram rubricam *de regularib. et trans. ad relig.*, eamque in eodem ordine post rubricam *de homicidio cas.*

20) Zur Handschriftenkunde Th. 2. der Kunde des Bibliothecars Leipzig 1825. p. 72. ff. 8.

vel vol. Capitula singularum rubricarum ; exceptis illis duarum rubricarum *de homicidio cas. vel vol. et de regularib. et trans. ad relig.*, glossa satis ampla instructa sunt , quae incipit verbis primae constitutionis. « Cum in multis juris (articulis) infinitas no(ta) q. in (infinitas) » multis juris articulis reprobatur , cum obscuritate et confusione frequent inducat e iō restrigēda ē s'm equitatis rōnem » et desinit « verbis . . . si tūc declaratio scā fuisset p̄ p̄sentib', partib' tunc nec » cē hrent ples stare declarationem. s. c. t. in hiis nisi ostendissent in » iudicio c ipām declarationem q̄r n̄ deberet valere. » Auctor glossae sine dubio Bernardus compostellanus junior est , cujus nudum nomen *bernard* plerumque *b.* singulis glossis saepius adscriptum conspiciunt. Constat enim , a Bernardo nostro praeter amplos commentarios super librum decretalium non solum breviarium juris canonici ad modum glossarum ²¹⁾ , sed et ipsas glossas super constitutiones Innocentii IV. conscriptas fuisse ²²⁾. Nec Bernardum parmensem , qui tantummodo in librum decretalium commentarios suos , et glossas scripsit , nec Hostiensem , nec demum interpretem , qui sub nomine albatii antiqui occurrit ²³⁾ , auctorem glossae nostrae statuerim , cum duo posteriores non glossas sed amplissimos commentarios conscripserint. Constitutiones Gregorii X. sub suis rubricis cum bulla ad bononienses , quam etiam codex berolinensis exhibet ²⁴⁾ , insequentia folia undecim et dimidium occupant (a col. 3. f. 298 — f. 309). In fine constitutionum leguntur verba : *explicit apparatus decretalium novissimarum*. Constitutiones glossa amplissima locupletatae sunt , quae incipit : « In nomine dm amen. Quā natura rerum introductum » ē ut plā sint negotia quam vocabula ff de p̄scriptis ūbis l natu- » ra et humani juris conditio semp. in infinitum decurrit » etc. etc., finit : . . . » incendiarii enim ecc̄rum in ipō iure sunt excommunicati , ut in c. tua nos aliis incendiarii sunt excoīcandi XXIII. q. » ultima pessimam. Gar. » Auctor glossae est Garsias Joannis hispanus. Etenim Garsiam , cujus nomen in fine glossarum saepissime

21) Breviar. excusum invenitur post ipsius commentar. super lib. I. Decret. a f. XC. — f. XCVIII. ed. cit.

22) Sarti T. I. P. I. p. 548.

23) Sarti l. c. p. 586.

24) Boelumerus. Append. IV. col. 571. T. II. corp. j. can.

apparet, scimus glossas in constitutiones Gregorii X. conscripsisse²⁵⁾. Et revera inter sex glossatos codd. mss. constitutionum Gregorii X., quos servat biblioth. paris. (C. 3492. nr. 2. C. 3944. nr. 4. C. 3950. nr. 2. C. 3955: nr. 3. C. 4379. nr. 2.) cod. sextus 3949. nr. 3. aperte Garsiae nomen auctoris glossae prae se fert. Ejusdem Garsiae nomen cod. 8390. (biblioth. Jacob.) ap. Bernard. T. I. P. III. p. 167. exhibet. Omnium vero apertissime cod. erlangensis glossam nostram Garsiae vindicat²⁶⁾. In fine codicis mutilata constitutio Nicolai III. cum amplissima glossa anonymi, cujus auctorem eundem Garsiam statuerim²⁷⁾, sex postrema folia complet.

III. Codex tertius (II. F. 31.) majoris folii, 318 folior. binis columnis ab una manu exaratus, integerrimus est, et solummodo librum decretalium glossa ordinaria instructum continet. Columnae textus maximam partem 30 vel 40, rarius 45, columnae vero glossarum 70, saepius 100 versus exhibent. Glossae paulo minore caractere quam decretales, exaratae eadem ratione qua in priore codice ad textum decretalium remittunt, omittis tantum litteris a. b. c. etc. Rubricae rubro colore insignitae, litterae initiales simplices quidem, sed coloribus variatae, et singulari diligentia exaratae sunt, litterae vero capitales quinque librorum minus venuste crasso admodum calamo depictae et deauratae sunt. Neque singularum litterarum eadem venustas, quae est in codicibus anterioribus, nec membranae, ceteroquin integerrimae et praestantissimae, eadem albedo, quippe quae hinc illinc flava et paulisper maculosa est. Codex in Germania exaratus esse videtur, et vix saeculum decimum quartum excedit.

IV. Codex quartus, forma minoris folii (II. F. 32.) omnium recentissimus primis decenniis saeculi decimi quinti in Silesia, fortasse in ipsa Glogovia, scriptus esse videtur. Codex 275. folior. binis columnis valde negligenter conscriptus et diuturno usu contritus, praeter glossatum librum decretalium constitutiones Innocen-

25) Sarti T. I. P. I. p. 402.

26) In calce codicis constitut. Gregorii X. glossatar. leguntur verba: « Expliciunt glossae ordinariae novarum constitutionum domini Gregorii papae decimi, a domino Garsia Juris civilis et canonici professore compositas. Deo gratias. Anno domini MCCLXXXII. » Cf. Chr. G. Koch. *Francf. gelehrter Ans.* v. f. 1777. nr. XLII. u. XLIII. §. 3. p. 333.

27) Cf. rationes, quas huic conjecturae stabilisandas in analysi quarti codicis afferam.

tii IV., Gregorii X. et Nicolai III., quae singulae suas glossas exhibent complectitur. Textus a duabus manibus est, ita ut secundus librarius textum, quem primus librarius exeunte folio 154 mediis ipsis in litteris interruperat, continuaret. Glossae totius codicis a scriba primae partis hinc illinc majore tantum levitate exaratae esse videntur. Ceteroquin codex omni venustate vel elegantia destitutus est. Membrana lutea, et maculosa, et valde contrita: neque tamen codex impiam manum effugere potuit. Folium medium inter tertium et quartum, quod initium glossae exhibuit, excisum est; sanctio compilationis uti initium textus adest. Folia 238 usque ad 243 cultro misere dilacerata sunt, et octo sequentia folia a medio c. 28. *de sententia excom.* usque ad medium cap. 29. *de verbor. signif.* (desinit f. 243 in verbis . . . *ab ea fuerat absolvendus*; et incip. fol. 244. cum verbis . . . *sicut fuerat consuetum partem colligere memoratam*) penitus excisa. Excisum etiam est medium folium inter f. 274 et 275, quod finem constitutionis Nicolai III. exhibuit (*des. verbis . . . nichil de veteris juris observantia.*).

Textus decretalium priora folia 244 et dimidinum occupat. Sequuntur constitutiones Innocentii IV. glossatae cum bulla ad bononienses secundum canonem a nobis supra recensitum a f. 245. col. 3—col. 3. f. 256. Glossa eadem est, quam duo priores codices exhibent, quamque Bernardo compostellano vindicavimus, desinit vero jam in col. 4. f. 225. Abest rubrica *de regularib. et transeuntib. ad religionem*. Rubrica *de homicidio vol. vel cas. sine glossa* est, unde supra conjecimus, istam rubricam forsitan omnino glossatam non fuisse. Cap. 2. rubricae *de testib. et attest.* verba: *ad haec, quae* etc. omissa habet, et statim incipit cum verbis: *praesentium tibi auctoritate*. Sequuntur Gregorii X. constitutiones a col. 4. f. 256 — col. 3. f. 266. cum bulla supra memorata ad bononienses glossa eadem, quam secundus codex offert, instructae. Glossa ob ipsius prolixitatem incipit a col. 1. f. 256. et progreditur usque ad col. 4. f. 267. Casu quodam librarius rubricae secundae *de electione et electi potestate* nec inscriptionem nec singula capitula addidit, et statim post primam rubricam posteriora duodecim capitula hujusce (secundae) rubricae adiecit, quamvis continuam glossam ad capitula priora, et quae duodecim sequuntur, una simul inseruerat. Itaque vacuum spatium, quod a col. 3. f. 266. usque ad col. 4. f. 267. extitit, duobus illis re-

jectis capitulis a librario repletum, quibus rubricam suam praemisit, sine glossa tamen, quam supra inseruerat. Finem faciunt duae constitutiones Nicolai III. a f. 268. — f. 275. Prior est illa vulgarissima, quam liber sextus exhibet cum inscriptione: *Nicolaus episcopus, servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam*, et cum subscriptione: « *data Romae apud sanctum Petrum Idus Decembris pontificatus nostri anno secundo.* » Accessit glossa locupletissima sic incipiens: « In nomine Domini amen. Licet ad occurrendum ecclesiarum vacationibus multa remedia per canones essent adinventae... et finiens: « Aequitas canonum. hanc aequitatem colliges per jura » allegata in glossa proxima. » Glossa plane eadem, quam in secundo codice habemus. Constitutio in utroque codice mutila est: sed quod in uno abest, ex altero suppleri potest. Auctorem glossae Garsiam esse videri supra monui: restat igitur, ut rationes exponam. Movet me potissimum Joannis Andreae auctoritas, qui in novella sua super constitutionem nostram *cupientes* in sexto ad quodvis fere verbum constitutionis Garsiae passim mentionem facit, eumque reliquis glossatoribus, uti Joanni monacho, et Guidoni de Baysio quem vulgo archidiaconum nominare consueverat, anteposit, quoties eorum opinioniones adjectis nominibus refert. Ex apparatu nostro singula fere verba sub Garsiae nomine saepius inserta exhibet. In novella vero super aliis capitulis libri sexti, quin immo super genuinis ejusdem Nicolai capitulis Garsiae nomen vel nunquam vel admodum raro occurrit²⁸⁾: neque in novella super capitulis quibusdam Innocentii IV. Garsiae nomen satis frequens: quo loco insuper vel ad auctoris apparatusum ad h. c. *cupientes* vel ad ipsius quandam quaestionem, quae forsitan ea famosissima est censenda, quam referente eodem Joanne Andreae²⁹⁾, cum Joanne de Montemurlo haud incelebri bononiensi professore, de collatione et provisione praebendarum habuit, provocat. Accedit, quod citatae Nicolai constitutionis exemplar in scriptis laurentianis servatum eandem glossam aperte Garsiae tribuit³⁰⁾,

28) C. I. de jure jur. III. 11. (et c. 2. de verbor. signif. IV. 12.)

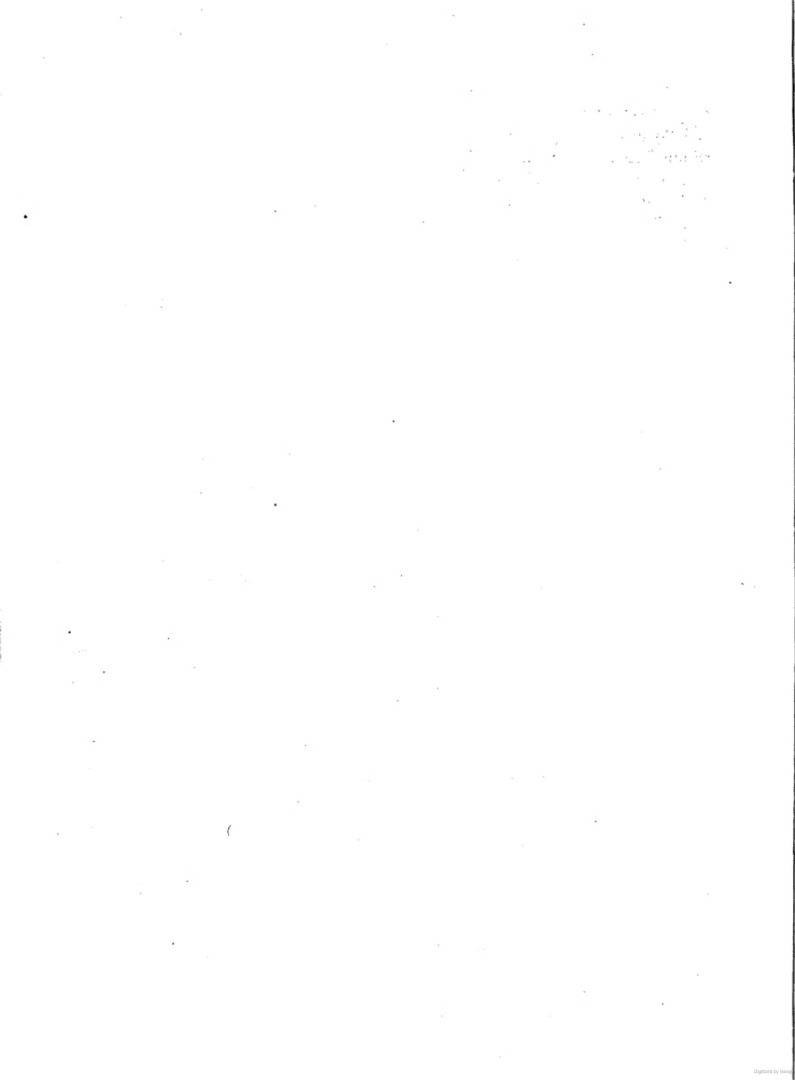
29) Nov. ad c. 2. ut lite pendente in. VI. f. 70. Sarti p. 402. Cf. Maecoli. Cat. Biblioth. Malatestianae. T. II. 24 170 sq.

30) Bandini Supplem. T. III. col. 67. Ceterum c. *Cupientes* in codd. mss. frequenter occurrit. c. 159n. nr. 6. c. 389g. nr. 2. Biblioth. Paris. J. Pasini (A. Rivautella et Fr. Berta) codd. mss. bibliothecae regii Taurin. Athenaei T. II. p. 74. Taurini 1749. f.

et quod constitutiones Gregorii X. et Nicolai III. in biblioth. Jacob. c. 8389 una cum apparatu Garsiae deprehenduntur ³¹⁾. Altera constitutio Nicolai III., constitutioni *cupientes* annexa nullaue glossa instructa inscriptionem habet: *Nicholaus episcopus servus servorum Dei.. Ad perpetuam rei memoriam*. Quia leges et inscriptiones etc. *Data Romae apud sanctum Petrum nonas februarii pontificatus nostri anno tertio*. Edita fuit a pontifice, ut constitutionem *cupientes* limitibus quibusdam circumscriberet; quae nobis in codice servantur, non integra bulla, sed pars quaedam ejus bullae esse videntur.

31) Ap. Bernard. T. III. P. I. p. 215. C. 2564. (Biblioth. publicae Cantabrig.) offert: constitutiones Nicolai in jure canonico I. c. P. 3. T. I. p. 167. Biblioth. erlangensis quinque constitutionum Nicolai III. codicem sub rubricis cum bulla ad Parisienses possidet. Cf. Koch. I. c. nr. 4. p. 333 sq. Cf. Frisi *Memorie di Monza* T. III. p. 231. Cod. 215[

ACCESSIONES.

- I. Tabula synoptica prior, rationem exhibens, quae inter Bernardi papiensis collectionem et eam, quae dicitur appendix ad concilium lateranense III., nec non eam, quae in codice bibliothecae casselanae habetur intercedit.
- II. Tabula synoptica posterior, rationem exhibens, quae inter gregorianam collectionem et quinque antiquas collectiones obtinet, quarum prima Bernardi papiensis est, secunda ea, quae Joannem Wallensem auctorem habet, tertia ea, quam Petrus beneventanus compilavit, quarta illa innocentianarum epistolarum decretalium compilatio, cui quartae antiquae nomen obtigit, quinta denique ea, quam Honorius adornari jussit.

I.

ACCESSIO PRIMA.

App. C. L.	Cod. Cass.	Bern. Pap.	App. C. L.	Cod. Cass.	Bern. Pap.
7. - 18.	12. - 9.	1. 1. - 1-7	50. - 50.	—	1. 10. - 1-5
— 19.	— 19.	— 2.	26. - 19.	33. - 7.	— 2.
		— 3.	—	—	— 5.
10. - 11.	51. - 11.	1. 2. - 1-9	—	—	1. 11. - un.
7. - 18.	16. - 19.	— 1.	21. - 10.	—	1. 12. - 1-5
— 9.	12. - 9.	— 2.	10. - 7.	—	— 1.
41. - 1.	12. - 5.	— 3.	—	—	— 3.
—	— 4.	— 4.	21. - 20.	—	1. 13. - 1-5
41. - 8.	—	— 5.	—	—	— 3.
— 9.	—	— 6.	21. - 28.	—	1. 14. - un.
50. - 61.	—	— 7.	—	—	— 7.
	—	— 8.	—	—	1. 15. - 1-5
29. - 3.	17. - 2.	1. 3. - 1-2	12. - 2.	—	— 4.
	—	— 2.	—	—	— 5.
40. - 2.	10. - 1.	1. 4. - 1-22	—	—	1. 16. - 1-5
1. - 1.	1. - 1.	— 14.	—	—	1. 17. - un.
— 3.	— 2.	— 15.	—	—	1. 18. - un.
40. - 5.	— 4.	— 16.	—	—	1. 19. - 1-3
—	— 5.	— 17.	—	—	1. 20. - 1-5
—	— 6.	— 18.	—	—	— 2.
—	— 8-9	— 19.	—	—	— 3.
	—	— 20-21	—	—	— 4-5
	—	1. 6. - 1-4	—	—	1. 21. - 1-25
	—	— 1-2	—	—	— 1-2
26. - 23-25	29. - 1-3	1. 6. - 1-5	—	—	— 3.
— 22.	24. - 5.	— 1-3	—	—	— 4-6
50. - 3.	— 6.	— 4.	—	—	— 8.
	—	— 5.	—	—	— 10.
26. - 18.	11. - 26.	1. 7. - un.	—	—	— 12-18
—	—	— 1.	—	—	— 21-22
—	50. - 3.	1. 8. - 1-7	—	—	— 23.
25. - 1-2	— 1-2	— 2.	—	—	— 24.
—	— 4 (1)	— 3-4	—	—	— 20.
25. - 5.	— 5.	— 5.	—	—	— 21.
— 4.	— 7.	— 6.	—	—	— 22.
	—	— 7.	—	—	— 23.
19. - 3-4	33. - 3-4	1. 9. - 1-12	—	—	1. 22. - un.
— 1-2	— 1-2	— 2-3	—	—	— 1.
— 5-6	— 5-6	— 4-5	—	—	1. 23. - 1-9
— 8.	— 8.	— 6-7	—	—	— 2.
— 9-10	— 9-10	— 8.	—	—	— 3.
— 7.	— 11.	— 10-11	—	—	— 4.
	—	— 12.	—	—	— 5.
		1. 5. - 21.			

App. C. L.	Cod. Cass.	Born. Pap.	App. C. L.	Cod. Cass.	Born. Pap.
50. - 55.	11. - 6.	1. 23. - 6.	8. - 6-4	48. - 1-3	- - 10-12
31. - 1	- - 8.	- - 7.	- - 6.	- - 5.	- - 13.
50. - 29 (1)	- - -	- - 9.	- - 8.	- - 14.	- - 14.
1. - 21.	5. - 1.	1. 24. - 1-2	- - 9-10	- - 7-8	- - 15-16
- - 22.	12. - 4.	- - 1.	- - 12-13	- - 9-10	- - 17-18
44. - 1.	15. - 1.	1. 25. - 1-5	- - 15.	- - 12.	- - 19.
28. - 2.	17. - 1.	- - 1.	- - 17-19	- - 13-15	- - 20-22
- - 4.	- - 3.	1. 26. - 1-6	- - 22.	- - 16.	- - 23.
- - 8.	18. - 2.	- - 4.	8. - 6 (1)	48. - 5 (1)	II. 14. - 1-6
- - 3.	17. - 2.	- - 5.	49. - 1.	- - 3.	- - 1.
- - 5 (1)	- - 6.	1. 27. - 1-6	- - 2 (1)	- - 4.	- - 2.
- - 6.	18. - 3.	- - 2.	7. - 20 (1)	- - 3 (1)	- - 3.
- - 10.	19. - 4.	- - 3.	8. - 16.	- - 4.	- - 4.
- - 12.	20. - 5.	- - 4.	11. - 5.	48. - 4.	II. 15. - 1-2
1. - 12 (1)	21. - 6.	- - 5.	52. - 1.	- - 2.	- - 1.
50. - 13.	22. - 7.	1. 28. - 1-2	31. - 5.	II. 16. - 1-11	- - 7.
22. - 7.	23. - 8.	1. 29. - 1-3	48. - 11.	II. 17. - 1-14	- - 12.
27. - 9.	24. - 9.	- - 1.	28. - 1.	- - 1.	- - 13.
49. - 5.	25. - 10.	- - 2.	- - 2.	- - 2.	- - 14.
23. - 1-4	26. - 11.	1. 31. - 1-2	- - 3.	- - 3.	- - 15.
- - 5 (1)	27. - 12.	- - 1.	- - 4.	- - 4.	- - 16.
- - 6 (1)	28. - 13.	1. 32. - 1-3	- - 5.	- - 5.	- - 17.
10. - 27 (1)	29. - 14.	- - 2.	- - 6.	- - 6.	- - 18.
47. - 4	30. - 15.	II. 1. - 1-9	- - 7.	- - 7.	- - 19.
26. - 4.	31. - 16.	- - 3.	- - 8.	- - 8.	- - 20.
1. - 14 (1)	32. - 17.	- - 4.	- - 9.	- - 9.	- - 21.
8. - 7 (1)	33. - 18.	- - 5.	- - 10.	- - 10.	- - 22.
11. - 1-2	34. - 19.	II. 2. - 1-7	- - 11.	- - 11.	- - 23.
- - -	35. - 20.	- - 6.	- - 12.	- - 12.	- - 24.
- - -	36. - 21.	- - 7.	- - 13.	- - 13.	- - 25.
- - -	37. - 22.	II. 3. - 1-3	- - 14.	- - 14.	- - 26.
45. - 1-2	38. - 23.	II. 4. - 1-3	- - 15.	- - 15.	- - 27.
- - 4-7	39. - 24.	II. 5. - 1-3	- - 16.	- - 16.	- - 28.
3. - 1.	40. - 25.	II. 6. - 1-3	- - 17.	- - 17.	- - 29.
41. - 6.	41. - 26.	II. 7. - 1-3	- - 18.	- - 18.	- - 30.
3. - 5.	42. - 27.	II. 8. - 1-3	- - 19.	- - 19.	- - 31.
3. - 4.	43. - 28.	II. 9. - 1-3	- - 20.	- - 20.	- - 32.
- - 3.	44. - 29.	II. 10. - 1-3	- - 21.	- - 21.	- - 33.
50. - 47.	45. - 30.	II. 11. - 1-3	- - 22.	- - 22.	- - 34.
	46. - 31.	II. 12. - 1-3	- - 23.	- - 23.	- - 35.
	47. - 32.	II. 13. - 1-3	- - 24.	- - 24.	- - 36.
	48. - 33.	II. 14. - 1-3	- - 25.	- - 25.	- - 37.
	49. - 34.	II. 15. - 1-3	- - 26.	- - 26.	- - 38.
	50. - 35.	II. 16. - 1-3	- - 27.	- - 27.	- - 39.
	51. - 36.	II. 17. - 1-3	- - 28.	- - 28.	- - 40.
	52. - 37.	II. 18. - 1-3	- - 29.	- - 29.	- - 41.
	53. - 38.	II. 19. - 1-3	- - 30.	- - 30.	- - 42.
	54. - 39.	II. 20. - 1-3	- - 31.	- - 31.	- - 43.
	55. - 40.	II. 21. - 1-3	- - 32.	- - 32.	- - 44.
	56. - 41.	II. 22. - 1-3	- - 33.	- - 33.	- - 45.
	57. - 42.	II. 23. - 1-3	- - 34.	- - 34.	- - 46.
	58. - 43.	II. 24. - 1-3	- - 35.	- - 35.	- - 47.
	59. - 44.	II. 25. - 1-3	- - 36.	- - 36.	- - 48.
	60. - 45.	II. 26. - 1-3	- - 37.	- - 37.	- - 49.
	61. - 46.	II. 27. - 1-3	- - 38.	- - 38.	- - 50.
	62. - 47.	II. 28. - 1-3	- - 39.	- - 39.	- - 51.
	63. - 48.	II. 29. - 1-3	- - 40.	- - 40.	- - 52.
	64. - 49.	II. 30. - 1-3	- - 41.	- - 41.	- - 53.
	65. - 50.	II. 31. - 1-3	- - 42.	- - 42.	- - 54.
	66. - 51.	II. 32. - 1-3	- - 43.	- - 43.	- - 55.
	67. - 52.	II. 33. - 1-3	- - 44.	- - 44.	- - 56.
	68. - 53.	II. 34. - 1-3	- - 45.	- - 45.	- - 57.
	69. - 54.	II. 35. - 1-3	- - 46.	- - 46.	- - 58.
	70. - 55.	II. 36. - 1-3	- - 47.	- - 47.	- - 59.
	71. - 56.	II. 37. - 1-3	- - 48.	- - 48.	- - 60.
	72. - 57.	II. 38. - 1-3	- - 49.	- - 49.	- - 61.
	73. - 58.	II. 39. - 1-3	- - 50.	- - 50.	- - 62.
	74. - 59.	II. 40. - 1-3	- - 51.	- - 51.	- - 63.
	75. - 60.	II. 41. - 1-3	- - 52.	- - 52.	- - 64.
	76. - 61.	II. 42. - 1-3	- - 53.	- - 53.	- - 65.
	77. - 62.	II. 43. - 1-3	- - 54.	- - 54.	- - 66.
	78. - 63.	II. 44. - 1-3	- - 55.	- - 55.	- - 67.
	79. - 64.	II. 45. - 1-3	- - 56.	- - 56.	- - 68.
	80. - 65.	II. 46. - 1-3	- - 57.	- - 57.	- - 69.
	81. - 66.	II. 47. - 1-3	- - 58.	- - 58.	- - 70.
	82. - 67.	II. 48. - 1-3	- - 59.	- - 59.	- - 71.
	83. - 68.	II. 49. - 1-3	- - 60.	- - 60.	- - 72.
	84. - 69.	II. 50. - 1-3	- - 61.	- - 61.	- - 73.
	85. - 70.	II. 51. - 1-3	- - 62.	- - 62.	- - 74.
	86. - 71.	II. 52. - 1-3	- - 63.	- - 63.	- - 75.
	87. - 72.	II. 53. - 1-3	- - 64.	- - 64.	- - 76.
	88. - 73.	II. 54. - 1-3	- - 65.	- - 65.	- - 77.
	89. - 74.	II. 55. - 1-3	- - 66.	- - 66.	- - 78.
	90. - 75.	II. 56. - 1-3	- - 67.	- - 67.	- - 79.
	91. - 76.	II. 57. - 1-3	- - 68.	- - 68.	- - 80.
	92. - 77.	II. 58. - 1-3	- - 69.	- - 69.	- - 81.
	93. - 78.	II. 59. - 1-3	- - 70.	- - 70.	- - 82.
	94. - 79.	II. 60. - 1-3	- - 71.	- - 71.	- - 83.
	95. - 80.	II. 61. - 1-3	- - 72.	- - 72.	- - 84.
	96. - 81.	II. 62. - 1-3	- - 73.	- - 73.	- - 85.
	97. - 82.	II. 63. - 1-3	- - 74.	- - 74.	- - 86.
	98. - 83.	II. 64. - 1-3	- - 75.	- - 75.	- - 87.
	99. - 84.	II. 65. - 1-3	- - 76.	- - 76.	- - 88.
	100. - 85.	II. 66. - 1-3	- - 77.	- - 77.	- - 89.
	101. - 86.	II. 67. - 1-3	- - 78.	- - 78.	- - 90.
	102. - 87.	II. 68. - 1-3	- - 79.	- - 79.	- - 91.
	103. - 88.	II. 69. - 1-3	- - 80.	- - 80.	- - 92.
	104. - 89.	II. 70. - 1-3	- - 81.	- - 81.	- - 93.
	105. - 90.	II. 71. - 1-3	- - 82.	- - 82.	- - 94.
	106. - 91.	II. 72. - 1-3	- - 83.	- - 83.	- - 95.
	107. - 92.	II. 73. - 1-3	- - 84.	- - 84.	- - 96.
	108. - 93.	II. 74. - 1-3	- - 85.	- - 85.	- - 97.
	109. - 94.	II. 75. - 1-3	- - 86.	- - 86.	- - 98.
	110. - 95.	II. 76. - 1-3	- - 87.	- - 87.	- - 99.
	111. - 96.	II. 77. - 1-3	- - 88.	- - 88.	- - 100.
	112. - 97.	II. 78. - 1-3	- - 89.	- - 89.	- - 101.
	113. - 98.	II. 79. - 1-3	- - 90.	- - 90.	- - 102.
	114. - 99.	II. 80. - 1-3	- - 91.	- - 91.	- - 103.
	115. - 100.	II. 81. - 1-3	- - 92.	- - 92.	- - 104.
	116. - 101.	II. 82. - 1-3	- - 93.	- - 93.	- - 105.
	117. - 102.	II. 83. - 1-3	- - 94.	- - 94.	- - 106.
	118. - 103.	II. 84. - 1-3	- - 95.	- - 95.	- - 107.
	119. - 104.	II. 85. - 1-3	- - 96.	- - 96.	- - 108.
	120. - 105.	II. 86. - 1-3	- - 97.	- - 97.	- - 109.
	121. - 106.	II. 87. - 1-3	- - 98.	- - 98.	- - 110.
	122. - 107.	II. 88. - 1-3	- - 99.	- - 99.	- - 111.
	123. - 108.	II. 89. - 1-3	- - 100.	- - 100.	- - 112.
	124. - 109.	II. 90. - 1-3	- - 101.	- - 101.	- - 113.
	125. - 110.	II. 91. - 1-3	- - 102.	- - 102.	- - 114.
	126. - 111.	II. 92. - 1-3	- - 103.	- - 103.	- - 115.
	127. - 112.	II. 93. - 1-3	- - 104.	- - 104.	- - 116.
	128. - 113.	II. 94. - 1-3	- - 105.	- - 105.	- - 117.
	129. - 114.	II. 95. - 1-3	- - 106.	- - 106.	- - 118.
	130. - 115.	II. 96. - 1-3	- - 107.	- - 107.	- - 119.
	131. - 116.	II. 97. - 1-3	- - 108.	- - 108.	- - 120.
	132. - 117.	II. 98. - 1-3	- - 109.	- - 109.	- - 121.
	133. - 118.	II. 99. - 1-3	- - 110.	- - 110.	- - 122.
	134. - 119.	II. 100. - 1-3	- - 111.	- - 111.	- - 123.
	135. - 120.	II. 101. - 1-3	- - 112.	- - 112.	- - 124.
	136. - 121.	II. 102. - 1-3	- - 113.	- - 113.	- - 125.
	137. - 122.	II. 103. - 1-3	- - 114.	- - 114.	- - 126.
	138. - 123.	II. 104. - 1-3	- - 115.	- - 115.	- - 127.
	139. - 124.	II. 105. - 1-3	- - 116.	- - 116.	- - 128.
	140. - 125.	II. 106. - 1-3	- - 117.	- - 117.	- - 129.
	141. - 126.	II. 107. - 1-3	- - 118.	- - 118.	- - 130.
	142. - 127.	II. 108. - 1-3	- - 119.	- - 119.	- - 131.
	143. - 128.	II. 109. - 1-3	- - 120.	- - 120.	- - 132.
	144. - 129.	II. 110. - 1-3	- - 121.	- - 121.	- - 133.
	145. - 130.	II. 111. - 1-3	- - 122.	- - 122.	- - 134.
	146. - 131.	II. 112. - 1-3	- - 123.	- - 123.	- - 135.
	147. - 132.	II. 113. - 1-3	- - 124.	- - 124.	- - 136.
	148. - 133.	II. 114. - 1-3	- - 125.	- - 125.	- - 137.
	149. - 134.	II. 115. - 1-3	- - 126.	- - 126.	- - 138.
	150. - 135.	II. 116. - 1-3	- - 127.	- - 127.	- - 139.
	151. - 136.	II. 117. - 1-3	- - 128.	- - 128.	- - 140.
	152. - 137.	II. 118. - 1-3	- - 129.	- - 129.	- - 141.
	153. - 138.	II. 119. - 1-3	- - 130.	- - 130.	- - 142.
	154. - 139.	II. 120. - 1-3	- - 131.	- - 131.	- - 143.
	155. - 140.	II. 121. - 1-3	- - 132.	- - 132.	- - 144.
	156. - 141.	II. 122. - 1-3	- - 133.	- - 133.	- - 145.
	157. - 142.	II. 123. - 1-3	- - 134.	- - 134.	- - 146.
	158. - 143.	II. 124. - 1-3	- - 135.	- - 135.	- - 147.
	159. - 144.	II. 125. - 1-3	- - 136.	- - 136.	- - 148.
	160. - 145.	II. 126. - 1-3	- - 137.	- - 137.	- - 149.
	161. - 146.	II. 127. - 1-3	- - 138.	- - 138.	- - 150.
	162. - 147.	II. 128. - 1-3	- - 139.	- - 139.	- - 151.
	163. - 148.	II. 129. - 1-3	- - 140.	- - 140.	- - 152.
	164. - 149.	II. 130. - 1-3	- - 141.	- - 141.	- - 153.
	165. - 150.	II. 131. - 1-3	- - 142.	- - 142.	- - 154.
	166. - 151.	II. 132. - 1-3	- - 143.	- - 143.	- - 155.
	167. - 152.	II. 133. - 1-3	- - 144.	- - 144.	- - 156.
	168. - 153.	II. 134. - 1-3	- - 145.	- - 145.	- - 157.
	169. - 154.	II. 135. - 1-3	- - 146.	- - 146.	- - 158.
	170. - 155.	II. 136. - 1-3	- - 147.	- - 147.	- - 159.
	171. - 156.	II. 137. - 1-3	- - 148.	- - 148.	- - 160.
	172. - 157.	II. 138. - 1-3	- - 149.	- - 149.	- - 161.
	173. - 158.	II. 139. - 1-3	- - 150.	- - 150.	- - 162.
	174. - 159.	II. 140. - 1-3	- - 151.	- - 151.	- - 163.
	175. - 160.	II. 141. - 1-3	- - 152.	- - 152.	- - 164.
	176. - 161.	II. 142. - 1-3	- - 153.	- - 153.	- - 165.
	177. - 162.	II. 143. - 1-3	- - 154.	- - 154.	- - 166.
	178. - 163.	II. 144. - 1-3	- - 155.	- - 155.	- - 167.
	179. - 164.	II. 145. - 1-3	- - 156.	- - 156.	- - 168.
	180. - 165.	II. 146. - 1-3	- - 157.	- - 157.	- - 169.
	181. - 166.	II. 147. - 1-3	- - 158.	- - 158.	- - 170.
	182. - 167.	II. 148. - 1-3	- - 159.	- - 159.	- - 171.
	183. - 168.	II. 149. - 1-3	- - 160.	- - 160.	- - 172.
	184. - 169.	II. 150. - 1-3	- - 161.	- - 161.	- - 173.
	185. - 170.	II. 151. - 1-3	- - 162.	- - 162.	- - 174.
	186. - 171.	II. 152. - 1-3	- - 163.	- - 163.	- - 175.
	187. -				

App. C. L.	Cod. Cass.	Bern. Pap.	App. C. L.	Cod. Cass.	Bern. Pap.
— 52 — 53.	— 22 — 23.	— 26 — 27.	50. — 59.	— —	— — 2.
28. — 5. (½)	17. — 5.	— 28.	18. — 15 — 14.	63. — 12 — 13.	— — 3 — 4
2. — 8 (½)	21. — 30 (½)	III 34. — 1 — 10.	— 4.	— 15.	— — 5.
1. — 4.	1. — 5.	— 5.	6. — 9.	58. —	— — 6.
— 7 (½)	12. — 10.	— 6.	45. — 4.	— 34.	— — 7.
28. — 9.	18. — 1.	— 7.	5. — 10.	57. — 11.	— — 8.
— 10.	— 3.	— 8.	— —	— —	IV. 7. — 1 — 3
2. — 8.	21. — 30. (½)	— 9.	6. — 1.	58. — 1.	— — 1.
1. — 23.	12. — 15.	— 10.	— 13.	— 13.	— — 2.
29. — 2.	30. — 8.	III 35. — 1 — 4.	— 16.	— 17.	— — 3.
1. — 19.	5. — 1.	— 1.	— —	— —	IV. 8. — 1 — 3.
27. — 2.	24. — 2.	— 3.	37. — 2 — 3.	60. — 1 — 2.	— — 1 — 2.
1. — 12 (½)	24. — 2.	III 36. — 1 — 4.	50. — 63. (½)	59. — 2.	— — 3.
27. — 1.	24. — 1.	— 4.	— —	— —	IV. 9. — 1 — 3.
— 3 — 4	— 3 — 4	III 37. — 1 — 8.	45. — 7.	65. — 1.	— — 1.
26. — 17.	21. — 24.	— 2.	— —	— —	IV. 10. — un.
45. — 5.	— —	— 3.	32. — 1 — 2.	61. — 1 — 2.	— — 1 — 2.
6. — 2.	58. — 3.	— 4.	— —	— —	IV. 11. — 1 — 5.
— 12.	— 12.	— 5.	— —	— —	— — 1 — 2.
— 19.	— 18 (½)	— 6.	— —	— —	IV. 12. — un.
— 20.	— 19.	— 7.	— —	— —	IV. 13. — 1 — 5.
— 23.	— 22.	— 8.	— —	— —	— — 2.
— 25.	— 24.	— 9.	— —	— —	— — 3.
— 26.	— 25.	— 10.	— —	— —	IV. 14. — 1 — 2.
— 31.	— 29.	— 11.	— —	— —	— — 2.
— 33.	— 31.	— 12.	6. — 28.	58. — 33.	IV. 15. — 1 — 2.
45. — 6.	— 35.	— 13.	— —	— 26.	— — 1 — 3.
— —	— 37 (½)	— 14.	33. — 3.	62. — 1.	IV. 16. — 1 — 2.
50. — 12.	— 38.	— 15.	— 5.	— 2.	— — 1.
— —	— 39.	— 16.	8. — 11.	— 3.	— — 2.
50. — 30 (½)	57. — 4 (½)	— 17.	— —	— 4.	— — 3.
— 31.	58. — 2.	— 18.	33. — 1. (½)	— 5.	— — 5.
12. — 8.	59. — 8.	— 19.	— —	— —	— — 6.
6. — 21. (½)	— —	— 20.	50. — 23.	— —	— — 7.
— —	— —	IV. 2. — 2 — 14.	— —	— —	— — 8.
6. — 27.	— —	— 1.	6. — 30.	58. — 28.	IV. 19. — 1 — 4
— 6.	— —	— 2.	8. — 23.	— 39.	— — 2.
— 7.	58. — 5.	— 3.	— —	— —	IV. 20. — 1 — 6.
6. — 10.	— 8.	— 4.	50. — 22.	58. — 36.	— — 3.
6. — 10.	— 10.	— 5.	— 29. (½)	— —	— — 2.
— 20.	— 12.	— 6.	6. — 14.	58. — 14.	— — 3.
— 3.	— 14.	— 7.	50. — 63. (½)	— 40.	— — 4.
50. — 41. (½)	— 37.	— 8.	— —	59. — 1.	— — 5.
— —	— —	— 9.	12. — 1.	— —	— — 6.
6. — 8.	58. — 6.	IV. 3. — 1 — 3.	— —	— —	IV. 21. — 1 — 3.
— —	— —	— 3.	50. — 46.	64. — 3.	— — 1.
6. — 8.	58. — 6.	IV. 4. — 1 — 9.	53. — 2.	62. — 6.	— — 2.
13. — 1 et 2.	53. — 1.	— 4.	— —	— —	IV. 22. — 1 — 5.
6. — 18.	58. — 18. (½)	— 5.	9. — 1 — 2.	64. — 1 — 2.	— — 1 — 2.
— 27.	— 20.	— 6.	— —	— —	V. 1. — 1 — 13.
— 28.	— 21. (½)	— 7.	50. — 14.	— —	— — 12.
50. — 41. (½)	— 37. (½)	— 8.	— 16. (½)	45. — 3. (½)	— — 13.
— —	— —	— 9.	— —	— —	V. 2. — 1 — 21.
6. — 5.	— —	IV. 5. — 1 — 4.	— —	— —	— — 3.
— 21. (½)	— —	— 1.	2. — 10.	— —	— — 7.
— —	— —	— 2.	1. — 7. (½)	— —	— — 8.
28. — 12.	63. — 11. 2.	IV. 6. — 1 — 8.	3. — 4.	— —	— — 9.
— —	— —	— 1.	— 13 — 15.	— 4.	— — 10 — 12.

App. C. L.	Cod. Cass.	Bern. Pap.	App. C. L.	Cod. Cass.	Bern. Pap.
— —	— 6.	V. 2. — 13.	— —	— —	V. 18. — 1-3.
2. — 12.	— 7.	— 14.	48. — 2.	— —	— 1.
2. — 5.	13. — 8.	— 15.	18. — 12.	18. — 5.	— 3.
— —	— 10.	— 16.	— —	— —	V. 19. — un.
28. — 8.	18. — 2.	— 17.	— —	— —	V. 20. — 1-2.
50. — 1.	— —	— 20.	— —	— —	V. 21. — 1-3.
49. — 4.	13. — 6.	— 21.	26. — 11.	21. — 16.	— 3.
— —	— —	V. 3. — 1-4.	— —	— —	V. 22. — 1-2.
2. — 1-2.	14. — 1-2.	— 2-3.	26. — 10.	21. — 15.	V. 23. — 1-4.
28. — 1.	— 3.	— 4.	30. — 51.	— —	— 3.
— —	— —	V. 4. — 1-3.	50. — 51.	— —	— 4.
1. — 28.	10. — 1 et 2.	— 1.	— —	21. — 2.	V. 24. — 1-2.
2. — 17-18.	15. — 1-2.	— 2-3.	50. — 61.	— —	— 2.
— —	— —	V. 5. — 1-7.	— —	21. — 14.	V. 25. — un.
1. — 26.	2. — 1.	— 5.	26. — 9.	— —	— 1.
1. — 24 (1)	12. — 14 (1)	— 6.	— —	21. — 21.	V. 26. — 1-7.
— —	— —	V. 6. — 1-11.	34. — 2 (1)	— —	— 4.
49. — 20.	59. — 1.	— 5.	— —	16. — 2.	V. 27. — 1-4.
— 27. (1)	1. — 3.	— 6.	— —	22. — 4.	— 1.
— 27. (1)	12. — 3.	— 7.	2. — 7.	— 3.	— 2.
— —	— —	V. 7. — 1-2.	34. — 4.	— 5.	— 3.
1. — 2.	12. — 5.	— 2.	— 5.	— 5.	— 4.
— —	— —	V. 8. — 1-3.	— 5.	— —	V. 28. — 1-10.
26. — 16.	11. — 23.	— 2.	— —	12. — 13.	— 3.
— 1.	— 1.	— 3.	1. — 9.	23. — 1.	— 4.
— —	— —	V. 9. — 1-3.	44. — 6.	— 2.	— 5.
50. — 12.	79. — 4.	— 1.	— 8.	23. — 3.	— 6.
— 25.	18. — 5.	— 2.	— —	— 4.	— 7.
— —	— —	V. 10. — 1-13.	44. — 9.	— 5.	— 8.
35. — 1.	64. — 5.	— 7.	58. — 4.	— —	V. 29. — 1-8.
26. — 7.	21. — 11.	— 8.	— —	39. — 2.	— 1.
— 12.	— 17.	— 9.	33. — 3.	— 3.	— 2.
— 14.	— 18.	— 10.	— —	— —	— 4.
50. — 27.	— 19.	— 11.	— —	— —	— 5.
— —	— —	V. 11. — 1-3.	50. — 57.	41. — 4.	— 6.
1. — 20.	4. — 1.	— 1.	— 56.	— —	— 7.
— —	10. — 11.	— 2.	8. — 21.	— —	V. 30. — 1-2.
— —	— —	V. 12. — 1-3.	50. — 63.	— —	V. 31. — 1-5.
26. — 5.	11. — 9.	— 1.	— —	16. — 1.	— 3.
— 6.	— 10.	— 2.	— —	— 4.	— 4.
— —	— —	V. 13. — 1-6.	— —	— —	V. 32. — 1-5.
50. — 4-5.	— —	— 4-5.	— —	— —	— 3.
— 21.	21. — 7.	— 6.	2. — 3.	20. — 12.	V. 33. — 1-3.
1. — 24 (1)	12. — 14 (1)	V. 14. — 1-7.	— 11.	51. — 33 (1)	— 2.
50. — 48.	59. — 9 (1)	— 2.	3. — 2.	— —	— 3.
— 24.	— —	— 3.	— —	— —	V. 34. — 1-16.
34. — 1-2.	10. — 1-2.	— 4.	35. — 4.	19. — 9-10.	— 2-3.
50. — 59.	— 3.	— 5.	— —	— 11.	— 4.
— —	— —	V. 15. — 1-12.	14. — 7-8.	— 1.	— 5.
16. — 9.	10. — 8.	— 1.	9 et 10.	— 2.	— 6-10.
1. — 23.	9. — 1.	— 2.	— —	— 3-5.	— 12-13.
16. — 1.	10. — 4.	— 3.	— —	— 12.	— 14.
— 3.	— 5.	— 4.	2-4.	— 13.	— 16.
— 5.	— 6.	— 5.	5-6.	— —	V. 35. — 1-2.
16. — 8.	20. — 7.	— 6.	— —	37. — un.	— 2.
— 10.	— 8.	— 7.	— —	— —	V. 36. — 1-13.
— 2.	— 9.	— 8.	50. — 45.	— —	— 9.
20. — 2 (1)	— 10.	— 9.	— —	— —	— —
— —	— —	V. 16. — 1-3.	— —	— —	— —
26. — 3.	21. — 5.	— 3.	— —	— —	— —
— —	— —	V. 17. — 1-3.	50. — 22 (1)	58. — 36 (1)	— —
50. — 6.	22. — 6.	— 3.	— —	— —	— —

II.

ACCESSIO SECUNDA.

Coll. I.	Coll. II.	Coll. III.	Coll. IV.	Coll. V.	Coll. Greg.
----------	-----------	------------	-----------	----------	-------------

(Lib. I. T. I.) De summa trinitate et fide catholica
[Coll. 4. De f. c.]

C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	I. 1. c. 1—2. 1—2 (1—2).	C. h. T.	I. 1. c. 1—2. Tralat. 1—2.
----------	----------	----------	-----------------------------	----------	-------------------------------

(Lib. I. T. 2.) De constitutionibus

I. 1. c. 1—7. 1—3 (1—2); 3 (d); 4 (3); 5 (d); 6 (5); 7 (4).	I. 1. c. un. 1 (d).	I. 1. c. 2—5. 1—2 (6—7); 3 (II. 24. c. 27); 4—5 (8—9); Cf. II. 2. c. 5 (10); II. 5. c. 12 (11).	C. h. T.	I. 1. c. 1—8. I. (d); 2 (P. 39. c. 49.); 3 (d); 4 (I. 6. c. 45.); 5 (12); 6—8 (des).	I. 2. c. 1—13. Tralat. 1—13. Addit. 13.
---	------------------------	---	----------	---	---

(Lib. I. T. 3.) De rescriptis.
[Coll. I. et 3. addit... et eorum interpretationibus]

I. 2. c. 1—8. 1—5 (1—5); 6—7 (8—9); 8 (P. 39. c. 12).	I. 2. c. 1—9. 1 (6); 2 (II. 28. c. 35); 3 (7); 4—5. (10—11); 6—7 (des); 8—9 (12—13).	I. 2. c. 1—13. 1 (II. 30. c. 6); 2 (P. 39. c. 41.); 3—13. (14—23).	I. 2. c. 1—5. 1—5 (24—28).	I. 2. c. 1—3. 1 (30); 2—3 (des). Cf. I 15. c. 5. (29); IV 4. c. 4. (31).	I. 3. c. 1—43. Tralat. 1—31. Addit. 32—43.
--	--	---	-------------------------------	--	--

(Lib. I. T. 4.) De consuetudine.

I. 3. c. 1—2. 1 (1); 2 (III. 24. c. 5).	C. h. T.	I. 3. c. 1—7. 1—7 (2—8).	C. h. T.	I. 3. c. 1—4. 1 (9); 2—4 (des). Cf. V. 3. c. 1. (10)	I. 4. c. 1—11. Tralat. 1—10. Addit. 11.
---	----------	-----------------------------	----------	--	---

(Lib. I. T. 5.) De postulatione praelatorum.
[Coll. 5. De post.]

C. h. T.	C. h. T.	I. 4. c. 1—5. 1—5 (1—5).	C. h. T.	I. 4. c. 1—2. 1 (6); 2 (d).	I. 5. c. 1—6. Tralat. 1—6.
----------	----------	-----------------------------	----------	--------------------------------	-------------------------------

(Lib. I. T. 6.) De electione et electi potestate.
[Coll. 1. Addit... et juramento. Coll. 4. De electione.]

Coll. I.	Coll. II.	Coll. III.	Coll. IV.	Coll. V.	Coll. Greg.
I. 4. c. 1-22; 1-2 (1-2); 3 (d); 4 (I. 11. c. 7); 5-8 (des); 9 (I. 11. c. 6); 10 (d); 11 (3); 12-13 (des); 14-18, 5-9; 19 (d); 20 (II. 24. c. 4); 24 (4); 22 (10).	I. 3. c. 1-7; 1 (11); 2 (d); 3 (12); 4 (d); 5-7 (13-15).	I. 5. c. 1-19; 1-19 (16-34).	I. 3. c. 1-11; 1-11 (35-40); 7 (d); 8-11 (41-44).	I. 5. c. 1-5; 1 (46); 2-4 (des); 5-6 (47-48); Cf. I. 1. c. 4 (45).	I. 6. c. 1-60. Tralat. 1-48. Addit. 49-60.

{Lib. I. T. 7.} De translatione episcopi.
{Coll. 3. addit... et electi.}

C. h. T.	C. h. T.	I. 5. c. 1-4; 1-4 (7-4).	C. h. T.	C. h. T.	I. 7. c. 1-4. Tralat. 1-4.
----------	----------	-----------------------------	----------	----------	-------------------------------

{Lib. I. T. 8.} De auctoritate et usu pallii.
{Coll. 2. De usu P. Coll. 4. De usu et actione P.}

C. h. T.	I. 4. c. 1-2; 1-2 (1-2).	I. 7. c. 1-3; 1-3 (3-5).	I. 4. c. un. 1 (8).	I. 6. c. un. 1 (7).	I. 8. c. 1-7. Tralat. 1-7.
----------	-----------------------------	-----------------------------	------------------------	------------------------	-------------------------------

{Lib. I. T. 9.} De renunciatione.

I. 5. c. 1-4; 1 (d); 2-4. (1-5).	I. 5. c. 1-4; 1 (d); 2 (P. 3. c. 20); 3-4 (5-6); Cf. I. 15. c. 1. (7).	I. 8. c. 1-5; 1-2 (8-9); 3 (d); 4-5 (10-11).	I. 5. c. un. 1 (12).	I. 7. c. 1-3; 1 (13); 2 (15); 3 (14).	I. 9. c. 1-15. Tralat. 1-15.
--	---	---	-------------------------	---	---------------------------------

{Lib. I. T. 10.} De supplenda negligentia praetorum.

C. h. T.	I. 6. c. 1-2; 1-2 (1-2).	C. h. T.	I. 6. c. 1-2; 1-2 (3-4). Cf. III. 2. c. 2. (5).	C. h. T.	I. 10. c. 1-5. Tralat. 1-5.
----------	-----------------------------	----------	--	----------	--------------------------------

{Lib. I. T. 11.} De temporibus ordinationum et qualitate ordinandorum.
{Coll. 1. De temp. ordinationis et q. ord. Coll. 2. De temp. ordinationum. Coll. 3. addit...
et ordine praeficiendorum. Coll. 4. De temp. ordinationum.}

I. 6. c. 1-5; 1-3 (1-3); 4 (5); 5 (4). Cf. I. 4. c. 9 (6); II. 17. c. 11 (8).	I. 7. c. 1-2; 1 (9); 2 (d).	I. 9. c. 1-7; 1 (4); 2-5 (10-13); 6-7 (I. 14. c. 9-10).	I. 7. c. un. 1 (15).	C. h. T. Cf. I. 8. c. 2 (14).	I. 11. c. 1-17. Tralat. 1-15. Addit. 16-17.
---	--------------------------------	---	-------------------------	-------------------------------------	---

{Lib. I. T. 12.} De scrutinio in ordine faciendo.
{Coll. 3. De scr. fac.}

C. h. T.	C. h. T.	I. 10. c. un. 1 (1).	C. h. T.	C. h. T.	I. 12. c. un. Tralat. 1.
----------	----------	-------------------------	----------	----------	-----------------------------

Coll. I.	Coll. II.	Coll. III.	Coll. IV.	Coll. V.	Coll. Grég.
----------	-----------	------------	-----------	----------	-------------

)Lib. I. T. 13.) *De ordinatis ab episcopo, qui renunciavit episcopatu.*
[Coll. 1.... qui resignavit episcopatum.]

I. 7. c. un. 1 (1).	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	I. 13. c. 1—2. Tralat. 1. Addit. 2.
------------------------	----------	----------	----------	----------	---

(Lib. I. T. 14.) *De aetate et qualitate et ordine praeficiendorum*
[Coll. 2. De aet. et qual. praef. Coll. 4. De qual. ordinandorum, praeficiendorum
et ordinantium.]

I. 8. c. 1—7 1 (1); 2 (III. 8. c. 1); 3—6 (2—5); 7 (d).	I. 8. c. 1—6. 1—2 (6—7); 3—4 (des); 5 (8); 6 (d).	C. h. T. Cf. I. 9. c. 6—7 (9—10).	I. 8. c. 1—4. 1—4 (11—14).	I. 8. c. 1—2. 1 (15); 2 (I. 11. c. 14).	I. 14. c. 1—15. Tralat. 1—15.
---	--	---	-------------------------------	---	----------------------------------

(Lib. I. T. 15.) *De sacra unctione.*

C. h. T.	C. h. T.	I. 11. c. un. 1 (1).	C. h. T.	C. h. T.	I. 15. c. un. Tralat. 1.
----------	----------	-------------------------	----------	----------	-----------------------------

(Lib. I. T. 16.) *De sacramentis non iterandis.*

C. h. T.	C. h. T.	I. 12. c. un. 1 (1).	C. h. T.	I. 9. c. un. 1 (2).	I. 16. c. 1—3 Tralat. 1—2. Addit. 3.
----------	----------	-------------------------	----------	------------------------	--

(L. I. T. 17.) *De filiis presbyterorum ordinandis vel non.*
[Coll. 1. addit.... nec non in patris ecclesiis tolerandis. Coll. 2. 4. 5.
De filiis presbyterorum.]

I. 9. c. 1—12. 1—4 (1—4); 5 (d); 6—8 (5—7); 9 (d); 10—12 (8—10).	I. 9. c. 1—5. 1 (11); 2 (d); 3—5 (12—14).	C. h. T. Cf. III. 1. c. 4 (5).	I. 9. c. un. 1 (16).	I. 11. c. un. 1 (17).	I. 17. c. 1—18. Tralat. 1—17. Addit. 18.
---	--	--------------------------------------	-------------------------	--------------------------	--

(Lib. I. T. 18.) *De servis non ordinandis et eorum manumissione.*
[Coll. 5. De servis ordinandis.]

I. 10. c. 1—5. 1—5 (1—5).	C. h. T.	I. 15. c. un. 1 (6).	C. h. T.	C. h. T.	I. 18. c. 1—8. Tralat. 1—6. Addit. 8.
------------------------------	----------	-------------------------	----------	----------	---

(Lib. I. T. 19.) *De obligatis ad ratiocinia ordinandis vel non.*

I. 11. c. un. 1 (1).	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	I. 19. c. un. Tralat. 1.
-------------------------	----------	----------	----------	----------	-----------------------------

(Lib. I. T. 20.) *De corpore vitatis ordinandis vel non.*
[Coll. 2. 5. 5. De corp. vit.]

I. 12. c. 1—3. 1 (1); 2 (d); 3 (2).	I. 10. c. un. 1 (5). Cf. III. 5. c. 1 (4).	I. 13. c. 1—2. 1—2 (5—6).	C. h. T.	I. 10. c. 1—2. 1 (d); 2 (7).	I. 20. c. 1—7. Tralat. 1—7.
---	--	------------------------------	----------	---------------------------------	--------------------------------

Coll. I.	Coll. II.	Coll. III.	Coll. IV.	Coll. V.	Coll. Greg.
----------	-----------	------------	-----------	----------	-------------

(Lib. I. T. 21.) De bigamis non ordinandis.

[Coll. 2. 4. De bigamis.]

I. 13. c. 1—5. 1 (d); 2—3 1—2.	I. 12. c. 1—2. 1 (d); 2 (5).	I. 14. 1—2. 1—2 (4—5).	I. 10. o. un. 1 (6).	C. h. T.	I. 21. c. 1—7 Tralat. 1—6.
--------------------------------------	---------------------------------	---------------------------	-------------------------	----------	-------------------------------

(Lib. I. T. 22.) De clericis peregrinis.

[Coll. 1. addit... et eis sine litteris non recipiendis.]

I. 14. c. un. 1 (1).	C. h. T.	I. 16. c. 1—2. 1—2 (2—3).	C. h. T.	I. 12. c. un. 1 (4).	I. 22. c. 1—4 Tralat. 1—4.
-------------------------	----------	------------------------------	----------	-------------------------	-------------------------------

(Lib. I. T. 23.) De officio archidiaconi.

I. 15. c. 1—5. 1 (5); 2 (1); 5 (2); 4—5 4—5. Cf. V. 32. c. 4 (6).	C. h. T.	C. h. T.	I. 11. 1—3. 1—3 (7—9).	I. 11. c. 1—2. 1 (10); 2 (d)	I. 23. c. 1—10. Tralat. 1—10.
---	----------	----------	---------------------------	---------------------------------	----------------------------------

(Lib. I. T. 24.) De officio archipresbyteri.

I. 16. c. 1—5. 1—3 (1—3); 4 (d); 5 (4).	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	I. 24. c. 1—4. Tralat. 1—4.
---	----------	----------	----------	----------	--------------------------------

(Lib. I. T. 25.) De officio primicerii.

I. 17. c. un. 1 (1).	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	I. 25. c. un. Tralat. 1.
-------------------------	----------	----------	----------	----------	-----------------------------

(Lib. I. T. 26.) De officio sacristae.

I. 18. c. un. 1 (1).	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	I. 26. c. un. Tralat. 1.
-------------------------	----------	----------	----------	----------	-----------------------------

(Lib. I. T. 27.) De officio custodis.

I. 19. c. 1—3. 1 (1); 2 (d); 3 (2).	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	I. 27. c. 1—2. Tralat. 1—2.
---	----------	----------	----------	----------	--------------------------------

(Lib. I. T. 28.) De officio vicarii.

[Coll. 1. addit... et ejus beneficio.]

I. 20. c. 1—5. 1 (I. 25. c. 6); 2—5 (1—4).	C. h. T.	I. 17. c. un. 1 (5).	C. h. T.	I. 14. c. un. 1 (6).	I. 28. c. 1—6. Tralat. 1—6.
--	----------	-------------------------	----------	-------------------------	--------------------------------

(Lib. I. T. 29.) De officio et potestate judicis delegati.

[Coll. 5. 4. De off. judicis.]

I. 21. c. 1—25; 1 (d); 2—7 (1—6); 8 (d); 9—10 (7—8); 11—15 (des); 14—21 (9—16); 22—25 (19—20); Cf. IV. 18. c. 4 (17).	I. 12. c. 1—3. 1 (18); 2 (d); 3 (21).	I. 18. c. 1—11. 1—11 (22—32). Cf. III. 15. c. 1 (33); III. 22. c. 1 (34).	I. 12. c. 1—4. 1 (I. 12. c. 7); 2—5 (33—36); 4 (d).	I. 15. c. 1—3. 1 (d); 2 (37); 3 (I. 5. c. 29).	I. 29. c. 1—43. Tralat. 1—37. Addit. 38—43.
--	---	--	--	--	---

<i>Coll. I.</i>	<i>Coll. II.</i>	<i>Coll. III.</i>	<i>Coll. IV.</i>	<i>Coll. V.</i>	<i>Coll. Greg.</i>
<i>(Lib. I. T. 30.) De officio legati.</i> <i>[Coll. 1 addit... [et episcopi].]</i>					
I. 22. c. un. 1 (1).	I. 13. c. un. 1 (2).	I. 19. c. 1—5. 1—5 (3—7).	C. h. T.	C. h. T.	I. 30. c. 1—10. Tralat. 1—7. Addit. 8—10.
<i>(Lib. I. T. 31.) De officio judicis ordinarii.</i> <i>[Coll. 1 De off. et potestate prelati et jud. ord. Coll. 5. de off. et potestate jud. ord.]</i>					
I. (23) c. 1—9. 1 (1); 2 (d); 3 (3); 4 (P. 34. c. 6); 5 (4); 6 (9); 7 (5); 8—9 (des).	I. 14. c. 1—2. 1 (d); 2 (6).	I. 20. c. 1—6. 1—6 (7—12).	I. 13. c. 1—3. 1—3 (13—15).	I. 16. c. 1—4. 1—2 (16—17); 3 (d); 4 (18).	I. 31. c. 1—20. Tralat. 1—18. Addit. 19—20.
<i>(Lib. I. T. 32.) De officio judicis.</i>					
C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T. Cf. I. 21. c. 1 (1).	I. 32. c. 1—2. Tralat. 1. Addit. 2.
<i>(Lib. I. T. 33.) De majoritate et obedientia.</i>					
I. 24. c. 1—5. 1 (1); 2 (3); 3—4 (2); 5 (4).	I. 15. c. un. 1 (I. 9. c. 7).	I. 21. c. 1—5. 1—4 (5—8); 5 (I. 26. c. 16).	I. 14. c. 1—2. 1—2 (9—10).	I. 18. c. 1—3. 1 (11); 2 (d); 3 (12).	I. 33. c. 1—17. Tralat. 1—12. Addit. 13—17.
<i>(Lib. I. T. 34.) De trauga et pace.</i>					
I. 24. c. 1—2. 1—2 (1—2).	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	I. 17. c. 1—2. 1—2 (des).	I. 34. c. 1—2. Tralat. 1—2.
<i>(Lib. I. T. 35.) De pactis.</i>					
I. 26. c. 1—6. 1—6 (1—6).	C. h. T.	C. h. T.	I. 15. c. un. 1 (7).	I. 19. c. un. 1 (d).	I. 35. c. 1—7. Tralat. 1—7.
<i>(Lib. I. T. 36.) De transactionibus.</i>					
I. 27. c. 1—6. 1—6 (1—6).	I. 16. 1—5. 1 (7); 2 (d); 3—5 (8—10).	C. h. T.	C. h. T.	I. 20. c. un. 1 (11).	I. 36. c. 1—11. Tralat. 1—11.
<i>(Lib. I. T. 37.) De postulando.</i>					
I. 28. c. un. 1 (1).	C. h. T.	C. h. T. Cf. III. 38. c. 3. (2).	C. h. T.	I. 21. c. un. 1 (I. 32. c. 1).	I. 37. c. 1—3. Tralat. 1—2. Addit. 3.
<i>(Lib. I. T. 38.) De procuratoribus.</i>					
I. 29. c. un. 1 (1).	I. 18. c. 1—5. 1 (2); 2 (d); 3 (5).	I. 22. c. 1—2. 1—2 (4—5).	I. 16. c. 1—2. 1—2 (6—7).	I. 22. c. 1—2. 1—2 (3—9).	I. 38. c. 1—15. Tralat. 1—9. Addit. 10—15.
<i>(Lib. I. T. 39.) De syndico.</i>					
I. 30. c. un. 1 (1).	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	I. 39. c. un. Tralat. 1.

<i>Coll. I.</i>	<i>Coll. II.</i>	<i>Coll. III.</i>	<i>Coll. IV.</i>	<i>Coll. V.</i>	<i>Coll. Greg.</i>
<i>(Lib. I. T. 40.) De his quae vi metutae causa fiunt.</i>					
I. 30. c. 1—2. 1—2 (1—2).	I. 19. c. un. I (3).	I. 23. c. 1—3. 1—3 (4—6).	C. h. T.	C. h. T.	I. 40. c. 1—7. Tralat. 1—6. Addit. 7.
<i>(Lib. I. T. 41.) De in integrum restitutione.</i> <i>[Coll. 1. addit... ecclesiae vel minorum.]</i>					
I. 31. c. un. 1 (1).	C. h. T.	I. 24. c. 1—4. 1—4 (2—5).	I. 17. c. un. 1 (6).	I. 23. c. 1—2. 1 (7); 2 (d).	I. 41. c. 1—10. Tralat. 1—7. Addit. 8—10.
<i>(Lib. I. T. 42.) De alienatione iudicii mutandi causa.</i> <i>[Coll. 1. addit... facta.]</i>					
I. 32. c. un. 1 (1).	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	I. 42. c. 1—2. Tralat. 1. Addit. 2.
<i>(Lib. I. T. 43.) De arbitris.</i>					
I. 33. c. 1—2. 1—2 (des); Cf. II. 2. c. 4 (1).	I. 20. c. 1—2. 1—2 (2—3).	I. 25. c. 1—4. 1—4 (4—7).	I. 18. c. 1—2. 1—2 (8—9).	I. 24. c. 1—2. 1—2 (10—11).	I. 43. c. 1—14. Tralat. 1—11. Addit. 12—14.
<i>(Lib. II. T. 1.) De iudiciis.</i>					
II. 1. c. 1—9. 1—9 (1—2); 3—4 (des); 5—7 (3—5); 8 (8); 9 (7). Cf. II. 20. c. 1 (6).	II. 1. c. 1—4. 1 (III. 7. c. 4); 2—4 (9—11).	II. 1. c. 1—3. 1 (III. 30. c. 25); 2—3 (12—13); Cf. II. 16. 3 (14); II. 20. c. 3 (15); III. 38. c. 1 (16).	II. 1. c. 1—2. 1 (18); 2 (II. 25. c. 5).	II. 1. c. 1—5. 1 (19); 2 (d); 3 (20); 4 (d); 5 (21).	II. 1. c. 1—21. Tralat. 1—21.
<i>(Lib. II. T. 2.) De foro competenti.</i>					
II. 2. c. 1—7. 1 (1); 2 (d); 3—5 (2—4); 6 (d); 7 (5).	II. 2. c. 1—5. 1 (II. 20. c. 13); 2—5 (6—9).	II. 2. c. 1—5. 1—2 (10—11); 3 (d); 4 (12); 5 (II. 6. c. 3).	II. 2. c. 1—3. 1 (13); 2 (V. 40. c. 26); 3 (14).	II. 7. c. 1—3. 1 (15); 2—3 (des).	II. 2. c. 1—20. Tralat. 1—15. Addit. 16—20.
<i>(Lib. II. T. 3.) De libelli oblatione.</i>					
II. 3. c. un. 1 (1).	C. h. T.	C. h. T. Cf. II. 19. c. 7 (2);	C. h. T.	C. h. T.	II. 3. c. 1—3. Tralat. 1—2. Addit. 3.
<i>(Lib. II. T. 4.) De mutuis petitionibus.</i> <i>[Coll. 1. addit... coram eodem iudice.]</i>					
II. 4. c. 1—3. 1 (d); 4 (II. 11. c. 2); 5 (d).	I. 3. c. un. 1 (2).	C. h. T.	C. h. T.	II. 5. c. un. 1 (d);	II. 4. c. 1—2. Tralat. 1—2.
<i>(Lib. II. T. 5.) De litis contestatione.</i>					
C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	II. 5. c. un. Addit. 1.

Coll. I.	Coll. II.	Coll. III.	Coll. IV.	Coll. V.	Coll. Greg.
----------	-----------	------------	-----------	----------	-------------

(Lib. II. T. 6.) *Ut lite non contestata non procedatur ad testium receptionem vel ad sententiam definitivam.*

C. h. T.	C. h. T.	II. 3. c. 1-5. 1-5 (1-5).	C. h. T.	C. h. T.	II. 6. c. 1-5. Tralat. 1-5.
----------	----------	------------------------------	----------	----------	--------------------------------

(Lib. II. T. 7.) *De juramento calumniae.*

Lib. I. T. 34. 1-7. 1 (d). 2-6. (1-4); 6-7 (5).	C. h. T.	Lib. I. T. 26. c. un. 1 (6).	C. h. T.	Lib. I. T. 25. c. un. 1 (3).	II. 7. c. 1-7. Tralat. 1-5. Addit. 7.
---	----------	---------------------------------	----------	---------------------------------	---

(Lib. II. T. 8.) *De dilationibus.*

C. h. T. Cf. II. 10. c. 3 (1).	II. 4. c. un. 1 (2).	C. h. T.	C. h. T.	II. 4. c. 1-3. 1 (3); 2-3 (des).	I. 8. c. 1-4. Tralat. 1-3. Addit. 4.
-----------------------------------	-------------------------	----------	----------	--	--

(Lib. II. T. 9.) *De feriis.*

II. 7. c. un. 1 (1).	II. 5. c. 1-4. 1 (d); 2-4 (2-4).	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	II. 9. c. 1-5. Tralat. 1-4. Addit. 5.
-------------------------	--	----------	----------	----------	---

(Lib. II. T. 10.) *De ordine cognitionum.*

[Coll. 1. De ord. judiciorum. Coll. 3. De ord. conditionum.
Coll. 5. De ord. cognitionis.]

II. 5. c. un. 1 (1).	C. h. T.	II. 4. c. un. 1 (2).	C. h. T.	II. 5. c. 1-2. 1 (3); 2 (d).	II. 10. c. 1-4. Tralat. 1-3. Addit. 4.
-------------------------	----------	-------------------------	----------	---------------------------------	--

(Lib. II. T. 11.) *De plus petitionibus.*

II. 6. c. un. 1 (d);	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	II. 11. c. un. Addit. 1.
-------------------------	----------	----------	----------	----------	-----------------------------

(Lib. II. T. 12.) *De causa possessionis et proprietatis*

[Coll. 1. addit. ... in eodem judicio nota. Coll. 2. De c. propr. et poss.]

I. 2. c. 1-2. 1 (1); 2 (d).	II. 6. c. un. 1 (2).	II. 5. c. 1-4. 1-4 (3-6).	C. h. T. (Cf. I. 12. c. 1 (7)).	II. 6. c. un. 1 (8).	II. 12. c. 1-8. Tralat. 1-8.
--------------------------------	-------------------------	------------------------------	------------------------------------	-------------------------	---------------------------------

(Lib. II. T. 13.) *De restitutione spoliatorum.*

II. 9. c. 1-8. 1-2 (2-3); 3 (d); 4-6 (4-6); 7 (1); 8 (10).	II. 7. c. 1-5. 1 (7); 2 (d); 3-4 (8-9); 5 (11).	II. 6. c. 1-5. 1 (II. 6. c. 4); 2-5 (12-15).	II. 3. c. 1-3. 1-3 (16-18).	II. 7. c. un. 1 (d).	II. 13. c. 1-18. Tralat. 1-18.
--	--	--	--------------------------------	-------------------------	-----------------------------------

(Lib. II. T. 14.) *De dolo et contumacia.*

[Coll. 1. addit. ... alterius partis puniendi.]

II. 10. c. 1-4. 1-2 (1-2); 8 (II. 8. c. 1); 4 (4). Cf. IV. 18. c. 4 (3).	C. h. T.	II. 7. c. 1-5. 1-3 (5-7).	II. 4. c. 1-2. 1-2 (8-9).	C. h. T.	II. 14. c. 1-10. Tralat. 1-9. Addit. 10.
---	----------	------------------------------	------------------------------	----------	--

Coll. I.	Coll. II.	Coll. III.	Coll. IV.	Coll. V.	Coll. Greg.
----------	-----------	------------	-----------	----------	-------------

(Lib. II. T. 15.) *De eo qui mittitur in possessionem causa rei servandae.*

II. 11. c. 1—2. 1 (1); 2 (d).	II. 8. c. 1—2. 1 (d); 2 (2).	II. 8. c. 1—2. 1 (d); 2 (3).	C. h. T.	II. 8. c. 1—2. 1 (P. 40. c. 28.); 2 (d).	II. 15. c. 1—4. Tralat. 1—3. Addit. 4.
----------------------------------	---------------------------------	---------------------------------	----------	--	--

(Lib. II. T. 16.) *Ut lite pendente nihil innovetur.*

C. h. T.	II. 9. c. 1—2. 1—2 (1—2).	C. h. T. Cf. II. 2. c. 5 (3); II. 6. c. 1 (4).	C. h. T.	II. 9. c. un. 1 (5).	II. 16. c. 1—5. Tralat. 1—5.
----------	------------------------------	--	----------	-------------------------	---------------------------------

Lib. II T. 17.) *De sequestratione possessionum et fructuum.*

[Coll. 5. De seq. possessionum et fructuum.]

C. h. T.	C. h. T.	II. 9. c. un. 1 (1).	C. h. T.	II. 10. c. un. 1 (2).	II. 17. c. 1—5. Tralat. 1—2. Addit. 3.
----------	----------	-------------------------	----------	--------------------------	--

(Lib. II. T. 18.) *De confessis.*

C. h. T.	C. h. T. Cf. V. 6. c. 2 (1).	II. 10. c. un. 1 (2).	C. h. T.	C. h. T.	II. 18. c. 1—8. Tralat. 1—2. Addit. 3.
----------	---------------------------------	--------------------------	----------	----------	--

(Lib. II. T. 19.) *De probationibus.*

II. 12. c. 1—2. 1. (1); 2. (3).	II. 10. 1—4. 1. (2); 2. 4—4. — 6).	II. 11. 1—4. 1—2. (7—8); 3. (d); 4. (9).	II. 6. 1—3. 1. (P. 37. c. 11.); 2—3. (10—11).	II. 11. c. 1—5. 1—3. (12—14).	II. 19. c. 1—15. Tralat. 1—14. Addit. 15.
------------------------------------	--	--	---	----------------------------------	---

(Lib. II. T. 20.) *De testibus et attestationibus.*

[Coll. 2. 4. De testibus.]

II. 15. c. 1—25. 1—3. (des); 5—5. (2—4); 6. (d); 7. (9); 8. (d); 9—19. (10—15); 13. (d); 14—19. (14—19); 20—21. (5—6); 22 (d); 23—24. (7—8); 25. (25); Cf. II. 20. 4. (20); V. 5. c. 5. (21).	II. 12. c. 1—5. 1. (1); 2. (22); 3—4. (26—27); 5. (24). Cf. II. 2. c. 1. (23).	II. 12. c. 1—14. 1—14. (28—41). Cf. III. 14. c. 2. (42).	II. 7. c. 1—6. 1. (I. 21. c. 9.); 2—6. (43—47).	II. 12. c. 1—5. 1—5. (48—52).	II. 20. c. 1—56. Tralat. 1—52. Addit. 53—56.
---	--	--	---	----------------------------------	--

(Lib. II. T. 21.) *De testibus cogendis vel non.*

[Coll. 2. 5. De test. cog.]

II. 14. c. 1—6. 1. (d); 2—4. (1—5); 5—6. (des).	II. 15. c. 1—3. 1—3. (5—7). Cf. II. 15. 1. (4).	C. h. T. Cf. V. 1. c. 3. (8)	C. h. T. Cf. II. 7. 1. (9).	II. 15. c. 1—5. 1. (d); 2—3. (10—11).	II. 21. 1—11. Tralat. 1—11.
--	---	---------------------------------	--------------------------------	---	--------------------------------

(Lib. II. T. 22.) *De fide instrumentorum.*

[Coll. 3. addit. . . et decretalium.]

II. 15. c. 1—5. 1—2. (1—2); 3. (d).	II. 14. c. 1—3. 1—3. (3—5).	II. 15. c. 1—4. 1—4. (6—9).	II. 8. c. un. 1. (10).	II. 14. c. 1—5. 1—5. (des). Cf. 1. 15. c. 1. (11).	II. 22. c. 1—11. Tralat. 1—11.
---	--------------------------------	--------------------------------	---------------------------	--	-----------------------------------

Coll. I.	Coll. II.	Coll. III.	Coll. IV.	Coll. V.	Coll. Greg.
----------	-----------	------------	-----------	----------	-------------

(Lib. II. T. 23.) De praesumptionibus.

II. 16. c. 1—11. 1—2. (1—2); 3. (d); 4—11. (3—10).	II. 15. c. 1—3. 1. (II. 21. 4.); 2. (12); 3. (d). Cf. IV. 1. c. 8. (13).	II. 14. c. 1—3. 1—2. (14—15); 3. Cf. V. 23. c. 9. (16).	C. h. T.	C. h. T.	II. 25. c. 1—16. Tralat. 1—16.
---	---	--	----------	----------	-----------------------------------

(Lib. II. T. 24.) De iure iurando.

II. 17. c. 1—11. 1—4. (5—8); 5. (d); 6—7. (9—10); 8. (d); 9—10. (2—3); 11. (12). Cf. I. 4. c. 20. (4).	II. 16. c. 1—8. 1. (F. 31. 6.); 2. (11); 3. (13); 4. (1); 5—6. (14—15); 7—8. (des).	II. 15. c. 1—15. 1—2. (16—17); 3. (d); 4—15. (18—26). Cf. I. 1. c. 3. (27).	II. 9. c. 1—3. 1—3. (28—30).	II. 15. c. 1—3. 1. (31); 2. (d); 3. (33). Cf. I. 25. c. 1. (32).	II. 24. c. 1—36. Tralat. 1—33. Addit. 34—36.
--	--	---	---------------------------------	---	--

(Lib. II. T. 25.) De exceptionibus.

C. h. T.	II. 11. c. un. 1. (4).	II. 16. c. 1—3. 1—3 (2—4).	C. h. T. Cf. II. 1. 2. (5).	II. 16. c. 1—4. 1. (7); 2—3. (des). 4. (8).	II. 25. 1—14. Tralat. 1—8. Addit. 9—14.
----------	---------------------------	-------------------------------	--------------------------------	--	---

(Lib. II. T. 26.) De praescriptionibus.

II. 18. 1—10. 1. (1); 2. (d); 3—4. (9—5); 5. (d); 6—7. (4—5); 8. (d); 9—10. (6—7).	II. 17. c. 1—3. 1—2 (8—9); 3 (d).	II. 17. c. 1—8. 1—8. (11—18).	II. 10. c. 1—3. 1—2. (des); 3. (20). Cf. V. 12. 1. (19).	II. 17. c. un. 1. (9).	II. 26. 1—20. Tralat. 1—20.
---	---	----------------------------------	---	---------------------------	--------------------------------

(Lib. II. T. 27.) De sententia et re iudicata.

[Coll. 3. De sententiis et de iud.

II. 19. 1—10. 1. (1); 2—4. (1—3); 5. (d); 6—10. (4—8).	II. 18. c. 1—6. 1—3. (des); 4. F. 20. 3.); 5—6. (10—11).	II. 18. 1—13. 1. (d); 2—12. (12—22); 13. (II. 20. 16).	II. 11. c. 1—3. 1—2. (23—24); 3. (d).	II. 18. c. 1—2. 1—2. (des).	II. 27. 1—26. Tralat. 1—24. Addit. 25—26.
---	--	---	---	--------------------------------	---

(Lib. II. T. 28.) De appellationibus, recusationibus et relationibus.

[Coll. 1. De appell. et recus. Coll. 2. 3. 4. 5. De appell.]

II. 20. 1—47. 1—11 (1—11); 12. (I. 3. c. 1); 13—16. (12—14); 17. (II. 27. 1.); 18—19. (des); 20. (15); 21. (d); 22—23 (16—17); 24—26. (des); 27. (18); 28. (d); 29—32. (19—22); 33—36. (des); 37—38. (23—24); 39. (III. 8. 3.); 40. (d); 41—44. (25—28); 45—46. (36—37); 47. (d).	II. 19. 1—19. 1—3. (29—31); 4. (d); 5—7. (32—34); 8—10. (des); 11. (38); 12. (d); 13—14. 39—40); 15. (d); 16—17. (41—42).	II. 19. 1—13. 4—13. (43—53); Cf. III. 10. un. (56).	II. 12. c. 1—5. 1—5 (57—61).	II. 19. c. 1—6. 1—5. (62—66); 6. (d).	II. 28. 1—75. Tralat. 1—66. Addit. 67—75.
---	---	--	---------------------------------	---	---

Coll. I.	Coll. II.	Coll. III.	Coll. IV.	Coll. V.	Coll. Greg.
----------	-----------	------------	-----------	----------	-------------

(Lib. II. T. 29.) *De clericis peregrinantibus.*
[Coll. 2. De peregrinantibus.]

C. h. T.	II. 20. c. un. 1. (1).	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	II. 29. c. un. Tralat. 1.
----------	---------------------------	----------	----------	----------	------------------------------

(Lib. II. T. 30.) *De confirmatione utili vel inutili.*

II. 21. c. 1—2. 1—2. (1—2).	II. 21. c. un. 1. (3).	II. 21. c. 1—3. 1—2. (1—3); 3. (7). Cf. I. 2. c. t. 6.	C. h. T.	II. 20. c. 1—4. 1—2. (8—9); 3—4. (des).	II. 30. c. 1—9. Tralat. 1—9.
--------------------------------	---------------------------	---	----------	---	---------------------------------

(Lib. III. T. 1.) *De vita et honestate clericorum.*
[Coll. 2. addit. . . et cohabitatione mulierum.]

III. 1. c. 1—10. 1—2. (1—2); 3—4. (4—5); 5. (d); 6. (6); 7. (3); 8. (8); 9. (d); 10. (g). Cf. III. 38. 6. (7).	III. 1. c. un. 1. (d).	III. 1. c. 1—4. 1—2. (10—11); 3. (F. 37. c. 3); 4. (12).	III. 7. c. 1—4. 1. (II. 3. c. 7.); 2—4. (13—15).	III. 1. c. 1—3. 1. (d); 2. (16); 3. (d).	III. 1. c. 1—16. Tralat. 1—16.
--	---------------------------	---	--	--	-----------------------------------

(Lib. III. T. 2.) *De cohabitatione clericorum et mulierum.*
[Codd. 1. addit. . . et clericis concubinariis.]

III. 2. c. 1—12. 1. (1); 2. (d); 3—5. (3—4); 6. (d); 7. (6); 8. (5); 9—11. (des); 12. F. 31. c. 4.)	C. h. T. Cf. I. 1. c. 1. (7).	III. 2. c. 1—2. 1—2. (8—9).	C. h. T.	C. h. T.	III. 2. c. 1—10. Tralat. 1—9. Addit. 10.
---	----------------------------------	--------------------------------	----------	----------	--

(Lib. III. T. 3.) *De clericis conjugatis.*

III. 3. c. 1—7. 1. (1); 2. (d); 3. (2); 4. (d); 5. (3); 6—7. des)	III. 2. c. 1—2. 1. (4); 2. (d).	III. 3. c. 1—2. 1—2. (5—6). Cf. IV. 1. c. 4. (7).	C. h. T. Cf. III. 1. 1. (8).	III. 2. c. 1—4. 1. (g); 2—3. (des); 4. (10).	III. 3. c. 1—10. Tralat. 1—10.
---	------------------------------------	--	---------------------------------	--	-----------------------------------

(Lib. III. T. 4.) *De clericis non residentibus in ecclesia vel praebenda.*

[Coll. 1. De cl. non res. in eccl. praebendata. Coll. 2. De cl. n. r. in eccl. praebendaria.
Coll. 3. De cl. n. r. praebendatis in ecclesia. Coll. 5. De cl. n. r. in ecclesiis.]

III. 4. c. 1—4. 1—4. (1—4). Cf. III. 5. 4. (7).	III. 3. c. 1—3. 1—2. (5—6); 3. (8).	III. 4. c. 1—4. 1—4. (9—12).	C. h. T.	III. 3. c. 1—3. 1—3. (13—15).	III. 3. (1—17). Tralat. 1—15. Addit. 16—17.
---	---	---------------------------------	----------	----------------------------------	---

(Lib. III. T. 5.) *De praebendis et dignitatibus.*

[Coll. 1. 2. 5. De praebendis. Coll. 3. addit. . . clericorum.]

III. 5. c. 1—14. 1—3. (1—3); 4. (III. 4. c. 7); 5—6. (4—5); 7. (d); 8—14. (6—12). Cf. III. 22. c. 7. (13); V. 27. c. 4. (14).	III. 4. c. 1—3. 1. (15); 2—3. (des).	III. 5. c. 1—11. 1. (16); 2. (III. 10. 8.); 3. (17); 4. (d); 5—9. (18—22); 10. (d); 11. (23). Cf. IV. 9. c. un. (24).	III. 2. c. 1—7. 1. (25); 2. (I. 10. c. 5.); 3. (26); 4—7. (28—31). Cf. III. 3. c. 3. (27).	III. 4. c. 1—5. 1. (32); 2. (d); 3. (33); 4. (I. 3. (31)); 5. (34).	III. 5. c. 1—38. Tralat. 1—34. Addit. 35—38.
---	--	--	--	---	--

Coll. I.	Coll. II.	Coll. III.	Coll. IV.	Coll. V.	Coll. Greg.
----------	-----------	------------	-----------	----------	-------------

(Lib. III. T. 6.) De clerico aegrotante vel debilitato.
{ Coll. 1. 3. De cl. aeg. et deb. Coll. 2. De cl. deb. }

III. 6. c. 1—3. 1—3. (1—3.)	III. 5. c. 1—2. 1. (f. 20. c. 4); 2. (4).	III. 6. c. un. 1. (5).	C. h. T.	III. 5. c. un. 1. (6).	III. 6. 1—6. Tralat. 1—6.
--------------------------------	---	---------------------------	----------	---------------------------	------------------------------

(Lib. III. T. 7.) De institutionibus.

III. 7. c. 1—3. 1. (5); 2—3. (des).	III. 6. c. 1—5. 1. (1); 2. (d); 3. (2); 4—5 (des). Cl. II. 1. 1. (4).	III. 7. c. 1—4. 1. (5); 2. (d); 3—4 (6—7).	C. h. T.	C. h. T.	III. 7. c. 1—7. Tralat. 1—7.
---	---	--	----------	----------	---------------------------------

(Lib. III. T. 8.) De concessione prae bendae et ecclesiae non vacantis.
{ Coll. 2. De conc. praebendarum. Coll. 3. De c. praeb. et dignitatibus vel ecclesiae non vac. }

III. 8. c. 1—2. 1—2. c. (1—2.)	III. 7. c. 1—4. 1—4. (des).	III. 8. c. 1—10. 1—10. (4—13).	III. 3. c. 1—4. 1—2. (14—15); 3. (f. 1. c. 23); 4. (III. 5. c. 17).	III. 6. c. 1—2. 1. (16.); 2. (d).	III. 8. c. 1—16. Tralat. 1—16.
-----------------------------------	--------------------------------	-----------------------------------	--	--------------------------------------	-----------------------------------

(Lib. III. T. 9.) Ne sede vacante aliquid innovetur.
{ Coll. 3. Ne vac. s. al. in. Coll. 5. Ut s. v. nihil in. }

C. h. T.	C. h. T.	III. 9. c. un. 1. (1).	C. h. T.	III. 7. c. 1—2. 1—2. (2—3).	III. 9. c. 1—3. Tralat. 1—3.
----------	----------	---------------------------	----------	--------------------------------	---------------------------------

(Lib. III. T. 10.) De his, quae fiunt a praelato sine consensu capituli.
{ Coll. 1. De iis, quae conceduntur ab episcopo, sine consensu clericorum. Coll. 2. De his, quae f. a praelatis s. c. cap. Coll. 3. De his, q. conceduntur s. c. cap. Coll. 3. De his, quae fiunt vel conceduntur a praelatis s. cons. cap. }

III. 9. c. 1—5. 1—5. (1—5).	III. 8. c. un. 1. (6).	III. 11. 1—4. 1—4. (7—9).	C. h. T.	III. 8. c. 1—3. 1. (10); 2—3. (des).	III. 10. 1—10. Tralat. 1—10.
--------------------------------	---------------------------	------------------------------	----------	--	---------------------------------

(Lib. III. T. 11.) De his, quae fiunt a maiori parte capituli.

III. 10. c. un. 1. (1).	III. 9. c. 1—2. 1. (d); 2. (2).	III. 12. c. un. 1. (3).	III. 4. c. un. 1. (4).	III. 9. c. un. 1. (d).	III. 11. c. 1—4. Tralat. 1—4.
----------------------------	------------------------------------	----------------------------	---------------------------	---------------------------	----------------------------------

(Lib. III. T. 12 Ut ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur.

C. h. T.	C. h. T.	III. 10. c. un. 1. (1).	C. h. T.	C. h. T.	III. 11. c. un. Tralat. 1.
----------	----------	----------------------------	----------	----------	-------------------------------

(Lib. III. T. 13.) De rebus ecclesiae alienandis vel non.

III. 11. 1—8. 1—5. (1—3); 4. (5); 5. (4); 6—7. (6—7); 8. (d).	III. 10. c. 1—2. 1—2. (8—9).	III. 13. c. 1—2. 1—2. (10—11).	III. 5. c. un. 1. (12).	III. 10. c. 1—2. 1—2. (des).	III. 13. 1—12. Tralat. 1—12.
---	---------------------------------	-----------------------------------	----------------------------	---------------------------------	---------------------------------

(Lib. III. T. 14.) De precariis.

III. 12. 1—2. 1—2. (1—2).	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	III. 14. 1—3. Tralat. 1—2. Addit. 3.
------------------------------	----------	----------	----------	----------	--

<i>Coll. I.</i>	<i>Coll. II.</i>	<i>Coll. III.</i>	<i>Coll. IV.</i>	<i>Coll. V.</i>	<i>Col. Greg.</i>
<i>(Lib. III. T. 15.) De commodato.</i> <i>[Coll. I. Commodati.]</i>					
III. 15. 1—2. 1—2 (des).	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	III. 15. c. un. Addit. 1.
<i>(Lib. III. T. 16.) De deposito.</i> <i>[Coll. I. Depositū.]</i>					
III. 16. 1—2. 1 (d); 2 (1).	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	III. 16. c. 1—2. Tralat. 1 Addit. 2.
<i>(Lib. III. T. 17.) De emptione et venditione.</i>					
III. 15. 1—4. 1 (d); 2—4 (1—3).	III. 11. 1—2. 1 (d); 2 (4).	III. 14. 1—2. 1—2 (5—6).	C. h. T.	C. h. T.	III. 17. c. 1—6. Tralat. 1—6.
<i>(Lib. III. T. 18.) De locato et conducto.</i> <i>[Coll. 2. De locatione et conducione.]</i>					
C. h. T.	III. 12. c. un. 1 (1);	C. h. T.	C. h. T.	III. 11. c. 1—2. 1 (2); 2 (d).	III. 18. c. 1—2. Tralat. 1—2 Addit. 3.
<i>(Lib. III. T. 19.) De rerum permutatione.</i>					
III. 16. c. 1—4. 1—4 (1—4).	III. 15. 1—4. 1—2 (5—6).	III. 15. c. un. 1. (7). Cf. III. 5. c. 2 (8).	C. h. T.	C. h. T.	III. 19. c. 1—9. Tralat. 1—8. Addit. 9.
<i>(Lib. III. T. 20.) De feudis.</i>					
C. h. T.	C. h. T.	III. 16. c. 1—2. 1—2 (1—2).	C. h. T.	C. h. T.	III. 20. c. 1—2. Tralat. 1—2.
<i>(Lib. III. T. 21.) De pignoribus et aliis cautionibus.</i> <i>[Coll. 1. 3. De pignoribus.]</i>					
III. 17. c. 1—5. 1—5 (1—3).	C. h. T.	III. 17. c. 1—3. 1—3 (4—6).	III. 7. c. un. 1 (7);	III. 12. c. un. 1 (d).	III. 21. c. 1—8. Tralat. 1—7. Addit. 8.
<i>(Lib. III. T. 22.) De fidejussoribus.</i>					
III. 18. c. 1—5. 1—2 (des); 3—5 (1—3).	C. h. T.	C. h. T.	III. 6. c. un. 1 (4).	C. h. T.	III. 22. c. 1—5. Tralat. 1—4. Addit. 5.
<i>(Lib. III. T. 23.) De solutionibus.</i>					
III. 19. c. un. 1 (1).	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	III. 23. c. 1—4. Tralat. 1. Addit. 2—4.
<i>(Lib. III. T. 24.) De donationibus.</i>					
III. 20. c. 1—3. 1—3 (1—3). Cf. III. 33. c. 25 (4).	C. h. T.	III. 18. c. 1—6. 1 (d); 2—6 (5—9).	C. h. T.	C. h. T.	III. 24. c. 1—10. Tralat. 1—9. Addit. 10.

Coll. I.	Coll. II.	Coll. III.	Coll. IV.	Coll. V.	Coll. Greg.
----------	-----------	------------	-----------	----------	-------------

(Lib. III. T. 25.) De peculio clericorum.

III. 21. c. 1—7; 1—5. (1—5); 4—5 (des); 6—7 (4—5).	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	III. 25. c. 1—5. Tralat. 1—5.
---	----------	----------	----------	----------	----------------------------------

*(Lib. III. T. 26.) De testamentis et ultimis voluntatibus.
[Coll. 3. De testamentis.]*

III. 22. 1—14; 1 (d); 2—3 (1—2); 4—6 (7—9); 7 (III. 5. 13); 8 (I. 9. c. 4); 9—10 (10—11); 11 (6); 12—14 (3—5).	III. 14. c. 1—2. 1 (d); 2 (12);	III. 19. c. 1—3. 1—3 (15—15); Cf. II. 18. c. 13. (16)	C. h. T.	III. 13. c. un. 1 (d).	III. 26. c. 20. Tralat. 1—16. Addit. 17—20.
--	------------------------------------	--	----------	---------------------------	---

(Lib. III. T. 27.) De successionibus ab intestato.

III. 23. c. 1—4; 1—2 (1—2); 3—4 (des).	C. h. T.	III. 20. c. un. 1 (3).	C. h. T.	III. 14. c. un. 1 (d).	III. 27. c. 1—3. Tralat. 1—3.
--	----------	---------------------------	----------	---------------------------	----------------------------------

(Lib. III. T. 28.) De sepulturis.

III. 24. c. 1—8. 1—2 (des); 3—6 (1—4); 7—8 (7—8);	III. 15. c. 1—3. 1—2 (5—6); 3. (g).	III. 21. c. 1—3. 1—3 (10—12).	III. 8. c. un. 1 (d).	III. 15. c. un. 1 (13).	III. 28. 1—14. Tralat. 1—13. Addit. 14.
--	---	----------------------------------	--------------------------	----------------------------	---

(Lib. III. T. 29.) De parochiis et alienis parochianis.

III. 25. c. 1—5. 1—3 (1—3); 4 (d); 5 (4).	III. 16. c. un. 1 (5).	III. 22. c. un. 1. (I. 29. c. 34.)	C. h. T.	C. h. T.	III. 29. c. 1—5. Tralat. 1—5.
---	---------------------------	---------------------------------------	----------	----------	----------------------------------

*(Lib. III. T. 30.) De decimis, primitiis et oblationibus.
[Coll. 2. 3. De decimis. Coll. 5. De dec. et oblat.]*

III. 26. 1—30; 1 (d); 2 (5); 3—4 (6—7); 5 (d); 6 (8); 7 (2); 8 (d); 9—11 (9—11); 12 (d); 13 (12); 14—16 (des); 17—18 5—4; 19—22 (des); 23 (19); 24 (d); 25—28 (13—16); 29 (20); 30 (d).	III. 17. c. 1—8. 1 (1); 2—3 (17—18); 4 (22); 5 (21); 6—8 (des).	III. 23. c. 1—5. 1 (24); 2—3 (26—27); 4 (d); 5 (28).	III. 9. c. 1—7. 1—3 (29—31); 4 (25); 5—7 (32—34).	III. 16. c. 1—4. 1—4 (des)	III. 30. c. 1—35. Tralat. 1—34. Addit. 35.
---	---	---	--	-------------------------------	--

*(Lib. III. T. 31.) De regularibus et transeuntibus ad religionem.
[Coll. 3. De reg. tr. ad relig.]*

III. 27. 1—11. 1 (d); 2 (7); 3—7 (1—5); 8—11 (8—11);	III. 18. c. 1—6. 1 (6); 2 (d); 3—5 (12—14); 6 (d).	III. 24. c. 1—7. 1—4 (15—18); 5 (d); 6—7 (19—20);	III. 10. c. un. 1 (21).	III. 17. c. 1—4. 1—3 (des); 4 (22);	III. 31. c. 1—24. Tralat. 1—22. Addit. 23—24.
---	---	--	----------------------------	---	---

<i>Coll. I.</i>	<i>Coll. II.</i>	<i>Coll. III.</i>	<i>Coll. IV.</i>	<i>Coll. V.</i>	<i>Coll. Greg.</i>
-----------------	------------------	-------------------	------------------	-----------------	--------------------

(Lib. III. T. 32.) De conversione conjugatorum.

III. 28. c. 1—9. 1—8 (1—8); 9 (d).	III. 19. c. 1—4. 1—4 (9—12);	III. 25. c. 1—3. 1—3 (14—16). Cl. III. 24. 2 (15)	III. 11. c. un. 1 (17).	III. 18. c. un. 1 (18).	III. 32. c. 1—21. Tralat. 1—18. Addit. 19—21.
--	---------------------------------	---	----------------------------	----------------------------	---

(Lib. III. T. 33.) De conversione infidelium.

C. h. T.	III. 20. c. 1—2. 1 (d); 2 (1).	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	III. 33. c. 1—2. Tralat. 1. Addit. 2.
----------	-----------------------------------	----------	----------	----------	---

(Lib. III. T. 34.) De voto et voti redemptione.

III. 29. c. 1—2. 1—2 (1—2).	III. 21. c. 1—4. 1—2 (3—4); 3—4 (des).	III. 16. c. 1—5. 1—5 (5—9).	C. h. T.	III. 19. c. un. 1 (d) Cf. III. 20. c. 1. (11).	III. 34. c. 1—11. Tralat. 1—11.
--------------------------------	--	--------------------------------	----------	--	------------------------------------

(Lib. III. T. 35.) De statu monachorum et canonicorum regularium.

[*Coll. 1. De st. monachorum et cellis eorum. Coll. 2. De st. regularium.*
Coll. 4. De statu religiosorum.]

III. 50. c. 1—2. 1—2 (1—2);	III. 22. c. 1—6. 1 (d); 2 (5); 3—5 (des); 6 (4).	III. 27. c. 1—2. 1—2 (5—6);	III. 12. c. 1—2. 1 (d); 2 (4).	III. 20. c. 1—4. 1 (d) Cf. III. 20. 2—5 (des); 4 (8).	III. 35. c. 1—8. Tralat. 1—8.
--------------------------------	---	--------------------------------	-----------------------------------	--	----------------------------------

(Lib. III. T. 36.) De religiosis domibus ut episcopo sint subjectae.

[*Coll. 4. De relig. domibus.*]

III. 51. c. 1—4. 1 (1); 2 (3); 3 (2); 4 (4).	C. h. T.	III. 28. c. 1—2. 1—2 (5—6);	III. 15. c. 1—3. 1—3 (7—9).	C. h. T.	III. 36. c. 1—9. Tralat. 1—9.
--	----------	--------------------------------	--------------------------------	----------	----------------------------------

(Lib. III. T. 37.) De capellis monachorum et aliorum religiosorum.

[*Coll. 5. De capellis clericorum et monachorum.*]

III. 32. c. 1—3. 1 (1); 2 (P. 33. c. 3.); 3 (d).	III. 25. c. 1—3. 1 (2); 2 (d).	III. 29. c. un. 1 (2).	C. h. T.	III. 21. c. 1—3. 1 (d); 2—3 (3—4).	III. 37. c. 1—4. Tralat. 1—4.
--	-----------------------------------	---------------------------	----------	--	----------------------------------

(Lib. III. T. 38.) De jure patronatus.

[*Coll. addit. . . et ecclesiis a laicis concessis.*]

III. 33. c. 1—30. 1—2 (1—2); 3 (d); 4—5 (3—4); 6 (d); 15—18 (12—15); 19 (d); 20—23 (16—19); 24 (d); 25 (20); 26 (d); 27 (21); 28 (d); 29—30 (25—24); Cl. I. 8. c. 5 (22).	III. 24. c. 1—2. 1 (d); 2 (25).	III. 50. c. 1—5. 1—5 (26—30).	C. h. T.	III. 22. c. 1—2. 1—2 (des).	III. 38. c. 1—31. Tralat. 1—30. Addit. 31.
---	------------------------------------	----------------------------------	----------	--------------------------------	--

Coll. I.	Coll. II.	Coll. III.	Coll. IV.	Coll. V.	Coll. Greg.
----------	-----------	------------	-----------	----------	-------------

(Lib. III. T. 59.) De censibus, exactionibus et procuracionibus.
[Coll. 4. De censibus. Coll. 5. De censibus et exactionibus.]

III. 54. c. 1—10. 1—2 (1—2); 3 (d); 4 (3); 5—8 (5—8); 9 (d); 10 (9). Cf. I. 24. 2. (10); V. 2. c. 17 et 18. (11. 12).	III. 25. c. 1—4. 1—2 (15—14); 3 (d); 4 (15).	III. 37. c. 1—7. 1—7 (16—22).	III. 13. c. 1—4. 1 (P. 40. c. 26); 2 (23); 3—4 (III. 40. c. 7—8).	III. 26. c. 1—5. 1 (24); 2—3 (des).	III. 39. c. 1—27. Tralat. 1—24). Addit. 25—27.
--	--	----------------------------------	--	---	--

(Lib. III. T. 40.) De consecratione ecclesie vel altaris.
[Coll. 5. De dedicatione ecclesiarum vel altarium.]

C. h. T.	V. 20. c. un. 1 (1).	III. 51. c. 1—3. 1—3 (2—4).	III. 14. c. un. 1 (6). Cf. I. 4. c. un. (5). III. 15. c. 1 (7).	III. 23. c. un. 1 (8).	III. 40. c. 1—10. Tralat. 1—8. Addit. 9—10.
----------	-------------------------	--------------------------------	--	---------------------------	---

(Lib. III. T. 41.) De celebratione missarum et sacramento eucharistie et divinis officiis.
[Coll. 5. De celebratione missarum, et sacramento eucharistie, et aqua, quae exivit de latere Christi. Coll. 4. De celebr. divini officii. Coll. 5. De celebr. missarum.]

C. h. T.	C. h. T. V. 22. 1—2 (1—2).	III. 33. c. 1—7. 1—2 (3—4); 3 (d); 4—7 (5—8);	III. 15. c. 1—2. 1. (III. 40. c. 7); 2 (9).	III. 24. c. 1—7. 1—2 (10—11); 3 (d); 4—6 (12—14); 7 (d).	III. 41. c. 1—14. Tralat. 1—14.
----------	-------------------------------	--	---	--	------------------------------------

(Lib. III. T. 42.) De baptismo et ejus effectu.
[Coll. 2. De bapt. puororum.]

C. h. T.	V. 19. c. 1—2. 1—2 (1—2);	III. 34. c. 1—3. 1—3 (3—5).	III. 16. c. 1—2. 1 (6); 2 (III. 44. c. 1).	C. h. T.	III. 42. c. 1—6. Tralat. 1—6.
----------	------------------------------	--------------------------------	--	----------	----------------------------------

(Lib. III. T. 43.) De presbytero non baptizato
[Coll. 1. De presb. nondum baptizato.]

V. 35. c. 1—2. 1—2 (1—2).	C. h. T.	V. 22. c. un. 1 (3).	C. h. T.	C. h. T.	III. 43. c. 1—3. Tralat. 1—3.
------------------------------	----------	-------------------------	----------	----------	----------------------------------

(Lib. III. T. 44.) De custodia eucharistie et aliorum sacramentorum.

C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T. Cf. III. 16. 2. (1); III. 17. c. 1 (2).	C. h. T.	III. 44. c. 1—2). Tralat. 1—6.
----------	----------	----------	--	----------	-----------------------------------

(Lib. III. T. 45.) De reliquiis et veneratione sanctorum.
[Coll. 2. De vener. sanctorum.]

C. h. T.	V. 21. c. un. 1 (1).	C. h. T.	C. h. T. Cf. III. 17. 2 (2).	C. h. T.	III. 45. c. 1—2. Tralat. 1—2.
----------	-------------------------	----------	---------------------------------	----------	----------------------------------

(Lib. III. T. 46.) De observatione jejuniorum.
[Coll. 3. De observantia jejuniorum.]

C. h. T.	C. h. T.	III. 35. c. 1—2. 1—2 (1—2).	C. h. T.	III. 25. c. un. 1 (3).	III. 46. c. 1—5. Tralat. 1—3.
----------	----------	--------------------------------	----------	---------------------------	----------------------------------

Coll. I.	Coll. II.	Coll. III.	Coll. IV.	Coll. V.	Coll. Greg.
----------	-----------	------------	-----------	----------	-------------

(Lib. III. T. 47.) De purificatione post partum.

C. h. T.	C. h. T.	III. 56. c. un. 1. (1).	C. h. T.	C. h. T.	III. 47. c. un. Tralat. 1.
----------	----------	----------------------------	----------	----------	-------------------------------

(Lib. III. T. 48.) De ecclesiis aedificandis vel reparandis.

[Coll. 1. De eccl. aed. et repar. Coll. 2. De eccl. aedif.]

III. 35. c. 1—4. 1—3 (2—4); 4. (1).	III. 26. c. 1—5. 1—2. (des). 3. (F. 32. c. 2.); 4—5. (5—6).	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	III. 48. c. 1—6. Tralat. 1—6.
---	--	----------	----------	----------	----------------------------------

(Lib. III. T. 49) De immunitate ecclesiarum, coemeterii et rerum ad eas pertinentium.

[Coll. 1. De imm. ecclesiae, coem. etc. Coll. 3. De imm. ecclesiarum, Coll. 4. De imm. ecclesiae, et ejus ornatu et reverentia reliquiarum.]

III. 36. c. 1—4. 1—4 (1—4).	III. 27. c. 1—2. 1. (d); 2. (5).	III. 32. c. un. 1. (6).	III. 17. c. 1—2. 1. (III. 44. 2.); 2 (III. 45. 2.). C. III. 13. 3—4. (7—8).	C. h. T.	III. 49. 1—10. Tralat. 1—8. Addit. 9—10.
--------------------------------	-------------------------------------	----------------------------	---	----------	--

(Lib. III. T. 50.) Ne clerici vel monachi secularibus negotiis se immisceant.

[Coll. 4. Ne clerici seculari negotio se immisceant.]

III. 37. 1—8. 1 (1); 2—3 (3—4); 4 (d); 5 (6); 6 (5); 7 (7); 8 (2).	C. h. T.	III. 38. c. 1—5. 1 (II. 1. 16.); 2 (F. 37. c. 9.); 3 (I. 37. c. 2.).	III. 29. c. 1—2. 1—2. (8—9).	III. 27. c. un. 1. (10).	III. 50. c. 1—10. Tralat. 1—10.
---	----------	---	---------------------------------	-----------------------------	------------------------------------

(Lib. IV. T. 1.) De sponsalibus et matrimonio.

[Coll. 2. 3. 4. De spons. et matrimoniis.]

IV. 1. c. 1—10. 1 (4); 2—3. (des); 4—9. (3—10); 10 (d); 11 (2); 12 (17); 13 (11); 14 (I. 23. 11.); 15. (d); 16—17. (12—13); 18 (5); 19 (d); 20. (18).	IV. 1. c. 1—8. 1 (1); 2 (15); 3 (19); 4 (16); 5 (20); 6 (d); 7. (21); 8 (II. 23. c. 13.).	IV. 1. c. 1—5. 1 (21); 2 (d); 3—5 (23—25).	IV. 1. c. 1—2. 1—2 (26—27).	IV. 1. c. 1—3. 1 (d); 2 (28); 3. (d).	IV. 1. c. 1—32. Tralat. 1—28. Addit. 29—32.
---	--	--	--------------------------------	---	---

(Lib. IV. T. 2.) De desponsatione impuberum.

IV. 2. c. 1—14. 1 (d); 2 (1); 3 (d); 4 (2); 5—6 (4—5); 7 (3); 8—10 (6—8); 11 (d); 12—14 (9—11).	IV. 2. c. un. 1 (12).	IV. 2. c. 1—2. 1—2. (13—14).	C. h. T.	C. h. T.	IV. 2. c. 1—14. Tralat. 1—14.
--	--------------------------	---------------------------------	----------	----------	----------------------------------

Coll. I.	Coll. II.	Coll. III.	Coll. IV.	Coll. V.	Coll. Greg.
----------	-----------	------------	-----------	----------	-------------

(Lib. IV. T. 3.) De clandestina desponsatione.
[Coll. 4. De clandestino matrimonio.]

IV. 3. c. 1—3. 1 (d); 2—3 (1—2).	IV. 3. c. 1—3. 1—2 (des); 1 (IV. 13. c. 5).	C. h. T.	IV. 2. c. un. 1 (3).	C. h. T.	IV. 3. c. 1—3. Tralat. 1—3.
--	---	----------	-------------------------	----------	--------------------------------

(Lib. IV. T. 4.) De sponsa duorum.
[Coll. 1. addit.... et sponso duorum.]

IV. 4. c. 1—9. 1—3 (1—3); 4—8 (des); 9 (4).	C. h. T.	IV. 3. c. un. 1 (5).	C. h. T.	C. h. T.	IV. 4. c. 1—5. Tralat. 1—5.
--	----------	-------------------------	----------	----------	--------------------------------

(Lib. IV. T. 5.) De conditionibus apposis in desponsatione vel in aliis contractibus.
[Coll. 3. De cond. apposis desponsationibus.]

IV. 5. c. 1—4. 1—2 (1—2); 3—4 (4—5). Cf. IV. 1. 4 (3).	C. h. T.	IV. 4. c. un. 1 (6).	C. h. T.	C. h. T.	IV. 5. c. 1—7. Tralat. 1—6. Addit. 7.
---	----------	-------------------------	----------	----------	---

(Lib. IV. T. 6.) Qui clerici vel monachi matrimonium contrahere possunt.
[Coll. 2. Qui voventes matr. contr. possunt.]

IV. 6. c. 1—8. 1—2 (1—2); 5—5 (des); 6 (3); 7—8 (4—5).	IV. 4. c. 1—2. 1 (d); 2 (6).	IV. 5. c. un. 1 (7).	C. h. T.	C. h. T.	IV. 6. c. 1—7. Tralat. 1—7.
---	---------------------------------	-------------------------	----------	----------	--------------------------------

(Lib. IV. T. 7.) De eo, qui duxit in matrimonium quam polluit per adulterium.
[Coll. 1. De eo, q. d. in m. q. p. adulterio. Coll. 3. De eo, q. d. in matrimonium eam.
quam prius polluit per adulterium.]

IV. 7. c. 1—3. 1—5. (1—3).	IV. 5. c. 1—2. 1—2 (4—5).	IV. 6. c. 1—2. 1—2 (6—7).	C. h. T.	C. h. T.	IV. 7. c. 1—8. Tralat. 1—7. Addit. 8.
-------------------------------	------------------------------	------------------------------	----------	----------	---

(Lib. IV. T. 8.) De conjugio leprosororum.

IV. 8. c. 1—3. 1—5 (1—3).	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	IV. 8. c. 1—3. Tralat. 1—3.
------------------------------	----------	----------	----------	----------	--------------------------------

(Lib. IV. T. 9.) De conjugio servorum.
[Coll. 1. addit.... vel disparis conditionis. Coll. 3. addit.... et impari conditione.]

IV. 9. c. 1—3. 1—3 (1—3).	C. h. T.	IV. 7. c. un. 1 (4).	C. h. T.	C. h. T.	IV. 9. c. 1—4. Tralat. 1—4.
------------------------------	----------	-------------------------	----------	----------	--------------------------------

(Lib. IV. T. 10.) De natis ex libero ventre.

IV. 10. c. un. 1 (1).	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	IV. 10. c. un. Tralat. 1.
--------------------------	----------	----------	----------	----------	------------------------------

(Lib. IV. T. 11.) De cognatione spiritali.
[Coll. 1. addit.... et filiis autem vel post compaternitatem genitis.]

IV. 11. c. 1—3. 1—3 (1—3).	IV. 6. c. 1—3. 1—2 (4—5); 3 (4);	IV. 8. c. 1—2. 1—2 (6—7).	C. h. T.	C. h. T.	IV. 11. c. 1—8. Tralat. 1—7. Addit. 8.
-------------------------------	--	------------------------------	----------	----------	--

Coll. I.	Coll. II.	Coll. III.	Coll. IV.	Coll. V.	Coll. Greg.
----------	-----------	------------	-----------	----------	-------------

(Lib. IV. T. 12.) De cognatione legali.

IV. 12. c. un. 1 (1).	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	IV. 12. c. un. Tralat. 1.
--------------------------	----------	----------	----------	----------	------------------------------

*(Lib. IV. T. 13.) De eo, qui cognovit consanguineam uxoris suae vel sponsae.
[Coll. 1. De eo, q. cogn. consanguineam suae uxoris. vel sponsam sui consanguinei.
Coll. 2. De eo, q. cog. cons. suae uxoris.]*

IV. 13. c. 1—5. 1 (1); 2 (d); 3 (2); 4—5 (des).	IV. 7. c. 1—4. 1 (d); 2—4 (3—5).	IV. 9. c. 1—4; 1—4 (6—9) Cf. IV. 10. c. 5 (10).	C. h. T.	C. h. T.	IV. 13. c. 1—11. Tralat. 1—10. Addit. 1.
--	--	--	----------	----------	--

(Lib. IV. T. 14. De consanguinitate et affinitate.

*[Coll. 3. adult... et publicae honestatis iustitia. Coll. 4. adult... et sobole suscepta
ex secundo matrimonio.]*

IV. 14. c. 1—2. 1 (d); 2 (1).	IV. 8. c. 1—2. 1—2 (2—3).	IV. 10. c. 1—4. 1—2 (4—5); 3 (V. 9. c. 10.); 4 (d).	IV. 3. c. 1—5. 1 (d). 2—5 (7—8).	C. h. T.	IV. 14. c. 1—9. Tralat. 1—8. Addit. 9.
----------------------------------	------------------------------	--	--	----------	--

(Lib. IV. T. 15.) De frigidiis et maleficiis et impotentia coeundi.

*[Coll. 1. De fr. et maleficiis et imp. coeundi Coll. 2. 5. De frigidiis et maleficiis.
Coll. 3. De impotentia coeundi.]*

IV. 16. c. 1—4. 1 (1); 2 (d); 3 (2); 4 (d).	IV. 9. c. 1—5. 1—5 (3—5).	IV. 11. c. un. 1 (6).	C. h. T.	IV. 2. c. un. 1 (7).	IV. 15. c. 1—7. Tralat. 1—7.
---	------------------------------	--------------------------	----------	-------------------------	---------------------------------

(Lib. IV. T. 16. De matrimonio contracto contra interdictum ecclesiae.

*[Coll. 1. De matr. contra interd. eccles. celebrato. Coll. 2. De matr. contra interd.
eccles. contracto.]*

IV. 17. c. 1—5. 1 (V. 18. c. 5); 2—5 (1—2). Cf. IV. 1. 5 (5).	IV. 10. c. un. 1 (d).	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	IV. 16. c. 1—5. Tralat. 1—5.
--	--------------------------	----------	----------	----------	---------------------------------

(Lib. IV. T. 17.) Qui filii sint legitimi.

[Coll. 1. 2. Qui filii sunt leg. Coll. 3. Qui sunt f. leg.]

IV. 18. c. 1—8. 1—8 (1—8). Cf. IV. 3. 3 (9).	IV. 11. c. 1—2. 1—2 (10—11).	IV. 12. c. 1—4. 1—4 (12—15).	C. h. T.	C. h. T.	IV. 17. c. 1—15. Tralat. 1—15.
--	---------------------------------	---------------------------------	----------	----------	-----------------------------------

(Lib. IV. T. 18.) Qui matrimonium accusare possunt vel contra illud testari.

*[Coll. 1. Qui matr. accusare poss. vel in eo testificari. Coll. 2. Qui matr. acc. vel testificari
possunt. Coll. 3. Qui matr. acc. possunt. vel contrario testificari.
Coll. 4. Qui matr. accusare possunt.]*

IV. 19. c. 1—4. 1 (2); 2—4 (des).	IV. 12. c. 1—5. 1—2 (des); 3 (4); 4 (2); 5 (d).	IV. 13. c. 1—5. 1—2 (des); 3 (5).	IV. 4. c. un. 1 (6).	C. h. T.	IV. 18. c. 1—6. Tralat. 1—6.
---	--	---	-------------------------	----------	---------------------------------

(Lib. IV. T. 19.) De divortii.

IV. 20. c. 1—6. 1—4 (1—4); 5 (6); 6 (d).	IV. 33. c. 1—2. 1—2 (des). Cf. IV. 3. c. 3 (5).	IV. 14. c. 1—5. 1—5 (7—9).	C. h. T.	C. h. T.	IV. 19. c. 1—9. Tralat. 1—9.
--	---	-------------------------------	----------	----------	---------------------------------

Coll. I.	Coll. II.	Coll. III.	Coll. IV.	Coll. V.	Coll. Greg.
----------	-----------	------------	-----------	----------	-------------

*(Lib. IV. T. 20.) De donationibus inter virum et uxorem,
et de dote post divortium restituenda.*

*[Coll. 1. 2. 5. De dote post divortium restituenda. Coll. 3. De dote amittenda
vel post divortium restituenda.]*

IV. 21. c. 1—3. 1 (1); 2 (d); 3 (2).	IV. 14. c. 1—2. 1—2 (3—4).	IV. 15. c. 1—3. 1—3 (5—7).	C. h. T.	IV. 3. c. un. 1 (d).	IV. 20. c. 1—8. Tralat. 1—7. Addit. 8.
--	-------------------------------	-------------------------------	----------	-------------------------	--

(Lib. IV. T. 21.) De secundis nuptiis.

IV. 23. c. 1—3. 1—2 (3—4); 3 (2).	IV. 15. c. un. 1 (1).	IV. 16. c. un. 1 (5).	C. h. T.	C. h. T.	IV. 21. c. 1—5. Tralat. 1—5.
---	--------------------------	--------------------------	----------	----------	---------------------------------

*(Lib. V. T. 1.) De accusationibus, inquisitionibus et denunciationibus.
[Coll. 1. 2. De accusationibus. Coll. 3. De accusationibus et inquisitionibus.
Coll. 4. De accusationibus et inquisitionibus.]*

V. 1. c. 1—13. 1 (1); 2 (V. 2. c. 1.); 3—4 (5—6); 5—6 (3—4); 7 (7); 8 (2); 9 (8); 10 (d); 11—13 (9—11).	V. 1. c. 1—2. 1—2 (12—13).	V. 1. c. 1—7. 1—6 (14—19); 7 (V. 2. c. 2.).	V. 1. c. 1—5. 1—3 (20—22); 4—5 (24—25); Cf. III. 3. c. 3 (25).	C. h. T.	V. 1. c. 1—27. Tralat. 1—25. Addit. 26—27.
--	-------------------------------	---	--	----------	--

(Lib. V. T. 2.) De calumniatoribus.

C. h. T. Cf. V. 1. c. 2 (1).	C. h. T.	C. h. T. Cf. V. 1. c. 7 (2).	C. h. T.	C. h. T.	V. 2. c. 1—2. Tralat. 1—2.
---------------------------------	----------	---------------------------------	----------	----------	-------------------------------

*(Lib. V. T. 3.) De simonia et ne aliquid pro spiritualibus exigatur vel promittatur.
[Coll. 1. De s. et ne aliq. pro spiritualibus exigatur. Coll. 2. 3. 4. 5. De simonia.]*

V. 2. c. 1—21. 1—6 (1—6); 7—15 (8—16); 16 (7); 17 (III. 59. c. 11); 18 (22); 19—20 (17—18); 21 (23).	V. 2. c. 1—10. 1—3 (19—21); 4 (24); 5—6 (des); 7 (25); 8 (d); 9—10 (27—28). Cf. I. 5. c. 2. (26).	V. 2. c. 1—7. 1—7 (29—35). Cf. V. 14. c. 1 (36).	V. 2. c. 1—6. 1—6 (37—42).	V. 1. c. 1—3. 1 (43); 2—3 (des).	V. 3. c. 1—46. Tralat. 1—45. Addit. 44—46.
--	---	---	-------------------------------	--	--

*(Lib. V. T. 4.) Ne praelati vices suas vel ecclesias sub annuo censu concedant.
[Coll. 1. Ne p. vic. s. vel ecclesias aliis sub an. c. conc.]*

V. 3. c. 1—4. 1—4 (1—4).	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	V. 4. c. 1—4. Tralat. 1—4.
-----------------------------	----------	----------	----------	----------	-------------------------------

*(Lib. V. T. 5.) De magistris et ne aliquid exigatur pro licentia docendi.
[Coll. 2. De m. et ne aliquid exigatur ab eis. Coll. 4. 5. De magistris.]*

V. 4. c. 1—5. 1—5 (1—5).	V. 3. c. un. 1 (d).	C. h. T.	V. 3. c. un. 1 (4).	V. 2. c. un. 1 (5).	V. 5. c. 1—5. Tralat. 1—5.
-----------------------------	------------------------	----------	------------------------	------------------------	-------------------------------

Coll. I.	Coll. II.	Coll. III.	Coll. IV.	Coll. V.	Coll. Greg.
----------	-----------	------------	-----------	----------	-------------

(Lib. V. T. 6.) De judaeis, sarracenis et eorum servis.
[Coll. 1. 2. 5. De J. et S. et eor. servis.]

V. 5. c. 1—7. 1 (1); 2 (d); 3—4 (2—3); 5—6 (5—6); 7 (4).	V. 4. c. 1—6. 1—6 (7—12).	V. 3. c. un. 1 (13).	V. 4. c. 1—3. 1—2 (15—16); 3 (V. 9. c. 4).	V. 3. c. un. 1 (d).	V. 6. c. 1—19. Tralat. 1—16; Addit. 18—19.
--	------------------------------	-------------------------	--	------------------------	--

(Lib. V. T. 7.) De haereticis.
[Coll. 4. addit. ... et manichaeis.]

V. 6. c. 1—11. 1—4 (1—4); 5—6 (7—8); 7 (d); 8—9 (5—6); 10 (d); 11 (g).	C. h. T.	V. 4. c. 1—5. 1—5 (10—12).	V. 5. c. 1—2. 1 (d); 2 (13).	V. 4. c. un. 1 (d).	V. 7. c. 1—16. Tralat. 1—13; Addit. 14—16.
---	----------	-------------------------------	---------------------------------	------------------------	--

(Lib. V. T. 8.) De schismaticis et ordinatis ab eis.
[Coll. 1. addit. ... et alienationibus factis.]

V. 7. c. 1—2. 1 (d); 2 (1).	C. h. T.	V. 6. c. 1 n. 1 (3).	C. h. T.	C. h. T.	V. 8. c. 1—2. Tralat. 1—2.
--------------------------------	----------	-------------------------	----------	----------	-------------------------------

(Lib. V. T. 9.) De apostatis et iterantibus baptisma.
[Coll. 3. De apostatis. Coll. 5. De apostatis et schismaticis.]

V. 8. c. 1—5. 1 (d); 2—5 (1—2).	C. h. T.	V. 6. c. un. 1 (3).	C. h. T.	V. 5. c. 1—3. 1 (d); 2—3 (5—6).	V. 9. c. 1—6. Tralat. 1—6.
---------------------------------------	----------	------------------------	----------	---------------------------------------	-------------------------------

(Lib. V. T. 10.) De his qui filios occiderunt.

V. 9. c. 1—2. 1—2 (1—2).	V. 5. c. un. 1 (3).	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	V. 10. c. 1—3. Tralat. 1—3.
-----------------------------	------------------------	----------	----------	----------	--------------------------------

(Lib. V. T. 11.) De infantibus et languidis expositis.

C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	V. 11. c. un. Addit. 1.
----------	----------	----------	----------	----------	----------------------------

(Lib. V. T. 12.) De homicidio voluntario vel casuali.
[Coll. 2. De hum. vol. seu cas. Coll. 3. De homicidio. Coll. 4. De hom. cas. seu volunt.
Coll. 5. De hom. vol. vel casu aliquo facto.]

V. 10. c. 1—13. 1 (1); 2—3 (des); 4—6 (2—4); 7—12 (6—11); 13. (5).	V. 6. c. 1—5. 1 (12); 2 (II 18. c. 1); 3—5 (des).	V. 7. c. 1—5. 1—4 (13—16); 5 (d).	V. 6. c. 1—4. 1—4 (17—20); Cf. II. 2. c. 3 (21).	V. 6. c. 1—4. 1 (22); 2 (d); 3—4 (23—24).	V. 12. c. 1—25. Tralat. 1—24; Addit. 25.
---	--	---	--	---	--

(Lib. V. T. 13.) De torneamentis.

V. 11. c. 1—2. 1 (1); 2 (d).	V. 7. c. un. 1 (2).	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	V. 13. c. 1—2. Tralat. 1—2.
---------------------------------	------------------------	----------	----------	----------	--------------------------------

(Lib. V. T. 14.) De clericis pugnantibus in duello.

V. 12. c. 1—2. 1 (1); 2 (I. 20. c. 1).	V. 8. c. 1—2. 1 (2); 2 (V. 35. c. 1).	C. h. T.	C. h. T.	V. 7. c. un. 1 (d).	V. 14. c. 1—2. Tralat. 1—2.
--	---	----------	----------	------------------------	--------------------------------

Coll. I.	Coll. II.	Coll. III.	Coll. IV.	Coll. V.	Coll. Greg.
(Lib. V. T. 15.) <i>De sagittariis.</i>					
V. 19. c. un. 1 (1).	G. h. T.	G. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	V. 15. c. un. Tralat. 1.
(Lib. V. T. 16.) <i>De adulteris et stupro.</i> [Coll. 3. De adulteris.]					
V. 15. c. 1—6. 1—3 (1—3); 3 (d); 5—6 (4—5).	C. h. T.	V. 8. c. 1—3. 1—2 (6—7).	C. h. T.	V. 8. c. un. 1 (f. 4. c. 10.).	V. 16. c. 1—7. Tralat. 1—7.
(Lib. V. T. 17.) <i>De raptoribus, incendiariis et violatoribus ecclesiarum.</i> [Coll. 1. De rapt., praedonibus, incend. et violat. eccles. Coll. 3. De raptoribus.]					
V. 14. c. 1—7. 1 (1); 2—3 (3—4); 4 (6); 5 (2); 6 (5); 7 (d).	C. h. T.	V. 9. c. un. 1 (7).	C. h. T.	C. h. T.	V. 17. c. 1—7. Tralat. 1—7.
(Lib. V. T. 18.) <i>De furtis.</i>					
V. 16. c. 1—7. 1 (1); 2—3 (des); 4—7 (2—5).	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	V. 18. c. 1—5. Tralat. 1—5.
(Lib. V. T. 19.) <i>De usuris.</i>					
V. 15. c. 1—12. 1 (1); 2—3 (3—4); 4 (2); 5 (5); 6—7 (des); 8—12 (6—10).	C. h. T.	V. 10. c. 1—5. 1—5 (11—15).	V. 7. c. 1—3. 1—3 (16—18).	C. h. T.	V. 19. c. 1—19. Tralat. 1—18. Addit. 19.
(Lib. V. T. 20.) <i>De crimine falsi.</i> [Coll. 2. 3. De falsariis.]					
V. 16. c. 1—3. 1 (d); 2 (1); 3 (d).	V. 9. c. 1—3. 1 (d); 2 (3); 3 (d). Cl. II. 18. c. 4 (2).	V. 11. c. 1—4. 1—4 (4—7).	V. 8. c. 1—2. 1—2 (8—9).	C. h. T.	V. 20. c. 1—9. Tralat. 1—9.
(Lib. V. T. 21.) <i>De sortilegiis.</i> [Coll. 5. De sortilegiis.]					
V. 17. c. 1—3. 1 (1); 2 (d); 3 (2).	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	V. 9. c. un. 1 (3).	V. 21. c. 1—3. Tralat. 1—3.
(Lib. V. T. 22.) <i>De collusionibus detegenda.</i> [Coll. 1. De collusionibus.]					
V. 18. c. 1—3. 1—3 (1—3).	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	V. 22. c. 1—3. Tralat. 1—3.

Coll. I.	Coll. II.	Coll. III.	Coll. IV.	Coll. V.	Coll. Greg.
<i>(Lib. V. T. 23.) De delictis puerorum.</i> <i>[Coll. 1. de delicto puerorum.]</i>					
V. 20. c. 1-2. 1-2 (1-2).	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	V. 23. c. 1-2. Tralat. 1-2.
<i>(Lib. V. T. 24.) De clerico venatore.</i>					
V. 22. c. 1-2. 2-2 (1-2).	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	V. 25. 1-4. Tralat. 1-2.
<i>(Lib. V. T. 25.) De clerico percussore.</i>					
V. 21. c. 1-3. 1- (1-3).	V. 10. c. un. 1 (4).	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	V. 25. c. 1-4. Tralat. 1-4.
<i>(Lib. V. T. 26. De maledictis.</i> <i>[Coll. 2. De clerico maledico.]</i>					
C. h. T.	V. 11. c. un. 1 (1).	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	V. 26. c. 1-2. Tralat. 2. Addit. 2.
<i>(Lib. V. T. 27.) De clerico excommunicato, deposito vel interdicto ministrante.</i> <i>[Coll. 1. De cl. excom. vel deposito ministrante. Coll. 3. De cl. excom. vel interdicto ministrante vel beneficium repente.]</i>					
V. 23. c. 1-4. 1-4 (1-4).	C. h. T.	V. 12. c. 1-3. 1-3 (5-7).	V. 9. c. un. 1 (8).	C. h. T.	V. 27. c. 9-10. Tralat. 1-8. Addit. 9-10.
<i>(Lib. V. T. 28.) De clerico non ordinato ministrante.</i>					
V. 24. c. 1-2. 1-2 (1-2).	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	V. 28 c. 1-2. Tralat. 1-2.
<i>(Lib. V. T. 29.) De clerico per saltum promoti.</i>					
C. h. T.	C. h. T.	V. 15. c. un. 1 (1).	C. h. T.	C. h. T.	V. 29. c. un. Tralat. 1.
<i>(Lib. V. T. 30.) De eo, qui furtive ordinem suscepit.</i>					
V. 5. c. un. 1 (1).	V. 12. (c. 1-2). 1-2 2-3.	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	V. 30. c. 1-3. Tralat. 1-3.
<i>(Lib. V. T. 31.) De excessibus praelatorum et subditorum.</i> <i>[Coll. 1. De exc. praelatorum in subditos vel contra. Coll. 2 5. De exc. prael. in subditos. Coll. 3. De exc. prael. in subditis. Coll. 4. De exc. prael.]</i>					
V. 27. c. 1-4. 1-3 (1-3). 4 (III. 5. c. 14).	V. 13. c. 1-4. 1 (5). 2 P. 41. c. 11.; 3-4 (7-8).	V. 14. c. 1-4. 1 (P. 3. c. 36.); 2-4 (9-11).	V. 10. c. un. 1 (12).	V. 10. c. 1-2. 1-2 (13-14). Cl. V. 13. c. un. (15).	V. 31. 1-18. Tralat. 1-15. Addit. 16-18.
<i>(Lib. V. T. 32.) De novi operis nunciatione.</i>					
C. h. T.	C. h. T. Cl. III. 26.3 (1)	V. 15. c. un. 1 (2).	V. 11. c. un. 1 (4);	V. 11. c. un. 1 (13);	V. 32. c. 1-2. Tralat. 1-3.

Coll. I.	Coll. II.	Coll. III.	Coll. IV.	Coll. V.	Coll. Græp.
----------	-----------	------------	-----------	----------	-------------

(Lib. V. T. 53.) De privilegiis et excessibus privilegiorum.
 [Coll. 1. De priv. et excessibus privilegiorum. Coll. 3. De privilegiis et indulgentiis.
 Coll. 4. De privilegiis.]

V. 28. c. 1-10; 1-4 (1-4); 3 (d); 6 (5); 7-8 (des); 9-10 (6-7).	V. 14. c. 1-2. 1 (8); 2 (10).	V. 16. c. 1-2. 1-9 (11-19)	V. 12. c. 1-8. 1 (II. 26 c. 19); 2. (d); 3-8 (20-25);	V. 12. 1-6. 1-3. (26-28); 4. (d); 5-6 (29-30).	V. 33. c. 1-33. Tralat. 1-30. Addit. 31-33.
---	----------------------------------	-------------------------------	--	---	---

(Lib. V. T. 34.) De purgatione canonica.

V. 29. c. 1-8. 1-4 (2-5); 5-6 (8-9); 7 (6); 8 (d); Cf. V. 30. c. 1 (1).	V. 15. c. un. 1 (d).	V. 17. c. 1-6. 1-6 (10-15).	C. h. T. V. 13. c. un. 1 (V. 31. c. 15).	V. 34. c. 1-16. Tralat. 1-15. Addit. 16.
---	-------------------------	--------------------------------	--	--

(Lib. V. T. 35.) De purgatione vulgari.

V. 30. 1-2. 1 (V. 34. c. 1); 2 (V. 38. c. 2).	V. 16. c. un. 1 (1).	V. 18. c. un. 1 (2).	C. h. T. V. 14. c. un. 1 (3).	V. 35. c. 1-3. Tralat. 1-3.
---	-------------------------	-------------------------	-------------------------------------	--------------------------------

(Lib. V. T. 36.) De injuriis et damno dato.
 [Coll. 1. De damno dato.]

V. 31. c. 1-7. 1 (1); 2 (d); 3-7 (2-6).	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	V. 15. c. un. 1. (7).	V. 36. c. 1-9. Tralat. 1-7. Addit. 8-9.
---	----------	----------	----------	--------------------------	---

(Lib. V. T. 37.) De poenis.

V. 32. c. 1-5. 1-3 (1-3); 4 (V. 23. c. 6); 5. (d).	C. h. T.	V. 19. c. un. 1. (5); Cf. III. 1. c. 3 (6); III. 28. c. 2 (7); III. 36. c. 2 (9); V. 1. c. 3 (8).	V. 13. c. 1-2. 1 (10); 2 (12); Cf. II. 6. 1 (11).	V. 16. c. 1-2. 1 (d); 2 (13).	V. 37. 1-13. Tralat. 1-13.
---	----------	--	---	----------------------------------	-------------------------------

(Lib. V. T. 38.) De poenitentis et remissionibus.
 Coll. 5. De remissionibus.

V. 33. c. 1-3. 1. (1); 2-3 (5-7); Cf. V. 30. c. 2 (2).	V. 17. c. 1-2. 1 (5); 2 (7); Cf. II. 5. c. 3 (6).	V. 20. c. 1-2. 1-2 (8-9).	V. 14. c. 1-5. 1 (10); 2 (12); 3 (13); 4-5 (13-14).	V. 17. c. un. 1 (15).	V. 38. c. 1-15. Tralat. 1-15.
---	---	------------------------------	--	--------------------------	----------------------------------

(Lib. V. T. 39.) De sententia excommunicationis.
 [Coll. 1. De sententia, excommunicationis et absolutis. Coll. 2. De sententia excom.
 et absolutis. Coll. 3. De sent. et excommunicatione.]

V. 34. 1-16. 1. (d); 2-7 (1-6); 7. (d); 9-10 (7-8); 11-13 (des); 14-16 (9-11); Cf. I. 2. c. 8 (12).	V. 18. c. 1-15. 1 (13); 2 (d); 3-15. (14-26).	V. 21. 1-17. 1-3. (27-29); 4-8 (31-35); 9 (30); 10-14 (36-40); 15-17 (42-44); Cf. I. 2. c. 2 (41).	V. 16. c. 1-6. 1. (d); 2-3. (46-47); 4 (d); 5 (48); 6 (d);	V. 18 c. 1-6. 1-2 (50-51); 3 (d); 4-5 (52-53); 6 (d); Cf. I. 1. c. 2 (49).	V. 39. 1-60. Tralat. 1-53. Addit. 54-60.
--	---	--	--	---	--

Coll. I.	Coll. II.	Coll. III.	Coll. IV.	Coll. V.	Coll. Greg.
----------	-----------	------------	-----------	----------	-------------

Lib. V. T. 40.) De verborum significatione.

V. 36. c. 1—14. 1—8. (2—9); 9 (14); 10—13. (10—13); 14 (1).	V. 23. c. un. 1 (15).	V. 23. c. 1—10. 1—8 (17—24); 9 (II. 23. c. 16); 10 (25). Cf. I. 2. c. 6. (16).	V. 16. c. 1—2. 1—2 (26—27).	V. 19. c. 1—4. 1—4 (29—32). Cf. III. 8. c. 1 (28).	V. 40. c. 1—33. Tralat. 1—32. Addit. 33.
---	--------------------------	--	--------------------------------	--	--

(Lib. V. T. 41.) De regulis juris.

V. 36. 1—14. 1 (1); 2—3 (des); 4—5 (5—6); 6 (d); 7 (2); 8 (7); 9 (3); 10—11 (8—9); 12 (4); 13 (11); 14 (10).	C. h. T. Cf. V. 13. 2 (11).	C. h. T.	C. h. T.	C. h. T.	V. 41. c. 1—11. Tralat. 1—11.
---	--------------------------------	----------	----------	----------	----------------------------------

II.

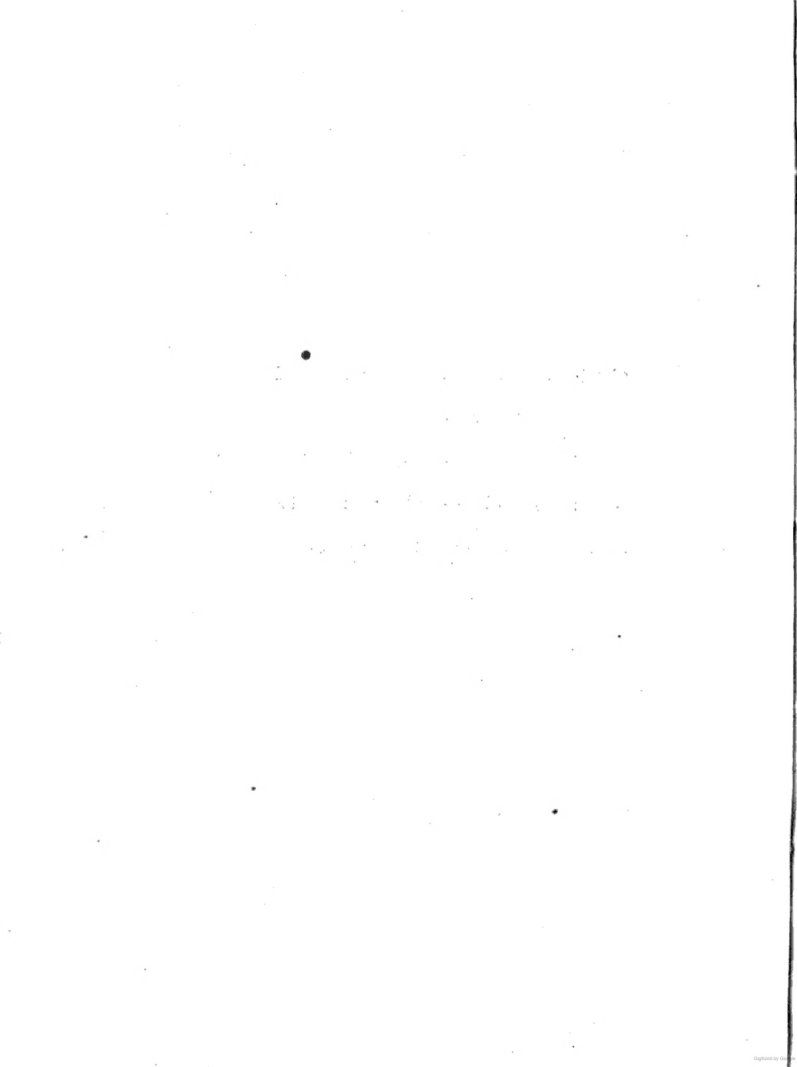
DISQUISITIONES CRITICAE

IN QUASDAM

INEDITAS DECRETALIU COLLECTIONES

G R E G O R I I IX.

DECRETALIU COMPILATIONE ANTIQUIORES.

CAPUT I.

*De decretalium, quae in brugensi bibliotheca
asservatur collectione.*

Bernardus ticinensis seu papiensis episcopus, quemadmodum alio loco diximus, tametsi omnium, qui eum sunt sequuti, forma architypumque extitit, quamplurimos tamen et ipse habuit praelusores. Duo tantummodo nobis innotescunt, alter auctor est collectionis ejusdam decretalium, quae ad tertium lateranense concilium Alexandro III Petri sedem obtinente anno 1179¹⁾ convocatum, appendicis instar habetur; alter qui prioris pressit vestigia, collectionem D. I. H. Boelmeri curis ad vetus Castelli Cathorum, seu casselensis bibliothecae manuscriptum, in lucem editam composuit atque adornavit.

Veneram ego Brugae, operamque meis studiis in illius urbis bibliotheca navabam, quum iteratae manuscriptorum perlustrationes effectum aliquem sortitae sunt. Decretalium enim collectio, ad casselensis normam compilata, omnia mihi perquirenti, occurrit; atque haec causa fuit, cur eam appendici suam debere originem existimarem²⁾.

In novem et quinquaginta rubricas, generalibus signatas inscriptionibus, distribuitur tota collectio. Ipsae iudem rubricae pleraque in capita dividuntur, singula capita prae se ferunt inscriptionem.

1) Hoc opus editum fuit a doctissimo Petro Crabbé (collectio conciliorum: t. II. ed. Coloniae, 1661., fol.), atque nonnihil immutatum in omnes conciliorum collectiones transit. Conciliorum omnium tum generalium tum provincialium atque particularium collectio. Coloninae, 1567, fol. t. III. p. 611—733. Collectio conciliorum, etc., par. d. Bolanum. Venetiis, 1585, fol. t. IV. p. 85—209. Collectio conciliorum, etc., s. Bini. Colon. Agripp., 1606, t. III. p. 1345—1450. Collectio regia parisiensium, t. XXII, p. 477—761. Labbé et Cossart. t. X, p. 1535—1753. Hardouin, t. VI. p. II, p. 1693—1876. N. Coleti, t. XIII, p. 446—638. Mansi, t. XXII. p. 248—454.

2) Brevitatis causa collectionem, quae concilii lateranensis appendix est, *appendicem*, bibliothecae casselensis collectionem, *Collectionem casselensem*, denique eam, quae Brugis asservatur, *collectionem brugensem* appellabimus.

Pontificum decretales aliae ex integro; aliae ex parte tantum ibidem inveniuntur. Praeter Alexandri III., et qui in ejus postea locum successi sunt, Lucii III., Urbani III. Gregorii VIII., et Clementis III. decretales, duae aliae ⁵⁾ etiam reperiuntur, quae sicut et in appendice et in collectione casselensi habetur, decretalium Innocentii III. prae se ferunt inscriptionem, quamvis quod jam fuit a me demonstratum ⁴⁾ Innocentio II. accepta referri debeant. Harum postrema perfectiorem ⁵⁾, quam quae in Bernardi ⁶⁾ et Gregorii IX. ⁷⁾ collectionibus invenitur, habet inscriptionem; in quibusdam Gratiani manuscriptis reperitur, etsi ab iis esset segreganda, cum ipse illam nunquam inter sua inseruerit ⁸⁾. Vera « *magistro vacario* » inscriptio, quae in appendice ⁹⁾ et collectione casselensi ¹⁰⁾ incerta omnino est, in quadragesima septima noni capituli rubrica continetur. Praeclara Alexandri III. decretalis ¹¹⁾ data ad presbyterum Joannem, Indorum regem (fortasse rectius, ad Pretejanum tartarorum) tot tantisque, quae de eo circumferuntur, portentis celebratum, in priorum capituli rubrica concluditur.

Rubricae et praesertim capitula, eodem fere, quo in appendice, ordine sese invicem excipiunt. Plurimis aliquando capitulis praetermissis, alia sufficiuntur, quae ex peculiaribus tabulariis auctor deprompsisse videtur. Lateranensis hujus nominis tertii concilii statuta rubricis indiscriminatim interjecta sunt, cum tamen appendix eandem servet seriem, in qua a synodo promulgata fuerunt; in po-

5) R. 47. c. 5. et R. 42. c. 3.

4) Commentatio de romanorum pontificum epistolarum decretalium antiquis collectionibus, etc., p. 8.

5) « *Innocentius venerabilibus fratribus p. Aquilejensi patriarchae, M. mantuano, F. Felicensi, L. Vincenino et P. Cumensi episcopis.* »

6) L. V. T. 29. c. 4. Bernardi collectionem, cum aliis tribus antiquioribus edidit celeberrimus Ant. Augustinus. archiepiscopus toletensis Merdae 1576, et Romae 1583. Utor editione, quam adornavit Jacobus Gujaci, Parisiis 1609 Vide diss. meam p. 12.

7) L. V. t. 34. c. 5.

8) G. 2. q. 5. c. 17. Vide I. G. Bickell: de palcis quae in Gratiani decreto inveniuntur. Marburgi, 1827. in 4, p. 12.

9) R. 6. c. 13.

10) R. 58. c. 13. Vide E. T. Ch. Wenck: magister Vacarius primus juris romani in Anglia, professor. Lipsiae, 1820, in 4, p. 41. F. C. de Savigny. Historia juris romani tempore medii aevi. t. IV. p. 120.

11) Haec decretalis cum erudito A. Pagii commentario habetur apud Baronium in annalibus ecclesiasticis ad an. 1177. nr. 33. pag. 460. t. XIX. editionis Mansi. Lucae 1776 in fol.

strema collectione prior, in casselensi autem, ubi alia methodo disposita sunt, duodecim priores rubricae illis canonibus coaluerunt.

Capitum epitome, cum in appendice, tum in casselensi collectione, omnino desideratur. Generales rubricarum appendicis inscriptiones saepe immutatae fuerunt: auctor alias divisit, alias excidit, plures denique, novis suffectis in unam coegit.

Ad auctoris nomen et aetatem quod attinet, ignoramus omnino: collectio autem est appendice recentior. Si ex manuscripti codicis characterum, satis concinne membranis inscriptorum, forma licet judicare, duodecimi facile eum saeculi operam esse fatebimur, in chiographis enim Alexandri III. epistolis, apud bibliothecam atrebatensem, ubi eas attentius dispexi, conservatis, characteres eodem easdemque membranas vidi. Sapienter etiam sancti Benedicti sodales, qui omnium primi luculentissimum hoc monumentum, ut in publicam lucem ederetur, curarunt, ad eam aetatem spectare apposite demonstraverunt ¹²⁾.

Ex illis, quas auctor ipse huic collectioni adjecit, decretalibus, quaeque fere universae Alexandro III. referendae sunt, et ad ambianensem, cameracensem, catalauniensem, suessionensem episcopos, rhemensensem archiepiscopum inscriptae, Belgam illum siue Gallum fuisse conjicimus. Collectionis rubricae haec sunt :

I. De fide catholica, c. 1-2.	X. De conversatione praelatorum et modestia erga subditos, c. 1-7.
II. De judiciis, c. 1-5.	XI. De ordinatione clericorum licite et illicita, et qui prohibentur pronaveri et qui permittuntur: c. 1-16.
III. De haereticis, coratellis et piratis, c. 1-3.	XII. Quibus ex causis promoti deiciuntur vel a quibus debeant abstinere, c. 1-12.
IV. De schismaticis et symoniacis, qui prohibentur tam in excessibus corrigendis quam in spiritualibus administrandis venalitates exercent. c. 1-21.	XIII. De conversatione clericorum, et officio et beneficio percipiendo et reverentia erga praelatos, c. 1-15.
V. De usuris, c. 1-9.	XIV. Quibus et a quibus ecclesiastica beneficia sunt conferenda, c. 59.
VI. De reprobis et furibus puniendis, c. 1-2.	XV. Quod non teneat promissio super non vacante beneficio facta, et de exhibitis successioneibus, c. 1-8.
VII. De sacrilegis ex injectione manus in clericos, templarios, religiosos, et violatione ecclesiarum, c. 1-6.	XVI. An aliquis plures habere possit dignitates
VIII. De romani pontificis auctoritate, et dignitate, c. 1-6.	
IX. De promotione summi pontificis et aliorum praelatorum qualiter fieri debeat, c. 1-7.	

12) Edm. Martenius et Urs. Durandus, amplissima collectio monumentorum et documentorum, etc. Parisiis, 1756, fol. t. 2. p. 62-101.

- vel praebendas in eadem ecclesie vel in diversis, et an aliquis pluribus ecclesiis praefici possit, c. 1-8.
- XXVII. De privilegiis ecclesiarum et earum indomitate servanda, c. 1-16.
- XXVIII. De censibus ecclesiarum et pensionibus, et decimis et oblationibus, c. 1-15.
- XXIX. De privilegiis religiosorum et poena abutentium eis, et a quibus debeat abstinere, c. 1-19.
- XXX. De rebus scholaribus transformandis, c. 1-4.
- XXXI. De communi indulgentia facta clericis et laicis, c. 1.
- XXXII. De spirituali indulgentia facta leprosis vel alicui certae personae, c. 1-3.
- XXXIII. De tormentis prohibitis et treugis observandis, c. 1-4.
- XXXIV. De votis, c. 1-5.
- XXXV. De pactis et transactionibus servandis et non observandis, c. 1-9.
- XXXVI. De modo satisfactionum, c. 1-2.
- XXXVII. De peremptorio edicto et poena contumaciae, c. 2-5.
- XXXVIII. Quod excommunicati merito contumaciae praestita cautione iudicio standi sunt ob solvendi, c. 1-5.
- XXXIX. De officio actoris et rei, c. 1-2.
- XXX. An sacramentum calumniae sit in spiritualibus praestandum, et an a clericis, c. 1-3.
- XXXI. De ordine cognitionum et de restituendis injuste spoliatis, c. 1-8.
- XXXII. De variis iudicium notione et quae causae cui praepjudicet, c. 1-4.
- XXXIII. De officio legati romanae sedis, c. 1.
- XXXIV. De officio delegatorum iudicum, c. 1-12.
- XXXV. De officio ordinarii iudicis, c. 1-4.
- XXXVI. De rescriptis subreptitiis et super re litigiosa impetratis, c. 1-10.
- XXXVII. De suspectis litteris et aliquam dubitationem habentibus, c. 1-5.
- XXXVIII. De litteris commissoriis, quibus praepjudicet et si laeae appaerint, c. 1-2.
- XXXIX. De instrumentis in quibus nomina absentium subscribuntur, et quibus spiritualia laicis confirmata reperiuntur, c. 1-2.
- XI. De testibus et probationibus, c. 1-16.
- XLI. Quando loco probationis ad iurjurandum decurrendum est, quae sacramenta tenende sunt vel non, c. 1-7.
- XLII. De purgatione quae ad purgandam innocentiam inducitur, c. 1-6.
- XLIII. De confessis, c. 1-3.
- XLIV. De sententiis et poena condemnatorum, c. 1-10.
- XLV. De appellacionibus prosequendis et temporibus earum et poena non prosequentium, c. 1-9.
- XLVI. Quod non est ratum habendum, quod sit in alicujus praepjudicium pendente appellacione, c. 1-6.
- XLVII. Quibus appellacionibus, vel non, est deferendum etiam si in commissione sit appellatio inhibita, et si iudices sint suspecti et de accusationibus, c. 1-25.
- XLVIII. De mandatis summi pontificis non impune committendis et rebus vel verbis dubiis, c. 1-4.
- XLIX. De coniugiis licitis vel illicitis et quod in eis consensus non coactio operatur, et de eorum impedimentis, c. 1-50.
- L. Quod iuris est, si lepra alterum contrahentium ante carnale commercium vel post inferat, et quasi alter fornicatus sit, c. 1-5.
- LI. An viri possint, ut sibi uxores reddantur, postulare atque filii ante conjugium vel post susceptum tolerante ecclesia sint habendi legitimi, c. 1-6.
- LII. De clandestinis nuptiis prohibitis et de evadendis, ne in eis benedictio iteretur et si alter ad religionem transierit, c. 1-8.
- LIII. De divortiis eum quanta debeant discuti diacratione et si dolo fuerint directae an sint restauranda, c. 1-15.
- LIV. Divortio celebrato facto quod dos reddi debeat, c. 1.
- LV. De debitis defunctorum episcoporum, c. 1.
- LVI. De libertate testandi et de legatis, c. 1-6.
- LVII. De reconciliatis sepeliendis, c. 1.
- LVIII. De sigillo confessionis non detegendis, c. 1.
- LIX. De remissionibus, c. 1-4.

CAPUT II.

De sylloge ex Bernardi papiensis collectione decerpta.

Quemadmodum ceterae canonum collectiones, ita et Bernardi collectio in compendium fuit redacta. In regia parisiensi bibliotheca hujus reperitur excerptum. Codex, qui ibi habetur, quique mss. lat. num. 1566. inscribitur, decretalium collectionem continet, ex illa Bernardi universim eductam.

Distribuitur vero in duas supra nonaginta rubricas, quae pariter pleraque in capita dissolvuntur.

Rubricae, earumque subdivisio, ex Bernardi opere persaepe integrae excerptae sunt, quin tamen idem ordo, methodusve fuerit conservata.

Auctor aliquando capita indicat tantummodo cujus rei haec fuit causa. Rubricae bernardinae, quos exscripsit, saepius quarundam decretalium nonnisi partem complectuntur: has tamen ipse perfecit: quippe naturalem sequutus ordinem, caeteras partes omnes, quae membratim huc illuc per rubricas vagabantur in unum fere corpus revocavit ac sub uno tantum titulo composuit iisque sub finem quandoque tempus in quo vulgatae fuerant, significavit. Hinc est, quod in sylloge bernardina alterum rubricae de *consuetudine* caput, gravissimae Alexandri III. ad wintoniensem (Worcester) episcopum datae, et *Alexandri III. p. comp.* (pars capituli) *meminimus* inscriptae nonnisi minimam particulam concludat. Particulas universas, quae ad decretalem istam spectabant, quibus *Alexander III. P. Comp. meminimus* titulus erat, auctor conjunxit. Partes collectioni bernardinae insertas scil. L. IX. t. 6. c. 6; L. III. t. 5. c. 14. L. III. t. 34. c. 8; L. II. t. 20. c. 9; L. I. t. 21. c. 12; L. II. t. 20. c. 10—11. L. IV. t. 20. c. 6. primo veluti in limine collocavit; hisce autem duas alias L. IV. t. 5. c. 3. L. II. t. 15. e. 2., quibus ab-

solvitur adjecit ¹⁾. Quoties igitur eadem in aliis rubricis capita invenit, ea nonnisi indicavit ²⁾.

Ex hisce satis superque patet, opusculi istius auctorem unam bernardinam decretalium collectionem prae manibus habuisse.

Nonnullae juris romani particulae, quarum in Bernardi opere ne mentio quidem habetur ³⁾, ibi inveniuntur; fieri autem potuit, ut a vetusta quadam canonum collectione fuerint desumptae. Quamplures etiam conciliorum canones in gratiano decreto sub palearum nomine habentur eadem ratione dispositi, iisdemque ac in Gratiani titulis distincti ⁴⁾ in eo continentur, alios in Gratiano decreto eodem nomine distinctos hic ego non amplector, quamvis eorum maximus in bernardina collectione numerus reperiatur, iisque auctor pluries usus sit.

Nec auctor, nec, quo opus conscripserit, tempus nobis innotescunt; verumtamen indubium fere est, eum non longo intervallo Bernardum fuisse sequutum; cum nonnisi Alexandri III. et unius alteriusve ex ejus successoribus decretales in collectione habeantur.

Membranaceum hoc manuscriptum bernardina aetate non multo posterius videtur.

¹⁾ Similem laborem invenies Rubr. 10. c. 5. L. I. t. 21. c. 14. L. I. t. 8. c. 5. c. 6. c. 7. L. III. t. 55. c. 3. L. II. t. 21. c. 1. Auctor adjunctis quoque diem: *Datum Venetiis III. nonis Martii*. Rubr. 15. c. 4. L. IV. t. 4. c. 3. L. IV. t. 11. c. 1. 2. L. II. t. 15. c. 14. L. V. t. 12. c. 1. Lib. II. t. 15. c. 15. L. II. t. 18. c. 6. L. I. t. 12. c. 1. L. V. t. 10. c. 8. Rubr. 22. ch. 2. L. II. t. 5. c. 4. L. I. t. 9. c. 5. L. II. t. 2. c. 6. Rubr. 29. c. 1. L. I. t. 21. c. 7. L. II. t. 13. c. 15. L. I. t. 2. c. 5. L. II. t. 14. c. 1. L. III. t. 55. c. 10. L. I. t. 20. c. 4. Rubr. 29. c. 10. L. V. t. 20. c. 4. L. II. t. 15. c. 12. Rubr. 29. c. 14. L. V. t. 29. c. 7. L. II. t. 14. c. 4. L. II. t. 2. c. 7. Rubr. 32. c. 1. L. II. t. 20. c. 12. c. 15. L. I. t. 21. c. 6. L. II. t. 17. c. 4. L. IV. t. 4. c. 37. Rubr. 2. c. 6. L. II. t. 20. c. 5. c. 6. c. 7. In capitulis, quae sequuntur auctor mox inscriptionem mox diem retinuit. Rubr. 29. c. 16. L. II. t. 14. c. 2. *Alexander III. venerabili fratri papiensi episcopo... datum Anagninae II. Id. Novemb.* Rubr. 53. c. 4. L. I. t. 34. c. 4. *Eugenius P. III. dilecto filio G. presbytero cardinali et J. Aretino episcopo... Dat. Segniae VI. kal. Aug.* Rubr. 56. c. 1. *Dat. Capuae III. non. Novemb.* Rubr. 56. c. 2. *Dat. Benevent. V. kal. Decembr.* Rubr. 877. c. 2. L. IV. t. 19. c. 2. *Dat. Later. V. Id. Maii* Rubr. 86. ch. 2. L. IV. t. 18. c. 2. *Alexander III. episcopo, et dilectis filiis canonicis et universo clero et populo cremonensi.* In antiquorum decretalium collectionum citatione loco rubricarum, tituli nomen adhibemus.

²⁾ Sic, Rubr. 29. c. 18. 19. 20. solummodo diei: Item Alexander III. *in causis et inf. Item idem de quarta et inf. Item idem scripta vero et inf.* Collectionis bernardinae decretales L. II. t. 15. c. 15. L. II. t. 18. c. 6. et L. II. t. 15. c. 2. inserta jam erant in Rubr. 14. et Rubr. 1.

³⁾ Rubr. 45. c. 3. L. II. pr. D. de nox. act. (94) Rubr. 76. c. 2. et 3. Julian. 36. c. 11. c. 24. et c. 27. L. IV. pr. §. 1. L. 30. pr. §. 3. L. 39. D. ad L. Aquil. (9. 2.).

⁴⁾ Rubr. 88. c. 1. 2. et 3. Gratian. Dist. 88. c. 11. 12. et 15. Rubr. 89. c. 1. et 2. Gratian. Dist. 96. c. 15. et 14.

Varias hujus opusculi rubricas modo subjiciemus; quin tamen eas, quas auctor ex bernardina collectione integre integras transtulit, commemoremus. Quum de istis reperendis agatur, ad postremum hoc opus revertemur, quod etiam, quoties aliquod inter rubricarum inscriptiones discrimen intersit, sumus praestituri.

- R. 1. L. I. t. 5.
 R. 2. De prioribus et posterioribus synodis.
 R. 3. De novis statutis. L. I. t. 1.
 R. 4. De his qui ex concubinis filios habent.
 (L. I. l. 15. c. 1.).
 R. 5. 6. 7. 8 et 9; L. I. t. 15. 17. 18 et 19.
 R. 10. De alectione; L. I. t. 4.
 R. 11. c. 1-2. De venatoribus; L. V. t. 22. c. 1-2.
 R. 12. c. 1; L. V. t. 19. c. 1.
 R. 13. De falsariis; L. V. t. 21.
 R. 14. De falsariis; L. V. t. 16.
 R. 15. De his qui casu occidunt. L. V. t. 10.
 R. 16. De corpore vitiatu; L. I. t. 12.
 R. 17. c. 1-5. De servis non ordinandis. L. I. t. 10.
 R. 18. a 1; L. I. T. 11. c. 1.
 R. 19. De servis paganorum. L. V. t. 5.
 R. 20. De tempore ordinationis. L. I. t. 6.
 R. 21. De clericis non contioentibus.
 R. 22. De filiis presbyterorum. L. I. t. 9.
 R. 23. c. 1; L. V. t. 24. c. 1.
 R. 24. L. III. t. 2.
 R. 25. De oegotis saecularibus. L. III. t. 37.
 R. 26. De simoniis. L. V. t. 2.
 R. 27. De accusatoribus. L. V. t. 1.
 R. 28. c. 1-3. De colludis. L. V. t. 18. c. 1-3.
 R. 29. De testibus. L. II. t. 13.
 R. 30; L. V. t. 29.
 R. 31. c. 1-2; L. V. t. 30. c. 1-2.
 R. 32. De appellacionibus. L. II. t. 20.
 R. 33. De coactis iuramentis. L. II. t. 17.
 R. 34. L. I. t. 21.
 R. 35. De suspectis iudicibus.
 R. 36. De causa quae aliis praevident.
 R. 37. De furibus. L. V. t. 26.
 R. 38. De aegrotantibus clericis. L. III. t. 6.
 R. 39. De transeuntibus ex una ecclesia in aliam.
 L. III. t. 4.
 R. 40. De praedonibus. L. V. t. 14.
 R. 41. De intrusis. (L. I. t. 8. c. 2).
 R. 42. L. V. t. 7.
 R. 43. c. 1-2. L. III. t. 12. c. 1-2.
 R. 44. De furo rei consequendo. L. II. t. 2.
 R. 45. De clericis depositis. L. V. t. 23.
 R. 46. De participantibus excommunicatis. L. V.
 t. 34.
 R. 47. De possessionibus ecclesiasticis. L. III. t. 11.
 R. 48. De servis ecclesiasticis. L. I. t. 10.
 R. 49; L. III. t. 21.
 R. 50; L. III. t. 5.
 R. 51. De vicariis clericorum. L. I. t. 20.
 R. 52. De sepulturis et ultimis voluntatibus.
 Lib. III. t. 24 et t. 22.
 R. 53; L. I. t. 34.
 R. 54; L. V. t. 15.
 R. 55. De decimis. L. III. t. 26.
 R. 56. L. II. t. 18.
 R. 57. De confirmatione rei litigiosae. L. II. t. 21.
 R. 58. De divisionibus parochiarum. L. III. t. 25.
 R. 59. L. III. t. 31.
 R. 60. L. III. t. 52.
 R. 61. De capellis laicorum (L. III. l. 33. c. 1-39).
 R. 62. De reparatione ecclesiarum. L. III. t. 35.
 R. 63. De his quae sub conditione sunt. L. IV. t. 5.
 R. 64. De injectione manuum in clericum (L. V.
 t. 34. c. 6).
 R. 65. De religionis legentibus leges vel physi-
 cam. (L. III. t. 37. c. 2).
 R. 66. De contumacibus. L. II. t. 10.
 R. 67. De pueris qui tonsurantur (L. III. t. 27.
 c. 4. et c. 8).
 R. 68. De obedientia inquisitis non facienda.
 L. I. t. 25.
 R. 69. De poena homicidarum.
 R. 70. c. 1-2; L. V. t. 17. c. 1-2.
 R. 71. De voventibus. L. III. t. 29.
 R. 72. L. IV. t. 4.
 R. 73. L. III. t. 28.
 R. 74. De stupratoribus. L. V. t. 13.
 R. 75. De ea quae machinata est mariti mortem.
 (L. IV. t. 20. c. 1).
 R. 76. De ea quae nubit infra tempus luctus.
 (L. V. t. 21. c. 1).

R. 77. c. 1-3. L. IV; t. 9. c. 1-3.

R. 78. De conjugio impuberum. L. IV. t. 2.

R. 79. et

R. 80. L. IV. t. 11. t. 12.

R. 81. L. IV. t. 3.

R. 82. De adulteris. L. V. t. 13.

R. 83. De incestuosis. (L. V. t. 10. c. 13.)

R. 84. De leprosis. L. IV. t. 8.

R. 85. De interdicto ecclesiae. L. IV. t. 17.

R. 86. De natis ex libero ventre. L. IV. t. 18.

R. 87. De frigidis et maleficiis. L. IV. t. 16.

R. 88. De negotiatoribus.

R. 89. Privilegium Constantini.

R. 90. De principe custodiendo.

R. 91. De iudicum puritate.

R. 92. De scripturis apocryphis.

CAPUT III.

Gilberti collectio.

Joannis Galensis collectio ab Gilberti et Alani collectionibus profisciscitur, qui decretales Alexandri III. ejusque successorum literas, a Bernardo papiensi, qui normam eis prae-buit, praetermissas, collegerant atque adornarunt.

Cum hactenus pro certo haberetur, duorum istorum opera per-riisse, id prorsus latebat, utrum necne Innocentii III. decretales collectionibus suis interjecissent; hinc etiam fiebat ut compilatio-nis Joannis methodus esset omnino ignota¹⁾.

Dum Bruxellis commorabar, veterum decretalium collectio-nem, quae breviario Bernardino veluti continuatio conjungebatur, in Sequanorum ducum bibliotheca adeo olim celebri, modo autem in urbanam translata detexi, quae quidem, quod mox significare con-tendam, illi Joannis materiam atque argumentum suppeditavit.

Membranaceus est codex pulcherrimusque, eique nullam longa aetas intulit injuriam. Pertinuit olim ad eruditum illum illustremque Jac. Pamelium (qui a. d. 1587. vivere desiit) cathedralis ultrajecti-nac ecclesiae praepositum. Hic bruxellensi Jesuitarum domus biblio-thecae splendidissimum volumen legaverat²⁾.

Quamvis collectionis hujus auctoris consilium ad normam vete-rum explanatorum³⁾ aliud non fuisse videatur, quam Alexandri III. omniumque ejus usque ad Innocentium III. successorum decretales colligere; magnum nihilominus postremi hujus pontificis earum nu-merum tradere non omisit, quae integras rubricas saepe constituunt. Hinc procul dubio factum est, ut Joannes bruxellanam, quam Gil-berto nos acceptam referimus, cum Alani collectione commiscere sta-tuerit atque ita omnibus Innocentii III. decretalibus, quarum ple-raeque Bernardi compostellani, Petrique beneventani collectionibus

1) De hac re vide dissertationem meam citatam p. 27.

2) Codex inscriptus est nr. 433.

3) Vide dissertationem praecedentem p. 19. not. 43. ubi locum, Taucradi descripsi.

jam fuerant insertae; ab utraque exemptis, Bernardi ticiensis syllogi supplementum efformaret.

Ista de qua sermonem habemus, collectio in libros quinque distributa est. Prior viginti duas, alter undeviginti, tertius viginti quatuor, quartus tredecim, postremus denique undeviginti continet rubricas. Certum capitum numerum singulae complectuntur.

Unde vero factum fuerit, ut Joannes collectionem istam in suam transtulerit, modo est discutiendum.

Inprimis nihil omnino quoad librorum numerum immutavit, qui semel a Bernardo constitutus, ab omnibus aliis collectionum auctoribus receptus fuit. Parum tantummodo rubricas, inscriptiones et capita attigit, quae tamen eodem fere ordine reliquit, illis tantum (L. I. t. 6. *De translationibus praelatorum*, L. I. t. 14. *De officio archidiaconi*; L. I. t. 15. *De officio judicis delegati*; L. II. t. 8. *De dolo et contumacia alterius partis puniendi*; L. V. t. 4. *De haereticis*; L. V. t. 6. *De clericis pugnantis*) rejectis eo quod Innocentii III. decretales continerent. Aliae (L. I. t. 13. *De clericis ignotis*, et L. III. t. 24. *De xenodochiis*) in istas (L. II. t. 20. et L. III. t. 26.) translatae potius quam oblitteratae fuisse videntur. Prima (*de vita et honestate clericorum*) et altera (*De cohabitatione clericorum et mulierum*) libri tertii rubricae in unicam L. III. t. 1. redactae sunt. Idem est de 14. (*De sententia*) 15. (*De sententia excommunicationis*) et 16. (*De sententia interdicti*) libri quinti, ex quibus 18. ejusdem libri conflavit; ex 13. (*De divitiis*) libri quarti, 13. 14. et 15. ejusdem et ex 15. (*De sepulturis*) libri tertii, 15. et 16. ejusdem coaeruerunt.

Collectio imperfecta esse videtur, cum 17. enim quinti libri, rubrica, quae in illa Joannis ejusdem libri 19, est, finem habet, et 20. 21. et 22. 23. hujus syllogae in nostro omnino desiderantur; serius ignota manus rubricam "*De depositione episcoporum*," adjecit, quin asfirmare possimus, eam ab auctore ipso proficisci.

Eadem fere, qua in Joannis collectione, methodo rubricae collocantur. Nihil pene in earum inscriptionibus auctor immutavit, adjectis tantummodo vel detractis verbis nonnullis. Capita etiam eodem ordine iisdemque inscriptionibus reddidit. Ad alias rubricas raro admodum confugit. Postremo quemadmodum operis sui scopus exigebat, maximum decretalium, et praesertim Innocentii III. sicuti jam

innuimus, numerum exclusit sive quod ejus nomen prae se ferant, sive quod confectis Alexandri III. 4) Urbani III. 5), Clementis III. 6) Coelestini III. 7) inscriptionibus, huic collectioni fuerint interjectae. Eadem ratione capita nonnulla, quae tametsi aliorum pontificum essent, Innocentio III. tribuebantur, veris eorum auctoribus restituit 8).

Pleraeque Innocentii III. decretales, a Joanne ita exemptae, Bernardi compostellani, Petri beneventani, eique etiam, quae quarta nuncupatur, collectionibus insertae fuerunt.

Hactenus de eo, qui Gilberti inter et Joannis opere existit nexu fusius disseruimus; ut autem postremi elucubratio clarius apertiusque intelligatur, synopticam tabulam subjiciemus, quae utramque collectionem ob oculos collocabit 9). A bruxellana ordinur, cu-

4) L. III. t. 16. c. 8; L. IV. t. 13. c. 6.

5) L. III. t. 22. c. 4.

6) L. I. t. 5. c. 4; L. IV. t. 1. c. 2. c. 10.

7) L. I. t. 15. c. 7; L. IV. t. 6. c. 4.

8) L. I. t. 2. c. 3.— L. I. t. 4. c. 2.— L. I. t. 7. c. 3.— L. I. t. 9. c. 6.— L. II. t. 10. c. 3. etc. 4.— L. III. t. 17. c. 4.— L. IV. t. 13. c. 4.— L. V. t. 2. c. 3. et 4.—

9) I. 1. c. un.— (I. 1. c. un.)— c. 1 (1).— I. 2. 1-7. (I. 2. c. 1-9).— c. 1 (1).— c. 2-3. (4-3).— c. 6. (d.).— c. 7. (9).— I. 3. c. 1-11. (I. 3. c. 1-7).— c. 1 (1).— c. 2-5 (4-7).— c. 6. (I. 3. c. 5. coll. quarta).— c. 7-8 (dd.).— 1. 9-10 (I. 6. c. 8. c. 13. Pet. B.).— c. 11. (I. 5. c. 4. Pet. B.).— I. 4. c. 1-2 (I. 4. c. 1-2).— c. 1-2 (1-2).— I. 5. c. 1-6. (I. 5. c. 1-4).— c. 1-5 (1-3).— c. 4. (I. 7. c. 1. Pet. B.).— c. 5. (d.).— c. 6. (I. 5. c. 1. Pet. B.).— I. 6. c. un. (d.).— c. 1. (I. 5. c. 2. Pet. B. L. I. ep. 532).— I. 7. c. 1-3. (I. 6. c. 1-2).— c. 1-2 (dd.).— c. 3. (2).— I. 8. c. 1-3. (I. 7. c. 1-2).— c. 1. (2).— c. 2. (1).— c. 3. (Rain. t. 33. c. 2. Pet. B. I. 9. c. 5).— I. 9. c. 1-7. (I. 8. c. 1-6).— c. 1-4. (2-5).— c. 5. (V. 6. c. 1. Comp. q.).— c. 6. (d.).— c. 7. (II. 8. c. 1. Pet. B.).— I. 10. c. 1-7. (I. 9. c. 1-5).— c. 1-3. (3-5).— c. 4. (d.).— c. 5. (III. 4. c. 3.).— c. 6. (d.).— c. 7. (1).— I. 11. c. un. (I. 10. c. un.).— c. 1. (1).— I. 12. c. un. (I. 11. c. 1-2).— c. 1. (1).— I. 13. c. un. (d.).— c. 1. (d.).— I. 14. c. 1-2 (d.).— c. 1. (d.). c. 2. (I. 23. c. 8. Comp. q.).— I. 15. c. 1-7. (I. 12. c. 1-3).— c. 1. (II. 18. c. 1).— c. 2. (d.).— c. 3. (II. 2. c. 7).— c. 4. (3).— c. 5-6. (dd.).— c. 7. (V. 18. c. 9).— I. 16. c. 1-2. (I. 14. c. 1-2).— c. 1 (2).— c. 2. (I. 20. c. 3. Pet. B. L. I. ep. 515).— I. 17. c. un. (I. 15. c. un.).— c. 1. (1).— I. 18. c. 1-3. (I. 16. c. 1-5).— c. 1. (4).— c. 2. (3). c. 3. (5).— I. 19. c. un. (I. 17. c. un.).— c. 1. (1).— I. 20. c. 1-5. (I. 18. c. 1-3).— c. 1. (1).— c. 2. (3).— c. 3. (V. 21. c. 1. Pet. B.).— c. 4. (2).— c. 5. (I. 20. c. 4. Pet. B. L. I. ep. 77).— I. 21. c. 1-3. (I. 19. c. un.).— c. 1. (1).— c. 2. et c. 3. (Rain. t. 18. c. 1. c. 2. I. 23. c. 1. c. 3. Pet. B.).— I. 22. c. 1-2. (I. 20. c. 1-2).— c. 1. (R. t. 16. c. 2. Pet. B.).— I. 22. c. 1-2 (I. 20. c. 1-2).— c. 1. (R. t. 16. c. 2. Pet. B. I. 23. c. 2).— c. 2. (2).— II. 1. c. 1-2. (II. 1. c. 1-4).— c. 1 (3).— c. 2. (R. t. 29. c. 1. III. 1. c. 1. Pet. B.).— II. 2. c. un. (II. 2. c. 1-5).— c. 1. (1).— II. 3. c. un. (II. 3. c. un.).— c. 1. (1).— II. 4. c. 1-2. (II. 4. c. un.).— c. 1 (1).— c. 2. (II. 2. c. 5).— II. 5. c. 1-2. (II. 5. c. 1-4).— c. 1. (1).— c. 2 (5).— II. 6. c. 1-2. (II. 6. c. un.).— c. 1. (1).— c. 2. (II. 5. c. 1. Pet. B. L. II. ep. 283).— II. 7. c. 1-6. (II. 7. c. 1-5).— c. 1. (5).— c. 2. (1).— c. 3. (II. 6. c. 3. Pet. B.).— c. 4. (II. 3. c. 1. Comp. q.).— c. 5. (R. t. 27. c. 5).— II. 4. c. un. Pet. B. L. I. ep. 377).— c. 6. (II. 5. c. 3. Pet. B. L. V. ep. 40).— II. 8. c. 1-2 (d.).— c. 1 (II. 3. c. 1. Pet. B.).— c. 2. (II. 4. c. 1. Comp. q.).— II. 9. c. 1-2. (II. 8. c. 1-2).— c. 1. (2).— c. 2. (II. 7. c. 4).— II. 10. c. 1-4 (II. 9. c. 1-2).—

jus libros, rubricas, et capita indicamus; consonae Joannis partes eodem ordine, sed intra parentheses conclusae, subsequuntur. Quoties capita aliqua in alias rubricas Joannes transulit, nos librum, rubricam, et caput indicamus. Ad rubricarum mutationem agnoscen-

c. 1-2 (1-2).— c. 5-6. (II. 10. c. 5-6).— II. 11. c. 1-4. (II. 11. c. un.).— c. 1. (II. 12. c. 2. Pet. B.).— c. 2. (1).— c. 5. (R. t. 28. c. 1. Pet. B. II. 7. c. 1.).— c. 4. (d.).— II. 12. c. 1-3. (II. 12. 1-5.). c. 1-2 (5-6.).— c. 5. (II. 13. c. 1.).— II. 13. c. 1-2. (II. 13. c. 1-3.).— c. 1. (5).— c. 2. (2).— II. 14. c. 1-2. (II. 14. c. 1-3.).— c. 1. (d.).— c. 2. (1).— II. 15. c. 1-3. (II. 15. c. 1-3.).— c. 1-2. (1-2).— II. 16. c. 1-10. (II. 16. c. 1-8.).— c. 1 (5).— c. 2 (4).— c. 3-4. (6-7).— c. 5 (3).— c. 6. (R. t. 25. c. 2. Pet. B. II. 15. c. 2. L. I. ep. ep. 289.).— c. 7. (R. t. 20. c. 1. Pet. B. II. 15. c. 7. L. I. ep. 415.).— c. 8. (2).— c. 9. (II. 10. c. 1.).— c. 10. (II. 15. c. 3. Pet. B. I. L. I. ep. 556.).— II. 17. c. 1-7. (II. 18. c. 1-6.).— c. 1-2 (5-6.).— c. 5. (R. t. 24. c. 2. Pet. B. II. 18. c. 5. L. I. ep. 517.).— c. 4. (d.). c. 5. (R. t. 30. c. 2. Pet. B. II. 18. c. 6.).— c. 6. (II. 18. c. 5. Pet. B.).— c. 7. (4.).— II. 18. c. 1-17. (II. 19. c. 1-19.).— c. 1. (1).— c. 2-5 (3-4).— 4-7. (9-12).— c. 8-9. (14-15).— c. 10. (15).— c. 11-12. (16-17).— c. 13. (II. 19. c. 1. Pet. B.).— c. 14. (II. 19. c. 10. Pet. B.).— c. 15. (III. 15. c. 2. Comp. q.).— c. 16. (V. 25. c. 2. Pet. B. L. V. ep. 39.).— c. 17. (2).— II. 19. c. un. (II. 21. c. un.).— c. 1. (III. 1. c. 4. Pet. B.).— III. 1. c. un. (III. 1. c. un.).— c. 1 (4).— III. 2. c. 1-2. (III. 1. c. un.).— c. 1 (1).— c. 2. (R. t. 20. c. 4. Pet. B. III. 2. c. 1. L. II. ep. 65.).— III. 3. c. un. (III. 2. c. 1-2.).— c. 1. (2).— III. 4. c. un. (III. 4. c. 1-3.).— c. 1. (3).— III. 5. c. 1-2. (III. 5. c. 1-2.).— c. 1-2. (1-2).— III. 6. c. 1-4. (III. 6. c. 1-5.).— c. 1-4. (1-4.).— III. 7. c. 1-4. (III. 7. c. 1.).— c. 2 (d.).— c. 3. (2).— c. 4 (d.).— III. 8. 7. 1-5. (III. 8. c. un.).— c. 1 (III. 7. c. 5.).— c. 2 (1).— c. 3. (d.).— III. 9. c. 1-2. (III. 9. c. 1-2.).— c. 1-2. (1-2).— III. 10. c. un. (II. 10. c. 1-2.).— c. 1 (1).— III. 11. c. un. (III. 11. c. 1-2.).— c. 1 (2).— III. 12. c. 1-2. (III. 12. c. un.).— c. 1 (1).— c. 2 (d.).— III. 13. c. 1-4. (III. 13. c. 1-2.).— c. 1-2. (1-2).— c. 3. (R. t. 27. c. 3. Pet. B. II. 6. c. 2.).— c. 4. (R. t. 19. c. 1. Comp. q.).— III. 7. c. un.).— III. 14. c. un. (III. 15. c. 1-2.).— c. 1 (1).— III. 15. c. 1-3. (III. 15. c. 1-3.).— c. 1 (3).— c. 2 (d.).— c. 3 (III. 16. c. un.).— III. 16. c. 1-11. (III. 17. c. 1-8.).— c. 1 (4).— c. 2 (d.).— c. 3 (III. 25. c. 2. Pet. B.).— c. 4. (R. t. 11. c. 3. Pet. B. III. 25. c. 1.).— c. 5 (5).— c. 6 (2).— c. 7 (6).— c. 8 (R. t. 11. c. 5. Pet. B. III. 11. c. 1. L. I. ep. 313.).— c. 9 (3).— c. 10 (8).— c. 11 (I. 16. c. 3).— III. 17. c. 1-10. (III. 18. c. 1-6.).— c. 1 (3).— c. 2 (5).— c. 3 (R. t. 39. c. 3. Pet. B. III. 24. c. 2.).— III. 18. c. 1-3. (III. 19. c. 1-4.).— c. 1 (3).— c. 2 (2).— c. 3 (4).— III. 19. c. 1-6. (III. 20. c. 1-2.).— c. 1-2. (1-2).— c. 3 (IV. 14. c. 1. Pet. B. L. I. ep. 50.).— c. 4 (IV. 10. c. 1. Pet. B. L. I. ep. 514.).— c. 5 (IV. 14. c. 2. Pet. B.).— c. 6 (III. 21. c. 4.).— III. 20. c. 1-6. (III. 22. c. 1-6.).— c. 1 (1).— c. 2 (6).— c. 3 (2).— c. 5 (4).— c. 6 (d.).— III. 21. c. 1-2. (III. 23. c. 1-2.).— c. 1 (2).— c. 2 (d.).— III. 22. c. 1-4. (III. 24. c. 1-2.).— c. 1-2. (1-2).— c. 3-4. (III. 30. c. 1-2. Pet. B.).— III. 23. c. 1-5. (III. 25. c. 1-4.).— c. 1 (4).— c. 2 (1).— c. 3 (3).— c. 4. (R. t. 9. c. 1. Pet. B. III. 39. c. 1.).— c. 5. (I. 21. c. 5. Pet. B.).— III. 24. c. 1-2. (III. 26. c. 1.).— c. 1 (1).— c. 2 (d.).— IV. 1. c. 1-10. (IV. 1. c. 1-8.).— c. 1 (2).— c. 2. (R. t. 40. c. 2. Pet. B. IV. 1. c. 1.).— c. 3-6. (5-8.).— c. 7 (3).— c. 8. (II. 18. c. 5.).— c. 9. (R. t. 40. c. 3. Pet. B. IV. 1. c. 2.).— c. 10. (IV. 14. c. 2.).— IV. 2. c. un. (IV. 2. c. un.).— c. 1 (1).— IV. 3. c. 1-3. (IV. 3. c. 1-3.).— c. 1 (3).— c. 2. (IV. 1. c. 4.).— c. 3. (II. 16. c. 7.).— c. 4. c. un. (IV. 4. c. 1-2.).— c. 1 (1).— IV. 5. c. 1-4. (IV. 5. c. 1-2.).— c. 1 (d.).— c. 2. (IV. 4. c. 2.).— c. 3-4. (1-2).— IV. 6. c. 1-4. (III. 6. c. 1-3.).— c. 1. (IV. 6. c. 1-2. Pet. B.).— c. 2-3. (1-2.).— c. 4. (IV. 8. c. 1. Pet. B.).— IV. 7. c. 1-6. (IV. 7. c. 1-4.).— c. 1-2. (3-4).— c. 3-4. (1-2.).— c. 5-6 (abb.).— IV. 8. c. un. (IV. 8. c. 1-2.).— c. 1 (2).— IV. 9. c. 1-3. (IV. 9. c. 1-3.).— c. 1 (3).— c. 2 (1).— c. 3. (IV. 12. c. un.).— IV. 10. c. un. (IV. 10. c. un.).— c. 1 (1).— IV. 11. c. 1-5. (IV. 11. c. 1-2.).— c. 1. (IV. 12. c. 1. Pet. B.).— c. 2 (2).— c. 3 (d.).— IV. 12. c. 1-3. (IV. 12. c. 1-5.).— c. 1 (1).— c. 2 (3).— c. 3 (5).— IV. 13. c. 1-8. (IV. 13. c. 1-2.).— c. 1-2. (1-2.).— c. 3. (IV. 14. c. 2.).— c. 4. (IV. 14. c. 1.).— c. 5. (IV. 15. c. un.).— c. 6. (R. t. 40. c. 5. Pet. B. IV. 9. c. 1.).— c. 7. (IV. 1. c. 5.).— c. 8. (V. 13. c. 5. Bern. Pap.).— V. 1. c. 1-2. (V.

dam idem praestitimus. Ad capita vero quod attinet; quae Innocentii III. decretales continent, syllogisque veteribus insertae sunt, collectionem, librum caputque ubi reperiatur, significavimus; quod si in ejusdem pontificis indicibus habeantur, ad eos indices remisimus. Capitibus a Joanne repudiatis, ad rejectorum numerum, litterulae *d* vel *dd* (deest, desunt) positae sunt.

Collectio neque auctoris sui nomen pandit, neque, quo conscripta est tempus significat: nos autem, haud sine probabili argumentorum vi utrumque indicari posse arbitramur.

Haec enim imprimis Rainerii pomposiani opusculo posterior est, quod quarto Innocentii III. ¹⁰) anno convenit. Deinde priorum quinque ejusdem pontificis annorum continet decretales ¹¹), quo fit, ut ad hos ipsos annos referri non possit. Praeterea, teste superius memorato Tancredo sicuti Alani, ita pariter et Bernardi compostellani praecedit collectionem, quae decimum illius pontificis annum proxime sequitur. Ex quibus colligitur, eodem anno eam non esse recentiore; adeoque in illo, quod sextum inter et decimum illius pontificis annum effluxit, intervallo confectam fuisse, ac in lucem prolatam.

Ejusdem Tancredi ope collectionis auctorem detegere possumus. Compertum enim est, Joannis opusculum nonnisi gilbertiani et alaniani esse conjunctionem; jam vero decretalis, *quod quidam*, quae

1. c. 1-2.)— c. 1 (1.)— c. 2 (V. 2. c. 3. Pet. B.)— V. 2. c. 1-12. (V. 2. c. 1-10.) c. 1 (1.)— c. 2 (5.)— c. 5-6. (6-7.)— c. 5 (2.)— c. 6 (9.) c. 7-9 (dd.)— c. 10. III. 18. c. 2.)— c. 11-12 (dd.)— V. 3. c. 1-3. (V. 4. c. 1-6.)— c. 1 (1.)— c. 2-3 (4-5.)— V. 4. c. un. (d.)— c. 1. (R. t. 13. c. 3. Pet. B. V. 4. c. 1.)— V. 5. c. 1-5. (V. 5. c. 1-5.)— c. 1-5. (1-5.)— V. 6. c. 1-3. (V. 8. c. 1-3.)— c. 1-2. (1-2.)— c. 3. (V. 19. c. un. Pet. B.)— V. 7. c. 1-5. (V. 9. c. 1-3.)— c. 1-5 (1-5.)— c. 4-5 (V. 11. c. 1. c. 6. Pet. B.)— V. 8. c. un. (V. 10. c. un.)— c. 1 (1.)— V. 10. c. 1-4. (V. 13. c. un.)— c. 1 (1.)— V. 11. c. 1-2. (V. 14. c. 1-2.)— c. 1 (d.)— c. 2. (V. 16. c. 1. Pet. B.)— V. 12. c. 1-2. (d.)— c. 1-2. (R. t. 26. c. 2.) c. 3. Pet. B. V. 10. c. 3. c. 2.)— V. 13. c. 1-2. (V. 17. c. 1-3.)— c. 1 (3.)— c. 2 (2.)— V. 14. c. un. (d.)— c. 1 (V. 18. c. 12.)— V. 15. c. 1-15. (V. 18. c. 1-15.)— c. 1-9 (1-9.)— c. 10-11. (13-14.)— c. 12 (d.)— c. 13. (R. t. 52. c. 2. Pet. B. V. 21. c. 5.)— c. 14-15. (R. t. 31. c. 10. c. 7. Pet. B. V. 21. c. 2-3.)— V. 16. c. 1-3 (d.)— c. 1. (V. 23. c. 1. Pet. B.)— c. 2-3. (dd.) V. 17. c. 1-5. (V. 19. c. 1-2.)— c. 1-2 (1-2.)— c. 5. (R. t. 31. c. 6. Pet. B. V. 21. c. 4.)

10) Capita 2. et 5. rubricae 23. libri I. desumpta sunt ex eadem opusculi Rainerii rubrica t. 18. c. 1. et 2. et eundem ordinem servant. Eadem capita tum in Bernardi compostellani collectione, (L. t. 1. 27. c. 1. c. 4.) tum in Petri beverentani opere (L. I. t. 23. c. 1. c. 3.) habentur, at diverso ordine. Idem occurrit in capitibus 4. et 8. rubricae 16. libri III. quae itidem desumpta sunt ex Rainerii opusculo.

11) L. II. t. 7. c. 6; L. V. ep. 40; L. II. t. 18. c. 16; L. V. ep. 39; L. I. t. 3. c. 9. I. ops. r. s. 2. *divenerabilibus fratribus hildesheimensi et paderbornensi episcopis, et dilecto filio abbati de Corbeja sal. et ap. ben.* Datum Interani IV. kal. Aprilis, pontificatus nostri anno quinto. L. V. ep. 14.

sub rubrica. " *De poenitentia et remissionibus* ¹²⁾ Joannis et sub respondente. *De poenitentis*, ex Tancredo ¹³⁾; Alani collectioni est interjecta, in bruxellana nequaquam reperitur, quae proinde Gilberto tribuenda est. Quod si synopticam hujus tabulam distinguere velimus, facile colligemus, Joannis quoad omnia in ista inniti, ab alioque fonte nonnisi rarissime derivari. Atqui Joannis elucubratio, unanimi veterum explanatorum consensione, nonnisi Gilberti opus est, ab alano ampliatum. Gilbertum itaque hujus, de qua quaerimus, collectionis auctorem esse, extra omnem controversiam collocandum est.

Ad Alani collectionem quod attinet, nos nihil de ea habemus, quod persuadendi vim prae se ferat. Nihilominus eadem, qua gilbertiana, ratione adornata fuisse videtur; secus enim antiqui commentatores, quin ipsam commemorarent, nullam de ea mentionem fecissent, omninoque praeteriissent una cum tot aliis ejusdem naturae opusculis. Fieri tantum potuit, ut valde majorum Innocentii III. decretalium multitudinem complexa fuerit, quod causa fuit, cur Joannes adeo raro eam usurpaverit.

In quodam regiae hallensis in Borussia universitatis bibliothecae manuscripto tabulae rubricarum epitomes Bernardi papiensis calici adjectam inveni aliam rubricarum cujusdam collectionis, quae Alano tribui facile posset ¹⁴⁾. Hoc ego idcirco mihi persuadeo, quod

¹²⁾ L. V. l. 17. c. 1.

¹³⁾ Tancredus hanc decretalem, quod quidam ex Alani compilatione affert, val quod apud Alanum magis integra quam in Joannis collectione extaret, vel quod eo tempore, quo suum commentarium scripsit Joannis collectio nondum confecta fuerit.

¹⁴⁾ Ne nimis longi simus eas tantummodo rubricas adnotavimus, quae aut differunt a rubricis, quae in Bernardi papiensis, Joannis et Patri beneventani collectionibus inveniuntur, aut a nostro auctore primo in unum collectae sunt, licet in Bernardi et Petri collectionibus insertae sint. Caelestris ad eam collectionem remittimus, quae ipsi respondentem rubricam habet. L. I. l. 1. *De summa trinitate*. t. 2. *De primatu sedis apostolicae*. Bern. Comp. t. 1. t. 3. 4. 5. Bern. C. t. 2. 3. 4. t. 6. Pet. B. t. 4. t. 7. *De irregularitate praeficiendorum*; t. 8. 9. Pet. B. t. 6 et 8; t. 10. *De temporibus ordinandorum*. Gilb. t. 8; Joan. t. 7; t. 11 et 12. Pet. B. t. 10 et 11; t. 13. 14. Bern. C. t. 8. 9; t. 15. *De filiis presbyterorum*. Bern. Comp. t. 15; t. 16. 17. Gilb. t. 11. 12. Joan. t. 10. 11; t. 18. Pet. B. 16; t. 19. *De officio archidiaconi*. Gilb. t. 14. et Bern. Pap. t. 15; t. 20. 21. 22. 23. Bern. Comp. t. 15. 16. 17. Pet. B. t. 17. 18. 19. 20. t. 24. *De treuga et pace*. Bern. C. t. 18. Bern. Pap. t. 24.— t. 25. Bern. Comp. t. 19. Pet. B. t. 21; t. 25. *De pactis*. Bern. C. t. 20. Bern. Pap. t. 26; t. 27. 28. Bern. Pap. t. 29. 30; t. 29. Bern. Comp. t. 23. Pet. B. t. 24; t. 30. 31. Bern. P. t. 33. 34. Lib. II. t. 1. 2. 3. Bern. Comp. t. 1. 2. 3; t. 4. *De ordine cognitionis*. Bern. Comp. t. 4; t. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. Bern. Comp. t. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13; t. 14. *De usurpationibus*. t. 15.— 20. Bern. Comp. t. 15—20; L. III. l. 1. Bern. Comp. t. 1; t. 2. *De novi operis quantitatione*. Bern.

in rubricarum collocatione atque inscriptione, modo Joannis, modo Bernardi compostellani, et praesertim Gilberti collectionibus proprius accedat. Illa procul dubio, quemadmodum paullo post inspecturi sumus, Gilberti recentior, et Bernardi comp. antiquior est collectionibus, qui postremus et nonnullas ab ea rubricas deprompsit. Nova profecto ratio, cur Alano eam acceptam referamus.

Vehementer hujusmodi jacturam conquerimur, multo optabilius fuisset collectionem ipsam quam rubricarum tabulam reperisse.

Antequam huic capiti finem imponamus lectorem praemonere oportet, ut caveat, ne opuscula quaedam Alexandri III. ejusque successorum decretales continentia, pro Alani collectione sumat, quae sub certo rubricarum incongruentium, et collectiones Joanne antiquiores vel posteriores plus minus respicientium, numero, una cum iis Innocentii III. temere prorsus collecta fuerunt. Quamplura inveni et ego, quemadmodum clariss. Mansi, qui unum etiam excudendum curavit¹⁵⁾: sed cum Joannis seu cum Alani collectionibus ne minimam quidem habent affinitatem, et nonnisi ad inscriptiones, sive erasas sive deperditas, in vetustis syllogis reficiendas possunt inseruire¹⁶⁾.

Comp. t. 2. Pet. B.; L. V. t. 15; t. 3. 4. Bern. Comp. t. 3. 4; t. 5. *De purificatione post partum*. Bern. Comp. t. 5. Pet. B. t. 36; t. 6. 31. Bern. Comp. t. 6. 31. t. 32. *De celebratione missarum*. Bern. Comp. t. 32. . . *missae et sacrae eucharistiae*. t. 33-39. Bern. Comp. t. 33-39; L. IV. t. 1-5. Bern. Comp. t. 1-5; t. 6. Pet. B., t. 6; t. 7-16. Bern. Comp. t. 6-15. Pet. B. t. 7-16; L. V. t. 1. *De accusationibus*. Bern. Comp. t. 1. Pet. B. t. 1; t. 2. *De abolitionibus*. t. 3. 4. 5. Bern. Comp. t. 3. 4. 5; t. 6. Pet. Bern. t. 6. Bern. Comp. t. 7; t. 7. *De his qui filios occiderint*. Bern. Comp. t. 8; t. 8. 9. 10. 11. Bern. Comp. t. 9. 10. 11. 12. Pet. B. 7-10; t. 12. *De crimine falsi*. Bern. Comp. t. 13. Pet. B. t. 11. t. 13. *De clerico excommunicato ministrante*. Bern. Comp. t. 14. Pet. B. t. 12; t. 14. 15. Bern. Comp. t. 15. 16. Pet. B. t. 13. 14; t. 16. *De privilegiis*. Bern. Comp. t. 17. Pet. B. t. 16; t. 17. 18. 19. Bern. comp. t. 18. 19. 20. Pet. B. t. 17. 18. 19; t. 20. *De poenitentis et remissionis*. Bern. Comp. t. 21. Pet. B. 20. t. 21. *De sententia excommunicationis*. Bern. Comp. t. 22. Pet. B. t. 21; t. 22. 23. Bern. Comp. t. 22. 23. Pet. B. t. 22; t. 23.

15) Steph. Baluzii *Miscellanea*, t. III. 367-391. Luccae, 1762. in fol. Vide: *Sacrorum consiliorum nova et amplissima collectio*, t. 21. p. 1082-1111, Venetiis 1776, in fol. ed. Fr. D. Mansi.

16) In hunc finem codicem mss. nr. 3922. A regiae biblioth. parisiensis examinavi, cujus ope restitui possunt inscriptiones, quae sequuntur; 1. in Bernardi papienensis collectione. L. I. t. 34. c. 5. *Eugenius. p. III. eps. s. s. d. venerabilibus fratribus arelatensi archiepiscopo, magoloniensi et avenionensi episcopis s. et ap. b.*; in collectione Joannis; L. I. t. 2. c. 7. *canonico andogaventi*. L. I. t. 10. c. 5. *Clemens III. sagiens ep.*; L. I. t. 15. c. 2; *Caelestinus III. cantuariensis archiepiscopo*. L. III. t. 15. c. 1. *Alexander III. castellano ep.*; L. III. t. 17. c. 4. *Caelestinus III. caesaraugustano ep.*; L. IV. t. 1. c. 8. *S. R. in tit. sanctorum Marcelli et p. pre-*

abeytero cardinali cass. abb. IV. t. 9. c. 5. *Caelestinus III. senonensi archiepiscopo.* L. V. t. 9. c. 5. et L. V. t. 18. c. 10. *Caelestinus III. rothomagensi decano.* 3. In Petri boneventani collectione. L. II. t. 17. c. 3. *Burgensi et palensi episcopis,* L. V. t. 16. c. 6. *Episcopo lingonensi...* dat. Romae apud s. Petrum, XIV. kal. Martii, pontificatus nostri anno nono L. II. t. 12. c. 2. et L. IV. t. 10. c. 1. *Archiepiscopo turonensi.* L. I. t. 6. c. 14. dat. Romae, anno octavo. L. I. t. 3. c. 4. . . Datum Anagninae, XV. kal. Januarii, pontificatus nostri anno sexta.

CAPUT IV.

Bernardi compostellani collectio.

Primo Innocentii III. decretalium collectio quae tertia inter veteres vulgo nuncupatur, ad Joannis normam adornata est.

Petro beneventano laborem istum Innocentius ipse commisit. Summus pontifex Bernardi, archidiaconi compostellani ¹⁾ collectionem nequaquam probavit, eo quod teste Tancredus quamplurimas contineret decretales, a romana sede nullo modo sancitas. Rejecta igitur Bernardi comp. collectione, novam ex Innocentii III. tabulis Petrus conflavit, et ad duodecimum ejus pontificatus annum protraxit. Pontifex eam auctoritate sua veluti obsignatum ad bononiensem misit universitatem, ut in scholis ac tribunalibus adhiberetur.

Quemadmodum veteres jurisperiti de ea, quam Bernardus in sua collectione perficienda secutus est, norma alte omnino silent, ita pater utrum necne Petrus illius elucubrationibus usus fuerit, nihil omnino tradiderunt.

Ambo sunt aequae nobis ignoti. Hoc autem non prohibuit quin viri eruditi res istiusmodi illustrare non valde desideraverint. Quamplures Bernardi opus detegendi spe adducti, perquisitiones et diuturnas et longe laboriosas susceperunt. Hoc consilio Jacobus Cujacius, Dadinus Altaserra, fratres Labbaei, fratres Pithoeii, Doujatius, et Stephanus Baluzius universas Galliae bibliothecas adierunt ac perlustrarunt; at conatus illi omnes, utut ingentes in irritum omnino reciderunt. Ipse Antonius Augustinus (id quod majorem excitat admirationem) in Hispania, quae illi erat patria, iisdem perfunctus laboribus, feliciter non habuit exitum.

Historicum igitur hujusmodi problema insolubile prorsus videbatur. Interea ex bibliothecae cujusdam anglicanae, *jacobaeae* nuncupatae, catalogi lectione orta est mihi suspicio, manuscriptum quen-

¹⁾ Jurisconsulti, ut hunc Bernardum ab alio Bernardo, sacerdote compostellano, qui Bononiae Innocentii IV. tempore jus exposuit, distinguant, ipsi *antiqui* nomen dederunt. Vide M. Sordi (cont. M. Fattorini), De claris archigymnasiis bononiensis professoribus. Bononiae 1769. fol. t. I. p. 1. B. 523 sq. et t. II. p. 256.

dam codicem, cui titulus, *Innocentii III. Decretalium Breviarium per Bernardum compostellanum*, opus illud esse potuisse quod jam irreparabili jactura periisse arbitrabamur ²⁾.

Dum essem Londini, feliciter admodum res mihi cessit; in regia enim musaei britannici bibliotheca cod. mss. genuinam Bernardi compost. ³⁾ collectionem complectens mihi occurrit. Codicem istum, citatum 9 B. XI. Bibliothecae jacobaeae esse procul dubio omnino censendum est, cum illa regiae musaei brit. bibliothecae jamdudum fuerit conjuncta ⁴⁾.

Postremae bibliothecae catalogus eum non alio quam *Innocentii III. decretales* titulo designat, quod causa fuit, cur universae collectiones decretalium mihi fuerint evolvendae, priusquam ista ob oculos inciderit.

Decimo quarto ineunte saeculo fuit elaboratus, hoc vero temporis indicium quamvis parum accurate membranae est inscriptum.

Antequam nexum qui Petri beneventani inter et Bernardi collectiones intercedit, ostendamus, generalis ultimae hujus notio tradenda est.

Bernardi compostellani collectio in eundem librorum ac fere rubricarum numerum ac ticinensis distributa est. Prior liber 26. totidem alter, tertius 39, 15 quartus, quintus denique 23 rubricas complectitur. Harum singulae in capita plurima dividuntur.

Jus nonnisi ex Innocentii III. decretalibus, quarum quaedam ex integro, quaedam ex parte, quaedam demum valde mancae referuntur, couflatur. Caeterum L. II. t. 19. c. 1. eadem decretalis ab Innocentio III. ad luxoniensem episcopum dato habetur, quae in Joannis (L. II. t. 19. c. 19.) collectione Goelestini III. ad sedunensem episcopum prae se fert inscriptionem. Compertum autem est, pluries contigisse, ut ad varios episcopos, ad quaestiones consimiles diluendas, una eademque missa fuerit decretalis. Quapropter facile fieri potuit,

²⁾ Bernard. Catalogi mss. Angli et Hiberniae, Oxoniae, 1697. fol. t II. p. 1. p. 245.

³⁾ A catalogue of the manuscripts of the King's library, by David Casley. London, 1734. p. 170. in 4.

⁴⁾ An Account of several libraries, public and private, in and about London, for the satisfaction of the curious, whether natives or foreigners (in Harleian mss. 5900). In the gentleman's magazine year 1816. Sept. p. 213-226. et oct. p. 317-319. Synopsis of the contents of the British museum. London 1726. 8. p. 86. ad sq.

ut Innocentius III. decessoris sui ad sedunensem episcopum datam decretalem ad antistitem luxoviensem mitteret.

Caeterum Bernardus ipse collectionibus sua antiquioribus usus fuisse videtur. Aliquando enim capitum quorundam nonnisi principia tradit, et ut reliqua habeantur, ad *secundam* collectionem, cujus rubricam indicat ⁵⁾ remittit.

Quaenam vero collectio ista esse possit, omnino ignoratur. Decretales capitum L. I. t. 6. c. 9; L. I. t. 7. c. 2; et L. I. t. 17. c. 3¹, omnes Innocentii III. in gilbertiana sylloge subiisdem rubricis et inscriptionibus reperiuntur. Decimum 17. rubricae primi libri caput, ex alia rubrica collectionis Gilberti calci adjecta, excerpta est, unde ad id impellimur, ut eum scilicet collectionem hanc prae manibus habuisse arbitremur.

Ex quo fonte autem Bernardus alia capita hauserit, id omnino nos latet. Fieri quidem potuit, ut ea ab Alani collectione depromperit, quae gilbertianam proxime subsecuta bernardinae praevit.

Quod autem mirum profecto videtur, illud est, rubricas in posterius memorato opere eodem ordine iisdemque sub inscriptionibus, ac in halensi, cujus superius mentionem fecimus, quanque Alano acceptam retulimus, collectioni esse collocata. Insuper postrema inter praecedentes unica est, quae rubricas ad paginae calcem subjectas complectatur ⁶⁾.

Rainerius, de quo superius locuti sumus, alterum in priori praefatione opusculum annuntiaverat. Jam vero non longe a veritate aberraret qui crederet Bernardum altero hoc opusculo quod hodie jam pe-

5) L. I. t. 6. c. 9. Idem archiepiscopo cantuariensi. Innotuit nobis olim et inf. In *secunda* compilatione, titulo *De filiis presbyterorum* libro primo, quae decretalem istam. L. I. t. 7. c. 2. Idem nirosiensi archiepiscopo. Quod in dubiis et inf. supra in *secunda* compilatione titulo *De renuntiatione*, quare decretalem istam. L. I. t. 7. c. 11. Idem mutinensi episcopo, litteras vestra et inf. Querae duc. ist. in sec. comp. tit. *De filiis presbyterorum*. L. I. t. 7. c. 3. Idem turonensi archiepiscopo. Duo simul et inf. Hanc decret. quere in tit. *de officio et potestate iudicis ordinarii* L. I. t. 7. c. 4. Idem, idem. Quod s. apostolica et inf. Querae hanc dec. tit. *de eo qui agit vires alterius*. L. I. t. 17. c. 10. Idem archiepiscopo et archidiacono tiberiensi. Expectans expectavi. Istam decret. querae in sec. comp. tit. *de depositione episcoporum*. L. I. t. 24. c. u. Idem cancellatio et magistro L. parisiensi. Dilecti filii et inf. Quere istam decretalem in sec. comp. tit. *de arbitris*.

6) L. I. t. 1. *De primatu sedis apostolicae*. L. III. t. 2. *De novi operis nuntiatione*, et *de scandalo vitando*. L. III. t. 50. *De canonizatione sanctorum*. L. V. t. 2. *De abolitionibus*. L. V. t. 8. *De his qui filios occiderint*.

rierit, usum fuisse, cujus rei synoptica, quam de gilbertiana collectione agentes tradidimus, tabula argumento est, illum primum prae manibus habuisse.

Quo tempore Bernardus opus suum absolverit, etsi nullum invicte demonstret monumentum, proxime tamen definiri posse existimamus.

Innocentii III. decretales ex priorum decem ejus annorum tabulis desumptae sunt, ac secundum temporum ordinem fere collocatae. Primi septem majorum eorum partem suppeditant; octavus ⁷⁾, nonus ⁸⁾ et decimus ⁹⁾ nonnisi minimum numerum exhibent. Undecimi ¹⁰⁾ denique unum tantum reperitur; quamvis illud ad annos superiores pertinere nihil repugnet, cum nullam temporis notam prae se ferat.

Diplovataccii igitur confirmatum vidimus testimonium, qui Bernardi collectionem ex decem prioribus Innocentii III. pontificatus annis conflata esse affirmarat ¹¹⁾.

Bernardus itaque anno sive decimo exeunte, sive undecimo inaeunte opus suum absolvisse dicendus est.

Bernardina romana quoque collectio nuncupata est quippe quae ab eo cum Romae apud pontificem degeret, adornata est. Quamvis vero propria eam auctoritate consecerit, in universitatibus tamen et praesertim bononiensi per aliquod tempus adhibita fuisse videtur; exemplo autem Petri beneventani collectio, publica nixa auctoritate, sempiterna eam obruit oblivione.

Reliquum est, ut Petri benevent. opus ad examen subtilius revocemus.

7) L. VIII. ep. 8; L. II. t. 18. c. 8. ep. 61; L. II. t. 10. c. 7. ep. 68. L. V. t. 12. c. 6. ep. 159; L. I. t. 5. c. 4. ep. 154; L. II. t. 19. c. 9. ep. 163; L. III. t. 19. c. 2. ep. 163; L. II. t. 12. c. 6. ep. 189; L. I. t. 20. c. 2; L. II. t. 3. c. 3; L. IV. t. 1. c. 5. ep. 199; L. I. t. 15. c. 5. ep. 204; L. V. t. 17. c. 7. ep. 205; L. II. t. 16. c. 5.

8) L. IX. ep. 1; L. II. t. 7. c. 5. ep. 13; L. IV. t. 14. c. 5. ep. 45; L. I. t. 19. c. 4. ep. 56; L. III. t. 15. c. 1. ep. 70; L. IV. t. 1. c. 2. ep. 88; L. III. t. 22. c. 2. ep. 104; L. IV. t. 10. c. un. ep. 107; L. II. t. 16. c. 4. ep. 109; L. II. t. 12. c. 11; L. I. t. 25. c. un. ep. 110; L. II. t. 14. c. 1. ep. 140; L. I. t. 19. c. 6; L. III. t. 6. c. 2; L. III. t. 29. c. 2. ep. 143; L. I. t. 14. c. un. ep. 159; L. I. t. 12. c. 2; L. III. t. 35. c. 2. ep. 260; L. V. t. 1. c. 1. ep. 259; L. I. t. 20. c. 1.

9) L. X. ep. 62; L. V. t. 14. c. 3; L. V. t. 22. c. 1. ep. 66; L. V. t. 22. c. 4. ep. 110; L. V. t. 24. c. 5.

10) L. XI. ep. 274; L. I. t. 18. c. 9.

11) Vide Sarti, de claris archigymnasii professoribus, t. 1. p. 2. p. 256.

Auctor iste a bernardinae collectionis norma nunquam deflectit, quam universam, aut saltem fere totam in suum opus transfert.

Compilatorum praecedentium exempla secutus, in quinque eam libros divisit¹²⁾. Primus 25, 20 alter, 39 tertius, quartus 15. et postremus 24 complectitur rubricas. Hinc colligitur eundem fere ac in Bern. collectione esse numerum rubricarum. Hae sequentes: L. III. t. 2. *De novi operis nuntiatione et scandalo vitando*. L. III. t. 5. *De purificatione post partum*, quas Bernardus omnium primus tradiderat, illis adductae fuerunt, quibus cum majori affinitate conjungebantur, septima primi, decima secundi et 36^a, 37^a et 38^a tertiū librorum ru-

¹²⁾ Idem concilii IV. later. constitutionum compilatores fecerunt. Vile A. M. Bandini, catalogus codd. lat. bibliothecae medicae laurentianae, Florentiae, 1777. fol. 4. p. 40. et sq. Fir. D. Miasī sacrorum conciliorum, nova et amplissima collectio, t. XXII. p. 1082. et sq. Venetiis, 1788. fol. Non injunctum forsitan viris doctis erit, si hic ejusdem glossae praefationem apponimus, quae in has constitutiones in 5 libros divisa compilata est, et in antiquo regiae bibliothecae patrisiensis (ms. lat. nr. 331.) continetur.

Quoniam omnes questionem articuli non poterant legibus comprehendi, ut ff. de legibus non possunt (L. XII. D. de legibus, t. 3.); et de comprehensis multa servaula non servabantur ut infra ut nullus habent presbyter officia cum cura animarum demulta (Const. 34. conc. lat. IV. comp. quart. L. III. t. 2. c. 4.), multa etiam servaula confusionem inducebant ut inf. de matrimonio consanguineorum debet. (Const. 50. conc. lat.) quaedam etiam erant revocanda inf. de decimis nuper. (Const. 54. comp. q. L. III. t. 9. c. 7.), etiam quaedam interpretanda inf. de privilegiis et privilegiis (Const. 57. comp. q. L. V. t. 12. c. 7.), ideo praesentes constitutiones, quae novellas appellamus, promulgata sunt a sancta universali synodo sub domino pontifice Innocentio III. parte perspicatissimi ingenii et summae intelligentiae, cui a longinquis temporibus non fuit inventus similis in cathedra piscatoris, qui exaltaret ecclesiam Dei, et consecraret legem exaeelsi. Dividuntur autem novellae istae in quinque partes; in prima tractat de fide catholica, et reprobatione haereticorum, et quorundam rituum graecorum. In secunda parte agitur de dignitate quatuor patriarchalium sedium et de correctione excessuum, de provisione doctrinae et capitulis monachorum, et confessione peccatorum. In tertia parte agitur de electionibus de idoneitate promotorum et ne habent plures dignitates, additur etiam de procuracionibus et gravamine ecclesiarum. In quarta parte inhibetur ne ante sententiam appellatur, nisi a gravamine, et quod rescripta non impetrentur ad remotos iudices, nec sine mandato, et quod omnia aeta scribantur coram iudicibus, et quod clerici non usurpent jurisdictionem laicorum, nec e contrario, et apponitur, quae sit forma excommunicationis. In quinta parte agitur de prohibitionibus muneris restringenda, de privilegiis et privilegiorum interpretationibus, de symonia, iudicis et apostatis et concludit de succursu terrae sanctae, cruce signatis indulgentiam et eos sub protectione sua dominus pape admittit.

Hujus glossae auctor Bononiae antecessor fuit, uti patet ex iis, quae de ejusdem universitatis studiosorum moribus narrat, quorum christianitas et duella acre reprehendit. Immo videtur Tancredus ipse hanc glossam compilasse, cum in commentario, quem ad Petri beneventani collectionem conscripsit, constitutiones quoque concilii lateran. recentior publicitas inserere promiserat. Librarius antecessoris admonitionum immemor hosce versus codici apposuit.

*Finis libro reddatur coena magistro
Explicit iste liber, scriptor sit a crimine liber,
Explicit explicat, bibere scriptor eat.*

qrica in 14^{am}, secundi, 7ma primi, 16^{am} secundi et trigesimam, 31^{am} et 32^{am} tertiū translatae fuerunt. Sexta primi libri in duas subsecta est. Prima *De primatu sedis apostolicae*, 10^a *De filiis presbiterorum*, 18^a *De treuga et pace*, 20^a *De pactis* primi 30^a *De canonizatione sanctorum* tertiū, et 10^a quinti libri praecisae fuerunt.

Rubricarum tituli, perpaucis exceptis, integri conservati fuerunt.

In capitibus idem evenit; illa ad quae reperienda Bernardus ad *secundam collectionem* remisit, ex integro tradita fuerunt. Quae causa est, cur ea, quam Alano tribuimus, collectione auctorem usum esse existimemus. Synoptica, quam superius praeuimus, tabula Petri benevent. syllogem gilbertianam pariter adhibuisse ostendit.

Pars maior capitum, quae Petrus ex bernardina praeciderat, veteri, quae *quarta* nuncupatur, collectioni postmodum inserta fuit.

Ut nihil de Petri benevent. compilationis methodo desideretur, synopticae unaque comparativam ejus Bernardique operum tabulam subijciemus 13). Ista alteri Gilberti collectionis calci adjectae erit con-

13) I. 1. c. un. (d.); I. 2. c. 1-4 (I. 1. c. 1-4); c. 1-4 (1-4); I. 3. c. 1-14 (I. 2. c. 1-13); c. 1-4 (1-4); c. 5 (d); c. 6 (5); c. 7 (d); c. 8-9 (6-7); c. 10 (II. 18. c. 10); c. 11 (V. 23. c. 6); c. 12 (I. 1. c. 5); c. 13-14 (8-9); I. 4. c. 1-6 (I. 3. c. 1-7); c. 1 (d); c. 2-4 (1-3); c. 5-6 (dd.); I. 5. c. 1-5 (I. 5. c. 1-5); c. 1-5 (1-5); I. 6. c. 1-21 (I. 5. c. 1-4 et I. 6. c. 1-19); c. 1-4 (I. 5. c. 1-4); c. 5-16 (I. 6. c. 1-12); c. 17 (d); c. 18-20 (13-15); c. 21 (I. 3. c. 6. Comp. q.); I. 7. c. 1-14 (d); c. 13 (I. 2. c. 2); c. 2-5 (I. 8. c. 1-4); c. 7-11 (I. 9. c. 1-5); c. 13 (I. 10. c. un.); c. 14 (I. 11. c. un.); I. 8. c. un. (I. 7. c. 1-3); c. 1 (1); I. 9. c. un. (I. 12. c. un.); c. 1 (1); I. 10. c. un. (d.); c. 1 (V. 17. c. 5); I. 11. c. 1-2 (I. 13. c. 1-2); c. 1-2 (1-2); I. 12. c. 1-2 (I. 14. c. 1-2); c. 1-2 (1-2); I. 13. c. 1-3 (I. 16. c. 1-2); c. 1-2 (1-2); c. 3 (d); I. 14. c. un. (I. 17. c. un.); c. 1 (1); I. 15. c. 1-10 (I. 18. c. 1-11); c. 1-3 (1-3); c. 4 (d); c. 5 (4); c. 6 (I. 12. c. 4. Comp. q.); c. 7-9 (5-7); c. 10 (9); I. 16. c. 1-6 (I. 19. c. 1-5); c. 1-4 (1-4); c. 5 (d); c. 6 (5); I. 17. c. 1-12 (I. 20. c. 1-6); c. 1-4 (1-4); c. 5 (V. 21. c. 13); c. 6-7 (dd.); c. 8 (V. 21. c. 14); c. 9 (V. 1. c. 5); c. 10 (d); c. 11 (V. 1. c. 6); c. 12 (I. 20. c. 5); I. 18. c. un. (d.); c. 1 (d); I. 19. c. 1-7 (I. 21. c. 1-5); c. 1 (d); c. 2-4 (1-3); c. 5 (II. 17. c. 6-7 (4-5); I. 20. c. un. (d); c. 1 (d); I. 21. c. 1-2 (I. 22. c. 1-2); c. 1-2 (1-2); I. 22. c. 1-4 (I. 23. c. 1-3); c. 1-2 (1-2); c. 3 (II. 11. c. 3); c. 4 (3); I. 23. c. 1-5 (I. 24. c. 1-4); c. 1 (1); c. 2 (d); c. 3-5 (2-4); I. 24. c. un. (I. 25. c. 1-4); c. 1 (1); I. 25. c. un. (I. 26. c. un.); c. 1 (1); II. 1. c. 1-4 (II. 1. c. 1-3); c. 1-3 (1-3); c. 4 (d); II. 2. c. 1-6 (II. 2. c. 2-5); c. 1-5 (1-5); c. 6 (II. 2. c. 4); II. 3. c. 1-4 (II. 3. c. 1-5); c. 1-4 (1-4); II. 5. c. 1-3 (II. 5. c. 1-3); c. 1-3 (1-3); II. 6. c. 1-3 (II. 6. c. 1-4); c. 1-3 (1-3); II. 7. c. 1-3 (II. 7. c. 1-3); c. 1-3 (1-3); II. 8. c. 1-2 (II. 8. c. 1-2); c. 1-2 (1-2); II. 9. c. 1-2 (II. 9. c. un.) c. 1 (d); c. 2 (1); II. 10. c. un. (II. 10. c. 1-3); c. 1 (II. 11. c. 1); II. 12. c. 1-3 (II. 11. c. 1-4); c. 1-3 (2-4); II. 12. c. 1-3 (II. 12. c. 1-3); c. 1-3 (1-3); c. 4 (d); c. 5-9 (4-8); c. 10 (d); c. 11-13 (9-11); II. 13. c. 1-3 (II. 13. c. 1-4); c. 1-3 (1-3); II. 14. c. 1-2 (II. 1. c. 1-2); c. 1-2 (1-2); II. 15. c. 1-12 (II. 5. c. 1-13); c. 1 (II. 7. c. un.); c. 2-6 (1-5); c. 7 (d); c. 8-9 (6-7); c. 10 (II. 9. c. 2. Comp. q.); c. 11-12 (8-9); II. 16. c. 1-6 (II. 17. c. 1-8); c. 1-6 (1-6); II. 17. c. 1-2 (II. 10. c. un.); c. 1 (V. 14. c. 2); c. 2 (1); II. 18. c. 1-10 (II. 18. c. 1-13); c. 1 (1); c. 2 (d); c. 3-10 (2-9); II. 19. c. 1-13 (II. 19. c. 1-13); c. 1-2 (dd.); 3-13 (1-11); II. 20. c. 1-2 (II. 20. c. 1-3); c.

similis, scil. bernardinam in limine collocatam cum illa Petri beneventani deinceps comparabimus. Bernardi capita a Petro praecisa, et collectioni quartae interjecta, cum iisdem hujus syllogae capitulis componentur.

Cum quamp plurimorum capitum inscriptiones sive a Bernardo, sive a Petro aut immutatae, aut corruptae, aut etiam praecisae fue-

1-2 (1-2); III. 1. c. 1-7 (III. 1. c. 1-4); c. 2 (1); c. 3-4 (dd.); 5-7 (2-4) III. 2. c. un. (V. 15. c. un.); c. 1 (1); III. 3. c. 1-2 (III. 3. c. 1-2); c. 1-2 (1-2); III. 4. c. 1-3 (III. 5. c. 1-2); c. 1 (4); c. 2-3 (1-2); III. 5. c. un. (III. 36. c. un.); c. 1 (1); III. 6. c. 1-2 (III. 4. c. 1-4); c. 1-2 (1-2); III. 7. c. 1-9 (III. 5. c. 1-11); c. 1-9 (1-9); III. 8. c. 1-2 (III. 6. c. un.); c. 1 (4); c. 2 (1); III. 9. c. 1-4 (III. 7. c. 1-4); c. 1-2 (1-2); c. 3 (4); c. 4 (3); III. 10. c. 1-11 (III. 8. c. 1-10); c. 1 (1); c. 2 (1. 6. c. 1); c. 3-7 (1-6); c. 8 (d); c. 9-10 (7-8); c. 11 (1. 6. c. 2. Comp. q.); III. 11. c. un. (III. 9. c. un.); c. 1 (1); III. 12. c. un. (III. 10. c. un.); c. 1 (1); III. 13. c. 1-3 (III. 11. c. 1-3); c. 1-3 (1-3); III. 14. c. 1-2 (III. 12. c. un.); c. 1 (III. 14. c. un. Comp. q.); c. 2 (1); III. 15. c. 1-3 (III. 13. c. 1-2); c. 1 (1); c. 2 (d); c. 3 (2); III. 17. c. un. (III. 15. c. un.); c. 1 (1); III. 18. c. 1-3 (III. 17. c. 1-3); c. 1 (1); c. 2 (d); c. 3 (2); III. 19. c. 1-4 (III. 18. c. 1-6); c. 1-4 (1-4); III. 20. c. 1-4 (III. 19. c. 1-3); c. 1 (d); c. 2 (II. 11. c. 2); c. 3 (1); c. 4 (d); III. 21. c. un. (III. 20. c. un.); c. 1 (1); III. 22. c. 1-4 (III. 21. c. 1-3); c. 1 (d); c. 2 (1); c. 3-4 (2-3); III. 23. c. un. (III. 22. c. un.); c. 1 (1); III. 24. c. 1-6 (III. 23. c. 1-5); c. 1-2 (1-2); c. 3 (d); c. 4-6 (3-5); III. 25. c. 1-7 (III. 24. c. 1-7); c. 1-7 (1-7); III. 26. c. 1-3 (III. 25. c. 1-3); c. 1-2 (1-2); c. 3 (III. 11. Comp. q.); III. 27. c. 1-6 (III. 26. c. 1-5); c. 1-5 (1-5); c. 6 (d); III. 28. c. 1-2 (III. 27. c. 1-2); c. 1-2 (1-2); III. 29. c. 1-3 (III. 28. c. 1-2); c. 1 (d); c. 2-3 (1-2); III. 30. c. un. (d); III. 31. c. 1-2 (III. 29. c. un.); c. 1 (d); c. 2 (1); III. 32. c. 1-6 (III. 33. c. 1-7); c. 1-4 (1-4); c. 5 (d); c. 6 (5); III. 33. c. 1-3 (III. 34. c. 1-3); c. 1-3 (1-3); III. 34. c. 1-2 (III. 35. c. 1-2); c. 1-2 (1-2); III. 35. c. 1-5 (III. 37. c. 1-5); c. 1 (1); c. 2 (d); c. 3-5 (2-4); III. 36. c. 1-6 (III. 37. c. 1-7); c. 1-6 (1-6); III. 37. c. 1-3 (III. 31. c. 1-3); c. 1 (1); c. 2 (d); c. 3 (2); III. 38. c. 1-2 (III. 32. c. un.); c. 1 (1); c. 2 (d); III. 39. c. 1-3 (III. 38. c. 1-3); c. 1-3 (1-3); IV. 1. c. 1-9 (IV. 1. c. 1-5); c. 1-5 (1-5); c. 6-7 (d); c. 8-9 (IV. 2. c. 1-2); IV. 2. c. un. (IV. 3. c. un.); c. 1 (1); IV. 3. c. un. (IV. 4. c. un.); c. 1 (1); IV. 4. c. un. (IV. 5. c. un.); c. 1 (1); IV. 5. c. un. (IV. 6. 1-2); c. 1 (1); IV. 6. c. un. (IV. 7. c. un.); c. 1 (1); IV. 7. c. 1-2 (IV. 8. c. 1-2); c. 1-2 (1-2); IV. 8. c. 1-4 (IV. 9. c. 1-4); c. 1-4 (1-4); IV. 9. c. 1-5 (IV. 10. c. 1-4); c. 1-4 (1-4); 4. 5 (d); IV. 10. c. un. (IV. 11. c. un.); c. 1 (1); IV. 11. c. 1-6 (IV. 12. c. 1-4); c. 1 (1); c. 2 (d); c. 3-4 (2-3); c. 3 (d); c. 6 (4); IV. 12. c. 1-4 (IV. 13. c. 1-3); c. 1 (d); c. 2-4 (1-3); IV. 13. c. 1-6 (IV. 14. c. 1-3); c. 1 (1); c. 2 (d); c. 3-4 (2-3); c. 5-6 (d); IV. 14. c. 1-3 (IV. 15. c. 1-3); c. 1-3 (1-3); IV. 15. c. un. (IV. 16. c. un.); c. 1 (1); V. 1. c. 1-3 (V. 1. c. 1-7); c. 1-3 (1-3); V. 2. c. un. (d); c. 1 (d); V. 3. c. 1-5 (V. 2. c. 1-7); c. 1-5 (1-5); V. 4. c. 1-2 (V. 3. c. un.); c. 1 (1); c. 2 (d); V. 5. c. 1-4 (V. 4. c. 1-3); c. 1 (1); c. 2 (d); c. 3-4 (2-3); V. 6. c. un. (V. 5. c. un.); c. 1 (d); V. 7. c. un. (V. 6. c. un.); c. 1 (1); V. 8. c. un. (d); c. 1 (1); V. 9. c. 1-9 (V. 7. c. 1-5); c. 1 (V. 15. c. 1); c. 2 (d); c. 3-6 (1-4); c. 7 (d); c. 8 (5); c. 9 (d); V. 10. c. un. (V. 8. c. 1-2); c. 1 (d); V. 11. c. un. (V. 9. c. un.); c. 1 (1); V. 12. c. 1-6 (V. 10. c. 1-5); c. 1-3 (1-3); c. 4-5 (dd.); c. 6 (4); V. 13. c. 1-3 (V. 11. c. 1-4); c. 1-2 (1-2); c. 3-4 (dd.) c. 5-6 (3-4); 7-8 (dd.); V. 14. c. 1-3 (V. 12. c. 1-3); c. 1-3 (1-3); V. 15. c. 1-2 (V. 13. c. un.); c. 1 (d); c. 2 (1); V. 16. c. 1-4 (V. 14. c. 1-4); c. 1 (d); c. 2 (1. 3. c. 4); c. 3 (1); c. 4 (d); V. 17. c. 1-9 (V. 16. c. 1-9); c. 1-9 (1-9); V. 18. c. 1-6 (V. 17. c. 1-6); c. 1 (1); c. 2 (d); c. 3 (a); c. 4 (d); c. 5 (3); c. 6 (d); V. 19. c. un. (V. 18. c. un.); c. 1 (1); V. 20. c. 1-3 (V. 19. c. un.); c. 1 (1); c. 2-3 (dd.); V. 21. c. 1-2 (V. 20. c. 1-3); c. 1 (1); c. 2 (d); V. 22. c. 1-18 (V. 21. c. 1-17); c. 1 (V. 12-13); c. 2 (V. 15. c. 3. Comp. q.); c. 3 (1); c. 4 (V. 23. c. 8); c. 5-8 (2-5); c. 9 (d); c. 11 (d); c. 12 (V. 23. c. 7); c. 13-18 (7-12); V. 23. c. un.; (V. 22. c. un.); c. 1 (1); V. 24. c. 1-5 (V. 23. c. 1-10); c. 1-5 (1-5).

rint, *aliam eamque postremam tabulam exhibebimus* ¹⁴⁾, quae omnia Petri benevent. capita ad librorum rubricarumque seriem disposita, atque ex annorum 1, 2, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16. tabulis desumpta complectetur. Tabula ista illius, quam alias tradidimus, erit veluti complementum ¹⁵⁾.

Alia, quae in tabulis non reperiuntur, alibi opportunius Deo bene juvante exhibebimus.

14) I. 1. c. 2. c. 5.— L. II. ep. 7.— L. I. ep. 98.— I. 2. c. 7. c. 8. c. 9. c. 10. c. 11. c. 12.— L. I. ep. 279. 62. 358.— L. XI. ep. 5. 263.— I. 3. c. 6. 2. 5. 6. 7.— L. I. ep. 422. 571.— L. XI. ep. 248. 75. 205.— I. 5. c. 1. 2. 3. 4.— L. I. ep. 50. 532. 535.— L. II. ep. 278.— I. 6. c. 1. 2. 17. 18.— L. II. ep. 50. 185.— L. V. ep. 14.— L. XI. ep. 43. 176.— I. 7. c. 3.— L. XII. ep. 18.— I. 8. c. 1. 5.— L. I. ep. 381.— L. XI. ep. 249.— I. 9. c. 1. 7.— L. I. ep. 252.— L. XI. ep. 275.— I. 13. c. 1. 2.— L. I. ep. 19. 307.— L. 14. c. 1.— L. II. ep. 66.— I. 15. c. un.— L. X. ep. 75.— I. 18. c. 1. 2. 8. 9. 10. 11.— L. I. ep. 374.— L. II. ep. 38.— L. X. ep. 178.— L. XI. ep. 271. 176. 265.— I. 19. c. 3.— L. V. ep. 67.— I. 20. c. 1. 2. 3. 4. 6.— L. I. ep. 80. 228. 515.— L. II. ep. 77.— L. X. 171.— I. 23. c. 3.— L. II. ep. 91.— I. 25. c. 3. 4.— L. X. ep. 31.— L. XI. ep. 147.— II. 2. c. 5.— L. II. ep. 239.— II. 5. c. 1. 3. 4.— L. II. ep. 283.— L. V. ep. 40.— L. X. ep. 31.— II. 6. c. 1. 4.— L. II. ep. 239.— L. X. ep. 206.— II. 7. c. 3.— L. I. ep. 364.— II. 11. c. 4.— L. X. ep. 116.— II. 12. c. 1. 12. 13. 14.— L. I. ep. 256.— L. XI. ep. 46. 255.— L. XII. ep. 22.— II. 13. c. 1. 4.— L. II. ep. 37.— L. X. ep. 31.— II. 15. c. 1. 3. 4. 7. 11. 12.— L. I. ep. 387. 556.— L. II. ep. 28.— L. I. ep. 415.— L. X. ep. 114.— L. XI. ep. 274.— II. 16. c. 2.— L. I. ep. 39.— II. 17. c. 1. 2. 8.— L. I. ep. 569.— L. II. ep. 81.— L. XI. ep. 276.— L. X. ep. 123.— II. 19. c. 5.— L. V. ep. 22.— III. 4. c. 1. 4.— L. V. ep. 61.— L. X. ep. 61.— III. 5. c. 1. 2. 4. 11.— L. I. ep. 76. 84. 414.— L. XI. ep. 46.— III. 7. c. 4.— L. X. ep. 80.— III. 8. c. 1. 4. 5. 9. 10.— L. I. ep. 127.— L. V. ep. 53. 71.— L. XI. ep. 107. 178.— III. 10. c. un.— L. I. ep. 368.— III. 13. c. 1.— L. I. ep. 606. III. 18. c. 5. 6.— L. XI. ep. 270.— L. X. ep. 45.— III. 19. c. 1. 3.— L. V. ep. 39.— L. XI. ep. 263.— III. 20. c. un.— L. I. ep. 247.— III. 25. c. 2.— L. II. ep. 242.— III. 26. c. 4.— L. XI. ep. 178.— III. 25. c. 3.— L. XII. ep. 13.— III. 26. c. 3.— L. I. ep. 69.— III. 27. c. 2.— L. V. ep. 82.— III. 30. c. 2. 5.— L. I. ep. 521.— L. XI. ep. 258.— III. 31. c. 2. 3.— L. I. ep. 381.— L. X. ep. 75.— III. 35. c. 5. 6. 7.— L. V. ep. 121.— L. XI. ep. 248.— L. XII. ep. 7.— III. 36. c. un.— L. I. ep. 63.— III. 37. c. 1. 2. 7.— L. I. ep. 156. 568.— L. X. ep. 76.— IV. 2. c. 1.— L. I. ep. 325.— IV. 6. c. 1-2.— L. I. ep. 102.— L. XI. ep. 277.— IV. 8. c. 1-2.— L. I. ep. 580.— L. V. ep. 7.— IV. 10. c. 1-2.— L. I. ep. 514.— L. II. ep. 261.— IV. 12. c. 1-2.— L. I. ep. 322.— L. V. ep. 128.— IV. 13. c. 1.— L. V. ep. 51.— IV. 14. c. 1.— L. II. ep. 50.— IV. 15. c. 1.— L. II. ep. 75.— V. 1. c. 2. 7.— L. V. ep. 28.— L. X. ep. 58.— V. 2. c. 1. 3. 5. 6.— L. I. ep. 220.— L. II. ep. 260. 174.— L. X. ep. 169. V. 4. c. 3.— L. II. ep. 141.— V. 7. c. 4.— L. XII. ep. 59.— V. 8. c. 1.— L. XI. ep. 70. 101.— V. 10. c. 5.— L. X. ep. 61.— V. 12. c. 3.— L. X. ep. 61.— V. 12. c. 3.— L. X. ep. 62. V. 14. c. 1. 3. 4.— L. II. ep. 104.— L. XII. ep. 187. 264.— V. 15. c. un.— L. I. ep. 432.— V. 16. c. 1. 2.— L. I. ep. 450.— L. II. ep. 79.— V. 17. c. 1. 2. 6.— L. II. ep. 65.— L. V. ep. 12.— L. X. ep. 188.— V. 19. c. un.— L. I. ep. 381.— V. 20. c. 2.— L. XI. ep. 262.— V. 21. c. 2. 3. 6. 15. 16. 17.— L. II. ep. 61. 66.— L. V. ep. 1.— L. XI. ep. 262. 267. 269.— V. 23. c. 1. 2. 5. 8. 10.— L. I. ep. 554.— L. V. ep. 39.— L. X. ep. 110. 66.— L. XII. ep. 35. Antiquae collectionis quarta dietae capitula I. 17. c. 1.— L. XIII. ep. 60.— II. 12. c. 1.— L. XII. ep. 81.— III. 4. c. un.— L. I. ep. 259.— IV. 5. c. 1.— L. XII. ep. 61. V. 6. c. 1.— L. I. ep. 525.— V. 8. c. 2.— L. I. ep. 404.— V. 9. c. un.— L. XIII. ep. 201.— V. 13. c. 1.— L. I. ep. 57.— V. 16. c. 1. 2.— L. XII. ep. 154.— L. XI. ep. 257.

15) Dissertatio de antiquis decretalium collectionibus, etc. p. 29.

CAPUT V.

Innocentii IV. De Rhemensibus rebus constitutiones.

In constitutionum Innocentii IV. descriptione, quas ad veteris regiae berolinensis bibliothecae codicem manuscriptum omnium princeps I. H. Boehmerus in lucem dederat ¹⁾ vidimus in iis, quae Innocentius ipse a. d. 1254 ad bononiensem universitatem miscrat, ut Gregorii IX decretalibus adjicerentur, sextum earundem caput desiderari. Caput istud animadvertimus constitutionis illius prologum esse potuisse, quam in celebri illa archiepiscopum rehemensem inter et ejus suffraganeos, de jure et modo suo metropoleos dioeceses visitandi, exorta causa Innocentius ediderat.

Constitutio ista, quam Marlotius ²⁾ et clariss. Sbaralea ³⁾ perisse existimarunt, ad manus mihi venit, dum manuscriptis Innocentii IV. constitutionibus quae in regia parisiensi bibliotheca custodiuntur, evolvendis discutiendisque operam navabam.

Latinus codex mss. nr. 4295, qui eam continet, Gregorii IX. decretalium calci adjectam, hunc prae se fert titulum: *Institutiones et decretales Innocentii IV. super causa coram ipso inter archiepiscopum rehemensem et ejus suffraganeos agitata.*

A memorato sexto codicis mss. Berolin. capite initium ducit. Decem deinde subsequuntur rubricae, quarum singulae singula capita complectuntur. Eadem in mss. Berolin. rubricae reperiuntur, si duas priores excipias, quae sub iisdem titulis sexto decretalium libro insertae sunt. Totius libri finis est ipsa temporis nota, quo tempore fuit edita. *Datum Lugduni XI. cal. maji, pontificatus nostri anno tertio.* Constitutio haec nihili habet, quod peculiari animadversione dignum sit.

1) Corpus juris canonici, etc., t. II. Append. III. p. 350—368. Viris doctissimis Sarti, De claris archigymnasi bononiensis professoribus, t. I. p. 1. p. 345 sq., et Mansi: Collectio maxima conciliorum, t. XXIII. p. 649—680, Florentiae, 1772, I. H. Boehmeri editio ignota penitus fuit, cum tamen apud Hispanos dignis laudibus celebrata fuerit. Vide D. V. Gonzales Arnao: *discurso sobre las collecciones de canones griegos y latinas, que se han formado hasta las que componen el cuerpo del derecho canonico; indagacion de sus verdaderos autores, y examen critico de la autoridad y circunstancias apreciables de cada una.* Madrid, 1793, t. III. p. 125 et sq.

2) Metropolis rhemensis historia, L. III. c. 34. p. 533 et sq., t. II. Remis, 1679 fol.

3) Bullarium franciscanum. Romae, 1759. fol., t. I. p. 751.

4) G. 11. 13. 34. 40. 35. 8. 30. 19 et 10.

5) L. II. 1. 15. c. 3. L. I. 14 4. c. 1.

1910

1910

1910

1910

1910

1910

1910

1910

1910

1910

1910

1910

1910

1910

1910

1910

1910

1910

1910

1910

1910

1910

1910

1910

1910

1910

III.

DE DECRETO

QUOD IVONI TRIBUITUR

ALIISQUE ANTIQUIS

CANONUM COLLECTIONIBUS GRATIANO ANTERIORIBUS.

DISSERTATIO.

DE DECRETO

*Quod Ivo*n*i tribuitur, aliisque antiquis canonum collectionibus
Gratiano anterioribus.*

Inter quaestiones quae in juris canonici historia agitari solent, non postremum locum obtinet illa quae Ivonis decretum illiusque genuinitatem spectat. Cum enim non solum ipsa huiusce operis ratio singularis omnino et ab aliis ejusdem generis collectionibus plane diversa sit, atque insuper multiplex ipsum inter ac Panormiam, quam genuinum Ivonis opus esse constat, nexus intercedat, sed incerta etiam cum sint nec semper recte ea intelligantur, quae ab historicis referuntur, factum est, ut in hoc decretum nullo non tempore dubia insurrexerint, quae ipsi sapientes viri modo leviori modo graviori argumentorum pondere aut propugnare aut impugnare contenderunt. Quod vero in aliis hujus generis quaestionibus tam saepe occurrere solet, ut nempe ad tuendam unius operis genuinitatem aliud, quod eidem auctori tribuitur, ipsi abjudicetur, hoc etiam in hac de hujus decreti auctore concertatione evenit. Plerique enim decreti amplitudine decepti, quod facillime fieri potuit, Panormiam Ivonis opus esse denegarunt, illamque nihil aliud nisi ejusdem decreti epitomen quandam esse affirmarunt. Alii contra validioribus profecto argumentis ostendere conati sunt, utramque collectionem Ivoni tribuendam esse, quem ea maxime de causa ad edendum decretum permotum fuisse dixerunt, quod quae in Panormia breviter collegerat, novis adjectis monumentis augere, atque in ampliorem eamque perfectiorem formam redigere voluerit. Quae opinio ea ipsa quam praeferebat veri similitudine in errorem suos auctores adduxisse dicenda est. Fieri quidem omnino potuit, ut Ivo ipse, cum maturius suorum temporum suaeque conditionis rationem perspiceret, quamplurima in opere quod ipso Panormiae nomine indicante, ecclesiastica monumenta omnia complecti debebat, desiderari cognosceret: quare ite-

ratis curis illud in melius immutaret, atque in ampliore formam elucubraret. Quod ab Ivone revera factum esse doctissimi fratres Bal-
lerinii, ¹⁾ iam pridem multis iisque non spernendis rationibus indica-
verant: nostris vero temporibus eruditissimus Savignius tam certum
reddidisse videtur, ut omnem litem de hac re prorsus sustulisse di-
cendus sit. Savignius enim illi ipsi canonum collectioni, quam Bal-
lerinii non satis aestimasse videbantur, innixus, et unde decretum
illud originem suam duxit, et modum etiam, quo fuit elucubratum
deprehendit et apertissime explicavit. ²⁾ Atqui ex hac eadem colle-
ctione quae decreti originem tam clare demonstrat, invictissime si-
mul probari potest, quod mirum profecto cuiquam videri debet,
Ivonem nullo modo posse ejusdem operis esse auctorem. Quod ut
omni quo par est argumentorum genere ostendamus, necesse est, ut
collectionem illam, de qua diximus, quamque ob particularem ordi-
nem in quam diversas fontes dispositas exhibet deinceps *collectionem*
tripartitam appellabimus, propius inspiciamus eamque, primo, cum
cacteris quibusdam canonum collectionibus, dein cum Ivonis Panor-
mia et decreto ac denique cum Gratiani collectione conferamus.

¹⁾ De antiquis collectionibus et collectoribus canonum ad Gratianum usque tractatus P. IV.
c. 16. p. 661 — 666. in collectione praestantiorum operum juxta canonicum illustrantium. T. XV.
Mogontiæ 1790 in 4.

²⁾ Historia J. R. in med. ævo. T. II. p. 286. sq.

CAPUT I.

*Qua ratione collectio tripartita ad alias canonum
collectiones sese habeat.*

Duplicem merito rationem distinguere debemus quam in colligendis juris monumentis diversi veterum collectionum auctores adhibuerunt. Alii siquidem ipsas fontes adierunt atque ex conciliorum canonibus, ex rom. pontificum litteris, atque ex patrum operibus ea deprompserunt quae dein in eam formam, quae fini quem aut ipsi aut alii sibi praefixerant, magis conveniret, in suis collectionibus disposuerunt. Alii vero non ad ipsas fontes, sed ad anteriorum collectorum opera accesserunt et quae hic erant monumenta vel alio eoque magis minusve sibi proprio ordine digesserunt, vel ea tantummodo ex illis sumpserunt quae sibi ad novam collectionem elucubrandam aptiora viderentur. Operae pretium est, hanc collectorum agendi rationem novis quibusdam exemplis illustrare, cum plures sint canonum collectiones quae nondum publici juris factae sunt, quasque nobis accuratius examinare licuit.

§. I.

In Bibliotheca Vindobonensi asservatur codex saeculi decimi (jus can. n. 81. in fol.) qui canonum collectionem illi simillimam continet quam Joannes Petitus ¹⁾ primus evulgavit quamque prius Constantius ²⁾ dein et fratres Ballerini ³⁾ accuratius illustrarunt. Ex iisdem siquidem fontibus utraque collectio defluit, nihilque in Vindobonensi adicitur quod non in alia praestet. In sexaginta vero et quatuor rubricas divisa capitula singula eodem ferme ordine eademque serie digesta exhibet, quibus in illa Petiti collectione inveniuntur. Gregorii tamen magni litterae ad Eleutherium lugd. (lib. IX. ep. 106. pag. 1106-1111) et ad Brunibildam reginam (lib. IX. Ep. 109-

¹⁾ Poenitentiale Theodori Cant. T. I. p. 97—280. Parisiis 1677. in 4.

²⁾ Epistolae R. Pontificum a S. Clemente I. usque ad Innocentium III. Parisiis 1721. fol. T. I. p. 709. 717.

³⁾ De antiquis collectionibus, etc. P. IV. c. 7. §. 2. p. 612—616 ed. cit.

pag. 1014-1016.) 4) nec non alia quaedam ex Isidori libris excerpta intra ipsam collectionem inveniuntur, quin tamen ad suas rubricas referantur, quemadmodum in collectione petitiāna videre est. Gregorii magni epistolam ad Augustinum archiepiscopum cantuariensem, Gregorii Junioris capitula et ejusdem capitulationem vel communitorium Martiniano, Gregorio et Dorotheo euntibus cum Domitii auxilio in Boioaria 5) dein s. Hieronymi litteras duas ad Oceanum et ad Amantum qualiter clerici vivere debeant in hoc mundo, et denique libellum de remediis peccatorum qui vulgo Bedae tribuitur; compiler ad calcem collectionis adjunxit. Quā hanc nostram collectionem cum illa alia quam Petitiū edidit paulo diligentius conferat, facile sibi persuadeat, hanc ultimam ex illa ortam esse. 6)

4) Edit. Benedict. Paris. 1705. T. II. in fol.

5) Mansi amplissima SS. Conciliorum collectio T. XII. p. 257—260.

6) Sufficiunt rubricas indicare. Incipiunt capitula excarpsum de libris canonum.

I. Ut praeter scripturas canonicas nihil in ecclesia legatur et quae est scriptura canonica.

II. Ut per singulos annos sinodus his fiat.

III. Qualis ad sacerdotium vel sacros ordines venire non potest.

IV. Qualis vel qualiter ad sacerdotium vel sacros ordines venire potest.

V. Ut nequaquam in duos metropolitanos provincia dividatur.

VI. Ne in una civitate duo sint episcopi et de vicariis episcoporum.

VII. Quod non oportet ordinationes episcoporum diu deferre.

VIII. De ordinatis episcopis nec receptis.

IX. Quod non oportet absolute quoslibet ordinare.

X. De servo si nesciente domino suo fuerit ordinatus.

XI. Quod non liceat clericum in duas civitates ministrare, nec abbates plura monasteria aut cellas habere.

XII. Ne de uno loco ad alium transeat episcopus vel clericus sine iussione episcopi.

XIII. De peregrinis episcopis et clericis.

XIV. De litteris peregrinorum et clericis sine litteris ambulantiis.

XV. Qualis vel pro quibus culpis secundum canonicas institutiones quique degradatur de officio sacerdotali vel clero.

XVI. De expulso ab ecclesia et excommunicato vel damnato ab officio suo.

XVII. De ordine ecclesiastico et officio missae.

XVIII. De reliquiis sanctorum et oratoriis villaribus.

XIX. Ne altaria non consecranda nisi lapideis.

XX. De baptismo.

XXI. De confirmatione cum crisma et ut prandia in ecclesiis non fiant et die dominico genu non flectant in ecclesia.

XXII. De pasche die dominico et reliquis festivitatibus.

XXIII. De jejunio et quadragesima vel letaniis.

XXIV. Ut festivitates praefatis non sint in civitatibus aut in vicis palatice tenentur.

XXV. De hoc quae offeruntur ad altare vel quae ad domum sacerdotis vel de oblatione.

XXVI. Ut omnes fideles communicent et missae perexspectent, si aliud, excommunicentur, et ut pauperibus ante sacrificium sumatur.

XXVII. De praedestinatione.

XXVIII. De hospitalibus.

XXIX. De decimis.

XXX. De viduis, puellis et pauperibus.

XXXI. Qualiter res ecclesiae episcopus debeat dispensare vel regere. Et quae super altare dantur, qualiter dividantur, et de parochiis vel oratoriis in episcopi sint potestate et de basilicis in parochiis destructis.

§. 2.

Quamvis collectio de qua loquuti sumus exigui momenti sit ; tamen ab ignoto quodam hujus disciplinae studioso in epitomen reducta est. Extat siquidem in bibliotheca parisiensi codex quidam (n. 3859) sub saeculi IX finem aut sub X initium conscriptus , qui canonum collectionem exhibet unius vel alterius ex superius memoratis collectionibus ope adornatam , cui sequens titulus praefixus est : = *Incipit capitulatio breviter collecta de canonibus diversorum conciliorum qui in sequentibus sententiis propriis titulis et loca et nomina innotescunt.* = in triginta rubricas divisa ?) sub quarum singulis plura capita continentur , quae auctor ex notis jam fontibus in-

XXXII. Ut episcopus res quae sacerdos clericis aut servientibus dederit , successor ejus non auferat.	L. De falsariis et perjuris et homicidiis et activitatibus.
XXXIII. De rebus quae ecclesiis vel sacerdotibus dantur.	LI. De discordantibus.
XXXIV. De rebus ecclesiae abstractis aut contradiis.	LII. De expositis.
XXXV. De causantibus et iudicibus.	LIII. De libertis.
XXXVI. Ut clerici non sint conductores et non negligant officium suum , et saeculares curae se absteineant.	LIV. De his qui ad ecclesiam confugiunt.
XXXVII. Ut non cohabitent clericus cum extraneis mulieribus.	LV. De judaeis et ut non sint christiani participes eorum , nec subjecti , nec servi judaeorum.
XXXVIII. De relictis sacerdotis.	LVI. De clericis qui carna absteinent.
XXXIX. De clericis usurariis et fidejussoribus , et ebriosis et cantica turpia vel verba otiosa.	LVII. De haeticis et gentilibus.
XL. De episcopis et ordinibus , et regulis clericorum et vestibus eorum.	LVIII. De conjurationibus.
XLI. De venatoribus.	LIX. Ne palla super corpus ponatur et ne ad nuptias divina ministeria praestentur.
XLII. Ut episcopus presbyter diaconus peccantes fideles verberare non debeat.	LX. De emerguminis.
XLIII. De sortibus et anguriis.	LXI. De erisma.
XLIV. De clericis , monachis , abbatibus , non manentes in suo proposito.	LXII. De his qui contra canones faciunt.
XLV. De monachis.	LXIII. De episcopis qui suprascriptos sanctorum contemnerunt et firmaverunt.
XLVI. De monasteriis.	LXIV. De lapsis et poenitentibus.
XLVII. De deo sacris et monasteriis puellarum.	1) I. Ut per singulos annos synodus his fiat.
XLVIII. De repta.	II. Qualis ad sacerdotium vel ad sacros ordines secundum auctoritatem canonicam venire non potest vel per quales culpas quis degradetur ab officio vel clero.
XLIX. De incestis et de adulteriis , et qui uxores suas dimittunt.	III. Gregorii de pastoribus non recte gradientibus.
	VI. De episcopalibus ordinationibus.
	V. Quod non oportent absolute quolibet ordinari debere.
	VI. De uno loco ad alium transeat vel migrat episcopus aut presbyter aut diaconus.

credibili cum integritate excerptis, quibusque nonnulla alia ex Dionysii exigui collectione et speciatim ex ejusdem collectionis secunda parte seu ex rom. pontificum litteris decretalibus desumpta sine ulla omnino mutatione atque cum iisdem inscriptionibus quae in dionysiano opere conspiciuntur, addidit. *)

mus seu quicumque clericus.

- VII. Quod non oportet clericum praeter commendatitias suscipi epistolae.
- VIII. De damnatis vel excommunicatis et expul-
sis et per quas culpas secundum canoni-
cam institutionem quis degradetur de of-
ficio sacerdotali vel clero.
- IX. Qualiter res ecclesiae et quae super altare
dentur debeat episcopus regere vel dis-
pensare et de rebus quae ecclesiae dan-
tur.
- X. De excoisibus unius cujusque concilii.
- XI. De honore monachi competente, et ut nul-
lus eorum temptet ecclesiae cuius est sae-
cularia inquietare negotia, nec alienam
servum propter conscientiam domini ejus
oscipere, et de clericis et monachis, qui
praeter voluntatem sui episcopi ad urbem
regiam Constantinopolitani veniant, et de
monasteriis vel ebrietatibus.
- XII. De falsariis et perjuriis et homicidiis et
furtibus.
- XIII. De deo sacretis et monasteriis puellarum
et de incestis seu mulieribus et de his qui
uxores suas dimittunt et de raptis.
- XIV. Tractatus S. Augustini de poenitentia.
- XV. In decretalia P. Gelasii c. 20 quod illi, qui
se sacris virginibus sociantur et foedera
incesta committunt, communicare non
possunt nisi forte publicam poenitentiam
gesserint.
- XVI. Quod viduae, ut superius dictum est, non
velentur, et si professam continentiam
proposito mutato calcaverint, ipsae rati-
onem deo pro suis intactibus reddituri
sint, et de virginibus, si devoverint.
- XVII. De causantibus et occulantibus, et de
judicibus, et de his, qui innocentes ac-
cuset, et qualiter clericus saecularia ju-
dicia adbeat.
- XVIII. De usuris et avaricia et de fornicatori-
bus seu et de poenitentibus.
- XIX. De discordantibus et de libertis vel de
expositis et de sacrilegiis et auguriis.
- XX. De judaeorum convivii, et de confessio-
nibus, seu de eorum municipiis et de di-
versis ditionibus inter judaeum et chris-
tianum, ut non sint christiani subjecti
judaeis.
- XXI. De rebus ecclesiae abstractis aut contradi-
ctis et ut custodiantur.
- XXII. Ut clerici non sint conductores et non
negligant officium suum, et non sint co-
tumaces, et ut et saecularibus curis ab-
stineant.
- XXIII. Ut nullus clericorum habitet cum extra-
neis mulieribus.
- XXIV. De clericis usurariis et fidejussoribus et
ebrios unde convivium saecularium et can-
tica turpia et ociose verba.
- XXV. De episcopis et regibus et ordinibus cle-
ricorum, et vestibus eorum et de vena-
tionibus.
- XXVI. Ut per singulos annos synodus his fiat
et qualis ad sacros ordines venire possunt
et non possunt, et ut absolute non or-
dinentur, et ne uno loco ad alium tran-
seant episcopus vel clericus.
- XXVII. De litteris peregrinorum, et clericis si-
ne litteris ambulantibus, et de expulsis
ab ecclesia, vel damnatis et adulteris.
- XXVIII. De reliquiis sanctorum et oratoriis, et
villaribus, et de baptismo, et de con-
firmatione, et de pascha vel de die do-
minico et de jejuniis quadragesimo et de
festivitatibus praeclearis.
- XXIX. De synodo Patricii.
- XXX. De episcopis, qui supra scriptos canones
consenserunt et confirmaverunt numero 253
per concilia 26.

*) Syrici decretorum c. 5. 14. 15. Rubr. XVIII.
c. 17. 18. 19. Innocentii dec. c. 7. 22.
34. Rubr. XVIII. c. 30. 21. 22. Gelasii
dec. c. 15. Rubr. XVIII. c. 23. Ge-
lasii dec. c. 12. 19. 23. 27. 28. R. XII.
c. 4. R. XV. R. IX. c. 8. R. XXI. c. 11.
R. 16. c. 34.

§. 3.

Pluris tamen ceteris facienda videtur alia quaedam collectio, quae in codice parisiensi bibliothecae regiae n. 4280 A. saeculo X exarato habetur atque breviarii cresconiani certo ordine digestam recensionem exhibet, in qua elaboranda patet auctorem ad Martini brachcarensis opus respexisse. Collectio haec in duodecim rubricas dividitur, quarum singulae plura vel pauciora capitula continent, quae tamen per totum opus perpetua numerorum serie recensentur; atque ad tercentum quinquaginta quatuor pertingunt. Capitula rubricarum argumentis respondent, quare ex diversis cresconiani operis partibus desumpta et collecta sunt. Incipit vero ipsa collectio a praefatione ex cresconiana exscripta; hanc rubricarum et capitulorum indiculus subsequitur, quem demum ipse capitulorum textus excipit. Eodem modo etiam Cresconius opus suum adornaverat, unde factum est, ut non pauci in errorem adducti huiusmodi indiculum « *abbreviatio canonum* » inscriptum a *concordia canonum* separarent, atque opus ab illa distinctum esse putarent. 9) Ceterum no-

9) Ballerini I. c. P. IV. e. 3. p. 383—387. Primus Pithoeus breviationem edidit e 1581; dein T. Chiffletius in operibus Falgentii Ferrandi p. 24—54. Divionae 1649. in 4. denuo typis edidit Pithoeus: Codex canonum vetus ecclesiae Romanae. Parisiis 1687. in fol. p. 314—326. Justellus *breviationem* edidit in: Bibliotheca juris canonici T. I. p. 456—466 et concordiam T. I. edp. p. XXXIII—CXII. Ut utriusque collectionis rationem perspiciamus, sufficiat nostrae collectionis rubricas efferre, quarum capitibus Cresconii capitula adnotabimus.

R. I. Capitula episcoporum propria e. 1—72. Cresc. e. 151. 152. 164. 228. 16. 37. 38. 18. 36. 40—42. 142. 145—150. 153. 154. 157—160. 162. 169. 192. 209. 218. 244. 245. 256. 259. 260. 267. 270. 279. — 283. 287. 232. 144. 200. 203. 170. 210—96.

R. II. Item de episcopis, presbyteris, diaconi-

bus propria. e. 73—101. Cresc. e. 5—7. 10. 124. 8. 9. 11. 27. 30. 29. 8. 31. 35. 43—45. 49—52. 110. 143. 248. 254. 300. 177. 251. 246. 193.

R. III. Item de presbyteris propria e. 102—125. Cresc. e. 2. 76. 4. 53. 81. 93. 97. 108. 211. 117. 119. 191. 217. 229. 252. 257. 276.

R. IV. Item de presbyteris et diaconibus propria e. 126—137. Cresc. e. 17. 34. 94. 98—109. 190. 196. 239. 285.

R. V. Item de diaconibus propria e. 138—145. Cresc. e. 95. 120. 82. 92. 94.

R. VI. Item de subdiaconis et clericis inferiorum gradus e. 146. 154. Cresc. e. 171. 172. 175. 173. 166. 169. 167.

R. VII. Item de clericis propria e. 153—201. Cresc. e. 13—15. 22—25. 225. 19. 20. 60. 61. 77. 197—199. 21. 204. 206. 207. 205. 214. 215. 219. 227. 243. 247. 262. 271. 166. 250. 176. 178.

R. VIII. Item de Monachis propria e. 202—218.

strae collectionis auctor in capitulis ex cresconiani opere depromptis vix quidquam mutavit; iis vero paucis, quae omisit alia suffecit ex gallicis compilationibus uti videtur desumpta. Praeter canones enim qui ex gallicis conciliis mutuati sunt, saepissime *statuta ecclesiae antiquae* occurrunt: quae testantibus fratribus Balleriniis nonnisi in collectionibus in Gallia confectis inveniuntur. Ex quibus colligere fas est collectionem ipsam, de qua loquimur, in Gallia adornatam fuisse. Citat insuper auctor loca quaedam ex concilio Clementis ¹⁰⁾ quae cum concilii quarti carthaginensis canonibus omnino conveniunt et sub hujus concilii nomine a Gratiano ¹¹⁾ in decretum recepta sunt.

§. 3.

Alia collectio quae extat in codice parisiensi bibliothecae regiae n. 3859 minoris momenti est. Continet haec 341 capitula ¹²⁾ ex collectionibus tum Dionysii exigui tum Pseudo-Isidori deprompta nullo temporum nulloque rerum ordine servato. Auctor a Dionysii collectione exorditur, ex cuius tum primae tum secunda parte loca quaedam desumpsit, quorum seriem cum Gregorii junioris constitutione claudit. Dein a capitulo 155 ad aliam Pseudo-Isidori collectionem gradum faciens quaedam inde excerpta capitula subnectit, nec ta-

Cresc. c. 3. 109. 195. 269.

R; IX. Item de virginibus velatis vel non velatis propria c. 219—224. Cresc. c. 101. 258: 286. 240. 241.

R. X. De laicis propria c. 225—299. Cresc. 12. 26. 62—67. 71. 72. 74. 75. 78—80. 89. 115. 83—88. 90. 99—102. 104. 106. 107. 112. 113. 122—128. 130. 129. 151. 154. 155. 157—140. 156. 161. 182—184. 188—189. 211. 213. 120. 222—224. 226. 232. 254—256. 263—265. 273—275. 278. 177.

10) Rubr. I. c. 50—55. G. Carth. IV. c. 34. 84. 25. 26. 25.

11) D. 95. c. 9. D. 1. c. 67. De consecrat. D. 90. c. 6. 1. 7. C. 15. q. 7. c. 6. Statuta ecclesiae antiquae fratres Ballerini primi ediderunt inter documenta juris canonici veteris Nr. 3. p. 654—668. Op. S. Leonis M. T. III. fol. Vemetiis 1757. Confer eosdem: Dissert. de antiq. can. coll. O. 2. c. 3. §. 4. p. LXXXVIII—XCI. L. c. Editio Moguntina p. 353—358.

12) In hoc quoque opusculo indiculus ipsam collectionem praecedit, hac epigrapha: *Incipit capitulatio de diversis conciliis atque sententiis; Collectio ipsa inscribitur: « Incipit brevissimum collectum de canonibus diversorum conciliorum, ecclesiasticae regulae, canones Apostolorum, capitula de ordinatione presbyterorum, diaconorum vel lectorum.*

R. XI. Item de mulieribus c. 300—317. Cresc. c. 250. 251. 153. 114. 116. 103. 105. 163. 181. 202. 136. 121. 152. 133.

R. XII. Item de haereticiis propria c. 317—353. Cresc. c. 46—48. 53—59. 68—70. 75. 288—299. 253. 165. 185—187. Codex mss. operis Cresconii, qui in vercellensi bibliotheca servatur quaedam particularia habere videtur. G. Andres: Lettera sopra alcuni Codici delle Biblioteche episcopali di Novara et di Vercelli. Parma 1802. in 8. p. 49.

men eorum seriem ubique servat. Ceterum aliquot etiam canones ex conciliis Parisiis anno 557 et 615 celebratis, necnon ex concilio turonensi anni 813 desumptos suae collectioni inseruit, quod eam in Gallia fuisse confectam indicare videtur. De collectionis aetate nihil certi definiri potest, codex tamen haud post saeculi IX finem ¹³⁾ descriptus videtur, quod sane demonstrat quanti jam tunc Pseudo-Isidori collectio fieret.

S. 4.

Cujus tamen rei nullibi clariora monumenta habentur quam in eo libro qui *collectio Anselmo dedicata* inscribitur, quique eo scilicet tempore quod inter annum 883 et annum 897 intercedit, fuit concinnatus. Haec collectio jam propius ad illam accedit, quae, ut superius diximus, tribus partibus constat, et de qua pro operis nostri ratione paullo post plura dicenda erunt. Quaedam interim de hac ipsa disserere juvabit, praesertim cum docti illi viri qui hactenus illam illustrarunt ¹⁴⁾ ea ipsa ignorarent quae illam a ceteris hujusmodi lucubrationibus quam maxime distinguunt. Fontes quos auctor adivit, ad quatuor reduci possunt: quamquam prae ceteris procul dubio Dionysii et Pseudo-Isidori operibus usus est, cum ea, licet diversa ac peculiari omnino ratione disposita fere integra in suam collectionem receperit. Ubi enim invenerat, quod Dionysius easdem rom. pontificum litteras habebat, quas Isidorus exhibet, ab Isidoro fere discessit ut Dionysii vestigiis omnino insisteret. Quamobrem Syricii, Innocentii, Zosimi, Coelestini, Gelasii et Anastasii decretales omnes ex Dionysio desumpsit, quin vel apicem immutaret, retentis etiam iisdem inscriptionibus et capitulorum divisione. Quod

¹³⁾ Codex manuscriptus sub Godone abbate, qui Walderico successit, ad monasterium bonavallense prope Carnotum pervenit, uti constat ex versibus, qui ante collectionem descripti sunt:

Godō Bonae vallī humilisque monasticus Abbas
Codici hujus opus sanctorum canonum factum,
Donat habere Petro Marcellinoque beatis
Ejus et ablator poena plectatur acerba,
Cum reprobis pariter baratri reclusus in imo,
Nī prius ablatum digna emendatio reddat.

J. Mabillon: *Annales O. S. Benedicti*. lib. LXVIII. §. 39. p. 297. sq. Parisiis 1713. fol. T. IV. et Samaritani in Gallia christiana. T. VIII. p. 1237. codicem cognoverunt.

¹⁴⁾ Ballerini I. c. P. 4. c. 10. p. 623—630. Savignius in hist. J. R. Vol. II. p. 274. sq.

vero Bonifacii, Hilarii, Simplicii, Felicis, Simmachi, et Hormisdas litteras attinet, eas ex Pseudo-Isidori collectione mutuatus est, unde coniecere facile possumus, eum germana Dionysii recensione usum fuisse. Capitulum Adriani nullum vestigium occurrit, et Gregorii magni epistolae denuo ab ipso Isidoro desumpsit. In illa quoque operis sui parte, quae conciliorum canones exhibet, dionysiana collectione prae isidoriana usus est, praesertim in excerptis graecorum conciliorum canonibus quos raro admodum et in singularibus tantummodo quibusdam capitulis ex isidoriana recensione seu versione hausit. Ceterum in adornandis iis rom. pontificum litteris quas ex isidoriana compilatione desumpsit, Dionysium imitatus fuisse videtur, ipsas vero decretales litteras ita disposuit, ut servato temporum ordine uniuscujusque pontificis decretales omnes, si plures ediderit; (seriem enim a s. Clementis epistolis incipiens perduxit usque ad illas, quas Zaccharias protulit), in plura vel pauciora capitula divideret: haec vero etsi continuato numerorum ordine recenscantur, diversis tamen collectionis locis pro argumentorum varietate ab invicem separata inserta sunt. Hinc si quis ex g. capitula illa 98, in quae quinque s. Clementis decretales ab auctore nostro divisae sunt, et una simul conjungere, et cum ipsarum decretalium textu conferre vellet, inveniret sane, singulas quaslibet particulas ita sibi succedere, ut secundae, tertiae, quartae et quintae decretalis capitula naturali ordine, et continuata numerorum serie, primae decretalis capitula excipiant. ¹⁵⁾ Propria omnino est haec rerum distributio, nec ab alio quolibet superiorum temporum collectore auctor ipsam mutuatus esse videtur. Temporum tamen rationem, tam in iis quae ex Dionysio, quam in iis quae ex Isidoro deprompsit, aequae ac alii collectores habuit, atque passim ex una eademque decretali, ¹⁶⁾ vel

¹⁵⁾ Omnes fere decretales litteras hoc modo examinandas duxi, atque in omnibus auctorem eundem modum tenuisse inveni. Ne longius sim, a citandis capitulis abstinco.

¹⁶⁾ E. gr. P. 8. c. 1—24. continet fragmenta decretalium Clementis c. 20. 21. 22. Alexandri c. 2. 10. Xysti c. 2. Ygini c. 1. Sotheri c. 1. Eutychiani c. 1. 2. Gaji c. 5. Melchias c. 1. 2. 3. 16. Damasi c. 2. c. 26—40. Clementis c. 64. 65. Anacleti c. 13. Alexandri c. 6. Coelestini c. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11; c. 40—60. Clementis c. 21. 24. 41. 65. 68. 69. 77. 78. 91. Pontianini c. 5. 7. 8. 10. Eutychiani c. 5. Marcellini c. 2. Marcelli c. 3. 4. 5. 6. Eusebii c. 6. 8. 16. Dionysii c. 1. Victoris c. 1. Clementis c. 72. 74. 75. 76. Felicis c. 7. 16. 17. 19. 20. Ex hisce paucis exemplis, uti mihi videtur, apparet, auctorem parum ordinem curasse.

ex uno eodemque concilio 17) plura loca continue sibi sequentia inseruit; unde patet, non illi admodum fuisse curae neque ordo neque methodus. Ex patribus aliisque ecclesiasticis scriptoribus nihil ipse in medium profert, neque apud ipsum videre est decretales eorum pontificum, qui Gregorium juniorem et Zachariam subsequuti sunt. Hinc apparet, praeter plurima, quae tum ex Gregorii m. epistolis, tum ex Justiniani collectionibus hauserat, reliqua omnia ex Dionysii et Pseudo-Isidori compilationibus ipsum desumpsisse.

Interim tanta est rerum et copia et varietas, qua haec collectio abundat, ut sequentes canonum collectores aegre admodum latere potuerit. Burchardus sane wormatiensis illam ob hanc causam magni fecisse dicendus est, siquidem opus suum quoad maximam ipsius partem ex illa hausit 18) ac loca inde desumpta leviter adeo

17) De Conciliis idem dicendum est. P. 12. c. 19—25. Concil. Laodic. c. 6. 7. 8. 52. 53. 54. c. 27—41. C. Gangreus. c. 2. 3. 5. 6. 10. 11. 12—18. 20. P. 7. c. 11—15. C. African. c. 51. 49. 42. 23. P. 2. c. 185—197. C. Afric. c. 85. 86. 87. 88. 90. 32. 54. 55. 67. 75. 91. 98. 100. P. 3. c. 86—88. C. Afric. c. 97. 98. 99. P. 12. c. 26. universum Concilium Ephesium una cum Cyrilli epistola exhibet, quae auctor ex Pseudo-Isidori opere desumpsit.

18) Quae ut proliquis posteriores sex collectionis libros cum Burchardi opere constulimus, quo in labore codice usi sumus Sorbonico, qui Parisiis extat num. 481. B. E. notatus, de quo videt: P. Constant: Dissertation de antiquis canonum collectionibus §. CLXIX et CLXX apud Galand T. I. p. 152. sq. ed. cit. et F. Salmon: De l'étude des conciles et de leurs collections P. 2. c. 1. Paris 1724 in 4. p. 173—178. Burch. L. 1. c. 25. 41. 67. 88. 128. 131. A. P. 10. c. 53. P. 11. c. 2. P. 7. c. 21. P. 11. c. 24. P. 7. c. 98. P. 10. c. 89. B. L. 3. c. 19. 28. 31. 33. A. P. 6. c. 18. P. 10. c. 67. 15. 41. c. 34. A. c. 11. Gregorii ad h. p. c. 60. 67. A. P. 10. c. 87. 102. c. 94. 95. A. P. 12. c. 30. 31. c. 107. 137. 159. 140. 142. 144. 145. 147. 184. 185. 187. 195. 203. A. P. 10. c. 38. 19. 29. 70. 71. 77. 78. 44. 54. 53. 55. 52. 51. 41. c. 209. 210. 211. A. P. 12. c. 22. 25. P. 10. c. 185. B. Lib. 4. c. 2. 4. 5. 9. 10. 11. 12. 15. 18. 19. 20. 22. 23. A. P. 9. c. 10. 11. 15. 30. 27. 19. 20. 1. 59. 17. 58. 24. 25. c. 29. A. P. 10. c. 93. c. 31. 32. 36. 38. 44. 45. 53. 54. 56. 63. 65. 69. A. P. 10. c. 41. 32. 31. 40. 34. 33. 60. 61. 23. 6. 37. 38. c. 81—85. A. P. 12. c. 56. 58. 61. 63. 60. B. lib. 5. c. 6. 7. A. P. 10. c. 85. 86. B. lib. 6. c. 43. 129. A. P. 16. 118. B. lib. 7. c. 3. 6. A. P. 7. c. 117. 39. B. lib. 8. c. 2. 4. 6. 8. 15. 21. 23. 32. 34. 36. 43. A. P. 6. c. 39. 33. 7. 31. 43. 8. 44. 47. 51. 50. 52. c. 48. 49. A. c. 104. 109. Gregorii ad h. p. c. 69. A. P. 6. c. 57. B. lib. 9. c. 1. 5. A. P. 7. c. 29. 27. c. 10. A. P. 11. c. 35. c. 17. 21. 24. 31. 35. 56. 57. 58. 72. 77. 78. A. P. 7. c. 5. 52. 31. 59. 28. 61. 55. 57. 56. 33. 36. P. 12. c. 24. B. lib. 10. c. 5. A. P. c. 106. c. 2. 3. 4. c. 43. 129. A. P. 16. 118. Gregorii ad 12. p. B. lib. 11. c. 27. 52. A. P. 10. c. 28. P. 7. c. 94. B. lib. 13. c. 5. 8. 10. 19. A. P. 11. c. 10. 11. 25. 25. B. lib. 15. c. 13. 15. A. P. 7. c. 2. 18. c. 16—21. A. c. 1—6. Gregorii ad h. p. c. 25—29. A. P. 7. c. 7. 8. 6. 10. 54. c. 30. A. c. 7. Gregorii ad h. p. B. lib. 17. c. 1. 30. 31. A. P. 7. c. 58. 104. 105. B. lib. 18. c. 5. 10. 18. 22. 23. A. P. 7. 88. 90. 87. 101. 91. B. lib. 19. c. 27. 57. 66. 123. 126. A. P. 7. c. 119. 86. 99. 96. P. 10. c. 118. B. lib. 20. c. 11. 12. 15. 16. A. P. 8. c. 29. 36. 34. 33. Ex hac comparatione liquet, Burchardum etiam Gregorii M. litteras ex hac collectione, quam littera A. (Anselmo dedicata) distinximus, desumpsisse.

mutavit, ut ea cum iisdem inscriptionibus et summulis exscripserit. In Germania enim tunc temporis praeter jejunum illud Reginonis prumiensis opus nulla erat canonum collectio, quae necessitatibus omnibus praesto esse posset; atque hinc Burchardus ad id excitatus videtur, ut ope scilicet hujus nostrae collectionis, quam, dum in Italia versaretur, invenerat, et maximi momenti esse cognoverat, ampliorem quandam uberioremque compilationem adornaret. Hinc etiam facili negotio explicari poterit: unde commendatissimus ille Burchardi liber, cujus origo tenebris hactenus obvolvebatur, prodierit. Ad hanc porro quae Anselmo inscribitur collectionem, mentem convertat quilibet novam eamque accuratorem burchardiani operis recensionem adornare velit: ac mirandum profecto est, quod summi etiam viri, Franciscus Salmon, P. Coustantius et fratres Ballerinii penitus ignoraverint, quam arcto vinculo haec uostra collectio ac Burchardi opus inter sese conjungantur. Praeterea non leviter errarunt cum Reginonem ea usum fuisse affirmant¹⁹⁾; nostrae siquidem collectionis auctor, quod superius animadvertimus, in citandis Innocentii decretis Dionysianam recensionem unice sequutus nullum omnino alium ex praecedentibus imitatus est, quod tamen si Reginoni locum a Balleriniis prolatum (lib. I cap. 117) inspiciamus, minime verum esset.

Postquam Burchardus ex ea quae ab Anselmo nomen habet collectione, suum opus adornavit, ipsa collectio ita obsolevit, ut nec Anselmus luccensis, nec alius quispiam eorum, qui postea canones collegerunt ad illam accesserint, sed omnia ex Burchardi opere haurienda esse censuerint, non aliam profecto ob causam, nisi quia amplam atque indigestam antecessoris molem ordine ac methodo disposuerit.

§. 6.

Alia canonum collectio, quae Vindobonae in bibliotheca imperiali asservatur, (jus can. n. 99. in 4.) magis multo quam ea, de qua nuper diximus, ad collectionem tripartitam accedit, cum eam jam in

¹⁹⁾ De antiquis canon. coll. P. IV. c. 11. p. 632. l. 6.

tres partes divisam deprehendamus. Prima etenim pars 80 capitula exhibet, quae ex spuria Isidori collectione desumpta sunt, et Rom. pontificum, Clementis scilicet, aliorumque qui cum usque ad Gregorium juniorem sequuntur, decretalium fragmenta juxta temporum successionem disposita exhibent. Hisce addita sunt quaedam Nicolai I decreta ex ejusdem litteris ad Salamonicum episcopum constantiensem, et Carolum archiepiscopum coloniensem datis excerpta.²⁰⁾ Primae huic parti auctor praefixit ordinem celebrandi concilii ex Pseudo-Isidoro, nec non fragmenta quaedam ex ipsius praenotationibus desumpta, quae ita inscribuntur: *Origo conciliorum generalium et adnotatio synodorum, quarum gesta in hoc* (Pseudo-Isidoriano) *codice continentur*, quam tamen adnotationem auctor noster usque ad concilium vigesimum quartum produxit. (*item lugdunense in qua patres 20 statuerunt quorum maximo item Priscus lugdunensis episcopus extitit.*)²¹ et ²²⁾. Rom. pontificum insuper catalogum, quorum series a s. Sylvestro incipiens ad Gregorium juniorem usque pertingit, auctor annexuit, in quo singulorum pontificum nominibus numerum adscripsit, qui loco, quem eorum quilibet in pontificum serie occupat, plane respondet.²³⁾ Quibus dein concilium triburense an. 795 habitum et nonnulli canones ex synodis graecis et latinis, nec non fragmenta quaedam ex regum Francorum capitularibus decerpta, adjiciuntur, quae licet pauciora ac minoris momenti sint,

20) Apud Mansi T. XV. 454. sq. 454—458 et seq.

21) Tertium lugdunense concilium an. 583 apud (libet: Conciliorum Galliae, tam editorum quam ineditorum, collectio temporum ordine digesta ab a. Christii 177. ad a. 1563. Opera et studio Monachorum congregationis S. Mauri. Parisiis 1789. in fol. T. I. p. 1287.

22) Rubr. LXX. in Petitii editione p. 264. T. 1. in Codice Vindobonensi Rubr. LXIII. Confer Gratianum D. 16. c. 11. qui hunc locum in Decretum recepit.

23) Sylvester Papa a Petro XXXIV. congregatus cum concilio Constanti Augusti in urbe Roma CCLXXVII. patribus post necnam synodum damnavit item Arium et ceteros haereticos et constitutiones plenasque ecclesiae necessarias ordinare stultit. Siricius a Petro XL. scripsit decretalia capitula XV. propter quandam necessitates Emerio episcopo consulente . . . Innocentius a Petro XLII. scripsit quandam epistolam ad episcopos diversarum provinciarum, in quibus continentur capitula decretalia LVI. Sosimus P. XLIII. a Petro scripsit epistolam decretalem ad Hesicium Salonitarum episcopum sub tribus capitulis praenotatam . . . Hilarius P. a Petro XLVIII. praesentibus episcopis et presbyteris XLV. statuit capitula et synodica VI., in quibus continentur capitula XXII. . . . Felix P. a Petro L. praesentibus episcopis et presbyteris LXXXI. capitula canonum constituit XXIII. pro rebaptizandis in Africa episcopis, presbyteris et diaconibus . . . Gregorius II P. a Petro XCI. scripsit capitula XVII. omni ecclesiae servanda cum patribus XXXIII. ea quae sub anathematis vineulo allegant. Catalogus iste, in quo adornando auctor tum Pseudo-Isidori tum Dionysii aliorumque operibus usus est, nonnulla habet, quae ipsi propria omnino sunt.

secundam tamen collectionis partem constituunt. Tertia demum pars et uberiores et ordiniores sese praebet. In ea auctor capitula 98 rejecit, quae ex patribus, decretalibus, et canonibus decerpit, atque apposito hoc titulo: *incipiunt capitula ex canonibus 88 patrum*, quin alterum alteri ullo pacto conjungeretur, ita disposuit, ut earum collectionum speciem praeseferat, quae nomine *deformationis canonum* frequentissime occurrunt. Codex nono adhuc saeculo conscriptus videtur, quique istiusmodi artium peritiores sunt, concilii triburensis recensionem, quam collectio exhibet, eodem tempore quo concilium ipsum celebratum fuit, adornatam esse contendunt.

Ceterum quamvis haec nostra collectio minoris momenti sit, ipsa tamen posteriores canonum compilatores usi esse²⁴ videntur. Quod si codex qui illam exhibet revera nono adhuc saeculo exaratus est, Regino primus illam adisset: siquidem circa annum 906 suum opus conscripsit. Apud ipsum enim fere omnia tertiae partis capitula reperiuntur²⁵; eadem cum nostro codice est rerum series, iidem tituli. Si vero quis codicis aetatem impugnaret, hanc nostram collectionem ex Reginonis compilatione desumptam esse dicere oporteret.

§. 7.

Haecenus plerasque ex antiquis canonum compilationibus illustravimus. Ad eam nunc manum admovemus de qua prae ceteris nobis agendum est, cumque ad illam omnes quaestiones, quas nobis proposuimus referantur, paulo accuratius describenda esse videtur.

Haec igitur collectio, quod superius adnotavimus, in tres partes tota dividitur, quarum prima rom. pontificum litteras, altera conciliorum canones, tertia denique loca ex ss. Patrum aliorumque ecclesiasticorum scriptorum operibus, nec non ex rom. et francorum juris collectionibus decerpta complectitur. Auctor aliorum compilatorum morem sequutus praefationem²⁶ collectioni suae prae-

²⁴ Sequentia nostrae collectionis capitula apud Reginonem inveniuntur. C. 3—5. 2. 8. 9. 10. 11. 13. 14. Reg. lib. 2. c. 6—9. 49. 50. 61. 68. 92. 63. c. 18—30. Reg. lib. 2. c. 167—170. 174. 176. 178. 182. 183. 185. 188. 189. 192. c. 31. 32. R. L. 2. 196. c. 36—52. Reg. L. 2. c. 111. 112. 117. 118. 176. 282.

²⁵ Quoniam quorum iam Romanorum decretalia Pontificum synodalibus tempore praestant conventibus, non incongrue in nostrae deformationis opusculo primas sibi vindicant partes. A beati si-

posuit, in qua tum operis finem explicat, tum fontium, ex quibus hausit, naturam indigitat.

Ad conficiendam primam et secundam operis partem, nulla alia quam Pseudo-Isidori collectione usus est, gallicamque ad hoc ipsius recensionem adhibuit. Plurima tamen occurrunt, quae ipsius propria

quidem Petri apostolorum principis praesulatu usque ad Constantini imperatoris serenissimi tempora, seu propter raritatem episcoporum, sive etiam propter rabiem persecutorum, aut nulla aut certe vix ulla creduntur celebrata concilia pontificum. Huc accedit quod canones Apostolorum nicaenis et plerisque aliis inferioribus habentur auctoritatis, cum utpote a nonnullis illorum esse legantur. Unde quod liberius atque ut dixerim commodius agi poterat, Apostolici viri consortes fidei litteris informabant, insinuantes videlicet quid appetere, quid cavere, quid tenere, quid postremo rejicere deberant. Verum cum christianitatis religio, favente pio principe Constantino longe lateque per orbem propagari coepisset, simul etiam episcoporum coeperant libere celebrari conventus. Qui tamen cum a praesulibus sanctae hactenus per quatuor orbis climata celebrari non desistant ecclesiae, ille tamen qui in Nicea civitate Bithyniae a S. Sylvestro convocatus et a CCCXVIII. episcopis legitur celebratus, summæ auctoritatis palmam tenere perhibetur, licet in ordine prior non habeatur. Sed inter haec notandum, quod cum a pontificata Petri Apostolorum principis usque ad praesulatum Sylvestri XXX. et duo connumerentur pontifices, semotis Lino et Cleto, quod illi scilicet superstita adhuc Petro Apostolo episcopatu functi sunt, nemo tamen eorum suis decretalibus aliqui sancire oniserit. *Chrisogono dumtaxat excepto*, qui XXVIII. a Petro computatur Apostolo. Rursus eum a S. Sylvestro usque ad beatum Gregorium aequè XXXII. supputantur praesules, omnes similiter praeter *Mercurium* solum, qui LXII. praesulatu post Petrum Apostolum functus est, *edidisse* leguntur. Verum his ita consideremus quae sit ejus nominis quod est decretale significantia. Igitur decretum, quod a decerno verbo derivatur, ex seque aliud nomen procreat, videlicet decretalis, cujus plurale est decretalia, intelligitur institutum, sive constitutio. Unde et decretalia instituta sive constitutiones possunt intelligi. Sed jam tandem eorumdem decretalium necessarias paginas imprimamus sententias. *Explicit prologus. Incipit eorumdem.* In hac quidem forma habetur collectio in codice ms. vaticano, in quatuor regibus bibliothecae parisiensis codicibus (nr. 3858. 3858 A. 3858 B. 387.). In codice berolinensi (ms. lat. nr. 104 fol.) Ironicus prologus huic prologo praemittitur, quem dein hac adjecta nota descriptum exhibet: « *Explicit prologus primus. Item prologus sequentis operis.* » Codex ms. cum ordine celebrandi concilii incipit, qui in omnibus cum illo convenit, quem Burchardus Wormat. in fine Concilii Saligundensis descriperet, quique a nostri codicis librario perfectiori forma, quam a Burchardo exhibetur. Illum enim nota illa *admonitio ad Sacerdotes* subsequitur, quam S. Anselmus lucensis Leoni tribuit, et hac epigrapha in suam collectionem recepit: « *incipit sermo quem S. Ivo Papa composuit in synodo dicendum* ». Ord. Romanus apud Melch. Hittorp: De divinis catholicæ ecclesiae officiis in mysteriis, varii veterum aliquot ecclesiarum a scriptoribus ecclesiasticorum libri. Parisiis 1610. in fol. p. 174. sq. cum quo hic noster maximam similitudinem habet, eandem admonitionem exhibet. Cf. J. Mabillon Musaei Italici T. II. p. 373—397. Parisiis 1724. 4. Ed. Martene: de antiquis ecclesiae ritibus lib. III. c. 1. p. 867. sq. Antwerpiae 1756. in fol. T. II. Burchardianum fragmentum in omnes conciliorum collectiones receptum fuit: Lalabe et Cassart. T. IX. p. 848—853. Colati T. XI. p. 1133—1138. Hardouin, T. VI. P. 1. p. 829—834. Mansi T. IX. p. 400—406. Hartzebomius Concil. Germaniae T. III. p. 9—16. Nulla tamen lex Codex berolinensis magis distinguitur, quam titulo sibi omnino proprio et peculiari, de quo mox plura dicemus, quique sic se habet: Liber monasterii beatae virginis Mariae in lacu in quo continentur modus de observantia synodi. Item liber canonum Ironicus de ordine Regularium beati Augustini carnatenensis episcopi ex sententiis summorum Pontificum et generalium conciliorum atque sanctorum patrum in unum collectus, distinctus in decem libros. In codice Parisiensi nr. 3855. A. a librario versus qui sequuntur descripti sunt:

sunt, suumque opus ab aliis hujusmodi superiorum aetatum secer-
nunt. Quemadmodum in prima parte rom. pontificum seriem, quam
Pseudo-Isidorus cum Gregorio juniore claudit, usque ad Urbanum II
(† a. 1099) perduxit; dein *exceptiones s. Sylvestri* statim Melchia-
dis decretalibus, quin quidquam interserat, subjunxit, eum tamen
Pseudo-Isidorus conciliorum canones ipsis intromiserit. Duos insu-
per romanos pontifices nominat, Chrysogonum nempe et Mercu-
rium, quos omnino ignoramus, et quorum nec ipse Blanchinius ²⁶⁾
doctus ille et in rerum antiquarum studio indefessus, qui vitas ponti-
ficum ab Anastasio conscriptas edidit, ullum in historia vestigium inve-
nire potuit. In adscribendis singulorum pontificum nominibus nume-
rum locumve, quem in pontificum serie quisque tenet, sedulo indi-
cat ²⁷⁾, qua in re illum collectorem imitatus esse videtur, cujus codi-
cem m. s. diximus in bibliotheca Vindobonensi adservari. Pontificum
decretales non perturbato ordine ex Pseudo-Isidoriana collectione de-
sumptae, et in capitula divisae sunt. Haec invicem capitula conti-
nuata numerorum serie ita sese excipiunt, ut ultimae decretalis ca-
pitula capitulis primae naturali ordine subnectantur. Passim quo-
que auctor adnotavit, ubi ab altera decretali ad alteram progredi-
tur. ²⁸⁾ Hanc dividendi rationem in disponendis cujusque pontificis
litteris ita ipse sectatus est, ut omnium ejusdem litterarum capitula

Laeta cohors fidelium dei precare filium
Ut nos sua clementia ducat ad coeli gaudia,
Nobis laetitia sit super omnia et bonis copia.
Cum dei gratia, per quem sollemnitas
Sine tristitia sint in ecclesia. !
.....
Deus propitius esto mihi Willelmo peccatori.
Ecclesiae quaecunque noceat, quaecunque molestant,
Egregie decreta docent simulque manifestant.
Eximii scriptor operis laudandus in isto.
Abbas Willelmi eris pro judice Christo.
Bona geres lunc pace fruens, cum praemia regni
Jam referes praemissa lucens in luce perenni.

Codex bibliothecae Vindobonensis (Cod. Theolog. nr. 355. in fol.) mancus est, et cum Partis III.
tit. 22. incipit.

26) Romae 1731—1755. 4. voll. in fol. T. 1. p. 30 et 60.

27) Anacletus P. tertius a Petro, etc.

28) Clemens in prima epistola. c. 11. Cl. in secunda epistola sua. c. 20. Cl. in tertia epistola.
c. 52. Cl. in quarta epistola, etc. Capitula, quae a primo usque ad undecimum sese subsequun-
tur, omnes ex prima decretali desumpta sunt, quod saepius hinc verbis indicatur: *Item de ea-
dem epistola.*

separatim numerentur, et tum ab anteriorum tum a posteriorum pontificum litterarum capitulis, penitus distincta sint.

In adnotanda secunda parte, eandem methodum servavit auctor; singula enim concilia eodem ordine suae collectioni inseruit, quo illa Pseudo-Isidorus disposuerat, et singulorum canones ita numeris distinxit, ut cujusque concilii canones propria numerorum serie censeantur, neque cum sequentis concilii canonibus conjungantur. Graeca concilia a concilio nicaeno I, latina a carthaginiensi I exorditur. Illorum seriem cum concilio chalcedonensi, harum vero, cum secundo hispalensi claudit. Titulos seu summulas a Pseudo-Isidoro appositas, necnon numeros, quibus ipse conciliorum canones distinxerat, communiter retinuit, graeca tamen concilia eadem fere ratione disposuit qua in prima parte rom. pontificum decretales disposuerat. Chalcedonensi concilio plures canones ex synodo Quini sexta seu Trullana, quae Constantinopoli an. 692 habita fuit, subiunxit, quibus loca quaedam ex venerabili Bedae et aliorum ecclesiasticorum scriptorum libris, necnon ex ejusdem concilii actis desumpta praefixit. Ceterum canonum versio in multis ab illa discrepat, quae in conciliorum collectionibus habetur ²⁹⁾, magisque ad Graecorum exempla accedit ³⁰⁾. Concilium dein secundum nicaenum an. 787. habitum, et synodus octava annis 869 et 870 celebrata annexa sunt, quibus iterum fragmenta quaedam ex ipsorum actis decerpta praemittuntur. Cuilibet denique canonum seriei, tum eorum qui ex latinis, tum eorum qui ex graecis conciliis decerpti sunt, capitula nonnulla ex ss. Patrum et aliorum scriptorum operibus deprompta, addita sunt.

29) Mansi T. XI. p. 959—988.

30) Exempli gratia eorum canonum versionem hic apponimus, qui neque in Irenaei neque in Gratiani opera transierunt. C. 8. (can. 20.) *Non licere episcopo in civitate, quae ad eum non pertinet, praedicare.* Non liceat episcopo in altera, quae ad eum non pertinet, civitate publice praedicare. Si quis vero inventus fuerit hoc faciens, ab episcopo cesset, quae vero presbyteri sunt, faciat. C. 9. (can. 21.) *De episcopis.* Qui pro culpis suis irrecupabiliter depositi sunt et in locum laicorum redacti, si sponte sua convertantur ad dominum et peccato remaniant pro quo depositi sunt, et omnia se alienant ab eo, clericalem tonsuram non perdant. Si vero peccato adhuc erant quomodemum laici eomas dimittant, quia mundanum conversationem coelestis vitae proponerunt. C. 11. (can. 26.) *De presbyteris non legalibus nuptiis detentis.* Presbyterum nuptiis non legalibus detentum cathedram quidem habere sed ab officio abstinere praecipimus. Sufficiat ei huiusmodi indulgentia, quia benedicere aliis eum, qui vulnera sua debet curare, consequens non est. *Benedictio enim sanctificationis traditio est.* Qui vero hanc non habet propter delictum.

Tertia collectionis pars, quae sola canonum collectionis speciem refert, loca exhibet ex patribus, scriptoribus ecclesiasticis, Romanorum et Francorum legum compilationibus excerpta, et in 29 rubricas disposita, quarum dein singulae plura capitula nunquam perturbato numerorum ordine distincta dividuntur. Quibus tamen capitulis alia tum decretalium tum canonum fragmenta admixta sunt.

Hujus collectionis auctorem non minus quam tempus, quo confecta fuit, ignoramus. Attamen cum rom. pontificum seriem non citra Urbanum II perducatur, nec posteriorum conciliorum canones exhibeat, merito illam hujus pontificis tempore elaboratam fuisse credimus. Tanto enim tamque admirabili in colligendis monumentis ardore auctor suum opus absolvit, ut certe si quae posteriora habuisset aut cognovisset documenta, illa ipse inseruisset.

Cum nos in hujusce nostri opusculi decursu saepissime ad hanc collectionem accedere debeamus, necessarium ducimus perspicuam quandam ipsius speciem exhibere, ne quoties illam proferimus, non satis lectores nos intellegant. Hinc in nota omnium collectionis argumentorum indicem apponimus, in quo retenta trium partium divisione, cujusque pontificis decretales, et singulorum conciliorum canones in totidem titulos distribuentes eundem omnino temporis ordinem sequuti sumus, quem auctor in sua collectione observaverat. Quod vero ad appendices illos duos spectat, qui, uti diximus, conciliorum tum graecorum tum latinorum canonibus adjiciuntur, primum hac nota distinximus, scilicet, pars secunda appendix a. Alterum vero hac alia: pars secunda appendix b. ipsosque simul cum aliis titulis numeravimus. 31)

ignorantiae, quomodo aliis tradet? Neque enim publice neque private benedicat, neque corpus domui dispensat aliis, neque alio modo ministret, sed sufficiat ei quod praesidet (*ἀνεσθίης ὡς ἡγεμὼν*) et imploret a domino, ut dimittatur ei iniquitas ignorantiae suae. Manifestum autem quod ei hujusmodi non legitime nuptiae solvantur et nullatenus vir accessum habeat ad eam, propter quam sacro ministerio privatus est.

31) Pars I. T. 1. Decreta Clementis c. 23. T. 2. D. Anacleti c. 25. T. 3. Evaristi c. 6. T. 4. Alexandri c. 8. T. 5. Sixti c. 5. T. 6. Telesphori c. 5. T. 7. Hygini c. 5. T. 8. Pii c. 5. T. 9. Anitii c. 7. T. 10. Soteri c. un. T. 11. Eleutherii c. 4. T. 12. Victoris c. 4. T. 13. Zepherini c. 5. T. 14. Calixti c. 14. T. 15. Urbani c. 5. T. 16. Pontiani c. un. T. 17. Anteri c. un. T. 18. Fabiani c. 12. T. 19. Cornelii c. 3. T. 20. Lucii c. 3. T. 21. Stephani c. 7. T. 22. Sixti c. 2. T. 23. Dionysii c. 2. T. 24. Felicis c. 7. T. 25. Eutychiani c. un. T. 26. Gaji c. 2. T. 27. Chrysogoni c. un. Chrysogoni Papae decreta, qui XXVIII. a Petro apostolo sortitus est cathedram, usquam reperi nisi quod ad quandam virginem exhortatorius ad sufferendum martyrium

Videndum nunc est, an et quosnam antecessores nostrae collectionis auctor sequutus sit. Ad primam quidem et secundam par-

scripsit litteras Mediolanum. Verum an hoc acciderit, utrum scilicet cita morte praeventus sit vel aliud quid ei contigerit, non satis elucet. T. 28. Marcellini c. 2. T. 29. Marcelli c. un. T. 30. Enschii c. 4. T. 31. Melchiadis c. 7. T. 32. Julii c. 7. T. 33. Felicis c. 5. T. 34. Liberti c. un. T. 35. Damasi c. 4. T. 36. Syriaci c. 11. T. 37. Anastasii c. un. T. 38. Innocentii c. 17. T. 39. Zosimi c. 2. T. 40. Bonifacii c. un. T. 41. Celestini c. 6. T. 42. Sixti c. 4. T. 43. Leonis c. 51. T. 44. Hylarii c. 2. T. 45. Simplicii c. 2. T. 46. Gelasii c. 58. T. 47. Anastasii c. 2. T. 48. Symachi c. 20. T. 49. Ormisdae c. 2. T. 50. Felicis c. 2. T. 51. Silverii c. un. T. 52. Vigili c. 2. T. 53. Johannes III. c. 2. T. 54. Pelagii c. 30. T. 55. Gregorii c. 112. T. 56. Gregorii II. c. 8. T. 57. Gregorii III. c. 8. T. 58. S. Bonifacii M. c. 2. T. 59. Zachariae c. 2. T. 60. Leonis IV. c. 23. T. 61. Gregorii IV. c. 2. T. 62. Nicolai c. 74. T. 63. Joannis VIII. c. 8. T. 64. Stephani V. c. 9. T. 65. Leonis IX. c. 2. T. 66. Alexandri II. c. 7. T. 67. Urbani II. c. 3. P. II. T. 1. Conc. Nicaen. integrum. T. 2. C. Ancy. c. 14. T. 3. C. Neocaesar. c. 9. T. 4. C. Gangrense integrum. T. 5. C. Sardic. c. 13. T. 6. C. Antioch. c. 18. T. 7. C. Laod. c. 29. T. 8. C. Constant. c. 4. T. 9. C. Ephesin. c. un. T. 10. C. Chalced. c. 26. T. 11. synodi quinisextae c. 17. T. 12. C. Nicaen. II. c. 14. T. 13. O. Synodi VIII. c. 31. T. 14. Ap. c. 16. T. 15. C. Carth. I. c. 3. T. 16. C. Carth. II. c. 5. T. 17. C. Carth. III. c. 30. T. 18. C. Carth. IV. c. 102. T. 19. C. Carth. V. c. 14. T. 20. C. Carth. VI. c. un. T. 21. C. Carth. VII. c. 5. T. 22. C. Milevit. c. 11. T. 23. C. Arelat. I. c. 4. T. 24. C. Arel. II. c. 8. T. 25. C. Arel. III. c. 2. T. 26. C. Arus. c. 11. T. 27. C. Vaseu. c. 5. T. 28. C. Agath. c. 68. T. 29. C. Aurel. c. 27. T. 30. C. Elibert. c. 16. T. 31. C. Tarracon. c. 9. T. 32. C. Gerund. c. 56. T. 33. C. Caeswang. c. 2. T. 34. C. Heleroensi (Herd.) c. 11. T. 35. C. Tolet. I. c. 9. T. 36. C. Tolet. III. c. 12. T. 37—43. C. Tolat. IV. c. 30., VII. c. 5, VIII. c. 2., IX. c. 6., X. c. 3., XI. c. 6., XII. c. 3. T. 44. Divers. conc. c. 7. T. 45. et T. 46. C. Brac. I. c. 2. II. c. 9. T. 47. Capitula de concilio Martini P. c. 84. T. 48. C. Brac. III. c. 3. T. 49. C. Hisp. II. c. 6. T. 50. Ap. h. c. 59. P. III. T. 1. De fide et sacramento fidei, de baptismo c. 23. T. 2. De sacramentis ecclesiasticis c. 27. T. 3. De rebus ecclesiasticis et de earumdem reverentia et observatione c. 34. T. 4. De observatione dierum c. 2. T. 5. De jejunio c. 5. T. 6. De consuetudinibus ecclesiasticis c. 18. T. 7. De consuetudine c. 17. T. 8. De primatu Romanae ecclesiae c. 9. T. 9. De episcopis c. 25. T. 10. De clericis et eorum censuris c. 53. T. 11. De monachis c. 14. T. 12. De sanctionibus c. 8. T. 13. De monachis et sanctionibus c. 7. T. 14. De virginibus c. 9. T. 15. De conjugis c. 106. T. 16. De incesta copulatione c. 32. T. 17. De septem gradibus consanguinitatis c. un. T. 18. De nocturna illusionem c. 4. T. 19. De incestu concubitu c. 4. T. 20. De homicidiis licitis et illicitis c. 57. T. 21. De incantatione dæmonumque superstitione c. 21. T. 22. De mendaciis et perjuriis c. 33. T. 23. De iniuriis et flagitiis c. 3. T. 24. De usurariis c. 6. T. 25. De venatoribus c. 5. T. 26. De truncatoribus membrorum c. 9. T. 27. De excommunicatione c. 24. T. 28. De penitentia c. 18. T. 29. De causis laicorum c. 28.—T. 17. c. un. eodem Isidori locum ex Pauli sententia desumptum exhibet, qui ex Barchardi decreto lib. III. c. 28. in nostram collectionem transit. Tabulae, quae consanguinitatis gradus exhibet in codice Berolinensi versus, quos hic submittimus, adscripti sunt:

Haec consanguinitatis paulatim volvitur in se,
Donec ad extremos pervenit usque gradus.
His quia tunc metis cognatis deficit omnis,
Conjgium licitum est et renovare thorum.
Quod vero sexto ramo concluditur ordo,
Sex mundi aetates significare vides.
Ut status ipsa hominis numero completur eodem
Iecirco generis ordo nitet similis.

In duobus codicibus manuscriptorum parisiensibus hic titulus desideratur.

tem quod attinet, dubium videri poterit utrumne in illis adornandis alios priores collectores imitatus fuerit, necne. Modus enim quo Pseudo-Isidori collectionem excerpsit, ipsi proprius ac peculiaris est. Ab auctore autem illius collectionis, quae Anselmo dedicata est, quam maxime discrepat. Ipse enim nunquam a Pseudo-Isidoro rececit, decretalium fragmenta eodem plane ordine quem in Pseudo-Isidori collectione servant profert et ipse, eaque nec ab invicem separat, nec diversis collectionis suae locis interserit, multo tamen pauciora capitula, eaque selecta ex ipso deprompsit, dum ille totum ferme Pseudo-Isidori opus indiscriminatim nulloque habitu delectu in suam compilationem congescit.

Ceterum negari minime potest, maximam similitudinem nostram collectionem inter atque illam aliam intercedere, quae in codice vindobonensi habetur, de qua nuper loquuti sumus. Prima siquidem nostrae collectionis pars, eadem plane ac in vindobonensi, licet uberiori forma, disposita est: utrinque capitula omnia ex Pseudo-Isidoro unice desumpta sunt, et pontificibus singulis, adscripta est nota, quae significat quantum quisque in pontificum serie a beato Petro distet. Capitula denique fere omnia ³²⁾ quae in vindobonensi codice reperiuntur, plus minusve quandoque immutata ³³⁾ cum iisdem omnino titulis, et in eadem forma atque in eodem ordine in nostram collectionem transierunt.

Neque mirum videri debet quod auctor collectionis, quae sanc amplissima est, parvam illam ac jejunam vindobonensem sequutus sit: quandoquidem ingentia etiam opera a minimis normam atque incrementum non raro accipiant. Secundam partem quod spectat non alio duce neque magistro indiguit auctor, cum a Pseudo-Isidoro jam omnia parata essent. Ad adornandam demum tertiam operis sui partem, unum Burchardi wormatiensis decretum in promptu habuit ³⁴⁾ re-

32) C. 3. 14. 18. 27. 38. 39. 40. 42. Ctp. P. I. T. 1. c. 22. T. 2. c. 19. T. 3. c. 5. T. 5. c. 1. T. 12. c. 1. et 3. T. 13. c. 3. C. 47. 51. 52. 56. 57. 59. 63. Ctp. P. I. T. 15. c. 1. 2. T. 17. c. 2. 3. T. 21. c. 3. T. 22. c. 2. T. 29. c. 10. T. 51. c. 2.

33) C. 4. 5. 10. 11. 12. 13. 15. 16. 17. Ctp. P. I. T. 1. c. 20. 21. T. 2. c. 5. 9. 10. 11. 13. 23. 24. C. 28—32. 25. 37. 41. 54. 55. 58. Ctp. P. I. T. 6. c. 1. 3. 4. 6. T. 7. c. 1. T. 8. c. 1. T. 9. c. 3. 4. T. 10. c. 11. T. 13. c. 2. T. 18. c. 8. T. 21. c. 1. T. 26. c. 2.

34) Ea quaedam exempla: P. III. T. 1. c. 12—16. Burch. L. 4. c. 15. 16. 50. 51. T. 2. c. 2—6. B. L. 5. c. 15. 16. 20. 21. 47. T. 3. c. 9—12. 27. 28. 30. 31. B. L. 5. c. 9—12. 142.

ceptis aliis fere omnibus. Attamen quum hinc messem colligeret eadem voluit uti libertate, qua Burchardus quum suorum antecessorum compilationes meteret.

146. 159. 160. T. 6. c. 1—3. B. L. 3. c. 126—128. T. 10. c. 7—9. 12—16. B. L. 2. c. 181. 182. 184. 185—187. 191. 192. T. 12. c. 1—8. B. L. 8. c. 10. 19. 22. 23. 37. 54. 58. T. 13. c. 1—5. B. L. 8. c. 65. 68. 86. 96. 98. T. 15. c. 63—68. 70—78. B. L. 9. c. 3. 4. 46. 46. 47. 51. 54. 59. 60. 61. 65. 66. 74. 95. 81. 82. T. 16. c. 9—13. 19—29. B. L. 7. c. 2. 3. 10. 15. 15. 17. L. 17. c. 9. 12. 13. 22—24. 33. 34. 45. 46. 49. T. 20. c. 53—55. B. L. 6. c. 21. 22. 42. T. 28. c. 7—10. 16—18. B. L. 18. c. 14. 16. 20. 21. L. 19. c. 11. 12. 15. T. 29. c. 1. 3—17. B. L. 13. c. 8—11. 22. 29. 30. 34—37. 40—44.

CAPUT II.

*Quid sit discriminis inter collectionem tripartitam
ac Ivonis opera.*

Quin diutius in referendis aliorum opinionibus ¹⁾ circa Ivonis opera, iisque approbandis vel refutandis immoremur, ad hanc nostram collectionem nosmet convertamus, eamque cum Ivonis operibus comparemus, ut hinc pateat Ivonem panormiae solummodo auctorem dici posse, eamque nostrae collectionis ope extruxisse; decretum vero non Ivoni, sed alii cuidam, qui multo post vixerit tribuendum esse.

Panormiam germanum esse Ivonis opus omnes fere viri sapientes fatentur, ii etiam, qui illam ante decretum elucubratam fuisse, ac proinde nullo modo decreti summam esse contendunt. Omnes omnino codices mss. tam antiqui quam recentiores, qui panormiam exhibent, quorum innumeros in bibliothecis Galliae praesertim inspicere mihi licuit, Ivonis nomen praeseferunt, iisque praeit notus illius prologus. Plurimi itidem iique optimi; nullam Leonis IV. decreto de eligendo pontifice antiquiorem decretalem litteram exhibent: appendix vero de canone, qui libri et quo tempore sint legendi in ecclesia, praeterea concilii Lateranensis II. sub Innocentio II. celebrati, canones in plurimis desiderantur. Docti vero ferme omnes in hoc consentiunt, quod mempe postremit tardius panormiae superadditi fuerint. Nec minus certum esse videtur, alium quoque de legendis libris canonem huc insuper accessisse, tum quia nullius auctoritatis est, utpote qui ex rituali quodam libro desumptus, tum quia idem titulus in alio etiam ejusdem collectionis loco invenitur. ²⁾

¹⁾ Hae sententiae habentur in Cas. Oudini Commentariis de scriptoribus ecclesiasticis T. II. p. 873—876. Lips. 1722. fol. Histoire littéraire de France T. 10. p. 102. ff. Ballerini l. c. P. IV. c. 16.

²⁾ Uter editione, quae Lovanii anno 1557. in octav. facta est. In capitula divisa est, qua de causa, etsi minus recte haec divisio facta sit, a correctoribus romanis, necnon ab Antonio Augustino et a Baluzio et aliis adhibita fuit. Ceteram brandisiam editionem nulla procerus facta mutatione refert.

Ubi Ivonis panormiam accurate cum collectione tripartita quis conferat attenteque consideret quam intime hae duae compilationes inter sese conjungantur, facili negotio comprehendet panormiam totam illinc quodammodo emersisse, ex ipsius scilicet vasta atque indigesta mole elaboratam et in quendam ordinem fuisse redactam. In singulis itidem partibus et rubricis maxima dignoscitur inter utramque collectionem similitudo, quae praesertim in tertia illius collectionis parte apparet. Ex hac enim non singula quaedam capitula, sed integras rubricas desumpsit, ³⁾ ac paucissimis tantummodo exceptis capitulis, sine ulla ordinis vel formae immutatione in suam collectionem recepit. Romanas vero leges ex una collectione tripartita transtulit. ⁴⁾

3) Ut patet, quam intime hae duae collectiones connexae sint ex singulis Panormiae partibus praecipua capitula adnotabo, quae Ivo ex tripartita et non ex alia quadam collectione hausserat. Singula vero Panormiae capitula, tripartitae capitula adscripsi. Ivo Pan. P. I. c. 28. 31. 65. 87. 95. 109. 111. 121. 122. Coll. t. p. P. III. T. 1. c. 5. 1. 23. 7. 9. 10. 11. 15. 16. c. 144. 150. 153. 156. Coll. t. p. P. III. T. 2. c. 2. 5. 6. Ivo Pan. P. II. c. 18. 20. 21. 36. 63. 78. 80. 81. Coll. t. p. P. III. T. 3. c. 9. 11. 12. 33. 26. 5. 4. c. 117. 118. 119. 126. 127. 141—144. 158. 159. Coll. t. p. P. III. T. 6. c. 5. 7. 4. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 1. 2. c. 120. 161—168. Coll. t. p. P. III. T. 7. c. 11. 1. 2. 3. 4. 8. 5. 9. 6. c. 181. 184. 194. Coll. t. p. P. III. T. 5. c. 3. 4. 2. Ivo Pan. P. III. c. 5. 6. 7. 51. Coll. t. p. P. III. T. 9. c. 2. 3. 42. c. 41. 132. 175. 176. 177. 178. Coll. t. p. T. 10. c. 1. 35. 1. 2. 3. 4. c. 179. 180. Coll. t. p. P. III. T. 11. c. 5. 6. c. 187. 188. 205. 206. 209. Coll. t. p. P. III. T. 12. c. 1. 4. 6. 8. Ivo Pan. P. IV. c. 7. 8. 117. Coll. t. p. P. III. T. 7. 8. T. 9. c. 53. Ivo Pan. P. V. c. 1. 2. 9. 3. 108. Coll. t. p. P. III. T. 10. c. 7. 9. 12. T. 9. c. 50. 23. c. 79. 83. 84. 85. 87. 88. 124. 125. 126. Coll. t. p. P. III. T. 27. c. 1. 2. 3. 4. 17. 18. 13. 15. 16. Ivo Pan. P. VI. c. 1. 2. 4. 5. 7. 8. 9. 11. 12. 14. 15. 16. 27. 28. 29. 31. 34. 45. 53. 57. 60. 62. 64. 65. 66. 70. 71. 74. 75. 79. 80. 85. 91. 103. 104. 105. 107. 108. 109. 110. 113. 117. 118. Coll. t. p. P. III. T. 15. c. 1. 64. 46. 63. 56. 7. 8. 9. 5. 20. 29. 2. 3. 15. 43. 94. 16. 4. 5. 34. 35. 11. 24. 32. 98. 99. 100. 101. 102. 107. 108. 104. 11. 13. 14. 55. 57. 58. 60. 61. 62. 79. 68. 81. 85. 94. 95. 17. 21. 22. 42. 48. 69. 70. c. 122—128. Coll. t. p. P. III. T. 1. c. 20. 21. 22. 17. 18. 19. Ivo Pan. P. VII. c. 4. 9. 10. 12. 17. 52. 33. 36. 37. 41. 42. 47. 52. Coll. t. p. P. III. T. 15. c. 83. 84. 74. 75. 73. 91. 92. 93. 88. 89. 77. 87. 53. 33. c. 53. 65. 66. 67. 73. 80. 83. 84—88. Coll. t. p. P. III. 16. c. 11. 23. 24. 27. 5. 12. 13. 15. 8. 16. 17. 18. c. 89. T. 17. c. unicum. Ivo Pan. P. VIII. c. 1. 9. 6. 7. 8. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 22. 25. 26. 34. 35. 38. 39. 40. 44. 48—54. 56—59. 60. Coll. t. p. P. III. T. 20. c. 1. 2. 4. 5. 6. 14. 16. 17. 18. 21. 22. 23. 26. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 36. 38. 39—45. 46—49. 51. c. 65. 66. 68. 73. 74. 79. 80. 81. Coll. t. p. P. III. T. 21. c. 14. 15. 16. 10. 11. 9. 8. 7. c. 83—95. 94. 96. 103. 109. 111. 112. 117. 118. 119. 122. 123. 124. 128—131. Coll. t. p. P. III. T. 22. c. 2—11. 13. 14. 18. 20. 23. 22. 21. 31. 15. 32. 17. 1. 24—28.

4) Ivo Pan. P. IV. c. 127—130. Coll. t. p. P. III. T. 10. c. 6. 7. 8. 9. Ivo Pan. P. V. c. 14—22. Coll. t. p. P. III. T. 29. c. 171. 259. 131. 113. 99. 132. 138. c. 24—45. 47—75. 76.

Hinc etiam probari potest, Ivonem ex prima parte, quae decretales complectitur, multa ad suum opus adornandum desumpsisse. 5) Secundam vero partem quod spectat, licet illam non minus quam collectionis tripartitae auctor ex Pseudo-Isidori opere mutuare potuerit, apertissime tamen patet, etiam in hac parte Ivonem ab antecessore suo non deflexisse. Ab illo enim concilii quini sexti, necnon nicaeni II. et oecumenici VIII. canones exscripsit, qui in Pseudo-Isidori opere desunt, et in collectione tripartita primo inveniuntur: deinde ex eorundem synodorum actis, quae in collectione tripartita synodis ipsis praefixa sunt, fragmenta quaedam, demum et capitula illa, quae uti diximus, appendicis loco tum graecis, tum latinis conciliis adjecta sunt, in panormiam recepit quibus omnibus nostram sententiam esse extra omnem dubitationis aleam positam, nemino est qui non videat.

At enim ex ejusdem Ivonis litteris non minus quam ex panormia constat collectionem tripartitam ipsi cognitam fuisse, eademque ipsum usus esse. Adnotavimus ea tantummodo loca 6), quae in panormiam recepta non sunt, quae proinde evincunt ipsum in illis perscribendis collectionem tripartitam prae oculis habuisse. Si prae-

Coll. t. p. P. III. T. 29. c. 257. 95. 96. 19. 75. 97. 157. 138. 114. 266. 277. 276. 174. 153. 238. 183. 263. c. 23. 252. 242. 29. 42. 48. 49. 43. 44. 45. 53. 66. 68. 69. 117. 118. 121. 126. 128. 129. 177—179. 152. 202. 223. 224. 231. 270—274. Coll. t. p. P. III. T. 25. c. 5. Ivo Pan. P. VI. c. 1. 7. 21—15. 46. 48. 70—73. 110. 113. Coll. t. p. P. III. T. 3. c. 1. 56. 20. 29. 115. T. 29. c. 93. 116. T. 15. c. 104. 105. T. 29. c. 74. 100. T. 15. c. 42. 48.

5) Ivo Pan. P. I. c. 18. 22. Coll. t. p. P. I. T. 43. c. 44. T. 55. c. 71. J. Pan. P. II. c. 170. 174. 177. Coll. t. p. P. I. T. 55. c. 50. T. 6. c. 1. T. 58. c. 3. J. Pan. P. III. c. 13. 43. 94. 55. 164. 165. 189. 143. 146. Coll. t. p. P. I. T. 43. c. 36. T. 58. c. 11. 21. T. 46. c. 51. 26. 27. 14. T. 55. c. 56. 77. J. Pan. P. IV. c. 1. 4. 8. 10. 22. 25. 26. 29. 74. 75. 76. 100. 112. 113. 118. 156. Coll. t. p. P. I. T. 30. c. 8. T. 2. c. 20. T. 62. c. 4. T. 2. c. 15. 16. 17. T. 9. c. 3. 4. 5. 6. T. 62. c. 74. T. 18. c. 11. 12. T. 25. c. un. T. 32. c. 2. T. 31. c. 1. T. 12. c. 2. T. 4. c. 2. T. 11. c. 1. J. Pan. V. c. 12. 13. 106. 134. 135. Coll. t. p. P. I. T. 62. c. 60. 61. 54. 65. 66. J. Pan. P. VII. c. 14. 15. 68. Coll. t. p. P. I. T. 62. c. 24. 54. T. 55. c. 111. Ex ipsis vero verbis, quibus decretalium fragmenta incipiunt, apparet, eas sine ulla mutatione de verbo ad verbum ex tripartita de prompta esse. E. gr. J. Pan. P. IV. c. 118. = Alexander P. F. a Petro in suorum primo decretalium, = etc.

6) Ep. 47. Coll. t. p. P. I. T. 46. c. 2. ep. 60. C. t. p. I. 39. c. 2. I. 46. c. 35. III. 3. c. 26. ep. 61. C. t. p. I. 64. c. 3. I. 62. c. 74. ep. 99. C. t. p. III. 15. c. 20. 3. ep. 119. C. t. p. III. 15. c. 95. ep. 133. C. t. p. III. 29. c. 115. ep. 147. C. t. p. III. 15. c. 36. ep. 184. C. t. p. III. 3. c. 25. III. 7. c. 3. 4. 5. ep. 212. C. t. p. III. 29. c. 218. ep. 213. C. t. p. I. 1. c. 25. ep. 222. C. t. p. III. 6. c. 5. ep. 241. C. t. p. I. 52. c. 1. ep. 242. C. t. p. III. 16. c. 42. L'or editione, quae de Ivonis operibus anno 1647. Parisiis in II. T. in fol. adornata est; decretum primo tempore complectitur.

termisissimis iis, quae hactenus ad nostram sententiam comprobendam adduximus, aliquis adhuc contendere velit, Ivonem in sua condenda panormia minime collectionem illam fuisse sequutum, immo tum, quum opus suum adornavit, ipsi penitus ignotam fuisse, id necessario tribuere debet, tripartitam scilicet collectionem ex panormia desumptam esse: quod quamquam absurdam omnino sit affirmare, tamen simul probaret, collectionem pariter ex decreto, quod Ivoni vulgo tribuitur, desumptam esse, quandoquidem eodem omnino nexu, quem panormiam inter et collectionem tripartitam existere demonstravimus, eum hoc decreto jungatur.

Veruntamen diutius in hac re immorare operae pretium minime ducimus, cum jam satis nostram corroboraverimus sententiam, Ivonem scilicet panormiam effinxisse ad exemplar et ex monumentis collectionis tripartitae.

Tanta interim erat collectionis illius moles, ut Ivonis liber, cum ipsa comparatus, in multis mancus appareret, et minime sufficeret ad omnem ecclesiasticam quaestionem dirimendam. Multa sane Ivo ex sui antecessoris collectione reliquerat, quae colligenda fuissent, diversasque suae collectionis rubricas pluribus capitulis ampliare adiectisque aliis novis rubricis, augere potuisset, quin ob nimiam atque inordinatam colligendi cupiditatem reprehendendus fuisset. Quod tamen Ivo neglexerat, alii fecerunt. Duo enim canonum collectores exstiterunt, qui Ivonis panormiam ex collectione tripartita, iteratis curis ampliarunt, et eodem fere tempore aut saltem post paullo, novas canonum collectiones adornarunt, quin tamen alter ex alterius opere quidquam assumeret. Primi nomen omnino latet, alter vero aut consulto Ivonis nomen sibi arrogavit, aut quod magis vero simile est, librorum ignorantia editorumque errore sub tali nomine ad posteros pervenit.

Opus utrumque nunc diligentius illustrandum est.

§. 2.

Codex vindobonensis (Jus Can. num. 91. in 4.) collectionem exhibet, quae novam Ivonis panormiae recensitionem, in decem partes divisam complectitur, quam divisionem ideo auctor amplexus fuisse videtur, ut in suo opere adornando propius ad decalogum ac-

cēderet, atque ita sui temporis indolem suorumque civium consiliū sectaretur. Ceterum panormiam, integram ipsius divisionem in libros et capitula imitatus, eadem ferme servata forma in suam collectionem recepit, ita tamen, ut ipsius capitula propria et peculiari quadam ratione ac ordine disponeret. Capitula enim singula non dividit numeris nec unum post aliud inserit, sed plura, quae de iisdem rebus agunt, conjungit, ac ad unum veluti caput quod titulos seu rubricas imitatur, ita reducit, ut a primo capitulo cetera adjectis uno vel pluribus punctis distinguat, prouti plus minusve a principio distant. Ut vero decem essent partes, tertiam panormiae partem in duas divisit, quae decimam addidit, in qua de poenitentia agitur, cujus documenta, cum ab Ivone penitus esset omissa, tum ex collectione tripartita, (III. 28.) tum ex Burchardi wormatiensis decreto desumpsit. Collectio vero tripartita ita illi quodammodo sese praebuit quemadmodum sese ipsius antecessori⁷⁾ prae-buerat.

Duplicem praefationem operi suo praeposuit, quarum alteram ipse conscripsit quae totius operis rationem exponit, alteram ex Ivonis panormia usurpavit, ut ipsa - utar auctoris verbis - totius sacrarii porta sit atque dux, quo dirigitur quilibet ipsius arcana lustrare possit. Hinc Ivonis prologum suae etiam propriae praefationi anteposuit⁸⁾,

7) Pars IX. c. 6. pr. §. 1—2. c. 7. pr. §. 1—2. c. 8. pr. §. 1—2. c. 9. pr. §. 1—7. c. 10. pr. §. 1—5. c. 11. pr. §. 1—4. descriptum ex Ivonis Pan. P. VIII. c. 6—33. etc. c. 22 pr. §. 1—7. et c. 23. pr. §. 1—9. ex Coll. t. p. P. III. T. 22. c. 1—18., etc.

8) Voluntati vestrae, reverendissime pater, ut valui parvi et sententias sanctorum patrum, multarum bibliothecis ecclesiarum diligenti curiositate perlustratis, ex gentis conciliorum et decretis Pontificum Romanorum, tractatibus quoque virorum illustrium et orthodoxorum carptim collegi et eandem collectionem ordinata compositione in unius voluminis corpus redegei, ut cui forte omnia illa, ex quibus haec collecta sunt, difficile fuerit habere, vel legere quod sibi judicaverit commodum, his possit facilius invenire. Cui enim collectioni post descriptionem nominum et temporum Romanorum Pontificum tractatum viri venerabilis domini I. carnotensis episcopi, quem de consonantia canonum luculento admodum sermone dictavit, diligens lector laeternae vice inveniat, legat, et intelligat et sic penetralia subsequentis opusculi et abdita quaeque inoffenso pede percurrat. Nam et totam ejusdem opusculi contextionem ita studui disponere, ut praefationis loco ei per omnia videatur congruere. Ut autem idem libellus sacrae decalogi legis etiam numero partium conveniret, totius voluminis summam in decem partes distinxi, et omnem eandem continuationem partium competenti brevitate comprehensam tractatui praefati viri subiunxi, ut quid in qua parte quaeri debeat facilius appareat. Praeterea singularum capitulorum distinctionum proprios titulos ex ordine annotare curavi, ut non oporteat lectorem easdem alicuius sententiae totum volumen percurrere, sed tantum suo negotio capitulum cum praefixo numero notare et ei subjectas sententias continua lectione iudicare. In quibus ut item et de eodem frequentius in-

quam dein partium index subsequitur, unde, melius quam ex prolixa descriptione videri potest, qua ratione antecessoris libro usus sit.

terpositam difficultatem quaerenti et fastidium pareret legenti odiosa plerisque prolixitate vitata, tali: eas brevitate contraxi, ut non singulis capitulis singulos titulos adscriberem, sed singulis titulis plura capitula saepe adjicerem et eosdem titulos crebro etiam per membra subdistinguerem, ipsarumque numerum subdistinctionum affixorum numero punctorum et in titulis et in titulatis capitulis denotarem. Quod autem sententias aliquas absonas et nostris temporibus minus aptas plerumque interposui, non ut *secundum eas vel ipse judicarem vel alius judicandum insinuarem* feci, ut quod diversi diversa senserint ostendendum et eorum quid sequendum sit prudentis lectoris iudicio committendum putavi. Obsecro itaque per misericordiam dei ut hanc maxime laboribus meis veissitudinem rependatis, uti apud eum qui tollit peccata mundi pro meis digressum intervenire peccatis.

Prima pars continet de fide; de quibusdam haeresibus; de baptismo, de ministerio baptizandorum; de confectione chrismatis et erogatione; de confirmatione; de sacramento corporis et sanguinis domini; de eucharistiae oblatione et perceptione; de sacrorum vasorum veneratione.

Secunda pars continet de constitutione ecclesiae; de oblationibus fidelium; de dedicatione ecclesiarum; de sepultura; de consecratione altarium et quomodo ecclesiae a presbyteris possideantur; de decimis; de legitima possessione; de confugientibus ad ecclesias; de sacerlegio; de libertis et rebus ecclesiae et eorum alienatione; de scripturis et conciliis authenticis et apocryphis; de consuetudinibus; de jejunio et elemosynis.

Tertia pars continet de electione et consecratione Papae et episcoporum; de probatione et ordinatione; de quibusdam diversis ex omnis ordinandis vel non ordinandis; de mutatione ordinandorum, de ordinatis non reordinandis; de continentia ordinatorum; de symoniaci; de haereticis; de lapsis in sacris ordinibus; de clericis homineis et usurariis; de servis ignoranter ordinatis; de clericis vitiosis; de abbatibus et monachis; de virginibus et viduis velatis et abbatissis.

Quarta pars continet de regala beati Augustini et ejus observatione; de archiepiscopis et episcopis ordinandis; de expulsis; de ignotis; de discordibus, quid in ecclesiis quid per parochias agant; de ministris eorum, quomodo principibus concordent et malos cohabeant; de rebus; de sobrietate; de paupertate; de libertate; de testibus episcoporum; de defunctis episcopis; de rebus episcopalibus et ecclesiasticis; de presbyteris et clericis ubi et quomodo vivant vel alios doceant; de possessionibus eorundem.

Quinta pars continet de primatu et dignitate romanae ecclesiae, de conciliis convocandis; de provincia constituenda; de potestate primatum et metropolitanorum; de negotiis clericorum ubi tractentur; de spoliatis reinvestiendis; de accusatione, quo ordine, a quibus personis et adversus quos debeat vel non debeat fieri; de testibus, qui et quomodo et quot et in quo negotio testificari debeant vel non; de induciis quando et quamdiu datae sunt; de subterfugientibus quamdiu et qua ratione expectentur; de iudiciis quales esse debeant et quando iudicium proferant; de appellatione quando et quomodo fiat et de malo appellantis; de electis iudiciis; de damnatis episcopis et clericis diffinitis.

Sexta pars continet qualiter purgentur clerici infamia tantum accusati; de causis et negotiis laicorum; de potestate ligandi et solvendi; de vocatione excommunicandorum; de excommunicatione; de absolutione; de illis qui excommunicatis fidelitate aut sacramento astricti sunt; de haereticis post mortem excommunicandis et quod sit communicandum non nominatim excommunicatis; de illicita et injusta ac praecipiti excommunicatione.

Septima pars continet de nuptiis quo tempore et inter quas personas et qua de causa debeant fieri; de tribus quae perfectum reddunt conjugium; de perfecto et imperfecto conjugio; de concubinis; de conjugibus, quorum alter sine altero continentiam vovit vel religionis habitum sumpsit; de uxoribus quae viris captis aliis nupserunt; quod sit conjugium inter personas ejusdem religionis, hoc est inter gentiles et inter judaeos; quibus de causis non sit solvendum

Praeter ea, quae ex duabus collectionibus de quibus diximus, decerpit, alia quaedam documenta adjunxit, quod quum praestaret, nullius antecessoris exemplum sequutus est. Huc pertinent canones quamplurimi ex concilio patavino anni 1100, tolosano anni 1119, bellovacensi, anni 1120, lateranensi II sub Calixto II, et denique ex synodo nanetensi anni 1127. desumpti, nec non plurimae Ivonis, Pasqualis II Callixti II litterae. In calce partis quartae notae illi Acacii litterae formatae, duas alias adjecit, quas ipse auctor conscripsisse videtur, et quarum altera Ivoni inscribitur. Ambae annum 1130. inscriptum habent.

Quamquam nec hujus collectionis auctor, neque tempus, quo fuit confecta, nota sint, utrumque tamen non improbabili ratione conjicere posse confidimus. Et quidem ad collectionis aetatem quod pertinet facilius rem conficiemus, cum ex documentis recentioribus adjectis, et maxime ex litteris illis duabus quae annum praeferrunt 1130, jure deducimus, collectionem ipsam aut hoc ipso aut saltem subsequenti anno confectam esse. Non alia argumentatione ex litteris formati quae anno 906 fuerunt exaratae, et quas Regino prumiensis in suum decretum lib. I. c. 448 et 449 recepit, tempus quo illud elucubravat a doctis viris eruitur. Ex iisdem rationibus quae

conjugium; quae conjunctio non facit conjugium; de separatione conjugii non ob causam fornicationis.

Octava pars continet de conjugio nisi ob fornicationem non solvendo; de fornicatione cum sororibus et consanguineis et ne quis quam prius adulteravi uxorem ducat; de interfectioibus conjugum anarum; de adulterio; de Lothario et Thietberga; de fornicatione spirituali; de reconciliatione conjugum; de sacramentis accusationis separationis et reconciliationis; de subjectione ab uxoris viris exhibenda; quara et qui conjugii prohibeantur vel jobeantur; de consanguinitate et ejus enumeratione et observatione et probatione, accusatione, computatione vel inquisitione; de gradibus ejus recto et transverso ordine dispositis.

Nona pars continet de homicidiis; de his, qui se ipsos, episcopos vel alias ecclesiasticos occiderint; de patricidis et conjugum ac poenitentem interfectioibus; de homicidiis sponte vel non sponte vel consilio factis; de eo, qui mulierem praegnantem percusserit et abortierit; de quibusdam homicidiis, quae sine peccato fiant; de incantationibus et divinationibus et diverso genere magiae artis; de natura daemonum; de sortibus, de observatione dierum et mensium; de diversis octo generibus mendacii; de juramentis observandis vel non inlegitimis; de exactione juramenti et fallacia; de juramentis quibusdam et de comitibus iurijurandi; de omni genere mendacii.

Decima pars continet de poenitentia et poenitentibus et de discretionem inter eos habenda; quomodo clerici poeniteant et de confessione peccatorum et de satisfactione ac reconciliatione; de majoribus culpis et minoribus, et de poenitentibus in extremis; et de emendatione quoniam criminum et redemptione jejuniorum.

nostrae collectionis aetatem indicant, ipsius quoque auctorem inveniri posse credimus.

Hildebertus turonensis episcopus prius cennomanensis, dein ab anno 1130 archiepiscopus turonensis, qui anno 1134 mortuus est, in quadam epistola, quam anno 1118 vel 1119 ad Guilbertum episcopum limericensem in Hibernia dedit ⁹⁾ id narrat, se nempe in conficienda canonum collectione occupatum esse, eam quidem nondum absolvisse, absolutam vero statim ad ipsum transmissurum esse. In alia ex ipsius epistolis reperitur praefatio ¹⁰⁾ quam hinc suae collectioni praepone re moliebatur, quae tamen nec est absoluta, nec aliud est, quam pars ex Ivonis prologo decerpta. Haec si cum nostrae collectionis virtutibus conferantur, non sine causa affirmari poterit, Hildebertum ipsius fuisse auctorem. Et re quidem vera praefatio quam in nostra collectione ab ipso auctore elaboratam invenimus, omnibus iis respondet, quae Guilbertus limericensis episcopus postulaverat, cui praeterea ipsa inscribitur. Apertum etiam ex ipsius principio, immo ex praefatione universa est, cam ab homine ecclesiastica dignitate praefulgente ad alium ejusdem conditionis hominem esse scriptam. Canones insuper concilii nanetensis, quod anno 1127, mense novembris, praeside Hildeberto, habitum fuit, eundem collectionis, in quam recepti sunt, auctorem esse arguunt. Quibus si adjicimus, quod inter Hildeberti litteras, Ivonis prologus in panormiam, inveniatur, recte conficere possumus, eundem suae collectioni praefigere ipsum voluisse. Quod cum in collectione nostra factum conspicimus, Hildeberto eam merito tribuimus.

Hinc etiam dignosci facile potest, unde factum sit, quod librarius, qui codicem exscripsit, veri auctoris nomen oblivisci potuerit, cum Ivonis nonnisi prologum respiceret, sic secundam quoque praefationem ab ipso conscriptam putaret. Hinc praeterea apertum

9) Exceptiones autem decretorum, quas in unum volumen ordinare disposuimus, ad summum finem nondum perductae sunt. Opus enim hoc liberum curis pectus desiderat, cujus nos episcopus imminues fecit. Horum tamen jam explevimus partem atque ad id peragendum quod restat episcopum deponemus. Peractum vestras veniet in manus, nec opus erit ut pro eo deferendo vester legatus ad nos usque fatigetur. Officii nostri erit, vobis illud per nostrum destinari. Lib. II. ep. 27. p. 124. op. ed. J. Beaugendre. Parisiis 1708. in fol.

10) = S. Hildeberti Tur. Arch., in suas regularum ecclesiasticarum exceptiones de multiplici divinorum perceptorum genere. = Lib. II. et. 161. l. c.

est, cur librarius, qui codicem herolinensem, in quo collectio tripartita reperitur, ¹¹⁾ conscripsit, etiam hanc collectionem Ivonis tribuerit, non aliam certe ob causam nisi quia in illo codice ad collectionis initium itidem Ivonis prologus habebatur. Quod vero idem librarius affirmet, Ivonem opus suum in decem partes distribuisse quodque codici Ivonis nomen inscripserit, cum tamen nonnisi illam collectionem tripartitam exhibeat, mirum videri minime debet, si mature preprendimus, quod vel librarius ipse, vel ille, cujus jussu codicem exaravit, facillime scire potuit, quandam existere canonum collectionem in decem partes divisam, quae vel ob magnam similitudinem, quam habet cum Ivonis panormia, vel ob id solum, quod ipsi Ivonis prologus praefixus sit, Ivoni quoque vulgo attributa est.

Merito proinde, ac sine ulla dubitatione collectionem de qua loquimur Hildeberto tribuimus, qui pro magno, quo flagrabat conservandae ecclesiasticae disciplinae desiderio, minime nova illa documenta negligere potuit, quae ipsius disciplinae mutatas aut ampliatas regulas exhibebant, quaeque a praecedentibus collectoribus nec habebantur nec haberi poterant, cum prius opera sua elaborarent, quam illa in lucem ederentur. Nec tamen hujusmodi documenta in suam collectionem recipiendo ab antecessorum suorum consuetudine recessit, cum omnes quaecunque nova et suis temporibus accomoda reperiebant, suis collectionibus certatim insererent. Qua de causa nec collectiones, quae vulgo caesaraugustana et tarraconensis nominantur, nec illam quae ab Anselmo luccensi auctore est repetenda, Hildeberto tribuere possumus, uti ab aliquibus factum esse novimus, cum omnes hae collectiones nullas Urbani II epistolis recentiores complectantur. Viri quidam doctissimi ex congregatione benedictinorum sancti Mauri in Gallia, ¹²⁾ qui praeclare admodum subtiliterque opinio-

¹¹⁾ Conf. Cap. I. nota 25. hujus dissert.

¹²⁾ Malgré toutes les recherches, et les discussions que nous avons pu faire, il est très-difficile de décider avec certitude ce qu'il faut penser de la collection des Canons faite par Hildebert. Celle qui porte le nom d'Yves de Chartres, ne peut être celle de l'évêque du Mans; cela est évident. S'il étoit auteur de celle de la Tarragone, ou de celle de Sarraïgose, comme Antoine Augustin et après lui M. Dujat le conjecturent, seroit-il possible qu'on ne trouvât que dans les bibliothèques d'Espagne l'ouvrage d'un évêque de France. Nous ne nous arrêtons pas à faire voir qu'il ne peut être auteur de celle qui porte le nom d'Anselme de Laques, ni à réfuter ceux qui la lui ont attribuée Enfin tout ce que nous pouvons dire avec certitude sur ce sujet, c'est qu'Hildebert avoit entrepris de faire une collection de Canons. Qu'il avoit

nes varias excutere studuerunt, quae de Hildeberti canonum collectione circumferuntur, hic vero errores notarunt, quibus istiusmodi opiniones innituntur, ast cum sibi sufficere arbitrarentur, si vera esse ostenderent, quae Hildebertus de sua canonum collectione narrat, nihil omnino certi attulerunt, unde haec quaestio penitus dirimi posset.

§. 3.

Quod ad alterum compilatorem pertinet, qui panormiam de nouo elucubrando auctor fuit illius decreti, quod ut evincere post paulo contendemus, Ivoni falso tribuitur, breviores esse poterimus, cum hoc unum agere debeamus, ut clare demonstramus, qua ratione fuerit hoc opus confectum.

Auctor opus suum septendecim in partes distribuit, quarum rubricas in notis apponimus, ¹³⁾ ut illud facilius cum praecedentibus

exécuté en partie son dessin mais que les occupations attachées à l'épiscopat lui firent interrompre son travail jusqu'en 1118. Alors il résolut de le reprendre ; mais nous ignorons s'il y a mis la dernière main ; et en cas qu'il ait achevé cette collection, nous ne savons si elle existe, ou si elle est perdue, du moins nous est-elle inconnue. Histoire littéraire de France T. XI p. 409 et in genere p. 406—410. Inutile esset monere, Hildebertum minime collectionis tripartitae auctorem esse, cum cum jurem Ivo, qui a. 1115. mortuus est, adhucviveret, et Hildebertus anno 1118 vel 1119 suum opus elaborasset.

- 13) P. 1. De fide et sacramento fidei, id est, baptismate, et ministerio baptizandorum et baptizatorum; consignandorum et consignatorum; et de observatione singulorum. Et quid conferat baptismus, quid confirmatio.
- P. 2. De sacramento corporis et sanguinis domini; et de perceptione et observatione; de missa et aliorum sacramentorum sanctitate.
- P. 3. De ecclesia et de rebus ecclesiasticis et earundem reverentia et observatione.
- P. 4. De observandis festivitibus et jeuniis legitimis; de scripturis canonicis et consuetudinibus et celebratione concilii.
- P. 5. De primatu Romanae ecclesiae et jure primatum et metropolitano atque episcoporum; a de ordinatione eorum; et de sublimitate episcopali.
- P. 6. De clericorum conversatione et ordinatione

ne, et correctione et causis.

- P. 7. De monachorum et monacharum singulartate at quiete; et de revocatione et poenitentia, eorum qui continentiae propositum transgrediuntur.
- P. 8. De legitimis conjugii; de virginibus et viduis non velatis; et de raptoribus eorum et de eorum separatione. De concubinis et transgressionis conjugii, deque poenitentiae singulorum.
- P. 9. De incesta copulatione et fornicatione diversi generis; et in qua linea fideles conjungi et separari debeant; et de correctione et poenitentiae singulorum.
- P. 10. De homicidiis spontaneis et non spontaneis; de parricidiis, et fratricidiis; et de occasione legummarum uxorum et seniorum et clericorum; et quod non omnis hominem occidens homicida sit, et de eorum poenitentia.

collectionibus, ac praesertim cum collectione trium partium conferre possimus. Quantum ex ipso opere conjicere fas est, duo praec oculis auctor habuisse videtur. Generatim quidem ab Ivone nunquam sibi recedendum; quamquam vero formam quam Ivo in instruenda panormia adhibuit imitatus fuerit, tamen in pluribus ab illa discessit, iis maxime in locis, ubi uberior collectionis tripartitae materia hunc agendi modum exigebat. Ivo siquidem, quod superius etiam diximus, multa ex illa collectione excerpere omiserat, quae ad opus suum ampliandum magisque perficiendum excerpere potuisset atque etiam debuisset. Hinc in alia illa collectione, quam Hildeberto tribuimus, Ivonis opus ex collectione tripartita ampliatum magisque elaboratum fuisse ostendimus. Decreti vero auctor, quem Pseudo-Ivonem nominamus, cum uti paullo post videbimus, ab Ivone minime confecta sit, singulas panormiae partes in duas divisit, et decimam septimam quae praeter quaedam loca ex Augustini operibus decerpta, tota ex Burchardi wormatiensis decreto desumpta est, adiecit. Hinc quoque factum esse puto, quod haec ultima decreti pars in quodam codice parisiensi penitus desit, et merito ab ejusdem decreti epitomatoribus omnino omissa sit, cum neque panormiae neque trium partium collectionis ratio et methodus ejusmodi partem exigeret. Quod vero ipsas partium rubricas attinet, Pseudo-Ivo, collectionem tripartitam prae Ivonis panormia sequutus est. Prima quidem et secunda pars ex panormia certe depromptae sunt, sequentes vero a tertia ad decimam sextam, quamquam in illis disponendis auctor ad Ivonem respexerit, tamen ut plurimum collectionem tripartitam imitatus est, quae particulares rubricas magis distinctas exhibebat. Plures igitur tertiae partis hujusce collectionis rubricas in unam contraxit, prout ipsius operis ratio postulabat. Hinc

P. 11. De incantatoribus; de anguriis, de divinis; et sortilegis; de sortariis; et variis illusionibus diaboli et de singulorum poenitentia

P. 12. De mendacio et perjurio; de accusatoribus; de iudicibus; de defensoribus et falsis testibus, et de singulorum poenitentia.

P. 13. De raptoribus, de furibus, de usurariis et de feneratoribus; de venatoribus; de malolicis et contentiosis; de commensationibus et ebrietatibus; de furiosis; de

Judeis et eorum correctione.

P. 14. De excommunicatione justa vel injusta, et quibus de causis et quo ordine facienda sit.

P. 15. De poenitentia sanorum et infirmorum; et qua commutatione leniri possit poenitentia.

P. 16. De afflictis laicorum et censuris eorum.

P. 17. Continentes speculativas sanctorum patrum sententias de fide, spe et charitate.

tertia decreti pars; tertiam collectionis rubricam; quarta; rubricam quartam, quintam, sextam et septimam; quinta, rubricam octavam et nonam; sexta, rubricam decimam; septima, rubricas undecimam, duodecimam, decimam tertiam et decimam quartam; octava, decimam quintam; nona, decimam sextam, septimam, octavam et nonam; decima, vigesimam; undecima, vigesimam primam; duodecima, vigesimam secundam; decima tertia, vigesimam tertiam, quartam, quintam et sextam; decima quarta denique, decima quinta et decima sexta, rubricas vigesimam septimam, octavam et nonam, quae ultima est in collectione trium partium complectuntur.

Non solum vero in suo opere instruendo Pseudo-Ivo, Ivonem germanum sequutus est, sed etiam materiam ipsam ex iisdem fontibus, ex quibus Ivo illam hauserat, desumpsit, adjiciendo ea quae Ivo jam ad loca ex aliis deprompta adjecerat. Hinc Burchardi decretum ¹⁴⁾ et collectionem tripartitam ¹⁵⁾, quibus Ivo speciatim usus erat,

14) Quae ut clarius appareant synoptici hic tabulam subjungimus, in qua ex singulis Pseudo-Ivonis decreti partibus ea capitula adnotavimus, quae eadem conservata serie ex Burchardi decreto desumpta sunt. Reliqua, quae sparsim ex eo hanc auctor omittimus. Eodem modo notatimus capitula ea, quae Pseudo-Ivo ex collectione tripartita et ex panorama depromptis. P. 1. c. 197—217. 218—250. 251. 252. 255—295. Burch. I. 4. c. 2—29. 24—56. 58. 57. 39—101. P. 2. c. 11—62. 77. 117—123. 124—141. B. L. 5. c. 1—53. L. 3. c. 69. L. 2. c. 50. 52. 54. 70. 71. 92. 93. L. 3. c. 70. 72. 76. 78. 79. 96—108. P. 3. c. 3—17. 19—23. 25. 26—53. 54—63. 65—70. 71. 72. 73—84. L. L. 3. c. 1—15. 16—20. 62. 21—49. 51—61. 63—68. 81. 80. 82. 85—94. c. 85—95. 107—114. 193—212. 213. 214. 216—226. 227—243. 244—249. 250—255. 256—266. 267—269. 270—281. 282. 283. 284. B. L. 3. c. 109—119. 190—197. 129—147. 151. 152. 153—164. 166—182. 184—189. 193—203. 205—216. 222—227. 225. 226. 230. 238. 240. 239. 223. 224. 241. P. 4. c. 12—22. 24—48. 49—60. 61—70. B. L. 2. c. 75—78. 81. 82. 88. 83. 84. 87. B. L. 13. c. 1—15. 17—28. B. L. 3. c. 217. 218. 222. 220. 221. 224—228. P. 5. c. 1. 46. 57—77. 135—153. 154—176. 181—234. 242. 250—280. 289—344. B. L. 1. c. 1—42. 44—62. 64. 65. 67. 68. 75—90. 95—111. 114—131. 113—135. 232. 136—142. 144—151. 153. 156—191. 193—198. 200—219. 221. 223—226. 228—232. P. 6. c. 21—41. 64. 125—310. B. L. 2. c. 1—13. 15—18. 23. 19—21. 22. 24—49. 55—63. 72—74. 79. 80. 94—113. 115—120. 122. 124—138. 140—149. 150. 179—196. 151—177. 197. 235. 198—201. 238. 202—204. 237. 203—216. 224—233. 236. 239. P. 7. c. 28—34. 36—119. B. L. 8. c. 4—7. 9—11. 15—20. 22—28. 30—39. 40—101. P. 8. c. 130—218. B. L. 9. c. 1—48. 51. 53—82. P. 9. c. 29. 39—104. B. L. 7. c. 3. 2. 4—10. 12—27. L. 17. c. 1—3. 8. 9. 12—16. 19—37. 45—54. P. 10. c. 130—176. B. L. 6. c. 1—39. 41—43. 45—49. P. 11. c. 30—57. B. L. 10. c. 1—4. 6—10. 12—23. 24—26. 28—50. P. 12. c. 58—75. 77—88. B. L. 1. c. 1—19. 21. 22. 25—29. L. 11. c. 64—65. 68. 69. P. 13. c. 1. 3. 36—40. 41—51. 52—67. 69—85. B. L. 11. c. 53. 54. 26—30. 55—65. L. 10. c. 51—63. 65—67. L. 14. c. 1—17. P. 14. c. 74—114. 115—126. B. L. 11. c. 1—6. 10—24. 31—51. 67—73. P. 15. c. 2. 5. 6. 7. 3. 9. 22. 26—205. B. L. 13. c. 13. 10. 55. 38. 40. 23. 12. 1—9. 11. 14. —22. 23—34. 36—37. 39. 41. 44—70. 72—82. 84—126. 129—149. 155—159. canones concilii Saleginstad. in fine libri XX. B. L. 11. c. 9—25. P. 16. c. 2—43. B. 15. c. 1—44. P. 17. c. 12—120. Burch. L. 20. c. 1—110.

15) P. 1. c. 156—162. 170. 171. 177. 178. 191. 203. 211. 244. 245. 304. 305. 307. 135

denovo adiit, et plura etiam excerpſit; atque hiſce collectionibus pa-
normiam quoque addidit, qua non ſolum tanquam fonte,¹⁶⁾ ſed
etiam tanquam norma¹⁷⁾ uſus eſt. Capitula vero ex tripartita deſum-
pta, et ab Ivone in unum conjuncta, aut mutata, Pſeudo-Ivo ean-
dem cum Ivone retinens formam, recepit. Ceterum tam inepte hiſce
operibus uſus eſt auctor, ut ipſum omni talia diſponendi atque
ordinandi dextritate caruiſſe, nec aliud feciſſe dicas, quam in
quandam inordinatam indigeſtamque molem congrere, quaecumque
in tribus illis collectionibus reperiébantur. Incredible dictu eſt, quam
permixta omnia ſint, quam inordinate digeſta, ac nullo locorum ha-
bito delectu hac illac veluti diſſeminata. Quidquid apud ſuos anteces-
ſores invenerat, omnia, neque exceptis quiſquiliis in ſnam collectio-
nem aſſumpſit, tamque anxie in illis colligendis inſudavit, ut eadem
documenta, ne ſerim in quam ab antecceſſoribus ſuis capitula ſingula

—137. Ctp. III. 1. c. 1—22; P. 2. c. 25. 26. 50. 31. 56. 81. 85. 93. 94—113. Ctp. III. 2. c. 2—27; P. 3. c. 11—14. 113. 122. 123. 153—154. 175. 177—180. 183. 189. 193. 194. 208. 211. 215. 222. 223. 273. 282. Ctp. III. 3. c. 9—24. P. 4. c. 1. 14. 23. 24. 33. 45. 53. 68—74; 151. 168—171. 177. 178. 183. 184. 188. 200—208. 213. 215. 216. 227. 234—238. Ctp. III. 4. c. 1—2. III. 5. c. 1—5. III. 6. c. 1—18. III. 7. c. 1—17. III. 8. c. 1. P. 5. c. 20. 23—24. 48. 50—52. 8. 81. 123. 147. 65. 61. 72. 280—286. 314. 332. 333. 343. 353. 359—364. 369—371. 378. Ctp. III. 8. c. 2—9. III. 9. c. 1—23. P. 6. c. 383—406. 410—412. 415—419. 427. 428. 431. Ctp. III. 10. c. 18—50. P. 7. c. 2—4. 7. 8. 22. 32. 150. 155—157. Ctp. III. 11. c. 1—14. P. 7. c. 137—142. Ctp. III. 14. c. 1—9; P. 8. c. 1—27. 30. 32. 34. 35. 38—42. 44. 45. 51—54. 56. 65. 71. 72. 73. 79. 87. 88. 93. 111. 133. 134. 156. 220. 228. 251. 254. 257. 258—260. 267. 253. 254. 255. 263. 269. 270. 271. 272. 273. 279. 291. 294. 311. Ctp. III. 15. c. 1—62. 79—103. 105—109. P. 1. 8. 1—4. 7. 17. 18. 33. 105—108. Ctp. III. 16. c. 1—8. 29—33. P. 9. c. 111. —113. 123. 116. 117. 126. 127. Ctp. III. 18. c. 1—4. III. 19. c. 1—4. P. 10. c. 1. 4. 7. 10. 11. 12. 18. 20. 27. 32. 34. 50. 54. 56—64. 78—80. 97—98. 101. 103—108. 110—120. 124—126. Ctp. III. 20. c. 1—52. P. 11. c. 10. 13. 15—22. 29. 67. 68. 70. 71. 84. 96—98. Ctp. III. 21. c. 1—22. 14—20. P. 12. c. 17. 22. 23. 26. 29. 35. 36. 39. 42—44. 46. 47. 64. 75. 76. 80. Ctp. III. 22. c. 1—33. P. 13. c. 2—4. 16—19. 26. 28. 31—35. 40. 42. 68. 88. 90—93. 106. Ctp. III. 23. c. 1—3. III. 24. c. 1—6. III. 25. c. 1—5. III. 26. c. 1—9. P. 14. c. 5—14. 25. 43. 44. 47. 48. 50. 92. 65. 114. 124. Ctp. III. 27. c. 1—24. P. 15. c. 21—25. Ctp. III. 28. c. 1—6. P. 16. c. 56—63. 71. 72. 74—79. 85—110. 113—167. 172—226. 229—238. 300—320. 324—362. Ctp. III. 29. c. 18—282. Eodem modo quantum fieri potuit primam et ſecundam collectionis tripartitae partem excerpti Pſeudo Ivo. De qua re hic nihil dicemus ne nimium ſpatium inſumamus.

16) Quaedam ſolummodo capitula hic adnotare ſufficiat. P. 1. c. 26. 27. 49. 50. 58. 59. 64. 65. 76. 77. 87. 90. 94. 95. 97. 99. 100. 102. 103. 104. 108. 109. 129—131. 140—144. 146. 147. 309. 310. 184. 185. I. Pan. P. 1. c. 8—11. 16. 17. 23. 24. 35. 36. 40—51. 59—61. 66—70. 92. 93. 104. 105. 111. 112. P. 4. c. 89—91. 105—106. 168—174. 196. 199—181. 184. 25—28. I. Pan. P. 2. c. 25. 96. 97. 123. 124. 141—153. 174—177. P. 5. c. 122. 123. P. 6. c. 12—19. P. 7. c. 145—146. I. Pan. P. 3. c. 8. 9. 33—40. 199—200. P. 14. c. 18—20. I. Pan. P. 5. 150—152. P. 9. c. 7. 6. 19—21. 27. 28. I. Pan. P. 8. c. 54. 55. 57—59. 61. 62. etc.

17) P. 8. c. 26. I. Pan. P. c. 53. Ctp. III. 15. c. 24—26. P. 8. c. 136. 269. I. Pan. P. 6. c. 80. 53. Ctp. III. 15. c. 60. 61. 67. c. 98. 99. etc.

erant digesta, interromperet, bis et ter¹⁸⁾ in suam collectionem receperit, prout in duabus vel tribus collectionibus, quas ad manus habebat, ea invenerat. Quae quidem loca, pro maxima parte ex Burchardi decreto desumpta, etsi tum a collectionis tripartitae auctore, tum ab Ivone in panormia paululum immutata essent, tamen Pseudo-Ivo, qui hanc immutationem nec animadvertit quidem, eadem servata forma, quam apud illos habebant, collectioni inseruit.

Cum ita igitur decretum fuisse confectum ostendimus, simul nos etiam probasse confidimus, Ivonem nullo modo ipsius auctorem dici posse. Quo enim pacto fieri potuisset, ut summi ingenii atque eruditionis vir, qualem Ivonem fuisse historia testatur, opus suum tantis curis tantaque perspicuitate tum ex Burchardi et Anselmi lucensis operibus, tum ex collectione tripartita elaboratum atque omni ex parte connexum et mirifico ordine et methodo elucubratum, penitus destrueret, aliudque denuo ex hoc suo proprio atque ex eorundem antecessorum suorum operibus compilaret, in quo incredibilis

18) En quaedam exempla: P. 11. c. 11. p. 13. c. 66; P. 12. c. 85. p. 6. c. 346; P. 11. c. 95; P. 8. c. 68. p. 16. c. 193. P. 13. c. 6. p. 16. c. 358; P. 14. c. 100. p. 14. c. 37; P. 10. c. 144. p. 10. c. 25; P. 6. c. 380. p. 15. c. 201. P. 16. c. 256. c. 271; P. 8. c. 314. p. 10. c. 181; P. 13. c. 48. p. 16. c. 102; P. 1. c. 252. p. 6. c. 99; P. 3. c. 135. p. 6. c. 105; P. 5. c. 366. p. 13. c. 30; P. 14. c. 23. p. 14. c. 102; P. 3. c. 149. p. 13. c. 11. P. 4. c. 194. p. 16. c. 184; P. 6. c. 52. p. 6. c. 187; P. 13. c. 88. p. 16. c. 193; P. 8. c. 305. p. 16. c. 131; P. 6. c. 54. p. 15. c. 63; P. 16. c. 226. p. 16. c. 315; P. 3. c. 154. p. 3. c. 247; P. 8. c. 62. p. 16. c. 183; P. 2. c. 111. p. 4. c. 2; P. 8. c. 22. p. 16. c. 183; P. 8. c. 206. p. 8. c. 264; P. 8. c. 9. p. 8. c. 235; P. 8. c. 124. p. 8. c. 333; P. 13. c. 101. p. 1. c. 285. P. 2. c. 69. p. 6. c. 45; P. 1. c. 135. p. 9. c. 34; P. 8. c. 70. p. 16. c. 193; P. 3. c. 116. p. 16. c. 69; P. 1. c. 257. p. 1. c. 297. P. 3. c. 115. p. 16. c. 68; P. 6. c. 114. p. 17. c. 93; P. 8. c. 273. p. 14. c. 72; P. 5. c. 236. p. 14. c. 72; P. 8. c. 60. p. 16. c. 151; P. 7. c. 10. p. 8. c. 16; P. 1. c. 182. p. 11. c. 86; P. 3. c. 117. p. 6. c. 370; P. 5. c. 100. p. 14. c. 72; P. 1. c. 114. p. 2. c. 91; P. 6. c. 23. p. 6. c. 47; P. 5. c. 4. p. 5. c. 244; P. 5. c. 293. p. 6. c. 238; P. 6. c. 194. p. 6. c. 94; P. 2. c. 109. p. 5. c. 48; P. 3. c. 150. p. 6. c. 248; P. 1. c. 183. p. 3. c. 110; P. 16. c. 54. p. 16. c. 177; P. 8. c. 14. p. 8. c. 13; P. 3. c. 131. p. 3. c. 175; P. 3. c. 118. p. 16. c. 71; P. 6. c. 426. p. 16. c. 206; P. 3. c. 150. p. 4. c. 185; P. 3. c. 125. p. 14. c. 93; P. 1. c. 65. p. 7. c. 101. p. 8. c. 324; P. 8. c. 280. p. 15. c. 14 et 23; P. 3. c. 190. p. 6. c. 423; P. 16. c. 322 et 229; P. 13. c. 14. p. 6. c. 369; P. 11. c. 14. p. 16. c. 176; P. 8. c. 112. p. 16. c. 162; P. 16. c. 150. p. 6. c. 427; P. 10. c. 147. p. 16. c. 80; P. 13. c. 4. p. 15. c. 25; P. 16. c. 79. et c. 173; P. 3. c. 124. p. 14. c. 92; P. 1. c. 134. p. 11. c. 17; P. 4. c. 230. p. 6. c. 115; P. 3. c. 121. p. 6. c. 424; P. 8. c. 71. p. 16. c. 185; P. 12. c. 96. p. 13. c. 65. P. 18. c. 21. p. 16. c. 182. P. 6. c. 368. p. 15. c. 18; P. 9. c. 2. 3. p. 16. c. 166. 122; P. 16. c. 227. et c. 321. P. 2. c. 63. p. 6. c. 88; P. 8. c. 109. p. 16. c. 159; P. 8. c. 57. p. 16. c. 128; P. 16. c. 63 et c. 144; P. 3. c. 265. p. 2. c. 72; P. 2. c. 90. P. 6. c. 110; P. 4. c. 159. p. 30. c. 40; P. 1. c. 137. p. 9. c. 35; P. 6. c. 36. p. 15. c. 70; P. 8. c. 32. p. 16. c. 189; P. 8. c. 331. p. 10. c. 183; P. 5. c. 258. p. 16. c. 309. etc.

perturbatio omnisque ordinis defectus conspicitur ; nec aliam ob causam nisi ut indigesta quaedam ac minime elaborata rerum moles congereretur , compilatum fuisse videtur ? Non ita facile profecto quisquam hoc sibi persuadat , ac difficilius etiam Ivonem ita egisse quisquam demonstrandum susciperet.

Jam vero sententiam clarissimi Savignii quod spectat , qui Ivonem ipsum post confectam panormiam , decretum elaborasse , atque ad hoc perficiendum praesertim trium partium collectionis inventionem , quam antea ignorarat , adductum fuisse affirmat , in eo quidem , quod decretum ex hac collectione depromptum fateatur , nihil est cur ab ipso dissentiamus , in eo vero quod Ivonem ejusdem auctorem agnoscit , hoc uno argumento ipsius errorem evincimus , quod nempe jam panormia ad collectionis tripartitae normam disposita , et ex ipsa desumpta fuerit.

Quod vero hactenus Ivo decreti auctor habitus fuerit , id ex errore evenisse videtur. Ejusdem siquidem auctor , quum uti vidimus , non adeo multum in ordinandis suae collectionis documentis valeret , ut ex tribus ordinatis ac certa ratione digestis compilationibus , nonnisi informem molem collegerit , ne praefari quidem operi suo illiusque rationem exponere ausus est. Hinc optimum simulque brevissimum duxit , operi Ivonis prologum praepondere . Qua in sententia maxime affirmor , postquam codices duos , vindobonensem unum , alterum londinensem sedulo dispexi , quorum uterque decretum septemdecim in partes divisum exhibent. In hisce codicibus nullibi decretum Ivoni tribuitur , in utroque tamen ipsius prologus invenitur , atque ita appositus , ut omnino pateat , tunc temporis decreti auctorem minime tam ignotum fuisse quam hodieum illum esse videmus . Hoc utriusque codicis exordium : *Incipit prologus domini Ivonis Carnotensis episcopi ante collectionem ecclesiasticarum regularum de convenientia et dispensatione eorundem.* « quo in titulo librarius per hoc verbum « ante » satis indicat , se Ivonem tamquam hujus decreti auctorem minime existimasse.

Ivonis insuper nomen neque in principio neque in fine singularum partium , et quod magis mirandum est , nec in fine quidem totius operis , quo tamen in loco librarii auctoris nomen ascribere soliti erant , apparet. In alio vero codice parisiensi in bibliotheca regia sub num. 3874 , qui idem decretum , relicta tamen decima se-

prima parte, exhibet, decretum et panormia tanquam unum idemque opus habentur, ita enim inscriptus est codex: „*Panormia Ivonis Carn. episcopi collecta de libris authenticis decretorum, canonum, legum romanarum, et de libris orthodoxorum patrum* „. Minime igitur dubitandum esse puto, hanc solam ob causam decretum Ivoni attributum fuisse, quod ipsi Ivonis prologus praeierit. Quibus si accedat, decretum panormiae non solum simillimum esse, sed etiam hujus similitudinis argumentum nonnisi ex collectione tripartita, quae per longum tempus ignota fuit, erui posse, facillime id evenisse intelliges, ut nempe decretum tanquam panormiae recensio haberetur. Sola proinde trium partium collectio, quae decreti originem omnino explicat, simul etiam manifeste probat, Ivonem minime illius auctorem esse. Quod si quis hinc negare contenderet, quod Ivo in epistola de *suis canonum collectionibus* ¹⁹⁾, et non de unica, panormia scilicet, loquatur, facillime refutari poterit ex eo quod Ivo ipse ubi de Burchardi wormatiensis opere loquitur, plurali etiam nomine utitur. ²⁰⁾

Ceterum hujus decreti auctor eam in sua compilatione curam adhibuit, ut quandoquidem nullum recentius adjecit documentum, tempus in quo illud confecerat minime manifestarit. Contentus ea materia, quam antecessores in suas collectiones receperant, nihil suae collectioni inseruit, quod Urbani II tempora excederet. Ipsum vero paulo post mortem Ivonis opus suum effinxisse ex eo maxime ostenditur, quod jam aetate Ivoni proxima quaedam ejusdem epitome existeret, de qua mox plura dicturi sumus.

Priusquam ad tertium hujusce nostri opusculi caput accedamus, operae pretium erit, pauca huc adjicere per quae tenebrae dispellantur quae ea obvolvuntur, quae de summa decretorum Ivonis ad nos pervenerunt. Nemini non in hac re satisfacere nos posse confidimus, cum quod sane mirandum est, quaelibet ex iis colle-

¹⁹⁾ *Collectiones canonum*, quas a me postulastis, et opuscula mea, quae his addi voluistis, transmissi vobis. Epist. 262. ad Pontium abbatem cluniacensem. O. T. II. 112. sq. ed. cit.

²⁰⁾ In *collectionibus autem Burchardi Worm.* Ep. ita scriptum reperitur, etc. Epist. 80. p. 40. Ex omnibus, qui Ivoni coevi sunt, nemo est, qui majori claritate illum *unius* solummodo operis canonici auctorem dicat, quam Sygebertus: Ivo Carn. eps. composuit *insigne volumen canonum*. De script. eccl. c. 167. p. 113. L. A. Fabricius in bibliotheca ecclesiastica Hamburgi 1718. fol.

ctionibus, de quibus loquuti sumus, suum epitomatores inveniret. Tanta enim saeculo duodecimo ineunte juris scientiam excolendi ardor homines invasit quodammodo, ut dum ad promovenda litterarum studia paulatim tunc temporis reviviscentia quam maxime conferret, apud omnes eorum operum, qui alicujus momenti erant, epitomen habendi desiderium provocaret atque suggereret.

S. 4.

Codex londinensis in bibliotheca cottoniana repositus atque notatus *Cleopatra* CVIII, excerptum collectionis tripartitae exhibet, cuius hoc proprium est, quod ipsius auctor licet ex integro eam ex collectione tripartita deprompsit, tamen ab ejusdem ordine recesserit et denuo ad divisionem a Pseudo-Isidoro observatam redierit. Hinc interrupta epistolarum decretalium serie post Melchiadae litteras, ²¹⁾ conciliorum canones subiecit, quorum series a concilii nicaeni canonibus incipit, et cum synodi hispalensis II explicit; dein iterum decretales RR. PP. usque ad Gregorium M. adscripsit, quibus demum excerpta ex tertia collectionis tripartitae parte desumpta adjecit. ²²⁾ In hoc operis loco quaedam nova documenta inseruit, quae tamen iis quae in collectione tripartita continentur minime recentiores sunt.

²¹⁾ Hactenus ex romanorum pontificum decretalibus ab epistolatu dumtaxat Petri Apostolorum principis usque ad praesulatum beati Silvestri, quae nostrae tarditati profutura credi censebam. Dalinc ad sanctorum synodicos patrum canones omnia studium transferre conabor, quatenus ex his quoque mese paritatis desiderio satisfacere valeam. Ita tamen ut post diversarum conciliorum deflorationem redire studeam ad subsequentium decreta pontificum romanorum, id est a sancti Silvestri temporibus usque ad beatum Gregorium. Sed consideremus primo, quid sit canon, quid synodus, quid concilium, quid coetus.

Alia decreta romanorum pontificum. Quoniam a praesulatu Petri apostolorum principis, quae huius opusculo non modo ex romanorum decretalibus pontificum verum etiam ex sanctorum canonibus conciliorum, graecorum videlicet gallicanorum simulque hispanicorum ratum duximus conveniri, breviter summamque perstrinximus, per est, ut a papae demum Silvestri temporibus reliquos usque ad beatae memoriae Gregorium perito curramus oculo, sicuti forte in istorum quoque dictis nostrae deflorationi, quod congruum vultu reperiri. Plerique siquidem eorum non generalia videntur decreta condere, immo familiariter ad familiares scribere, eum ego praesenti *brevariario* nihil non generaliter inserere cupio. Igitur eorum sicut supersedenda sunt scripta, ut tamen siquidem in eis inveniri valeat generale, nostro convenienter aptetur opusculo. — Tardius similia excerpta etiam ex decretalium collectionibus adornata sunt. Vide de hac re meam dissertationem *Recherches sur plusieurs collections inédites de décrets du moyen âge* Paris 1832. p. 26. ff. seu praecedentem dissertationem p. 117.

²²⁾ Delinc latius ex opusculis sanctorum patrum.

Inter haec habet quasdam Fulberti carnotensis epistolas, ²³⁾ quae illam in Gallia adornatam fuisse indicare videntur. Codex medio saeculo duodecimo exaratus est.

Codex berolinensis signatus ms. lat. quart. 106. quandam epitomen exhibet, quae integra ex Ivonis panormia excerpta, et *summa decretorum Ivonis* inscripta est. Auctor tum librorum, tum capitulorum ordinem ex eadem collectione mutuatus est. ²⁴⁾ Ex historia scimus, Hugonem ²⁵⁾ et Haimonem, ²⁶⁾ ambo catalaunenses Ivonis opus excerptisse. Cum autem, quod sequenti paragrapho demonstrabimus, Haimoni praesens haec collectio non possit attribui, eam Hugoni adscribendam esse censemus. Ipse vero Hugo, quem Ivonis amicum ²⁷⁾ fuisse ex ejusdem epistola ad Urbanum secundum novimus,

²³⁾ Ad Leutherium ep. 25. p. 36, ad Theodericum ep. 61. p. 62, ad Regem R. ep. 85. p. 81, et ad Monachos S. Medardi p. 70. ed. C. de Villiers. Parisiis 1608.

²⁴⁾ Epitomen hic descripsimus, sicuti invenitur in codice berolinensi. Capitula, quae ex Ivonis Panormia desumpsit auctor adnotavimus, ut pateat libros eodem plane modo et incipere e finire, quo apud Ivonem incipiunt et finiunt. Lib. I. c. 1—10. 12. 15. 17. 18. 19. 27. 34. 38. 39. 57. 60. 65. 72. 76. 78. 79. 80. 86—88. 93. 98—100. 114. 117. 127—129. 138. 148. 155—157. 160. 161. 163. Lib. II. c. 9. 12. 15. 16. 18. 20. 21. 25. 29. 31. 34. 35. 38. 39. 45. 47—50. 53—55. 58. 65. 77. 81—83. 84—88. 136. 139—141. 152—154. 157. 158. 164. 170. 177. 179—182. 184. 186. 190—194. Lib. III. c. 2. 5. 10. 18—24. 29. 30. 60. 63—64. 67. 72. 126. 147. 160—162. 166. 170—174. 189. 195. 199. 200. 204. 208. 210—212. Lib. IV. c. 2. 11. 12. 14. 17. 25. 27. 28. 30. 33. 36. 38. 40. 44. 53. 59. 60. 62. 63. 74—81. 83—87. 89. 92—94. 96—100. 102. 112—113. 115. 113. Lib. V. c. 9. 10. 23. 21. 50. 55. 86. 87. 93. 95. 97. 113. 118. 120. 125. 121—122. 136. Lib. VI. c. 1. 2. 5. 6. 18. 21. 26. 29. 33. 37. 42. 43. 51. 59. 68—70. 72. 76. 79. 90—92. 114. 115. 122. 125. Lib. VII. c. 10. 64. 65. 74. 76. 80. 89. Lib. VIII. c. 5. 6. 33. 72. 100. 103. 111. 112. 120. 121. 124. 125. 131—134. Codex Vindebonensis, (jus canon. 84. in 4.) quem aliqui inter quos Savignius in hist. jur. tom. III. pag. 671, Ivonis epitomen continere asseruerunt, aliud nihil exhibet, praeter tractatum quendam ineditum, ab Ivone de rebus ecclesiasticis conscriptum. Codex berolinensis partes quasdam inediti Ivonis tractatus habet.

²⁵⁾ Quasdam de Ivonis opere habet Vincentius Bellov., quin tamen indicet de quo demum illius opera loquatur. Patet tamen cum non de alio, quam de Panormia loqui: Hic liber decretorum Ivonis apud nos in plurimis locis reperitur, qui, quoniam ipse quoque non parvae quantitatis, non est facili portatilis. Hugo Catalaunensis ex eodem volumine abbreviato libellum portatilem legitur composuisse, qui et ipse apud nos est, et *Summa decretorum Ivonis* appellatur. Specul. historiale Lib. XXVI. c. 84. Nulla fere in Gallia est bibliotheca, in quam non unum, alterumve panormiae exemplar habeatur, dum e contra decreti non plures, quam quoties invenies codices.

²⁶⁾ Electus in episcopum Catalaunensem Haimo archidiconus vir nobilis et religiosus de Bassehiis, qui fecit enchiridion in decretis secundum Panormiam Ivonis. Albericus trium fontium ad a. 1153. apud Leibnitz. Acces. hist. T. 2 p. 320. Ex hoc testimonio ea desumpta videntur, quae habet Wernerus de Rollevink, » Ivo Carnotensis episcopus abbreviando compilavit decretum apostolicum post Ildorum, et post eum, Hugo Catalaunensis; post quem Gratianus. » Fasciculus temporum ad. a. 1104. I. Pistorius Script. R. Germ. T. II. p. 545. Ratisbonae 1726. fol.

²⁷⁾ Epistola 95. p. 45. Oper. T. II. Parisiis 1647. fol.

circa illud tempus quod annum 1100 et 1113 intercedit; episcopus fuit in Catalaunia, atque hoc ipso tempore, brevi scilicet postquam Ivo panormiam absolverat, collectionem suam concinnavit. Codex iidem saeculo duodecimo conscriptus est, nec plura quam quatuordecim folia complectitur, qua de causa jure libellus portatilis potuit appellari.

§. 5.

Neque minoris est faciendum opusculum, quod in codice parisiensi num. 4377. exhibetur, quodque epitomen illius collectionis in decem libros divisae atque ex Ivonis panormia desumptae, de qua supra loquuti sumus, continet. Libellus sub initium illorum pontificum seriem exhibet, qui prae ceteris leges ediderunt, dein catalogum RR. PP. a S. Clemente usque ad Adrianum IV († 1161.) Porro hujusmodi catalogus inter Cajum et Marcellum ad exemplum collectionis tripartitae, Chrysogonum nominat. Duabus hisce praefationibus hujusmodi pontificum catalogum exhibentibus ea subsequuntur, in quibus operis sui finem et ordinem significat. Huc accedunt excerpta quaedam ex Ivonis prologo, a capite scilicet primo ad sextum, quibus hos titulos fecit: *Quomodo canones concordent et de praeceptis mobilibus et immobilibus*. Ad finem haec sequuntur: *Haec de expositione canonum breviter dictata transcribimus, quae si lectori non sufficiunt opusculum diffusius, quod de iisdem canonum regulis venerabilis carnotensis episcopus inscripsit, inspiciat, ibi, quae brevius hic pertraximus, latius disputata reperiet*. Hisce denique proprius opusculi prologus adjicitur qui auctoris nomen inscriptum habet, quemque in adnotatione transcribimus.²⁸⁾ Decem

²⁸⁾ Haimo dei gratia id quod est. Prologus in libro qui dicitur Summa decretorum. Praeceptiones canonum seu prohibitiones quae ab apostolicis viris Romanis pontificibus sive ceteris orthodoxis patribus traditae, ad nos usque venerunt, quam salubres ac necessariae sint ecclesiae dei, et evidens ostendit ratio, at gravissima patrum comprobatur autoritas. Ipsi enim tanquam regimine speciali regimur ac gubernamur, ipsis canonibus dico, tanquam regulis aeternis ab illicitis quibusque at inhonestis coercemur, per ipsos ecclesiasticis edocemur intendere disciplinis et rebus divinis adhibere diligentiam; secundum ipsos omnes fere ecclesiarum administrationes dispensantur, et ut verbis Papae Leonis IV. utar, ipsi sunt per quos episcopi judicant, imo per quos episcopi simul et clerici judicantur. Proinde ob multiplicem eorum virtutem, seu utilitatem, ob eruditionem fidei ac sacramentorum, quam plenarie continent, tum

vero illius collectionis libros ordinatim excerptis; illisque eadem summaria apposuit. Haimonem episcopum catalaunensem hujusce opusculi auctorem esse dubitari nullo modo potest. Cum autem vix annum integrum illam sedem obtinuerit, mortem vero obierit anno 1153, fieri facile potuit ut illud elucubraret cum nonnisi archidiaconus erat; quae res e verbis etiam, quae in fine praefationis notavimus, erui posse videntur. Ceterum codex intra ipsum duodecimum saeculum est exaratus.

Mirum certe videri potest, quod Haimo collectionem in decem libros distributam, quam in epitomen reduxit, Ivoni tribuat, ast facillime labi in hunc errorem potuit, quod illi Ivonis prologum praefixum inveniret. Albericus, qui hoc Haimonis opus prae manibus habuisse videtur, pariter erravit, quare ea etiam quae uti superius vidimus de Haimonis opere narrat, nonnisi de hoc ipsius opusculo intelligi debent. Doctiores vero sodales benedictini idem opus Haimoni quidem vindicarunt, at nullam de hac re mentionem fecerunt. 29)

etiam propter admonitiones quasdam ac praeceptiones necessarias ad publicam ecclesiae bibliothecam eponi meruerunt at inter autentica dicta connumerari, ac speciali hoc nomine intuitu-
lari decreta pontificum, et exhinc tanquam ecclesiasticas leges vigere coeperunt, et legi a sen-
nioribus, et haberi in honore et in reverentia. Horum autem librorum tanta in immensum cre-
vere volumina, ut valde comparari vix possent propter sumentum, vel scribi propter laborem, vel
legi propter fastidium. Succedentibus enim Romanis invicem sibi pontificibus, tot et tanta ep-
posita sunt partim ex generalibus eorum conciliis, partim ex epistolis eorum, seu ceterorum
virorum illustrium, ut omnem memoriam humanam excederent. Ut enim omittamus cetera con-
cilia, videlicet constantinopolitana, sphaesia, calcedonense, antiochense, laodicense, sardi-
cense, carthagenense, et multa alia in sola nicena synodo, quae sub CCCXVIII. episcopis ce-
lebrata est, LXX capitula ad formam LXX. discipulorum promulgata esse reperimus. Quanta
ergo putas innumerabilibus aliis edita esse concilia, quin uni huic tot inserta sint. Propter
tantam ergo librorum immensitatem, quae valde legi via poterat, vel teneri memoria, cogitave-
runt doctores ecclesiae prudenti intellectu, salubri consilio, provida cautela, bonum omnium
luculentam facere abbreviationem. Et quidem gloriosae memoriae Ivo carnotensis venerabilis epi-
scopus exquisita diligentia de praetaxatis canonum regulis quaedam capitula ordinavit, et ad
minimum decem librorum laudabili redegit compendio. Sed quoniam ille liber immensus est, et
nonnumquam adhuc abbreviatus, ut recte enchyridion possit nominari, temptavi ego summarium illius
facere, et ejus volumen in libellum redigere manuale. Verum ne quis hoc mihi arrogantiae
imputet, excusationis hoc praebendo suffragium, quoniam mihi solum opusculum hoc facio,
non ut ad lucem prodiret aut in publicum, sed apud me solum delitescat, ut quia circa cau-
sas ecclesiasticas occupatus sum, utpote ad cujus curam litigationes spectant ac, utrinque,
habeam ad manum vel in manus, sive intus sive foris sive in domo, sive in itinere, ubicunque
ecclesiastica negotia emergerint, quomodo ea discuti queant, vel judicari. Sed haec hactenus.
Nunc eutem propositum insequamur.

29) Histoire littéraire de la France T. XII. p. 427. Un autre écrit plus important d'Hei-

Quod si quis verba prologi: *ad minimum decem librorum laudabili compendio redegit*, ita intelligenda esse credat, ut significant Haimonem collectionem illam in decem ad minimum et non ad plures libros compegisse, non vero, opus suum intra angusti decem librorum compendii fines absolvisse, quem obviam illorum verborum sensum esse, quilibet facile videt, verba haec eadem etiam atque etiam arguerent atque evincerent quam incerta jam inde ab illis temporibus ea essent, quae de genuino Ivonis opere circumferebantur.

§. 6.

At demum ad ipitomen veniamus ipsius decreti, quod uti vidi-mus, falso Ivoni tribuitur. Nihil de hujus operis ratione superest dicendum cum eadem plane methodo ac cetera de quibus hactenus loquuti sumus elaboratum sit. Operi Ivonis prologus nec non singularum partium, in quas decretum ipsum tributum est, catalogus praepositur³⁰⁾; partes ipsae eo ordine, in quo ab origine inter sese conjungebantur, in compendium redactae sunt, servata etiam propria cujusque inscriptione. Ultima tamen pars omnino desideratur.³¹⁾

mon, mais qui n'a pas encore vu le jour, est son *Abrégé de la Pannormie d'Yves de Chartres*. On ne répètera point ici ce qui a été dit ailleurs (Hist. lit. T. X. p. 120 — 121.) que la Pannormie elle-même n'est point son ouvrage, comme l'a pensé M. Doujat. L'*Abrégé* dont nous parlons lui appartient incontestablement, suivant l'autorité de tous les manuscrits, appuyés de celle d'Albère de Trois-Fontaines. Il est intitulé dans un manuscrit de la Bibliothèque du Roi: *La Somme des Décrets d'Haimon*. L'auteur débute par une liste des Papes qui ont laissé des Décrets sur les matières ecclésiastiques, à commencer par S. Pierre, ensuite il trace des règles pour l'intelligence de ces Décrets. Il veut d'abord qu'on prenne garde au but des Loix Ecclésiastiques, puis il explique comment elle se concilient entre elles; après quoi il traite des préceptes muables et immuables. Tout ne cela tient encore lieu que le préliminaire à la somme. Elle s'ouvre par un prologue où l'auteur dit que les lois ecclésiastiques s'étant accrues à un nombre presque infini, les livres qui les contiennent ont une bibliothèque que peu de personnes ont en état d'acquiescer; que ceux mêmes qui les possèdent, ne peuvent retenir tout ce qu'ils renferment; que par cette double raison plusieurs personnes doctes ont entrepris d'en donner des *Abrégés*; qu'entre ces abrégés *Yves des Chartres* est un des plus distingués; mais que la *Somme des Décrets* étant comprise en dix livres, elle ne peut encore passer pour un Manuel, ce qui a porté lui-même à réduire l'ouvrage de cet habile homme à la forme d'un livre portatif. Il prie ensuite le lecteur de ne point imputer son ouvrage à aucun sentiment d'arrogance, parce qu'il ne l'a fait que pour son usage particulier, et nullement dans le dessein de le donner au public. On voit par-là qu'Haimon faisoit les fonctions d'Archidiacre, lorsqu'il composa cet *Ecrit*. Voy. T. XIII. p. 127. Gallia christiana T. IX. col. 882. ed. cit.

³⁰⁾ Praefatio Ivonis C. episcopi in collectionibus ecclesiasticarum regularum.

³¹⁾ Quae ut patet, tabulam subjungimus, in qua ea Decreti capitula notavimus, quae

Duos hujusce opusculi codices mihi inspicere licuit ; quorum primus Vindobonae (Cod. universitatis num. 789 fol.) alter Londini

ab epitomatore relicta sunt. Hanc viam, utpote breviorē elegimus. P. I. (e. 1—311) ; e. 3. §. 1—XII. 4—44. 46—48. 51. 52. pr. 53—55. 57. 66. 68. 69. 73. 77—87. 89—93. 95. 97—108. 110. 111. 113. 114. 117—119. 121—126. 128. 129. 131. 133. 138—145. 147. 149. 150. 153—157. 158 pr. 159 pr. 160. §. 1. et §. 2. §. 5. 162 pr. §. 1. et §. 3. 163 pr. 164. §. 1—3. 165 pr. et §. 2. 166. 167. 168. 172—174. 178 pr. 179 pr. 180. 182 pr. 183. 184 pr. 186. 192. 195. 196. 199. 200. 206. 207. 209. 214. 216. 217. 224—226. 229. 230. 233. 235. 248. 249. 253. 254. 256. 258. 259. 267—269. 271—273. 277. 280. 281. 287. 288. 291. 294—303. 305. 308. 309 pr. 311. P. II. (e. 1—143) ; e. 2. 3. 5 pr. §. 1. et 2. 9 pr. 10 pr. 13. 14. 16. 18. 20. 23. 28. 32. 35. 40—42. 44. 46. 49. 50. 55. 59. 61—69. 85. 91. 94 pr. 95—98. 104. 107. 108 pr.—111. 115. 116. 119. 120. 129. 130. 133. 136. P. III. (e. 1—284) ; e. 15. 19. 36. 40. 43. 45 pr. 46. 48—52. 54. 58. 63. 64. 67. 71. 72. 80—85. 87. 91. 92. 94. 95. 105. 109. 117. 120. 121. 125. 128—131. 133. 137. 139. 145. 149. 161. 164. 166—167. 170. 175. 176. 181. 183. 190. 191. 193 pr. 194 pr. 197. 199. 200. 204. 207. 208 pr. 210. 214—221. 223—227. 236. 240. 243—248. 250. 251. 254—256. 261. 263. §. 1. 265. 267—270 pr. 274—276. 282 pr. P. IV. (e. 1—254) ; e. 5. 7. 8. 10. 13. 18—21. 37. 38. 40. 45. 51. 52. 54—58. 60—63. 65. 69. 71. 77—79. 81—85. 87—103. 110—111. 113. 114. 118. 119. 120 pr. 121. 123—126. 129—131. 133. 136. §. 1. 138 pr. 139. 140. 143—146. 148 pr. 149. 151. 152. 155. 158. 159. 163—166. 167. §. 1. 170—173. 174—175. 177. 180. 182. 185. 189. 192. 198. 199. 200—202. 205. 207. 208. 212—218. 220—222. 224. 225. 228—230. 232—233. 236—239. 246—257. P. V. (e. 1—378) ; e. 1. 5. 7. 15. 16. 21. 23—26. 28—31. 33. 34. 40—43. 44 pr. 45. §. 1. 49. 52. §. 1. 56 pr. 66—68. 70. 71. 74. 75. 78. 79 pr. 82 pr. 85. 87. 88. §. 1. 91. 93. 94. 96—98. 100. 106. 107. 110. 111. 114. 115. 118. 121. 123. 125—129. 131. 132. 134. 135. 137. 138. 141. 143—144. 146—148. 151. 153. 155. 158. 160. 162. 166. 170. 171. 176—178. 181. 184. 185. 187. 188. 190. 196—199. 202. 204. 206. 208—210. 213. 216. 217. 219. 220. 222. 225—227. 230. 231 pr. 239. §. 1. 2. 242. 243. §. 1. 244. §. 1. 255. 263. 272. 273. 275. 276. 279. 282. 284. 297. 298. 301. 305. 306. 307. §. 1. 309. 312. 318—324. 326. 327. 331. 333—335. 340. 343. 346. 349. 353. 355. 356. 358—361. 370—373. 375—377. P. VI. (e. 1—435) ; e. 3—11. 20. 22. 25. 27. 28. 32. 35. 40. 42. §. 1—45. 47. 52. 75. 88. 90. 99. 101—103. 105. 109. 110. 115. 116. 119. 123. 127. 130. 132. 135. 138—140. 142. 144. 146. 149. 153—158. 160. 161. 163—171. 174—179. 181—185. 187. 189—196. 198. 199. 203. 205. 208. 211. 212. 215. 221. 223. 230. 239. 242—244. 147. 254. 255. 258. 269. 275. 277—279. 282—285. 287. 289. 292—294. 297—199. 302—303. 305. 306. 309—311. 320. 321. 329. 330. 332. 334. 335. 337—360. 363. 365. 366. 369. 373—378. 380. 382. 383. 385—387. 389. 391—396. 399. 401—404. 407. 414. 416. 417. 420—422. 424—426. 429. 431. 433—435. P. VII. (e. 1—158) ; e. 2. 5. 6. 8—10. 12. 18. 25—27. 29. 34. 35. 37. 44. 45. 47. 49. 52. 53. 56. 57. 59. 62. 66. 68. 69. 73. 75. 77. 79. 81—84. 86. 90. 91. 93. 95—98. 103. 104. 108. 109. 111—113. 116—118. 121. 122. 124. 126. 127. 129—132. 134. 135. 138. 139. §. 1. 39. 142. 145. 146. 148. 149 pr. 152. 153. 155. 157. P. VIII. (e. 1—354) ; e. 3. 6. 7 pr. et §. 1. 12. 13. 15. 16. 18. 19 pr. 20. 24 pr. 25. 33. 35—37. 41—43. 48. 50. 53. 55. 72. 73. 75—77. 82. 90. 91. 94. 95. 97. 100. 101. 103. 106—108. 118. 123. 131—133. §. 1. 134. 135. 136. §. 1. 2. 143. 147. 149. 150. 153—155. 160. 162. 163. 165. 170. 174. 176. 177. 179. 182. 188. 190—195. 197—199. 203. 204. 206. 208. 219. 221—223. 225. 227—232. 234. 235. §. 1. 39. 236—239. 240. §. 1. 242 pr. §. 1. 2. 4. 243. 247. §. 1. 251—252. 254. 255. 257—265. 267. 269. 270 pr. §. 1. 272. 246—278. 281. 283. 283. 187. 289. 290. 294. 296. 298—301. 303. 308—311. 317. 118. 320—322. 324. 325. 329. 332—334. P. IX. (e. 1—129) ; e. 1. §. 1. 39. 8. 13—17. 20. 25. 28. 30. 35. 56. 58. 39. 41—43. 45. 47—50. 52. 53. 55. 56. 58—60. 65—66. 68. 69. 74. 77. 82 pr. 84. 89. 91. 94. 95. 99. 110. 111. 113. 114. 118. 120. 127—129. P. X. (e. 1—181) ; e. 1 pr. 2—4 pr. 7. 10. —13. 17. 18. 20. 22. 23. §. 1. 26. 28. 32. 34. 36. 38. 41. 43. 45—48. 52. 55. 58. 59 pr. 61.

(Mus. Brit. biblioth. Harlej. num. 3090. Plut. LXIII. B.) asseruatur. Lipsiae quoque et quidem in bibliotheca urbana alium ejusdem collectionis codicem ms. exstare ex clarissimo Bienero antecessori berolinensi accepi. Ceterum codices quos ego inspexi, omnino inter se conspirant, atque in calce RR pontificum catalogum exhibent, qui usque ad Calixtum II protrahitur, cujus pontificatus anni accnrate designantur.

Jure hinc eruimus, epitomen hanc sub illud tempus et proinde non post annum 1126. adornatam fuisse. Uterque codex medio saeculo duodecimo exaratus videtur; de collectionis vero auctore, deque ceteris qui hoc opere usi sunt nulla vestigia occurrunt.

S. 7.

Eodem fere tempore tres aliae collectiones confectae videntur, quae tamen ex aliis collectionibus excerptae sunt, earumque epitomen exhibent. In selectissima Savignii bibliotheca Berolini singularis codex existit. Illic eam collectionem comprehendit, in qua Anselmi luccensis celebris compilatio, qua Gratianus prae ceteris usus est, eadem ratione, qua decretum Ivoni adscriptum in indicata nuper collectione abbreviata exhibetur, in epitomen redacta est. In tredecim libros dividitur haec compilatio ad exemplum tredecim Anselmi librorum, a quorum ordine raro admodum recedit. Sic libri 2, 3, 4,

62. 64. 66—70. 72. 73 pr. 76. 78—83. 86—91. 99. §. 1. 100. 101. §. 1. 89. 103—106. 108 pr. 110. 114. 115 pr. 125. §. 1. 89. 121—129. 135. 138. 139. 141. 144. 152. 153. 157. 160. 171. 175. 180 pr. 181. 183. P. XI. (c. 1—106.); c. 13. 14. 17. 19. 20. 25. 27. 28. 33. 41. 42. 44. 45. 57—59. 61. 65. 71. 72. 75. 82. 88. 93. 99—100. 102. 103. P. XII. (c. 1—88.); c. 4 pr. 15. 19. 20. 25. 26. 31. 35 pr. 37. 38. 40. 45. 49. 50. 55. 56. 58. 59. 64. 67. 73. 77. 79. 83. 84. P. XIII. (c. 1—119.); c. 13. 16. 24. 25. 37. 59. 40. 47. 52. 54. 55. 58. 59. 61. 63. 66. 67. 69. 73. 76. 77. 80. 82. 83. 88. 90. 91. 94—98. 100. 104—106. 110—112. 115. 118. P. XIV. (c. 1—126.); c. 4. 6. g. 11—13. 19. 20. 27. 30. 32. 36. 40. 42. 45. 47—50. 52. 54—56. 58. 59. 62—64. 67—74. 85. 86. 90. 93. 95. 97. 99. 103. 106. 107. 113. 114. §. 1. 116. —120. 123. P. XV. (c. 1—205.); c. 6. g. 12. 16. 19. 25. 32. 37. 59. 41. 48—50. 53. 59. 62. 65—69. 75. 78. 79. 82. 83. 86. 90—94. 96. 105. 108—111. 115. 116. 118—121. 123—126. 128. 129. 133. 137. 141. 150. 154. 157. 160—163. 165. 166. 175. 177. 181. 182. 190 pr. 202. P. XVI. (c. 1—302.); c. 2. 8. g. 11. 13. 15. 17—19. 22. 25. 26. 28—31. 34. 36. 40 pr. 45. 46. 49. 51. 53. 59. 60. 66. 68. 69. 72. 74—77. 100. 102. 105. 106 pr. 108. 109. 116. 120. 121. 132. 133. 137. 138. 145 pr. 148—150. 157—162. 173—175. 177. 179. 180. 181. §. 2. 3. 182 pr. 183—185. 186 pr. 187. 189. 193. §. 1. 2. 5. 5. 202—205 pr. 227. 237. 242—252. 254—260. 262. 265. 271. 292. 293. 296. 300. 304. 305. 322. 323. 325. 330. 335—337. 339—341. 346. 352. 360.

5, 6, 7, 8, 9, 10 et 12, libris Anselmi 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11 et 13, omnino respondent; et ex illis tantummodo eorum capitula decerpta sunt. Libri vero primus, secundus, undecimus et decimus tertius non ex Anselmi collectione sed ex Burchardi decreto desumpti sunt, quem in omnibus quae ex Anselmo non deprompsit, auctor sedulo sequutus est.³²⁾ Habet tamen et alia documenta, quae neque ex Burchardo neque ex Anselmo aut alia nota compilatione desumpsit. Tempus quo haec epitome facta fuit, atque ipsius auctor penitus ignorantur. Cum vero nulla documenta contineat, quae Urbani II († 1098) tempus praetergrediantur, illam brevi post Anselmi opus compilatam fuisse merito defendimus. Ea vero documenta, quae uti diximus, auctor de novo adjunxit, pro maxima parte in Gregorii collectionem commigrarunt, qui Polycarpus nominatur, et citra omne dubium nostram collectionem ad suam adornandam adhibuit. Cum enim ipse ex Anselmo potissimum deprompserit, simillimum vero esse videtur, et eorum opera adiisse, qui ex Anselmo novas collectiones adornarunt, novaque documenta adjunxerunt. Gregorius opus suum post annum 1125 perfecit; unde sequeretur collectionem savignianam eo tempore, quod annum 1098 et annum 1125 intercedit, fuisse confectam.

Gratianus quoque hanc epitomen non desepisse videtur, cum plurima et quidem etiam ex iis quae apud Gregorium minime inveniuntur in suum decretum receperit.³³⁾ Plura tamen de hac colle-

* 32) Sufficiat unius libri synoptica tabulam hic adnectere, ut utriusque collectionis notum patet. Capitula notata ex Anselmo desumpta sunt. Lib. VIII. (c. 1—26); Anselm. Lib. IX. (c. 1—52); c. 1—4. 6. 7. 11. 12. 15. 20. 21. 24—27. 30. 32. 33. 35. 37. 38. 40. 41. 52.

33) Bullarii de antiquis collectionibus et collectoribus canonum P. IV. c. 17. p. 666—669. ed. cit. Harum capitulorum indicium hic adiungimus. Quae ex Burchardi, Ivoonis, Pseudo-Ivoonis et Polycarpi operibus adnotavimus ea capita indicunt, quae apud illos aequae ac in nostra collectione mutata vero aliquatenus ipsorum forma invasiuntur, ex quo patet Gratianum ea ex nostra collectione desumpsisse. Quoad Polycarpi collectionem duobus codicibus usus sum, qui in bibliotheca parisiensi sub num. 3881 et 3882 servantur. D. 1. c. 52. Lib. 12. c. 85. Pol. D. 22. c. 3. Lib. 2. c. 54. Pol. D. 13. c. 52. Lib. 11. c. 57. D. 23. c. 12. Lib. 1. c. 17. D. 65. c. 7. L. 1. c. 37. D. 71. c. 7. L. 2. c. 16. Cf. B. 2. c. 139. Ans. 7. c. 162. Pol. D. 71. c. 3. 2. c. 47. Cf. B. 1. c. 109. Ps. I. p. 5. c. 211. D. 75. c. 2. L. 2. c. 27. Cf. B. 1. c. 24. Ps. I. p. 5. c. 155. Ans. 6. c. 40. Pol. D. 86. c. 23. L. 1. c. 18. Cf. C. 15. q. 7. c. 12. D. 86. c. 26. L. 2. c. 7. Cf. B. 9. c. 145. Ps. I. p. 6. c. 218. D. 88. c. 5. L. 12. c. 33. D. 88. c. 8. L. 10. c. 175. D. 89. c. 4. L. 2. c. 28. Cf. Ans. 6. c. 145. Pol. D. 101. c. 1. L. 2. c. 15. Cf. B. 1. c. 45. Ps. I. p. 5. c. 146. C. 1. q. 1. c. 52. L. 2. c. 49. C. 2. q. 5. c. 5. L. 2. c. 19. C. 7. q. 1. c. 26. L. 2. c. 9. C. 7. q. 1. c. 23. L. 2. c. 46. Cf. B. 2. c. 98. Ps. I. p. 6. c. 175. Ans. 7. c. 107. C. 11. q. 1. c. 21. L. 2. c. 21. C. 11. q. 3. c. 5. c. 56. L. 11. c. 92. L. 10. c. 199. C. 12. q. 2. c. 4. c. 41. L. 10. c. 255. Pol. L. 4. c. 78. Pol. C. 15. q. 2. c. 121.

etione proferam, ubi, quum per tempus licebit, de Anselmi collectione ejusque cum gratiano decreto connexionem libellum conscribam, in quo tum de ipsa tum etiam de nexu quem cum Anselmi, Bonizonis et Gregorii collectionibus habet, fusius agam.

Commodiorem viam inquit auctor cujusdam compilationis, quae in bibliotheca regia parisiensi sub num. 4283. asservatur, et saeculo decimo tertio adornata est. Tota enim ex Burchardi wormatiensis³⁴⁾ decreto desumpta est, in quo ne apicem quidem auctor mutavit. Codex vero mutilus est, et liber decimus sextus omnino desideratur.

Multo minus antecessores suos imitatus est auctor collectionis, quae in bibliothecae san. Genovevae codice Parisiensi exstat, et ex Burchardi et Pseudo-Ivonis decreto compilata est. In quatuor partes tota dividitur, quarum singulae in plures libros distribuuntur.³⁵⁾ Non ra-

L. 10. c. 206. Pol. C. 14. q. 4. c. 8. L. 2. c. 48. C. 15. q. 2. c. 1. L. 11. c. 82. C. 15. q. 7. c. 6. L. 1. c. 69. C. 16. q. 1. c. 51. L. 5. c. 69. C. 20. q. 3. c. 3. L. 11. c. 45. C. 25. q. 2. c. 2. L. 11. c. 107. C. 25. q. 4. c. 27. L. 11. c. 88. Pol. C. 25. q. 8. c. 50. L. 10. c. 245. Cf. B. 1. c. 201. Pa. I. p. 3. c. 315. C. 24. q. 1. c. 42. L. 1. c. 5. C. 25. q. 1. c. 14. L. 11. c. 6. C. 27. q. 1. c. 22. c. 23. L. 2. c. 18. c. 19. C. 27. q. 2. c. 15. L. 1. c. 15. C. 32. q. 7. c. 18. L. 1. c. 19. D. 5. c. 21. De poenit. L. 10. c. 215. Pol. D. 2. c. 72. De Consec. L. 11. c. 29. D. 3. c. 10. De Consec. L. 2. c. 48. Cf. B. 2. c. 88. Pa. I. p. 4. c. 18. I. Pan. lib. 2. c. 173. c. 12. L. 1. c. 20. Cf. I. Pan. lib. 2. c. 167. Pa. I. p. 4. c. 6; c. 27. L. 10. c. 244. Cf. B. 3. c. 56. Pa. I. p. 3. c. 41. I. Pan. L. 2. c. 55. [D. 5. c. 21. De Cons. c. 21. 24. 31. L. 1. c. 9.] Pol. L. 11. c. 28. Pol. L. 10. c. 237. Pol. Nihil hio de alia quadam collectione dicimus, quae ex Anselmi luccensis opere excerpta est, ac in bibliotheca vindobonensi (Cod. jur. can. 39. in fol.) servatur. Opus nec in libros nec in titulos divisum ingentem capitulorum numerum comprehendit, quae omnia nec raro in eadem serie ex Anselmi collectione descripta sunt. Plurima nec non maximi momenti documenta habet, quae hucusque inedita sunt. Vide App.

34) Libri eodem ordine quem Burchardus habet dispositi sunt. Sufficit proinde ex capitula adducere, quae Epitomator ex Burchardi decreto retinuit. Lib. I. (c. 1—234); c. 4. 5. 7. 11. 13. 14. 19. 20. 21; 27. 43. 57. 59. 62. 66. 67. 74. 81. 210. 213. 214. 205. 209. 114. Lib. II. (c. 1—239); c. 4. 6. 9. 15. 16. 18. 19. 22. 23. 33. 39. 47. 54. 88. 96—98. 100. 106—110. 118. 120. 121. 123. 124. 133. 160. 171—173. 176. 183. 188. 189. 195. 198. 204. 205. 213. 216. 225. 226. 236. Lib. III. (c. 1—241); c. 7. 12. 34. 37. 40. 42. 52. 53. 67. 89. 100. 106. 107. 110. 116. 120. 124. 128. 133. 136. 140. 142. 149. 150. 152. 158. 170. 176. 184. 188. 189. 192. 196. 204. 206. 211. 214—216. 229. 225. 226. 233. 237. Lib. IV. (c. 1—101); c. 3. 16. 34. 44. 46. 50. 52. 71. 75. 92. Lib. V. (c. 1—53); c. 1. 8. 14. 20. 22. 24. 34. 36. 38. 46. 48. Lib. VI. (c. 1—49); c. 2—4. 7. 11. 17. 15. 23. 32. 33. 37. 38. 46. Lib. VII. (c. 1—30); c. 1. 7. 9. 10. 17. 19. 20. 25. 26. Lib. VIII. (c. 1—101); c. 1. 2. 4. 7. 11. 13. 19. 25. 26. 30—34. 38. 47. 51. 56. 57. 68. 83. 89. 92. 97. 98. Lib. IX. (c. 1—82); c. 1—4. 12. 13. 18. 19. 26. 27. 30. 31. 35. 40. 41. 45—52. 57. 58. 62. 63. 65. 69. 70. 73. 75. 76. 79—81. Lib. X. (c. 1—68); c. 1. 5. 7. 9. 11. 14. 18. 20. 25. 27. 28. 30. 34. 36. 45. 48. 49. 51. 53. 55. 56. 62—64. 66—69. Lib. XI. (c. 1—78); c. 2—9. 13. 15. 18. 25—27. 30. 45. 47. 50. Lib. XII. (c. 1—29); c. 11. 12. 19. 30. Lib. XIII. (c. 1—28); c. 1—3. 6. 8—10. 12—15. 18. 21. 24. 27. 28. Lib. XIV. (c. 1—17); c. 1—13. 17. Lib. XV. (c. 1—44); c. 2. 3. 5—11. 13. 15—19. 24. 30. 32—36. 44. Lib. XVI. (c. 1—37); c. 1. 8. 9. 11—13. 15—17. 19—24. 27. 31. 33—37.

ro auctor libros eodem modo ac Burchardus exorditur, ⁵⁶⁾ et quam plurima ex Pseudo-Ivonis decreto habet. ⁵⁷⁾ Codex inscriptus num. 2 saeculo duodecimo ad finem vergente exaratus videtur, illumque Baluzius attentius dispexit, quippe qui ex lib. 4. p. 111. c. 101. decretum Adriani ad episcopum catalaunensem evulgavit. Baluzius hanc decretalem Adriano II (867. † 881) attribuit, ex quo sequeretur, eam ad Bereonem (878. † 885.) datam fuisse. ⁵⁸⁾ Verumtamen si illius decretalis styllum paullo attentius inspicimus, illam potius Adriano IV. (1154. † 1157) tribuendam, et ad episcopum Bosonem (1151. † 1161) datam fuisse dicemus. ⁵⁹⁾ Proinde collectio ipsa sub idem tempus confecta censenda esset: praeterquam quod illud etiam est animadvertendum, quod videlicet haec littera ab inferioris aevi manu exarata et codici adjecta videtur.

35) P. I. Lib. 2. De sacramento baptismatis c. 1—105. Lib. 3. De sacramento altaris c. 1—153. Lib. IV. De ecclesiis c. 1—96. P. II. Lib. 1. De episcopis c. 1—217. Lib. 2. De clericis c. 1—217. Lib. 3. De iudiciis c. 1—67. Lib. 4. De coniugiis c. 1—101. Lib. V. De deo dicatis et de jejuniis c. 1—116. P. III. Lib. 1. De homicidiis c. 1—46. Lib. 2. De auguriis c. 1—61. Lib. 3. De perjurio c. 1—27. Lib. 4. De ebrietate c. 1—16. Lib. 5. De fornicatione. P. IV. Lib. 1. De excommunicatione. Lib. 2. De confessione c. 1—24. Lib. 3. De poenitentia c. 1—168. Dolendum sane est, quod et hic codex mancus sit. Praeter libri 5. P. III. et lib. 1. P. IV; capitula, liber primus cum rubrica et capitulis deest. Quoad reliqua collectionem integram exhibet.

36) P. II. Lib. 2. c. 1. Burch. Lib. II. c. 1. P. II. Lib. 3. c. 1—4. B. Lib. XVI. c. 1—4. P. II. Lib. 4. c. 1—3; B. Lib. VII. c. 1—3. Primus ejusdem partis liber eodem modo incipit et explicat, quo incipit et explicat Burchardi liber, qui ipsi respondet. P. II. Lib. 1. c. 1. c. 211—217. B. Lib. 1. c. 1. 227—231.

37) Ut patet quinam nexu, hanc collectionem inter et illas Burchardi et Pseudo-Ivonis exstat, primae partis librum quartum attente examinavimus, et cum praedictis collectionibus contulimus. c. 1—3. B. Lib. 3. c. 1. Lib. 1. c. 209. Lib. 3. c. 3; c. 4. Ps. I. p. 3. e. 2; c. 5—32. B. Lib. 3. c. 81. 80. 82—84. 87. 93. 6—9. 26. 86. 40. 44. 45. 48. 49. 52. 53. 56—58. 61. 64. 65. 109. 110. 112. 114. 120; c. 33. Ps. I. p. 3. c. 98. c. 34—37. B. Lib. 3. c. 160—163; c. 58—40. Ps. I. p. 3. c. 104—106; c. 41—46. B. Lib. 3. c. 191—194. 196. 197; c. 47—53. Ps. I. p. 3. e. 117. 221. 124. 127—130; c. 54. B. Lib. 3. c. 190; c. 56—68. Ps. I. p. 3. e. 133. 134. 136. 137. 143. 158. 163. 164. 160. 167. 168. 161. 169. 172; c. 69. B. Lib. I. c. 215; c. 70—72. Ps. I. p. 3. c. 174. 158. 159; c. 73—74. B. Lib. 3. c. 129. 130; c. 75—96. B. Lib. 3. c. 136. 137. 139. 187. 188. 174. 189. 185. 186. 184. 36. 35. 13. 14. 38. 157. 133. 37. 39. 27. 62. 11. 12.

38) Miscellaneorum T. V. p. 488. Cf. Gallia christiana T. IX. col. 869. ed. cit.

39) Gallia christiana I. c. col. 882.

CAPUT III.

*Qui nexus existat inter collectionem tripartitam
et Gratiani decretum.*

Saepius jam vidimus quanti collectio tripartita sit facienda cum ad explicandam aliarum collectionum originem, tum ad ipsarum rationem perficiendam; sed majoris etiam eam esse momenti intelligemus, quum illam cum gratiano decreto contulerimus.

Nulla alia profecto canonum collectione, si eam forte excipias, quam Anselmus luccensis adornaverat, Gratianus tam saepe atque in tam multis usus est, quam hac nostra tripartita. Ex ipsa enim aliquando integram capitulorum seriem nullibi immutatam in suam compilationem recepit, ac saepissime ipsas summulas, quae singulis capitulis praefiguntur, retinuit. Non raro plura tripartitae capitula in unum contraxit, alia in plura divisit. Maxime vero ex prima et secunda parte ex RR. pontificum scilicet decretalibus et conciliorum canonibus desumpsit, rarius ex tertia, cum in ea elaboranda jam auctor ipse antecessores suos potius excerpsisset, et pauca ex propriis adjecisset.

Tanta vero sedulitate, ne dicam anxietate Gratianus tripartitam excerpsit atque sequutus est, ut manifestos etiam errores ex ipsa depromperit. Qui errores ita illius oculos effugerunt, ut tum correctores romani, viri sane doctissimi et in judicando de Gratiani opere aequissimi, tum Antoninus Augustinus in suis dialogis, tum etiam Baluzius et Berardus, vehementer mirati sint, undenam Gratianus illos hauserit, et quomodo in illos impegerit.

Longum opus susciperem, si omnes illos errores notare hic singillatim velim; sufficiant quaedam exempla, ex illis locis desumpta, in quibus Gratiani incuria quam maxime apparet. Hoc prae ceteris factum est in iis, quae ex secunda parte tripartitae decerpit; saepe enim non plures ejusdem concilii canones recepit, quam hic invenerat: si vero in ipsis canonibus verba quaedam aut omissa, aut adjecta, vel canones ipsi mutilati fuerant, Gratianus tales suae collectioni inseruit, quales hic legebantur, quin Ivonis panormiam aut decretum adiret, in quibus germana lectio atque recensio occurre-

bat. Trullanae dein et nicenae II synodi canones, tanquam ex synodo sexta et septima desumptas affert, quia haec eadem erat inscriptio quam in collectione tripartita praeferebant. Mirandum vero maxime est, ipsum integram locorum seriem, scilicet. D. 90. c. 4. 5; c. 1. q. 1. c. 13; c. 11. q. 3. c. 28. 77; c. 5. q. 6. c. 7; c. 26. q. 7. c. 7. 8. 9. 10. 11. c. 27. q. 2. c. 22. De poenit. D. 2. c. 1, De consecr. D. 2. c. 25. tanquam ex octava Synodo desumpta citet, cum tamen ex Basilii, Gregorii Nazianzeni, Chrysostomi, aliorumque libris asceticis descripta sint, et sub istorum scriptorum nominibus in collectione tripartita habeantur, ex qua Gratianus illa mutuatus est. En vero quo pacto res huiusmodi explicanda nobis videatur. Collectionis tripartitae auctor, uti superius monuimus, tum latinorum tum graecorum conciliorum canonibus loca ex SS. Patrum aliorumque scriptorum operibus excerpta adjecit. Cum vero ex synodo octava unicui tantummodo fragmentum ex ejusdem synodi actis desumptum, et secundum canonem suae collectioni inseruerit, quae loca dein a Gratiano absque ulla mutatione, ac simul conjuncta in decretum recepta sunt D. 63. c. 2., triginta illa appendicis excerpta, non interrupta numerorum serie, cum illis conjunxit. Monuerat tamen ea tanquam appendicem adnecti ac minime concilii partem esse, quod hisce verbis expressit: *Hucusque de conciliis graecorum. Deinde sequuntur quaedam sententiae graecorum doctorum.* Singulis dein fragmentis auctoris nomen inscripsit. Gratianus vero hoc non animadvertens ac inde deceptus quod in synodo octava plurima SS. Patrum loca inserta, et ab ea confirmata sciret, fragmenta in tripartitam illata ejusdem synodi partem esse ratus, tanquam ex octava synodo desumpta affert.

Huiusmodi autem Gratiani error non aliunde potuit oriri nisi a nimia ac caeca quodammodo docilitate, qua nostram collectionem sibi sectandam proposuerat. Hinc etiam intelligitur, quare Gratianus in canone 9 concilii nicaeni, et in can. 14. conc. neocaes¹⁾ contra ipsorum canonum sententiam particulam *non* inseruerit, atque in

1) D. 81. c. 4. D. 93. c. 12. Textus habet: *Ἀπόστολοι ἱεροὶ ἐπίσκοποι οὐκ ἐπὶ τῶν καπνῶν, ἀλλ' ἐν τῷ μεγάλῳ εἶναι καὶ πάλαι κ. τ. λ.* Mansi T. II. p. 543. G. Beveregii Pseudectas. Canonum T. 1. p. 414. Oxonii 1672. in fol. Mirandum est, quod in nostra collectione et in Gratiani Decreto, ante correctorem Rom. recensionem habeatur: *quamvis, non magna sit civilis.* Idem occurrit in c. 9. Conc. Nicaeni. ubi καὶ ἐμολογησάμενοι αὐτῶν Mansi T. II. p. 671. Beveregius p. 60. vertitur: et cum confessi non fuissent.

can. 2. conc. nicaeni ²⁾ nec non in can. 15. conc. ancyran, ³⁾ *periclitabitur*, et *reddi pro praecipitabitur*, et *reddiderit*, quod in Dionysii versione habetur; aut *reddidisse*, uti apud Isidorum invenitur, posuerit. Mendae siquidem eadem in collectione tripartita habentur, ex qua Gratianus est illas mutuatus.

Sercenta alia hujusmodi exempla afferri possent; nos interim ea tantummodo loca notabimus, quae Gratianus directe et immediate ex collectione tripartita desumpsit, quaeque in tabulam quandam transtulimus, in qua adornanda naturalem Gratiani ordinem secuti sumus. Capitula vero omnia quae aut mutata aut propria retenta forma ex nostra collectione tum in panormiam tum in decretum, atque hinc dein in Gratiani decretum transierunt, hic omittimus. Ea enim indici inseremus, quem de universis, quibus Gratianus usus est fontibus elaboraturi sumus, in quo etiam singulis Gratiani capitulis tum fontes adnotabimus, ex quibus illa desumpsit, tum aliarum etiam collectionum loca, in quibus eadem capitula aut integra aut mutata conspiciuntur. Nec quidquam hic de graecorum conciliorum versione dicemus, quae cum et in collectione tripartita et in decreto gratiano cum aliis versionibus, genuina scilicet isidoriana non minus quam Pseudo-Isidoriana aliquando conveniat, aliquando ab illis discrepet, et versioni antiquae, quam fr. Ballerini typis ediderunt ⁴⁾ quam simillima esse videatur, peculiarem de gratianeae versionis origine et conditione quaestionem instituendam esse putavimus, de quo argumento in praenunciato opere diffusius agemus. Illic eodem modo quo id circa Gregorii noni decretalium codicem praestare conati sumus ⁵⁾, demonstrabimus, qua ratione totum Gratiani decretum elaboratum sit, ut inde pateat doctissimos quoque et in arte critica peritissimos viros, inter quos correctores Romani non ultimum locum occupant, Antonium nempe Augustinum, Baluzium et Berardum

2) Dist. 48. c. 1.

3) C. 12. q. 2. c. 42.

4) Vetus interpretatio latina canonum Nicaenorum, Sardicensium et Calcedonensium. Op. S. Leonis M. T. III. p. 572—622. Venetiis 1757. fol. Habetur apud Mansi Ampliss. Collect. T. VI. p. 1109—1130.

5) Accessio secunda in mea Commentatione de Romanorum Pontificum epistolarum decretalium antiquis collectionibus et de Gregorii IX. P. M. decretalium codice. p. 46—70. Lipsiae 1829 in 4. Vide Dissertationem primam.

suorum laborum finem inde potissimum non attingisse, quod jam inde ab exordio pravam fallacemque viam ingressi essent.

Quod ad indicem attinet, quem hic dabimus, monemus, nos singulis ex gratiano decreto citatis capitulis, verba initialia apposuisse, ne cum aliis commisceri possint. Collectionem tripartitam aliasque collectiones adjectis numeris, qui partes, titulos et libros significant, laudavimus. Primo loco collectionem tripartitam posuimus, quam dein aliae subsequuntur, prouti plus minusve ipsi respondent, quae sequentibus notis distinguuntur, scilicet: Burchardi decretum B., Ivonis panormia J., Pseudo-Ivonis decretum Ps. J., Anselmi collectio A., Reginonis opus R. Ex illis vero ut plurimum Burchardi decretum praecedat, ex quo alii, Pseudo-Ivo scilicet, Ivo, et Anselmus hauserunt. Adductis ex Anselmi collectione capitulis, non raro ea adscripsimus, quae in ejusdem recensione, in codice savigniano, de quo superius locuti sumus, extante, habentur. Codicem hunc hac nota distinximus: C. S. (codex savignianus.)

- D. 5. c. 2. *Si*.
I. 55. c. 70.
- D. 5. c. 3. 4.
I. 55. c. 71. 72.
- D. 6. c. 1. *Testamen-*
tum.
I. 55. c. 76.
- D. 9. c. 11. *Sana*.
II. 50. c. 27.
- D. 10. c. 5. *Imperium*.
I. 62. c. 70.
- D. 10. c. 6. *Scriptu-*
rae.
II. 14. c. 6.
- D. 11. c. 2. *Conse-*
quens.
I. 62. c. 14.
- D. 12. c. 13. *De*.
II. 42. c. 2.
- D. 14. c. 2. *Sicut*.
I. 43. c. 46.
- D. 18. c. 8. *De*.
I. 60. c. 5.
- D. 18. c. 9. *Episco-*
pus.
II. 18. c. 20.
- A. 7. c. 170.
- D. 18. c. 10. *Placuit*.
II. 19. c. 10.
- A. 7. c. 188.
- D. 18. c. 12. *Si*.
II. 24. c. 6.
- B. 1. c. 50.
- Ps.—I. 5. c. 160.
- D. 19. c. 8. *Secun-*
dum.
I. 47. c. 1. 2.
- Ps.—I. 1. c. 151.
- D. 20. c. 2. *Si*.
I. 62. c. 16.
- D. 21. c. 4. 5.
I. 62. c. 68. 69.
- D. 21. c. 8. *Submit-*
titur.
I. 62. c. 72.
- D. 22. c. 6. *Renovan-*
tes.
II. 11. c. 17.
- D. 23. c. 6. *Quamquam*.
II. 42. c. 5.
- A. 7. c. 88.
- D. 23. c. 9. *Eccle-*
siastica.
- II. 48. c. 1.
- D. 23. c. 12. *Praete-*
rea.
I. 62. c. 51.
- D. 23. c. 22. *Clerici*.
II. 28. c. 18.
- D. 23. c. 30. *Non*.
II. 28. c. 64.
- D. 23. c. 31. *Non*.
II. 45. c. 1.
- D. 23. c. 33. *Spon-*
sus.
II. 18. c. 12.
- J. Pan. 6. c. 20.
- Ps.—I. 8. c. 6.
- D. 24. c. 2. *Nullus*.
II. 17. c. 14.
- A. 7. c. 88.
- D. 24. c. 6. *Episcopus*.
II. 18. c. 21.
- D. 25. c. 5. *Illud*.
II. 17. c. 28.
- B. 1. c. 6.
- Ps.—I. 5. c. 60.
- A. 6. c. 64.
- D. 28. c. 1. *Nullum*.
I. 55. c. 60.
- D. 28. c. 6. *Astumi*.
II. 24. c. 2.
- D. 28. c. 10. *Quia*.
I. 55. c. 68.
- Ps.—I. 6. c. 42. 9.
- c. 126.
- D. 28. c. 11. *Si*.
II. 29. c. 12.
- D. 28. c. 13. *De*.
I. 54. c. 12.
- A. 6. c. 46.
- D. 37. c. 14. *Rela-*
tum.
I. 1. c. 25.
- D. 38. c. 1. 2.
II. 37. c. 6. 7.
- B. 1. c. 100.
- Ps.—I. 5. c. 202. 3.
- c. 127.
- I. 3. c. 23.
- A. 7. c. 144. 113.
- D. 38. c. 7. *Placuit*.
II. 17. c. 1.
- D. 40. c. 4. *Non*.
I. 55. c. 109.
- D. 40. c. 10. *Quaeli-*
- bet*.
- I. 55. c. 4.
- D. 41. c. 6. *Saepe*.
I. 55. c. 3.
- D. c. 7. *Episcopus*.
II. 18. c. 14.
- D. 42. c. 5. *Nulli*.
II. 17. c. 20. Reg. 1.
- c. 56.
- B. 3. c. 83.
- Ps.—I. 31. c. 74.
- D. 43. c. 3. *Nulli*.
II. 11. c. 4.
- D. 43. c. 4. *Ephesiis*.
I. 55. c. 59.
- D. 44. c. 4. *Clerici*.
II. 17. c. 17.
- B. 2. c. 130.
- Ps.—I. 6. c. 204.
- D. 44. c. 5. 6.
I. 55. c. 97. 98.
- D. 45. c. 83. *Qui*.
I. 55. c. 16.
- D. 45. c. 8. *Cum*.
II. 48. c. 2.
- D. 45. c. 18. *Sane*.
I. 2. c. 18.
- D. 47. c. 7. *Bonorum*.
I. 55. c. 5.
- D. 47. c. 9. *Quan-*
tumlibet.
II. 50. c. 37. 38.
- D. 50. c. 6. *De*.
I. 62. c. 64.
- D. 50. c. 7. *Si*.
II. 28. c. 48.
- D. 50. c. 36. *De*.
II. 34. c. 1.
- D. 50. c. 49. *Hi*.
I. 62. c. 21.
- D. 50. c. 57. *Is*.
II. 32. c. 4.
- D. 50. c. 60. *Illud*.
I. 36. c. 9.
- B. 19. c. 49.
- Ps.—I. 6. c. 54.
- A. 7. c. 20.
- D. 50. c. 61. *Si*.
I. 38. c. 19.
- A. 7. c. 13.
- D. 50. c. 65. *Confir-*
matum.
II. 19. c. 11.
- R. 1. c. 370.
- B. 19. c. 72.
- Ps.—I. 15. c. 85.
- D. 50. c. 69. *Hi*.
II. 24. c. 8.
- B. 19. c. 67.
- Ps.—I. 15. c. 81.
- D. 51. c. 4. 5.
II. 35. c. 4. 37. c. 53.
- D. 54. c. 13. *Manci-*
pia.
I. 55. c. 65.
- D. 54. c. 14. *Nulla*.
II. 36. c. 7.
- D. 54. c. 22. *Abbati*.
II. 14. c. 29.
- D. 54. c. 24. *Prohi-*
bendum.
II. 30. c. 16.
- D. 55. c. 2. *Nullus*.
II. 25. c. 1.
- D. 55. c. 5. *Hi*.
II. 24. c. 4.
- D. 58. c. 2. *Si*.
II. 19. c. 13.
- D. 61. c. 5. *Miramur*.
I. 43. c. 34.
- Ps.—I. 5. c. 105.
- D. 61. c. 8. *Status*-
mus.
I. 43. c. 35.
- Ps.—I. 5. c. 105.
- A. 6. c. 136.
- C. 8. 5. c. 92.
- D. 63. c. 2. *Hadria-*
nus.
II. 13. c. 2.
- A. 6. c. 23.
- C. 8. 5. c. 19. I. 3.
c. 8.
- Ps.—I. 5. c. 122.
- D. 63. c. 16. 17. 18.
I. 62. c. 10. 64. c. 7.
- D. 64. c. 6. *Quia*.
I. 46. c. 35.
- A. 6. c. 41.
- C. 8. 5. c. 25.
- D. 65. c. 8. *Si*.
II. 31. c. 4.
- D. 72. c. 3. *Placuit*.
II. 22. c. 6.
- D. 74. c. 5. *Episco-*
porum.

- II. 28. c. 21.
D. 77. c. 2. *Illud*.
I. 26. c. 2.
D. 77. c. 3. *Quicunque*.
I. 36. c. 10. 11.
Ps.—I. 6. c. 91. 92.
D. 77. c. 4. *Subdiaconus*.
II. 11. c. 6.
B. 2. c. 11.
Ps.—I. 6. c. 31. I. 3. c. 50.
D. 77. c. 9. *Monachos*.
D. 80. c. 5. *Non*.
II. 7. c. 29.
I. 46. c. 12.
D. 81. c. 1. *Decrevit*.
I. 31. c. 7.
D. 81. c. 2. 3.
I. 48. c. 6. 41. c. 6.
D. 81. c. 26. *In*.
II. 14. c. 15.
D. 81. c. 27. *Cum*.
II. 17. c. 10.
D. 82. c. 1. *Episcopus*.
II. 29. c. 11.
D. 82. c. 3. 4.
I. 36. c. 3. 4.
Ps.—I. 6. c. 50.
D. 84. 3. *Cum*.
II. 16. c. 1.
Dist. 31. c. 3.
J. 3. c. 93.
D. 84. c. 4. *Cum*.
II. 19. c. 3.
D. 32. c. 3. I. 2. c. 105.
D. 86. c. 23. *Si*.
I. 55. c. 15.
C. 15. q. 7. c. 2.
D. 87. c. 1. 2. 3. 4.
I. 46. c. 32. 40. 44. 53.
D. 88. c. 5. 6. 7.
II. 18. c. 17. 19. 16.
D. 89. c. 6. *Decenter*.
II. 41. c. 1.
D. 90. c. 5. *Si*.
II. 14. c. 23. 24.
B. 10. c. 62.
Ps.—I. 13. c. 63.
D. 93. c. 1. *Si*.
I. 18. c. 2.
Ps.—14. c. 22.
D. 95. c. 3. *Illud*.
I. 38. c. 5.
Ps.—I. 2. c. 75.
D. 96. c. 4. 5. 6. 7. 8.
I. 62. c. 73. 6. 7. 8. 29.
D. 97. c. 3. *Nobilissimus*.
I. 62. c. 31.
C. 1. q. 1. c. 18. *Ventum*.
I. 38. c. 12. 13.
Ps.—I. 6. c. 59. 60.
C. 1. q. 1. c. 51. *Hi*.
I. 43. c. 33.
A. 9. c. 38.
C. 8. 8. c. 23.
C. 1. q. 1. c. 85. *Significastis*.
I. 18. c. 4.
C. 1. q. 1. c. 93. *Necessesse*.
I. 55. c. 88.
C. 1. q. 1. c. 102. 103. 104.
II. 46. c. 4. 7. 30. c. 9.
C. 1. q. 2. c. 1. *Placuit*.
II. 46. c. 5.
B. 3. c. 37.
Ps.—I. 5. c. 42.
C. 1. q. 2. c. 110. *Clericis*.
II. 28. c. 34.
C. 1. q. 4. c. 1. 2.
II. 50. c. 31. 32.
C. 1. q. 4. c. 5. *Quia*.
I. 60. c. 18.
C. 1. q. 4. c. 7. *Indaei*.
II. 37. c. 20.
C. 1. q. 5. c. 2. *Eos*.
II. 50. c. 24.
C. 1. q. 7. c. 15. 16.
II. 24. c. 3. 4.
I. prolog. c. 24. 25.
C. 2. q. 1. c. 13. *Primmo*.
I. 31. c. 1.
I. 4. c. 112.
C. 2. q. 2. c. 3. *Nullus*.
I. 21. c. 3.
B. 1. c. 142.
Ps.—I. 5. c. 256.
I. 4. c. 49.
C. 2. q. 4. c. 11. *Placuit*.
II. 46. c. 8.
B. 2. c. 202.
Ps.—I. 6. c. 276.
C. 2. q. 5. c. 1. *Sacramentum*.
I. 19. c. 1.
B. 1. c. 193.
Ps.—I. 5. c. 308. 12. c. 74.
C. S. 10. c. 174.
C. 2. q. 5. c. 2. *Nos*.
I. 19. c. 1. §. 1.
Ps.—I. 12. c. 74.
C. 2. q. 5. c. 8. 9.
I. 55. c. 10. 11.
C. 2. q. 5. c. 10. *Manu dastis*.
III. 10. c. 10.
C. 2. q. 6. c. 3. *Omnis*.
I. 2. c. 8.
C. 2. q. 6. c. 9. *Placuit*.
I. 32. c. 6.
C. 2. q. 6. c. 12. *Qui*.
I. 52. c. 2.
A. 2. c. 20.
C. 2. q. 6. c. 14. *Qui*.
I. 43. c. 27.
C. 2. q. 6. c. 19. *Quisquis*.
II. 22. c. 11.
C. 2. q. 6. c. 39.
C. 2. q. 6. c. 21. *Si*.
I. 18. c. 9.
C. 2. q. 6. c. 35. *Placuit*.
II. 22. c. 10.
C. 11. q. 3. c. 34.
C. 2. q. 6. c. 38. *Statutum*.
II. 19. c. 1.
C. 2. q. 7. c. 4. *In*.
I. 32. c. 7.
C. 2. q. 7. c. 18. *Quaerendum*.
I. 14. c. 13.
B. 1. c. 171.
Ps.—I. 5. c. 289.
C. 2. q. 7. c. 20. *Si*.
II. 29. c. 4.
C. 2. q. 7. c. 31. *Secuti*.
II. 50. c. 15. 16.
C. 2. q. 7. c. 47. *Quapropter*.
I. 46. c. 19.
C. 2. q. 7. c. 52. *Criminationes*.
I. 32. c. 5.
I. 20. c. 1.
Ps.—I. 6. c. 326.
C. 2. q. 8. c. 4. *Qui*.
I. 42. c. 4.
B. 16. c. 3.
A. 11. c. 81.
Ps.—I. 6. c. 324.
I. 18. c. 12.
C. 3. q. 2. c. 3. *Oportet*.
I. 64. c. 2.
C. 3. q. 4. c. 1. *Alieni*.
I. 7. c. 3.
A. 3. c. 65.
C. S. 12. c. 9.
I. 4. c. 88.
C. 3. q. 4. c. 3. *Si*.
I. 8. c. 2.
A. 3. c. 4.
C. S. 12. c. 4.
C. 3. q. 5. c. 15. *Placuit*.
I. 62. c. 63. 64.
C. 3. q. 6. c. 5. *Accusatus*.
I. 22. c. 2.
B. 1. c. 176.
Ps.—I. 5. c. 4. 244. 257.
I. 4. c. 125.
C. 3. q. 6. c. 8. *Multum*.
I. 43. c. 20.
C. 3. q. 6. c. 10. *Haec*.
I. 62. c. 58.
C. 3. q. 6. c. 11. *Irri tam*.
I. 24. c. 3.
C. 3. q. 6. c. 12. *Pe-regrina*.
I. 42. c. 2.
B. 1. c. 147.

- I. 46. e. 19.
B. 3. e. 137.
I. 2. e. 7.
Ps.—I. 3. e. 303.
C. 12. q. 2. e. 52. *Statuimus*.
II. 28. e. 20.
C. 12. q. 2. e. 34. *E piscopus*.
II. 28. e. 31.
C. 12. q. 2. e. 38. *Haec*.
II. 34. e. 11.
C. 12. q. 2. e. 40. *Sl*.
II. 44. e. 2.
Ps.—I. 3. e. 156.
C. 11. q. 1. e. 25.
C. 12. q. 2. e. 41. *Ababates*.
II. 44. e. 1.
C. 12. q. 2. e. 48. *Non*.
II. 11. e. 16.
C. 12. q. 2. e. 53—54.
II. 28. e. 43. 44.
Ps.—I. 3. e. 160.
C. 12. q. 2. e. 62. *Octava*.
II. 49. e. 5.
C. 12. q. 2. e. 65. *De*.
II. 36. e. 2.
C. 12. q. 2. e. 64. 66.
II. 38. e. 4.
II. 37. e. 14.
C. 12. q. 3. e. 1. *Placuit*.
II. 17. e. 30.
B. 3. e. 120.
Ps.—I. 3. e. 96.
I. 2. e. 52.
C. 12. q. 4. e. 1. *Sacerdotes*.
II. 40. e. 1.
C. 12. q. 3. e. 2.
Ps.—I. 3. e. 169.
C. 12. q. 2. e. 74.
II. 40. e. 2.
Ps.—I. 3. e. 170.
C. 12. q. 3. e. 4.
II. 40. e. 3.
Ps.—I. 3. e. 171.
C. 12. q. 4. e. 2. *Quicunque*.
II. 48. e. 5.
C. 12. q. 5. e. 6. *Sicubi*.
II. 31. e. 9.
C. 13. q. 2. e. 28. *Qui*.
II. 36. e. 12.
C. 14. q. 1. e. 1. *Epi scopus*.
II. 18. e. 18.
C. 15. q. 2. e. un.
II. 31. e. 7.
C. 8. 11. e. 82.
C. 15. q. 7. e. 3. *Sl*.
II. 15. e. 3.
C. 16. q. 1. e. 15. *Consideratio*.
I. 46. o. 45.
C. 16. q. 1. e. 34. 35.
II. 34. e. 3; 51. e. 8.
C. 16. q. 3. e. 8. *Placuit*.
I. 46. e. 23.
A. 4. e. 31.
C. 8. 3. e. 40.
C. 16. q. 3. e. 13. *Prima*.
II. 49. e. 1.
C. 16. q. 3. e. 17. *Nemo*.
I. 63. e. 4.
C. 16. q. 6. e. 2. *Placuit*.
II. 22. e. 9.
B. 1. e. 70.
Ps.—I. 5. e. 177.
C. 16. q. 7. e. 23. 24.
I. 48. e. 13. 14.
C. 16. q. 7. e. 30. *Quicunque*.
II. 37. e. 15.
C. 17. q. 1. e. 5. *Ananias*.
I. 55. e. 21.
C. 17. q. 4. e. 18. *Qui rapit*.
I. 2. e. 5.
C. 17. q. 4. e. 22. *Sl*.
II. 50. e. 20.
C. 17. q. 4. e. 35. *Desinivit*.
II. 43. e. 3.
Ps.—I. 2. e. 78. 3.
c. 121.
C. 18. q. 2. e. 9. *Nul lam*.
I. 54. e. 17.
A. 7. e. 194.
C. 18. q. 2. e. 24. *Un*
decima.
II. 49. e. 6.
C. 20. q. 1. e. 1. *Firma*.
II. 14. e. 17.
C. 20. q. 1. e. 4. *Quicunque*.
II. 50. e. 1.
C. 20. q. 1. e. 16. *Fi dua*.
II. 41. e. 2.
C. 20. q. 1. e. 22. *Ju venculus*.
I. 55. e. 91.
C. 20. q. 2. e. 1.
II. 41. e. 3.
I. 3. e. 186.
B. 8. e. 1.
Ps.—I. 7. e. 27.
C. 20. q. 2. e. 4. *Operet*.
II. 14. e. 17.
C. 21. q. 1. e. 1. *Clericus*.
II. 12. e. 12.
C. 21. q. 1. e. 3. *Qui*.
I. 60. e. 6.
C. 21. q. 2. e. 1. *Quoniam*.
II. 21. e. 7.
C. 21. q. 2. e. 2. *Placuit*.
II. 49. e. 2.
C. 21. q. 4. e. 2. *Nul lus*.
II. 11. e. 12.
C. 21. q. 5. e. 1. *Placuit*.
II. 28. e. 7.
C. 21. q. 5. e. 3. *Si*.
II. 19. e. 2.
C. 22. q. 2. e. 11.
II. 50. e. 28.
C. 22. q. 2. e. 13. *Nas*.
III. 22. e. 26.
Ps.—I. 12. e. 44.
C. 22. q. 4. e. 11. *Qui*.
II. 34. e. 6.
C. 22. q. 4. e. 29. *Sl*.
II. 14. e. 16.
C. 23. q. 3. e. 10. *Ab*.
II. 19. e. 9.
C. 23. q. 4. e. 10. *Quam*.
II. 50. e. 33.
C. 23. q. 4. e. 29. *Sl*.
I. 46. e. 55.
C. 23. q. 4. e. 41. *Non*.
II. 50. e. 30.
C. 23. q. 5. e. 21. *Res*.
I. 43. e. 3.
C. 23. q. 6. e. 3. *Vi des*.
II. 50. e. 34.
C. 23. q. 6. e. 4. *Jam*.
I. 55. e. 90.
C. 23. q. 7. e. 4. *Quem admodum*.
II. 50. e. 36.
C. 23. q. 8. e. 30. *His*.
II. 42. e. 6.
B. 1. e. 201.
Ps.—I. 5. e. 315.
C. 24. q. 1. e. 2. *Ma jores*.
I. 46. e. 5.
C. 24. q. 1. e. 24. *Omnis*.
II. 50. e. 13. 14.
C. 24. q. 1. e. 37. *Mi ramur*.
I. 62. e. 67.
C. 24. q. 2. e. 2. *Legatur*.
I. 40. e. 2.
A. 11. e. 7.
C. 8. 10. e. 7.
C. 24. q. 3. e. 15. *De*.
I. 55. e. 63.
C. 25. q. 1. e. 8. *Omnis*.
I. 28. e. 2.
A. 3. e. 87.
C. 8. 12. e. 55.
Ps.—I. 16. e. 9.
C. 25. q. 1. e. 9. *Tri na*.
I. 49. e. 2.
C. 25. q. 1. e. 13. 15.
I. 55. e. 34. 104.
C. 25. q. 2. e. 4. *Si*.
I. 55. e. 7.
C. 25. q. 2. e. 6. *Scer vatis*.
I. 49. e. 1.
C. 25. q. 2. e. 23. *De nunciamus*.
I. 45. e. 2.
A. 6. e. 65.
Dist. 74. e. 7.
C. 26. q. 2. e. 7. *Insti*

- tutionis.*
 III. 21. c. 13.
 B. 10. c. 41.
 Ps.—I. 11. c. 66.
 C. 26. q. 5. c. 8. *Per-*
venit.
 I. 55. c. 84.
 C. 26. q. 6. c. 1. *Si.*
 II. 16. c. 2.
 C. 26. q. 6. c. 3. *Pre-*
byter.
 II. 18. c. 41. 42.
 C. 26. q. 6. c. 10. *Mit.*
 I. 43. c. 38. 39.
 B. 18. c. 4.
 Ps.—I. 15. c. 29.
 C. 26. q. 6. c. 13. *A-*
gnosimus.
 I. 41. c. 1.
 B. 18. c. 22.
 Ps.—I. 15. c. 44. 28.
 C. 26. q. 7. c. 2. *Tem-*
pore.
 I. 43. c. 32.
 B. 3. c. 48.
 Ps.—I. 1. c. 242.
 C. 26. q. 7. c. 3. *De.*
 I. 61. c. 53.
 C. 26. q. 7. c. 5. *Poe-*
nitentibus.
 II. 17. c. 21.
 R. 1. c. 301.
 B. 19. c. 40.
 Ps.—I. 15. c. 3.
 C. 26. q. 7. c. 7. 8. 9.
 10. 11.
 II. 14. c. 9—13.
 C. 27. q. 1. c. 6.
 II. 30. c. 5.
 C. 27. q. 1. c. 15. *Per-*
venit.
 I. 55. c. 84.
 C. 27. q. 1. c. 35. *Fi-*
ducitatis.
 II. 26. c. 11.
 B. 8. c. 43.
 I. 3. c. 201.
 Ps.—I. 7. c. 61.
 C. 27. q. 2. c. 22.
 II. 14. c. 22.
 B. 9. c. 45.
 Ps.—I. 8. c. 183.
 C. 30. q. 3. c. 4. *Su-*
per.
 II. 50. c. 23.
 C. 30. q. 4. c. 6. *Quod.*
 II. 50. c. 24.
 C. 31. q. 1. c. 7. *Si.*
 II. 30. c. 13.
 C. 32. q. 2. c. 11. *An-*
cillam.
 I. 43. c. 11.
 C. 32. q. 3. *De poeni-*
tentia.
 D. 1. c. 89. *Quamvis.*
 I. 43. c. 42.
 D. 2. c. 1. *Si.*
 II. 14. c. 14.
 D. 7. c. 1. *Nemo.*
 I. 43. c. 11.
 C. 32. q. 2. c. 11.
 C. 32. q. 7. c. 5. *Pla-*
cuit.
 II. 12. c. 7.
 B. 9. c. 64.
 Ps.—I. 8. c. 200. A.
 10. c. 15. R. 2. c. 104.
 C. 33. q. 2. c. 13. *Au-*
divimus.
 I. 60. c. 11. 12.
 C. 33. q. 2. c. 16. *Si.*
 I. 62. c. 22.
 C. 33. q. 2. c. 17. *Si.*
 I. 62. c. 23.
 J. Pau. 7. c. 64.
 Ps.—I. 1. c. 138. 9.
 c. 36.
 C. 33. q. 2. c. 19. *An-*
tiqui.
 II. 38. c. 3.
 C. 35. q. 2. et. 3. c.
 8. *De.*
 II. 28. c. 59.
 C. 35. q. 9. c. 2. *Loc.*
I.
 I. 64. c. 1.
 C. 35. q. 9. c. 3. *Quod.*
 I. 44. c. un.
 A. 6. c. 154.
 C. 35. q. 9. c. 8. *Gre-*
gorius.
 I. 56. c. 2.
 I. 61. c. 2.
 B. 1. c. 233.
 C. 36. q. 2. c. 2. *Re-*
ptiores.
 I. 48. c. 21.
 R. 2. c. 162.
 A. 10. c. 58.
 Dr Consecratione. D. 1.
 c. 10. *Si.*
 II. 46. c. 6.
 D. 1. c. 14. *Hic.*
 I. 1. c. 21.
 B. 3. c. 57.
 Ps.—I. 3. c. 62.
 D. 1. c. 52. *Altaria.*
 II. 28. c. 12.
 D. 1. c. 34. *Clericus.*
 II. 11. c. 14.
 D. 1. c. 47. *Jacobus.*
 II. 11. c. 15.
 D. 1. c. 54. *De.*
 II. 37. c. 1.
 D. 1. c. 64. *Missas.*
 II. 28. c. 45.
 D. 1. c. 75. *De.*
 I. 38. c. 2.
 D. 2. c. 6. *Didicimus.*
 II. 11. c. 13.
 D. 2. c. 9. *Pacem.*
 I. 38. c. 1.
 D. 2. c. 25. *Timorem.*
 II. 14. c. 8.
 D. 2. c. 26. *Et.*
 III. 3. c. 8.
 D. 2. c. 35. *Quia.*
 II. 14. c. 32.
 D. 2. c. 96. *Scenicis.*
 II. 17. c. 25.
 B. 4. c. 36.
 Ps.—I. c. 230.
 D. 3. c. 11. *De.*
 I. 60. c. 7.
 D. 3. c. 15. *Ne.*
 III. 33. c. 1.
 D. 3. c. 22. *Celebria-*
tem.
 I. 12. c. 1.
 B. 4. c. 3.
 Ps.—I. 1. c. 198. 4. c. 4.
 D. 3. c. 25. *Placuit.*
 II. 46. c. 9.
 D. 4. c. 12. *Duo.*
 I. 43. c. 4.
 B. 4. c. 2.
 Ps.—I. 1. c. 197. 59.
 D. 4. c. 30. *Si.*
 I. 54. c. 3.
 Ps.—I. 1. c. 161.
 I. 1. c. 90.
 D. 4. c. 52. *Duos.*
 I. 57. c. 3.
 D. 4. c. 99. *De.*
 II. 23. c. 3.
 D. 4. c. 111. *Placuit.*
 II. 19. c. 6.
 I. 1. c. 93.
 Ps.—I. 1. c. 147.
 B. 4. c. 45.
 Ps.—I. 1. c. 259.
 D. 4. c. 125. *Nullus.*
 II. 26. c. 1.
 R. 1. c. 78.
 B. 4. c. 73.
 Ps.—I. 1. c. 267.
 D. 4. c. 152. *Placuit.*
 II. 22. c. 1.
 D. 4. c. 153. *Placuit.*
 II. 22. c. 2.
 B. 4. c. 34.
 Ps.—I. 1. c. 228.
 D. 4. c. 154. 155. 156.
 II. 22. c. 3—5.
 D. 5. c. 1. *Omnes.*
 I. 13. c. 5.
 A. 9. c. 30.
 C. 8. c. 17.
 I. 1. c. 113.
 Ps.—I. 1. c. 296.
 B. 4. c. 60.
 Ps.—I. 1. c. 260.
 D. 5. c. 2. *Spiritus.*
 I. 31. c. 2.
 A. 10. c. 31.
 D. 5. c. 3. *Convenit.*
 II. 28. c. 28.
 D. 5. c. 9. *De.*
 I. 57. c. 6.
 D. 5. c. 32. *Carnem*
 II. 50. c. 11.
 D. 5. c. 38. *Fucari.*
 II. 50. c. 39.
 D. 5. c. 39. *De.*
 II. 9. c. un.
 D. 5. c. 40. *Salvator.*
 II. 14. c. 31.

APPENDIX DOCUMENTORUM.

Ad edenda ea documenta, quae in praesenti appendice exhibentur, doctorum virorum Baluzii, Constantii, Mabillonii, Ballerinorum et Zachariae exemplo permotus sum. Cum enim mihi, ut quondam illis, in pervolvendis antiquis canonum collectionibus plura occurrerent; quae hucusque nondum publici juris facta sunt, praecipua seligenda atque ex prae caeteris typis evulganda esse censui, quae ad promovenda historiae studia aliquid conferre possent. Huc imprimis Eugenii III. epistolae pertinent (n. 17-22), quae in codice ms. vindobonensi (jus can. N. 91. n. 4.) Hildeberti turonensis canonum collectioni adscriptae sunt. Hisce porro epistolis illi Boemiae historiae periodo magnum lumen affertur, quae hucusque tantis tenebris obvoluta erat, ut neque iis penitus dissipari potuerint, quae in chronico Hradicensi, nuper edito ¹⁾ ad annum 1140, 1142, 1147, continentur. In hac eadem collectione fragmentum, quod ex Stephani V decreto de eligendo pontifice, (n. 13.) cujus Leo ostiensis mentionem fecit ²⁾, excerptum est, insertum habetur (P. 3. c. 1. §. 1.). Litterae dein encyclicae suavitatis et apostolici zeli plena, a cardinalibus, qui ab Alexandri III. partibus steterunt, de ejusdem pontificis electione ad universam ecclesiam directae ³⁾ quas codex londinensis 9 B. XII. exhibet, tum ob styli sublimitatem, tum ob rerum, quae in illis narrantur novitatem maximi faciendae sunt. Leonis IX epistola (num. 2.), quae in bibliothecae cottonianae londinensis codice (Claudius. C. VI) extat, lacunam, quam viri docti in concilio moguntiaci a. 1049 detegerant, feliciter explet. ⁴⁾ Zosimi vero

1) Annales litterariae Vindobonenses num. XLVIII. p. 45. sq. Cf. Vincent. Prag. ad an. 1146. apud Dubner Monumenta hist. Bohemiae T. 1. p. 252.

2) Lib. 2. c. 100. Chron. apud Muratori S. Rer. Ital. T. IV. p. 421. Mansi Amplias. Collect. Concil. T. XIX. p. 861. sq.

3) Confer ejusdem Pontificis epistolam ad Bononienses apud Baronium ad an. 1157. §. 35. p. 133. T. XIX. ad Mansi, Lucae 1775. in fol. ibique Pagi. Mansi Amplias. Coll. T. XXI. p. 868.

4) Conf. de hoc Concilio Mansi T. XIX. p. 749. et I. Hartzheim; Concil. Germ. T. III. p. 112. sq.

epistola (n. 1.) ad Simplicium episcopum viennensem data concilium taurinense respicit , quod Mansi anno 397 ⁵⁾ , Labatius vero majori jure anno 407. celebratum fuisse asserunt.

Nicolai demum II Alexandri II et Urbani II epistolae , quas ex biblioth. cotton. Londin. codice (Claudius E. V.) exscripsi , nec non illae aliae , quae in codice vindobonensi (jus can. v. 39. et n. 25. in fol.) exstant non minoris momenti esse dignoscuntur.

5) Mansi Coll. T. III. p. 560. Labbat. Collect. nova Concilior. Galliae T. I. p. 354.
Confer annalistam cosevum apud Mermet aîné: Histoire de la ville de Vienne durant l'époque gauloise et la domination romaine dans l'Allobrogie p. 477. Paris 1828. in 8.

I.

Zosimus Simplicio viennensi episcopo.

Relatum est nobis qualiter in taurinensi synodo causas tuas dioecesis persecutus fueris, et licet arelatensi episcopo antequam legatus tuus venisset, propter reverentiam s. Trophimi jus et pontificium super tres provincias habere scripserimus, tamen si ita est, ut scripta tua nobis missa continent, interim usque dum lucidius causa ventiletur, potestatem antiquam tibi manere permittimus et ut in taurinensi gravissimorum episcoporum synodo pacis consilio decretum est, viciniores tibi intra provinciam civitates vindices, donec plenius rei ordinem caritas apostolica prosequatur. Lazarum episcopum indebite criminatorem fratribus ordinatam scias nostro iudicio esse damnandum.

II.

Gelasius Joanni spoletano episcopo.

Olibula religiosa foemina flebili nobis petitione suggestit se a sororibus fuisse nudatam, quae parentum substantiam solas sibi contempta ejus solitudine divisere, maritorum suorum suffultae praesidio; et quia interest officii tui, ut hujusmodi personas, quae in proposito devotae mentis integritate perdurant, congrua defensione tuearis, frater karissime, quidquid in supradictae foeminae negotio petatur impende, ne patiaris eam a suis sororibus aut ab earum conjugibus aliqua oppressione laborare, ut recepta de parentum substantia portione debita deo possit quiete mente servire.

III.

Gelasius P. Joanni illustri.

De sacra tibi communione rescripsimus, ut si tua sublimitas sicut te facere pro tua id salute convenient est, fidem catholicam desiderat custodire, eutychianae pestis vel eidem communianitium aut eorum qui talium student nomina recitare non ambigus foedera declinanda, sed ubique professionem communionemque reperiis, ab his contagiis expeditus nullum cum perditionis eorumque complicibus velis miscere consortium.

VI.

Pelagius P. Gaudenzio episcopo wulterano s).

Admonemus ut eos, qui nefandis ausibus christiani populi filios ad sectandam suam haeresin

s) Cf. Dist. 4. c. 82. de consecrat.

violare non desinant, legitima severitate per publicos eorum locorum iudices facias, in quantum valueris, per te percellis, ut eo scilicet metu ab huiusmodi scelere conquiescant.

V.

Pelagius P. Subaudo episcopo aureliano.

Admirati sumus, quod illius sacerdoti regionis totius sanctissimae retro consuetudinis obli-
ti, et custoditam semper eum apostolica aede unitatem rumoribus cooperit atque fallacii assen-
sive, nec recordari voluerint, quanta inter se pace unito spiritu galliarum episcopi atque apo-
stolicae sedis permanserint successores. Sed nec illud attendentes omnimodis quanti semper periculi
fuerit a beati Petri quicquam sede fuisse divisam. Admonemus autem fraternitatem vestram et
per vos illic deo propiciante universam provinciam, ut se catholicae restituent unitati, ut apo-
stolicae sedi donato sibi universo orbe contraire non audeant. Quamvis enim ad vos in ipsis sta-
tim ordinationis nostrae principiis fidem meam propria manu subscriptam direxerim, in qua nihil
me contra quatuor venerabiles synodos vel facisse vel facienti consentisse signavi, paratus sum
secundum apostoli sententiam omni persecuti me rationem reddere et scandalorum causas auferre,
si auditam veritatem sequi qui consuluerit non detraxerit. Quis autem nobis de eo quod illic fieri
comperimus redditurus est rationem, vel in quibus cenonibus invenitur, ut uno eodem die laicus
homo et clericus et acolitus et subdiaconus et diaconus et presbyter et episcopus fiat, qui ante
unam horam non dicam domui suae laicus sed uxori etiam suae forsitan conjunctus extiterat? Hor-
tor autem atque moneo, ut si qua sunt talia, emendare studeatis.

VI.

Pelagius P. Prisco episcopo capuano.

Erenit modo, ut scelus a te factum endiremus. Quid enim gravius ab aliquo committi po-
tuit, quam quod tu fecisti, ut refugientem mulierem ad ecclesiam Dei et clementem, quia ad
propositum suum, unde infeliciter discesserat, reverti vallet, tu eam in manus ejus tradidisti,
qui et nobis lra de ipsa pejuravit et qui non reveritus est iudicium Dei, ut illam, quae Deo
consecrata fuerat, suae luxuriae desideret servire. Et quamvis alia, quae de te frequenter dicta
sunt, pertulerimus, illud ferre nullatenus possumus; et idcirco ex opere filium nostrum *Mennan-*
tium diaconum sedis nostrae statim illum compulimas, ut nisi recollecta et ecclesiae reddite vel
ad nos directa fuerit, non dicam a sacerdotio, sed ab ipsa etiam te comunione suspendat. Festi-
nus ergo, quomodo nosti, at quibus nosti modis, ut scelus tuum et tam greve facinus emendes,
quod donec facies, ab officio te tuo jubemus esse remotum.

VII.

Pelagius P. Joanni comiti 1).

Benedicimus misericordiam Dei, qui necessario tempore sicut vere providus pastor vestram
excellentiem rei publicae voluit praeesse negotiis, per quam non tantum laicorum hominum com-
primebantur excessus, verum etiam dividendum se ab ecclesiae sacerdotum colligerentur scismata.

Cf. c. 25. q. 2. c. 16.

VIII.

Pelagius P. Joanni magistro militum.

Paterno vos salutantes affectu petimus, ut si praedictae catholicae paci intenditis, *Paulinum* forosimproniensem episcopum ad nos sub digna custodia dirigatis. Satis enim turpe est ut se vestram vivacitatem illie devotione posita gloriatur et sic comprimi a vobis nec detineri posse suam superbiam jactet. Nolite ergo multam et in vestris prorumpentem injuriis contumaciam vagari permittere. Sed praefatus pseudoeписcopum vestrorum hominum sollicitudine detentum ad nos, sicut dictum est, dirigere festinate, quatinus vestrae excellentiae labore locis illis, de quibus talis pestis evulsa fuerit, pax catholicae ecclesiae reformetur et debitam superba vox a canonibus possit sustinere vindictam. Nihil autem de labore hominum vestrorum, qui eum vel tenere vel adducere potuerint, cogitatis, quia quavis vestrae mercedis alter fructus sit, quem reddi vobis a domino postulamus, tamen is per quem ad nos deductus fuerit, dignam pro labore suo recipiet Deo propitiante mercedem.

IX.

Pelagius P. Valeriano patricio.

Omnino admonemus filium vestrum patricium Joannem, ne illis, vel si voluerint, communi-ent, qui ab universali ecclesia et ab apostolicis sedibus separati sunt. Illud autem est, quod et a vobis et ab illo poscimus et nunc iterum postulamus, ut et istam *Paulinum* pseudo-episcopum, et illum *mediolanensem episcopum* ad clementissimum principem sub digna custodia dirigatis, et ut iste, qui episcopus nullatenus esse potest, quia contra omnem canonicam consuetudinem factus est, alios ultra non perdat, et ille qui contra morem antiquum eum ordinare praesumpsit, debitae canonibus viadictae subiaceat.

X.

Pelagius P. Cilticio episcopo constantinopolitano.

Vix illustris Theotistus verbo dixit: fraternitatem tuam aliqua sanctuaria a nobis beati Petri apostoli magnopere postulare. Prout possibile fuit desiderio tuo nos satisfacisse signamus. Direximus siquidem tibi per praedictum illustrem virum linaturam de catenis beati Petri, ut a te jam ubi volueris inclusae debita veneratione serventur. Sed et tunicam unam in interiori parte sepulcri beati Petri apostoli posuimus per continuum triduum ibi etiam fecimus permanere, et ad te pariter direximus, ut sive etiam pro reliquiis vel pro benedictione habere volueris, habeas, nihilominus potestatem habiturus pariter et memoriam nominis nostri ad intercedendum semper pro nobis ad dominum

XI.

Leo episcopus s. s. d. omnibus sanctae ecclesiae filiis tam praesentibus quam futuris.

Gratias agentes Deo et domino Jesu Christo, qui medioeritatem nostram nullis meritis ful-
tati ad apostolicae tamen sedis culmen erexit et synodilibus decretis de corpore sacrae christia-

nitatis, cui ipse caput est, aliqua inconvenientia et etiam nocentia emputare concessit, per hanc nostrae praepositionis peginam innotescimus eorum aliquae, quae gessimus in synodo maguntina, in qua nobis concedit prudentissima filii nostri *Henrici II. romanorum imperatoris majestas*, multorumque fratrum et coepiscoporum nostrorum nec non abbatum reverenda sanctitas, honestorum clericorum atque laicorum religiosorum praesente non parva multitudo. Damata enim symoniacae haeresi etque radicibus extirpata, cum de divinis officiis et sacris ordinibus diversa emergenter negotia, ecce quidam *Bertaldus* nomine coram se protulit seque archiepiscopum Vesonicae esse clamavit, etque de re querimoniae se velle facere, quia nautis jam auctis esset consecratus nec receptus, inimo alius sedem suam invasione possideret. Quo dicto rogans sibi clem causidicum fratrem nostrum *coloniensem archiepiscopum Lermoennum* laudante synodo nobisque annuentibus assecutus est. Qui sumens causam ejus dicendum a rege *Burgundionum Rodolfo* exorsus est, cui idem *Bertaldus* famulabatur indubitamque subjectionem impenlebet, cum fure contigit, Hectores archiepiscopum vesonicensem a corporis vinculis absolvi ejus cathedram remanere vacuum. *Benefacio* vero regis idem *Bertaldus* dictante causidico suo professus est, investituram se ejusdem archiepiscopatus accepisse, etque rege praecipiente a suffraganeis episcopis consecratum fuisse et in sede episcopali sedisse et etiam ordinationes fecisse, sed contradicente sibi episcopatum quodam comite *Wilhelmo*, postea expulsum e Walterio antecessore Hugonis ejusdem sedis archiepiscopi, qui etiam nostrae synodo intererat, contra quem de sua sede clamabat. Dicebat etiam quod post expulsiorem suam a romano pontifice pallium cum privilegio acceperit ac suscepti honoris confirmationem; cui quaerimoniam ipsum Hugonem archiepiscopum iustissimè respondere, qui etiam nostra indulgentia *Bravensium archiepiscopum Albertum* in suum suscepit causidicum. Quo dictante taliter obiecta coepit repellere, quod eidem Bertaldo sedem, quam requirebat, nec ipse abstulerit, nec antecessor suus, quia nunquam in sedem ascendisset, nunquam ibi quicquam episcopalter egisset, pro eo quod nec clericus nec populus eum elegerit, nec ab eis receptus est, sed omni contradictione repulsus, quia magnam pecuniam, ut episcopus fieret, regi dedisset, et quia contra ius loci fecisset, qui semper electionem sui episcopi ipse habuisset. Sed vero in eadem ecclesia cum officio cantoris fungeretur, mortuo antecessore suo, memoravit a clero et populo electum et etiam invite abstractum et cum jam in episcopatu XVIII annum duceret, nunquam se amplius quicquam calumnia ab eodem Bertaldo perpassum in aliquae synodo, cum jam multis interfuisset, sed nec etiam aliquis super hac re verbum alicubi contra se fuisse prolatum, cum quiete pastorale officium sumpisset et quiete tunc usque administrasset. Requisitus est autem a synodo ipse Bertaldus, si quid proposuisset evidentibus testimoniis probare potuisset, quod scilicet in sede sederit ibique ordinationes fecerit, super hoc etiam quod electus esset a filiis ecclesiae, quod canones praecipiant fieri debere. Quid plura? Consilium petiit, concessimus. Reversus, quae proposuit, cum probare non posset, interrogavimus a sancta synodo quid super hoc decerni debuisset. Itaque pari consensu et communi consulto prolatis sanctorum canonum sententiis decrevit sancta synodus, eundem Bertaldum e filiis ecclesiae non electum, non receptum, non pro pastore habitum, sed semper repudiatum, semper repulsam iniuriis dari non potuisse, nec deluisse ideoque perpetua taciturnitate ab huiusmodi quaerimonia debere cessare, Hugonem vero archiepiscopum a clero et populo expetitur, electum, sedem tanto tempore tranquillè possidentem, nulla unquam calumnia ab eodem Bertaldo inquistandum perpetua pace debere eundem episcopatum possidere, quia illa pastor esset, qui per hostium intraret, qui vero aliunde fur et latro. Quam sententiam justam et canonicè prolatam nostra et apostolica auctoritas roboravit, laudante dulcissimo filio nostro pronomine Augusto, cunctoque, qui aderat, clero et populo. Placuit etiam universae synodo nostro apostolico tutamine eundem Hugonem archiepiscopum muniri debere, imposito nostrae auctoritatis anathemate, ne unquam deinceps liceret Bertaldo aliquam calumnia in-

ferre tam ipsi archiepiscopo, tam etiam ejus vesonticensi ecclesiae; quod et fecimus, proprio ore vinodo respondente fiat. Quapropter dignum duximus tam ad hujus rei memoriam futuro tempore habendam, quam ad exemplum posteris dandum omnia sicut promissa sunt, scribenda esse. Quibus ita terminatis una cum episcopali officio etiam archiepiscopalia insignia eidem Hugoni archiepiscopo per hanc paginam concedimus et confirmamus, erucem videlicet et pallium et quicquid antecessores ejus ab antecessoribus nostris constat promeruisse, ut qui pollet meritorum laudabili dignitate, tam in virtute scientiae quam in morum honestate, polleat etiam ornamentorum pulchritudine in omni archiepiscopali eulminis plenitudine, semperque memine in exteriori decore interiorum decorem procurare, ut forma facti dominici gregis exemplum boni operis de se praebeat suis, virtutem pontificatus simul cum nomine habens, pontem se faciens et pro se populum Dei ad eum transmittens. Hanc vero paginam, ut omne quod legitur certius hebeatur, propriae manus subscriptionis et ipsi corroboravimus et angusta manu coepiscoporumque nostrorum, qui ibi effuerant, propriis subscriptionibus confirmari jussimus ad laudem Dei et domini nostri Jesu Christi.

Henricus Dei gratia secundus romanorum imperator Augustus,	Hebrenardus trevirens. archieps.
Johannes Portuensis episcopus.	Adalbero metens. eps.
Hic duo romeni.	Hecscelo strasburgens. eps.
Bardo magontinensis archiep.	Henricus augustens. eps.
Burchardus alvestedensis eps.	Ascelinus havenbergens. eps.
Albertus spragens. eps.	Stephanus antiquae urbis eps.
Ruod paderbrunnens. eps.	Ascelinus oldimensens. eps.
Sibico spirens. eps.	Balduinus salsburgens. archieps.
Gebeardus astetens. eps.	Gebeardus ratiponens. eps.
Arnulfus wormeciens. eps.	Nixo frisigiens. eps.
Adalbero wiziburgens. eps.	Duo episcopi leuticorum.
Theodericus constannens. eps.	Theodericus verdunens. eps.
Herimannus de castello felicitatis eps.	Hunfredus magdeburgens. eps.
Herimennus coloniens. archiep.	Bruno smannens. eps.
Benno trajectens. eps.	Urnaldus maresburgens. eps.
Bruno mindens. eps.	Tancoardus brandeniburgensis eps.
Albericus osenbrungens. eps.	Elbo nuenburgens. eps.
Robertus munigardavordensis eps.	Albertus hremens. archieps.
Tetuinus leodicens. eps.	Walo iburgens. donorum eps.
Hugo crisopolitans archieps.	Tetainus concordiens. eps. de Aquileja.
Theodericus bisiliens. eps.	

Actum XIV. kal. Novemb. per manus Petri diaconi, bibliothecarii et cancellarii sanctae apostolicae sedis anno Domini Leonis pepce primo indictione tertie.

XII.

Decretum Stephani P. P.

Quascunque romana ecclesia, cui auctore Deo praesidemus, a plurimis petitur violentias pontifice obeunte, quae ob hoc inferuntur quia absque imperiali notitia et sanctorum legatorum praesentia pontificis fit consecratio, nec non canonico ritu et consuetudine ab imperatore directi intersunt nuntii, qui scandale vetant fieri, volumus, ut cum instituendus est pontifex, conve-

nientibus episcopis et universo clero eligatur ex praesente senatu et populo, qui ordinandus est et sic aelectus ab omnibus praesentibus legatis imperialibus consecratur, nullusque sine periculo sui iuramenta vel promissiones aliquas nova adiuvatione audent extorquere, nisi quae antiqua exigit consuetudo, ne vel ecclesia scandalizetur et imperialis honorificentia minuat.

XIII.

*Nicholaus episcopus servus s. d. fratri Lanfranco salutem
et apostolicam benedictionem.*

Satis desideratam vestram, carissima frater, libenter viderem praesentiam et in ecclesiasticis nostris curis libenter vestris recrearer consiliis, quem in romanis et apostolicis servitiis satis opportunum audivimus. Sed quia tam facile nunc forsitan fieri non potest, volumus ipsam vestram stationem vobis et romanae matri ecclesiae esse fructuosam, ut ex fructu vestrae stationis cognoscatur et fructus desiderabilis adventus. Hos igitur nostrae dilectionis filios imperatoris capellanos et nostros dialectica et rhetorica arte caritati vestrae mittimus edocendos. Ut sicut te Deo gratias singularem in hoc bivio audivimus, sic istos singulares tecum quam cito poteris Romae vel forte eum apud vos cito videro videamus. Si vero divina, ut audivimus, pagina ab huiusmodi studio vos retinet, ex parte sancti Petri et nostra vobis praecipimus, et ex vera obedientia illos edocendos vobis mandamus, quos adhuc vestrae dilectioni mittimus, et vestrae caritati in omnibus subveniendos relinquimus. Comitem autem vestrum, amicum nostrum quem vestris audivimus satis Deo gratias adjuvare consiliis, ita custodiamus, ut hic et in Christo valere possit. Confido enim bene de illo, cujus consilium et conversatione vobiscum audio. In clero autem et fero illo populo si poteritis fructificare, ut de talento vobis commisso mercamini tandem audire: Euge serve bone, amen.

XIV.

*Alexander episcopus s. s. d. Lanfranco utriusque sapientiae
gratia repleto s. et a. b.*

Gratias omnipotenti Deo referimus, qui post eruditionem mundanae sapientiae ad illius te transtulit sapientiae studium, quae vera est et de qua scriptum est: beatus homo, qui inveio sapientiam et affluit prudentia. Merito enim illi multiplices gratiae agenda sunt, cujus spiritus sic te utriusque disciplinae fonte replevit, ut in uno fore omnibus sis excellentia dissimilis, et in altero virtutum merito laudabilis. Huius itaque gratiae venerabilis fama eireumque diffusa, quia ab omnibus fere mundi partibus ad tuam fluentem eloquentiam multos allexit, quendam nostrum fratrem, quem paternis et nosmetipsos diligimus affectibus, ad ejusdem tuae eloquentiae dulcedinem nimis gliscentem dirigere cupimus, qui tamen Deo gratias grammaticae artis peritia bene instructus dialecticae omnino non est alienus. De quo si ad votum nostrum pro scire et valere, tunc te habueris, seias ibidem procul dubio nos tibi utriusque remunerationis merito pie et liberaliter recompensaturos. Quid autem ex hoc confidere possimus, notificare studeas quantocumque

XV.

*Urbanus episcopus s. s. d. Lanfranco sanctae cantuarior ecclesiae
reverendissimo archiepiscopo s. et ap. b.*

Non latere credimus prudentiam tuam, karissime pater, quot procellis, quot tempestatibus ex longo jam tempore patitur navis Patri jactata seu negligente illo seu potius dormiente ad ipsam fere submersionem perducta sit. Pervenisse etiam ad aures religionis tuae non dubitamus, quod expectans nos atque cogente universa catholicorum duatata ecclesia, praecedente quoque gemina dominorum praedecessorum nostrorum Gregorii atque Vitalii inevitabili praecceptione, temporis etiam necessitate permixta constringente, ad summum romanae sedis sacerdotium indigni omnino et propterea tanto officio impares quo nescio de iudicio proventi sumus. Quod videlicet quomodo et qualiter gestum sit, si non forsitan plano addiciat, dilectissimus filius noster Rogerus cardinalis ecclesiae nostrae subdiaconus ordine toto referre valebit. Nunc itaque, quoniam sanctae romanae ecclesiae matris videlicet tuae unum te hoc tempore de primoribus filium nobilissimum et verissimum scimus, ad ejus servitium, ad ejus defensionem, ad ejus danique debitum obedientiam fraternitatem tuam litteris praesentibus invitamus, et ut ei in tantis necessitatibus tantisque periculis et consilii et auxilii tui dexteram porrigas, enixius flagitamus. Religio siquidem prudentia et fides egregia tua ubique terrarum Dei gratia famosa et celebris est. Ecclesia vero, cui praesides, quam specialius esse romanae debeas obedientiam ac devota, per quam scilicet catholicae fidei rudimenta suscipiens a servitute est demoniaca liberata, non est incognitum. Student igitur ac satngat prudentia tua pro scire pro posse romanae ecclesiae modis omnibus subvenire, student nostras ecclesias locorum scilicet diversitate distantes, catholicorum morum unitate connectere, et si quid in partibus illis apostolicae sedi contrarium, si quid forte ejus auctoritati repugnans invenieris secundum datam tibi divinitus sapientiam redargue, fortiter reprimere, sagaciter cura corrigere. Regem otium ipsum nostrum karissimum filium, auctorabilis fraternitas tua conveniat, hortatur ac moneat, ut et ipso quoque pro modo suo pro officio suo multis periculis et maximis necessitatibus laborantem matrem suam romanam ecclesiam consilio et solatio suo adjuvare et honorare student. Et quoniam, ut scriptura loquitur, amicus in necessitate probatur, et item: non cognoscitur in bonis amicus, nec celatur in malis inimicus, necessitatis hoc tempus minima negligendum ducat, sed si quam fidem, si quam romanae ecclesiae amicitiam debet, nunc cum opportunum quam maxime est, liberalis et devotus ostendat. Pecuniam porro, quam de regno eodem beatus Petrus consuetudinaliter solebat accipere, per hunc supra dictum filium nostrum Rogerum sive per alium suum fidelem legatum una cum eo vel usque Clavianum quantocius potuerit transmittat, ut et gratiam ejusdem beati Petri adipisci valent, et nos super augmentatione et exaltatione regni sui promptos semper et paratos inveniat. Praeterea orationibus sanctitatis tuae nos devotissime committentes, praesentium latorem Rogerum tibi plurimum commendamus, ut et si in servitio beati Petri et adiutorium in omnibus, quibus indiguerit, tribuas exoramus. Data apud Tervacinum quarta Idus Aprilis.

XVI.

*Innocentius s. s. d. venerabilibus fratribus archiepiscopis et episcopis
per regnum teutonicum constitutis s. et a. b.*

Tunc pax et caritas vice se mutua complectuntur et manet indissolubilis in alterius dilectione

ne sinceritas, si juxta divinae dispensationis ordinem et ecclesiae gradus distinctos minores majoribus reverentiam exhibeant et inferioribus diligentiam potiores impendant. Verum ecclesiasticus ordo confunditur, si minores illicita sua temeritate praesumant vel praesidentes non concessa sub remissione impunitatis attemptant. Compago namque humani corporis et divini collegii conservatur incolumis, si pastores super gregem invigilent, et magis appetant pascere, quam dammare in clero et subditi potius humiliter obedire, quam a subjectione procaciter resilire. Ne igitur pars alterutra dispensationis ordinationem pervertat, beatus Petrus apostolorum princeps est in capite ecclesiae a domino constitutus, ut per se et per successores suos fratres confirmet, errata corrigat, et jura sua unicuique trihuat. Inde etiam generali lege ecclesiae promulgatum, ut majores causae ad examinationem sedis apostolicae devolvantur, et oppressi omnes intrepide ad eam appellent. Privilegium enim sibi in hoc appellandi sancta romana reservavit ecclesia. Quam sit namque necessarius appellandi usus, nemo est qui nesciat, quippe cum *judicantium iniquitatem et imperitiam corrigat*. Appellatione autem interposita omnia in statu suo permaneant et tamdiu nihil erit innovandum quamdiu de appellatione ab eo, ad quem provocatum, fuerit pronuntiatum. Ceterum quod in laicis culpabile videtur, in clericis criminisum. At vero juxta *imperiales sanctiones*, si iudices ordinarii provocaciones estimaverint respuendas, XXX pondo auri multantur et assessores et officiales eorum totidem nisi publice restiterint, et actis evidentibus contradixerint. Quanta igitur animadversione sit plectendus iudex ecclesiasticus, qui doctrinam matris suae sanctae romanae ecclesiae alijcit et privilegium beati Petri infringere nititur, parem se faciens Jesu Christo, et super apostolorum sedem ascendens, vigor justitiae in promptu habens ulcisci omnem inobedientiam non ignorat. Exhortamur igitur fraternitatem vestram in domino, ut quemadmodum dignitatem vestram desideratis illibatam a sede apostolica custodiri, ita erga subditos mites sitis, et prerogativam aulicentiae in nullo imminuere aut infringere de eactro attemptetis. Alioquin de tanti excessus inopuitate non judicabimur apud dominum negligentes, tepidi sive rci. Ex officio siquidem apostolatus injuncta est nobis a Deo necessitas, ut majoribus honorifice providentes, minora salubriter sine lacione curemus. Data Pisjs III. kal. Junii.

XVII.

Eugenius episcopus s. s. d. venerabilibus fratribus Henrico moraviensi, Ottoni pragensi episcopis, dilectis in Christo filiis Wladislao duci et universo clero et populo per Boemiam et Moraviam constitutis s. et a. b.

Apostolicae sedis administratio, cui domino disponente deservimus indigni, tam vicinis quam longe positus nos efficit debitores. Quod praedecessor noster felicitis memoriae papa Innocentius intelligens et de vobis paterna sollicitudine curam gerens dilectum filium nostrum Guidonem diaconum cardinalem ad partes illas direxit, et ea quae de *incontinentiis clericorum et sacerdotum* et aliis enormitatibus in generali concilio promulgavit, per eum vobis annuntiavit et firmiter observanda praecepit. In quibus quia vos fratres episcopi et tu dilecte in Cristo fili W. sicut ipso referente didicimus, ei viriliter astististis, gratiam habemus et devotionem vestram in domino collaudamus. Sed quoniam non incepisse tantum sed perfecisse virtutis est, universitatem vestram rogamus exhortamur in domino, atque in peccatorum vestrorum remissionem injungimus, ut vos, quibus in terra illa potestas a Deo commissa est, quae a praefato cardinali jam dicti praedecessoris nostri auctoritate tam de *clericorum incontinentia* et aliis enormitatibus ibidem vestro consilio et auxilio faciat. Contentores vero juxta discretionem vobis a Deo concessam, et sanctorum patrum statuta debita animadversione coercetis. De fidelitate quoque et devotione, quam

erga beatum Petrum et nos ipsos geritis, et de frequenti visitatione per dilectum filium nostrum Danielen pragensen praepositum, quem vobis fidelem et vestri honoris amatorem esse cognovimus, praedecessoribus nostris et nobis transmissa, dilectioni vestrae grates referimus. Datum Biterbi XIII Non. Junii.

XVIII

*Eugenius episcopus s. s. d. dilecto in Christo filio W. illustri
Boemorum duci s. et a. b.*

Si juxta sacrae scripturae testimonium particeps mercedis existit, qui honorum operum adiutorem se praebet, ampliori dignus es merito, qui non tantum adiutor sed etiam actor existit. Ideoque gratum nobis est, quia sicut venerabili fratri nostro Henrico moraviensi episcopo et dilectis filiis nostris Guidoni diacono cardinali et Danieli pragensi praeposito referentibus accepimus, ecclesias et ecclesiasticas personas et maxime religiosas diligis et honoras, atque religionem et caetera, quae ad honorem Dei spectare noscuntur, in terra tibi a Deo commissis niteris propagare. Enormitates vero illius populi, quae peccatis exigentibus plurimum exercuerant, ac praecipue clericorum incontinentias, quae Deo abominabiles sunt, non solum de capella tua verum etiam de tota terra illa extirpare viriliter elaboras. Cum enim ipsi clerici templum Dei, vasa domini, secretarium Spiritus sancti esse debeant, indignum valde est, eos cubilibus ac impudiciis deservire. In hoc quoque devotionem tuam in domino collaudamus, quia cum gens illa prave et antiqua consuetudine nimias potationi et ebrietati dedita sit, ipse sobrietatem vitio illi contrariam diligis, atque tam istis quam aliis enormitatibus, tanquam catholici princeps ad Deum timeas, virilis animi constantia contradicis. Quia igitur non incipienti tantum sed perseveranti corona promittitur, nobilitatem tuam rogamus ac exhortamur in domino atque in peccatorum remissionem injungimus, quatenus in bono proposito firmiter perseveres, ut et in praesenti parante domino feliciter vivas, et in futuro sempiternae retributionis fructum percipias. Dilectam vero filiam nostram Gertrudem ducissam uxorem tuam salutamus ac benedicimus, et ut in dilectione Dei et amore religionis juxta bonum initium perseveret in domino commoneamus. Ad ultimum vero praefatum moraviensem episcopum et D. praepositum, prudentes siquidem et discretos viros, qui personas vestras ac vestrum honorum sincero affectu diligunt, tuae et ipsius nobilitati attentius commendamus, et da visitatione vestra praedecessoribus nostris et nobis frequenter exhibita dilectioni vestrae grates referimus. Nos quidem personas vestras vera in domino caritate diligimus, et in quibus secundum dominum possimus honorare et exaudire volumus. Dat. Biterbi XIII. Non. Junii.

XIX.

*Eugenius episcopus s. s. d. venerabili fratri Henrico moraviensi
episcopo s. et a. b.*

Tribulationibus et angustiis, quas ab infidelibus illis te jam diu passum esse cognoscimus, paterno affectu compatimur, quamvis nos permittente domino multis tribulationibus fatigemur. Verum tamen non ignorat tua discretio, quia omnes, qui volunt pie vivere in Christo Jesu, arripit hujus saeculi tribulationes sustinere. Ipse etenim dominus noster Jesus Christus non ad mundi gaudia, sed ad passionem et mortem etiam pro nobis tolerandam a Patre missus est. Ipsum itaque caput nostrum imitari debemus, quia si pro ipso persecutiones patimur, certi de promissa ejus beati erimus. Confortare igitur, carissime in Christo frater, et viriliter age, quia Salvator

noster suos usque in finem non derelinquet, et nos, in quibus secundum Deum posuimus, opem et consilium tibi impendere parati sumus. Theobaldum fratrem dilecti filii nostri W. illustris Boemorum ducis, qui personam tuam et illos, qui tecum erant, invasit cum quibusdam sociis suis recepimus, et accepto ab eo juramento, ut de tanto excessu juxta mandatum nostrum satisficeret, absolvi facimus. Post absolutionem vero ei praecipimus, ut clericum vel monachum de cetero non capiat, nec capienti assensum praebet. Deinde autem condigna sibi injuncta poenitentia ipsum ad tuam discretionem remisimus, ut secundum quod devotionem at compunctionem ipsius cognovimus, cum eo misericorditer agas. Monuimus etiam ipsum ad studiosa rogamus, ut tam devotus et humilis se ipsum tibi exhibeat, ut de tanta offensa a domino et a te indulgentiam mereatur. Wradislaum vero pro hac eadem offensa excommunicatum, quom valida infirmitate detentus ad nostram praesentiam, sicut accepimus, venire non potest, discretioni tuae committimus, ipsumque absolvendi et condignam ei poenitentiam injungendi tibi concedimus facultatem. Praeterea beati Gregorii de inobedientibus mandatis sedis apostolicae sententiam prosequentes, tres praesentiuos sacerdotes videlicet Bolamilum, Ballum, Serih, qui, prout nobis significatum est, in terra Conradi a nobis excommunicati, nostra auctoritate a divinis officiis interdicti, divina officia celebrare praesumunt, ab officio omnino deponimus et beneficium ecclesiasticum eis interdiciamus. Ad haec, quum religiosis ac discretis personis opus habemus, per apostolica tibi scripta mandamus, quatenus quam citius tibi opportunum fuerit, praesentiam tuam nobis exhibeas, et tunc de negotio, quod per dilectum filium nostrum D. Pragensem praepositum nobis significasti, tibi plenius respondere curabimus. Dat. Biterbi VIII. kal. Junii.

XX.

Eugenius episcopus s. s. d. venerabili fratri Oeni pragensi episcopo et dilecto in Christo filio W. illustri Boemorum duci s. et a. b.

A sede apostolica statutum est, ut si quis suadente diabolo hujus sacrilegii reatum incurrit, quod in clericum vel monachum violentas manus injecerit, anathemati subiaceat, at nullus episcoporum illum praesumat absolvere, nisi mortis urgente periculo, donec apostolice conspectui repraesentetur, et ejus mandatum suscipiat. Pervenit ad nos, quod quidam parochiani venerabilis fratris nostri Martini moraviensis episcopi diabolico instinctu, dum ad sanctam romanam veniret ecclesiam, personam suam ausu sacrilego invaserunt, at bona sua auferre nullatenus timuerunt. Unde nos, quorum praecipuus interest, tantum sacrilegium at tam gravem excessum impunitum non praetermittere, eosdem sacrilegos videlicet Conradum, Wradislaum, Depaldum, Micul, Jurata, Domazlaum, Slavebor, Ugonem, Cuno, Roduik, Bogdan in praeterita solemnitate Pentecostes astanta populi multitudinis excommunicationis vinculo innodavimus, et ab omnium fidelium consortio sequestravimus. Ideoque per apostolica vobis scripta mandamus atque praecipimus, quatenus tu frater episcope eandem excommunicationem publice denunties, et facias observari. Tu vero, fili W. dux, juxta potentiam tibi a Deo collatam eos coerceas, donec praefato fratri nostro de tam gravi injuria satisfaciant, et ipsi juxta mandatum et consilium ipsius pro se et pro aliis ad nostram praesentiam veniant, sicut in supradicto decreto continetur, de tam gravi sacrilegio mandatum nostrum suscipiant. Dat. Biterbi non. Jun.

XXI.

Lucius episcopus s. s. d. venerabili fratri Olomucensi episcopo s. et a. b.

Fraternitatis tuae litteras debita benignitate suscepimus, et quae in eis continebantur, diligenter attendimus. Unde quemadmodum per alia tibi scripta mandavimus, mandamus, ut quam citius poteris praesentiam tuam nobis exhibere; etenim tam de his, quae nobis significasti, quam de aliis, de quibus tecum loqui volumus, per te veritate plenius cognita, quod statuendum fuerit, auctore domino statuemus. Dat. Romae XIII. kl. Sept.

XXII.

Eugenius episcopus s. s. d. venerabili fratri Moravienti episcopo s. et a. b.

Qui de fratrum suorum caritate confidit, ei mandare, quae agenda fuerint, non recusat. Quia igitur de persona tua valde confidimus, per praesentis tibi scripta mandamus, quatenus dilecto filio nostro G. diacono cardinali, prudenti siquidem et honesto viro, cui in Poloniae partibus vices nostras commisimus, in his, quae sibi agenda incumbet tam in Polonia quam in terra illa, quae noviter luce christiana fidei est perfusa, tanquam apostolicae sedis vicario diligenter assistas, ipsique opem et consilium studens exhibere, ut dum per discretionis tuae solatium vel favorem subsidium fuerit assecutus, (quanto circa romanam ecclesiam caritatis vinculo sis strictus manifestes), et ille Deo grata et hominibus fructuosa per ipsius miseriam operetur. Dat. Parmae Idib. Sept.

XXIII.

Gregorius Dei gratia Sabineus episcopus et in urbe domini papae vicarius, Hubaldus Ostiensis, Julius Praenestinus, Berno Portuensis, Walterus Albanensis, episcopi; Hubertus tituli s. Crucis, Asti t. s. Priscae, Johannes tt. ss. Joannis et Pauli, Henricus tt. ss. Nerei et Achillei, Ildebrandus basilicae 12 apostolorum, Joanes t. s. Anastasiae, Bonus s. Chrysgoni, Albinus t. s. Laurentii in Lucina, Wilhelmus t. s. Petri ad vincula, presbyteri cardinales; Oddo s. Gregorii ad velum aureum, Rodulfus s. Luciae in septo solis, Jacobus s. Mariae in Cosmedin, Oido s. Nicolai in carcere tulliano, Ardericus s. Theodori, Bosso ss. Cosmae et Damiani, Cencius s. Adriani, Petrus s. Eustachii, Raymundus s. Mariae in via lata, Joannes s. Mariae in porticu, Milo s. Mariae in Aquino, diaconi cardinales; venerabilibus fratribus archiepiscopis, episcopis, abbatibus, et universis ecclesiarum filiis, ad quos litterae istae pervenerint, spiritu consilii et fortitudinis abundare.

Moerore simul et pudore confundimur et lacrimas vix possumus continere, quod antiquus ille coluber tortuosus, qui sicut ait Job absorbet fluvium et non miratur, quosdam de fratribus nostris ita turpiter, sicut jam audistis, absorbuit, et habens fiduciam quod Jordanis influeret in os ejus, nos etiam juxta vocem dominicam expetit ad tribrandum. Deo autem gratias agimus, qui promissionem suam, quae usque in finem saeculi se dixit cum discipulis permansurum, in nobis nunc misericorditer adimplevit, et ita nos reddidit in unitatis ecclesiasticae defensione constantes ut non gladius, non angustia, non fames, non nuditas ab ee nos valeat separare; scientes utique quod tribulatio patientiam operatur, patientia vero opus perfectum. Sane auditum

credimus apud vos, et tam literis domini nostri quam fama discurrente vulgatum, qualiter patre nostro Adriano viam universae carnis ingresso, ut alia, quae praecesserant, transimus, in ecclesiam beati Petri convenimus, et ibi diutius de pastoris substitutione tractantes, post denominationem plurium personarum in hoc tandem omnes exceptis Octaviano, Johanne s. Martini et Guidone cremensi, Deo inspirante convenimus, ut omnis denominationibus aliorum, dominum nostrum eligere, electum confirmare, confirmatum consecrare in virtute St. Spiritus deberemus. Nec videbatur idoneum, ut pro disensione praedictorum virorum, qui, non quae Jesu Christi sed quae sua erant, abstracto pudore ac sacerdotali modestia postposita, requirebant, apostolica sedes, unde omnibus ecclesiis in sua necessitate consultitur, sine rectore deberet diutius remanere. Unde facta et confirmata per omnes electione, priori diaconorum, cui hoc ex officio suo incombuit, injungitur, ut una cum fratre nostro Ildebrando basilicae duodecim apostolorum presbytero cardinali, accessitum dominum nostrum chlamyde pontificali operire festinet; his autem iuxta omnium voluntatem capientibus dominum nostrum et pontificali cum chlamyde induantibus, ipse vero sicut bonus discretusque conviva, qui ultimum in coena locum occupat, invitantis patrisfamilias iudicio provehendus, imponendo se honori subtrahere laborante, praefatus Octavianus occurrat, et conceptum sermonem tenere non vultus, ex parte imperatoris inhibuit, ne fratrum petitionibus inclinaret assensum, et plures comminationes intentatas, nobis nihil tale timentibus, et praesumptionum monstruosam mirantibus, de capite domini nostri et manibus apostolorum fratrum mantum arripuit, et secum asportare voluit. Quod dum nobilis quidam senatorum, qui praesens erat aspiceret, de manibus illius excussit, et in praedictorum fratrum reididit potentem, quibus ad operantibus dominum nostrum una nobiscum instantibus, Octavianus mantum suum et clericum acclamavit, et illo occurrente vocanti, et mantum, quod occulte portaverat, extrahente; ipse extracto pileo, demisso capite, cum praedicti cardinales complices ejus in partem aliam discessissent, a clerico suo sibi fecit imponi, quod ambabus manibus ipse arripens, et collo misero circum volvens, capicio dependente ad terram, fimbriis autem dependentibus circa collum, dum quidam ex nobis in eum insurgerent, et tali chlamyde vellent exuere, ipse amplexus manibus circa collum et humerum affluens Te Deum laudamus, ut potuit, exclamavit. Unde concurrentibus his, qui ad favorem ipsius in angulis latitabant, aperte sunt subito fores ecclesiae, et cuncti consanguinei et amici ejus extractis gladiis non secus in ecclesiam irruerunt, quum cum turba illa iudaica ad capiendum dominum, Iuda praecedente, concurrat, ad inscriptionem autem illius monstrum alius fletum habentibus, accedens Guido cremensis chlamydam super eum aptavit. Porro nos, sicut eramus exanimis a facie tribulantium, in munitionem sancti Petri reclinamus, et ibi cum multis lacrymis in omni obsecratione ac divini attestatione iudicii, dominum nostrum ad nostrae traximus petitionis assensum. Octavianus autem, assistentibus ei continuo imperilibus nuntiis, et ut verbis eorum utamur, vivam guerram nobis et his, qui nobiscum erant interminantibus, plurimis etiam senatoribus, quos pecuniis collata deceperat, ejus nequitiam fulcentibus, per consanguineos suos, per senatores pactione corruptos, per partem plebeculae errore deceptam, diebus pluribus nos obedit, et interim per literas, quas paratas habebat, per legatos imperatoris, per Guidonem cremensensem, per fratres et amicos suos ad consecrationem suam cunctos nostrae provinciae episcopos accessit. Illi autem uno animo factum ejus abominantes, nec minis potuerunt ad hoc nec blanditiis emollieri, sed omnes, excepto serenitate, qui scholastica ei fuerat societate devinctus, et dimidii castri promissione deceptus, intrepidi responderunt: obedi- ra oportet Deo magis quam hominibus. Tuos ipse vi dens omnes episcopos suam praesentiam ob- horrere, ut omitteremus qualiter ob detractionem nostram per duos dies senatoribus constitnerit du- centas libras, quod etiam convocatis amicis parato convivio defecerint ei ad consecrationem epi-

scopt, et de omnibus quos prius familiares habuerat, vix unum tunc ad suae petitionis coensum potuerit inclinare, nocte profugit ab urbe. Nos vero conclamante populo de custodia, in qua eramus, educti, pulsantibus tintinnabulis, concurrentibus de tota urbe viris ac mulieribus et nobis unanimiter applaudentibus, cum copioso nobilium romanorum, et militem pedumque conductis, de urbe finibus egrassi, et Nympham sani per Dei gratiam devenimus. Ubi domus noster praesentibus vicinis episcopis sabbatis et clericis urbis, qui ad hoc cum omni desiderio concurrerant, juxta formam ecclesiasticam solemniter Deo gratias maiori consecrationis accepit. Quo facto praedictis schismaticos ad sinum ecclesiae redire monimus, octo dierum eis terminum praefigentes, iuxta quam, si redire forte contempnerint, s corpore se scirent ecclesiae praesidendos. Illis autem in sua contumacia persistentibus, excommunicationis eos vinculo innolavimus, subjicientes postmodum eidem sententiae Ymerum quondam Tusculanum episcopum, qui cum sensisset primo nobiscum, in sectam eorum alienata mente concessit. Inter haec autem, cum praefatus schismaticus, multis urbibus multique oppidis circumvagatis tertium episcopum ad consecrationem suam invenire non posset, duos episcopos, qui a sedibus suis expulsi, per Marchiam exalabant, per suos nuncios convocavit, et ab eis quinto decimo die post consecrationem domini nostri maledictionem per benedictionem suscepit. Sane in his omnibus Otto palatinus comes et alii imperatoris nuntii ei non deerant, sed quousque poterant, proceres, milites et rusticos ad servitium ejus minis precibusque trahabant, et quia non multo post imperatoris literas, ut modis omnibus ei assisteret, receperunt, tanto amplius de die in diem, manum suam in romanam coeperunt ecclesiam aggravare, quanto magis id placere domino suo certius cognoverunt. Deo vero ecclesiam suam misericorditer protegente, sagittae permidonum (parricidarum) factae sunt plagae eorum, et licet et episcopos a sedibus suis ejecerint, licet omnibus ad nos venientibus laqueos insidiasque tetenderint, licet per diversas partes orbis mensura exquisita transierint, defecerunt tamen Deo gratias servantes servationes, et veritatem occultare minime potuerunt, eadem veritate per suum organum asserente, quod facillius est favillas ore comprimere, quam luculenti operis secretum tenere. Unde intuens imperator, quod incassum laborem suum expenderet, sub obumbratione iudicii suum cepit animum occultare, et ut more suavis dulci sibi ad consensum suum aliquos postea atrahere, convocationem episcoporum de quinque regnis, et expectationem ac executionem sententiae simulavit. Misit igitur ad dominum nostrum duos episcopos, scripsit ei una nobiscum tanquam conciliariis, cum jam pridem Octavianus sicut pontifici romano scripserat, et praecipit nobis ut sententiam super casu ecclesiae recepturi, ad praesentiam ipsius accendere deberemus. Quid faceremus ad hoc, hinc captanda tanti principis gratia nos videbatur urgere, hinc violata libertas ecclesiae ac metuendum exemplum omnibus ecclesiis retrahabat. Elegimus tamen incidere in manus hominis quam Dei viventis, et responsum nostrum ita duximus temperandum, ut nec libertas laederetur ecclesiae, nec ipse per culpam nostram in suo remaneret errore. Dictum est etiam, et verum fuit, quod quicquid dissensionis per Octavianum emergeret de ipsius haberat favore progressum. Unde cum ad praesentiam ejus de fratribus nostri destinare vellemus, qui super facto ita eum instruerent, ut per ignorantiam facti in sinistram partem declinare non posset, et tunc si forte penes eum, aut ecclesiam Dei de facto nostro ulla dubitatio remaneret, quod tamen enucleato facto impossibile videbatur, libenter Romam juxta canonicam normam de diversis partibus orbis personas ecclesiasticas vocaremus, ad eorum consilium si circa factum nostrum corrigendum aliquid videretur pro impio animo correcturi. Noluerunt, qui missi fuerant, responsum nostrum accipere, sed sicut odocti venerant, municipia et obsides petierunt, per quae de servanda sententia recursus fieret imperator, et cum nos ad hoc praecipitare non possemus, redeuntes a nobis nulla reverentia domino nostro exhibita, praefati schismatici praesentiam adie-

runt et prosternentes se ad pedes ipsius, imperiales si literas obtulerant, in quibus eum romanum pontificem nominabant, et in praecipitationem suae sententiae favorem suum et sorilium promittebant. Nos autem, licet tam manifeste jam praecipitasset ipse sententiam, ne tamen alicujus videremus arrogantiae arguendi, tres de fratribus nostris per diversa maris terraeque pericula Januam noisimus, ut ad imperatorem, si securitatem habere possent, euntes coram eo et omnibus, qui adessent, causam aperirent ecclesiae, etque ad vim rectam cum Dei adjutorio revocarent. Dum vero securitatem habere non possent, exeuntes pulverem de pedibus suis non invento filio pacis ad partes alias migraverunt, et ne prorsus absentes, qui veritatem ei et causae meritum aperirent, et ne post tempus iniquitati ejus excusationis locus aliquis remaneret, affuit Papiæ, et obsistere voluit praecipitasse ejus venerabilis frater Wilhelmus sancti Petri ad vincula presbyter cardinalis. Ille autem in modum aspidis surdas et obdurantis eures suas noluit intelligere, ut bene ageret, sed ut ait propheta, cor suum posuit ut adamantem, ne euidet legem et verba, quae misit ei Deus a Spiritu sancto. Quocirca congregatis in saecularium Dei aliquantibus ad exemplum Nabuchodonosor regis de statuæ deauratæ coepit erectione tractare. Ubi cum episcopi de ore ipsorum schismaticorum electionis ordinem audivissent, electionem domini nostri submissa voce canonice judicantes, et maledicta in illos plurime congerentes, unus post unum iuventis occasionibus de ecclesiae exire corporant. Quod imperator aspiciens, elandi jussit portas ecclesiae, etque paucos, qui remanserant, neo plures, ut dicitis, italicos quam sex aut septem, extrema discrimina eis et ecclesiarum suarum destructiones intentans, ad inclinandam statuæ, quam exerebat, cohortavit. Dominus itaque noster iniquitatem ipsius imperatoris, qui tam tyrannice sacrosanctam romanam ecclesiam conculcare molitus, non videns diotius esse ferendum, de communi consilio nostro et aliorum plurium eum cum abominationis idolo, quod erexit, in coenam domini excommunicationis vinculo innodavit, et a corpore Christi, quod est ecclesia, malis suis meritis exigentibus reddidit alienum. Hac de domini nostri electione, de intentione praedicti schismatici, de violentia et fraude imperatoris sub quadam brevitate tractatus transcurrimus, et ne tedium legentibus faceremus, de pecunia, quam idem schismaticis senatoribus erogavit, qualiter postmodum a substitutis senatoribus est oblata, et conclamantibus omnibus et blasphemantibus, pecunie simoniaca publice in capitolium deportata, et qualiter de communi voce populi, muri urbis exinde reperiantur, et de multis aliis, quae idem schismaticus abominanda commisit, supersedimus enarrare, quoniam quae voluit in foro rerum venalium gesta sunt, nobis etiam reticentibus non poterunt vos lesere. In his eudem et ambitionem illius, et malam superbiam cognoscentes, nec in detestatione illorum nec in obedientia Domini nostri et veneratione tepidi existatis, nisi forte, si aliquis ad rescindendam tunicam domini, quod non credimus, statuerit laborandum. De cetero itaque fratres in Christo charissimi, videntes dominum nostrum quasi turrem Libani respicientem contra Damascum, et habentes prophetam verum, qui supremum locum in coovivio non usurpat, sed Domino eum ed educendum populum de Aegypto dirigente, humilitate mosaica respondit dicens: Non sum eloquens ab heri et nudius tertius, et ex quo loquutus es ad servum tuum, impeditoris et tardioris linguae factus sum: una nobiscum in conservatione patrum traditionum et defensione unitatis ecclesiasticae permanente, et cum communem causam agentibus immobiliter adhaerere, nullum in humilitate nostra defectum penitus metucentes: ubi dominum nostrum Christum et voluntatum arbitrum et largitorem gratiae, et rigatorem plantationis suae videtis, eum ipsemet dicat: Omnis qui eredit in me non confundetur; et alibi: Qui condidit in homine, cito erroret: qui sperat in Domino, sublevabitur. Praefecto si dominum nostrum de hac vita, quod avertat Dominus, vocari contigerit, nos incoitienti alium ad apostolatus erigeremus officium, non judicantes ecclesiam immutatam, si de copia membrorum ipsius quatuor

putrides dentes, qui exierunt a nobis, sed non erant de nobis, superbiae ventus exussit. Si vero alter duorum in secta illa deficeret, omnis quassatio incontinenti cessaret. Quo circa de illius ariditate certissimi, eam spem de domino nostro incunctanter habete, quam sacra scriptura de talibus monet haberi dicens: beatus homo qui confidit in Domino, et erit Dominus fiducia ejus. Et erit tanquam lignum quod transplantatur secus aquas, quod ad humorem mittit radices suas, et non timebit, cum venerit aestus. De illo autem id tenete, quod a Domino dicitur: Omnis plantatio, quam non plantavit Pater meus coelestis, eradicabitur.

IV.

DE JURE CIVILI ROMANO

QUOD IN ANTIQUIS CANONUM COLLECTIONIBUS

ALIISQUE

ECCLESIASTICIS MONUMENTIS OCCURRIT.

DISSERTATIO.

DE JURE CIVILI ROMANO

*Quod in antiquis canonum collectionibus aliisque
ecclesiasticis monumentis occurrit.*

Vix saeviri in christianos desitum est, et pax ecclesiae restituta, jura omnia nedum sacra et domestica, sed et civilia ac publica Christi sectatoribus concessa sunt. Quin immo cum vel ipsi imperatores christianam religionem amplexi essent, factum est ut latius ea per romanum imperium et propagaretur et dominaretur: ecclesiaeque catholicae disciplina, in universum hominum mores atque instituta moderaretur. Tum ecclesia paulatim, multis juribus augeri ac privilegiis coepit, quae passim in illam pietas atque amor imperatorum conferebat. Hinc ea pars publici imperii juris originem duxit quae res ecclesiasticas spectat, quaeque in Theodosiano et Justiniano codice, necnon in novellis continetur.

Nemo profecto inficiari jure potest imperatores qui eo tempore Constantinopoli degebant, suprema qua utebantur auctoritate quandoque abutentes, sacris etiam sese interdum immiscere voluisse. Cujus rei causa inde potissimum repetenda esse videtur, quod cum ethnica superstitio et imperium tenebat, et leges dabat, regiae potestati et majestati (quae nullis pene limitibus erat circumscripta) pontificalis etiam auctoritas accedebat; imperatores vero, qui quamdiu profanis ritibus fuere addicti sacra aequae ac civilia omnia regebant, quum deinde Christo nomen dederunt, falso arbitrabantur ea saltem se suis legibus posse complecti quae ad ecclesiae disciplinam pertinerent. Cui quidem incommodo, quantum per ea tempora fieri potuit, nunquam non ivit obviam ecclesia, quum summorum imperantium legibus, quae aut doctrinam, aut disciplinam suam quomodocumque labefactarent, sibi numquam obtemperandum duxerit. Unde factum est, ut eam obligandi vim qua ex se ipsae caruissent, ab

ecclesiae modo tacite modo aperte assentientis auctoritate acquirerent. Praeterea cum ut superius diximus, privilegia ecclesiae fuissent impertita, ecclesia hisce iisdem privilegiis uti aequum duxit, atque id libentius multo fecit, quod etsi pietas ac benevolentia imperatorum privilegia huiusmodi illi contulissent, non tamen ex una principum liberalitate ac munificentia haec profluxisse dicendum erat, perinde ac si nulla ad id lege adigerentur. Novimus enim pleraque ex iis fuisse a Christo ecclesiae ipsi tributa, utpote quae non modo rationi ac divinis ecclesiae iuribus, sed et pietati ac religioni omnino consentanea. Novimus praeterea principes ad ecclesiae leges, jura, et auctoritatem tutandam et religionis negotia promovenda omnino teneri.

Ceterum earum legum quae ab imperatoribus romanis de rebus ecclesiasticis promulgatae sunt, duplex est genus. Aliis nimirum ecclesiae canones fulciuntur ac confirmantur¹⁾, adjumenta insuper comparantur, quibus ea quae in ipsis canonibus praescribuntur, perfici facile possint. Aliis novum quoddam jus instituitur quod ipsis canonibus adversatur. Ubi id unum per huiusmodi leges cavetur ut sacrorum canonum decreta ab omnibus observentur, faciliusque executioni mandentur, non aliud sane statuitur quam quod pertinet ad christianum principem, qui sua potestate ecclesiam fovere, ipsiusque legum observantiam promovere ac tueri debet. At novum illud jus quo exteriorem ecclesiae disciplinam pro ingenio imperatores regere voluissent, ratum nunquam in ipsa ecclesia fuit, siquidem ab illis constitutum qui nullam habent istiusmodi rerum potestatem. Leges proinde imperatoriae quae ecclesiasticorum magistratuum rogatu conditae sunt, quasque postea ecclesiae ipsius consensus ratas habuit, jus certum ac validum in ecclesiastico etiam foro constituunt; at eae quas imperatores pro lubitu ac sine ecclesiae consensu promulgarunt nunquam non ab ipsa ecclesia improbandae ac rejiciendae fue-

¹⁾ Justinianus imperator leges ecclesiasticas expresse confirmavit. L. 25. Cod. de episcopis.
 * Sacri canones non minus valeant, quam nostrae leges — quod sacri canones prohibent, id etiam per nostras abolemus leges. — Item Nov. VI. c. 1. §. 8. : a praecedentibus nos imperatoribus et a nobis ipsis recte dictum est, oportere sacras regulas pro legibus valere — et in Nov. 131. cap. 1. Saneimus igitur videm legum obtinere sanctas ecclesiasticas regulas, quae a sanctis quatuor conciliis expositae sunt aut firmatae, — — praedictarum enim quatuor synodorum dogmata sicut sanctas scripturas accipimus et regulas sicut leges observamus.

runt 2). Ex hac rei varietate factum est ut ecclesia cum in iis quae ad seipsam tanquam ad societatem spectabant, tum in iis quae potissimum sacrorum antistites respiciebant, romano jure uteretur, causas autem civiles plerasque quae ad se deferebantur ex civilibus quae tunc temporis vigeant imperii legibus definiret. Cur autem ecclesia ita se gereret, id praecipue causae fuit, quod scilicet et ipsa intra romani imperii fines contineretur: quaestiones vero non paucae quae illius judicio subijciebantur, aequae adeo ac recte a civili jure definebantur ut ad eas dijudicandas nulla praesto esset accommodatior norma quam ea, quae in probatissimis quas vocant romani juris collectionibus continebatur.

Haec rei christianae universae conditio fuit quoad septentrionalium regionum populi romanum imperium occuparunt. Tunc etiam si ex versi imperii ruinis nova exsurrexerint regna, novaeque leges a veteribus plane diversae fuerint inductae, ecclesia tamen veteri jure uti, suasque leges et decreta ad juris ejusdem normam etiam atque etiam promulgare non desiit.

Ac de hoc quidem argumento hic potissimum disputabimus brevique ea omnia proponemus quae diserte atque erudite pertractantur in ultimo opere. „De romani juris quod vixit medio aeo, historia, quod nuper in lucem edidit clarissimus Savigny in berolinensi, acad. P. I. professor.

2) Ne in ipsa quidem orientali ecclesia agnitus fuit, canonibus ecclesiasticis per leges principum derogari posse; imo leges, νόμοις, canonibus postponendas esse, quoties illis contraria statuatur aperte declaratum est. Balsamon in reboliis ad Photii nomocanonem Sch. 2. ad cap. II. ait λέγει τοὺς κανόνας ὑπὸ τοῦ νόμου· οἱ μὲν γὰρ ἔχουσιν ἀπόστολος κατὰ βασιλέων, καὶ ἀγίους πατέρας ἐκτιθέμενος καὶ στηριχθέντες ὡς αἱ θείαι γραφαὶ θέλουσιν· οἱ δὲ οἱ νόμοι κατὰ βασιλέων μόνον ἐπὶ λόγῳ θεσπίζουσιν, ἢ συνειθέουσιν, καὶ διὰ τούτου οὐ κατασχίσουσιν τὰς θείας γραφὰς οὐδὲ τὰς κανόνων. Eandem sententiam habet Mattheus Blastaris in syntagmate apud Beveridge synodicon II. p. 150. Vide Assemani bibliotheca juris orientalis lib. II. cap. 32. p. 604.

CAPUT I.

Qua de causa ecclesia juris romani usum retinuerit.

Quanam ratione factum sit, ut sublato ac deleto per septentrionales germanosque populos romano imperio, ecclesia ejusque ministri juris romani usum retinuerint, nunquam satis perspicue declarabitur nisi prius eorundem populorum propria ac peculiaris consuetudo, quae in uno eodemque regno plures easque diversas leges pro incolarum diversitate nedum permittebat sed et probabat, altius repetatur atque accuratius enucleetur. Cum enim Gothi, Burgundiones, Franci et Longobardi nova regna constituerent, non ii quidem Romanos devictos et ab imperio depulso aut libertate privabant, aut servituti adiciebant, neque illos per vim adigebant, ut non suae gentis numerum augerent aut non suis moribus, legibus institutis etiam atque consuetudinibus uterentur. Quin immo uterque populus et eandem regionem permixtim obtinebat et proprias uterque leges propriosque mores retinebat, unde id demum jurium legumque genus est ortum, quod legum seu jurium personalium nomine, a legibus, quae universam rempublicam ac quemlibet ex aequo civem obligant, distinguimus. Nostris quidem temporibus indiscriminatim cives, quotquot sunt iis legibus subjiuntur, quae ubilibet degunt vigent, nullaque prorsus locorum aut originis habita ratione, omnium et proprietatum et contractuum jura generali earundem legum regula dijudicantur. Medio tamen aevo non ita se res habebat. In eadem enim regione, immo quandoque in eadem etiam civitate non solum Romanus et Longobardus vel Francus suae quisque adhaerebat legi, sed Germani ipsi pro gentium a quibus oriebantur varietate peculiaribus quilibet suae nationis legibus utebantur¹⁾. Quod vero ad causam attinet ob quam non apud unum, vel alterum tantummodo, sed si Ostrogothos excipias, apud omnes omnino Germaniae populos eadem haec consuetudo et inducta primum et legibus dein fuerit confirmata;

¹⁾ Vide Agobardi epistolam ad Lud. Pium apud Bouget. T. IV. p. 256.

plerique in ea sententia fuerunt, quod ipsa omnes inter hosce populos jam ab antiquis temporibus ex innato, qui in ipsis serbuit semper, libertatis amore orta et assidue dein fuerit conservata. Atqui imprimis non adeo facile intelligi potest, quomodo libertatis amor hanc pepererit consuetudinem. Amor enim ejusmodi vehementissimum quidem proprias leges conservandi desiderium non inter privatos solum homines, sed et apud integras nationes excitare, nullo tamen pacto alias quoque ad id inducere potuisset, ut quod tam ardentem ab illis desideraretur, sibi etiam tribuerent. Quod si reapse fecissent, humanitati id potius atque erga hospites liberalitati, quam libertatis amori adscribendum foret. Quae tamen humanitas inter Germanos non ita fortasse per id tempus florebat, ut hospitibus exterisque qui apud illos forte civitatis jure ubique carebant, amplissimam hanc libertatem tribuerent. Praeterea priscis illis temporibus in quibus rari admodum inter diversas illas gentes sese immiscebant sedcmve ponebant, ecquinam necessaria fuisset, aut quo pacto in usum ejusmodi consuetudo deduci potuisset? Quis enim quaeso, e. g. in Burgundionum ditone Gothorum lites ex eorundemmet Gothorum legibus diremisset, cum neque Burgundiones illas cognoscerent, neque tot numero essent Gothi quot ad judicium instituendum requirerentur. Quae cum ita sint, non est cur talem consuetudinem semper apud Germanos viguisse credamus; ac proinde eorum sententiae acquiescimus qui ibi illam primum exortam arbitrabantur, ubi diversae nationes in eadem regione ita permiscebantur, ut ipsa earum conditio hujusmodi consuetudinem exposceret, ejusque usum possibilem redderet. Cum igitur haec fuerit ejusmodi consuetudinis origo, in illis cam regionibus primum inveniemus, in quibus Germani subactis Romanis nova regna instituebant, ita tamen ut tum Germani victores, tum Romani devicti proprias leges retinerent, etiamsi cacteris Germanis propriarum legum usus minime concederetur. Dein progrediente tempore cum novum hoc imperium ad alias quoque a Germanis jam occupatas regiones propagaretur, factum item est ut non solum subactis et devictis populis propriae legis usus, prout datus antea Romanis fuerat, concederetur, sed ut ad alios quoque Germanos tanta haec liberalitas extenderetur, ac in qualibet regione, quae in alterius populi potestatem veniret, eae leges vim et usum obtinerent

quae tum apud victores, tum apud victos jam antea erant et receptae et confirmatae.

Ineluctabilia historiae monumenta perquam luculenter testantur rem ita omnino processisse, quemadmodum ex causa unde haec est consuetudo profecta ad instar regulae deduximus. In Gallia enim cum primum septentrionales ipsius partes a Francis occuparentur, nullam aliam praeter Romanorum et Francorum legem receptam fuisse constat; postea vero cum Franci sub Carolovingiis caeteros quoque populos integrasque nationes sibi parere coegissent, in ipsorum imperio Visigothorum, Burgundionum, Alemannorum, Bajuvariorum et Saxonum leges vigeant, singulisque illarum nationum incolis propriis legibus uti licuit. Longobardorum vero leges receptae minime fuerunt quia Italia nunquam ad Francorum imperium accessit ²⁾. In Italia item cum Longobardorum reges imperarent, tum antiqui incolae qui Romani appellabantur, tum Longobardi suis legibus, illi nempe romanis, hi longobardicis uti debuerunt, aliis vero Germanis id tributum minime fuit. At quum dein ad Francos imperium fuisset

2) Priorem legum seriem eruiamus ex lege salica, in qua duae hominum classes distinguuntur, Romani scilicet et Franci, quibus alii etiam omnes Germani adnumerabantur. Lex salica emend. Tit. 43. §. 1. 6.: *Si quis ingenuus Francum, aut hominem barbarum, occiderit, qui lege salica vivit, VIII. M. Den., qui faciunt sol. CC. culp. jud. . . . Si qui romanum hominem, convivam regis occiderit etc. . . .* et ibidem L. Sal. emend. Tit. 15. §. 2. 3. *Si romanus homo Francum expoliaverit. . . . Si vero Franeus Romanum expoliaverit. . . .* (Vide Savigny. II. p. 95.). Constitutio Chlotarii (Baluz. T. I. p. 7.) cap. 4. jubet: *Inter romanos negotia causarum romanis legibus praecipimus terminari; et cap. 15. in quo de praescriptione XXX. annorum pro clericis et provincialibus sermo est, quodque ita explicat: nec quidquam aliud agere aut judicare, quam ut haec praecceptio secundum legum romanarum seriem continet. . . .* praesumant. Ad posteriorem legum seriem pertinet instructio, quae in Marculfi (660) formulis I. 8. habetur, in qua duci vel comiti praecipitur: *et omnis populus ibidem commanentes, tam Franci, Romani, Burgundiones; quam reliquas nationes sub tuo regimine et gubernatione deant et moderentur, et eos recte transte secundum legem et consuetudinem eorum regas* v. Easdem item diversorum populorum leges agnoscunt Caroli magni et Ludovici Pii capitularia, scilicet Cap. 6. anni 803. art. 2. (Baluz. I. p. 401.); Cap. 7. a. 813. (Baluz. I. 505.) Ludovici P. divisio imp. a. 817. art. 9. (Baluz. I. 606.) » *Proprium autem suum. . . . secundum suam legem unusquisque absque injusta inquietudine possideat.* Cap. 1. a. 819. art. 4. 9. Cap. 2. a. 819. art. 8. Huc referri poterit locus ex Benedicti Levitine capitulariorum collectione Cap. lib. VI. Cap. 366. desumptus qui etiam apud Gratianum c. 39. L. XI. g. 1. habetur, ex quo diversae nationes enumerantur, quibus propriarum legum usus conceditur. (Vide Savigny II. p. 102.). Juramentum deo anni 858. in quo rex promittit: unicuique competentem legem et iustitiam servabo. Confer etiam Cap. a. 844. art. 3. (Baluz. II. p. 27.); Capit. a. 878. vel synodus Tricasisga (Baluz. II. p. 277.); Lex Ripuariorum Tit. XXXI. §. 3. 4. Tit. LVIII. §. 11.; Tit. LXX §. 1. 2. Tit. LXXVIII.

translatum, eae leges omnes invaluerunt quibus ipsimet prius regebantur 3).

Quodsi diligentius exquirere quis vellet cuinam quisque legi sese subijcere debuerit, pro certo est habendum unumquemque illius nationis legibus obtemperare debuisse ad quam ex patris origine pertinebat, nec cuiquam licuisse a propria lege discedere nisi cui quandoque ac speciatim id ab ipsis legibus permittebatur 4). Hos inter

3) Longobardorum regum tempore notariis injunctum fuit, ut instrumenta nonnisi ex romana et longobardica lege perscribant; sic lege Luitprandi VI. 57. *De scribis hac prospectimus, ut qui chartam scripserit, sive ad legem longobardorum, quae aptissima (al. quoniam apertissima) et pene omnibus nota est, sive ad legem romanorum, non aliter faciant, nisi quomodo in illis legibus continetur. Nam contra longobardorum legem aut romanorum non scribant etc.* Exteri vero omnes i. e. eteri Germani praeter Longobardos, Longobardorum legibus parebant nisi principis gratia proprio legis usus ipsis datus fuisset; quod patet ex *Leg. Rotharis* 390. *Omnes gargangi (al. guargangi, warengangi) qui de exteris finibus in regni nostri finibus advenierint, seque sub scuta potestatis nostrae subdiderint legibus nostris longobardorum vivere debent, nisi legem suam a pietate nostra meruerint.* Hinc in libris, etiam in controversiis quae agebantur inter Longobardos et iure Longobardorum dirimebantur, iudices ex aliis nationibus sumebantur: id eruitur ex huiusce temporis placito, quod extat in documento anni 721 vel 744, a Fumagalli in cod. diplom. N. 4. p. 18. inserto, de quo ipse Fumagalli in alio opere se. Antiquit. longob. Milan. vol. I. p. 291. eruditè discrit. Ibi ex Longobardorum lege iudicatum fuisse ex eo constat, quod edictum domini Luitprandi citetur. Iudices vero saltem ex parte Allemanni fuere, quod et subscriptione patet, quae ita se habet: *hoc nostrum iudicatum emisimus ivi necum stante idoneis hominibus Toto de Goperanzo Leonno et Placemmus Austremmus Gomipert et Alta Alemanni.* Tempore vero, quo Franci Italiae dominabantur aliorum quoque populorum leges invaluisse ex legibus tum Caroli magni tum Pipini constat, qui Franci et Allemanni seque ac Longobardis proprias leges concesserunt. Leg. long. Caroli m. 89. Pipini 8. et 43. Aliis dein legibus generatim definitum est, quousque debere propriae legis usum obtinere. Sic Cap. Pipini a. 793. art. 37. (Bab. I. p. 53.) statutum est: *Domno regi dictum est, quod multi se complangunt legem non habere conservatam, et quia omnino volunt Domni regis est, ut unusquisque hominum suam legem pleniter habeat conservatam. . . . Et per singulos inquirant, qualem legem habeant ex nomine. et L. Long. Lud. Pi 1. L. Lotharii sen. 14. Ex aliis dein documentis haec legum diversitas quam apertissima patet.*

4) Ab origine suam quemquam legem habuisse ex innumeris legibus patet, in quibus de Romanis, Francis, Longobardis etc. sermo habetur, quibus nominibus nihil aliud significari nil origo potest, et dein statim lex notatur, secundam quam iudicari debent. Sic praeter ea, quae jam citavimus, habetur in L. Pipini 46. *Leg. Longob. Luitpr. IV. 1. Caroli M. 89. Pipini 8. 43. Lotharii Sen. 14. Ex his patet vero, et iuxta legem idem omnino significare se secundum nationem.* Lupi Cod. Diploma. Bergom. Vol. I. Diss. IV. p. 219. Origine vero ex patre et non ex matre dijudicabatur uti in L. Luitprandi VI. 74. expressa definitur. a Si romani hominem mulierem longobardam tulerit . . . postquam marito romano se copulaverit, et ipse ex ea mandatum fecerit, romani effectus est . . . et filii, qui de eo matrimonio nascuntur, secundum legem patris romani sint, et lege patris sui vivant. Liberis illegitimis, quorum pater ignotus erat, liberum erat eligere quamam lege vivere vellet. vid. Quaestiones et monita (Caneiani Vol. I. p. 224.). » Juxta est, ut homo de adulterio natus vivat qualem legem voluerit. Quodsi pater clericus effectus sit, ipsius filii eam legem tenere debuerunt, quam pater ab origine habuit. Leg. Luitprand. VI. 100. . . . filii, aut filiae qui ante ejus conversionem nati fuerant, ipsa lege vivant, qua ille vivebat, quando eos genuit.

numerabantur praecipue mulieres queis cum marito lex communis erat ⁵⁾, et clerici qui sicuti et ipsa ecclesia jure romano utebantur. Non ita tamen ejusmodi facultas ipsis dabatur, ut simul vetarentur ne pro arbitrio ad propriae nationis instituta confugerent; fiebat enim non raro ut hac facultate non uterentur, et legem quae ipsis ab origine obtigerat, sectarentur ⁶⁾. Quod vero ecclesiae ipsae, quatenus pro personis moralibus habebantur ad legum romanarum normam judicarentur, id mirum videri minime debet; ad hoc enim usque tempus eodem jure usae sunt, quo jure ipsas privari omnino non decet. Plurima dein, quod superius significavimus, leges romanae constituerant, quae ad rem ecclesiasticam pertinebant, quaeque jampridem invaluerant. Per haec ecclesiis varia privilegia concedebantur, quorum omnium in Germanorum peculiaribus legibus et consuetudinibus nullum vestigium erat. Haec et aliae quae hisce similes sunt causae crant cur clericorum quoque jura romanis legibus dijudicarentur. Ipsi enim unde demum originem duxissent, ecclesiae servitio sese quodammodo manciparant. Quare in novum quemdam veluti populum qui omnes sacrorum ministros complectebatur coaluerunt: qui licet cum ceteris populis permixtus viveret, tamen prout ab ipsis distinctus aestimari facile poterat, quippe qui nulli eorum erat obstrictus, et multis praeterea atque insignibus privilegiis utebatur.

Hinc factum est, ut apud omnes germanos populos qui in servandis cuique legibus propriis toti erant, id esset in more ut scilicet ecclesiae sacrorumque ministri pro Romanis haberentur, illisque romani juris usus liber omnino esset. Hoc sane Franci sancte integre-

5) Leg. Luitprand. VI. 74. Lothar. sen. 14. Viduae ad nationis legem redierunt leg. Lothar. 14. c. 16. Statuit ut mulieres romanae, quae viros habuerunt Longobardos, iis vita functis a lege viri sint absolutae, et ad suam revertantur legem, et hoc statuimus, ut simili modo servetur in ceterarum natione mulierum.

6) Sic Mathildis comitissa, quae origine ex gente Francorum erat, etsi matrimonio eum Longobardo inito Longobardorum legem amplecti debuisset, saepe salicam legem tenuit, uti constat ex variis documentis, quae citat Lupi Cod. Dipl. Berg. Tom. I. Prodr. Diss. IV. p. 227; « Mathilda comitissa filia quondam Bonifacii, marchio, qui professus sum ex natione mea lege vivere salicam; et in altero: « Nos Beatrix duetrix et comitissa, atque Mathilda filia quondam Bonifacii marchionis mater et filia, quae professus sumus ex natione nostra lege vivere salicam. De hac legis professione vide Lupi l. c. et Savigny historia juris romani t. I. p. 119. seq. ubi refutant et Muratorum, qui omnibus tunc temporis liberam fuisse opinatur, quatenusque voluerint legem amplecti.

que servabant. Jam inde enim ab anno 560 Chlotarius rex 7) in sua constitutione ecclesias, clericos, et provinciales i. e. Romanos eodem jure, romano scilicet, judicandos esse decreverat, quod tum Ripuariorum lex 8), tum noni et undecimi saeculi scriptores apertissime testantur 9). Apud Longobardos similiter ecclesiam et sacrorum antistes romanis legibus obstrictos fuisse tum ex ipsorum, tum ex Francorum regum legibus, tum etiam ex ipsis scriptorum testimoniis constat 10). Non desunt tamen monumenta ex quibus compertum est clericos et ipsas ecclesias aliquando Longobardorum legibus obtemperasse 11).

Quae hactenus de peculiari Germanorum conservandi unicuique propriac legis usum consuetudine disputavimus, satis superque produnt cur factum sit, ut sub ipsorum etiam imperio ecclesia romanarum legum usum retinuerit: insuper demonstrant necessarium omnino fuisse, ut ad canonum collectiones, quae illis temporibus fuerunt elucubratae, quaedam etiam ex romanis legibus accesserint.

Priusquam vero ad ipsas has collectiones orationem convertamus, non abs re erit brevi eos romani juris fontes enumerare atque illustrare quos illarum auctores adierunt.

7) Const. Chlotarii a. 560. cap. 13. apud Baluz. Capit. Reg. Franc. T. I. p. 9.

8) Lex Ripuar. Tit. 58. §. 1. secundum legem romanam, qua ecclesia vivit.

9) Adrevaldus de miraculis s. Benedicti Lib. I. P. 2. C. 2. n. 8. p. 308. Act. sanct. Martii T. 3. » quod salicac legis iudicis ecclesiasticas res sub romana constitutas lege discernere perfecte non possent». Irenaeus epist. nr. 380. » instituta legum novallorum, quas commendat et servat romana ecclesia.» Vide plura apud Ducange glossarium mediae et infimae latinitatis verbo: *lex romana* Tom. IV. p. 155.

10) L. Luitprand. IV. 100. L. Long. Lud. Pii 55. » ut omnis ordo ecclesiarum lege romana vivat».

Attonis epist. ad Azonem. episc. (Dachery spicileg. ed. 1. T. 8. p. 113. ed. 2. T. I. p. 435. 436.) » Romani quoque principes quorum legem etiam nobis sacerdotibus in multis convenit observare».

11) Fumagalli cod. dipl. Ambros. n. 124. p. 502. a. 885. » Ego Teotpartus archipresbyter ecclesiae s. Juliani qui professo sum legem vivere langubardorum». Idem constat de Attone episcopo bergomi ann. 1072. Ughelli T. 4. p. 447. Saeculo decimo et undecimo Bergomi tam frequens erat hic mos, ut exceptio regulae instar haberi poterit. Lupi cod. dipl. Bergomi. p. 225.

In quodam placito romano anni 999. monasterium fervense ad duellum provocet. » *Secundum suam longobardorum legem*». (Mabillon annal. Bened. T. 4. p. 129.). Idem occurrit in alia ejusdem monasterii lite anni 1014. » *quoniam venerabilis locus ad longobardam pertinebat legem*». (Mabillon .. c. p. 705.).

CAPUT II.

De juris romani fontibus quibus canonum collectores usi sunt.

§. 1.

Quid legis romanae nomine intelligendum sit.

Quo tempore inter Germanos ea consuetudo de qua superius disseruimus vigeat, diversarum gentium jus, cujus tum in legibus tum in aliis documentis sit mentio, legis nomine appellabatur. Plerique arbitrati sunt scriptas tantum leges, quae in iis libris continentur qui tale nomen prae se ferunt et typis quoque editi sunt, hoc nomine designari. Atqui haec sententia indubiis monumentis falsa esse demonstratur. Hinc enim universum ejusque populi usu et consuetudine receptum jus hoc nomine appellatum fuisse, apertissime constat. Quare etsi leges illae scriptae utpote quae ad jus pertinebant, illiusque pars non minima erant, hac legis appellatione comprehenderentur et leges etiam identidem appellarentur, minime tamen ad eas tantummodo hoc nomen, quoties in antiquis monumentis occurrit, est coecreandum. Quae de peculiaribus istorum populorum et jure et legibus diximus, ad legis romanae appellationem pertinere manifestum est, ita ut non aliud quam jus romanum, in quacumque deum particulari collectione contineatur, generatim hoc nomine significari dicendum sit. Quaevis igitur collectio quae jus romanum exhibet, legis romanae nomine venire potest; minime vero ex nomine sed aliis ex adjunctis dijudicandum erit quam peculiarem collectionem intelligat scriptor qui eam hoc nomine appellat.

Viri quidem doctissimi ¹⁾, inter quos Brenkmannus, affirmarunt solum Apiani breviarium legem romanam a medii aevi scriptoribus appellari; quod si certum esset, certum pariter esset eos omnes qui legem romanam commemorant breviarium cognovisse, eoque usos

¹⁾ Ducange gloss. v. v. lex romana. T. 4. p. 155. ed. Bened. — Brenkmann hist. Pandect. p. 55. Ejus append. ad Relandi fastos p. 85g. Ritter praef. T. 2. cod. Theod. p. penult.

fuisse. Atqui innumera pene documenta ostendunt praeter Aniani breviarium alias quoque romani juris compilationes hoc nomine appellatas fuisse.

Siquidem collectionis, quae Papianus inscribitur, auctor, qui non ex breviario, sed ex veracioribus juris romani fontibus opus suum concinnavit, non peculiarem quamdam juris romani collectionem sed generatim jus romanum legem romanam appellat ²⁾, atque ipsa haec collectio a breviario plane diversa ac distincta in codicibus non paucis legis romanae nomen inscriptum habet ³⁾. Ludovicus Pius et Carolus Calvus Justiniani novellas legem romanam vocant ⁴⁾, idemque nomen concilium trecentense anni 878 juri justiniano tribuit ⁵⁾. In canonum dein collectione quae saeculo nono elucubrata Anselmo dedicata est novellae vocantur: *novella lex romana*, seu *novella legis romanae*, et loca ex institutionibus et codice decerpta titulum habent: *capita legis romanae*. Atto vercellensis episcopus qui circa medium seculum nonum vixit, codicem legis romanae partem appellat ⁶⁾, et in quodam Othonis III. placito Justiniani leges sub eodem nomine citantur ⁷⁾.

In libro cui titulus: *Quaestiones et monita* qui apud longobardos confectus est, successio ab intestato in Novella 118 sancita inscribitur: supercessio (i. e. successio) *lege romana*, et dein: „Sic praecipit *lex romana* in libro qui nominatur *novella* quem egit Justinianus imperator temporibus suis. In eodem libro leges romanae de thesauris hoc nomine designantur: „dicitur in *lego romana* in li-

2) Papiani respons. Tit. 2. „de pratio occisorum nihil evidenter *lex romana* constituit.

3) Amaduzzi leges nov. praefat. p. L. I. conf. ibid. p. XX. XLIX. et p. 294.

4) L. Long. Ludovici pii 55. „ut amphitheatros contractus unda ecclesiae damnum patitur non observentur, sed secundum *legem romanam* destruantur. Haec desumpta sunt ex Nov. 120. c. 8. aut potius ex Juliano Const. 111. c. 4. Capit. Caroli Calvi a. 865, c. 6. (Baluz. T. II. p. 198) Et si mortui manus vel praeceptum regum super eos interjacet, describentur diligenter. . . . et signatis ipsis praeceptis, sicut *lex romana*, praecipit, ad nostram praesentiam deferri faciant. Haec desumpta videntur ex Juliano Const. 48. C. 2. et Const. 7. c. 2.

5) Cap. a. 878 (Baluz. II. p. 277.) inspectis *legibus romanis* . . . invenimus ibi a Justiniano imp. legem constitutam.

6) Attonis epist. ad Azonem. episc. (Dachery spicil. ed. 1. T. 8. p. 113. ed. 2. Tit. p. 435. 437); „legitur etiam in libro codicum, quod est *romanae legis*, ita: Nihil aliud sic inducere potest. etc. etc. Alludit ad l. 26. in f. cod. de nupt.

7) Mabillon annal. Benedict. T. 4. p. 129. 130. Sicut *lex praecipit romana* et postea: quia Justinianus imperator praecipit.

bro qui nominatur *Instituta* 8). Titulus quoque quem Petrus operi suo ex Justiniani collectionibus unice concinnato fecit, scilicet: »*Petri excerptiones legum romanarum*« idem confirmat. Denique adhuc anno 1160 in praefatione statutorum civitatis pisanæ quae itidem ex Justiniano jure sunt deprompta idem nomen occurrit 9). E quibus omnibus manifestum profecto est legis romanae nomine collectiones omnes appellatas fuisse quae jus romanum exhibebant, eoque generatim hoc jus significari. Non defuerunt qui jus romanum et praesertim Aniani breviarium legem mundanam appellatam fuisse affirmarent; attamen hoc nomine non solum jus romanum, sed generatim omnes aliae diversorum populorum leges tum a legibus ecclesiasticis, tum a capitularibus distinguebantur.

S. 2.

Quibus juris romani fontibus usi sint antiqui canonum collectores.

Intra illud medii aevi tempus de quo nunc nobis est sermo; pleraque romanarum legum collectiones exstant quas in duas classes tribuere facile possumus. Praeter eas enim quae vigente adhuc romano imperio tum privata tum publica auctoritate adornatae sunt, aliae etiam in novis Germanorum regnis in eorum usum fuere confectae, qui ut monuimus romano et ipsi jure utebantur.

Canonum collectores utrisque usi sunt; etiamsi vero eas praeter caeteris adhiberent, quae utpote pro Romanis Germanorum subditis adornatae tunc temporis maxime apud ipsos in usu erant, tamen multum a vero aberraret, qui illos alias ignorasse contenderet. In ipsorum enim collectionibus non modo loca quaedam ex genuino theodosiano codice desumpta occurrunt, sed quamplurima etiam ex Justiniani collectionibus decerpta. Minoris quidem pro jure ecclesiastico

8) Muratori script. rer. Ital. T. 1. P. 2. p. 163. seq. Canciani Leg. Barb. Vol. 1. p. 221. seq.

9) Valsechi de vet. Pisanæ civitatis constitutis. (Hoffmann. hist. jur. Vol. 1. p. 195.) • Pisanæ itaque civitas a multis retro temporibus, vivendo *lege romana* retentis quibusdam de *lege longobarda*. etc. etc.

habenda sunt tum institutiones tum digesta; tamen non pauca hinc etiam in canonicas collectiones transierunt. Plura certe Justiniani codex exhibebat, praesertim in primis libri primi tredecim titulis, qui res ecclesiasticas respiciunt; sed in constitutionibus quas Justinianus tum graece, tum latine absolutis aliis collectionibus protulit, quasque novellas constitutiones appellamus, tam multa de rebus ecclesiasticis statuit, ut canonum collectores uberrimam illinc segetem metterent. Novellas, quas Justinianus imperator nunquam in unum corpus collegit, post subactam denuo Italiam in occidente quoque obtinuisse certum est; pauca vero admodum supersunt monumenta, quibus probari possit an graecus earum textus, vel potius versio latina usurpata fuerit.

Julianus antecessor constantinopolitanus novellas Justiniano adhuc imperante in epitomen redegit, earumque 125 latine redditas excerp-
psit. Opus suum pro latinis et maxime pro Italis elaborasse videtur, cum non solum nullum prostet argumentum unde graecos jurisconsultos eo usos fuisse constet, sed illud tunc temporis concinnaverit, quum Italia a Belisario devicta est, et in quibusdam insuper locis ipse fateatur se non in Graecorum, sed in aliorum utilitatem elucubrasse. Hic Juliani liber, epitome novellarum, seu liber novellarum vulgo appellatus, medii aevi temporibus tantam in occidente auctoritatem nactus est, ut prae ceteris juris romani fontibus adhibitus fuerit, ac novellae ipsae non ex germana ipsarum recensione, sed ex hac Juliani epitome sumerentur. Nec mirum hoc videri debet, cum in Italia, ubi latina novellarum versio necessario expetebatur, non nisi haec Julianea in promptu erat, et versio vulgata antequam jus romanum Bononiae doceri coepit, parum in usu esset; quemadmodum exinde licet conjicere quod tum Gregorius, tum Anselmus praeter eas novellas quas ex vulgata proferunt, alias quoque in medium adducunt, quas ex aliis ab hac omnino diversis versionibus videntur deprompsisse. Non omnes praeterea novellae in Italia vulgatae videntur, ita ut uberior earum et perfectior collectio, qualis a Juliano exhibebatur, omnibus grata et exoptata esse deberet. Huc accedit quod, uti superius monuimus, Julianus opus suum pro Italis elaboravit ut publicis scholarum doctoribus praesto esset, ex quo facillime explicari potest, quomodo factum sit, ut prae omnibus aliis collectionibus adhiberetur. Caeterum Juliani epitomae in codicibus manuscriptis plu-

ra tractu temporis accesserunt, ac non raro una cum breviario, cum collatione legum mosaicarum et romanarum, nec non cum aliis Germanorum legibus describitur, quod inde factum esse videtur quod Juliani opus legis romanae partem non minimam constituat; tardius vero in duas partes tributum est, de quibus sicuti de hoc opere in genere et erudite et copiose disserit Bienerus in historia novellarum ¹⁰⁾.

Novellarum latinam versionem quae paullo post Justiniani mortem ab ignoto quodam auctore facta est, illi qui Bononiae glossas seu commentaria in universum jus exararunt, ut illam a Juliani epitome distinguerent, corpus authenticum appellarunt et in novem collationes diviserunt. Etsi haec collectio ante hoc tempus in occidentem parum innotuerit, novellae tamen aliquot peculiares quae in illa habentur, etiam ab anterioribus canonum collectoribus aliisque ecclesiasticis scriptoribus adductae sunt.

Haec de celeberrimis juris romani collectionibus sufficiant, quae cum notissimae sint, non est cur in illis describendis illustrandisque diutius immoremur. Potius de aliis collectionibus quae cum minoris momenti habentur, non omnibus obviae sunt, et de iis maxime, quae uti diximus sub Germanorum imperio confectae sunt juvat breviter disserere.

1. Has inter collectiones primum locum obtinet illa quae apud Visigothos fuit confecta ac breviarii Alericiani seu Aniani nomen obtinet ¹¹⁾. Jussu Alarici II. Visigothorum regis a romanis jurisconsul-

10) D. Fr. Aug. Biener Geschichte der Novellen Justinians. Berlin. 1824. p. 255. sq.

11) De hoc breviario agunt. I. Godtfred. proleg. ad Cod. Theod. c. 5—7 — Biener progr. hist. legum visigothicarum spec. 1. Lips. 1785. Cap. 4. 5 et in Comm. de orig. jur. germ. P. 1. §. 78. 79. Savigny hist. jur. rom. T. II. p. 36. seq. Haubold. inst. hist. dogm. §. 261. — Eichhorn. hist. jur. germ. §. 45. Hugo hist. jur. rom. p. 869. — Codices qui breviarium exhibent duplicis generis sunt, aliqui textum et interpretationem habent, uti codex wurzelburgensis seu monacensis, parisiensis nr. 4403. 4404. 4405. 4406. 4408., alii solummodo interpretationem; aliquando vero etiam textum amplectuntur maxime in iis, quae non ex eod. Theod. desumpta sunt, uti cod. Parisiensis nr. 4403. A. 4403. B. 4409 usque ad 4419. 4626. 4633. 4697. De aliis codicibus. Vide Haubold inst. jur. rom. Ati T. 1. §. 54. not. a. Arevali isidoriana cap. 100. 101. (in opp. Isidori rom. 1797. sq. tom. 2.) p. 325. 327. 329. Hie citat. cod. regio vat. nr. 866. 982. 1048. Breviarium integrum solus edidit Siehardus: codicis Theodorini Lib. XVI. quibus sunt ipsorum principum auctoritate adjectae novellae. ex eod. Basileae Henr. Patrus mensis Martio anno 1528. fol. men. Partes omnes inveniuntur in editione eod. Theodos. a Cujacio adnotata. Lugd. 1566. f. Paris. 1686. f. Codex Theod. et novellae in editionibus Marillii, et Rittersi; aliae partes solae apud Schultingium jurispr. antejustiniana.

tis duce Goiaricho palatii comite adornata fuit. Fontes ad quos illius auctores accesserunt hi sunt. 1) *Codex theodosianus in 16 libros divisus*. 2) *Theodosii, Valentini, Marciani, Majorani et Severi Novellae*. 3) *Gaji institutiones*. 4) *Pauli, receptorum sententiarum libri V*. 5) *Codex gregorianus 13 titulos*. 6) *Codex hermogenianus 2 titulos*. 7) *Papiniani lib. I. responsorum*. Ex hisce fontibus, qui eodem ordine ac a nobis enumerantur in breviario sese invicem subsequuntur ea loca excerpserunt, quae ipsis utilia videbantur, eaque ut plurimum integra collectioni inseruerunt. Singulis collectionis capitibus, si ea excipias quae ex Gajo desumpta sunt, interpretatio subiungitur, qua non solum loca ipsa explicantur, sed ea etiam adnotantur, quae in ipsis ob recentiores consuetudines aut leges mutanda erant. Antiquitas hoc breviarium diversis nominibus appellabatur scilicet, *corpus Theodosianum, lex Theodosiana, liber legum, lex romana*.

2. Apud Burgundiones tempore quod inter annum 517. et annum 534, defluxit pro incolis romanis lex romana confecta est, quae sub nomine Papiani liber responsorum, seu Papiani responsum notissima est. Hujus libri argumentum pro maxima parte ex germanis juris romani fontibus desumptum est ¹²⁾.

3. Theodorici Ostrogothorum regis edictum anno 500 Romae promulgatum, integrum ex jure romano et maxime ex codice Theodosiano, ex novellis constitutionibus post ipsum absolutum editis, nec non ex Pauli sententiis receptis depromptum, quos tamen fontes tam arbitrarie excerpserit auctor ut saepe ne quidem appareat eum jure romano usum fuisse ¹³⁾.

4. Mosaicarum et romanarum legum collectio Theodosii II. tempore confecta videtur et medio aevo lex Dei, seu Patriator legum mosaicarum et romanarum seu lex romana appellabatur. In hoc libro leges mosaicae cum romanis in hunc finem conferuntur, ut has ex illis originem duxisse demonstretur. Quare minoris momenti est, etsi plurima ex romanorum jurisconsultorum scriptis, atque ex imperato-

¹²⁾ Vide Savigny hist. jur. rom. II. p. 10. seq. fragmenta quaedam hactenus ignota reperiuntur in fragmentis vaticanis editis ab Angelo Majo. Romae et Berolini p. 104.

¹³⁾ Vide Savigny II. 164. C. T. Rhon. comm. ad edict. Theodorici regi ostrogoth. Hals 18:6.

rum constitutionibus contineat, quae in nullo alio monumento exstant ¹⁴⁾.

5. Consultatio veteris Icti. In hoc libro qui ante breviarium alaricianum conscriptus videtur, cujusdam jurisconsulti responsa collecta sunt, in quibus auctor sententias locis ex romanorum jurisconsultorum scriptis et imperatorum constitutionibus depromptis probat. Primum edita est haec collectio a Cujaccio anno 1577 ¹⁵⁾.

¹⁴⁾ Extat haec collectio in codice ex bibliotheca Mandubiorum Lugduni, a Pithaeo primum edita. Invenitur etiam apud Schultingium juris prudent. Antejust. p. 719.

¹⁵⁾ Invenitur apud Schultingium jurisprud. antejust. p. 811.

CAPUT III.

*Canonum collectores, scriptoresque alii ecclesiastici
qui jure romano usi sunt.*

Ex iis, quae in superioribus capitibus disputavimus constat tum causa cur in ecclesia juris romani usus perduraverit, tum quibus ex fontibus ecclesiastici scriptores illud hauserint. Reliquum est ut ad ipsa eorum opera nos convertamus ac ostendamus, qua ratione singuli jure romano usi fuerint, ac quasnam fontes adierint.

Hic vero imprimis necessarium videtur, ut documenta, quae et in peculiaribus ecclesiae legibus, pontificumque litteris, et in ecclesiasticis scriptoribus seorsim occurrunt, ab iis separemus, quae in ipsis canonum collectionibus habentur.

S. I.

Juris romani loci seorsim conservati.

Plurima ex jure romano et quidem peculiari studio excerpta habentur in s. Gregorii m. litteris ¹⁾, qui anno bon. vita functus est.

In epistola quam anno 599 conscripsit unicus tantum locus ex codicis desumptus occurrit ²⁾, ex altera vero, quam anno 603 ad Joannem defensorem a se in Hispaniam ad sedandam litem Januarii episcopi malacensis occasione ortam missum dederat, plura ex jure romano desumpta reperiuntur. Continet enim haec epistola instructionem quandam ex juris justiniani locis concinnatam, in qua singula fere legum verba retinentur ³⁾. Inseruit quippe praedictarum fragmentum, quod adductis verbis initialibus glossatorum et scholiastarum more citat ⁴⁾; dein leges plures ex codice suis numeris distin-

1) Gregorii m. epistola in opp. edit. Paris. anni 1705. fol. T. III.

2) Greg. m. ep. Lib. IX. ep. 7. p. 939. ex lege codicis S. C. de legibus (1. 14.).

3) Gregorii m. ep. Lib. XIII. ep. 45. ad Joannem defensorem. Instructio ipsa inscribitur:
Capitulare II. Legum imperialium pro imunitate clericorum. p. 1252 sq.

4) l. c. p. 1254. • Lib. pandectarum XLVIII. ad L. Jul. maj. scribit Modestinus, lego

ctas⁵⁾, ac denique duplicem locum ex novellis decerptum. Ad novellas quod attinet Julianum non est secutus, sed aliam potius versionem adhibuit. Quae ex nov. 123 desumpsit versionem, quam vulgatam appellamus, plane respondent⁶⁾; quae vero ex nov. 90 hausit, ex alia, a vulgata versione omnino diversa accepit⁷⁾.

In Isidoriana canonum collectione profertur novellae 42. latina versio, quam Contius hinc deprompsit, et decimae novellarum collectioni insertam anno 1759 primus edidit. Vero tamen simillimum est quod Isidorus eam ex latinis concilii quinti oecumenici (constantinopolitani II) actis sumpserit⁸⁾.

In concilio hispalensi secundo, quod anno 619 habitum est, duo habentur loci, qui tum in breviario tum in codice justiniano exstant. 9) Cum vero Visigothis regnantibus praeter Aniani brevium nulli alii juris justiniani fontes adhiberentur, fragmenta haec ex breviario potius desumpta esse videntur. 10) Alius hujus concilii

Famosi paulo post principium: hoc tamen orimen». Est autem L. Famosi l. 7. §. 5. D. ad. L. Jul. maj. (48. 4)

5) l. c. 1253. « Codicis libro primo tit. sexto constitutionis decima imperatoris etc. » Est autem l. 10. Cod. de episc. (l. 3.). Paulo post. l. 2. et l. 6. cod. de his qui ad ecel. (l. 12.) p. 1254. l. 4. cod. si a non compet. (VII. 48.) et ibidem l. 20. cod. de his qui accus. (IX. 1.) p. 1255. l. 3. cod. de sent. ex peric. (VII. 44.).

6) l. c. p. « De persona presbyteri hac novellarum constitutio. etc. Est autem nov. 123. c. 21. et non Juliani const. 115. c. 34. Paulo post Nov. 123. c. 19. et non Juliani 175. c. 32. — Dein p. 1253. » praedieta novellarum constitutio sed neque pro qualicumque pecuniaria deportandum. Item post multa. Si autem et a clerico. praebent finem. Est autem novella 123. cap. 8. et c. 22. et non Juliani const. 115. cap. 10. et 37.

7) l. c. p. 1255. « constitutione novella quae de testibus loquitur cap. 16. Hoc quoque saepius probationes factae, quae desumptae sunt ex diversa illa a vulgata versione novella 90. c. 9. et non ex Juliani const. 83. c. 7.

8) Raperitur in ejusdem concilii actis, jam a Crabbe anno 1538, et Surio an. 1567 editis, quam Surii recensionem Contius in sua editione, quam an. 1571. adornavit secutus est. Ceterum haec nov. 42 versio quam simillima videtur ei, quae in codicibus ms. monacensi et vici-nensi extat, quaque apertissime probat, latinam ejusdem novellae versionem glossatorum notam fuisse, quod alii Surii et Crabbei recensionem inani negrunt. Vide Savigni in folio periodico ad historiam juris illustrandam seu Zeitschrift. für die geschichtliche Rechtswissenschaft. p. 109 110. Biener hist. novellarum p. 231.

9) Concil. Hispalen. II. a. 619. can. 1. (Mansi T. X. p. 557) = sicut enim per legem mundialem his quos barbaries feritas captiva necessitate transverxit postliminio revertentibus redditur antiqua possessio etc. Haec reperitur in l. 2. cod. Theod. brevium de postlim. (v. 5.) vel in lib. 20. cod. de postlim. (VIII. 51). — Ibidem in can. 3. p. 558. « Scribitur enim in lege mundiali de colonis agrorum, ut ubi esse jam quisque coepit, ibi perduret Uoc verbatim nullibi inveniuntur, sensum vero refertum l. 23. cod. de agric. (XI. 47.) tum l. 1. cod. Theod. brev. de inquilinis (v. 10.)!

10) Alamecca rer. Aquitan. lib. 3. c. 15. haec unice ad jns justinianum refert. Idem quoniam proferat rationem asserit, in concilio Toletano IX. c. 10. (anni 655. Mansi T. XI. p. 29)

canon verba cujusdam constitutionis refert, quae in breviario deest, et nonnisi in genuina codicis Theodosiani recensione habetur, ex qua dein in quandam pro agrimensioribus adornatam collectionem transiit. ¹¹⁾

Agobardus saeculi noni scriptor qui an. 840 vita cessit, quodam digestorum fragmento usus esse videtur ¹²⁾. In synodo vero Tricassina quae Joanno VIII pontifice et Ludovico II rege an. 878 habita est, cum Gothi Francorum regis subditi conquererentur, nullam sacrilegiis poenam in lege Visigothorum constitutam esse ¹³⁾, codicis justiniani constitutio adducta fuit, quae sacrilegium quinque librarum auri poena mulctaverat ¹⁴⁾, quae poena a concilio juxta Caroli M. legem in triginta argenti mutata fuit.

In Joannis VIII pontificis epistolis plura romani juris capita reperiuntur, et quidem locus unus ex codice justiniano ¹⁵⁾, et alii plerique ex Juliani epitome desumpti ¹⁶⁾.

citari locum in digestis habetur ibi. » Igitur sicut legum reverenda Sanctio censuit, ut in nullo aliena commixtio maculet, quod per totum generositas propria decoravit » quae ad lib. 44. D. de ritu nuptiar. referenda esse censet, cum tamen neque vel ex Nov. Marciani Tit. 4. vel ex Paul. II. 19. §. 9 desumpta esse possent, ac non levis adit auspicio ex visigothorum potius quadam lege provenire.

11) Concil. Hispal. II. a. 619. c. 2. (Mansi T. X. p. 557.) . . . ita ut sit in dioecesi possidentis (si tamen basilicam veteribus signis limes praefixus monstraverit) ecclesiae . . . aeternum dominium . . . Hoc enim et saecularium principum edicta praecipiant etc. Locus hic adductus est lib. 4. cod. Theod. finem regum. (II. 26) . . . si veteribus finem cum signis limes inclusus congruum erudite arte praestiterit etc. Canon iste postea et in alias collectiones receptus est. Burchard. I. 69., Ivo III. 99. et c. 6. C. 16. q. 3.

12) Agobardus de dispensatione ecclesiast. rerum cap. 18. (Biblio. Man. Patr. Lugd. 1677. (T. XIV. p. 298.)) » Nam cum alicui homini de proprio thesauro aliquid furari procul dubio reatus sit; multo major de publico, quod et leges saeculi sacrilegium vocantur. » Alludere videtur ad l. 9. §. 2. Dig. ad leg. Jul. pecul. (XL. 13. » Sunt autem sacrilegi, qui publica sacra compulaverunt.

13) Synodus Tricassina vel capitul. Ludovici II. apud Baluz. T. II. p. 277. et apud Mansi T. XVII. p. 351. et in ejusdem tomi appendice p. 189.

14) L. c. inspectis legibus Romanis . . . invenimus ibi a Justiniano Imp. legem . . . constitutam etc. Est autem l. 13. C. de episc. Honorii, quae habetur etiam in codice Theodos. (l. 13. cod. Theod. de apisc. 16. 2.) non vero in breviario.

15) Joannis VIII. epist. 108. (Mansi T. XVII. p. 88.) » . . . sanctientibus Joanne papa Romano et Justiniano Imp. scriptum est, spurious satis injuriosos satisque acerbos et nostris temporibus semper indignos esse dijudicamus.

16) Joannis VIII. epist. 129. (Mansi l. c. p. 98.) Nonne Joannes Papa Romanus et Justinianus inclitus Imperator legem romanam facientes scripserunt ita? Capitali crimina damastorum hunc non ad lucrum praesidis sed cognatis punitorem reddi oportet (Ex Juliano Const. 21. c. 10.). Et alibi: Omnibus gradibus cognatorum in haereditate sumenda praefereendi sunt filii etc. (Quod sensum ex Juliano C. 109. c. 1.) — epist. 163. (Mansi l. c. p. 112.) » in

Prae caeteris vero jure romano usus est Hincmarus rhemensium archiepiscopus, qui circa annum 882 vita functus est ¹⁷⁾. Praeter ea quae ex Aniani breviario ¹⁸⁾ habet et plura alia ex genuino Theodosii codice ¹⁹⁾ desumpta, Juliani quoque epitomen adhibuit, in qua citanda capitulis numeros apposit, qui illis fere respondent, quibus in nostris editionibus typis impressis distinguuntur ²⁰⁾. Hos quidem romani juris fontes etiam apud alios laudatos invenimus; ast in hoc Hincmarus solus est, quod collationem afferat. In illo enim libro, quem de Lotharii II et Teutbergae divortio conscripsit, crimina commemorat, propter quae matrimonium dissolvendum esse contendebatur, incestus nempe cum fratre commissus, nec non peccata contra naturam. De his vero criminibus, inquit, in sexto, et septimo legis romanae libri prioris capite agi, quo aperte collationem significat, in qua, etsi mutato paullulum titulorum numero, in quinto scilicet et sexto titulo de his criminibus sermo habetur, quae in nulla alia juris romani collectione hoc ordine pertractantur ²¹⁾. Certo hinc constat Hincmarum codicem prae manibus habuisse in quo haec collatio simul cum breviario descripta illique praeposita fuit, ita

secundo novellarum Justiniani libro, ut nemo episcopus aut presbyter aliquem excommunicat antequam causa probatur. » Ex Juliani C. 115. c. 15. De Juliano epitomes in duas partes divisione, quae hoc loco intetur, vide Bioneri historia novellarum p. 237.

¹⁷⁾ Hincmari opera ed. Sirmond T. 1. 2. Paris. 1645. a juris romani locorum indicem, qui in ejus scriptis occurrunt inferius dabimus. Opp. t. I. p. 637. ex lege romana citatur locus hujusmodi: actio, quae ab auctora inchoata est, ut ab haeredibus peragenda est; quem Savignius in fontibus reperiri non potuit.

¹⁸⁾ Inter alia habetur locus ex codice gregorio (XIX. 2.) desumptus. Hincmar. T. 2. p. 252.

¹⁹⁾ Hincmari Opp. T. II. p. 318. 319. 326. 327. 328. ubi legibus 8. 16. 26. 29. 30. 31. 41. 47. 58. Cod. Theod. de episcop. (XVI. 2.) usus est. — p. 501. 527. L. 1. C. Theod. de sent. ex paric. (IV. 17.) quae in breviarii codicibus ms. desideratur, licet ad 5 primos libros pertineat. — p. 785. iterum L. 41. C. Th. de episcop. (XVI. 2.) — Dein p. 325. habetur spuria Extrav. 3. de episc. jud. (Cod. Theod. ed. Ritter T. 6. P. 1. p. 548).

²⁰⁾ Hincmari Opp. T. II. p. 509. legalem sententiam Justiniani catholici Imperatoris, quam probat et servat ecclesia catholica, qua constitutione 118 capitulo 441 degravat, ut nemo episcopus . . . ipse juste patiatur. Haec ad verbum desumpta sunt ex Juliani Const. 115. c. 15. aut si capitula perpetua saria numerantur cap. 441, omnino uti ab Hincmaro citatur. Alibi Juliani epitomen nominat leges romanae a Justiniano imp. promulgatae, liber constitutionum Justiniani, lex Justiniani. — In alio loco (Opp. T. II. p. 501.) dicit: » leges . . . illud sanciant, ut vilissimis testibus sine corporali discussione credi non debeat. Haec ex Juliani Const. 85. c. 1. dacerpta videntur, quae ita habet: » si vilissimus judicio productus fuerit etc. etc. » vel etiam ex L. 21. §. 2. Dig. de testibus: » . . . sine tormentis testimonio ejus credendum non est. » Cum vero Hincmar nullibi Pandectas adhibeat, ex Juliani potius epitome ea hausisse dicendus est.

ut collationem primum totius operis vel unius ejusdemque legis romanae librum esse existimaret. Quae opinio citra omne dubium ex eo confirmatur, quod Hincmarus paullo ante in eodem libro primum ex illis legis romanae capitulis simul cum loco ex libro III Moysis desumpto afferat, qui Moysis locus in capite illius collationis tituli habetur, quem Hincmarus designat ²³⁾.

Alibi dein locum tamquam ex sexto codicis Theodosiani libro desumptum affert, qui tamen juxta ejusdem codicis editiones et codices ms. in libro quarto habetur ²⁴⁾. Ex quo patet eum codicem ms. adhibuisse in quo ante Auiani breviarium praeter collationem, quae ipsi primus totius operis liber erat, alia quoque collectio, forsitan Juliani epitome ²⁵⁾, descripta fuit, quam pro secundo libro habuit, ita ut locus ex quarto libro Theodosiani codicis in breviario contento desumptus, ipsi ad sextum legis romanae librum pertinere videretur.

In quadam Attonis episcopi vercellensis epistola, loci ex institutionibus, codice, et Juliani epitome citantur ²⁶⁾.

In ea lite, quae anno 1012 Romae archiepiscopum turonensem inter et alium quemdam episcopum de suorum dioecesium limitibus agitata est, praeter jus canonicum, ad jus justinianeum fuit provocatum quin tamen peculiaris locus afferatur ²⁶⁾.

23) Hincmarus de divortio Lotharii et Teutbergae interrog. 12. Opp. T. I. p. 634. Conqueritur ipsa ex eo, quod quum reginae frater fuerit auditus, et ipsum quoque in iudicium vocandum esse dicit, ut vel ambo liberentur, vel ambo puniantur. „aut in punitione illius legaliter puniatur, sicut in primo libro legis romanae capitulo sexto de stupratoribus, et in capitulo septimo de incestis et turpibus nuptiis praecipitur. In collatione titulo V. agitur de stupratoribus et de peccatis contra naturam, et in titulo VI. de incestis nuptiis.

24) Hincmar L. 6. p. 627. „Et scriptum est in libro Levitici, qui dormierit eum masculo coitu femineo . . . morte moriantur. Unda et leges romanae decernunt in capitulis de stupratoribus, quod legens quisque invenit. Locus Moysis habetur in collatione tit. V. de stupratoribus in capite tituli.

25) Hincmar Opp. T. II. p. 501. „at item in libro sexto titulo decimo nono inter alia praecipitur, ut sententia, si ante scripto dicta fuerit, nec nomen sententiae habere mereatur. „Alludit vero hic ad L. 1. Cod. Theod. de sent. ex petie. (IV. 17.)

26) Vids Biener hist. novell. Just. p. 237.

27) Atto episc. vercellensis epist. ad Azonem episc. apud Dachery Spicil. ed. nov. T. I. p. 435. 436. Romani quoque principes . . . quorum legem etiam nobis sacerdotibus in multis convenit observare talia instituta de conjugii loquentes dedere: Sed si qua per adoptionem etc. (Est. §. 2. et §. 12. de Inst. de nupt. L. 10.). Deinde: lagitur etiam in libro codicum, quod est romanae legis, ita: nihil aliud sic incedere potest etc. etc. (L. 26. in f. Cod. de nupt. V. 4.) Denique: „Item ex novella: si qui natarium etc. (Julian. C. 32. e. 1. 2. 3.)

28) Mabillon. ann. ord. Benedict. T. IV. p. 223.

Ex concilio, quod Benedicti VIII tempore circa annum 1022. Ticini habitum est, canones duo memorandi sunt, in quorum altero juxta Julianum praecipitur, presbyterum, qui matrimonio se junxit, curiae civitatis tradendum esse, ea tamen restrictione, ut non ad omnia sed ad ea tantum curiae negotia tractanda obligetur, quae ad ecclesiae utilitatem pertinerent ²⁷⁾. In altero Justiniani constitutio citatur, quae neque inter novellas, neque in Juliani epitomen recepta, sed a Cujacio seorsim inventa, et edita est ²⁸⁾.

In quadam Alexandri II († 1073) epistola locus ex institutionibus desumptus citatur ²⁹⁾.

De epistolis Ivonis inferius agemus, ubi de ejusdem canonum collectionibus sermo erit.

§. 6.

De canonum collectionibus.

Canonum collectiones duplicis generis esse constat; antiquiores qui a fontium et maxime a conciliorum ordine non abscedunt, ex quibus excerptae sunt. Ex jure romano pauca recensent: ecclesiastica enim tantummodo monumenta respiciunt, et jus civile penitus omittunt. Recentiores vero, quae argumentorum rationem et seriem

²⁷⁾ Concil. Ticinense anni 1022. apud Mansi T. XIX. p. 347. „quicumque ex clero cum qualibet muliere habitaverit Lege Justiniana aequè deponitur et curiae civitatis, cujus est clericus traditur Serviant itaque cum filiis patres in curia, id est, curam imper his tantum in publico habebunt quae ad solam ecclesiae utilitatem forenssem pertinebunt Serviant foris, id est in publico, ut leici. Idem habetur in Henrici II. Imperatoris confirmatione. „Quod si fuerit, servata Justiniani Aug. aequitate, curiae civitatis tradetur cujus est clericus. Jure etenim manebit miser in curia, quem ecclesiae regulae depositum, eiecit ab ecclesia. Locus hic citatus est apud Julien. 115. C. 21.

²⁸⁾ Concilium Ticinense l. c. p. 350. „Legent denique vel si legere fastidiunt legentem intelligant Justiniani Aug. viri christianissimi ad Dominicum Praefectum pro lugdunensibus etc. Haec est constitutio de adscripticiis, quam Miraeus (1561) in sue Juliani editionis publici juris fecit, ex qua dein in nostras Corporis juris editiones transit, ubi post sanctionem pragmaticam invenitur. Cum uti superius monimus Julieni operi plura in codicibus adjecta fuerint, inter quae et haec de adscripticiis constitutio, concilium hujusmodi auctum Juliani epitomes codicem adhibuisse videtur. Biener. Hist. Nov. p. 241.

²⁹⁾ Alexandri II. epist. 38. ad episcopos clericos et iudices Italiae (Mansi T. XIX. p. 666.) „seculares leges quas Justinianus Imp. promulgavit de successione consanguineorum etc. et postea p. 667. „hactenus ostendisse sufficiat quemadmodum gradus cognationis numerentur numerare debemus. „Est autem § 7. T. de grad. cogn. (III. 6.)—

sequuntur, a nono saeculo exordiuntur et undecimo tam frequentes occurrunt, ut prae ceteris ac fere unice adhibitae videantur: hae ex jure romano perquam multa mutuatae sunt. Peculiares hasce collectiones singillatim recensuimus, atque adnotabimus qua ratione romano jure usi sint.

1. Codex vetus canonum in 98 capita divisus³⁰⁾. Pertinet haec collectio ad eas, quae ut diximus fontium ordinem sequuntur. In ea tamen praeter quaedam imperatorum rescripta, quae alibi non occurrunt, leges etiam aliquae ex cod. Theod. desumptae continentur³¹⁾.

2. Collectio in 12 partes divisa et archiepiscopi Anselmo dicata, quae solummodo in codicibus ineditis exstat³²⁾. In Italia confecta esse videtur. Praeterquam quod enim saepe illius mentio habetur, nulla omnino capitularia (si duos tantummodo locos excipias) in ipsa inveniuntur, et jus romanum ex solis Justiniani collectionibus desumptum est. Hisce positis tres tantummodo mediolanenses archiepiscopi occurrunt Anselmi nomine; primus nono saeculo in eunte, alter sub ejusdem saeculi finem, tertius denique circa medium saeculum undecimum vixit. Jam vero nec huic ultimo, nec primo illi Anselmo collectio, de qua loquimur, dicata esse potest. Non quidem ultimo, nam codices non pauci exstant qui nono et decimo saeculo conscripti sunt; sed neque primo, cum in nostram collectionem plura capitula ex isidoriana compilatione post illius aetatem vulgata traducta sint, in eaque duo Lotharii regis capitularia³³⁾ inveniuntur. Hinc illam merito Anselmo secundo mediolanensium archiepiscopo dicatam esse affirmamus, qui cum saeculo nono ab anno 883 ad annum usque 897 floruerit, intra id temporis spa-

30) Primus haec collectionem edidit Quernellus in Leonis Magni opp. Paris. 1675. 4. Tom. 2. Apud Ballerinos in editione Opp. S. Leonis M. Tom. III. Appendix p. 6—472. De Codicibus manuscriptorum, vide Constant l. c. §. 83. p. 87. Ballerini ad Dissert. Quernelli l. c. p. 794. Duo alii codices asservantur Viennae (Mss. Jur. can. num. 42. et. num. 59).

31) Rescripta illa habentur. Cap. 14. 16. 19. 26. 27. 28. — In Cap. 54. Leges ex corpore Codicis Theodosiani de fide catholica, habentur: l. 2. Cod. Th. de fide cath. XVI. 1.; l. 2. C. Th. de his qui super relig. (16. 4.); l. 6. 62. C. Th. de haereticis (XVI. 5). —

32) Vide Constant l. c. §. 169. 170. Sa'mon de l'étude des conciles et de leurs collections Paris. 1724. 8. P. 2. Ch. 1. — Lebeuf in Histoire de l'Acad. des Inscri. T. 18. Paris 1753. in 4. p. 346. Ballerini de coll. Can. P. IV. c. 10. Tiraboschi lett. Ital. T. 3. Lib. 4. c. 7. §. 26. cum appendicibus secundae editionis. Theinerus Diss. de Ivonis Decreto Cap. I. §. 4. p. 149.

33) Lotharii capitularia 126. et 138 exstant in libro VII. inter locos ex jure Romano excerptos.

tium illam quoque compilatam fuisse dicendum erit ³⁴⁾. Nulla sane dubitatio asserri potest, illam Burchardi wormatiensis decretum quod ante annum 1025, quo Burchardus obiit, compilatum fuit, *prae-*
cessisse, cum uti ex praecedenti Theineri dissertatione certum per-
spectumque est, Burchardus totum fere suum opus ex hac nostra
collectione concinnaverit ³⁵⁾.

Plurima ex jure romano excerptit auctor, eaque in omnes ope-
ris sui partes distribuit ³⁶⁾ ita ut in cujusque partis calce loci juris ro-
mani, nullis aliis ipsis insertis documentis, occurrant. Ipse vero tum
institutionibus et codice, tum Juliani epitome et genuina novella-
rum recensione usus est; Pandectas vero nullibi adhibuit. Iis, quae
ex institutionibus desumpsit libri ac tituli numerum adscripsit ³⁷⁾;
codicis vero leges passim cum suis inscriptionibus asserit, librum et
titulum aut penitus indicare omisit, aut numeris distinxit, rarissi-
me ipsius tituli rubricam habet ³⁸⁾. Cuidam codicis constitutioni
plura adjuncta sunt, quae utrum genuina sint nec ne non satis li-
quet ³⁹⁾.

Juliani epitomen semper *sub novellae* nomine profert, et capi-
ta juxta perpetuam illorum seriem enumerat. Hi autem numeri il-
lis, qui in nostris editionibus habentur, aliquando omnino respon-
dent, aliquando vero ab illis aliquantulum recedunt ⁴⁰⁾. Genuinam

³⁴⁾ De hujus collectionis patria et aetate vide Ballerín. l. c. §. 6. 7. 8. De methodo vero quam auctor in adornanda sua collectione secutus est confer Theineri Dissert. cit. l. c.

³⁵⁾ Theiner l. c.

³⁶⁾ Excepta parte 8. g. et 20. loci ex jure Romano in omnibus praesertim in septima parte occurrunt. In aliquibus libris capitula ex jure romano desumpta propriis numerorum serie re-
censentur, quam in his citandis secuti sumus.

³⁷⁾ Ex. gr. in Parte 7. inter jur. rom. capitula cap. 3.; ex eo Inst. tit. 3. summa divi-
sis de jure personarum . . . aut libertatis sunt. „ Est autem tit. Inst. de jure pers. (I. 3.)

³⁸⁾ Ex. gr. P. 7. cap. 35. „ Ex libro VIII. cod. tit. 4. l. VII. imp. valent. theod. et ar-
cad. n. e. a. ad marianum. com. rer. priv. si quis . . . compellatur. datum XVII. kl. jul.
triberi tinasio et promotio est. „ Est l. 7. C. unde vi (VIII. 4). — P. XI. c. 2. leg. Rom. „ de
seriis l. VI. imp. valent. theod. et arcad. albino papa omnes dies . . . exactio. d. IV. Id.
aug. romae tinasio et promotio const. „ Est C. 7. Cod. de feriis (III. 12).

³⁹⁾ P. VII. c. 36. leg. Rom. „ ex libro VII. cod. tit. 38. *Qui percussorem ad se venien-
tem ferro repulerit non habeatur homicida, quia defensor propriae salutis videtur in nullo pec-
casse.* Et qui ad possessionem alienam violentus advenit cum multitudine congregata si aut ipse
aut aliquis ex eodem numero casu dum pellitur violentia occisus fuerit is qui per necessitate hoc
fecit a metn poenae liber habeatur. Datum VIII. kl. oct. just. opimo. — Quae litteris italicis im-
pressa sunt habentur in l. 3. Cod. ad L. Corn. de sic. (IX. 16.) cetera adjecta, et sicut et prio-
ra ad verbum ex edicto Theodorici art. 25 et 26 desumpta sunt.

⁴⁰⁾ Ex. gr. P. I. cap. 129. „ de ordine patriarcharum ex novella lege romana lib. I. cap.

novellarum recensionem in tribus tantummodo locis excerptis ⁴¹⁾, Justiniani vero constitutionem *de adscriptiis* et ipse habet ⁴²⁾.

3. Reginonis abbatis prumiensis collectio ⁴³⁾ praeter plurimos ex Aniani breviario decerptos locos, duos quoque ex Juliani epitome habet, quos tamen non ex epitome sed ex *Ansegisi* capitularium collectione deprompsit ⁴⁴⁾.

4. Abbonis floriacensis canonum collectio 52 capitula complectitur. In his unum solummodo ex breviario, plurimos vero ex Juliani opere excerptos locos continet, qui juxta perpetuum eorum numerorum serie asseruntur ⁴⁵⁾.

5. Inedita saeculi noni aut decimi canonum collectio, quae in sex libros dividitur, plurima ex jure justinianeo praesertim, ex Juliani epitome desumpta exhibet ⁴⁶⁾.

6. Burchardus wormatiensis pauca admodum ex jure romano, et

DVIII. papa archiepiscopus. Est in Julian. const. 119. C. 2. seu Cap. 507. — Alibi dicitur *ex novellis* (seu *novella*) *legis romanae*, seu *ex libro novellae*. Aliquando constitutionis etiam numerus citatur ex. gr. P. II. cap. 291. ex primo libro novellarum cap. XXV. constitutione VI. haec constitutus episcopus. Est Julian. Const. VI. c. I. seu. 24. —

41) P. VII. cap. 19. leg. Rom. „de magistratibus Cappadociae „ quae ex nov. 30. et non ex Jul. const. 22. desumpta sunt. — Ibidem cap. 24. exstat Nov. 143. (de muliere raptum passa) quam Julianus posuit neglexit. Habet vero haec novella in nostra collectione tum inscriptionem, tum subscriptionem, quae omnino cum ea convenit, quam edidit Cujacius; annus solummodo mutatus est et quidem ann. XXXVII. pro a. XXXVI. — Ibidem cap. 85. habetur excerptum ex Nov. 134. c. 13. et quidem ex genuina ejusdem recensione, et non ex Juliani const. 125. c. 21. nti ab extremis verbis apparet scilicet: Lege autem ultimum caput constitutionis novellae quae ad *Mosogium* scriptae sunt. Haec enim verba ad inscriptionem referuntur, quam Julianus reliquit.

42) P. VII. cap. 5. leg. Rom. „de ascript. et colono. Imper. Just. Aug. Dominico praefecto. Docuerunt iuglindensium id. April. anno XIII. Faustino consule. „ Quod vero collectionis nostrae auctor hanc Justiniani const. citaverit, facillime explicari potest, si ipsum codice quodam Juliani usum fuisset, dicemus, cui haec constitutio adjecta fuit. Rem vero ita se habere patet apertissime ex eo, quod in P. VII. cap. 15. 19. 20. 21. 85. 95. scholia illa excerpta, quae ad Juliani epitomes cap. 110. 82. 83. 62. 77. 111. pertinent, et a Miraeo edita sunt. Auctor cum codice prae manibus habuisset, qui in calce Juliani epitomes haec scholia exhiberet, errore deceptus ea ad ipsum legum textum pertinere ratus est. Quod vero in P. VII. c. 95. huiusmodi ex illis scholiis excerpto loco addat: *ex fine novellae cap. XXXVI.* ex eo explicari potest, quod in codice Rancaneti nunc Parisiensi N. 4568. eadem scholia in 42. capitula divisa exstant, quorum 36. locum a nostro auctore adductum exhibet. Vide Biener. hist. Nov. p. 342.

43) Reginonis Abbatis Prumiensis libri duo de ecclesiastica disciplina ed. Baluz. Paris. 1671. 8.

44) Regino. lib. 1. c. 360. 361. apud Julianum const. 7. c. 1. 2. et apud Ansegisium. Cap. Lib. 2. c. 29. 30.

45) Abbonis floriacensis Coll. Canonum edita in Mahillon vetera analecta ed. 2. Paris. 1723. p. 153 — 148.

46) Ballerin. P. IV. C. 18. §. 6. ex Cod. Ms. Vatic. N. 1349.

quidem ex breviario et ex Juliani epitome excerpit, et suo decreto inseruit 47).

7. Anselmus luccensis († 1086) celebrem in 13 libros divisam collectionem adornavit, qua posteriores quoque canonum collectores saepissime uti sunt. Jus romanum, quod illi inseruit, tum ex Justiniani tum ex antiquioribus collectionibus deprompsit. Praeter ea quae ex institutionibus 48) ex codice, ex Juliani epitome 49) et ex integra novellarum recensione 50) mutuatus est, plura etiam ex genuino Theodosii codice affert 51), ex digestis vero et ex Aniani breviori nihil habet.

Capitulis ex justiniano, et theodosiano codice depromptis inscriptiones et subscriptiones adiecit, quin tamen fontem adnotet ex quo illa desumpsit 52).

8. Collectio inedita duodecim libris comprehensa, quae pariter undecimo saeculo adornata videtur, locos ex Juliani opere decerptos exhibet, qui, quod mireris, Theodosio attribuantur 53).

47) Burchardi Wormsliensis Decretorum libri 20. Paris. 1549. 8. Molinaeus, qui Ivoonis Decretum publici juris fecit, in praefatione quam huic operi praefixit, Burchardi Decretum excerptum quoddam ex gemino ipsius opere in 12. libros distributo esse asserit. Cum vero in iis quae Thieinerus in dissertatione de Ivoonis decreto de collectione Anselmo dicta disputat certum demonstratumque sit, Burchardum integrum fere suum decretum ex hac collectione deprompsisse, minime ambigendum est Molinaeum summa quam inter se habent similitudine deceptum fuisse, ita ut collectionem, quam in Codice ms. Soloruico 841. invenerat, quaeque eadem est ac illa, qua Burchardum usum esse constat, per errorem Burchardi opus esse crediderit.

48) E. gr. Anselm. l. h. V. c. 55. „Justiniani Imperatoris liber Institutionum II: Nullius autem sunt res sacrae . . . qui aliquid in muros deliquerint. „ Est vero §. 7—10. Inst. de divis. rerum (2. 1.)

49) E. gr. Anselm. Lib. VI. c. 3. Ex novella Justiniani Imperatoris, „ epud Julian. Const. 115. c. 2.

50) Anselm. Lucc. lib. I. c. 92. est Nov. 132. lib. VI. c. 4. est Novella 6. pr. et c. 1. et quidem iuxta versionem vulgatam. — Lib. I. c. 93. quidam novellae 6. initia exhibet. — Lib. VII. c. 205. — 210 novellam 8 quintam comprehendunt, quae tamen ibi in peculiari prorsus versione habetur.

51) Anselm. Lucc. lib. IV. c. 14—17. exhibent l. 26. 26. 29. et 30. Cod. Theod. de episcopis (16. 2.) quae neque in Breviario neque in Justiniano Codice reperiuntur. Lib. IV. c. 13. est l. 5. C. Theod. eod. quo habetur etiam in Cod. Justinian. l. 1. C. T. eod. — Lib. III. c. 109. fragmentum est. Spuria l. 3. C. Th. de episc. jud. (ed. Ritter. T. VI. P. 1. p. 348.)

52) E. gr. Anselm. Lucc. lib. II. c. 3. „ Imp. Valentinus, et Valens Augusti ad Julianum Conitum Orientis. Si clericus . . . rogari. „ Est l. 2. Cod. de episcopo aud. (1. 4.)

53) Extat haec collectio in Cod. Vaticano (Ms. Palat. num. 584) quos Ballerini P. 4. C. 12. §. 7. illustrant. Cf. Sequentem dissertationem. — Lib. I. c. 75. ex Novellis Theodosii Cap. 25. „ Est vero in Juliani epitome const. 6. cap. 1. vel 24. — Lib. 10. ex novellis Theodosii, et postea „ ex novellis Theodosii capit. 440. „ Primum respondet Juliano Const. 122. c. 1., alte-

9. Inedita saeculi undecimi collectio in 5 libros divisa, plura ex jure romano et non nisi ex Juliani epitome desumpta exhibet ⁵⁴⁾).

10. Cardinalis Deusdedit collectio circa saeculi undecimi finem in quinque libris compilata, quae multa ex justiniano jure habet ⁵⁵⁾).

11. Collectio inedita in 15 libros distributa ad saeculi undecimi finem spectans, quae nomine collectionis caesaraugustanae ⁵⁶⁾ nota est, locos ex institutionibus, pandectis, codice et Juliani epitome desumptos continet. Capitula, quae ex pandectis decerpit, omnia ex *digesto veteri* deprompta, atque eorum altera titulorum numeris ⁵⁷⁾. altera integris inscriptionibus ⁵⁸⁾ distincta sunt. Quam varietatem etiam in locis ex codice adductis apprehendimus ⁵⁹⁾.

12. Inedita quaedam saeculi undecimi collectio tribus partibus distincta ⁶⁰⁾ prae caeteris omnibus, quas hactenus descripsimus juris documentis referta est. Justinianeum jus ex institutionibus, ex pandectis, ex codice et ex Juliani epitome desumpsit auctor. Pandectarum fragmenta, librorum et titulorum numeris distinxit ⁶¹⁾. Plurima ex *digesto veteri* deprompta sunt; ex *digesto novo* unum tantum-

rum Julian. Const. 115. c. 15. vel c. 44. — In noni vero libri principio habetur „ ex novallis legis romanae. Canon graece latina regula nuncupatur. „ Qui locus habetur revera apud Isidorum Orig. VI. 16.

54) Vid. Ballerin. P. 4. C. 18. §. 4. ex ms. Vatic. num. 1359. Confer sequentem Dissertationem.

55) Ballerin. P. 4. c. 14. Zaecaria de duobus antiquis canonum collectionibus P. 2. apud Galland l. c. T. 2. p. 743. Incipit haec collectio: „ Beatissimo Victori tertio novit Beatitude vestra etc. „

56) Ballarini. P. 4. C. 18. §. 11. Conf. Dissert. seq. Savignius citat juxta Cod. parisiensem num. 3875 qui 100 folia continet.

57) E. gr. fol. 72. pandectarum lib. XXIII. tit. 1. „ in sponsalibus desideratur. Est autem L. 7. §. 1. D. de spons. (23. 1).

58) Hujusmodi loci quatuor inveniuntur: fol. 4. „ Proculus lib. III. apist. Licet his qui debeat. L. 12. D. de off. praes. (1. 18); Ibidem: „ Paulus lib. I. quaest. Si do interpret. consuetudo. „ L. 37. D. de legibus (1—3); — fol. 10. Ulpianus fideic. Lib. III. in rebus visum est. „ L. 2. D. de const. princ. (1. 4); — Ibidem „ Julianus lib. LV. Dig. Non omnium potest „ L. 20. D. de legibus (1. 3).

59) E. gr. fol. 4. „ Codicum lib. 8. cap. 52. tit. 1. consuetudo praecedens praeset provinciae. Ex L. 1. Cod. quae sit longa consuet. (8. 53) — fol. 45. Imp. Just. aug. Demostheni pp. praetorii. Sancimus res ad venerabiles sopitis obtineri. „ L. 22. Cod. de sacros. eccl. (1. 2).

60) De hac collectione vide Theiueri Diss. De Decreto, quod Ivoni tribuitur. Cap. I. §. 7. p. 154.

61) Ex. gr. Tit. de conjugatis pandectarum lib. XXIII. Tit. 1. ex eodem. In sponsalibus etc. — Est. L. 7. §. 1. D. de spons. (23. 1).

modo fragmentum ⁶²⁾, ex *infortiato* vero omnino nullum occurrit: Capitula ex codice excerpta passim illis numeris distinguuntur, quibus locus quem in codicis titulo occupant, designatur ⁶³⁾. Inscriptiones penitus nullas habet. Juliani epitome sub nomine *novellae*, atque capitula singula juxta constitutionum numerum citantur ⁶⁴⁾. Saepissime quoque Aniani breviario compilator usus est, atque in locis quos praesertim ex Pauli sententiis, et ex codice Theodosiano excerpserit, modo ipsum textum modo ejusdem interpretationem affert ⁶⁵⁾. Benedicti Levitae capitularium collectionem pariter adhibuit ⁶⁶⁾.

13. In canonum collectionibus quae Ivoni carnotensi attribuuntur, in panormia scilicet atque in decreto ⁶⁷⁾ nec non in ejusdem Ivonis epistolis plurima ex jure romano occurrunt, quae tum ex institutionibus, ex pandectis et codice, tum ex Juliani epitome, et Aniani breviario decerpta sunt. Pandectarum fragmenta praecipue in decreto inveniuntur, titulorum ac librorum numeris distincta nullisque interpretationibus adjectis ⁶⁸⁾. Praeter unicum locum, qui ex *digesto novo* affertur, caetera omnia ex *digesto veteri* deprompta sunt. Textus, quem fragmenta illa exhibent peculiaris omnino est, atque accuratiori recensione indiget ⁶⁹⁾. Codicis constitutiones pa-

62) Tit. de off. et causis laicorum. l. 15. §. 1. D. de usurp. (41. 3).

63) Ex gr. Tit. de Scriptis authenticis: „ Codicum Lib. VIII. c. 52. tit. 1. Consuetudo praecedens etc. Est. L. I. C. quae sit longa consuet. (8. 53). — Tit. de de officiis et causis laicorum „ codicum lib. III. c. XXII. tract. XX. non servum perspicis. Est vero lib. 20. C. de rei vindic. (3. 52).

64) Ex gr. Tit. de cojugiis: „ novellarum constitutio XXXII. cap. III. Si quis cum muliere procresti. Est. Julian. Const. 32. c. 3.

65) Ex gr. Tit. de appellationibus: „ excerpta de legibus theodosianis quas interpretatur penulus cap. XXXV. Propter superfluum computetur „ Est. vero Interpr. Pauli V. 33. §. 1.

66) Ex gr. Tit. de off. et causis laicorum. „ lib. VII. cap. CCVIII. Si servi majestati „ Est. Capitul. lib. VII. c. 208.

67) De Decreto quod Ivoni tribuitur vide Dissert. antecedentem. Cap. II.

68) Ex gr. Ivonis Decr. VIII. 62. et 68. „ Pandect. lib. 23. tit. 2. et Pandect. lib. I. tit. 5. l. 24. D. de ritu nuptiar. (23. 2); l. 19. D. de statu hom. (1. 5).

69) Exemplo sit l. 15. §. 1. de usurp. (41. 3) ex Decreto XVI. 75. „ Si servus quem possidebam fugerit, etiamsi (pannor. *et si*, flor. *si*) pro libero gerat (Pann. et flor. *se gerat*) videbitur Domino possideri. Sed hoc tunc intelligendum est cum si is (in Pann. et in flor. *deest is*, in vulgata vero *adest*) apprehensus fuerit, nolit pro libertate sua (pannorm. *non sit pro libertate sua paratus* flor. *non sit paratus pro sua libertate*) litigare: nam si paratus est (flor. *si*) litigare, non videbitur a Domino (pann. a Domino suo) possideri, cui se adversarius praeeparavit (pann. *paravit*). „

riter numeris distinctae sunt, et nullas inscriptiones habent 70). Juliani epitome *novellae* appellatur, et juxta constitutionum numeros citatur 71). Ex breviario praesertim Pauli sententias affert, rarius codicem aut theodosianum aut hermogenianum. In decreto non vero in *panormia consultatione* quoque usus est auctor, quod ipsi peculiare est 72).

Rarius quidem quam in canonum collectionibus et data solummodo occasione Ivo jure romano in perscribendis suis epistolis usus est, quod tum ex pandectas, institutionibus et codice, tum ex Juliani et Aniani operibus hausit. Non tamen semper fontem indigitat, unde locum decerpserit. Quod ad pandectas attinet nihil omnino habet ex *infortiato*, atque ex digesto novo unicum locum 73), illumque non verbotenus sed quoad sensum tantummodo affert; ex digesto autem veteri locos plurimos et integros habet.

70) Ex. gr. Ivo. Decret. IV. 201. Codicum lib. VIII. cap. LII. tit. 1. Est vero. lib. 1. C. quae sit longa consuetudo (8. 53). — Decret. VIII. 113. et 114. „ Codicum lib. IX tractatu V. et, tractatu XI. „ Est. l. 5. et C. 11. Cod. ed leg. Jul. de adulteriis (9. 9).

71) Ivo Decret. VI. 422. „ Const. XXXVII. cap. XXVII. epud Julian. Const. 36. c. 29. Citationes fere omnes erroneae sunt.

72) Ivo Decret. XVI. 201. „ Pacta quae ab iustis contra leges constitutionesque sunt, nullam vim habere, indubitat est juris. Item pactum, quod mala fide est factum irritum esse debet. Privata conventio juri publico nihil derogat. „ Illic locus ex tribus aliis compilatus est, qui nonnisi in *consultatione* §. 1. 4. inveniuntur, et ex hac pro parte in elios fontes transierunt. Cf. Paulus I. 1. §. 6. Cod. Gregor. I. 1. const. 2.

73) Ivo. Epist. num. 134. (incipit de pacto) „ De pacto conjugali, quod factum est inter duos nobiles, ita ut qui filiam habebat, juraverit se eam traditurum uni de filiis alterius nobilis qui vellet lex tam ecclesiastica, quam *mundana* firmavit Quicquid juraverit etiam vivente petre *secundum leges irritum erit*. „ Idem casus habetur in legē 134. pr. D. de verb. oblig. (45. 1).

MONITUM.

Clarissimus Savignius omnia juris romani documenta, quae in ecclesiasticis monumentis hucusque descriptis invenire potuit, collegit, et duplicem eorum indicem adornavit. Alter ipsa ecclesiastica monumenta, singula scilicet tum scriptorum, tum canonum collectionum capitula, quae ex jure romano decerpta sunt exhibet, quibus dein ipsos juris romani locos subjunxit. In altero, quem juxta juris romani fontium ordinem distribuit, singulis legibus ecclesiastica monumenta in quae transierunt adscripsit. Nos utrumque indicem hic subjungentes lectorem monemus Savignium locos, qui ad verbum ex jure romano desumpti sunt, ab illis, qui sensum tantummodo referunt, distinxisse, atque hos ultimos inter parentheses conclusisse. Caeterum codices manuscripti et editiones, quibus in adornandis hisce catalogis, auctor usus est, hi sunt: Collectionem Anselmo dictam juxta codicem Bibliothecae publicae Matensis; Collectionem Anselmi luccensis juxta bibliothecae parisiensis codices num. 1444. et 939. Collectionem Casaraugustanam juxta codicem mss. parisiensem num. 3875, collectionem tripartitam juxta codicem parisiensem num. 3858. affert; in citanda Irenaei Panormiae, editione basiliensi anni 1499 in quarto, et in citando Decreto editione operarii Parisiis 1647. fol. P. I. II. usus est. Codicis theodosiani locos, quos tum ex genuina tum ex braviarii alariciani recensione habet, juxta editionem affert, quam Godofredus adornavit. Pauli sententias ex Schultingii jura antejustinianea, et Juliani epitomen ex Miraei editione citat.

INDICULUS PRIMUS

Q U I

ECCLESIASTICA MONUMENTA COMPLECTITUR IN QUIBUS JUS ROMANUM OCCURRIT.

Gregorii M. Epist.

- 9-7 — L. 5 C. de leg. 1. 14.
L. 7 §. 3. D. ad L. Jul. maj. 48.4
L. 10 C. de episc. 1. 3
L. 2 6 C. de his qui ad eccl. 1. 12
— 15 45 — L. 4 C. si a non comp. 7. 48
L. 20 C. de his qui accus. 9. 1
L. 3 C. de sent. ex peric. 7. 44
Nov. 123 C. 21. 19. 8. 22
Nov. 90 C. 9

Concil. Hispanense II. a. 619.
Con. 1—Br. L. 2 C. Th. de postlim. 5. 5. 3

Agobardus de dispensat. ecclesiast. rerum.

- Cap. 18—L. 9 §. 1 D. ml L. Julian. pae. 43. 13
Synodus Tricassina a. 878—L. 15 C. de ep. 1. 3.
Joannis 8. epist. 108—L. 5 C. ad Sc. Orbit. 6. 57
— 129—ad Sc. Orbit. 6. 57
— 129 Julian. 21 C. 10
Julian. 109 C. 1
Julian. 115 C. 15

Hincmari Opp. T. 1

- de divorzio Lotharii Inter. 12
— p. 674—Coll. LL. Rom. et Mos. Tit. 5. 6
— p. 627—Coll. LL. Rom. et Mos. Tit. 5
— p. 640—Br. L. 1 C. Th. de test. 4. 4
Br. Psul. 5. 25 §. 1.

Capitula quibus de reb. magistris etc. p. 718. 719
Br. Int. L. 44 C. Th. de episc. 16. 2

Opp. T. 2.

- Opusc. 16 de coerrendo rapto. Cap. 5 p. 233—
Br. L. 1. C. Th. de rapto 9. 24
Cap. 9 p. 232—Br. Cod. Gregor. 19. 2
Cap. 18 p. 239—Br. L. un. C. Th. si nupt. ex
rescr. 5. 10

Opusc. 29 pro Hincmaro Laudun. p. 318—L. 8

- C. Th. de ep. 16. 2
p. 319—L. 16. 26. 30. 31. C. Th. de ep. 16. 2
p. 320—L. 3 §. C. Th. de ep. 16. 2
Br. L. 12 C. Th. de ep. 16. 2
p. 325—Br. L. 23 C. Th. de ep. 16. 2
Extrav. 3 C. Th. de episc. jud.
p. 326—L. 41 C. Th. de ep. 16. 2
Opusc. 29 p. 327—L. 47 C. Th. de ep. 16. 2
p. 328—L. 38 C. Th. de op. 16. 2
Opusc. 33 l. v. capit. adv. Hincmar. Laud.
Cap. 17 p. 449—Julian. 115 C. 11
Cap. 28 p. 449. 450—Br. Int. Paul. 5. 5
A. §. 7

— p. 500 Br. Int. L. 2. 5. C. Th. de sent.

- ex peric. 4. 17. 267
— Br. Int. Paul. 5. 5 A. §. 6
— p. 501—Julian. 83 C. 1
— L. 1 C. Th. de sent. ex peric. 4. 17.
267

Cap. 30 p. 509—Julian. 115 C. 13

Cap. 36 p. 527—L. 1 C. Th. de sent. ex
peric. 4. 1. 267

- Br. L. 1 C. Th. de const. princ. 1. 1
Cap. 43 p. 545—Br. Int. Nov. Valent. T. 12
— p. 546—Br. Int. L. 15 C. Th. de accus.
9. 1

Cap. 51 p. 587—Julian. 115 C. 26.
Opusc. 43 Caroli Calvi nomine p. 710—Br. L. 35

C. Th. de ep. 16. 2
Julian. 115 C. 17

Opusc. 44 ad episcopos C. 35 p.—Extrav. 3 C. Th.
de episc. jud.

Opusc. 47 Caroli II. nomine C. 24 p. 780—Br. L. 1
2. 3 C. Th. de const. princ. 1. 1

Opusc. 48 da presbyt. criminosis C. 3 p. 784—Br.
Int. L. 3 C. Th. de fide test. 11. 39

Br. Int. L. 15 C. Th. de accus. 9. 1
C. 6 p. 785—Br. Int. L. 11 C. Th. de accus. 9. 1
L. 41 C. Th. de ep. 16. 2

C. 7 p. 785—Br. Int. L. 10 C. Th. de accus. 9. 1
C. 9 p. 786—Br. Int. L. 44 C. Th. de ep. 16. 2
C. 10 p. 787—Julian. 115 C. 49

C. 25 p. 796—Br. L. 2. C. Th. de const.
princ. 1. 1 cum Interp.

C. 52 p. 799—Julian. 115 C. 27 Julian. 119.
C. 12

Opusc. 49 de causa Teutfridi C. 1 p. 801—Br. L. 10
C. Th. de accus. 9. 1

Atto Vercellensis ep. ad Anonem.
§. 2. 12 l. da nupt. 1. 10
L. 26 in f. C. de nupt. 5. 4
Julian. 53 C. 1. 2

Concil. Ticinense circa a. 1029—Julian. 115 C. 21
— Const. Justin. da adscriptis
Alexandri II. apist. 38—§. 7 l. de grad. cogn. 5. 6

Codex vatus Canonum (Queuelli)
Cap. 14 Const. Honorii et Theodosii
— 16—Honorii et Theodosii
— 19—Constantii
— 26—Marciiani
— 27—Marciiani

(Codex vetus Canonum)

Cap. — 28 — Marciani

- 54 — L. 2 C. Th. de fid. cath. 16. 1
- — L. 2 C. Th. de his qui sup. relig. 16. 4
- — L. 6 C. Th. de haer. 16. 5
- — L. 62 C. Th. de haer. 16. 5

Coll. Canonum Anselmo dedicata

- P. 1 C. 129 — Julian. 119 C. 2
- P. 1 C. 130 — Julian. 119 C. 3
- 131 — Julian. 119 C. 4
- 132 — Julian. 115 C. 38
- 133 — Julian. 115 C. 37
- P. 2 C. 291 — Julian. 6 C. 1
- 292 — Julian. 115 C. 5
- 293 — Julian. 115 C. 2
- 294 — Julian. 75 C. 3
- 295 — Julian. 115 C. 11
- 296 — Julian. 61 C. 2
- 297 — Julian. 115 C. 44
- 298 — Julian. 115 C. 47
- 299 — Julian. 115 C. 16
- 300 — Julian. 115 C. 15
- 301 — Julian. 115 C. 17
- 302 — Julian. 115 C. 15
- 303 — Julian. 115 C. 50
- 304 — Julian. 115 C. 14
- 305 — Julian. 69 C. 6
- 306 — Julian. 119 C. 17
- 307 — Julian. 119 C. 18
- P. 3 C. 242 — Julian. 119 C. 1
- 243 — Julian. 115 C. 12
- 244 — Julian. 115 C. 56
- 245 — Julian. 115 C. 3
- 246 — Julian. 115 C. 20
- 247 — Julian. 115 C. 33
- 248 — Julian. 115 C. 34
- 249 — Julian. 115 C. 35
- 250 — Julian. 77 C. 1
- 251 — Julian. 77 C. 2
- P. 4 C. ult. — Julian. 115 C. 7
- P. 5 C. 176 — Julian. 6 C. 4
- 177 — Julian. 6 C. 5
- 178 — Julian. 6 C. 8
- 179 — Julian. 115 C. 18
- 180 — Julian. 5 C. 1
- 181 — Julian. 115 C. 19
- 182 — Julian. 115 C. 22
- 183 — Julian. 115 C. 25
- 184 — Julian. 115 C. 28
- 185 — Julian. 115 C. 29
- 186 — Julian. 115 C. 8
- 187 — Julian. 115 C. 24
- 188 — Julian. 36 C. 29
- 189 — Julian. 115 C. 49
- 190 — Julian. 115 C. 33
- 191 — Julian. 115 C. 34
- 192 — Julian. 77 C. 1
- 193 — Julian. 115 C. 37
- 194 — Julian. 5 C. 2
- 195 — Julian. 12 C. 1
- 196 — Julian. 6 C. 7
- 197 — Julian. 51 C. 1
- 198 — Julian. 115 C. 31
- P. 6 C. 114 — Julian. 115 C. 54
- 115 — Julian. 115 C. 55
- 116 — Julian. 4 C. 2
- 117 — Julian. 4 C. 4

(Coll. can. Anselmo dedicata)

- P. 6 C. 118 — Julian. 115 C. 56
- 119 — Julian. 115 C. 57
- 120 — Julian. 115 C. 58
- 121 — Julian. 115 C. 59
- 122 — Julian. 115 C. 60
- 123 — Julian. 115 C. 61
- 124 — Julian. 4 C. 6
- 125 — Julian. 115 C. 62
- 126 — Julian. 115 C. 63
- 127 — Julian. 115 C. 64
- 128 — Julian. 4 C. 5
- 129 — Julian. 4 C. 7
- 130 — Julian. 4 C. 8
- 131 — Julian. 4 C. 3
- 132 — Julian. 4 C. 10
- 133 — Julian. 115 C. 23
- 134 — Julian. 111 C. 3
- 135 — Julian. 4 C. 1
- 136 — Julian. 75 C. 1
- 137 — Julian. 115 C. 65
- 138 — Julian. 115 C. 66
- 139 — Julian. 7 C. 11
- 140 — Julian. 4 C. 9
- 141 — Julian. 70 C. 1
- P. 7 C. 1 — tit. I. de just. et jure 1. 1.
- 2 — tit. I. de i. nat. 1. 2
- 3 — tit. I. de i. pers. 1. 3
- 4 — tit. I. de i. pers. 1. 3
- 5 — tit. I. de i. pers. 1. 3
- 6 — L. 7 C. de rei vind. 3. 32
- 7 — L. 26 C. de nupt. 5. 4
- 8 — Julian. 48 C. 1
- 9 — Julian. 36 C. 5
- 10 — Julian. 36 C. 11
- 11 — L. 2 C. de sec. nupt. 5. 9
- 12 — Julian. 37 C. 2
- 13 — Julian. 37 C. 2
- 14 — Julian. 32 C. 1
- 15 — (Julian. 110)
- 16 — Julian. 36 C. 24
- 17 — Julian. 31 C. 1
- 18 — tit. I. de nuptus 1. 10
- 19 — Nov. 30
- 20 — (Julian. 124 C. 23)
- 21 — L. 8 C. de incestus 5. 5
- 22 — Julian. 115 C. 67
- 23 — Nov. 143
- 24 — tit. I. de publ. iud. 4. 18
- 25 — tit. I. de nox. set. 4. 8
- 26 — tit. I. de quadrupes 4. 9
- 27 — L. 3 pr. C. comm. de leg. 6. 45
- 28 — tit. I. de lege Aquilia 4. 3
- 29 — tit. I. de obl. que ex del. 4. 1
- 30 — L. 1 C. de servis fug. 6. 1
- 31 — L. 4 C. de servis fug. 6. 1
- 32 — tit. I. de bonis vi. raptis 4. 2
- 33 — L. 7 C. unde vi. 8. 4
- 34 — L. 3 C. ad L. Corn. de sic. 9. 16
- 35 — L. 2 C. de furtis 6. 2
- 36 — tit. I. de verb. obl. 3. 15

- (Coll. can. Anselmo dedic. 7 200 f. 100)
- P. 7 C. 39 — tit. 1. de inoff. test. 3. 19
 — 40 — tit. 1. de divi. herom. 2. 1
 — 41 — Julian. 83 C. 1
 — 42 — Julian. 83 C. 4
 — 43 — Julian. 83 C. 5
 — 44 — Julian. 83 C. 6
 — 45 — L. 18 C. de testibus 4. 20
 — 46 — L. 2 C. de incestus 5. 5
 — 47 — Julian. 33 C. 1
 — 48 — L. 20 C. ex quibus caus. 2. 12
 — (Nov. 34)
 — 49 — L. 13 C. quod cum eo 4. 26
 — 50 — L. 20 C. ex quib. caus. inf.
 — 2. 12
 — 51 — L. 5. 6. 9 C. de testibus 4. 20
 — 52 — L. 6 C. de testibus 4. 20
 — 53 — tit. 1. de grad. cogn. 3. 6
 — 54 — Julian. 106 C. 3
 — 55 — (Julian. 34 C. 3)
 — 56 — Julian. 85 C. 1
 — 57 — L. 19. 21. 23. 27. 17. 28 C.
 — de inoff. test. 3. 28
 — 58 — L. 3. 2 C. de inoff. don. 3. 29
 — 59 — L. 35 pr. C. de inoff. test.
 — 3. 28
 — 60 — Julian. 54 C. 1
 — 61 — Julian. 36 C. 15
 — 62 — §. 5—12 I. de hered. inst. 2. 14
 — 63 — Julian. 110 C. 2
 — 64 — L. 4 C. qui manum. non pos-
 — sunt 7. 11
 — 65 — Julian. 66 C. 5
 — 66 — L. 4 C. quæ test. 6. 22
 — 67 — Julian. 66 C. 12
 — 68 — L. 1. 2. 3 C. quæ sit longa
 — conau. 8. 33
 — 69 — Julian. 54 C. 1
 — 70 — Julian. 107 C. 6
 — 71 — Julian. 36 C. 4
 — 72 — L. un. §. 3 C. de lat. lib.
 — 7. 6
 — 73 — L. 12 C. de his quibus ut
 — indignis 6. 35
 — 74 — Julian. 36 C. 6
 — 75 — Julian. 36 C. 3
 — 76 — L. 6 C. de lib. causa 7. 13
 — 77 — L. 3. 2 C. pro quibus causis
 — servi 7. 13
 — 78 — Julian. 76 C. 3
 — 79 — Julian. 123 C. 1
 — 80 — Julian. 44 C. 3
 — 81 — Julian. 66 C. 9
 — 82 — Julian. 123 C. 2
 — 83 — Julian. 123 C. 3. 4
 — 84 — L. 1 C. de poena judicis
 — 7. 49
 — 85 — (Nov. 134 C. 13)
 — 86 — Julian. 76 C. 15
 — 87 — Julian. 15 C. 1
 — 88 — Julian. 76 C. 15
 — 89 — Julian. 74 C. 4
 — 90 — tit. 1. de his qui sni. 1. 8
 — 91 — tit. 1. de pet. pot. 1. 9
 — 92 — Julian. 108 C. 2
 — 93 — Julian. 36 C. 22.

- (Coll. can. Anselmo dedic.)
- P. 7 C. 94 — tit. 1. quibus modis jus patr.
 — 1. 12
 — 96 — L. 3. C. de loc. 4. 65
 — 97 — L. 20 C. de prob. 4. 19
 — 98 — L. 20. 6. C. de pactis 2. 3
 — 99 — L. 15 C. de loc. 4. 65
 — 100 — L. 41 C. de transact. 2. 4
 — 101 — L. 12 C. de pactis 2. 3
 — 102 — L. 15. 27. 22 C. de rei vind.
 — 3. 32
 — 103 — L. 7 C. de usufr. 3. 33
 — 104 — L. 1. 2. 3. 4. 5. C. de le-
 — ge Aquilia. 3. 35
 — 105 — L. 5. 6 C. fin. reg. 3. 39
 — 106 — L. 12 C. de relig. 3. 44
 — 107 — L. 2 C. de reb. cred. 4. 1
 — 108 — L. 6. 19. 17. 14. 8. 11. 12
 — C. de testib. 4. 20
 — 109 — L. 1. 2 C. de eunuchis. 4. 42
 — 110 — L. 1. 2 C. de patribus qui
 — fil. 4. 43
 — 111 — L. 34 C. de loc. 4. 65
 — 112 — L. 17 C. de pactis 2. 3.
 — 113 — L. 38. 39 C. de transact. 2. 4
 — 114 — L. 1. 8. 10. 22. C. ex quib.
 — causis inf. 2. 12
 — 115 — L. 6 C. de proc. 2. 13
 — 116 — L. 4. 7. 9. 12 C. de his
 — quæ vi 2. 20
 — 117 — L. 2 C. de rei vind. 3. 32
 — 118 — L. 1 C. ubi de crim. 3. 15
 — 119 — L. un. C. ubi de poss. 3. 16
 — 120 — L. 1. 4 C. ubi cause stetus
 — 3. 22
 — 121 — L. 1. 2. 4. 13. 10. 22. 11.
 — C. de serv. 3. 34
 — 122 — L. 7. C. de rei vind. 3. 32
 — 123 — L. 1. 4 C. plus valere 4. 22
 — 124 — L. 3. C. de pign. act. 4. 24
 — 125 — L. 27 C. de usuria 4. 39
 — 126 — L. 10. 1. C. depositi 4. 34
 — 127 — L. 14 C. de contr. emt. 4. 38
 — 128 — L. 2 C. de rese. vend. 4. 44
 — 129 — L. 27 C. de transact. 2. 4
 — 130 — Julian. 91 C. 1
 — 131 — Julian. 91 C. 2
 — 132 — Julian. 2 C. 1
 — 133 — Julian. 2 C. 2
 — 134 — Julian. 2 C. 3
 — 135 — Julian. 36 C. 13
 — 136 — Julian. 36 C. 12
 — 137 — Julian. 114 C. 3
 — 138 — L. 9. 12 C. de his quæ vi 2. 20
 — 139 — L. 1 C. si adv. vendit 2. 28
 — 140 — L. 1 C. si adv. delictum 2. 35
 — 141 — L. 7. 8. 11 C. de feriis 3. 12
 — P. 11 — L. 7. 8. 11 C. de feriis 3. 12
 — L. 12 C. de pectis 2. 5
 — L. 1. 3. 4. 5. 6. 10. C. de feriis 3. 12
 — P. 12 — Julian. 71 C. 1
 — Julian. 10 C. 1
 — Julian. 115 C. 68
 — Julian. 115 C. 69
 — Julian. 102 C. 1
 — (Regino de ecclesiastica disciplina)
 — Lib. 1 C. 360 — Julian. 7 C. 1
 — — 361 — Julian. 7 C. 2

(Regino de ecclesiast. disciplina)

- Lib. 1. C. 402 — Br. Int. L. 1 C. Th. de const.
princ. 1. 1
- — 406 — Br. Int. L. un. C. Th. de
man. in eccl. 4. 7
- — 417 — Br. Gajus 1. 4 §. 8
- 2 — 57 — Br. Int. L. 1 C. Th. de parrie.
g. 15
- — 59 — Br. Int. L. 2 C. Th. de emend.
serv. g. 12
- — 70 — Br. Int. L. 1 C. Th. de ex-
positis 5. 7
- — 71 — Br. Int. L. 2 C. Th. de ex-
positis 5. 7
- — 72 — Br. Int. L. 1 C. Th. de his qui
sanguinol. 5. 8
- — 86 — Br. Paul. 5. 23 §. 11
- — 87 — Br. Paul. 5. 23 §. 3
- — 88 — Br. Paul. 5. 23 §. 13
- — 90 — Br. Paul. 5. 21 §. 3
- — 91 — Br. Paul. 5. 21 §. 4
- — 117 — (Extrav. L. 1 C. Th. de epi-
scop. jud.)
- — 123 — Br. Int. L. un. C. Th. comm.
div. 2. 25
- — 129 — Br. Paul. 2. 19 §. 7
- — 143 — Br. Int. L. 5 C. Th. ad L.
Julian. de adult. g. 7.
- — 144 — Br. Int. L. 2 C. Th. ad L. Ju-
lian. de adult. g. 7
- — 145 — Br. Int. L. 4 C. Th. ad L.
Julian. de adult. g. 7
- — 147 — Br. Int. L. un. C. Th. de mul.
quae se tevisit. g. 9
- — 148 — Br. Paul. 2. 27 §. 7
- — 149 — Br. Paul. 2. 27 §. 8
- — 150 — Br. Paul. 2. 27 §. 17
- — 155 — Br. Nov. Major. T. 8.
- — 158 — Br. Int. L. 5 C. Th. de co-
gitor. 2. 12
- — 264 — Br. L. 6 C. Th. ad L. Ju-
lian. de adult. g. 7
- — 304 — Br. Int. L. 2 C. Th. de re
jud. 4. 16
- — 309 — Br. Int. L. 1 C. Th. de judi-
catis 2. 18
- — 345 — Br. Int. L. 1 C. Th. ad L.
Fab. g. 18
- — 353 — Br. Int. L. 3 C. Th. de ma-
lef. g. 26.
- — 354 — Br. Int. L. 4 C. Th. de ma-
lef. g. 16.
- Appendix C. 25 — Br. Int. L. 9 C. Th. de se-
cus. g. 1
- — 24 — Br. Int. L. 14 C. Th. de ac-
cus. g. 1
- — 25 — Br. Int. L. 15 C. Th. de se-
cus. g. 1
- — 26 — Br. Int. L. 19 C. Th. de se-
cus. g. 1
- Abbonis Floriacensis Coll. Canonum
- Cap. 1 — Br. L. 4 C. Th. de his quae ad eccl.
g. 45 cum Int.
- 5 — Julian. 115 C. 5
- 11 — Julian. 115 C. 30

(Abbonis Floriac. Can. Coll.)

- Csp. 15 — Julian. 115 C. 4
- 14 — Julian. 115 C. 5
- 22 — Julian. 115 C. 64
- 25 — Julian. 4 C. 5. 7
- 26 — Julian. 118 C. 7
- 26 — Julian. 75 C. 1. 3
- 32 — Julian. 115 C. 30
- 36 — Julian. 115 C. 15
- 45 — Julian. 115 C. 9
- 46 — Julian. 115 C. 10
- 47 — Julian. 115 C. 37. 38. 39
- 48 — Julian. 115 C. 33. 34. 35
- Coll. Can. Anon. sec. 9 vel 10
- Burchardi Wormatiensis Decreta
- Lib. 1. C. 164 — Br. L. 12 C. Th. de accus.
g. 1 cum Int.
- — 168 — Julian. 115 C. 10
- — 184 — Julian. 115 C. 17
- — 202 — Julian. 115 C. 16
- 3 — 164 — Julian. 7 C. 1
- 7 — 28 Br. Paul. 4. 11 cum Int. ad §. 2.
5. 7. 8.
- Anselmi Luceensis Coll. Canonum
- Lib. 1 C. 91 — L. 8 C. de summa trin. 1. 1
- — 92 — Justiniani const. incerta
- — 93 — Nov. 6 proem.
- — 94 — Constantini const. incerta
- 2 — L. 1 C. de summa trin. 1. 1
- — 3 — L. 2 C. de episc. ind. 1. 4
- — post Cap. 78 — Julian. 21 C. 1
- 3 — 106 — Valentiniani et Marciani con-
stat. incerta
- — 109 — Extrav. 3 C. Th. de episc. jud.
- 4 — L. 8 C. Th. de episc. 16. 2
- — 14 — L. 16 C. Th. de episc. 16. 2
- — 15 — L. 26 C. Th. de episc. 16. 2
- — 16 — L. 29 C. Th. de episc. 16. 2
- — 17 — L. 30 C. Th. de episc. 16. 2
- — 19 — L. 22 C. de SS. eccl. 1. 2
- — 20 — L. 33. pr. §. 6. 7 C. de episc. 1. 3
- — 21 — L. 5 C. de SS. eccl. 1. 2
- — 22 — L. 21 C. de SS. eccl. 1. 2
- — 23 — L. 10 C. de episc. 1. 3
- — 24 — L. 11 C. de episc. 1. 3
- — 25 — L. 4 C. de summa trin. 1. 1
- — 39 — L. 25 C. de SS. eccl. 1. 2
- — 40 — L. 2 C. de heret. dominice 7. 38
- — 55 — L. 12 C. de SS. eccl. 1. 2
- — 56 — L. 1 C. de haeret. 1. 5
- — 57 — L. 35 C. de episc. 1. 3
- Lib. 5 — 55 — §. 7. 8. 9. 10 J. de divis.
rerum 2. 1
- 6 — 3 — Julian. 115 C. 2
- — 4 — Nov. 6 pr. et C. 1
- — 5 — L. 31 C. de episc. 1. 3
- — post Cap. 209 — Julian. 115 C. 65
C. 23
- 7 — 205 — 210 — Nov. 5
- 7 extr. — L. 12 C. de SS. eccl. 1. 2
- — L. 3. 4. 5. 6 C. unde vi 8. 4
- 12 C. 31 — Justiniani const. incerta
- — 68 — L. 5 C. de haeret. 1. 5
- — 69 — L. 2 C. de haeret. 1. 5
- — 70 — L. 3 C. de haeret. 1. 5
- — 71 — L. 4 C. de haeret. 1. 5
- — 72 — L. 2 C. de summa trin. 1. 2

(Coll. Can. anon. sec. XI.)

Lib. 1 C. 75 Julian. 6 C. 1
— 10 — Julian. 122 C. 1
— — Julian. 115 C. 15

Coll. Canonum anon. sec. XI.

Coll. Canonum Cardinalis Deusdedit

Coll. Canonum Caesarangustana

Cod. Ms. Paris. N. 3875 fol. 4 — §. 9. 11 J. de
not. 1. 2

fol. 4 — L. 1. 2 C. quas sit longa consu.
8.53

— — L. 17 D. de off. praesidis 1. 18

— — L. 37 D. de legibus 1. 3

fol. 6 — L. 9 C. de legibus 1. 14

fol. 10 — L. 5 D. de div. rescriptis 1. 23

— — L. 2 D. de const. princ. 1. 4

— — L. 20 D. de legibus 1. 3

fol. 11 — Constantini const. incerta

fol. 21 — L. 31 C. de episc. 1. 3

— — Julian. 6 C. 1

— — Julian. 7 C. 13

— — Julian. 15 C. 1

fol. 37 — Julian. 83 C. 1. 2

fol. 38 — Julian. 83 C. 4. 5. 7

fol. 39 — L. 6. 9. 16. 17. 18 D. de testibus 22. 5

fol. 45 — L. 22 C. de SS. eccl. 1. 2

— — L. 33 C. de episc. 1. 3

— — L. 5. 21 C. de SS. eccl. 1. 2

— — L. 10. 32 C. de episc. 1. 3

— — L. 12 C. de SS. eccl. 1. 2

fol. 48 — §. 7. 8. 10. J. de div. rerum 2. 1

fol. 51 — Julian. 7 C. 1

fol. 52 — Julian. 7 C. 2—6

fol. 53 — Julian. 7 C. 7—10 C. 12

— — Julian. 14 C. 1

— — Julian. 48 C. 2

— — Julian. 61 C. 3

fol. 61 — L. 20 C. ex quibus causis infam. 2. 12

fol. 68 — Julian. 4 C. 2. 4. 5. 7.

fol. 70 — Constitutio incerta

fol. 71 — Julian. 4 C. 10

— — Julian. 6 C. 6

fol. 72 — L. 11 pr C. de repud. 5. 17

— — L. 7 §. 1. L. 11. 12. 13. 14 D. de
spous. 23. 1

— — §. 1—12 J. de nupt. 1. 10

fol. 73 — §. 1 J. de pot. pot. 1. 9

— — Julian. 67 C. 4. 3 C. 25

fol. 74 — Julian. 36 C. 3 C. 25

— — Julian. 72 C. 3

fol. 75 — §. 3. 6 J. de nupt. 1. 10

fol. 80 — Julian. 32 C. 3

— — Julian. 36 C. 7

— — L. 25. 26 D. de statu hom. 1. 5

fol. 81 — pr. J. de ingenuis 1. 4

— — L. 10 C. de repudiis 5. 17

fol. 82 — Julian. 115 C. 67

fol. 84 — Julian. 32 C. 1

— — L. 5 C. ad L. Jul. de adult. g. 9

Coll. can. anon. saec. XI. trium part.

Tit. de rebus ecclesiasticis.

Julian. 7 C. 1

Julian. 48 C. 2

§. 7. 8. 10 J. de div. rerum 2. 1

Tit. de scriptis authenticis.

L. 2. 3 C. quas sit longa consu. 53

Tit. de appellationibus.

(Coll. can. anon. sec. XI. — t. p.)

Br. Int. Paul. 5. 33 §. 1

Br. Paul. 5. 34 §. 1

Br. Int. Paul. 5. 35. §. 2

Br. Int. Paul. 5. 36 §. 1

Br. Paul. 5. 36 §. 2

Br. Paul. 5. 37 §. 1

Br. Int. L. 19 C. Th. de accus. g. 1

Julian. 115 C. g. 10. 13. 16

Tit. de clericis

Julian. 27 C. 1

Tit. de virginibus

Julian. 4 C. 5. 7. 8

Tit. de conjugatis

L. 7 §. 1 L. 11. 12. 13. 14 D. de spons. 23. 1

Tit. de conjugis

§. 2 J. de her. quas ab int. 3. 1

Julian. 32 C. 3

Julian. 36 C. 7

Julian. 67 C. 4

Julian. 36 C. 3

L. 10 C. de repud. 5. 17

Julian. 108 C. 14

L. 2 C. quando mulier 5. 33

Julian. 36 C. 11. 24

Tit. de incesta copulationu

§. 1—12 J. de nupt. 1. 10

L. 13 §. 4 D. de his qui not. inf. 3. 2

Julian. 32 C. 1. 2

Tit. de homicidiis

L. 8 §. 1 L. 10 D. ad L. Aquil. g. 2

§. 19 J. de act. 4. 6

Tit. de injuriis et flagitiis

L. 20 C. ex quibus causis inf. 2. 12

Tit. de venatoribus

§. 12—16 J. de div. rerum 2. 1

Julian. 107 C. 5

§. 1 J. quib. non est permittum 2. 12

Tit. de officio et censu laicorum

Br. Int. L. 2 C. Th. ne quis praeter cri-
men maj. g. 6

L. 8 C. de testibus 4. 20

L. 20. 21 C. de his qui secus. g. 1

Julian. 72 C. 2.

L. 4 C. de servis fug. 6. 1

L. 6 C. de furtis 6. 2

L. 45 §. 1 D. de aedil. ed. 21. 1

L. 15 §. 1 D. de usurp. 41. 3

§. 2 J. de his qui sui 1. 8

L. 4 D. ad L. Aquil. g. 2

L. 2 D. de nox. act. g. 4

L. 20. 23 C. de rei vind. 3. 32

L. 2 C. de uox. act. 3. 41

L. 5 C. ne filius pro patre 4. 13

L. 1. 3 C. de institut. 4. 25

L. 3 C. quod cum eo 4. 26

L. 1 C. de obsequ. patr. 6. 6

L. 8 C. si al. res pign. 8. 16

L. 1. 2. 3 C. de infant. xpos. 8. 52

L. 1 C. de bonis proser. g. 49

L. 2 C. de accus. g. 2

L. 4 D. de testibus 22. 5

L. 1 §. 1 D. de his qui sui 1. 6

§. 5 J. de usucap. 2. 6

pr. §. 1. 2. 3. 6 J. de nox. act. 4. 8

pr. J. per quas pers. 3. 29

§. 8 J. de obl. quas ex del. 4. 1

(Coll. can. Anon. sec. XI.—tit. de off. cl.)

§. 1 J. quod cum ec 4. 7
§. 3—6 J. de injur. 4. 4
Julian. 1 C. 1. 4
Julian. 3 C. 1. 2
Julian. 21 C. 10
Julian. 24 C. 2
Julian. 31 C. 1
Julian. 34 C. 4. 8
Julian. 36 C. 23. 24. 25. 27
Julian. 41 C. 2
Julian. 44 C. 3
Julian. 47 C. 3
Julian. 54 C. 1
Julian. 65 C. 11
Julian. 68 C. 1. 2. 5. 10
Julian. 67 C. 1. 4
Julian. 69 C. 2
Julian. 72 C. 3. 4
Julian. 73 C. 1
Julian. 76 C. 5. 12. 14
Julian. 77 C. 1
Julian. 82 C. 12
Julian. 83 C. 1. 4. 5. 6. 7
Julian. 87 C. 1
Julian. 102 C. 1
Julian. 108 C. 7. 8. 15
L. 2 §. 3 §. 6—fin. L. 4 §. 2 D. si quis
caut. 2. 11
L. 1 pr. L. 3 pr. D. de feriis 2. 12
L. 27 §. 4 L. 28 pr. D. de pactis 2. 14
L. 13 pr. §. 4 D. de his qui not- 5. 2
L. 39 D. de neg. gestis 3. 5
L. 1 L. 3 §. 1 L. 9 pr. D. quod metus 4. 2
L. 3 L. 36 L. ex quib. causis maj. 4. 6
L. 51 D. de receptis 4. 8
L. 5 pr. D. nautae 4. 8
L. 4 pr. §. 1 L. 30 pr. §. 3 L. 39 §. 1
D. ad L. Aquil. 9. 2
L. 2 pr. D. de nox. act. 9. 4
L. 1 §. 1. 2 D. de cond. ob tu rp. 12
L. 18 D. mandati 17. 1
L. 3 §. 3 L. 53. 57 D. pro socio 17. 2
L. 43 §. 1 D. de aedil. ed. 21. 1
L. 2 D. de prob. 22. 3
L. 4. 6. 9. 16. 17. 18 D. de testibus 22. 5
L. 11. 12. 13. 14 D. de spons. 23. 1
L. 16 §. 2 L. 24 L. 45 §. 12 D. de ritu nupt.
25. 2
L. 6 D. de divor. 24. 2
§. 9. 11 J. de j. nat. 1. 2
pr. J. de ingenuis 1. 4
§. 1. 2 J. de his qui sui 1. 8
§. 8. 9 I. de testam. 2. 10
pr. §. 1. 3 J. quib. non est permisum 2. 12
§. 2 J. de her. quae ab int. 3. 1.
§. 24 J. de inut. stip. 3. 19
L. 3 D. de just. et jure 1. 1
L. 22 D. de legibus 1. 3
L. 12. 19. 23. 24. 26 D. de statu hom.
1. 5
Br. Int. Paul. 1. 1 §. 4
Br. Int. Paul. 5. 11 §. 4
Br. Paul. 1. 7 §. 10. 1. 8 §. 1. 2
Br. Int. Paul. 1. 9 §. 3
Br. Int. L. 14. 19 C. Th. de accus. 9. 1
Br. Int. L. 1 C. Th. de famosis lib. 9. 34

(Coll. can. Anon. sec. XI.—tit. de off. et cl.)

Br. Int. L. 1. Int. L. 2. C. Th. ut intra
annum 9. 36
Br. Int. L. 1 L. 4 et Int. L. 4 C. Th. de
abolit. 9. 37
Br. Int. L. 13. C. Th. de poenis 9. 40
Br. Int. Paul. 1. 15 §. 1
Br. Paul. 1. 15 §. 3
Br. Int. Paul. 1. 20 §. 1
Br. Paul. 5. 4 §. 17. 18
Br. Paul. 5. 5 A. §. 2 et Int. 17
Br. Int. Paul. 5. 32 §. 1
Br. Int. Paul. 5. 33 §. 2
Br. Int. L. 3 C. Th. de incestis 3. 12
pr. §. 1. 2. 3 J. de nox. act. 4. 8
Julian. 91 C. 2
Julian. 115 C. 27
(Ivonis Decretum)
prologus—§. 6 J. de j. nat. 1. 2
Lib. 4 C. 115 — Julian. 119 C. 1
— — 173 — §. 6 J. de j. nat. 1. 2.
— — 192 — Julian. 76 C. 14
— — 193 — Julian. 106 C. 1
— — 194 — §. 9. 11 J. de j. nat. 1. 2
— — 201 — L. 1 C. quae sit longa consu.
8. 53
— — 202 — L. 2 C. quae sit longa consu.
8. 53
— 5 — 53 — L. 16 C. de jud. 3. 1
— — 281 — Br. Int. Paul. 5. 33 §. 1
— — 282 — Br. Paul. 5. 34 §. 1 cum Int.
et Paul. 5. 34 §. 2
— — 283 — Br. Int. Paul. 5. 36 §. 2
— — 284 — Br. Int. Paul. 5. 36 §. 1 et
Paul. 5. 36 §. 2
— — 285 — Br. Paul. 5. 37 §. 1
— — 286 — Br. Int. L. 19 C. Th. de ac-
cus. 9. 1
— — 369 — Julian. 115 C. 9. 10
— — 370 — Julian. 115 C. 13
— — 371 — Julian. 115 C. 15
6 — 421 — Julian. 6 C. 7
— — 422 — Julian. 36 C. 29
— — 423 — Julian. 51 C. 2
— — 424 — Julian. 52 C. 1
— — 426 — Julian. 70 C. 1
— — 427 — Julian. 77 C. 1
7 — 143 — Julian. 115 C. 67
— — 153 — Julian. 4 C. 2
— — 154 — Julian. 4 C. 3
— — 155 — Julian. 4 C. 5
— — 156 — Julian. 4 C. 7
— — 157 — Julian. 4 C. 8
— — 158 — Julian. 70 C. 1
8 — 1 — §. 1 J. de pat. pot. 1. 9
— — 20 — L. 7 §. 1 D. de spons. 23. 1
— — 21 — L. 11. 12. 13 D. de spons. 23. 1
— — 22 — L. 14 D. spons. 23. 1
— — 31 — L. 3 C. eomm. de manum. 7. 15
— — 32 — §. 2 J. de her. quae ab int. 3. 1
— — 34 — Julian. 32 C. 3
— — 35 — Julian. 36 C. 7
— — 36 — Julian. 67 C. 1
— — 37 — Julian. 43 C. 1
— — 44 — Julian. 67 C. 1
— — 46 — Julian. 36 C. 3
— — 57 — Julian. 36 C. 25 Julian. 72 C. 5

(Ivonis Decretum)

Lib. 8 C.	60	—	Julian. 82 C. 12
—	62	—	L. 24 D. de ritu nupt. 23. 2
—	68	—	L. 10 D. de statu hom. 1. 5
—	69	—	L. 23 D. de statu hom. 1. 5
—	70	—	L. 24. 26 D. de statu hom. 1. 5
—	71	—	pr. J. de ingen. 1. 8
—	79	—	L. 10 C. de reput. 5. 17
—	81	—	Julian. 36 C. 2
—	109	—	Julian. 108 C. 7
—	110	—	Julian. 108 C. 8
—	111	—	Julian. 108 C. 14
—	112	—	Julian. 108 C. 15
—	113	—	L. 5 C. ad L. Julian. de adult.
—	114	—	L. 11 C. ad L. Julian. de adult.
—	115	—	L. 30 C. ad L. Julian. de adult.
—	123	—	L. 1 §. 5 D. de off. praef. urbi 1. 12
—	246	—	L. 6 D. de divort. 24. 2
—	266	—	L. 2 C. ad L. Julian. de adult.
—	272	—	Julian. 36 C. 11
—	273	—	Julian. 36 C. 24 C. 27
—	274	—	Julian. 87 C. 1
—	304	—	L. 4 §. 2. D. de his qui not. 3. 2
—	305	—	Julian. 31 C. 1
—	307	—	L. 4 §. 3 D. de cond. ob turpem 12. 5
—	312	—	Julian. 37 C. 2
—	9	—	§. 2—12 J. de nupt. 1. 10.
—	2	—	L. 13 §. 4 D. de his qui not. 3. 2
—	3	—	Julian. 32 C. 1
—	4	—	Julian. 32 C. 2
—	64	—	Br. Paul. 4. 11 cum Int. ad §. 2. 5. 7. 8
—	10	—	L. 8. §. 1 L. 10 D. ad L. Aquil. 9. 2
—	49	—	tit. J. ad L. Aquil. 4. 3.
—	50	—	§. 19 J. de act. 4. 6
—	118	—	L. 3 D. de just. et jure 1. 1
—	14	—	L. 57 D. pro socio 17. 2
—	26	—	§. 5 J. de publ. jud. 4. 18.
—	12	—	Julian. 71 C. 1
—	13	—	L. 60 D. de rei vind. 6. 1
—	87	—	L. 16 §. 2 D. de ritu nupt. 23. 2
—	89	—	§. 8 J. de inst. stip. 3. 19
—	90	—	Julian. 107 C. 5
—	93	—	§. 1 J. quib. non est perm. 2. 12
—	109	—	L. 16 C. de judaeis 1. 9
—	14	—	Julian. 115 C. 15
—	16	—	L. 8 C. de test. 4. 40
—	61	—	L. 20 C. de his qui accus. 9. 1
—	62	—	L. 21 C. de his qui accus. 9. 1
—	63	—	Julian. 72 C. 2
—	71	—	L. 4 C. de servis fug. 6. 1
—	72	—	L. 6 C. de furtis 6. 2
—	74	—	L. 43 §. 1 D. de aedilic. 21. 1
—	75	—	L. 15 §. 1 D. de usurp. 41. 3
—	76	—	§. 2 J. de his qui sui 1. 8
—	78	—	L. 4 pr. §. 1 D. ad L. Aquil. 9. 2
—	79	—	L. 2 pr. D. de nox. act. 9. 4
—	86	—	L. 20 C. de rei vind. 3. 32

(Ivonis Decretum)

Lib. 16 C.	87	—	L. 23 C. de rei vind. 3. 32
—	88	—	L. 2 C. de nox. act. 3. 41
—	89	—	L. 5 C. ne fil. pro patre 4. 13
—	90	—	L. 1 C. de institor. 4. 25
—	91	—	L. 3 C. de institor. 4. 25
—	92	—	L. 3 C. quod cum ao 4. 26
—	93	—	L. 1 C. de obsequ. patrono 6. 6
—	94	—	L. 8 C. si al. res pign. 8. 16
—	95	—	L. 1 C. de infantibus expos. 8. 52
—	96	—	L. 2 C. de infant. expos. 8. 52
—	97	—	L. 3 C. de infant. expos. 8. 52
—	98	—	L. 1 C. de bonis proser. 9. 49
—	99	—	L. 2 C. de accus. 9. 2
—	103	—	L. 4 D. de test. 22. 5
—	104	—	L. 15. 1 D. de his qui sui 1. 6
—	105	—	§. 5 J. de usucap. 2. 6
—	106	—	pr. §. 1—5. 6 J. de nox. act. 4. 8
—	107	—	pr. J. per quas pers. 3. 29
—	108	—	§. 8 J. de obl. quas ex del. 4. 1
—	109	—	§. 1 J. quod cum eo 4. 7
—	113	—	§. 3—6 J. de injur. 4. 4
—	115	—	Julian. 1 C. 1
—	116	—	Julian. 1 C. 4
—	117	—	Julian. 3 C. 1
—	118	—	Julian. 3 C. 2
—	119	—	Julian. 21 C. 10
—	120	—	Julian. 24 C. 2
—	121	—	Julian. 31 C. 1
—	122	—	Julian. 32 C. 1
—	123	—	Julian. 34 C. 4
—	124	—	Julian. 34 C. 8
—	125	—	Julian. 36 C. 11
—	126	—	Julian. 36 C. 23
—	127	—	Julian. 36 C. 24
—	128	—	Julian. 36 C. 25
—	129	—	Julian. 36 C. 27
—	130	—	Julian. 37 C. 2
—	131	—	Julian. 41 C. 2
—	132	—	Julian. 44 C. 3
—	133	—	Julian. 47 C. 3
—	134	—	Julian. 54 C. 1
—	135	—	Julian. 63 C. 11
—	136	—	Julian. 66 C. 1
—	137	—	Julian. 66 C. 2
—	138	—	Julian. 66 C. 5
—	139	—	Julian. 66 C. 10
—	140	—	Julian. 67 C. 1
—	141	—	Julian. 67 C. 2
—	142	—	Julian. 67 C. 4
—	143	—	Julian. 69 C. 2
—	144	—	Julian. 72 C. 2
—	145	—	Julian. 72 C. 3. 4
—	146	—	Julian. 73 C. 1
—	147	—	Julian. 76 C. 5
—	148	—	Julian. 76 C. 12
—	149	—	Julian. 76 C. 14
—	150	—	Julian. 77 C. 1
—	151	—	Julian. 82 C. 12
—	152	—	Julian. 83 C. 1
—	153	—	Julian. 83 C. 4
—	154	—	Julian. 83 C. 5
—	155	—	Julian. 83 C. 6
—	156	—	Julian. 83 C. 7
—	157	—	Julian. 87 C. 1
—	158	—	Julian. 109 C. 1

(Ivonis Decretum.)

- Lib. 16 C. 159 — Julian. 108 C. 7
 — — 160 — Julian. 108 C. 1
 — — 161 — Julian. 108 C. 14
 — — 162 — Julian. 108 C. 15
 — — 163 — L. 2 §. 3 §. 6—9 L. 4 §. 2
 D. si quis caut. 2. 11
 — — 164 — L. 1 pr. §. 1 L. 3 pr. D.
 de feriis 2. 12
 — — 165 — L. 17 §. 4 L. 28 pr. D. de
 pactis 2. 14
 — — 166 — L. 13 §. 4 D. de his qui
 not. 3. 2
 — — 167 — L. 39 D. de neg. gest. 3. 5
 — — 168 — L. 1 L. 3 §. 1 L. 9 pr.
 D. quod metus 4. 2
 — L. 3 D. ex quib. caus. maj.
 4. 6
 — — 69 — L. 36 D. ex quib. caus. maj.
 4. 6
 — — 170 — L. 51 D. de receptis 4. 8
 — — 171 — L. 5 pr. D. nautae 4. 9
 — — 172 — L. 4 pr. §. 1 L. 30 pr. §.
 3 L. 39 D. ad L. Aquil. g. 2
 — — 173 — L. 2 pr. D. de nox. act. g. 4
 — — 174 — L. 1 pr. §. 1 D. de cond.
 oh turp. 12. 5
 — — 175 — L. 18 D. mandati 17. 1
 — — 176 — L. 3 §. 3 L. 53 L. 57 D.
 pro socio 17. 2
 — — 177 — L. 43 §. 1 D. de aedil. ed.
 21. 1
 — — 178 — L. 1 §. 3 D. de exc. rei
 vend. 21. 3
 — — 179 — L. 2 D. de prob. 22. 3
 — — 180 — L. 4 D. de test. 22. 5
 — — 181 — L. 6. 9. 16. 17. 18 D. de
 test. 22. 5
 — — 182 — L. 11. 12 D. de spons. 23. 1
 — — 183 — L. 13. 14 D. de spons. 23.
 1—L. 16 §. 2 L. 24 L. 43 §.
 12 D. ritu nupt. 23. 2—
 L. 6 D. de divort. 24. 2
 — — 184 — §. 9. 11 J. de j. nat. 1. 2
 — — 185 — pr. J. de ingen. 1. 4
 — — 186 — §. 1. 2 J. de his qui tui 1. 8
 — — 187 — §. 8. 9 J. de test. ord. 2. 10
 — — 188 — pr. §. 1 3 J. quib. nou est
 perm. 2. 12
 — — 189 — §. 2 J. de her. quae ab int.
 3. 1
 — — 190 — §. 24 J. de inut. stip. 3. 19
 — — 191 — L. 3 D. iust. et jura 1. 1
 — — 192 — L. 22 D. de legibus 1. 3
 — — 193 — L. 12. 19. 23. 24. 26 D. de
 statu hom. 1. 5—L. 8
 D. de his qui sui 1. 6
 — — 194 — Br. Int. Paul. 1. 1 §. 4
 — — 195 — Br. Int. Paul. 5. 11 §. 4
 — — 196 — Br. Int. Paul. 2. 1 §. 2
 — — 197 — Br. Int. Paul. 2. 1 §. 3
 — — 198 — Br. Int. Paul. 2. 1 §. 4
 — — 199 — Br. Paul. 2. 4. §. 1. 2. §.
 3 (Int.) §. 4 (Int.) Int.
 Paul. 2. 5 §. 1
 — — 200 — Br. Paul. 2. 16 §. 1

(Ivonis Decretum.)

- Lib. 16 C. 201 — Consultatio vet. ic. §. 1. 4
 — — 202 — Br. Int. Cod. Herm. tit. 2.
 — — 203 — Br. Int. L. 12 C. Th. de
 fide test. 11. 39
 — — 204 — Br. Int. L. 3 C. Th. de fi-
 de test. 11. 39
 — — 205 — Br. Paul. 1. 7 §. 10 Paul. 1.
 8 §. 1. 2 Int. Paul. 1.
 9 §. 3
 — — 242 — Br. Int. L. 2 C. Th. ne in
 sua causa 2. 2
 — — 243 — Br. Int. L. 2 C. Th. fin.
 reg. 2. 26
 — — 244 — Br. Int. L. 1 C. Th. de contr.
 cut. 3. 1
 — — 245 — Br. Int. L. 6 C. Th. de contr.
 cut. 3. 1
 — — 246 — Br. Int. L. 3 C. Th. de do-
 tibus 3. 13
 — — 247 — Br. Int. L. 14 Int. L. 19
 C. de accur. g. 1
 — — 248 — Br. Int. L. 1 C. Th. de su-
 mosis lib. g. 34
 — — 249 — Br. Int. L. 1 C. Th. ut in-
 tra annum g. 36
 — — 250 Br. Int. L. 2 C. Th. ut in-
 tra annum g. 36
 — — 251 — Br. Int. L. 1 C. Th. de abo-
 lit. g. 37 — L. 4 cum
 Int. cod.
 — — 252 — Br. Int. L. 23 C. Th. de poe-
 nis g. 40
 — — 253 — Br. Int. Paul. 1—15 §. 1
 — — 254 — Br. Paul. 1. 15 §. 3
 — — 255 — Br. Int. Paul. 1. 20 §. 1
 — — 256 — Br. Paul. 5. 4 §. 17
 — — 257 — Br. Paul. 5. 4 §. 18 Paul. 5.
 5 A. §. 2
 — — 258 — Br. Int. Paul. 5. 5 A. §. 7
 — — 259 — Br. Int. Paul. 5. 32 §. 1
 — — 260 — Br. Int. Paul. 5. 33 §. 2
 Ivonis Pannormia ed. Basil. 1500. 4to
 Lih. 2 fol. 49 — §. 6 J. de j. nat. 1. 2
 — — 51 — §. 9. 11 J. de j. nat. 1. 2
 — — — L. 1. 2 C. quae sit longa
 consu. 8. 53
 — 3 — 70 — Julian. 115. C. 28
 — 4 — 95 — Br. Int. L. 19 C. Th. de ac-
 cus. g. 1
 — — 102 — Br. Int. Paul. 5. 38 §. 1
 — — — Br. Paul. 5. 34 §. 1 cum Int.
 — — — Br. Paul. 5. 34 §. 2
 — — — Br. Int. Paul. 5. 35 §. 2
 — — — Br. Int. Paul. 5. 36 §. 1
 — — — Br. Paul. 5. 36 §. 2
 — — — Br. Paul. 5. 37 §. 1
 — 5 — 106 — Br. Int. L. 14 C. Th. de ac-
 cus. g. 1
 — — — Br. Int. L. 1 C. Th. ut in-
 tra annum g. 39—
 — — — Br. Paul. 5. 5 A. §. 3 §.
 6 (Int.) §. 8 (Int.) §. 9
 — — — Br. Int. L. 12 C. Th. de li-
 de test. 11. 39
 — — — L. 2. D. de prob. 22. 3

INDICULUS SECUNDUS

Q U I

JURIS ROMANI LOCA EXHIBET, QUAE IN CANONUM COLLECTIONES ALIAQUE MONUMENTA ECCLESIASTICA TRANSIERUNT.

I. CODEX THEODOSIANUS INTEGR.

- Lib. 4 T. 17. de sent. ex peric. L. 1 - Hincmar.
Opp. T. 2 p. 501. 527.
— 16 — 1 de fide testul. L. 2 - Cod. vet. Can.
(Quens.) C. 54.
T. 2. de episc.
— L. 8 - Hincmar Opp. T. 2 p. 318.
Anselmi Lucens. Coll. Can. 4. 13.
— L. 12 - Hincmar Opp. T. 2 p. 325.
Hincmar Opp. T. 2 p. 319.
— L. 16 - Anselmi Lucens. Coll. Can. 4. 14.
Hincmar Opp. T. 2 p. 319.
— L. 26 - Anselmi Lucens. Coll. Can. 4. 15.
(Ben. Lev.) Capit. 7. 477.
— L. 29 - Hincmar Opp. T. 2 p. 319.
Anselmi Lucens. 4. 16.
— L. 30 - Hincmar Opp. T. 2 p. 319.
(Ben. Lev.) Cap. 6. 568.
Anselmi Lucens. 4. 17.
(Ben. Lev. Capit. 6. 115.
— L. 31 - Hincmar Opp. T. 2 p. 319.
(Ben. Lev.) Capit. 6. 116 et 389.
— L. 34 - Hincmar Opp. T. 2 p. 320.
— L. 38 - Hincmar Opp. T. 2 p. 328.
— L. 40 - (Ben. Lev.) Capit. 6. 117 et 385.
— L. 41 - Hincmar Opp. T. 2 p. 326. 287.
(Ben. Lev.) Cap. 7. 438.
— L. 42 - (Ben. Lev.) Capit. 6. 111. et 390.
Hincmar Opp. T. 2 p. 327.
— Tit. 4 de his qui sup. rel.
— L. 2 - Addit. Capitalur. 432.
— L. 2 - Cod. vet. Can. (Quens.) C. 54.
— 5 de haereticis. L. 6. 63 - Cod. vet. Can.
(Quens.) C. 54.
Extrav. Tit. de episc. jud. (Ed. Ritter. T. 6. P. 1.
p. 339. 307.
L. 1 (Ritter. p. 359) - (Ben. Lev.) Cap. 6. 366.
Hincmar Opp. T. 2.
L. 3 (Ritter. p. 348) - p. 325. 740.
(L. 3 - Anselmi. Lucens. C. 109.
—) - Regino L. 2. C. 117.

II. BREVIARIUM.

A. CODEX THEODOSIANUS.

Lib. 1 T. 1 de const. princ.

- L. 1 - Hincmar Opp. T. 2 p. 527.
— Int. L. 1 - Regino L. 1. c. 402.
— L. 2 - Hincmar Opp. T. 2 p. 780.
et 796.
— Int. L. 2 - Hincmar Opp. T. 2 p. 796.
— L. 3 - Hincmar Opp. T. 2 p. 780.
— Int. L. 3 - Ivo Epist. 203.
— T. 2 de divers. resc.
— 2 - 1 de juris. Int. L. 2. Int. L. 4 - (Ben.
Lev.) Capit. 7. 220.
— 2 ne in sus caus. Int. L. 2 - Ivo Decr.
L. 16 C. 242.
Lib. 2 T. 12 de cognitor.
— Int. L. 5 - Regino L. 2. C. 176.
— 18 de jud. L. 1 - (Ben. Lev.) Cap. 5. 400.
— Int. L. 1 - Reg. Lib. 2. C. 389.
— Int. L. 2 - Regino L. 2. C. 304.
— 24 Famil. herc.
— L. 2 - (Ben. Lev.) Capit. 7. 328.
— 25 Comm. div. Int. L. un. - Regino. L.
2 C. 125.
— 26 fin. reg. Int. L. 2 - Ivo Decr. L. 16.
C. 243.
— 30 de pignoris. L. 2 - Ivo Panorm. L.
5. f. 109.
— 3 - 1. de contr. ent. Int. 1 - Ivo Decr. L.
16. C. 244.
— Int. L. 6 - Ivo Decr. L. 16. C.
245.
— 10 si nupt. L. un. Hincmar. Opp. T. 2.
p. 239.
— Int. L. 5 - Coll. Can. An. sec. XI.
— Int. L. 4 - (Ben. Lev.) Capit. 6. 410.
— 13 de dotibus Int. L. 3 - Ivo Decr. L. 16.
C. 246.
— 4 - 4 de testam. L. 1 - Hincmar Opp. T.
1. p. 640.
— Int. L. un. - Regino L. 1. C. 406.
— 16. de rejud. Int. L. 2 - Regino L. 2.
C. 304.
— 17 de sent. ex peric. Int. L. 2 - Hinc-
mar Opp. T. 2. p. 500.
— Int. L. 5 - Hincmar Opp. T. 2.
p. 500.
— Int. L. 4 - (Ben. Lev.) Cap. 7. 226.
— 5 de postum. Int. L. 1 - (Ben. Lev.)
Capit. 7. 229.
— L. 2 - Conc. Hispal. II. Can. 1.

— de expositis Int. L. 1 - Regio L. 2.
C. 70.
— Int. L. 2 - Regio L. 2. C. 71.
— 8 de his qui sanguinol. I. L. 1 - Re-
gio L. 2. C. 72.
— 10 de inquilin. I. L. un - Cepit Worm.
a. 899. App. c. 23.
— 6 ut dignit. ordo.
— Int. L. 2 - (Ben. Lev.) Capit. 6. 306.
— 13 de revoc. dom. Int. L. 2 - (Ben. Lev.)
Capit. 7. 330.
— Int. L. 4 - (Ben. Lev.) Cep. 7. 339.
— 9 de accus. Int. L. 5 - (Ben. Lev.) Cep.
7. 364.
— Int. L. 9 - Regio App. C. 23.
— L. 10 - Hincm. Opp. T. 3. p. 801.
— Int. L. 10 - Hincmari. Opp.
T. 2. p. 785.
— (Ben. Lev.) Cep. 7. 365.
— Int. L. 11 - Hincmari. Opp. T. 2.
p. 785.
— L. 12. (Ben. Lev.) Cep. 7. 453.
— L. 12. cum Int. - Burcherd. Wor-
mat. Decr. 1. 164.
— Int. L. 12 - (Ben. Lev.) Cap. 7. 304.
Reg. append. C. 24.
Coll. Can. An. sec.
XI.
— Int. L. 14 - Ivo Decr. L. 16. C.
247.
Ivo Panor. L. 5.
f. 106.
— Hincm. Opp. T. 2.
p. 546 et 784.
— Reg. Append. C. 25.
— L. 19 - (Ben. Lev.) Cep. 7. 436.
Reg. Appen. C. 26.
Coll. Can. An. sec.
XI.
— Coll. Can. An. sec.
XI.
— Int. L. 19 - Ivo Decr. L. 5. C.
286. et L. 16.
C. 247.
Ivo Panor. L. 4.
f. 95.
Ivo spist. 196.
(Ben. Lev.)
Cap. 7. 208.
— 6 ne quis praest. crim. mej. I. L. 2.
Coll. Can.
An. sec. XI.
— L. 3. - (Ben. Lev.) Cap. 7. 440.
Ivo Pro. L. 5. f. 108.
— 7. ad L. 1. de adult. Int. L. 2 - Reg.
L. 2. C. 144 et 145.
— Int. L. 4 - Reg. L. 2. C. 146.
— Int. L. 5 - Reg. L. 2. 143.
— Int. L. 6 - Addit. Cep. 4. 160.
Reg. L. 2. C. 261.
— 9 de mul. quae se servis Int. L. un -
Reg. L. 2. C. 147.
— 12 de emend. serv. Int. L. 2 - Reg.
L. 2. C. 59.
— 15 de parrie. Int. L. 1 - Reg. L. 2.
C. 57.

— 16 de malef. Int. L. 3 - Reg. L. 2.
C. 353.
— Int. L. 4 - Reg. L. 2. C. 354.
— 18. ed L. Fab. Int. L. 1 - Reg. L. 2.
C. 345.
— 24 de rapta virg. L. 1 - Hincm. Opp.
T. 2. p. 228.
Coll. Can. An.
sec. XI.
— 34 de famos lib. Int. L. 1 - Ivo Decr. L. 16.
C. 248.
Ivo Decr. L. 16.
C. 249.
— 36 nt intra annum Int. L. 1 - Ivo Panorm. L. 5.
f. 106.
— Int. L. 1. 2 - Coll. Can. An. sec. XI.
— Int. L. 2 - Ivo Decr. L. 16. C. 250.
Ivo Panorm. L. 5. f. 108.
— 37 de abolit.
Coll. Can. An.
sec. XI.
— Int. L. 1. L. 4. Int. L. 4 - Ivo Decr. L. 16.
C. 251.
— de poenis.
— I. L. 1. 2 - (Ben. Lev.) Cep. 5. 308.
6. 308. et 7. 170.
— Int. L. 13 - Coll. Can. An. sec. XI.
Ivo Decr. L. 16. C. 252.
— 45 de his quae ad eccl. L. 4. cum Int.
Abben. Floriac. Coll. Can. C. 250.
— 36 quorum appell. Int. L. 1 - (Ben. Lev.)
Can. 7. 181.
(Ben. Lev.) Cap. 7. 283.
— Int. L. 3 - Hincm. Opp. T. 2. p. 784.
Ivo Decr. L. 16. C. 204.
— Int. L. 3. 12 - Ivo Pan. L. 5. f. 106.
— Int. L. 12 - Ivo Decr. L. 16. C. 203.
(Ben. Lev.) Cep. 7.
284.
— 16 - 2 de apisc. L. 12 - Hincm. Op. T. 2. p.
325.
— L. 35 - Hincm. Opp. T. 2. p. 710.
Hincm. Opp. T. 1. p. 718. 719.
— Int. L. 44 - Hincm. Opp. T. 2. p. 786.

B. NOVELLAE.

Valentinian. Int. T. 12 - Hincm. Opp. T. 2. p. 545.
Majorian. T. 8. Reg. L. 2. C. 175.

C. CAES.

Lib. 1 T. 4. §. 8 - Reg. L. 1. C. 477.

D. PAULUS.

— Int. §. 4 - Coll. Can. An. sec. XI.
Ivo Decr. L. 16. C. 104.
— §. 10 - Coll. Can. An. sec. XI.
Ivo Decr. L. 16. C. 205.
Docum. Francic. a. 838.
— 8 §. 1. 2 - Coll. Can. An. sec. XI.
Ivo Decr. L. 16. C. 205.
— 9 §. 3 - Coll. Can. An. sec. XI.
Ivo Decr. L. 16. C. 205.

- 15 Int. §. 1 - Ivo Decr. L. 16. C. 253.
 — Int. §. 1 cum §. 3 - Coll. Can. An. sec. XI.
 Ivo Pan. L. 5. f. 111.
 — §. 3 - Ivo Decr. L. 16. C. 254.
 Coll. Can. An. sec. XI.
 — 20 Int. §. 1 - Ivo Decr. L. 16. C. 255.
 Ivo Pan. L. 5. f. 111.
 — 2 - Int. §. 2 - Ivo Decr. L. 16. C. 196.
 Ivo Pan. L. 5. f. 111.
 — Int. §. 3 - Ivo Decr. L. 16. C. 197.
 — Int. §. 3. 4 - Ivo Pan. L. 5. f. 111.
 Ivo Decr. L. 16. C.
 — 4 §. 1. 2. 3. (Int. §. 4) (Int.) -
 109.
 Ivo Pan. L. 5. f. 111.
 (Ben. Lev. Cap. 7. 299.
 — 5 Int. §. 1 - Ivo Decr. L. 16. C. 199.
 Ivo Pan. L. 5. f. 111.
 — 16 §. 1 - Ivo Decr. L. 16. C. 200.
 (Ben. Lev. Cap. 7. 335.
 — 18 §. 1 - Addit. Capitular. 3. 14.
 — §. 7 - Reg. L. 1. C. 199.
 — 27 §. 7. 8. 17 - Reg. L. 2. L. 148. 149. 150.
 Burch. Worm.
 Decr. 7. 28.
 — tot. 11. cum. L. a. §. 2. 5. 7. 8 - Ivo Pan. L. 7.
 f. 154.
 — 1 §. 4 - (Ben. Lev.) Cap. 7. 342.
 Ivo Pan. L. 5. f. 109.
 — §. 17 - Ivo Decr. L. 16. C. 256.
 — §. 17. 18 - Coll. Can. An. sec. XI.
 — §. 18 - Ivo Decr. L. 16. C. 257.
 — 5 A. §. 2 - Coll. Can. An. sec. XI.
 — 2 Ivo Decr. L. 16. C. 257.
 — §. 3. 6. (Int.) - (Ben. Lev.) Cap. 7. 204.
 Ivo Pan. L. 5. f. 106.
 — Int. §. 6. Hincmar. Opp. T. 2. p. 500.
 Hincmar. Opp. T. 2. p. 449. 450.
 — Int. 7 - Coll. Can. An. sec. XI.
 Ivo Decr. L. 16. C. 258.
 Ivo Pan. L. 5. f. 108.
 — §. 8. (Int.) §. 9 - (Ben. Lev.) Cap. 7. 204.
 Ivo Pan. L. 5. f. 106.
 — 5 - Int. 11. cum Int. §. 2 - Ivo Decr. L. 9.
 C. 64.
 (Ben. Lev.) Cap. 7. 362.
 Coll. Can. An. sec. XI.
 — Int. §. 4 - Ivo Decr. L. 16. C. 195.
 Ivo Pan. L. 5. f. 111.
 Ivo Episc. 212.
 — Int. §. 5. 7. 8 - Ivo Decr. L. 9. C. 64.
 — 32 Int. §. 1 - Coll. Can. An. sec. XI.
 Ivo Decr. L. 16. C. 259.
 Coll. Can. An. sec. XI.
 — 33 Int. §. 1 - Ivo Decr. L. 5. C. 281.
 Ivo Pan. L. 4. f. 102.
 Coll. Can. An. sec. XI.
 — Int. §. 2 - Ivo Decr. L. 16. C. 260.
 — 34 §. 1 - Coll. Can. An. sec. XI.
 Ivo Decr. L. 5. C. 282.
 — §. 1. cum Int. et §. 2 - Ivo Pan. L. 4. f. 102.
 Coll. Can. An. sec. XI.
 — Int. §. 2 - Ivo Decr. L. 5. C. 285.
 Ivo Pan. L. 4. f. 102.
 Coll. Can. An. sec. XI.
 Lib. 5. T. 36. Int. §. 1 et §. 2 - Ivo Decr. L. 5. C. 284.
 Ivo Pan. L. 4. f. 102.

- Form. Simon. C. 39.
 Coll. Can. An. sec. XI.
 Ivo Decr. L. 5. C. 285.
 Ivo Pan. L. 4. f. 102.
 — 37.
 — 21 §. 3 - (Ben. Lev.) Cap. 7. 370.
 Reg. L. 2. C. 90.
 — §. 3 - Reg. L. 2. C. 91.
 — 23 §. 3 - Reg. L. 2. C. 97.
 — §. 11 - Reg. L. 2. C. 86.
 — §. 13 - Reg. L. 2. C. 88.
 — 25 §. 1 - Hincmar. Opp. T. 1. p. 640.

R. CODIX GREGORIANUS.

Lib. 19 Tit. 2 - Hincmar. Opp. T. 2. p. 232.

F. CODIX HIRNOCENIANUS.

Tit. 2 Int. - Ivo Decr. L. 16. C. 202.

III. Collatio LL. Rom. et Moissicar.

Tit. 5 - Hincmar. Opp. T. 1. p. 654. et 657.
 — 6 - Hincmar. Opp. T. 1. p. 654.

IV. CONSULTATIO VETERIS ICTI.

§. 1. 4 - Ivo Decr. L. 16. C. 202.

V. INSTITUTIONES JUSTINIANI.

- I. 1. T. 1. de just. et jur. (tot. tit.) - Coll. Can.
 Ans. ded. 7. 1.
 — 2. de jur. nat. (tot. tit.) - Coll. Can.
 Ans. ded. 7. 2.
 — §. 6 - Ivo Decr. Procl. et L. 4. C. 173.
 Ivo Pan. L. 5. f. 49.
 Coll. Can. Caesarsaug.
 Coll. Can. An. sec. XI.
 — §. 9 et 11 - Ivo D. L. 4. C. 191. et L.
 16. C. 184.
 Ivo Pan. L. 3. et L. 5.
 — 3 de jur. pers. (tot. tit.) - Coll. Can. Ans.
 ded. 7. 3.
 — Pr. - Coll. Can. Anselmo ded. 7. 2.
 — 4 de ingenuis (tot. tit.) - Coll. Can.
 Ans. ded. 7. 4.
 Coll. Can. Caesarsaug.
 Coll. Can. An. sec. XI.
 — Pr. - Ivo D. L. 8. L. 71. et L. 16.
 C. 185.
 Ivo Pan. L. 5. f. 110. 111.
 — 8 de his qui sui (tot. tit.) - Coll. Can.
 Ans. ded. 7. 90.
 — §. 1. 2 - Coll. Can. An. sec. XI.
 Ivo Decr. L. 16. C. 186.
 — §. 2 - Coll. Can. An. sec. XI.
 Ivo Decr. L. 16. C. 76.
 — 9 de petr. pot. (tot. tit.) - Coll. Can. Ans.
 ded. 7. 91.
 Coll. Can. Caesarsaug. Ms. Par. f. 73.
 — §. 1 - Ivo Decr. L. 8. C. 1.
 Ivo Pan. L. 6. f. 132.
 Lib. 1. T. 10. de nupt. (tot. tit.) - Coll. Can.
 Ans. ded. 7. 18.

- — §. 1- Coll. Can. Caesaraug.
Coll. Can. An. sec. XI.
Ivo Pan. L. 17. f. 149.
- — §. 2- Atton. Vercell. Ep. ad Az.
Coll. Can. Caesaraug.
Coll. Can. An. sec. XI.
Ivo Decr. L. 9. C. 1.
Ivo Pan. L. 7. f. 149.
- — §. 12.- Atton. Vercell. Ep. ad Az.
- — 12 quib. mod. jus patr. (tot. tit.)- Coll.
C. An. ded. 7. 94.
- 2 — 1 de divis. rer. - Coll. Can. Anselmo
ded. P. 7. C. 40.
Anselm. Lucens. 5. 55.
- — §. 7. 8- Coll. Can. Caesaraug.
Coll. Can. An. sec. XI.
Ivo Epist. 184.
- — §. 9. 10- Anselm. Lucens. 5. 55.
- — §. 10 - Coll. Can. Caesaraug.
Coll. Can. An. sec. XI.
- — §. 12. 16- Coll. Can. An. sec. XI.
Ivo Pan. L. 5. f. 111.
- 6 de usucap. §. 5- Ivo Decr. L. 16. C. 105.
Ivo Pan. L. 5. f. 109.
- 10 de testam. §. 8. 9- Coll. Can. An. sec. XI.
Ivo Decr. L. 16. C. 187.
- — 12 quibus nom. est permis.
Coll. Can. An. sec. XI.
- — Pr. §. 1- Ivo Decr. L. 16. C. 188.
Ivo Pan. L. 5. f. 110. 111.
- — §. 1- Coll. Can. An. sec. XI.
Ivo Decr. L. 13. C. 93.
Coll. Can. An. sec. XI.
- — §. 5- Ivo Decr. L. 16. C. 188.
Ivo Pan. L. 5. f. 110. 111.
- — 14 de hered. inst.
- — §. 5- 12- Coll. Can. An. ded. 7. 62.
Coll. Can. An.
sec. XI.
Coll. Can. An.
sec. XI.
- 3 — 1 de her. que ab int. §. 2-
Ivo Decr. L. 8
C. 32. et L.
16. C. 189.
- — 6 de grad. cogn. (tot. tit.)- Coll. C. An.
ded. 7. 53 et 54.
- — §. 7- Alexand. II. Epist. 38.
- — 15 de verb. obl. (tot. tit.)- Coll. Can.
An. ded. 7. 38.
- — 19 de inutil. stip. (tot. tit.)- Coll. Can.
An. ded. 7. 39.
- — §. 8- Ivo Decr. L. 13. C. 89.
- — §. 24- Coll. Can. An. sec. XI.
Ivo Decr. L. 16. C. 190.
Coll. Can. An. sec.
XI.
- — 29 per quas pers. Fr.-
Ivo Decr. L. 16. C.
107.
- 4 — 1 (tot.) de obl. que ex det. - Coll. C.
An. ded. 7. 31.
- — §. 8- Coll. Can. An. sec. XI.
Ivo Decr. L. 16. C. 108.
- — 2 (tot.) de bon. vi rept. - Coll. Can. An.
ded. 7. 34.

- Lib. 4. T. 3 (tot.) de lege Aquil.- Coll. Can. Aus.
ded. 7. 30.
Ivo Decr. L. 10.
C. 49.
- — 4 de injur. §. 3. 6- Coll. Can. An. sec.
XI.
Ivo Decr. L. 16. C.
113.
- — 6 de action. §. 19- Coll. Can. An. sec.
XI.
Ivo Decr. L. 10.
C. 50.
Coll. Can. An. sec.
XI.
- — 7 quod cum eo §. 1- Ivo Decr. L. 16. C.
109.
- — 8 de nosal. act. (tot. tit.)- Coll. Can.
An. ded. 7. 26.
- — Pr. §. 1. 3- Coll. Can. An. sec. XI.
Coll. Can. An. sec. XI.
- — Pr. §. 1. 3. 6- Ivo Decr. L. 16. C.
106.
- si quadrupes - Coll. Can. Anselmo ded.
7. 27.
- 15 de interd. §. 4- Ivo Epist. 204.
- 18 (tot.) de publ. iud. - Coll. Can. An-
selmo ded. 7. 25.
- — §. 5- Ivo Decr. L. 11 C. 26.

VI. DIGESTA.

- Coll. Can. An. sec.
XI.
- Ivo Decr. L. 10. C.
- Lib. 1. T. 1. de just. et iure L. 3- 118. et L. 16. C.
191.
- Ivo Panorm. L. 8.
C. 161.
- — L. 20- Coll. Can. Caesaraug.
Coll. Can. An. sec. XI.
- — L. 22- Ivo Decr. L. 16. C. 192.
Ivo Pan. L. 5. f. 110. 111.
- — L. 37- Coll. Can. Caesaraug.
- 4 de const. princ. L. 2- Coll. Can. Caesaraug.
Coll. Can. An. sec.
XI.
- 5 de statu hom. L. 12. 19- Ivo Decr. L. 16. C.
193.
- — Ivo Pan. L. 5. f.
111.
- — L. 19- Ivo Decr. L. 8. C. 68.
Coll. Can. An. sec. XI.
- — L. 25. 24- Ivo Decr. L. 8. C. 69. et
L. 16. C. 195.
- — Ivo Pan. L. 5. f. 111.
- — L. 24- Ivo Decr. L. 8. C. 70.
- — L. 25. 26- Coll. Can. Caesaraug.
Coll. Can. An. sec. XI.
- — L. 26- Ivo Decr. L. 8. C. 70. et
L. 16. C. 195.
- — Ivo Pan. L. 5. f. 111.
- — Coll. Can. An. sec.
XI.
- 6 de his qui sui L. 1. §. 1- Ivo Decr. L. 16. C.
104.

- — L. 2 - Ivo Epist. 112.
- 12. de off. Praef. urb. L. 1. §. 5 - Ivo Decr. L. 8. C. 123.
- 18 de offic. praesid. L. 12 - Coll. Can. Caesaraug.
- 2 - 11 si quis crut. Coll. Can. An. sec. XI.
- L. 2. §. 3. 6-9. L. 4. §. 3 - Ivo Decr. L. 16. C. 163.
- Coll. Can. An. sec. XI.
- 12 de feriis L. 1. pr. - Ivo Decr. L. 10. C. 164.
- Lib. 2. T. 12. de feriis. L. 1. §. 1 L. 3. pr. - Ivo Decr. L. 16. C. 164.
- — — L. 3. pr. - Coll. Can. An. sec. XI.
- Coll. Can. An. sec. XI.
- 14 de pactis L. 27. §. 4 L. 28. pr. - Ivo Decr. L. 16. C. 165.
- 3 — 2. de his qui not.
- — L. 4 §. 2 - Ivo Decr. L. 8. C. 304.
- — L. 15. pr. §. 4 - Coll. Can. An. sec. XI.
- — — Coll. Can. An. sec. XI.
- — L. 13. §. 4 - Ivo Decr. L. 9. C. 2. et L. 16. C. 166.
- — 3 de neg. gest.
- — — Coll. Can. An. sec. XI.
- — L. 39 - Ivo Decr. L. 16. C. 167.
- 4 - 2 quod met. caus. Coll. Can. An. sec. XI.
- — L. 1. pr. L. 3. §. 1 L. 9. pr. - Ivo Decr. L. 16. C. 168.
- — L. 9. pr. - Ivo Epist. 79.
- — 6 quib. ex caus. maj.
- — L. 3 - Ivo Decr. L. 16. C. 168.
- — L. 36 - Ivo Decr. L. 16. C. 169.
- — 8 de recept.
- — — Coll. Can. An. sec. XI.
- — L. 51 - Ivo Decr. L. 16. C. 170.
- — 9 Naut. Caup.
- — — Coll. Can. An. sec. XI.
- — L. 5. pr. - Ivo Decr. L. 16. C. 171.
- 6. — 1 de rei vindic.
- — L. 60 - Ivo Decr. L. 15. C. 86.
- 7. 8 desunt.
- 9. T. 2 Lege Aquilia.
- — — Coll. Can. An. sec. XI.
- — L. 4 - Coll. Can. An. sec. XI.
- — — Ivo Decr. L. 16. C. 172.
- — — Coll. Can. An. sec. XI.
- — L. 1. §. 1 L. 10 - Ivo Decr. L. 10. C. 32.
- — — Coll. Can. An. sec. XI.
- — L. 30. pr. §. 3. L. 39. §. 1 - Ivo Decr. L. 16. G. 172.
- — de noxal. act.
- — L. 2 - Coll. Can. An. sec. XI.
- — — Coll. Can. An. sec. XI.
- — L. 2. pr. - Ivo Decr. L. 16. C. 79. et C. 173.
- — L. 4. pr. §. 1 - Ivo Decr. L. 16. C. 78.
- 10. 11. desunt.
- 12 - T. 5. de cond. ob turp. caus.
- — L. 1 pr. §. 1 - Ivo Decr. L. 16. C. 174.
- — — §. 2. 2 - Coll. Can. An. sec. XI.
- — L. 4. §. 3 - Ivo Decr. L. 8. C. 307.
- 17 - 1 Mandati.
- — L. 18 - Coll. Can. An. sec. XI.
- — — Ivo Decr. L. 16. C. 175.
- 2 pro socio.
- — — Coll. Can. An. pr. XI.
- — L. 3. §. 3. L. 53. 57 - Ivo Decr. L. 16. C. 176.
- — L. 57 - Ivo Decr. L. 11. C. 14.
- 10 - 1 de contr. emt.
- 21 - 1 de medil. edict.
- — — Coll. Can. An. sec. XI.
- — — Coll. Can. An. sec. XI.
- — L. 43 §. 1 - Ivo Decr. L. 16. C. 74 et C. 177.
- — 3 de excepto rei vend.
- — L. 1 §. 3 - Ivo Decr. L. 16. C. 178.
- 22 - 3 de probat.
- — — Coll. Can. An. XI.
- — — Ivo Decr. L. 16. C. 179.
- — — Ivo Pan. L. 5. f. 106.
- — — Ivo Epist. 183.
- — 5 de testibus.
- — — Coll. Can. An. sec. XI.
- — — Coll. Can. An. sec. XI.
- — L. 4 - Ivo Decr. L. 16. C. 103. et C. 180.
- — — Ivo Pan. L. 5. f. 107.
- — — Coll. Can. Caesaraug.
- — — Coll. Can. An. sec. XI.
- — L. 6. g. 16. 17. 18 - XI.
- — — Ivo Decr. L. 16. C. 181.
- — — Ivo Pan. L. 5. f. 107.
- 23 - 1 de sponsal.
- — L. 7 - Ivo Epist. 99.
- — — Coll. Can. Caesaraug.
- — — Coll. Can. An. sec. XI.
- — L. 7. §. 1 - Ivo Decr. L. 8. C. 20.
- — — Ivo Pan. L. 6. f. 126.
- — L. 11 - Ivo Epist. 99.
- — — Coll. Can. Caesaraug.
- — — Coll. Can. An. sec. XI.
- — — Coll. Can. An. sec. XI.
- — L. 11 12 - Ivo Decr. L. 8. C. 21. et L. 16. C. 182.
- — — Ivo Pan. L. 6. f. 125.
- — T. 1. L. 13 - Ivo Decr. L. 8. C. 21.
- — — Ivo Epist. 176. 178.
- — — Coll. Can. Caesaraug.
- — — Coll. Can. An. sec. XI.
- — — Coll. Can. An. sec. XI.
- — L. 13. 14 - Ivo Decr. L. 16. C. 183.
- — — Ivo Pan. L. 6. f. 125.
- — — Ivo Epist. 99.
- — L. 14 - Ivo Decr. L. 8. C. 22.
- — 2 de rit. nupt.
- — — Coll. Can. An. sec. XI.
- — L. 16. §. 3 - Ivo Decr. L. 13. C. 87. et L. 16. C. 183. 106.
- — — Ivo Decr. L. 8. C. 62.
- — L. 24 - Ivo Pan. L. 6. f. 127.

- Coll. Can. An. sec. XI.
 — — L. 24. L. 45. §. 12. — Ivo Decr. L. 16. C. 185.
 Coll. Can. an. sec. XI.
 — — 2 de divor. L. 6. — Ivo D. L. 8. C. 264. et L. 16. C. 185.
 Ivo Pen. L. 6. f. 133.
 — 41 T. 3 de usurpat. Coll. Can. An. sec. XI.
 — — L. 15 §. 1. — Ivo Decr. L. 16. E. 75.
 Ivo Pan. L. 5. f. 108.
 — 40 T. 7. de obl. et act.
 — 45 T. 1. de verb. obl.
 (— — L. 134. pr.) — Ivo Epist. 134.
 Leg. Bajovar. T. 2. C. 1.
 — — L. 7. §. 3. — §. 2.
 Gregor. M. Epist. 13. 45.
 — — 13 ad L. Juliam. pec. L. 9. §. 1. — Agobard. Cap. 18.
 VII. CODEX JUSTINIANEUS.
 — 1 — 1 de summa trin. L. 1. — Anselm. Lucens. 2. 2.
 — — L. 2 — Anselm. Lucens. 12. 72.
 — — L. 4 — Anselm. Lucens. 4. 25.
 — — L. 8 — Anselm. Lucens. 1. 91.
 (Ben. Lev.) § 359.
 — 2 de sa. Eccl. L. 5 — Anselm. Lucens. 4. 21.
 Coll. Can. Caesaraug.
 Anselm. Lucens. 4. 55. et 7.
 extr.
 — — L. 12 — Coll. Can. Caesaraug.
 — — L. 21 — Anselm. Lucens. 4. 22.
 — — L. 21 22. — Coll. Can. Caesaraug.
 — — L. 22 — Anselm. Lucens. 4. 19.
 — — L. 23 — Anselm. Lucens. 4. 29.
 Gregor. m. Epist. 13. 45.
 — 1 — 3 de episc. L. 10 — Anselm. Lucens. 4. 23.
 Coll. Can. Caesaraug.
 — — L. 11 — Anselm. Lucens. 4. 24.
 — — L. 13 — Syood. Tricassina 2. 878.
 — — L. 23 — Coll. Can. Caesaraug.
 — — L. 25 — L. 1. Henrici II. Long.
 — — L. 31 — Anselm. Lucens. 6. 5.
 Coll. Can. Caesaraug.
 — — Li 33 — Coll. Can. Caesaraug.
 — 1 — 3 de episc. L. 33. pr. §. 6. 7 — Anselm. Lucens. 4. 20.
 — — L. 35 — Anselm. Lucens. 4. 57.
 — 4 de episc. aud. L. 2 — Anselm. Lucens. 2. 3.
 — — 5 de haeret. L. 1 — Anselm. Lucens. 4. 56.
 — — L. 2 — Anselm. Lucens. 12. 69.
 — — L. 3 — Anselm. Lucens. 12. 70.
 — — L. 4 — Anselm. Lucens. 12. 71.
 — — L. 5 — Anselm. Lucens. 12. 68.
 — 9 de judaica L. 16 — Ivo Decr. L. 13 C. 109.
 — 12 de his qui ad eccl. L. 2. 6 — Gregor. M. Epist. 13. 45.
 — 14 de legib. L. 5 — Gregor. m. epist. 9. 7.
 — — L. 9 — Coll. Can. Caesaraug.

- 23 de div. rescript. L. 5 — Coll. Can. Caesaraug.
 — 2 — 5 de pactis. L. 6. — Coll. Can. Anselm. ded. 7. 98.
 — — L. 12 — Coll. Can. Ans. ded. 7. 102.
 — — L. 17 — Coll. Can. Ans. ded. P. 11.
 — — L. 20 — Coll. Can. Ans. ded. 7. 98.
 — 4 de transact. L. 27 — Coll. Can. Ans. ded. 7. 130.
 — — L. 38 — Coll. Can. Ans. ded. 7. 113.
 — — L. 39 — Coll. Can. Ans. ded. 7. 109.
 — — L. 41 — Coll. Can. Ans. ded. 7. 109.
 — 12 ex quib. caus. inf. L. 1. 8. 10. — Coll. Can. Ans. ded. 7. 50.
 — — L. 20 — Coll. Can. Ans. ded. 7. 114.
 Coll. Can. Caesaraug.
 Coll. Can. An. sec. XI.
 — — (L. 20) — Coll. Can. Ans. ded. 7. 48.
 — — L. 22 — Coll. Can. Ans. ded. 7. 114.
 — 23 de proc. L. 6 — Coll. Can. Anselmo ded. 7. 115.
 — 20 de his que vi L. 4. 7 — Coll. Can. Ans. ded. 7. 116.
 — — L. 9. 12 — Coll. Can. Ans. ded. 7. 116.
 Coll. Can. Ans. ded. 7. 139.
 — 28 si adv. vendit. L. 1 — Coll. Can. Ans. ded. 7. 140.
 — 35 si adv. del. L. 1 — Coll. Can. Anselm. ded. 7. 141.
 — 59 de jurej. propr. cal. L. 2 — L. 1. Henrici II. Long.
 — — L. 16 — Ivo Decr. 5. 55.
 — 12 de feriis. L. 1. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 10. 11 — Coll. Can. Ans. ded. P. 11.
 — 15 ubi de crim. L. 1 — Coll. Can. Ans. ded. 7. 118.
 — 16 ubi de poss. L. vn. — Coll. Can. Anselmo ded. 7. 119.
 — 22 ubi de caus. stat. L. 1. 4 — Coll. Can. Ans. ded. 7. 120.
 — 28 de inoff. test. L. 17. 19. 21. 23. 27. 28 — Coll. Can. Ans. ded. 7. 57.
 — — L. 35. pr. — Coll. Can. Ans. ded. 7. 59.
 — 29 de inoff. don. L. 2. 3 — Coll. Can. Anselmo ded. 7. 58.
 — 32 de rei vind. L. 2 — Coll. Can. Anselmo ded. 7. 127.
 Coll. Can. Ans. ded. 7. 6.
 Lib. 3 T. 32 de rei vind. L. 7 — Coll. Can. Ans. ded. 7. 123.
 — — L. 15 — Coll. Can. Ans. ded. 7. 102.
 Coll. Can. An. sec. XI.
 — — L. 02 — Ivo Decr. C. 16. C. 86.
 — — L. 22 — Coll. Can. Ans. ded. 7. 102.
 Coll. Can. An. sec. XI.
 — — L. 23 — Ivo Decr. C. 16. C. 187.
 — — L. 27 — Coll. Can. Ans. ded. 102.
 — 33 de usufr. C. 7 — Coll. Can. Anselmo ded. 7. 103.
 — 34 de serv. C. 1. 2. 4. 10. 11. 12. 13 — Coll. Can. Ans. ded. 7. 121.
 — 35 de lege Aquilia C. 1. 2. 3. 4. 5. Coll. Can. An. ded. 7. 104.

- — 39. fin reg. L. 5. 6 - Coll. Can. Ansel.
ded. 7. 105.
Coll. Can. sec. XI.
- — 41 da nox. oct. L. 2 - Ivo Decr. L. 16.
C. 88.
- — 44 de relig. L. 12 - Coll. Can. Anselm.
7. 106.
- — 4 - s de reb. cred. L. 2 - Coll. Can. An-
selmo ded. 7. 107.
- — 6 Ex quib. caus. maj. L. 3. 36 - Coll.
Can. An. sec. XI.
Coll. Can. An.
sec. XI.
- — 13 ne filius propatre. 5 -
Ivo Decr. L.
16. C. 89.
- — 19 de prob. L. 2 - Coll. Can. Anselmo
ded. 7. 97.
- — 20 de testib. L. 5. 6 - Coll. Can. Ansel.
ded. 7. 51.
- — L. 6 Coll. Can. Anselmo ded. 7. 52.
- — L. 6. 8 - Coll. Can. Anselmo ded. 7. 108.
- — L. 8 - Coll. Can. An. sec. XI.
Ivo Decr. L. 16. C. 60.
- — L. 9 - Coll. Can. Anselmo ded. 7. 51.
- — L. 11. 12. 14. 17. 19 - Coll. Can. Ansel.
ded. 7. 108.
- — L. 19 - Coll. Can. Anselmo ded. 7. 45.
- — 23 plus valere L. 1. 4 - Coll. Can. Ansel.
ded. 7. 125.
- — 24 de pign. act. L. 2. 3. 12 - Coll. Can.
Anselmo ded. 7. 124.
- — 25 de instit. L. 1 - Ivo Decr. L. 16.
C. 90.
- — L. 1. 3 - Coll. Can. An. sec. XI.
- — L. 3 - Ivo Decr. L. 16. C. 91.
Coll. Can. An. sec.
XI.
- — 26 quod cum eo L. 3 -
Ivo Decr. L. 16.
C. 92.
- — L. 13 - Coll. Can. Anselmo ded. 7. 49.
- — 32 de usuris. L. 27 - Coll. Can. Ansel.
ded. 7. 125.
- — 34 depositi L. 1. 10 - Coll. Can. Ansel.
ded. 7. 27.
- — 38 de contr. emt. L. 14 - Coll. Can. An-
selmo ded. 7. 128.
- — 42 de eumehis. L. 1. 2 - Coll. Can. An-
selmo ded. 7. 109.
- — 43 de patr. qui fil. L. 1. 2 - Coll. Can.
Anselmo ded. 7. 110.
- — 44 de rescind. vend. L. 2 - Coll. Can.
Anselmo ded. 7. 129.
- — 65 da loc. L. 3 - Coll. Can. Anselmo ded.
7. 96.
- — L. 15 - Coll. Can. Anselmo ded. 7. 99.
- — L. 34 - Coll. Can. Anselmo ded. 7. 111.
- — 5 - 4 de nupt. L. 26 - Coll. Céo. Anselmo ded.
7. 7.
- — L. 26 in fin. - Atton. Vercall. Ep. ad
Az.
- lab. 5 L. 5 da incestis L. 2 - Coll. Can. Anselmo ded.
9. 46.
- — L. 8 - Coll. Can. Anselmo ded. 7. 22.
- — 9 de sec. nupt. L. 1 - Coll. Can. Anselmo ded.
7. 11.
- Coll. Can. Caesaraug.
Coll. Can. Anselmo ded. 7. 33.
Ivo Decr. L. 8. C. 79.
Ivo Pan. L. 6. f. 158.
- — L. 11. pr. - Coll. Can. Caesaraug.
Coll. Can. An.
sec. XI.
- — 35 quando mulier L. 2 -
Ivo Pan. L. 6. f.
129.
- — 1 da servis fugit. L. 1 - Coll. Can. Anselmo
ded. 7. 32.
- — Coll. Can. Anselmo ded. 7. 33.
L. 4 - Coll. Can. Anselmo ded. 7. 33.
Ivo Decr. L. 16. C. 71.
- — 2 da furtis L. 2 - Coll. Can. Anselmo ded.
7. 37.
- — L. 6 - Coll. Can. Anselmo ded. 7. 37.
Ivo Decr. L. 16. C. 72.
- — Coll. Can. Anselmo ded. 7. 37.
L. 1 - Ivo Decr. L. 16. C. 72.
- — 6 da obsequis patr. L. 1 -
Ivo Decr. L.
16. C. 93.
- — 22 qui test. L. 4 - Coll. Can. Anselmo ded.
7. 66.
- — 35 da his quib. ut indig. - Coll. Can.
Anselmo ded. 7. 73.
- — 43 Comm. de leg. L. 3. pr. - Coll. Can.
Anselmo ded. 7. 29.
- — 57 ad Set. Orsit. L. 5 - Joannia VIII
Ep. 108 et 109.
- — 6 da latin. lib. L. 1. 5. 3 - Coll. Can.
Anselmo ded. 7. 71.
- — 11 qui manum. n. poss. L. 1 - Coll. Can.
Anselmo ded. 7. 64.
- — 13 pro quib. caus. serv. L. 2. 3 - Coll.
Can. Anselmo ded. 7. 77.
Ivo Decr. L.
8. C. 31.
- — 15 conum. da manum. L. 3 -
Ivo Pan. L.
6. f. 127.
- — 16 da lib. causa L. 3 - Coll. Can. Anselmo
ded. 7. 76.
- — 38 ne rei dominiese L. 2 - Anselmo ded. 7. 40.
Lucens.
- — 44 de sent. ex periculo L. 3 - Gregor. M.
Epist. 13. 45.
- — 48 si non comp. L. 4 - Gregor. M. Epist.
13. 45.
- — 49 de poens judic. L. 1 - Coll. Can. Anselmo
ded. 7. 84.
- — L. 3. 4. 5. 6 - Anselmo ded. 7. 84.
Lucens. Coll.
Can. 7 extr.
- — L. 7 - Coll. Can. Anselmo ded. 7. 35.
Coll. Can. An.
sec. XI.
- — 16 si aliena res pign. L. 8 -
Ivo Decr. L.
16. C. 94.
Coll. Can. An.
sec. XI.
- — 52 da infant. expos. L. 1 -
Ivo Decr. L.
16. C. 95.
Ivo Pan. L. 5.
f. 109.
- — L. 2. Ivo Decr. L. 13. C. 97.
- — L. 2. 3. Coll. Can. Anselmo ded. 7. 31.

- — L. 3 — Ivo Decr. L. 16. C. 97.
Ivo Pan. L. 5. f. 109.
- — 53 quae sit longa consuet.
- — L. 1 — Ivo Decr. L. 4. C. 201.
Coll. Can. Anselmo ded. 7. 68
- — L. 1. 2 — Coll. Can. Caesarang.
Coll. Can. An. sec. XI.
Ivo Panorm. L. 2. f. 51.

(VII. Codex Justinianus.)

- 8 — 53 L. 2 — Ivo Decr. L. 4. C. 202
Ivo epist. 184
- — 3 L. 3 — Coll. Can. Anselmo ded. 7. 68
- — 9 — 1 de his qui accusare.
L. 19—Ivo Epist. 35
Gregor. M. Epist. 13. 45
- — — L. 20—Ivo Decr. L. 16
C. 61
- — — L. 20. 21—Coll. Can. An.
sec. XI.
- — — L. 21—Ivo Decr. L. 16
C. 62
- — 2 de accus. L. 2 — Coll. Can. An. sec. XI.
Ivo Decr. L. 16 C. 99
- — 9 ed Leg. Jul. de adult. L. 2 — Ivo Decr.
L. 8 C. 266
Coll. Can. Caesarang.
- — — L. 5 — Coll. Can. Caesarang.
Ivo Decr. L. 8 C. 115
- — — L. 11—Ivo Decr.
L. 8 C. 114
- — — L. 30—Ivo Decr.
L. 8 C. 115
- — 16 ed L. Corn. de sic. L. 3—Coll. Can. An.
ded. 7. 56
Coll. Can. An. sec. XI.
- — 49 de hon. proscr. L. 1—Ivo Decr. L. 16
C. 98

VIII. Novellae Justiniani.

- Nov. 5 — Anselm. Lucens. 7. 205. 210
- 6 Proem. — Anselm. Lucens. 1. 95
- Proem et Cap. 1 — Anselm. Lucens. 6. 4
- 30 — Coll. Can. Anselmo ded. 7. 19 et 20
- (— 34) — Coll. Can. Anselmo ded. 7. 49
- 90 Cep. 9 — Greg. M. Epist. 13. 45
- 123 Cap. 8. 10. 21. 22—Gregor. M. Epist. 13. 45
- (134 Cap. 13) — Coll. Can. Anselmo ded. 7. 85
- 143 — Coll. Can. Anselmo ded. 7. 24

IX. Constitutio Justiniani de edscriptiis.

- Concil. Ticin. c. 1022
- Coll. Can. Anselmo ded. 7. 5

X. Constitutiones singulares incertae.

- Constantini—Anselm. Lucens. 1. 94
- Constantini—Coll. Can. Caesarang.
- Constantii—Cod. vet. Can. (Quem.) C. 16
- Honorii et Theodosii—Cod. vet. Can. (Quem.) C. 14

- Honorii et Theodosii—Cod. vet. Can. (Quem.) C. 16
- Valestiniani et Marciani—Anselm. Lucens. 5. 106
- Marciani—Cod. vet. Can. (Quem.) C. 26
- Marciani—Cod. vet. Can. (Quem.) C. 27
- Marciani—Cod. vet. Can. (Quem.) C. 28
- Justiniani—Anselm. Lucens. 12. 31
- Justiniani—Anselm. Lucens. 1. 92
- Constitutio incerti auctoris—Coll. Can. Caesarang.

XI. Juliani Epitome Novellarum.

Const. 1	C. 1	—	Coll. Can. An. sec. XI.
—	—	4	Ivo Decr. L. 16. C. 115
—	—	4	Ivo Decr. L. 16 C. 116
—	2	1	Coll. Can. Anselmo ded. 7. 133
—	2	—	Coll. Can. Anselmo ded. 7. 134
—	3	1	Coll. Can. An. sec. XI.
—	3	1	Ivo Decr. L. 16 C. 118
—	4	1	Coll. Can. Anselmo ded. 6. 135
(Ben. Lev.) Capit. 5. 380
—	—	2	Coll. Can. Anselmo ded. 6. 116
—	—	2	Coll. Can. Caesarang.
Ivo Decr. L. 7 C. 153
—	—	3	Coll. Can. Anselmo ded. 6. 131
—	—	3	Ivo Decr. L. 7 C. 154
—	—	4	Coll. Can. Anselmo ded. 6. 117
—	—	4	Coll. Can. Caesarang.
Coll. Can. Anselmo ded. 6. 138
—	—	5	Abbon. Flor. Coll. Can. C. 22
—	—	5	Coll. Can. Caesarang.
Coll. Can. An. sec. XI.
—	—	5	Ivo Decr. L. 7 C. 155
—	—	6	Coll. Can. Anselmo ded. 6. 114
(Ben. Lev.) Capit. 5. 381
—	—	6	Addit. Capitular. 3. 66
—	—	7	Coll. Can. Anselmo ded. 6. 129
—	—	7	Abbon. Flor. Coll. Can. C. 22
—	—	7	Ivo Decr. L. 7 C. 156
—	—	7	Coll. Can. Caesarang.
—	—	7	Coll. Can. An. sec. XI.
—	—	8	Coll. Can. Anselmo ded. 6. 130
—	—	8	Ivo Decr. L. 7 C. 157
—	—	9	Coll. Can. Anselmo ded. 6. 140
—	—	9	Coll. Can. Anselmo ded. 6. 132
—	—	10	Coll. Can. Caesarang.
—	—	58	(Ben. Lev.) Capit. 5. 379
—	—	58	Addit. Capitular. 3. 69
—	5	1	Coll. Can. Anselmo ded. 5. 180
—	—	1	Coll. Can. Anselmo ded. 5. 194
—	—	1	Coll. Can. Anselmo ded. 2. 191
—	6	1	Coll. Can. An. sec. XI. L. 1 C. 75
—	—	1	Coll. Can. Caesarang.
—	—	4	Coll. Can. Anselmo ded. 5. 176
—	—	5	Coll. Can. Anselmo ded. 5. 177
—	—	6	Addit. Capitular. 3. 78
—	—	6	Coll. Can. Caesarang.
—	—	7	Coll. Can. Anselmo ded. 5. 196
—	—	7	Ivo Decr. L. 6 C. 421
—	—	8	Coll. Can. Anselmo ded. 5. 178
(Ansegisi) Capit. L. 2. C. 29
—	—	8	Regino L. 1 C. 360
—	7	1	Burch. Worm. Decr. L. 5. C. 164
—	—	1	Coll. Can. An. sec. XI.
—	—	1	Coll. Can. Caesarang.

Const. 7	Cap. 3	(Anseg.) Capit. L. 2 C. 50 Ragino L. 1 C. 561	—	—	25	—	Coll. Can. An. sec. XI. Ivo Decr. L. 16 C. 126 Coll. Can. Anselmo ded. 7. 10
—	—	3 — Coll. Can. Caesarang	—	—	—	—	Coll. Can. An. sec. XI.
—	—	4.5.6.7.8.9.10 — Coll. Can. Caesarang	—	—	24	—	Ivo Decr. L. 8 C. 273 Ivo Decr. L. 16 C. 127 Ivo Pannorm. L. 6 f. 129
—	—	11 — Coll. Can. Anselmo ded. 6. 159	—	—	24	25	— Coll. Can. An. sec. XI.
—	—	12 — Coll. Can. Caesarang	—	—	—	—	— Coll. Can. Caesarang.
—	—	13 — Coll. Can. Anselmo ded. P. 12	—	—	25	—	Ivo Decr. L. 6 C. 57
—	—	14 — Coll. Can. Anselmo ded. 5. 195	—	—	—	—	Ivo Decr. L. 16 C. 128
—	—	15 — 1 — Coll. Can. Caesarang	—	—	—	—	Coll. Can. An. sec. XI.
—	—	— Coll. Can. Anselmo ded. 7. 87	—	—	—	—	Ivo Decr. L. 8 275
—	—	— Coll. Can. Caesarang.	—	—	27	—	Ivo Decr. L. 16 C. 129
—	—	— Joannis VIII. Ep. 129	—	—	—	—	Ivo Pannorm. L. 6 f. 129
—	—	— Coll. Can. An. sec. XI.	—	—	29	—	Coll. Can. Anselmo ded. 5. 188
—	—	— Ivo Decr. L. 16 C. 119	—	—	—	—	Ivo Decr. L. 6 C. 422
—	—	— Ivo Pannorm. L. 5 f. 109	—	—	—	—	Coll. Can. Anselmo ded. 7. 12
—	—	24 — 1 — Anselm. Lucena. 2 post C. 7. 8	—	—	37	—	Ivo Decr. L. 8 C. 312
—	—	— Coll. Can. An. sec. XI.	—	—	—	—	Ivo Decr. L. 16 C. 150
—	—	— Ivo Decr. L. 16 C. 121	—	—	—	—	Coll. Can. An. sec. XI.
—	—	4 — Ivo Pannorm. L. 5 f. 109	—	—	40	—	Ivo Decr. L. 16 C. 151
—	—	— Coll. Can. Anselmo ded. 7. 17	—	—	—	—	Ivo Pannorm. L. 5 f. 107
—	—	— Coll. Can. An. sec. XI.	—	—	44	—	Coll. Can. Anselmo ded. 7. 80
—	—	32 — 1 — Ivo Decr. L. 8 C. 505	—	—	—	—	— Coll. Can. An. sec. XI.
—	—	— Ivo Decr. L. 16 C. 120	—	—	—	—	Ivo Decr. L. 16 C. 152
—	—	— Ivo Pannorm. L. 5 f. 109	—	—	—	—	Ivo Decr. L. 8 C. 37
—	—	— Coll. Can. Anselmo ded. 7. 15 et 14	—	—	45	—	Ivo Pannorm. L. 6 f. 128
—	—	— Coll. Can. Caesarang	—	—	—	—	Ivo Epist. 188
—	—	32 — 1 — Ivo Decr. L. 9 C. 5	—	—	47	—	— Coll. Can. An. sec. XI.
—	—	— Ivo Decr. L. 16 C. 123	—	—	—	—	Ivo Decr. L. 16 C. 153
—	—	— Ivo Pannorm. L. 5 f. 109	—	—	48	—	— Coll. Can. Anselmo ded. 7. 8
—	—	— Atton. Vercell. Ep. ad An.	—	—	—	—	— Coll. Can. Caesarang.
—	—	1 — 2 — Coll. Can. An. sec. XI.	—	—	—	—	— Coll. Can. An. sec. XI.
—	—	— Ivo Decr. L. 9 C. 4	—	—	—	—	— Capit. a. 865 C. 6
—	—	— Coll. Can. Caesarang	—	—	51	—	— Coll. Can. Anselmo ded. 5. 197
—	—	— Coll. Can. An. sec. XI.	—	—	—	—	— Ivo Decr. L. 6 C. 425
—	—	— Ivo Decr. L. 8 C. 34	—	—	—	—	— (Ben. Lev.) Capit. 6. 383
—	—	35 — 1 — Coll. Can. Anselmo ded. 7. 47	—	—	52	—	— (Ben. Lev. Capit. 6. 102
—	—	34 — 1 — Coll. Can. Anselmo ded. 7. 60	—	—	—	—	— Ivo Decr. L. 6 C. 424
—	—	— Coll. Can. Anselmo ded. 7. 55	—	—	52	—	— Coll. Can. Anselmo ded. 7. 69
—	—	— Coll. Can. An. sec. XI.	—	—	—	—	— Coll. Can. An. sec. XI.
—	—	4 — Ivo Decr. L. 16 C. 125	—	—	54	—	— Ivo Decr. L. 16 C. 134
—	—	— Coll. Can. An. sec. XI.	—	—	—	—	— (Ben. Lev.) Capit. 5. 382
—	—	9 — Ivo Decr. L. 16 C. 124	—	—	—	—	— Coll. Can. Anselmo ded. 2. 296
—	—	36 — 2 — Ivo Decr. L. 8 C. 81	—	—	—	—	— Coll. Can. Caesarang.
—	—	— Coll. Can. Anselmo ded. 7. 76	—	—	—	—	— Coll. Can. An. sec. XI.
—	—	— Coll. Can. Caesarang	—	—	65	—	— Ivo Decr. L. 16 C. 135
—	—	— Coll. Can. An. sec. XI.	—	—	—	—	— Ivo Decr. L. 16 C. 136
—	—	3 — Ivo Decr. C. 8 C. 56	—	—	68	—	— Ivo Pannorm. L. 5 f. 106
—	—	— Ivo Pannorm. L. 6 f. 127	—	—	—	—	— Coll. Can. An. sec. XI.
—	—	— Ivo Epist. 242	—	—	—	—	— Ivo Decr. L. 16 C. 137
—	—	4 — Coll. Can. Anselmo ded. 7. 71	—	—	—	—	— Coll. Can. Anselmo ded. 7. 63
—	—	5 — Coll. Can. Anselmo ded. 7. 91	—	—	—	—	— Coll. Can. An. sec. XI.
—	—	6 — Coll. Can. Anselmo ded. 7. 7	—	—	—	—	— Ivo Decr. L. 16 C. 138
—	—	— Coll. Can. Caesarang	—	—	—	—	— Coll. Can. Anselmo ded. 7. 81
—	—	— Coll. Can. An. sec. XI.	—	—	—	—	— Coll. Can. An. sec. XI.
—	—	— Ivo Decr. L. 8 C. 35	—	—	—	—	— Ivo Decr. L. 16 C. 139
—	—	— Ivo Epist. 148	—	—	—	—	— Coll. Can. Anselmo ded. 7. 67
—	—	— Coll. Can. Anselmo ded. 7. 10	—	—	—	—	— Ivo Decr. L. 8 C. 36
—	—	— Coll. Can. An. sec. XI.	—	—	67	—	— Ivo Decr. L. 16 C. 140. 141
—	—	11 — Ivo Decr. L. 8 C. 272	—	—	—	—	— Ivo Pannorm. L. 6 f. 127
—	—	— Ivo Decr. L. 16 C. 125	—	—	—	—	— Coll. Can. An. sec. XI.
—	—	— Ivo Pannorm. L. 6 f. 129	—	—	—	—	— Coll. Can. Caesarang.
—	—	— Coll. Can. Anselmo ded. 7. 136	—	—	—	—	— Coll. Can. An. sec. XI.
—	—	— Coll. Can. Anselmo ded. 7. 135	—	—	—	—	— Ivo Decr. L. 8 C. 44
—	—	— Coll. Can. Anselmo ded. 7. 61	—	—	—	—	— Ivo Decr. L. 16 C. 142
—	—	— Coll. Can. Anselmo ded. 7. 65	—	—	—	—	
Const. 36	Cap. 7						

Ivo Pannorm. L. 6 f. 222
 Ivo Epist. 148. 107
 — 69 — 2 — Coll. Can. An. sec. XI.
 Ivo Decr. L. 16 C. 143
 — 6 — Coll. Can. Anselmo ded. 2.565
 Coll. Can. Anselmo ded. 6. 141
 — 70 — 1 — Ivo Decr. 6 C. 426
 Ivo Decr. L. 7 C. 158
 — 71 — (Ben. Lev.) Capit. 6. 101
 Coll. Can. Anselmo ded. P. 22
 — 0 — Ivo Decr. L. 12 C. 32
 Coll. Can. An. sec. XI.
 — 2 — Ivo Decr. L. 16 C. 63
 Ivo Decr. L. 16 C. 144
 Coll. Can. Caesarang.
 — 3 — Ivo Decr. L. 8 C. 57
 Coll. Can. An. sec. XI.
 — 5. 4 — Ivo Decr. L. C. 145
 Coll. Can. Anselmo ded. 6. 136
 — 73 — 1 — Abbn. Floriac. Coll. Can. C. 26
 Coll. Can. An. sec. XI.
 Ivo Decr. L. 16 C. 146
 — 3 — Abbn. Floriac. Coll. Can. C. 26
 — 74 — 4 — Coll. Can. Anselmo ded. 7. 89
 — 75 — 3 — Coll. Can. Anselmo ded. 2. 294
 — 76 — 3 — Coll. Can. Anselmo ded. 7. 79
 5 — Ivo Decr. L. 16 C. 147
 5. 11 — Coll. Can. An. sec. XI.
 — 12 — Ivo Decr. L. 16 C. 148
 Coll. Can. Anselmo ded. 7. 86
 — 14 — Coll. Can. An. sec. XI.
 Ivo Decr. L. 4 C. 197 L. 16 C. 149
 — 15 — Coll. Can. Anselmo ded. 7. 88
 Coll. Can. Anselmo ded. 3. 256
 Coll. Can. Anselmo ded. 5. 92
 Coll. Can. An. sec. XI.
 — 77 — 1 — Coll. Can. An. sec. XI.
 Ivo Decr. L. 6 C. 427
 Ivo Decr. L. 16 C. 150
 — 4 — Coll. Can. Anselmo ded. 3. 251
 Coll. Can. An. sec. XI.
 — 82 — 12 — Ivo Decr. L. 8 C. 60
 Ivo Decr. L. 16 C. 151
 Append. Marculf. C. 52
 —) — Ivo Pannorm. L. 6 f. 126
 Hincmari Opp. T. 2 p. 501
 Coll. Can. Anselmo ded. 7. 41
 — 83 — 1 — Coll. Can. An. sec. XI.
 Ivo Decr. L. 16 C. 152
 Pannorm. L. 3 f. 107
 — 1. 2 — Coll. Can. Caesarang.
 Coll. Can. Anselmo ded. 7. 42
 — 4 — Ivo Decr. L. 16 C. 153
 Pannorm. L. 5 f. 107
 — 4. 5 — Coll. Can. Caesarang.
 Coll. Can. An. sec. XI.
 Coll. Can. Anselmo ded. 7. 43
 — 4 — Ivo Decr. L. 16 C. 154
 Ivo Pannorm. L. 5 f. 107
 — 6 — Coll. Can. Anselmo ded. 7. 44
 Ivo Decr. L. 16 C. 155
 — 6. 7 — Coll. Can. An. sec. XI.
 Coll. Can. Caesarang.
 — 7 — Ivo Decr. L. 16 C. 156
 Ivo Pannorm. L. 5 f. 106
 — 85 — 1 — Coll. Can. Anselmo ded. 7. 56
 Coll. Can. An. sec. XI.

— 97 — 1 — Ivo Decr. L. 8 C. 274 et L. 16
 C. 157
 Ivo Pannorm. L. 6 f. 129
 — 1 — Coll. Can. Anselmo ded. 7. 131
 Coll. Can. Anselmo ded. 7. 132
 — 2 — Coll. Can. An. sec. XI.
 Coll. Can. Anselmo ded. 12
 — 102 — 1 — Coll. Can. An. sec. XI.
 Ivo Decr. L. 16 C. 158
 — 106 — 1 — Ivo Decr. L. 4 C. 195
 Coll. Can. An. sec. XI.
 5 — Ivo Decr. L. 13 C. 90
 — 107 — 6 — Coll. Can. Anselmo ded. 7. 70
 — 108 — 1 — Ivo Decr. L. 10 C. 160
 2 — Coll. Can. Aus. ded. 7. 92
 7 — Ivo Decr. L. 8 C. 109
 Ivo Decr. L. 16 C. 159
 — 7. 8 — Coll. Can. An. sec. XI.
 8 — Ivo Decr. L. 8 C. 110
 Coll. Can. An. sec. XI.
 — 14 — Ivo Decr. L. 8 C. 111
 Ivo Decr. L. 10 C. 161
 Ivo Epist. 280
 Coll. Can. An. sec. XI.
 — 15 — Ivo Decr. L. 8 C. 112
 Ivo Decr. L. 10 C. 162
 Ivo Epist. 280
 — 1 — Joannis VIII. Ep. 129
 3 — Coll. Can. Anselmo ded. 7. 53. 54
 — (110) — Coll. Can. Anselmo ded. 7. 15
 1 — Coll. Can. Anselmo ded. 7. 65
 3 — Coll. Can. Anselmo ded. 6. 134
 — 7 — Abbn. Floriac. Coll. Can. C. 26
 — 114 — 3 — Coll. Can. Anselmo ded. 7. 157
 Coll. Can. Anselmo ded. 2. 295
 — 115 — 2 — Anselm. Lucens. 6. 3
 3 — Coll. Can. Anselmo ded. 3. 245
 4 — Abbn. Floriac. Coll. Can. C. 15
 5 — Coll. Can. Anselmo ded. 2. 292
 7 — Coll. Can. Anselmo ded. 4. ult.
 (Ben. Lev. Capit. 6. 124
 — 8 — Addit. Capitular. 3. 46 et 47
 Coll. Can. Anselmo ded. 5. 126
 — 9 — Abbn. Floriac. Coll. Can. C. 45
 Coll. Can. An. sec. XI.
 — 9. 10 — Ivo Decr. L. 5 C. 569
 (Ben. Lev.) Capit. 5. 390
 — 10 — Abbn. Floriac. Coll. Can. C. 46
 Burchard. Worm. Decr. 1. 168
 Hincmari Opp. T. 2 p. 440
 — 11 — Coll. Can. Anselmo ded. 1. 295
 — 12 — Coll. Can. Anselmo ded. 3. 243
 Addit. Capitular. 3. 55
 — 13 — Coll. Can. Anselmo ded. 2. 302
 Coll. Can. An. sec. XI.
 Ivo Decr. L. 5 C. 370
 — 14 — Coll. Can. Anselmo ded. 2. 304
 Joannis VIII. Ep. 129
 Hincmari Opp. T. 2 p. 509
 Coll. Can. Anselmo ded. 2. 300
 — 15 — Abbn. Floriac. Coll. Can. C. 56
 Coll. Can. An. sec. XI. L. 10
 Coll. Can. An. sec. XI.
 Ivo Decr. L. 14 C. 42
 Ivo Pannorm. L. 5 f. 119
 Coll. Can. Anselmo ded. 2. 299
 — 115 — 16 — Burchard. Worm. Decr. L. 1.
 C. 202

D E
S. ANSELMI LUCENSIS
ALIORUMQUE QUORUNDAM VETUSTIS CANONUM COLLECTIONIBUS
GRATIANO ANTERIORIBUS.

DISQUISITIONES CRITICAE.

PRAEFATIO.

Priusquam ad accuratiorem operis Anselmi recensionem proprius accedamus, opportunum omnino videtur, breviter hic recognoscere atque examinare ejusdem antecessores et successores, qui modo arctius modo latius ipsi affines sunt atque conjuncti quique fere usque ad tempus operis Gratiani pertingunt. Satis autem per se patet nos hic nonnisi maximam partem ignotas atque a critica modo falso, judicatas modo etiam omnino neglectas canonum collectiones prae oculis habituros.

C A P. I.

*De canonum collectione quam exhibet Manuscriptum
Vaticanum Num. 133g.*

Inter antiquiores canonum collectiones quae Anselmi Luccensis collectionem antecesserunt, singularem omnino meretur animadversionem ea, quam exhibet Bibliothecae Vaticanae codex manuscriptus signatus Num. 133g. Haec enim pro critica fontium disquisitione maximi momenti esse dignoscitur. Quamvis enim ab eruditissimis fratribus Balleriniis jam plura conscripta sint ¹⁾ de hac ipsa collectione, iis tamen nonnulla per nos addi posse videntur, quibus et tempus in quo confecta est, et rationem, qua

¹⁾ De antiq. can. coll. P. IV. cap. 18. §. 4. pag. 160. apud Galland. ed. Mogant. 1790.
T. I. in 4.

se ad ceteras collectiones habet , accuratius a nobis explicatum iri confidimus.

Collectio ipsa quinque in libros dividitur , quorum singulos praefatio praecedit , in qua cujuslibet argumentum accuratius indicatur. Liber vero primus quatuor habet praefationes , quarum prima , secunda et tertia auctorem habent ipsum collectorem , quarta vero primum dimidium continet praefationis illius , quam Pseudo-Isidorus collectioni suae permittit . Mirum omnino est quod collector vel potius , librarius collectionis , praefationem secundam Gregorio magno attribuerit , quod quantum a vero distet ex iis ipsis patet , quae ibidem continentur. Sub initium habetur ad praefationis instar generalis quaedam inscriptio uncialibus litteris efficta , quam Ballerinii operi suo inseruerunt ²⁾ , quaeque librario potius quam ipsi col-

²⁾ Loc. cit. Ut naturam ac indolem collectionis nostrae melius perspectam habeamus , singulas librorum praefationes apponi juvat.

In Christi nomine incipit prologus. Liber canonum.

Oportui quidem diversique ad utilitatem medicamentorum animarum sunt versiculi per orbem distincti veteri videlicet novique testamenti prolati , quibus oportet vulnerum remediis subvenire. Tamen valde magis aptum sunt hi quos praecedente industria probatissimorum doctorem sequens *manualis* auctoritate probabili comptus suo gramio continet. Quos quidam frater caritatis officio nexus ex diversis colligere doctrinis studuit pro videlicet amore cujusdam *Luponis* sacerdotis valde amabilis , et ut conspicitur in unum coeervatis libelli corpusculum conscribere desudavit. Extima (parva vel vilis) quidem in atramento , sed valde necessaria in remedio delinquentium. Parva quidem corpore , sed apta et copiosa in recuperatione lapsorum. Diversa medicamina pro diversis peccatorum delictis. Plurima quidem et inenarrabile studenter quaevisimus , quae quidem proxima videbantur ne fastidiosa viderentur peritis dimisimus , ea vera quae subnexa sunt ad utilitatem et remedium omnium errantium sollicita credimus. Quapropter fraternitatis auxilium cuoctorum legentium humiliter imploro praesertim eorum ad quorum hoc manus opusculum pervenerit domonium mihi placatum interveniant culpisque meis omnibus clementer ignoscat , quatinus eum omnibus vobis adipisci merear vitae sine fine peruenire , Christo adjuvante , qui cum patre sanctoque spiritu vivit et regnat per infinita saecula saeculorum. Amen.

*Incipit praefatio a B. Gregorio P. ex patrum dictis canonumque sententiis.
De diversis criminibus et remedium eorum.*

Cernimus in ecclesia , quod nos valde sollicitat , quam ita confusa sunt judicia penitentiae in presbyterorum opusculis , atque adeo diversa et inter se discrepantia at nullius (doctoris) auctoritate suffulta , ut vix propter dissonantiam possint discerni. Unde fit ut concurrentes ad remedium poenitentis tam librorum confusio quam etiam pro ingenii tarditate nullatenus valeant subvenire. Quapropter ex multis allegiarum floribus et de magnorum tractatibus prolatis sententiis , id est Isidori , Augustini , Gregorii , Bedae , Gelasii , Innocentii , Theodori , Cassiani , Keberti , vel ceterorum ad opus consacerdotum nostrorum excerptae etque insimul colligere hanc libellum penitentialem studuimus. Et merito poenitentialis dicitur eo quod sit poenitentiae conve-

lectionis auctori videtur tribuenda. Liber secundus incipit cum praefatione Pseudo-Isidori, ejusque alterum exhibet dimidium: *denique*

nians. Poenitentia autem dicta est a penitendo. Quod si licet aliquis corde peniteat, et se peccasse coram deo erubescat, quia nihil deo donata potest contra nos diabolus in sua proficera nequitia, si purum volumus agere penitentiam, id est ut vulnera vulneribus adjiciamus, et sanata non resanemus, quia praetiora vulnera pejore sunt prioribus. Et hoc advertendum est. Quod si carnales medici contra infirmitates corporum diversa conieciunt medicamina, quanto magis sacerdotes dei contra illicitos carnis fluxus, innumerabilia medendi debent recompensare solacia. Cum ingenti tremore dicimus, quia fratres nonnulli nostri similes tantae tarditatis (pigris) ignavia (ignorantiae) pressi, quia nec sus nec subditorum errata valeant ad purum (manditum) deducere, nec per medicamentum penitentiae leptos scient solaciari, ut arbitramur. De talibus scriptum est. canes muti non valentes latrare. Et si indocti ad sacerdotium provehantur, considerandum est, quod de gregibus agitur, quando pastores lupi sunt. Et sunt nonnulli qui sarcina sacerdotum non propter dominum, sed quod nefas est dicere, magis propter terrenum ambitum lucrum, caeci divinae sapientiae. De talibus quidam doctor ait veridicus: timeo in quod quid canes assequuntur pastorale officium. Post haec necessarium censuimus, ut in hoc libello penitentiali discretionem personarum sive culparum vel temporum prolixitatem promulgare studeamus, quomodo unusquisque vel qualiter vel quandiu cum omni sagacitate in discernenda iudicia animas habeamus, et hoc maxime providendum, ut erga unumquemque peccantem domini adhibeatur medicus, quia scriptum est: fili in iudicando esto misericors. Unde et apostolus: Iudicium siue misericordia erit illi, qui non fecit misericordiam. Ideoque mensura temporis in agenda penitentia non satis attendenda est, quod diffinitum canonibus pro unoquoque crimine, sed magis in arbitrio antistitis vel presbyterorum ralinquendum statuunt propter misericordiam. Quia apud dominum non tamen valet mensura temporis quam doloris. Nec abstinentia tantum ciborum, quantum mortificatio vitiorum propter quod tempora penitentiae fide et conversione penitentium abbrevianda praecipiant. Hanc epistolam comatico (brevis) sermone perstrinximus, ut ejus brevitas lectori non cibum deducat sed auferat fastidium et cordis ejus proficuum aequat et aperiat intellectum. Brevis enim lectio avidius legitur, facilius intelligitur, et firmitus retinetur. Necessa est ergo ut haec medicinalis excoerptio frequenter a fidelibus legatur sacerdotibusque et ab ipsis sapienter assidue humiliterque recitatur. Quia ibi invenitur sanitas cordis et animae medicina reperitur. Constat animi in hoc libello consolatio magis lugentium, spes beata iustorum, sanitas infirmorum, fortitudo ad refugium periclitantium. Ergo in eo cor penitentiae compungitur et proficuum ab eo lacrimarum ymber rotatur (fluit). Remissio peccatorum in eo concedi permittitur et laborantibus perfectio cum gloria perpetua feliciter praeparatur. Est enim in eo thesaurus sapientiae et scientia absconditus, qui vitam aeternam fidelibus ministrat poenitentibus et siue dialecto lugentibus ad aperendum perpetuum. Nolumus fratres accensam sub modio ponere lucrum, sed praecellens animae superponere candelabro, ut luceat omnibus qui in domo dei sunt. Hujus laboris atque operis illius gratis nobis subveniat, quod nobis discipulis tuum se socium addidit in via et aperuit illi sensum ut sanctas intelligerent scripturas. Spiritus paraclitis omni veritate et doctrina perfecta cum veritatis (caritatis) scientia illustret pectora nostra karissimi fratres.

Incipit praefatio quarta.

Pueritatem namque pulchritudinis decoremque simul et seema (diadema) ecclesiastici ordinis decoreturam (excolatam) atque adnulatam (ad nihilum redactam) eum moerens intueor, flens magis cogor undosis lacrimis suspirando, quam aliquid dicere. Quapropter divinae pietatis rogo perustus, caritatisque voto cuiusdam remoti (eremicae vel reclusi) constrictus, praephatineula (epistola) mea flagitationis amore nostrae parvitatibus inertia edita, devotissime deprecor suscipite, vosque videlicet fateor, qui paradisiaca diadema (secreta vel alta loca) desideran-

propter auctoritatem caeteris conciliis est. Deinde ex eodem Pseudo-Isidoro sequitur notus ille Ordo celebrandi concilii, epistola Aure-

ter cum christo gliscitis (concupiscitis) post funere putridae aernis perfluera, quia licet liberalium fumiue (sermone) videatur incompta (mala composita.) Illis animi qui pmo corde serenaque conscientia vitam desiderant sempiternam, ignorantibus priscorum vatam patriarcharumque benigna oracula, peccatum fore (esse) non extimum (ultimum) affirmamus, sed illis ut reor perditio haec non deficiet, propter tonsuram se essa divini simulacri ordinis ministros, at non sunt. Huiusmodi quam Ingeoda mors, quam aspiRANDUS dolor, quam evocanda impietas, quam raspandum facinus, quam proterenda (conculcanda) falsitas, ut ecclesiasticus ordo tantis inretitus (illigatus) flagitiis, non sal terrore neque lucem mundi obtutibus (aspectibus) divinis inspiciat, sed tenebrarum periculis deputati negligenda dulcia dogmata luceant sine fine in horribili tartaro. Quam ob rem intelligant et respiciant primitus infideles negligentesque episcopi, qui soccati munusculis (muneribus) xenisque (donis) vilissimis, lignis et lapidibus et ut animalibus brutis solummodo spirantibus parvulis at puernis sacrum ordinem imponere non vorantur, illud prophetae deplorantis immemores atque lugentis : Quomodo obscuratum est aurum, mulatus est odor optimus at lapides sanctuarii sternuntur in stercore platearum. Nonnulli vero sunt, qui potestatem exercere in regimine videntur, et haec salubria et salutaria monita despiciunt pro nihilo ducunt, pro quibus arsi in gehennam voraginis (putei) ruunt, quae una sunt querentes, iuxta apostolum non quae Jezu Christi, et multi sunt absque regimine in Christo fundati, qui assidue clericorum ordinem depravatam atque foedatam contemplantes lacrimando non cessant dicentes : Vae vobis qui comeditis peccata propria domini, quia post modicum gaudium poenae vobis succedunt inextinguibiles in quibus semper flentis et stridor dentium. O quam lugenda perditio pro brevi lucro vitam perdere sempiternam Prodest clerico temporalis sine fine solidum amittere regnum. Unum igitur, vos ammonet fratres, quia periculosa iuxta apostolum tempora instant, remedium salvationis innumeris medicamentis instructum amplectitur, ut val in ultima hujus vitae sine requiem amedationis cum gemitu et luctu Christo faventa per poenitentiae fructus invenire valeatis. Omnia autem quae ad utilitatem animarum vestrarum ordinata et valde cumulata refulgent, in hoc valebitis reperire volumina, quod in partibus quibus divisus respundet. In quo etiam in primis continetur de origine clericorum et de electione et ordinatione atque consecratione eorum, et qui admittendi sunt in clerum vel revocandi at de regimini ecclesiarum et de iudiciis et de regibus et rectoribus terrae. Quodque etiam cum prudens servator (inquisitor) peragrare curaverit de ceteris clericorum ordinibus ascendenda (respuenda) vel eligenda sive poenitenda digne referunt (impletum) inveniat. Ipsum omnium liberatorem (Christum) deposcentes ut quandoque snis cum alectis opificem simul correctoremque operis hujus interesse concedat Jezu Christus dominus noster qui eternaliter cum patre sanctoque spiritu vivit et regnat per infinita saecula saeculorum. Amen.

Igitur praefatio in libro secundo.

Quia primum in primo volumine opus est digestum lucidius, et ut et sanctis patribus taxatum firmiter atque ordinatis ecclesiarum statutis et rectissima atque convenienter constat emulatum; oportuam videtur in hoc secundo opusculo rite dicere de ordine clericorum, quatenus ministrantibus illis iusta et castissima vita vigor at ordo praedictae ecclesiae de die in diem in melius proficiat etque spiritualibus aucta crementis proles (filios) virtutum in Christo nominare parera (parturire) non desistat. In quo etiam clericorum vita, qualiter converterentur at vivant qualiterque gradiantur in aggregatione caritatis, seu quem ad modum vivant (fugiant) extraneorum mulierum sollicitatem et se in Christi castitate conasi e propriis continent. Et de feminis quae a clericis adulteratae sunt, quemadmodum earum colloquia fugiant recolecentes in multiloquio peccatum non deesse et qui verbis utitur plurimis, laedit animam suam, rutilo (fulgido) splendet sermone. Primus enim liber laudabilis flavescere (luiscera) cernitur, quia

lii, episcopi carthaginensis ad pontificem Damasum *de canonibus apostolorum, quod omni veneratione sunt colendi, Dat. VIII. Cal.*

primus et unus deus est, quem totis visceribus diligere debemus. In ipso autem fundata est ecclesia toto orbe diffusa, per cuius aditum ejus regenerati filii regna caltutudinis penetrare non cessant. Quia non est distinctio iuxta predicatorum egregium habere argivisque (grajis) propriis: Siva enim servus aut in Christo unum sumus et sub ipso aequaliter militamus. De lapsu namque et recuperatione omnium clericorum si studio probationis perquiritur, tutius quidem affluentiusque hoc secundo libro invenire non dubium est. Præterea vero de monachorum simul monacharumque recutium et restauratione peruntiam, luculenta in eo exarata congeries inveniri non dubitatur. Quia cum etholicis patribus post Christi ascensionem hucusque pro salute omnium populorum latino sint stilo percompita et in hoc addita insertataque spirituali sudore quique invenire non dubitent. *Ipsum vero semper apud iudicem æternum commendantes cuius astutia vel desiderio tam vastum munus mille post pericula tam ex urbibus, vicis et castellis quam et de plebibus ubique per Italiam dicatis (consecratis) dispersa depravataque colligere et in hoc corpore studui exarata corrigendo componere.* Verc ut fateor sicut liberalis est ars (grammatica) a sapientia (Christo), quae in altissimis habitat diffusa in corde hominis ad correctionem et emendationem fallentium (mentientium) scripturarum, ita et in hoc desideratissimo opere medicamentum omnium delictorum vulnere discrete ratione inveniturque antidotum.

Explicit liber secundus. Incipit præfatio libri tertii.

Cum in tornis primæ lucis olympe per antropos (super homines) infunderet suos Kyrios flamen (spiritum) electos (apostolos), stomos (ora) per eorum omnium mox prodierunt glossula (linguae) gentium. Quibus (apostolis) etiam jura contulit in ipsa (hore) adversa (contraria) cuncta ut quisquilia terere et velut aut a necis effugare. Rema (verbum) anim recuperationis ubique fideliter serere (seminare). Ipsum namque invoco in hoc tertio volumine, suo subvenire dignetur servulo, qualiter vobis desiderantibus pandere queam cuncta quæ continet. Prænitius enim de baptismatis ordina. Secundo de observatione primi diei, deinde de decimis et redditibus ecclesie, quibus partibus dividandæ sint cum oblationibus ejus. Et ut episcopus pauperes et infirmos tueatur et qualiter suam visitet diocesim. Et de oblationibus vivorum et defunctorum. De potestate namque et virtute ecclesiarum. De locis sanetis colendis. De docta justitie et saneta rusticitate. De tribus generibus sanctorum. De tonsura clericorum. De honore et ministerio altaris. De horis canonicis celebrandis. De excommunicatione et remedio. De ministerio sepulture. De eucharistie qualiter accipienda et veneranda sit et in quibus modis mortuis subvenire convenit. De sortibus mittendis in dubiis et incertis. De suguris et divinationibus. De ducatu barbarorum. De bestis lunatibus. De origine servorum. Hæc autem epigrammata (superscripta) illis proficere credimus qui enisui (desiderio) desiderabili recuperationis sacramentum perquirere satagunt. Quia debilibus et segrotis omnibus medicamentis subvenire oportet. Quod Christo favente his in codicibus effluenter reperire queunt, quærentes et desiderantes. Omnibus enim libris præferendus est iste qui tante re forcinatus recuperationibus videlicet animarum, ut sine ipso nullus in carne positus valeat aetheris elita (secreta) penetrare. Neque deposito ergastulo eum Christo sortem vitæ perpetuæ possidere. Sicut enim non valet sine cibo potuque quis dum in corpore manet validus et incolatus permanere, ita nemo obique hujus libri medicamine suæ animæ subvenire. Quapropter vestram dilectionem fraternam commoneo, ut hunc toto viscera diligatis ipsumque requiratis et ardenti desiderio amplecti curetis, laudantes et benedicentes dominum quanta contulit servis suis ne preceant, sed vitam possideant sempiternam. Amen.

*Mart. et lecta Romae V. non. Maji., et prologus, quam Dionysius
exiguus collectioni suae praeposuit, quique ne latum quidem un-*

Explicit liber tertius. Incipit praefatio libri quarti.

Quedifidus } quadripartitus } firma taxatione fundatus, ita provida et irreprehensibili relatione his biis evangeliorum metris (mensuris) ecclesiastica ubique in Christo stabili tenore congesta resultat (letatur). Quarta etenim vigilia noctis venit ad discipulos super fluctivagas Dominus maris undas ut subveniret eorum periculis. Et ut genitrix natos fovet et nutrit, ita suos dominus gubernat et protegit. Quarentibus otem animarum remediis praefatione letissima, in hoc quarto volumine ipse dignetur vobis speriri etque vestris inserere pectoribus. Qui solus septem librum sigillis solvere leo de tribu Judae notatus est. In cujus nomina de utilitate penitentiae primum invenitur et gratia communicationis. De vindictis et iudiciis homicidiorum. De falsis testibus. De juris patrum in filios et filios in parentibus. De compatri- bus. De vindicta et iudicio furti. De rapinis. De perjuriis. De dilectione et indulgentia inimicorum. De odio et detractioe. De blasphemis. De crapula et ebrietate. De debitis reddendis. De avaritiis et usuro. De morticinio et suffocato non edendo. De negligentia erga sacrificium. De jejuniis et quadregessimis in anno. De observatione hospitalitatis et elymosinis. De oratione. De octo principalibus vitis. De recipiendis et accipiendis libris. Haec et alia quae plurima, prout dominus nobis dignatus est inspirare petentibus corde fidei et jecore puro amplecti flagitamus. Quia non temeritatis causa sed caritatis amore pro remedio cuiusque in in hoc quarto engessimus opere. Comitante Christo sanctisque omnibus semper in fide catholica crescere et proficisci valeatis. Amen.

Explicit liber quartus. Incipit praefatio libri quinti.

Si principam spud Graecos Alpha praenotatur grammatum (litterarum) a tomega in cal- cem ponitur, quod figuratur sabaoth (omnipotens), ut ipse fundo (loquendo) se initium finemque confirmat. Finis item ad justitiam apostolos omni credenti, et in finem perseve- rantibus salvatio est insignita. Finis etiam universae carnis a primordio usque in saeculi finem, non debium est ut videtur, assidue (cotidie) consumenda. Illa tamen inenarra- bilis tremendeque valde terribilis erit, in qua etiam et angeli contremiscunt absque contagiis spirantibus in aeternum. Hunc etenim finem solos evadere absque tremore credimus illos, qui finem hujus secretissimi amplectuntur libri, qui a tot tantisque secretissimis pontificibus (episcopis) digne et laudabiliter permanet consecratus. Quia finis magis necessaria et oportuna quem initium extat. Haec autem ideo praefatur, ut hujus operis finis gliscitibus (desi- derentibus) ad remedium prosit, qui cum toto corde et fide non ficta desiderant. In hoc enim quinto opusculo innumera et aptabilia (ambilia) medicamina continentur, de quibus pauca quae pro criminum abolitione acta sunt et inserta, stilo inopi exarere curavimus. Primitus enim de legitimis conjugii et desponsatis. Inde vero de reptis et raptoribus et de plurimis nuptiis. De concubinis. De adulterio et fornicatione. De muliere e viro non discedente, quod si disces- serit, manere inuupta, et suo reconciliari viro. De adulterio conjugii. De pari forme in utroque sexu et de perlicita peccatricum mulierum. De viduis. De poenitentia conjugum si adul- teri inventi sunt. De pari consensu conjugata. De mulieribus enxis (expeditis) vel menstrua- tis (contaminatis). De genere sodomitico et immunda pollutionibus. De liberis et ancillis. De gradu parentelae et de propinquitate sanguinis. De incestu conjunctionibus. De filiis filiabusque sancti lavari. De recipiendis et abiciendis liberis. Et cetera. Haec quas disposita et affixa in hoc quinto inveniantur opere sicut et alia retro acta probavimus, cuncta sunt praefanda pe- tentibus, et ut quarentes simul et medicantes affluenter in volumine depositis delictis omnibus in

quem ab eo discrepat quem Justellius edidit 3). Huic demum auctoris prologus adjungitur. Librorum praefationes singulorum capitulorum indiculus subsequitur, adscriptis simul brevibus eorum summulis quae inscribuntur: *Argumenta capitulorum*. Id auctor noster indicat per hanc notam: *Incipit breviarium capitulorum*. Deinde sequitur textus. In textu ipso, quod apud plerosque collectores fieri solet, singulis capitulis summulae modo memoratae denuo adscriptae sunt; et primus quidem liber eorum continet 164, secundus 178, tertius 271, quartus 444, et quintus 240. Singula vero capitula, quod minime praetermittendum, nonnunquam iterum ex pluribus capitulis constant. Auctor opus suum Manuale appellavit illudque ad Lupi pientissimi sacerdotis praeces confecit.

Primo vero intuitu tam peregrina atque ab aliis plane diversa sese mihi obtulit, ut dubius omnino haeserim ad quodnam collectionum genus illam referre deberem. Non enim illius argumentum solummodo, sed modus etiam, quo illa adornata est, quam maxime ab aliis omnibus collectionibus recedit, quae hactenus mihi venerant ad manus. Cum vero accuratius quoddam illius examen aggrederer, felici quadam curiositate contigit, ut veri fontis detegendi offereretur mihi facultas. Multi enim qui hic continentur *canones hibernenses* me incitarunt, ut celeberrimam collectionem hibernensem accuratius inspicerem, cujus codex manuscriptus pulcherrimus saeculo decimo exaratus in praeclara atque antiquis historiae documentis ditissima patrum Oratorii romani bibliotheca Vallicellana extat, cujusque descriptionem satis accuratam illustris et eruditus pater Franciscus del Pozzo, ejusdem oratorii sacerdos, fratribus Balleriniis in eorum operis usum transmisit 4). Eo magis hoc faciendum putavi, quod neque Ballerini collectionis hibernensis descriptio, neque ex-

Christo sine fine tripudient. Sanctae trinitatis auxilium enixius implorantes ut genitrice Christi interveniente Maria celestis patriae regnum cum sanctis omnibus introire mereantur. Per ipsum dominum nostrum Jesum Christum qui cum patre sanctoque spiritu vivit et regnat per infinita saecula saeculorum. Amen.

Congreganti vitam, corrigenti misericordiam, legentibus veniam, audientibus comoda, observantibus et facientibus requiem sempiternam. Amen.

3) Bibliotheca juris canonici veteris T: 1. pag. 101.

4) P. IV. cap. 7. §. 1. p. 608-611.

cerpta, quae eruditi Benedictini d'Achery ⁵⁾ et Martene ⁶⁾ ex ea exhibent, claram internae ejus structurae praebeant cognitionem. Diligentius vero utramque collectionem dispiciens valde miratus sum, quod totam collectionis hibernensis materiam in nostra collectione quinque librorum excerptam ac tractatam viderim. Paucis quibusdam Gildae et Patritii locis exceptis, omnia fere ex illa in hanc transierunt. Nostra tamen collectio multo uberior est et meliori consilio confecta. Primo enim plures exhibet locos praesertim ex patribus ecclesiasticis, ac nominatim ex Augustino, Hieronymo, Isidoro et Gregorio magno. Nec minus copiose Pseudo-Isidoriana congesta sunt et quidem tum temporum antiquiorum tum recentiorum.

Ex genuinis posteriorum pontificum decretalibus illis solis usus est auctor, quas Zacharias P. edidit. Nicolai I. solummodo tria fragmenta reperiuntur. Sub hoc titulo: *Ex decretis Eugenii II.* semper citantur canones synodi ab Eugenio P. II. anno 828 Romae habitae, postea a Leone P. IV in synodo Romae anno 853 habita denuo confirmatae ac passim additamentis auctae ⁷⁾. Inde patet ratio, cur posteriores canonum collectores et cum ipsis etiam Gratianus ⁸⁾, canones istarum synodorum nunc *ex Romano Synodo Eugenii II. et Leonis IV.* ⁹⁾, nunc simpliciter *ex decretis Eugenii* ¹⁰⁾ et *ex decretis Leonis IV.* ¹¹⁾ citant.

Duo praecipue sunt, quibus haec collectio a collectione hibernensi, quae nulla Gregorio magno recentiora documenta continet, distinguitur, quaeque insuper auctoris patriam et tempus in quo vixit demonstrare videntur. Imprimis enim plurimos ex jure romano exhibet loci tum ex Caroli magni, tum ex Francorum et Longobardorum regum capitulariis desumpti. Propterea hic reperiuntur excerpta ex legibus regum Rotharis, Aistulfii, Pipini, Ludovici Pii, et imperatoris Lotharii I. Recentiores autem leges praeter tria brevia fragmenta ex impera-

5) Spicilegium T. 1. p. 493-507 ed. Paris. 1725. fol.

6) Thesaurus Anecdotor. nov. T. IV. p. 2-21. Parisiis 1717. fol.

7) Acta apud Mansi ampliss. collectionem conciliorum. T. XIV. p. 1002-1016

8) D. 57. c. 12. C. 12. q. 1. c. 27. C. 14. q. 2. c. 2. C. 20. q. 1. c. 3

9) C. 12. q. 1. c. 3. C. 16. q. 7. c. 33.

10) D. 81. c. 7. et 22. C. 27. q. 1. c. 31.

11) D. 72. c. 1. C. 21. q. 4. c. 4.

toris Henrici I. legibus maritimis desumpta hic non habentur ¹²⁾. Atqui imperator Henricus I. qui auceps appellabatur, mortuus est anno 936, ergo tempus, quo conscripta est haec collectio, ad imperium huius imperatoris, scilicet ad annos 919-936. referendum videtur; temporis enim recentioris documentorum nullum omnino in ea invenitur vestigium.

Deinde inter documenta, quae ad res mere ecclesiasticas spectant, plura occurrunt quae tum ex vitis multorum sanctorum hibernorum, ut e. gr. ex vita Fursaei († a. 650), tum ex sententiis Boeani, et Meldani, quarum exigua tantum et pauca in vita Fursaei ¹³⁾ reperiuntur fragmenta, tum ex Winfriedi seu Bonifacii, Germanorum apostoli, nec non ex Caroli magni epistolis mutuata sunt. Praeterea Theodori († 690)-archiepiscopi cantuariensis poenitentiale sparsim hac illac in diversis libris integrum quasi exstat. Fragmentis Theodori semper, sine interruptione, fragmenta ex Comineani libro *de mensura poenitentiarum* addi solent. Ultimum hoc opus aliud nihil est quam liber poenitentialis, et, quod hactenus nemo animadverterat, hoc idem fundamentum celebris poenitentialis Theodori constituit. Etiam hoc Comineani opus integrum in collectionem nostram immigravit. Fragmentis Theodori et Comineani nonnunquam loci ex poenitentialibus Bedae († 735.) et Ecberti († 767) adscripti sunt. Modo omnino singulari auctor noster illa fragmenta semper sub nomine *Iudicium Theodori, Comineani, Bedae* etc. citat. Hic citandi modus unius collectionis hibernensis proprius est, in qua pontificum decretalium fragmenta, nec raro etiam synodorum canones sub inscriptione *iudicium* affiscuntur, e. gr. *iudicium Sylvestri, Innocentii, Coelestini, Leonis, Gregorii* etc., et *iudicium synodale*, sub quo titulo canones hibernenses intelligi solent. In collectione hibernensi nec Comineani nec Theodori ullum invenitur vestigium, ex quo ejusdem collectionis patet aetas, quam ad priores saeculi septimi annos referre possumus.

Vero collectio nostra, quam accuratius supra descripsimus,

¹²⁾ Typis excusae apud Goldastium. Collectio constitutionum imperialium pag. 211. Francof. ad M. 1615. fol. correctus apud Muratorii scriptores rer. ital. T. 1. P. 1. p. 175. seqq. et Canciani leges Barbarorum.

¹³⁾ Vita S. Fursaei §. 19. Acta SS. Bolland. ad 16. Jan. T. 1. p. 39. Antwerpiae 1643. fol. et apud Mabillon. Acta SS. O. S. Benedicti. Saec. II. pag. 291. ed. Venetiae 1753. fol.

cum tot antiquissima Angliae et praesertim Hiberniae ecclesiastica exhibeat documenta, non sine jure affirmare posse putamus hibernum ejus auctorem fuisse.

Quam nostram opinionem hinc vel maxime confirmari posse arbitramur, quod ejusdem collectionis auctor illam hibernensem collectionem, qua alios quoque usos fuisse nullum nobis adhuc occurrit vestigium, non minus scite quam prudenter ad suam compilandam adhibuerit; dein quod Commeani librum poenitentialem fere integrum in opus suum receperit. Commeanus enim († a. c. 661.) ¹⁴⁾ vel ut alii falso scribunt Cummanus, Cuminius, vel etiam Cuminus, quem collector nonnunquam *archimandritam* appellat, fuit abbas monasterii Hu vel, ut aliis placet, Ili, Hy, vel Columhil, insulae apud Hiberniam. Monasterium ejusmodi constituerat S. Columba († 697) primus ejusdem abbas, cujus etiam vitam Commeanus descriptam nobis reliquit. Quotquot canonum collectiones in Germania, Anglia, Gallia et in Italia inspiciendi habui occasionein, nullam adhuc inveni, cujus auctor Commeani poenitentiali libro usus fuerit. Fratres Ballerini illud omnino ignorant idemque doctissimos poenitentialium tractatores, Augustinum nempe, Canisium, Stevardum, Morinum, D'Achery, Mabillonem, Martenium, Mansium, et ipsum eruditissimum Petitem ¹⁵⁾ effugerat. Solus ignotus auctor, vir praeclarae eruditionis, qui saeculo superiore vixit, cujusque eruditissimas de poenitentiali romano disquisitiones clarissimus Angelus Majus nostris diebus in lu-

14) De Commeano ejusque poenitentiali cooperator: Cave scriptor. ecclesiasticor. historia literaria: Oxonii 1740. fol. T. 1. pag. 584. — Cas. Oudinii Commentarius de scriptoribus ecclesiasticis T. 1. p. 1611-1912. Lips. 1722. fol. Melius R. Cellier. histoire des auteurs sacrés et ecclesiastiques T. XVII. p. 480. 639. seqq. Paris. 1750. in 4. ubi Dupinus et Fleury adhibiti et confutati sunt. Cellier Commeanum injuste sœtutum habet. — J. Lanigan: An ecclesiastical history of Ireland from the first introduction of christianity among the irish to the beginning of the thirteenth century. Dublin. 1822. T. 1. pag. 401. — Mabillon (Vet. Analector. P. IV. pag. 692. Paris. 1685. in 4.) mentionem fecit manuscripti San-Gallensis. Hoc cod. 150. apud G. Haenel. esse videtur. Catalogi lib. MSS. qui in bibliothecis Celliae, Helvetiae, Hispaniae, Lusitaniae, Belgiae et Britanniae M. esservantur. Lips. 1830. in 4. pag. 675. — Opus Commeani ex manuscripto San-Gallensi, typis primo excusum est Augustae Viindelicorum 1621., deinde a P. Flemmingo Lovanii 1667. fol.; transiit in Bibliothecam PP. maximam T. XII. p. 41-45. Lugd. 1677. fol.

15) Theodoti sanctissimi ac doctissimi archiepiscopi Cantuariensis poenitentiale. Lut-Pariis. 1677. 2. vol. in 4.

cem edidit, opus Commeani data occasione obiter tantum commemorat ¹⁶⁾.

Quum vero auctorem nostrae collectionis Hibernum vel saltem Anglum fuisse contendimus, quisnam ille fuerit penitus ignoramus. Id unum nobis constare videtur, illum virum fuisse doctissimum et vere pinum, sacerdotem porro, forsitan quoque monachum. Monachum enim proderc videntur stylus, quò praefationes conscriptae sunt, nec non tractatus ille, qui inscribitur: *epilogus breviter digestus, qualiter sacerdotes vivere debeant*, cujusque auctorem ipsum collectorem esse credimus. Nulla quippe ratio suadet, ut epilogum istum in earum antiquarum *admonitionum synodaliu* numerum referamus, quarum specimina nonnulla celeberrimus Baluzius edidit ¹⁷⁾.

Nobis vero auctorem hibernensem vel anglum esse contendentibus, nonnulli et quidem non sine jure opponent, in Anglia, ac multo minus in Hibernia jus romanum sicut etiam jus longobardicum nunquam valuisse. Et re quidem vera in illis regionibus leviam tantum eaque novissima juris romani ostendi possunt vestigia; neque etiam jus romanum in Anglia unquam acceptum neque cum patriis institutionibus, ut in Italia, et partim etiam in Gallia et Germania videmus, unquam commixtum est. Unde ergo variam adeo juris scientiam auctor noster sibi comparaverat, et quoniam ob finem in opus suum illam receperat? Solutio harum difficultatum non admodum est ardua. Imprimis enim scimus, Hibernos prioribus saeculis frequenti cum exteris ac praesertim cum Gallis et Italis usos fuisse consuetudine, eosque in ejusmodi regiones sese transtulisse partim ut discerent, partim etiam ut ipsi in scholis tum monachorum tum episcoporum litteras artesque docerent. Hibernia enim jam inde a primis temporibus illustres peperit viros, qui tam pietate quam doctrina excelluerunt ¹⁸⁾. Ecurr non auctor noster hos inter praeclariore censerit potest, qui desiderio discendi vel docendi incitati in Italiam peregrinati ibique, quod saepissime factum esse vi-

¹⁶⁾ Scriptor. Vet. nova collectio T. VI. P. 2. pag. 161-191. Romae 1832. in 4.

¹⁷⁾ In appendice actorum veterum Num. 2. ad Regionis abbatis pruniensis libros duos de ecclesiasticis disciplinis. Parisius 1671. in 8. pag. 602-606.

¹⁸⁾ Cfr. meam historiam seminariorum episcoporum pag. 27. et 59. seqq.

demus, ad vitam inter ferventiora pietatis officia ac graviorum disciplinarum studia explendam impulsus sunt? Quoad auctorem nostrum hoc sine ulla dubitatione affirmare licet. Etenim ipse in sua ad secundum librum praefatione significat, sese ingens suum opus, canonum nempe collectionem, millia inter pericula confecisse, totam Italiam peragrasse, et quaecumque in urbibus, arcibus, castellis vicisque hac illac dispersa ac pene dilacerata invenerit, magna cum cura omnia sese collegisse, et in meliorem formam restituta in opus suum recepissee. Tot ergo ex jure romano et regum Francorum et Longobardorum loci, in quibus conligendis auctor nequaquam patriae necessitates ante oculos habere potuit, in sententiam neque levem neque stultam nos induxerunt, eum opus suum adornasse in Italia, et quidem pro dioecesi, in qua versabatur, vel etiam pro monasterio in quo maxima ex parte angli tantum et hiberni monachi vitam degebant. Viderat insuper, se forsitan nunquam in patriam suam reversurum, ideoque tale opus sibi conficiendum, quod patriae suae antiquae simul ac novae emolumento esset. Collectionem vero hibernensem cum sacra scriptura et breviario perpetuis sacerdotum commitibus, ex Hibernia secum tulisse probabile est, maxime quod haec collectio omnino libri poenitentialis formam habeat, et in remotiori illa aetate sacerdotes legibus ecclesiasticis obstringerentur, ut poenitentialia semper secum ferrent. Haec praeterea collectio optimo huic viro in iis quae iter facientibus occurrere solent difficultatibus quaestionibusque maximo adjumento esse profecto potuit, quum illinc et sapientum virorum mentem et legum vim facile erueret. Jam vero postquam in Italiam pervenit, quae et quanta collectioni suae deessent animadvertit, quare facillime fieri potuit, ut illius ex ditissimis hujus regionis canonum collectionibus augendae et perficiendae consilium arripuerit.

Longobardia collectionis nostrae patria esse, atque illic eam auctor suscepisse videtur. Omissis enim permultis regum Longobardorum legibus quae fortasse in nullo alio opere adeo ubertim ac in nostro reperiuntur, ex quibus id satis arguere possemus, illud aliis etiam et gravioribus ecclesiae documentis certius demonstratur. Hic enim locum habent pseudo-acta Marcellini, Melchiadis, Sylvestri, Liberii et Sixti III., quae in antiquissimis longobardicis canonum collectionibus reperiuntur, ac dein in appendices collectionis Dionysii

exigui transierunt. Mirum omnino in modum haec PP. documenta in antiquissimis collectionis dionysianae Codd. MSS. exstant; ut in vaticanis num. 1342, 1353, 5845, in Barberino num. 2888, in Valli-cellano A. 5. ¹⁹⁾ nec non in Mutinensi ²⁰⁾ et in Colbertino Parisiis ²¹⁾. Haec duo ultima manuscripta pertinent ad saeculum septimum et octavum.

Jam vero quoad pseudo-acta horum pontificum, exceptis actis Sixti III. nonnulli ex Augustini contra Donatistam Petilianum ²²⁾ accusationibus, Donatistas tanquam eorum auctores defendere, eaque paulo ante celebrem collationem catholicos inter et Donatistas Carthagine a. 411. habitam consarcinata esse voluerunt. Attamen multa sunt quae illis obijci possunt. Imprimis enim haec acta pontificibus honori potius quam dedecori sunt. Una tantum est sententia, quae ubique in iis patescit, ea scilicet, quod pontifex a nemine alio quam a se ipso judicari possit ²³⁾. At unde nam Donatistae tantam erga pontifices et sanctam sedem, quibus inimicissimi semper fuerunt, reverentiam didicerunt? Neque etiam actorum stylus hominis est, qui mores ac disciplinam ecclesiae ullo modo calleat. Ubique enim in iis imperiti cujusdam ac simplicis tironis, probabiliter etiam recens baptizati vestigia apparent, quippe qui iniquis accusationibus contra sanctam sedem et pontifices contumeliose directis supra quam credibile est excruciatas, eas praesentium documentorum praesidio rejicere contendit. Quodsi acta Sixti, et nominatim quae adversus Bassum conscripta sunt, accuratius examina-veris, perspicuum tibi erit, auctorem nostrum Symmachum pontificem (a. 514.) et quartam synodum defendere voluisse, quae illius auctoritate anno 502 Romae habita *Palmaris* appellari so-

19) De hoc Cf. Ballerini loc. cit. p. 3. c. 3. p. 492. 600.

20) Descriptum a Francisco Antonio Zacaria in sua epistola ad P. Isidornum Bianchi monachum Camaldulensem, in bibliotheca antiqua et moderna historiae litterariae Pisauri 1767. t. II p. 407. seqq. Accuratius deinde in dissertatione de duobus antiquis canonum collectionibus ineditis apud Galland t. II. p. 677-745. ed. Magontiacensis. Zacaria hoc manuscriptum ad saeculi septimi finem vel ad primum principium saeculi octavi refert.

21) Cf. Pet. Constant. in praefatione ad epistolas romanorum Pontificum p. 2. §. 4. et 5. p. LXXIX. XCIV. Parisiis 1721. in fol. et apud Galland t. 1. p. 88. 103. Etiam hoc manuscriptum in idem tempus cedit.

22) De unico baptismo §. 27. pag. 541. op. t. IX. ed. Mourinorum Venetiis 1753. in fol.

23) Ita e. gr. locuti sunt in pseudo-actis Sixti III. exconsul Maximus: *Non licet adversus pontificem dare sententiam* " et Sixtus: *quoniam in meo arbitrio sit, judicet an non judicet*.

let, quaeque tot et tantas pontificis inimicorum impetibus sustinuit. Auctor longobardus, et si non amicus, aequalis saltem Theodorici regis, fortissimi Symmachi defensoris, fuisse videtur. Nequaquam autem Symmachus in suspicionem venire potest, quasi ipse ista documenta ad semet tutandum condidisset, quandoquidem quod omnibus est apertum, Theodoricus et totus Galliae clerus summa liberalitate qua praestabat ab omnibus inimicorum accusationibus illum luculenter absolvissent ²⁴⁾ Ad quid ergo ista quamvis ex bona voluntate profecta levis tamen ac semper inique suscepta suimet ipsius defensio? Nonne eadem sinceritati, constantiae et pietati Symmachi ab omnibus, ac ab ipsis etiam inimicis commendatae, omnino contradiceret?

Ceterum juvat praeterea hic commemorare acta Sixti III. contra Polychronium episcopum, ut putabant, hierosolymitanum, quae uti in omnibus codicibus manuscriptis nuper recensitis extant accurate cum iis consentiunt, quae typis edita sunt, in nostra collectione quam maxime ab iis discrepare ²⁵⁾. Multo enim concinniora et praecisiora sunt illis antiquis, stylo rudiori ideoque saeculo sexto magis convenienti conscriptis, atque eorum quaedam nova recensio esse videntur. Hujus vero recensionis auctorem collectorem nostrum fuisse probabile est.

His, quae hactenus attulimus, praemissis, nihil aliud nobis restat, quod amplius ad opinionem nostram confirmandam proferre possumus. Collectio ab Hiberno, vel saltem ab Anglo auctore, circa medium saeculum decimum, et quidem in Italia superiori confecta est. In id manuscripti etiam aetas et characterum forma conspirat; utcumque enim aliunde res se habet, ante saeculi decimi finem codex exaratus est.

Alia adhuc atque ultima hic discutienda esset quaestio, utrum

²⁴⁾ Legatur solummodo praecelara ac dignitatis plena epistola Aviti ad Faustum et Symmachum, senatores Romae. epist. 31. p. 47. inter opera Jac. Sirmoudi. S. I. T. II. Venetiis 1728. in fol.

²⁵⁾ Acta habent titulum: acta de synodali accusatione et expurgatione Polychronii, Romae habita sub pontificatu Sixti III. — Hunc indiculum collegit Archidamus presbyter et quasi chartaceum ecclesiae collocavit. Inserta sunt in conciliorum collectionibus Bini, Labbe et Mansi T. V. p. 1170-1178. Etiam Constantius ea excepit in append. epistolae. RR. PP. p. 120-124. Zaccaria eadem exhibet ex manuscripto Mutinensi, quod minutas nonnullas variationes praebet in dissert. cit. pag. 737-740.

nempe auctor noster praeter collectionem hibernensem aliam quoque adhauerit, quum opus suum patrum ecclesiasticorum locis multo magis quam collectio hibernensis refertum sit. Ad hanc quaestionem instituendam brevi quadam canonum collectione inducti sumus, quam librarius in memorato manuscripto vallicellano ad collectionem hibernensem adscripsit.

Hoc manuscriptum, designatum tom. XVIII. quatuor diversas continet canonum collectiones, quas librarius tanquam partes unum idemque opus constituentes affert, ideoque per P. I. P. II. P. III. P. IV. denotat. Prima pars collectionem Cresconii exhibet, cum praemissis capitulorum indicibus, quos textus integer subsequitur. Pars secunda celebrem illam constituit canonum collectionem, quae ejusdem originis est ac antiquae illae gallicae collectiones, andegavensis nempe et pithoeana, quibus Sirmundus e societate Jesu, vir nulla non laude dignus, in edendis suis conciliis gallicanis saepe usus est. Ballerinii accuratorem ejusdem protulerunt descriptionem, atque titulorum rubricas ex manuscripto nostro exhibuerunt²⁶⁾. Deinde sequitur tanquam pars tertia saepius memorata collectio hibernensis, quam iidem Ballerinii diligentius descripserunt. Quarta tandem pars 452 continet rubricas, nullo ordine nulloque consilio congestas, quarum quaelibet magnum capitulorum numerum complectitur. Collectio nullam certam exhibet inscriptionem et incipit cum prima rubrica: *De episcoporum transmigratione et quod non temere judicentur. Regulae quadraginta quatuor*; hanc vero rubricam in trium collectionum antecedentium rubricarum distributione tanquam num. 4. affert librarius, et deinde ceteras serie non interrupta profert. Attamen hoc opus a fratribus Balleriniis omnino fuit praetermissum.

Ut pateat, quo modo hoc opus ordinatum sit generalium tantum rubricarum nonnullas adscribemus. Distributae autem sunt non juxta argumentorum ordinem sed juxta fontium copiam. Librarius vero annotatione, quam hic exhibemus tertiam partem concludit, ac per eandem quartam incipit.

Haec sunt quae in codice habentur.

I. Concordia canonum a Cresconio africano episcopo digesta sub

²⁶⁾ Loc. cit. P. IV. cap. 7. §. 3. pag. 416-418.

titulis trecentis. Iste nimirum Cresconius bella et victorias, quas Johannes patricius apud Africam de sarracenis gessit, hexametris versibus descripsit sub libris.

II. Incipiunt capitula aliorum canonum numero LXXII.

III. Incipit gratissima canonum collatio, quae scripturarum testimoniis et sanctorum dictis roborata legentem laetificat.

IV. Incipit de episcoporum transmigratione et quod non temere judicari debeant.

Regulae XLIV.

Haec ultima rubrica nihil aliud continet nisi decretalium fragmenta pseudo-pontificum. Cap. V. de septem gradibus, quos Christus adimplevit C. VI. praefatio Ps-Isidori ubi canones commendantur apostolorum. Cap. VII. confirmatio canonum apostolorum. Cap. VIII. Ejusdem Isidori ad Massonem epistola de restauratione sacerdotis. Cap. IX - LXXI. continent excerpta ex literis Gregorii Magni. Cap. LXXIV - LXXXI. sententiae ex epistolis s. Hieronymi Cap. LXXXII - CXIV. Item sententiae ex collectionibus patrum defloratae numero XXXVIII. Cap. CXV-CLIII. Incipit nonnullae sententiae ex libris moralibus s. Gregorii. Cap. CLIV-CCXXII. Incipiunt nonnulli flosculi ex libris sententiarum s. Isidori ad discretionem pervenientes. Cap. CCXXIII-CCCV. Loci ex Beda, Augustino, Isidoro et Gregorio magno, sine ordine et delectu congesti. Cap. CCCVI. Ex decreto s. Gregorii capituli canonici quinque. Cap. CCCVII. Ex decretis Zachariae P. capituli novem. Cap. CCCVIII. Ex decretis Eugenii P. capituli XXI. Cap. CCCIX- CCCLXXV. Loci ex Augustino, Gregorio et Hieronymo. Cap. CCCLXXVI. Epilogus breviter digestus: (qualiter sacerdotes vivere debeant). Cap. CCCLXXVII. Sententiae ex regula clericorum capitula numero XVIII, ex Hieronymo Gregorio et Prospero. Cap. CCCLXXVIII. Decretum Gelasii P. de libris recipiendis vel non. Cap. CCCLXXIX-CCCCII. Excerpta ex synodis africanis, pseudo-actis Felicis, Anastasii, Damasi, Marcel lini, Liberii et Sixti III. PP., ex s. Athanasii alexandrini altercatione contra Arium, Sabellium et Fotinum haereticos, nec non ex actis nice-nae chalcedonensis et ephesinae synodorum. Sequuntur praeterea epistolae quaedam Leonis M. una cum earum inscriptionibus. Cap. CCCCVIII. continet acta Sixti III. contra Polychronium. Cap. CCCCXXIX. Epistola Theodomari, abbatis ad Carolum regem.

Cap. CCCCXXXI. Capitula ex lege justiniana numero XXXVII. quam legem Justinianus Imperator cum synodo episcoporum atque monachorum censuit. Cap. CCCCXXXII. Incipit catalogus romanorum Pontificum. Item hierosolymitani episcopi. Item antiocheni episcopi. Item alexandrini episcopi. Item constantinopolitani episcopi.

Dolendum profecto quod hoc opus non habeatur completum; concluditur enim cum cap. 428. Ex documentis ipsi insertis tempus in quo confectum sit definire minime possumus. Recentiora vero quae hic habentur sunt decreta Eugenii II. quae, ut supra vidimus, synodi sub Eugenio II. Romae habitae canones exhibent. Haec decreta vel potius canones hoc ordine sese mutuo excipiunt: C. 33, 35, 37, 36, 9, 10, 11, 12, 5, 13, 15, 16, 18, 19, 20, 21, 26, 28, 29, 30, 32. Facillime tempus in quo confecta sit nostra collectio definiri possemus, si catalogus PP. RR. quem caput 432 exhibet, deperditus non fuisset. Una manuscripti aetas restat, quae aliquod nobis ejus temporis indicium praeberet potest: certo cum manuscriptum ad saeculum decimum pertineat, collectionem quoque in hoc saeculo fuisse confectam merito concludimus.

Quod vero ad documenta, quae in hoc opere codicis vallicellani habentur, attinet, pleraque eorum in memorata vaticana canonum collectione reperiuntur, et quidem immutata forma. In utraque collectione eadem habentur pseudo-acta Felicis, Anastasii, Damasi, Marcellini, Melchiadis, Liberii et Sixti III. Idem porro loci ex Augustino, Gregorio magno, Hieronymo et Isidoro, nec non decreta Zachariae et Eugenii. In hoc uno collectionis vaticanae auctor ab alio discrepat, quod pauciores Leonis m. epistolas et nulla fere excerpta ex synodi nicaenae, chalcedonensis et ephesinae actis habeat, quorum collectionis vallicellanae auctor quam plurima affert, quae probabiliter ex collectionibus antiquioribus in *caussa Nestorii, Eutychis*, et *Acatii* factis desumpserat. 27) Deinde in collectione vallicellana *epilogum breviter digestum* invenimus; verumtamen et inscriptione: *qualiter sacerdotes vivere debeant*, et omni prorsus cum ante-

27) De praestantissimis haece collectionibus Cf. Ballerini loc. cit. P. 2. cap. 11. §. 1. 3. pag. 423-433.

cedentibus vel sequentibus operis capitulis connexionem caret. Item hic reperimus notum illud decretum Gelasii *de libris recipiendis vel non*, ad verbum ex collectione vaticana depromptum. Quod vero omnem de utriusque collectionis affinitate dubitationem tollit id est, quod in utraque collectione pseudo-acta Sixti III. in eadem forma atque cum iisdem mutationibus habeantur. Nec non in utraque collectione *Polochronius* pro *Polychronius* scribitur.

Numquid talis rerum utrimque concursus mere fortuitus est? Equidem hoc non crediderim, quum acta Sixti contra Polychronium in hisce nostris duobus manuscriptis tantummodo perfectam adeo singularitatem praebent. Quid ergo? Auctor collectionis vallicellanae est ne usus auctore vaticanae, vel potius contra? Utrumque manuscriptum ad saeculum decimum pertinet, ideoque ex ipsis nequaquam discerni potest, quodnam prius quodque posterius conscriptum sit. Sin autem manuscriptum vallicellanicum completum esset forsitan aliquid certi de hac re arguere liceret. Attamen si quis animadverterit, documenta manuscripti vallicellani neque ullo modo inter se connexa, neque ulla ratione ordinata ab auctore suo fuisse veluti congesta, facile suffragium pro collectione vaticana ferret ex eaque vallicellanicam ortam esse affirmaret. Sed quidquid sit, nos quaestionem integram relinquimus, quum jam sufficiat ostendisse quemadmodum ambae collectiones inter se cohaereant.

Praeterea in collectione manuscripti vaticani plurima gravissima ac minus cognita historiae documenta habentur. Nos ea ex ipsis delegimus quae maioris sunt momenti, et in primis sub num. I. memoratum epilogum, qui germanam atque pergratam temporis auctoris morum formam praebet, itemque summae ejus pietatis luculentissimum tribuit testimonium. Omnium frequentissimi sunt loci ex poenitentialibus Theodori et Commeani. Quamvis plurimi ex Theodoro loci mihi occurrerent, qui Petitii, Martenii et Wilkinsii diligentiam effugerant, tamen nonnisi ad Commeanum divertimus atque ex eo sub num. II. paucissimos quosdam locos attulimus, quod eo magis nobis faciendum putavimus, quo majorem eos inter et opus typis impressum, *librum nempe de mensura poenitentiarum*, intercedere discrepantiam detegimus. Plures loci in opere typis edito omnino desiderantur, qui quum frequentissimi essent operae pretium duximus plurimos eorum saltem indicare. Ceteroquin opus Commeani

omnium virorum doctorum, et ipsius Petiti, Mabillonii, Speelmannii, Martenii ac Wilkinsii oculos animadversionemque omnino effugit. Nos autem licet omnem, ut ajunt, lapidem moverimus, antiquum ejus manuscriptum detegere nullum potuimus. Codices enim isti rarissimi sunt, atque idcirco amicis litteraturae ecclesiasticae fragmenta a nobis allata gratissima erunt. Propositum nobis est, post aliquod tempus completam antiquissimorum librorum poenitentialium editionem apparare, et tunc ad fragmenta Commeani et Theodori, quae in collectione nostra habentur, iterum revertemur²⁸⁾. Collectio nostra ubique pretiosissimis poenitentialium librorum fragmentis abundat: quare sub rubrica synodi constantinop. an. 536. fragmentum antiqui cujusdam poenitentialis exhibet, quod ut sub num. III. recipere non minus dignum existimavimus. Inter pseudo-acta pontificum acta Sixti III. contra Polychronium num. IV. et epistolam Damasi ad Hieronymum nec non eam qua hic respondit num. V. haud praeterenda putavimus. Duorum documentorum quae extremum locum obtinent nusquam ullum vestigium invenimus²⁹⁾. Talia documenta saniozem de origiue, fine et consilio operis Pseudo-Isidori stabilendam criticam plurimum conferunt, et aptissima sunt, ad Pontifices ab ea suspicione eximendos quod scilicet ipsa, ut saepissime ac pertinacissime nonnulli obtinuerunt, ad jura sua defendenda, confirmanda et amplificanda condiderint.

Pseudo-actis Sixti III., quae in collectione nostra continentur, acta genuina Gregorii Magni contra Maximum episcopum Solonae in Dalmatia³⁰⁾ adscripta sunt, et quidem qualia Joannes Diaconus (cir-

28) Opus ejusmodi gravissimum profecto ac difficillimum est; pro ipso enim a critica nihil fere haecenus actum fuit. Ceterum de librorum poenitentialium defectibus jam olim conquirebatur quam plurimi, uti ex conciliis cabillonensi anni 813 et parisiensi anni 829 constat. Rodulfus itidem archiepiscopus bituricensis, vir pius et quae disciplinae ecclesiasticae studiosissimus eandem querelam movet, cum in capitulo suo anno 850 conscripto haec habet: "Valde etiam me sollicitet, quoniam ita in sacerdotum nostrorum libellis reperi quos vulgo poenitenciales vocant, quorum errores certi, auctores sunt incerti, confusa judicia poenitentium atque ita diversa at nullius auctoritate infusa, ut vix possit sustinere jaeturam. Prolog. epistolaris apud Baluzium Miscellan. T. 2. p. 105. editionis Dom. Mansi Luccae 1761 fol. et Mansi empliss. collect. concilior. Tom. XIV. pag. 93. seqq.

29) Neque Hittorpus (de divinis officiis) nec Martene (de antiquis ecclesiae ritibus), nec Mansi collect. ampliss. concilior. T. 3. p. 419-446, neque tandem Merende, ultimus operam s. Damasi editor. Romae 1754. IV. f. hanc epistolam in suis Pseudo-Damasianis recensent.

30) De gravissima illa controversia cf. s. Greg. M. L. IV. ep. 20. 47. Lib. VI. ep. 5. 26. 34. Lib. VII. ep. 17. Lib. VIII. ep. 10. 24. Lib. IX. ep. 5. 10. 41. 67. 79. 80. 81. Oper. Tom. VII.

ca finem saeculi noni) recentior hujus pontificis vitae scriptor, ea tradit⁵¹⁾. In collectione vallicellana haec acta desiderantur. Item in synodo Papiensi anni 866 acta Gregorii magni contra Maximum excerpta exhibentur, actisque Sixti III. contra Polychronium, quorum nihil nisi brevissima quaedam nota affertur, adscribuntur⁵²⁾. Hinc patet, haec pseudo-acta in ecclesia non omni auctoritate destituta fuisse⁵³⁾. — At auctor nostrae collectionis in actis Sixti III. et Gregorii m. conferendis nonne forsitan acta concilii Papiensis ante oculos habuit?

Quod tandem ad stylum documentorum attinet, singula sui temporis notam prae se ferunt. Qui litteraturae ecclesiasticae aetatis mediae periti sunt, id sibi non ingratum ducent: etenim illa styli immutatio documentis mediorum istorum temporum propriam quandam propter sermonis simplicitatem praebent suavitatem, eorumque vim etiam atque etiam augent. In diversis locis a manu ejusdem temporis correctiones insertae sunt, quas ubi magis necessarium videbatur, plerumque uncinis inclusas excepimus.

pag. 246. 277. 371. 579. T. VIII. pag. 13. 26. 43. 20. 77. 016. 125. Et doctissimos Maurinos in vita s. Greg. M. Lib. II. cap. 11. Op. T. XVI. pag. 78. 85. ed. Benedictinor. cura B. Galliciolli. Venetiis 1775 in 4.

51) Vita s. Gregor. M. Lib. IV. cap. 9. 15. Op. XV. pag. 369-372.

52) Concilium sic loquitur: "Et Policronius hierosolymitanus episcopus post suae damnationis synedica subscriptionem a Sixto R. P., cujus ipse jussu fuerat depositus, in pristinum restitutus est gradum". Cap. 6. apud Mansi ampliss. Collect. T. XV. pag. 762. In capitulis 7. 8. 9 et 10 agitur de Maximo salomitano.

53) Ad testimonia a Baronio huc allata: Ad a. 433. §. 38 et 39. Op. T. VII. pag. 463. ed. D. Mansi Luecae 1741. in fol. Joannis P. VIII. epistola 199. apud Mansi collect. Ampliss. T. XVII. pag. 138.

APPENDIX DOCUMENTORUM

N. I.

Qualiter sacerdotes vivere debeant. Epilogus breviter digestus.

Quamvis a sanctis patribus in superioribus hujus libelli partibus satis sit dilucidatum qualiter clerici vivere debeant, adeo ut qui haec quae superius comprehensa sunt sedula meditatione perlegerit, perspicuo in his reperire valebit, qualis ejus debeat esse fidei devotio actuum bonorumque adornatio, ac divinarum cultum exercitatio. Propter plerosque tam simplices minusque capaces haec strictim breviterque replicanda per necessarium duximus, ut qui haec aut legere aut forte ab aliis lecta plene intelligere nequiverint utantur hac delectatione, utpote calathio diversorum florum vernantium nectara referto; et discant quid illis agendum quidve vitandum sit. Legalibus interea constitutis et evangelicis saluberrimis monemur praeceptis, ut Dominum et Deum nostrum totis praecordiis diligamus et proximum tanquam nos ipsos. Et cetera. Si igitur ab omnibus fidelibus haec salutifera praecepta totis nisibus sunt facienda, quanto magis qui divinis cultibus mancipati sunt et aliis exemplo virtutum condimentum esse debent. Proinde oportet ut in primo omnium dominum Deum diligant ex toto corde, tota anima, tota virtute et proximos tanquam se ipsos, et nosse quia in his nobis mandatis tota lex pendet et prophetae. Non occidant neque fratrem suum odiant, quia ut ait apostolus, qui fratrem suum odierit homicida est. Non adulterent, non faciant furtum, non concupiscant rem alienam, non falsum testimonium dicant et quae sibi nolunt fieri, alteri non faciant. Non sint superbia tumidi, non detractationibus assueti, non ebrietati servientes, non luxuria emersi, non iracundia turbidi, non quibuslibet aliis vitiis substrati, non vaniloqui, non somnolenti, non pigri, non murmuratores, non susurriones, non violenti, non multum edaces. Fraus et dolositates caveant, nruris nequaquam inserviant, non jurent ne forte perjurent, malum pro malo non reddant. Cum in se aliquid bonum viderint Deo applicent, et malum cum viderint sibi deputent. Discordiam fugiant et quos discordantes invenerint ad caritatis concordiam revocent juxta psalmistae vocem: declinent a malo et faciant bonum. Attendant apostolum commonentem. Non, inquit, in commensationibus, et ebrietatibus, non in cubilibus, et impudiciis, non in contentione et emulatione, sed induimini Dominum Jesum Christum. Animadvertant etiam quod ab his vitiis ab apostolo prohibitis numerum vitiorum seges emergat, ut quod horum morborum superbia mater sit. Oportet etiam animas corporaque suae ab omni inquinamento carnis et spiritus custodire, ut juxta apostolum integri spiritus eorum et animae et corpora sine querela in adventum Domini nostri Jesu Christi serventur. Sobrie et juste et pie vivant, saecularia negotia prorsus abjiciant, quia juxta eundem apostolum nemo militans Deo implicat se negotiis saecularibus, ut ei placeat cui se probavit. Jejunium ament, hospites colligant, pauperes recreent,

nudos vestiant, infirmos visitent, mortuos sepeliant, in tribulatione positos opem ferant, dolentem consolentur, amari Christi nihil praepoant, caritatem non reliquant, pacem si fieri potest, cum omnibus hominibus habeant, diem iudicii timeant, vitam aeternam spiritualiter concupiscant, spem suam domino committant, proprio episcopo in omnibus secundum canonicam institutionem obtemperent. Magistros suos non temere reprehendant. Postremo doctrinis spiritualibus operam dent, lectionibus, psalmis et hymnis, canticis et ceterorum bonorum operum iugiter exercitiis incumbant. In dormitorio, nisi quem infirmitas detinuerit, omnes dormiant, in refectorio pariter reficiant, cotidie ad collationem veniant. Mox ut signum datum fuerit, omnes ad ecclesiam festinanter veniant et horas canonicas non negligant sed omni religione pariter celebrent. In ecclesia vero cum reverentia ingrediantur, in choro non cum baculis stent, sed cum omni devotione et veneratione divinae servitutis opus peragant. Egressi inreprehensibiliter vivant, ut ab his qui foris sunt, bonum testimonium habeant ac religionem ac propositum suum illicitis actibus nequaquam maculent, sed potius omnes quibus se conjunxerint, sale sapientiae et bonorum operum exemplis condiant. *Contubernia foeminarum* nullatenus appetant, non vanis eloquiis aut petulantia insistant, non timido gesta ac dissolutis renibus incedant, non spectaculis, non pompis saecularibus intersint. Non ales, non quibuslibet venetionibus inservant, apostoli namque instructi documento quo sit: non in veste pretiosa, et illud: nequaquam pretiosis vestibus delectentur. Caveant summopere ne extra claustra moram faciant nisi prout sibi a priorie constitutum fuerit et opportunitas temporis dictaverint. Intra claustra positi non otio vacent, sed aut divinis officiis aut propriis utilitatibus aut certe magistrorum jussionibus pareant, negotia torpentes ab apostolo audiant; qui non vult operari, non manducet. Seniores spiritualiter diligant, juniores senioribus obsequium dignum exhibeant; doctores minus doctis nequaquam se preferant, sed magis eos cum caritate edificent. Neque his qui nobilitate generis aut virtutum donis pollet, ceteris se tumide super extollat, omnes in congregatione vicissim sibi caritatis officio servient. Quibus etiam in refectorio comedentibus et religiose silentium tenentibus continuatim legatur lectio. Delinquentes zelo rectitudinis pariter arguant et castigant. Pueros adolescentes negligentes verberum disciplinis corripiant. Singuli juxta capacitatem suam diversarum artium erudiantur disciplinis, ut nullus in *collegio canonico* inutilis invenitur, nec offensa vote fidelium otiosus comedat. Taliter quippe conversari decet omnes qui divinis officiis se mancipari desiderant. Quapropter student haec breviter collecta sedule meditatione perlegere et memoriae commendare et adjuvante dono divinae gratiae juxta vires edimplere. Quibus facilius et liberius majora a senetis patribus edita valeant proficere. Vocatione ergo, qua vocati sunt, nec ad dexteram nec ad sinistram declinantes ambulent, quatenus divinis jussionibus obtemperantes ad Christum, in cujus sorte esse noscuntur, qui via, veritas et vita est, cooptulante pervenire mereantur.

N. II.

Judicia Commemori.

LIB. II. cap. 60

De gravi fornicatione.

Si quis enim Deo sacra vel uxore alterius fornicaverit, episcopus duodecim annos penitet, quinque ex his in pane et aqua, presbyter duodecim, quinque ex his in pane et aqua, diaconus et monachus decem, quatuor ex his in pane et aqua, clerici et laici septem, tres ex

his in pane et aqua. Hi omnes supradicto usque ad postactam poenitentiam a communione priventur. Nam et ad sacerdotii gradus nunquam accedant.

De diversis fornicationibus vitiorum.

Si osculatus est episcopus per desiderium mulierem, id est, aut sanctimoniam vel uxorem alterius, sive sororem seu cognatam, commatrem, vel matrem de sacro fonte, vel filiam spirituale, diaconam sive presbyteram vel quicumque statuta seniorum laici conjunctione tenetur, detestabilis si praeter (absque) coinquinationem LXX dies peniteat episcopus, presbyter L, diaconus et monachus XL, subdiaconus XX, clericus et laicus X.

Si semen per osculum fuderit, episcopus quatuor annos poeniteat, presbyter tres, diaconus et monachus duo, subdiaconus unum, clericus et laicus dimidium.

Si quod abicit totam suam voluptatem ut moris est adimpleverit, sed tamen non perseveraverit, episcopus XV. annos poeniteat, presbyter XII, diaconus et monachus decem, subdiaconus novem, clericus et laicus septem, omnes hi tres ex his in pauc et aqua, a communione usque ad postactam poenitentiam priventur et a sacerdotio funditus excludantur.

Si episcopus osculatus est per desiderium simplicem mulierem et semen non effudit, XL dies poeniteat, presbyter XX, diaconus et monachus X, subdiaconus VII, clericus et laicus V, si sus nunc est.

Si semen per osculum fuderit, episcopus I, annum poeniteat, presbyter dimidium, diaconus et monachus C. dies, subdiaconus LX. clericus et laicus L. si tamen cum aliena.

Si quod abicit ut moris est voluptatem suam affectaverit (compleverit) episcopus XII annos poeniteat, presbyter X, diaconus et monachus VII, subdiaconus VI. Omnes hi tres ex his in pauc et aqua. Clericus et laicus V, vel IV. annos poeniteat, si cum aliena.

Lib. II. cap. 61.

Judicium de femina, quae in fornicatione reprehensa est, cum episcopo aut vel diacono, aut quasi conjugio copulata. Ex epistola Hormisdæ Papæ. Similiter et Eugenii P.

Theodorus episcopus et Commenus archimandrita quasi uno ore constituerunt.

Si qua femina in fornicatione daprehensa fuerit cum episcopo aut presbytero vel diacono post acceptam leviticam benedictionem, aut ipsa confessa sit ab aliis revicta non saepe sed semel tantum lapsa est, placuit sanctae synodo secundum antiquam et humaniorem diffinitionem, V. annos poeniteat, unum ex his in pane et aqua. Si autem semel tantum et iterum, VII annos poeniteat, tres ex his in pane et aqua. Rursum. Si vero iterum etque iterum, sed tamen non multum perseveraverit, X. a. poeniteat, tres ex his in pane et aqua et corpore Christi non communicet ante actam poenitentiam nisi praevererit dies mortis. Licet, ut supra scriptum est, secundum antiquam et humaniorem diffinitionem, sed tamen providentia sacerdotis sollicitè pensandum est. Juxta qualitatem et quantitatem culpas judicetur, et de illo loco expellere eam oportet ubi tale commissum facile recommittit possit, et ignominiose hujus saeculi semper consistat. Praeterea sic ubi mulier inventa fuerit, ut quibusdam usus laicorum quasi conjugio, aut concubinae usitata saecularis, quod verecundia est dicere, quanto magis perpetrare, vel etiam consensu cum episcopo aut cum presbytero, vel cum diacono post diem ordinationis suae, publice ut pote propria passiva, obscenum habuisset et aliquantum spatii tempus in ipsa probrosa

extiterit. Unde rusticitas abusitas ajuat manipulas sacerdotis, potius laqueus fectur et praecipitium. Ex tali muliere videlicet indubitanter et ingratu sancimus, ut celeriter convertatur et in carcerem retrudatur, in qua usque ad mortem poeniteat et ibi tantummodo communicet sicut de sacerdotibus pro gravibus criminibus convincti sunt reperimus concessum. Scriptum est enim: juxta morbum adhibenda medicina. Post receptam autem congruam penitentiam in omnipotente Deo fideliter firmiterque fiducia ponenda est, qui dignatus est dicere: vivo ego, nolo mortem peccatoris, sed convertatur et vivat. Et qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit. Et cetera his similia. Nam si eam aliquis dudum heri aut nudiustertius eorrexerit, et illa contempnit et in sua durissima turpissimeque obstinatione perduraverit usque ad mortem, difficile erit vel in finem ei dare communionem, quia immerita preoperata fuerit, vel vaticum ad mortem percipere. Valde imperitus est et nimis inexpertus canonicus statuta qui eam nonnunquam donec in tali acerbissimo conjugio audeat extiterit, judicare atque communicare praesumpserit, sed magis excommunicari eam non immerita a coetu catholico. Procul dubio qui talem temeritatem non recusat et ipse in die tremendi iudicii redditurus erit Deo rationem, ex sua temeritate, et illa incurata remansura erit ex tali indiscreto et fatuo. Quis non videat, quis non intelligat, quis non animadvertat, si de femina tale iudicetur, quae fragile saxum ferens quanto magis sacerdos aut diaconus, qui eam turpissimam illecebrissimamque catenam tenere constrictram potuissent.

Lib. II. c. 63.

Qui cum uxore pro Deo relicta fornicaverit.

Si quis cum ea, quam propter Deum quis reliquit uxorem, fornicaverit, episcopus XII. annos poeniteat, presbyter X, diaconus et monachus VII, subdiaconus VI. Hi omnes tres ex his in pane et aqua, et priventur a communione et a sacerdotii gradu. Clericus et laicus quinque, duos ex his in pane et aqua.

Lib. II. c. 116.

De eo qui postquam se Deo voverit ad saecularem habitum revertatur, et de stultis votis.

Si quis clericus aut monachus, postquam se Deo voverit, ad saecularem habitum iterum reversus fuerit, aut uxorem duxerit, X annos poeniteat, tres ex his in pane et aqua et nunquam postea in conjugio copuletur. Quod si noluerit sancta synodus etque sedes apostolica speravit eos a communione et convivio catholicorum. Similiter et mulier, postquam se Deo voverit, si tale scelus amiserit, pari sententiae subiacet. Si qui vir vel si qua mulier votum habens virginitalis, tunc adiungitur conjugio aut viro postea, nisi tantum per consensum in servitute Dei, non dimittat uxorem aut virum, sed tres annos poeniteat. Sic stulta vota frangenda sunt et importabilia.

Lib. IV. c. 109.

De homicidio clericorum.

Si quis episcopus homicidium fecerit, XV annos poeniteat et deponatur, cunctis diebus

bus vitae suae peregrinando fiat. Presbyter XII annos peniteat et deponatur superiore sententia. Diaconus et monachus X annos peniteat sive amplius juxta modum culpae, et diaconus deponatur. Clericus vel laicus VIII annos poeniteat. Episcopus VII annos ex his in pane et aqua peniteat, presbyter V, diaconus et monachus quatuor. Clerici et laici tres. Ad gradus cujuslibet sacerdotii accedere non praesumant. Si bene egerint poenitentia reconcilientur ad communionem. Valde considerandum est, quod in concilio ancyrano et in concilio agtensi, si laicus voluntaria homicidium fecerit, legitur, communionem non ante quam in exitu vitae suae sacri corporis recipiat, quanto magis ordines clericorum.

Lib. IV. c. 115.

De homicidio per meditationem facto

Si quis odii meditatione voluntarie homicidium fecerit, reiectis armis osque ad mortem mortuus mundo Deo vivat. Si autem post votum professionis eum peregrinatione perenni munda moriatur. Si sine meditatione, sed tamen voluntate, septem annos peniteat, elemosinis quoque et orationibus frequentibus. Si nolens quinquaginta.

Lib. IV. c. 125.

De oppressis infantibus.

Si qua infantem suum oppresserit. Si ante baptismum septem annos peniteat, eo quod utraque linea fraudavit eum. Si vero baptizatus, tres annos, unum ex his in pane et aqua, et absteineat se a luxuria (conjugio) temporis poenitentiae.

Lib. IV. c. 126:

De muliere quae infantem suum juxta se mortuum invenit.

Si qua mulier invenerit juxta se infantem suum mortuum, et non temetconscientia (cognitio) ejus, quod per eam mortuus fuisset, propter purificandam tamen animam suam, si non baptizatus, tres annos peniteat; si autem baptizatus duos. Si qua mulier posuerit infantem suum secundum consuetudinem, sive in cuna sive in alio loco, ubi jacere solebat, non tamen circa juxta sed et invenerit eum mortuum, et nescit si per negligentiam suam est necatus, an non; si non baptizatus pro munditia sua duos annos peniteat, si vero baptizatus unum.

Si mulier sciens se vivum vel annum collocasse filium suum in loco congruo, ubi mos est, et tunc mortuum reperit et nescit quis debilitavit eum, illa propter inspicionem aliquam, si non baptizatus est, unum annum peniteat, si vero baptizatus est duos XLmas peniteat.

Lib. IV. c. 127.

De muliere quae parit et non nutrit filium suum.

Si mulier fidelis parit infantem et si possit non nutrit eum sed projicit, si quandoque conversa fuerit, ut impia judicetur. Si mulier fidelis parit filium, dam pro quacunque necessitate coacta non potest eum nutrire; sed tamen propter purificandam animam suam, judicio sacerdotis poeniteat.

Lib. IV. c. 128.

De muliere ebria quae filium suum oppresserit.

Si qua mulier ebria aut per aliquam crapulam infantem suum oppresserit, amplius addatur poenitentia ei eo quod propter crapulam aut ebrietatem crimen admisit; si vero per aliquam ebrietudinem mentis, aliquantulum venias praebentur.

Lib. IV. c. 152.

De falso testimonio

Si quis falsum testimonium dixerit, si episcopus fuerit, VII annos peniteat. presbyter V. diaconus IV. Omnes hi tres ex his in pane et aqua et deponentur. Monachus IV. duos ex his in pane et aqua. Clericus et laicus tres, unum ex his in pane et aqua. Qui consenserit sciens ad falsum testimonium, similiter peniteat. Qui consenserit insciens ad falsum testimonium, atquequam studens inquirere, duos annos peniteat.

Lib. IV. c. 164.

De rixa.

Si quis per rixam ictum - lapidem vel fustem - jacens, debilem ac deformem fecerit hominem, reddat impensas ad medicos, et maculae - vulneris - pretium, et opus - laborem - ejus donec sanetur restituat et dimidium annum peniteat. Qui vero non habet unde restituat, unum annum peniteat.

De parvulis percutientibus inter se.

Parvuli si invicem se percutiant, octo dies peniteant, si vero adolescentes sunt, quadraginta dies.

De ira tristitia, odio et maledicto. Judicium Theodori et Commiani.

.

Lib. IV. c. 168.

De hoc qui superbø arguit.

Si quis proterve alios arguit, *linias* (blaniet) prius eos, et centum psalmos canat.

Lib. IV. c. 169.

De blasphemia.

Si quis blasphemat, id est cor impenitens, quanto tempore impenitens mansit, tanto peniteat.

Lib. IV. c. 170.

De jactantia id est de vana gloria.

Si quis jactans est in suis beneficiis, humiliet se, alioquin quicquid boni fecerit, humanæ gloriæ causæ, procul dubio perdet sua beneficia. Jactantia ipsa est vana gloria.

Lib. IV. c. 312.

De usuris vel cupiditate seu avaritia.

Si quis usuram undecunque exegerit, tres annos peniteat. Thesaurizans superfluum in crastinum tempus per ignorantiam, tribuant pauperibus. Si autem pro contentu (sufficientia) argentum, vel his similem pecuniam, elemosinam et jejunio sanetur iudice sacerdote. Qui repetit auferentem quas suas sunt, contra interdictum domini, tribuat indigentibus quas repetivit: Clericus habens superfluum donet ea pauperibus, sin autem excommunicetur. Si quis cupidus aut avarus electus-inventus-fuerit, tres annos peniteat et juxta res suas elemosinas faciat. Qui permanet in avaritia, alienatur a convivio catholicorum et a coetu justorum, scriptura testante quas ait: cupidus et ovarus regnum Dei non possidebit. Itemque maledicti sunt usurarii super omnes negotiatores.

Lib. IV. c. 318.

De discretionē ciborum et de his qui immunda comedunt.

Judicium Theodori et Comneni.

.....

Item judicium Theodori et Comneni.

.....

Lib. IV. c. 326.

De negligentia erga sacrificium.

Si quis neglexerit sacrificium aut perdidit et inventum non fuerit, unum annum peniteat. Qui non custodierit bene sacrificium at minus comederit ex eo, XL dies peniteat. Qui perdidit suum chrismal (vas ubi chrismus sedet vel sacrificium) aut solum sacrificium in regione qualibet, at non invenitur, unum annum peniteat. Perfundens aliquid de calice super altare quando antequam linteam-corporale-septem dies peniteat. Quod si abundantius septem superpositionibus. Qui in finem sollemnitatis missæ calicem fuderit, quadraginta dies peniteat. Qui iniecerit sacrificium, continuo abluat et bibat aquam, quas fuderit in chrismal, sumatque sacrificium et emendet per dies XL solus. Si ceciderit sacrificium offerentis terrenus, at non invenitur, omne quod circa eum inventum fuerit, comburatur at cinis sub altare abscondatur, et sacerdos dimidio anno damnetur. Si vero inventum fuerit sacrificium, locus scopis mundatur et

stamentum, ut supra ignetur — incendatur — et sacerdos viginti dies peniteat. Si usque ad altera tantum lapsum — mersum — fuerit, superponat. Si de calice aliquid stillaverit in terra per negligentiam, lingua lambatur, tabula radatur, et si non fuerit tabula, mittat ut non conculcetur, aut igni consumatur; ut supra abscondatur, et sacerdos XL dies peniteat. Si super altare stillaverit calix, sorbeat minister stillam, et tres dies peniteat. Si usque ad linteum secundum transierit, octo dies peniteat; si usque ad tertium decem, si usque ad quartum, duodecim peniteat, et linteamina, quae tetigerit gutta, abluat per tres vices, calice superposito, et aquam abluionis sumat.

Lib. IV. c. 370.

De his qui ante horam canonicam cibum sumunt.

Qui anticipat horam canonicam, vel suaviora (dulciora, lautiora) — ceteris — (aliis fratribus) — sumit gulas tantum, cena careat, et tres aut duos vel unum dies juxta gradum vel aetatem sic peniteat. Qui autem superfluum ventris distentionem doloremque sentit, uno die in pane et aqua peniteat. Si vero ad vomitum sine infirmitate, septem dies circa (secundum) gradum ut dictum est, vel aetatem ita peniteat.

Lib. V. c. 184.

De fornicatione sodomitica.

Lib. V. c. 188.

De fornicatione puerorum.

Lib. V. c. 194.

De fornicatione cum quadrupediis judicium Theodori et Commenei.

Lib. V. c. 197.

De minoribus et immundis pollutionibus.

Lib. V. c. 206.

De muliere libera si servo se copulavit.

Lib. V. c. 207.

Si maritus pro qualicumque culpa servum se fecerit.

LIB. V. cap. 222.

*De propinquitatē consanguinei sui more pecorum commixti,
id quod absit, prima vel secunda.*

Lib. V. cap. 230.

De muliere quae duobus fratribus nupsit.

III.

Lib. IV. cap. 116.

De diversis homicidiis, sive voluntarie sive nolens.

Sancta synodus CL patribus sub Theodosio seniore Constantinopoli congregata. Epilogus breviter digestus propter plerosque simplices minusque capaces, haec strictim breviterque per-necessarium duximus, de his qui voluntarie vel casu homicidium fecerint.

In primis.

Qui voluntarie genitorem suum aut genitricem occiderit, extra patriam septem annos exul fiat. Tunc demum usque ad mortem cum fletu et luctu peniteat. Si autem nolens hoc re-cidit, decem annos iudicio sacerdotis peniteat.

Qui voluntarie filium suum aut filiam, vel germanum aut germanam suam occiderit, quinque annos extra metas (terminos) exul fiat ipsius terrae. Deinceps XV. annos inermis (si-ne armis) cum fletu et luctu peniteat. Si vero nolens, septem annos peniteat.

Qui voluntarie avum suum aut avam suam, seu nepotem aut neptem suam, vel pa-truum aut avunculum, seu amittam sive materteram suam, vel filium aut filiam germani sui aut germanae, seu consobrinum suum sive consobrinam occiderit, duodecim annos inermis cum luctu et fletu peniteat. Si enim nolens, sex annos peniteat.

Qui voluntarie de propria cognatione sua occiderit, id est a tertia usque ad septimam.

Si tertia fuerit decem annos inermis peniteat.

Si quarta XI. Si quinta decem.

Si sexta IX. Si septima VIII.

Si autem nolens arbitrio sacerdotis peniteat.

Item inde. Concilio eodem.

Qui voluntarie patrem suum aut matrem vel filium aut filiam de sacro lavacro, seu pa-trem sive sororem in Christo, vel dominam seu uxorem suam, quinque annos extra metas ter-rae suae exul fiat. Tunc demum XV. annos inermis peniteat. Si vero nolens, septem annos pe-niteat.

Qui vitricum (patrimum) suum voluntarie occiderit, aut novercam, seu privignum (fi-liastrum) sive privignam suum, vel socerum suum aut soerum, seu generum suum, sive nu-rum, decem annos peniteat. Si vero nolens, quinque annos peniteat.

Si laicus alicum laicum occiderit, septem annos peniteat.

Si autem in saecularibus hominibus hoc detestemur scelus, quanto magis in clericis et monachis. Fortassis etiam si aliquando femineus sexus de his sceleribus aliquid nulum attre-claverit (commiserit) similiter ut congruum femineo est sexui, ita peniteat.

Valde pensandum est superscriptis omnibus personis, e quibus aliquid ex his saevissi-mis malis aliquibus irrepperit. Si per ignorantiam, si per infirmitatem, gravius est infirmitate, quam per ignorantiam, gravius industria, quam per infirmitatem peccare. Sic semper provi-dendum est peritissimis sacerdotibus.

Quod si de ordine clericorum de his saevissimis malis aliquid amiserit, ut est gradus

C A P. II.

*De duabus canonum epitomis , altera neapolitana altera
cassinensi , quae originem suam ex descripta
collectione vaticana trahunt.*

§. I.

Canonum epitome neapolitana.

Vetera decretorum opera , quod saepius monuimus priscis illis temporibus epitomatores habuerunt. Neapolim Roma diverteram bibliothecamque borbonicam perlustrabam , quum sese mihi obtulit opusculum parvi voluminis , quod collectionis quinque librorum ex codice vaticano descriptae excerptum continet. Codex signatus est : 732. VII. F. 28. et exhibet inscriptionem manu recenti adjectam : *Canones et decreta Summorum Pontificum.*

Opus hocce aequè in quinque libros distribuitur , quorum quisque certum capitulorum numerum habet. Primus liber continet capitula 42 , secundus 66 , tertius 138 , quartus 127 , et quintus denique 96 ; capitula una cum suis inscriptionibus ex memorata collectione vaticana deprompta sunt. Deprehenduntur enim in eodem omnino ordine *judicia Theodori et Commeani archimandritae , canones hibernenses et constituta Clementis , Aniceti , Silvestri , Innocentii , Leonis , Hormisdæ , Felicis , Gregorii , aliorumque Pontificum.* Occurrunt porro ex eodem archetypo vaticano mutuata eadem documenta , nec desunt ficta , quae veris intermiscuntur , uti : Lib. II. cap. 22. *judicium de foemina , quae in fornicatione cum episcopo aut presbytero aut diacono aut quasi conjugio copulata - ex epistola Hormisdæ P. Similiter et Eugenius P. Theodorus episcopus et Commeanus archimandrita , quasi uno ore reconstituerunt.* Lib. III. c. 83. *Incipit ordo quo sacerdos debet sacrificare.* Lib. IV. cap. 35. *De diversis homicidiis sive voluntarie sive nolens.* Cap. 83. libri. III. continet epistolam Pseudo - Damasi una cum responso Pseudo - Hieronymi. Ceterum de hisce documentis vide appendicem monumentorum Num. III. IV. et V. quam collectioni vaticanae adjecimus et quae ibi adnotavimus.

nitatem significat. Qui sacrificat non in sorde adulterii sed mundus ab omni iniquatione adulterii sacrificet. Quia sacerdos trinitas interpretatur; pater *Sa* at filius *cer* et spiritus sanctus *dos*; Pater *pres*, filius *bi*, spiritus sanctus *ter*. Ecce sacerdos et presbiter trinitas intelligi potest. Ergo trilecem positam in altare et desuper calicem cum oblatione et operimento super calicem, similiter trinitas figuratur. Ecce sicut diximus: tres agnus dei propter sanctam trinitatem. Ecce septem sententias sanctae trinitatis in honorem septiformis spiritus sancti gratiae. Ergo non praesumat sacerdos aliud facere quando sacrificat, nisi quomodo supra diximus, ut illuminet se et animam christianorum. Et si aliter facere praesumpserit, nec sibi lumen nec aliis christianis procurat. Sed ille coecus est et alios in coecitatem post se trahit. Audi Christum dicentem: si coecus coecum duxarit, ambo in fossam cadunt. (*)

(*) Plurima certe habet hujus epistolae auctor, quae risu potius excipienda et temporum rusticitati indulgenda, quam severa censura perstringenda sunt.

Hieronymus.

Pater sanctissime. Veritas in vobis minime est absconditis. Recordare concilium nicænum ubi a CCCX et VIII patribus sanctis affixum et constitutum est: si quis die dominico resurrectionis post horam tertiam ausus fuerit cœnare missam, anathematizetur. Aliis vero diebus a III usque in horam VIII. si præsumpserit, similiter anathematizetur. Aliis vero horis licitum est sacrificare. Cumque selecta fuisset epistola, invenerunt in concilio scriptam a CCCX et VIII. patribus sanctis, qui inflammati fuerunt de spiritu sancto, quomodo in nicæna sancti coram Constantino magnifico ac sanctissimo imperatore scripserunt ac constituerunt. Si quis die dominico post horam tertiam ausus fuerit cœnare missas, in damnatione anathematizetur. Pro eo quod spiritus hora tertia ascendit ad apostolos, ideo non licet post horam tertiam die dominico sacrificare, nec jejunare, nec ullam ebrietatem habere. De aliis vero diebus a media hora tertia usque aliam mediam horam quartam, a quarta in mediam horam octavam similiter anathematizetur. Pro eo quod ista hora Christus in passione et in patibulo crucis stetit pro nostre salute. Ideoque si istas horas præsumpserit sacrificare; angeli non recipiunt sacrificium ad offerendum, majestati. Ergo quid prodest illud sacrificium. Et ipsa sacrificia quando sacrificaverit sacerdos non præsumat solus sacrificare. Quia Christus quando sacrificium pro totius mundi salute immolari se permisit, duo latrones in cruce fuerunt cum eo. Ergo si solus sacrificaverit sacerdos, cui dicit dominus vobiscum. Certe melius est illi dicere dominus mecum et ipse respondere: et cum spiritu meo. Ecce satis blasphematur. Si duos vel tres non habet ministros, at si habet, sana fide potest dicere: dominus vobiscum et illi respondentes. Et tu sicut nobis optasti ut deus esset nobiscum cum spiritu tuo. Quia si solus sacrificat, videtur esse solus, filium et spiritum sanctum in trinitate non esse. Si cum uno ministro sacrificaverint; ergo qui dicit dominus vobiscum, melius est ei dicere, dominus tecum vel nobiscum. Si cum duobus ministris sacrificat, videtur esse perfecte trinitas. Et aliter. Ergo qui sacrificat, habet secum duos ministros sicut dominus in evangelio dicit: ubi duo vel tres steterint in nomine meo in medio eorum sum et in omni loco tria testimonia apud dominum firmata sunt et si plus sunt ecce quam melius sunt apud deum et hominem. Et habet sacerdos secum quando sacrificat lineam et cingulum, et amictum et orarium et planetam et in mensa tenet mappulam et sudarium triplicem in honore sanctæ trinitatis propter sacrificium ponendum super altare. Ecce una sententia sanctæ trinitatis. Et in nullo permittitur sine lumine accenso sacrificare quia qui sine lumine accenso sacrificaverit, videtur esse sacrificium coecum. Absit hoc, non permittit dominus ut fiat coecum esse sacrificium apud christianos. Quia si lumen accensum habet perfecta trinitas ibi videtur habere virtutem, quia in olai at cœri et papiri flamma trinitas significatur. Ecce alia sententia sanctæ trinitatis, quia inde lumen pro vice Christi ponitur. Omnis lumen habet quando sacrificat, quia ipse dixit: Ego sum lux mundi; et habent incensum, quia quando angeli satanas ceciderunt de coelo in terram, in fetora ceciderunt. Cum odore incensi sacrificat sacerdos ad altare, præsentialiter fugit diabolus et illa odor per angelos ad dominum ascendit, at per incensum et odorem et ignem trinitas significatur. Et quando offert dominus in altare, non ponat solum panem, quia si solum panem ponit, videtur pater non habere filium. Si paucum et vinum ponit videtur esse pater cum filio non habere spiritum sanctum. Si paucum et vinum et aquam adunatum ponit, videtur esse pater et filius et spiritus sanctus. Unde dicimus Sanctus, Sanctus, Sanctus, tribus vicibus in honorem sanctæ trinitatis. Et si solum ignem habet ad sacrificandum, videtur petrem non habere filium quia lumen accensum tri-

Exigua vel potius nulla fragmenta ex jure romano et ex regum Francorum capitularibus, quae in collectione vaticana saepissime inserta conspeximus, in hac nostra inveniuntur. Lib. III. cap. 82. exhibet fragmentum legis Henrici I. imperatoris de naufragio, Lib. IV. cap. 113. alterum fragmentum ex capitulari quodam Caroli M. et denique Lib. V. cap. 52. fragmentum ex Juliani epitome Novellarum.

Quis auctor compilationis hujus nostrae fuerit et quo tempore vixerit, nihil certi suspicari licet. Opusculum intra Italiam confectum ac paullo post antecessoris collectionem compilatum esse videtur. Nulla enim occurrunt documenta iis posteriora, quae in auctore collectionis vaticanae continentur. Codex membranaceus est atque elegantissimus, in forma, ut dici solet, octava ac saeculum undecimum vix excedere censendus est.

§. 2.

Canonum epitome cassinensis.

Eqquis unquam arbitraretur opusculum quod descripsimus excerptorem vel epitomatorem suum esse nactum? Bibliothecam perinsignis archicoenobii S. Benedicti ad montem Cassinum hisce feriis autumnalibus attentius perspicienti mihi occurrit opusculum incerti auctoris, quod inscribitur: *institutio sanctorum patrum de qualitate culparum et de disciplina atque doctrina sacerdotum*. Codex membranaceus, in forma quam nostri dicunt octavam, exaratus, inscribitur sub num. 216. Ipsum hunc numerum praefert codex noster in serie codd. MMS. Montis-Cassini, quam celeberrimus Montefalconius adornavit.

Opusculum, ut quaedam de ejus natura dicamus, nonnisi epitomen opusculi bibliothecae borbonicae neapolitanae continet. Ast epitomator noster nec librorum nec capitulorum ordinem, quem sibi illius antecessor fecerat, retinuit. Eadem tamen documenta conspiciuntur ac in opere neapolitano. Saepius etiam, quod plane mireris, deprehenduntur canones hibernenses, canones synodi romanae, constituta Clementis, Silvestri, Hormisdæ, etc. judicia Theodori ac Commeani archimandritæ. Occurrunt itidem monumenta, quae in opere borbonico superius recensuimus, et in appendice documentorum architypi vaticani num. III. IV. et V. leguntur.

Ceterum auctor noster nonnulla addidit documenta, quae in opusculo borbonico prorsus desunt. Citat loca quaedam *ex libro*, ut epitomatoris verbis utar, *qui corrector vocatur*. Sub hoc nomine, ut omnibus patet occurrit pars decima nona operis decretorum Burchardi Wormatiensis. Quid plura? Ipse auctor noster alibi in opere suo fragmenta ista burchardiana sub vero ipsorum compilatoris nomine allegat uti: "*Burchardus in libro qui corrector vocatur*." Exhibet porro varias bullas Summorum Pontificum de rebus ad Cassinum montem spectantibus.

Quod ad auctorem opusculi nostri spectat atque ad tempus, quo fuit exaratum, nihil explorati habemus. Ac ne vanis futilibusque conjectionibus locum demus, iudicium viri ex perillustri illa benedectina Montis- Cassinensis familia sapientissimi hic adjiciemus, quod in codicis fronte exaratum deprehenditur, quodque vir dignissimus ac de re litteraria optime meritus, R. P. Dom. Octavius Fraya Frangipane, archivii Cassinensis custos, mihi summa cum humanitate communicare voluit. Iudicium vero huiusmodi auctorem habet R. P. Dom. Joan. Bapt. Federicium, custodem quondam ejusdem archivii Cassinensis, virum de ecclesiae ac de patriae historia non parum meritum, qui, die decima Augusti anni 1805 e vivis decessit¹⁾. En verba ipsius: codex saeculi XI. continet institutionem sanctorum patrum de qualitate culparum et de disciplina atque doctrina sacerdotum, quae institutio authorem habuisse videtur monachum quemdam cassinensem, qui floruerit post annum 1080, uti conjici licet, ex bullis pontificum romanorum ab eo relatis, Joannis IX Ragemprando abbati Casinensi, Sergii III. Leoni similiter ab. Casinensi, Leonis IX. Richario abbati Casinensi et ex decreto Gregorii VII. contra Normannos. Anne ejus auctor vel compilator dici suspicarique poterit Arialdus Casinensis presbyter, de quo Petrus diaconus de viris illust. Casin. cap. 22.

Nihil habeo quae cl. viri sententiae opponam. Quamvis Petrus

¹⁾ Supersunt praeclara Federicii pietatis ac doctrinae monumenta, quorum quaedam typis sunt edita, quaedam in eodem archivio cassinensi adhuc latent. En opera ejus: La immacolata concezione della B. V. Maria comprovata ai sentimenti de' ss. Padri nel rincontro di un inno attribuito al dottore s. Ambrogio. Napoli 1792. in 8. — Degli antichi duelli e consoli o ipati della città di Gaeta. Napoli 1791. 1 vol. in 4.

de Arialdo nostro nihil certi referat, unde auctor opusculi nostri conjici possit, bullae Joannis IX. Sergii III. et Leonis IX. opusculo insertae, nonnisi res monasterii Cassinensis tractantes authorem cassinensem optime evincere possunt. Accedit denique quod codex ipse in monasterio cassinensi exaratus sit.

Codicem vero ipsum, non saeculo XI, ut vir doctus Federicius voluit, sed medio fere saeculo XII. exaratum dicerem. Opusculum parvae molis vix centum viginti folia complectitur.

Antequam finem descriptioni utriusque opusculi, neapolitani scilicet et cassinensis, imponemus, adnotasse juvat, opinionem, quam de autore archetypi vaticani supra protulimus, ex iis quae de utroque opere diximus, optime confirmatum iri. Ne justo audacior sim eam in ipso archicoenobio casinensi vel in alio quodam coenobio inferioris Italiae elaboratam dixerim.

C A P U T III.

*De canonum collectione, quae in codice Palatino num. 584
bibliothecae vaticanae continetur.*

U^t de anselmiani operis fontibus melius judicare possimus, accuratius considerata nobis videtur illa vaticanae bibliothecae collectio, cujus fratres Ballerinii mentionem fecerunt, quamvis illius naturam penitus ignorarent ¹⁾. Primo quidem intuitu doctissimorum virorum sententiam probandam, collectionemque ipsam, utpote nullius momenti negligendam esse credidi. Verum iterato examini illam subjiciens, tantam ipsam inter atque Burchardi decretum detegi connexionem, ut eam ex hoc decreto excerptam putaverim, maxime quod jam antea, uti in dissertatione de Ivonis decreto notavi ²⁾, aliam ejusmodi collectionem inveneram.

Quamvis igitur collectionem nostram burchardiani operis epitomen dicere non auderem, tamen illius ope adornatam, ac veluti novam illius recensionem esse censui. Huic opinioni tum codicis circa medium saeculum duodecimum conscripti aetas, tum plurima capitula, quae cum in Anselmi luccensis collectione invenirentur ex hac in nostram recepta fuisse videbantur, tantum robur addiderunt, ut nullo modo ab illa me recedere posse existimaverim. Et sane integrum fere Burchardi decretum in nostram collectionem immigrasse atque capitula retentis iisdem omnino inscriptionibus non raro in eadem serie, qua in decreto disposita sunt, recepta fuisse detegeram. Id solum discriminis inter utramque collectionem apparebat, quod 20 libros, in quos Burchardus decretum suum distribuerat, nostrae collectionis auctor ad duodecim contraxerit. Capitula dein plurima, quae in Burchardi opere deerant, ex Anselmi collectione desumpta esse apertum erat, ita ut nullum dubium conceptam jam sententiam labefactare potuerit.

¹⁾ Loc. cit. P. IV. cap. 18. §. 7. p. 671.

²⁾ Supra dissert. III. Cap. II. §. 7. p. 186. nota 34.

Non multo tamen post me in errore versari cognovi. Cum enim in adornando gratiani decreti fontium indiculo denuo celebrem illam Anselmo dedicatam collectionem adire, novoque eam examini subicere studerem, omnia nostrae collectionis capitula, quae mihi ex Anselmi opere depròp̃ta videbantur, in ea quae Anselmo est dedicata itidem inveniri, atque potius ex hac, quam ex Anselmi collectione in nostram translata fuisse conspexi. Capitula enim haec, quae in Anselmi collectione sparsim hac illac in diversis libris conspiciuntur, in collectione Anselmo dedicata in eodem fere libro, ac serie nullatenus interrupta reperiuntur. Cognito errore utramque collectionem diligentius discutere coepi, ac tantam illico inter utramque convenientiam animadverti, ut minime dubitandum esse steterim, nostram collectionem ex ea, quae Anselmo inscribitur, omnino profluxisse. Quod ut breviter demonstrem paucis vaticanam hanc nostram collectionem illustrabo.

Dividitur haec collectio ad instar collectionis Anselmo dedicatae in libros duodecim, qui tum majorem tum minorem capitulorum numerum amplectuntur. Capitula singula suas habent inscriptiones et summulas. Liber primus capita 187, secundus 183, tertius 220, quartus 241, quintus 198, sextus 82, septimus 99, octavus 183, nonus 184, decimus 179, undecimus 177 et duodecimus 116 continet. Opus universum indiculus praecedit, in quo tum libri, cum capita in eis contexta accurate foliis viginovem praescribuntur. Cum tamen, quod maxime dolendum est folii primi pagina exterior maculata omnino sit, atque aliae res quam plurimae illi inscriptae sint, priorum trium librorum indicem legere prorsus nequivimus, quo circa sequentium tantummodo summam dabimus³⁾.

3) *Quarta pars* continet de illis qui sine iudicio episcopi presbyteros de ecclesiis viciunt. De celebratione missarum et ubi fiant solennia eorum. De oblationibus ac decimis. De pace et honore ecclesiarum ac sepultura mortuorum et qui libri in ecclesia debeant legi et quando sint apponendi.

Quinta pars continet de temporibus et mysterio sacri baptismatis. De crismate et manus episcoporum impositione. De sacramento corporis et dominici sanguinis. De perceptione eorum et observatione.

Sexta pars continet de sollemnitate paschali et observantia domipici diei. De festivitatibus et diversorum temporum jejuniis. De crapula et ebrietate vitanda.

Septima pars continet de homicidiis ordinarum et saecularium hominum. De his qui voluntarie et sine voluntate homicidia fecerint et de illis qui infantes suos interficiunt. Aut si uxor

Codex insuper circa medium incolumis non est, pleraque ex libro undecimo desiderantur, liber duodecimus ex integro deest. Operis quoque praefatio deperdita est. In ejusdem collectionis codice qui in Savignii bibliotheca Berolini servatur, libri 2, 7, 8, 12 nec non undecimi pars desiderantur, praefatio vero sospes est 4), quam si clarissimus vir, quod erat maxime optandum, publici juris fecisset, plura de nostrae collectionis natura ac compilationis ratione proferre licuisset.

Plures collectionis libri eodem modo incipiunt ac illi, qui in collectione Anselino dedicata in eadem serie inveniuntur. Pseudo-Isidori praefatio, nec non tractatus ab ipso conscriptus: *quo tempore concilia celebrari coeperunt, de synodis principalibus*, atque *annotatio synodorum, quarum gesta in hoc codice*: (Pseudo-Isidori) continentur, sicuti *epistola Aurelii carthaginensis ad Damasum*, et *rescriptum Damasi ad Aurelium*, quae documenta in pseudo-isidoriano opere memoratum tractatum subsequuntur, in collectione Anselmo dedicata sparsim hac illac recepta, et inde eodem plus minus servato ordine ad nostram vaticanam collectionem accesserunt.

At Burchardus ne unum quidem ex hisce documentis in suum decretum inseruit.

Ordo dein celebrandi concilii in utraque collectione idem, at-

maritum vel maritus uxorem interfecerit; et de his qui patrem vel matrem aut neplem interfecerint, vel fures vel latrones et de poenitentia singulorum.

Octava pars continet de legitimis conjugis. De rapto et raptoribus. De adulteris et incestuosis et in quo geniculo fideles conjugii debeant vel separari. De fornicatione et adulterio ejus diversi generis incesto.

Nona pars continet de synodo celebranda et vocatione ad synodum. De accusatis et accusatoribus. De iudicibus et iudiciis ecclesiasticis. De testibus et testimoniis. De episcopis injusta expoliatis. De depositione et restitutione episcoporum ac ceterorum ordinatum et qualiter synodus debent haberi in circumspectione episcopi.

Decima pars continet de regibus et principibus, de comitibus et iudicibus. De testibus et testimoniis. De perjuriis et perjuriis. De furibus et furtis. De sacrilegiis et sacrilegiis. De excommunicatione et reconciliatione. De iudeis, magis et arabiis. De nequam daemonum et damnatione haereticorum.

Undecima pars continet de principalibus vitiis et eorum remediis. De poenitentia et reconciliatione ac infirmorum visitatione.

Duodecima pars continet de virtutibus et qualitate creati hominis. De praedestinatione et origine mortis corporalis. De animabus defunctorum et quomodo se habeant ante resurrectionem corporum. De igne purgatorio et igne aeterno. De adventu antichristi et de die iudicii. De poena malorum et gloria iustorum.

4) Geschichte des Röm. Rechts im Mittelalter. T. II. p. 582.

quae uti apud Pseudo-Isidorum exstat; Burchardus contra alium ab hisce maxime diversum ordinem exhibet: exstat quoque in collectione Anselmo dedicata sub titulo: *annotatio decretalium apostolicorum*, omnium pontificum romanorum catalogus, qui incipiens a s. Silvestro usque ad Gregorium juniorem singulos commemorat, qui leges ecclesiasticas dederunt, simulque numeris innuitur quo loco quivis a s. Petro distet, quotque decreta emisit⁵⁾. Idem vero catalogus in nostra collectione et quidem in cap. IV. libri IX. habetur. Insuper in hac nostra collectione capitula plurima, maxime decretalium Gregorii magni fragmenta inveniuntur, quae neque apud Burchardum, neque apud alios tum anteriores tum posteriores canonum collectores exstant, et non nisi in collectione Anselmo dedicata reperiuntur⁶⁾.

Quibus omnibus rite perpensis, ecquis dubitare poterit nostram collectionem cum illa Anselmo dedicata penitus cohaerere? Ceterum raro admodum ab ea quae Anselmo est inscripta recedit, atque interdum capitulis ex ea desumptis annotationes quaedam ab auctore adjiciuntur, quae capitulorum argumentum declarant, ac non raro res magni momenti continent⁷⁾, quae tamen a Burchardo omissa sunt.

5) Eundem RR. PP. catalogum in collectione vindobonensi, de qua supra in dissert. III. c. I. §. 6. p. 152. sq. locuti sumus, invenimus, illiusque partem in nota 23. p. 150. ibi opposuimus.

6) Speciminis gratis primum collectionis nostrae librum cum collectione Anselmo dedicata contulimus, atque in ipso capita, quae hic sequuntur ex hac ultima desumpta invenimus: Cod. Palat. num. 584. Lib. I. c. 1. 2. 5. 6. 8-18. 30. 31. 46-49. 53-59. 88-89. ex Anselmo. dedicata. Lib. II. cap. 1. 2. Lib. I. cap. 49. 52. 74. 75. 88. 89. 93. 100. 86. 104. 124. 125. Lib. II. c. 25. Lib. I. 101. et 8. Lib. II. cap. 7. 8. 48. 153. 90. 96. 99. 260. 98. 101. 59. 76.

7) Sic ad caput 28. libri XI. haec addit: Nusc ergo fratres, qui voluerit nomen habere sacerdotis imprimis propter Deum cogitet ut discat ea quae ei necessaria sunt antequam manus episcopi caput ejus tangat; id est psalterium, lectionarium cum evangelii, librum sacramentorum, heptisterium et computum cum ciclo et cum commendationibus animarum. Martyrologium, omelias per circulum anni plebibus praedicandas, illud enim est simpliciorum, quara si unum supradictorum defuerit, sacerdotis nomen in eo non stabit. Ad haec cutem suam penitentialem, qui et secundum canonum auctoritatem et juxta sententias trium penitentialium Theodori episcopi et romanorum pontificum et Bedae ordinatur. Sed in penitentiali Bedae plura inveniuntur utilia. Plura autem inveniuntur et aliis inserta, quae nec canonibus, nec aliis penitentialibus conveniunt. Sapiens autem medicus excipiat quoque meliora, ut discretionibus omnium causarum investigare possit, sine quibus rectum iudicium non potest stare, quare scriptum est: in nullo re appareas indiscretus quid ubi, quomodo, quando, qualiter debeat facere. Non omnibus ergo in una eademque libra pensandum est, licet in uno constringantur vitio, sed discretio sit inter unum quidque eorum, hoc est inter divitem et pauperem, inter liberum et servum, infantem, puerum, juvenem,

At enim cum satis probaverimus, nostram collectionem ex ea, quae Anselmo inscribitur, desumptam esse, videndum nunc est, utrum Burchardus nostra collectione usus sit, an potius collectio haec nostra tum burchardiani decreti tum collectionis Anselmo dedicatae adjunctis fuerit elaborata. Si secundam propugnare sententiam aggredieremur, simul etiam affirmare deberemus auctorem nostrum Burchardi opus ad suum fontem, collectionem nempe Anselmo dedicatam, reducere voluisse, cum jam alias priusquam vaticana haec nostra collectio nobis innotesceret, probaverimus, Burchardum decretum suum praecipue ex collectione Anselmo dedicata desumpsisse ⁸⁾.

Verumtamen haec sententia minime probanda nobis videtur; quare satius duximus, ea breviter exponere, quae nos ad amplectendam contrariam sententiam inducunt quaeque demonstrant, Burchardum sola nostra collectione ad compilandum decretum usum fuisse.

Nihil sane certi affirmare possumus si ad solum nexum attendimus, qui Burchardi decretum inter ac nostram collectionem intercedit. Quidquid enim sit nemo ex hac licet maxima similitudine ⁹⁾ at-

edolefcentem, etate senem, hebetem, gnerum, laieum, clericum, monechum, episcopum, presbyterum, diaconum, subdiaconum, lectorem in gradu conjugatum vel sine conjugio, peregrinum indigenam, virginem, viduum, canonicam, monecham, debilem, infirmum, sanum fornicentem cum animalibus vel hominibus contra naturam, continentem vel incontinentem, voluntate necessitate vel casu seu in publico peccantem vel in abscondito et queli compunctione haec omnia emendet, ut et loca et tempore penitendi discernat. Haec omnia de canonicis et de sanctorum petrum sententia et de Hieronymo, de Augustino, Gregorio, Theodoro, Beda et ex penitentiali romano vere collegimus et ut nulli necesse sit perire scientibus et intelligentibus enimarum medicis haec temporaria committimus. In Jesu filii Syrach dicitur: in iudicando esto misericors, pupillis ut pater. Item s. Iacobus ait: iudicium sine misericordia erit illi qui non facit misericordiam, super exaltet autem misericordiam iudicium. Et s. Augustinus dicit de illis qui veram penitentiam faciunt, in ieiunio et fletu, in elemosinis et orationibus et ut perpetrate iterum non faciant et si fecerint tamen non perseverent io eis quare dominus dixit: malum cogitasti ignovi, melius dixisti ignovi, malum fecisti ignovi; perseverare in malo, non ignosco, ergo qui perseverant in malo, non ignosce sed iudice, districtum iudicium secundum canones et iuxta instituta maiorum ut ceteri timorem habeant.

8) Vile in hac dissertationum syllinge Disert. III. cap. s. §. 4. p. 140-152.

9) Ut brevitas consulamus, ex quae dixerat in quibusdam libri 9. 10 et 11 collectionis nostrae capitulis demonstravimus, quibus capitula a Burchardo inde mutuata adseripsimus, vide licet: Cod. Palat. Lib. IX. esp. 6-20. Burch. I. 44. 45. 53. 46. 48. 49-52. 54-55. — C. P. IX. C. 25. 26 et 29 Burch. III. 126. 127 et 129 C. P. IX. 36-42. 44-46. 48-52. 91-99. 102. 103-110. 112. 115. 117-121. 124. 125. 127. 138. 140. 142. 143. Burch. I. 59. 63. 159. 154. 221. 169. 172. 145-147. 170. 152. 176. 222. 131. 152. 161. 182. 181. 156. 160. 180. 174. 143. 141. 140. 148. 144. 175. 179. 112-115. 107. 199. 200. 184. 196-198. 203. 252. Cod. P. IX. esp. 165. 166. 171. Burch. II. 181. 183. 179. C. P. IX. cap. 177. 180. 181. 182-187. Burch. XIX. 150. 82. 74. 48. 52. 55. 55. 78. 79. 80. C. P. IX. esp. 191. 194. 195. Burch. XV. 21. 6. et 7.

que ex aliis argumentis, quae afferre generatim possent judicare audebit, quae nam ex istis collectionibus alteram praecedat. Attamen nostram sententiam comprobare non dubitamus, si prius investigaverimus undenam collectionis vaticanae auctor illos conciliorum tum germanicorum tum gallicorum canones, quibus abundat, nec non alia hujusmodi ecclesiastica documenta depromperit, cum ea in collectione Anselmo dedicata minime inveniantur. Neque dicas Burchardum, qui Wormatiae in Germania episcopus fuit, melius quam ignotum nostrae collectionis auctorem et cognoscere debuisse, et revera cognovisse hujusmodi Galliae ac Germaniae monumenta, et idcirco ipsius collectionem necessario ante nostram confectam esse. Etenim, quod facillime probari potest, auctor noster plura quam Burchardus ejusmodi documenta cognovisse dicendus est. Primo siquidem in ipsius opere conciliorum germanicorum et gallicorum canones multo frequentiores occurrunt quam in Burchardi decreto; plura etiam alia habet documenta, e. g. epistolas Bonifacii ad Zachariam, Alcuini ad Carolum magnum, et Caroli ad Alcuinum nec non Rhabani Mauri, quae in decreto desiderantur. Quodque magis nostram sententiam confirmat illud est, quod collector noster eorundem conciliorum, qui in decreto occurrunt, plures habeat canones, quam ipse Burchardus.

Brevitatis gratia aliquot tantummodo conciliorum canones hic adnotabimus, quas non solum Burchardus, et alii tum anteriores tum posteriores canonum collectores reliquerunt, sed quos neque in notis eorundem conciliorum actis invenire hactenus potuimus. Id animadvertimus in canonibus nonnullis qui ex conciliis Teodonisvillae anno 835 et Wormatiae anno 663 ¹⁰⁾,

Cod. Palat. Lib. X. esp. 173-175. 177-179. Burch. X. 42-47.

Cod. Palat. Lib. XI. esp. 1-3. 7-11. 13. 15-17. 22. 23. 29-35. 37-55. 57. 58. 60. 61. 65. Burch. XIX. s. 26. 144. 33. 59. 35. 30. 27. 37. 34. 107. 108. 28. 29. 96. 97. 98. 99. 153. 122. 159. 127. 117. 109. 110. 118. 125. 128. 39. 41. 121. 62. 64. 60. 32. 38. 146. 158; 57. 66-67. 143. 63. 95. 148. 105.

10) Canon hic, quam in appendice sub. num. I. dabimus, tum ob ejus argumentum, tum praecipue ob episcopos, quos refert, nulli alio quam concilio Theodonisvillae anno 835. celebrato attribui potest. Veteres quidem annalistae, quos Eckhard (rerum francicar. lib. XXIX. §. 34. et 35. T. II. p. 280-282. Wurzburgi 1729. in fol.) et Harzhemius (concilia germanica T. II. p. 62.) assert, narrant, in hoc concilio quadraginta duo archiepiscopos et episcopos intervenisse, dum canon noster eorum triginta duo tantum numeret. At facillime evenire potuit, ut librarius latinis numeris utens per errorem X. omiserit et loco XXX XII. scripserit XXXII. Concilii Wor-

Coloniæ anno 887¹¹⁾, Althemii anno 916¹²⁾, et Confluentibus anno 922¹³⁾ habitis desumpti, et nostræ collectioni inserti sunt; iidem tamen canones apud Burchardum, qui alios eorundem conciliorum canones in decretum receperat minime inveniuntur, pariterque in actis desunt. Quod similiter de aliis quoque conciliis factum esse facile probare possemus, si ad ea examinanda tempus suppetisset.

Hinc vero satis aperte constat, minime fieri potuisse, ut collector noster hujusmodi canones ex Burchardi opere desumpserit, cæterosque addiderit, quos ille reliquerat. Tunc enim probabiliter omnes horum conciliorum canones recepisset, quod tamen non fecit, ut ex subjectis notis patet. Multo vero similis videtur, Burchardum sui operis argumentum ex nostra collectione mutuasse, atque inter alia multa etiam illos canones omisisse.

Dein ipsa hæc concilia in Germania et in Gallia habita in nostra collectione aliis iisque magis completis inscriptionibus exhibentur, quam apud Burchardum: unde sequitur illa ex ipsis eorundem actis deprompta esse¹⁴⁾. Denique auctor plurimos canones

mationis canones, quos in appendice num. II. dahimus, non nisi conciliis ibidem anno 868 celebrato convenire posse credimus

11) Hunc canonem (App. num. III.) non nisi conciliis Colonie a. 887. habito tribui posse censuimus. Hartzheim. Concil. Germanie. T. II. p. 365.

12) Burchardus hujus concilii canones 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 27. 38. ex nostra collectione mutatus est, qui in decreto extant: Lib. I. 3. et 162; II. 234. IX. 74. 78. XI. 69. 70. 71. 72. Collecta nostra ex eodem concilio habet canonem. 16. (App. n. IV.). Hartzheim I. c. T. II. p. 588-591. Hic canon refertur ad celebre *juramentum Leonis*, quod in nostra collectione in capitulo antecedenti habetur. Lib. IX. c. 140. Burchardus illud juramentum ex nostra collectione sine ulla mutatione recepit. Lib. I. cap. 193, concilii vero Althemensis canonem, qui idem juramentum respicit penitus reliquit.

13) Eodem modo Burchardus lib. III. 141. 239. VI. 4a. VII. 3a. IX. 54a. capitula 1. 5. 6. 7. et 8. concilii apud confluentes celebrati affert. In nostra collectione præter hæc duodecim etiam ejusdem concilii caput extat. (App. num. V.) Patet inde quam multa ex antiquis canonum collectionibus pro emendandis conciliorum actis arui possint.

14) Unum exemplum sufficiat. In lib. II. cap. 215. auctor hoc caput ita inscripsit: » Anno incarnationis Domini nostri Jesu Christi DCCC. XVII. imperii vero principis Hludovici quarto Id. Jul. cum in domo aquis palatii quæ ad lateranem dicitur, cum qua plurimis residissent monachis abbatibus, hæc quæ sequuntur capitula communi concilio ac pari voluntate inviolabiliter a regularibus conservari decreverunt. » Eandem inscriptionem habet canon in hujus concilii actis apud Hartzheimium. Capitulum 157 libri noni hanc inscriptionem habet: » De Synodo quæ habita est ad Suesionis civitatem in monasterio S. Medardi confessoris in præsentia domini Karoli at Hincmari rhenensis ecclesiæ archiepiscopi et aliorum apiscoporum. Capitulum ex actis concilii suessionensis excerptum est. Mansi Collect. Concil. ampliss. T. XIV. p. 984-988. Auctor Floduardi (mort. 966) Histor. eccles. remens. lib. III. cap. 11. p. 122. (inter opera Jacobi Sirmondi S. I. T. IV. P. 2. Venetiis 1728. in fol.) præ oculis habuisse videtur.

ex concilio Ticini celebrato affert quorum nullum alibi vestigium invenimus.

Alia praeterea res minime praetereunda videtur, quae nostrae sententiae aliquid ponderis addere potest. Nostrae etenim collectionis auctor lib. II. capite 184 et 185, duas habet litteras, quas vocant *formatas*, quarum altera notam illam Acacii, altera vero illam Dadonis episcopi verdunensis anni 906 exhibet. Regino easdem litteras et quidem in eodem ordine et in eadem forma suo operi inseruit; unde satis superque evincimus, auctorem nostrum, licet Dadonis epistolam paululum immutaverit ¹⁵⁾, ambas ex Reginone arripuisse. Praeter alias mutationes, quae nullius omnino momenti sunt, tum diem, quo littera data fuit, tum nomina, quae in hac Dadonis epistola inveniuntur, omisit. Burchardus vero, qui ambas litteras ex nostra collectione cum eisdem mutationibus in suam recepit ¹⁶⁾, ea quae deerant restituit, et nomina tum suum tum sacerdotis, ac diem etiam inseruit, scilicet: *Data Wformatiae, Idibus Martii anno dom. incarn. MXII. indictione X.* Incipit vero *formatata* haec in nostra collectione, hoc modo: *In nomine patris. II. et filii v. et spiritus Sancti. & etc. N. episcopo. N. ego sanctae N. ecclesiae devotus gregis Christi, in Deo vero Summae felicitatis beatitudinem Ego, inquam, N. humilis episcopus absolvo N. de civitate N. et licentiam* Argumentum dein et finis uti apud Burchardum: *Fraternitatem vestram Christus nobis incolumen conservet.* Simili modo auctor noster libro II. c. 27. *instrumentum libertatis* tamquam concilii rhemensis appendicem affert, quod itidem ex Reginonis opere deprompsisse videtur ¹⁷⁾, qui unde illud desumpserit minime significat, et sub inscriptione: *exemplar libertatis* suae collectioni inseruit. Burchardus idem recipiendo, inscriptionem: *ex rhemensis cap. 1.* addidit, nec non suum ac sacerdotis nomen inseruit, manumissionis vero diem omisit ¹⁸⁾.

Quibus omnibus et singulis rite consideratis nullum superest dubium, quin Burchardus ipsam nostram collectionem, minime ve-

15) De ecclesiasticis disciplinis lib. I. cap. 437 et 439.

16) Decret. II. lib. II. cap. 227.

17) Loc. cit. lib. I. cap. 401.

18) Decret. lib. II. cap. 26.

ro illam, quae Anselmo dedicata est, in adornando suo decreto adierit. Quod si decreti burchardiani titulorum rubricas, quas fratres Ballerini publici juris fecerunt, cum nostrae collectionis librorum rubricis conferimus, apertum fit Burchardum has ultimas prae oculis habuisse, atque aliud nihil fecisse, quam ut eas ampliaret, et quodammodo divideret. Denique ipsa quoque collectionis nostrae copia atque amplitudo sententiam quam supra exposuimus confirmare videntur. Burchardus enim in viginti illis decreti sui libris 1779 tantummodo capitula habet, noster vero auctor eorum 2054 complectitur.

Quae igitur in alia nostra dissertatione, quam de Ivonis decreto adornavimus de nexu, qui Burchardum inter et collectionem Anselmo dedicatam deprehenditur, protulimus ¹⁹⁾, ad nostram potius, quam ad illam collectionem applicari debent.

Ceterum nostrae collectionis ope ea quoque explicare possumus, quae doctissimus Pseudo-Ivonis decreti editor Joannes Molinaeus de Burchardi opere refert ²⁰⁾. Ipse enim eam, pace sua dixerim, peregrinam nimium ac minime verosimilem sententiam proficitur, ut genuinum duodecim libris comprehensum Burchardi opus ignotum adhuc, illudque, quod suo nomine pervulgatum est, genuini operis non nisi epitomen esse contendat. Reisachius in dissertatione, quam de iure civili romano in canonum collectionibus contento ex Savignii juris romani historia excerptis, nostrisque dissertationibus in hac editione adjecit ²¹⁾ inde Molinaeum in errorem inductum, ac decretum genuinum Burchardi opus esse negavisse arbitratur, quod nexum animadvertens, quem nos in dissertatione de Ivonis decreto, Burchardi decretum inter et collectionem Anselmo dedicatam intercedere demonstra-

19) Vid. annot. 8. hujus capitis.

20) Verba Molinaei haec sunt: « In quo texendo conglutinandoque imitatus secutusque fere est *zava velat*; Burchardum wormatiensem, qui primus universam pontificii juris artem, elegantissima methodo, singula in suis classes sedesque comportans, duodecim libris tomisve fuerat complexus; — utique duodecim, siquidem quod in lucem prodit opusculum hujus nomine, nihil est quam auctoris quem praefert epitome, quae ficit numero libellorum, (quod miraris) superet archetypum: tamen sui amplitudine ac mole vix sextam illius portionem attingit, cum quo nihilo rectius hac ex parte comparari potest, quam Panormia cum Decreto Ivonis ». Quam falsa sint ea, quae Molinaeus hic de nexu Panormiae inter et Pseudo-Ivonis Decretum asserit, jam alias demonstravimus. Vide Dissert. III. Cap. II.

21) In hac nostra Dissertationum Sylloga Dissert. IV. c. 3. §. 6. annotat. 47. pag. 249.

vimus, falso putaverit, hanc ultimam collectionem potius quam decretum Burchardo tribuendam esse. Nos quoque hanc Reisachii opinionem lubentissime sequuti sumus, atque Molinaeum de nulla alia quam de collectione Anselmo dedicata locutum fuisse duximus. Tunc enim nec nobis nec illi collectio nostra vaticana paulo ante illustrata innotuerat, quam ubi diligentius examinavimus ambo a priori sententia recedendum, atque ea, quae Molinaeus de collectione illa duodecim libris comprehensa habet, de vaticana potius quam de Anselmo dedicata intelligenda omnino esse pro certo habuimus. Cum vero Molinaeus Burchardi decretum ne sextam quidem illius collectionis partem amplecti dicat, illum in numerandis ejusdem collectionis capitulis deceptum fuisse arbitramur, maxime quod facillime fieri potuerit, ut codex splendidius exaratus ipsum amplitudine sua in errorem induxerit. Ceterum maxime dolendum est, quod Molinaeus promissis non steterit, atque illam collectionem ineditam reliquerit.

Quod ad tempus spectat, quo collectio vaticana adornata est, nihil certi asserere possumus. Tamen paulo post Reginonem circa medium-nempe saeculum decimum confecta videtur, cum multa ex Reginonis opere excerpta in illa occurrant, ac nulla in eadem inveniantur documente quae canonibus quibusdam ex concilio erfurdensi anno 932 habito ²²⁾ depromptis recentiora sint.

Auctor pariter ignotus est; attamen cum tam multa ibi habeantur documenta quae Germaniae et Galliae ecclesias respiciunt, minime a vero nos aberrare putamus, si illum Germanum aut Franco-Gallum fuisse affirmamus. Primum inde etiam confirmare possemus, quod codex ipse in Germania exaratus sit; ex bibliotheca enim palatina heidelbergensi in vaticanam translatus est. Alterum quod attinet non injucundum forsán lectoribus erit, si opinionem, quam ex quadam Silvestri P. II. (999-1003.) littera decretali hactenus inedita ²³⁾ et a nobis in codice vaticano num. 1063. fol. 207, qui Anselmi Lucen-

22) Nostrae collectionis lib. VI. cap. 12. hujus concilii secundum canonem exhibet. Idem canon apud Burchardum (Lib. XIII. c. 21.) apud Pseudo-Ivonem (Decret. P. III. c. 33.) et apud Gratianum (c. 15. q. 4. c. 2.) invenitur.

23) Silvestri decretalem hic referendam esse censuimus, cum etsi forsitan de alia quam de nostra collectione intelligi debeat, antiquitatis tamen studiosis eam cognovisse jucundum esse putavimus. Decretali vero verba haec sunt:

edidit, quod res ecclesiasticas pro temporum conditione ordinabat. Episcopi vero simul congregati ejusmodi capitularia aut sua auctoritate confirmare, aut regiis legibus proprias ejusdem fere semper tenoris adjicere consueverunt. Jam si capitula illa viginti quos Carolus in memorato concilio edidit, cum nostris canonibus conferimus, maximam inter utraque similitudinem atque affinitatem intercedereprehendimus, canones tamen verbis concepti sunt, quae magis rebus ecclesiasticis atque italicae ecclesiae necessitatibus ac conditioni conveniunt, dum contra in Caroli Calvi capitulari verbis generalioribus de ecclesiae rebus disseratur. Praeterea ideo lubenter huic ticinensi concilio canones nostros attribuimus, quia illud hactenus non nisi ex mancis concilii pontiniacensis in Gallia ²⁵⁾ eodem anno habiti actis cognovimus, ubi capitulare a Carolo in synodo ticinensi editum a clero gallicano denuo confirmatum est.

25) Baluzius ticinensis concilii acta primus edidit: Celebris J. A. Saxius ambrosianae bibliothecae Mediolani custos, acta hujus concilii integra invenit, eoque ex codice antiquo illustravit: quem laborem Muratorio tradidit, qui illum suae collectioni inseruit: Script. rerum italicarum T. II. P. 2. p. 143-158. Coletius Collect. concil. T. XI. p. 279-295. et pag. 1473-1486. et Mansi Collect. ampliss. concilior., T. XVI (p. 317-330. et T. XVII. p. 307-319. eadem in suas collectiones receperunt.

I.

Lib. VII. cap. 1.

Ex concilio apud Theodonis villam habito.

C A P. I.

De homicidiis et calumniis episcoporum et reliquorum ordinum.

In concilio apud Theodonis villam ubi interfuerunt XXXII. episcopi. Aistolfus moguntiensis archiepiscopus cum suis suffraganeis. Hetti traverensis archiepiscopus cum suis suffraganeis. Ebo rhemensis archiepiscopus cum suis suffraganeis, cum nuntii reliquorum episcoporum Galliae et Germaniae ob nimiam praesumptionem quorundam tyrannorum in sacerdotes domini bacchantium et propter factum, quod in Uasconia noviter acciderit de episcopo *Joanne* inhoneste at inaudite *mordidato*, decretum est ut communi consensu et humili devotione supplicaretur aures principis, si suae pietati complaceret, ut calumnia in sacerdotes Christi peracta juxta synodalia determinaretur planiter statuta, hoc idem episcoporum iudicio placerat, si ex toto secundum potestatem ipsorum posset diffiniri, id est ut canonica ferirentur sententia hi videlicet qui timorem domini postponentes in ministros suos crassara praesumerent. Si vero pietati illius complacerat juxta capitula regum praecedentium, ubi eorum provisio misericorditer in offensis pecuniae quantitatem interposuit. Pro consolatione sanctae ecclesiae (pro levigatione sanctae penitentiae) placuit, ut praefatae res per pacuniam ab imperatoribus, sacerdotibus ad defensionem concessam, et per penitentium determinarentur episcoporum iudicio, si piatas illius collaudare voluerit, sic diffiniri eis complacere.

Si quis subdiaconus calumniatus fuerit, vulneraverit vel debilitaverit et convulnerit, quinque quadragesimas sine subditis annis peniteat et CCC solidos cum sua compositione et episcopalibus bannis episcopo componat. Si autem mortuus fuerit, singulas supradictas quadragesimas cum sequentibus annis peniteat et CCCC solidos cum tripla sua compositione et episcopalibus bannis triplicibus episcopo componat.

Si diaconus calumniatus fuerit et convulnerit, sex quadragesimas sine subditis annis peniteat et CCCC solidos cum compositione sua et episcopalibus bannis episcopo componat. Si mortuus fuerit, singulas supradictas sex quadragesimas cum sequentibus annis peniteat et DC solidos cum tripla sua compositione et episcopalibus bannis triplicibus episcopo componat.

Si quis presbyterum calumniatus fuerit et *sparsaverit*, septem quadragesimas sine subditis annis peniteat et DC. solidos cum triplici sua compositione et episcopalibus bannis triplicibus componat. Si autem mortuus fuerit, decem annorum penitentiam secundum canones ei componatur at DCCCC solidos cum triplici compositione sua et episcopalibus bannis triplicibus episcopo componat.

Si quis vero episcopo insidias posuerit, comprehenderit, vel in aliquo debonestaverit, decem quadragesimas cum subditis annis peniteat et presbyteri non occisi triplicem compositionem componat. Si autem casu et non sponte occiditur, cum comprovincialium episcoporum concilio homicida peniteat. Si quis autem sponte eum occiderit, non comedat carnem, vinum non

habet cunctis diebus vitae suae, cingulum militare deponat, absque spo conjugii in perpetuum maneat.

Aistolfus moguntiensis archiepiscopus dixit: si principibus placuerit aliisque suis fidelibus, rogemus, ut collaudetur et subscribatur. Et collaudatum est et subscriptum tam a principe quam a ceteris omnibus.

II.

CANONES CONCILII WORMATIENSIS

Lib. I. cap. 113.

CAP. LXXVIII.

Ut fideles laici symbolum et orationem dominicam discant.

Commendendi sunt fideles laici, ut generaliter omnes a minime usque ad maximum, orationem dominicam et symbolum discant. Et dicendum est eis quod in his duabus sententiis omnia fidei christianae fundamentum incunbit, et nisi quis has duas sententias memoriter tenuerit, et ex toto corde crediderit, et in oratione saepissimis frequentaverit, catholicus esse non poterit. Constitutum namque est, ut nullus chrysmetur, nullus baptizetur, neque e lavacro fontis alium suscipiat, neque coram episcopo ad confirmandum quoslibet tensat, nisi symbolum et orationem dominicam memoriter tenuerit, exceptis his quos ad loquendum aetas minime perduxit.

Lib. I. cap. 125.

CAP. LXX.

Ut nullus presbyter altarius plebesanum eo nolente suscipiat.

Nullus presbyter fidelibus sanctae dei ecclesiae populis de alterius presbyteri parochia persuadeat, ut ad suam ecclesiam concurrant, relicta propria ecclesia, ut suas decimas ibi dent, sed unus sua ecclesia et populo contentus, quod sibi non vult fieri alteri non faciat, juxta illud evangelium, quaecumque vultis ut faciant vobis homines, eadem et vos facite illis. Quisquis autem contra haec statuta venerit, et his monitis nostris remitti temptaverit, aut gradum se sciat amissurum, aut in carcere longo tempore datinendum.

Lib. III. cap. 51.

CAP. LVIII.

Admonitio de operatione manuum.

Sed etsi quando a lectione cessatur, debet manuum operatio subsequi, quia ociositas inimica est animae; et antiquus hostis, quem a lectione sive oratione sive ab operatione vacantem invenit, facili ad vitia rapit. Per usum itaque lectionis discitis qualiter et vos vivatis et

alios doceatis. Per usum orationis vobis et his quibus in caritate conjuncti estis, prodesse valebitis. Per manuum operationem et corporis macerationem et victus alimenta acquiratis et vestris necessitatibus subvenietis, et habebitis quod necessitatem patientibus porrigatis.

Lib. IV. cap. 86.

Ut incensum in thuribulis habeant presbyteri tempore missae.

Ut omnis presbyter turibulum et incensum habeat tempore missae, quo evangelium legitur, et finito offertorio super oblationem incensum videlicet, ut in morte redemptoris incensum ponat.

Lib. IV. cap. 126.

Sanctum est atque omnibus modis prohibitum, ut si quis presbyter praeventus fuerit, alicui clerico aut laico munera dara, aut dedisse, aut aliquam pecuniam tribuere, ut alterius presbyteri ecclesiam surripiat, pro hac cupiditate vel rapina turpis lucri gratia dajiciatur a clero, et alienus existat a regula. Nam si misericordia episcopo placuerit, longo tempore eum penitendo quas gessit in carceris aerumna recludere, et usque ad satisfactionem ibi detinere et postea si sese correxerit, et talia deinceps minime facturum promiserit, humanius erga eum agere poterit si voluerit.

Lib. V. cap. 49.

De exorcismo ad catecumenum faciendum.

Exorcismos et orationes ad catecumenum faciendum, ad fontem quoque consecrandum at caeteras preces super masculos et feminas, pluraliter atque singulariter, distincte et rationabiliter memoriae commendant, similiter et ordinem baptizandi ad succurrendum infirmis. Et qui fontes lapideos habere nequiverit, vas conveniens ad hoc solummodo baptizandi officium habeant, et similiter ad corpora lavandum, et ad pallas altaris propria vasa habeant, in quibus nihil aliud fiat.

Lib. V. cap. 55.

Annuntient presbyteri, ut neque viri neque feminae de sacro fonte filiolas vel filiolos suscipiant, nisi memoriter symbolum et orationem dominicam tennerint. Constitutum namque est, ut nullus baptizetur, nullus chrismetur, neque a lavacro fontis aliquem suscipiat, neque coram episcopo ad confirmandum quemlibet teceat, nisi symbolum et orationem dominicam tenuerit, exceptis his quos ad loquendum aetas minima produxit.

Lib. VI. cap. 83.

De poenitentia pro homicidiis vel aliis delictis danda.

Si quis pro homicidio commisso sponte aut invitatus, aut casu, sive adulterio, perjurio,

sacrilegio, raptu, aut infantium oppressione, vel criminali peccato ad nos poenitentiam suscipiuntur accesserit, oportet nos in primis rei veritatem ad liquidum interrogando discutere, deinde si fidem rectam et christianam credulitatem fideliter pronuntiet, id est pater noster, et credo in dominum patrem omnipotentem, quam statim coram nobis memoriter canere compellatur, et si talis persona est, quae non intelligat, nequa etiam bene illam memoriter teneat, exponamus illi prout tunc necesse est, et ut malitia nobis statuto die reddat praecipimus. Praeterea studiosa perscrutandum, si in diversis erroribus sit implicitus, sicut quidam iureduell, lapidem, lucos, arbores et huiusmodi vanitates relicta ecclesiae venerantur, et vanissimam fantasiam deceptionis illusionem in somniti observant. Inquirendum etiam ab eo si velit pro Christi amore omnem iracundiam dimittere illi aut inimicus est, aut si habet quis aliquid adversus eum inde reconciliari debeat, sicut in evangelio dominus docet: Si offeres munus tuum ad altara et reliqua, et alibi ait: Sic et pater faciat vobis, si non remisistis unusquisque fratri suo de cordibus vestris. Et deo cunctis dicimus in oratione, dimitte nobis debita nostra, sicut et vos dimittimus debitoribus nostris. Et si de aliis vitis quantum si deus dederit posse deinceps se emendaturum promiserit, tunc omni devotione ante absidam suscipi debet ad poenitentiam. Dicendum namque est illi quod pro homicidio sponte et odii meditatione perpetrato VII. annorum poenitentiam suscipiet Pro homicidio non sponte commisso V. annos poenitere debebat. Pro adulterio, si saepius et in consuetudine habet, ut eum alterius uxore adulteret, VII. annos; si semel tantum pro ebrietate, et ad poenitentiam recurrerit, V. annos, si pro virium voluntate VII. si pro vita redimenda, aut nesciens V. annos.

Pro sacrilegio quod sola illius prava aduentione in ecclesia in rebus arcaeslasticis fecerit, aut confugientem in ecclesiam si astraxerit, aut homicidium aut adulterium in ea perpetraverit, quod duplex malum est et dupliciter puniri debet, aut ecclesiam igne cremaverit VII annos poeniteat. Si huius periculi nescius, vel aliqua necessitate coactus in tale quod incidit V. annos. Pro raptu qui ceteros ad tale scelus adduxerit VII annos; asquos V. annos. Pro infantum oppressione, qui sciens at per incuriam in hanc negligentiam devenit, VII annos, qui ignoranter et casu V annos. Ubiqueque autem de talibus alteratio fit aut dubietas, iudicio igniti ferri examinatur. Uno namque modo sicut de viris ita de feminis agatur. Primos atque XL dies in pane et aqua et sale jejunent. Si autem videmus corpus imbecille, concedamus eis tres dies in abluenda aut legumine aut orto sustententur, secundos dies, lunae dia, marcurii dia et veneris in pane et aqua et sale. Die autem martis, jovis, et sabbathi legumina aut orto ntatur, et semel in ipsis diebus de cerevisia bibat. Die autem dominico excepto vino et carna, quicquid si dans dederit, ntatur. Sic per totum annum facere debet usque ad septimum vel quintum prout scalus est, et sacerdos viderit contritionem cordis ajus et studium. Ecclesiam non intrat, nec papis osculum nlli porrigat. Stans ante fores ecclesiae ad missam, osculatur limina ostii. Nudis pedibus incedat, lanae vestimenta subnas induat, balneae penitus dimittat, capillos non scindat, arma deponat, nullo vehiculo deducatur nisi propriis pedibus; cum sua uxore, nec cum ulla femina dum est in poenitentia dormiat, neque cum aliquo homine. Si est in juvenili aetate uxoratus, et se non valet continere melius vidatur ut sua uxore utatur quam in voraginem vitiorum incidat. Hoc secundum indulgentiam non secundum imperium; carnem non manducat, nec vinum bibet, ut supradictum est, sala, et pane et aqua tantum contentus sit, id ipsum quod manducat, non cum aliis communiter sumera debet, sed seorsum considerare. Et quod illi remanet da ipso cibo, aut sibi reservet, aut cani projiciat. Si helamosinam pro se facere desiderat, hoc alius pro illo facere debet; ecclesiae orationis causa frequentet, dissensiones, contentiones, odia, invidiam, cetera vitia deviet secundum suam possibilitatem, nec illius

damnum consilium aut meliari, nec etiam ullam negotium ei exercere convenit, quia inter e mentis vendantisque commercium solet intervenire peccatum. Si enim pro *faida* se dicit non posse suam poenitentiam observare, longius evagatur, et eligit sibi locum congruum et quietum ubi securus de salute suae animae agat donec episcopus suos insidiatores coherceat ne poenitentem illum inquietare praesument. Nihil enim homo eumee suae praeponeat debet, sicut in evangelio: Quam dabit homo commutationem pro anima sue? Caro enim laeta transit ad culpam, afflictia reducat ad veniam. Viaticum antequam epi copus eum reconciliet, nullatenus contingat, nisi forte in ultimis positus sit.

Lib. VIII. cap. 5.

De uxoris legitime acquisitis.

Nulla est uxoris electio, qualiscunque evenit habenda est et ferenda. Considerandum est quod celestis bibliothecae cultor Hieronymus dicit: grave, inquit, pondus uxoris est, si excepta causa fornicationis eam dimittere non licet. Quid enim? si temulenta fuerit, si iracunda, si moribus pravis, si luxuriosa, si gulosa, si fatua, si deformis, si superba, si vaga, si foetida, si jurgatrix, et maledica tenenda erit, at hujusmodi volumus aut nolumus sustinenda. Summo namque studio unusquisque legitimam uxorem tanquam propriam carnem fovete ac diligere debet, ut ne illam a se ullo pacto separari consentiat. Unde si mulier vult irrationabiliter a viro decedere, corripiat immo corrigat eam, et a tali intentione per omnia studeat revocare. Iam vero si amore pudicitiae separationem quaerit, et conjugalis consuii solutionem efflagit, certum est, apostolo praedicante, quoniam sui corporis potestatem non habet femina sed vir. Verum si et ipse pudicitiam sectatus religionis obtentu copulam dissolvere vult, tantum ne simulatio fiet, concedendum est. Nam licet scriptum sit, quod deus conjunxit homo non separet, deus tamen et non homo separat, quando divini amoris intuitu ex consensu utriusque conjugis matrimonia dissolvantur. Si ergo hoc modo vult, grato permittendum est enim, celeremque praebere assensum. Aliter autem fieri mutuum separationem omnimodis prohibendum. Quod sanctus Papa Gregorius exponit dicens: si igitur vir et uxor una caro sunt, at religionis causa vir dimittit uxorem vel mulierculam hoc mundo remanentem, vel fortasse ad illicita migrantem, quae est ista conversio in qua una eademque caro ex parte transit ad continentiam, et ex parte transit ad incontinentiam et ex parte remanet in pollutione. Si vero utrique conveniat continentiam ducere, hoc quis audeat accusare quando certum est, quia omnipotens deus, qui minora concessit, majora non tribuit. Cum enim essemus liberi, voluntate nos subijcimus servituti, et re vera, ut verbis utamini apostoli: alligatus es uxori, noli quaerere solutionem; solutus es ab uxore, noli quaerere uxorem.

Lib. VIII. cap. 74.

Ut presbyter ab incestuosis signum non accipiat ut eorum scetere reticeat.

C A P. XCV.

Ut nullus praesbyter signum vel quodcumque emolumentum temporale imo detrimentum spirituale a quocunque publico, vel incestuoso accipiat, ut nobis vel ministris nostris peccatum

illius reticeat, nec pro respectu cuiuscunque personae aut consanguinitatis vel familiaritatis aliis communicans peccatis hoc vobis vel ministris nostris innotescere detrectet, nec a quocunque poenitente, aut gratiam aut favorem aut manus suscipere praesumat, ut minus digne poenitentem ad reconciliationem adducat, et ei testimonium reconciliationis ferat, et quocunque livore alium quemlibet dignus poenitentem a reconciliatione removeat, quia hoc simoniacum et Deo, et bonis hominibus abominabile est.

Lib. VIII. Cap. 126.

Non licet dimittere uxorem nisi causa fornicationis, cogit retinere uxorem si cause fornicationis non fuerit. Si autem fuerit non cogit dimittere sed permittit sicut dicitur: non licet mulieri nubere alteri nisi mortuo viro; si ante viri mortem nupserit, rea erit, si post viri mortem nupserit non est rea: non enim iussa est nubere, sed permessa. Si ergo per forma est in isto jure conjugii inter virum et mulierem usque adeo ut non tantum de foemina idem apostolus dixerit: mulier non habet potestatem sui corporis, sed vir. Similiter et vir non habet potestatem sui corporis sed foemina. Si ergo similis forma est, non oportet intelligi licere mulieri virum dimittere, sed causa fornicationis, sicut et viro.

Lib. X. cap. 103.

Nos autem a communione quemquam prohibere non possumus, quamvis haec prohibitio nondum sit mortalis, sed medicioalis, nisi aut sponte confessum, aut aliquo sive saeculari sive ecclesiastico iudicio accusatum atque convictum. Quis enim sibi utrumque eudem assumere ut cuique ipse sit accusator et iudex? Non enim temere et quolibet modo, sed per iudicium ab ecclesiae communione separandi sunt mali, ut si per iudicium auferri non possunt, tolerantur potius velut palsea cum tritico usque ad ultimum ventilabrum, vel pisces mali cum bonis usque ad segregationem, quae futura est in hitorre, haec est in fine saeculi.

Lib. XI. esp. 20.

De tribus suggestionibus diaboli.

Tres suggestiones diabolus in hominem mittit. Primum suggerit hominem, ut non suam faciat confessionem; secundo dicit, quod alii gravius peccaverunt quam tu, et diu vixerunt; tertio, tu pecca quis magna est clementia, et misericordia dei indulget tibi peccata tua, et per hanc securitatem ducit eum in infernum.

III.

EX CONVENTU HABITO IN VILLA QUAE DICITUR COLONIA

*Ut laici contra decreta patrum in monasteriis in loco abbatum
non dijudicent regimina animarum.*

Perventum est siquidem ad nos quod auditu lugubre et dictu nefas horribile, ac nimis triste dinoscitur, quia contra omnem auctoritatem, contra patrum decreta, et totius christianae

religionis consuetudinem, in monasteriis regularibus laici in medio sacerdotum et levitarum ac ceterorum religiosorum virorum, ut domini ac magistri resideant, et velut abbates de illorum vita et conversatione decernant, eosque dijudicent, et regimina animarum, ac divina eis secundum regulam non solum sine praesentia, verum etiam et sine conscientia episcopi committant sacraeria; et ita praesumptive doent, qui noluerunt fieri discipuli veritatis, ut saltu inordinato magistri fiant erroris. Quod quam temerario ausu praesumptum sit, omnis scripturarum demonstrat auctoritas, adeo ut sicut scriptum est, nec in persecutione dominica, sine ministris pontificum, res publica ad comprehendendum dominum, quanto magis ad ordinanda divina servitia auderent transmittere. Ait enim scriptura secundum Joannem: Judas autem cum accepisset cohortem et a pontificibus et phariseis ministros. Et item. Et adduxerunt Jesum ad Annam primum et inde ad Caiphiam pontificem, et post examinationem pontificis suscepit eum Pilatus. Vere enim ista abominatio desolationis, non solum religionis, sed etiam praesentis et perpetuae salutis. Et non solum subditorum et talium apocriphorum rectorum, verum et regis et regni, atque primorum regni huic detestabili inordinationi fautorum, et quod adhuc habetur flebilis, quidam episcoporum et vicino sedentes, et juxta prophetam canes muti non valentes latrare, nec opponere murmur pro domo Israel haec sentientes silent et surda aures pertranseunt. Unde zelo divino accensi auctoritate Dei, ex quo omnis paternitas in caelis et in terra nominatur, decernimus ut quidquid hujusmodi haecenus actum est, sacerdotali ac regali rigore seu, dispositione cassetur et ad statum auctoritativum reducat. Et talis abbas, qui pater latino nomine nunc dicitur, funditus removeatur. Et si quis hoc de cetero praesumpserit et admonitus a tali praesumptione se corrigere noluerit et idem et qui ei siverit vel consenserit, a corpore Christi et sanguine separetur. Qui autem de monachis per talem manum obedientiam regularem suscepit, culpaeviadieta puniatur. Quod si post quispiam illorum praesumpserit, judicio Sancti Spiritus praesentis decreti auctoritate anathematizatur. Si autem monachus contemnens gradum ecclesiasticum habuerit, eo privetur. Et si gradum ecclesiasticum non habuerit, pane et aqua contentus ergastulo diebus XL. retrudatur et indebito ministerio adepto, ultionem canonicam qui quolibet saeculari potestate praedictum honorem ecclesiasticum vult obtinere, ex hoc decreto sustineat. Episcopi vero, qui haecenus tantam silentio consenserunt praesumptionis perniciem, durius arguantur. Et si deinceps istud sine vindicta dimiserint, aut in suis parochiis agere consenserint, tribus mensibus hoc synodali judicio a missarum solemnibus se abstineant, et suae tantum ecclesiae communione contenti fiant.

N. IV.

DE SINODO APUD ALTHEIM ACTA.

Lib. IX. c. 42.

Quomodo episcopum quis appellet

Si quis erga episcopum vel auctores ecclesiae quamlibet querelam habere justam crediderit, prius primates aut alios adent iudices, quam ipsos a quibus laesum se aestimat conveniat familiariter.

Lib. IX. c. 141.

Ex consilio apud Altheum habit praesente Chuonrado rege. cap. 1

De purgatione episcoporum.

Statuimus propter Dei dilectionem at proximi, et fidelium honorem catholicorum, et praecipue ob multitudinem scandalorum eruenda et funditus extirpanda, at perturbationes, quas uoviter exortae sunt at oriuntur, nec non ut omnes sciant nos episcopos tales Dei misericordia nequaquam fuisse, quales dicimus exemplum sancto Leonis Papae, qui super quatuor evangelis iurans coram populo se purgavit, salve tamen auctoritate sequi at imitari canonica.

Lib. X. c. 39.

Ex eodem.

Multarum gentium ut fama est tanta extat perfidia animorum, ut fidem sacramento promissam suis regibus et dominis servare contemnant, et ore nefario simulent juramenti professionem, dum retineant mentis perfidiae impietatem. Jurant enim regibus suis, at fidem quam pollicentur praestarent. Nec metuunt secundum volentem illud terribile iudicii Dei, per quod inducitur maledictio, multaque poenarum comminatio super eos qui jurant in nomine Domini manduciter, at ideo si placet omnibus qui adestis, hoc tertio reiterata sententia vestrae vocis eam consensu firmate. Ab universo clero at populo dictum est qui contra hanc vestram definitionem praesumpserit, anathema maruatha, hoc est perditio in adventu Domini sit, et cum Juda Saceriote et sociis ejus. Amen.

Lib. X. c. 40.

Ex eodem.

(B XII. 21. Ans. XI. 61. — Ps-lv. XII. 78 C, 22. q. 5. c. 19.)

Item s. Augustinus dicit. Si quis laicus per cupiditatem perjurat, totas res suas vendat, et distribuat pauperibus, et conversus in monasterio serviat Deo. Et si quis perjuraverit, ultra ad sacramentum non admittatur.

V.

DE CONCILIO APUD CONFLUENTIAM HABITO.

Lib. IV. c. 151.

Perlatum est quoque ad eandem sacram synodem quosdam saeculares irrationabiliter aliquibus presbyteris suas ecclesias commendasse: et pro libitu suo, cum voluerint auferre. Quocirca unanimiter confirmari convenit, ut nullus presbyter desiceps aliquem suscipiat ecclesiam, nisi in praesentia episcopi vel ejus vicariorum, nec laicus ullam potestatem eam conferendi sine iudicio episcopi aut ejus archipresbyterorum. Si enim idem presbyter rationa justitiae praeventus fuerit, quod eum minus provide in ecclesiasticis promeruerit officiis, auferatur ab eo. Sin autem indemnis laboris sui utatur commodo. Cum enim defunctus fuerit, nullum dominum

in substantiae illius possessionibus sibi ecclesiae dominus vindicet, sed duae partes in elemosinam pro ipsius largiantur anima. Tertia autem pars ecclesiae, cui servit, profutura relinquatur. Si quis prius haec fecerit ecclesiasticis correptionibus subiaceat.

VI.

CANONES NONNULLI CONCILII PAPIENSIS.

Lib. I. c. 187.

De chorepiscopis ut modum suum recognoscant.

Emersisse reprehensibilem et valde inolitum usum comperimus, quod quidam chorepiscopi ultra modum suum progredientes et donum s. Spiritus per impositionem manuum tradant et alia quaeque quae solis pontificibus debentur contra fas peragant, praesertim cum nullus ex septuaginta discipulis, quorum speciem in ecclesia gerant, legatur donum sancti Spiritus per impositionem manuum tradidisse quod solis episcopis eorumque successoribus proprii sit tradere Spiritum sanctum. Liber actuum apostolorum docet et in concilio neocaesariensi ita de chorepiscopis habetur scriptum: chorepiscopi quoque ad exemplum quidem et formam septuaginta videntur esse, ut comministri autem propter studium, quod in pauperes exhibent, honorantur. Item in concilio antiocheno capite X.: qui in vicis et possessionibus chorepiscopi nominantur, quamvis manus impositionem episcoporum pereceperint et ut episcopi consecrati sint, tamen synodo placuit, ut modum proprium recognoscant et gubernent subjectas sibi ecclesias, sanctoque moderate curaque contenti sint.

Lib. II. c. 73.

De abbatibus canonicis, et regularibus et de abbatissis ut admonerentur ceteris bonum exemplum praebere.

De abbatibus canonicis, et regularibus, et de abbatissis, quae sanctimonialibus praeesse videntur, sive de laicis qui monasteria habent, illud tamen pietatem vestram deposcimus; ut nunc in praesenti placito a vestra serenitate expresse admonerentur ut de seipsis ceteris bonum exemplum praebant, et religiose sicut docet conversentur. Et quod uniuscunq; professioni inconveniens est et sacris canonibus prohibetur, omnino caveant et loca sibi a vobis concessa, deripere et destrui per negligentiam non dimittant, et congregationes sibi commissas sive spiritualiter sive temporaliter paterno affectu gubernare eisque necessaria stipendia administrare non negligant, ne forte per aliquam inopiam divina officia negligantur et ipsae congregationes inreligiosis vivere compellantur, et ut nostram admonitionem libenter audiant, benigni suscipiant et obedienter adimpleant: Quoniam si illi nostris admonitionibus paruerint, nos Deo auxiliante id per nostrum studium pro viribus efficere cupimus; ut ipsa religio semper in melius proficiat et in ceteros nobilissimum exinde crescat, nec non ex periculo quantum potest fieri caveatur animarum et ab auribus vestris amoveantur pro hac causa taedium quaerelarum.

CAP. LXII.

De eo ut intelligant pactum

De eo etiam instruendum fideles necessario providimus ut intelligant pactum quod cum Deo in baptismo fecerunt. Pactum, quod cum Deo in baptismo fit, a multis ex toto, a multis ex parte transgreditur. Ex toto quippe transgreditur, quando quis post acceptam baptismatis gratiam, aut ad infidelitatem, aut ad haeresim, aut ad scisma progreditur. Ex parte vero, quando quis aut ad superbiam, aut ad invidiam, aut ad cetera vitia spiritualia habetur, quae ex radice superbiae prodeunt.

De presbyteris et eorum ecclesiis unde multa negliguntur

De presbyteris et eorum ecclesiis unde multa negliguntur et scandala generantur, in nostra discussione quatuor pericula apparuerunt. Primo quod nonnulli ex ipsis sacerdotibus quidam securitate accepta, nec ea quae ad divinum cultum pertinent faciant, nec in restauratione et luminaribus ecclesiae studium habent, nec etiam senioribus suis debitam reverentiam exhibent, et insuper ecclesias suas expoliant et in praediola sua propria transferunt. Quae omnia ad negligentiam episcoporum pertinere deprehendimus. Ob id vero quadam occasione accepta seniores eorum permoti in audaciam prorupunt, ut eos etiam illicite et inhoneste aliqua irriverenter tractare praesumant. Unio summo tempore omnibus nobis providendum statuimus, ut ea quae domino impraeante cum consensu episcoporum ob honorem et amorem Dei ecclesiis concessa sunt, non in avaritiam presbyterorum et in rapacitatem episcoporum ministrorum cedant, sed in utilitatem ecclesiae et in usus clericorum et pauperum deveniant. Illud quoque non minus periculosum esse didicimus, quod in quorundam episcoporum parochiis quidam presbyteri contra dicta et interdicta sanctorum canonum feminas in domibus suis non solum habitare, sed etiam sibi ministrare faciunt, quas et laqueum sacerdotibus extitisse et multos ad occasionem et in scandalum et detractionem corruisse cognovimus. Quae transgressio et tempore genitoris vestri et in conventu episcoporum secundum auctoritatem canonicam prohibita et necesse ad perfectionem plene est perducta. Unde in commune censuimus, ut hii qui tantae transgressionis in correctores extiterant haecenus, abhinc huius rei correctores esse si neglexerint, juxta apostoli sententiam quasi consentientes malorum coercentur.

De eo quod est abrenuntiare diabolo.

Quid sit abrenuntiare diabolo, operibus et pompis ejus valde omnes fideles intelligere oportet. Quapropter oportet praedicatorum in admonendo et auditores in discendo et opere complendo abhinc ad suam cavere studium, majus adhibere studium. Abrenuntiare igitur diabolo est, penitus eum respuere, spernere, rejicere eique contradicere, seque unumquemque ab eo

alienare siva aliud quicquid hoc verbo vel hoc sensu exprimi potest. Opera ejus sunt quae utique operibus Salvatoris contraria existunt. Primum superbia, cujus auctor illa est et quae cum ex angelo dacionem facit, quae est initium omnis peccati, et entera vitia, quae ex radice prodeant superbiae. Pompa diaboli haec quae est et pompa mundi, id est ambitio, arrogantia, vana gloria, omnisque cujusvis rei superfluitas in humanis usibus, unde crescit elatio, quae multoties honestati solet ascribi et entera luxuriam quae de fonte superbiae noscantur procedera. Haec et his similia, quae unusquisque fidelis tempore baptismatis a se rejicit Christo quae se mancipavit pactumque cum Deo fecit ne penitus ad ea quibus abrenuntiavit rediret. Verum si jura humanae pactionis firmiter conservantur, fixius tamen atque securius jura tanti pacts, quae cum Deo facta sunt, immobiliter observanda.

Lib. V. c. 57.

Similiter et illi instruendi sunt qui parvulus de sacro fonte suscipere voluerint, ut intelligant et vim sacramenti, et quod pro aliis sponponderunt, vel pro quo fidejussores extiterant, illos tamen specialiter ab his officiis removendos esse judicamus, ne alius de sacro fonte baptisatus, nec ad suscipiendum sancti Spiritus donum aliorum patroni existant, qui communionem canonica privati et poenitentiae publicae sint subacti, donec per poenitentiae satisfactionem reconciliationem mereantur. Quos enim lex divina et auctoritas canonica ab ecclesiarum liminibus et a castris militaribus, ne ruinae sint populo, sequestrant, multo magis ab his sacris officiis, usque ad tempus poenitentiae, ut jam dictum est.

Lib. VI. c. 89.

Admonitio ut sanguis effusio in regno fieri non sinatur.

Iterum suppliciter admonendo vestrae suggerimus serenitati ut vestro solertissimo studio vestraque imperiali auctoritate temerariam christianorum sanguinis effusionem in regno vestro fieri non sinatis, semper illud attendentes quod dominus post diluvium dixit famulo suo Noe de manu hominis et de manu viri et fratris ejus requiram animam hominis; quicumque effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius, ad imaginem quippe Dei factus est homo. Et in lege: qui occiderit hominem, morte morietur. Et apostolus: Nam principes non sunt timoris boni operis, sed mali. Vis autem non timere potestatem bonum fac et habebis laudem ex illa, Dei enim minister est tibi in bono. Si autem malum feceris, time. Non enim sine causa gladium portat, Dei enim minister est, vindex in iram et qui malum agit. De illo enim specialiter divina auctoritas dicit: gladium Dei portat ad vindictam malorum, non quolibet abo. E contra vero nescimus qua pernixa inversione a nonnullis usurpatum est, ut hi qui nullo publico ministerio solcuntur, per sua odia et diversissimas voluntates pessimasque indebitum sibi usurpant in judicandis proximis et interficiendis hominibus vindictae ministerium. Et quod rax saltem in uno exercere deberet per terrorem multarum, ipsi impudenter in multis perpetrare non metuunt per odium et putant sibi licere ab inimicitiarum vindictis, quod noluist per rax facia per Dei vindictam.

De libero qui liberam habet uxorem si alicuius se subiecit servitio.

CAP. X.

Si quis liber homo uxorem habens liberam propter aliquod crimen aut debitum servitio alterius se subdit, eodemque coniux manere voluerit cum ipso, ipsorum procreatio, quae a tali conjugio fit, libertatis statum non amittat. Si vero ea defuncta fuerit et secunda uxor etiam libera tali se sciens junxerit conjugio, liberi illorum servituti subdantur.

ANIMADVERSIO AD NOT. 10. CAP. PRAECED. pag. 314.

Præter eos concilii wormatiensis canones, quos Burchardus operi suo inseruit, in nostra collectione scilicet Lib. X. c. 24. Lib. III. c. 181. Lib. VIII. cap. 118. Lib. VII. cap. 74. et Lib. I. cap. 128. alii canonis nonnulli occurrunt, qui quamvis sub aliis numeris referantur, cum impressis 5. 20. 26. 28. et 40. (apud Hartzbemium T. II. p. 321. sq. et Mansi T. XV. p. 866-886. concordant. Numerus canonum concilii nostri in vett. codd. Mss. multum inter se variat. In collectionibus conciliorum eorum passim LXXX recensetur, quorum nonnisi 45 priores Laurentius Surius synodo a. 868. habitac vindicandos, reliquos, qui sequuntur, aliis tum prioribus tum posterioribus synodis sub eodem episcopo Gunzone Wormatiæ habitis adscribendos esse putat. Surius ad hanc sententiam amplectendam eo maxime permotus fuit, quod nonnulli horum posteriorum canonum ejusdem fere argumenti sint ac priores isti XLV. Quod vero sæpius in conciliis horum temporum accidisse constat. Mea vero opinio in eo versatur, ut canones qui a nobis primam hic proferuntur, nec non canones qui in collectionibus leguntur, variis omnino sub Gunzone synodis habitis adscribendos esse, et eos non ex ipsis synodorum actis sed ex quodam Gunzoni capitulari decerptos putaverim. Etenim mos horum temporum episcopis fuit, ut canones variorum synodorum ab ipsis habiturum in unum quasi corpus, *capitulare* vulgo dictum, in ecclesiae ac

cleri asum commodiorem redigerent. Capitularia Jonæ et Theodulfi aulensisensium, Hetti trevirensis nec non Rodulfi bituricensis præsulum notissima sunt. Ad hæc sententiam amplectendam incitatus fui, quod in quodam vetustissimo cod. Mss. I. Leyseri, edotante celeberr. Hertzhemio S. I. (Concilia Germaniæ t. II. p. 320.) hujus concilii 165 canones recensentur. Ipse auctor collectionis nostræ Lib. VIII. cap. 74. exhibet canonem hujus concilii XCV. inscriptum, node certo certius patet canones synodi nostræ vel potius capitularis plures quam 45. vel 80. extitisse. Accedit porro alia ratio, quæ non parca ad meam sententiam roborandam facit. Auctor enim collectionis nostræ exhibet tib. V. cap. 20. canonem: *Ut si quilibet presbyterorum ex concilio Wormatiensi inscriptum, qui vero ex concilio Nannetensi anni 900. desumptus est et inter canones hujus concilii decimus sextus daprahenditur in Mansii collect. caplis. concilior t. XVIII. p. 171. Regino (lib. II. cap. 269.) et Pseudo-Ivo (P. III. cap. 269.) eundem canonem sub genuine concilii Nannetensis inscriptione proferunt. Auctor porro noster in fine canonis Wormatiensis quædam additis habet et sunt: *Hæc autem omnia investiganda sunt et a magistris et decanis presbyteris per singulas matricas ecclesias et per capellas parochiæ vestræ et nobis Kal. Julii renuncianda. Similiter etiam investigandum et renuntiandum nobis, qualiter observentur illa, quæ capitulum observanda presbyteris dedimus.* Verba ista canonis nostro Nannetensi addita satis superque demonstrant Gunzonem varias constitutiones synodales in capitulare quoddam redactas edidisse. Mirandum vero minima est canonem Nannetensem nannisi en. 900. editum inter canones Wormatienses a. 868 inveniri. Eteim idem canon, de quo loquimur, integer deprehenditur inter Hinemari remensis capitula presbyteris a. 852 data et est ibi cap. 17. (Opera Hinemari rem. T. I. p. 715. ed. Jæc. Sirmundi S. I. Latet. Parisior. 1615 fol. et apud Mansi emplis. collect. T. XV. pag. 476.) Unde animadvertas hoc Hinemari capitulum in concilia Wormatiense a. 868 se Nannetense a. 900. transmigrasse. Res est notissima capitula priorum conciliorum se antistitum a posteriorum conciliorum patribus modo integre modo paucis adjectis recepta eorumque statutis synodalibus inserta fuisse. In nostra collectione altera duo capitula. Lib. IV. cap. 86. et Lib. VIII. cap. 74. ex eodem Hinemari capitulari, expat scilicet 6. *De thuribulo et incenso et cap. 13. Ut presbyteri a publice peccantibus, vel a poenitentibus, quo eis faveant, munera non accipiant, sub Wormatiensis concilii inscriptione deprehenduntur, quæ ideo hic dedimus. Ita attem Lib. X. cap. 103. collectionis nostræ inscribitur: ex concilio Wormatiensi s. Augustini, et est revera locus s. Augustini, qui vero inter canones concilii Wormatiensis receptus fuit, et a nobis relictus. Ceterum patres concilii nostri Wormatienses multas easque saluberrimas constitutiones ecclesiasticas edidisse oportet quorum nullum vestigium extat, vetustus enim Fulcensis annalista de hoc concilio ad annum 868 hæc refert: ubi episcopi nonnulla capitula de utilitate ecclesiasticæ conscribentes, graecorum ineptis congrua ediderunt responsa. Cf. I. Celles S. I. Annales ecclesiastiæ germanorum Lib. VI. §. 158 et 159. pag. 491. T. III. fol. Vienne Austriæ 1757 in fol.**

ANIMADVERSIO AD NOT. 12. CAP. PRAECED. pag. 314.

Collectionem hanc nostram iterato examini subjicientes alios concilii Althemensis canones detegimus, quos inter documenta hic retulimus. Notandum porro collectorem nostrum Lib. I.

cap. 174. et Lib. X. cap. 40. duos canones sub inscriptione concilii Althemensis proferre, quorum alterum Lib. I. cap. 174. Burchardus Lib. X. c. 65. et Ps-IV. P. XII. c. 87. et P. XIII. c. 65. ex concilio *Tungrensi*, Gratianus vero C. XXIV. q. 3. c. 22. ex *capitulis Gregorii*, alterum vero Lib. X. cap. 40. iidem scilicet Burch. L. XII. cap. 21. Ps-IV. P. XII. c. 78. Anselmus I. XI. c. 61. et Gratianus denique C. XXII. q. 5. c. 19. ex *dictis s. Augustini* citant, quod quantum a vero distet apertum est. Nullum enim concilium Tungrense hucusque cognitum est, atque capitulum alterum ideo s. Augustino tributum fuisse videtur, quod in concilio Althemensis canone, ea quas in documentis dedimus quacque a Burchardo aliisque relictæ sunt, sub s. Augustini nomine addita sint.

Quod porro canonem concilii Althemensis decimum sextum spectat, quem hic inter documenta inseruimus, idem celeberrimo Mabillonio jam cognitus fuit. Mansi eum alteri concilio Althemensi eodem anno habito vindicat eumque ex Pseudo-Anastasio vita Leonis P. III. protulit. Ampliss. Collect. concil. Tom. XVIII. pag. 352.

CAPUT IV.

De duabus ignotis canonum collectionibus quae ex Burchardi decreto fluxerunt.

Quae in praecedentibus diximus satis ostendunt nos esse omnino excusandos, si hanc occasionem nacti pauca quaedam de duabus canonum collectionibus proferimus, quarum utraque peculiari quadam ratione ex Burchardi decreto excerpta est.

§. I.

Collectio codicis num. 552. monasterii cassinensis.

Codex noster celebre illud poenitentiale opus tribus libris comprehensum exhibet, quod a primo ejus editore Dacherio, *collectio dacheriana* vulgo appellatur ¹⁾, atque a fratribus Balleriniis ²⁾ accurate descriptum est. Huic operi in codice nostro parva quaedam canonum collectio, ab eadem manu ac illa dacheriana exarata, tanquam liber quartus adjecta est. Praefatiuncula rubricarum indiculum praecedit, quem dein capitulorum textus cum totius operis epilogo excipit ³⁾.

¹⁾ Extat haec collectio typis edita in Spicilegio veterum aliquot scriptorum Tom. XI. p. 1-200. Parisiis 1672 in 4. et editionis novae Jos. de la Barre. T. I. p. 510-564. Parisiis 1725 fol.

²⁾ Loc. cit. P. IV. cap. VIII. §. 1. 2.

³⁾ Magnopere poposcisti ac praecepisti carissime rector, ut ad corrigendos vel instituendos tuorum mores subditorum, quaedam ex divinis constitutionibus breviter et succinetim excerptem capitula, ut mens in cunctis Deo familiariter dedicata, non per multiplices et densissimas librorum fatigaratur silvas, sed potius compendio breviantur divinis uno in sancto divinarum scripturarum prato circumvallato auctoritatibus facilius, Deo donante, odoriferos quos cupit, et si non omnes saltem vel paucos possit decerpere flores. Et quia sanctae caritati tuae summum dilectionis et benivolentiae obsequium dabo, ut potui domino miserante juxta exigentiarum sensus mei quod jussisti, at quod per te mihi imperavit qui in sancto tuo jugiter residet pectora Deus. Quartus igitur pauperrimae exceptionis nostrae ex sanctorum opusculis sicut et tres anteriores excerptus incipit libellus, quos omnes auctora Deo tuo sancto nomini dicatos esse cupio. Iste etenim libellus hujus opusculi quartus constat esse studio brevitatis, ut jam dictum est, excerptus

Principio quidem in ea sententia fui, ut hanc collectionem ad dacherianam pertinere ejusque complementum esse crederem. Cum vero rem diligentius perspexerim omnino compertum habui dacherianam collectionem non solum in omnibus, qui hactenus innotuerunt codicibus manuscriptis, uti etiam in ejusdem monasterii codice manuscripto num. 554. tribus tantummodo absolvi libris, sed in praefatione ipsa quae praeposita est hujusmodi librorum numerum aperte significari.

Igitur collectionem nostram cum aliis caonum collectionibus conferre illorumque nexum investigare coepi, et hinc non sine magna admiratione detegi, illam nihil aliud esse quam epitomen quandam nullo consilio nulloque ordine ex Burchardi decreto excerptam.

Ex uno enim Burchardi opere auctor omnia hausit, et quidem ex omnibus ejusdem libris aliqua capitula non raro in eadem serie excerptis ⁴⁾. Quo detecto minime dubitare potui, nostram collectionem nullo modo tanquam dacherianae continuationem aut quartam illius partem considerari posse. Hic enim poenitentialis liber jam ante Pseudo-Isidorum ac certo certius ante saeculi noni initium confectus pro maxima sui parte in Halitgaris librum poenitentialem transiit, qui jam inde ab anno 831. mortuus est. Hinc opus nostrum, a collectione illa plane diversum, a librario codici adjectum, et forsan ab ipso etiam confectum esse videtur. Tum ex praefatione tum ex epilogo erui posse videtur, auctorem illud jussu cujusdam supe-

de diversis peccatis et criminibus, eorumque judiciis et satisfactionibus ex sacrorum canonum orthodoxorumque patrum libris vel institutis.

.....

Explicit.

Ecce haec sunt pauca ex multis sanctarum scripturarum edictis Deo favente succinctim breviterque excerpta. Dum enim sanctae jussioni vestrae parere volui, praesumsi ultra vires meas facere quod optime non novi, pareat hoc cum ceteris commissis mihi meritis precibusque vestris omnipotens Deus, sed quia ut potui Deo donante feci quod jussistis. Obsecro beatitudinem vestram ut mercedem orationum vestrarum mihi reddere procuratis.

4) Quaedam exempla sufficiant. Cap. 125. 128—130. 131. 134. 136—139. desumpta sunt ex Burchardi Lib. XI. cap. 63. 55. 54. lib. XVI. c. 17.; Lib. VI. c. 27. 21.; Lib. X. c. 7. 23. 5. 6.

rioris seu Abbatis adornasse, quare illum monachum, et Cassinensis monasterii alumnum fuisse facile nobis persuaderemus.

Codex saeculo undecimo ad finem vergente exaratus est.

§. 2.

*De canonum collectione, quae in codice num. 3878.
regiae bibliothecae parisiensis habetur.*

Haec collectio non minus quam ea, de qua hactenus locuti sumus, saeculo undecimo confecta, et ex Burchardi decreto excerpta est. Quoad fontes, poenitentialis cujusdam libri rationem sectatur, atque in duos libros dividitur, quorum primus 17. secundus 139. capitula continet.

Liber primus integer, nec non secundus ad capitulum 49. usque sine ulla mutatione ex Halitgaris episcopi cameracensis poenitentiali⁵⁾ desumpti sunt. Primus enim liber integrum tertium Halitgaris operis librum, qui 16. tantummodo capitula complectitur, exhibet, in quo id solum auctor mutavit, quod capitula 3. et 4. in unum contraxerit.

Secundus liber, quem auctor *de judicio poenitentium laicorum* inscripsit, cum praefatione incipit, quam Halitgar quarto libro praeposuerat. Cap. 1—30 ejusdem libri quarti capita 3—34, et capitula 33—49, Halitgaris librum quintum exhibent. Cap. 33, inscriptum est: *incipiunt regulae de ministris ecclesiae si deviaverint*, quam inscriptionem Halitgar quinto suae collectionis libro praemisit. Dein auctor ab hac collectione recedit et cap. 50. ex hac annotatione exorditur: *Addimus etiam huic operi poenitentialem venerabilis Bedae presbyteri. Et ideo adnectendum praescriptis canonum sententiis decrevimus, ut si forte haec prolatae sententiae alicui superfluae sunt in se, aut poenitus quae desiderat ibi de singulorum criminibus nequiverit invenire, in hac saltem brevitate novissima omnium scelera forsitan invenerit explicata.*

⁵⁾ Halitgaris liber poenitentialis extat typis excusus apud Henric. Canisium. Lectiones antiquae. T. II. part. II. pag. 82—144. ed. Jac. Basnagii Amstelod. 1725. in fol. Cf. Ballerini l. c. P. IV. c. VIII. §. 3. p. 620.

Capitula sequentia a capite 50 usque ad cap. 139 tum ex Bedae tum ex romano poenitentiali libro, tum ex Burchardi opere, praesertim ex decimonono ejusdem libro excerpta sunt, qui *corrector* inscribitur et libri poenitentialis speciem refert. Sed in hac etiam adornanda suae collectionis parte auctor nonnunquam priores duo Halitgaris libros adiit, atque epistolas Rhabani Mauri ad Heribaldum, Reginibaldum et Humbertum, quae poenitentialem disciplinam respiciunt et magni momenti sunt integras recepit. In fine dein capitula quaedam cujusdam sinodi wormatiensis posuit.

Nihil invenire potuimus, quod nos de auctore certos reddere possit. Vero tamen simillimum est eum germanum fuisse, ac versus saeculi undecimi finem, circa quod tempus codex quoque membranaeus splendidissimus exaratus videtur, collectionem suam adornasse.

C A P. V.

De quibusdam canonum collectionibus tum notis tum ignotis Gratiano anterioribus, quae omnes ex S. Anselmi Lucensis collectione originem sumpserunt.

Tantam Anselmi Lucensis collectio tum ob argumentorum gravitatem, tum ob auctoris merita nacta est celebritatem atque auctoritatem, ut ab aliis, qui ante Gratianum canones collegerint, ad eorum collectiones adornandas diligentissime adhibita fuerit. Plurimi quidem sunt qui brevi illo temporis spatio, quod Anselmum inter et Gratianum intercedit, eam adierunt; nos eas tantummodo collectiones scrutabimus, quae majoris momenti nobis esse videntur, atque in illis proferendis, quae jam a fratribus Balleriniis accurate illustratae sunt, lectores ad eos remittimus. Idcirco autem praecipue ita nobis agendum esse credidimus, cum id unum hic faciendum supererat, ut nempe ad criticas regulas de hisce collectionibus judicium feramus, quod a fratribus Balleriniis fere semper neglectum fuisse miramur, cum eos in describenda earundem collectionum argumentorum copia potissimum insudasse patcat.

§. I.

*De Canonum collectione quam exhibet Codex num. 552.
Bibliothecae archicoenobii cassinensis.*

Dividitur haec collectio in rubricas LXXIII, quae singulae plura vel pauciora capitula complectuntur. Proprium illi est, quod capitula continuata per totum opus numerorum serie recenseantur, cum tamen in aliis collectionibus cum qualibet rubrica nova numerorum series incipiat. Capitula in rubricis LXXIII contenta ad 315. ascendunt.

Rubricae singulae proprias habent inscriptiones, quae universim ex S. Anselmi opere desumptae sunt. Similiter capitula omnia ex eodem opere et quidem ex omnibus tredecim ipsius libris selecta et deprompta conspiciuntur. Caeterum auctor librorum seriem minime

secutus est, sed in una eademque operis sui rubrica capita ex diversis Anselmi libris desumpta recepit. Sic e. g. viginti primae rubricae capita hoc modo ex Anselmo mutuata sunt: I. 1; II. 6; I. 13; II. 10; III. 169; II. 8; I. 20; II. 15; 16, - Cap. 11-20. Anselm. I. 25. 10; II. 27; I. 22; II. 19. 25; I. 22; 11. 13; V. 2. Non raro tamen in singulis suis rubricis plura capita ex Anselmo quin mutata series fuerit recepta sunt. Ex. gr. cap. 33-38, 49-52, 168-190 rubricarum III. XI et XXV respondent capitibus collectionis Anselmi: IV. 48-52; et VI. 110. 101. 102. et 103, quae omnia sine ulla mutatione in nostram collectionem immigrarunt.

Haec pro nostra collectione sufficiant, quae nullius momenti est, et ad nihil aliud inservire poterit, quam ut ejus ope capitulorum inscriptiones in Anselmi opere corrigantur, uti jam de alia huic nostrae simili collectione adnotavimus, quae in bibliotheca vindobonensi servatur ¹⁾.

Collectionis auctorem penitus ignoramus. Forsitan a quodam docto monasterii cassinensis alumno confecta est. Cum vero collectio nulla documenta exhibeat illis, quae ab Anselmo afferuntur, posteriora, vero simillimum est eam paulo post ejusdem Anselmi mortem compilatam fuisse. Codex membranaceus saeculo duodecimo exaratus est.

Collectionis demum rubricas hic apponemus, quod et dein faciemus, cum de aliis collectionibus sermonem habebimus. Ex hisce enim rubricis facillimum erit judicare, quomodo singulae hae collectiones cum suis fontibus prorsus cohaereant.

Sunt vero nostrae collectionis rubricae hujusmodi:

I. Diversorum patrum sententiae de primatu romanae ecclesiae. cap. 1-18.

II. Idem de eadem re, et quod Petrus et Paulus pami sunt una die. cap. 21-25.

III. De privilegiorum auctoritate. cap. 25-38.

IV. De monachorum monasteriorumque libertate. cap. 38-43.

V. De ordinis accusationis et accusatorum personis. cap. 44-61.

VI. Ut infra provinciam accusatio terminetur, et quid sit provincia. cap. 62-65.

VII. Quod ordine inferiores non possint accusare superiores. cap. 66-69.

VII. Quod ecclesiarum pastores prius sint admo-
nendi quam accusandi. cap. 70-75.

IX. Quod non possint oves accusare pastorem. cap. 74-87.

X. De judicio et examinatione episcoporum. cap. 82-90.

XI. De episcopis sine romana auctoritate depositis. cap. 91-96.

XII. De numero et qualitate judicum. cap. 97-

1) Vide Dissertationem de Ivenis Decreto III.

102.
 XIII. Ut nemo absens judicetur et da iniustus
 iudiciis. cap. 102-107.
 XIV. De episcoporum iudicio et de sinodica vo-
 catione. cap. 108-110.
 XV. De praelatis imperitis, indignis, symonia-
 cis, neophitis. cap. 111-157.
 XVI. Quibus sacri ordines sint tribuendi qui-
 busve denegandi. cap. 158-156.
 XVII. Ne ignotis sacri tribuantur ordines. cap.
 157-159.
 XVIII. De consecratione episcoporum et ar-
 chiepiscoporum. cap. 160-162.
 XIX. De ordinatione presbyterorum, diacono-
 rum, et caeterorum. cap. 163-166.
 XX. Ut episcopi semper secum testes habeant.
 cap. 167-169.
 XXI. De munditia sacerdotum, et continentia
 clericorum. cap. 170-173.
 XXII. De romano pontificatu. cap. 174-177.
 XXIII. De observatione degetorum pontificum
 romanorum. esp. 178-187.
 XXIV. Ne universalis quisquam vocetur. cap.
 184-185.
 XXV. De episcoporum auctoritate. cap. 186-
 190.
 XXVI. Ut unusquisque suis contentus sit ter-
 minis. esp. 191-196.
 XXVII. De vana corepiscoporum superstitione.
 cap. 197-198.
 XXVIII. De reparatione sacerdotum post lap-
 sum. cap. 199-202.
 XXIX. Quod non debeat missa celebrari nisi
 in sacris ab episcopis locis. cap. 203-204.
 XXX. De sacramentorum oblationibus. cap.
 205-209.
 XXXI. De ecclesiarum consecrationibus. esp.
 209.
 XXXII. De ecclesiarum sacerdotumque solem-
 nitatibus. cap. 210.
 XXXIII. De benedictione salis et aquae. cap.
 211.
 XXXIV. Ut evangelia stando audiantur. cap.
 212.
 XXXV. De chrismatis consecratione. cap. 213.
 XXXVI. De sacramento manus impositionis et
 baptismatis. cap. 214-220.
 XXXVII. Ne baptismus iteretur. cap. 221.
 XXXVIII. De his qui ab haeticis ordina-
 tur. cap. 222.
 XXXIX. De clericis in haeresin lapsis et post
 conversis. cap. 223.
 XL. De sedibus episcoporum et de potestate
 eorum. cap. 224-225.
 XLI. De auctoritate sacerdotali et de potesta-
 te regali. cap. 226-228.
 XLII. Ne praesumat quis clericum servum re-
 tinere alienum. cap. 229-232.
 XLIII. De auctoritate romanae ecclesiae. esp.
 233.
 XLIV. Ne secretum romani pontificis veletur.
 234.
 XLV. De auctoritate arelatensis episcopi. cap.
 235.
 XLVI. De pastoribus luporum lauda gloriant-
 bus. esp. 236.
 XLVII. Ne clerici vel sacerdotes sint cupidi
 vel generatores. cap. 237-238.
 XLVIII. De jejuniis clericorum ante pascha.
 cap. 239.
 XLIX. Quod sacerdotes non debeant sacramen-
 tum facere. esp. 240.
 L. De auctoritate praedicationis. cap. 241-242.
 LI. De vestimentis ecclesiae vel altaris. cap.
 243-245.
 LII. De cubiculariis pontificum. cap. 246.
 LIII. Ut destruat quod illicite commissum
 est. cap. 247.
 LIV. De consecratione virginum. cap. 248.
 LV. De correptione praelatorum in subditis.
 esp. 249-250.
 LVI. Qualis debeat esse modus poenitentiae.
 LVII. De illatione criminis. cap. 255-256.
 LVIII. Ut homo litteratus a causis vaet sae-
 cularibus. cap. 257.
 LIX. Ut singula ecclesiarum officia singulis
 committantur personis. cap. 258-259.
 LX. Ne laici facultates committantur ecclesia-
 sticae. cap. 260-262.
 LXI. De damnatione invasorum ecclesiastico-
 rum praediorum. esp. 263-270.
 LXII. De legitimis coniugiis. cap. 271.
 LXIII. De coniugiis aliqua necessitate divis-
 is. cap. 272.
 LXIV. Quod religionis causa non sint solven-
 da coniugia. cap. 273-275.
 LXV. Incipiunt quaedam capita a Beato Gre-
 gorio in generali synodo disposita. cap. 276-
 289.
 LXVI. Haec capita sparsim collecta sunt at An-
 gilarum mediomatricae urbis episcopo Ro-
 mae a beato Papa Adriano tradita, quando
 pro sui negotii causa inibi agelatur. cap.
 290-307.
 LXVII. De inventione Sanctae Crucis. cap. 308.
 LXVIII. Quod cum excommunicatis non sit
 communicandum. cap. 309.
 LXIX. Ne iudaeis ullum inferatur praedici-
 um.

- esp. 310. gentiliū. esp. 313.
 LXX. Ne iudei christiana possideant manci- LXXIII. Ut pro propria injuria nullus excom-
 pia. esp. 312. municare praesumat. esp. 314.
 LXXI. De clericis monachorum appetentibus LXXIV. De pastoribus injuste subditiis extem-
 praepositum. esp. 312. municantibus. esp. 315.
 LXXII. Ne quisquam sacerdotum libros legat

§. 2.

*De celebri canonum collectione quae vulgo Polycarpus audit
 ex codice Vaticano num. 1354.*

Fratres Ballerinii hanc collectionem satis accurate illustrarunt ²⁾, quare lectores ad illos remittimus atque ea tantummodo hic adnotabimus, quae hujus operis nexum cum aliis collectionibus demonstrare possunt.

Collectio tota in octo libros distribuitur, quorum singuli plures rubricas seu titulos propriis distinctos inscriptionibus habent. Continet liber primus rubricas 27, secundus 38, tertius 30, quartus 40, quintus 8, sextus 23, septimus 16, et octavus 10. Tituli dein modo plura modo pauciora capitula amplectuntur; sunt qui 100, quandoque plura enumerant. Capitula vero neque numeris neque consuetis summulis distinguuntur, et pro maxima parte inscriptionibus carent.

Ubi vero hae inscriptiones habentur, generatim tantummodo capituli fontem, seu auctorem indicant, e. gr. Clemens P., Innocentius P., Leo P., Origenes, Ambrosius, Augustinus, Hieronymus, C. Carthaginense, C. Aurelianense, C. Toletanum etc. etc. ita ut, nunquam appareat ex qua Pontificum decretali littera, ex quo SS. Patrum vel scriptorum ecclesiasticorum libro, ex quo demum concilio vel canone capitulum aliquod depromptum fuerit.

Capitula vero ipsa praecipue ex Anselmi Lucensis compilatione desumpta ac collectioni eodem modo ac illi alteri, de qua nuper locuti sumus, inserta sunt. ³⁾ Praeter Anselmi collectionem, etiam

²⁾ Loc. cit. P. IV. esp. 17. p. 666-669.

³⁾ Ut patet, quomodo collector noster Anselmi Lucensis collectione usus sit centum priorum collectionis nostrae capitula, simul cum anselmianis hic apponimus: Poly. Lib. I. Rubr. I.

memorata illam Anselmo dedicatam 4) auctor adhibuit, qui uti constat, Gregorius nominabatur. Plura quoque in ejus opere exstant capita, quorum fontem detegere minime potuimus.

Ad collectionis utilitatem quod spectat, eam nonnisi ad emendandum Gratiani decretum in iis, quae in Anselmo opere desiderantur et a nostro auctore adjecta sunt, inservire posse arbitramur. Quare in indice, quem de fontibus gratiani decreti adornavimus, ea loca quae Gratianus a Gregorio mutuatus est, quanta fieri potuit diligentia adnotavimus. 5)

Parum vero usui esse poterit haec nostra collectio, cum singulorum capitulorum fontes varie ita ac generatim indiget, ut tum pro Anselmi recensione, tum pro eorum, quae Gratianus ab Anselmo accepit, emendatione nihil certi ex ea haberi possit. Praeterea ipsorum capitulorum textus mancus est ac mendis ubique refertus.

Rubricae hae sunt:

Tabula libri primi.

1. De primatu Petri.
2. De primatu romanae ecclesiae.
3. De puritate fidei romanae ecclesiae.
4. De electione et ordinatione romani pontificis.
5. Quod ad Papam pertinet regimen omnium ecclesiarum, nullum episcopum ordinandum vel dampnandum nisi per pontificem romanum.
6. Quod irritum sit quicquid in apostolica sedet absque apostolico decernitur.
7. De appellanda sede apostolica.
8. De potestate papae sine synodo deponere episcopos, restituere, incardinare, transmutare.
9. De episcoporum mutatione auctoritate papae.

10. De ordinatis in ecclesia romana et a romano pontifice.
11. Ubi apostolica sedes consecrationes, ordinationes et dispositiones ordinare antiquitus consuevit.
12. De novis ecclesiis non consecrandis sine auctoritate papae.
13. Quod Papa non per se sed per legatos provincialibus conciliis solet interesse et auctoritas ejus est in illo cui vices suas committit.
14. Nullum concilium esse firmum sine auctoritate papae.
15. Ut dubiae et majores causae ad apostolicam sedem referantur.
16. De papa et apostolica sede non judicandis neque contristandis.
17. Quod non sit sentiendum contra romanam

capp. 1, 4-17. Anselm. I. 7. 52. 56. 67. II. 2. I. 23. II. 39. I. 18. II. 50. I. 69. 58. 59. 63. 37. 61. Polye. I. c. capp. 12-32. Anselm. VI. 1. 14. 15. 28. 44. IV. 12. I. 27. 29. 34. II. 46. I. 40. 69. Polye. I. c. capp. 34-55. Anselm. II. 9. 34. 35. 47. 48. 52. 58. 80. 81. 10. 49. 50. 55. 57. 58. Polye. I. cit. capp. 38-62. Anselm. XII. 10. II. 16. XII. 9. II. 23. I. 64. Polye. I. c. capp. 69-87. Anselm. VI. 101-164. V. 24. 25. II. 73. V. 7. 29. II. 53. I. 26. II. 41. 43. 44. II. 50. 62. II. 36. I. 53. Polye. I. c. capp. 88-100. Anselm. II. 4. 52. 15. I. 16. 23. 67. II. 14. 27. 28. 29. 56. I. 5 et 6.

4) In ejusmodi libri eadem rubrica, capitula, quae sequuntur, ex collectione Anselmo detecta mutata sunt: Polye. I. c. capp. 26. 21. 63-66. Anselm. dedic. f. 49 et 50. III. 219. 220. II. 274. 275.

5) Vide Dissertationem III.

- ecclesiam et de obedientia ei debita.
18. De regali subiectione ad romanum pontificem et ad omnes pontifices.
 19. Quod Constantinus imperialem sedem apostolicam ecclesiae dimisit.
 20. Quod nemo papam audeat iudicare etiam si reprehensibilis sit.
 21. Quod papae alisque praesulibus sit potestas excommunicandi imperatores.
 22. Quod papa possit ab alio excommunicatos absolvere.
 23. Quod feretrum romani pontificis non veletur.
 24. De praeepto, admonitione et concilio.
 25. De auctoritate et ratione.
 26. De praediis romane ecclesiae non alienandis.
 27. De pontificali et regali auctoritate.

Tabula libri secundi.

1. De praeslatorum electione.
2. Quod episcopus valde debitor est ejus qui sibi eum devota mente praefecit.
3. Quod nec praemio nec praemii promissione vel impunitatis nec personarum patrocinio facienda sit electio.
4. Ut ecclesiae saeculari potentia seu praesidio vel laicali investiture non pervadatur.
5. Ut nemo per se sibi sumat honorem.
6. Quod duo vel tres consensu caeterorum possunt episcopum eligere.
7. De electionis contradictione.
8. De ordinatione episcoporum vel archiepiscoporum vel metropolitanorum.
9. Quomodo episcopus ordinandus est.
10. Ne ordinatio episcoporum diu differatur.
11. Ut nullus episcopus alio superstite ordinetur.
12. De episcopo negligentem adire ecclesiam ad quam ordinatus est.
13. De episcopo qui non recipitur ab ecclesia cui ordinatus est.
14. Ut episcopus hostilitate expulsum ad eam venientem transeat ecclesiam.
15. De episcopo synodo qui edesse neglexerit.
16. De episcopo qui per asperitatem synodo edesse non poterit.
17. Ne episcopus suo honore per asperitatem privetur.
18. Quod episcopo non licet alterum per se constituere.
19. Quod in loco lapsi vel aegroti episcopi aliter possint episcopus ordinari.
20. De usu et auctoritate pallii.

21. Qui primates vocentur et ubi ponendi sunt.
22. Ubi primatus et metropolitanus ponendi sunt et qui sunt.
23. In quibus locis episcopi et archiepiscopi non ordinandi sunt.
24. De mensura metropolitanorum.
25. Ne quis universalis vocetur.
26. De ordine ordinandorum.
27. De ordinandorum etate.
28. De tempore ordinationis.
29. De vocatione ordinandorum.
30. Ubi ordinandi sunt.
31. Quibus ordines tribuendi sunt quibusve negandi.
32. Ut nullus invitatus ordinetur.
33. Ut ordinatus quisque in illis locis maneat in quibus ordinatus est.
34. De restituendis depositis.
35. De reordinatione.
36. De ordinibus et ordinatis adversus canonum formas.
37. De numero et dignitate diaconorum et reverentis ad sacerdotes.
38. Idem in initio fuit presbyter et episcopus et de presbyterorum dignitate.

Tabula libri tertii.

1. Quid sit ecclesia quidve basilica.
2. De institutione ecclesiarum.
3. De fundatoribus ecclesiarum.
4. De consecratione ecclesiarum.
5. De ecclesiis reconsecrandis.
6. De restoratione ecclesiarum.
7. De imaginibus et picturis ecclesiarum.
8. An loca vel honores sanctorum retinendis aliquid addant.
9. De corpore domini sacrarumque custodia.
10. De baptismo et impositione manus.
11. De decimis et oblationibus et aliis.
12. De jure ecclesiarum et monasteriorum.
13. De servis ecclesiae manumittendis et de expositis.
14. De praecatoriis et commutationibus ecclesiarum.
15. De privilegiis ecclesiarum et monasteriorum.
16. De observatione ecclesiasticorum.
17. De celebratione S. Paschae.
18. De constitutione et ordinatione officii celebrandi in ecclesia.
19. De concilii celebratione.
20. De providentia et auctoritate etque observantia divinarum scripturarum.
21. Quae scripturae quibus praepositor

22. De praedicatione.
23. De consuetudine.
24. De ritibus ecclesiasticis.
25. De observatione XLae etque jejunii.
26. De jejuniis atque abstinentiae discretionem.
27. Quae medicinae contrariae sint divinis praeceptis.
28. Quod bonum sit et praeiudicium contrariis mentem et corpus aqua diluere.
29. Ut sedes episcopalis et sanctorum loca si necesse fuerit transferatur.
30. De fide.

Tabula libri quarti.

1. Qualiter lex dei sit intelligenda.
2. Quod nihil addendum sit divino mandato.
3. Quod episcopi docere et comprimere illicita debeant at oppressis succurrere.
4. Quod eos qui praesunt canonica auctoritas non accusat.
5. De habitatione et domestica episcopi conversatione.
6. Ut episcopus pravorum hominum familiaritatem non habeat.
7. Ut libros gentilium non legat episcopus.
8. Ut episcopus pro rebus transitoriis non litiget.
9. De episcopo percussore et quod in qualibet causa privato zelo moneri non debeat.
10. Ut episcopi posteriores se prioribus suis non praefrant.
11. Quod episcopi aequales sint nisi quatenus culpa subiciat.
12. Ut episcopus semper et ubique testes secum habeat.
13. Quod episcopi vice Apostolorum praesint et a subditis timeantur et inter se concordent sint.
14. De visitandis parochiis.
15. De non relinquendo regimine vel cathedra episcopali.
16. De protectione episcoporum.
17. De episcopis in alienam civitatem immigrantibus vel possessiones habentibus.
18. Ut excessus episcopi nuntiatur romano pontifici.
19. Ut si episcopus res proprias habeat cui vult derelinquat, non autem res ecclesiae.
20. Ut episcopus corrigat quod ab antecessore suo illicite commissum est.
21. Ut non liceat episcopo vel alio clerico vel a sanctis locis ultra statuta patrum quicquam exigere.

22. De yconomia.
23. Ut ecclesiastica officia singula singulis personis committantur.
24. Ne officia ecclesiastica laicis committantur.
25. Ut episcopi qui apostolica sedis ordinationi subjacent annue idibus maji liminibus apostolorum praesententur.
26. De corepiscopis.
27. De pactis quae inter se vel cum aliis episcopis contrahunt.
28. De querela et reprehensione subditorum adversus praepositos.
29. Quod praelati subditi vel in necessitate costringere non debeant.
30. Quod minor majorem non audeat benedicere.
31. De vita et moribus et munditiis sacerdotum clericorumque subditorum.
32. Quibus in locis magistri liberalium artium constituantur.
33. De electione abbatum.
34. De monachis et sanctimonialibus.
35. De valandis virginibus et viduis.
36. Ut disconissa ante XL annos non ordinetur.
37. De sustentatione viduarum.
38. De raptu religiosarum mulierum.
39. De lapsu clericorum.
40. De inobedientibus et canonum violatoribus.

Tabula libri quinti.

1. De accusationibus et circumstantiis ejus.
2. De vocatione accusatorum ad iudicium vel ad synodum.
3. De induciis criminatorum qui ad synodum vel ad satisfactionem vocantur.
4. De iudiciis et de his qui studiosi essentiant.
5. De monomachia.
6. Quod sententia potest corrigi vel in melius mutari.
7. Quod pro uno adversus plures non sit facile ferenda sententia.
8. Quando adversarii respondendum sit, et quando minime.

Tabula libri sexti.

1. De imperatoribus et principibus et reliquis laicis eorumque ministerio.
2. De obediendo reipublicae utilitatibus.
3. De honorandis clericis vel laicis qui sunt in temptatione fideles, et senibus et pauperibus.

- ribus ecclesiae.
4. De coniugiis vel matrimonio et consanguinitate; et de separatione et de consummatione graduum propinquitatis.
 5. De tempore nuptiarum.
 6. De observatione compatriis et cummatris.
 7. De muliere quae ante mundum sanguinem ecclesiam intrat et quae nupserit hoc tempore.
 8. De adulterio et incestu vel fornicatione raptisque feminarum.
 9. De iudicii impositione.
 10. De homicidio.
 11. De iuramento et perjurio.
 12. De incantatoribus et suguribus, de divinis et sortilegiis.
 13. Quod non imputetur si quid mali occiderit per ea quae propter bonum faciamus.
 14. De laedentibus patrem et matrem.
 15. De clericis et ecclesiasticis laedentibus.
 16. De furibus et praedatoribus atque dissidentibus et reconciliari remittentibus et fugitivis servis.
 17. De crapula et ebrietatibus.
 18. De animalibus sanguinem hominis sumentibus.
 19. De caballis agresti.
 20. De penitentia et penitentibus.
 21. De iusta misericordia.
 22. De bono obedientiae.
 23. Ne christiani temere offerant se periculis.
 5. De haereticis et schismaticis.
 6. Sacramentum a schismate redeuntium.
 7. Quod par sit culpa communicare haeretico vel ejus communicatori.
 8. Quod per singulos deviantes non aint.
 9. De servandis conciliis.
 10. De tolerandis malis vel fugiendis.
 11. De vindicta.
 12. De sacerdotali intercessione pro vindicta mitiganda.
 13. De persequendo expugnandoque et praedando.
 14. De judaeis.
 15. De temperamento atque curatione adhibenda temporali necessitati.
 16. Quod necessitas imperavit, cesset necessitate cessante.

Tabula libri octavi.

1. De infirmitatibus ad exitum venientibus.
2. Quod dies hominum nec minui nec augeri.
3. Quod angeli custodes hominibus praeposantur.
4. De morte et purgatorii poenis.
5. De sepultura.
6. De nobiletibus pro defunctis.
7. Quod non est rogandum pro peccato quod est ad mortem.
8. De humanis animabus.
9. De immortalitate animae.
10. De tormentis et pena malorum.
11. Quod boni bonos in regno, mali malos in supplicio agnoscunt.
12. Quod sanctorum animae pro inimicis in tormentis positae non orent.
13. De receptione animarum iustorum in caelum ante restitutionem corporum.
1. De excommunicatione.
2. De potestate ligandi et solvendi.
3. De unitate ecclesiae.
4. De schismate.

Tabula libri septimi.

§. 3.

De collectione quam Codex Vaticanus num. 1346. exhibet.

Haec collectio a Balleriniis itidem sed paucis tantum illustrata ⁶⁾, non minus quam anteriores ex Anselmi collectione orta est.

6) Loc. cit. P. IV. cap. 18. §. 11. p. 671.

Septem libris constat, quorum singuli plures titulos seu rubricas, quas auctor capitula appellat, complectuntur. Quaevis dein rubrica sua habet capita, quae tamen nullibi numerantur. Habet vero liber primus rubricas 82, secundus 40, tertius 76, quartus 66, quintus 64, sextus 72, et septimus 88. Capitulis inscriptiones singulis singulae praefixae sunt, quae quam maxime accuratae atque diligenter expressae sunt.

Praeter Anselmi collectionem 7) tum collectionem Anselmo dedicatam, tum collectionem tripartitam adhibuit, quam in dissertatione de Ivonis Decreto pluribus illustravimus.

Quae modo diximus nonnullis exemplis declaranda sunt. Capitula 27, 28, 29, 31, 34=40, 43, 44, 47, 50, prioris libri secundi rubricae, sine ulla omnino mutatione ex collectionis Anselmo dedicatae libro III. cap. 144, 147, 148, 44, 47, 74, 75, 61, 33, 37, 45, 92, 158, 72 desumpta sunt. Eadem vero haec capitula neque in Burchardi, neque in Anselmi Lucensis vel alterius cujuslibet collectoris opus transierunt, ex quo constat auctorem nostrum ea nonnisi ex collectione Anselmo dedicata desumere potuisse.

Facilius adhuc probari potest auctorem collectione tripartita usum fuisse. Canones enim omnes, quos ex conciliis praecipue ex conciliis graecis, gallicanis, hispanis atque africanis auctor noster magno numero affert, ex sola collectione tripartita hausit. Eodem vero modo hosce canones citat, quo ipsi in tripartita citantur, ac si plura ejusdem nominis concilia occurrunt, accurate notatur tum concilium tum canon. Sic e. gr. fol. 74. duodecim capitula qui se invicem suscipiunt hoc modo afferuntur: *C. Carthaginense IV. c. 57, 59, 60, 61, 56, C. Arelat. I. c. 13. C. Agath. c. 26. C. Carthag. IV. c. 48. 49. C. Carthag. III. c. 11. 12. 14.* Principio credideram, capitula haec ex Pseudo-Ivonis decreto potius quam ex tripartita in nostram collectionem fuisse traducta. Cum vero diligentius rem investigarem, errorem agnovi, illaque aut nullo modo in Pseudo-Ivonis decreto invenire potui, aut si unum alterumve ibi inveneram, illud valde negligenter citatum detexi, e. g. ex *Concil. Africano*, vel etiam ex *Con. Carthag.*

7) Nihil hic de modo dicimus, quo auctor noster Anselmi collectione usus sit, cum idem

Eadem certitudine demonstrari potest, auctorem nostrum plurima etiam decretalium fragmenta ex collectione tripartita desumpsisse, licet maximam earum partem a collectione Anselmi dedicata mutuatus sit.

Definiri nequit, utrum Gratianus nostra collectione usus sit nec ne. Plura quidem in ipsius decreto inveniuntur capitula quae tantummodo in nostra collectione habentur. Attamen ex paucis illis exemplis nihil certi concludi potest. Cum vero capitulorum textum admodum emendatum simulque inscriptiones accuratissimas singulis capitulis praefixas exhibeat, in nova gratiani operis recensione minime negligenda erit. Denique hic quoque collectionis rubricas seu uti auctor eas vocat singulorum librorum capitula apponimus. Ex ipsis enim melius videri poterit quomodo harum collectionum auctores diversa collectionum argumenta ordinarent, ut suorum temporum conditioni inservirent, dum illi qui Anselmum praecesserunt, et ipse quoque Anselmus, hanc rem penitus neglexerint, contenti si suas collectiones in partes aut libros distribuerint. Vero quam simillimum est collectores illos posteriores scholae theologiae methodum in peculiari illa rubricarum distributione imitatos fuisse, ita ut eorum rubricae Gratiani rubricis exemplum dederint, qui uti notum est, in sui operis recensione omnino scholam secutus est, atque juris canonici locos eodem plane modo, eoque plus minus illi similimo compilavit, quo Petrus lombardus reih theologicam disposuerat.

Rubricae vero hae sunt:

Incipiunt Capitula libri primi.

- Cap. 1. De primatu et auctoritate apostolice sedis.
Cap. 2. De servandis iudiciis, regula, ordine et consuetudine romanae ecclesiae.
Cap. 3. Quod prima sedes canones prae caeteris custodire et minores suos in bono debet imitari.
Cap. 4. Quod romana ecclesia nunquam erraverit.

- Cap. 5. Quod irritum est quicquid in apostolica sede absque apostolico decessit.
Cap. 6. De romani pontificis electione.
Cap. 7. Qualis debeat romani pontifex ordinari et quam reverenter audiri.
Cap. 8. De sanctimoniali romani pontificis et quod ei propter privilegium peccare non liceat.
Cap. 9. Ut nullus episcopus universalis vocetur vel summus pontifex.
Cap. 10. De potestate ligandi et solvendi.

sit, ac ille, quem Polycarpus adhibuit. Majoris momenti est, ut demonstremus quomodo tum collectionem Anselmi dedicatam, tum illam, quam tripartitam appellavimus adhibuerit.

- Cap. 11. Ut romanus praesul a nullo iudicetur.
- Cap. 12. De excellentis iudicii romanae sedis et quod eam omnibus liceat appellare.
- Cap. 13. Quod debet romanus pontifex suam in melius mutare sententiam.
- Cap. 14. Quod non sit communicandum eis quos apostolicis sedes non recepit.
- Cap. 15. Quod papa vires suas quibus voluerit committat.
- Cap. 16. Quod papa alterius ecclesiae clericum alteri concedere possit.
- Cap. 17. Quod in ecclesia romana ordinatus egredi ex ea alterius licentiam non habeat.
- Cap. 18. Quod in ecclesia romana altaris ministri santare non debeant.
- Cap. 19. De praediis romanae ecclesiae non alienandis.
- Cap. 20. Ut romani pontificis feretrum nullo tegmine veletur.
- Cap. 21. De auctoritate doctorem et privilegiorum pontificum romanae ecclesiae.
- Cap. 22. De statutis quandoque temperandis.
- Cap. 23. De synodo sine romanae sedis auctoritate non faciendae et de constitutionibus vel conciliis quae non sunt rata.
- Cap. 24. De canonibus apostolorum et auctoritate conciliorum et quae quibus praeposantur.
- Cap. 25. De contemptoribus canonum.
- Cap. 26. Qualiter lex dei sit legenda vel docenda.
- Cap. 27. Quod nihil addendum est divino mandato.
- Cap. 28. Quod pro uno adversus plures non sit facile ferenda sententia.
- Cap. 29. Quando adversarius respondendum sit, quando minime.
- Cap. 30. De praecepto, admonitione et consilio.
- Cap. 31. De auctoritate et ratione.
- Cap. 32. De consuetudine.
- Cap. 33. Quae urbes primates habeant, quae metropolitanas.
- Cap. 34. Ut primates cum ordinantur synodales sibi epistolas mittant.
- Cap. 35. Ut nullus papam aut aliquem primum pellere aut inhonorare praesumat.
- Cap. 36. Ut nequaquam in duos metropolitanos dividatur certa provincia.
- Cap. 37. De electione et ordinatione metropolitani.
- Cap. 38. De usu et auctoritate pallii.
- Cap. 39. Ut sine consilio comprovincialium episcoporum nil agat metropolitanus in eorum parochiis.
- Cap. 40. Ut sine conscientia primatis vel metropolitani non ordinetur episcopus.
- Cap. 41. Ubi episcopi constituendi sint vel non sint.
- Cap. 42. Quod episcopia uniri possunt et mutari.
- Cap. 43. Qui in episcopos eligendi non sunt.
- Cap. 44. A quibus episcopi eligendi non sunt.
- Cap. 45. Quod nec praemio nec praemii promissione vel impunitatis nec personarum patrocinio facienda sit electio.
- Cap. 46. Ut ecclesia seculari potentie seu praetio vel laicali investitura minime pervadatur.
- Cap. 47. Ut nemo per se sibiumat honorem.
- Cap. 48. Ut nullus invitatus detur episcopus.
- Cap. 49. Quod duo vel tres consensu ceterorum possunt episcopum eligere.
- Cap. 50. De electione episcoporum et electionis contradictione.
- Cap. 51. Quod episcopus valde debitor est eis qui sibi cum devota mente praefuerunt.
- Cap. 52. Ut episcopi vel presbyteri non ordinentur nisi omnes mos fecerint christianos.
- Cap. 53. Quod non oportet ordinationes episcoporum diu differri.
- Cap. 54. Quod in loco lapsi vel aegroti episcopi alter possit episcopus ordinari.
- Cap. 55. De ordinationibus episcoporum.
- Cap. 56. De episcopis qui per praetium vel per ambitionem seu aliquo modo adversus formas canonum ordinant vel ordinantur.
- Cap. 57. De episcopis qui ordinati non suscipiunt ministerium, vel qui non suscipiuntur.
- Cap. 58. Ut episcopi posteriores se prioribus sese non praefuerunt.
- Cap. 59. Quod omnes episcopi aequales sint nisi quemquam culpa subiciat.
- Cap. 60. Cur episcopalis sedes eminent.
- Cap. 61. Ut episcopus semper et ubique se eam testes habeat.
- Cap. 62. Quod episcopi vice apostolorum praesint, et ut a subditis timeantur et inter se concordantes sint.
- Cap. 63. Quod episcopi docere et comprimere illicita debeant et oppressis succurrere.
- Cap. 64. Quod eorum qui praesentis ignorantia non excusant.
- Cap. 65. De habitatione et domestica episcoporum conversatione.
- Cap. 66. Ut episcopi pravorum hominum familiaritatem non habeant.

- Cap. 67. Ut libros gentilium non legat.
 Cap. 68. Ut pro rebus transitoriis non litiges.
 Cap. 69. De yonimo et quibus res ecclesiasticæ committendæ sint.
 Cap. 70. Ut singula ecclesiastica officia singulis committantur.
 Cap. 71. De episcopo percussore et quod in qualibus causa privato zelo moveri non debeat.
 Cap. 72. De querela et reprehensione subditorum adversus praepositos.
 Cap. 73. De modo ecclesiasticæ disciplinae vel indietæ.
 Cap. 74. Quod praelati subditi vi in necessitate constringere non debeant.
 Cap. 75. De visitandis parochiis.
 Cap. 76. De servandis pactis quas episcopi ad invicem vel eum aliis ineunt.
 Cap. 77. Ut ea quæ illicitus episcopus vel decessor ejus ordinavit ab eo qui superest amendantur.
 Cap. 78. De non relinquendo regiminis vel cathedra episcopali.
 Cap. 79. De persecutis episcopis et mutatione eorum.
 Cap. 80. De transmigratione et protectione episcoporum.
 Cap. 81. De protectione episcoporum.
 Cap. 82. De episcopis in aliena civitate immorantibus.

Capitula libri secundi.

- Cap. 1. De his qui episcoporum sedes invadunt.
 Cap. 2. De his qui dignitates invadunt.
 Cap. 3. De his qui clericum aut monachum ut poenitentem invadunt.
 Cap. 4. De his qui terminus, plebes vel aliquid in aliena parochia usurpant.
 Cap. 5. De statu parochiarum et trienniali vel XL annorum præscriptione.
 Cap. 6. Quod nulli dicendum sit ut adversus se sua proferat documenta.
 Cap. 7. Cui pertineant plures ab hæreticis conversæ.
 Cap. 8. Ut episcopi potius tolerentur a subditis quam accensentur.
 Cap. 9. De ecclesiæ et episcopatus unitate et de pseudoepiscopis comprimendis.
 Cap. 10. Quod cuncti episcopi vel expoliati non possunt accusari vel judicari.
 Cap. 11. Quod non possunt sacerdotes accusare.

- Cap. 12. De his qui episcopos accusant aut eis insidiantur.
 Cap. 13. Cur apostoli et eorum successores voluerint difficilem esse episcoporum accusationes.
 Cap. 14. Qui episcopos accusare possunt.
 Cap. 15. Ut nullus doctor per scripta accusetur.
 Cap. 16. De his qui ab accusatione episcopi aliquem proemio desistant.
 Cap. 17. De iudicibus episcoporum et loci iudicii.
 Cap. 18. De testibus et numero testium.
 Cap. 19. Quod in iudicio veritas diversis cruciatibus sit exigenda.
 Cap. 20. De episcopo qui alicui crimen solus obicit.
 Cap. 21. Ut hini conventus per singulos annos celebrentur.
 Cap. 22. Quod eum hominibus alienæ communicationis non sit synodus ineunda.
 Cap. 23. Quod per singulos deviantes aut errantes non sint resumenda concilia.
 Cap. 24. De vocatione ad synodum.
 Cap. 25. De eo qui episcoporum legationem impendit.
 Cap. 26. De ad iudicium ventis et venire nolentibus et studiose se absentantibus.
 Cap. 27. Ut nulli episcopo non liceat a synodo deesse vel ante præteritam synodum discedere.
 Cap. 28. De inducit episcoporum.
 Cap. 29. De dissensionibus quas anper episcoporum dijudicatione contagiit.
 Cap. 30. De episcopis a provincialibus sacerdotibus consonanter exclusis.
 Cap. 31. De extortis scripturis vel confessionibus.
 Cap. 32. Ut episcopus qui contra suam professionem in concilio habitum venerit, deponatur.
 Cap. 33. De episcopo per sacramentum purgato.
 Cap. 34. De episcopo concubinae copulato.
 Cap. 35. De irritis iudiciis vel sententiis.
 Cap. 36. De appellationibus episcoporum.
 Cap. 37. De restitutione episcoporum.
 Cap. 38. De episcopis injuste damnatis seu depositis.
 Cap. 39. De hæreditatibus et testamentis episcoporum.
 Cap. 40. De rebus mortui vel depositi episcopi.
 Cap. 41. De visitationibus viduarum ecclesiarum.

Capitula libri tertii.

- Cap. 1. Qui ad clerum vel ad gradus ecclesiasticos admittendi non sunt.
- Cap. 2. De his qui in segritudine sive extra catholicam baptizati aut rebaptizati sunt.
- Cap. 3. De usophitis.
- Cap. 4. De corpore imminantis et inlitteratis.
- Cap. 5. De ordinatis qui eam debilitantur.
- Cap. 6. De eo qui viduam vel secundam duxerit uxorem.
- Cap. 7. De his qui mulieribus adulteris juncti sunt.
- Cap. 8. De penitentibus.
- Cap. 9. De iudicis, seditionariis, usurariis et injuriarum suarum ultoribus.
- Cap. 10. De procuratoribus, actoribus, tutoribus, curatoribus pupillorum.
- Cap. 11. De militibus caudicis, administratoribus curialibus.
- Cap. 12. De servis originariis, conditionariis, libertis.
- Cap. 13. De his qui servi ordiantur.
- Cap. 14. Qualiter famuli ecclesie possunt ordinar.
- Cap. 15. Qui de laicis possunt clerici fieri.
- Cap. 16. De his qui sacrificaverunt vel ex adulterio nati sunt, quod promoveri possunt.
- Cap. 17. Quales ad dominice ministeria eligi debeant.
- Cap. 18. Ut nullus absolutus ordinetur.
- Cap. 19. Ut nullus in duarum civitatum semel conscribatur ecclesiis.
- Cap. 20. Ut nullus promoveatur invitus.
- Cap. 21. De clericis ad sacerdotium venire detrectantibus.
- Cap. 22. Ut nullus in eodem ordine iterum ordinetur.
- Cap. 23. Ut ordinationes coram ecclesiam non celebrentur.
- Cap. 24. Ut clerici non ordinentur sine conniventia clericorum et civium.
- Cap. 25. Quae in singulis clericorum gradibus praefixa sint tempora.
- Cap. 26. De monachorum promotione ad eorum.
- Cap. 27. Ut monachus si clericus factus fuerit a proposito suo non deviet.
- Cap. 28. Quibus temporibus ordinationes sunt celebrandae.
- Cap. 29. De ordinatione sacerdotum et reliquerum graduum.
- Cap. 30. De tonsura clericorum.
- Cap. 31. De habitu, victu, et vestimento ele-

- ricorum.
- Cap. 32. De stipendio clericorum et deci mis.
- Cap. 33. De jejuniis clericorum.
- Cap. 34. De clericis ab officio declinantibus vel negligentibus agentibus.
- Cap. 35. Cum quibus mulieribus liceat vel non liceat clericis commorari.
- Cap. 36. De conjugis clericorum.
- Cap. 37. De clerico qui uxorem de servitute pulsam a se removit.
- Cap. 38. De filiis clericorum.
- Cap. 39. De pecuniis et privilegiis clericorum.
- Cap. 40. De clericis maledictis.
- Cap. 41. De discordantibus.
- Cap. 42. De scurrilibus et jocularioribus.
- Cap. 43. De per creaturas jurantibus.
- Cap. 44. De adulatoribus et proditoribus fratrum vel scripturarum.
- Cap. 45. De per plateas et in mundanis vel in foro ambulantiis.
- Cap. 46. Ut clerici tabernacula non ingrediantur.
- Cap. 47. De clericis fideiussoribus.
- Cap. 48. De actoribus, conductoribus, procuratoribus et inhonestis lucra sectantibus.
- Cap. 49. De clericis qui patrocina vel intercessionem vendunt.
- Cap. 50. De clericis usurariis.
- Cap. 51. Non licet clericis magos vel incantatores esse vel consulere.
- Cap. 52. De clericis aleatoribus et ebriosis.
- Cap. 53. De clericis vel laicis conspiratoribus.
- Cap. 54. De clericis qui arma sumpserint vel in mutam caedem proruperint.
- Cap. 55. De clericis sepulchra demolientibus.
- Cap. 56. De clericis qui monachorum propositionem appetunt.
- Cap. 57. De clericis vel monachis non manentibus in suo proposito.
- Cap. 58. De clericis qui praeficiuntur ptochiis vel ordiantur in monasteriis.
- Cap. 59. De clericis vel laicis contra suam professionem venientibus.
- Cap. 60. Quod sit turpe lucrum.
- Cap. 61. De honorandis clericis vel laicis qui sunt in temptatione fideles, et cunctis et pauperibus ecclesiae.
- Cap. 62. De his qui ad sacerdotium sine examine sunt prorecti.
- Cap. 63. De his qui in persecutionibus negaverunt et postmodum in clero promoti sunt.
- Cap. 64. Quod initio idem fuerit presbyter qui et episcopus et de presbyteratus dignitate.
- Cap. 65. Ut presbyterii ordo non turbetur et quod se decipientibus potius sit obviandum

quam cedendum.

- Cap. 66. Ut singuli presbyteri singulas habeant ecclesias.
- Cap. 67. De indumentis sacerdotum.
- Cap. 68. De his quae omnino prohibentur presbyteris.
- Cap. 69. Quid oporteat agere presbyteros.
- Cap. 70. De presbyteris qui habuere conjugia.
- Cap. 71. Quae observanda sunt presbyteris in celebratione missarum.
- Cap. 72. Si post illusionem per somnium sacerdos sacra debeat celebrare inisteria.
- Cap. 73. De ministerio, numero et regulis diaconorum et reverentia ad sacerdotes.
- Cap. 74. De diaconibus qui immolaverunt.
- Cap. 75. Quod diacones cessare debent ab opere conjugali.
- Cap. 76. De officio et numero subdiaconorum.
- Cap. 77. Quod subdiaconibus caruale coniugium denegetur.
- Cap. 78. Quod clericorum nomen lectores, psalmistae et hostiarii retinent.
- Cap. 79. De lectoribus.
- Cap. 80. De suscepta vita communi et voto.
- Cap. 81. Quod in potestate nostra est utrum valinus esse perfecti.
- Cap. 82. De ordinatis, qui episcopum proprium contemnunt vel in eius injuriam praedicant.
- Cap. 83. De clericis desertoribus et non transferendis.

Capitula libri quarti.

- Cap. 1. De professione sacerdotum et ministeriorum.
- Cap. 2. De formata.
- Cap. 3. De clericis incontinentibus.
- Cap. 4. De clericis lapsis et rebus eorum.
- Cap. 5. Quod lapsi clerici per manus impositionem poenitentiam non consequantur.
- Cap. 6. De his qui attendentes ministros incongrue vivere legi dei non obtemperant.
- Cap. 7. Quod nulla sacramenta per malos administrata obsint digne sumentibus.
- Cap. 8. Quod sacramenta ecclesiae ab excommunicatis sive haereticis [et] haberi et dari possunt.
- Cap. 9. Qualiter recipiendi sunt clerici ab haereticis ordinati, et de his qui ecclesias vel praedicas emerunt.
- Cap. 10. Quod qui compulsus errorem suum anathematizat, anathema tenetur.
- Cap. 11. Juramentum a scismate redeuntium.
- Cap. 12. Quod detractiones, et accusationes

summopere sunt vitandae.

- Cap. 13. De accusationibus et accusatoribus et testibus seu argumentis non recipiendis.
- Cap. 14. Accusationes quas sacculi leges non admittunt lex romana.
- Cap. 15. Ut clerici non cogantur testimonium dicere in publico.
- Cap. 16. De ordine accusationis et de his qui accusant nec probant.
- Cap. 17. Quod accusantibus probationis onus incumbit.
- Cap. 18. De ecclesiastico iudicio et loco iudicii et accusationibus religiosarum personarum.
- Cap. 19. Quod in omni iudicio quatuor necesse sit adesse personas.
- Cap. 20. Quod excommunicatus vel infamis nec procreator potest esse nec cognitor.
- Cap. 21. Quod nullus sit sine cognitione damnandus.
- Cap. 22. De possessionibus et honoribus ante litem contestatam restituendis.
- Cap. 23. De ordine iudicii.
- Cap. 24. Ut iudices praecipites non sint, nec tenere quemquam judicent.
- Cap. 25. De sententia.
- Cap. 26. De injustis iudiciis et excommunicationibus.
- Cap. 27. De excommunicatis qui intra annum causam suam tractare negligunt.
- Cap. 28. De appellationibus.
- Cap. 29. Ut ab electis iudicibus non provocetur.
- Cap. 30. Ut quae decisa fuerint nulla refectione turbentur.
- Cap. 31. De clericis pro crimine damnatis.
- Cap. 32. De ecclesiis faciendis et dedicationibus earum.
- Cap. 33. De basilicis quae sine reliquiis dedicate sunt.
- Cap. 34. De ecclesiis clericorum.
- Cap. 35. De imaginibus et picturis ecclesiarum.
- Cap. 36. De vasis sacris et altarium ornamentis seu ecclesiarum thesauris.
- Cap. 37. De lignis ecclesiae dedicate.
- Cap. 38. De celebratione missarum.
- Cap. 39. De oblationibus sacramentorum et aqua benedicenda.
- Cap. 40. Quae species ad altare offerantur.
- Cap. 41. De oblationibus dissidentium fratrum vel pauperes opprimuntium.
- Cap. 42. De praecibus, orationibus et praefationibus.
- Cap. 43. De pacis osculo dando post confecta

misteria.

Cap. 44. De eo qui accepit encartiam et non aumpserit.

Cap. 45. De his qui non integra sacramenta percipiunt.

Cap. 46. De iteratione missarum.

Cap. 47. Ut nullus in ecclesia acubitus sternet vel convivatur.

Cap. 48. De non contemnenda domo dei vel congregatione fidelium.

Cap. 49. De his qui episcopos, presbyteros et reliquos ordines mala tractaverint.

Cap. 50. Qualiter ecclesiastica patrocinia publicis reis impendenda sint.

Cap. 51. De his qui ecclesiam incenderint, vel confrugerint, vel violaverint.

Cap. 52. De his qui de ministerio ecclesiae aliquid farantur.

Cap. 53. Ut res ecclesiarum in potestate sint episcoporum.

Cap. 54. De decimis.

Cap. 55. De redditu ecclesiarum vel oblatione fidelium.

Cap. 56. De ecclesiasticis prebendis forma.

Cap. 57. De non alienandis rebus ecclesiasticis.

Cap. 58. De servis ecclesiae in monasterio converti volentibus.

Cap. 59. Quod servi ecclesiae donari et manumitti et distribui possunt.

Cap. 60. De libertis ecclesiae.

Cap. 61. De rusticis ecclesiarum.

Cap. 62. Si episcopis a quibuslibet quicquam fuerit derelictum.

Cap. 63. De his quae sacerdotes emerint.

Cap. 64. De his qui oblationes defunctorum negant.

Cap. 65. De inasoribus rerum ecclesiasticarum.

Cap. 66. Ut ecclesia res alias non invadat.

Cap. 67. Ut qui aliena invadit omnia cum multiplicatione restituat.

Capitula libri quinti.

Cap. 1. De catenmanis.

Cap. 2. De crismate per singulos annos in coena domini conficiendo.

Cap. 3. Ut presbyteri parochiani per se aut per sacerdotem suas accipiant crisma.

Cap. 4. Quo tempore baptismus celebrandum sit.

Cap. 5. Ut mortuus baptismus vel eucharistia non datur.

Cap. 6. Si laicus baptizatus vel is qui christia-

nus non est.

Cap. 7. Ut mulier non baptizet.

Cap. 8. De baptizandis agrotis qui jam loqui non possunt.

Cap. 9. De baptizandis praegnantibus at eo quam genuerunt ipse hora qua natus est.

Cap. 10. Quod in nomine patris et filii et spiritus sancti plenum sit fidei sacramentum.

Cap. 11. Quod in nomine trinitatis debent baptizari.

Cap. 12. De trina et simpla emersione.

Cap. 13. De uno patrina.

Cap. 14. Ut nulla pretia de baptizandis consignandisque fidelibus exigantur.

Cap. 15. De his qui parvulos sine baptismo salvari posse asserunt.

Cap. 16. Quod baptismi vicem aliquando implet passio.

Cap. 17. De baptizatis qui antequam corpus christi sumant moriuntur.

Cap. 18. Per quam manus impositionem rebaptizati reconciliari debeant.

Cap. 19. De parvulis qui se baptizatos non reminiscuntur.

Cap. 20. De his qui ab haereticis baptizati sunt.

Cap. 21. De Paulianistis et Catafrigidis rebaptizandis.

Cap. 22. De non baptizando.

Cap. 23. De his qui vel timore vel sponte per ignorantiam aetatis rebaptizati sunt.

Cap. 24. De manus impositione at infantibus consignandis.

Cap. 25. De fundendis monasteriis.

Cap. 26. Ut monasteria non sint saecularia habitacula vel sub clericorum gravamine aut episcoporum.

Cap. 27. De episcoporum gravamine erga sacerdotes.

Cap. 28. De duobus monasteriis uniendo.

Cap. 29. Ut in monasterio mortuus sepeliri vel missas celebrari non contradicat episcopus.

Cap. 30. De rebus monasteriorum vel eorum qui in monasteriis conversi sunt vel converti volunt.

Cap. 31. De servis monasteriorum.

Cap. 32. Qualiter monachus fiat.

Cap. 33. De illis quos annus aut embo parentes religioni tradiderunt.

Cap. 34. Quod ita vir in monasterio suscipiatur si uxor illius simul convertitur.

Cap. 35. De his qui ex saeculi actionibus vel ex militia in monasterio convertuntur.

Cap. 36. Quod alia est monachorum causa alia

clericorum.

- Cap. 37. Ut monachi subjecti sint episcopi nec ecclesiasticis aut saecularibus negotiis communicant nec alienum servum suscipiant.
- Cap. 38. Ut in monasteriis virorum seu virginum procuratores ordinentur ad exteriora negotia.
- Cap. 39. Quod non liceat monachis vel monasteriis deputatis demigrare.
- Cap. 40. Ut mulieres monasterie non ingrediantur neque monachi committas habeant.
- Cap. 41. Qualem eundem episcopus circa res monasterii et abbatis electionem exhibere debeat.
- Cap. 42. Quique prohibeantur abbates vel abbatissae fieri.
- Cap. 43. Ut abbas abbati non superordine-
tur.
- Cap. 44. Ut unus abbas duobus monasteriis non praefertur.
- Cap. 45. De monachis qui post lapsum abbatii officium susceperunt.
- Cap. 46. De lapsis abbatibus.
- Cap. 47. De monachis et virginibus propositum non servantibus.
- Cap. 48. Quae aetate et quo tempore virgines velentur.
- Cap. 49. Qualiter virgo sanctimonialis fiat.
- Cap. 50. Ut abbatissae vel sanctimonialis virgines ad saecularem habitum revertantur.
- Cap. 51. Ut mulieres velatae susceptam habitum caste observent.
- Cap. 52. De his quae projectis religiosi vestibus ad saecularem habitum revertuntur.
- Cap. 53. De viduis vel virginibus quae nubere prohibentur.
- Cap. 54. De virginibus sacris si lapsae fuerint et corruptoribus earum.
- Cap. 55. De virginibus sacris quae vim barbaricam pertulerunt.
- Cap. 56. De virginibus non velandis si deviantur.
- Cap. 57. De professione viduarum.
- Cap. 58. Ut viduae non velentur.
- Cap. 59. De sustentatione viduarum.
- Cap. 60. De viduis quae professam continentiam praevicantur.
- Cap. 61. De raptoribus viduarum vel virginum.
- Cap. 62. De mulieribus quae praesbyterae nominantur.
- Cap. 63. De diaconissis.
- Cap. 64. De privilegiis ecclesiasticis et monasteriorum.

Capitula libri sexti.

- Cap. 1. Quod christiani imperatores ecclesiasticis viris subesse debeant non praesse.
- Cap. 2. Quod non sit obediendum potestati quando contra deum jubet.
- Cap. 3. De petendo auxilium ab imperatore.
- Cap. 4. De praesidibus.
- Cap. 5. De surigis et his qui in theatro conveniunt.
- Cap. 6. De vindicta.
- Cap. 7. Sacerdotalis intercessio pro reis.
- Cap. 8. Quod non imputetur nobis si quid mali occiderit per ea quae propter bonum fecimus.
- Cap. 9. De re militari.
- Cap. 10. De laicis.
- Cap. 11. De mulieribus.
- Cap. 12. De laceris christianorum.
- Cap. 13. De valetudine corporis non contemnenda.
- Cap. 14. De nuptiis.
- Cap. 15. De inhiibitis nuptiis propter consanguinitatem.
- Cap. 16. Propter affinitatem.
- Cap. 17. Propter spiritalem.
- Cap. 18. Propter religionem.
- Cap. 19. Propter alterius desponsationem.
- Cap. 20. Propter furiam.
- Cap. 21. Propter haeresim.
- Cap. 22. De tertie uxore non ducenda.
- Cap. 23. De multinubis et bigamis nuptiis.
- Cap. 24. Ut nullus occulte nuptias celabret.
- Cap. 25. Non liceat in XL nuptias fieri.
- Cap. 26. Ut in christianorum nuptiis non saltetur.
- Cap. 27. De his qui nuptias vituperant vel contumunt.
- Cap. 28. De raptoribus mulierum.
- Cap. 29. De legitimo conjugio.
- Cap. 30. De eixa muliere si ecclesiam introire debeat.
- Cap. 31. De his qui filios suos nutrire despiciant.
- Cap. 32. De eo qui habet uxorem infidelem.
- Cap. 33. De eo qui in paganism uxorem dimiserit.
- Cap. 34. Quod conjugium nisi morte dissolvi non possit.
- Cap. 35. De conjugis propter captivitatem divisis.
- Cap. 36. Quibus de causis divortium fiet.
- Cap. 37. De his qui divortium pertulerunt.

Cap. 38. Iudicii examinatio.

Cap. 39. Separatio illicitae copulae.

Cap. 40. Reconciliatio conjugatorum.

Cap. 41. Sacramentum de parentela inquirenda.

Cap. 42. Sacramentum testium.

Cap. 43. Sacramentum de incestuoso discidio.

Cap. 44. Ysidorus de septem gradibus consanguinitatis.

Cap. 45. De parentibus qui filios, vel filiae qui parentes christianitatis obtentu despiciunt.

Cap. 46. Ne parentes in dilectione filiorum iniquum habeant iudicium.

Cap. 47. De discretionis manducandi vel jejunandi.

Cap. 48. Ut caballus non manducetur.

Cap. 49. De epibus, porcis vel gallinis ei humano sanguine contaminantur.

Cap. 50. Quibus diebus jejunandum est vel non sit et de observantia dominici diei.

Cap. 51. Quod dies a noctibus incipiunt.

Cap. 52. De jejunio quatuor temporum.

Cap. 53. De jejunio quadragesimae.

Cap. 54. De his qui ecclesiastica jejunia obsequio necessitate dissolvunt.

Cap. 55. Qui dicit sanctum esse, qui non est, Christum violat.

Cap. 56. De operibus misericordiae.

Cap. 57. De depositis.

Cap. 58. De pecuniariis debitis.

Cap. 59. De his qui signum petendo dominum temptant.

Cap. 60. De eo qui potest periculum cavere et non cavet.

Cap. 61. De iuramentis.

Cap. 62. De incautis iuramentis non observandis.

Cap. 63. Quando minora peccata sunt eligenda.

Cap. 64. Ut vera falsis et certa praesupponatur incertis.

Cap. 65. Quod aliquando cavendum est scandalum proximi aliquando contempnendum.

Cap. 66. Ut unusquisque servet oculos castos et linguam.

Cap. 67. Ut qui necessitate mortis filios suos baptizaverunt, non separentur.

Cap. 68. Quod pactio conjugalis faciat conjugium.

Cap. 69. Quod religionis causa non sunt solvenda conjugia.

Cap. 70. Quibus de causis divorcium fiet.

Cap. 71. Quod utrum separati sint inter se conjuges.

Cap. 72. De licentia manducandi data christianis.

Capitula libri septimi.

Cap. 1. Unde malee cogitationes orientur.

Cap. 2. Quare sit quod daemones cogitationes hominum enuntiant.

Cap. 3. Quod nullo peccato bona intentione faciendo sunt.

Cap. 4. Quod nam in vitiis bene faciet.

Cap. 5. Quod non sint peccata volentium nisi nescientium.

Cap. 6. De peccatis ignorantiae.

Cap. 7. Quod sit peccatum fratris ad mortem.

Cap. 8. De quo peccato possunt excusari ad quos non venit Christus.

Cap. 9. Quod occulta peccata non sunt publica corripienda.

Cap. 10. De temerario iudicio et incauta obijuratione vitanda.

Cap. 11. De dimittendis peccatis.

Cap. 12. De illusionibus nocturnis et phantasmatis.

Cap. 13. De his qui eugures et incantatores vel aliquid huiusmodi observent.

Cap. 14. De mendaciis.

Cap. 15. De delatoribus.

Cap. 16. De membrorum truncationibus et domorum incendiis.

Cap. 17. De homicidiis.

Cap. 18. De homicidio non sponte commisso.

Cap. 19. De homicidio sponte commisso et in mulieribus portus suos necantibus.

Cap. 20. De eo qui uxorem suam sine probatione interfecerit.

Cap. 21. De eo qui servum suum extra iudicem occiderit.

Cap. 22. De patricidiis et matricidiis et eorum penitentia.

Cap. 23. De fornicatione et adulterio.

Cap. 24. De penitentia adulteri et stupratoris.

Cap. 25. De his qui miscunt pecoribus aut cum mescalibus palliuntur.

Cap. 26. De compulso et compellente ad perjurium.

Cap. 27. De eo qui sciens perjuraverit vel oñium in perjurium duxerit.

Cap. 28. De eo qui in cupiditatem vel pro vita redimenda perjuraverit.

Cap. 29. De perjurio in manu episcopi vel in cruce consecrato.

Cap. 30. De his qui jurant regi.

Cap. 31. Ut perjurium emendetur sicut homicidium.

Cap. 32. De falsis testibus.

- Cap. 33. De furibus et furtis.
 Cap. 34. De rapinis et usuris.
 Cap. 35. De infamibus.
 Cap. 36. De toleratione malorum.
 Cap. 37. Quomodo debeamus recedere a malis.
 Cap. 38. Quando mali tolerandi sunt et quando separandi a bonis.
 Cap. 39. Quasdo fugiendum sit, quando minime.
 Cap. 40. De excommunicationis.
 Cap. 41. Quod excommunicationis sententia nisi corrigentibus lazarum non possit.
 Cap. 42. De his qui excommunicati moriuntur.
 Cap. 43. Qui sint domus dei et qui in domo et qui ex domo.
 Cap. 44. Quod sit aliquid catholicum extra catholicam et non catholicum in catholica.
 Cap. 45. Quod sit quod dicitur in ecclesia intus et foris.
 Cap. 46. Quam grave sit scelus schismaticis.
 Cap. 47. Quod schismaticus non efficiat corpus Christi.
 Cap. 48. Ut schismatici per publicas protestationes obprimantur.
 Cap. 49. De schismaticis ad correctionem cogendis at quod ecclesia possit persecutionem facere.
 Cap. 50. Quod qui extra ecclesiam sunt, nullo iure possidere possint hanc ecclesiam.
 Cap. 51. Quid sit haeresis.
 Cap. 52. Quod sit inter haeresim et schisma.
 Cap. 53. Qualiter fiat quisque haereticus.
 Cap. 54. Qui non sint inter haereticos corrigendi.
 Cap. 55. Quod haeretici emittant spiritum sanctum.
 Cap. 56. Ut quicumque apostata reciperit pro haeretico habebatur.
 Cap. 57. Quod idem sit communicare haeretico et his qui haeretico communicant.
 Cap. 58. De illis qui haereticis scienter vel nescienter se aliquibus commiscuerint.
 Cap. 59. Quod bella contra haereticos sunt suscitanda.
 Cap. 60. De apostatis.
 Cap. 61. De penitentibus et penitentibus.
 Cap. 62. Quod mors sit pena peccati.
 Cap. 63. Quod quidam duplo amplius quibusdam sicut filii gehennae.
 Cap. 64. De annis quindécim Ezechiae ad vitam additis.
 Cap. 65. De luctu septem dierum super defunctum.
 Cap. 66. Ut iudei converti volentes nec differre die dominico baptizantur.
 Cap. 67. Ut iudei si christiani fieri voluerint pensantibus laventur.
 Cap. 68. Ut iudei non prohibeantur a sinagogis vel solemnitatibus suis.
 Cap. 69. De maocipiis et colonis iudeorum.
 Cap. 70. De servis iudeis vel paganis si christiani fieri voluerint.
 Cap. 71. Nun licet iudeis azimas accipere.
 Cap. 72. Non debere christianos iudicare vel sabbatizare.
 Cap. 73. Ut iudei non cogantur credere.
 Cap. 74. Ut iudei baptizati separentur a patribus.
 Cap. 75. De iudeis apostatis et Christum blasphemantibus.
 Cap. 76. De servis iudeorum.
 Cap. 77. Quod sanctus Gregorius de iudeis praeciperet.
 Cap. 78. Beatius est hinc exire quamque liberum quam post mortem libertatem querere.
 Cap. 79. Sicut nullus finis est gaudii bonorum sic nec tormentis malorum.
 Cap. 80. Quare peccata cum fine perpetrata sine fine puniuntur.
 Cap. 81. Si ante corporum restitutionem animae iustorum in coelum recipiantur.
 Cap. 82. Quod unus gehennae ignis non uno modo peccatores eruciet.
 Cap. 83. Pro defunctis quatuor oblationum genera.
 Cap. 84. Quod gehennae ignis corporeus esse credendus est.
 Cap. 85. Quod in adventu antichristi etiam electi cauri sint.
 Cap. 86. De sanctorum gloria post iudicium.
 Cap. 87. Quod post iudicium coelum novum at terra nova esse incipiet.
 Cap. 88. Si sancti in mundi conflagratione flamma tangantur incendii.

Explicit liber septimus.

S. 4.

De collectione, quae Caesaraugustana communiter appellatur, ex codice bibliothecae Barberinae Romae num. 2864.

Cum haec collectio omnibus nota sit, supernacaneum esset si pluribus de externa illius forma hic disserere vellemus. Antonius Augustinus episcopus tarraconensis, vir de juris canonici historia optime meritus, primus illius mentionem fecit, atque in celeberrimis de gratiani decreti emendatione dialogis saepissime ea usus est. Fratres quoque Ballerinii aliqua licet non multa de hac collectione habent⁵⁾.

Quod vero internam ipsius rationem spectat, plura habet, quae ipsi omnino propria sunt. Praecipui quidem ejusdem collectionis fontes tum Anselmi Lucensis tum Pseudo-Ivonis opera habenda sunt, ex quibus auctor totum suae collectionis argumentum ad instar aliorum anteriorum collectorum hausit⁶⁾. Praeter illa tamen collectionem quoque tripartitam aliquoties licet rarius adiit; quod unico tantum exemplo demonstrabimus. In sexto collectionis nostrae libro habentur capitula 15—21 qui in collectionis tripartitae P. III. tit. 22. cap. 12—23 eodem dine eademque serie disposita inveniuntur. Jam vero haec ea-

8) Loc. cit. P. IV. cap. 18. §. 11. p. 671.

9) Paucis sed certis exemplis hic illustrabimus, quomodo istis collectionibus usus sit auctor.

1) Ex Anselmi collectione desumpsit capita:

Lib. II. cap. 62 et 63 Anselm. I. 14 et 15.

Lib. III. capp. 1, 2, 6, 7—11. Anselm. VI. 18, 15, 27, 28, 58, 14, 15, 12.

Lib. IV. capp. 16—21. Anselm. VI. 20, 72, 77, 79, 86, 88.

Lib. VII. capp. 14—16. 18—25. 26—54. Anselm. IV. 3, 6, 8, 12, 19—23, 58, 59. — V. 6, 7, 16—22, 24, 31, 33, 34, 36, 37, 40, 41, 44, 47, 51, 52, 53, 56, 57, 61, 62, 63.

Lib. XIV. capp. 1—7. Anselm. XII. 49—53, 61, 84.

2) Ex Pseudo-Ivonis decreto sumpsit capita:

Lib. II. capp. 27, 28, 29, 72, 73, 74, 77, 79. Ps-Iv. IV. 155, 159, 160. — V. 49, 53, 54, 56, 58.

Lib. VIII. capp. 81—86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 98, 99, 101—106, 110—114, 116. Ps-Iv. XI. 76—81, 83, 84, 89, 90, 95, 96. — XIII. 29, 33, 34, 91, 92, 114, 116, 118, 97, 98, 100, 102. — X. 115, 120, 125, 98, 126.

Lib. XIV. capp. 34—42. Ps-Iv. XIV. 4—8, 34—37.

Lib. XV. capp. 19—22, 25—30, 60—64. Ps-Iv. XV. 32—42. — X. 53—56.

dem capitula in Pseudo-Ivonis decreto extant, ast ordine plane diverso; sunt enim duodecimae partis cap. 22, 23, 26, 29, 25, 36, 39; ex quo constat, auctorem nostrum eadem ex collectione tripartita et non ex decreto deprompsisse.

Nexum dein qui nostram collectionem inter et Gratiani decretum intercedit, quod attinet, nullo modo dilucide probari potest, Gratianum illam ipsam adisse. Habet illa quidem capitula quamplurima quae nullibi nisi in collectione caesarangustana inveniuntur, quaeque in nostro indice notavimus. Attamen fieri potuit, ut Gratianus aliunde illa arripuerit. Quidquid sit de hac re, plurimae saltem capitulorum inscriptiones, quae in Gratiani decreto aut mendosae, aut penitus deperditae sunt, ex nostra collectione corrigi, ac restitui poterunt.

Collectio Paschalis II. tempore confecta esse videtur, cum praeter exigua hujus pontificis decretalium fragmenta, posteriorum nullas decretales exhibeat. Ex eo vero quod illius auctor Pseudo-Ivonis decretum adhibuerit, opinio quam de hujus decreti aetate alias protulimus, ubi illud paulo post Ivonis mortem sacculi decimi nempe initio concinnatum fuisse diximus, mirifice confirmatur.

In fine codicis versus quosdam adscriptos detegimus, qui ex Renalli opere *de corpore Christi*, desumpti sunt. De hoc Renallo qui uti ex nostra inscriptione patet, Barcinonae magister fuit, nihil certi asserre possumus. Nicolaus Antonius doctus Hispanus praeter illius nomen aliud nihil habet, quam quod S. Eulaliae, quae sub Diocletiano martyrium passa est, vitam scripserit¹⁰⁾. Sed de hac etiam vita Tomayo¹¹⁾, et hagiographi Bollandiani altum silent¹²⁾.

Renalli seu uti Antonius illum vocat Raynaldi opus, tempore Berengarii turronensis et quidem contra ejusdem errores de S. Eucharistia conscriptum esse videtur. Versus ex eo excerptos hic subiungendos esse duximus.

10) Bibliotheca hispana vetus Matriti 1788. T. II. p. 576. in fol.

11) Ad 12. Februarii T. 1. p. 103. Martyrologii hispani. Lugduni 1651. in fol.

12) Acta SS. ad d. cit. T. II. p. 576.

*Versus excerpti de libro Renallii magistri Barchinonensis
Gerundensis de corpore Christi.*

Quatuor in sacro signatur de corpore Christi
Quod monstrat fidei plena Deo ratio,
Oblatum quod sit, a quo, prae quo datur, aut cui
Se sibi dat Christus, se dat in hoc, quod homo
Sed sibi, quod Deus est; quoniam summae deitatis
Offert se Christus, prae fidei sobole,
Scilicet ecclesia, quam participem deitatis
Assumens in se glorificando facit.

*Quomodo panis et solummodo sacramentum
et non adhuc caro Domini.*

Hic noster panis prius est communis et ille
Oblatus, sumptus fiat, ut ipse caro.
Est sacramentum, sacrae signum pietatis.
Et panis nondum vera caro domini.
Sed non communis panum semotus ab usu
Sed signum sacrari rem quia significat

*Quando sacramentum et res sacramentum, quia retinet
speciem panis, res quia vera caro domini est.*

Postquam sacrat cum Christo sacrate sacerdos
In nexu pacis, in gremio fidei,
Ecclesiaeque domo, quae dicitur unio, per quam
Sponsa suo sponso jungitur ecclesia
Inspirante deo, natura prius benedicta.
Vera caro domini est, et remanent species
Dum sacramento res est caro vera creantis.
Sed sacramentum dicitur esse, ideo
Quod retinet species non vi panis remanente
Fit natura prior vera caro domini.

*Quod panis non accipitur in sacramento secundum formas sed secundum vim
materiam et temporalem, quae transit in vim aeternam
scilicet in aeternam vitam.*

In sacramento panis non sumitur ille
In quantum panis vi, sed in hac propria
Quod manducanti dat vitam temporis huius;
Haec oraria vis sanctificante deo
Transit in aeternam vim, quam sumens homo digne
Vivit in aeternum vi sociatus es.
Ipsa quidem formas habet illas spirituales
Quae nequeunt cerni corporis oculis.
Illa quidem virtus formam, quam panis habebat.
Sed non naturam suscipit, et retinet.

*Quod in sumendo desinit esse sacramentum
et remanet tantum res.*

Jam sacramentum in sumendo desinit esse,
Discedant formae, res ea sola manet
Illa vero domini substantia vivificatrix
Qua redit ad vitam mortua nostra caro.
Nos reficit, redimit, jungit, coena, cruce, patre,
His tribus; haec tria rex pacificator agit.
Dum caro libatur christi, pietas removatur,
Et pietate nova, sit caro nostra nova.

C A P. VI.

*De collectione, quae continetur in codice num. 334. V1. g. 36.
bibliothecae Borbonicae Neapolitanae.*

Collectio haec a nemine hactenus memorata Neapoli a nobis detecta decem comprehenditur libris. Libri plures habent rubricas, quibus singulis inscriptiones propriae praefixae sunt; rubricarum vero capitula propriis numeris non distinguuntur, sed per totum opus non interrupta serie numerantur. Liber primus 174, secundus 261, tertius 151, quartus 315, quintus 348, sextus 286, septimus 348, octavus 424, nonus, 375, et decimus 432 capita habet.

Universa haec collectio ex sola collectione caesaraugustana compilata est, ipsiusque auctor, cum plurima juris romani locos inde decerpserit, pauca tantummodo illius capita reliquit. Ubi vero breviora quaedam capitula invenerat, quae caesaraugustanae collector, in hoc Pseudo-Ivonem secutus, in unum contraxerat, ea ab invicem separavit atque singula suis propriis inscriptionibus, ut illas invenerat, suae collectioni inseruit. Immo, ut longiora quaevis capita a suo opere removeret, breviora, quae apud antecessorem extabant, selegit, eaque ipsa non raro in plures partes discerpserit. Hinc etiam factum est, ut majorem capitulorum numerum haec nostra quam caesaraugustana collectio exhibeat. Nostra enim eorum habet 3223, dum altera 1295 tantum contineat.

Nullius pene momenti est haec nostra collectio, cum eam Gratianus penitus ignoraverit, ex eaque nec pro illius decreto, nec pro caesaraugustanae, aut Pseudo-Ivonis decreti emendatione quidquam erui posse sperandum sit.

Tempus quo confecta est definiri nequit, cum nulla caesaraugustanae posteriora monumenta complectatur. Hanc vero proxime subsecuta esse videtur. Codex membranaceus sacculo decimo tertio conscriptus est.

Praeterea neque de auctore certi aliquid afferre possumus. Eum tamen Hispanum fuisse duo demonstrare videntur. Primum quod tota illius collectio ex caesaraugustana deprompta sit, quam si non ab

Hispano, saltem in Hispania compilatam fuisse constat; alterum quod auctor noster totius operis capita arabicis numeris distinguat. Jam vero arabici illi numeri in codicibus latinis ante saeculi decimi quarti initium exaratis raro admodum et nonnisi in codicibus hispanis occurrere solent.

Accedit quod auctor operi titulum dederit, qui mysticos illos librorum lusus praefert, quibus Hispani ob commercia cum Arabibus habita saeculo duodecimo et decimo tertio tantopere delectabantur. Omnes quidem libros, qui palaeographiam tractant evolvimus, nullibi vero ad explicandum ejusmodi titulum indicia invenimus. Quocirca illius illustrationem peritioribus palaeographis relinquimus.

Collectionis rubricae, quas de more hic apponimus, hominem scholae methodum sectantem indicant.

Corpus decretalium constitutionum, nominatum

AA 98 A 17 P 1 A propter profunditatem et nimiam claritatem divinatorum praeceptorum, quae continentur in ipso.

Quod dividitur in decem libros. Primus inscribitur de doctrina. Secundus de baptismo. Tertius de sacramento altaris. Quartus de ecclesia. Quintus de episcopatu. Sextus de clericali. Septimus de conjugio. Octavus de iudiciis. Nonus de festis. Decimus de potestate ecclesiae.

Agit liber primus de sex causis. 1) De auctoritate et ratione. 2) De scripturis canonicis. 3) De consuetudine. et usu 4) De conciliis et canonibus. 5) De compendio fidei. 6) De legibus imperatorum.

Secundus liber agit de totidem. 1) De sacramento quod sit. 2) De originali peccato. 3) De exorcismo et catechismo. 4) De virtute baptismatis. 5) De ministris sacramentorum. 6) De consignatione pontificum.

Tertius liber agit de totidem. 1) De visibili sacrificio. 2) De institutione ipsius. 3) De prima ejus haeresi. 4) De incorruptibilitate illius. 5) De praesentaneo statu Christi. 6) De administratione sacrificii.

Quartus liber tractat de totidem. 1) De unitate ecclesiae. 2) De fundatione ipsius. 3) De statu ecclesiastico. 4) De thesauris, decimis et redditibus. 5) De quiete et securitate sacrorum. 6) De custodia rerum ecclesiasticarum.

Ratiocinatur liber quintus de septem. 1) De episcopi unitate. 2) De ordinatione papae. 3) De electione pontificum. 4) De consecratione eorum. 5) De conversatione ipsorum. 6) De translatione eorum. 7) In quo regibus subjiciantur.

Causatur liber sextus de sex. 1) De officio clericorum. 2) De celebrandis ordinibus. 3) De lege privata vel publica. 4) De dignitatibus dividendis. 5) De castimoniis clericorum. 6) De reparatione post lapsum.

Liber septimus agit de septem. 1) De matrimonio et origine ejus. 2) De contractu sponsalium. 3) De re conjugii. 4) De vita conjugali. 5) De cavendis in conjugio. 6) De gradibus cognationis. 7) De solutione conjugii.

Octavus liber tractat de decem. 1) De quaerenda iudicii veritate. 2) De synodis celebran-

dis. 3) De judiciis episcoporum. 4) De restitutione spoliatorum. 5) De pastoribus non accusandis. 6) De qualitate accusatorum et testium. 7) De judiciis largiendis. 8) De appellatione facienda. 9) De purgatione sacerdotum. 10) De non deponendis episcopis nisi per papam.

Nonus liber agit de novem. 1) De haeresi. 2) De simonia. 3) De schismate. 4) De juramento et mandacio. 5) De usura et elemosina. 6) De homicidio. 7) De jejuniis. 8) De sortilegio. 9) De gentilibus et judaeis.

Decimus liber ratiocinatur de tribus. 1) De excommunicatione. 2) De monachatu. 3) De poenitentia.

C A P U T VI.

S. Anselmi Lucensis canonum collectio.

Omnium quotquot Gratianum praecesserunt canonum collectorum tum sanctissimus tum doctissimus fuit S. Anselmus Lucensis. Ab Anselmo episcopo quondam lucensi, qui sub nomine Alexandri II. a. 1061 ad summum ecclesiae principatum evehctus est, anno 1075, episcopus lucensis designatus et a S. Gregorio VII Alexandri successore rite consecratus fuit. ¹⁾

Ob eximiam, qua praeditus fuit, sanctitatem a Mathilde celeberrima Hetruriae comitissa electus, ut ipsi a confessionibus esset, S. Gregorium septimum tum opere tum scriptis, uti narrat Paulus Bernriedensis ²⁾ ordinis s. Benedicti monachus in Bavaria et s. Anselmi coaevus; strenue defendit, atque ipsius causa aerumnas et persecutiones animo prorsus intrepido sustinuit. S. Anselmus ecclesiae et ordinis s. Benedicti, cujus alumnus fuit, immortale orna-

1) Juvat Dominorum presbyterum O. S. Benedicti Canossensem et S. Anselmii coaevum de sancto nostro loquentem audire:

Huic similis, credo, fuit hoc in tempora nemo.
 Officium duplex monachorum Pontificumque
 Nocte die complens, corpus macerabat ut hostem;
 Catholicus, coelebs, pius et sobrius fuit aequae.
 De cujus vere tristatur morte fideles;
 Schismatici gaudet: erat his contrarius autem,
 Quem sibi commissum per Gregorium Comitissa,
 Ut decuit digne sepelivit moesta benigna,
 Artus Anselmi condidit Mantua terra:
 De quo quod gliscit, monstrasti, Christe, Mathildi:
 Nam virtute tua fecit miracula plura.
 Servulus iste tuus de sanctis extitit unus
 Catholicae parti signum quasi debilitatis,
 Inde triumphando gaudet Comitissa precando.

Vita comitissae Mathildis auctore Dominione lib. II. cap. 3. apud Muratori SS. rer. ital. T. V. pag. 369.

2) Hic introducendus videtur praecipuus virtutum ejus sectator et haeres, bestus videlicet Anselmus Ecclesiae lucensis antistes: qui ante omnia id studii aemper habuit, ut imitaretur cum in omnibus, adeo ut discrepare ab illo prorsus nollet in aliquo. Deinde quidquid in eo fuit, illius semper meritis attribuit. Gregorius namque veluti fons erat, Anselmus quasi rivus fluebat, et arida irrigabat. Ille quasi caput totum corpus gubernabat; ista ceu manus studiosa, quod in-junctum superabat. Ille sicut sol illuminavit omnia; iste velut splendor declaravit singula. Append. ad Marianum Scotum ad a. 1082.

namentum, Mantuae XV. Calend. April: a. MLXXXVI exul diem supremum obiit.

Varia s. Anselmus in ecclesiae illiusque summi hierarchae Gregorii VII. defensionem opera conscripsit; quorum aliqua typis edita sunt, alia, ut ipse s. episcopi poenitentiarius ac biographus jam adnotat ³⁾ memoria retinentur, et, ut suspicari licet, in bibliothecis latent. Principem vero inter ipsius opera locum sine dubio celeberrima canonum collectio obtinet, quam, adhortante atque suadente Gregorio VII, adornasse vero simillimum est. Id enim operis epigraphae demonstrare videtur, quam inclitae Barberiniorum bibliothecae eodex ante medium saeculum decimum tertium exaratus exhibet, quaeque ita se habet: *Incipit authentica et compendiosa collectio regularum et sententiarum Ss. Patrum et auctorabilium conciliorum facta tempore Gregorii sanctissimi papae a B. Anselmo lucensi ejus diligenti imitatore et discipulo, cujus jussione et praecepto desideranter consummavit hoc opus*. Eandem inscriptionem habent codex vaticanus num. 353r. cartaceus, nec non duo parisienses, bibliothecae regiae alter, bibliothecae vero celeberrimi Maurinorum monasterii s. Germani a pratis alter, qui tamen omnes nonnisi praelaudati codicis apographa sunt.

Quamquam vero haec inscriptio non ab ipso s. Anselmo operi suo apposita videatur, nihil tamen ex eo deduci potest, quod nostram sententiam evertat, cum eadem plane man, qua ipse eodex exaratus est, conscripta sit, ac proinde tanquam cujusdam s. Anselmi coaevi testimonium considerari possit. Aecedit quod codex iste barberinius Lucae exaratus esse videatur. In ejus enim exordio tum charta manumissionis, tum littera, quam dicere solemus formata, in ecclesiae lucensis usum conscriptae extant. Celeberrimus

3) Multa sibi sacris ex scripturis divinitus exposita cognovimus, quorum aliqua ab ipso habemus scripta, aliqua retinemus in memoria: multos libellos propriis manibus conscripsit: Apologeticum nunc ex diversis sanctorum patrum voluminibus compilavit, quibus Domini Papae sententiam et universa ejus facta atque praecepta canonicis defenderet rationibus at approbaret orthodoxis auctoritatibus. In lamentationes Hieremiae dilucidissimam fecit expositionem: Psalterium quoque rogatu benedictissimae Dei ancillae Mathildae exposuit locutissime, breviter quidem, sed utiliter, usque ad illum in locum, ubi ait: *Benediximus vobis in nomine Domini*. Vita s. Anselmi §. 20. pag. 654. apud Bolland. Acta SS. ad 18. Martii. T. 2. pag. 654. et apud Mabillon. Acta SS. O. S. Benedicti saec. VI. P. 2. pag. 480. edit. Venet. Eadem s. Anselmi vita una cum variis ejusdem sancti opusculis a celeberrimo Luca Waddingio edita fuit. Romae 1657. in 4.

Dom. Mansius, archiepiscopus quondam lucensis, et doctissimus aarorum conciliorum editor hanc manumissionis chartam ex nostro codice excripsit et typis pervulgavit 4).

Caeterum idem codex versus quosdam in s. Anselmi opus exhibet, qui eundem ac inscriptio auctorem habere videntur, quosque hic apponere lubet.

In trinitatis nomine
Sanctae et individuae
Incipit hinc feliciter
Istius libri series
Quem scilicet ex Italia
Anselmus, quique pontifex
Lucanae fuit ecclesiae,
Vir prudens ac catholicus
In Christi fide fervidus
Carpsit ex toto canonum
Et patrum sanctorum corpore.

Anselmiani operis codices quod attinet, maxime inter se varii sunt. De qua re consule ea, quae doctissimi fratres Ballerini disserunt 5). Codices nimirum in multis locis interpolati sunt, iisque documenta plurima inserta conspiciuntur, quae Anselmo tum priora tum posteriora sunt.

Inter ea quae posteriora sunt, synodi placentinae a. 1109 habitae capitula, nec non summorum pontificum Urbani II, Calixti II, Paschalis II, immo et Innocentii II. epistolae quaedam decretales habentur. Unde factum esse putamus, ut nonnulli hanc collectionem s. Anselmo lucensi tribuendam esse negaverint, quorum vana argumenta a fratribus Balleriniis docte et scite explosa sunt, ad quos proinde benignos lectores remittimus, cum nos in hac nostra dissertatione, quam de s. Anselmi canonum collectione inscripsimus, ea tantummodo daturi simus, quae virorum illorum sagacitatem effugerant vel quae anselmiani operis naturam atque indolem melius declarare possunt.

4) Ampliss. collect. Concilior. T. XVIII. p. 221.

5) De antiquis canonum collectionibus, etc. P. IV. cap. 13. pag. 640-643. edit. cit.

Ceterum documenta illa, quae uti diximus anselmianae collectioni adjecta sunt, in singulorum librorum fine passim addita conspiciuntur. Ita ad libri septimi calcem in codice bibliothecae Barberinianae Innocentii II decretales habentur, quas celeberrimus Sartijs typis edidit ⁶⁾. Nos hic dabimus aliam ejusdem Innocentii II. epistolam ad libri decimi calcem in codice vaticano num. 1364 adscriptam. Idem codex in fine libri sexti alteram Urbani II. epistolam *dilecto filio Lucio praeposito ecclesiae s. Juventii apud Ticinum directam* habet, quam Mansius publici juris fecit ⁷⁾. Gratianus eandem Urbani P. epistolam integram fere decreto suo C. 1. q. 3. c. 8. inseruit. Superius jam ex codice vaticano num. 1363, qui eandem s. Anselmi collectionem exhibet, quandam Silvestri P. II. decretalem epistolam ad libri undecimi finem adscriptam dedimus ⁸⁾.

Plurima vero ex istis documentis sive Anselmo priora sive posteriora, quae in anselmianae collectionis codicibus reperiuntur, in illis etiam collectionibus extant, quae ex Anselmi collectione decerpatae sunt, quarum nonnullas supra recensuimus ⁹⁾. Quod prae caeteris ex collectione, quam Bonnizo sutrinus episcopus et s. Anselmi coevus paullo post anno 1089 composuit et *Decretale* seu syntagma decretorum ecclesiasticorum inscripsit, dein ex illis, quas Gregorius presbyter et Deusdedit ¹⁰⁾ adornarunt, nec non ex anselminia-

6) De claris archigymnasi Bononiensis professoribus T. I. in append. num. V. pag. 191-194. Bononiae 1769. fol.

7) Ampliss. collectio concil. T. XX. pag. 660-663. Innocentii epistola est: *Ut homines non prohibeantur accipere monachilem habitum in fine, neque sepeliri in monasteriis nisi excommunicati.*

Innocentius, episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus R. mediolanensi archiepiscopo, Ar. cumano et J. leudensi episcopis, salutem et apostolicam benedictionem.

Perlatum est ad aures nostras quod contra romense ecclesiae privilegia quaedam nova et inaudita in vestris parochiis statuere contendatis, ut videlicet nullus deinceps saecularium in monasteriorum cimiteriis tumulatur. Et si quis infirmitate praeventus se monachum fieri postulaverit, nullatenus suscipiatur. Mandamus itaque vobis et universo clero vestro quatenus ab hujusmodi praesumptione omnimodis desistatis, et eos qui in vita vel in morte in monasteriis converti, vel sepeliri decreverint, ut juxta consuetudinem hactenus habitam, eis liberam licentiam permittatis per apostolica vobis scripta mandando praecipimus, nisi forte excommunicati fuerint. Dat. Later. VIII. Maji. Cod. Vatic. num. 1364. fol. 255.

8) Syllogis nostrae disert. V. cap. 3. adnot. 24. pag. 318.

9) Ballerinii loc. cit. P. IV. cap. 15. pag. 657-661.

10) Ballerinii loc. cit. P. IV. cap. 14. pag. 646-656.

nis excerptis, vindobonensi ¹¹⁾ nempe, et cassinensi ¹²⁾, ac denique ex amplissima illa et a nobis saepius laudata canonum collectione apparet, quae olim in celeberrima societatis Jesu bibliotheca Parisiis extabat, nunc vero Berolini, in clarissimi Savignii bibliotheca asservatur. Hinc facillime fieri potuit, ut ejusmodi documenta ex istis collectionibus, quae omnes cum anselmiano opere maximam similitudinem habent, desumerentur atque codicibus, in quibus Anselmi collectio describebatur adjungerentur.

Sed jam de codicibus MSS. anselmianis nonnulla dicenda esse videntur. Nos in elaborandis nostris in Anselmi et Gratiani opera disquisitionibus tum vaticanos tum parisienses codices inspeximus. Codices parisienses parum aut nihil ad rem facere possunt, quippe qui omnes recentiores, et prout jam superius adnotavimus, ex codicibus romanis, barberiniano scilicet et vaticano num. 4993, paucis solummodo, quae alii anselmiani codices forsitan vaticani suppeditarunt adjectis, exscripti sunt. Codex vaticanus modo citatus cartaceus atque nullius pretii, jussu sacrae congregationis de emendatione decreti Gratiani conscriptus est. Librarius omnes operis anselmiani codices vaticanos ad suum codicem exarandum adhibuisse, atque capitula quae unus prae aliis plura exhibet, in suum codicem recepisse videtur. Hujusmodi codice correctores romani prae caeteris usi sunt, unde factum credimus, quod plurima capita, quae tamquam ex Anselmi collectione a Gratiano mutuata afferunt, in genuinis illius operis codicibus minime inveniantur.

Codex barberinianus, qui vaticano mox laudato simillimus est, septem priores tantummodo collectionis libros complectitur, ac parum aut fere nihil rei criticae adjumento esse poterit ex eo, quod nimis interpolatus sit. Doctissimus Sarti ordinis Camaldulensis decus, quem de juris civilis et canonici antecessorum historia optime meritum esse constat, operi, quod de claris archigymnasii bononiensis professoribus publici juris fecit, accuratam ac diligentem ejusdem codicis illustrationem inseruit ¹³⁾.

Restat ut de aliis duobus codicibus vaticanis n. 1363 et 1364

11) Vide dissert. nostram de Pseudo-Ivonis decreta supra pag. 186.

12) Vide Dissert. nostram quintem cap. 5. §. 1. pag. 338. sq.

13) Loc. cit. Cf. Añnot. 6. hujus capituli.

signatis pauca dicamus, posterior mancus est et libro undecimo caret. Uterque membranaceus ac elegantissimus medio, uti videtur, saeculo duodecimo conscriptus est. Codex vero num. 1364. longe praestantior et mira diligentia exaratus. Nos etsi hisce duobus codicibus prae caeteris usi simus, nequaquam tamen reliquos adire negleximus, in iis praesertim, quae ad restituendam capitulorum seriem, quam in omnibus fere anselmiani operis codicibus turbatam esse deprehendimus, aliquid inservire posse videbantur.

Anselmus opus suum in tredecim libros divisit, quorum singuli prout rerum tractandarum argumentum expostularet, tum majorem tum minorem capitulorum numerum complectiatur. Juvat librorum rubricas una cum capitulorum numero ex Ballerini operum hic apponere:

- Lib. I. *De primatu et excellentia romanae ecclesiae.* Alias *de potestate et primatu apostolicae sedis.* c. 90. al 91. vel 94.
- II. *De libertate appellationis.* Alias *de primatu romanae ecclesiae et libertate adpellationis.* c. 78. al 81. vel 82.
- III. *De ordine accusandi, testificandi et judicandi.* c. 117. al 124. vel 127. vel 131.
- IV. *De privilegiorum auctoritate.* c. 55. vel 56. aut 57.
- V. *De ordinationibus ecclesiarum, et de omni jure ac statu illarum.* Alias *de ordinatione et jure ac statu ecclesiarum.* c. 71. al 83. vel 93.
- VI. *De electione et ordinatione ac de omni potestate, sive statu episcoporum.* c. 201. al 203. vel 207.
- VII. *De vita et ordinatione clericorum.* Alias *de vita et ordinatione presbyterorum, diaconorum et reliquorum ordinum.* c. 207. vel 209. aut 213.
- VIII. *De lapsis.* c. 39.
- IX. *De sacramentis.* c. 74. al 69.
- X. *De conjugiiis.* c. 63. al 68. vel 70. aut 76.
- XI. *De poenitentia.* c. 174. al 179.
- XII. *De excommunicatione.* c. 75.
- XIII. *De vindicta et persecutione justa.* c. 28. al 29. vel 34.

Ad methodum quod spectat, quam Anselmus in suo opere compilando adhibuit, illum ab antecessorum vestigiis minime recessisse deprehendimus. Summorum pontificum decretales litteras modo in-

tegras modo in partes discerptas compilationi inseruit, in quibus recipiendis potius Burchardi wormatiensis decretum, quam aliam illam Anselmo dedicatam collectionem adhibuisse dicendum est.

Minime necessariam ducimus, ut modum fusius explicemus quo Anselmus Burchardi decreto usus est, cum hoc a viris doctissimis Antonio Augustino et Stephano Baluzio satis superque demonstratum fuerit. Illud unum praetermittere non possumus, quod Burchardiana capitula in septem prioribus Anselmi libris raro admodum occurrant, in reliquis vero ejusdem libris Burchardi decretum saepissime adhibitum fuerit. Ad priores nempe illos libros compilandos Anselmus collectionem Anselmo dedicatam adiit¹⁴⁾, eaque eodem modo usus est, quo hoc ab aliis canonum collectoribus factum esse jam saepius animadvertimus.

Verum praeter ea decretalium pontificiarum documenta, quae Anselmus tum ex Burchardi decreto, tum ex collectione Anselmo dedicata excerpsit, alia quaedam summorum praesulum decreta in Anselmi lucensis opere inveniuntur, quae ex ipsis archivii romani scriniis desumpta esse videntur. Illic referenda censemus excerpta nonnulla inscripta ex libro pontificum romanorum, quae res more historicas exhibent, atque a rebus, quae Anastasius bibliothecarius in opere quod vulgo sub eodem *libri pontificum* titulo notum est, narrat, in multis differunt¹⁵⁾. Frequenter etiam loca quaedam

14) Pauca tantum exempla haec probent. Sequentia capitula collectionis Anselmo dedicatae in opus. a. Anselmi transierunt.

Ans. dic. lib. I. cap. 1. 20. 21. 27. 20. 22. 24. 27. 31. 38. 41. 42. 52. 64. 65. 67.

Ans. lucens. lib. III. c. 1. lib. II. c. 4. lib. I. c. 67. 34. lib. II. c. 47. lib. I. c. 14. 17. lib. II. c. 8. 40. 75. lib. I. c. 35. lib. IV. c. 29. lib. II. c. 62. 37. 25.

Ans. dic. lib. II. cap. 81. 86. 102. 104. 105.

Ans. lucens. lib. VI. c. 164. 167. lib. VII. c. 108. 109. 110.

Ans. dic. lib. III. cap. 28. 32. 36. 44. 46. 52. 68. 73.

Ans. lucens. lib. III. c. 34. 30. 13. 35. 55. 14. 44. 46.

Ans. dic. lib. IV. cap. 138. 141. 151. 152. 156. 157. 158.

Ans. lucens. lib. VII. c. 60. 59. 58. 57. 55. 54. 52. etc.

Capitula haec modo indicata Anselmiana in nulla alia canonum collectione quam in illa Anselmo dedicata occurrunt.

15) Vide quae de Athanasii bibliothecarii libro pontificum docui ejus editores L. A. Muratorius, Blanchini et Vignoli adnotent. Haud speranda est doctissimi Perrai, recentissimi monumentorum Germaniae editoris, disquisitio de Anastasio nostro in itinere ejus Italico Hannoverae a. 1823. edito.

ex libro diurno romanorum pontificum ¹⁶⁾; nec non ex ordine romano ¹⁷⁾ desumpta occurrunt, quorum alia genuinam documentorum inscriptionem præseferunt, alia ejus generis monumenta quam plurima continent, quæ ad veterem ecclesiæ disciplinam illustrandam maximi momenti sunt. Sic, ut unum tantum exemplum præferamus habetur in libri sexti capite 49 celeberrima Joannis P. VIII. constitutio de jure cardinalium, quam Mansius in sua conciliorum collectione typis mandavit ¹⁸⁾.

Nullæ, uti jam addotavimus RR. PP. decretales in genuina s: Anselmi collectione deprehenduntur; quæ decretalibus a s. Gregorio VII editis recentiores sint; ejusdem vero pontifices canones, in conciliis romanis editi, collectioni inserti sunt. Caeterum decretales litteræ ab Ansel. aductæ non raro ampliores accuratioresque inscriptiones apud ipsum quam apud alios canonum collectores habent; subscriptiones quoque sæpiissime illis additæ sunt ¹⁹⁾, quin imo Anselmus eas aliquando in iis etiam decretalibus litteris afferi, in quibus in ipsis decretalium rogestis desiderantur. Sic e. gr. libri decimi caput sextum... Gregorii Magni ad Velocem magistrum militum ²⁰⁾ datam litteram exhibet una cum subscriptione: *Data die V. kalend. Octobris indictione decima*, quæ subscriptio adnotantibus doctissimis

¹⁶⁾ *Liber diurnus romanorum pontificum* typis primus excusus fuit a docto J. Garnerio S. J. Parisiis 1680. Mabillonius in Museo italico T. I. pag. 55. sq. monumenta quædam inedita in appendicem libri diurni adiecit, quæ una cum libro ipso diurno a Garnerio editio recusat 1) Chr. God. Hoffmann. Nova scriptorum et monumentorum collectio Lipsiæ 1735. Tom. secundus in 4. 2) P. J. de Riegger Viennæ Austriæ 1792 in 8.

¹⁷⁾ Quid de hoc libro sentiendum consule eruditores monumentorum ordinis romani, Georgium Casanandrum, Melchiorum Hittorpium, Georgium Ferrarium, J. Mabillonium, Edm. Martenium et Durandum.

¹⁸⁾ T. XVII. pag. 247.

¹⁹⁾ Cf. Vide sis: lib. V. cap. 6. D. 1. de cons. e. 7. *Dat. Edit. Aprilis*. lib. V. cap. 7. *Dat. XIII. kal. Aug.* C. 16. q. 7. c. 26. lib. V. cap. 29. *Dat. Idas Majarum Asterio et Presidio* V. V. Coss. C. 15. q. 1. o. 1.

Lib. V. cap. 47. Joannis P. VIII. decretum de ecclesiarum violatoribus, quod Baluzius primum edidit: Miscellaneor. T. VII. pag. 352. Peritidis 1705 in 8. et T. I. pag. 402. editionis Dom. Mansi Lucens 1751. in fol. et in ejusd. collect. concil. ampliss. T. XVII. pag. 244. lib. V. cap. 51. s. Leonis P. IX. decretum contra exemptionem monachorum cum integriori inscriptione quam quæ in actis conciliorum legitur: *Leo episcopus, servus servorum Dei, omnibus fidelibus in Christo per totam Italiam. — Data Romæ mente Aprilis die XX. Indictione quinta.*

Cf. Collectiones concilior. Labbe et Cossart. T. IX. col. 484. Hardouini T. VI. P. 1. pag. 961. Coletii venet. T. XI. p. 655. Mansi T. XIX. pag. 670. — Hæc pauca exempla sufficiant.

²⁰⁾ Regest s. Gregorii lib. II. ep. 3. pag. 101. edit. Veustæ T. VII.

operum s. Gregorij editoribus Maurinis non sinit in uno eoque vetustissimo codice Colbertino pariter servari nec non in s. Gregorij epistolarum collectione, quam Paulus diaconus adnotaverat, invenitur. Gratianus C. 23; q. 8; c. 17. epistolam hanc fore integram, rejecta solummodo inscriptione ab Anselmo mutuatus est. Pseudo-Ivo non nisi exiguum ejusdem epistolae fragmentum operi suo (P. X. c. 70.) inseruit.

Quod sacros conciliorum praecipue graecorum canones spectat, apud Anselmum fere omnes ex Dionysii Exigui collectione mutuatus est. Tamen etiam alias graecorum canonum versiones, tum eam quam genuina ecclesiae hispanae canonum collectio, nuper anno nempe 1821 regiae Matritensium academiae curis et impensis edita, exhibet, tum eam quae huic proximo accedit atque a Pseudo-Isidoro in suam collectionem recepta est. Saepius etiam unius ejusdemque canonis duplicem versionem affert, isidorianam scilicet et dionysianam. Paulo frequentior alia demum graecorum canonum versio in anselmiano opere occurrit, quae tum a modo relatis tum ab illa, quam in vetustis italicis collectionibus deprehendimus ideoque priscam versionem italem nuncupamus, quam maxime recedit.

Verum ut hujusce versionis indoles melius pateat, nonnullorum canonum tum textum graecum, tum illam eorum versionem hic apponendam esse censuimus, quam priscam italem vocamus, quamque fratres Ballerinii ex vetustis Italiae morthbranis primi sedulo studio collegerunt ²¹⁾ et celeberrimus dein Mansius amplissimae suae conciliorum collectioni inseruit ²²⁾. Animadvertendum interim est, Gratianum, qui Anselmi opus fere totum in suum decretum recepit, hanc illi propriam versionem penitus neglexisse, qua de causa rei criticae studiosos haec nostra specimina grato animo suscepturos esse confidimus.

LIB. XI. cap. 36.

Ex concilio Ancirano cap. 20.

Mulieres, quae fornicantur et partus suos necant et illae, quae

²¹⁾ Inter opera s. Leonis P. s. T. III. pag. 473—622. Venetiis 1757. fol.

²²⁾ T. VI. pag. 1109—1230.

ex utero suo conceptos excutiant, antiqua definitio usque ad exitum vitae eas ab ecclesia remouet. Nunc vero humanitas definitum est: decem annos poeniteant.

Collectio codicis Saviniani lib. X. cap. 32. priora hujus canonis verba paullo aliter habet: *antiqui patres constituerunt usque ad exitum vitae.*

Prisca versio itala.

Quae erant fornicatae, et interficiunt natos; et festinant abortivum facere, primum constitutum usque ad exitum vetuit, et hoc definito humaniore aliquid consequantur, constituimus eas decennio tempore, secundum gradus qui sunt constituti.

Apud Ballerinius loc. cit. pag. 488. et Mansium. Tom. VI. pag. 119.

Textus graecus hujus canonis audit.

Περὶ τῶν γυναικῶν τῶν ἐκπορευουσῶν καὶ ἀναιρουσῶν τὰ γυνώμενα, καὶ σπουδαζουσῶν φθόρια ποιεῖν, ὁ μὲν πρότερος ὅρος μέχρις ἐξόδου ἐκώλυσεν, καὶ τούτῳ συνπίθενται. Φιλανθρωπότερον δὲ τι εὐρόντες, ὥρισamen δεκαετὴν χρόνον κατὰ τοὺς βαθμοὺς τοὺς ὥρισμένους.

Apud Mansium T. II. pag. 520.

Lib. VI. cap. 141.

Ex conc. chalced. cap. 26.

Ut omnis ecclesia habens episcopum habeat oeconomum.

Quoniam, ut in quibusdam ecclesiis reperimus, sine oeconomis res ecclesiasticas tractant episcopi, placuit omnino, ut omnis ecclesiae habens episcopum etiam oeconomum habere de proprio clero, qui res ecclesiasticas dispenset cum consensu episcopi sui ne cum dispensatio sine testimonio fuerit, res ecclesiasticae dispensae sint ad contumeliam pontifici irrogandam. Si vero hoc non fecerint, reos eos sanctis subjacere canonibus judicamus.

Versio prisca.

Quoniam in quibusdam ecclesiis, sicut reperimus, sine oeconomis res ecclesiastica tractatur, placuit omnem ecclesiam episcopum habentem oeconomum habere de suo clero dispensantem ecclesiasticas res cum voluntate sui episcopi, ut ne sine testimonio sit dispensatio ecclesiae, et ex hoc dispergantur ejusdem ecclesiae res, et detractio infligatur sacerdotum (sacerdotio). Si vero hoc non fecerit, subjacere eum sacris canonibus.

Apud Ballerinos pag. 622. Mansium pag. 1230.

Textus graecus hujus canonis:

Ἐπειδὴ δὲ ἐν τισιν ἐκκλησίαις, ὡς περιηγήθημεν, διὰ οἰκονόμων οἱ ἐπίσκοποι τὰ ἐκκλησιαστικά χειρίζουσι πράγματα· ἔδοξε πᾶσαν ἐκκλησίαν ἐπίσκοπον ἔχουσαν, καὶ οἰκονόμον ἔχειν ἐκ τοῦ ἰδίου κλήρου, οἰκονομοῦντα τὰ ἐκκλησιαστικά κατὰ γνώμην τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου· ὥστε μὴ αἰμάρτυρον εἶναι τὴν οἰκονομίαν τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἐκ τούτου τὰ τῆς ἐκκλησίας σκorpίζεσθαι πράγματα, καὶ λοιδορίαν τῇ ἱερωσύνῃ προστρίβεσθαι· εἰ δὲ μὴ τοῦτο ποιήσῃ, ὑποκεῖσθαι αὐτὸν τοῖς θεοῖς κανόσι.

Mansi Tom. VII. pag. 368.

Gratianus canonem hunc concilii chalcedonensis bis recepit ex versione Pseudo-Isidori. D. 89. cap. 4., et ex versione Dionysii exigu. C. 16. q. 7. c. 21.

Capitulum 156. libri septimi collectionis s. Anselmi exhibet fragmentum perexiguum canonis 24 concilii antiocheni ex versione nostra prisca itala.

Praeter eos conciliorum graecorum canones, quos ex modo dictis versionibus mutuatus est Anselmus, plurima eorundem capita ex capitulis s. Martini braccarensis et Hadriani P. desumpsit. Priora passim cum inscriptione: *ex concilio Martini Papae*

braccarensis, seu *ex decreto Martini P.* occurrunt, quorum plurima Gratianus sub eadem Martini P. braccarensis, seu concilii Martini P. inscriptione in suo decreto affert²⁵⁾. Inde factum esse credimus, quod nonnulli ejusmodi capitula s. Martini P. I. adscribere voluerint, eundemque sanctissimum pontificem tamquam veteris ecclesiasticae disciplinae corruptorem insimulare auderent, propterea quod permiserit, ut bigami in minoribus ordinum gradibus permanere possint. Recentiorum nonnulli eoque proterviae progressi sunt, ut haec Pseudo-Martini P. capitula in suae opinionis suffragium adducerent, atque episcopos nostris quoque temporibus in irregularitate ad ordines minores suscipiendos dispensare posse contenderent. At quantum hoc a vero distet, nemo est, qui ignoret, et summus Pontifex Sixtus V. ejusmodi cavillationes satis superque expolit.²⁶⁾

In indice alphabetico, quem in praecipuas quibus, Gratianus usus est, canonum collectiones elaboravimus, passim falsam Martini braccarensis inscriptionem retinimus, quoties nempe illam in veteribus collectionibus invenimus.

Caeeterum s. Martini braccarensis capitula, uti notum est, omnibus tum spuriae tum genuinae collectionis Isidorianae codicibus inserta sunt. Jacobus Merlinius una cum Pseudo-Isidori collectione primus ea vulgavit, ac dein in omnes fere conciliorum collectiones transierunt. Mansius eadem ex Garsiae Loaisae et P. Labei S. J. recensione recusat²⁵⁾ quod etiam Justellus²⁶⁾ et Harduinus²⁷⁾ fecerunt. Posterior cum adnotet se capitula ista in amplissima collegii S. J. parisiensis canonum collectione ms. invenisse, non de alia,

25) D. 50. c. 44. C. 26. q. 5. c. 3. et C. 32. q. 5. c. 9. Reliqua, quae ex hisce Martini braccarensis capitulis, in Gratianum abierunt sunt: D. 18. c. 15. D. 23. c. 32. D. 24. c. 7. D. 27. c. 1. D. 28. c. 12. D. 30. c. 17. D. 34. c. 12. 17. et 18. D. 44. c. 12. D. 50. c. 8. et 22. D. 54. c. 7. D. 55. c. 9. D. 63. c. 6. D. 64. c. 7. D. 65. c. 2. D. 92. c. 3. 4. et 9. D. 95. c. 11. C. 1. q. 1. c. 67. C. 1. q. 7. c. 22. C. 6. q. 4. c. 2. C. 8. q. 1. c. 4. C. 9. q. 3. c. 1. C. 10. q. 2. c. 7. et 8. C. 11. q. 3. c. 7. C. 12. q. 1. c. 20. C. 14. q. 4. c. 4. C. 15. q. 8. c. 4. C. 17. q. 4. c. 38. C. 21. q. 5. c. 5. C. 26. q. 5. c. 3. C. 28. q. 6. c. 6. C. 28. q. 7. c. 13. C. 27. q. 1. c. 8. et 26. C. 32. q. 7. c. 9. C. 33. q. 4. c. 9. D. 1. de cons. c. 29. D. 2. de cons. c. 4. et 18. D. 3. de cons. c. 7. D. 4. de cons. c. 59. 116. et 124.

26) Fagnanus in commentario ad caput secundum de bigamis. T. I. pag. 450. Venetiis 1709. fol.

25) Concil. T. IX. pag. 845—860.

26) Bibliotheca juris canonici veteris T. I. la append. p. 7—32. Parisiis 1661. fol.

27) Collect. concil. T. III. pag. 390.

quam de illa canonum collectione locutus esse videtur, quae in Saviniano codice a nobis saepius comemorato continetur. Codex enim iste olim in illa collegii Soc. J. bibliotheca Parisiis servabatur, atque ipsa collectio integra ex s. Anselmi lucensis opere desumpta est. Postiores canonum collectores, qui ex *decretis* seu ex *concilio Martini papae* s. Martini capitula citant, nullomodo codicis Saviniani collectionem, uti fratres Ballerinii opinantur ²⁸⁾, sed ipsum s. Anselmi lucensis opus prae oculis habuerunt.

Ad Hadriani P. capitula quod attinet, ea Anselmus vel singulatum vel plura simul sese invicem excipientia sua collectioni inseruit. Quae singulatum hinc illinc in diversis libris sparsa deprehenduntur passim *ex decreto Hadriani P.* inscripta sunt; quod si vero eorum seriem recepit, vulgarem inscriptionem iis praefixit. Sic. e. gr. post 85. libri tertii caput sequentia Hadriani P. capitula exhibentur: 22. 50. 52. 53. 54. 55. 72. et 80. et quidem cum hac inscriptione. *Incipiunt capitula, quae ex graecis et latinis canonibus et synodis romanis atque decretis praesulum ac principum romanorum sparsim collecta sunt, et Angelramno mediomatricae urbis episcopo Romae a beato papa Hadriano tradita sunt XIII. kal. Octobris Indictione IX. quando pro sui negotii causa agebatur.* Integra capitulorum Hadriani pont. series, hac eadem inscriptione praemissa in plurimis vetustis Pseudo-Isidorianae collectionis codicibus exstat, unde Anselmus sine dubio sua capitula deprompsit. Gratianus saepissime eadem capitula affert ²⁹⁾, atque Antonius Augustinus ea integra doctissimo commentario instructa publici juris fecit ³⁰⁾.

28) Loc. cit. P. IV. cap. 2. pag. 578—582. Omnium doctissime de hisce s. Martini braecensis capitulis disseruit Antonius Augustinus; de emendatione Gratiani dialogor. lib. prior dialog. X. XI. et XII. apud Galland. T. II. pag. 290—314. ed. cit. et post eum Carol. Sebast. Berardus, antecessor taurinensis, in opere: Gratiani canones genuini ab apocryphis discreti, corrupti ad emendationum codicum fidem exacti, difficiliore commoda interpretatione illustrati. Venetiis 1777. T. I. cap. 53. pag. 292—309.

29) C. 2. q. 3. c. 3. et 4. C. 2. q. 6. c. 40. C. 2. q. 7. c. 50. et 53. C. 3. q. 5. c. 7. C. 3. q. 6. c. 16. et 18. C. 3. q. 7. c. 1. C. 3. q. 11. c. 3. C. 4. q. 6. c. 4. C. 5. q. 1. c. 1. C. 5. q. 3. c. 1. et 2. C. 5. q. 6. c. 1. et 5. C. 6. q. 1. c. 2. et 6. C. 11. q. 1. c. 48. et 49. C. 25. q. 4. c. 3. et C. 25. q. 1. c. 11.

30) Operum T. III. pag. 349—369. Luceae 1767. fol. Mansius capitula Hadriani P. una cum Ant. Augustini commentario recusat collect. concil. T. XII. pag. 903—936. Vide quae C. Seb. Berardus de hisce capitulis adnotat: Gratiani canones etc. T. I. pag. 350—355. ed. cit.

Praeter haec monumenta, quae ecclesiastica sunt s. Anselmus plura fragmenta, tum ex jure romano, tum ex regum francorum capitularibus recepit, quae ad res ecclesiasticas spectant. De juris romani usu vide quae a Reisachio in dissertatione, quam de hac re nostris disquisitionibus adjunxit ³¹⁾ dicta sunt, ubi indicem quoque a clariss. Savinio adornatum invenies, in quo omnia capitula ab Anselmo ex jure romano mutuata notata sunt.

Gratianus, ut jam saepius admonuimus s. Anselmi collectione in adornando decreto quam maxime usus est, ita quidem, ut si celebrem canonum collectionem, quam tripartitam nuncupamus, et Ivonis panormiam excipias, nullo canonum opere tam frequenter usus esse dicendus sit. Quod cum celeberrimi *correctores romani* animadvertent, singulis Gratiani capitulis ex anselmiano opere desumptis, ejusdem et libri et capitis numerum in margine addiderunt.

Caeterum in excerpendo s. Anselmi opere Gratianus eandem omnino methodum retinuit, quam ab eo quoad collectionem tripartitam atque Ivonis Panormiam observatam fuisse demonstravimus ³²⁾. An-

31) In sylloge nostra dissertatio IV. pag. 219—268.

32) Gratianus in quantum fieri potuit, ordinem operis Anselmiani sequutus est; paucis tantummodo exemplis hoc comprobeant.

Ans. lib. I. cap. 11. 16. 31. 37. 59. 57. et 65.— C. 24. q. 1. e. 18. 15. 16. 10. 13. 22. 25. lib. I. e. 20. 25. 54.— C. q. 3. e. 13. 14. 15.— lib. I. e. 33. 44. 46. 50.— C. 25. q. 1. e. 1. 2. et 4.

Ans. lib. II. cap. 6. 7. 8. 10.— C. 2. q. 6. e. 8. 6. 4. 2.

Ans. lib. III. cap. 6. 13. 15. 17.— C. 3. q. 5. e. 13. 2. 4. 7. lib. III. Cap. 65. 66. 67.— C. 1. q. 1. e. 20. 4. et 5.

Ans. lib. IV. cap. 1. 2. 5. 6. 7.— C. 25. q. 2. e. 1. 2. 7. 8. 9.

Ans. lib. V. cap. 1. 2. et 3.— C. 24. q. 1. e. 18. 19. 20. lib. V. e. 4. 5. 6. 12. 16. 17. 21. 22. 23.— II. 1. de cons. e. 6. 5. 7. 19. 36. 38. 21. 22. 16. lib. V. e. 59. 60. 61.— C. 18. q. 2. e. 25. 26. 27. lib. V. e. 72. 73. 74. 75.— C. 16. q. 7. e. 40. 36. 35. 33.

Ans. lib. VI. cap. 27. 28. 29. 30. 31.— D. 79. e. 9. 4. 3. 5. 6. lib. VI. e. 42. 43. 54. 56.— D. 64. e. 6. 8. 1. 5. lib. VI. e. 64. 65.— C. 7. q. 1. e. 5. et 6. lib. VI. e. 91.— 95. 97. 99. 100.— D. 100. e. 1. 2. 9. 7. 8. 5. 11. 4. lib. VI. e. 100—106. 107—111.— C. 7. q. 1. e. 34. 43. 31. 34. 35. 42. 44. lib. VI. e. 121. 123. 129. 130.— C. 23. q. 8. e. 26. et 27.— D. 99. e. 4. et 5.

Ans. lib. VII. cap. 2-8.— C. 17. q. 1. e. 5. 8. 9. 3. 10. 11. 14. 1. lib. VII. e. 18—20. 21—23. 32—34.— II. 50. e. 60. 56. 58.— D. 98. e. 1-3.— D. 55. e. 6. 7. 12. lib. VII. e. 38—40.— D. 75. e. 3. 4. 7. lib. VII. e. 48—55.— D. 33. e. 20. 19. 18. 17. 16. 15. 11. 7. lib. VII. e. 56—58. 66 et 67. 108—110. 114 et 115.— D. 93. e. 13—15.— D. 92. e. 1. et 2.— D. 38. e. 3—5. D. 68. e. 4 et 5.

Ans. lib. VII. e. 140—142.— D. 81. e. 20. 21. 30. 31.— lib. VII. e. 185. 186.— C. 18. q. 2. e. 19. et 20.

Ans. lib. IX. cap. 22. 23. 25.— D. 5. de cons. e. 1. 2. et 3.

selmi capitula aut integra aut in partes dissecta recepit³⁵⁾, nonnunquam etiam plura duo vel tria se invicem sequentia retentis eorum inscriptionibus in unum conjunxit. Saepius capitulis pauca verba addidit, in aliis vero quaedam reliquit. Inscriptiones quae apud Anselm longiores erant, Gratianus contraxit, quod etiam cum summulis, singulis capitulis ex more praefixis, fecit. Epistolarum decretalium subscriptiones, quas Anselmus saepissime exhibet, fere omnes omisit.

Quae cum ita sint dubium non est anselmianae collectionis ope multa Gratiani capitula, quorum inscriptiones aut deperditae aut depravatae sunt, restitui, textumque ipsum, qui nonnunquam magis integer ac correctior in s. Anselmi collectione, quam in Gratiani decreto deprehenditur, emendari posse. Nimis longum atque a nostro instituto plane alienum esset, si singula gratianae collectionis capitula adnotare vellemus, quae ope collectionis anselmianae corrigi possunt. Attamen pauca quaedam hic exempla dabimus, ut pateat quanti momenti sit Anselmi opus pro iis, qui eritices ope gratianei, decreti textum emendatiorem reddere student.

Ans. lib. X. cap. 7-9. 18-20.— C. 27. q. 2. c. 50. 46. 49. 19. 21. 22.— lib. X. c. 27. 28.— C. 30. q. 3. c. 1. et 2.

Ans. lib. XI. cap. 51-54. 130 et 140.— C. 23. q. 5. c. 1-4.— D. 1. de posnit. c. 81. et 82.

Ans. lib. XII. cap. 13. 14. 16. 19. 25-27. 32-34. 36.— C. 11. q. 3. c. 16-19. 27. 6. 9. 20. 3-5. lib. XII. c. 41. 42. 44. 48. 52.— C. 4. q. 1. c. 31. 33. 34. 23. 30. lib. XII. c. 45-47. 49-50. 53. 54-56. 64. et 65.— C. 23. q. 5. c. 42-43.— C. 24. q. 3. c. 26-28. 31.— C. 23. q. 4. c. 37-39. 18. 4.

Ans. lib. XIII. cap. 3. et 4. 10-12. 15. 16. 28. et 29.— C. 23. q. 1. c. 1-3.— C. 23. q. 5. c. 1-3.— C. 23. q. 4. c. 42. et 43. 48. et 49.

35) Ita ex gr. cap. 152. libri XI. in sex partes discepsit: D. 1. de posnit. cap. 50-56.

LIB. IV. cap. 3. *Privilegium omnino*

C. 11. q. 3. c. 63.

Gratianus ex solo Anselmo capitulum hocce mutuatus est, idem vero inscripsit: *Ex registro Gregorii M.* Anselmus offert genuinam ipsius inscriptionem: *Simplicius P. Joanni episcopo Ravennati*. Hard. T. II. p. 803. Mansi T.

Burchardus Lib. I. cap. 29 et Pseudo-Ivo P. 5. cap. 140. idem fragmentum sub genuino Simplicii P. nomine proferunt, ast multo amplius et locupletius. Cod. Sav. lib. I. cap. 13. Anselmum quidem ex ungue sequutus est sed capitulum falso inscripsit: *Leo P. cognomento Magnus*.

Lib. IV. cap. 14. 15. et 19.

In qualibet civitate. — Universos quos. — Sancimus

C. 23. q. 8. c. 23.

Anselmus hic tria inter se discrepantia legum saecularium fragmenta profert et quidem L. 16. et 26. C. Theod. de *episcopis ecclesiis et clericis* (XVI. 27.) et L. 22. C. de *SS. ecclesiis* (I. 2.). Gratianus tria ista fragmenta, in unum vero conjuncta integra, recepit. Cod. Savinianus et codices operis s. Anselmi, qui Parisiis exstant in bibliotheca regia, integram constitutionem Justiniani Imp. L. 22. C. de *SS. ecclesiis* exhibent, ejus Gratianus et codd. anselmiani vaticani nonnisi fragmentum proferunt, ex quo patet Gratianum, romano vel saltem italico Anselmi exemplari usum fuisse.

Ceterum de hisce legum fragmentis eorumque usu in monumentis ecclesiasticis conf. doctis. J. Dan. Ritterum in edit. sua Cod. Theodos. T. VI. P. 1. p. 49. et 65. Lipsiae 17. 13. fol.

Lib. IV. cap. 39. *Nemo*

C. 9. q. 3. c. 13.

Gratianus capitulum istud ex Anselmo quidem integrum recepit sed falso inscripsit: *Innocentius P.* Anselmus et auctor collectionis caesaraugustanae Lib. I. c. 1. et lib. V. c. 1. inscriptionem: *Silvester P. in concilio CCLXXVII. episcoporum*. Capitulum desumptum est ex cap. 20. Act. II. constitutionis Silvestri P. a Pseudo-Isidoro procusae; Hard. T. I. p. 290. et apud Pet. Constant. epistolae RR. PP. append. pag. 50. ed. Paris. 1721. fol. Cod. Sav. et codices anselmiani vaticani in fine capituli addunt: *Subscripserunt omnes episcopi et XLV. presbyteri et diaconi VII. et Constantinus Augustus et mater ejus Helena*, quam subscriptionem Gratianus nec non Ivo in Panormiae lib. IV. cap. 5. resciderunt. Ivo insuper capitulum nostrum sub duplici profert inscriptione: *In*

decretis Innocentii Silvester P. in generali residens synodo dixit: nemo. Quid plurā? Fonte in inde inscriptionis gratianae detectum videmus.

Lib. V. cap. 1. *Ecclesia una est.*

C. 24. q. 1. c. 18. *Loquitur Dominus ad Petrum.*

Locus, quem Anselmus hic profert, desumptus est ex S. Cypriani libro de unitate ecclesiae. Alterum huiusce cyprianei loci fragmentum: *Loquitur Dominus ad Petrum* occurrit in eodem Anselmi opere Lib. I. cap. 11. Polycarpus Lib. VII, Tit. 3. utrumque fragmentum ex Anselmo recepit, sed in unum conjunxit, posterius priori praeponebat. Gratianus in recipiendis huiusmodi fragmentis Polycarpum sequutus esse videtur, cum ea in eodem omnino ordine verbis solummodo paucis rescatat exhibeat. Ceterum Gratianus aurea ista Cyprianea verba fragmento nostro inserta, *Hanc ecclesiae unitatem, qui non tenet, tenere se fidem credit? Qui ecclesiae renititur et resistit, in ecclesia se esse confidit?* supra paullulum mutata denuo profert: D. 93. c. 3. *Qui cathedram Petri, super quam fundata est ecclesia, deserit in ecclesia se esse non confidat.* Gratianus locum istum ex collectione tripartita P. III. tit. 9. cap. 18. et ex Pseudo-Ivone P. V. cap. 361. excerptis, Uterque auctor tum collectionis tripartitae tum decreti Pseudo-Ivonis verba quaedam fragmento nostro praemittit: *Petri unitatem qui non tenet, tenere se fidem credit?* Quae Gratianus rescidit cum ea in argumentum, vel summulam capituli traustulerit: *Non est in ecclesia, qui cathedram Petri non sequitur.* Locus noster huiusmodi verbis conceptus in veteribus Cod. MSS. vaticanis et gallicanis omnino deest, sed in nonnullis aliis itemque vetustis deprehenditur uti *correctores romani* et cruditissimus operum S. Cypriani, editor, Stephanus Baluzius adnotarunt. Unde animadvertas quam injuste criticae modernae sectatores Gratianum nostrum ceu textuum SS. patrum corruptorem accusent,

Lib. VI. cap. 49. *Concessio.*

C. 12. q. 2. c. 26.

Gratianus locum nostrum omisis tantummodo quibusdam verbis ex Anselmo, quem et auctor collectionis caesaraugustanae Lib. IV. cap. 74. sequutus est desumpsit, sed in duas partes divisit, posterius fragmentum; *Venerabilis baptismi* infra D. 4. de consecrat. c. 17. decreto suo inserens. Gratianus vero posteriori fragmento aliam inscriptionem dedit idque inscripsit *Gelasius P. clero et plebi Tarentino*, Ivonem, ut videtur sequutus, qui capitulum hocce (Pannor. lib. I. cap. 21.) sub inscriptione *Gelasii P. clero et plebi Tharensi* profert. Auctor pseudo-decreti Ivonis idem capitulum bis exhibet tum sub inscriptione: *Gregorii P. clero et plebi Tarenti* (P. I. cap. 63.), tum sub inscriptione: *ex concilio Wormatiensi* cap. 10. (P. I. cap. 202.), Pseudo-Ivo in primo loco

Ivonis Panormiam prae oculis habuit, in posteriori vero Burchardi decretum, ubi lib. IV. cap. 7. capitulum istud ex conc. Wormatiensi inscriptum conspicitur, mutato solummodo ejus initio *Sacrosancti baptismi* loco *Venerabilis baptismi*. Et revera caput hocce una cum initio *Sacrosancti* inter canones conc. a. 868. Wormatiae editos deprehenditur. Apud Hartzheimium Concil. Germaniae T. II. pag. 868. Harduin. T. V. pag. 737. et Mansi T. XV. pag. 871. Quod capituli nostri inscriptionem, quam Pseudo-Ivo P. I. cap. 63. exhibet, attinet, ea sine dubio incuria librariorum orta est, cum caput, quod huic in opere Pseudo-Ivonis praecedat, inscriptionem *Gregorii Augustino respondentis* habeat. Ceterum animadverti debet eadem fere hujus capituli verba in capitulari Gregorii P. II. *Martiano episcopo, Georgio presbytero et Dorotheo subdiacono euntibus in Bajoariam ablegatis* decreto deprehendi. Apud Harduin. T. III. pag. 1681, Hartzheim T. I. pag. 36. Mansi T. XII. pag. 258. Mansius utrumque capitulum, tum ex Anselmi collectione, tum ex decreto Gratiani inter decreta S. Gelasii P. I. recepit, collect. ampliss. concilior. T. VIII. pag. 87. 120, 135, et 139. Cf. conferatur etiam Harduinus collect. concilior. T. II. pag. 930. et 936.

Lib. VI. cap. 89.

D. 100. c. 3.

Anselmus uti Polycarpus legunt rectius *Novit fraternitas tua*. Ita habet littera S. Gregorii M. ad Joannem Corinthiorum episcopum, cujus nostrum caput fragmentum est. Lib. V. epist. 59.

Lib. VI. cap. 100.

D. 100. c. 4.

Anselmus et Deusdedit offerunt genuinam inscriptionem *Joannes P. VIII. Fulberto episcopo*. Etenim eandem inscriptionem exhibet altera ejusdem Pontificis epistola ad nostrum praesulem transmissa. Mansi T. XV. pag. 209. Idem Mansius capitulum nostrum sub hac inscriptione inter fragmenta epistolarum Joannis P. enumerat loc. cit. p. 242.

Lib. XIII. cap. 33. Si quis.

C. 1. q. 3. c. 7.

Capitulum hocce in genuinis collectionis anselmianae codicibus omnino deest, et ex collectionibus Deusdediti, Gregorii presbyteri, Bonizonis aliorumque, quae Anselmi opus communem originem habent, in illam Anselmi transmigrasse videtur. Collectio aequae codicis Saviniani Lib. IX. cap. 247. idem capitulum exhibet cum inscriptione: *Paschalis P. in epistola ad Mediolanensem ecclesiam*

in libro VII. Ivo in Pannormia idem caput inscriptum: *ex decretis Paschalis P. cap.* 18. profert, ex veteri, ut adparet, canonum collectione nondum cognita depromptum. Pseudo-Ivo (P. II. cap. 84.) integram Paschalis. P. I. epistolam sub eadem inscriptione insertam habet, quam celeberr. Mansius ex Burchardi Wormatiensis pervetusto codice Lucensi s. Martini denuo recusit ignorans eam in Pseudo-Ivonis decreto jam reperiri, Collect. ampliss. T. XIV. pag. 378. sq.

C. 12. q. 5. c. 17. Decevit.

Etiam hoc capitalum in nonnullis codicibus collectionis Anselmi falso deprehenditur Lib. III. cap. 98. Burchardus Lib. XII. cap. 20. et collectio codicis Saviniani Lib. XII. cap. 109. idem caput sub genuina inscriptione *ex concilio apud S. Medardum cap. 4.* exhibent. Gratianus omnino eandem inscriptionem retinuit. Fragmentum hocce alioquin multo integrus occurrit in Capitulari Caroli Calvi (Tit. XI. cap. 8. inter Iac. Sirmandi opera T. III. pag. 70. Parisiis 1696. fol. in ejusque Concilia Galliae. T. III. pag. 89. apud St. Baluzium Capitularia regg. francor. T. II. pag. 53. Hard. Coll. Concil. T. V. pag. 53. Mansii Collect. ampliss. T. XVII. pag. 39. in Append.,) nec non in Reginone de eccles. disciplinis. Lib. II. cap. 319. pag. 333. ed Steph. Baluzii. Parisiis. 1671. in. 8. Fragmentum istud in capit. Caroli Calvi inscriptum est ex synodo Suessionensi anni 853. Quanquam inter canones hujus concilii, quod apud Suessiones in monasterio S. Medardi a. 853. celebratum fuit, non invenitur. Vide quae viri docti Hartzhemius Concil Germ. T. II. pag. 563. et P. I. de Rieger in editione sua Reginonis ad loc. cit. pag. 333. Viennae Austriae 1765. in 4. adnotent. Mansius recte canonem nostrum a Gratiano receptum non cum tribus aliis a Burchardo ex eodem conc. apud S. Medardum alibi relatis, actis suis concilii suessionensis a 853. inseruit. Collect. concil ampliss. T. XIV. pag. 995. Ceterum auctor collectionis codicis Savigniani in fine capituli huius verba quaedam adjecit, quae nullibi deprehenduntur et sunt: *Sin autem: ut perjurium sponte commissum singuli poeniteant.*

Haec pauca de s. Anselmi collectione disseruisse sufficiat, cum a nostro scopo plane alienum sit hic integrum opus notis criticis illustrare, quod insuper fastidiosum nimis, et inutile prorsus esset, si non simul totius collectionis textum daremus. Caeterum cum nostrae collectionis tum in Antonii Augustini, Stephani Baluzii aliorumque operibus, tum in animadversionibus, quas correctores Rom. Gratiani decreto adjecerunt, frequens occurrat mentio, nonnulli in errorem inducti, s. Anselmi collectionem jam dum typis vulgatam esse dixerunt. Forsitan non pauci ex eo decepti sunt, quod celeberrimus et

eruditissimus Andreas Schottus S. J. in laudatione , quam in Antonii Augustini funere habuit , defuncti opera commemorans dicat : *Sacro vero juri illustrando , post duos Antonios Gallos Democharem et Contium , qui in Gratiani collectaneis elaborarunt , Ilerdae collectiones integras Anselmi lucensis , ut dixi , foras dedit , opus rarum et utile* ³⁴⁾. Quis non videt , oratorem hic de editione locutum fuisse , quam Antonius Augustinus de veteribus decretalium epistolarum collectionibus , Bernardi nempe Papiensis aliorumque , adornavit , quod Gregorius Majansius celeberrimus sui temporis jurisperitus hispanus jam animadvertit ³⁵⁾.

Multi inter viros doctos s. Anselmi collectionis typis mandandae consilium coeperunt. Lucas Waddingius , celeberrimus ordinis minorum annalium compilator , pluries de hac re cogitavit , ut praefatio , quam opusculis s. Anselmi ejus curis editis , praefixit , demonstrat. At praeniatura morte abreptus curam hanc posteris reliquit. Si fidem Stephano Baluzio habemus ³⁶⁾ , Lucas quoque Dacherius s. Anselmi opus praelo jam praeparatum habuit , et quam maxime dolendum est , ipsum consilium suum non ad exitum perduxisse , cum codex integer ac vetustus , qui in celeberrima Benedictinorum s. Germani a pratis bibliotheca asservabatur , seditionis gallicae tempore deperditus sit. Docti insuper viri Andreas Rota ³⁷⁾ et Mich. Ang. Monsacratius ³⁸⁾ idem consilium habuisse videntur. At nobis eorum opera iuspicere minime licuit. Una tandem eademque virorum doctorum sententia est , ut s. Anselmi lucensis collectio typis edatur.

34) Apud Galland. pag. 589. Tom. II. edit. cit.

35) Anselmi Augustini Tarracensis pontificis vitae historia quam hispanice scribebat Gregorius Majansius Siscarus nobilis Valentinus , Hispaniarum regis bibliothecae custos et codicis Justiniani in valentina academia interpres : hinc vertebant Fabius Prosper Cenamius et Joannes Baptista Montecutinus patricii lucenses. Inter opera Ant. Augustini T. I. pag. XLI. Lucae. 1766. fol.

36) Praefatio in Antonii Augustini dialogos de emendatione Gratiani §. XIX. pag. 215. apud Galland. T. II.

37) Notizie istoriche di s. Anselmo. Verona 1737. in 4.

38) S. Anselmi epistola nunc primam vulgata acc. in decretum ms. s. Anselmi animadversiones. Lucas 1821. in 8.

C A P. VIII.

*De codice Anselmiano, qui in Sacrosanctae Basilicae vaticanae
bibliotheca asservatur.*

Collectio, quam codex hic, num. 118. C. signatus, exhibet, a multis pro eadem, ac illa, quam s. Anselmi lucensis decretorum opus complectitur, habita fuit. Quam opinionem etsi jam Ballerinii falsam demonstrarent ¹⁾, nihil tamen attulerunt, quo istius operis indoles illustrari possit. Quocirca pauca de illo hic proferamus.

Opus de quo loquimur, canonum collectionem exhibet, quae ad earum genus referri debet, quarum nonnullas in quinto hujus dissertationis capite illustravimus. Universa etenim ex Anselmi opere excerpta est, ad quod proprius adhuc ac illae Bonizonius, Deusdedit et Gregorii collectiones accedit. Auctor in ea ordinanda eandem fere rationem eandemque methodum secutus est, quam in collectione Savigniana Berolinensi, saepius a nobis laudata, nec non in excerptis anselmianis, altero vindobonensi et altero cassinensi, observatam fuisse animadvertimus. Ipsum quidem Anselmi opus adiit, librorum vero numerum ad novem contraxit, quorum singulis excriptionem generalem praefixit, quas hic apponimus:

Lib. I. *De potestate et primatu apostolicae sedis.*

Lib. II. *De praelatorum electione.*

Lib. III. *De consecrandis ecclesiis et earum ritibus.*

Lib. IV. *De sedibus episcoporum et auctoritate praedicationis.*

Lib. V. *De excommunicatione.*

Lib. VI. *De accusatione.*

Lib. VII. *De unitate ecclesiae.*

Lib. VIII. *De conjugio et adulterio.*

Lib. IX. *De raptoribus et furibus.*

Singuli libri plura vel pauciora capitula complectuntur, quibus eodem modo ac Gregorius, vulgo Polycarpus dictus, fecit, generales quaedam inscriptiones seu summulae praefixae sunt. Quodsi canones ex diversis conciliis, quae idem nomen habent, afferuntur, concilia

numetis minime distinguuntur; canonum quoque numerus passim deest, quod in RR. Pontificum decretalibus litteris nec non in SS. Patrum et scriptorum ecclesiasticorum operum fragmentis pariter animadvertimus. Praeter nuda conciliorum, pontificum, aliorumque scriptorum nomina, aliud nihil occurrit, atque in multis capitulis, inscriptiones penitus omissae sunt.

In singulis dein libris plurimae habentur inscriptiones, rubro colore exaratae, quae rubricis simillimae videntur, quaeque non raro tria, quatuor et plura etiam capitula, saepissime vero nonnisi unum amplectuntur. Aliquando, et quidem non raro, 20, 30, 40, imo et 50. capitula se invicem excipiunt, quibus praeter hujusmodi inscriptionem nulla alia praefixa est, quaeque, uti ex eorum argumento apparet, ad praecedentem inscriptionem minime pertinent. Hinc non sine ratione concludi posset, ejusmodi inscriptiones nihil aliud esse, quam generales quidam argumentorum indices, qui a rubricis differunt, atque ab auctore ad libitum appositi sunt. Caeterum nec capitula singula, nec inscriptiones numeris distincta sunt.

Praefatio omnino deest, et plura in diversis collectionis libris ab aliena eaque posteriore, licet vetusta, manu codici adscripta sunt, qui insuper hac illac folia nonnulla habet, quae vel ex integro vel ex parte vacua sunt. Minime tamen hac de causa cum Balleriniis asserere auderem, opus ipsum incompletum esse, cum nullibi appareat auctorem opus ex omni parte absolutum edere voluisse. Quod si investigare velimus, undenam factum sit, quod nostra collectio Sancto Anselmo lucensi tribueretur, certum quidem est, id non ex eo explicari posse, quod codex inscriptionem: *Anselmi decretum* prae se ferat. Haec enim inscriptio a posteriori manu ac multo tardius apposita est. Potius ipsa hujus nostri operis ratio ac maxima, quae ipsum inter et Anselmi collectionem intercedit, similitudo doctos in errorem induxerunt, qui cum viderent, singulos nostri operis libros eisdem omnino capitulis incipere, quibus iidem in anselmiana collectione incipiunt, atque inter inscriptiones plurimas invenirent, quae ad verbum ex Anselmi capitulorum inscriptionibus desumptae sunt, opus quoque ipsum universum idem omnino ac Anselmi decretorum opus esse crediderunt ²⁾.

2) Nimis longum esset si hic fase demonstrare vellemus, quomodo collectio nostra cum illa

Cacterum plurima in nostra collectione capitula occurrunt, quae neque in Anselmi, neque in aliorum, qui cum proprius secuti sunt, uti Bonizonis, Deusdedit, et Gregorii collectionibus extant 3). Frequentiora itidem sunt fragmenta ex jure romano desumpta, quorum nonnulla praesertim ea, quae ex digestis et ex codice excerpta sunt, a posteriori manu circa saeculi XIII initium codici adscripta esse videntur. Ab eodem manu libellus accusationis, quem Ballerini ex nostra collectione publici juris fecerunt, exaratus est. Incertum omnino est, utrum auctor ejusmodi capitula, ab Anselmo praetermissa, ex alia collectione desumpserit, et quamnam ipse adierit. Burchardi tamen wormatiensis decretum saepissime adhibuisse videtur, cum plurima capitula ex eo in suum opus receperit 4).

Restat ut videamus quomodo nostra collectio ad Gratiani decretum se habeat. Indubium porro est, Gratianum eam et cognovisse et adhibuisse, cum loca permulta, quae tum in Anselmi collectione, tam in aliis illis collectionibus, quas correctores romani ad emendandum Gratiani decretum adhibuerunt, penitus desiderantur, in

Anselmi in omnibus suis partibus cohaereat. Paucis exempla sufficiant,

Lib. I. c. 1-8, 9-20, 23-30; Anselm. lib. I. c. 1-8, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18-21, 22-31.

Lib. II. cap. 1 et 2, 4-10. Anselm. lib. VI. cap. 35. lib. VII. cap. 109, 30. Lib. VI. cap. 74, 17, 18, 19, 137. 21.

Lib. VIII. cap. 1-3, 3-7, 9-11. Anselm. lib. X. c. 1, 2, 5, 20, 18, 19. et 29 et 39. etc.

3) *Transcripsimus canonem lib. IV. fol. 47. ex collectione hibernensi, quem nullibi reperiri potuimus quique antiquam ecclesiae hibernensis et anglicanae disciplinam poenitentialem respicit.* Sancta hibernensis synodus cui praefuit Leo S. R. ecclesiae episcopus tempore Caroli regis francorum cum Theodorico anglorum et hibernensium archiepiscopo multisque illarum regionibus episcopis de lapsu sacerdotum sic ait: sacerdos si suggereota diabolo in fornicationem cecidit, et Deo miserante ad poenitentiae remedia cofugit IV. annis in hunc modum expiabitur. Imprimis XL diebus et noctibus se expurget tuto loco remotus in solo pane. Quibus exactis primo anno prosequitur similiter in pane et aqua exceptis dominicis diebus et pascalibus praecipuis festivitibus in quibus vino et omnibus pulmentis uti poterit excepta sola carne. Ceteris vero diebus sola aqua et pane sit contemptus, et tunc considerata personae qualitate in his indulgeatur ei de modico vino, legumine, lacte, pomis pisciculis et oleribus sicut suo confessori visum fuerit. Igitur decurso primo anno statim aeri corporis et sanguinis participis fiat. Psalmor cum fratribus ultimus in choro canat et ad pacem veniet, minora gerat officia. Secundo anno tres legitimas ferias in unaquaque hebdomada expleat in pane et aqua. Expletis duobus annis si juxta praefixos poscivit; episcopus sum in suum gradum poterit revocare. Cf. D. 82. c. 5.

4) En quaedam exempla.

Lib. III. c. 3. 6. et 12. ex Burch. lib. III. c. 63. 225. 90. 41. 39.

Lib. V. c. 2. 4. 7. 12. 22. 23. Burch. lib. XI. c. 38. 31: 43. 36. 48.

Lib. IX. c. 1. 2. et 4. Burch. lib. V. c. 39. 55. 53.

nostra collectione habeantur, atque ex ea a Gratiano in decretum recepta sint. Sic e. g. ex nostrae collectionis lib. II. fol. 23. est. C. 19. q. 2. c. 10. et C. 19. q. 3. c. 2. ex lib. III. fol. 33. C. 16. q. 7. c. 13 et 17. C. 16. q. 2. c. 1.⁵⁾ et c. 6. C. 1. q. 1. c. 124. ex lib. IV. fol. 37. D. 1. de consecr. c. 68. D. 33. c. 3. ex lib. V. fol. 58. C. 24. q. 3. c. 17. C. 11. q. 3. c. 73. C. 7. q. 1. c. 22. C. 24. q. 3. c. 17. C. 25. q. 6. c. 4. Lib. VII. fol. 83. C. 7. q. 1. c. 8. C. 1. q. 1. c. 56. Serie non interrupta recepit Gratianus ex lib. IV. cap. 16. 17. 18. et 19. in decreto C. 11. q. 3. c. 21. 22. 23 et 24. ex lib. IX. cap. 5. et 6. C. 14. q. 5. c. 2. et 3. Supervacaneum esse credimus plura ejusmodi exempla hic apponere, cum jam ex his paucis sat superque appareat, quanti momenti haec nostra collectio pro emendando plurimorum Gratiani locorum textu sit.

Quod ad tempus, quo collectio haec nostra compilata fuit attinet, ea paullo post s. Anselmi mortem adornata videtur, cum praeter quaedam Urbani II. ac Paschalis II. litteras decretales, recentius documentum nullum in ea occurat. Litterae vero haec decretales eadem fere sunt, quae et in aliis interpolatis s. Anselmi collectionis codicibus extant, ex quo mirifice confirmatur opinio, quam superius enuntiavimus, ejusmodi scilicet documenta in Anselmi collectionem ex collectionibus ipsi proximioribus recepta fuisse.

Codex versus saeculi duodecimi finem exaratus at collectio ipsa in Italia compilata esse videtur; conciliorum enim tum gallicanorum tum germanorum nomina multis erroribus proferuntur. Sic e. g. concilium *magotiense*, *warmiense*, *avirense*, *gabilense*, *ludinense*, occurrit loco: concilium *magontinum*, *wormatiense*, *cabillonense*, *lugdunense* etc. etc. Similiter pontificis *Aniceti* nomen semper *Anitius* scribitur, qua scribendi ratione collectores itali ab aliis distinguuntur.

Nos pro more collectionis rubricas hic apponimus.

5) C. 16: q. 2. c. 1. Nostra collectio habet: *Joannes P. VIII. Isaaco Syracusano episcopo*, atque insuper decretalis diem adjungit: *Dat. prid. kal. Aprilis*. Gratianus rectius habet: *ad Isaacum Lingonensem*. Mansius aliam Joannis VIII. decretalem litteram ad eundem episcopum Lingonensem vulgavit inter epistolas ejusdem pontificis n. 96. supplis. coll. concilior. T. XVII. pag. 85.

*Lib. I. De potestate et primatu
apostolicæ sedis.*

1. Quod in antiquo testamento post Christum dominum sacerdotalis coepit ordo.
2. Ut Petrus habeat concessum sibi jus ligandi ac solvendi in suis transponere successores.
3. Quod præspositi non læduntur dum a fratribus pro rigore justitiæ odio habentur imo magis amor dei illis conciliatur.
4. Quod post Christum non recipit qui Papam contristaverit.
5. Quod Christus sancto Petro concessit volentibus apostolis ut primus esset inter illos.
6. Quod nec loqui debemus cui Papa non loquitur.
7. Quod ad formam apostolorum facta est quedam distinctio episcoporum, quibus tamen omnibus beati Petri sedes præminet.
8. Quod ecclesia romana omnibus præest ecclesiis sicut beato Petro datum est præminere cæteris ecclesiis.
9. Quod super unum, id est, Petrum ædificavit dominus ecclesiam.
10. Ut nemo dissentiat a romana ecclesia quæ est caput omnium ecclesiarum.
11. Quod a regulis romanæ ecclesiæ nullatenus convenit deviare.
12. Quod ecclesia romana nunquam a fide deviarit.
13. Quod per universam ecclesiam quicquid nocivum in ea est debet Papa corrigere vel emendare.
14. Ut antiochena ecclesia romanæ subjecta nec ab ea dissentiat.
15. Quod prima salus est regulæ rectæ fidei custodiens et a statutis patrum non deviare, sicut Roma permansit ecclesiæ beati Petri sacerdotio ditata.
16. Quod romana ecclesia omnibus est prælata non tantum canonum decretis sed voce ipsius salvatoris.
17. Quod ecclesiæ eolamane, quæ sunt episcopi, confirmatæ sunt super fundamentum Petri.
18. Ut prima sedis a nullo indicetur.
19. Ut sacerdotes sive omnes ecclesiæ statuta conservent sanctæ romanæ ecclesiæ, si non ejus communionis carere.
20. Ut nemo præsumat judicium primæ sedis retractare vel judicare.
21. Quod apostolica sedis caput est omnium ecclesiarum.
22. Quod habet romana ecclesia singulari privilegio potestatem ligandi et solvendi.
23. Quod Papa a nullo nisi a Deo judicandus.
24. Ut Papa vices suas alteri committat ubi præsens esse non potest, quod et subdiaconus potest.
25. Ut ad apostolicam sedem ab episcopis referatur dam in fidei ratione dubitatur.
26. Quod Papa pro universis ecclesiis principaliter curare debet.
27. De apostolicæ sedis auctoritate, quod pro necessitate temporis adhibenda est cura.
28. De principatu romanæ ecclesiæ et quod discipulus Marcus a beato Petro non dissentit.
29. Quod pro omni statu ecclesiæ Papa debet curam habere.
30. Ut omnes qui veri filii volunt esse sciant et sequantur quæ in romana ecclesia sacro ritu aguntur.
31. Quod apostolica sedis nunquam hæreses fovet sed destruit.
32. Quod non sit liberum apostolico tacere quia omnibus præest.
33. Quod apostolica sedis a beato Petro percepit fiduciam defendendi fidem rectam in omni ecclesia.
34. Quo Papa major cunctis necessitas corrigendi incumbit.
35. Quod traditionem romanæ ecclesiæ debent reliquæ observare quia principium ab ipsa acceperunt.
36. Non aliter de scriptis sentiendum est præter quæ sancti patres docuerunt.
37. Quod non sit recedendum ab apostolicis statutis.
38. Ut nullas decreta sedis apostolicæ temerare præsumat, quia hoc ad potentissimum sacerdotem, Papam pertinet.
39. Quod apostolica sedis absque synodo potest solvere iniqua damnatos.
40. Quod nullus magis observare canones debet quam apostolicus.
41. Ut irritum sit quicquid in apostolica sede aliusque apostolico decretum.
42. Quod auctoritas congregandarum synodorum generalium soli apostolicæ sedi sit commissa nec sine ejus auctoritate esse non potest.
43. Quod sanctus Petrus vim ligandi atque solvendi Lino et Cleto non tradidit licet eos sibi associaverit.
44. Petitio niceni concilii ut ab apostolica au-

- cloritate confirmetur.
45. Petitio ægyptiorum episcoporum pro capitulis LXX. niceni concilii ab auctoritate sedis apostolicæ.
 46. Ut nulli fas sit temerare divinis et apostolicæ sedis instituta.
 47. Ut romana ecclesia omnes instituit ecclesiasticas dignitates.
 48. Quod pro fide Petri specialiter supplicatus est Christus.
 49. Quod romana ecclesia ab ipso domino primum obtinuit et quod jambo apostoli Petrus et Paulus una die suam causam morte consecraverunt et quod ipsa sedes est prima, altera Alexandrina, tertia antiochena.
 50. Quod romane ecclesia non synodis sed apostolicis institutis primum obtinuit et quod sanctus Petrus et Paulus una die in urbe romana coronati sunt.
 51. Quod auctoritate pontificum et potestate regum mundus regi et regia tantum potestas subiecta esse debet pontificibus.
 52. Quod sacerdotibus imperatores obedire debent non jubere.
 53. De constantia Papæ Agapiti contra Justinianum Aug. quem tandem ad pedes suos humilavit.
 54. Quod imperatoribus fas non est curiose de spiritualibus negotiis agere.
 55. Qualiter Gregorius regnum a Leone separavit propter ejus impietatem.
 56. Quod Stephanus Pape Pipium in regnum provehit et antecessorem ejus regem totondit et in monasterio conscripsit, illum vero sacramento rei commisso absolvit.
 57. Ut imperatores obediant episcopis.
 58. Quod imperator non judicat episcopos.
 59. Ut episcopi auxilium imperatorum petant pro tuendis ecclesiis.
 60. In quibus obediendum imperatoribus in quibus non.
 61. Ut in bono tantum imperatoribus obediantur.
 62. Non esse per omnia obediendum legibus imperatorum.
 63. Ut episcopi ad comitatum non vadant absque licentia Papæ.
 64. Ut nullus decreta sedis apostolicæ temerare præsumat.
 65. Ut in re dubia ad fidem ecclesiæ romanæ recurratur.
 66. Ut nec nominetur concilium quod sine consensu Papæ congregatur.
 67. Ut absque apostolicæ sede nec concilium celebretur nec episcopi dampnentur.
 68. De episcopis non dampnandis vel ordinandis sine auctoritate Papæ.
 69. In dampnandis sententia servanda eribitrio Papæ.
 70. De episcopis absque apostolica sede non dijudicanda.
 71. Ut difficiliora iudicio ad sacerdotes referantur.
 72. Quod basilica vel orthodoxorum congregatio non debet institui sine auctoritate apostolicæ sedis.
 73. Ut publica missa non fiat in ecclesia quæ sine consensu Papæ fuit dedicata.
 74. De violatoribus canonum.
 75. Quod omnes violentiores decretorum romanorum pontificum sint anathematizati.
 76. De observatione decretorum pontificum romanorum.
 77. De inobedientis canonibus.
 78. De auctoritate quatuor conciliorum.
 79. Ut concilium bis in anno celebretur.
 80. Quo tempore celebrandum sit concilium.
 81. Quod non sit discedendum ab apostolica doctrina.
 82. De conciliis quibus uti debemus.
 83. De institutis ecclesiasticis pro tempore moderandis.
 84. De curatione adhibenda temporali necessitate.
 85. De quodam propter necessitatem promoti qui uxori defunctæ fidem non servavit.

Lib. II. De Prælatorum electione.

1. De electione.
2. De eodem.
3. Quod principatus non sit ambiendus nec seditionibus extorquendus.
4. Ut institutionis ecclesiasticæ ignari non ordinentur episcopi.
5. De eadem re.
6. De populo non secundo.
7. Ut ex laicis sacerdotes subito non ordinentur.
8. De eodem.
9. De purgatione ordinandi episcopi.
10. De eodem.
11. De concilio bragrensi si non licet populo per se sacerdotes eligere.
12. Quæ sint custodienda in electione.
13. Quales eligendi sint.
14. De eodem.
15. Ut irrita sit omnis electio episcopi vel pres-

byteri vel diaconi, quae a principe fit. Ex secunda actione VI synodi CCCL episcoporum.

16. De his qui se a populo electos asseverant.
17. Ut extranei non praepoñantur his qui bene servierunt in ecclesiis suis.
18. Quod jus ordinationis debet amittere qui neophyturn improvide consecravit.
19. Ut inter episcopos vel abbates non habeantur nec audiantur qui de laicis hanc suscepint dignitatem et ideam de inferioribus dignitatibus.
20. Quod bigamus aut concubinam habens non potest fieri episcopus, aut presbyter, nec diaconus nec cetera.
21. Quod mediolanensis episcopus jubente papa ordinatus est.
22. Ut episcopus minus quam a tribus non ordinetur.
23. Ut ordinatio episcopi non differatur.
24. Ut modica civitate episcopus non ordinetur.
25. De episcopo qui non potest accedere ad parochiam cui ordinatus est.
26. De episcopis non receptis a sua parochia.
27. Qualiter ordinentur presbyteri et ceteri clerici.
28. De ordine presbyterorum.
29. Ut in principio dominicae noctis fiant ordinationes.
30. Quod clericus semel consecratus in eodem ordine consecrari non debet.
31. Ut presbyteri a pseudo-episcopis ordinati consecrentur.
32. Quomodo reparandi sunt qui iniuste deiciuntur.
33. De receptione sedis et sacerdotii Athanasii.
34. Quod irrita sit ordinatio illius qui ordinatur nesciente proprio episcopo.
35. Ut ecclesiis duarum civitatum clericus non ordinetur.
36. Ut extraneus clericus sine commendatitiis litteris non ministret.
37. Ut clericus in aliena civitate non ordinetur.
38. Ut metropolitans suam provinciam gubernet salva auctoritate apostolici.
39. Ut nullus metropolitans audiat causas aliquorum absque comprovincialibus episcopis.
40. Ut in duos metropolitanos provincia non dividatur.
41. Qui sint vocandi primates.
42. De his civitatibus ubi primates sunt ponendi.

43. De honore ierosolimitani episcopi.

44. Quot civitates provincia continere debeat.

45. Quomodo possunt habere episcopum qui nunquam habuerunt.

Lib. III. De consecrandis ecclesiis et earum ritibus.

1. De ecclesia haereticorum consecranda.
2. De ecclesiarum benedictione quid sit observandum.
3. De non sacrificandis nisi in loco sancto.
4. De solemnitate dedicationis.
5. Ut missa non cantetur nisi in sacro loco.
6. De re aliena non consecrata.
7. Ne ligna ecclesiae ad laicorum opera admittantur.
8. De vasis sacris.
9. Ut vestimenta ecclesiae non tangantur nisi a sacris viris.
10. Ut altaria nisi lapidea consecrentur.
11. Ut in omni missa pro defunctis orctur.
12. De ministris ecclesiasticis.
13. Quantum spatii quaeque ecclesia obtinere debeat.
14. Quod non sit habenda ecclesia per pretium consecrata.
15. De invasoribus ecclesiasticae rei.
16. De episcopi potestate in rebus ecclesiarum et qualiter eas expendant.
17. Quod praesuli non liceat praedia ecclesiastica alienare.
18. Ut res ecclesiae propriis usibus non applicentur.
19. De damnatione rectoris ecclesiae.
20. De raptoribus et consentientibus.
21. Ut qui ecclesiasticas res sine jussu episcopi tenet de ecclesia pellatur.
22. De raptoribus ecclesiasticae rei.
23. De poena illius qui ecclesiam combussit.
24. Quod damnandus sit qui de ecclesia subtrahit aliquid vendidit.
25. De persecutione sacerdotum et quod gravius sit sacrilegium fornicatione.
26. De vexantibus ecclesiastica praedia.
27. Quod episcopus sine consilio fratrum quaedam ab ecclesia alienare potest.
28. Ut episcopus nec nescientibus clericis nec ipsi eo nesciente res ecclesiae vendant.
29. Ut nullus rem tituli sui usurpet et de salariis ecclesiae.
30. Ne res ecclesiae dentur vel vendantur.
31. Qualiter episcopus rebus ecclesiae utatur.
32. Ne praedia ecclesiastica a militibus te-

- neantur.
33. Et pro captivis redimendis res ecclesiae vendantur.
34. Quod faciendum sit cum necesse est rem ecclesiae vendere.
35. Ut temere alienatum ab ecclesia revocetur.
36. Ut nec in vadium res ecclesiae dentur.
37. Quibus personis res ecclesiae vendi possint.
38. Quem curam habeant haeredes fundatoris ecclesiae.
39. Quod decimae sunt tributa egentium animarum.
40. Quod qui decimas ecclesiae baptismis contendant damnum component.
41. Ut decimae dari debeant.
42. Quod fiat de negligentibus decimam dare.
43. Quae decimae a laicis possideantur.
44. Ut decimas sub menu episcopi sint et quid ex his faciantur.
45. Quibus personis episcopi decimas conferre debeant.
46. Ut episcopi et abbates de agris suis decimas dent.
47. Quod si quis agrum suum ecclesiae legaverit decimam dare non potest.
48. Ut enothematizentur qui decimas non dant.
49. Quod decimae non sint exigendae e communiter viventibus.
50. Ut ecclesiae nec decimis nec aliqua possessione priventur.
51. Ut ecclesiae praeter suas novas non perdant iustitiam eorum decimarum.
52. Quod consensu apostolici sui proprii episcopi licet abbas vel monachus decimas distineat.
53. Ut quicquid in ecclesia pro pecunia gestum fuerit irritum habeatur et quod ordinati a simoniacis nescienter misericorditer suscipiantur.
54. Ordinationes pretio vel precibus vel obsequio factae cassandae sunt.
55. Quod a communione privetur qui donum dei emit.
56. Quod res ex consecratione provenientes sine ea non emantur.
57. Quod simonia sit altare et decimas vendere.
58. Ut quilibet ex clero per pecuniam non ordinetur.
59. Quod non sit elemosina quae sit ex pecunia per synoniam accepta.
60. Quod contra simoniam vehementer sit exar-
- dendum.
61. Non esse ordines humana gratia largiendos.
62. Quod sacerdotium et imperium humanum maxime vitam ordinat et de eligendis ordinandisque episcopis et de damnatione simoniacae pravitate.
63. De septem diaconis in unaquaque civitate habendis.
64. Ut episcopus testes habeat.
65. De septem diaconis urbis Romae.
66. De subdiaconis et notariis.
67. Ut in sacrificando sensus succedat infirmo.
68. Ut celebrationem missarum ante tertium horam non celebrent.
69. Ubi celebranda sit.
70. Sanus succedat infirmo.
71. Presbyter sine duobus non cantet missam.
72. Ut missa tota ediciatur.
73. De novem praefationibus.
74. De capite non valendo.
75. Ut missa ab eo quo incipit peragatur.
76. De discretionem eucharistiae.
77. Ut sacrum corpus non sumatur sine sacro cruce.
78. De illusionis discretionem.

Lib. IV. De sedibus episcoporum et de auctoritate praedicationis.

1. De potestate episcoporum.
2. De iuramento ad Papam.
3. Quibus sacri ordines tribuendi quibus negandi.
4. Ne quis cito post baptismum presbyter fiat et qui post ordinem ordinati sunt ab ordine decedant.
5. Qui sint promovendi ad clericatum vel non.
6. Qui viduam duxit uxorem sive ante baptismum sive post non sit clericus.
7. De quibus laicis intelligi debent.
8. Ne ordinati ex haereticis nullo modo ordinentur.
9. Ut ordinandas probatur per prolixum tempus.
10. Qui sint admittendi ad clerum.
11. Si quis contra canones ordinetur honore privetur.
12. De illicita ordinatione ne fiat.
13. Qui extra catholicam ecclesiam baptizantur non ordinentur.
14. De transmarinis clericis.
15. De marito ducum monachorum.
16. Quod nec ante baptismum bigamus ordinetur.

- tur episcopos.
17. Quod ex aequalis et subdiaconis possint promoveri ad presbyterum.
 18. Ut obnoxii licet ordinetur sint dominis suis reddantur.
 19. Ut servi non promoveantur.
 20. Ut obnoxii dominis suis ignorantibus non admittantur ad clerum.
 21. Quod ex monachis presbyteri possint ordinari in ecclesiis.
 22. Quod monachi possint aggregari officii clericorum.
 23. Quod qui concubinam habuerit non promoveatur.
 24. Quod qui post baptismum secundo nupsit aut concubinam habuerit non sit episcopus vel clericus.
 25. Ut viduae meritis si ordinatus fuerit deponatur.
 26. Ut omnes ministri altaris continentiam servant.
 27. Ut XXV. annorum ordinetur sacerdos.
 28. Quod sit cito manus alieni imponere.
 29. De eo qui ens in crimine sine examinatione ordinatur.
 30. Ut penitens non ordinetur.
 31. Qui non sunt ordinandi.
 32. Quos ordines penitentes possint accipere.
 33. Ut qui invitatus ad penitentiam in monasterium mittitur non ordinetur.
 34. Propter ciagulum militiae non ordinetur quis.
 35. Clericus viduam non ducat uxorem.
 36. Ut penitentes vel aliqui membrorum damna perpessi non promoveantur.
 37. Quod debilitas in corpore post susceptum ordinem non abiciatur.
 38. Quid fiat de sacerdote redeunte ad lectum uxoris.
 39. Ne clerici frequentent domos vel colloquia foeminarum.
 40. De incontinentia sacerdotum.
 41. Quod nec subdiacono conceditur carnale concubium.
 42. Ut subdiaconus non ordinetur nisi castitatem promiserit.
 43. Ut clerici excommunicentur qui se post tertiam ammonitionem non convertuntur.
 44. Ut presbyter conjugium nonumat.
 45. Ut mulieres cum episcopis non habitent.
 46. Diaconi uxoribus non miscantur.
 47. Ut subdiaconi uxoribus non miscantur.
 48. De presbyteris filios generantibus.
 49. De his qui post sacerdotium filios procreaverint.
 50. Ut sacerdotes uxores non accipiant.
 51. De filiis subdiaconorum.
 52. Qui clerici uxores accipiant.
 53. De relicta presbyteri.
 54. Ne presbyter conjugatus spernatur.
 55. Ut lapsus in peccato carnalis sacro ordine careat.
 56. Ut lapsi ad ordinem non redeant.
 57. Quid fiat de presbytero fornicatore, perjure et fure aut homicida.
 58. De diacono fornicario.
 59. Difficile est post crimen redire.
 60. Quod lapsus post penitentiam concedatur.
 61. Differentia occulte peccantium sacerdotum.
 62. Ut restituti altius quam fuerant non ascendant.
 63. Ut clerici non misceant sese saecularibus negotiis.
 64. Ne clerici sint cupidi vel foeneratores.
 65. Qui ordinandus non sit implicatus his criminibus.
 66. Ut episcopus non cogatur dimittere clericum suum.
 67. De his qui moveri volunt.
 68. Quae culpe subditorum ad praefatos referenda sit.
 69. Ut singula officia ecclesiastica singulis committantur personis.
 70. De yconismo eligendo.
 71. Ne facultates ecclesiae committantur laicis.
 72. Ut episcopus corrigat quod ab antecessore suo illicite commissum est.
 73. Quod sola lectio non sufficiat.
 74. De episcopo ne levitate eradat.
 75. De episcopo qui indignos consecrat.
 76. De his qui negligunt plebes sibi commissas.
 77. Ne quisquam episcoporum libros gentilium leget.
 78. De episcopo qui concubinam habuit.
 79. De correctione senioris episcopi et de ejus consiliariis excommunicatis.
 80. De ministerio chorepiscopi.
 81. Ut plebes quae proprium pastorem peremerunt vice parochia gubernentur.
 82. Ne diaconi cantores fiant.
 83. Ut monachi vel clerici ministerio cubili pontificis obsequantur.
 84. Ut feretrum romani pontificis non veletur.
 85. Ne fideali more titulos impriment.
 86. De portionibus ecclesiasticas oblationis.
 87. De obedientia ergo apiscopos et de conspi-

- rantibus.
88. Ut clerici manasteriorum sint sub potestate episcopi.
89. Non esse communicandum inimicis episcopi
90. Ut nemo contristet vel accuset suum episcopum.
91. Ut qui episcopo non obedierit ab ecclesia arceatur.
92. De contumeliosis ergo episcopos.
93. De his qui non obtemperant sacerdotibus.
94. De insidiantibus ut curiae tradantur.

Lib. V. De excommunicatione.

1. Quod audientia danegetur excommunicatis per annum et quod fiat si ita moriuntur.
2. De poena communicatis cum excommunicato.
3. Ut damnati si ministraverint maneant sine spa reconciliationis.
4. De his qui ante audientiam communicant.
5. Ut excommunicatus at communicator ajus aequae puniantur.
6. Quod mortui excommunicati non possunt reconciliari.
7. Quod faciat presbyter excommunicatus.
8. Separatos esse qui falsa crimina intendunt.
9. Ut nec excommunicati ab alio recipiantur ab alio.
10. De separato ab ecclesia.
11. Ut scienter excommunicatis communicans excommunicetur.
12. De his qui infra annum excommunicationis se non expurgant.
13. De his qui contra apostolicam ecclesiam suas erigunt services.
14. Convictum vel contumacem tantummodo excommunicandos esse.
15. Excommunicandum esse qui aliena tollit nisi restituit.
16. Quod absolutionem quam suparstes non quesivit auctoris non impetrare non possit.
17. Ut excommunicatis fidelitas non servetur.
18. Ut propriis injuria episcopus non excommunicet.
19. Ut sententia episcopi timenda licet injusta.
20. De episcopo qui totam domum pro unius excessu excommunicat.
21. Ut non excommunicetur nisi confessus vel convictus.
22. Qualiter episcopi debeant solvere vel ligare.
23. De injusta excommunicatione.

24. Quod papa possit absolvere ab alio excommunicatis.
25. De his qui excommunicatis fidelitate adstricti sunt.
26. Quibus licitum sit cum excommunicato communicare.
27. quod episcopi imperatores excommunicare possunt.
28. De privilegiis ecclesiarum.
29. Quibus clericis privilegia valeant.
30. Ut clerici vocatione gaudeant.
31. De privilegiis monasteriorum.
32. Ne episcopus faciat clericos in monasteriis.
33. Ut monasteria non sint habitacula clericorum.
34. Ut monasteria releventur a gravamina clericorum.
35. Ut clerici abbates non sint nisi omisso clericali.
36. Ut privilegia indulta non confundantur.
37. Quod non liceat monasteriis diversoria secularia fieri.
38. Ne decimas exigantur a monachis.
39. De monachis.
40. De clericis non manentibus in suo proposito vel monachis.
41. Quod non liceat monachis conjugium.
42. Quod liberum sit clericis monachos fieri.
43. Quod tribus modis monachi fiant.
44. Ut monachi non morentur in urbibus.
45. Ne quis promoveat aliquem da alterius monasterio.
46. De milite non recipiendo sine consensu papae.
47. De his qui reddunt bona quae vovent.
48. De communi vita servanda.
49. Quod conversi non possint testari.
50. Ut monachi commatres non habeant.
51. Ut episcopus tantum monachos judicat.
52. Non licet monachis abbatem expellere.
53. Da proprietate romanae ecclesiae quam dedit Gregorius P. ad construendum monasterium.
54. Ut altare erigatur ubi fustes fuerunt.
55. De pecto servando.
56. De implendis voluntatibus defunctorum.
57. De monacho qui servus receptus est.
58. De viro non recipiendo nisi uxor convertatur.
59. Quae sint deliciae monachorum.
60. Da monachis infirmis.
61. Quod laicus plus monacho haliat.

62. De his qui tonsurantur sine eorum voluntate.
63. De his qui dimissa tonsura uxorem ducunt.
64. Ut monachi in ecclesia non praedicent.
65. De monacho non exhaerendo.
66. De substantia monachi monasterium reliquens.
67. Ut episcopus non cogat abbatem ire.
68. De novis cellis.
69. Ut unus abbas duobus monasteriis non praesent.
70. Quid habet fundator in monasterio suo.
71. De traditione vel commutatione monasteriorum.
72. De translatione monasteriorum.
73. De incognito per biennium probando.
74. Quod abbas pro humilitate proprium locum deserere possit.
75. Abbatem ab episcopo non esse eligendum.
76. De abbate qui per cupiditatem quemlibet tondit.
77. Nullum invitum praeter justam causam in monasterium retinendum.
78. Ad episcopos monasteria pertinent.
79. De venditione abbatibus ab episcopo revocanda.
80. Ut monachi non prohibeantur mortuos sepelire vel missas facere.
81. de virginibus.
82. Ut de juvenula abbatissa non sit.
83. De sacra virginibus indicta poenitentia.
84. Quae vivente viro alteri nupserit ei non debetur poenitentia nisi alter eorum morietur.
85. De virginibus non velatis si devierint.
86. De virginibus non servatibus propositum.
87. De puella devotis si nupserint postea.
88. De consternatis si nupserint.
89. De virginibus sacris quae vim barbaricam tulint.
90. De reprobis virginum.
91. Ut viduae votum habentes non nubant.
92. Ut diaconissae ante aetatem XL. non ordinar.
93. De prescriptione vel integritate locorum servanda.
94. De prescriptione romanae ecclesiae.
95. De terminis non transferendis.
96. Quando valet triennis possessio.
97. Ut diocesis quae episcopum non habuit, non habet et quae aliquando habuit habet.
98. De episcopis qui ultra sex menses loca

sue negligunt.

99. Quod clericus non valet praescriptio quam in rebus per reuinciationem habuerunt.
100. Ex quo die computatio praescriptionis incipiat.
101. Quod non valet mora quam necessitas facit.
102. Ut episcopus in propria cathedra assiduus sit.

Lib. VI. De accusatione.

1. Ut adversus sacerdotes vox mortui non audiatur.
2. Ut criminosis non credatur.
3. Ut accusatio absens non recipiatur.
4. Doctores non esse accusandos.
5. Ut minores majores suos non eccusent.
6. Ut infamis non testificatur.
7. De examinando eccusatore et de ordinis totius causae.
8. Quod non nocet si fuerit extorta confessio.
9. De accusatione clericorum.
10. Quod non sit facile credendum.
11. De eo qui non probande delitit.
12. Ut apostatae non accuset.
13. Ut qui nuper inimici fuerunt abjiciantur.
14. Ut viles non accuset.
15. Ut nihil fiat contra quemlibet accusatum.
16. Episcopos prius familiariter conveniendos esse quem accusandos.
17. Ut inimicis familiaribus non credatur.
18. Ut propria voce et praesente accusato accusatio fiat.
19. Ut primates notificent accusatis quod eis oppoierit.
20. Quod non sint accusati recipienti.
21. De judicandis episcopis.
22. Ne alicui liceat convolare ad alios provincias sine praedictio rei ecclesiae.
23. Qui sint ab accusatione submovendi.
24. Qui sint infames.
25. Ut non accuset nisi accusatus expurgat.
26. Ut nemo per scriptum accuset.
27. Quatuor personas necessarias esse et quod singulas faciant.
28. Ut servus aut libertus non accuset.
29. De pastore non reprehendendo nisi erret et ut expulsus restitatur priusquam accusetur.
30. Ut accusatores episcoporum tales sint ad minus quod prochi possint ad sacerdotium.
31. Accusatores sacerdotum tales sint quales

sacerdotes eligi debent.

32. Ut majores non designentur a minoribus accusari.
- 33] De induciis accusatorum.
34. Non esse accusandum aliquem ut melior fiat.
35. Quales debeant esse advocati.
36. Quare licet recedere ante latam sententiam.
37. De difficili accusatione.
38. De his qui non possunt accusare.
39. De non admittendis ad accusationem.
40. Ut qui primum non probaverint ad cetera non admittantur.
41. De testibus non admittendis.
42. Quod pagani et haeretici non possunt accusare.
43. Ut clericus non tradatur ad saeculare judicium si non per missum episcopi.
44. Ne laicus criminietur clericum.
45. De calumnia.
46. De pastore non accusando e subditis nisi in fido erraverit.
47. Qualiter episcopus audiatur.
48. Quod fiat cum testes desunt.
49. De poena quorundam qui ab accusatis destiterunt.
50. Ne clericus apud praesidem accusetur.
51. Manifestum crimen agere accusatore.
52. De expoliatis.
53. De expulsis.

Lib. VI. De iudiciis et iudicibus.

1. De praecipitanda sententia.
2. De examinatione temporum.
3. De numero et qualitate iudicum.
4. Quod sit certa provincia.
5. Nullas episcopus invadat alienam dioecesim.
6. Ut non idem sit accusatores et iudices.
7. De stultis diffinitivis.
8. Ut nemo absens iudicetur.
9. Ut actio die ventiletur.
10. De iudicio renovando.
11. De contumeliosis in majorum natum.
12. A quantis audiatur episcopus, presbyter, diaconus.
13. De clericis qui ecclesiasticum iudicium relinquant.
14. De provocatione et iudiciis et consensu electis.
15. Irrita est sententia episcopi sine clericorum

sententia.

16. De episcopo qui alicui crimen impingit.
17. Ut clericus ab ecclesia damnatus non defendatur.
18. De clericis potente cognitionem publicorum iudiciorum ab imperatore.
19. De iuris actione omnium iudicum et de foro competenti.
20. Ut astra provinciam non deferatur iudicium.
21. Quibus actoribus oporteat iudicari.
22. Quod liceat papae condere novas leges.
23. De scriptis autenticis et apocriphis.

Lib. VII. De unitate ecclesiarum.

1. De haereticis et schismaticis.
2. Quid sit haeresis.
3. Quod divisus ab apostolica sede in schismate est.
4. Ut laicus episcopum sub digna custodia dirigat ad Papam.
5. Ut schismatici per publicas potestates opprimantur.
6. De schismaticis ad correctionem cogendis.
7. Quod nomina schismaticorum inter divina misteria non sint recitanda.
8. De clericis in haeresin lapsis et post conversis.
9. Qui non sint inter haereticos habendi.
10. Quod haeretici amittant Spiritum sanctum.
11. Qui nescienter vel scienter haereticis se commiscant.
12. Quod potius sit moriendum quam de manu haeretici communicandum.
13. Cor Deus permittat fieri haereticos.
14. De excommunicato ut cohibeatur a saecularibus.
15. De malis cogendis ad bonum.
16. Quod par culpa sit communicare haereticis vel communicari.
17. Ut decreta promulgata contra suscitatum haeresin inconvulsa permaneant.
18. De his qui sacrificant ritu paganicorum.
19. De incantatoribus et qui magos consulant.
20. De iudeis.
21. Non licet iudeo christianum retinere.
22. Non sit facultas iudeo vel pagano non edendi volentem fieri christianum.

23. Ut iudei non cogantur vi ad baptismum.
24. De baptismo et manus impositione.
25. Ut manus impositio fiat post baptismum.
26. Utrum majus sit baptisma an manus impositio.
27. Quod non ab aliquo quam ab episcopo possit fieri consignatio.
28. De tempore baptizandi.
29. Quod necessitate faciente in omni loco possumus baptizare.
30. Ut baptizetur iste de quo dubitatur.
31. Ut baptizandi praetia non exigantur.
32. Ut presbyteri piam modum non excedant.
33. Ut diaconus praesente episcopo non baptizet.
34. De uno patris.
35. Quod tota ecclesia singulos in baptismo parit.
36. De manumissione in baptismo.
37. De muliere praegnanse baptizanda.
38. Ut omnes sive parvuli sive juvenes prius exorcizentur quam baptizentur.
39. Ut baptizatus ab haereticis sola manus impositione confirmetur.
40. Quod haeretici solummodo ad speciem sacramenta habeant.
41. De baptismo schrepto.
42. De baptismo epiphaniae.
43. De sacerdotibus rebaptizatis.
44. De clericis et monachis rebaptizatis.
45. De poenis rebaptizatis.
46. De baptizatis ab Aetio.
47. Quod baptizatis parvulis parentum peccata non nocent.
48. Ut baptizati ab haereticis his modis ad ecclesiam revocentur.
49. De baptismo ab haeretico.
50. De baptismo infirmorum.
51. De jejuniis.
52. De jejuniis quatuor temporum.
53. De quadragesimali jejunio.
54. De eo qui jejunium solvit.
55. Quae medicinae sint contrariae divinis praeceptis.
56. De clericorum abstinentia.
57. De discretionis jejuniis et manducandi.
58. Quot modis vitium gulae obrepit.
59. Quod non prodest homini jejunare nisi cesset ab iniquitate.
60. De abstinentiae et jejunii discretionibus.
61. De constitutione.

62. De observatione circa mortuos.
63. Quid non liceat oblate offerre pro defunctis impiis.
64. Ut oblatio defunctorum non rethnatur.
65. Ut pro sepultura nihil exigatur.
66. De conjugum sepultura.
67. De sepulcris in loco sacro.
68. De omniae absolutione.

Lib. VIII. de conjugio et adulterio et consanguinitate.

1. De legitimis conjugis.
2. De conjugio non solvendo.
3. Quod religionis cause non sint solvenda conjugia.
4. De uxore captiva.
5. Ut uxor reddatur marito de captivitate redeunti.
6. De separatione eorum qui filios suos de fonte susceperunt.
7. De conjugatis non separandis si necessitate filios suos baptizaverint.
8. Ut omnis absteineat se a spiritali filia patris sui.
9. Ut nullus filiam patris sui spiritalem ducat uxorem.
10. De marito qui ob frigidam naturam coire non potest.
11. De numero uxorum.
12. De numero maritorum.
13. Quod propter amenciam non sint solvenda conjugia.
14. Ut dimissor vel dimissa sic maneant, ut reconciliantur.
15. De illo qui uxoris infirmitati compatitur.
16. De numero nuptiarum.
17. De gentili qui gentilem dimittit uxorem.
18. De muliere nuptias condemnante.
19. Quod non sit bigamus qui unam ante baptismum aliam post baptismum accepit uxorem.
20. Quod nuptiarum foedera inter iugenuos sint legitima.
21. Quod separata a viro flagitiose non possit aliam ducere.
22. De fide et conjugatis servanda.
23. Quod etiam ex male conjugatis possint fieri nuptiae.
24. Quod conjugium remaneat inseparabile.
25. Quod conjugium remaneat in separatis sicut ordinatio in separatis.

26. D his qui rapuerint puellas simul habitantes.
27. Quod sponsae licet eligere monasterium.
28. Quod non licet alterius sponsam in matrimonium sortiri.
29. De puella desponsata ab alio corrupta.
30. De sponsis benedictis.
31. Ut quidam ducat uxorem quam corrumpit.
32. De presbyteris.
33. De diacona.
34. De monacha.
35. De concubina.
36. De sorore.
37. De nepte.
38. De virgine non desponsata.
39. De conjugis quatuor generationis quondam Anglis permissis.
40. De conjugio vitando.
41. De his qui infra septimam generationem nescienter conjuncti sunt.
42. Ut conjunctio consanguineorum prohibetur.
43. De his qui se proximis copulant.
44. Quod matrimonia affectu contrahuntur.
45. De effinitate ex decretis Innocentii.
46. Ut conjugia a presbyteris, diaconibus, subdiaconibus contracta dissolvantur.
47. De cognata vel quem cognatus habuit.
48. Isidori capitula de septem gradibus consanguinitatis.
49. De diversa fornicatione.
50. De mulieribus fornicantibus.
51. De fornicatione presbyteri.
52. De muliere quae cum duobus fratribus nuperit.
53. De concupita muliere.
54. De sodomitico scelere.
55. Quod propter quendam fornicationem separatus vel separata nubere potest.
56. Quid fiat de illo qui aliam vel filiastram ad confirmationem vel fontem tenuerit.
57. De varietate homicidiorum.
58. Quod detractor sit homicida.
59. De voluntario homicida.
60. De homicidio non sponte commisso.
61. De occiso poenitente.
62. De uxoris interfectore.
63. De poena matricidae.
64. De patricida et fratricida.
65. De interfectione impij.
66. De juramentis.
67. De perjurio pro vita redimendo.

68. De perjurio qui alios in perjurium ducit.
69. De eo qui sciens perjurat.
70. De eo qui contra id quod suspicatur jurat.
71. De perjurio in manu episcopi vel erce.
72. Quod verum jurare non sit peccatum.
73. De juramento synodali.
74. Ut pueri ante quatuordecim annos non cogantur jurare.
75. Ut perjurium emendetur eicut adulterium.
76. De his qui per capillum vel per caput Dei jurant.
77. De incaute juramentis non servandis.
78. Si utendum sit fide veritatis per falsos Deos.
79. De perjurio cavendo etiam in communi loquela.
80. Quicumque arte verborum quis juret.
81. De multimodis juramentis et mendaciis.

Lib. IX. De raptoribus et furibus.

1. De membrorum truncatoribus et incensoribus.
2. Quod non fortis sed mens furis attenditur.
3. De eo qui aliquem expulsiuit.
4. Quod non sit sumendum exemplum spoliandi.
5. Quod oblatio de rapine maculosa sit.
6. Ut pauperum defensio ab imperatore postuletur.
7. Peccatum esse diviti ablatum pauperi dare.
8. Reptum esse invasa non reddere.
9. Regum esse oppressor liberare nec effusionem sanguinis esse malos punire.
10. De puniendis malis.
11. De oratione qua orat ut temperentur interdita.
12. Quibus licitum sit malos occidere.
13. Ut mali non occidantur sed corrigantur.
14. De tolerandis vel fugiendis vel impugnandis malis.
15. Quod bella cum benevolentis sint agenda.
16. De persequendis vel depraesandis hostibus.
17. De praedandis hostibus ecclesiae.
18. De eo qui cum possit injuriam non repellit a socio.
19. De poenitentia.
20. De reconciliatione poenitentis.
21. De utili poenitentia.
21. Quod non tam mensura temporis quam do-

loris consideranda est.

23. Ut poenitentia publice agatur.
24. Post dignam poenitentiam posse aliquem docere.
25. Cur prohibeatur clericatus post poenitentiam.
26. Quod oblata oporteat poenitentem restituere.
27. Quod nullum peccatum sine poenitentia remittatur.
28. Quod pro conversione necessaria sit poenitentia.
29. Quod venia non accipiatur sine poeni-

tentia.

30. Ne aliquis episcoporum aliorum poenitentem suscipiat.
31. Indulgentia Dei nisi supplicationibus sacerdotum obtineri nequit.
32. De his qui se occulto crimine contaminaverunt.
33. Quod par causa sit mulieris adulterium et viri adulterium.
34. De justa et injusta misericordia.
35. De persequentibus sacerdotes.
36. De cruce et imagine.
37. De reconciliatione excommunicatorum.

VI.
DISQUISITIO CRITICA
IN
DECRETORUM COMPILATIONEM
QUAM
M. LABORANS S. R. E. CARDINALIS
ADORNAVIT.

EX CODICE MSS. BIBLIOTH. SACROS. VATICANAE BASILICAE
PRINCIPIS APOSTOLORUM.

DE COMPILATIONE DECRETORUM

Q U A M

CARD. LABORANS ADORNAVIT

Ex quo I. M. Suaresius episcopus vasionensis primus Laborantis canonum collectionem compilasse significavit ¹⁾, omnium, qui juris canonici historia delectantur, curiositas ac diligentia in eam conversa sunt. Attamen cum clarissimus ille vir hoc uno contentus videretur, ut maecenati suo celeberrimo, Francisco scilicet Barberinio S. R. E. Cardinali persuaderet, maximum tum romanae purpurae decus addi, tum juris scientiae incrementum accedere posse, si Laborantis opus quam citissime typis ederetur, pauca solummodo in hac re praestitisse dicendus est. Antonius postea Zaccaria ex societate Jesu, inter historiae litterariae cultores hisce ultimis temporibus facile princeps, cum in id potissimum mentem convertisset, ut quaecunque ad sedis apostolicae auctoritatem tutandam, vel ad ejus splendorem augendum aliquid conferre posse videret, id sedulo arriperet, atque ex bibliothecarum latebris in apertam lucem proferret, diligentissime ea omnia collegit, quae ab antecessore suo utpote ignota relictæ erant ²⁾. Hinc non solum accuratissime de ejusmodi celeberrimi cardinalis vita disseruit, quandoquidem ipsum et Alexandro III. pontifici maxime acceptum, et ad omnia tum ecclesiae tum reipublicae negotia procuranda prae ceteris adhibitum fuisse demonstravit, sed operum quoque ejusdem cardinalis diligentissimum examen

1) De Magistro Laborante Cardinali Florentino, ob summum laborem ite dicto extat inter ejus dissertat. de chronologia operum S. Augustini, de opere perfecto adversus Julianum, et de croceæ veste Cardinalium in conclavi. Romae 1670. in 4.

2) De inedita canonum collectione, quam XII. saeculo Cardinalis Laborans composuit. Apud Galland. T. II. p. 766-800. ed: cit.

instituit, ut errores refellere posset, quos Fabricius adversus Laborantem in vulgus disseminare conatus erat.

Attamen in describendo praestantissimo Laborantis opere, canonum nempe collectione, Zaccaria Ballerinius imitatus est, ac praeter externam collectionis descriptionem nihil protulit, quod ipsam operis rationem, interioremque ejus naturam patefaceret, simulque demonstraret quomodo cum aliis canonum collectionibus, atque in primis cum Gratiani decreto cohaereat. Aequum igitur esse duximus, ut cum peropportuna nobis sese occasio praeberit examinandi codicem qui Laborantis compilationem exhibet, atque unicus est, qui hucusque innotuerit, de ipsa paulo fusius in hac nostra dissertatione disseruimus.

§. I.

Operis partitio.

Laborans opus universum primitus in quinque libros distribuerat, quorum singulos in partes divisit. Singulas dein partes tum majorem tum minorem rubricarum seu titulorum numerum complectuntur, qui *capitularia* nominantur. Capitularia singula proprias inscriptiones praeferunt atque ad instar rubricarum plura vel pauciora, prout argumentorum, quae in singulis rubricis tractantur, natura exigcret, capitula exhibent. Tum librorum partes, tum partium capitularia numeris distinguuntur, qui in capitulis desunt, quibus licet inscriptiones non desint, nulla tamen summae seu argumentorum indices praefixae sunt, quae in omnibus anterioribus canonum collectionibus, atque etiam in gratiano decreto inveniuntur.

Liber primus undecim constat partibus quorum prima 16, secunda 12, tertia 6, quarta 18, quinta 14, sexta 51, septima 29, octava 14, nona 14, decima 24, atque undecima 6 capitularia seu titulos habet.

Liber secundus in quatuor partes dividitur quarum prima 23, secunda 28, tertia 40, quarta 21 capitularia continet.

Tertius liber duas tantummodo partes complectitur, earumque altera 10, altera 6 titulos habet.

Liber quartus caeteris perfectior atque amplior duodecim parti-

bus et titulis 25, 40, 40, 31, 25, 15, 19, 21, 22, 15, 4, et 18, constat.

Quintus denique liber quatuor partibus ac titulis 10, 8, 12, et 10 coalescit. Hisce quinque libris, sextus epilogi instar additus est, qui quinque habet partes, quarum prima 10, secunda 14, tertia 35, quarta 7, et quinta 13 titulos, praefert.

Singuli libri praefationem habent, quae modo breviori modo prolixior eorum argumentum explicat, illudque cum iis, quae in antecedent tractantur conjungit ³⁾.

3) Haec praefationes hic opponimus, cum Zaccharia illas omiserit.

Liber primus agit de varietatibus ecclesiasticae promotionis.

Quibus et qualiter ad ecclesiasticos ascendere licet gradus, docuit liber primus. A modo secundus quos e contra, veluti saepenumero fit, quibusve de causis ex ejusmodi sublimitas licet vel oporteat degradari compendiosa breviatione docebit. Pestilens ergo simoniacae haeresis primo notanda, quia prima contra dei ecclesiam diabolica suggestionis surrepsit, omneque peccatum quod senile actum constat esse mortiferum, tam oecotoni quem operario, nihilominus et fautori suo, periculum necessarias degradationis importat. Veniale vero quia sui redditu inibitatio frequentatio crimen, ut ebrietas et alcatio, scilicet deponit, licite quidem, sed non necessario, nisi cum obstinatione tenacius radicatum nequeat explantari. Quoniam autem sic expedit et haec et alia depositoria de cetero sient plenus pluriusque scitis eutenticis manifesta.

Liber tertius hujus excerpti decretorum seu canonum liber, quos degradatorum et quomodo reparari conceditur, partim exemplis partim canonibus indicet et declarat.

Quartus hic liber, quae disciplina sine degradatione fieri volent, tum exemplis, tum venerandis elocet institutis. Contingit enim frequentius non degradari clericum, neque deponi laicum, sed et hunc atque illum, sit anathemate vel excommunicatione confundi, beneficio demereri, extenuari jejuniis, vel amissione ouletarii peculii, humiliari exilio, affici mancipatione custodinae, vel affligi curiae servitute, munerari abstinencia, atque aliis tam canonum quam legum vel ecclesiasticis arbitrii corripit modis. Quibus autem haec fiant ceibus, *partiliter* ostendatur, sed prius anathematis eb excommunicatione distantia.

Quintus liber numerum personarum quas exigit cause, qualitates eorumdem, et cetera quae praecipuae requiruntur in ipsa, brevitate qua valuerit demonstrabit, dilucidius quorum et quibus in causis intentione vel testificatione convinci clerici vel laici possint atque alia quae per titulos distinguunt, asserens etiam primo loco iudiciale ordinem in omni causa servandum et sic propositum adortur.

Non omnis causa eadem, nec omnis ordo judicialis idem. In omni tamen causa servandus est ordo judicialis, dum nihil iudicari congruat insolitum. Pro triplice enim causarum themate, triplex est ordo judicialis. Litis etenim cautivum, thema scilicet confictionis primae causarum, id est causa propter quam pulsatus vel impetitus vel reus, sive sit sive fiet, in iudicium convocat, est aliquoties notorium seu simpliciter notum, et aliquoties est ignotum. Ignotum deputatur, quoniam iudici notum sit et non aliis, aut aliis et non iudici, est aliis et iudici, sed non judicialiter. Dico autem non judicialiter notum iudici, si reus non contumaciter absens, sed in iura situs, nec juri convictus est, nec sponte confessus, nec notorie notus, id est, populi rumoribus manifestus. Contumacia namque reum qui abesse est et praesentem facit. Unde de *illicita* supra lib. IV. p. III. tit. VII. c. 24. q. 3. c. 6. *Dacrovinus*. P. XII. tit. VIII. c. 10. q. 1. c. 10; — et in consistorio seu iure sito iudici, judicialiter, quod est legitime, notum id est sufficienter ad iudicalem sententiam iudici et curiae manifestum. Unde *Presbyter aut diaconus* infra tit. III. c. 13. q. 5. c. 2. Sic notorium thematum vel potius

Ad quinti libri calcem brevis additur nota, qua singulorum librorum argumentum denuo indicatur, ac sexto libri natura declaratur. Laborans ita rem explicat:

Liber sextus epilogus est partim praecedentium quinque librorum, singulorum namque materiam ad facultatem intelligentiae revocat et in amminiculum memorandi, sub brevi compendio repraesentat.

Erit ergo materia primi libri in clerum, et ad officia cleri promotio, et modi promotionis.

Secundi, promotorum depositio et causae depositionis.

Tertii, depositorum reparatio et modi reparationis.

Quarti pro culparum varietate sine depositione correptio.

Quinti, personarum aliorumve contingentium causae non descienda pluralitas.

Partes librorum faciunt vel quasi diversa rerum genera, vel quasi diversae generis species, vel tedium multitudinis copiosae. Primi namque libri quatuor primae partes, quatuor veluti generibus distant, septem vero sequentes et quarta generis sunt unius, quia circa promotionem materiam libri consistunt. Quinti vero libri partes et sexti, efficiunt tanquam plures unius generis species. At vero secundi, tertii quoque partes et quarti, quo fierent persuasit tedium multitudinis et longae pluralitatis. Primi rursus tres primae partes et si materiam non informant, sunt tamen informantibus et quibusque sequentibus opus.

Rursus autem liber sextus anterioribus est adjectio nonnullorum

ignotorum, nihil adhuc constat sententiae gladio feriendum. Imo nihil prorsus absque iudicio, nec sine provisione pacis generalis. Unde *Nos* infra tit. III. - C. 2. q. 1. c. 22. *Cum quisque* supra lib. III. p. I. tit. VIII. - C. 23. q. 4. c. 19.

Notum vero dicitur illud thema, de quo sub examine legitimo is qui fuerat impetitus, in iure aut convictus est aut sponte confessus, vel quod est vulgari certitudine publicatum, hoc tertium notorium vocatur, quasi realiter et simpliciter notum.

Haec tria causarum themata, quorum primum dici valet evictum, secundum confessum, tertium per se notum, sicut abinvicem natura discrepant, sic in suis executionibus judiciales habeant ordines discrepantes. In probatione siquidem rei, quae intenditur, quinque vel quatuor esse personae sub audientia curiae debent, aliae quidem ab invicem et ad invicem sibi praesentes. Hae causae sunt iudex electus, accusator sive impetitor idoneus, testis cum legitimo teste legitimus, accusatus sive reus sive potius dixeris impetitus, defensor congruus, si voluerit impetitus, nisi causa sit criminalis seu capitalis, aut status. Illic enim nec experitur vicarius, nec defendit. Unde *Nullus* etc. C. 4. q. 4. c. 1. etc.

rum, sine quorum notitia ministri canonum, rustici quandoque putantur et contemptibiles et ignari.

S. 2.

De fontibus, quibus Laborans usus est, deque modo quo eos disposuit.

Ad ejusmodi decretorum opus conficiendum nullam aliam canonum collectionem adhibuit Laborans, quam Gratiani decretum. Mirum sane videri debet, quod Gratiani opus, quod simul ac editum fuerat, summis plausibus exceptum atque in academiis non solum sed in foro et in judiciis quoque adhibitum, et juris romani collectionibus adjunctum fuerat, denuo ex integro mutare ac novo omnino ordine ejusdem argumentum disponere Laborans conaretur. Quodque magis admirationem movet illud est, quod vix elapso post confectum a Gratiano decretum triginta annorum spatio suum opus elaborare coeperit. Gratianus enim decretum tempore Eugenii III. (1145.—1153) compilavit, Laborans vero, uti ipse sub finem operis significat, operi suo post viginti annos, quos in illo elucubrando insumpserat, anno 1182 finem imposuit.

Attamen si ipsam gratiani decreti indolem atque naturam accuratius perscrutabimur facillime intelligemus, qua de causa hoc consilium coeperit. Hinc prae omnibus ordinem, quem Gratianus secutus est, explicabimus ac dein cum ordine, quo Laborans suum opus confecit conferre studebimus.

Gratianus, quod omnibus notum est, collectionem suam in tres partes divisit, quarum prima centum et unum titulos amplectitur, quos Paucopalea, qui primus in eos glossas conscripsit, distinctiones appellavit. Agit haec prima pars de jure personarum, atque in hunc modum disposita est.

1) Agitur de legibus in genere, tum naturalibus tum positivis, divinis et humanis, de jure romano, de consuetudine, de jure canonico, ac de ejusdem cum jure civili nexu. *Dist. 1—14.*

2) De juris canonici origine et fontibus, de conciliorum canonibus et R. Pontificum litteris decretalibus; de ipsis conciliis, quando

et a quibus celebranda, deque eorum auctoritate; de ss. Patribus eorumque auctoritate. *D. 15—20.*

3) Plurimae denique hujus partis distinctiones agunt a *D. 21.* usque ad 79 de personis ecclesiasticis, de ipsarum qualitatibus, juribus, officio ac consecratione. Quod porro argumentum ita distribuit: *D. 22.* De dignitate et auctoritate ecclesiae romanae, ceterarumque principalium maxime orientis ecclesiarum. *D. 23.* De personarum ecclesiasticarum, a papa usque ad ostiarium ordinatione. *D. 24.* De examinatione ordinandorum. *D. 25.* De ministrorum qualitate atque officiis, incipiendo ob ostiario usque ad episcopum.

D. 26. de episcopi moribus, ut sit *unius uxoris vir*. *D. 27—32.* De clericorum castitate et continentia universim. *D. 33.* De clericorum qualitatibus, seu de irregularitatibus, ne *bigami*, *corpore vitiiati*, *usurarii*, *publice poenitentes*, *lusores*, *in scena ludentes*, *furioli*, *arrepitii*, *accipientes meretrices in uxores et concubinas habentes* ad sacros ordines admittantur. *D. 34.* De moribus episcopi, ut *nimiam familiaritatem domesticarum personarum etiam consanguinearum* devitet et ut venatione non distrahatur *Dist. 35—38.* De sobrietate, de scientia clericorum, ne *libros gentilium legant.*

D. 39—49. De necessaria prudentia episcoporum in rebus saecularibus ne eorum imperitia ecclesiae damnum patiantur, de ornatu interiori episcoporum, ut sint graves in incessu et in habitu, temperantes, hospitales, pudici et docti, non vinolenti, non percussores, non litigiosi, non cupidi, non neophyti, non eriminosi et vitiosi. *D. 50.* De lapsu et reparatione clericorum. *D. 51—59.* Quaedam alia continent, quae ex parte jam superius *D. 33.* tractata sunt, ut *de qualitatibus et moribus ordinandorum*, ne *qui salu promoveatur*, ne *curiales officarii et advocati et iudices*, ne *servi a non dominis manumissi*, ne *corpore vitiiati*, *bigami illiterati*, *publici poenitentes*, ne *fili presbyterorum et nati de fornicatione vel adulterio*, ne *baptizati in aegritudine ordinentur*; ne *monachi sine licentia abbatis ordinentur*, ne *laici litterati subito ordinentur*. *D. 60—74.* Agunt de statu personarum, quae promoveri possunt, et quidem de electione episcoporum, archiepiscoporum, presbyterorum quomodo facienda, et quibus jus eligendi et consecrandi competit, de ordinibus non iterandis, et de tonsura, de litteris formatis et dimissoriis *D. 75—80.* Agunt de tempore et die consecrationis epi-

scoporum, nec non de temporibus ordinationum aliorum clericorum, de jejuniis quatuor temporum eorumque origine et causa, de interstitiis temporum, de aetate sacerdotum ordinandorum, de ordinatione summi pontificis a solis Cardinalibus facienda.

Dist. 81—89. sunt fere epilogus earum, quae praecesserunt, ac de necessariis qualitatibus eorum disserunt, qui ad sacerdotium admittantur. Gratianus hic denuo agit, quod episcopus ordinandus sine crimine sit, et ne clerici cum mulieribus cohabitent, quod praelati immunes a peccato sint, et quod peccatis aliorum consentire non debeant, de vigilantia praelatorum circa res ecclesiae, circa defensionem pauperum, miserorum et oppressorum, de hospitalitate maxime episcopis necessaria, de cura episcoporum circa viduas, orphanos, ne cupiditatis causa negotiatores sint, et ut episcopi propriam donum et ecclesiam bene administrent. Dist. 90 agit de litigiosis corripiendis et non ordinandis. Dist. 91 et 92 De cantu ecclesiae. Dist. 93. De obedientia subditorum erga majores. Dist. 94 De legato romani pontificis nec non de ejus potestate. Dist. 95 Quod presbyteri subjecti episcopis his praesentibus sacra mysteria celebrare possint.

Dist. 96, 97, 98 nullum omnino nexum habent cum praecedentibus. Distinctio siquidem 96 et 97 agunt de laicorum conditione in ecclesia, quod laici, nempe, quin in eo ipsi imperatores nullum ordinare, neque de rebus ecclesiarum judicare possunt, quod vero laici et imperatores et caeteri principes saeculares praecibus eorum ecclesias juvare possint.

Dist. 98. agit, quin pateat ratio, de clericis peregrinis et ultramarinis, quod sine testimonio quinque episcoporum non sicut recipiendi, qua de re jam superius Dist. 73, ubi de litteris formatis et dimissoriis sermo instituebatur, agere debuisset. Ultimae denique tres distinctiones 99, 100, 101 agunt de primatibus et potestate eorum et quod nullus appellandus sit universalis, de pallio et usu ejus, et quod una provincia in duas non dividatur.

Jam vero si ordinem a Gratiano in disponendo primae partis argumento observatum, uti eum hic exposuimus, attente quis examinauerit, facile profitebitur non omnia hic sibi invicem cohaerere, immo vero omnia sine delectu ac sine consilio esse consarcinata. Id ipsum etiam atque etiam apparet, si singularum distinctionum ratio-

nem ac dispositionem consideres. Saepe enim argumentum, de quo agere deberent, vix attingunt, nullibi fere ex integro illud exponunt. Quod si aliquoties paulo accuratius rem examinare, atque adductis omnibus tum pontificum decretalibus tum sanctorum patrum locis, qui ad eam explicandam facere possent, rem ipsam confirmare videretur, saepe etiam qualibet data occasione ab argumento recedit, et alia quaecumque extranea in medium profert. Pauca exempla sufficiant: In distinctione 6, in qua disserit *de dignitate juris naturalis*, agit quoque *de illusionibus nocturnis num ad peccatum imputentur*; in distinctione 25, quae est *de moribus ordinandorum*, postquam can. 3 exposuerat, episcopum ab omni etiam labe veniali immunem esse oportere necesse esse, agit in canone 4 *de igno purgatorio*. In distinctione 26, ubi de bigamis non ordinandis episcopis agit, quaerit, an bigamiae labe per baptismum tollatur; tractans in distinctione 29, 30, 31, et 32 de continentia sacerdotum, quaestionem movet de quibusdam juris positivi differentiis dicens, jus positivum ex causis, loco, tempore, et persona considerandum esse, ibique multa de Manichaeorum superstitionibus congerit.

Ea quae in distinctionibus 34-49 habet potius ad dist. 25 et 26 referenda fuissent, ubi argumentum sane amplissimum incredibili alienarum rerum commixtione perturbat. Nec rectior elucet ordo in dist. 51-61 ubi de variis personarum generibus disserit, quae ad sacerdotium promoveri nequeunt, ac postquam breviter de filiis presbyterorum egerat, ad aliam quaestionem divertit expendens, utrum patrum vitia filiis noceant. Iis, quae dist. 64 et 65 de consecratione ordinandorum profert, plurima immiscet, quae ad cathedrarum praerogativam spectant, et dist. 79 et dist. 81 iterum ad ordinationem episcoporum se convertit, suplens iis quae alias dixerat: *Haec de ordinandis*, inquit, *et ordinatoribus atque de singulorum graduum distinctionibus, et officiis dixisse nos sufficiat. Verum, quia aliquantulum in his immorati sumus, quaedam praecedentibus cohaerentia sub epilogo ad memoriam subjiciamus. Debet ordinandus in episcopum, ut Apostolus scribit esse sine crimine.* etc.

Quam male inter se cohaereant, quamque prave ea sint congesta, quae in dist. 91. usque ad 101. habet, nemo est, qui non videat; quare de iis satis superque dixisse credimus.

Non minus ac in argumtorum dispositione hujusmodi ordinis ac

consilii defectus in iis deprehenditur, quae Gratianus in singulis distinctionibus ad conjungenda diversa capitula inseruit, nec non in summulis, quas capitibus praefixit. Hujusmodi Gratiani *partes et dicta*, uti vulgo nominantur, ab illis, qui glossas in decretum exararunt vix unquam dispiciuntur, utpote quae parum apte ac prudenter concinata sunt. Joannes Andreas, qui dicebatur *tuba et pater juris canonici*, ea ubique carpit ac supervacanea esse demonstrat 4).

Certum est Laborautem nostrum probe intellexisse, quam multa in Gratiani opere essent reprehendenda, atque hac praesertim de causa totum ipsius argumentum in novum eumque meliorem ordinem digerere voluisse, quod non solum in argumentorum dispositione, sed etiam in seligendis tum conciliorum tum patrum testimoniis praestitisse dicendus est.

Operae praeitum erit ipsius methodum hic paucis exponere.

Universum primae Gratiani partis argumentum Laborans in primum collectionis librum recepit, cui praefationis loco *procludium* adjecit, in quo generatim de juris origine et progressu disserit, et generaliora quaedam principia exponit. Agit porro aequè de jure publico ac de jure ecclesiastico, et maxime juris ecclesiastici veluti fontes conciliorum canones et pontificum decretales agnoscit. Dein brevibus quibusdam animadversionibus concludit, quibus omnium legum finem, quem nullum alium esse dicit, quam homines meliores perfectioresque reddere, aliaque plura, quae ad legum naturam pertinent, modo in scholis tunc tempore usitato, explicat atque exponit. Hinc *finis*, inquit, *est ad patriam genus humanum officii dispensatione reducere. Auctor, instinctu divinitatis, ordo pontificalis, ministri, pontifices et sacerdotes.*

Hisce praemissis ipsum opus agreditur, atque in *prima libri primi parte* de jure naturali et de consuetudine, de diversis ipsorum speciebus nec non de eorum nexu disserit. In exordio legis naturam explicat et de ejus vi ac de ejus auctoritate et usu nonnulla profert.

In *parte secunda* tractat de origine conciliorum oecumenicorum

4) Non obstat, si dicis, librum Decretorum fuisse per papam approbatum, quia nec hoc constat. Et dato, quod constaret; approbatio fuit quoad compilationem, non quoad *dicta Gratiani*, quae quotidie reprobamus. Comment. ad cap. 2. de rescriptis (I. 3.)

de eorum numero , de canone Sacrae Scripturae , de auctoritate congregandi concilia , quando et a quo celebrari debeant , de eulogiis ad concilia deferendis , de sollicitudine episcoporum erga concilia eorumque statuta , de decretalibus epistolis et sanctionibus apostolicis deque earum auctoritate ac tandem de auctoritate doctorum.

In tertia parte agitur de ministris canonum , et de origine ordinis sacerdotalis novi testamenti , de primatu romanae ecclesiae , de ordine et origine sedium patriarchalium , de subiectione sedis constantinopolitanae aliarumque.

In parte quarta atque sequentibus , quinta , sexta et septima de ordinatione clericorum sermonem instituit , atque a minoribus ordinibus incipiens , omnes et singulos ad sacerdotium usque percenset. Cum vero non pauci sint prius laici dein in inferiores ordines fuere adscripti , ac demum ad sacerdotium promoti , in parte quarta de laicis personis , quae ad sacerdotium admitti possunt , et in quinta de iis quae ab inferioribus ordinibus ad majores ascendere cupiunt , disserit.

Cuique parti quoddam veluti exordium praeponit in quo quae sit expositurus brevi declarat. Partem ergo quartam ita exorditur: *Quoniam autem minister canonum esse non potest qui non est taxatus in clero , et ex laicorum genere nec ex omni , nec quomodo libet , unde quisquis clericus designatur , assumitur , videndus unde sumendus et quomodo . Siquidem sunt laicorum genera multa , ut liberi , servi , manumissi ac curiales et alii . Item partem quintam incipit dicens : Viso quorum examinis servata regula semper aut nunquam aut difficile sit , luculenter ad funiculum pertingere clericorum ; videndum quorum , eadem manente regula , semper aut nunquam aut difficile sit scienter sacrorum ministrorum gradibus applicari . Nam et horum genera plura sunt , ut filii presbyterorum , obnoxii et alii .*

Dein ad episcopos progreditur , disputationemque suam , hisce verbis exorditur: *Ad episcopalis tandem excellentiae culmen non ex quibuscumque generibus hominum licenter ascendunt , nec ex ullis nisi quos canonum providentissima norma designat quibus ad hujus speculae fascies non liceat aspirare , crimine detenti , bigami , et omnes quos ad sacerdotium vel infra determinavimus non admitti . Quicunque etiam gradus adimunt acquisitos , universa ne gradus*

acquirantur obsistunt. De talibus in secundo libro dicitur. In hoc autem, ut in ecclesiasticis gradibus et praecipue pontificali, quodam sub compendio certius ad eorum discretionem communitatemque memoria se posse retinere congaudeat; qualis esse, qualisque non esse debeat vel episcopus, vel presbyter vel diaconus, et quicumque praeficiendus est rector ecclesiae, tum descriptio notificabit apostoli, tum cacterorum constitutio patrum.

Quae de episcopis habet, ea libro sexto et septimo complectitur, atque eodem fere modo ac superius, uti de clericis sermonem habens fecerat, qualitates singulas enumerat, quibus episcopus ornatus esse debet, totamque rem summo ordine ac perspicuitate exponit, ita, ut longe praeferrere debeat iis, quae Gratianus de hac eadem re protulerat. Ea enim, quae Gratianus confuse disseruerat, Laborans undequaque colligens in unum quodammodo conjunxit ac summa perspicuitate disposuit. Unde non ex distinctionibus solum seu ex prima decreti parte, sed etiam ex secunda, quae, uti notum est, in causas distribuitur, ac saepissime de iis etiam rebus tractat, quae omnino in prima parte absolvi debuissent, capitula sua deponit⁵⁾.

Octava pars ea complectitur, quae ad romanum pontificem spectant. Hinc de ejusdem auctoritate in patriarchas et in universum clerum disserit, quo in loco ea quoque explicat, quae *ad obedientiam subditorum erga praelatos*, ad apostolicam legationem ejus-

5) Juvat hic integram partem sextam libri primi in harmoniam cum capitulis gratianis revocare ut malis pateat, quomodo Laborans decreto Gratiani usus fuerit.

D. 81. c. 1. D. 25. c. 1, 4. D. 36. c. 3. D. 38. c. 3, 4, 1, 10. D. 37. c. 16. D. 38. c. 18, 5, 2, 7, 8, 12, 13, 14, et 16. (*Palaeus*) D. 37. c. 1, 2, 3, 5, 6 (*Palaeus*), 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15. D. 41. c. 1, 4, 2. — D. 5. de cons. c. 29. et c. 30. D. 41. c. 3, 6, 7, 8. D. 42. c. 3, 4, 5, 6, et 7. D. 61. c. 4, 8. D. 43. c. 1, 4. C. 8. q. 1. c. 12. D. 43. c. 2. C. 11. q. 3. c. 22. C. 7. q. 1. c. 41. D. 44. c. 1. D. 49. c. 9. D. 47. c. 10. D. 28. c. 15. D. 35. c. 6, 3, 4, 9, 2. D. 37. c. 4. D. 45. c. 1, 2, 3, 4, 5, 8, 7. C. 17. q. 4. c. 29. C. 23. q. 5. c. 1, et 2. C. 20. q. 4. c. 3. C. 23. q. 8. c. 29. D. 45. c. 18. 16. D. 46. c. 1. D. 47. c. 6, et 7. D. 86. c. 26. D. 51. c. 5. D. 36. c. 2. D. 59. c. 1, 6, 2, 3. D. 60. c. 4. D. 61. c. 7, 6, 9. C. 1. q. 7. c. 18. C. 23. q. 4. c. 33. C. 1. q. 7. c. 19. D. 61. c. 10, 11. D. 39. c. un. D. 89. c. 7. D. 86. c. 8, et 9. D. 76. c. 11. D. 86. c. 12. — Anselm. lucens. lib. VI. c. 183. — D. 84. c. 2. D. 86. c. 1, 2, 3. D. 45. c. 9, 14, 15, 10, 11, 12, 13, 17. D. 88. c. 6, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 22. D. 34. c. 1, 2, 3. D. 32. c. 16. D. 81. c. 24, 25, 29, 31, 26, 27, 28, 32. D. 32. c. 17, 18, 19. D. 34. c. 19. D. 83. c. 2, 3, 4, 5, et 6. D. 86. c. 23, 24. C. 15. q. 7. c. 2. C. 1. q. 7. c. 11. D. 86. c. 4. C. 28. q. 1. c. 13, 14. D. 88. c. 9, 10. D. 31. c. 11.

que auctoritatem pertineant , et post quam de pallio , de ejus origine et usu pauca protulit , agit tandem de auctoritate sedis apostolicae , deque ejus rescriptis autenticis.

Naturali rerum ordini inhaerens in non a parte *de clericorum promotione et de examine promovendorum loquitur eaque adjungit , quae de interstitiis ac terminis ordinum et de jejunio quatuor temporum dicenda erant .*

Eundem ordinem sectatur in decima parte in qua ea profert , quae ad *electionem et depositionem* singulorum ordinum clericorum pertinent , et incipiens a summo pontifice usque ad inferiorum ordinum clericos progreditur , iisque monachos quoque adjungit.

In ultima denique hujus libri parte explicat , quem locum laici in cleri electione habeant , habereque possint. Adjicit constitutiones Ludovici , Henrici et Ottonis imperatorum de electione romanorum pontificum editas ⁶⁾ , quibus Laborans hoc adnotavit : *Ex his ergo constitutionibus et pacto Ludovici imperatoris colligitur imperatores renuntiassse privilegiis quae de electione summi pontificis , Adrianum papam imperatori Carolo et Leonem papam regi Ottoni fecisse praestruximus. Unde manifestum est , electionem romani pontificis solius esse ordinis clericorum , et electum inconsultis romanorum regibus ordinandum. Idem videtur et in episcopis observandum , ut scilicet in eis eligendis aut ordinandis , cujusquam laici super clericos nulla sit praeminentia. Fundatoribus tamen ecclesiarum , earundem eligendi rectores libera est facultas.*

Si igitur Gratiani ordinem cum eo , quem sequutus est Laborans comparemus , illico patebit , hunc omnia et accomodatius disposuisse , et incomodum illud maximum ac fastidiosum evitasse , in quod Gratianus saepe nimium incidit , cum easdem omnino res semel ac iterum in diversis collectionis suae partibus repetit.

Ut vero pateat Laborantem non solum primam decreti partem in meliorem redigisse formam , sed alias etiam quae ipsum subsequuntur , operae praeium est , ut hic paucis significemus , quomodo Gratianus secundam operis sui partem distribuerit.

6) Ex Distinct. LXIII. capp. 28, 29, 30, 31, et 32., ubi animadvertas Laborantem duo capitula, 31 nempe et 32, quae sub *palsarum* nomine vulgo occurrunt, recepisse.

Facile cuique patet, Gratianum in hac secunda operis parte concinnanda multo quam in prima prudentiorem fuisse. Optimo enim consilio universum argumentum, quod diversa tum clericorum tum laicorum jura officiaque amplectabatur, ita distribuit, ut XXXVI causis, quas judiciali modo propositas in diversas quaestiones divisit, totum absolveretur, atque ecclesiasticis tum pontificum tum conciliorum sanctorumque patrum decisionibus questiones omnes dirimerentur. Caeterum judiciorum methodum secutus rationesque hinc inde pro utraque parte proponens, saepe inconcinne adeo rem ipsam pertractat, ut aliquando quaestiones aut indecisae remaneant, aut tanta confusione explicantur, ut certa illius sententia minime appareat.

In prima causa de simonia deque simoniacis ordinationibus agens hisce verbis secundam operis partem exorditur, ac primae adnectit: *Hactenus de electione et ordinatione clericorum tractavimus. Nunc ad symoniacorum ordinationes transeamus. Et ut facile liqueat, quid super hac haeresi sanctorum patrum decrevit auctoritas, causa deducatur in medium cujus negotium, et de scienter a simonicis consecratis, et de ordinationibus quae per pecunias fiunt, contineat.*

Sed et hic Gratianus denuo ab argumento in quod erat ingressus, deflectit, licet de simoniacis ordinationibus agere proposuerit, plura tamen de rebus minime huc pertinentibus disputat, videlicet: *de baptismo haereticorum, de natura baptismatis, de ordinatis a falsis episcopis, de his qui cum haereticis communicant, de remissione peccatorum, ubi quaerit, nun crimina paterna filiis obsint, de alimentis pauperibus sustentandis ac his similibus.*

Cum vero simoniaci non raro beneficiis priventur, quinimmo deponendi etiam sint, Gratianus in secunda causa ad rem judicariam ecclesiae transit, atque ad ea, quae hic de judiciis, de testibus, de accusationibus aliisque hujusmodi dicturus est, ita gradum facit: *His breviter praemissis, ad ea veniamus, quae ecclesia severitate disciplinae parata est ulcisci, ostendentes, quibus accusantibus vel testificantibus quilibet sint convincendi; quo iudice quisque debeat condemnari vel absolvi; si causa vitiosa fuit, quo remedio possit sublevari; si accusatores defecerint, an reus sit cogens ad purgationem. Et ut facilius pateat, exemplum ponatur sub*

oculis ; in quò auctoritates hinc inde controversantes distinguantur , et quid sanctorum patrum sentiat auctoritas , liquido intimetur .

In causis tertia , quarta , quinta et sexta eandem rem prosequitur , eamque fusius pertractat , nonnulla tamen permiscet , quae omnino aliena sunt , uti de conciliis et eorum celebratione .

In causa septima ab antecedentibus plane digreditur , et disputat de coadjutoribus episcoporum et clericorum aegrotantium , et num vivente episcopo alius poterit in eadem ecclesia ordinari .

In causa octava ad simoniacas ordinationes repente revertitur , et quaestionem movet , utrum liceat episcopo sibi successorem eligere . Nona causa agit de ordinationibus clericorum , qua de re in parte prima plurimum disseruerat .

In causa decima aliam omnino materiam aggreditur , rerum scilicet ecclesiasticarum administrationem , quomodo ab episcopis peragenda ; quam quaestionem in prima item parte discusserat . Sed in causa XI. rursus ad judicia revertitur et de foro competenti clericorum agit , in qua tamen re non satis consistit , quippe statim in causa XII denuo ad bona ecclesiastica regreditur , ubi de peculio clericorum et testamentis disserit . In causa XIII complexus est Gratianus jura quaedam ecclesiastica decimarum et sepulcrorum , nec non eorundem jurium praescriptiones . In causa XIV multa iniscentur , quae minime inter se cohaerent , nempe clericos non debere pro rebus perituris , etiam in judicio provocatos , litigare , neque in rebus ecclesiae testimonium ferre ; dein ibidem uberius de usuris agit . Causa XV nec cum prioribus , nec cum subsequentibus causis cohaeret , et agit 1) de non recipiendis muneribus a clericis pro patrocinii impensis ; 2) an sacerdotes ex confessione mulieris sint condemnandi , 3) an episcopi et ministri ecclesiae die dominico causas ventilare possint ; 4) an neganti crimen purgatio sit indicenda . 5) an in judiciis confessio cruciatibus sit extorquenda ; 6) an episcopus proprio motu sine examine synodali sacerdotes possit damnare et deponere et 7) an clerici confessi vel convicti de his criminibus , quae ante ordinationem commiserunt , possint suscepti ordinis officium exequi , ac etiam de filiis presbyterorum disputat . Ejusmodi porro quaestiones , licet maximi momenti sint , non satis fuse pertractat , et quoniam ad judicia spectant , commodius a Gratiano in superioribus disputata fuissent . Digrediens ab hoc rerum ordine in

causa XVI a clericis ad monachos transit, atque in hac et in sequentibus XVII, XVIII, XIX et XX causis de monasteriis et de rebus ad monasteria pertinentibus disserit. Multa tamen confuse profert, alia aequae non minoris momenti, vix attingit, et plurima aliena et inutilia de praescriptionibus et alienationibus rerum ecclesiasticorum, de jure patronatus, de beneficiis, de investitura laicorum interserit. Cum in ultima causae XX quaestione quaesierit: *utrum liceat ab uno monasterio transire ad aliud*, iterum ad clerum se convertit, et causa XXI eandem fere quaestionem in duas tamen divisam quoad clericos spectat proponit: scilicet: 1) *an clericus possit in duabus ecclesiis inscribi*; 2) *an liceat clericis a sua ecclesia ad aliam transire*. Sic de clericis sermonem instituens, multa hic repetit, de quibus jam in prima parte fuisse egerat, de clericorum nempe moribus, indumentis, negotiationibus et judiciis.

In causa XXII de juramento et perjurio disputat, ubi quin nulla pateat ratio de clericorum consueta obedientia episcopis non deneganda agit. In causa XXIII loquitur de bello, de injuria, de vindicta, et ad alia progrediens quaerit; 1) *an judices vel ministri reos occidentes peccent*? 2) *an mali ad bonum cogendi*? 3) *an haeretici suis et ecclesiae eorum bonis spoliandi*? et tandem 4) *an clerici arma movere possint*. In sequenti causa XXIV agit de excommunicatione et de interdicto, et *an excommunicatio ab haeretico valida sit*? Hic autem simul agit de haeresum et schismatum origine, causa, et de praecipuis haeticorum sectis, ubi Isidori locum celeberrimum ex ejus ethymolog. lib. VIII. c. 5. allegat. Causa XXV tota est de privilegiis romanorum pontificum praeprimis auctoritate concessis, et saltu quodam in causa XXVI ad tractanda ea se convertit, quae ad sortilegia et sortilegos pertinent, quibus tamen multa aliena immiscet, ac demum in quaestione sexta et septima quaerit 1) *an excommunicatus ab episcopo possit reconciliari a presbytero eodem episcopo inconsulto*? et 2) *num morientibus poenitentia sit imponenda*. His expeditis in causa XXVII, XXVIII, XXIX, XXX, XXXI, XXXII, et XXXIII de matrimonio et de rebus ad matrimonium pertinentibus agens, rem totam fusius ac rectius quam ullam aliam pertractat, nec ad aliena sese convertit, uti in superioribus eum fecisse animadvertimus.

Quoniam vero in matrimonio, et propter matrimonium pluri-

ma committuntur peccata, a Gratiano ipso aut forte ab alio tractatus *de poenitentia* causis istis inseritur, post secundam nempe causae XXXIII quaestionem, ubi plurima de poenitentia injungenda conjugibus disseruerat. Dubitari minime profecto potest, quin Gratianus hujusce tractatus auctor sit; ast vero simile omnino non videtur, illum hic extra locum operi suo inseruisse. Causam enim XXXIII statim prosequitur, et in duabus quaestionibus quae remanent examinat 1) an actus conjugalitatis sit prohibitus tempore orationis; 2) an vir sine consensu uxoris, et e converso, vovere possit continentiam, quae quam longe ab illis distent, quae in tractatu de poenitentia habentur, nemo est, qui non videat. Causa dein XXXIV materiam de adulterio prosequitur, et sequenti causa XXXV ad consanguinitatem et affinitatem transit. In ultima denique seu XXXVI causa quaedam omissa recolit atque agit 1) *de raptu virginum per oppressionem* et 2) *nunq. raptori liceat raptam nubere?*

Secundam decreti partem tertia subsequitur, quae *de consecratione* inscribitur. Nisi objiceretur commune antiquorum testimonium, qui omnes solum hunc de consecratione tractatum, tamquam tertiam decreti partem comeniorant, nihil vero similis esset, quam Gratianum huic tractatui alium de poenitentia praefixisse, atque utrumque a secunda parte separasse. Uterque enim eadem methodo dispositus atque ita adornatus est, ut minime ad secundam partem pertinuisse videatur. Quodsi dein argumentum ipsum, quod in utroque explicatur, attente consideramus, ac nexum, quem uterque cum universo Gratiani decreto habet perpendimus, alterum qui de consecratione inscribitur, primae partis, et alterum, qui de poenitentia agit secundae partis epilogum esse facillime probari posse confidemus. Sed haec etiam atque etiam patebunt, si prius Laborantis opus accuratius explicaverimus.

In disponendo secundae et tertiae gratianeae operis partis argumento Laborans plura etiam praestitit, quam in primo collectionis suae libro. Universam enim materiam a Gratiano male digestam ac coacervatam tam bene distribuit ac tam concinne singulas ejusdem partes conjunxit, ut ubique pateat eum certas colligendi regulas sibi praefixisse, atque singula argumenta in illis locis pertractasse in quibus commodissime ad eam methodum revocari poterant, quam in ordinando universo opere secutus est.

Hinc in secundo operis sui libro unico agit de degradationibus clericorum, atque in quatuor ejus partibus, quae 23, 28, 40 et 21 titulos complectuntur, crimina omnia enumerat, propter quae clerici deponendi sunt. Totam hanc rem ita disposuit atque ordinavit, ut singula quae ad clerum pertinent ex ordine consideret, doctrinam nempe, officia, debitam clericorum erga superiores obedientiam, ac denique ipsorum vitae rationem. Capitula summo studio et labore ex universa secunda decreti parte conquisivit; quaeque hac illac dispersa et confusa congesta invenerat, ad ordinem et unitatem revocavit. Sequenti tertio libro de restitutione depositorum disserit, atque hunc tractatum bifariam dividit agens 1) *de restitutione depositorum ob crimina manifesta*, et 2) *ob crimina occulta*, quorum *judicium nonnisi deo reservatum esse potest*.

Agit porro hic etiam *de misericordia, cum qua poenae infligi debeant*, sicque gradum facit ad librum quartum, ubi de ecclesiasticis poenis earumque usu disserit. Incipit enim ab *excommunicatione*, de qua in tribus prioribus libri partibus disputat. In quarta dein parte ad sacrilegium transit, ac locos duos a Gratiano mutuatos, alterum Haimonis C. 20. q. 2. c. 39 et alterum concilii quarti toletani C. 17. q. 4. c. 31, qui de sacrilegio agunt, praemisit, quibus dein animadversionem, quam hic exhibemus, subnectit, ut ad sequentia sibi gradum faciat: ait porro: *Sic esse videtur collegium aliquorum unum collecta diversitas, ita sacrilegium, sacrorum in unum raptim congesta pluralitas, sed in usu locutionis humanae dicitur: malignitas ejusmodi rapiendi. Amplius autem est injuriosius rei sacrae, vel ei deputatae, contactus. Juxta quod Arrius sacrilegus extitit, quia mortem Christum, in injuriam tetigit Christi etiam sacrilegus extat, quisquis aedem vel quemlibet ecclesiae deputatum, in contumeliam contingit ecclesiae, sed etiam ille, qui clericis, monachis, deo devotis est aut peregrinis injurius. Cumque sacrilegium sit in personas, aut res, aut loca, vel tempora, pro varietatibus eorundem etiam sacrilegiorum fit varietas ultionum.*

In iis vero explicandis, quae ad sacrilegium spectant, tres partes insumit, quartam nempe quintam et sextam. In septima de perjurio et de juramenti agit, atque in fine hujus partis quosdam veluti libellos ac formas jurandi adjungit, quarum aliquot hic apponimus, quae apud Gratianum desiderantur. Inter ipsas tamen ea prae

caeteris est memoranda, quae tempore schismatis Octaviani ex electione Alexandri III oborti praescripta fuit ?).

In parte octava de modo excommunicationis, et de modo excommunicatos reconciliandi disserit, sub cujus finem de haereticis disputat, atque adducto notissimo Isidori loco animadversiones gravissimas subnectit ⁸⁾).

7) Juramentum calumniae vel actoris.

Ego N. non moveo litem adversus N. animo calumniandi, sed quoniam arbitror me bonam habere causam. Et in tota lite sicubi quiescero probationes, non per occasionem dilectionis hoc fecim, sed pro inquirenda veritate. Sic me deus.

Reus autem ita jurat de calumnia

Ego N. putans me bona instantia uti, non calumniandi animo ad retractandum perveni. Et in tota lite etc. sicut supra.

Hoc autem adiciendum est in sacramento calumniae, quod utroque pars principalis jurabit; vel illi ad quos in medio judicio migravit, quod nihil penitus dederit iudicibus, nec alicui personae, pro hac causa, nec promiserunt, nec postea dabunt, vel per se vel per aliam mediam quamcumque personam. Exceptis quae propriis advocatis pro patrocinio vel aliis personis quibus romanae leges dare disposuerunt.

Ego N. refuto et anathematizo omnem haeresim extollentem se adversus Sanctam Romanam et catholicam ecclesiam et praecipue schisma et haeresim Octaviani, Guidonis cremensis et Joannis strimensis, ordinationes quoque eorum irritas esse pronuntio, et ab hac hora in auctore fidelis et obediens ero Beato Petro et Sanctae Romanae ecclesiae et domino meo Papae Alexandro ejusque successoribus canonice intrantibus, et mandatum quod mihi super hoc delicto fecerit, sine fraude observabo. Sic me deus adjuvet et haec dei sancta evangelia.

Juramentum in anima absenti.

Ego N. recepi mandatum a N. quod postea mihi non demandavit ut videlicet hoc verbum aut factum sic fuisse, vel esse, vel fore, in anima illius jurarem. Sic me deus adjuvet et haec sancta evangelia. — Et ego N. in anima ipsius N. juro, hoc ita fuisse, vel esse, vel fore. Sic illum adjuvet deus et haec sancta evangelia. — Juraturus in anima praesentis ait ei: vis et mandas, quod ego juram in anima tua, verbum istud factumve, sic fuisse, vel esse, vel fore? Et ille, volo et mando. Tunc jurator ait: hoc verbum factumve, sic fuisse, vel esse, vel fore, verum est. Sic istum adjuvet deus et haec sancta evangelia. Lib. IV. p. VII. tit. XVIII. fol. 151.

8) Laborans ita continuat tractatum s. Isidori:

Praeter has autem sectas haereticorum, quas denotavit Isidorus, alias secundum Epiphanium ciprium episcopum, vel Philastrium, episcopum brixiensem, notas reddit Augustinus in libro quam de prope omnibus sibi notis haeresibus scribit ad disceonum Quadrultrum. Quare commoda satis et breviter hic nomina tantummodo ponimus, non errores, ne tedium forte generet eorum protellandis positio. Sunt ergo:

Saturniani, Sampei, Elcesi, seu Elcesitae, Servandiani, Ptolomei, Merciani, Colorbasi, Heraclionitae, Sineri, Pepndiani, e loco sive Quintilliani a quadam Quintilla, Theodotiani, Bardassanite, Valesiani, Origeniani, ab Origine, non illo tractatore fere omnibus noto, hii sunt inenarrabilis operationis; Melitiani, Vadiani, Samaritani, Massilliani vel Enchitae vel Enphemitae vel Martyriani vel Sethaniani, Seleuchiani vel Hermiani, Proclianistae, Ascitae, Passeloricinitae qui et Dactylofinitae, Rethoriani, Paterniani, de quibus et Isidorus, sive Materniani seu Vmstiani, Abelliovitae, vel Abelian Abellioitae. Alii discendente ad inferos Christo, credidisse in credulos et omnes exinde extimant libertos.

Has haereses in praenominato libro late satis et ab Isidoro positas, eo latius et ibidem pater Augustinus exequitur.

Et notandum Samaritanos quasi non plenos Arrianos, dum non ejusdem essentiae cum

In parte nona, decima, et undecima de matrimonio et de rebus ad matrimonium pertinentibus, de adulterio, de divortio, de consanguinitate et de affinitate agit. Hoc vero argumentum summis ut ita dicam labiis attingit, et quae Gratianus in hoc operis sui tractatu simul collegerat, disjungit et in anterioribus compilationis libris, ubi occasio sese praeberat, inserit. Hinc ea tantummodo haec profert, quae alibi nondum attigerat, ita ut hae partes nonnisi supplementum quoddam eorum, quae superius exhibuerit, dicendae sint.

Demum in duodecima parte, quae totius libri ultima ac omnium brevissima est, ea complectitur quae ad immunitatem forensium clericorum, ad purgationem accusatorum, ad injusta judicia hisque similia pertinent, ac viam sternunt ad quintum operis librum, qui totus in explicandis ecclesiae judiciis versatur.

Dividitur vero in quatuor partes, in quorum prima de ordine judiciario, de potestate judicia ferendi et de accusatoribus generatim disputat; agit in secunda de testibus et advocatis, in tertia de iudicibus et eorum potestate; in quarta denique de appellationibus 9).

patre sed similis esse filium praedicent. Hi videntur appellari superiores Tritaitas, quia tres deitates quemadmodum tres personas intelligentes, sique tres deos asseverantes. Macedoniani quoque sed potius a quibusdam Semiariis vocantur, quia in parte nobiscum sunt dicentes patrem et filium unius ejusdemque esse naturae atque substantiae, vel ut expressius dicatur essentiae, quae graece appellatur *ousia*. In parte cum Arrianis dicentes spiritum sanctum esse tantummodo creaturam quamvis secundum alios esse divinitatem patris et filii et nullam propriam habere substantiam.

Insuper et id notandum quod illi qui apud Isidorum sunt gnostici apud Augustinum sunt et Borbonitae quasi Cenosi. Qui Charentiani sunt et Marithisii, qui Apostolici sunt Apotectitae; qui Cathari sunt Novatiani; qui Pauliani sunt et Fotiniani et Archaeomoniani, sed apud Innocentium Paulianistae qui Fotiniani sunt et Marcelliani; qui Marcelliani sunt et Patripassiani et Praxeusi et Heteroogeniani et Nostiani; qui Macedoniani sunt et Pneumatomachi vel Semiarii; qui Donatistae sunt et Donatiani et Montenses et Armenianistae; qui Helvidiani sunt et Aetideomatitae; qui Pelagiani sunt et Celestiani a Celestio discipulo Pelagii.

Lib. IV. p. VIII. tit. XV. c. 165.

9) Juvat hic formulas quasdam in foro ecclesiastico tunc temporis usitatas et e Laborante huic ac primae parti libri quinti insertas exhibere, quod eo lubentius fecimus, cum inusum res vere historicas continerent.

Forma appellationis post sententiam.

Ego *Adalmus* sanctae reginae ecclesiae minister, licet indignus contra sententiam domini *Gualterii*, sanctae ravennatensis ecclesiae archiepiscopi, injusta in me illatam, pridie Kal. Naji anno incarnationis domini MCV feria quarta, romanam appello sedem et apostolos peto. Ante sententiam sic appellandum est: Ego A. s. r. m. l. ind. sentiens me praegravari domino *Gualterio* s. r. e. archiepiscopo, sedem romanam appello et apostolos peto.

Ante litem vero sic.

Ego *Philippus* sanctae pisanas ecclesiae deo miserento canonicus, in hac causa quam in-

Haec ultima pars omnium absolutissima est; eamque Laborans summa tum ecclesiastici tum civilis juris peritia concinnavit, quare in ipsa plurima quoque loca ex jure romano desumpta occurrunt.

Ita Laborans operi suo finem imposuit. Adjecit quidem sextum librum, tamen hic liber, quod in praefatione ipsemet monet, nonnisi epilogus librorum praecedentium dicendus est, cum ea contineat, quae in aliis aut omissa fuerant, aut opportune tractari non potuerant.

Excerptus vero est hic liber ex Gratiani tractatu de consecratione, atque in similitudinem quinque distinctionum, in quas Gra-

ter me dominum Villanum ejusdem sanctae pisanae ecclesiae archiepiscopum videtur forsitan eo praeside ventilanda, pisani collegii suspectum mihi iudicium, vel, pisanos suspectos mihi iudices, vel, Almachium suspectum mihi iudicem, reformidans, ante litis initium romanam epello sedem et dimissorias peto.

Unus autem vel duo pro pluribus sic appellabit: Ego *Petrus*, vel, Nos *Petrus* et *Antonius*, iudici canonicorum sanctae pisanae ecclesiae, contra sententiam etc. vel sentientes nos praegravari etc., romanam sedem appellamus et postulamus apostolos.

Huiusmodi appellationes in scriptis fieri debent, prime tamen die sola sufficit appellare voce; secunda vero et deinceps, nisi in scriptis appellandum est.

Lit. V. p. V. tit. V. fol. 226.

Formula accusationis.

Sic ergo videtur quoad leges scribenda esse accusatio, ut ponatur mensis admissi criminis et locus et consul, aut potius imperatoris loco consul, nomen accusantis et accusati, et a ius apud quem accusatur, et dies accusationis. Nam diem vel horam admissi criminis nemo ponere cohercet. In ecclesiasticis autem accusationibus nomen apostolici, ejus cujus tempore crimen admissum est, et ejus cujus tempore post defertur, cum anno domini in libello accusationis exprimitur. His attentis accusatio sic formatur. Anno dominicae incarnationis M. C. apostolicam sedem tenente domino papa *Calixto*, anno apostolatus illius secundo, regnante victoriosissimo *Henrico*, anno regni ejus quinto, imperii primo, mense maio X. Kal. Junii, ego, *Leo* decanus ecclesiae frisingensis, profiteor me deferre *Conradum* episcopum frisingensem, reum adulterii, apud sanctissimum dominum papam *Calixtum*, quia dico eum adulterium commisisse cum *Teberge*, illa in civitate Frisinga, in domo *Gualdradae*, illius mense Julii, domino papa *Gelasio* in cathedra B. Petri Apostoli residente, anno pontificatus ejus primo, imperante christianissimo illo anno regni ejus VIII. imperii VI. Ego *Leo* decanus subscribo me professum esse, deferre praedictum *Conradum* episcopum, reum praefati criminis.

Alter. Anno ab incarnatione domini M. C. LXXVIII. II. Kal. Augusti Ego *Jacobus* monachus, accuso et reum deferro, *Petrum* abbatem S. Vincentii, apud dominum papam *Alexandrum*, ex capitulo *Innocentii* Papae: si quis praebendas vel priortum de crimine simoniae commissio in *Colleanonis* cum comite *Gisilberto*, *Bernardo de Fontanella* et notario *Alexandro*, anno incarn. dom. M. C. LXVII. in mense Julio sub gloriosissimo rege *Willelmo Siciliae*. Ego *Jacobus* monachus profiteor *Petrum* abbatem S. Vincentii reum esse criminis simoniae, et me probaturum promitto.

Alter. Ego *Lucius* profiteor, me reum facere *Sejum* lege *Cornelia de sicariis* ex eo quod occidit *Mervium* Romae inter statnam Martis et eustodiam mamortinam, prima die mensis Julii *Alexandro* papa vel *Fredrico* imperante. Item profitendo me accusare praedictum *Sejum*, in hoc libello subscribo. Lit. V. p. 1. tit. VII. coll. 3. fol. 212.

tianus illum dividerat, a Laborante in quinque partes divisus est; quae idem fere argumentum in compendium deductum exhibent. Hinc in prima parte de consecratione ecclesiarum et missarum celebratione, in secunda de sacramento eucharistiae, in tertia et quarta de baptismo et confirmatione, ubi etiam de catechismo i. e. de catechizandis parvulis ante baptismum et de exorcizandis baptizandis, sermo instituitur. Ultima denique pars appendix est ad praecedentes, atque agit de aqua aspersionis, de cruce et de imaginum cultu.

Caeterum in excerptenda hac ultima Gratiani decreti parte, Laborans ab eo, qui sibi proprius ac peculiaris est, non discessit excerptendi modo. Etenim raro admodum Gratiani seriem retinuit, capitula non solum ex singulis hujus partis distinctionibus, sed ex prima et secunda decreti parte conquisivit ¹⁾ ac saepe ea lo-

an) Operis pretium esse duximus Laborantis integrum librum sextum ad capitula gratiani tractatus de consecrationis revocare.

* Lib. VI. P. I. Tit. I-X.

D. 1. de cons. c. 2, 3, 4, 6, 7, 31, 32, 26, 27, 28, 29, 46, 47, 49, 51, 52, 53. — D. 2. de cons. c. 14, 15, 6, 71. — D. 4. de cons. c. 126. — D. 2. de cons. c. 9. — C. 13. q. 2. c. 24, 16, 17, 19, 21, 23, 29. — D. 1. de cons. c. 61, 37, 38. — D. 23. c. 25. — D. 1. de cons. c. 39. — D. 23. c. 29. — D. 1. de cons. c. 42. — D. 23. c. 32. — D. 1. de cons. c. 43, 44, 45, 46, 67, 68, 69, 70, 72, 73, 54, 55, 56, 71. Huic canonis Pelagii P. II. de novem praefationibus in missa cantandis Laborans canonem synodi placentinae adjungit dicens: *His antiquis novem praefationibus in concilio Urbani, habito Placentiae, decima addita est hujusmodi.*

Aequum et salutare. Qui unigenitum tuum sancti spiritus obumbratione concepit et virginis gloria permanentis, aeternum lumen mundi effudit Jesum Christum dominum nostrum.

Laborans addit: *Aliae praeter has decem similiter his probabiles non occurrunt.*

Sequuntur porro Caroli magni imperatoris apostolae celeberrimae ad Alcuinum de XLma LXXma et LXXma nec non fragmentum vastatum de natalitio sanctorum, quod Laborantem auctorem habere videtur quodque ideo hic damus.

Duas stolas sunt habituri sancti, glorificationem scilicet corporis, et glorificationem animae. Altera praecedit alteram, stola videlicet animae, haec enim in die dapnitum carnase gravitatis at sarcinae corporalis accipitur. Quae dies natalis seu natalitium hujus illiusve sancti vocatur. Tunc quippe vir sanatus cum praesenti miseriae moritur, nascitur aeternae felicitati. Dies inquit mortis, dies nativitatis, et sociatur angelicis choris, et ut pro nascente puero fieri solebat antiquitus, pro eo natalitium celebratur in terris, de hujus assumptionis gaudium fit in coelis, et cui veluti cum corporali membro caetera membra congruunt, et non modo aemul, ut pro accepta stola jucunditatis animas, sed et secundo, quia pro accipiendi stola felicitatis in corpore. Ea propter in martyrologio continetur; *Agnetis* secundo, subaudi., est gloria celeberrime memorando: Quae gloria, quae ad secundam stolam, quia conferretur in die octava, id est, novissima, pro qua sextus pes habet in titulo pro octava, idcirco et pro beata *Agne* et pro ceteris suis membris, in octava natalis eorum sancta jam laetatur ecclesiae, divinas clementias gratias agit, exultat, jubilat, solemnizat. Depositumque dies electorum, etiam depositum dicitur. Non autem mors neque mortis, sed tantum situs, utique a dolore, in refrigerium. Item obitus, quem obitus, ad se venicibus piis angelis obviat. Quocirca pro nemine celebranda esse videtur octa-

ca, quae in aliis operis sui libris ex hoc Gratiani tractatu inseruerat, hic adnotat ac librorum titulorumque numeris adjectis indigitat, ubi ea inveniantur ¹¹⁾. Quod demum ad tractatum gratianum de poenitentia inscriptum attinet, qui uti supra diximus nullomodo cum iis cohaeret, cum quibus in decreto conjungitur, Laborans illum prorsus neglexit, neque in ullam operis sui partem inseruit, quae de poenitentia peculiariter ageret. Attamen capita ejusdem tractatus fere singula, ab invicem sejuncta, hac illac in diversas compilationis partes distribuit, prout argumentorum, quae ibi tractabantur natura postulabat ¹²⁾. Quo in loco laudandus profecto potius quam vituperandus Laborans nobis videtur.

va nisi sic: transitus ejus intuitu, dicta, ejusdemque sit caro resuscitanda. Juxta quod nulla Christi festivitas habet hujus rationis octavam. Non enim jacet Christus in monumento resuscitandus. Ac per hoc in octava resurrectionis dominicae paschalis introitus non cantabatur, cum in octava sanctae Agnes et aliorum natalis introitus iteretur. Verum quia dominus universorum Christus est et per septenarium rerum universalitas figuratur, propterea septem in celebritate dies habet Christi festivitas. Dedicatio vero ecclesiae octo dies; pro capite septem primus, pro membris primum rursus obtinet et octavum.

Nativitas sanctae *Marianae*, non qualem diximus, habet octavam, quia non est pro stola prima, cui adhibetur in octava secunda. Similiter nec annuntiatio domini, nec ypopana, nec epiphania, nec decollatio sancti Johannis, neque natalis domini, cum de matre nascendo non accepit stolam primam, sed moriendo primam, et resurgendo secundam.

Modo quaelibet octava dies fit sequentis intuitu prima. Dies vero iudicii post septenarium hujus temporis affutura, quia non ulterius dies alia subsequitur, octava fiet, at octo beatitudinum collativa.

Lib. VI. P. II. Tit. I-XIV.

D. 2. de cons. c. 1, 2, 3, 7, 4, 5, 6, 13, 21, 4, 67, 22, 36, 72, 73, 55, 52, 33, 34, 35, 48, 58, 59, 40, 41, 42, 45, 74, 76, 82, 75, 77, 78, 53, 46, 47, 69, 70, 52, 51, 93, 22, 30.

Lib. VI. P. III. Tit. I-XXXVIII.

D. 4. de cons. c. 2, 5, 6, 8, 9, 10, 12, 15, 16, 17, 18. - D. 3. de cons. c. 21, 22, 23, 24, 25, 26. - D. 4. de cons. c. 19, 21, 24, 26, 28, 29, 30, 32, 33, 35, 114, 116, 115, 71, 138, 75, 76, 77, 78, 80, 81, 82, 85, 95, 99, 98, 100, 101, 102, 103, 90, 91, 92, 126, 128, 129, 130, 132, 133, 134, 136, 142, 143, 146, 4. - D. 5. de cons. c. 4. - D. 4. de cons. c. 125. - D. 5. de cons. c. 1. - D. 4. de cons. c. 124. - D. 3. de cons. c. 18. - D. 4. de cons. c. 123, 149. - D. 5. de cons. c. 11, 12.

Lib. VI. P. IV. Tit. I-VII.

D. 4. de cons. c. 54, 56, 62, 63, 67, 64, 65, 66, 68, 69, 70.

Lib. VI. P. V. Tit. I-III.

D. 4. de cons. c. 127. - D. 3. de cons. c. 20. - D. 5. de cons. c. 10. - D. 4. de cons. 39. - D. 3. de cons. c. 48, 49.

¹¹⁾ Ita exempli gratia citat Laborans P. II. tit. 5. post cap. 13. D. 2. de consecratione sequentia capita: *Relatum*. Comperimus supra lib. IV. p. VI tit. III. *In coena. Saeculares. Hi. Et si.* Tit. VI. *Si quotiescunque* supra p. I. tit. V. quae capita conspiciuntur capp. 11, 12, 16, 17, 19, 20, et 14 ejusdem Distinctionis 2. de cons. - In parte III. tit. 30 ejusdem libri sexti citatur post cap. 142. D. 3. de Consecrat. cap. *Firmissime*, quod invenitur in Dist. 4. de Cons. cap. 3. et ibi adnotat: *Supra lib. IV. p. VIII. tit. IX. coll. 2. In eodem titulo sunt de baptismo alia.*

¹²⁾ Pauca exempla. In lib. IV. p. 3. tit. 18-30, capita ex Gratiano desumpta ita ss. exci-

Jam vero ex totius compilationis titulis quos Zaccaria in dissertatione, quam supra laudavimus, publici juris fecit melius quam ex quaecunque alia re dignosci poterit, quomodo Laborans gratiani decreti argumentum in novum ordinem redegerit, ac suam compilationem disposuerit, ad hanc proinde dissertationem benevolum lectorem remittimus.

§. 3.

De modo quo Laborantes capitula ex Gratiano decreto desumpta disposuerit.

Methodus quam uti superius demonstravimus Laborans secutus est, postulabat, ut capitula ex Gratiani decreto hinc inde conquisita exciperet atque ordinatim suae compilationi insereret. Licet hac de causa saepissime Gratiani seriem invertere, argumentaque ab eo mutuata ad aliam omnino formam revocare debuerit, non raro tamen integras distinctiones, vel quaestiones, si pauca earum capitula excipias, recepit immutatasque suae compilationi opportune attexuit. Qua de re, cum jam saepe locuti simus, nihil dicendum superesse putamus; ac potius modum explicabimus, quo singularia titulorum capitula conjunxit.

Laborans Gratianum imitatus capitula quaeque, ubi opportunum videbatur, brevi quadam adnotatione conjungere, atque unius cum altero nexum vocula *unde* significare studuit. Adnotationes vero ipsas non raro eum iisdem Gratiani verbis expressit, quod etiam fecit ubi ea, quae vocantur *dicta Gratiani* insimul cum capitulis recipienda esse duxit. Nonnunquam tamen ea paululum immutavit; quaedam etiam in breviorum, quaedam in ampliorem formam redegit. Quas Gratianus res historicas commemorat, eas Laborans accuratius narrat, atque alias addit quae majoris momenti sunt.

piunt. C. 26. q. 7. c. 10. 9. 12., - D. 3. de poenit. c. 33, 34. D. 1. de poenit. c. 5. D. 5. de poenit. c. 4, 5, 6, 7, 8. C. 14. q. 6. c. 1. C. 33. q. 2. c. 15. C. 30. q. 2. c. 5. C. 33. q. 2. c. 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 16, 14. C. 26. q. 7. c. 3. C. 12. q. 2. c. 17. C. 32. q. 1. c. 5, et 4, 7, 8, 10, 9. D. 2. de poenit. de poenit. cap. 5, 8, 11. etc.

Eodem modo citantur in lib. IV. p. IX. tit. XIV. capitula 7-21. Distinct. primae de poenitentia.

Plerumque ingeniose admodum ac mira cum eruditione disputat, tantamque tum romani tum ecclesiastici juris scientiam in hisce animadversionibus adhibuit, ut nullibi luculentius illorum temporum fori usus cognosci possit; Laborantem vero in ejusdem fori exercitationibus versatissimum fuisse mirifice pateat. Nos hic quaedam tantummodo ex hisce *dictis* adjungimus, quibus loca ex Gratiano desumpta nempè C. 1. q. 1. c. 11. de *promotione haereticorum* ¹³⁾, C. 16.

13) Porro quia juxta Leonem et Innocentium videtur quod ordinatio talis haberi rata possit at irrita, quia etiam constantinopolitana synodus alia rata culpa Maximi revocavit in irritum, ad haereticorum neminemmodum excommunicationem nam videntur Innocentius, Damasus et Urbanus siquid potestatis Negrelon ut putabatur a profanis accepit val ordiois alicui tribuit, irritare et deputare quasi non fuerit, quam ob rem Daibertus ostendit ordinandus ac si non antea fuerit ordinatus. Augustinus autem ad sacramentorum solummodo loquitur veritatem. Sacramentorum namque alia sunt necessitatis alia dignitatis. Non necessitas legi sed lax necessitati subijcitur. Sacramenta salutis necessaria, quia iterari non possunt, aut sint vera, sufficere val amitti non debent; sed aut poenitentia rata esse permittantur. Sacramenta vero dignitatis nisi digne fuerint administrata, ita ut a dignis proveantur et digne esse pro certo desinunt dignitates. Non ut minuat veritas mysterii, sed officium cesset administranti.

Obijcitur iterum Damaso, Innocentio et Urbano: semel consecratus, ut ait B. Gregorius, iterum consecrari non debet. Item sacramenta, quae ab haereticis in forma ecclesiae ministrantur, sicut astruit Augustinus reiterari non debent, ac non homini sed sacramento fieri videntur injuria. Respondetur autem quia illud Gregorii de his intelligitur, qui consecrationem sacerdotalem aut episcopalem acceperunt, qui aut per manus impositionem cum ad ecclesiam redeunt effectum suae unctionis accipiunt aut ab ejus administratione perpetuo cessare jubentur. Similiter illud Augustini de eadem mystica unctione et de sacramento baptismatis intelligitur. Sunt autem in ecclesia alii ordines qui sine sacramenti unctione sola episcopali benedictione cum quadam vasorum vel indumentorum distributione praestantur, ut levitarum et iusae, hi quamvis ab haereticis ordinantur tamen ad ecclesiam redeunt in ejusdem suscepti gradus nominis, si alias digni fuerint, ab ecclesia ordinantur, nec sit in eis iteratio muneris, cum nihil eis ab haereticis doceatur fuisse collatum.

Sed mirum tamen est haereticum posse cuique tribuere maxima et non minima, dare presbyterium et pontificium, non vero posse diaconium et quod infra. Si non potest minima quomodo poterit maxima? Quapropter aut diaconus si ordinari valet aliquis ab haeretico, aut non episcopus neque sacerdos.

Distigunt aliqui sic: Haereticorum aliquis ordinatur foris ab haeretico, alius intus a catholico, et postmodum fit haeticus. Qui post catholicam suam ordinationem fit haeticus, aut reordinatur ab haeretico aut non. Si reordinatur, per reversionem ad ecclesiam nec ulteriorem suscipit ordinem, nec retinet jam susceptum. Unda *saluberrimum* supra lib. III. p. II. tit. III. Si non iterat ordinem, rursus forte retinet jam latus foris susceptum, sed non aliam suscepturum. Unde *si quis, omnis cujuslibet*, lib. II. p. I. coll. 1. *Si quis haeretico* supra. Retinet quidem nisi ad subversionem fidei ordinetur foris. Unda *convenientibus* P. II. tit. 53.

Qui vero foris ordinatur vel ab illo qui ultimam manus impositionem receperat in ecclesia ultima unctione promotus est, ordinatur, sacramentum accipit ordinis non autem ordinis executionem, id est, virtutem sacramenti, quia jam in dante virtus illa non est. Qui sic ordinatur post ratiudum non in eo reiterabitur ordo, sed si oportet per benedictionem sacerdotis et vocationem Spiritus sancti confirmabitur. Unde *ordinationis* tit. XVI. *Convenientibus* tit. XXIII. *Ab excommunicationis* supra. P. III. tit. III. *Quod quidquam* supra.

Praeter formam tamen ecclesiae nec sacramentum accipit aliquis ordinis veluti nec baptis-

q. 1. c. 21. et 24. de promotione monachorum in clerum ¹⁴⁾, et C. 23. q. 8. c. 20. de comitatu bellico episcoporum illustrantur ¹⁵⁾.

mi. Porro si ab illo suscipit ordinem qui foris ultima est promotionis unctione perfusus, si necessitas vel utilitas interpellat, ordinabitur ut non lacteus ordinatus, quia nedum ordinis executionem virtutibus sacramenti, sed nec sacramentum suscipit ordinis. Unde Daibertus. Qui perfecte supra. Quid igitur illud Augustini est, sic, inquit, redeunt non redditur quod foris habebat, sic venienti repetendum non est, quod foris acceperat. supra cap. Quod quidam. Sed hic nihil accepit. Aliquis autem videtur utrumque possibile, ut videlicet ab eo qui est novissimus, foris inunctus et minime tribuatur et maximus, sed alterum non deputabile ut de Maximo dictum est qui tamen canonice fuisse creditur ordinatus, supra lib. I. p. II. tit. X. cap. Propter Nam et domitius qui cum segete sisanis cognoscit in ariā, eisdem sisanis est dicturus: Tamen dico valis nunquam novi vos, item filios Abraham iudeos non deputat filios Abraham. Dicit etiam illos ex Deo non esse, cum tamen dicat apostolus, quoniam ex ipso, per ipsum et in ipso sunt omnia. Sed et idem apostolus ait, sine caritate nihil sum, cum reprobus sine caritate sit animal. Imperiali supra lib. I. p. VIII. tit. XIV. At in omnibus id videandum quod sacrosanctae videatur ecclesiae.

Lib. IV. p. VIII. tit. XIII. coll. 2. fol. 156.

P I U S P.

14) Sicut licet canonice regulari parochiam tenere, ita et monacho, uterque vero ex dispensatione ecclesiae potest esse archidiaconus vel episcopus, ita tamen ut unusquisque maneat in suo ordine.

Secundum ergo quod ecclesiastica narrat historia, monachos ante tempus papae Eusebii, Zosimi, et Siricii clericos non fuisse, ait et Leo Augusto Generaliter supra lib. I. p. VII. tit. XV. fol. 36. C. 16. q. 1. c. 40. Postea quidam ex monachis clerici facti sunt. Deinde processu temporis nonnulli de talibus clericis etiam in presbyteros vel diaconos promoti sunt. Nonnulli vero sunt in Cardinales a romanis sublimati pontificibus, vel a plebibus expetiti, cum proprii abbas assensu ab episcopis sunt ad ministrandum populis instituti. Talibus et taliter eductis c. clastro monachis, in populo praedicare licet, et caetera quae sacerdotali pertinent officio, publice exercere, tam et his universisque sacerdotibus, quia prorsus eodem consecratio non obstat. Pro his nunquam singulis, in consecrando illos, ita singulatim ait episcopus: consecratur et sanctificatur manus istae, ut quicquid sacrificaverint consecratum sit et quicquid benedixerint, benedicta sint, et cum his idem subsequens episcopalis benedictio largiatur. Habent igitur ex benedictionis consecrationis omnes sacerdotes monachi quaeque sicut et non monachi praedicandi totiusque sacerdotalis officii potestatem, executionem vero potestatis non omnes. Qui tamen habent, ex institutione qualiter diximus habent. Sic licet monachis, S. Gregorio et B. Martino et Augustino Anglorum episcopo, praedicare plebibus licuit. Alioquin, nullis est monachis licitum, nisi commonefactis divinitus. In hunc modum ut B. Gregorius in dialogo refert: S. Benedictus homines montis Cassini perduxit ad fidem, et aram Apollinis erectam ibi subvertit. Item, cuidam Equitio angelus in somnis apparens eum ad praedicandum misit; qui cum da vitio linguae conquereretur, angelus flebotomo tetigit linguam ejus, et e toto vitio illo curavit. Sciendum quoque est monachos vel alios ad officium clericale, id est, administratorium plebibus, hoc est, ad animarum curam in ecclesiis secularibus institutos monasteriorum tenere gubernacula non debere. Unde Dudum. C. 18. q. 2. c. 27. — Ad lib. IV. p. IV. tit. XII. fol. 112.

15) In registro etiam legitur quod B. Gregorius civibus Tusciae ad contra longobardos arma pararet mandavit et militantibus stipendia decrevit.

Sed aliud est velle occidere hostes, quod Gregorius formiderit, aliud autem nulle oculi-

Nonnunquam suis animadversionibus quaedam immiscuit, quae ad sui ipsius vitae conditionem pertinent, quaeque non injuncta sunt. Sic ad Cap. 23. q. 4. c. 21 narrat, quemadmodum perfectus Lutetiae Parisiorum studiis per Germaniam iter faciens hospitio fuit receptus, ubi etiam ¹⁶⁾ locum in quo natus fuerat commemorat. Codicis librarius in margine tabellam depinxit, quae Laborantem cum hospite colloquentem ac iter parantem exhibet, quam Ughellius, Italiae sacrae auctor, tanti fecerat, ut ejusdem exemplar operi quod *de purpuratis viris florentinis* edere in animo habebat, inserere voluerit.

Item alibi opus commemorat, quod *de justitia et justo ad Majonem magnum siciliae admiratum* ¹⁷⁾, atque aliud, quod *de vera libertate ad Hugonem panormitanum archiepiscopum* conscripserat ¹⁸⁾. Auctor in hisce locis semper nomen suum indicat, scilicet

di, neque se neque suos, et idcirco velle eos tueri armis et vallere clipeis, ut Leo et idem Gregorius studuerunt, et quo atiam apostolus Paulus, ut in actibus legitur Apostolorum. Unde sacerdotis licito possunt his quibus ermorum licent exercitio, persuadere vel quibuslibet euctoritate sue ut ea erripiant imperare, quatinus et defensio sint bonis et u'tio. Unde *Nostris adversus super* tit. XXI. C. 23. q. 3. c. 3.

Rursum autem intelligit Nicholas esse irreprehensibile sine consensu romani pontificis episcopos ad comitatum proficisci vel castra, quo emendandi moris tunc usque fuerat episcopis gallicanis sive tributaria imperatori possideant, fortassis empti vel ecclesiis beneficio collatae virorum, uode qui Caesari solvenda persolvant, tributum scilicet vel armatos, vel ut assint curiae vel labori castrorum, sive episcopus dumtaxat obnoxie, ut decimas et primitias et oblationes quascunque fidelium. Si enim episcopus ad exercitium ultro vadit ut subveniat miseris, pium est. Si invitatus e religioso principe, ut eum salubribus consiliis et orationibus adjuvet, dignum est. Si autem vocatus ut principi debitum reddat obsequium, jus est. Sed nullimodis habet ire nisi a pontifice romano permissus. Unde *Quo ausu*. supra lib. II. p. II. tit. XIII. C. 23. q. 8. c. 26. lib. IV. p. V. tit. XXIII. coll. I. fol. 135.

¹⁶⁾ Autumetur quoque superfluum, orationem vel quicquid boni fieri, ut praedestinati salventur, quoniam quidem ut proviso necessario evenient, ita praedestinati necessario salvabuntur. Ad quod si Laborantem consulis, ipsam et ad vallis armeniae, Pontormae, nativitatis mene nobile castrum, cui nomen indidit vicinissimus ei pons, et fluvius Orme. De francorum climate per Alemanniam regressum feliciter e scolis habens, e quodam faestas memoriae pio viro, cui sit in coelo palatium decenti gratitudine sui receptus hospitio. Cumque vellem protinus ut de meo sumpto mihi quidem Laboranti necessaria parerentur et hospitii, absit sit illico liberaliter bonus hospes. Profecto nempe quoniam tibi fui largitus hospitium, nomine hospitii necessarie cuncta simul fui complexus et adjuncta quieti. Sic igitur et utique sic, cum in praedestinatione sideres promissae victorio sit civitas, civitatis nomine via quaeque civitas accipitur, et in via suffragium, ut sit via, praedestinati senectitas, et suffragium, interventus ecclesiae. Unde *obtinere*. C. 23. q. 4. c. 21. Ad lib. IV. p. V. tit. XX. coll. 3. fol. 139.

¹⁷⁾ Vide appendicem hujus dissertationis.

¹⁸⁾ Ad C. 1. q. 7. c. 27. Lib. II. p. I. tit. I. coll. IV. fol. 63. Laborans agit hic de simo-

Laborans, unde eruitur, nomen istud familiae proprium, ac non auctori *ob summum laborem*, uti falso Suaresius autumat, inditum fuisse. Mirum forsitan alicui videri poterit, ut *Laborans* dum se ipsum pluries in opere nominet nullibi, ne semel quidem, Gratiani aut ipsius decreti mentionem faciat. Hoc tamen facillime explicari potest, si perpendimus Gratiani decretum omnibus notum adeo cognitumque fuisse, ut primo veluti intuitu quilibet nexum perspiceret, qui ipsam inter ac *Laborantis* collectionem intercedit.

Ad modum dividendi, quem Gratianus in decreto adhibuit, quemque significamus, cum de *partibus Gratiani* loquimur, quod attinet ipsum *Laborans* aeque adhibuit; alio tamen nomine, *collationis* nempe indicavit.

Caeterum Gratiani distributionem minime sectatus est, neque semper et ubique capitula in collationes dividit; at in illis tantummodo titulis, in quibus major eorum numerus occurrit, collationes fecit, unde patet ideo illum hoc fecisse, ut facilius capitula citari atque inveniri possiat. Hinc etiam sit, ut hunc dividendi modum non pro integra quadam parte, uti Gratianus cum partibus tam in distinctionibus quam in quaestionibus fecerat, adhibeat, neque uti Gratianus a primo distinctionis aut quaestionis capitulo incipiat, atque eundem dividendi modum usque ad finem retineat. Caeterum

nia, quam omnium criminum summum reputat, ipsoque adulterio gravius. In testimonium vocat s. Clementis P. verba a Gratiano. C. 32. q. 7. c. 16. relata: *Quid in omnibus peccatis adulterio est gravius? secundum namque in poenis obtinet locum, quoniam quidem primum illi habent, qui aberrant a Deo, etiam si sobrie vixerint*; quae verba *Laborans* deinde ita commentatur: Sic lere nihil in peccatis est adulterio gravius, etiam est adulterium quam simonia vel apostasia levius. Sed apostasia, sit intus, foras exit ibique perficitur. Adulterium vel simonia, sit intus et ibi consumatur et permanet. In omnibus ergo peccatis intra ecclesiam consistentibus, tempore s. Clementis ut opinantur, nullum reputabatur adulterio gravius. Nunc autem simonica pestis adeo latecit exuberanter et crevit, quod adulteros excessit ad castos, polluit virgines, spoliavit coehbes, religiosos infecit, et omnia pene mundi collegia maculavit. Unde nil mirum, si nunc in ecclesia, nulla nec etiam Sibylli, utpote suorum numero et potentatu minora, crimine, possint huius milleformis immensitati pestilentiae comparari. De hac in libello, quem *de vera libertate composui*, sic invenitur. Simonia penes infustos quibus est spiritualium gratia venalitas, est famosa peccatrix, quam horrere putetur, impudicus ejus amator et in publico detestatur semper, et saepe damnavit ad verba. Gaudet tamen obsconis illis fugari contractibus quotiescunque furtivis ingenii clandestina sese praebet occasio, vel manifesto furentibus, paralogisticis species nuptialis. Igitur hodie simoniacum scelus est adulterio gravius, dignorum scilicet bonitatem plus oppriment, et ab ecclesiae terminis immobilis, quia tamen superexcreveritis multitudinis et praepotentium mole, per industriae commenta firmatur.

Laborans non nimis saepe titulos in collationes distribuit ¹⁹⁾, atque ubi illas fecit, pro arbitrio pauciores aut plures adhibuit.

In quo vero Laborans a Gratiano maxime differt illud praecipue est, quod quaestiones in quas hic secundam decreti partem diviserat penitus neglexit, ac negligere etiam debuit, si divisionis formam in libros, partes ac titulos adhibere voluit. Cum vero non parum commodi illa gratianea distributio afferret, eam Laborans alio modo supplere studuit. In suis enim dictis, quibus; uti vidimus, singula capita conjunxit, tum antecedentis, tum consequentis canonis facti speciem exhibet: hac autem proposita divisionem instituit, quam *distinctionem* appellat. Difficultates quas opponit statim aut adductis aliis canonibus, aut propriis observationibus dissolvit, ac responsionem appellat *solutionem*. Aliquando adjungit *solvitur ita*. Non raro solutionibus novas opponit difficultates, quas modo *contrarietates* aut *contrarium*, modo breviter hac vocula: *contra* significat. Responsa quae ad has difficultates proferuntur appellat, *solutionem contrarii*, vel si paullo post difficultatem solvit, *solutionem contrarii superioris*. Nullibi hanc divisionis rationem in ipso textu commemorat, sed in margine tantum haec verba, *distinctio, solutio aut solutio contrarii superioris* adnotat.

Pauca adhuc dicenda supersunt de modo quo Laborans locos suae collectionis citat, ubi a Gratiano omnino differt. Ipsi enim in more est, ut locis quibusdam, loca parallela adscribat, quae *concordantes* vocat. Hoc maxime in dictis ab ipso factum vidimus, quae saepe ejusmodi tantum locis constant. Horum autem locorum textus tum in antecedenti tum in consequenti aliquo libro aut ex parte aut ex integro exhibetur: quare accurate et librum et partem et titulum significat, ubi in opere inveniri potest. Quod si habetur in priori aliquo libro, illud indicat vocula *supra*, si in posteriori vocula *infra*. Locum ipsum, quem semper *capitulum* vocat, initialibus verbis af-

¹⁹⁾ En titulos in collationes divisos

Lib. II. p. I. coll. 1. 2. 3 et 4. P. III. tit. XVI. coll. 1 et 2.

Lib. IV. p. IV. tit. I. coll. 1 et 2. Tit. XXIII. coll. 1 et 2. P. V. tit. XXII. coll. 1. 3. 5. et 4.

P. VII. tit. XVIII. coll. 1 et 2. P. VIII. tit. VIII. coll. 1. 2 et 3. Tit. IX. coll. 1 et 2. P. IX.

tit. VII. coll. 1 et 2. Tit. XXII. coll. 1. 2 et 3. P. XI. tit. II. coll. 1 et 2.

Lib. V. p. I. tit. VII. coll. 1. 2. 3 et 4.

fert, quae semper libri, partis et tituli numerum praecedunt. Si vero loca parallela in eodem libro aut libri parte exstant, nunquam librum et partem, sed solummodo titulum adnotat. Capitula tamen titulorum, qui *collationes* habent, juxta collationem affert, eaque citando modo voce *capitulum*, modo voce *paragraphus* utitur. Hunc citandi modum Laborans ipse ad calcem libri primi explicat, uti videre est ex iis quae in nota apponimus ²⁰⁾.

S. 4.

De fontibus quos praeter Gratiani decretum Laborans adhibuit.

Laborantem minime fugere potuit, Gratianum ad compilandum decretum, antecessorum suorum et maxime Burchardi, Anselmi et Ivonis collectionibus usum fuisse. Hinc minime dubitari potest, ipsum quoque illas aliquando adiisse, praesertim ut argumenta haberet, quae in suis *conconcordantiis* et *contrarietatibus* proponeret.

Ad Burchardi opus quod spectat, quatuor tantummodo capitula ex illo decerpit, ac peculiariter librum et caput adnotat, quod in nullo alio opere quod laudat, fecit ²¹⁾ Anselmi et Ivonis operibus raro

20) En verba Laborantis. Illud autem in hoc et in sequentibus libris avertas, quoniam ad concordantias et contrarietates inveniendas: haec dictio supra vel infra crebro ponitur utilibet; littera l. transisa, vel p. cum numero, vel co. cum geminis ll. transicis, vel p. simpliciter, et aliquando nihil. L. id est, liber, P. cum numero, id est, parte, T. id est, titulo C. o. cum geminis ee. id est collatione. P. solum, id est, paragrapho. Si ergo p. cum numero supponitur in eodem esse libro, in quo est praefata dictio, cogitatur. Si t. in eadem parte. Si co. qualiter diximus, in eodem titulo. P. vero littera si pura, quod est sine numero, sistitur, in eadem collatione vel titulo. Quod si nihil ad supra vel infra supponitur, id de quo supra vel infra dicitur, in eadem collatione vel titulo cum supra vel infra pura posito repetitur. Concordantia: vero cui nec supra nec infra subscribitur, ad infra vel supra quod proximius est refertur. fol. 57.

21) Laborans citat decretum Burchardi bis in textu et quidem ad lib. II. p. III. tit. XIV. cap. 2. ubi adnotat: ex Burchardo lib. XIX. cap. *Qui per rixam*, quod est cap. 101. hujus libri. Simili modo allegat cap. 58. libri XI. decreti Burchardi in lib. II. p. III. tit. XXVI. cap. I. ubi pariter adnotat: *Theodorus in poenitentiali et B. Lib. XI.* Quod porro loca burchardiana a Laborante in dictis citata attinet, sunt haec: Ad C. 28. q. 1 c. 11. lib. II. p. I. tit. 7.

Paganorum, non Judaeorum mensa permittitur christianis quia non pagani sed judaei per abusionem scripturae communis emittuntur seducere christianos. Et tamen ut ex concilio maguntiensis dicitur in B (urchardo) lib. 1111. capituli *catechumenus*, (lib. IX. cap. 20.), non debet catechumenus in esu communicare vel osculo, cum baptizatis neophytis, id est, novitiis agitur, quorum convictu poterat catechumenus improba vel non probe formari. Eodem fere modo citat Laborans infra lib. VI. p. V. tit. 3. fol. 243. ad cap. 29. Distinct. 3. de consecratione cap. 35.

etiam usus est; quaedam exempla in iis extant quae in appendice ex Laborantis compilatione dabimus.

Praeterea apud Laborantem nonnulla loca detegimus, quae in nulla alia canonum collectione invenire potuimus, quaeque ab ipso Laborante collecta videntur. Innocenti II. decretalibus litteris, quibus posteriores nullae in Gratiani decreto habentur, quasdam ab Eugenio III., et ab Alexandro III. editas adjunxit.

Unicam tantummodo Eugenii III. litteram profert; habetur enim in lib. V. p. H. tit. IV. fol. 214. ejusdem decretum *de juramento calumniae*, quod tamen in initio et in fine manum est, atque inscriptione destitutum. Bernardus papiensis idem decretum, integrum tamen inscriptionemque praeficiens in suam compilationem recepit, et titulo *de juramento calumniae*, qui est libri primi titulus XXIV, inseruit, quod itidem in Gregorii P. IX. decretalium collectione exstat²²⁾.

Ex decretalibus Alexandri III. quatuor collectioni suae adiecit quarum ea, quae Henrico archiepiscopo rhemensi inscripta est, pariter in Bernardi papiensis collectione habetur²³⁾. Reliquas vero tres neque in ejusdem pontificis regestis neque alibi invenire potuimus, quare illas hic apponimus²⁴⁾.

lib. III. decreti Burchardi; In B. lib. III. ex cons. eliberitano cap. *placuit picturas*: statuitur, ut picturae non adoretur, non colantur, neque in ecclesia fiant; verum destitutione autentica istud est et vi generalis consuetudinis abrogatum.

22) Cap. 2. de juramento calumniae. (II. 7.)

23) Cap. 5. 6 et 7. de appellationibus II. 20. ibique Gregorius IX. cap. 5. 6 et 7. lib. II. tit. 28. Celeberrimus Mansus epistolam hancce inter Alexandri III. epistolas decretales denno re-
cudit. Collect. ampliss. concil. T. XXI. p. 1081.

24) *Alexander III. decano et capitulo saresburiensi*

Cum Hugo Baret in nostra esset praesentia constitutus eorum nobis et fratribus nostris instanter proposuit, quod Jocelinus episcopus vester in eum praebendam de Britford jam pridem canonice contulisset et vos enim in fratrem et canonicum recreperatis. Super quo utique et litteras concessionis ejusdem episcopi et vestrum etiam ac quorundam aliarum personarum testimonium praetendebat. Contra vero dilectus filius noster magister *Gislebertus* jam dicti episcopi clericus et canonicus vester proponebat, quod pater ejus praebendam illam usque ad mortem possedit, nec ei aliquo tempore remissionis. Adjecit etiam quod licet sibi concessa fuisset, illius aetatis tunc temporis fuit, quod curam animarum nequaquam recipere poterat, cum certum sit praebendam illam curam animarum habere et ille quando sibi concedi debuit, ad plus septennii exitum diebat. Cumque in audientia nostra haec et alia multa hinc inde saepius proposuissent, nos diligentius attendentes, quod pater suus praescriptam praebendam sicut uterque recognovit, prius habuerit, quare permissionem erat exemplum, ut ei in eadem quasi haereditario debet jure succedere, considerantes etiam quod cum praebenda sibi concedi debuit, illius aetatis erat, quod curam

Dein in codicis margine passim concilii lateranensis sub Alexandro III. a 1179. habiti canones adscripti sunt, interque illos decretalis quoque ejusdem papae littera conspicitur, quam *ad Magistrum Laborantem S. Mariae in porticu diaconum cardinalem, apostolicae Sedis legatum*, collectionis nempe de qua hic disserimus auctorem, inscripta est. Eandem decretalem attamen mutilam et sine inscriptione Joannes Wallensis decretalium collectioni, quae inter antiquas vulgo secunda appellatur, inseruit cap. 2. de testibus lib. II. tit. XII. Gregorius IX. eam denuo in cap. 22. de testibus et attestationibus II. 20. exhibet, diversam tamen utrobique habet inscriptionem, nam apud Joannem *Marco*, et apud Gregorium *Matheo* Cardinali inscripta est.

non poterat gerere animarum, memoratam episcopum vos et ecclesiam vestram ab ipsius super hoc impetitione absolvimus, et eidem in perpetuum silentium imposuimus, auctoritate apostolica statuentes, ut ille vel alius nomine suo jam dictum episcopum aut vos vel ecclesiam vestram super hoc de cetero non valeat molestare, aut in causam deducere. Decernimus ergo etc. diffinitionis paginam.

Lib. IV. p. III. tit. VI. fol. 98 et 99.

Alexander P. III. Johanni episcopo Casertano.

Super eo, quod ex tuis litteris intelleximus, filium Adalardi lateris praesentium et filium sororis suae, filiabus Stationis sororis quondam ejusdem A. quas idem S. non de sorore ipsius, sed de alia, quem post ipsam accepit, sustuleret, esse conjunctos, tuae prudentiae praesentibus litteris innotescat, quod si ita est, eos sustinere non debes insimul esse, sed potius sunt ab invicem separandi, quia contubernis potius quam matrimoniis possunt vocari, cum hujusmodi effluviis etiam in tertio gradu conjuncti, non debent insimul remanere.

Lib. IV. p. IX. tit. VI. fol. 168.

Alexander III. P. archidiacono et capitulo Brundisino.

Constitutus in praesentia nostra V. later praesentium parrochianus vester, proposita nobis assertionem monstravit, quod uxor sua diuturno correpta languore nequaquam ei debitum reddere valeat, ut ipsa fieret stationis sororis quondam ejusdem A. quas idem S. non de sorore ipsius, sed de alia, quem post ipsam accepit, sustuleret, esse conjunctos, tuae prudentiae praesentibus litteris innotescat, quod si ita est, eos sustinere non debes insimul esse, sed potius sunt ab invicem separandi, quia contubernis potius quam matrimoniis possunt vocari, cum hujusmodi effluviis etiam in tertio gradu conjuncti, non debent insimul remanere.

Lib. IV. p. XI. Tit. IV. fol. 196.

Ceterum cum tam pauca habeat Laborans, quae in Gratiani opere minime reperiuntur, merito dicere possumus, decretum maximam ac fere integram collectionis materiam ipsi suppeditasse.

In quinto vero compilationis nostrae libro plurima habentur loca ex jure romano, ex digestis nempe, e codice atque ex novellis constitutionibus desumpta; in quibus colligendis Laborans Gratianum longe superavit. Ceterum ea non ex aliqua antiquiore canonum collectione, sed ex ipsis romanarum legum collectionibus desumpsisse videtur.

§. 5

De collectionis merito, maxime si cum Gratiani decreto conferatur.

Cum ordinem, et methodum quem tum Laborans tum Gratianus in adornandis canonum collectionibus secuti sunt, attente consideramus, nullum dubium suboriri potest quia Laborans in multis Gratiano palmam praeperuerit. Ubique enim deprehendimus ipsum et magis certam et magis absolutam methodum sibi praefixisse, eamque in argumentorum dispositione semper prae oculis habuisse, ita ut universum Laborantis opus ad certa capita reduci facile posse videatur, quae apprime inter se cohaerent, atque ingentem ecclesiasticarum legum copiam ad certas veluti classes revocant.

Laborans totus in eo est, ut operis sui systema perquam absolutum undique fiat: hinc studiosorum commodum saepissime neglexit et cum ubique concordantias ac contrarietates apponere velit, non raro titulos seu capitularia etiam inserere coactus fuit, in quibus nihil aliud fecit, quam capita indigitare, quae alibi inserta conspiciuntur. Aliquot hic nos exempla exhibebimus, ut pateat, quantum incomodi haec forma secum ferat²⁵).

²⁵ Primi titulos, uti in Laborantis opere inveniantur dabimus, deinde eorundem titulorum rubricas describemus, quae ex capitulario, quod partem praecedit desumimus, ut ita pateat in huius titulis argumenta indicari, quae sana majoris momenti sunt, ac fusiùs tractari debuisse.

Lilb. V. Pars. V.

T. XI. Quoniam Si quis episcopus per. Supra. lib. II. p. I. tit. I. coll. I.

Longe aliter Gratianus egerat, cum nullibi lectorem ad alios operis sui locos remittat, ac potius bis saepe etiam ter eundem canonem recenseat, quoties pluribus in locis necessarius illi videba-

- T. XII. *Quicquid. Ibidem: Si quis episcopus praes. Ibidem. coll. III.*
 T. XIII. *Omnis cuiuslibet. lib. II. p. I. tit. I. coll. I. Si qui presbyter. Tit. III. Saluberrima. lib. III. p. II. tit. III.*
 T. XIV. *Ventum est. lib. I. p. IV. tit. XI.*
 T. XV. *Sicut is. lib. II. p. I. tit. I. coll. I.*
 T. XVI. *Qui in qualibet. lib. I. p. IV. tit. XI.*
 T. XVII. *Pervenit. lib. II. p. I. tit. I. coll. III. Statuimus. Supra p. IV. tit. VI. Ibidem alia.*
 T. XVIII. *Quicumque sane. Eos qui. Praesentium. Supra lib. II. p. I. tit. I. coll. I.*
 T. XIX. *Si quis dator. Ibidem coll. III.*
 T. XX. *Patet simoniacos. Ibidem coll. IV. Sane quisquis. Infra lib. V. p. I. tit. VI. coll. IV.*

Rubricae vero sunt haec.

- T. XI. *Si vel laicus simoniace manus accepit, aut extitit huiusmodi contractui mediator.*
 T. XII. *Si episcopo sciente, vel non, quilibet suorum clericorum nisi voluntarie oblata suscipit pretia, vel pro baptismo, vel consignatione, vel promotione tamen credens suscipienda.*
 T. XIII. *Venientem ab haereticis non clericandum.*
 T. XIV. *Venientem ab haereticis clericum non promovendum, sed apud eos promotum inter laicos habendum.*
 T. XV. *Qui importunum se ingerit.*
 T. XVI. *De rebaptisatis et de non in ecclesia baptisatis.*
 T. XVII. *Anathema episcopo decimas et oblationes conferenti laico, et laico accipienti et omni qui tamen debeat non reddenti.*
 T. XVIII. *De parvulis, quibus parentum cupiditas acquisivit praebendas, et de adultis, quibus sua vel aliena.*
 T. XIX. *Restituendum ecclesiae, si quid ejus per simoniam accipitur, nec tenendum quod pro taliter accepto recipitur.*
 T. XX. *De opprimendis simoniaco per exteras potestates, nisi communiter respirant.*

Aliquando integram quamdam librorum partem citationibus absolvit, et in uno vel altero tantum titulo ipsum capitulorum textum affert. Hoc ex. gr. fecit in libri quarti secunda parte, quae ita se habet.

- T. I. *Quamvis omnis. Supra lib. I. p. IX. t. IX. In singulis. Tit. X. Optatum. In eodem p. VIII. tit. X.*
 T. II. *Ecclesiastica. P. IX. T. II.*
 T. III. *Sacerdotes. P. VI. tit. IV.*
 T. IV. *Cum beatus. Quoniam. Tit. XX.*
 T. V. *Accedens. lib. IV. p. I. tit. III.*
 T. VI. *Quisquis. lib. II. p. IV. tit. XV.*
 T. VII. *Tanta. lib. I. p. VI. tit. XLII.*
 T. XII. *Quidam clerici. lib. I. p. VII. tit. VII. Cum multae. lib. II. p. III. tit. XVI. Presbyteris, infra tit. XXII. Ibidem alia.*
 T. XIII. *Presbyter si for. lib. III. p. I. tit. II.*
 T. XIV. *Sicut. lib. I. p. X. tit. XII.*

tur. Hinc etiam factum putamus, ut Laborantis opus neque in scholis, neque in foro reciperetur, Gratiani vero decretum ob argumentorum gravitatem atque ecclesiasticarum decisionum copiam, licet ordine minus accomodato quam apud Laborantem disposita essent, utrobique summam auctoritatem nactum sit.

Praeterea divisio quoque illa in *causas* et *quaestiones*, quam Gratianus in secunda decreti parte adhibuit maxime idonea tum ad scholarum usum, tum ad fori exercitationem fuit, ita ut mirari minime possimus, si decretum in jure canonico eundem locum ac

- T. XV. *Ante. Episcopus autem.* P. IV. tit. IX.
 T. XVI. *Clericus in.* P. V. tit. V.
 T. XVII. *Si quis de.* Supra. lib. I. p. VI. tit. VII.
 T. XXIV. *Clericos.* Supra lib. I. p. VIII. tit. II. *Placuit* P. X. tit. XVI. *Ibidem alia.*
 T. XXIX. *Quidam mon.* Supra lib. II. p. I. tit. XIV.
 T. XXXII. *Hu qui.* Supra lib. II. p. III. tit. XXIV. coll. I.
 T. XXXIV. *Episcopus qui.* lib. I. p. X. tit. XVIII. *Ibidem alia.*
 T. XXXV. *Episcoporum.* Tit. XIX. *Causavit.* Tit. XXI.
 T. XXXVI. *Sacerdos.* P. VII. tit. II. *Ibidem alia.* *Presbyteri.* lib. II. P. III. tit. IX.
 T. XXXVIII. *Aquiritis.* P. I. tit. I. coll. IV.

Rubricae horum capitulariorum sunt.

- I. *Si quis transgreditur promissionem, quam canonice suo praelato facit, et ecclesiae antequam ad ecclesiasticos gradus accedat.*
 II. *Sacerdos sacrificat, aut communicat absque oratio.*
 III. *Crimen est in sacerdote sacris scripturis omissis legere commedias, etc.*
 IV. *De temerariis percussoribus praelatis.*
 V. *De praesumentibus administrare, de quibus excederint gradus.*
 VI. *Laicalis quoque depositio concessa communio si carere mereatur, aufertur.*
 VII. *De male consensentibus cuidam episcopo et de levitate ejus.*
 XII. *Quid subdiacono et supra vacanti uxore, quid uxori, quid proli, quid episcopo conveni, quid clerico concubinario, quid concubinae.*
 XIII. *Disciplina presbyteri fornicantis et sponte, quia cito poenitet confitentis.*
 XIV. *Qui cum levi culpa venit ad sacerdotium.*
 XV. *Si diaconus aut supra deservit ebrietati vel alicui.*
 XVI. *De invido projecto fratrum, vel invido rursus, aut contentioso.*
 XVII. *Qui despiciat agapestas.*
 XXIV. *Qui alterius episcopi clericum eo invito suscipit et retinet, et qui sic retinetur.*
 XXIX. *Clericus vel monachus, vel laicus si noluerit secundum traditionem patrum subjacere proprio episcopo.*
 XXXII. *Si deserviens altario post lapsum carnis desidiose poenitet, aut vomitum sorbet.*
 XXXIV. *Si episcopus invitum ordinat, et si quis a suo promovendi contemnit episcopo.*
 XXXV. *Non nisi sic postponendus est prior.*
 XXXVI. *De loco providendo depositis; deque eorum alia poena, vel non alia.*
 XXXVIII. *Utrum possint in ordine poenitentiam agere venditores columbarum.*

digestorum liber in jure romano obtinuit. Laborans contra cum hanc divisionem penitus neglexerit, eamque suis concordantiis et contrarietatibus supplere voluerit, argumenta rectius quidem disposuit, ast libri sui usum valde incommodum difficilemque reddidit. Quibus si accedat Laborantem non omnes Gratiani errores emendasse, immo vero illis suis etiam, eosque non paucos addidisse, facile intelligas, cur Gratiani decretum Laborantis collectioni praeferretur, atque auctoritatem quam semel in judiciis et in scholis obtinuit illaesam conservarit.

Haec nos quum praedicamus, libenter etiam fatemur, Laborantis opus non solum maximi pro juris canonici historia momenti, ideoque summis laudibus excipiendum esse, sed etiam, quod magis refert, perquam utile ac opportunum esse ad emendandum corrigendumque gratianeus decreti textum. Optimis enim ipse gratianeus operis codicibus usus esse videtur, quodque magis mireris, plurima ex illis locis habet, quae vulgo *Paleae* vocantur, quaeque non raro cum aliis capitulis continuata serie ex Gratiani decreto recepit, ita ut in codicibus, quibus ipse usus est, jam extitisse dicenda sint. Nulla enim ex parte vero simile est, ut ex Laborantis compilatione in Gratiani decretum immigraverint, ex opere scilicet, quod neglectum omnino, atque ignotum delituisse merito dicimus, cum apud neminem, qui glossas in Gratiani decretum scripserunt, ejusdem mentio occurrat, nullumque in glossa ordinaria vestigium appareat, glossatores eodem unquam usos fuisse.

Quae cum ita sint, libentissime clarissimi J. M. Suaresii episcopi vasionensis, necnon celeberrimi Zaccariae desiderii nostra quoque vota conjungimus, nihilque magis exoptamus, quam ut Laborantis decretorum compilatio ex praestantissimo ss. basilicae vatikanicae codice typis pervulgetur, ut ita ad Gratiani decretum emendandum novum adjumentum praebeatur.

Nos iterea, ut historiae juris canonici studiosis specimen quoddam hujusce praestantissimi operis daremus, praefationem seu *Praeludium* una cum prima prioris libri parte, nec non integrum librum tertium transcripsimus, atque huic dissertationi apposuimus. In iis vero exscribendis capitulorum, quae Laborans a Gratiano mutuatus est, textum excipere omisimus; locum tamen ubi in gratiano decreto extant accurate indigitavimus. Ubi Laborans non ipsum capi-

tulorum textum exhibet, sed locum tantummodo adnotat, in quo illud inseruerat, capitula gratianea item adscripsimus, sed nullis numeris distinxisimus, quod in illis tantummodo fecimus, quorum textum Laborans exhibet. Quoad reliqua nihil omnino mutavimus, ita ut, ubi capitula gratianea a nobis indicata exscribantur, absolutissimum Laborantis operis specimen habeatur.

APPENDIX

QUAE

SPECIMINA QUAEDAM COLLECTIONIS

A LABORANTE ADORNATAE EXHIBET.

Praeludium voluminis.

Ad orientale clima plagam siquidem per amenae regionis Eden seu patriam paradisi, quam suae perdidit culpae merito protoplastus, humanae progeniei post longaevi temporis et infausti saeculi tragedias in exilio nimium calamitosae peregrinationis erranti redeundi viam, et insistenda sit gressibus misratio deitatis ostendit et ad redeundum quibusque volentibus suffragatur, et opem gratis exhibet pleniter efficacem. Nomen hujus est viae cum fidei pietate moralitas, declinatio mali videlicet et prosecutio boni, hoc ab erudimentis ineipit juris et per ejusdem instituta progreditur.

Quibus est nomen juris.

Jus igitur est constitutio vel naturae vel gentium seu gentis, ut Rodiorum, vel civitatis, vel principis, aut principalis auctoritatis in sociale foedus aut spe provocans, aut indulgentia protrahens, aut terrore cohercens. Spe quidem, ut qui bona fecerint, vivant; indulgentia, ut convertimini et convertar; terrore, ut omnis arbor fatua succidatur. Haec et hujusmodi sunt jura vel leges et jura, prohibitiones et praecepta, quoniam ut ipsa

teneant, omnium fuit legum tenor hominibus editus. Nam permissio, ut vir fortis petat praemium spe civilitati facit aggratulantem. Illiciti vero permissio, ut dandi libellum repudii, eidem facit indulgentiam mitescentem. Exhortatio autem ad unum quod sperat expergiscentem.

Civile jus multis gentium pluribus naturae vero divinae, sed constitutio voluntatis pertinet plurimis. Jus civile enjusbet unius est constitutio civitatis aut principis. Gentium plarium vel omnium propemodum nationum. Naturae vero jus inditum ex efficietis omnia causa principii, cunctis animantibus insidet. Quod autem in ipso legis et evangelii commendat vobis auctoritas, fas et divina lex dicitur et naturae vocabulum non amittit.

Inveniuntur constitutio, jus et lex natura idem, et usu non idem. Lex enim diu suum vocabulum justis applicat ab aliquo scriptis, intra juris ambitum coarctatur, et dum constitutio suum nomen imperiali tantum vel regali concedit edicto, intra legis ac juris circulum devocatur.

Sunt usu praeterea jus et lex idem, sed a juris legisque genere minoratum, ut ubi verbi gratia transire per agrum alienum, fas esse dicitur et non jus.

Species juris gentium sunt militare jus et publicum.

Civile forense quoque dicitur, et est illius una species jus quiritum. Juris quiritum species sunt, lex, plebiscitum, senatus consultum, constitutio vel edictum, responsa prudentum. Alioquin tamen et haec omnia legis nomine designantur.

Sunt vero quarundam nomina legum secundum vel officialia nomina conditorum, ut consularis vel tribunitia, vel propria, ut Cornelia et Falcidia, vel patria sen gentilia, ut Rodia, vel secundum aliquam proportionem, ut Satyra.

Alia praeterea quiritum juris est species, non ut illae, quas dixi modo, in scripto consistens, consuetudo videlicet aut mos.

Mos enim est consuetudo quam unicuique juxta suum officium, et qui debetur officio, finem ad proventum reipublicae diuturna majorum sanxit auctoritas. Officium vero est aegedorum civiliter data licentia. Quamvis et actus unuscujusque personae secundum mores civitatis, officium transnominentur. Ad stipulativum dietis legitur in hunc modum:

Cap. 1. *Omnes leges.* D. 1. c. 1.

Cap. 2. *Jus generale etc.* D. 1. c. 2—5.

Cap. 3—9. D. 1. c. 6—12.

Romani juris species sunt lex et caeterae supradictae.

Cap. 10. D. 2. c. 1.

Cap. 11—17. D. 2. c. 2—8.

Amplius autem est et alia quaedam juris species, anterioribus longe praestantior, auctoritatis videlicet ecclesiasticae constitutio. Lex utique non saecularis ad aedificationem pertinens spiritualem, quae specificato nomine canon, id est regula, nominantur, de pia sanctorum et Christi dispensatione proveniens, naturae magisterio non adversa. Habet autem et haec quae-

tor in se continentis, species, dominicas institutiones, constitutiones apostolicas, decreta pontificum, statuta conciliorum, et his omnibus insunt oracula prophetarum.

Adsumt et aliorum praeclara munimina patrum et illustrium gloriosa placita vel documenta virorum.

Decretorum vel canonum sicut et legum, aliud singulare, pertinens uni personae, vel quaestioni, ut epistola decretalis ad collegium vel ad quemquam, scilicet et privilegium, quod veluti privata lex dicitur; aliud generale, quia multis, quod et ipsum particulare est, aliud universale, quoniam universis.

Rursum aliud temporale, ut *in viam gentium ne*, aliud perpetuum, ut *praedicate evangelium omni terrae*, aliud locale, ut *si clerici ad concilia provocant non provocent nisi ad africana concilia*. Infra lib. IV. pars. IV. tit. XXVII. capituli *presbyteri*, aliud ex causa, ut *da tributum Symon pro me et te*; aliud autem et temporale est et locale pariter et ex causa, ut Anglorum tertia vel quarta generatione contracta matrimonia non solvantur.

Conciliorum quoque vel synodorum aliud universale tanquam ab universis aut pluribus nationibus celebratum, aliud provinciale celebratum sive ab episcopis unius provinciae et vel auctoritate romani pontificis, ejus sive praesente legato, vel quia decreta seu canones non promulgat auctoritate primatis aut metropolitae qui provinciae praest.

Provinciale tamen est et ceteris provinciis ad casus similes amplectendum, cum ad eum agni cui non sufficit Israelita vicinum debeat vocare, unde *de libellis* infr. lib. I. p. II. tit. XII. ibidem sunt alia. Novit lib. IV. p. I. t. II. Nec silendum, quod inter canones statutum conciliorum brevitate nomine generis usitatus dicitur canon, unde *Nicaena* p. II. tit. XXIII. Decretum usu vulgatiore prae-

ceptum, prohibitio, vel constitutio pontificum romanorum, sive in concilio episcoporum, sive in conventu cardinalium roborata. Quod si epistolariter scribatur absentis dicitur epistola decretalis. Si vero privilegialiter scribitur, privilegium nuncupatur, seu praesenti detur seu concedatur absentis. Attamen decreti nomen nonnunquam sumitur ut cujuslibet canonis sanctorumque doctrinae compaginatae canonibus. Propterea dicitur et quaelibet illa canon.

Causa tam decretalium pontificum scilicet, quam synodaliu canonum praecipio Christi fuit *Docete, inquit, omnes gentes quodcumque suggeret vobis patetis.*

Materia rationalis vitae modus et via patriae.

Officium moderata discretionem jubere et prohibere, remunerare et punire, indulgere quoque vel permittere et monere.

Unde

Cap. 18. *Omnis lex*— D. 3. c. 4.

Finis est ad patriam genus humanum officii dispensatione reducere.

Auctor, instinctu divinitatis, ordo pontificalis.

Ministri, pontifices et sacerdotes.

Ordo non eos condendi qui tempore sequitur conditorum, sed eorum multos in praesentis operis serie singulis adoptandi propositis et per incidentiam circa ea constantibus librorum sequitur ordinem, et in libris ordinem titularum.

Legum vero finis aliis ostenditur verbis hoc modo.

Cap. 19. *Factae*— D. 4. c. 1.

Decretalis igitur quaedam et canonica doctrina sanctorum, quae licet parva sit, vastitatis cuius est delibatio, non parum tamen in negotiis ecclesiasticis inchoandis tractandis, terminandis expedire

videtur, in sex voluminis huius dividitur libros, quorum generaliter omnium communis est ecclesiastica moralis instructio: Materia digna nimis et in minima copia rationum canonicum volentibus exercere conflictum et dissonantiae paginam subinde mediante ratione dissolvi. Et quamquam singuli singulas intentiones principaliter exequantur, nonnulla tamen valde necessaria principalibus incidenter atextant. Unde, liber primus agere de varietatibus ecclesiasticae promotionis intendens, alia quaedam toti volumini perutilia pro locorum aptitudine non incongrue frequenter annectit. Incipit autem sic Canonis ergo genus. Sed quorundam capitularium tituli primitas hoc ordine disponuntur.

TITULI CAPITULARIUM PARTIS PRIMAE.

- I. *Quid sit lex, qualis esse debeat, quando sit de ipsa judicandum vel per ipsam.*
- II. *Differentia naturalis juris ad alia.*
- III. *Non quia secus agitur aliquid ac nempe jus est.*
- IV. *Non quia contra jus naturale videtur.*
- V. *Quia vero contra est, irritetur.*
- VI. *De consuetudine mala.*
- VII. *De constitutione sacrilega.*
- VIII. *De constitutione minus certe varietatis, aut certae.*
- IX. *De contraria constitutione.*
- X. *De non contraria.*
- XI. *De consuetudine legi obvia.*
- XII. *De non obvia.*
- XIII. *Quae consuetudo resecanda sit, qualiter, et qua de causa.*
- XIV. *De duobus impossibilibus eligendum minus.*
- XV. *Indistinctum est peccandum cuiquam, ne gravius peccet alter.*
- XVI. *Regula mitigandi rigoris vel non mitigandi, et qualiter utrumque fiat.*

Ad Praeambulum Pampilonensem.

T. I. Cap. 1—5.

Canonis ergo genus lex est, et est eruditio legis ad illicita declinandum sacra praeceptio.

Cap. 1. *Lex esse.*— D. 4. c. 2.

Horum consideratio cum sit lex, non autem potestas, libera est: unde

Cap. 2. *Quamquam.*— D. 4. c. 3.

Institutarum seu promulgatarum alia firmatur, id est moribus approbatur utentium: quamvis aliquando forte moribus abroganda, alia non. Quapropter invalida est ut quam Papa Telesphorus de abstinencia sicut in libro sermonum ait Ambrosius promulgavit dicens.

Cap. 3. *Statuimus.*— D. 4. c. 4.

Concessit in idem B. Gregorius hoc modo.

Cap. 4. *Sacerdotes et diaconi.*— D. 4. c. 6.

Denique sacerdotes.

Haec etiam pro legibus instituta sint, quia tamen communi usui non placuerunt, aliter agentes de transgressionem suam non arguant. Alioquin juxta canones suscepto privarentur honore, nisi dicantur haec exhortationes et non decreta. Decreto siquidem importatur necessitas, exhortatione libera excitatur voluntas: Unde *Ita* infra lib. II. p. I. tit. XVI. Ibidem sunt alia. Contra Telesphorum.

Ex concilio Aurelianensi.

Cap. 5. *A sacerdotibus omnibus decretum est, ut ante paschas solemnitatem non quinquagesima sed quadragesima teneatur.*

Sed aurelianense concilium jejunium quadragesimum non quinquagesimum omnibus vult indici, Telesphorus non omnibus, sed clericis, XL. dierum et bidui.

T. II. Cap. unicum.

Lex omnis et positionis acceptione digna constitutio, jus naturale sequitur et de naturae venia sui rivali trahit originem. Naturale quippe jus illis omnibus esse constat antiquius. Si quod post hominis conditionem jus consuetudinis atque ut creditur a tempore civitatis, quam aedificasse Cain legi coepit. Sed nec ante formationem hominis irrationabilia ipsa naturalis juris peritia fugiebat. Jus autem constitutionis coepit a justificationibus traditis Moysi a domino. Si emeris servum ebrorum etc. Unde.

Cap. 1. *Moyses.*— D. 7. c. 1.

Est immobilitate dignius quia mutatis aliis non mutatur. Est et dignitate praestantius. Quicquid enim juri naturali contrarium, vel scriptura vici comprehendit, vel mos erroris admittit, ut infra tit. VI. ceteris liquebit, irritum haberi debet et vanum.

T. III. Cap. unicum.

Non tantum quia secus ac permisit aliquid agi irritatur. Naturae nempe licentia communia sunt omnibus universis. Jure non consuetudinis vel constitutionis, hoc est meum, illud alterius. Unde:

Cap. 1. *Divinum Jus.*— D. 8. c. 1. *Quo jure. Quicumque vos.* Infra lib. IV. p. V. tit. XXIII. collatio prima. fol. 134.— C. 23. q. 7. c. 1.

T. IV. Cap. 1—3.

Est scilicet nec illud irritari quia non juri naturali quoniam sanctioni divinae non spiritus aut virtutis sed litterae praeventionem repugnat. Jubelatur enim in levitico: mulier si masculum parit XL, si vero foeminam, LXXX diebus, et

omnis mulier dum menstrua patitur a templi cesset ingressu. Nunc vero fit aliter, unde.

Cap. 1. *Si mulier.* — D. 5. c. 2.

Cap. 2. *Baptizari.* — D. 5. c. 3.

Placuit u. q. p. infra lib. IV. p. VI. tit. XIII. f. 143. *Placuit ut quicumque parvulos.* D. 4. de cons. c. 153.

Cap. 3. *Ex sola causa incontinentiae.* — D. 5. c. 4. *Ad ejus.*

Contra.

Cum humilitatis. Infra lib. IV. p. VII. tit. XVIII. coll. II. fol. 194. — C. 22.

q. 2. c. 9.

T. V. Cap. 1—2.

Cap. 1. *Quae contra.* — D. 8. c. 2.

Cap. 2. *Si consuetudinem.* — D. 8. c. 5.

T. VI. Cap. 1—2.

Cap. 1. *Mala consuetudo.* — D. 8. c. 3.

Cap. 2. *Qui contempta.* — D. 8. c. 6.

T. VII. Cap. un.

Cap. 1. *Quicumque legibus imperatorum.* — D. 9. c. 1. *Imperatores.*

Si quis episcopus. Inf. lib. II. p. 1. Ibidem alia, fol. 67. C. 11. q. 3. c. 91.

T. VIII. Cap. 1—10.

Cap. 1—4. — D. 9. c. 3—6.

Cap. 5. *Hieron. in secundo prologo bibliothecae.* Emendatiora sunt exempla latina quam graeca, graeca quam ebraea.

Ergo de ebreis involatis et graeci sermonis iucorrupti; fit violatio seu corruptio per haereticos aut scriptores.

Cap. 6—10. — D. 9. c. 7—11.

T. IX. Cap. 1—4.

Cap. 1—4. — D. 10. c. 1—4.

T. X. Cap. 1—6.

Cap. 5. — D. 10. c. 7, 8, 13, 9 et 10. Denique infra lib. IV. p. X. tit. XI. fol.

190. C. 31. q. 1. c. 2. At non oportet omni merito neque semper debitam respondere poenam.

Cap. 6. — D. 10. c. 12.

T. XI. Cap. 1—4.

Cap. 1—4. — D. 11. c. 1—4.

T. XII. Cap. 1—8.

Cap. 1—2. — D. 11. c. 5—6.

Resecanda infra tit. XIII. cap. omnia.

Ergo *laudamus*, tolerabilem, non vero superstitiosam et intolerabilem.

Cap. 3—5. — D. 11. c. 7—9.

Cap. 6. — D. 11. c. 11.

Cap. 7—8. — D. 12. c. 3 et 7.

Novit infra lib. IV. p. I. tit. II. — D. 12. c. 8.)

Ergo exemplum sine discretionem justitiae, unde supra *Non debent* infra p. VIII. tit. XIV. fol. 42. D. 12. c. 1.

T. XIII. Cap. unicum.

Cap. 1. *Omnia.* — D. 12. c. 12.

T. XIV. Cap. 1—3.

Contra jus naturale nulla dispensatio nec duorum impossibilium minus eligendi necessitate recipitur.

Unde:

Cap. 1—2. — D. 13. c. 1—2.

Contra quia ait: *tunc solum sine culpa.*

Cap. 3. *Nullatenus sine culpa*, et infra lib. IV. p. II. tit. VIII. cap. vir. fol. 91.

C. 33. q. 4. c. 7. Sed ibi solvitur. *Si quid* p. III. tit. XXVIII. fol. 100. ex

Anselm. lucens. lib. X. cap. 54.

In malis p. II. tit. XIII. fol. 145. —

C. 22. q. 4. c. 5. Ibidem alia.

T. XV. Cap. unicum.

- Cap. 1. *Quod* — D. 14. c. 1.
Offerebat. Non solum. Infra lib. IV.
 p. XI. tit. 2. coll. 2. fol. 193r. — C. 32.
 q. 7. c. 12. et C. 32. q. 8. c. un.

T. XVI. Cap. 1—7.

- Cap. 1. *Sicut quædam.* — D. 14. c. 2.
 Cap. 2—3. — D. 29. c. 2. et 1.
 Ex causa fuit repudium, sicut dedit et
 Christus ipsum tributum.
 Cap. 3. *Necesso.* — D. 29. c. 3,
Scias frater. Infra lib. IV. p. IV. tit.
 XXIII. coll. 2. fol. 120. — C. 7. q. 1.
 c. 35. *Occidit.* P. V. tit. 3. fol. 125. —
 C. 23. q. 8. c. 14.
 Cap. 4. *Necessaria.* — C. 1. q. 7. c. 6.
 Cap. 5. *Priscis.* — D. 55. c. 1.
 Hoc concessit Gelasius videns italicam ec-
 clesiam propter angustias famum et bel-
 li omnium fere clericorum officio desti-
 tutam. Innocentius vero concessit ordi-
 natos a Bonoso hæreticos suscipi, ne
 nimium pax ecclesie turbaretur. Unde:
 Cap. 6. *Quod pro.* — C. 1. q. 7. c. 7.
 Ordo legitimus in talibus hic est. Nam vi-
 de supra. Infra lib. IV. p. VIII. tit. VIII.
 coll. 2. cap. *Arrianos.* fol. 155. — C. 1.
 q. 1. c. 93.
Cessare, non ut ejiciatur sic susceptus,
 sed ne alius ejusmodi suscipiatur, nisi
 non omittenda, vehementer adhortetur
 provisionis industria.
 Cap. 7. *Etsi.* — C. 1. q. 7. c. 23.

TITULI CAPITULARIUM
 PRIMÆ PARTIS LIBRI TERTII.

- I. *Exempla restitutionis depositorum.*
 II. *Canones depositos restituentes.*
 III. *Restaurari vetantes.*
 IV. *His dissonis mediantes et cui disson-
 nantium potius assentiendum osten-
 dens, et de poenitentia.*
 V. *Restitutus ascendere altius inhiibentes.*

- VI. *Altius ascendere concedentes.*
 VII. *Utrumque volentes.*
 VIII. *Inhiibitis vel inhiibendis permisso-
 ne cedentes.*
 IX. *Permissorum aliquibus obsistentes.*
 X. *Obsistentia temperantes et reparandi
 modus.*

Incipit liber Tertius.

*Tertius hujus excerpti decretorum seu
 canonum liber, quos degradatorum et
 quo modo reparari conceditur, partim
 exemplis partim canonibus judicat et
 declarat.*

T. I. Cap. unicum.

*Maria namque soror Aaron, de peccato
 murmurationis in Moysen, poeniten-
 do, mundata fuit ab elefantia, et spi-
 ritum prophetiae recepit. Aaron post
 conflationem vituli in summum conse-
 cratus est sacerdotem. Achab de inter-
 fectione Nabithae viri sanctissimi poe-
 nitens, in solio regni permansit. Et
 ut innumera utriusque testamenti sub-
 ticeamus exempla, postquam Paulus
 Stephanum lapidavit apostolus fuit elec-
 tus a domino. Post negationem Petrus
 factus est princeps Apostolorum. Ple-
 rique redeuntes ab hæresi, suis officiis
 restituti, ex quibus nonnulli sunt et
 quatenus in fascibus agerent pontificii
 sublimati, ut Augustinus et plures alii.*
 Cap. 1. *Joannes Chrysostomus.* — D. 50.
 c. 13. (*Palea*)

T. II. Cap. 1—10.

- Cap. 1—2. — D. 50. c. 14 et 15.
 Cap. 3. — D. 50. c. 20.
 Cap. 4. — D. 50. c. 19.
 Cap. 5 et 6. — D. 50. c. 24. (*Palea*)
 Cap. 7, 8 et 9. — D. 50. c. 16, 17 et 18.
Si quis presbyter. Supra lib. II. p. III.
 tit. XVIII. — D. 50. c. 22. *Contumaces.*

p. IV. tit. VII. — D. 50. c. 21.

Cap. 10. — D. 82. c. 5.

(*Laborans exhibet hujus canonis inscriptionem: ex concilio Gangrensi.*)

T. III. Cap. 1—9.

Cap. 1—3. — D. 50. c. 1, 9 et 10.

Adrianus P.

Cap. 4. Si quis episcopus a synodo depositus est, non licet illum saltem a quolibet episcopo nominari. *Postquam.* Supra lib. I. p. IX. tit. XI. fol. 47. — D. 50. c. 11.

Cap. 5, 6 et 7. — D. 50. c. 3, 2 et 4.

De his Supra lib. I. p. V. tit. X. fol. 17.

— D. 50. c. 6. *Si episcopus.* lib. II. p. III. tit. VIII. fol. 73. — D. 50. c. 34. *Si quis vero voluntate.* tit. XXVI. coll. 2. fol. 27. — D. 50. c. 14.

Cap. 8. — D. 50. c. 31.

Contra. Ministret igitur altario in minimis officiis, ut sunt incensi praepraatio, cancellariorum deportatio et hujusmodi.

Cap. 9. — D. 50. c. 30.

T. IV. Cap. 1—22.

Cap. 1. — D. 50. c. 23. (*Palea*)

Cap. 2. — D. 50. c. 25.

Domino. Supra lib. I. p. II. tit. XII. — D. 50. c. 28. *Quia.* lib. II. p. IV. tit. XVI. — D. 50. c. 38.

Cap. 3, 4 et 5. — D. 50. c. 29, 26 et 27.

Cap. 6. — Ans. lucens. VIII. cap. 10.

Cap. 7. — C. 26. q. 7. c. 5.

Synodus VIII.

Cap. 8. *Hoc sit,* etc.

Gregorius.

Cap. 9. *A tempore,* etc.

Antiqui. Infra lib. IV. p. VIII. tit. XVIII. fol. 178. — C. 33. q. 2. c. 19.

Cap. 10. — C. 26. q. 7. c. 2.

Cap. 11. — C. 26. q. 7. c. 10.

Servata R. libelli et juramenti et synodalis absolutionis. Unde *Si quis.* Supra lib. II. p. II. tit. XXIII. *Ego N. refuto.*

Infra lib. IV. p. VI. tit. XVIII. De eo

p. 1. tit. VI.

Cap. 12. — C. 26. q. 7. c. 1.

Cap. 13 et 14. — C. 26. q. 6. c. 7, 8.

Aegrotantes. Infra lib. VI. p. III. tit. X.

Alexander P. I.

Cap. 15. *Sacerdos,* etc.

Cap. 16. *Sicut baptismus,* etc.

Cap. 17. — C. 26. q. 6. c. 6.

Cap. 18. — D. 1. de poenit. c. 86.

Cap. 19. — C. 26. q. 6. c. 1.

Cap. 20. — C. 26. q. 6. c. 14.

C. Carth. II.

Cap. 21. *Crismatis confectio.*

Cap. 22. — C. 26. q. 6. c. 4.

Verum quando vel ut poenitendi veritas agnoscat, ejus indicat libelli series, cujus est initium: *Memini vir illustris, quem ego Laborans, nondum Romae cardinalis, sed Capuae canonicus, ad ammiratum siciliac de justitia et justo deque multis aliis, eo flagitante contextui.*

T. V.

De clericis Supra lib. I. p. V. tit. X. *Hi*

qui al. lib. II. p. III. tit. XXVI. coll. 1.

Quia P. IV. tit. XVI.

T. VI. Cap. 1—2.

Cap. 1 et 2. — D. 50. c. 53 et 54.

Post depositionem a presbyterio, Theodosius fuit episcopus, et Leontius patriarcha. Unde *Joannes Chrysostomus* supra tit. 1.

T. VII. Cap. unicum.

Cap. 1. — C. 1. q. 7. c. 16.

Sicut quidam. Supra lib. I. p. I. tit. XVI.

Ibidem alia.

VIII. Cap. unicum.

Reparatio tamen est interdum ad majora

subvectio, dispensativae contigit tumidae poenitentium vel astute vel aliter indignorum. Immo ne dissolvatur pax ecclesiae, quia multitudinē fulcitur noxius vel indignus, non deiecit, sed in honoris officio tollatur et quandoque provehitur ad majora. Unde :

Cap. 1. — C. 23. q. 4. c. 19.

T. IX.

Ceterum et ob memoriam culpae vel causae recusat a multitudinē, quamquam fructuosam poenitentiam egerit, nequaquam tamen videtur contra scandalum reperiendus, nedum alius attollendus. Unde. *De his supra lib. II. p. III. tit. VIII.*

T. X. Cap. unicum.

Attamen est minore neglecto, majus scandalum fugiendum. Unde *Duo mala lib. I. p. I. tit. XIII.*

Cap. 1. — C. 11. q. 3. c. 65.

Obscure positum hoc adverbium istud *injustae* dilucidat ponitur. *Infra lib. V. p. III. tit. III. Pro sententia.*

Tituli capitularium partis secundae.

I. *Soli deo, judicium reatus, et rei nemini cognitae, deputantes.* (scilicet canones).

II. *Soli per confessionem presbytero manifestum reum vel indignum, suo statui dimittentes.*

III. *Moderationem canonum esse romani pontificis judicantes.*

IV. *Officio reddito pristinum locum aliquibus non impie denegantes.*

V. *Degradatis, locum poenitentiae, et si fieri potest, necessaria providentes.*

VI. *Degradando, ne degradetur, poenas misericorditer infligentes.*

T. I. Cap. 1—10.

Depositionis igitur omnia jam superius et consequenter ordinata capitula, penes

ecclesiam tenent, sed in rebus manifestis ecclesiae. Nam de occultis et incognitis, sibi soli retinuit judicare seu condemnare divinitas. Unde.

Cap. 1. et 2. — C. 2. q. 5. c. 20. et 22.

Mennam. *Infra lib. IV. p. V. tit. V. — C. 2. q. 5. c. 7.* Contra quod etiam dictum est, superstitiosa adinventio, et temperare dominum.

Cap. 3. *Gregorius M.*

Si vir, etc.

Solutio:

Sed verum iudicium, id est, verum iuramentum, sibi judicialiter datum, vel argumentum, verum iudici, ut si pateat virum caruisse potentia. Unde *Instrumenta.* *Infra lib. IV. p. X. tit. 14.* (locus iste invenitur in Pseudo-Ivonis decreto lib. XVI. cap. 138.)

Item contra.

Cap. 4. *Plures.* — C. 16. q. 1. c. 54.

Sed dei iudicio, id est discretionē ejuspiam mediatoris in cujus ore pacem loquatur dei spiritus, et vocem ejus audiant.

Item contra.

Cap. 5. et 6. — C. 2. q. 5. c. 23. et 26.

Solutio.

Verum, non temptatur deus, ubi secundum quod praecipit agitur. Hoc etenim pargandi per eucharistiam genus, sumptum videtur a sacrificio zelotipiae quod dominus in lege constituit. Ait enim in libro numerorum ad Moysen.

Cap. 7. *Loquere filiis, etc.*

Item contra.

Cap. 8. et 9. — C. 2. q. 5. c. 24. et 25.

(Laborans citat: canones istos ex concilio guaratiensi).

Probabile iudicium vel divinum, iuramentum intelligi, vel experimentum in eucharistiae perceptione. Amplius et omnino contra.

Cap. 10. *Nobilis.* C. 2. q. 5. c. 14.

Porro, non est canonica censura haec, sed est ad duriciam impetentis, canonica legitima censurae permissio. Parga-

tio igitur alia est vulgaris, ut igniti ferri, alia canonica, ut solummodo iuramenti. Unde *Mennam*. Infra lib. IV. p. V. tit. V. Ibidem alia. Vulgaris non est nisi personae servilis, aut suspectae serviliter. Ingenuae, canonica sola, quia habes utrumque, sic *Burchardus* lib. VI. *Qui presbyterum* cap. 5. *Nobilis* supra. Cum igitur in ingenuum mala fama non subest, canonica non est exigenda purgatio, Unde. *Quod autem*. Infra lib. V. p. tit. VIII. Item nec si ex inimicorum fictione subest. Unde. *Auditum* lib. IV. p. V. tit. V. Sin ex verisimili suspitione sit orta, purgatione tollitur. Unde *Presbyter vel ibidem* et ibidem alia. Quod si clericus in populo diffamatur, praesente populo emundetur. Unde. *Presbyter si. Consultu*. Ibidem. Si dumtaxat in clero, coram solummodo clero purgetur. Unde. *De crimine*. Ibidem. At vero episcopus, cum XII debebit expiari collegis. Unde. *Consultu*. Ibidem. Presbyter cum VII, diaconus cum III, subdiaconus et infra, poterit tantummodo simplici manu. Unde. *Si legitime*. *Presbyter si*. Ibidem. Hoc regulariter. Caeterum in arbitrio consistit episcopi, quota manu se quisquis ille purificet. Unde. *Consultu*. Ibidem. Si autem infamatus idoneare se possit et nolit, sit in suspensio quamdiu se non reddit idoneum. Si vero non potest, impotentiae suspensio sit coeava, aut si forte sit aequus, maneat quousque sinistra fama quiescat, ut in annum quintum, unde fortassi habetur. *Si episcopo*, supra.

T. II.

De his vero, supra lib. II. p. III. tit. VIII.
— D. 50. c. 34.

T. III. Cap. 1.—6.

Eorum vero, quibus gradus aufertur,

aliis post canonice transactam poenitentiam dispositione quam provida restantur; aliis, quia non digne eos poenitet, vel eorum poenitentia fructibus non apparet, vel non occurrat exitisse restitutionem de canonibus eis indultam, sed usque qua prohibitam, vel licet sint immunes a crimine, quia tamen sacramentum vana species mentiretur ut in digamis, irreparabiliter manet ablatus.

Est tamen in manu romaui pontificis, digitus et in digito discretio, rigiditas et flexura, quo pro discretivo libramine suae sanctae deliberationis et providentiae, valeat canonum moderari censuris, ut et rigescant mitia, et rigida mitescant, lenitati succedat asperitas, et asperitati prout expedit, si tamen expediat quae nondam forte contigit, dispensatoria lenitas. Unde *Dispensationes* supra p. I. tit. VII. Ibidem alia.

Fit autem ipsa dispensatio multiformis in his, quae rigor canonum non admittit, sed prompte respuit vel condemnat. Librat namque proposita negotiorum secundum res officii et iuxta quantitates rerum. Duae siquidem res, sunt officio dispensatoris in administrandi rationatione propositae, adeptio scilicet commodi, quia est utilitas et honestas, et evitatio incommodi, quae est inutilitas et turpitudine. Invenitur autem commodum vel incommodum, alio sui generis et majus et minus, et commodum incommodo. Commodorum debito semper omittitur minus ut contingat majus, si necessarium sit alterutrum non possibile utrumque. In commodis autem contra quia semper admittitur minus ut evitetur majus, si necessarium sit alterutrum, et sint impossibiliter simul ambo. Sin oppositae conferantur solum minus bonum omittitur pro majore vitando malo, si necessarium sit alterutrum. Quantitas rerum seu commodorum et contra maxime consideratur ex qualita-

tibus personarum et exigentia temporum. Personarum nomine populum quoque recipimus usu rhetoricorum, et quosque plures in idipsum una voluntate devinctos. Quocirca persona est, unus aut plures. Unus autem quando est, aut est cum pluribus aut sola. Quando vero plures, aut extirpari valet pestis zizaniorum tritico non avulso, quae dici valeat quasi sola, aut nequit eradicari sine tritico et exterminio pacis ecclesiae generalis. Non in talem facit ea: non dandae sententiae, sed in solam vel quasi, sententia deitur ex canone nisi moderatione provisorio supportetur. Hanc moderationem, de varietate fit evenire causarum, quibus cessantibus, rigor vigilans non mollescit. Fit enim ut levigetur asperitas, imminetia necessitatis, intuitu pietatis, consideratione personae, prospectu utilitatis et cautela contrarii, imminetia necessitatis, ut cum tempore Gelasii P. esset italica ecclesia propter belli famisque letigeram cladem omnium clericorum officio destituta, adco ut plerisque populis subsidia regendarum deessent animarum, concessit idem pontifex de monachis ac de laicis clericos assumi, dicens: *Necessaria supra lib. I. p. I. tit. XVI. Ibidem alia.*

Dixi non in talem facit canon et contra, quoniam alius est canon dandae sententiae, qui et sententiae causam ponit, et in futurum dictat, ut, qui facit hoc vel fecit, abstinetur, alius vero date, qui et sententiae causam ponit et dictat in praesens, ut, cum qui facit hoc vel faciet, abstinemus. Canonum canones noti sunt.

- Cap. 1. — C. 1. q. 7. c. 13.
Non debet. Episcopus non, supra lib. I. p. X. tit. II. — D. 65. c. 2. et 3.
 Cap. 2. — C. 1. q. 7. c. 14.
Cum quisque, supra p. I. tit. VIII. — C. 23. q. 4. c. 19.

Cap. 3. — C. 1. q. 7. c. 13.
 Intuitu pietatis, ut de illiteratis et corpore vitiatis promotis in clerum, et de episcopis subito factis ex laicis. Unde.

Cap. 4. — C. 1. q. 7. c. 12.
Exigent supra lib. I. p. VI. tit. XXVII. — C. 1. q. 7. c. 18. Consideratione personae, *Tanta* tit. XLII. — C. 1. q. 7. c. 11. Prospectu utilitatis et cautela contrarii, unde *Tali*. p. IV. tit. XV. — C. 1. q. 7. c. 17.

Maximum. p. VI. tit. XXVII. — C. 1. q. 7. c. 19.

Cap. 5. — C. 1. q. 7. c. 20.
Si quis vol. supra lib. II. p. II. tit. XXIII. — C. 1. q. 7. c. 8.

Cap. 6. — C. 1. q. 7. c. 21.
 Dispensatio igitur est circumstantiarum plene rationabilis in agendis observatio. Circumstantias dico personas, res, causas, tempora, loca, rigorem, lenitatem, et quas alias agendis accommedas, industria dispensatoris advertit.

T. IV.

Plerumque autem officio restaurato non restantur et locus, ne scilicet vel sui tituli scandalizetur ecclesia vel ipsius ut sit memoria restituti. Unde *Valet* supra lib. I. p. VII. tit. II. — D. 81. c. 9. *De his vero* lib. II. p. III. tit. IX. — D. 50. c. 34.

T. V. Cap. unicum.

Cui tamen locus honoris offertur, eadem ab episcopo locus est idoneus vel invito ad poenitentiam providendus, et indigenti vitae substantiaculum, si potest fieri, providendum. Unde *Sacerdos autem* supra lib. I. p. VII. tit. II. — D. 81. c. 7. *Ibidem alia. Presbyter aut* lib. II. p. III. tit. IX. — D. 81. c. 12.

Cap. 1. — D. 81. c. 16.

T. VI.

Disciplinalis in clerum series, ea non praepostera vel obliqua sed esse recta conicitur, ut a lenibus transeat ad aspera, et a minimis intendatur ad maxima. Quamvis ideo medicinalis haec operatio antidota minora ponat et lenia, ne majora sit opus apponi vel aspera. Tangit verbo ne verberet, minatur vultu, ne vulneret, sed et vulnerat miseranter, ut liberet. Primum ergo videtur, ut qui excesserit, arguatur aut moneatur ut expedit. Unde Ammonitio debet annuere vindictam. Infra lib. IV. p. IV. tit. VII. cap. *Indigne*. — C. 12. q. 2. c. 21. Item Si peccaverit in te fra-

ter tuus argue eum. Sequitur ut qui argui negligit, excludatur, vel a proprio suspendatur officio. *Praeter hoc. Si qui sunt*. P. 2. tit. XXXIX. Deinde ut contumax beneficio despolietur. Unde *Si quis. Eos etiam*. Tit. XXI. Deinde ut contumacior gradu privetur officii. Unde *Decernimus* supra lib. II. p. III. tit. XXVI. coll. 1. Ibidem alia. Audi ut obstinatus anathematis gladio procellatur. Unde *Tam sacerdos. Nulla major* Infra lib. IV. p. VIII. tit. VII. cap. *corripiantur*. — C. 24. q. 3. c. 17. Ibidem alia. Fit autem et alio provisorie artis ordine disciplina.

Explicit liber tertius.

1. The first part of the paper is devoted to the study of the properties of the function $f(x)$ defined by the equation $f(x) = \int_0^x f(t) dt$. It is shown that $f(x)$ is a constant function, and its value is determined by the initial condition $f(0)$.

2. In the second part, the author considers the problem of finding the maximum value of the function $f(x)$ on the interval $[0, 1]$. It is shown that the maximum value is attained at $x = 0$ and is equal to $f(0)$.

3. The third part of the paper is devoted to the study of the properties of the function $f(x)$ defined by the equation $f(x) = \int_0^x f(t) dt$. It is shown that $f(x)$ is a constant function, and its value is determined by the initial condition $f(0)$.

4. In the fourth part, the author considers the problem of finding the maximum value of the function $f(x)$ on the interval $[0, 1]$. It is shown that the maximum value is attained at $x = 0$ and is equal to $f(0)$.

5. The fifth part of the paper is devoted to the study of the properties of the function $f(x)$ defined by the equation $f(x) = \int_0^x f(t) dt$. It is shown that $f(x)$ is a constant function, and its value is determined by the initial condition $f(0)$.

6. In the sixth part, the author considers the problem of finding the maximum value of the function $f(x)$ on the interval $[0, 1]$. It is shown that the maximum value is attained at $x = 0$ and is equal to $f(0)$.

7. The seventh part of the paper is devoted to the study of the properties of the function $f(x)$ defined by the equation $f(x) = \int_0^x f(t) dt$. It is shown that $f(x)$ is a constant function, and its value is determined by the initial condition $f(0)$.

8. In the eighth part, the author considers the problem of finding the maximum value of the function $f(x)$ on the interval $[0, 1]$. It is shown that the maximum value is attained at $x = 0$ and is equal to $f(0)$.

9. The ninth part of the paper is devoted to the study of the properties of the function $f(x)$ defined by the equation $f(x) = \int_0^x f(t) dt$. It is shown that $f(x)$ is a constant function, and its value is determined by the initial condition $f(0)$.

10. In the tenth part, the author considers the problem of finding the maximum value of the function $f(x)$ on the interval $[0, 1]$. It is shown that the maximum value is attained at $x = 0$ and is equal to $f(0)$.

APPENDIX PRIMA.

DOCUMENTA QUAE GRATIANEI DECRETI
EMENDATIONEM RESPICIUNT.

DOCUMENTORUM INDICULUS.

- A. Correctores constituti ; leges observandae in correctione ; acta quarundam congregationum.
- B. Litterae diversorum.
 - I. Epistolae ad Card. Alciatum datae. n. 1—15.
 - II. Epistolae ad Card. S. Sixti deinde Gregorinum XIII. datae. n. 16—25.
 - III. Epistola Ambrosii Morales ad Gasparum de Quiroga episcopum conchensem data. n. 26.
 - IV. Minuta litterarum Brevium apostolicarum nomine Ill. Card. S. Sixti deinde Gregorii XIII. ad diversos sui temporis viros doctos in causa gratianae decreti emendandi scriptarum a Michaela Thomasio episcopo Illerdensi S. Congr. Secretario. n. 27—34.
 - V. Congregatio generalis de emendatione decreti gratianae pridie nonas Maji anno 1576. habita. n. 35.

I.

Illustrissimi et Reverendissimi

SANCTAE ROMANAE ECCLESIAE CARDINALES

CORRECTIONI DECRETI DOMINI GRATIANI

A. S. D. N. PIO V. PONT. OPT. MAX.

AB INITIO PRAEFECTI.

M. A. COLUMNA.	ROMAN.
HEGO BONCOMPAGNIUS.	BONON.
ALYANDER SPORCIA.	ROMAN.
GUILL. SIRLETUS.	CALAB.
FRANC. AUCIATUS.	MEDIOL.

Postea vero ab eodem S. D. N. eidem operi corrigendo additi

ILLUSTRISSIMI ET REVERENDISSIMI

SANCTAE ROMANAE ECCLESIAE CARD.

GUIDO FRANKIUS.	VIRCELL.
ANTONIUS CABAFFA.	NEAPOL.

DOCTORES

CORRECTIONI DECRETI DOMINI GRATIANI

A. S. D. N. PIO V. PONT. OPT. MAX.

AB INITIO DESIGNATI.

R. P. GENERALIS S. FRANCISCA.	MONTALTUS.
R. P. GENERALIS S. AUGUSTINI CHRYSOSTOM.	PATAVINUS.
R. P. MAESTER S. PALATII.	HISPAN.
R. P. LUCAVELLUS.	BONON.
R. P. JOSEPHUS ORD. S. AUGUSTINI.	VEROB.
DOCTOR FRANC. TORRES. 1)	HISPAN.
DOCTOR MARIANUS VICTORINUS.	REATIN.
DOCT. MICHAEL THEOMARIUS.	HISPAN.
DOCT. HIERONYMUS PARISTUS.	REGIENS.
DOCT. M. ANTONIO CUCCHUS.	MEDIOLAN.
DOCT. JOHANNES MARIA SECRETARIUS.	HISPAN.
DOCT. FRANC. LEO SECRET. 2)	HISPAN.

-
- 1) Doct. F. TORRES non multo post professus fuit religionem sanctissimam Societatis Jesu.
 2) Doct. etiam F. LEO eandem religionem Soc. Jesu professus fuit.

Postea vero ab eodem S. D. N. additi.

R. P. CORNELIUS VT. SIGE. REF.
DOCT. LATINUS LATINUS.
DOCT. ARNALDUS PONTACUS.

LESITAN.
VITERS.
GALLIA.

2.

*Leges constitutas et observatas in Correctione
Decreti D. Gratiani.*

I.

Censuerunt Illustrissimi Cardinales ut ubique Gratianus propriam sententiam non Sanctorum Petrum testimonia proponit, lector certior reddatur, non solum illius nomine in margine hac nota descripto *Grat.* sed typorum diversitate quibus verba Gratiani ab auctoritatibus Sanctorum Patrum distinguantur.

II.

Quoties Gratianus in contextu sub falso numero librorum sive capitum citat loca ex Sanctis Patribus, censuerunt Illustrissimi Cardines correctionem faciendam esse in contextu. Quod si loca proponit omisso numero librorum sive capitum, id quod a Gratiano praetermissum est, supplendum esse in margine.

III.

Censuerunt Illustrissimi Cardinales quoniam manifesto satis constat Gratianum non omnia loca quae proponit desumpsisse ex auctoribus sacris, sed ex aliis Decretorum scriptoribus, qui ipso vetustiores fuerunt, ut concordantiae omnes aliorum Decretistarum apud quos canones a Gratiano propositi habentur, in margine indicentur. Id quod perquam utile futurum esse iudicant horum studiorum amatoribus.

IV.

Censuerunt Illustrissimi Cardines initia canonum sive *Palearum*, sed neque ordinem a Gratiano in illis describendis propositum, nulla ratione esse immutandum, propter Commentarios et allegationes Doctorum, sed tantum correctiones in margine esse annotandas.

V.

Quod attinet ad eas voces quae alioquin corrigendae et immutandae essent nisi Glossa aliquid notasset, diversae fuerunt, diversis temporibus Illustrissimorum Patrum sententiae. Tandem die XVI. Januarii 1570 post longam disputationem definitum fuit, ut voces omnes Glossarum, in quibus videlicet a Glossatore aliquid annotatum est, eae in contextu retineantur,

in margine vero notentur haec verba: (*vera lectio*) post quae, verior illa lectio describatur idque non alia de causa, nisi ob Commentarios et allegationes Doctorum.

VI.

Censuerunt Illustrissimi Cardinales notationes fieri debere in loca obscuriora Gratiani, praesertim in ea quae ab haeticis vel depravata vel perperam, atque in sensum a veritate et fide catholica alienum, fuerunt interpretata. Quod si notationes longiores sint, quam quae in margine describi possint, eas seorsim esse faciendas et signo aliquo lectorem ad illas remittendum, hoc modo. (vide notationes)

VII.

Ubi Gratianus truncata loca, et non integra ex sacris Doctoribus proponit, si aliquid praetermisit, quod necessarium videatur, seu quod ad illustrationem illius loci faciat, censuerunt, supplendum esse ex auctoribus sacris.

VIII.

Paleas nequaquam esse tollendas sed tantum diversis typis *ab auctoritatibus sanctorum patrum*, et a dictis Gratiani, esse excutendas.

IX.

Errores Gratiani a Glossa et Doctoribus animadversos, nisi aliquid supplendum necessario sit, non esse amplius notandos.

X.

Inscriptiones sub nomine Martini PP., quamvis fere omnes inveniantur apud Martinum Bracharensem episcopum in collectione siue capitulis synodorum graecarum, censuerunt immutandas non esse. Ubi vero occurret si eas apud Martinum Bracarensem reperiantur, in margine ita notetur. (Invenitur apud Martinum Bracharensem episcopum in capitulis synodorum graecarum cap. . . .) moneudum vero lectorem in notationibus loca illa alibi inventa non fuisse nisi in Martino Bracharensi episcopo.

XI.

Singulas notationes propriis numeris et signis distinguendas, eisdemque conficiendis praefici *DD. Marianum, Parisetum, Latinum ac Thomasium*.

XII.

Quoties Gratianus ex auctoribus sacris sensum potius expressit quam verba ipsa, si adhibita diligenti investigatione et cura, in perquirendo loco proprio alius non occurrat, annotetur in margine Gratianum sensum, non verba expressisse.

XIII.

Elaboratum semper fuit, ut loca, quae ab auctoribus sacris producantur ex *Bibliis*, re-

ducerentur quantum fieri potest ad editionem *vulgatam* et ab ecclesia receptam. Visum fuit tamen omnibus ex sententia Illustrissimi Aleiati ut id aliter fiat in his auctoribus, quos certo constat sequutos fuisse aliam editionem, et non *vulgatam*; ut in Ambrosio et aliis antiquis patribus.

XIV.

De Anselmo vero Luccensi Decretorum scriptore vetusto, cujus exemplar extat diligentissime manuscriptum apud Doctorem Hieronymum Parisetum absque nomine Anselmi, sed sub hac inscriptione (Authentica canonum) quoniam apud omnes constat auctorem fuisse Anselmum Luccensem, visum fuit in privata congregatione, citationes ex Anselmo propter auctoritatem illius exemplaris hoc modo esse describendas Anselmus in authenticis canonum.

3.

DE ORDINE

In Correctione Decreti D. Gratiani servando.

Censuerunt Illustrissimi et Reverendissimi Cardinales correctioni Decreti D. Gratiani a Sanctissimo D. Nostro praefecti, quo maturius opus hoc corrigatur at emendetur, ut in privatis congregationibus, quas apud Illustrissimum Cardinalem *Aleiatum* nua cum Doctoribus ab eodem Sanctissimo D. N. huius negotio designatis, habendas decreverunt, hic ordo servetur. Videlicet ut collato prius vulgato Codice excuso ipsius Gratiani, non solum cum XII. exemplaribus manuscriptis ejusdem Gratiani, quae Sanctissimus D. Noster ex Bibliotheca sua Vaticana huic operi corrigendo concessit, verum etiam cum auctoritatibus et locis propriis, quae ex sacris doctoribus desumpta sunt, ac etiam cum Burchardo, Anselmo, Ivone, et aliis Decretorum scriptoribus, a quibus, magis quam a fontibus, verisimile est Gratianum plerasque canones accepisse; varietatibusque lectionum adnotatis, eas postea in privata Congregatione apud Illustrissimum *Aleiatum* a Doctoribus proponantur, et in commune conferantur, examinatisque ac discussis inter ipsos sententiis, lectiones illae ex auctoritate ejusdem Illustrissimi Cardinalis *Aleiatii* statuamur, quae plerisque Doctoribus magis probentur verioresque esse videantur. Postea vero in generali Congregatione apud Illustrissimos omnes Cardinales referantur, ut si quae difficiliores visae fuerint, rectius definiri possint.

CORRECTIONES
IN DECRETUM DOMINI GRATIANI

Ex congregatione generali

F E R I A V.

V I . J U N I I . M . D . L X V I

Congregationi generali apud Illustrissimos

CARD. COLUMNAM
S. SIXTI
SPORTIAM
SIRLETUM et
ALCIATUM

Interfuerunt Doctores

R. P. Generalis S. Franciscus Montaltus.
R. P. Generalis S. Augustini.
R. P. Magister Sacri Palatii.

Doctor Torres.	Doct. Marianus.
Doct. Thomasius.	Doct. Parisetus.
F. Mag. Josephus.	Doct. Cucchus.
Doct. Marsa Secret.	Doct. Leo Secret.

QUAE DESUNT DOMINO GRATIANO QUOMODO EX DOCTORIBUS
SACRIS SINT SUPPLENDA.

Visum fuit omnibus Doctoribus corrigendo Decreto a Sanctissimo D.N. deputatis, ut ubi sensus apud D.Gratianum clarus est et apertus, nihil ex fontibus sive auctoribus sacris, a quibus idem Gratianus canones desumpsit, contextui addatur. Ubi vero obscurus est sensus, vel Gratianus parum fidelis in referendo, aliqui voluerunt diversitatem lectionis in contextu esse apponendam, alii vero non in contextu, sed in margine, alii rursus mediam viam tenentes, videlicet, ut cum pauca sunt verba, ea contextui inserantur, cum vero plura in margine describantur. Unus autem, id neque in contextu, neque in margine sed seorsim in notationibus faciendum esse censuit. Remiserunt vero dubitationem hanc ad *Congregationem Generalem*, ex voto omnium *Illustrissimorum et Reverendissimorum Cardinalium* definiendam.

DIST. LXXIII.

DIE XVII. AUGUSTI M. D. LXVIII.

Congregationi apud Illustrissimos et Reverendissimos DD.

ALCIATUM et
CARD.
CARAFFAM.

Interfuerunt Doctores superius descripti.

HOEC TEMPORE DESCEDENTE
IN MEDIOLANVM PATRIAM
ILLVSTRISSIMO ALCIATO EX DECRETO ET AVCTORITATE
S. D. N. DESIGNATVS FVIT VNA
CVM ALIIS ILLVSTRISS. CARD. CORRECTIONE
DECRETI ILLVSTRISSIMVS AC REVERENDISSIMVS D.
CARD. CARAFFA EIDEMQVE
CVRA CONGREGATIONIS PRIVATAE ABSENTE COMMISSA

Finis impositus fuit

*Correctioni Cl. Dist. Decreti D. Gratiani absente adhuc
Illustriss. Card. ALCIATO sub Illustriss. Card. CARAFFA
Pontificatus S. D. N. PII V. Anno III.*

Ἐν ᾧ χάρις.

Censura Congregationis generalis.

Elaborandum esse quam maximo fieri possit, in consuecendis nationibus diligenter et erudite in superiores Cl. Distinctiones et in perquirendis locis apud proprios auctores, et Decretalistas, quae hactenus inveniri non potuerant. Has vero Cl. Distinctiones nequaquam extendendas esse hoc tempore, sed tantum loca hactenus non reperta transmittenda esse ad *Academias*, seu aliquos excellentis doctrinae viros, ut si alicubi ab ipsis inventa fuerint, indicentur. Notationibus vero consuecendis praeter *DD. Marianum* et *Parisetum*, qui ab initio huic rei fuerunt destinati, et paulo post additus *D. Latinus*, censuit Illustrissimorum Cardinalium Congregatio, ut Doctor Thomasius socius accederet. Et quae sicut notationes per manus omnium etiam Illustrissimorum Cardinalium mittantur, ut postea ex ab omnibus facilius probentur, de quibus a multis fuerunt exquisitae sententiae.

*Apud Illustrissimum Columnam M. D. LXXI.
Doct. Jo. Maria Secret.*

INDEX CANONUM

Qui a D. Gratiano in centum et una Decreti definitionibus ex sacris conciliis, sanctisque patribus afferuntur; de quibus quoniam hactenus inventi non fuerunt.

ILLUSTRISSIMI CARDINALES

correctionis praefecti, consulendas esse academias, virosque doctos censuerunt.

D. IV. c. 5. 6. D. VIII. c. 3. et 5. D. X. c. 1. 5. 9. 10. 15. D. XI. c. 8. D. XII. c. 2. 5. D. XVI. c. 1. 15. D. XVII. c. 4. D. XVIII. c. 8. *Palea. Episcopus Palea Annis singulis* c. 17. D. XIX. c. 1. 2. 5. D. XX. c. 1. 3. D. XXV. c. 1. D. XXVII. c. 5. 4. 6. 9. D. XXVIII. c. 2. 15. 18. D. XXX. c. 2. D. XXXII. c. 5. 5. 10. 11. 12. D. XXXIII. c. 5. 4. D. XXXIV. c. 1. 3. 4. D. XXXVII. *Palea. Omnem* c. 6. 7. 10. 11. D. XXXVIII. c. 5. 10. D. XL. c. 5. 6. 8. D. XLI. c. 2. 3. D. XLII. *Palea Oratorium*. D. XLIV. *Palea Nullus. Palea Quando autem. Palea Quando presbyteri*. D. XLV. c. 12. D. L. c. 4. 5. 6. *Palea Ioannes Chrysostomus* c. 19. *Palea Bene valet. Palea Sacerdos* c. 25. 26. 27. 34. 35. 36. *Palea Qui vero* c. 42. 43. 52. 58. D. LIV. *Palea De servorum* c. 4. 7. 8. 26. D. LV. c. 10. 11. 12. 13. D. LVI. c. 1. 7. 9. 12. 13. D. LX. c. 1. 2. 3. 4. D. LXI. c. 11. D. LXII. c. 3. D. LXIII. c. 4. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 20. 25. 28. 29. 30. *Palea Inter vos. Palea constitutio* c. 31. 32. D. LXIV. c. 5. D. LXVIII. c. 5. 6. D. LXX. c. 2. D. LXXI. c. 8. D. LXXII. c. 1. D. LXXIV. c. 9. D. LXXV. *Palea Quando*. D. LXXVI. c. 12. D. LXXVIII. c. 1. D. LXXX. c. 3. 4. 5. 6. 7. D. LXXX. c. 1. D. LXXXI. c. 7. 8. 11. 16. 17. 18. *Palea. Si quispiam* c. 21. 24. D. LXXXIII. c. 5. 6. D. LXXXVI. c. 3. 21. 25. D. LXXXVII. c. 1. 2. 3. 4. 5. D. LXXX. c. 4. 5. 10. 11. D. XCI. c. 1. 2. D. XCIII. c. 4. 8. D. XCIV. c. 8. 11. D. XCVII. c. 3. D. C. c. 1. 3.

ADMONITIO

Appositae sunt superiori indici convenientias decretistarum, ut intelligant *Academias Virique docti*, rem gratam praestituros, si in illa loca quae apud sacra concilia sanctosque patres inveniri non poterant (in quorum locis propriis perquirendis illorum studium et diligentia praecipue expostulatur) ipsi huiusmodi convenientias ampliores, quam quae superiori Indici, descriptae sunt, indicaverint.

Die XIX. mensis Februarii Ego Michael Thomasius interrogavi Sanctissimum D. N. Gregorium XIII. quid esset faciendum de aliquibus locis, quae nobis singula examinantibus, videbantur nullo modo emendanda esse juxta definitiones in congregationibus generalibus constitutas; qui mihi respondit, si re diligenter considerate nobis videbatur mutanda sententia, ut illud faceremus; quia nihil erat hic aliud quaerendum nisi ut hic liber quam emendatissimus ederetur.

Ita est et ita fidem facio

Michael Thomasius manu propria.

App.

b

5.

Clarissimis Amplissimisque VII VIRIS

S. R. E. C A R D I N A L I B U S

Correctioni Decreti D. Gratiani Praefectis.

Jo. Maria I. V. D.

Absolutis Centum et una Decreti D. Gratiani distinctionibus, illisque tam in privatis, quam publicis congregationibus doctissimorum hominum opera, iudicio vero, atque suavioritate vestra emendatis, et comprobatis, a meque pro injuncto munera diligenter, et accurate conlectis, offero nunc Vobis totam collectionem VII VIRI AMPLISSIMI, ut ejus quae a me in hisca emendationibus adnotandis, describendisque praestita est diligentia, sitis et cognitores, ac censors. Quam si vobis gratam, acceptamque esse intellexero, maxime me hinc fructum non solum consequutum putabo, sed ad eam quae superest hujus Decreti correctionis partem, quae ad exitum fore deducitur, diligentiori cura absolvendam, vehementius excitabor. Valete.

LITTERAE DIVERSORUM.

I.

Illustrissime Reverendissime in Christo Pater.

Litteras Illustrissimae Dominationis Vestrae nuper accepi, moxque ad Iovaniensem Academiam missis ejusdem D. Vestrae litteris diligenter scripsi, rogevique (quod et alias feceram) ut operam ac studium diligenter impendant, quae de Gratiano restaurando Sanctitatis. auae desiderio, ac expectationi satisfieri possit; qui mihi responderunt prope diem se Romam missuros quaecunque ex bibliotheca colligere licuit tibi commodè ea et emendate rursus exscripserint. Horum autem diligentiae cum nihil me addere multis de causis posse videam, cum hic nec libros veteres habemus, non licet per aetatem ac ecclesiae nostrae negotia, in hanc rem incumbere: potavi me functum esse officio, si eos literis urgerem, et communicarem, quorum industria aliquam Gratiano lucem praestare possent, quod feci sane diligenter. Sed in caeteris et Iovanienses, et Jacobus Pamelius rem serio sunt aggressi. Hic vero quia valetudine prohibitus non potuit huic negotio tanta celeritate vacare, quanta cupivisset, confirmatus tamen se nihil neglecturum promisit, et ad me confestim missurum, ubi primum quae in promptu habet, exscriperit. Ego vero nihil potius habeo, quam ut ad Illustrissimam D. V. mittam quaecunque ab eo posthac accepero. Tamen mihi nonnihil suspecta est cursorum vel fides vel diligentia, nam aestate proxima misi ad eandem Illustrissimam D. V. multa, quae ad Gratianum restituendum idem Pamelius annotaverat, non potui tamen intelligere an ea cum litteris meis acceperit. Ceterum doctor Andoenus cui has litteras reddendas commisi, homo pius ac doctus Romanus profectus, qui ex Anglia ob catholicae religionis incolunitatem conservandam, ad nos profectus Docti agnis prope modum X. jus canonicum summas cum laude professus est, nec minus se commendabilem virtute et vitae integritate, quam doctrina et eruditione praebuit, cujus animi datibus Reverendissimus Camerac. Archiepiscopus adductus, eum curiae suae ecclesiasticae praefecit, et archidiaconum ecclesiae constituit, misitque ad urbem ut quaedam ejus nomine apud Sanctam Sedem Apostolicam procurat. Hunc itaque Andoenum, virum praestantem, si eadem D. V. Illustrissima lobenter exsistere et salutantem complecti dignabitur; profecto facile cognoscet et omni commendatione dignum et imprimis idoneum qui ecclesiae utilem operam et studium praestare possit. Nec puto e minime gratum me facturum esse eidem Illustrissimae D. V. si hominem, religionis causa a suis extorrem, et honestissimo exilio nobilem homillime commendavero. Valeat

Illustrissima D. V. per Dei gratiam et beneficium semper felicissime. Atrebato XVIII. Martii 1573.

Illustris. et Reverendiss. D. V.

Humillimus servus et ad omne obsequium prompt. famulus
Fr. Richardotius Episcopus Atrebatens.

Illustrissime et Reverendissime in Christo Pater.

Non destiti quin acceptis Illustrissimas ac Reverendissimas D. Vestrae cum brevi Apostolico litteris e vestigio scriberam episcopis Belgiae, abbatibus et reliquis, rogaremque ut diligenter quaererent, quidquid in bibliothecis veteribus lateret, quod ad Gratiani decretum restituendum usui esse posset, misso etiam indice, qui ex urbe ad me missus est; qui propediem omnes et diligenter curaturos responderunt: ac aliquanto post significarunt, si quid in iisdem bibliothecis suis invenissent: propter nonnullos, qui nondum quicquam certi revenerunt, tametsi non dubitem, quin agatur ubique diligenter, quo Sanctitatis suae voluntas expleri possit. Multa quae desiderari videntur a Sanctitate sua extant in tomis conciliorum Coloniae impressorum. Multa quoque in bibliothecis, horum autem quicquid in hunc diem mihi innotuit, illud indice quodam brevi, ad compendium eidem Ill. D. V. mitto. Praeterea Augustini aliquot opera, quae in Parisiensis editione non habentur. Videremus quidam homo diligens, aliqua in lucem emisit Lovanii quae prius impressa non fuerant, in quibus Sermones Augustini leguntur ad neophytos, sed non is quem citat Gratianus. Isidori decretum est in Bibliotheca S. Amandi, quod monasterium Illustrissimus Cardinalis Granvellaus obtinet. Rabanum autem Jacobus Pamelius magna diligentia conquisivit, et ut in lucem emittatur cogitat. Est autem antiquitatis scolasticae peritissimus, et apprime diligens, qui litteris et suam operam ad hanc rem pollicetur et spem facit inveniendi plurima, quae desiderat Sanctitas Sua. Superest autem, ut quae inventa fuerint, cum impressis conferantur, et ubi collata fuerint, quaecumque non erunt edita vel exhibentur, vel edantur. Transcribi autem omnia minime posse Pamelius indicat, nisi maxime sumptibus, et longissimo tempore. Quare quaecumque iusti voluminis mensuram habebunt, imprimi commodius, et brevius multo poterunt, quam transcribi. Quae autem erunt exigua, ut fere sunt decretales epistolae pontificum, illa facile poterunt exhiberi ac demum mitti. Sed ut haec omnia rite diligenterque fiant, meo iudicio rectissime Sua Sanctitas fecerit, si mandet et precipiat id curari ab iis, apud quos sunt bibliothecae. Scilicet ut conferantur, et exhibeantur, quae exhiberi poterunt. Quod si sumptus major sit, quam ut singuli ferre possint, hunc ecclesiae nostrates in commune subrogare poterunt. Quae autem maiora fuerint, quam ut transcribi queant, ea commodè Plantinus typographus regius antwerpiensis excudet, si et requisitus fuerit, et censerit eam editionem sibi fore lucro ut certe arit. Ego expropterea meam semper operam habens offerre, nec eam supervacaneam ut spero, si Sanctitas Sua mandatum commune, quod ad singulos pertinet, interposuerit. Reverendissimus cameracensis episcopus, Dominus quoque vicarius archiepiscopatus mschlinensis, episcopi et abbates utriusque provinciae, in eam rem, pro sua quisque facultate diligenter incumbunt. Nam ad reverendissimum episcopum trajectensem, et ad episcopos ejus provinciae, scribere supervacaneum videtur hoc tempore, quo Hollandia, Zelandia, Gueldria funestissimo bello misere laceratur, maximo ecclesiarum ac religionis detrimento, quod bellam nisi aut parva victoria, aut perduellium seditione tandem acquirerit, versatur Belgica in gravissimo discrimine, quae tamen pluribus locis fidem catholicam et apostolicam cum professione, tum vero vita, et moribus per Dñi gratiam constantissime proficitur. Obsecro autem humilitate quanta maxima possum, ut tarditate meam apud Sanctissimum Dominum nostrum exuset. Non enim potui prius quicquam rescribere,

quam mihi responderent, ad quos litteras ex de re dederam. Vale feliciter Illustrissima et Reverendissima D. V. quam Deus Opt. M. augeat et conservet.

Atrebati 20. Mart. 1573.

Illustriss. ac Reverendiss. D.V.
Humillimus et ad omnia paratus famulus
Joannes Richardotus Episcopus Atrebat.

3.

Illustrissima et Reverendissime in Christo Pater.

Jacobus Pamelius Can. Brugentis, de quo proximis litteris meis Dominationi Vestrae Illustrissimae nihil significavi, quasdam observationum suarum misit annotationes, quas ex libris, quos habet variorum et magna diligentia collectos in quaternionem redegit, ex quo facile conjicio ejus opera ac diligentia posse Gratianum restitui, ut est vir apprime doctus ac diligens: hujus autem quaternionis exemplar ad eandem Illustrissimam D. Vestram mittendam judicavi, ut eo lecto Sanctitatis suae referat; ac ita pro singulari sapientia ac eruditione judicet quid ex bibliothecis Belgicae, ac ex opera et industria Pamelii, de repurgando Gratiano, sperari possit. Miseram ego prius ad eandem Illustrissimam D. Vestram indicem eorum, quas ex ejusdem bibliothecis colligi ac transcribi ad hanc rem possunt: nec dubito, quin eum indicem cum litteris acceperit; nam magistro cursorum negotium Bruxellae commendari diligenter insseram, qui curaturum promisit, ut tuto litterarumstrarum fasciculus mitteretur, ac amico meo Joanni Richebe in Urbe scriptori apostolico redderetur. Doleret vero plurimum, si idem fasciculus periisset, quia nollem Sanctitatem suam putare ullam in me negligentiae culpam haerere. Idem Pamelius, et nonnulli alii, in quibus Carionem Ducei agentem repono, poterunt hanc operam Sanctissimam atque Summo, ac optimo Pontifici praestare, praestantissime perhibenter, ac multo melius, et alacrius si Sanctitatis suae mandato, potius quam rogatu nostro, eam provinciam suscipiant, quas cum sit et laboris et temporis prope modum maximi non eudeo sperare me sic apud illos valere gratia (quamquam certe nonnihil valere puto), ut rem tanti momenti, hortatu meo, in se suscipiant. Quare si dignabitur Sanctitas sua omnino mandare, ut id ecclesiarum sumptu idem viri docti perficiant, magna spes est, plurimum ex eorum industria accessurum esse ad voluntatem suae Sanctitatis implendam, nec ero negligens hortando. Ceterum milititer hinc ad Sanctam Sedem Apostolicam testimonium multorum proborum virorum de Venerabilis Patris Thomae a Parentii moribus et vita, quem Majestas regia catholica monasterio S. Vedasti Atrebatensis praeficiendum auctoritate apostolica declaravit. Hoc autem prudens regiae Majestatis iudicium si sua Sanctitas dignabitur (ut speramus) confirmare, erit ea res nostris civibus Atrebatensibus, atque optimo cuique jucundissima. Obtestor itaque Illustrissimam Dominationem Vestram ut eidem Sanctitati suae negotium (si opportunum videbitur) commendet. Valeat feliciter Illustrissima et Reverendissima D. V. quam Deus conservet, et augeat.

Atrebati X. Junii 1573.

Illustriss. et Reverendiss. D. V.
Humill. et ad omne obseq. paratissimus famulus
Fr. Richardotus Episcopus Atrebatensis

Illustrissima et Reverendissime in Christo Pater.

Litteras Illustrissimae Domin. Vestrae pridie nonas Maii Romae datas, calendis Septembris accepi, quibus respondissem jam pridem, si prius mihi fuissent redditae. Sed cum binis ego literis, et Sanctissimo Domino Nostro et Illustrissimae Domin. Vestrae significaverim, primum quid ex bibliothecis nostratibus excarpi posset ad instaurandum Gratiani decretum, et declaraverim interponi debere auctoritatem Sanctitatis Suae, ut omnia diligenter et castigate transcriberentur, puto nihil fuisse necesse, ut citius has acciperet, tametsi si quid hac parte neglectum est, id minime mihi tribui debeat. Putabam vero Sanctitatem Suam ejus negotii curam iis commissurum esse, quorum nomina et facultatem indicaveram, quoniam eam ego provinciam solus, multis de causis sustinere non poteram. Sperabam quoque mandaturam ea transcribi, quaecunque ad rem facerent. Et dum expecto quid Sanctitas eadem decrevisset, audio Lovaniensis Academiae doctoribus commissum esse negotium: et eos magna diligentia in id incumbere, ad quos ego quoque initio scripseram. Sed necessaria erat summae potestatis auctoritas, ut eo tam celebra collegium adduci posset, quod quidem plurimos habet viros apprime doctos, qui abundanti otio, plura uno die praestare possunt quam ego toto mense, qui et procul absum, et curis episcopatus gerendi senex occupor. Mihi sane nec voluntas, nec diligentia, nec studium obsequendi, sed potestas ut auctoritas defuit. Quod at Illustrissima Domin. Vestra Sanctitati suae dignetur exponere, omnibus votis obsecro, ne putet in me diligentiam, at humilem ad ejus mandata propositum desiderari. Commendavi etiam proximis meis litteris Illustrissimae Domin. Vestrae negotium Monasterii S. Vadasti, ut cum regia catholica Majestas virum pium et prudentem nominaverit, eumque conventus uno consensu elegerit, eum ipsum optimi cujusque comprobatione delectum ac nominatum Sanctitas Sua dignetur confirmare. Erit hoc Illustrissimae Domin. Vestrae officium et Sanctitatis Suae beneficium rectissime collocatum. Valeat in multos annos felicissime Illustrissima Domin. Vestra.

Atreberi XI. Septembris 1573.

Illustrissimae et Reverendissimae Dom. Vestrae
Humill. et ad omnia paratissimus servus
Fr. Richardotus Episcopus Atrebatensis.

Illustrissime ac Reverendissime Pater in Christo.

Cum diu frustra expectassemus, ut ab iis, ad quos indicem eorum, quae ad emendationem Gratiani a vobis desiderantur, dedissemus aliquid ad nos mitteretur, nihilque quod ad rem certa faceret, a quoquam responderetur, aut praestaretur, tandem perterriti longam adeo moram, hominumque ignaviam, Bellocum ipsi profecti sumus, ibique ad ecclesiam majorem in magno aervo veterum librorum temera congestorum, situque et pulvere oppletorum, volumine capitularium (ut vocant) Caroli M. ab Ansegiso Abbate, et aliis nonnullis collectorum, cum alijs quibusdam opusculis invenimus, ejusque describendum nobis a canonicis copia liberaliter

facta esset, sex primos libros, qui formis impressi reperiebantur transcribere nobis supervacuum visum est. Caeteros autem quales erant excubendos curavimus, quos nunc una cum sex primis impressis si forte ad id, quod igitis, usui esse possint, mittimus. Libellum etiam Paschasii Abbatii Corbejensis de veritate Corporis Domini, et alia quaedam aliorum, et ipsius opuscula pluribus jam locis excusa, si forte istis non reperiantur, adjungenda duximus, quoniam in posterioribus vestris litteris discrete de eo libro scriptum erat. Decreta vero Eugenii III, quae nos mittimus, ex vetere libro descripta, Contius Ictus ipse nobis in manus dedit, asseverans nihil aliud Eugenii penes se habere, nec unquam habuisse, neque existimare illud esse, quod Eugenii Synodus vocatur, Can. II. ext. de Judiciis. Domi quidem se Biturigibus habere alia quidem, quae huic instincto non inutilia fore judicaret, eaque se libenter esse nobis communicaturum, quae si ad nos mittentur, curabo sedulo, ut cito ad vos perferantur. Piget pudetque profecto nos Reverendissime Domine quod meliorem pleniorumque operam navare Sanctissimo D. N. et vobis in honestissimo et utilissimo proposito non possumus, sed ejus magna ex parte causa est temporum nostrorum calamitas, et barbaras haereticorum furor in multis adhuc hodieque regni hujus provinciis perseverans, qui bibliothecas omnes praesertim ecclesiasticas subvertit, diripuit, incendit, et perdidit, nobisque facultatem praeripuit majora sicut valde optabamus praestandi. Si quid tamen in diem ejus argumenti posthac in manus nostras inciderit, nobis non deerimus, interimque Illustrissimam atque Reverendissimam D. Vestram etiam atque etiam rogamus, ut quod possumus boni acque consulatis, neque de eo S. S. aut excusetis, aut etiam commendetis. Bene vale. Lutetiae pridie Id. Septembris 1573.

Vestrae Illustris. ac Reverend. Domin.

Devotiss. atque addictiss.

I. Amyothus Antisiod. Episcopus.

G.

Illustrissimo et Reverendissimo Sig. Patron mio Colendissimo.

Ho usato qualche buona diligenza per trovare fra i libri scritti di Mouzig. Illustrissimo Borromeo l'Epistole di Leone IV. ma sino hora non l'ho trovate, ne posso, che vi siano, pure non mancarò tuttavia cercarle, per assicurarmene a fatto, se vi sono, e per haverne qualche lume. Ne hò scritto per questa posta al Signor Silvio Antoniani, che hebbe doppo il Faerno la cura di questa libreria.

Quanto poi all'indice quale V. S. Illustrissima ha ereditato mandarmi dei Concilij et epistole decretali e altri libri che si desiderano per intiera correzione del Graziano. La ringrazio perche mi è favore, che mi si dia occasione di penere qualche poca d'opera in cose uelle quali si vede l'utile publico. Spero alla giornata potere in ciò sodisfare di qualche parte a V. S. Illustrissima; ma è bisogno di un poco di tempo che le non mancarò usare la debita diligenza.

Qualche ora mi s'occorre dei libri che sono in quell'indice s'havranno presto di Fiandra tutte l'opere di Rabano, quali verranno in luce per opera di Iacomo Pamelio huomo che vale assai nelle correzioni, a peritissimo dell'antichità di tutta la Chiesa, come si vede dalle correzioni che dottamente hà fatto sopra il Cipriano; subito che queste opere compariranno qui, farò che V. S. Illustrissima ne habbi un corpo, atteso che i libri di Fiandra venghino prima a Milano, che a Roma.

Ho poi qui in libreria di Monsig. Illustrissimo Borromeo molte epistole e mano d'Hor-
mida Papa, vederò se vene sono alcune che facciano per il Graziano.

Penso havere qualche cosa dell'Isidoro, che havendola ne scriverò diligentemente.

Di Paschale II. hò il concilio che egli fece in Guastalla, et se bene non vi è cosa che
faccia per la correzione, ne farò pur copie, e la mandarò.

De concilio Wormatiensi penso haver qualche cosa, benchè vedo che il Surio ha usato
buone diligente non solo nel trovare i Concilij interi di Francia, et Germania, ma anche mol-
ti loro Canonici.

De Hipponensi et Illerdensi, ceterisque synodis, indice notatis, aliquid indagabimus val
diligentissime.

Dell' epistole et Homilie di S. Agostino che oltre i ducento e trenta due libri, ovvero
opere, quelli compose, scrisse un numero infinito d'Homilie et Epistole, non so che dire altro
per hore à V. S. Illustrissima se non che ultimamente è venuto fuori in 4. un volume de Ser-
moni et homilie che si desideravano di esso S. Agostino, nei quali sermoni vi sono da tre à
quattro homilie ed Neophitos non però vi sono le parole citate da Graziano nel cap. 1. de cons.
Dist. 4. le quali parole sebbene anco sono oppresso Ivone nel tit. de Baptismo c. 194. p. 1. Né
però l'Ivone antico, e scritto a mano, dove non sono tali parole, o tal capitolo. Di poi dove
Graziano nel medesimo capitolo ha: Quod eutem interrogavimus: Credis in sanctam Ecclesiam
sebbene S. Girolamo ed Epifanio sono d'opinione, che medesimo sia e dire: credo in Ecclesiam,
e dire Credo Ecclesiam; nondimeno S. Augustino dice sempre Credo Ecclesiam, e fa gran dif-
ferenza a dire *credo* con *in* e senza come anche in molti luoghi dichiarati da S. Tommaso e dai
Padri nel catechismo Romano. Non so dunque come in un capitolo preso da S. Augustino, si
dica: credis in Ecclesiam, userò dunque come ho detto, qualche diligenza, e vedrò di trovare
qualche cosa con mandargli il resto delle correzioni, ed e suo tempo soddisfarò dell'opera pro-
messe. E con questo con ogni umiltà baccio le mani a V. S. Illustrissima e Reverendissima pre-
gandola che mi conservi nelle sue buona grazia. Quanto a me procurerò sempre che mi conosca
se non utile, almen grato servitore. Debeo quidem Borromeo Cardinali multum, sed pro Am-
plitudine Tus emuri possum. Di Milano il 14. di Gennaio 1574.

Di V. S. Illustrissima e Reverendissima.

Devotissimo et perpetuo servitore

P. Palesini.

7.

Illustrissimo et Reverendissimo Sig. mio Colendissimo.

Ho fatto ricercare nell' Archivio per li Concilj de' quali V. S. Illustrissima e giorni passati
mi scrisse ne si sono per diligenza usata potetti ritrovare eccetto che in uno libretto grande
scritto a mano in carta pecora, et diviso in XII. parti, senza nome dell' autore, ma nelle
prefazione dedicata ad Anselmo, con questo principio: Dominus magnifico, vigilantissime pasto-
ri, et praecllentissimo archipresuli Anselmo nos minime gregis ipsius oviculae et peculiare
quodammodo verrulna pontificalis decus inenarrabile meritum votis sedulis imprecamur, et
c. ne quali fa una raccolta de' canonici sidetti sotto quelli dodici parti; nella terza dopo CLXXXVI
capi, vi aggiugn' uno de' detti sinodi dicendo: sinodum actum Ravennae tempore Domini Jo-
hannis XII. Papae, et Lamberti Imperatoris. Questo si farà trascrivere piaciendo a V. S. Illu-

strissima et quando si trovano gli altri, si eseguirà l'ordine, che Ella si degnarà darci, baciandole ora tante humilissimamente le mani, et pregando Dio per la sua prosperità et felice conservazione.

Di Modena li 26. di Novemb. dell' 1577.

Di V. S. Illustrissima et Reverendissima
Humilissimo et obligatissimo servitore
Il Vescovo di Modena.

8.

Illustrissimo et Reverendissimo Sig. Pad. Colendissimo.

Si manda per hora la prefazione del libro antico al il continutto nelle dodeci parti di esso et insieme gli argomenti di tutti li capitoli, che nella prima parte si contengono, li quali sono nell'opera anehora a ciascuno capitolo soprascritti. Et per esservi qualche diversità nel numero notato nell'indice, si propone a qualsivoglia delle dodeci parti, et quello che dentro si vede soprascritto ad ogni capitolo, per l'avenire quando piacerà a V. S. Illustrissima oltre li due o tre capitoli distesi per cadauna delle parti havere anchora questi indici che dichiarono la contenta di tutti li capituli, sarà meglio farlo dagl'argomenti sopra scritto ad ogni capitolo. Si attenderà a copiare il concilio come V. S. Illustrissima commanda, con cercare, si ve ne sono altri, et s'invierano di mano in mano li principii delle altri parti. Con che la baccio humilissimamente le mani, pregandoli da Dio ogni contento.

Di Modena, il di 18. Decembre. 1577.

Di V. S. Illustrissima et Reverendissima
Humilissimo et obligatissimo servitore
Il Vescovo di Modena.

9.

Illustrissimo et Reverendissimo Sig. Pad. Colendissimo.

Si manda qui colligato il concilio di Giovanne XII. il quale ho curato si transcrive nel modo che si contiene nel libro stesso, et havendo scorsi gl'indici dell'altri parti, non ho trovato esservi alcuno delli due altri concilii desiderati da V. S. Illustrissima annessi; dopo gli humilissimi bacciamenti fatti con l'intimo del cuore et devota riverenza la prego da Dio lieti feste et continua felicità.

Di Modene il di 21. Decembre 1577.

Di V. S. Illustrissima et Reverendissima
Humilissimo et obligatissimo servitore
Il Vescovo di Modena.

App.

C

IO.

Illustrissimo et Reverendissimo Padrone Colendissimo.

Il libro che V. S. Illustrissima ordina sia copiato, et mandato costi, non si può per quanto dice lo scrittore o copiatore di esso, finir prima che a pascha di Resurrectione, per essere nolome molto grande, et scritto in maniera che in alcuni lochi converrà procedere lentamente essendo corrosa per l'antichità la lettera, et poco meno et scanzellata. In questo mentre mi sarà ben caro sapere si V. S. Illustrissima desidera si mandi di parte in parte, secondo sarà copiato, ovvero s'aspetti a mandarlo tutto insieme, che tanto s'eseguirà come sarà da lei imposto. In esso è citata una gran parte et scritta distessamente del Registro di S. Gregorio et a espo per capo vi sono citati gli authori con li firmati parole di quali sono firmati detti capitoli, et per lo più sono lettere et decreti di sommi pontefici, et concilii: ma antiehi tutti. Gli altri due concilij non sono in alcun libro dell'archivio, l'indice de quali mando a V. S. Illustrissima et il Signor Sigonio mi dice haverli veduti in alcuni rotoli di carta pecora, di quali vi ne sono sino a 30. sacchi, che senza tempo non è possibile trovarli, ma il serenissimo Duca nostro ne faece fare un'indice da questa comunità, tentari appresso sua Altezza se possa haverne copia che in un subito si sopra cui fesson havendoci consumato più di tre mesi, huoni in far tale indice. Con che li baccio humilissimamente le mani pregandoli da Dio continua felicità.

Di Modena alli 19. del Gennaio 1578.

Di V. S. Illustrissima et Reverendissima
Humilissimo et obligatissimo servitore
Il Vescovo di Modena.

II.

Illustrissimo et Reverendissimo Sig. Padrone Colendissimo.

Mando a V. S. Illustrissima la prima parte del libro, come si farà successivamente del restante delle altri parti et non si manca di diligenza in sollicitare lo scrittore al quale si è dato a copiare, et continuamente vi e a torno. Non occorrerà ch'ella mandi denari alcuni per il soprascritto copista essendo cosa di sì poco momento, ch'io senza incomodo farò satifare essendo obligato a servir V. S. Illustrissima tanto mio siegolar Signora in molto maggior cosa di gratia. Il libro legis salicæ si farà copiar et il Serenissimo Signor Duca nostro mi ha fatto scrivere che d'ordine di S. Altezza fece gratia Comunità delle scritture di gran Archivio, et si attende a farlo copiare, dove che con minor fatica si potrà vedere si vi sono altri cose pertinenti a Canonici. Et con baciarti humilissimamente le mani la prego da Dio ogni desiderato contento.

Di Modena il dì 8. Febraio 1578.

Di V. S. Illustrissima et Reverendissima
Humilissimo et obligatissimo servitore
Il Vescovo di Modena.

Illustrissimo et Reverendissimo Padrone Colendissimo.

Si manda la 3. parte del libro et insieme il libro legis salicæ, il quale è sì corroso e mal scritto che non senza molta difficoltà si è potuto leggere. Nell' istesso libro vi è lex Ribuaria Longobardorum, Alemannorum, Bojaria, li quali si farano trascrivere o copiare quando V. S. Illustrissima le voglia. L' indice delle scritture dell' Archivio fatto da questa Communità, di cui si consentì il Serenissimo signor Duca nostro farmine copia, fu ripigliato per alcune occasione dal Signor Governatore et quando sarà restituito: s'attende a copiarlo gagliardamente, et mi è piaciuto che sopra detto indice, et ancora nel libro grande che si copia a V. S. Illustrissima si è trovato il concilio di Nicolao II. contro Giovanni Arcivescovo di Ravenna et sperarò s' habbi facilmente a trovare similmente l' altro di Honesto. Come prima sarà copiato l' indice ne darò aviso a Sua Altezza da cui l' ho havuto, et obedirol al desiderio di V. S. Illustrissima a cui humilissimamente bacio le mani pregandoli da Dio continua felicità.

Di Modena il primo di Marzo del 1578.

Di V. S. Illustrissima et Reverend.

Humilissimo et obligatissimo servitore

Il Vescovo di Modena.

Illustriss. et Reverend. Monsig. mio Colendissimo.

Quello che mi pare di potersi scrivere a Monsgr. di Modena e questo che di quello libro antico ch' ha trovato faccia copiar il concilio di Giovanni XII. et di più la prefazione tutta, et mand' ogni cosa copiata et collata con diligenza quanto prima. Et nell'altre parti faccia veder il medesimo si trovar alcun' altro concilio intiero et lo faccia similmente copiare. Et per fare l'opera perfetta procuri di mandare gli principii d'oggi di quella dodici parti con un capitolo o due per ogni principio perchè si possa veder che cosa sia quello libro sì è stampato o no. Et a V. S. Illustrissima bacio le mani.

Di V. S. Illustriss. et Reverendiss.

Humilissimo servitore

M. Episcopus Herdensis.

Illustriss. et Reverend. Monsig. mio Colendissimo.

V. S. Illustrissima puotrà far risponder al Vescovo di Modena ch' il concilio eh' l' ho mandato ha molto piaciuto et che non trovandosi gl' altri doi in quello libro serano senza dubio io alcun' altro di detta libreria poiche Carlo Sigonio testifica haverli veduti in detta libreria et la preghi di far usar diligenza io cercare si vi seran altri libri vecchi dove vi siano quelli doi concilij o altre cose di canonici et che ne dia aviso.

Et circa il libro divis' in dodeci parti di' qual' ha mandato l'indice della prima parte, che veddi trovar alcun bon scriptor intelligente per far una copia, et veda per che prezzo la vorrà fare che se gli provvedere di denari. Et e V. S. Illustrissima bacio humilmente le mani di casa.

Di V. S. Illustriss. et Reverendiss

Umilissimo servitore

M. Episcopus Herdensis.

15.

Illustriss. et Reverendiss. Monsig. mio Colendissimo.

A Monsig. di Modene si puo far risposta che cominci a far copiare detto libro et proenri che si copi in carta mezzana et con buon inchiostro, et si lo copia colui di cui man ha mandato gli principii fin qui, e bona mano solo che le lettera sia un poco piu formata, et dia viso del prezzo che se gli mandara una parte, et fra dieci giorni potra mandare quello che hevera copiato che procur in ogni mod'haver copia del indice perche si possa intendere quello che ne in quolli zacchi.

Liber legis selicac che si faccia copiare et lo mandi quanto prima evissendo della spese, che si pagara subito; me che venghi copiato di buona mano, con buon inchiostro et in buone carta

.....
.....
.....

M. Episcopus Herdensis.

16.

Illustrissimo Reverendissimo Domino Card. S. Sisti

Scrutatus sum diligenter quoad ejus fieri potuit omnes bibliothecas publicas et privatas, quae in hac civitate sunt. Si forte aliquid eorum librorum, de quibus ad me Sanctissimus D. N. scripsit invenire possem, sed cum ejus argumenti codices Mss., in quibus antiqua concilia, et decretales summorum pontificum epistolae contineantur, aut collectanea atque excerpta conciliorum compararem cum impressis libris praesertim cum operosis tomis conciliorum, qui Coloniae editi sunt. a. D. MDLXVII. Comperiebam omnia, in illis, et pleniora esse et emendatiora, quam in ipsis, et certe Joverius theologus, qui opus suum de sanctionibus ecclesiasticis in hac urbe ante annos XV. consarcinavit, et foras dedit, si quid tale in bibliothecis, quae patent, omnibus reperire potuisset nunquam praetermisisset. In bibliotheca autem regis et reginae inveniuntur octa primae nicaenae synodi et ephesinae graeco sermone conscriptae, sed pauciores et minus correctae, quam quae typis excusa in manibus hominum versantur, quod sane sicut nobis praeter expectationem accidit, ita non mediocriter displicuit, molestumque extitit. Sperabam enim concilia illa vetera praesertim quae in Gallia celebrata essent facile apud nos posse invenire ac Santissimo Domino Nostro in re edeo utili et honesta parere atque obsequi valde cupiebam. Verum prima illa spe destitutus ad secundam quasi navigationem me converti, catalogum enim illum qui Roma mihi missus fuerat typis excudendum curavi, ejusque exemplum ad complures es-

rum urbium quae in potestate haereticorum non fuerant, nisi idoneisque hominibus scriptis, ut si quid ejus generis scriptorum apud se haberent, quam primum ad nos mitterent. Nam reliquis in civitatibus et passim per agros ecclesiastica omnia aedificia, scripta, et instrumenta ab elatione immanium istorum barbarorum his annis XII. pari crudelitate atque ignorantia vastata deleta et perdita fuisse apud nos non ignoratis, sed ad ea investiganda et cum invenerim conferenda cum impressis codicibus, et postea describenda non modico temporis spatio opus est; verum cum nulla ex parte responsi quicquam adhuc acciperem, mihi quae vehementer displiceret et turpe videretur, multum in quacundo temporis operaeque trivisse, et ad ultimum etiam rarum abire pauca quaedam non absimilibus argumenti, quae mihi illa quaerenti, quae vos desideratis, in manus venerunt, describenda putavi, ut si id quod a me peteretur, non possem, certe aliquid praestarem ac mitterem. Mitto ergo ad vos duas epistolas Innocentii II. et canones XXX. concilii ab eo in Gallia celebrati, quo loco incertum mihi est, sed Remis et Claromonte duas synodos habuisse legitur. Item concilium provinciale ab Hervaeo Remensi. Archiep. et comprovincialibus ejus episcopis circa annum nongentesimum novum canones concilii cujusdam Andegavensis pervertuti item sessiones duas Lemovicensis concilii imperfectas sub Henrico I. Rege Francorum coacti. Praeterea tractatum quendam de praedestinatione et praescientia Dei, quem reperimus adjunctum Concilio Valentino Galliae, quod sub rege Lothario celebratum est, nomine Lugd. ecclesiae scriptum, qui quia mihi pius et doctus visus est eodem tempore et eadem die re scriptus, et contra eundem haeretikum Joannem Monachum, qui in eo concilio damnatus est, visus mihi est non indignus, qui velut appendix illius concilii mitteretur. Sunt et alii duo minores tractatus de libertate humani arbitrii qui si iste placuerit, mitti etiam posthac poterunt. Quod ad Isidori opera attinet, decretum ejus habemus, sed ad verbum plane descriptum est in primo tomo Conciliorum coloniensium. Praeterea opusculum, cujus haec sunt capita, de contemptibus mundi, de sanctis qui a consortio mundi se separaverunt, de praeceptis altioribus monachorum, de professione monachi, de monachis, qui curis seculi occupantur, de his quae amore mundi praepediuntur, laus psalmodum, ego eum librum impressum esse non puto. De natura rerum, de norma vivendi. Item tractatum, qui incipit, duobus modis peccatum committitur, si quid ex his in nobilissima atque instructissima illa vaticana bibliotheca non habetur ego vobis describendum, cum his quae in diem ad nos adherent mittendumque quam celerissime potero curabo, neque quidquam praetermittam quod ad fidem observantiamque Sanctissimo D. N. praestandam pertinere intelligam. Bene Vale. Lutetiae Parisiorum nonis Martii.

Invenimus etiam volumen satis magnum epistolarum Clementis V., si vobis usui esse possit, sed posterior est Gratiano, et omnibus decretorum collectoribus.

Dominationis Vestrae Illustrissimae ac Reverendissimae

Observantissimus.

Ja. Am. otus Antisidor. Episcopus.

Fudet me pigetque quod haecenus desiderio tam justo tum Sanctissimi Domini nostri tum V. Cels. obtemperare non potuerim; quo fit, ut tribus quod ajunt velis me purgare cogar. In primis autem in causa fuit (quemadmodum nuper Alano Copo nostro scripsi) tarditas tanta litterarum V. C. ut quae nonis Novembris latae fuerant, nonnisi mense martio ad me pervenerint.

Deinde ab eo tempore, saltem a Paschale ad Pentecosten usque morbus tantum non cunctius modo febrī, modo cholica, adhuc e priori egritudine vizdum confirmata valetudine, tonellum divexantibus corpusculum. Quas interim causas, si non omnino satisficiat; quam optima de solita V. C. humanitate confidens, tuo patrocinio a Sua Sanctitate haud moram nostram in bonam partem interpretatam iri, culpam nihilominus deprecor. Nunc veluti postliminio collectanea nostra hic adnexa reperiet V. C. quas iudicavi aliquid conferre posse ad Gratiani restitutionem juxta indicam e Sua Sanctitate ad Reverendissimum episcopum arab. cujus animae propitius deus, quippe qui praecedenti septimana magno cum suorum moerore vita excesserit, et inde ad me nissum simul et C. V. literas, quibus paulo explicatius mentem Sanctissimi Domini significat. His atiam addidissim mss. Hrabani Mauri nostri opuscula, quorum titulos adscribi curavi, quae desiderari videntur a Sua Sanctitate, verum quod majora sint, quam ut commode et ulterius isthuc mitti possint ob locorum tantam distantiam, et veredariorum, qui sarcinas ponderis tanti recusant transvehere difficultatem, putavi consultum malis ea proelo Plantini nostri committere, et ea exreus Suas Sanctitati dedicare et transmittere, uti sic una eademque opera ministerium meum ad oscule pedum Sanctissimo Domino offeram, et orbi quoque christiano innotescat, quam laudatissima Suae Sanctitatis in Gratiano repurgando voluntas. Sin tamen meus hoc institutum C. V. inverecundum videretur, quae saltem verbo significet apud Copum nostrum, qui haec C. V. avert, ubi ego potius ab eo desistam quam aliquam offensionis vel minime notam incurrisse videar, me certe vestrum chintulum mandatis vestris per omnia quam obsequentissimum reperiet C. V. cui me perpetuo commendatum cupio. Novit Opt. M., qui Suam Sanctitatem vestransque celsitudinem diu ecclesias suae fervet incolumes.

Brugis Flandrorum non. Augusti 1752.

Celsitudini Vestrae

Obsequentiss. in Christo servulus

Jacobus Pamelius.

18

Sanctissimo Domino Nostro Papae Gregorio P. M. Optimo humillima pedum oscula.

Mandatum Sanctitatis Vestrae per breve apostolicum mihi significatum cum omni qua potui reverentia XVII. Calend. Febr. laetus accepi: ac venerabundus osculatus sum, nec, si Deus dabit, comittam, ut ulla in me mora sit, quo minus sancto ejus desiderio, et ecclesiae perutili, fiat satis. Cum enim cupio Sanctitas Vestra Decretum Gratiani quam emendatissimum prodire, idque ad doctrinam ecclesiae conservandam, et ad disciplinam instaurandam, plurimum lucis adferri queat, debet optimus quisque in eam rem omnibus nervis incumbere: cum ob utilitatem publicam, tum vero propter ejusdem Vestrae Sanctitatis auctoritatem summam. Quare nihil mihi unquam potius erit, quam ut huic rectissimo mandato citissime morem geram. Quod si tamen res ea plus temporis postulet, quam optamus, ut certe fore videtur, obsecro Sanctitatem Vestram pro aequitate et humanitate boni ut consulat. Si quid erit in me industriae, si quid ingenii (quod certe est peregrinum), id quidquid erit impendam; nec cessabo prius, quam ex Belgiae bibliothecis quaecumque ad hanc rem colligi poterunt, ea transcribantur, ac Sanctitatis Vestrae mittantur. Caeterum Sanctissime Pater audeo haud occasionem nactus, ecclesias hujus provinciae, clerum, episcopos Sanctitatis Vestrae benignitati commendare. Habet enim per Dei gratiam belgica populum multis in locis pium ac religiosum, clerum minime dissolutum, episcopos

ubique bonos: abbates plurimos, qui Sanctimonia praesolent. Quod se libentius scribo, quod satis intelligam magnam ex ea re Sanctitatem Vestram voluptatem capturum esse. Deus Opt. M. eam tueatur, foveat et fervet ecclesiae suae.

Atrebati XV. Calend. Febr. 1573.

Ejusdem Sanctitatis Vestrae.

Hamill. servus et filius observantis.

Franc. Richardotus Episcopus Atrab.

19

*Sanctissimo Domino nostro Domino Gregorio hujus nominis XIII. P. M. Christique Vicario
Antonius Monchiacenus Demochares perpetuam felicitatem summo opere exoptat.*

Quantum tuae Sanctitati debeam, Summe Pontifex, nequam satis dicere nec excogitare valeo, quae sola sua erga me nullius nominis hominumque bonitate, me cunctis nostrae academiae perisienis tam juri canonici, quam theologiae doctoribus protulit: utpote quae me solum, quamvis indignum nominatum summae auctoritatis doctriinaeque et dignitatis viris adjansit suis ad Dominos meos literis Jacobum Amiotum episcopum antisiod. magnamque regis elemosynarium, nec non Christophorum de Thou, primum supremi Sanctus praesidem, et quasi sacris diptychis inscripsit, nec citra plusquam mediocrem mei emendationem, a qua certe, ut longe me abesse scio, ita ingratum fatabor, eam juste mihi tribui plurimum desideravi, ut tandem aliquando sanctum desiderium vestrum executioni feliciter demandare valeam. Quid enim excellentius praesertim hoc tempore, quo tot modis omnibus corrupti eduntur libri, quam summi Pontificis auctoritate sanctorum synodorum canones, summorum Pontificum epistolae ac decreta, nec non totum Gratiani decretorum librum ad antiqua manuscripta fideliter et vera exemplaria conferre, collata si opus est repurgare, repurgataque omnibus studiosis communicare. Benedictus sit Deus O. M. qui ecclesiae suae nunc vicariam suam praefecit, cui hanc mentem et gratiam dedit, ut suis virtutibus ac beneficiis eam corroboraret, et illustraret. In ea quidem semper fui sententia, ut pluris facerem, et magis christianae religioni necessarium ducerem, antiquos sanctosque ecclesiae doctores veram fidei assertores atque defensores proponere legendos, quos antiqua illa patrum ac majorum nostrorum aetas, ob pietatem, doctrinam, et morum integritatem singulari veneratione tulit, ac coluit, quam quovis nostra tempestate compositos, quorum maxima sed non melior pars in fide et doctrina graviter suspecta est. Quid vni huic saeculo in fide, doctrina ac moribus miserrime periclitanti utilis esse potest, quam prophetas optimos adhibere, qui ab omnibus Syribus et Carylilibus ipsum liberent, et ad optatum deducant portum? Porro quas magis praesentes ad animarum corporumque nostrorum remedium, quic dicet, quam qui antiquissima christiane pietatis dogmata adferunt, quique sancta majorum ac patrum nostrorum in sacrosanctis synodis decreta producant, quibus omnium haeresum nublulae dissipantur, et variatis lumen manifeste rafulget. Quamobrem semper antiquorum doctorum lectionibus delectatus sum, studioso libris illis, qui ex horum sententiis, decretis et canonibus collecti veniunt, admirationis et amplexus sum. Hujus quidem rei locupletissima testimonia ferent libri sententiarum Petri Lombardi, quondam parisiensis episcopi sexagesimi noni, quos a nobis correctos at multis doctorum nominibus at indicibus illustratos a 1536 in lucem edidimus, quos adhuc rursus multo illustriores hisce diebus imprimendos tradidimus, et prope diem bona iam illorum parte excusa, in medium exhibuit. Nac minus fidele exhibuit testimonium Gratiani Bon. opus decretorum quod a. 1547. nostra similiter industria recognovit, et nominibus auctorum appositis atque in-

dicibus auctoritatem non sine gravi labore locupletatum imprimendum curemus, quod postea multoties tam minori quam majori forma excusum est, quod et decreveramus adhuc cum nostris in distinctiones et primam in ejus partem scholii post praedictam librorum sententiarum impressionem in lucem emittere, nisi modo nos retineret illa editio, quam libenter et petenter expectabimus, ac valde desideramus, quam Vestra Sanctitas procuret. Meae virtute, quae Summe Pontifex, nequaquam deerunt studiosi, qui omni diligentia, cura ac obsequio divinos tuos comatus, ut bectum assequantur finem, gnauiter suppetias ferant, in quorum consortium, licet omnium sim minimus, me totum prompto enim offero, quem tua Sanctitas semper inueniet obsequiosum, id quod experimento, quando maior proponetur occasio, euidenter conperiet. Prima itaque promissionis nostrae probatio ab eis quae requiris sumet asordium, quorum quinq; sunt capita, quemadmodum ex catalogo, quem praedictus Dominus Antisiodorensis pro sua erga me humanitate descriptum contulit aperte didici 25 Januarii. De hisdem quoque supradictus Dominus primus praeses mecum verba fecit die prime Februarii. Post multarum bibliothecarum visitationes, multis quidem diebus in venum consumptas, ad me tendem redio et statim experiri volui, quid possent humeri quid ferre recusent. Ut quidpiam tuae Peternitatis dignum offeram, et meae expectationi, quantum possem satis viribus responderem. Occurrit ergo prime facio illud secundum caput de his, quae desunt tota, quod quis exteris est absconditis rebus difficilius, uti satis omnibus constat, illud ipsum aggredi minime formidavi, cujus octo sunt articuli, de quorum singulis, quamvis haud satis pro dignitate, tamen quantum ingenio vires tulerunt tracto et scriptis trado, quae omnia ad Suam Sanctitatem mitto et ejusdem judicio submitto. Ad reliqua vero, si ista probaveris quatuor, si placet, respondeam; ecce peretus sum, mitte me. Ad hunc enim finem his diebus quatuor conciliorum tomos, qui novissime impressi sunt, relemi ut si quid prioribus superadditum esset, inde colligerem. Gaudebo sane vehementer, nec laboribus nec sumptibus, modo facultates meae non superent, parcam non solum in hoc praesenti negotio, sed etiam in multo graviore, ut adversus Lutheranas illas centurias Magdeburgi, a pluribus haereticis, non sine multis sumptibus in gravem tamen ecclesiae ac religionis perniciem, conscriptis, si, iustum judicaveris. In tuae Sanctitatis potestate illud est situm, ut in quavis, quam mihi imponere velis, provincia, tuae beatitudini, ut debeo morem geram, et Dominum nostrum Jesum Christum, qui te Vicarium nobis crasavit, etiam ad multos annos incolumem Ecclesiae suae te conservet, supplex exorem. Ex Sorbonico Theologorum coetu. Parisiis 1573. Decima die Februarii.

20.

Sanctissimo ac Beatissimo Patri et Domino

DOMINO GREGORIO XIII. P. M.

Post devota beatorum pedum oscula. Magnam profecto sentire coeperet animus meus laetitia (Beatissime Peter) quod me non indignum judicasses ad quem ntro literas dares, idoneumque cui aliquid quod ad utilitatem publicam pertineret committeres propter aliquam, quem de me, studio ac pietate erga ecclesiam catholicam, sedemque etiam Apost. concepisses opinionem. Etsi enim benefactorum, beneque cogitatorum in ipso tacite conscientiae sinu, non poteram tamen jucundo hilaritatis sensu exilire, atque effici cum meam operam animique propensionem calamitosis istis Franciae nostrae temporibus, perspectam exceptamque esse viderem et, qui

principem dignitatis et auctoritatis locum in ecclesia Dei teneret, et cui propter summam imperij in me potestatem actiones omnes meas vehementer probare desiderarem. Itaque ut primum mihi litterae Sanctitatis tuae redditae sunt, quod fuit ad XII. Januarij cum essent Romae delato ad XXVI. Novembris, feci sedulo ut omnium bibliothecas et publicas et privatas excuterem, si forte aliquid reperire possem, quod ad sacros canones emendandos usui esse valeret, adhibitis etiam ad conquisitionem primi nominis theologis nostratibus; sed neque concilia alla vetera, neque decretales summorum pontificum epistolas adhuc reperire tota urbe potuimus, quae non essent plenius et emendatius perscriptae in tomis illis amplissimis conciliorum, qui sunt Coloniae editi a. MDLXVII. sicut conferendo diligenter ejus argumenti libros manuscriptos, qui sunt in bibliothecis S. Victoris, S. Germani, Navarrae, Sorbonae, cum codicibus impressis experimento didicimus. Neque est quisquam nostrorum theologorum aut canonistarum, qui vel nomina solum audierit eorum conciliorum, quae tota a Vobis desiderantur nisi quantum in opere sanctionum Joverij, quas ille ex collectoribus decretorum Gratiano, Ivono et Burchardo congressit, ea legerunt. In bibliotheca autem regia nihil ejusmodi scriptorum est, praeter acta nicaeni concilij primi, et ephesini graeco sermone conscripta, sed omnia diffusiora et correctiora sunt in libris excusis. Est quidem privatus aliquis qui septimae synodi nonnulla octis graeco etiam sermone scripte habet, sed meliora omnia in operosis illis conciliorum voluminibus leguntur, quod sane mihi praeter expectationem accidit et grave ac molestum extitit, propterea quod concilio illa omnia quae in Gallia certo celebrata fuerunt, in illa bibliotheca nullo negotio reperiri posse mihi persuaseram, et tuae Sanctitati operari fidem industriamque meam probare vehementer cupiebam. Quapropter cum catalogum, qui mihi Roma missus fuerat, typis excudendum curavi, ejusque varia exempla ad remotiores provincias, et urbes, ad quas haereticorum perduellum furor non persuasit idoneis hominibus misi, si forte aliunde adjuvanti quidpiam ad id quod agimus nancisci possem; sed responsi nihil adhuc accepi quoniam ad ejusmodi scripta, quae rara sunt, conquirenda atque invenienda, et cum inveneris conferendo cum impressis et describendo tempora non modico opus est. Interim vero cum pigeret puderetque tam diu quiescendo moratum in conspectu domini vacuum apparere pauca quaedam, quae dum ille investigamus in manus nostras inciderunt exscribenda curavi, quae nunc Beatissime Pater perferenda dedi, orans atque obsecrans ne quid in ea re a me cessatum aut minus diligenter curatum esse putas, et quod adhuc praestare potui aequi bonique consules, tibi que persuadeas, nihil mihi antiquius perpetuo fore, quam ut aequissimis et sanctissimis mandatis tuis qua debeo pietate, studio atque observantia paream. Dominus et Deus noster Christus te Beatissime Pater, quam divitissime incolumem sedere faciat ad clavum ecclesiae suae sanctae. Bene vale

Lutetiae Pratorum nonis Martii 1573.

Sanctitatis Vestrae devotissimus servus

Fr. Amyotus Antisdorensis Episcopus.

App.

D

Sanctissimo Domino Nostro Papae

D. GREGORIO PONT. MAX. ATQUE OPT.

Humillima pedum oscula.

Mox excepto brevi Sanctitatis Vestrae scripsi ad Episcopos et Abbates in Belgia, quos sensi bibliothecas habere veteres et instructas. Scripsi quoque ad praecipuos academiarum Lovaniensis et Duacensae professores, ut si quid apud eos esset, quod ad instaurandum Gretianum pertinere, juxta missum indicem diligenter perquirerent, et adnotarent, uti eidem Sanctitati Vestrae facturum me receperam. Horum vero propemodum omnes se operam daturos, ut ejus voluntati satisfiat diserte responderunt. Ac succedente tempore litteris significarunt, quicquid in promptu esset. Cujus indicem ad Illustrissimum D. Card. S. Sixti (ne Sanctitati vestrae tedium adferam) abunde perscribo. Inter ceteros autem doctos Belgiae viros, unus Jacobus Pamelius Sancti Donati apud Brugae Canon'cus, antiquitatis ecclesiasticae studiosissimus et apprime versatus in sanctis auctoribus spem facit, non inanem fore hanc operam, ut ex nostratium bibliothecarum indicibus, quos habet plurimos certam conjecturam sumit: quique sum in eo re studium pollicetur, ubi lucubrationes in Tertulianum suas absolverit. Id autem imprimis necessarium putat, quod idem mihi videtur, ut exemplaria typis impressa primura conferantur, cum iis quae in bibliothecis inveniri poterunt, ut plane cognoscatur, habeant ne aut eliter aut plura, quam quae sunt impressa, ne scilicet actum agamus, deinde ut vel transcribantur, quae non sunt edita, vel in lucem edantur. Transcribi autem putat immensi esse laboris at temporis et sumptus. Quae si ita Sanctitati Vestrae videatur et commodius et brevius typis excudi poterunt. Isidori enim et aliorum sunt ingentia volumina, quae nec tam expedite, nec tam emendate possunt exscribi, quam imprimi. Sanctitas itaque Vestra dignabitur mandare quidquid maxime volet, ac jubere, ut pro sua quisque facultate, in hanc rem utilissimam incumberet, Pamelioque negotium committere. Ego pro mea erge Sanctitatem Vestram summa observantia quantum licebit urgebo, quam ex quo primum Tridenti salutevi, unice semper colui, auctem vero supreme ecclesiae Christi dignitate, multo magis colam, et suscipiam dum ero superstes. Deus Opt. M. eandem Sanctitatem Vestram ad reipublicae christianae commoda natam et rectissimo suffragio lectam diutissime te conservet.

Atrebatu 20. Martii 1573.

Sanctitati Vestrae

Humillimus et devotissimus filius

Fr. Richardolus Episcopus Atrebatensis.

Beatissime Pater.

Nihil equidem prius habui, quam ut litteris Sanctitatis Vestrae (quibus postulavit ut inde creto Gratiani emendando, qualem qualem opellam mea una impertirem) promptum debitumque

quoad possem impenderem obsequium, ac Lisenachus praeses cui desiderium quoque Sapientiae Vestrae exposui, in eandem voluntatem, studiumque meum lubens concurrat. Verum paulo post quam litteram Sanctitatis Vestrae acceperim, inopinata mors illum e vivis sustulit. Et dum perquire undique quae ad eam rem pertinent, Lovaniensi academiae idem e Sanctitate Vestra mandatum intellexi. Quamobrem ne actum egeram, cum aliquot ejusdem professoribus quibus ea cura sollicitudoque commissa fuit contuli operamque meam illis obtuli, et per omnia loca monasteriaque quae aliquid subsidii subministrare posse videbantur, una exquisivimus, quae ad votum Sanctitatis Vestrae complandum quoquo modo facere sunt visa. Proinde Sanctitatem Vestram non segre laturum spero, quod nihil seceram adferam, sed quae habui cum academia Lovaniensi (cujus et ipse alumnus sum) in commune contulerim. Non possum autem non satis laudare hoc Sanctitatis Vestrae institutum; ac jam quindecim aguntur anni, quod Regi nostro catholico suggererem, et ab eo impetraverim, ut professionem decreti Gratiani propriam apud Lovanium institueret, quo etiam factum est, ut Gratianus prope ibi in scholis neglectus ad veterem celebritatem rursus ibi exurgere coeperit, ac universa aetate Vestrae Sanctitatis favore ejus opus emendatum illustratumque lubentius emplexabitur. Deus Opt. M. Sanctitatem Vestram (cui me humillima commendo), in felici ecclesiae regimine diutissime conservet. Datum Bruxellis 17. Maii 1573.

Sanctitatis Vestrae
Devotissimus humillimusque servus
Figilius Zuichemus.

24.

Sanctissimo Domino Nostro Papae

D. GREGORIO PONT. MAX. ATQUE OPT.

Humillima padum oscula.

Sanctitatis Vestrae nuper proximis litteris meis ea quae potui humilitate significavi, multa in Belgiae bibliothecis atque, quibus Gratianus magna ex parte instaurari possit, ac simul horum inficem ad Illustrissimum D. Cardinalem S. Syati misi, ut eadem Sanctitas Vestra mandet quidquid optimum judicaverit, jubenteque transcribi per homines idoneos, qui ad hanc rem abundanter otio, idque sumptu ecclesiarum publico. Indicavi quoque Sanctitati Vestrae Jacobum Pameliu Canonice Brugensem virum doctum ac pium, qui cum nulla functione publica sit occupatus, et antiquitatis ac juris ecclesiastici studiosus, perutilem inter ceteros operam navare poterit, ut ejusdem Sanctitatis Vestrae piissimis consiliis omnino satisfiat. Hic vero ut habet apud se multa congesta, quae ad rem faciunt, ad me nuperissime quaternionem e se collectum misit unde pluribus locis Gratianus restitui, ac illustrari queat. Nec dubito si hujus rei provinciam suscepit (quod lubenter facturum certum est) quin plurimum lucis huic negotio sit allaturus; quem ego per epistolam saepius incitavi; nec laborem refugit, ut est pius, et integer. Hunc vero quaternionem ad eundem Illustrissimum Cardinalem mitto ut Sanctitas Vestra ex eo conjecturam capiat, non fore inanem hanc operam, si Pamelio committatur. Est et alius in Academia Ducesna vir diligens (Corionem vocant) qui nobiliores Belgiae bibliothecas evoluit. Hic ego, aliosque ejus generis nonnullos ad hanc rem suscipiendam, hortari possum: im-

pellere non possum. Sed ubi Sanctitatis Vestrae auctoritas accesserit, tum illi et lubentius pro sua quisque pietate, et me stimulos addente promptius, et, ut spero, felicibus exequentur. Est enim res magni temporis ac laboris. Ego nisi et aetate quae jam ingravescit, et ecclesiae mihi creditae curis retinerer, ipse me ejus laboris socium ad omnia conquirenda ultro praebere. Sed est mihi in statione manendum: et crebris concionibus enitendum, ne sese in ovidia nostra lues haereticorum insinuet, a qua per Dei gratiam haecenus hic liberi stetimus. Non tamen desistam quin quotquot mandato Sanctitatis Vestrae in hanc rem studium contulerint eos sepius admoneam officii.

Deus Optimus Max. eandem Sanctitatem Vestram ecclesiae suae diutissimae conservet, cujus prudentia et benignitate speramus et optamus Belgiae misere motas tandem acquieturos.

Atrebeto 10. Junii 1573.

Sanctitas Vestrae

Humillimus et obsequ. servus et filius

Fr. Richardotus Episcopus Atrebat.

24.

Beatissime Pater.

Litteris Sanctitatis Vestrae vigesima sexta novembris novissime praeteriti scriptas mense maio accepimus, et cum summa voluptate legimus; perquam enim gratum nobis est a Sanctitate Vestra operam studiumque nostrum postulari, praesertim in re, quae reipublice christianae non minus necessaria quam utilis est. Quippe suo nitore restitutus Gratianus ex fontibus ualde ille rivulus suos deduxit, maximam sui usum praebuit, et in conservanda fidei catholicae integritate, et in reformandis horum temporum corruptis moribus. Qua in parte tam pio et justo desiderio succurrere, et ut obedientiae filii Sanctitatis Vestrae mandatis perere cupientes, omnem conetum adhibere coepimus, emissis plerisque ad veteres monasteriorum aliorumque bibliothecas excutiendis, si quid forte eorum, quae in transmissio a S. V. catalogo indicantur inest, dolentes sane serius nobis redditas esse praetactas S. V. litteras, nec prius oblatae fuisset occasione ponendi operam in re tam praecura, eorumque diligentiam, qui ex jussu Sanctitatis Vestrae hujus rei incumbunt ceteriore tempore adjuvandi, quam tenem moram acceleratione majore, quantum in nobis erit compensare conebimur. Quod nos majore stimulo compellit a Sanctitate Vestra novum, recensque nuper concessum nobis ac facultati artium beneficium confirmationis indulgentiarum nominandi a fel. record. praedecessoribus S. V. maximum, quod ut ad hujus Universitatis decus et salutem retinendum ac conservandum semper necessarium fuit, ita nominis S. V. immortalitatem apud nos constituit. Pro cujus incoluntate, et ut Deus Opt. M. illum suae Reip. quem diutissime velit esse superstem, obnix intensisque precibus orare non desinamus. Illud etiam exosculando pedes S. Vestrae orantes, ut eadem Sanctitas Vestra bene studiorum Universitatem et literariam rempublicam suo nomini devotissimam in sua protectione semper habere, et propensa affectione amplecti dignetur.

Lovanii 12. Junii anno 1573.

Vestrae Sanctitatis

Cum omni humilitate et obedientia devotiss.

Rector et Universitas studii generalis Oppidi Lovaniensis

Joannes Wamerius Assessor.

Beatusine Pater.

Sanctitati Vestrae litteras die quarto Maii datas ad ejusdem mensis finem accepi: atque illico Ambrosio Morali regio historico ostendi. Ille vero ad me de toto, quod mihi praecipitur negotio, eam epistolam, quam cum hac mitto, scribit. Cui ego plene fidem adhibeo, cum quis ea est probitate et religione, ut dignus va'de sit, cui credam, tum etiam quis in hominis litteris admodum cruditus, ecclesiasticae praeterea Hispanorum historiae, per concilia atque antiqua regum atque ecclesiarum monumenta apud nos peritissimus habeatur. Ipse ad haec illud exemplar collectionis canonum de quo B. V. in suis litteris agit, et multa alia sacrorum conciliorum vetustissima regi catholico ex variis bibliothecis attulit. Nullusque inter Hispanos nostros est, qui nostratum conciliorum majorem habeat peritiam. Multa enim in eis nova vidit, collegit, annotavit. Et tametsi senex jam, et parum firma valetudine scribendaeque historiae labore detentus; verum tamquam humilis et devotus S. V. servulus omnem suam operam eikon, si quoque pacto usui futura sit, supplens et libens pollicetur. Pro quo ego S. V. humiliter supplico, ut cum eo super his quae in conjuncta schedula continentur, velit dispensare, ut curatum beneficium seu parochialem ecclesiam possit obtinere. Quod etiam beneficium pingue, et Vestrae Beatitudinis liberalitate, hominisque aequae religiosi ac docti, merito dignum si Vestra Sanctitas eidem contulerit, affirmare possum, rem futuram Deo gratus, iis hominibus, qui Ambrosio sublimi fuerint salutarem et sancta summi Pontificis providentiae dignissimam. Nam cum talis sit Ambrosius indigna tamen paupertate in senectute premitur. Quantum vero ad me attinet S. V. plenius jam instructa, quid facto in hoc negotio opus sit denno jubebit, ut Beatitudinis Vestrae mandatis quo decet obsequio et reverentia paream. Deus Opt. M. S. V. Pater Beatissime incolamen nobis perpetuo conservet.

Madridi XXII. Junii 1574.

Sanctitas Vestra
Humilis servus
G. Episcopus Conchensis.

*Illustrissimo ac Reverendissimo D. Gaspari de Quiroga Conchensi Episcopo, summo
Christianae fidei per regna et ditiones Philippi II. Regis Catholici contra
haereticam pravitatem inquisitori, Ambrosius Morales Regius historicus
S. P. reverenter dicit.*

Sanctissimi Domini nostri Papae Gregorii XIII. litteras ad tuam amplitudinem, Praesul Illustrissime, directas et mihi per eandem ostensas vidi, in quibus Sua Sanctitas injungebat, ut exemplar Collectionis canonum, haec enim sunt verba, inventum, quod ego haberem, transferri juberet, idemque de Toletanis conciliis faceret, quae cum Emeritensi etiam in vetustis exemplaribus reperirentur, et ad suam Sanctitatem transmitteret, quoniam ad Decreti correctionem, quam exactam perfici cupit, multum posse conferre intelligat. Ego vero cum nullam

exemplar habeam, quale me habere Sua Sanctitas credit, tamen quod velit innuere, satis ut arbitror, percipio. In regio enim S. Laurentii monasterio codex est vetustissimus gothicis literis obacure satis descriptus, mea opera iubente rege eo perlatus cum hoc titulo: Decreta canonum Praesulum Romanorum, cum epistolis summorum pontificum, qui ante mille annos fuerunt. Hoc plane illud est exemplar, quod me habere Sua Sanctitas in suis litteris scribit, Id vero cum bene magnum sit, et gothicis literis obscuris valde et obsoletis perscriptum, perpauci apud nos reperientur, qui paulatim et sensim legere, nullus ferme, qui expedite posset perlegere. Idem prorsus de toletanis conciliis fuerit dicendum. Quatuor enim exemplaria, quae in regio S. Laurentii monasterio, duo quoque quae in S. Toletana ecclesia: alia quinque sexve, quae per Hispaniam reperiuntur, in quibus omnibus etiam Emeritense concilium, de quo in litteris suae Sanctitatis mentio sit, inest: omnia eisdem gothicis literis sunt praescripta. Quae ipsa concilia cum iustum volumen efficiunt, praeter legendi difficultatem in exseribendo, in conferendo annos tres atque eo amplius consumpserint simul cum illo altero Canonum libro. Et haec interim ita commemoramus, quasi passim apud nos multi reperiantur, quibus hoc negotium commodè possit demandari. Vix digne lamentari nostratum huiusmodi hominum penuriam possumus. Ut autem amplitudo tua quanta sit characterum gothicorum difficultas perspicat, duo frustra diversae sed usitatae, et in omnibus conciliorum exemplaribus conservatae scripturae cum his mitto. Et ut semel suam, ego quidem in omnibus studiorum laboribus, etiam in hae senectute, non seguis, quantum longo nostrorum hominum experimento cognovi, vereor sane futurum, ut hic labor per idoneos incipi, aut coeptus nisi longo tempore perfici non possit. Valeat feliciter tua praestantia.

Madridi Iunii VII. Ann. 1573.

Praesul Illustrissime

Patientiae tuae cliens addictissimus

Ambrosius Morales.

27.

Reverendissimo Domino Jacobo Episcopo Antisiodorensi etc.

Gratissimae fuerunt litterae tuae S. D. N. qui valde commendat diligentiam tuam in conciliis illis ac libris perquirendis, quibus ad emendandum Gratianum indigemus, mihi etiam quas ad me misisti fuerunt iucundissimae, ac speramus in illis scriptis quae a te mittantur. praesertim in epistolis Innocentii II. et conciliis Remensi et Andegavensi, nos aliquid quod ad rem facere possit inventuros. Si quid etiam ex indice, quem ad te misimus invenire poteris, curabis ad nos perferendum. Hoc tibi nunc significamus Antonium Contium in codicibus juris canonici, quos nuper curavit imprimendos, profiteri se habere concilium ab Eugenio celebratum, quod rogamus, ut vel ab ipso Contio, vel ab eo ad ejus manus ipsius libri pervenerunt, curas haberi et transcribi. Intelleximus etiam in Gallia esse multos codices Capitularium Caroli M. Ludovici Pii quae Ansegisus abbas collegit, quem librum valde optamus. Codex etiam XVI. librorum, et liber Paschasii abbatis corbejensis de corpore et sanguine Christi, qui fortasse apud vos habentur impressi nobis sunt valde necessarii; si ad nos miseris, rem SS. et mihi gratissimam facies. Nec tibi sit molestum curam hanc tuis multis occupationibus adjungi, nam et nos hic pro rebus tuis, si opus fuerit, parem ac majorem laborem subire parati sumus. Vale Romae.

28.

Reverendissimo Domino Episcopo Atreb.

Libentissima excepi litteras tuas Sanctissimus D. N. et expectat ut ei aliquid scriptorum eorum quas in indice, quæa misimus, continentur mittas, in quo rogamus, ut operam tuam diligentissime naves. Jucundissimumque tuæ Sanctitati fuit, quod de Episcoporum sapientia, ac sanetitate ac populi devotione scribis, ac Dominum Jesum Christum oret ut omnes ordines vestrae provinciae in officio, quo Deo et huic S. sedi apostolicæ sunt obligati continent, et ab omni mundana et diabolica perturbatione tuestur. Vale.

29.

Antonio Demochari Doctori Theologo Parisiensi.

Gratæ fuerunt litteræ tuæ Sanctissimo D. N. et propter ætatem in studiis ecclesiasticis honestissime consumptam, et præcipue ob lucem, quam ante multos annos Gratiano attulisti. Scripta quæa misisti ad nos, in quibus loca Burchardi et Ivonis citasti, ob diligentiam tuam non fuerunt injucunda, sed non est opus ut in eo labores, quia viri docti, qui hic curam habent hujus emendationis omnia loca horum auctororum diligenter annotarunt. Bene vale. Romæ.

30.

Reverendissima Domine.

Non ignorat amplitudo tua quam sit necessarium ad restituendam disciplinam ecclesiasticam antiquos canones habere emendatos, quod in concilio tridentino sæpe experti sumus ac propterea San. mem. Pius VIII. eorum emendandi decretum Gratiani, quod omnium doctorum manibus teritur et in quo fere omnes veteres canones continentur, præstantissimis quibusdam Cardinalibus in quibus tuæ Sanctissimus D. N. Gregorius fuit, atque aliis doctis viris demandavit, qui quantum per alias occupationes licuit, diligentem huic operi operam navarunt. Cumque res eo deducta sit ut brevi finiri speretur, desinatque nobis concilia, et libri quorum indicem mittimus, quæa sæpe a Gratiano citantur, rogamus amplitudinem tuam, ut in amplis bibliothecis istius provinciae, in quibus insigni libri servantur, diligenter perquiri faciat et quæa invenerit iterum transcribi euret; in eo enim et Sanctissimo D. N. rem gratissimam faciet, rem hanc ad publicam utilitatem elaboratam, quam ipse, ut quam absolutissime prodest, valde optat, juvando, et me inveniet ad ea quæa in hac curia amplitudinis tuæ commodo facere potero paratissimum. Quem ut Deus incolumen servet, precor. Romæ.

Ad J. Pameliū.

Ex tuis litteris, et his cociliorum fragmentis, in quibus alterum Urbani II. integrum videtur magnam Sanctissimus D. N. voluptatem accepit, quae sine dubio correctioni Gratiani perquam utilis erunt. Et quod scribis de opusculis Hrabani Mauri, quae cupis Sanctitati Suae dicare, scito te in eo rem ipsi gratissimam esse facturum, quin etiam mihi inunxit, ut ipsius nomine te valde heret ut in hujusmodi libris erendis, et expurgandis diligentem operam ponas, quia haec sunt praecipua instrumenta, quibus et nostra constituere, et haereticos evertere valeamus. Et si quid est, in quo tibi Sanctissimus honeste gratificari possit, me benevolum intercessorem semper habebis. Vale. Romae Nonis Jannarij 1575.

Ad fratrem Laurentium Surium.

Epistola quam ad me quarto die septembris scripisti, gratissima mihi fuit, et in his duobus, quae in ea me postulabas, tibi inservivi. Nam et apud Sanctissimum D. N. de nepote tuo egi ut volebas, qui mihi respondit se jam constituisse, ut ei XXV. scuta darentur, quod ut postea intellexi, intercessione Illustrissimi Card. warmiensis factum fuit, et illi Dano, qui litteras tuas ad me attulit, quicquid illi praestare poteram liberaliter obtuli, sed illum tu Illustrissimo Cardinali Galeoto commendaras, qui eum curavit in collegium Germanorum collocari. Hoc quidem pro certo habeo Illustrissimos Cardinales warmiensem et Galeotum eo esse in te animo, ut omnia tua causa sint facturi, quibus me et dignitate et reliquis omnibus rebus inferiorem, voluntate tamen parem potes tertium commendare. Volo autem ut in commendandis catholicis, ac bonis viris qui isthinc ad nos veniunt sis audacior neque timeas duobus tribus atque decem, si modo digni sunt tua commendatione, et tibi bene cognitae litteras tuas tradere, nam hic optime multos ex vestris catholicos ingenio, et honestis moribus praeditos venire, qui possint ad vos melius instructi et beneficiis ecclesiasticis ornati reverti, ut suam operam revocandis ab errore hominibus istis navare possint.

Illud de Liberio, quod est in Damasi vita non est certum ipsum non declinasse ad Arianismum. Nam Hieronymus illis temporibus in catalogo scriptt. eccles. in Fortunatiano clare ait: Liberium malo studio hujus Fortunatiani fractum fuisse, et ad subscriptionem haereseos compulsum, cujus auctoritas magni apud omnes debet esse momenti praesertim in his quae suo tempora geste fuerit. Et Tomo I. Concil. in vita Liberij fere eadem habentur quae in ista Damasi vita. Verum si tibi non placet eam edere utere libero tuo judicio. In Martini Pontificis Rom. vita nihil est, quod non omnibus valde possit prodesse, et sunt in ea maximae patientiae exempla. Unum est quod tu mihi in tua epistola offers, quod ego magni facio, et te vehementer rogo, ne me illo munere quod mihi sponte obtulisti velia unquam privare, nempe memoria mei in oratione ac precibus, quibus Domino in intimo corde supplicis: nobis enim qui in tumultibus hujus saeculi, et curiae hujus splendore versamur quo saepe mentis oculi perstringuntur, necessaria est piorum ac reclusorum monachorum ad Dominum intercessio et utinam

multi essent in germania, quales olim fuerunt monachi, ut suis orationibus omnes diaboli machinas expugnant. Sed nolite timere pusillus grex, scite quia Dominus erantem hanc tempestatem dispiciet, nam post tenebras lux est expectanda, et spero in Germania omnem Ecclesiarum statum non post longum tempus sponte sua valde esse reformandum.

De lamentabili casu Rev. D. Joannis Rhetij plurimum sane dolui, nam sublatus est fidelis Domini minister isti civitati perquam utilis. Sed hoc referendum est ad inscrutabilia Domini judicia, qui aliquando permittit eundem esse interitum sapientis et stulti, quod Ecclesiastes in se admiratum esse significat cum tamen longe alia sit hujus et illius remuneratio in alia vita. Sed in his, quae in hoc mundo sic evenire videmus valde Dominus exerceri fidem et patientiam nostram, et quo utiliores ministros elatos vobis esse videmus, eo magis rogandus est Dominus, ut multorum animos incitet ad similes et majora opera populo suo exhibenda. Vale et nostri, ut rogo, in tuis orationibus memor esto. Romae octavo Idus Januarij. 1575.

Si quis a vobis ad nos veniet optarem, ut ad me mitteres opuscula Algeri et Guithmundi de sacramento corporis Christi apud vos vel in Belgio ultimo impressa et vellem etiam habere indicem aliquorum opusculorum, quae apud vos sunt edita. Nam opuscula hujusmodi antiquorum auctorum ad nos non perveniunt.

16.

Christophoro de Thou primo praesidi parisiensi scribatur Breve, in quo primum laudetur ejus pietas et zelus in orthodoxam religionem, quam hisce turbulentis Galliae temporibus ostendit, quod Sanctissimus D. N. a cardinalibus gallis aliisque qui illuc venerunt intellexit, in quo primum Deo, dein huic sancti Sedi rem gratissimam fecit, a qua potest omne genus officii sperare et addatur quod Sanctissimus etiam intellexit de egregie ipsius eruditione praesertim canonum, et eorum omnium quae ad disciplinam ecclesiasticam spectant, et quae maxima pars veterum canonum est in Decreto Gratiani, qui manibus omnium teritur, propterea jussu antecessorum suorum mandatum est, ut in emendatione ejus libri diligenter laboraretur, et cum nunc quasi ad finem ventum sit, et desiderarentur multi canones, quorum indicem mittimus rogamus ut ipse convocatis doctoribus juris canonici ac theologis illius academiae, his praesertim quos antiquitatis moverit studiosos et nominatim Antonio Demochare theologo parisiensi, qui etiam in hoc studio diligenter ac praeclara versatus est, quaerant in Regia S. Victoris, atque aliis antiquis bibliothecis ei quae ad rem nostram faciendam invenire possint. Et sciat de eodem re ad venerabilem fratrem Episcopum Antisiodorensis. esse scriptum ut communi deliberatione vel quisque per se, ut melius eis videbitur, de hac re tractare possint, et si quae inveniet ea transcribi curet.

In eandem sententiam scribendum est Episcopo Antisiodorensi magno elemosynario regis christianissimi, mutanda tamen erunt verba, quia uterque est Lutetiae, et facile omnia communicabunt.

Primo praesidi Tolosano potest scribi in eandem sententiam, et eisdem verbis sicut primo praesidi parisiensi.

In Belgia seu Flandria.

Scribendum est Episcopo Atrabateni laudata prius ipsius pietate et religionis zelo, atque eruditione, ut diligenter perquiri faciat in antiquis bibliothecis illius provinciae si quis in-

App.

E

veniri possint eorum, quae in hoc indice mittuntur, ut illis adjuvare emendationem decreti Gratiani possit, quam Sanctissimus optat, ut fiat, quam diligentissime, et si qua inveniet ea transcribi curet.

Eodem modo Episcopo Iprensi.

Laurentio Surio monacho cartusiae colonienisi cum perscrutatione pietatis, zeli, religionis etiam et quae ipse in editione ultima conciliorum egregie et utiliter laboravit, ut quaserat diligenter et aliis suis amicis committat, ut videant, si in antiquis bibliothecis illius provinciae, aliqua eorum, quae sunt in indice, quem ei mittimus invenire poterunt, et quae invenerit transcribi curet, ut ad Sanctissimum mittat, ut emendationem decreti Gratiani his adjuvare possimus.

Episcopo Herdensi.

Cum simus experti diligentiam et reconditam eruditionem tuam et in aliis multis rebus et in his quae alias pro emendatione decreti Gratiani misisti, cum nos in minoribus in ea congregatione essemus, rogamus te, ut eadem tua industrie nos adjuves in his locis inveniendis, quorum indicem nunc ad te mittimus. Nam volumus omnino hoc opus absolvere, et jam ad fidem properamus, quod valde optamus, ut quam perfectissimam prodeat et speramus tuam operam sicut in principio fuit, ita in absolute magni momenti futuram.

Episcopo Placentino.

Concilia quinque Toletana, quae ad saec. mem. Pium V. praedecessorem nostrum misisti magno usui fuerant in emendatione Gratiani, sicut nos cum in minoribus essemus, experti sumus, et quia tum ex litteris tuis ad dilectum filium nostrum Michaellem Thomasium scriptis cognovimus eximiam voluntatem tuam hoc opus adjuvandi a te petimus ut si qua loca huius indicis quem nunc a te mittimus invenire poteris, de illis nos facias certiores. Nam volumus omnino hoc opus absolvere et jam ad finem properamus, se valde optamus, ut quam perfectissimum prodeat, in qua speramus tuam operam nobis fore utilissimam.

Episcopo Segobienti.

Eximia eruditio tua nobis et universis nota postulat, ut antequam hanc Gratiani emendationem absolvamus, a te petamus, ut quam nobis ac S. Sedi Apostolicae operam in hac re praestare poteris, eam libenter praestes, quod nunc praesertim, optamus, est ut si qua loca originalis indicis, quem nunc ad te mittimus, inveneris, de his nos facias certiores, mittimus vero quam citissime etiam similem indicem caussarum. Nam hoc opus volumus omnino expellere, ut quam absolutissimum prodeat valde optamus ac propterea, ut nos in eo quam maxime poteris adjuvare rogamus.

Vigilio Zuicherno praesidi privati concilii Regis Catholici et status, in eandem fere sententiam sicuti praesidi parisiensi, et fiat mentio Thimasci praesidis Bruxellis, ubi ipse Vigilius habitat, comorantis.

In eandem sententiam praesidi supremi concilii Regii apud Mechliniam.

Rectori et Universitati Lovaniensi primum commendata pietate et doctrina illius universitatis doctorum, et quod in illis partibus est fidei ac catholicae doctrinae propugnaculum etc. ut convocatis omnibus tam theologis quam juris pontificii doctoribus et imprimis Augustino Himeo, et Alberto Leonino diligentem operam narent, si in illis veteribus bibliothecis aliqua horum invenire possint, quae in indice, quam mittimus continentur.

34.

Ad Episcopum Conchensem.

Reverendissima Dominus.

Intallaxit Sanctissimus amplitudinem tuam habere quinq. concilia Toletana, quae adhuc non sunt impressa, et ex quae sunt impressa habere multo correctiora, intellexit etiam tempore fol. recen. Pii IV praedecessoris sui et do ipsius mandato a bo. ma. Card. Gonzaga fuisse datas litteras ad amplitudinem tuam ut eorum omnium conciliorum exemplar fideliter cum originali collatum ad Sedem Apostolicam transmitteretur quia in correctione decreti Gratiani, quam nunc tractamus magno usui esse poterunt. Itaque mihi injunxit ut ad amplitudinem tuam scriberem, ut si paratum habet eorum conciliorum exemplar, illud ad Sanctam Sedem, vel ad me mittat ac quanto diutius poterit curet hoc totum negotium confici in quo quidem rem gratissimam Sanctissima D. N. faciet, et hac ratione etiam amplitudo tua hoc opus emendandi librum hunc Gratiani, pro virili parte sua juvabit. Vale. Romae.

35.

IV. Kal. Majas die Lunae in Consistorio Sanctissimus Dominus Noster Gregorius XIII censuit, ut ceptas revisioni decreti Gratiani rursus diligens novaretur opera, atque emendatio ad cultum perdueretur, simul propter discessum Doct. Mich. Thomasi episcopi Herdensis, Doctorem Jo: Baptistam Fontanam de Comitibus Mediolanensem subrogari Sua Sanctitas jussit, qui referentibus Illustrissimis Cardd. Sirleto atque Aleiato adlectum se audiens onus suscepit.

Anno Domini 1578. pridie nonas Maji die Martis hora 22. apud Illustrissimum D. Cardinalem Aleiatum Praefectum primae congregationi affuerunt Doctores.

Hieronymus Parisetus domo Mutin.

Latinius Latinius domo Viterb.

Flaminius Nobilius domo Luceus.

Jo. Bapt. Fontana Comes domo Mediolanensis.

Ibi cum scripta libris ab episcopo Herdensi Romae apud eundem Illustrissimum Card. depositi perstruantur, tria ad hoc opus necessaria deesse animadvertum est.

Aut omnia desiderari resolutiones generalium congregationum, apud Illustrissimos DD. Cardinales habitatum, quibus quoquo loco Gratiani notatio fieri debeat jubetur, quas enim Episcopus reliquit, non attingunt casum XXVII. a qua reliquae in finem usque decreti totius non habentur.

*

Item cum nonnisi distinctiones omnes apud P. Chaconum, septem causae tantummodo apud Illustrissimum Card. rescriptae existerent, sine ejusmodi resolutionibus, quas nullas reliquit, visum est decerni non posse, quae certa lectio e septima causa usque in finem de sententia Illustrissimorum Cardinalium constituta retineri debeat.

Tertio cum in libris a Secretario confisoi solitis varietas lectionum, et propositio notandarum describi, atque significari consueverit, quem is Secretarii librum reliquit, attingit dumtaxat G. si baptisata de consecrat. D. 4. a quo capitulo usque in finem ut sine ceteris adminiculis resolutionem, ita sine hac sententiarum regula non bene profici posse. Cumque in libello forma sextodecimi, quae tertia est pars decreti, neque omnes neque usque ad finem lectionis scrupulos adnotarit, constitueritve, necesse visum est litteras ad eum dari, quibus ut hinc de rebus Illustrissimum D. Card. certiores faceret, moneretur, ac nisi jam profectus esset, antequam Genua discederet, et haec, et quae alia opus esse cerneret, quam primum remitteret. Datum est in negotium Doct. Fontanae, qui curaret.

Item cum Episcopus Mutinensis non sine labore atque aliquo sumptu antiquissimum eorum Collectarium jussu archiepiscopi mediolanensis confectum misisset descriptum, quod quanti faciendum esset, brevi indiculo jam Doct. Fontana demonstrarat, datum est id volumen Doct. Nobilio, provinciaeque investigandi, et quod auxilium certum inde petendum esset. Simul quoniam in Tabulario Mutinensi adhuc provinciale concilium lateret, ab Honesto Ravenate Archiepiscopo celebratum in agro Parmensi anno Domini 973. propter ejus antiquitatem directae sunt ad Episcopum litterae, quibus ea Synodus peteretur, eura Doctoris Fontanae.

Item statutum, ut privata doctorum congregatio apud Latium Latinium his in belldomade haberetur, convenirentque eo Nobilius et Fontana (excusato scilicet propter occupationes Parisiense) librique tum magnus, qui tertiam hanc partem Decreti cum insertis foliis correctionum, tum Secretarii, tum parvus forma sextodecimi supradictus Latinio traditi, jussusque is a Petro Chaconio hispano repetere quicquid ad hanc rem factum, elaboratumque haberet, quando quidem is interesse non posse nuntiaret.

Item statutum est, ut congregatione examinaretur cap. in actione D. s. de poenitentia, referrenturque in ea, quae difficilia existimata essent in privata congregatione, utque Fontana descripta emendationum examinandarum folia singula collegis transmitteret, quosque cerneret ipse necesarios ad negotium liberos, eos apud se retineret, reliquos in solitum locum bibliothecae D. Card. reponi curaret.

Item quoniam epud R. patrem Seraphinum Rotae Auditorem barbaricae editae atque impressae a Germanis leges esse dicerentur, Salica, Ribuaris, Longobardica, Alemanna, Bojovaria, Francica, quae capitularia continet quatuor Imperatorum, quae leges manuscriptas in vetustissimo codice Mutinensium Episcopus nunciaret, seque eas describi curaturum prolixè polliceretur, jamquo uti specimen Salicam misisset, placuit Illustrissimo Domino Cardinali Aleiato, ut liber prius Domini Auditoris Seraphini haberetur, qui ai eadem omnia continere judicaretur, huic labori, sumptuique Mutinensis Episcopi parceretur. Haec curatio Doct. Fontanae demandata.

Item jussu Illustrissimi Card. quae scripta, quive libri Doctoribus traderentur eorum catalogus confectus est. Latinus et Nobilius, quae supra scripta sunt, habuere Fontanae ex congregatione hi libri commendati sunt.

1) Tomus I. correctionum Decreti, continens quae pertinent ad omnes distinctiones hoc est partem primam Decreti, in fine index auctoritatum non inventarum. Liber est forma folii apertus corio rubeo auratus eum insignibus Pii V.

2) Tomus II. correctionum Decreti, continens quae pertinent ad causas, sed desinens in XXVI, apud D. Latinum est Tomus III, sed sine generalibus resolutionibus et sine fine.

3) Quaternio annotationum Episcopi Herdensis a C. *quis aliquando* D. 1. de poenitentia usque ad finem, Causae XXIII, quarum exemplar ad collegas transmittatur.

4) Quaternio LXVIII. titulorum legis Salicae transmissae ab Episcopo Mutinensium cum italicis ejusdem epistolis, et indice Tabularii civitatis Mutinensis

Volumen hoc album et semiscriptum, quod cum superfluum judicarem, quae enim habet continentur in primo Tomo melius rescripta usui congregationum posthac celebrandarum aptum duxi, coepi primae congregationis acta hujus folii utraque pagina consignare. Quod felix faustumque sit Reipublicae Christianae salutare commodumque.

*Joannes Baptista Fontana de Comitibus Mediolanensis
manu propria.*

APPENDIX SECUNDA.

INDEX ALPHABETICUS

OMNIUM CAPITULORUM

QUAE

IN PRAECIPUIS CANONUM COLLECTIONIBUS GRATIANO ANTERIORIBUS
OCCURRUNT.

CANONUM COLLECTIONES

QUARUM

CAPITULA HUIC INDICI INSERTA SUNT.

1. Collectio Anselmo dedicata (An. dic.)
2. Reginonis de ecclesiasticis disciplinis libri duo (R.)
3. Burchardi Wormatiensis liber decretorum (B.)
4. S. Anselmi Luccensis collectio (Ans.)
5. Collectio tripartita (C. t. p.)
6. Pseudo Ivo's Decretum (Ps. Iv.)
7. Ivo's Pascoermis (Iv.)
8. Collectio Caesar-Augustana. (Caes.)
9. Gratiani decretum

NOTA.

Numerus romanus, singularum collectionum capitalis adscriptus, collectionis librum vel partem, arabicus vero capitulum indicat. In capitulis ex collectione tripartita desumptis numerus romanus partem, et qui illum subsequitur arabicus titulum indigitat; alter denique arabicus caput designat.

Aaron octo vestibus. *Beda.* - Ps. IV. VII. 21.
 ab antiqua patrum. *Greg. M. V. Antiqua.* -
 D. 4. Consecrat. c. 4.
 abbas in monasterio. *Greg. M.* C. 18.
 q. 2. c. 2.
 abbas Paulus. *Dicta patrum.* - B. XX. 47. Ps.
 IV. XVII. 58.
 abbas pro humilitate. *C. Magont.* - B. VIII.
 86. Ps. IV. VII. 104. C. t. p. III. 13. c. 3. -
 C. 18. q. 2. c. 3.
 abbatem emilibet. *Greg. M.* - Ans. VII. 176. -
 C. 18. q. 2. c. 3.
 abbatem in monasterio. *Pelag. P. II.* - C. t.
 p. I. 54. c. 7. Ps. IV. VII. 24. - Coes. IX. 47.
 - C. 18. q. 2. c. 4.
 abbatem pro humilitate. *C. Aurel. I.* - B. VIII. 67.
 Ps. IV. VII. 85. - C. 18. q. 2. c. 16.
 abbatem vel monacho. *Isidor. ex Synod. F. III.*
 - C. t. p. II. 14. c. 29. - D. 54. c. 22.
 abbatibus, prebendis . . . de rebus. *C. Aurel.*
 III. - C. t. p. II. 44. c. 1. - C. 12. q. 2.
 c. 41.
 abbatibus qui neque. *Paschal. P. II.* - . . .
 C. 18. q. 2. c. 18.
 abbatissa diligenter. *C. Magont.* - B. VIII.
 94. Ps. IV. VII. 112. IV. III. 209.
 abbatissa nequam. *O. Gangrena. (Caballon.)*
 - R. II. 168. B. VIII. 80. Ps. IV. VII. 98.
 IV. III. 208.
 abbatissa autem eum. *C. Magunt. B. VIII. 58.*
 Ps. IV. VII. 76. C. t. p. III. 12. c. 8. IV. III.
 207.
 ab eis parte. *Augustin.* - Ps. IV. IX. 128.
 ab eis qui renascuntur. *August.* - Ps. IV. I. 95.
 ab eo autem a quo. *L. Theod.* - C. t. p. III.
 9. c. 7. IV. IV. 128. Ps. IV. V. 282. - C. 2.
 q. 6. c. 24.
 ab evangelica. *Leo M.* - Ans. I. 45. Coes. 1.
 50.
 ab excommunicatis. *Urban. P. II.* - V. ut
 ab C. 9. q. 1. c. 4.
 ab exordio conditionis. *Hieronym.* -
 D. 35. c. 2.
 abijt Judas. *Beda.* - C. t. p. II. 50. c. 19. -
 C. 11. q. 3. c. 83.
 abijciat penitus. *Leo M.* - Ans. IV. 49.
 ab illo enim tempore. *Melchised. P.* - B. III. 4.
 Ps. IV. III. 6. Cf. IV. II. 2.
 ab illo nuntio. *Ambros.* - Ps. IV. XIII. 27.
 C. t. p. III. 24. c. 5. §. 2. C. 14. q. 4. c. 12.
 ab imperatoribus. *C. Carth. F.* - C. t. p. III.
 q. 9. - C. 25. p. 3. c. 10.
 ab iohanna. *Theodor. poen.* B. XVIII. 14. - Ps.
 IV. XV. 36. C. t. p. III. 28. 7. C. 26. q. 7. c. 1.
 ab initio. *Iustin. Novell.* - C. t. p. III. 29. c. 79.
 Ps. IV. XVI. c. 135.
 ab isto die in antea cum ista. *Formula. R. II.*

App.

235. B. IX. 80. Ps. IV. VIII. 216. IV. VII. 40.
 ab isto die in antea istam. *Formula.* - R. II.
 240. B. IX. 81. Ps. IV. VIII. 217. IV. VII. 41.
 C. t. p. III. 15. c. 7. - C. 35. q. 6. c. 11.
 ab isto die in antea quod tu. *Formula* - R. II.
 235. B. VII. 27. Ps. IV. IX. 63. IV. VII. 88.
 Ans. X. 72. C. t. p. III. 16. c. 18. - C. 35.
 q. 6. c. 9.
 absens per alium. - *Felix P.* - Cf. Ps. IV. V.
 248. et VI. 331. - C. 5. q. 9. c. 18.
 absens vero nemo. *Zapherin. P.* - Ans. dic.
 III. 289. Cf. *Nemo absens.* C. 5. q. 9. c. 13.
 absenta adversario. *Felix P.* - IV. IV. 54. Ans.
 III. 7. Cf. Ps. IV. V. 248. et VI. 331. - C. 5.
 q. 9. c. 11.
 absente eo quem. *Calixt. P.* - Cf. B. I. 171.
 Ps. IV. V. 289. - C. 5. q. 9. c. 5.
 absit a patris. *Joannes P. VIII.* Ps. IV. IV. 103.
 absit a comata. *Epistola cleri rom.* Cyp. P.
 Ans. VIII. 20. D. 50. c. 20.
 absit ut quicquam. *Anth. P.* Ans. dic. II. 62.
 absit ut religiosi. *Leo P. IX.* Ps. IV. V. 44.
 §. 6.
 abstinentur ab illicitis. *Coelest. P.* Ans. dic. II.
 11. Ans. VI. 69.
 abstinentium. *Liberius P.* - B. XIII. 14. Ps. IV.
 IV. 47.
 ab universis episcopis dictum est: si. *C. Carth.*
 II. - Ans. dic. IV. 95. B. II. 194. Ans. XII.
 33. Ps. IV. VI. 239. Cf. *Si quis pbr.*
 C. t. p. II. 16. c. 5. - C. 11. q. 5. c. 5.
 Accidens ad. *Greg. M.* - Ans. VIII. 21. C. t. p.
 I. 55. c. 66. Ps. IV. VI. 85. - D. 50. c. 10.
 accepisti mysterium. *Ambros.* - Cf. *Accipis m.*
 D. 4. Cons. 90.
 accepisti pecuniam. *Ambros.* - Ps. IV. V. 152.
 accepisti post bapt. *Ambros.* - Ps. IV. I. 144.
 IV. I. 70. D. 4. Cons. 92.
 accesserunt Iudaei. *Ambros.* - Ps. IV. II. 9. §. 2.
 - D. 2. Cons. 92.
 accipe lamentum. *Ambros.* - Ps. IV. VII. 155.
 accipe quae dico. *August.* - Ps. IV. II. 9. §. 18.
 accipis mysterium. *Ambros.* - Ps. IV. I. 142. IV. I.
 68. Cf. *Accipisti* D. 4. Cons. 90.
 accipite et comedite. *Hieron.* - D. 2.
 Cons. 88.
 accipite regulam. *August.* - Ps. IV. I. 89.
 accutandi autem non. *Pontian. P.* Ans. dic.
 III. 47.
 accusandi vel testificandi. *Anaclet. P.* - IV. IV.
 60. Ans. III. 9. Cf. XII. 10. Cf. *Beatus prae-*
decessor. C. t. p. I. 2. c. 1. Ps. IV. V. 257. - C.
 5. q. 4. c. 2.
 accusatio episcoporum non. *Sixt. P. II.* -
 C. 2. q. 7. c. 19.
 accusatio quoque eorum episcoporum. *Anaclet. P.*
 - Ans. dic. III. 52. Ans. III. 30. C. t. p. I. 2.

F

c. 14. Ps-IV. V. 358. IV. IV. 58. — C. 3. q. 7
c. 15.
accusationes adversus. C. *Spalens*. — B. I. 166.
accusationes et accusantes. *Hadrian*. P. — Ans.
III. 20. — C. 3. q. 5. c. 7.
accusationis ordinem. *Eutychian*. P. — C. t. p. I.
25. c. nu. Ps-IV. VI. 352. IV. IV. 68.
Accusator quid. *Cod. Justin.* C. 6.
q. 7. c. 2.
accusator vestrum. *Stephan*. P. — Ps-IV. XIII.
111.
accusatoris autem episcoporum armis. *Zephirius*.
P. — Ans. die. III. 98. — V. *Patriarchae vel*
primatus C. 3. q. 8. c. 1.
accusatoris autem habere. *Nicod.* P. I. — C. t. p.
I. 62. c. 12. Ans. XII. 35.
accusatoris autem episcoporum et testes. *Dama-*
scus. P. — Ans. die. III. 73. B. I. 172. Ans.
III. 48. Ps-IV. V. 290.
accusatores et testes esse. *Anselm.* P. Ans. die.
III. 38. B. I. 152. Ans. III. 15. C. t. p. I. 2.
c. 22. Ps-IV. V. 259. IV. IV. 84. — C. 5. q. 5.
c. 2.
accusatores et accusationes quas saeculi leges
admittunt. *Telephor*. P. — Ans. die. III. 42.
et 74. C. t. p. I. 6. c. 6. Ps-IV. VI. 315.
accusatores et accusationes q. 5. l. non adsei-
sunt. C. *Nicene*. — Ans. III. 18.
accusatores et accusationes q. 1. l. recipiunt.
Steph. P. — C. t. p. I. 22. c. 4. Ps-IV. VI.
327. — C. 5. q. 5. c. 8. — Ans. die. III. 57.
et 75. Ans. III. 17. ex *Damaso* P.
accusatores fratrum. C. *Carth.* IV.
D. 46. c. 4.
accusatores vel testes suspecti. *Calixt.* P. —
Omnes ergo qui C. 3. q. 5. c. 12.
accusatores vero et iudices. *Damas.* P. Ans. die.
III. 133. B. XVI. 31. IV. IV. 80.
accusatori omnium. *Telephor*. P. — Ans. III. 12.
C. 3. q. 9. c. 1.
accusatoribus. *Symmach.* P. — C. 5.
q. 5. c. 5.
accusatorum episcoporum. *Damas.* P. — B. I.
153. Ps-IV. V. 265.
accusatorum personae. *Calixt.* P. — Cf. *Omnes*
ergo qui C. 2. q. 8. c. 1.
accusatum. *Silvest.* P. . . . C. 2. q. 5. c. 14.
accusatus vel iudicatus. *Sixt.* P. II. — V. *Pla-*
cuit ut ac C. 3. q. 6. c. 5.
A Christo. *Augustin.* — C. t. p. III. 20. c. 19.
§. 1. Ps-IV. X. 59. §. 2. C. 25. q. 6. c. 2.
§. 2. 3. 4.
Achab rex. *Hieronym.* D. 3. de poe-
nit. c. 27.
Achatis non est. *Gelas.* P. — C. 24.
q. 1. c. 1.
Achatis non fuit. *Felix* P. — *Polyc.* I. 16. ex
Gelasio P. . . . C. 24. q. 1. c. 5.
achlythi. *Isidor.* Ps-IV. VI. 8.
achlythius cum ordinatur. C. *Carth.* IV. — Ps-IV.
VI. 15. IV. III. 36. D. 23. c. 16. — Ans. die.
IV. 151. et Ans. VII. 52. ex c. *Valent.*
actione quarta. *Synod. VII.* V. Joannes Apo-
cristus. — C. 22. q. 4. c. 18.
actores illustris feminas. *Gelas.* P. — V. *Nuper*
etiam actores. — D. 50. c. 10. §. 1. *Pro-*
queus.

actores siquidem illustris viri. *Gelas.* P. C. t. p.
I. 46. c. 26. Ps-IV. VI. 353. IV. III. 164. —
D. 54. c. 9. §. 1. *Ex antiquis*.
actus intelligunt. *Augustin.* — V. *Sacramen-*
tum nuptiarum. — D. 26. c. 2. et idem fere
caput. C. 28. q. 5. c. 2. *Actus vero in-*
telligunt.
Adam per Evam. *Ambros.* Ps-IV. VIII. 91. IV.
VII. 50. *Caes.* X. 46. — C. 33. q. 5. c. 18.
Adam post culpam. *Ambros.* D. 1. de
poenit. 80.
Adam primus homo. *Greg.* M. — B. I. 306. C.
t. p. I. 55. c. 28. Ps — IV. V. 320. — D. 40.
c. 11.
ad apostolicum delatum. *Victor.* P. — Ans. II. 9.
ad baptisterium. C. *Araus.* — B. IV. 18. Ps. —
IV. I. 215.
ad christianum. *Leo* M. — Ans. IV. 10.
ad cognitionem. C. *Carth.* — B. I. 111. Ps. —
IV. V. 215.
ad ejus similitudinem. *Isidor.* Ans. die. III. 3.
ad decretum. *Symmach.* P. — *Caes.* III. 59.
ad delictum. *Isidor.* — B. XVI. 25.
ad dnm. *Augustin.* — Ans. X. 52. — C. 32. q.
5. c. 7.
addidisti adhuc. *Greg.* M. — C. t. p. I. 55. c.
9. Ps. — IV. VII. 15. — C. 20. q. 1. c. 2.
ad descendendum. *Augustin.* — *Caes.* I. 1.
ad districta iudicia. *Greg.* M. — Ans. XI. 128.
addit inaudum. *Greg.* M. — Ps. — IV. XIV. 54.
additur itaque. *Hieronym.* — C. t. p. III. 15.
c. 55. Ps-IV. VIII. 41. — IV. VI. 34. — C. 27.
q. 2. c. 13.
ad ecclesiam tamen. *Sixt.* P. I. — C. t. p. I.
5. c. 4.
ad dominica. *Clement* P. Ans. die. IV. 43. Ans.
VIII. 2. C. t. p. I. 1. c. 16. Ps-IV. VI. 87.
— D. 81. c. 19. *Ministri altaris pbr.*
ad ecclesiasticum. *Greg.* M. — C. t. p. I. 55.
c. 83.
ad ejus vero concubitu. *Greg.* M. — C. t. p. I.
I. 55. c. 73. *Caes.* X. 56. §. 3. — D. 5. c. 3.
ad enixae mulieris. *Greg.* M. — C. t. p. III.
15. c. 50. Ps-IV. VIII. 88.
ad episcopos. *Gelas.* P. — C. t. p. I. 46. c.
51. Ps-IV. III. 119. — C. 17. q. 4. c. 11.
adest quoque. *Greg.* M. — B. III. 155. Ps-IV.
III. 218.
ad exhibendum. *Innocent.* P. I. — IV. III. 100.
ad expleendum. *Augustin.* — Ps-IV. VIII. 82.
ad fidem. *Augustin.* — C. t. p. III. 20. c. 25.
§. 6. Ps-IV. X. 75. §. 6. C. 25. q. 5. c. 33.
ad glorificandum. *Clement.* P. Ans. die. II. 63.
B. I. 126. Ps-IV. V. 296.
ad haec omnia. *Augustin.* — B. X. 44. Ps-IV.
XI. 69. IV. VIII. 60.
ad hoc baptismus. *Augustin.* D. 4.
Consecr. 143.
ad hoc dispensationis. *Greg.* M. et *Bonif.* PP.
— D. 89. c. 7.
ad hoc divinae. *Dionys.* P. — C. t. p. I. 25. c. 2.
ad hoc in paradiso. *Greg.* M. — B. XX. 13.
Ps-IV. XVI. 25.
ad hoc locorum. *Greg.* M. — Ans. V. 69. *Caes.*
VII. 102. — C. 16. q. 1. c. 63.
adhuc instat. *Augustin.* D. 3. de poe-
nit. c. 52.

- Adjectum. *C. Eliberit.* - B. XIX. 233. Ps-iv. XV. 143.
- adlimina. *Joann. P. VIII.* - Ans. X. 36.
- Ps-iv. I. 306. Caes. X. 79. - C. 30. q. 1. e. 7.
- ad mensas. *Joan. Chrysost.* - . . . C. 21. q. 3. c. 24.
- administratores plane. *Joan. P. VIII.* - Ans. III. 108. - C. 23. q. 5. c. 26.
- admittuntur passim. *Leo M.* - Ans. dic. II. 197. R. I. 591. B. II. 22. Ps-iv. VI. 64. - D. 54. c. 21.
- admoncant sacerdotes. *Augustin.* - B. X. 40. Ps-iv. XI. 65. - C. 26. q. 7. c. 15.
- admonemus. *C. Magont.* - B. III. 151. Ps-iv. III. 197. IV. II. 57. - C. 16. q. 2. c. 2.
- admonendi sumus. *Just. Instit.* - C. t. p. III. 29. e. 55. Ps-iv. XVI. 107.
- admonendi sunt fideles sacrae. *C. Arvern.* - B. II. 74. Ps-iv. VI. 168.
- admonendi sunt fideles ut. *Poenitent.* - Reg. II. 374.
- admonendi sunt pbr. *Augustin.* - B. II. 106. Ps-iv. VI. 183.
- admonendi sunt qui. *Greg. M.* - Ans. XI. 125.
- admonendi sunt subditi. *Greg. M.* - . . . C. 2. q. 7. c. 57.
- admoneo vos. *Augustin.* - B. XV. 30. C. t. p. III. 29. c. 8. Ps-iv. XVI. 31.
- Admonere debent. *C. Rothom.* - B. II. 71. R. II. 416. Ps-iv. II. 121.
- admonere te cum. *Steph. P. F.* - B. VI. 40. Ps-iv. VIII. 126. IV. VII. 16. - C. 33. q. 2. c. 8.
- admonere te volumus. *Greg. M.* - . . . C. 16. q. 1. c. 14.
- ad nuptiarum. *C. Aurel. - F. No ad* . . . D. 1. de cons. c. 43.
- adolescens si. *Poenitent.* - R. II. 246.
- ad praedicationem. *C. Wormat.* - B. IV. 62. Ps-iv. I. 256.
- ad presbyteros. *Clem. P. Ans. dic. IV. 27.*
- ad reatum. *C. Carth. IV.* - Ans. dic. IV. 117. B. VIII. 55. Ps-iv. VII. 73. Caes. IX. 60. - D. 81. c. 33.
- Adrianus Desiderii. *Gesta Adr. Ps-iv. X. 82.*
- Adrianus natus Romae. *Lib. Pontif.* - Ans. I. 84.
- Adrianus Papa in die. *Leo P. IV. in chron. Francor. Ps-iv. X. 89. IV. VIII. 28.*
- Adrianus Papa Roman. *Ex hist. ecclies.* - IV. VIII. 134. - D. 63. c. 22.
- Adriannus P. II. natione rom. cum. *Lib. Pontif.* - Caes. III. 13.
- Adrianus. P. II. quod. *Synod. VIII. - F. Promotiones et consecrationes.* - C. t. p. II. 13. c. 2. - D. 63. c. 2.
- ad romanam ecclesiam ab. *Zepher. P.* - Ans. II. 6. - C. 2. q. 6. c. 8.
- ad rom. ecclies. omnes. *Marcellus P.* - Ans. II. 7. - C. 2. q. 6. c. 6.
- ad rom. ecclies. tam. *Vigilius P.* - Ans. II. 48.
- ad sedem apostolicam perlata. *Alexand. P. II.* - *De parentela gradibus.* - C. 35. q. 5. c. 2.
- ad sedem apostolicam perlatum. *Pius P. I.* - B. XI. 29. Ps-iv. XIII. 39.
- ad sponsam. *Ambros.* - Ans. IV. 57.
- ad suggestionem. *C. Afric.* - Ans. dic. II. 187.
- adsumus. *Ord. celeb. conc.* - Ps-iv. IV. 247.
- ad tes. *Ord. celeb. conc.* - Ps-iv. IV. 254.
- adulter. *Augustin.* - Ps-iv. VIII. 123.
- adulterii malum. *Augustin.* - . . . C. 32. q. 7. c. 11. n. 1.
- adulterium. *Augustin.* IV. VII. 22. Ps-iv. VIII. 162.
- adversitas quae. *Greg. M.* - . . . C. 7. q. 2. c. 48.
- advocavit ad re. *Ambros.* - Ans. XII. 48. - C. 24. q. 1. c. 25.
- Aegrotantes. *C. Carth. III.* - IV. I. 14. Ps-iv. I. 125. et 230. B. IV. 36. - D. 4. de consec. c. 75.
- aequaliter. *Julius. P.* - B. VII. 7. Ps-iv. IX. 43. - C. 35. q. 2. et 3. c. 13.
- aeternae scripta. *Honor. A.* - Ans. dic. I. 48.
- Aetius eps. dixit: non ignoratis. *C. Sardic.* - Ans. dic. IV. 80.
- Affectum illura. *Synod. VIII.* - C. t. p. II. 14. c. 12. - C. 26. q. 7. c. 10.
- a fidelium. *C. Ahaus.* - B. IV. 19. Ps-iv. I. 214. -
- Afros passim. *Greg. M.* - Ans. VII. 23. - D. 98. c. 3.
- Agapitus abbas. *Greg. M.* - Ans. V. 76. - C. 16. q. 1. c. 13.
- Agapitus P. natus Romae. *Lib. Pontif.* - Ans. I. 75.
- Agapitus P. vas. *Greg. M.* - . . . D. 1. Cons. c. 23.
- Agatho natione siculus. *Lib. Pontif.* - . . . D. 63. c. 21.
- Agatho P. Constantino, H. F. A. A. *Act. IV. Synod. VI. Ps-iv. V. 42.*
- Agathosa. *Greg. M.* - B. IX. 48. Ans. X. 19. C. t. p. I. 55. c. 26. Ps-iv. VIII. 186. IV. VI. 84. Caes. X. 64. - C. 27. q. 2. c. 21.
- agite poenitentiam. *Augustin.* - Polyc. VI. 20. - D. 1. de poenit. c. 44.
- agnati. *Cap. r. franc.* - C. t. p. III. 29. c. 246. Ps-iv. XVI. 526.
- agnovimus. *Coelestin. P.* - B. XVIII. 22. Ps-iv. XV. 44. C. t. p. I. 41. c. 1. Ans. XI. 20. c. 26. q. 6. c. 15.
- agunt etiam homines. *August.* Ans. XI. 2.
- agunt homines ante. *August.* - Ans. XI. 1. Ps-iv. I. 77. IV. I. 36. - D. 4. de Cons. c. 97.
- Ait beatus Clemens. *Clemens P.* - Ps-iv. XVI. 1.
- ait Coelestinus P. *Nichol. P. I.* - C. t. p. I. 62. c. 65. Ps-iv. XIV. 58. IV. V. 134. - C. 24. q. 1. c. 35.
- ait dominus. *Hieron.* - Ps-iv. VII. 43. IV. VII. 9. - C. 32. q. 1. c. 2. Dixit D.
- ait vas electionis. *August.* - Ps-iv. VIII. 276.
- A judaeo quodam. *Nichol. P. I.* - Ps-iv. I. 148. IV. I. 29.
- a iudicibus autem. *C. Afric.* Ans. dic. III. 166.
- a iudicibus quos. *C. Milevit.* - Ps-iv. VI. 365. IV. IV. 132. - C. 2. q. 6. c. 33.
- Alcibiades. *Euseb. P.* - B. XIII. 26. Ps-iv. IV. 58.
- Alexander. *lib. Pontif.* - Ps-iv. II. 63.
- alexandrinam ecclesiam. *Nichol. P. I.* - Ps-iv. V. 45. §. 1.
- alia causa est. *Hieron.* - Ans. VII. 123. Caes. VIII. 38. - C. 16. q. 1. c. 6.
- alienationes. *Urban. P.* - . . . C. 12. q. 2. c. 37.

alieni erroris societatem. *Rigis. P.* — Ans. II. 15. C. t. p. 1. q. 3. IV. IV. 79. et 88. — C. 3. q. 4. c. 1.
 alieni erroris socium. *Dionys. P.* — Ans. III. 9. Caes. V. 51. — C. 2. q. 7. c. 105.
 alienum clericum. *Leo M.* — Ans. die. II. 110. R. I. 420. Ans. VII. 162. Ps-IV. VI. 69. — C. 19. q. 2. c. 1.
 alienum est. *Leo M.* — Ans. die. IV. 105. R. I. 312. B. XIX. 71. Ans. XI. 28. Ps-IV. VI. 67. Caes. XV. 10. — D. 50. c. 67.
 alienum servium. *C. Just.* — C. t. p. III. 29. c. 27. Ps-IV. XVI. 72.
 alienus est, profectus. *Cyprien.* — Ans. V. 2. — C. 24. q. 1. c. 17.
 alienus sit. *Synod. VIII.* — Cf. B. X. 54. Ps-IV. XIII. 55. — D. 90. c. 4.
 alii pro pecunia. *Hieron.* — C. t. p. III. 74. c. 3. §. 1. Ps-IV. XIII. 18. §. 1. IV. III. 160. Caes. VIII. 73. §. 1. — C. 24. q. 3. c. 2. §. 1. *Pu-
 tant.*
 aliorum forte hominum. *Symmach. P.* — C. t. p. I. 48. c. 4. Ps-IV. V. 10. IV. IV. 8. Ans. I. 25. Caes. V. 2. — C. 9. q. 3. c. 14.
 aliquando dominus. *August.* — C. t. p. III. 29. c. 33. Ps-IV. XVI. 25.
 aliquando eoqueque. *August.* — C. t. p. III. 20. c. 15. Ps-IV. X. 55. Caes. XV. 63. — C. 32. q. 2. c. 7.
 aliquando est crapula. *Greg. M.* — C. t. p. III. 18. c. 1. Ps-IV. IX. 111.
 aliquando illicite. *August.* — C. t. p. III. 29. c. 61. Ps-IV. XVI. 114.
 aliquando uolens. *August.* — Ps-IV. XII. 20. §. 2. aliqui clerici. *C. August.* — Ps-IV. XI. 4. IV. VIII. 69. — C. 26. q. 5. c. 6.
 aliquoties. *Innocent. P. I.* — . . . D. 51. c. 1. aliquos secutus. *August.* — C. t. p. III. 26. c. 7. Ps-IV. XIII. 92. Caes. VIII. 99. — C. 15. q. 1. c. 5.
 aliter legitimum. *Evarist. P.* — Ans. X. 2. C. t. p. I. 3. c. 2. Ps-IV. VIII. 4. IV. VI. 31. Caes. X. 6. — C. 30. q. 5. c. 1.
 aliter se habet. *Steph. P.* — IV. III. 84. — D. 31. c. 14.
 aliud est fructum. *Greg. M.* — Ans. XI. 5.
 aliud est non. *August.* — C. t. p. III. 2. c. 9. Ps-IV. II. 63. IV. III. 78.
 aliud est pietatem. *Greg. M.* — B. III. 36. Ps-IV. III. 41. IV. II. 56.
 aliud quidem est. *Leo M.* — Ans. XI. 123. — C. 11. q. 1. c. 34. et D. 1. de poenit. c. 65.
 aliud quoque ad. *Greg. M.* — C. t. p. I. 55. c. 51. Cf. Ps-IV. IV. 6. IV. II. 169. — D. 3. de poenit. c. 12. §. 1. *Peruult.*
 alius item. *Greg. P. II.* — Cf. Ps-IV. V. 378. — C. 15. q. 8. c. 3.
 aligant. *Joan. Chrys.* — . . . C. 26. q. 7. c. 12. altare. *C. Tolet.* — Polye. III. 11. Caes. XIV. 12. — *Paschal. II.* — C. 1. q. 3. c. 14.
 altaria in quibus. *C. Afric.* — B. III. 225. Ans. V. 14. Ps-IV. III. 270. IV. II. 34.
 altaria placent. *C. Agath.* — Polye. III. 4. — D. 1. — de Cons. c. 52.
 altaria si non. *C. Epauensis. et Hippon. R. III.* — 22. Ps-IV. III. 30. IV. II. 32. — D. 1. de Cons. c. 31.

alutis pallis. *Clement. P.* — Ps-IV. II. 66. — D. 22 de Cons. c. 39.
 alypius eps dixit mea. *C. Caeth.* — Ans. die. IV. 94.
 a nullis. *August.* — C. t. p. III. 28. c. 17. Ps-IV. II. 102. — C. 23. q. 4. c. 8.
 ambigi. *Leo M.* — C. t. p. I. 45. c. 19. Ps-IV. VII. 21.
 ambrosius imperatori. *Cassiod.* — C. t. p. III. 20. c. 12. Ps-IV. 47.
 amicum. *Inst. Justin.* — C. t. p. III. 16. c. 2. §. 1. Ps-IV. IX. 1. §. 1. IV. VII. 47.
 ammonemus. *Eutych. P.* — Ans. die. II. 84. a modo in antes istum. *Formula. R. II. 241. B. IX. 82. C. t. p. III. 155. 78. Ps-IV. VIII. 1218. IV. VII. 42.*
 a modo io antes quicquid. *C. Rothom. R. II. 5. — Eutych. P.* — Ans. VI. 158. B. I. 92. — C. 33. q. 6. c. 7. §. 1. *Episcopus.*
 amputato. *Julius. P.* — Ans. VI. 153. — C. 25. q. 2. c. 11.
 Anania. *Greg. M.* — C. t. p. I. 55. c. 21. — C. 17. q. 1. c. 3.
 anastasius II. *Leb. Pontif.* — Ps-IV. XIV. 40. §. 1. — D. 29. c. 9.
 Anstolius. *Act. P. C. Chalced.* — Ans. III. 91.
 anullam. *Leo M.* — C. t. p. I. 43. c. 11. — G. 32. q. 2. c. 11.
 anellis. *C. Remens.* — R. I. 108. B. II. 113. Ps-IV. VI. 190.
 angelorum mus. *Isidor.* — B. XX. 54. Ps-IV. XVII. 65.
 angelorum spiritus. *Greg. M.* — B. XX. 45. Ps-IV. XVII. 56.
 anima humana. *August.* — B. XX. 5. Ps-IV. XVII. 16.
 animaduertendum. *Hieron.* — C. t. p. III. 22. c. 17. Ps-IV. XII. 22. IV. VIII. 123. Caes. VI. 15. — C. 22. q. 2. c. 2.
 animae defunctorum. *Greg. P. II.* — B. XIX. 112. Ps-IV. XV. 124. — C. 13. q. 2. c. 22.
 animalia. *Poenit. Theodori.* — B. XIX. 65. Ps-IV. XV. 97.
 animam. *August.* — Ps-IV. XVII. 2.
 anima quae. *August.* — B. XII. 22. Ps-IV. XII. 79.
 animas hominum. *August.* — B. XX. 1. Ps-IV. XVII. 12.
 annis siogular. *C. Byron.* — . . . D. 18. c. 16.
 anno dominicae inc. *C. Confluen.* — Ps-IV. IX. 66.
 anno imperii Irenae. *Anastas. B.* — Ps-IV. IV. 131.
 an non districta. *Nichol. P. I.* — C. t. p. I. 62. c. 41. Ps-IV. VIII. 227. §. 1. C. 24. q. 5. c. 1.
 anno vigenimo imp. *Just. Ord. rom.* Ans. III. 99.
 annuociatum est. *Zepher. P.* — IV. IV. 59.
 annuncient presbyteri. *C. Warm.* — B. IV. 59. Ps-IV. I. 253.
 a nobis. *Sixt. P. I.* — C. t. p. I. 5. c. t. Ps-IV. II. 70.
 an putatis. *Ambros.* — C. t. p. III. 25. c. 4. §. 1. Ps-IV. XIII. 34. §. 1. Caes. VIII. 95. §. 1. D. 86. c. 13.
 an quod in subditos. *Ambros.* — . . . C. 33. q. 2. c. 2.

ante baptismum. *Raban.* — Ps-IV. I. 82. IV. I. 38. — D. 4. de cons. c. 54.
ante benedictionem. *Ambros.* — Ps-IV. II. 7. §. 3. IV. I. 124. — D. 2. de cons. c. 40.
Antecessor. *Bonif. M.* — C. t. p. IV. 58. c. 2. et III. 2. c. 11. Ps — IV. II. 95 — C. 11. q. 3. c. 104.
ante interitionem. *Brev. Alar.* — R. a. 26. C. t. p. III. q. 9. c. 10. Ps-IV. V. 286
ante omnia clericis. *C. Agath.* — C. t. p. Cf. R. I. 134. B. XIV. 21. Ps — IV. XIII. 79. — D. 35. c. 9.
ante omnia peto. *August.* — C. t. p. III. 50. c. 24. Ps — IV. VI. 389. Ans. VI. 191 — D. 40. c. 7.
antequam dicatur. *Ord. rom.* Ans. VI. 179.
anteriorum. *Iust. Novell.* — . . . C. 2. q. 6. c. 28.
ante triennium. *Greg. M.* — IV. III. 89. — D. 31. c. 1.
ante viginti. *C. Bracar.* — IV. I. 59. — D. 4. de cons. c. 55.
antiqua consuetudo. *C. Nicaen.* — Ans. dic. I. 117.
antiqua patrum inst. *Greg. M.* — Ps — IV. I. 153. IV. I. 88. Caes. XII. 68. — D. 4. de cons. 44. *Ab antiqua.* *Greg. M.* — C. t. p. I. 55. c. 24. Ps — IV. V. 109. Ans. VI. 90. — C. 2. q. 2. c. 4. *Sicut.*
antiqui. *C. Tolct. P. I.* — C. t. p. II. 38. c. 3. Caes. XV. 70. — C. 53. q. 2. c. 29.
antiqui reguli. *Anastas. patr.* — Ps — IV. V. 15. §. 1. — C. 11. q. 3. c. 12.
antiquius *Joannes. P. I.* — IV. IV. 47. — C. 2. q. 2. c. 1.
antiquos. *C. Aurel. I. C. t. p. II. 29. c. 9. — C. 10. q. 1. c. 8.*
antiquus. *C. Meld.* — B. III. 151. Ps — IV. III. 213.
a nulla potestate. *C. Bellor.* — B. III. 168. R. I. 564. Ps — IV. III. 279.
non vero. *August.* — Ps — IV. II. 3.
A parvulo. *August.* — Ps — IV. XVII. 4. — D. 4. de cons. c. 134.
aperiunt. *Hieron.* — C. t. p. III. 15. c. 500. Ps — IV. VIII. 270. IV. VI. 62. Caes. X. 105. — C. 51. q. 1. c. 11.
aperte inquit. *Nichol. P. I.* — C. t. p. I. 62. c. 66. Ps — IV. XIV. 59. IV. V. 109. C. 24. q. 1. c. 36.
apes *Theod. poen.* — B. XIX. 86. Ps — IV. XV. 98.
apicem. *Leo. P. IX.* — Ps — IV. V. 44. §. 3.
apocriphum. *P. dixerunt. dicat. Act. 2. Synod. VII.* — Ps — IV. V. 40. §. 2.
apocriphum. *P. dixerunt: hoc. Act. 5. Synod. VII.* — Ps — IV. VII. 149.
apocriphum. *P. dixerunt: synodus. Act. 2. C. Chalced.* — Ps — IV. IV. 148.
apostolica suorumque mandamus *Anastas. P. I.* — V. *Ergit dilectio V.* — D. 1. de cons. c. 68.
apostolica a. praecipimus *Alexand. P. II.* — Ans. VI. 29. — D. 56. c. 12.
apostolica a. prohibemus. *Innocent. P. II.* — . . . C. 8. q. 1. c. 7.

apostolicae a. exemplo. *Pelag. P. II.* — C. t. p. I. 54. 26. — C. 24. q. 3. c. 13.
apostolicae sedis sententia. *Greg. M.* — Ans. dic. I. 127. Ans. II. 69. — C. 35. q. 9. c. 4.
apostolicae vero sedis a. *Gelas. P.* — Ans. I. 47.
apostolicus *Hieron.* — . . . C. 16. q. 1. c. 67.
apostolicos. *Synod. VIII.* — Ans. VI. 174. Caes. VII. 73. — C. 12. q. 2. c. 13.
apostoli septem. *Raban.* — Ps — IV. I. 68.
apostolus dicitur. *Ambros.* — R. II. 305-B. X. 11.
apostolus dicit: neque. *Hieron.* — R. I. 157. B. X. 51. Ps — IV. XIII. 52.
apostolus dicit: omnia. *C. Magont. R. I.* 164. B. X. 54. Ps-IV. XIII. 55.
apostolus inquit. *Pius. P. I.* IV. 85.
apostolus nec. ad. *August.* — C. t. p. III. 15. c. 56. Ps — IV. VIII. 133. — C. 33. q. 4. c. 12.
apostolus Paulus quando. *August.* . . . D. 82. c. 2.
apostolus Paulus dicit his. *August. R. II.* 105. B. IX. 71. Ps — IV. VIII. 208. IV. VII. 2. — C. 32. q. 7. c. 3.
apostolus sciens. *August.* — . . . D. 2. de poenit. c. 41.
appollantem. *Fabian. P.* — IV. IV. 121. Cf. B. I. 148. Ps — IV. V. 261. — C. 2. q. 6. c. 2.
apud graecos. *Bonif. M.* — IV. III. 194.
apud misericordem. *Greg. M.* — . . . C. 32. q. 1. c. 10.
apud nos quod. *Hieron.* — C. t. p. III. 15. c. 87. Ps — IV. VIII. 210. §. 1. IV. VII. 3. §. 1. — C. 32. q. 5. c. 20.
apud nos nec. *Leo. P. IX.* — IV. III. 92.
apud omnes. *Pandect. I.* — C. t. p. III. 29. c. 5. et 52. Ps — IV. XVI. 104. et 186.
apud omnipotentem. *Greg. M.* — . . . C. 36. q. 2. c. 7. — C. 32. q. 1. c. 10.
apud phrum. *C. Eliberit.* — A. XL. 11.
apud quem uno. *Nichol. P. I.* — Ps — IV. VIII. 63.
apud quem seculum. *Capit. r. f.* — C. t. p. III. 29. c. 152. Ps — IV. XVI. 225. IV. V. 54.
apud veros. *August.* — C. t. p. III. 20. c. 35. Ps — IV. X. 105. — C. 23. q. 1. c. 6.
Aquas sale. *Alexand. P. I.* — R. I. 210. B. II. 53. C. t. p. I. 4. c. 5. — D. 3. de cons. c. 20.
a quodam. *Judeae. Nichol. P. I.* — Ps — IV. I. 148. Caes. XII. 62. — D. 4. de Cons. c. 24.
Archidiaconum florentinum. *Greg. M.* . . . D. 85. c. un.
archidiaconum tuum. *Greg. M.* — . . . D. 81. c. 29.
archiepiscopus ab omnibus. *Anicet. P.* — Cf. De ordinationibus episcoporum. — D. 66. c. 1. archiepiscopus nihil. *Anicet. P.* — . . . C. 9. q. 3. c. 5.
archiepiscopus primae justinianae. *Greg. M.* — Ans. die I. 151.
arecta ergo fide. *Lucius. P. I.* — Ans. I. 36. — C. 24. q. 1. c. 9.
arguta sapientia. *Nichol. P. I.* — Ans. II. 66. — C. 2. q. 6. c. 13.
Ariani et M. *Theod. et Valent. A.A.* — Ans. XII. 70.

Arianorum ecclesiam. *Greg. M.* - Ans. V. 22.
 Caes. VII. 34. - D. 1. Cons. c. 23.
 Arianos praeterea. *Leo M.* - Ans. IX. 62.
 Arianos praeterea ceterosque. *Innoc. P. I.* - Iv. III. 129. Caes. XIII. 50. - C. 1. q. 1. c. 93.
 arminensem synodum. *Gelas. P.* - Iv. II. 121.
 B. III. 221. Ps. - Iv. IV. 65.
 Artaleus. *P. II.* - C. t. p. II. ap. b. 4. c. 22. - C. 8. q. 3. c. 2.
 A sancta synodo. *C. Matise.* - B. III. 172.
 Ps. - Iv. III. 335.
 a sanctis patribus. *C. Chalced.* - . . . C. 25. q. 1. c. 14.
 a S. Silvestro. *H. E. Euseb.* - Ans. VI. 188.
 a sede principis apost. *Leo P. IX.* - Ps. - Iv. V. 44.
 assergentibus. *Zachar. P.* - Ps. - Iv. IX. 20. Iv. VII. 51.
 assumi. *C. Arelat. II.* - . . . D. 28. c. 6.
 a subdiacono. *Silvest. Synod.* - *V. Ita fratres* - D. 93. c. 5.
 Atho. *Joan. P. VIII.* - C. t. p. I. 63. c. 2.
 Ps. - Iv. XIV. 64. - C. 27. q. 2. c. 47.
 attendendum est omnibus. *Urban. P.* - . . . C. 17. q. 4. c. 13.
 attendendum est quod. *August. R. II.* 510. B. XI. 15. Ps. - Iv. XI. 85.
 Athenasius alexand. *Anastas. b.* - Ans. III. 97. atque. hoc privil. *Melchad. P.* Ans. dic. I. 7. et 25. III. 86. B. I. 2. Ps. - Iv. V. 46.
 atroces injurias. *Gelas. P.* - Ps. - Iv. XI. 25.
 at vero sum. *Melchad. P.* - C. t. p. I. 51. c. 5. Ps. - Iv. III. 4.
 Auctoritas fidei. *August.* - Caes. I. 2.
 auctoritates. *Nichol. P. I.* - Pol. VI. 11. - C. 15. q. 6. c. 2.
 auctoritate summi. *Joan. P. VIII.* - Ans. IV. 51.
 audacter. *Hieron.* - . . . C. 8. q. 1. c. 18.
 audiant. *Cap. r. f.* - R. II. 280.
 audi denique. *Hieron.* - . . . C. 11. q. 3. c. 21.
 audire episcopum. *Clement. P.* - Ans. VII. 78. - D. 26. c. 2.
 auditis. *C. Aurel. R. II.* 410. B. XI. 4. Ps. - Iv. XIV. 77.
 audite. *August. B. IX.* 15. Ps. - Iv. VIII. 153.
 Iv. VI. 59. - D. 34. c. 6.
 auditum est aliquos. *C. Aurel.* - R. I. 195.
 B. III. 78. Ps. - Iv. II. 150.
 auditum est fratres. *Purg. Leonis P.* - B. I. 108. Ps. Iv. V. 313. Iv. V. 4. - C. 2. q. 6. c. 9.
 auditum inauditum. *Greg. M.* - Iv. III. 132.
 audivimus a quibusdam. *Leo P. IV.* - C. t. p. I. 60. c. 12. Caes. XV. 39. - C. 33. q. 2. c. 13.
 audivimus dilectissimi. *Greg. M.* - . . . C. 1. q. 3. c. 1.
 audivimus enim quosdam. *Evagrii. P.* - Ans. die. III. 139. B. I. 140. Ans. III. 84. C. t. p. I. 3. c. 6. Ps. - Iv. V. 254. Caes. V. 53. - C. 3. q. 2. c. 4.
 audivimus etiam quod. *Syst. P. II.* - Ans. die. I. 36.
 audivimus fratres. *Anaclet. P.* - Ans. die. III. 51.
 audivimus quod Haericus. *Alexand. P. II.* -

Ps. - Iv. XIV. 57. Iv. V. 133. C. 24. q. 1. a. 4.
 audivimus quod quidam. *C. Aurel.* - R. I. 132. B. III. 61. Ps. - Iv. III. 64.
 audivimus quosdam episcopos. *Anastas. P.* - Ans. III. 45.
 audivimus quosdam proprii. *Coelest. P. Ans.* die. II. 46.
 audivimus quosdam sacerdotes. *Anastas. P.* - Ans. VII. 157.
 auguria. *Pontif. rom.* - R. II. 358. B. X. 9. Ps. - Iv. XI. 37.
 auguriis. *C. Carth. IV.* - R. II. 350. B. X. 7. Ps. - Iv. XI. 33. Iv. VIII. 72. - C. 26. q. 5. c. 11.
 Augustino. *Pelag. P. II.* - C. t. p. I. 54. c. 20. - C. 12. q. 2. c. 2.
 Augustinus ap. dixit: hoc. *C. Carth.* - B. XI. 43. Ps. - Iv. XIV. 107.
 Augustinus ep. dixit: noli. *Isidor* - B. III. 141. Ps. - Iv. III. 207.
 Aurelius ep. dixit: addimus. *C. Carth.* - R. I. 92. Ans. die. II. 172.
 Aurelius e. d. cum. *C. Carth.* - Ans. die. II. 170.
 Aurelius e. d. equitii. *C. Afric.* - Ans. die. II. 184.
 Aurelius a. d. proferatur. *C. Carth.* - Ps. - Iv. V. 28.
 Aurelius e. d. quid. *C. Carth. Aor.* die. II. 18.
 Aurelius e. d. quisquis. *C. Carth.* - Ans. die. III. 129. B. I. 160. Ps. - Iv. V. 270. Iv. IV. 95.
 Aurelius e. d. sermonum. *C. Afric.* Ans. die. II. 14.
 Aurelius e. d. si quisquam. *C. Africa.* - R. I. 108. B. XVIII. 13. Ps. - Iv. XV. 2. Ans. XI. 12. - C. Carth. II. C. t. p. C. 26. q. 6. c. 1.
 aurum. *Ambros.* - C. t. p. III. 3. c. 22. Ps. Iv. III. 180. Caes. VII. 96. - C. 12. q. 2. c. 70.
 aut facta. *Digest. Jus.* - . . . D. 1. de poenit. c. 19.
 auctoritas ecclesiastica. *C. Remens.* - R. I. 401. B. II. 26. Ps. - Iv. VI. 127.
 auctoritate apostolica. *C. Anth.* - B. XI. 72. Ps. - Iv. XIV. 120.
 auxilium. *August.* - Ans. VI. 157.
 Averitia radix. *C. Tolat.* - B. III. 203. Ps. - Iv. III. 255.
 a viro. *August.* - Ps. - Iv. VIII. 255. §. 2. Iv. VII. 6. §. 1. C. t. p. III. 15. c. 10.

B

Baptisma unum. *C. Rotom.* - B. IV. 39. Ps. - Iv. I. 233.
 baptisimi ergo puritas. *August. C. t. p. III. 2. c. 14. §. 3. Ps.* - Iv. II. 99. §. 3. C. t. q. 1. c. 87. §. 3. *Dominus.*
 baptisimi vicem. *August.* - Ps. - Iv. I. 177. Iv. I. 109. C. t. p. III. 1. c. 10. Caes. XII. 82. - D. 4. de cons. 34.

baptismus græce. *Fabian. P.* - B. IV. I.
baptismus talis. *August.* - C. t. p. III. 1. c.
2. Ps. - Iv. I. 156. Iv. I. 31. *Cæs. XII.* 59
- D. 4. de cons. c. 26.
baptismus vero Christi. *August.* - Ps. - Iv.
I. 164. *Cæs. XII.* 71.
baptisterii. *C. Mogunt.* - B. IV. 97. Ps. - Iv.
I. 291.
baptizandi nomen. *C. Carth. IV.* - B. IV. 11
Ps. - Iv. I. 206. - D. 4. de cons. c. 60.
baptizandi sibi. *Gelas. P.* - B. IV. 4. Ps. - Iv.
I. 199. *Ans. IX.* 43. - D. 4. de cons. c. 18.
baptizandi consanguinisque. *Gelas. P.* - R. I.
121. B. IV. 71. Ps. - Iv. I. 265. *Cæs. IV.*
37. - C. 1. q. 1. c. 99.
baptizandi traditur. *Raban.* - Ps. - Iv. I. 84
baptizari. *Greg. M.* - C. t. p. I. 55. c. 71.
Ps. - Iv. I. 62. Iv. I. 22. *Cæs. X.* 56. - D. 5.
c. 2.
baptizatur quippe. *August.* - D. 3. de
pœnit. c. 16.
baptizatus confitetur. *August.* - Iv. I. 108. Cf.
B. IV. 16. Ps. - Iv. I. 211. C. t. p. III. 1. c. 14.
basilicas noviter. *Gelas. P.* - *Ans. V.* 4. - D. 1.
de cons. c. 6.
basilium græce. *Isidor.* - B. III. 95. Ps. - Iv. III.
83.
Beata Maria. *August.* - C. 27. q. 2. c. 3.
beati apostoli Petri sedes. *Leo M.* - *Ans. I.* 62.
beati Benedicti. *Alexand. II.* - Iv. III. 183.
Ps. - Iv. VI. 428.
beati etiam apostoli inter se. *Anaclet. P.* - B. I.
159. Ps. - Iv. V. 269.
beati Petri sedes. *Act. 2. Synod. VII.* - Ps. - Iv.
V. 40. § 1.
beati Petrus et Paul. *Ambros.* - C. 2. q. 7.
c. 37.
beatorum patrum. *Leo M.* - *Cæs. III.* 73.
beatissimo Silvestro. *Præf. c. Nicaen.* - Ps. - Iv.
V. 26.
beatissimus Innocentius R. P. audiens. *Anastas.*
h. - *Ans. XII.* 37.
beatus apostolorum princeps. *Fabian. P.* - C.
t. p. I. 18. c. 2. Ps. - Iv. XIV. 22.
beatus enim Jacobus. *Calixt. P.* - R. I. 117.
B. XVIII. 2. Ps. - Iv. XV. 37.
beatus Job. *Greg. M.* R. II. 308.
Beatus Isidorus. *Isidorus.* - B. VII. 10. Ps. - Iv.
IX. 46. Iv. VII. 75. C. t. p. III. 16. c. 11. -
C. 35. q. 4. et 5. c. 1. *Series consanguini-*
tatis.
beatus Paulus. *Gelas. P.* - C. 22. q. 3.
c. 5.
beatus Petrus homicidas. *Clemens P.* -
C. 6. q. 1. c. 5.
beatus Petrus perennem. *Ennod. in e. rom.*
Sym. P. - *Ans. VI.* 2.
beatus predecessor. *Anaclet. P.* - C. t. p. I. 3.
c. 1. Ps. - Iv. V. 237. C. 3. q. 4. c. 2.
beatus quoniam Gregorius. *Alexand. P. II.* -
Ps. - Iv. IX. 6. § 1. Iv. VII. 50. *Cæs. X.*
125. § 1.
benedictio illi. *Greg. M.* - C. 3. q. 1. c. 4.
benedictionem episcopalem. *C. Regiens.* - B.
II. 90.
benedictionem super plebem. *C. Agath.* - *Ans.*
dic. IV. 113.

benedictus Deus. *Paulus ap.* - D. 4. de
pœnit. c. 9.
benedictus dominus. *Euseb. P.* - *Ans. dic. I.*
24. *Ans. I.* 17.
Benedictus natione rom. constituit. *lib. Pontif.*
Cæs. III. 12.
Benedictus a r. suscipit. *lib. Pontif.* - *Cæs.*
III. 5.
Benedictus scripsit. *Greg. M.* - Ps. - Iv. IV. 91.
Iv. II. 97.
bene novit f. t. *Greg. M.* - D. 61. c. 18.
bene quidem f. v. *Symmach. P.* - D. 96.
c. 1.
bene siquidem majorum. *Pius P.* - B. III. 72.
Ps. - Iv. II. 125.
bene valet. *August.* - D. 50. c. 23.
Niduum. *Digest. Just.* - C. 2. q. 6. c. 29.
his in anno. *Cæs. apost.* - *Ans. dic. III.* 8.
Bonae rei. *C. Tolet. IX.* - Ps. - Iv. III. 170. -
C. 12. q. 2. c. 74.
Bonifacius III. constituit. *lib. Pontif.* - Ps. - Iv.
I. 69.
Bonifacius III. a. r. c. *Anastas. P.* - *Ans. VI.*
12. *Cæs. III.* 11.
boni principia. *Marcell. P.* - *Ans. VI.* 192. -
D. 96. c. 16.
bonorum auctori. *Greg. M.* - C. t. p. I. 55.
c. 5. - D. 47. c. 7.
bonorum operum. *Anicetus P.* - *Ans. dic. I.* 91.
bonorum operum. *Felix P.* - *Ans. dic. III.* 17.
bonum exemplum. *C. Ath.* - B. XI. 71. Ps. - Iv.
XIV. 119.
bonum igitur nuptiarum. *Augustin.* - *Ans. X.*
12. *Cæs. X.* 1. C. t. p. III. 29. c. 283.

C

Caeterum dei traditio. *Ambros.* - D. 86.
c. 20.
calumniator. *Damas. P.* - C. 2. q. 3. c. 2.
canon. *Præf. Isido.* - *Ans. dic. III.* 2.
canones apud Nicaenam. *C. Nic.* - D. 50.
c. 60.
canones generalium. *Isidor.* - Iv. II. 104. -
D. 15. c. 1.
canones qui dicuntur. *Isidor.* - D. 16.
c. 1.
canonica instituta. *C. Turon.* - R. II. 412. B.
XI. 6. Ps. - Iv. XIV. 79.
canonica instituta. *C. Aras.* - R. II. 413. B.
XI. 7. Ps. - Iv. III. 126. - C. 11. q. 3. c. 107.
canonica sanctorum p. inst. *Pelag. P. II.* *Ans.*
III. 61. - C. 3. q. 5. c. 6.
canonum censura. *Isidor.* - B. XIX. 82. Ps. - Iv.
XV. 95.
canonum contemptores. *Urban. P. II.* - Ps. - Iv.
IV. 219.
canonum statuta prohibent. *August. B. II.* 129.
Ps. - Iv. VI. 203.
canonum statuta sine. *C. Meldens. R. I.* 1. B.
I. 61. Ps. - Iv. V. 171.
canonum statuta. *C. Tarrac.* - C. 14.
q. 4. c. 5.
cantantes. *Hieron.* - *Ans. VI.* 68. - D. 93. c. 1.

canticum turpe. *C. Carth.* - B. III. 87. Ps-IV. III. 77. Iv. II. 54.
capitali crimine. *Just. Novell.* - C. t. p. III. 29. c. 66. Ps-IV. XVI. 119. Iv. V. 48.
capitula nic. con. *Steph. P. V.* - Ps-IV. IV. 332. Iv. II. 106.
caput nostrum. *Greg. M.* - Ans. dic. II. 228.
carissimi monemus. *Anaclet. P.* - Ans. VI. 151.
carnem. *Fructuos.* - C. t. p. II. 50. c. 11. - D. 5. de cons. c. 32.
caro. *August. Ps-IV. VIII. 93.*
Carolus d. g. r. Fr. *Cop. r. f.* - B. I. 215.
Ps-IV. V. 332. C. t. p. III. 9. c. 12.
castellas. *C. Agath.* - . . . C. 10. q. 2. c. 1.
cassatis. *Greg. M.* - C. t. p. I. 55. c. 86.
catechismi. *Nich. P. I.* - Ps-IV. I. 87. Iv. I. 40. - D. 4. de cons. c. 57.
catechumenum. *August.* - B. IV. 16. Ps-IV. I. 211. Iv. I. 107. C. t. p. III. 1. 14. - D. 4. de cons. c. 37.
catechumenus. *C. Neocaes.* - B. IV. 20. Ps-IV. I. 215.
catholica ecclesia. *August.* - . . . D. 11. c. 8.
catholica vero propterea. *August.* - Ps-IV. I. 164. §. 1. Iv. I. 86.
catholici esse. *August.* - Ans. IX. 49. - C. 25. q. 4. c. 25. §. 1. - *quid. faciet.*
catholicus. *C. Carth. P.* - . . . C. 2. q. 6. c. 32.
catinensis. *Gelas. P.* - Ans. VI. 45 - D. 61. c. 17.
caute. *August.* - C. t. p. III. 28. c. 5. Ps-IV. XV. 24. §. 1. - D. 50. c. 62. *Quamvis caute.*
cave christiane. *Ambros.* - . . . C. 28. q. 1. c. 15.
caveant etiam iudices. *Eleuth. P. C. t. p. I. 11. c. 4. Ps-IV. VI. 319. Ans. dic. III. 178. Ans. III. 27. - C. 5. q. 9. c. 12.*
caveant iudices ecclesias. *Adrian. P. B. XVI. 14. Ans. dic. 181. et 182.*
caveant phri. *C. Wormac.* - B. IV. 28. Ps-IV. I. 222.
caveant ante omnia sacerdotes. *Greg. M.* - Ans. XI. 25. - D. 6. de poenit. c. 2. *Sacerdos.*
caveat omnia apocrypha. *Hieron.* - Ps-IV. IV. 155. Iv. II. 127. *Caes. II. 27.*
caveat uxor ne desiderio. *Hieron.* - Ps-IV. IX. 121. §. 1.
caveat uxor ne forte. *Hieron.* - Ps-IV. VIII. 86.
cavendum a fraternitate. *Greg. M.* - Ans. VI. 144.
cavendum ergo in. *Hilar. P.* - Ans. dic. II. 44. Iv. III. 50.
cavendum est summo opere. *C. Meld.* - R. I. 238. B. I. 21. Ps-IV. V. 75. - C. 1. q. 7. c. 3.
cavendum est ne. *C. Carth.* - B. IV. 37. Ps-IV. I. 231.
cavendum nobis. *Greg. M.* - . . . D. 3. de poenit. c. 47.
cavendum omnibus. *Joan. P. I.* - Ps-IV. XII. 50. Iv. VIII. 112.
cavendum sane. *C. Cabillon. II.* - C. t. p. III. 5. c. 16. Ps-IV. III. 133. - C. 10. q. 3. c. 7.
cavete fratres. *Ambros.* - Iv. VIII. 227. - C. 22. q. 5. c. 20.
Celebritatem. *Victor. P. I.* - Ans. IX. 63. C.

t. p. I. 12. c. 1. Ps-IV. IV. 4. - D. 3. de cons. c. 22.
Celestini causa. *Gelas. P.* - C. t. p. III. 20. c. 6. Ps-IV. X. 12.
cellulas novas. *C. Epau.* - *Agath.* - B. VIII. 74. Ps-IV. VII. 92. et III. 165. ex C. t. p. . . . C. 18. q. 2. c. 13.
celitudinem. *Leo P. IV.* - Ps-IV. X. 86.
cenomanensem. *Urban. P. II.* - Iv. III. 53. - D. 56. c. 13.
censemus. *C. Tolet.* - Ans. VII. 129.
censuimus. *C. Agath.* - Ps-IV. X. 38.
certe ego sum. *August.* - . . . C. 12. q. 1. c. 18.
certe illud. *Siric. P.* - Ans. VII. 36.
certe nullius. *August.* - C. t. p. II. 50. c. 31.
certe tanta in altari. *Clem. P.* - R. I. 195. B. V. 11. Ps-IV. II. 21. Iv. I. 147.
certis de causis. *Digesta Just.* - . . . C. 15. q. 3. c. 3.
certum est enim. *Athanas. Alex.* - Ans. dic. I. 43.
certum est hoc. *Felix. P.* - Ans. IV. 11. *Caes. III. 22. - D. 10. c. 5.*
certum est magnificentiam. *Gelas. P.* - C. t. p. I. 46. c. 28. Ps-IV. IV. 180. Iv. II. 151. *Caes. I. 56. - D. 10. c. 12.*
certum est pro his. *C. Tribur. Polyc. VII. 1. Caes. XIV. 33. Cf. B. XI. 74. Ps-IV. XIV. 122. Iv. V. 112. - C. 11. q. 3. c. 43.*
certum est quidem. *Gelas. P.* - Ans. V. 6. *Caes. VII. 26. - D. 1. de cons. c. 7.*
certum est quod. *Act. 5. Synod. P.* - Ps-IV. XIV. 49. Iv. V. 89. - C. 24. q. 5. c. 9.
certum uaque est non. *Greg. M.* - B. II. 238. Ps-IV. VI. 275.
ceterum Aaron. *Anaclet. P.* - Ans. dic. II. 2.
ceterum fratres salvo. *Higin. P.* - Ans. dic. I. 87. Ans. III. 181. B. I. 65. Ps-IV. V. 174.
ceterum phr. si. *C. Tolet.* - R. I. 598. B. III. 122. Ps-IV. III. 96. §. 2.
Charitas est aequa. *Prosp. et August.* - . . . D. 2. de poenit. c. 14.
charitas in quibusdam. *August.* - . . . D. 2. de poenit. c. 19.
charitas nunquam. *Paul. ap.* - . . . D. 2. de poenit. c. 7.
charitas quae. *August.* - . . . D. 2. de poenit. c. 2.
charitatem tuam. *Greg. M.* - . . . C. 12. q. 2. c. 45.
chartae quae. *Pelag. P.* - C. t. p. I. 45. c. 9. C. 3. q. 9. c. 19.
chorepiscopi. *Damas. P.* - Ans. VII. 115. - D. 68. c. 5.
chorepiscopi quoque ad exemplum. *C. Ancyr.* - Ans. dic. II. 224.
chorepiscopi non licere. *C. Ancyr.* - Ans. dic. II. 223.
christianae religionis. *Nichol. P. I.* - *Caes. VI. 30.*
christiana religio. *Innocent. P.* - Cf. V. et illud *consideratum.* - C. 32. q. 5. c. 23.
christianis convivia. *C. Aurel.* - Ps-IV. XIII. 99.
christianis gratum. *Gelas. P.* - C. t. p. I. 46. c. 42. - C. 11. q. 1. c. 12.

christianitatis. *Greg. M.* - Ps-IV. V. 90.
 christianismo cum uxore. *August.* - Ps-IV. VIII. 89. - C. 33. q. 4. c. 5.
 christiano non dicam. *Isidor.* - Ps-IV. VIII. 66. IV. VI. 50. - D. 34. c. 5.
 christianorum. *Nilar. P.* - Ps-IV. V. 32.
 christianum. *C. Carth.* - B. XV. 33. Ps-IV. XVI. 34.
 Christi enim iudices. *Zepher. P.* - Ans. III. 121.
 Christophorus p. dixit: allatis. *Synod. Steph. P. III.* - Ps-IV. XII. 31.
 Christophorus. *Act. 1. Synod. Steph. P. III.* - Ps-IV. XII. 38.
 Christus panis. *August.* - D. 2. de cons. c. 57.
 Christus quid fecit. *August.* C. t. p. III. 2. c. 20. Ps-IV. II. 105. - C. 1. q. 1. c. 58.
 Christus sane sacram. *Pius P.* - Ans. I. 23.
 Circumcelliones. *August.* - Ans. XIII. 10. - C. 23. q. 5. c. 1.
 circumcisio. *Paul. Ap.* - . . . D. 2. de poenit. c. 28.
 citius ad hoc. *Greg. M.* - . . . D. 2. de poenit. c. 44.
 cito turpem. *Ambros.* - . . . C. 1. q. 1. c. 16.
 cives romani. *Lex rom.* - R. II. 90.
 Cladem. *Cassiodor.* - C. t. p. III. 20. c. 11. Ps-IV. X. 47.
 Clemens fecit. *Lib. Pontif.* - Ps-IV. IV. 95.
 Clemens tanquam. *Petrus ap.* - . . . C. 8. q. 1. c. 13.
 Clementem. *Clem. P.* - Ans. dic. I. 5.
 Clementis librum. *Leo P. IX.* - Ps-IV. IV. 105. IV. II. 124. - D. 16. c. 3.
 Clementi trado. *Clem. P.* - Ps-IV. XIV. 1. IV. V. 56.
 clerici aut ab indignis. *Gelas. P. I.* - C. t. p. III. 24. c. 6. Ps-IV. XII. 28. Caes. VIII. 76.
 clerici elendi, vel libendi. *C. Carth. III.* - V. - *Ut clerici.* - D. 44. c. 4.
 clerici etiam vel saeculares. *C. Agath.* - R. II. 384. B. III. 140. Ps-IV. III. 206. IV. II. 5. - C. 13. q. 2. c. 11.
 clerici in parochiis. *C. Chalced.* - Ps-IV. VI. 358.
 clerici in quacunque seditione. *C. Tolet. IV.* - Ans. VII. 188. - C. 23. q. 8. c. 5.
 clerici inter epulas. *C. Carth.* - R. I. 150. B. II. 170. Ps-IV. VI. 261.
 clerici omnes. *C. Agath.* - C. t. p. II. 28. c. 34. - C. 1. q. 2. c. 10.
 clerici qui comam. *C. Agath.* - Caes. VIII. 51. - D. 23. c. 22.
 clerici qui ecclesiam. *C. Agath.* - R. I. 184.
 clerici qui in adolescentia. *Nicol. P.* - C. t. p. I. 62. c. 20. Ps-IV. XI. 104. - D. 33. c. 4.
 clerici qui monachorum. *C. Tolet. IV.* - B. VIII. 21. Ps-IV. VI. 371. Ans. VII. 181. - C. 19. q. 1. c. un.
 clerici quilibet. *C. Agath.* Ps-IV. III. 266. - C. 16. q. 3. c. 11.
 clerici qui panperum. *C. Chalced.* - Ps-IV. VI. 359. C. t. p. II. 10. c. 9.
 clerici qui praeficiuntur. *C. Chalced.* - R. I. 252. Ans. VII. 193.
 clerici qui sine. *C. Tolet. IV.* - Ps-IV. VIII.

286.
 clerici vel continentes. - *C. Carth.* - R. II. 171. Ans. VII. 144. - D. 81. c. 32.
 clerici vero qui ad. - *C. Aurel. I.* - . . . D. 91. c. 5.
 clerici vero si. *C. Meld.* - R. I. 436.
 clericis sane commendatitiis. *C. Neocaes.* - R. I. 429. B. II. 142. Ps-IV. VI. 215.
 clericis vel monachis. *C. Carth.* - B. II. 141. Ps-IV. VI. 241. IV. III. 67.
 clerico jacente. *Urban. P. II.* IV. III. 154. - D. 50. c. 37.
 clericis aut laicos. *C. Chalced.* - Ans. dic. III. 77. - C. 3. q. 7. c. 49.
 clericis in ecclesia. *C. Chalced.* - Ans. VII. 98.
 clericis in singulis. *C. Chalced.* - Ps-IV. 361. C. t. p. II. 10. c. 20. Caes. IV. 100. - D. 71. c. 4.
 clericis jurantes. *C. Carth.* - R. I. 154.
 clericis qui ministrant. *Synod. VI.* C. t. p. II. 11. c. 14. - D. 1. de Cons. c. 34.
 clericis scurriles. *C. Carth. IV.* - R. I. 152. B. II. 172. Ps-IV. VI. 263. IV. III. 172. - D. 46. c. 6. Clericum.
 clericum alienum. *C. Carth. III.* - Cf. B. II. 42. Ps-IV. VI. 14. - D. 72. c. 2.
 clericum autem qui paganum. *Nicol. P.* - C. t. p. I. 62. c. 48. Ps-IV. VI. 120. Caes. XV. 35. - D. 50. c. 5. Clericum q. p.
 clericum cuiuslibet o. *Marcellin. P.* - Ans. III. 20. IV. IV. 28. Caes. V. 34. - C. 11. q. 1. c. 3.
 clericum fugitivum. *C. Alth.* - B. XL. 78. Ps-IV. XIV. 126. §. 1.
 clericum in duarum. *C. Chalced.* - Cf. B. II. 96. Ps-IV. VI. 175. - C. 21. q. 1. c. 2.
 clericum inter tentationes. *C. Carth.* - B. II. 51.
 clericum nullus. *C. Agath.* - Ps-IV. VI. 367. - C. 11. q. 1. c. 47.
 clericum per creaturas. *C. Carth. IV.* - R. I. 155. B. II. 170. et 175. - Ps-IV. VI. 261. et 266. - C. 22. q. 1. c. 9.
 clericum scurrilem. *C. Carth. IV.* - Ans. VII. 164. Ps-IV. XL. 79. - D. 46. c. 6.
 clericus ab instanti. *Synod. VII.* - Ps-IV. 311. - C. 21. q. 1. c. 1.
 clericus adversus exoristam. *Silvest. P.* - Cf. B. I. 151. Ps-IV. V. 264. - C. 2. q. 7. c. 10.
 clericus aut monachus. *S. Ferreol.* - R. I. 170. C. t. p. II. 59. c. 3.
 clericus ecclesiae regitanae. *Greg. M.* - Ans. dic. III. 201.
 clericus ergo qui episcopum. *Steph. P.* - Ans. dic. III. 104.
 clericus fideiussionibus. *C. Carth.* - B. II. 175. Ps-IV. II. 264.
 clericus habens superflua. *Poenit. rom.* - B. XIX. 116. Ps-IV. XV. 128.
 clericus invidens. *C. Afric.* - *Carth. IV.* - B. II. 16. Ps-IV. VI. 35. - D. 46. c. 7.
 clericus maledicus. *C. Carth. IV.* - R. I. 153. B. X. 66. Ps-IV. XI. 11. XIII. 66. - D. 40. c. 5.
 clericus nec comam. *C. Carth.* - B. II. 174. Ps-IV. VI. 265.
 clericus nec quemquam. *C. Agath.* Ps-IV. VI. 367.

- clericus non connumeretur. *Synod. VII.* — *Caes.* VIII. 15.
clericus non converteretur. *Synod. VI.* — *Ans.* VII. 99. Ps-IV. VI. 31. — C. 21. q. 1. c. 1.
clericus professionem. *C. Carth. IV.* — B. II. 209. R. I. 337. Ps-IV. VI. 284. — D. 41. c. 8.
clericus quantumlibet. *C. Carth. IV.* — D. 91. c. 4.
clericus qui absque. *C. Carth.* — R. I. 181.
clericus qui adulationibus. — *C. Carth. IV.* — B. II. 176. Ps-IV. VI. 276. IV. III. 173. — D. 46 c. 5.
clericus qui Christi. *Hieron.* — *Ans.* VII. 2.
clericus qui adulationibus. — *C. Carth. IV.* — B. II. 176. Ps-IV. VI. 276. IV. III. 173. — D. 46 c. 5.
clericus qui Christi. *Hieron.* — *Ans.* VII. 2.
clericus qui adulationibus. — *C. Carth. IV.* — B. II. 176. Ps-IV. VI. 276. IV. III. 173. — D. 46 c. 5.
clericus qui intra. *C. Venet.* — R. I. 185. B. II. 153. Ps-IV. VI. 244.
clericus quilibet. *C. Afric.* — B. II. 102. Ps-IV. VI. 179.
clericus quilibet. *C. Afric.* — Ps-IV. VI. 180.
clericus qui non. *C. Carth.* — R. I. 180. B. II. 210. Ps-IV. VI. 285.
clericus qui super. *I. Novell.* — Ps-IV. VI. 422.
clericus si semcen. *Poenit. rom.* — R. II. 252. B. XVII. 43.
clericus si tonsura. *C. Tribur.* — B. VIII. 97. Ps-IV. VII. 115.
clericus sine laicis. *Adrian. P.* — *Ans.* III. 88. — C. 11. q. 1. c. 48.
clericus solus ad f. t. *Lucius. P.* — *Ans.* VII. 140. — D. 81. c. 20. 21.
clericus vero qui episcopum. *Steph. P.* — . . . C. 3. q. 4. c. 8.
clericus vero solus. *Clem. P.* — C. t. p. I. 1. 18. *Ans.* die II. 169. Ps-IV. VI. 89.
clericus victima. *C. Carth. IV.* — Cf. B. II. 105. Ps-IV. VII. 180. — D. 91. c. 3.
cleri plebis. — *Coelest. P.* — *Polyc.* II. 1. — D. 63. c. 26.
cleros et clericos. *Ishdor.* — . . . D. 21. c. 1.
Caelum. *Greg. M.* — B. XX. 49. Ps-IV. XVII. 60.
coepati habere. *August.* — C. t. p. III. 27. c. 2. Ps-IV. XIV. 5. IV. V. 83. *Caes.* XIV. 35. — C. 11. q. 3. c. 48.
coepit Ermengildis. *Greg. M.* — *Polyc.* VII. 6. *Caes.* XIV. 14. — C. 24. q. 1. c. 42.
cogitantibus. *Siric. P.* — *Ans.* die I. 27.
cogitatio. *Pandect. J.* — . . . D. 1. de poenit. c. 20.
cogitationis. *Pandect. I.* — . . . D. 1. de poenit. c. 14.
cognoscimus. *Ambros.* — Ps-IV. VIII. 290. §. 1. IV. VI. 65. — D. 34. c. 14.
cognoscat. *Sixt. P.* — B. III. 214. Ps-IV. III. 264.
cognoscentes ecclesiam tadinatam. *Greg. M.* — *Ans.* die II. 225.
cognoscentes ecclesiam vestram. *Greg. M.* — *Ans.* die II. 224.
cognoscentes mesentem ecclesiam. *Greg. M.* — *Ans.* die II. 225.
cognoscimus. *Greg. M.* — Ps-IV. V. 134.
cognoscite. *Telesph. P.* — C. t. p. I. 6. c. 1. Ps-IV. IV. 25. IV. I. 173.
cognovi ex delicto. *Cyrrill.* — C. t. p. II. 24. c. 3. — C. 1. q. 7. c. 15.
cognovimus namque de redditibus. *Greg. M.* — *Ans.* V. 66. *Caes.* VII. 107. — C. 12. q. 2. c. 29.
cognovimus quod monasteria. *Greg. M.* — *Ans.* VII. 186. — C. 18. q. 2. c. 19.
cognovimus quod mos. *Greg. M.* — *Ans.* die III. 223.
cognovimus quod si. *Greg. M.* — C. t. p. I. 55. c. 89. Ps-IV. XVI. 81. *Caes.* IV. 124. — C. 16. q. 6. c. 4.
columbas vendere. *Greg. M.* — Ps-IV. V. 86. IV. III. 121.
comitibus. *C. Cabillon.* — B. XVI. 2.
commessiones. *August.* — C. t. p. III. 26. c. 5.
Ps-IV. XIII. 68. — D. 44. c. 1.
commune erat. *Alexand. P.* — *Ans.* I. 66.
communes causas. *Capit. r. f.* — C. t. p. III. 29. c. 166. Ps-IV. XVI. 242.
communione. *Siric. P.* — Ps-IV. XI. 103.
communis dolor. *Felix. P.* — B. IV. 99. Ps-IV. I. 293.
communis filius. *Greg. M.* — *Ans.* VI. 95. — D. 23. c. 10. et D. 100. c. 5.
communis vita. *Clemens. P.* — *Ans.* VII. 1. C. t. p. I. 1. c. 23. — C. 12. q. 1. c. 2. *Dilectissimis.*
communiter definimus. *Pius. P.* — Cf. B. III. 72. Ps-IV. II. 125. — D. 53. c. 3.
commutatio. *Cod. Theodos.* — C. t. p. III. 29. c. 237. Ps-IV. XVI. 514.
comperimus autem quod. *Gelas. P.* — C. t. p. I. 46. c. 59. Ps-IV. II. 89. *Caes.* XI. 5. *Ans.* VI. 146. §. 1. — D. 2. de cons. c. 12.
comperimus etiam. *Gelas. P.* — B. XIX. 50. Ps-IV. XV. 64.
comperimus quod. *Greg. M.* — Ps-IV. XIV. 17. IV. V. 129. — C. 24. q. 5. c. 2.
competentibus. *Ishdor.* — Ps-IV. I. 88.
completo anni. *C. Tribur.* — R. II. 8. B. VI. 2. Ps-IV. X. 151.
comprovinciales. *Anicet. P.* — Cf. B. I. 28. Ps-IV. V. 139. IV. III. 10. — D. 64. c. 4.
concedimus. *C. Tribur.* — IV. II. 31. Cf. B. III. 56. Ps-IV. III. 59. — D. 1. de consec. c. 30.
concesso vobis. *Gelas. P.* — *Ans.* VI. 49. *Caes.* IV. 74. — C. 12. q. 2. c. 26.
concilia posteriora. *August.* — Ps-IV. IV. 138. *Caes.* I. 43.
concilia sacerdotum. *Symmach. P.* — C. t. p. I. 48. c. 3. Ps-IV. IV. 242. — D. 17. c. 6.
concilium. *Greg. M.* — B. I. 158. *Ans.* die I. 122. Ps-IV. V. 268.
concupinae. *August. V. ne concubinae.* — C. 32. q. 2. c. 5.
concupisti. *Zachar. P.* — B. XIX. 5. — C. 32. q. 7. c. 23.
concussionis. *Digesta.* — . . . C. 1. q. 1. c. 128.
confessi debitores. *Pauli sent.* — C. t. p. III. 29. c. 128. Ps-IV. XVI. 257.
confessio poenarum. *Ambros.* — *Caes.* XV. 7.
confidimus. *Gelas. P.* — *Ans.* I. 50. — C. 25. q. 1. c. 1.
confinitimi hostium. *C. Tolet.* — *Ans.* die II. 117.
confirmamus. *Synod. VI.* — Ps-IV. IV. 134. IV. II. 117. *Caes.* I. 24. et II. 8. — D. 16. c. 7. §. 1. *Quoniam.*

confirmandum est. *C. Carth. P.* - R. I. 310.
 B. XIX. 72. Ps. IV. XV. 85. - D. 50. e. 65.
 constitetur. *August.* - Ps. IV. I. 311.
 congregatio. *C. Tolet.* - . . . C. 16. q. 7.
 c. 43.
 congregatus. *Act. 5. c. Ephes.* - Ans. III. 144.
 congregato. *Urban. P. II.* - . . . C. 16. q. 7.
 c. 2.
 congrue. *Ambros.* - Caes. VIII. 109.
 conjuges. *Isidor.* - C. t. p. III. 15. c. 3. Ps. IV.
 VIII. 3. IV. VI. 15. Caes. X. 5. - C. 27.
 q. 2. c. 6.
 conjugia. *Capit. r. f.* - C. t. p. III. 15. c. 41.
 Ps. IV. VIII. 54.
 conjunctiones autem cons. *Calixt. P. B. VII.*
 1. Ans. XI. 77. C. t. p. I. 14. c. 6. Ps. IV. IX.
 22. - C. 35. q. 2. et 3. c. 2.
 conjunctiones vel cohyp. *C. Chalced.* - R. II.
 438.
 conjunctiones. *Gelas. P.* - Ans. X. 67.
 conjunx. *August.* - C. t. p. III. 15. c. 15. IV.
 VI. 16. Ps. IV. VIII. 14. - C. 27. q. 2. c. 9.
 conjunctionum. *C. Chalced.* - . . . C. 11. q.
 1. c. 21.
 consubia. *Hieron.* - . . . C. 32. q. 2. c. 4.
 conquesti sunt. *C. Tribur.* - R. II. 296.
 conquestum est. *C. Salegust.* - Ps. IV. XV.
 172.
 conquestus est. *Nichol. P.* - C. t. p. I. 62. c. 7.
 Ps. IV. V. 56. IV. 27. Caes. II. 79. - C.
 q. 3. c. 8.
 consanguinei. adversus. *Calixt. P.* - IV. IV. 85.
 Cf. B. I. 171. Ps. IV. V. 289. - C. 3. q. 5. c. 1.
 consanguineos. *Fabian. P.* - B. VII. 21. C. t. p.
 III. 16. c. 15. Ps. IV. IX. 57. IV. VII. 84.
 - C. 36. q. 6. c. 1.
 consanguinitatis. *Isidor.* - C. t. p. III. 16. c. 5.
 Ps. IV. IX. 7. IV. VII. 66. - C. 35. q. 4.
 c. un.
 conscientia. *Joan. P. VIII.* - Ps. IV. XI. 90.
 consecrationem. *Felix. P. I.* - D. . . . D. 1.
 de consecr. c. 1.
 consecrator fons. *Raban. M.* - Ps. IV. I. 110. IV.
 I. 52.
 consensus. *C. Tolet.* B. III. 177. Ps. IV. III.
 258.
 consentire. *Greg. M.* - . . . D. 85. c. 5.
 consequens est. *Nichol. P. I.* - C. t. p. I. 62.
 c. 14. Ps. IV. IV. 211. - D. 11. c. 2.
 considera. *Hieron.* - C. t. p. III. 22. c. 6. Ps. IV.
 XII. 6. IV. VIII. 87. - C. 22. q. 1. c. 8.
 consideranda est. *Ambros.* - Polye. - D. 86.
 c. 17.
 considerandum est. *Greg. M.* - B. III. 41. Ans.
 V. 74. Ps. IV. III. 45. - C. 16. q. 7. c. 35.
 considerandum nobis. *Greg. M.* - . . . D. 50.
 c. 53.
 consideratio. *Gelas. P.* - C. t. p. I. 46. c. 45.
 - C. 16. q. 1. c. 15.
 consideret. *August.* - . . . D. 5. de poenit.
 c. 1.
 consobrinam. *Eugen. P.* - Ans. X. 66.
 conspirationes. *Cap. r. f.* - R. II. 431.
 conspirationum. *Calixt. P.* - B. X. 64. C. t. p.
 I. 14. c. 12. Ps. IV. XII. 85. - C. 11. q. 1.
 c. 22.
 conspiratores. *Calixt. P.* - Ps. IV. VI. 346.

C. 3. q. 4. c. 5.
 constantinopolitana. *Syn. C. P. I.* - Polye. II. 22.
 - D. 22. c. 3.
 Constantinus cum Irene. *Anastas. P.* - Ps. IV.
 IV. 130.
 Constantinus imp. coronam. *Gelas. P.* - Ans. IV.
 32. - D. 96. c. 13.
 Constantinus imp. dixit. *Lex Rom.* - R. II. 117.
 Ans. IV. 15.
 Constantinus imp. quarta die. *Gesta Silvest. P.*
 - V. ex Testamento. - Ans. IV. 33. - D. 96.
 c. 14.
 Constantinus natione iyrus. *Lib. Pontif.* - Ans.
 II. 74.
 Constantinus natus Romae. *Lib. Pontif.* - Ans.
 I. 76.
 constat baptisma. *Isidor.* - Ps. IV. I. 67. IV. I.
 25. - D. 4. de cons. c. 19.
 constat enim omnes. *Eugen. P.* - Ans. V. 81.
 constat multos. *Innocent. P.* - . . . C. 1. q. 1.
 c. 111.
 constat paricidas. *Nichol. P.* - Ps. IV. X. 185.
 constat quia. *Greg. M.* - . . . D. 4. de poe-
 nit. c. 2.
 constitutus iterum. *Euseb. P.* - . . . C. 3.
 q. 5. c. 9.
 constitutus ut homicidae. *Euseb. P.* - Ans. III.
 18. C. t. p. I. 30. c. 3.
 constitutus ut presbyterum. *Silvest. P.* - IV.
 III. 127.
 constitutus ut quatuor. *C. Mogunt.* - R. I. 277.
 B. XIII. 2. Ps. IV. IV. 38. IV. II. 180. - D.
 76. c. 2.
 constitutus una cum. *C. Pist.* - R. II. 418.
 constitui placuit. *Lucius. P.* - C. t. p. I. 20. c. 1.
 Ps. IV. VI. 306.
 constituit sanctum cons. *C. Tolet. IV.* - Ps. IV.
 XIII. 97. - C. 17. q. 4. c. 31.
 constituit rang sacer. *C. Mogunt.* - B. VIII. 95.
 Ps. IV. VII. 111. - C. 16. q. 7. c. 42. et C.
 20. q. 3. c. 5.
 constitutio primi Henrici. *Leo. P. IV.* - C. t. p.
 III. 8. c. 8. Ps. IV. V. 52. Ans. IV. 37. VI. 7.
 - D. 65. c. 32.
 constitutio vel edictum. *Isidor.* - . . . D. 2.
 c. 4.
 constitutiones contra. *Hadrian. P.* - Ps. IV. V.
 38. Caes. II. 58. - D. 10. c. 4.
 constitutiones sanctorum. *Paschal. P. II.* . . .
 C. 16. q. 7. c. 7.
 constitutum est a praesenti. - *C. Tolet. IV.* -
 B. III. 203. Ps. IV. III. 255. - C. 16. q. 1.
 c. 63.
 constitutum est ut. - *C. Carth. P.* . . . C. 7.
 q. 1. c. 22.
 consuetudinem laudamus. *Pius. P.* - Ps. IV. IV.
 68. IV. II. 157. B. III. 124. - D. 11. c. 6.
 consuetudinis. *C. Justin.* - C. t. p. III. 7. c. 5.
 Ps. IV. IV. 202. IV. II. 162. Caes. I. 26. -
 D. 11. c. 4.
 consuetudines quae. *Greg. M.* - Ans. die. II.
 294.
 consuetudo autem. *Isidor.* - C. t. p. III. 7. c. 1.
 Ps. IV. IV. 200. IV. II. 161. Caes. I. 13. - D.
 1. c. 5.
 consuetudo illa. *August.* - Ps. IV. IV. 209.
 Caes. I. 17.

consuetudo nova. *Greg. M.* - Polyc. IV. 8. . . . c. 16. q. 6. c. 1.
 consuetudo precedens. *C. Justin.* - C. t. p. III. 7. c. 2. Ps-IV. IV. 201. IV. II. 162. *Caes. I.* 26. - D. 12. u. 7.
 consuetudo quae. *Cyprian.* - . . . D. 8. c. 8.
 consulendum decernitur. *Nichol. P.* - C. t. p. I. 62. c. 2. Ps-IV. II. 82. IV. V. 11. - D. 28. c. 17.
 consulendum me. *Cyprian.* - Ps-IV. XI. 83. *Caes. VIII.* 87.
 consulentibus vobis. *Evarist. P.* - *Ans. die.* IV. 127.
 consulere. *Fabian. P.* - *Ans. die.* III. 51.
 consulti dilectio. *Gelas. P.* - C. t. p. I. 46. c. 30. Ps-IV. VI. 106. *Ans. VII.* 91. - D. 74. c. 9. *Consult.*
 consultis praeterea. *Nichol. P.* - Ps-IV. VIII. 83.
 consulte fecisti. *Cyprian.* - Ps-I. VII. 128.
 consulte omnium. *Euseb. et Silvest. P.* - Cf. B. III. 99. Ps-IV. II. 134. IV. I. 162. *Ans. IX.* 2. - D. 1. de cons. 1. 46.
 consulisti. *Steph. P. IX.* - C. t. p. I. 64. c. 4. c. III. 20. c. 9. Ps-IV. X. 27. - C. 2. q. 5. c. 20.
 cautious lege. - *C. Theodos.* - *Ans. III.* 107. - C. 11. q. 1. c. 7.
 contradiçionem. *C. Cabillon.* - B. VII. 18. Ps-IV. IX. 54. IV. VII. 70. R. II. 226. - C. 35. q. 2. c. 3. c. 21.
 contradicunt. *Anther. P.* - *Ans. die.* II. 92.
 contra idolorum. *Greg. M.* - B. X. 3. Ps-IV. XI. 32. et 95. *Ans. XI.* 114. - C. 26. q. 5. c. 10.
 contra iuris. *Pandect.* - C. t. p. III. 29. c. 105. §. 5. Ps-IV. XVI. 165. §. 1.
 contra morem. *Greg. M.* *Ans. VI.* 94. - D. 100. c. 8.
 contra patronum. *C. Justin.* - C. t. p. III. 29. c. 41. Ps-IV. XVI. 93.
 contraria divinae. *Ambros.* - . . . D. 5. de cons. c. 21.
 contra ritum. *Nichol. P.* - C. t. p. I. 62. c. 71. - C. 4. q. 4. c. 3.
 contrarium est. *Leo M.* - R. I. 314. B. XIX. 66. Ps-IV. XV. 80. *Ans. XI.* 129. - D. 5. de poenit. c. 3.
 contra sanctorum. *Leo P. IP.* - C. t. p. I. 60. c. 14. Ps-IV. III. 102. C. 16. q. 7. c. 29.
 contra statuta patrum. *Zosim. P.* - Ps-IV. IV. 226. *Caes. II.* 43. - C. 25. q. 1. c. 7.
 costumances clerici. *C. Agath.* - Ps-IV. VI. 366. - D. 50. c. 21.
 conveniens s. et universali syn. *Synod. VI.* - *Ans. III.* 96.
 convenientibus. *Synod VII.* - . . . C. 1. q. 7. c. 4.
 convenior. *Ambros.* - . . . C. 25. q. 8. c. 21.
 convenit diligenter. *Lex. rom.* - R. II. 346.
 convenit ordinare. *C. Agath.* - . . . D. 5. de cons. c. 15.
 convenit Troiae. *Urban. P. II.* - C. t. p. III. 26. c. 14. Ps-IV. IX. 53.
 convertimur. *Joel. proph.* - . . . D. 1. de poenit. c. 34.
 convertit. *C. Theodos.* - C. t. p. III. 29. c. 239. Ps-IV. XVI. 316. - V. 14.

convitium. *Cap. r. franc.* - C. t. p. III. 29. c. 181. Ps-IV. XVI. 257.
 convivium communia. *Greg. M.* - C. t. p. I. 55. c. 98. - D. 44. c. 6.
 corporale. *C. Remens.* - R. I. 68. B. III. 98. Ps-IV. II. 133.
 corporalia. *August.* - . . . C. 1. q. 1. c. 49.
 corpora sanctorum. *C. Mogunt.* - Cf. *Deinceps vero corpora.* - D. 1. de cons. c. 37.
 corporeum. *Ambros.* - . . . D. 2. de cons. c. 91.
 corpus Christi. - *Hilarius.* - . . . D. 2. de cons. c. 79.
 corpus et sanguinem. *August.* - . . . D. 2. de cons. c. 60.
 corripitur. *August.* - . . . C. 24. q. 3. c. 17.
 creatura omnis. *August.* - B. XX. 42. Ps-IV. XVII. 53.
 credentium. *Beda.* - Ps-IV. XI. 93.
 credere in Jesum. *August.* - . . . D. 2. de cons. c. 59.
 credibilis est. *August.* - Ps-IV. XI. 105.
 credimus in unum. *Symb. ephes.* - Ps-IV. I. 3.
 credimus posse. *Cyprian.* - *Ans. VIII.* 33.
 credis in Deum. *Poenit. rom.* - B. XIX. 42.
 creditor. *Insti. Iust.* - Ps-IV. XVI. 199. et 228. IV. V. 63.
 creditur Joannes. *August.* - Ps-IV. IV. 149.
 creditur si sine. *Capit. r. fr.* - Ps-IV. XVI. 228.
 credo ante oculos. *August.* - *Ans. VII.* 6. - C. 12. q. 1. c. 10. et 11. *Nolo. Non dicatis.*
 credo placere. *Nicas. eps.* - B. II. 150. Ps-IV. VI. 225. - C. 21. q. 3. c. 2.
 crimen adulterii. *August.* - Ps-IV. VIII. 114.
 crime lenocinii. *Cod. Iust.* - Ps-IV. VIII. 266.
 crimen vel poena. *Digest. J.* - . . . C. 1. q. 4. c. 6.
 criminationes majorum. *Higin. P.* - *Ans. die.* III. 92. Cf. Ps-IV. VI. 326. C. t. p. I. 30. c. 1. et I. 32. c. 4. - C. 2. q. 7. c. 52.
 criminationes vero contra doctorem. *Calixt. P.* - *Ans. die.* III. 99. B. I. 135. Ps-IV. V. 234.
 criminationes vero quae episcopis. *Dionys. P.* - *Ans. III.* 63. *Ans. die.* II. 106.
 crucis domini. *Euseb. P.* - C. t. p. I. 30. c. 4. Ps-IV. IV. 5. - D. 3. de cons. c. 19.
 Cui est illata. *Gelas. P.* - C. t. p. III. 27. c. 5. Ps-IV. XIV. 8. *Caes. XIV.* 37. - C. 11. q. 3. c. 46.
 cui portio. *Ambros.* - . . . C. 12. q. 1. c. 6.
 cuiusque poenitentis. *C. Afric.* - R. I. 269. B. XIX. 40. Ps-IV. XV. 5.
 cuius parvulus. *Poenit. rom.* - R. I. 130. *Ans. XI.* 36.
 cuius rei. *Greg. M.* - . . . C. 29. q. 2. c. 6.
 cum accusatus. *Felix P. III.* - *Ans. III.* 53.
 Ps-IV. VI. 335. IV. IV. 98. - C. 3. q. 3. c. 1.
 cum ad celebrandas. *C. Aurel. I.* - R. I. 196.
 B. III. 29. Ps-IV. III. 34. - D. 1. de cons. c. 65.
 cum ad iudicium. *Felix. P. III.* - C. t. p. I. 33. c. 1. Ps-IV. VI. 355.
 cum ad peccatum. *August.* - *Ans. X.* 10.
 cum Adrianus. II. *Greg. IP.* - C. t. p. I. 61. c. 2. Ps-IV. V. 16. - D. 65. c. 29.

cum ad sacros ordines. *Greg. M.* - C. t. p. I. 55. c. 103. Ps-iv. V. 151.
 cum ad verbum. *Nichol. P.* - C. t. p. I. 62. c. 7. r. D. 6. c. 6.
 cum a iudeis *Innocent. P.* - . . . C. 23. q. 8. c. 2.
 cum aliquis excommunicatus *C. Arausic.* - R. II. 414. B. XI. 8.
 cum aliquis exil. *Origen.* - . . . C. 24. q. 3. c. 7.
 cum apostolus *C. Nannet.* - R. II. 176. B. VIII. 85. Ps-iv. VII. 103.
 cum apud Thessalonicam. *Ruffin h. eccl.* - . . . C. 12. q. 3. c. 69.
 cum autem episcopus ecclesiam. *C. Tribur.* - B. XV. 37. Ps-iv. XVI. 38. C. t. p. III. 29. c. 12.
 cum baptizatus malus *August.* - C. t. p. III. 1. c. 3. Ps-iv. I. 160. Caes. XII. 60. - D. 4. de cons. c. 27.
 cum beatissimus Pet. *Leo P.* - Ans. I. 51. - C. 24. q. 1. c. 16.
 cum beatus Bonif. *Gregor. P. III.* - Ps-iv. X. 67.
 cum boni conjuges. *Greg. M.* - Ps-iv. VIII. 129. §. 1. fr. VI. 72.
 cum caput. *Hieron.* - Ps-iv. VIII. 97. Iv. VII. 46. - C. 33. q. 5. c. 15.
 cum constat *Gelas. P.* - Ans. II. 30.
 cum consiliatus *Vita. Ambros.* - Ps-iv. X. 81.
 cum Dalmationum g. *Vita. Greg. M.* - Ps-iv. XIV. 56.
 cum decreta *Gelas. P.* - Ans. I. 32.
 cum de negotiis *Greg. M.* - Ans. dic. II. 259.
 cum de ordinationibus *Leo. M.* - Ans. dic. II. 13.
 cum de quorundam. *C. Carth. IV.* - . . . D. 84. c. 4.
 cum dens. *Pelag. P.* - Caes. III. 22.
 cum devotissimam. *Greg. M.* - B. XI. 26. Ps-iv. XIII. 36. C. t. p. I. 55. c. 110. - C. 12. q. 2. c. 8.
 cum divinae *Greg. M.* - Ans. dic. II. 244.
 cum ecclesiae *Pelag. P. III.* - . . . C. 3. q. 2. c. 2.
 cum enixa. *Greg. M.* - Caes. X. 56 - D. 5. c. 1.
 cum episcopus s. dioec. circuit. *C. Rotom.* - R. II. 1. B. I. 90. Ps-iv. V. 196.
 cum episcopus s. d. visitat. *C. Tolet.* - R. I. 8. B. I. 86. Ps-iv. V. 192.
 cum ergo de summi. *Leo. M.* - Ans. dic. II. 9. C. t. p. III. q. 2. c. 2. Ps-iv. V. 347. Iv. III. 6. Ans. VI. 19. - D. 63. c. 36. *Si forte*
 cum ergo humilitatis. *August.* - C. t. p. III. 22. c. 24. Ps-iv. XII. 42. Iv. VIII. 128. - C. 12. q. 2. c. 9.
 cum ergo in singulis *Hieron.* - . . . C. 24. q. 3. c. 11.
 cum ergo inter vos. *Leo. M.* - Ans. dic. II. 51.
 cum ergo venerit. *Theodori. poen.* - R. I. 298. B. XIX. 2.
 cum exandrius vos *Hieron.* Ans. XI. 138. - D. 50. c. 19.
 cum excommunicatus ecclesia *August.* - C. t. p. III. 27. c. 17. Ps-iv. XIV. 47. Iv. V. 62.
 cum excommunicatus non est. *Fabian. P.* Ans. XI. 19. C. t. p. I. 18. c. 2. Ps-iv. XIV. 24.

Iv. V. 70.
 cum excommunicatus non licet. *C. Antioch.* - R. II. 397. B. XI. 34. Ps-iv. XIV. 98.
 cum excommunicato neque. *Isidor.* - R. III. 292. B. XI. 31. Ps-iv. XIV. 95. Ans. XII. 16. - C. 11. q. 3. c. 18.
 cum excommunicato nullus. *Fructuos.* - R. II. 394. B. XI. 33. Ps-iv. XIV. 97.
 cum ex diversis. *Symmach. P.* - Ans. III. 103.
 cum exigentibus pec. *C. Aurel.* - R. I. 276. B. XIII. 7. Ps-iv. IV. 40.
 cum extra clericorum. *Leo. M.* - Ans. VII. 138.
 cum fortius puniendi. *Greg. M.* - Ans. dic. III. 206. B. II. 201. Ps-iv. VI. 274.
 cum frangitur hostia. *Prosp. ct. August.* - Pr. - Iv. II. 9. Iv. I. 140. - D. 2. de cons. c. 37.
 cum graviora pec. *Greg. M.* - B. III. 153. Ps-iv. III. 216. - C. 13. q. 2. c. 17.
 cum homo iuste. *August.* - C. t. p. III. 20. c. 34. Ps-iv. X. 104. Iv. VIII. 40. - C. 23. q. 5. c. 19.
 cum hac filius *Pelag. P.* - C. t. p. I. 54. c. 4.
 cum igitur genus. *August.* - C. t. p. III. 15. c. 53. Ps-iv. VIII. 39. Iv. VII. 52. - C. 35. q. 1. c. 11.
 cum igitur mihi. *Leo. M.* - Ans. IX. 15.
 cum igitur omnia *C. Magunt.* - B. XIX. 147. Ps-iv. XV. 157.
 cum igitur tam longe. *August.* - B. X. 47. Ps-iv. XI. 72.
 cum in captivitate. *Innocent. P.* - Ps-iv. VIII. 245. Iv. VI. 82. - C. 34. q. 1. et 2. c. 2.
 cum in dei nomine. *Pelag. P. II.* - C. t. p. I. 54. c. 1. Ps-iv. II. 77. Iv. I. 156. B. III. III. 62. - D. 1. de cons. c. 71. *Invenimus.*
 cum initiatur conjugium. *Ambros.* - Ans. X. 1. Caes. X. 2. C. t. p. III. 15. c. 2. Ps-iv. VIII. 2. Iv. VI. 14. - C. 27. q. 2. c. 5. et 35.
 cum in lege. *Greg. M.* - . . . C. 23. q. 4. c. 16.
 cum in praeteritis. *C. Cerith. II.* - . . . D. 84. c. 3.
 cum inter. *Cap. r. f.* - C. t. p. III. 29. c. 168. Ps-iv. XVI. 244.
 cum ita panniatur. *Hieron.* - D. 4. de poenit. c. 22.
 cum itaque. *Leo. M.* Ps-iv. I. 48. - D. 4. cons. c. 112.
 cum iuramento. *Hieron.* - R. II. 322. B. XII. 16. Ps-iv. XII. 73.
 cum iuxta. *Cap. r. f.* - R. II. 56.
 cum legitime. *Pandect.* - C. t. p. III. 29. c. 196. §. 1. Ps-iv. VIII. 68. et XVI. 195. §. 1. Iv. V. 54.
 cum lex. *Pandect.* - C. t. p. III. 29. c. 155. Ps-iv. XVI. 192. Iv. V. 53.
 cum liquet. *Greg. M.* - . . . C. 1. q. 1. c. 13.
 cum longe. *C. Tolet. XII.* - . . . D. 63. c. 95.
 cum matris *Carol. M.* - Iv. VII. 16.
 cum minister. *August.* - C. t. p. III. 20. c. 33. Ps-iv. X. 103. Iv. VIII. 38. - C. 23. q. 5. c. 14.
 cum multa. *Greg. M.* - Ans. dic. II. 243. B. I. 97. C. t. p. I. 55. c. 14. Ps-iv. V. 199.

et IV. 161. Caes. IV. 57. - D. 86. e. 5.
cum multis. *C. Tolet. IX.* - Ps-IV. VI. 425.
- C. 15. q. 8. c. 4.
cum multi. *Cap. r. f.* - Ps-IV. XVI. 2. 55. IV.
V. 56.
cum naturalis. *August.* - Ps-IV. IX. 110. §. 3.
Caes. X. 109.
cum nocera. *Greg. M.* - Ps-IV. IX. 28. IV.
VII. 55.
cum omne crimen. *Julius C.* - B. V. 1. Ps-IV.
II. 11. IV. 1. 155. D. 2. de. cons. c. 7.
cum omnibus. *C. Carth. III.* - . . . D. 81.
c. 27.
cum omnis avertit. *Greg. M.* - . . . C. 1.
q. 1. c. 20.
q. 1. c. 19.
cum ordinatur. *Ambros.* - Ps-IV. V. 95. -
C. 1. q. 1. c. 14.
cum pastoris. *Greg. M.* - Ans. VI. 140. - C.
2. p. 7. c. 58.
cum Paulus. *Greg. M.* - B. XX. 85. Ps-IV. XVII.
76. - C. 1. q. 1. c. 26.
cum pro bellicum. *Leo. M.* - Ps-IV. VIII. 244.
IV. VI. 87. Aes. X. 21. - C. 34. q. 1. et. 2.
c. 1.
cum percussio. *Greg. M.* - C. t. p. I. 55. c.
96. - C. 7. q. 1. c. 2.
cum persequuntur. *August.* - Ans. XIII. 25.
cum Petrus. *August.* - C. t. p. III. 8. 4.
Ps-IV. V. 24.
cum pie desiderium. *August.* - Aes. IV. 7. -
C. 25. q. 2. c. 9.
cum peccatoris. *C. Tolet.* - Ps-IV. III. 171.
cum pro parvulis. *August.* - . . . D. 4. de
cont. c. 77.
cum pro utilitate. *C. Hierd.* - . . . C. 16.
q. 1. c. 34.
cumque oobis. *Gelas. P.* - Ans. die. I. 26.
cum quibus. *Gelas. P.* - . . . C. 24. q. 3.
c. 26.
cum quisque fratrum. *August.* - C. t. p. III.
2. c. 13. §. 9. Ps-IV. II. 97. - C. 25. q. 4.
c. 19.
cum relemptor. *Greg. M.* - . . . C. 12. q. 2.
c. 68.
cum regni. *Greg. M.* - Ans. II. 227.
cum reunociatur. *Ambros.* - . . . C. 52. q.
1. c. 9.
cum relapstatiz. *C. Hierd.* - B. IV. 55. Ps-
IV. I. 249.
cum reversi. *Joannes P. VIII.* - Ps-IV. X. 71.
cum sacerdot. *C. Nannet.* - R. I. 105.
cum sacerdotis diguitas. *Greg. M.* - Ans. die.
II. 240. B. I. 117. Ps-IV. V. 217.
cum saecula. *Greg. M.* - . . . D. 2. de
poenit. c. 15.
cum sancti viri. *Greg. M.* - Ps-IV. XIV. 4.
IV. V. 82. - C. 24. q. 3. c. 12.
cum scriptura. *Greg. M.* - B. XV. 19. Ps-IV.
XVI. 20.
cum scriptura. *Ambros.* - . . . C. 1. q. 1. c. 83.
cum sinus debitoris. - *Synod. VII.* - Ps-IV.
V. 574. - C. 9. q. 3. c. 3.
cum societas. *Leo M.* - Ps-IV. VIII. 74. IV.
VI. 25. Caes. X. 40. - C. 27. q. 2. c. 17.
cum tantum. *August.* - Ps-IV. I. 167. IV. I.
53. Caes. XII. 72. D. 4. de cons. c. 47.
cum turpiter. *Greg. M.* - Ps-IV. VIII. 100.

cum valde occulta. *Greg. M.* - B. XX. 98. Ps-
IV. XVII. 109.
cum zelo fidei. *Innocent. P.* - Ans. die. IV.
100.
cuocita per mundum. *Gelas. P.* - Ans. II. 16.
IV. 7. - C. 9. q. 3. c. 17 et 18.
cuncti haeretic. *Arca. et Honor. A. A.* - Ans.
XII. 72.
cunctis fidelibus. *Clem. P.* - C. t. p. I. 1.
c. 21.
cunctis liquet. *Greg. M.* - C. t. p. I. 53. c. 42.
C. 3. q. 7. c. 5. §. 1. In.
cunctis ostenditur. *Greg. M.* - B. XX. 58. Ps-
IV. XVII. 69.
cunctorum sacerdotum. *Clem. P.* - Ans. die. II.
58. et IV. 26.
cunctos populos. *Justin. A.* - Ans. II. 2.
curas sit. *Honorius P. et Joannes P. VIII.* -
B. XI. 49. Ans. XII. 32. C. t. p. III. 27.
c. 21. Ps-IV. XIV. 65 et 113. Caes. XIV.
25. - C. 11. q. 3. c. 20.
curandum ergo impimis. *Hilar. P.* - Ans. VII.
14. IV. III. 51. - D. 34. c. 9.
curandum est. *Leo M.* - Ans. VI. 197. Ps-IV.
IV. 153.
curandum vero maxime. *Felix P.* - R. I. 309.
B. XIX. 62. Ps-IV. XV. 76.
cur viri. *Innocent. P.* - R. II. 139. B. IX. 77.
Ps-IV. VIII. 214.
custodi intus. *August.* - C. t. p. III. 27. c. 11.
Ps-IV. XIV. 14. Caes. V. 16 et 65. - C. 11.
q. 3. c. 54.
Cyprianus opuscula. *Hieron.* - Ps-IV. IV. 87.
Cyprianus episcopus. *Act. 2. Synod. ephes.* -
Ans. VI. c. 62. Ps-IV. V. 45.
Cyprianus Eueratio. *Cyprian.* - B. V. 21. Ps-
IV. II. 31. IV. I. 53. C. t. p. III. 2. c. 5.
- D. 2. de eos. c. 95. *Pro dilectione tun.*
Cyprianus presbyteris . . . jam pridem *Cy-*
prian. - C. t. p. III. 10. c. 28. Ps-IV. VI.
393. - C. 21. q. 3. c. 4.

D

Daemnoium. *Hieron.* - B. X. 50. Ans. XI. 113.
Ps-IV. XI. 75. - C. 23. q. 7. c. 18.
Daibertum. *Urban. P. II.* - IV. III. 81. Caes.
IV. 40. - C. 1. q. 7. c. 24.
demonitionis. *Leo M.* - . . . C. 24. q. 2. c. 5.
De abjectione. *C. Arant.* - Ans. die. II. 26.
B. I. 50. Ps-IV. V. 141. IV. III. 20. - D.
64. c. 3.
de accusationibus clericorum super. *Euseb. P.*
Aes. die. III. 117. Ans. III. 24. C. t. p. I.
30. c. 1. - C. 3. q. 5. c. 5.
de accusationibus ergo clericorum. *Eleuth. P.*
Aes. die. III. 115. Ans. II. 54. Caes. V. 59.
de accusationibus vero comprovincialium. *Ele-*
uth. P. - Ans. die. III. 95. Ans. III. 26.
de accusatoribus. *Eleuth. P.* - Ans. III. 27.
Ps-IV. VI. 318.
de adulterio. *Lex rom.* - R. II. 146.
de advenis. *C. Valent.* - R. II. 424.
de affoitate. *C. Meliden. Greg. M.* - B. VII.

16. Ps-IV. IX. 51. IV. VII. 81. - C. 35. q. 2.
et 3. c. 1.
de aliena. *Innocent. P.* - IV. III. 64. - D. 71.
c. 2.
da Arisana. *C. Arelat. I.* - D. 4. de
cons. c. 109.
de Benedicto. *Pelag. P. II.* - Ans. XI. 94.
C. t. p. I. 54. c. 25. - C. 32. q. 1. e. 5.
dabant autem. *C. Tolet.* - R. I. 402. B. II. 27.
Ps-IV. VI. 128.
dabant duodecim. *Zachar. P.* - . . . C. 11.
q. 3. c. 106.
debet ergo. *Hieron.* - IV. VI. 24. CE C. t.
p. III. 15. 82. Ps-IV. VIII. 254.
debet enim prius. *Novell. I.* - Ans. die. II.
280.
debet homo. *August.* - C. t. p. III. 20. c.
22. Ps-IV. X. 62. IV. VIII. 16. - C. 23. q.
4. c. 53.
de castro autem. *Alexand. P. II.* - C. t. p.
I. 66. c. 1.
de castro fratres. *Calixt. P.* - B. I. 65. Ps-IV.
V. 174.
de castro placuit. *Sist. P.* - Ans. III. 57.
de castro statum. *Nichol. et Alexand. PP.*
II. - Ps-IV. V. 79. IV. III. 126. Caes. IV.
15. - C. 1. q. 1. c. 109.
de castro vestra. *Steph. P. F.* - Ans. I. 86.
de calendia. *Zachar. P.* - Ps-IV. XI. 7.
decimas. *Calixt. P.* - C. t. p. I. 14. c. 14.
de epistulis. *Leo P. IV.* - Ps-IV. IV. 176.
IV. II. 147. Caes. I. 61. - D. 10. c. 9.
de capitulum. *Marcus P.* - Ans. I. 61. Ps-
IV. IV. 109. Caes. I. 31.
de catechumenis. *C. Gerund.* - Ps-IV. I. 60.
IV. I. 21. - D. 4. de cons. c. 15.
de catechumenis. *C. Nicaen.* - Ps-IV. I. 107.
de causa. *Greg. M.* - Ans. VI. 163.
da causis de quibus. *Innocent. P.* - B. III. 128.
C. t. p. III. 6. c. 3. Ps-IV. IV. 70. Caes.
II. 2. D. 20. c. 3. De quibus c.
decenter omnibus. *C. Tolet. IX.* - D. 89. c. 6.
decernimus ut dam. *C. Tolet. XVI.* - . . .
D. 18. c. 17.
decernimus ut ii. *Innocent. P.* - IV. VIII. 142.
D. 28. e. 2.
decernimus ut in. *Fabian. P.* - B. V. 24. Ps-
IV. II. 34.
decernimus ut quandam. *C. Tolet. IX.* - . . .
C. 16. q. 7. c. 32.
decernimus vestram. *Bonifacius P.* - CE *Pa-*
lentinus. - C. 3. q. 9. c. 10.
decessoribus. *Gelas. P.* - C. 25. q. 2.
e. 19.
deest sequi. *Flavian. P.* - Ans. IV. 48.
decimo. *August.* - Ans. V. 34. Caes. VII. 38.
- C. 16. q. 1. c. 66.
decimas deo. *C. Mogunt.* - B. III. 133. Ps-IV.
III. 199. IV. II. 60. - C. 16. q. 7. c. 6.
decimas et ecclesias. *Paschal. P. II.* - . . .
C. 16. q. 7. c. 39.
decimas quas in usum. *Greg. P. VII.* - Ans.
V. 50. IV. VIII. 145. Caes. VII. 47. - C. 16.
q. 7. c. 1.
decimas quas populus. *C. Mogunt.* - V. De *de-*
cimis quas. - . . . C. 16. q. 7. c. 7.
de chorepiscopiis. *Damas. P.* - Ans. VII. 115.

- D. 68. c. 5. *Chorepiscopi.*
de clericis pro quibus. *Nichol. P. II.* - Coes.
XV. 34. - D. 50. c. 3. De his clericis.
de clericis qui in. *C. Tolet.* - R. I. 167.
de clericis quoque. *Symmach. P.* - C. t. p.
I. 48. e. 19.
de clericis viciis. *C. Mogunt.* - B. VIII. 57.
Ps-IV. VII. 75.
de clericis vero. *C. Mogunt.* - B. VIII. 91.
Ps-IV. VII. 109.
de collectis. *C. Nannet.* - R. II. 432.
de comunibus. *Leo M.* - Ps-IV. XIV. 60.
IV. V. 118. B. XI. 52. - C. 24. q. 2. c. 1.
de conciliis. *Leo M.* - Ans. die. III. 13. B. I.
43. Ps-IV. IV. 241. IV. IV. 13. D. 18. c. 2.
de confusis. *Nichol. P.* - Ps-IV. III. 194. IV.
II. 81.
de conjugali. *Siricius P.* - R. II. 154. B. IX. 31.
Ans. X. 7. Ps-IV. VIII. 169. IV. VI. 18.
Caes. X. 23. - C. 27. q. 2. c. 50.
de consanguinitate. *Nichol. P. II.* - . . . C.
35. q. 2 et 3. e. 17.
de consanguinitatis. *Nichol. P. II.* - Ps-IV.
IX. 30.
de consanguinitate. *Innocent. P.* - B. IV. 69.
Ans. IX. 24. Ps-IV. I. 263. IV. I. 117.
- D. 4. de cons. c. 119. *Presbyteris seu*
de constantinopolitana. Greg. M. - Ans. II. 68.
Caes. II. 70. - D. 22. c. 4.
de consuetudinibus. *Nichol. P. I.* - C. t. p.
I. 62. e. 17. Ps-IV. IV. 211. IV. II. 155.
decretis. *Greg. M.* - . . . C. 27. q. 2. c. 28.
decreto nostro. *Greg. M.* - C. t. p. I. 55. e. 1.
Ps-IV. V. 349. - C. 2. q. 6. c. 11.
decretum est. . . . ut nemo. *C. Salegunt.* -
Ps-IV. XV. 174.
decretum est. . . . ut presbyter. *C. Salegunt.*
- Ps-IV. XV. 170. C. t. p. III. 28. c. 13.
decretum est etiam ut omnes. *C. Saleg.* - Ps-
IV. XV. 187.
decretum est etiam ut omnia. *C. Saleg.* - Ps-
IV. XV. 185.
decretum est ut omnes. *C. Cabillon.* - V. In
sancto. *cabil. e. I. e.* - C. 16. q. 1. c. 3.
decretum est ut presbyteri. *C. Mogunt.* - B.
XVI. 7. - C. 2. q. 7. c. 7.
decrevimus ut antiquae. *C. Tarrac.* - V. *Mul-*
torum casuum. - C. 10. q. 1. e. 10.
decrevimus ut in. *Fabian. P.* - Ans. VII. 207.
decrevimus vestram. *Bonifac. P.* - Ps-IV. VI.
538.
decrevit quoque s. synod. ut. *C. Saleg.* - Ps-
IV. XV. 182.
decrevit s. synod. cum. *C. Erfurd.* - B. XII. 77.
Ps-IV. XIV. 125.
decrevit s. synod. domesticam. *C. Aurel.* - B.
I. 103. Ps-IV. V. 205.
decrevit s. nullum. *Melchad. P.* - C. t. p.
I. 31. e. 7. - D. 81. c. 1.
decrevit s. ut e. I. XX. *Cap. Medard.* - B.
XII. 20. C. 22. q. 5. c. 17.
decrevit s. ut episcopi. *C. Eliberit.* - B. XI.
67. Ps-IV. XIV. 115.
de crimine. *Steph. P. F.* - C. t. p. I. 61. c. 9.
Ps-IV. VI. 430. - C. 15. q. 3. e. 1.
decurat namque juxta p. *Sist. P.* - Ans. die.
I. 20.

- decuerat ut vos adversus. *Julius P.* - Ans. dic. 122. Ans. I. 24. *Caes. II.* 65.
- decebat vos fratres. *Lucius P.* - Ans. dic. II. 131.
- decuerat vox justa. - *Julius P.* - Ans. II. 47. de decimis iuxto. *Leo P. IV.* - C. t. p. I. 60. c. 7. Ans. V. 35. - C. 16. q. 1. c. 45.
- de decimis quas. *C. Medomatric. et Mogunt.* - R. I. 49. B. III. 134. Ps-IV. III. 200. Iv. II. 62. - C. 16. q. 7. c. 7. *Decimas.*
- de deiectis vero atque. *Damas. P.* - Ans. dic. III. 150.
- de digamis. *Innocent. P.* - Ps-IV. VIII. 302. dedit baptismum. *August.* - . . . C. 1. q. 1. c. 46.
- de diaconibus quos. *C. Arelat.* - Ans. dic. IV. 34.
- de diaconibus urbiis. *C. Arelat.* - Ans. dic. IV. 152.
- de dioecessanis. *C. Tarrac.* - Ans. dic. IV. 118.
- de diversis ord. *C. Carth. III.* - Ps-IV. VI. 362 - C. 11. q. 1. c. 44.
- de ebrietate ut. *Cap. r. f.* - R. I. 140.
- de ebrietate vero. *Ferreo.* - C. t. p. II. 50. c. 6.
- de ecclesiis enim consecratione. *Felix P.* - Iv. II. 33.
- de ecclesiis dedicatione. *Felix P.* - Ps-IV. III. 24. Iv. II. 11.
- de ecclesiis vero servis. *C. Tolet.* - R. I. 599. B. II. 32. Ps-IV. VI. 135.
- de ecclesiasticis privilegiis. *Greg. M.* - Ans. IV. 6. Cues VII. 15. - C. 25. q. 2. c. 8.
- de ecclesiis destructis. *Cap. r. f.* - R. I. 39.
- de ecclesiis ergo. *Dionys. P.* - B. III. 43. Ps-IV. III. 47. C. t. p. I. 25. c. 2. - Ans. VII. 112. Iv. II. 142. - C. 13. q. 1. c. 1. *Ecclesiis singulas.*
- de ecclesiis quae inter. *Greg. M.* - R. 1. 242. B. III. 41. Ans. V. 74. Ps-IV. III. 45. - C. 16. q. 7. c. 35. *Considerandum.*
- de ecclesiis seu sanetis. *C. Agripp.* - B. III. 51. Ps-IV. III. 54.
- de eo autem. *Cyprian.* - Ans. VIII. 28. - D. 50. c. 55.
- de eo qui s. *Cap. r. f.* - Ps-IV. X. 5.
- de eo qui uxorem. *C. Tolet.* - R. II. 100.
- de eo quod. *C. Mogunt.* - R. II. 196. et 202.
- B. XVII. 24. C. t. p. III. 16. c. 24. Ps-IV. IX. 92. Iv. VII. 66. - C. 30. q. 1. c. 5.
- de episcopis peregrinis. *Gelas. P.* et *C. Arelat.* - Ans. dic. II. 196. - B. I. 116 Ps-IV. V. 216.
- de episcoporum vero. *Gaius P.* - Ans. dic. IV. 5.
- de esu carni. *Leo P. IV.* - C. t. p. I. 60. e. 8. *Caes. XI.* 23. - D. III. de cons. c. 11.
- de eulogiis. *Leo P. IV.* - C. t. p. I. 60. c. 5. - D. 18. c. 8.
- de excommunicationis. *Greg. M.* - C. t. p. I. 55. e. 65. - C. 24. q. 3. c. 15.
- de expositis. *C. Fasens.* - B. III. 202. Ps-IV. III. 254.
- de fabrica. *Vigil. P.* - B. III. 62. C. t. p. I. 52. c. 1. Ps-IV. III. 25. Iv. II. 14. - D. 11. de consec. c. 24.
- defensionis. *Gelas. P.* - C. t. p. I. 46. c. 40. - D. 87. c. 2.
- de filia. *C. Brac. Martin. Brac.* - . . . C. 27. q. 1. c. 26.
- definitum eum. *C. Carth. VII.* - Ps-IV. XIV. 69. Iv. IV. 72. - Ans. III. 117. ex c. Milevit. C. 4. q. 1. c. 1. *Diffinitum.*
- definitum minime. *Synod. VII.* - *Caes. IX.* 50. Ps-IV. VII. 25. - C. 18. q. 2. c. 21.
- definitum omnem qui. *Synod. VII.* - *Caes. III.* 21.
- definitio. *C. Fliberit.* - B. XII. 25. C. t. p. III. 22. c. 33. Ps-IV. XII. 80. - C. 22. q. 4. c. 17. *Diffinitio.*
- definitum s. c. *C. Nannet.* - R. I. 191. B. III. 68. Ps-IV. III. 70.
- de foeminis. *C. Arelat.* - R. II. 188. B. VIII. 42. Ps-IV. VII. 60.
- de forestibus. *Cap. r. f.* - C. t. p. III. 29. c. 164. Ps-IV. XVI. 241.
- de forma fidelitatis. *Fulbert.* - C. t. p. III. 22. c. 32. Ps-IV. XII. 96. Iv. VIII. 122. *Caes. VI.* 22. - C. 22. q. 5. c. 18.
- de Francia. *C. Tribur.* - B. IX. 76. Ps-IV. VIII. 213. Iv. VI. 94.
- de fugitivis. *Cap. r. f.* - C. t. p. III. 29. c. 226. Ps-IV. XVI. 503.
- defuncto vero abbate. *Greg. M.* Iv. III. 181.
- de furibus et m. *Cap. r. f.* - C. t. p. III. 29. c. 278. Ps-IV. XIII. 6. XVI. 358.
- de gradibus. *Greg. M.* - *Polye. VI.* 4. - C. 35. q. 8. c. 1.
- de hac quidem. *Hieron.* - . . . D. 2. de cons. c. 72.
- de haereticis. *Pelag. P.* - C. t. p. I. 54. e. 5. Ps-IV. I. 161. Iv. I. 90.
- de hinc iterum. *Raban.* - Ps-IV. I. 102. Iv. I. 46. - D. 4. de cons. c. 66.
- de his autem quae. *Innocent. P.* - Ans. X. 16.
- de his autem quae. *Leo M.* - B. VIII. 69. C. t. p. I. 43. c. 49. Ps-IV. VII. 87.
- de his autem qui. *C. Araus.* - Ans. dic. IV. 90.
- de his autem qui requisisti. *Greg. M.* - Ans. X. 22. *Caes. X.* 75. - C. 33. q. 1. c. 2. *Requisisti.*
- de his clericis pro q. *Nichol. P. II.* - *Caes. XV.* 54. - D. 50. c. 6.
- de his clericis qui. *C. Ilerd.* - . . . D. 50. c. 36.
- de his criminibus. *Cap. r. f.* - R. XVI. q. C. t. p. III. 29. c. 242. Ps-IV. XVI. 319. Iv. V. 42.
- de his enim clericis. *Alexand. P.* - Ans. dic. III. 40.
- de his ergo visum. - *C. Ilerd.* - B. XIX. 150. Ps-IV. VI. 400. Iv. III. 152. - D. 50. c. 34.
- De his vero v.
- de his autem super q. inter. *Raban.* - R. II. 362. B. XIX. 152.
- de his quae ad eccles. *C. Tolet.* - B. III. 136. Ps-IV. III. 202. Iv. II. 61.
- de his quae parochi *C. Arelat.* - . . . C. 10. q. 1. c. 7.
- de his quae pertinent. *C. Ancyr.* - B. III. 206. Ps-IV. III. 257.
- de his quaesitum est. *Greg. M.* - C. t. p. I.

53. c. 33.
 de his qui acta *C. Tolet.* - R. I. 317.
 de his qui ad exitum: *C. Nicaen.* - R. I. 107.
 B. XVIII. 6. Ans. XI. 23. Ps-IV. XV. 31.
 - C. 26. q. 6. c. 9. *De his qui recedunt.*
 de his qui apostatant. *C. Eliberit.* - B. XIX.
 134. Ps-IV. XV. 144.
 de his qui christianisatistis. *Nicol. P. I.* - Ps-
 -IV. I. 181.
 de his qui communionem *C. Nicaen.* - R. II.
 344. B. XI. 36. Ps-IV. XIV. 37. et. 100.
 de his qui conjuges *C. Arelat.* - Ps-IV. VIII.
 258.
 de his qui diversis facinoribus. *C. Laod.* - R.
 I. 304. B. XIX. 41. Ps-IV. XV. 56.
 de his qui exco. *C. Aurel.* - R. I. 414. B. II.
 19. Ps-IV. VI. 39.
 de his qui falsa *C. Arelat.* - Ans. die. III.
 155. Ans. XI. 69.
 de his qui filios. *Nicol. P. I.* - C. t. p.
 I. 62. c. 53. et. III. 1. c. 17. Ps-IV. I. 304.
 IV. VI. 126. Caes. X. 153. - C. 30. q. 1.
 c. 6.
 de his qui frequenter. *C. Neocaes.* - . . . C.
 51. q. 1. c. 8.
 de his qui incesti. *C. Ilerd.* - *F. De h. q. se*
incesta. C. 55. q. 2. et 3. c. 9.
 de his qui in pluribus. *C. Neocaes.* - B. IX.
 22. Ps-IV. VIII. 160.
 de his qui in penevaricatione. *C. Ilerd.* - R. I.
 268.
 de his qui in quibuscunque. *C. Agath.* - Ans.
 die. IV. 53.
 de his qui in quibusdam. *C. Agath.* - B. II.
 47. Ps-IV. VI. 148.
 de his qui irrationabiliter. *C. Ancyr.* - R. II.
 255. B. XVII. 30. Ps-IV. IX. 88. Ans. XI. 85.
 de his qui nouas. *Cap. r. f.* - R. I. 47.
 de his qui nou sponte. *Nicol. P. I.* - Ps-IV.
 X. 28.
 de his qui nuper. *C. Laod.* - B. IV. 21. Ps-
 IV. I. 216.
 de his qui praeter. *C. Nicaen.* - Ans. XI. 116.
 de his qui pro delicto. *C. Meid.* - B. XI. 41.
 Ps-IV. XIV. 105.
 de his qui se incesta. *C. Ilerd.* - R. II. 184.
 B. VII. 3. C. t. p. III. 16. c. 10. Ps-IV.
 VIII. 29. - C. 35. q. 2. et 3. c. 9. *D. h.*
q. incesti.
 de his qui secundum. *C. Laod.* - B. IX. 24.
 Ps-IV. VIII. 162.
 de his qui sine. *Cap. r. f.* - R. I. 241.
 de his qui sponsas. *C. Meid.* - R. II. 157. B.
 IX. 32. Ps-IV. VIII. 170.
 de his qui suscepta. *C. Aurel. I.* - . . . D.
 5. de pociot. c. 5.
 de his qui transmigrant. *C. Chalced.* - Ans.
 die. II. 97.
 de his quos volentes. *C. Tolet.* Aos. VII. 44.
 - D. 28. e. 5.
 de his qui requisi. *Greg. M.* - B. IX. 44. Ans.
 X. 22. Ps-IV. VIII. 182. IV. VI. 106. - C.
 35. q. 1. c. 2.
 de his servis *Pandect.* - Ps-IV. XVI. 76. C. t.
 p. III. 29. c. 30.
 de his vero. clericis. *Nicol. P. I.* - C. t. p.

I. 61. c. 44. - D. 50. c. 6.
 de his vero dicimus. *Greg. P. III.* - Ps-IV.
 X. 179. C. t. p. I. 57. c. 4. et. III. 20. c.
 56. Ans. XI. 52.
 de his vero non incongrue. *Stric. P.* - B. XIX.
 57. Ans. XI. 135. Ps-IV. XV. 71. - C. 33.
 q. 2. c. 12.
 de his vero quae. *Leo M.* - B. II. 258. Ps-IV.
 VI. 249.
 de his vero qui patrem. *Greg. P. III.* - C. t. p.
 I. 57. c. 4. Ans. XI. 44.
 de his vero qui pro. *Nicol. P.* - C. t. p. I. 62.
 c. 52. - C. 26. q. 7. c. 3.
 de his vero qui recedunt. *C. Nicaen.* - . . .
 C. 26. q. 7. c. 9.
 de his vero super q. *Melchiad. P.* - B. IV. 61.
 Ans. IX. 25. Ps-IV. I. 255. IV. I. 144. Cons.
 XII. 90. - D. 5. de cons. c. 3.
 de his vero visum. *C. Ilerd.* - V. de his ergo
 v. - D. 50. c. 34.
 de hoc quod mihi. *Formula* - R. II. 254. B. IX.
 79. Ps-IV. VIII. 215. IV. VII. 34.
 de hoc quod tibi. *Form.* - R. II. 259.
 de hoc quod tu. *Form.* - R. II. 258.
 de hoc si euenit. *Cap. r. f.* - R. I. 283. B.
 XIII. 18. Ps-IV. IV. 5n.
 de hoc super quo. *Melchad. P.* - Ans. XI. 25.
 V. *De his super quibus.*
 de homicidiis. *C. Ancyr.* - R. II. 15. Ans. XI.
 41. B. VI. 15. Ps-IV. X. 144.
 de homicidiis. *C. Tribur.* - R. II. 20.
 de homine. *Greg. P. III.* - . . . D. 5. de
 cons. c. 9.
 de hymnis. *C. Toletan. IF.* - . . . D. 1. de
 com. c. 54.
 de ieiunio. *C. Salegunst.* - V. *De incerto au-*
tem j. - D. 76. c. 5.
 Dei sententia. *August.* - Ans. XI. 142.
 de iis autem qui. *Nicol. P.* - Ps-IV. XI. 85.
 de iis qui contra. *C. Tolet. XI.* - . . . D. 12.
 c. 13.
 de iis quos. *C. Tolet. II.* - . . . D. 28. c. 5.
 de illa parentela. *Ordo rom. et Greg. M.* - R.
 II. 251. B. VII. 25. C. t. p. III. 16. c. 16.
 Ps-IV. IX. 61. IV. VI. 86. - C. 35. q. 6.
 c. 5. *De parentela illa.*
 de illicita excommunicatione. *C. Paris.* - C. t. p.
 III. 27. c. 15. Ps-IV. XIV. 21. IV. V. c. 124.
 de illis autem qui. *C. Meid.* - R. II. 290. B.
 XI. 45. Ps-IV. XIV. 109. C. 6. q. 3. c. 5.
 de illis hominibus. *Cap. r. f.* - C. t. p. III. 29.
 c. 194. Ps-IV. XVI. 269.
 de illis presbyteris. *Joan. P. VIII.* - Ps-IV.
 XIV. 35. IV. V. 104. Caes. XIV. 40. - C.
 11. q. 3. c. 109.
 de illis qui sunt. *August.* - . . . C. 24. q. 3.
 c. 8.
 de illis tribus. *Leo. P. IF.* - Ps-IV. X. 88.
 de illo clerico. *Nicol. P.* - C. t. p. I. 62. c. 45.
 Ps-IV. VI. 119. - D. 52. c. 4.
 de illo falso episcopo. *Greg. P. III.* - Ps-IV.
 I. 150.
 de immoluitis. *Greg. P. II.* - Ps-IV. XI. 91.
 5. 1
 deinceps vero corpora. *C. Mogunt.* - B. III.
 252. Ps-IV. III. 273. IV. II. 36. C. t. p. III.

App.

H

3. c. 3. — D. 1. de cons. c. 37. *Corpora*.
de incerto autem jejuniis. *C. Salegunst.* — C. t. p. III. 5. c. 3. Ps-iv. IV. 33. Iv. II. 181. Ans. XI. 75. — D. 76. c. 3. *De jejuniis*.
de iocosis conjunctionibus. *C. Agath.* — R. II. 185. B. VII. 4. Pt-iv. IX. 40. C. t. p. II. 28. c. 6. — C. 35. q. 2. et 3. c. 8.
Deinde a sacerdote. *Raban. M.* — Ps-iv. I. 108. Iv. I. 50. — D. 4. de cons. c. 70.
deinde nemo unquam. *Gaj. P.* — Ans. dic. III. 109.
deinde placuit ut litteras. *C. Afric.* — Ans. VIII. 34.
deinde placuit ut quicumque. *C. Milev.* — Ans. dic. II. 15. R. I. 390. B. II. 46. Ps-iv. VI. 147.
deinde ponitur. *Innocent. P.* — B. IV. 98. Ps-iv. I. 292. — D. 26. c. 3.
Deinde quis ecclesie. *Nicol. P.* — R. II. 114.
deinde ut decimas. *Alexand. P. II.* — C. t. p. I. 66. c. 3.
de iudiciis. *Felix P. II.* — Ans. dic. III. 130. B. I. 180. Ps-iv. V. 296. — C. 3. q. 3. c. 2.
de infantibus. *Raban. M.* — R. II. 61. B. XVII. 59.
de iocustis occasionibus. *Cap. r. f.* — C. t. p. III. 29. c. 163. Ps-iv. XVI. 240.
de ista parentela. *Greg. M.* — V. *De illa parentela*.
de iudicis. *C. Tolet. I^a.* — B. IV. 82. Ps-iv. I. 276. et XIII. 94. Iv. I. 72. — D. 45. c. 5. de laicis questio. *Urban. P. II.* — . . . C. 12 q. 2. c. 46.
de laicis vero religio. *Innocent. P.* — Ps-iv. VI. 95.
de Leopredo. *Nicol. P. I.* — C. 68. VIII. 65.
de lapsis sacerdotibus. *Greg. M.* — Ans. VIII. 1. C. t. p. I. 55. c. 95. Ps-iv. VI. 380. et XV. 20. — C. 16. q. 6. c. 5.
deleta est. *C. Tribur.* — R. I. 12. B. I. 229. Ps-iv. V. 341.
delator. *C. Eliberit.* — B. VI. 27. Ps-iv. X. 156. C. 5. q. 6. c. 6.
delatori. *Hadr. P. I.* — . . . C. 5. q. 6. c. 5.
de latronibus ita. *Cap. r. f.* — C. t. p. III. 29. c. 135. Ps-iv. XVI. 207.
de latronibus qui. *Cap. r. f.* — C. t. p. III. 29. c. 161. Ps-iv. XVI. 236. et 271.
de legitimis. *C. Salegunst.* — Ps-iv. XV. 169.
de libellis. *Leo P. I^a.* — Ans. III. 118. C. t. p. III. 6. c. 5. et I. 60. c. 9. Pt-iv. IV. 72. Iv. II. 118. — D. 20. c. 1.
de liberis hominibus. *Cap. r. f.* — C. t. p. III. 15. c. 38. Ps-iv. VIII. 51.
de libertis. *C. Tolet III.* — . . . C. 12. q. 2. c. 63.
de libris quaslibet. *August.* — . . . D. 41. c. 2. de figuribus. *Pelag. P.* — Ans. VI. 199. — C. 23. q. 5. c. 43.
do locum. *Gelas. P.* — . . . D. 1. de cons. c. 4.
de locis. *Cap. r. f.* — R. I. 38.
de manifesta. *Steph. P. I^a.* — C. t. p. III. 10. c. 53. Ps-iv. VI. 451. Iv. IV. 117. — C. 2. q. 1. c. 17.
de maximo. *C. Afric.* — Ans. dic. II. 186.
de mendicis. *Cap. r. f.* — R. II. 418.

de ministris. *C. Arelat.* — Ans. dic. IV. 135. Ps-iv. III. 10.
de monachis laicalibus. *Gelas. P.* — Ans. dic. II. 14.
de monachis monasterium. *C. Agath.* . . . C. 18. q. 2. c. 12.
de monachis qui dio. *Innocent. P. I.* — Polye. IV. 34. — C. 16. q. 1. c. 3.
de mulieribus. *C. Ancyr.* — R. II. 63. B. XVII. 54. Ps-iv. VIII. 314. et X. 181.
de mutatione. *Anterus. P.* — Ans. dic. II. 99. B. I. 77. C. t. p. I. 17. c. 1. Ps-iv. V. 185. — Ans. VI. 101. Iv. III. 69. et C. 7. q. 1. c. 34. *Mutationes episcoporum*.
de neptis. *Urban. P. II.* — C. t. p. III. 15. c. 22. Ps-iv. VIII. 24. Iv. VI. 109. C. 31. q. 2. c. 5.
denique et puellae. — *Ambros.* . . . C. 36. q. 2. c. 9.
denique hi quibus. *Nicol. P. I.* — C. t. p. I. 62. c. 30. — C. 6. q. 3. c. 3.
denique mortuo viro. *August.* — Cf. Pt-iv. VIII. 10. Iv. VI. 45. — C. 31. q. 1. c. 2.
denique nonnulli episcopatum. *Conc. Hilar. P.* — Ans. VI. 62.
denique praedicante. *Honor. Imp.* — Ans. VI. 16.
denique quam sit. *Cyprian.* — . . . C. 7. q. 1. c. 9.
denique reges. *Melchirad. P.* — Iv. II. 1. Cf. B. III. 4. Ps-iv. III. 6.
denique septem similiter subd. *Fabian. P.* — Ans. dic. 142. Ans. VII. 80.
denique sacerdotes. *Greg. M.* — C. t. p. I. 53. c. 69. Ps-iv. IV. 29. — D. 4. c. 6.
denique Seuffredus. *Nicol. P. I.* — C. t. p. I. 62. c. 30. — C. 6. q. 3. c. 3.
denique si in epistola. *Nicol. P. I.* — C. t. p. I. 62. c. 1. Ps-iv. V. 17. et VI. 355. C. 68. VIII. 26. Ans. VII. 145. — D. 21. c. 6.
denique si non potest. *Ambros.* — . . . C. 14. q. 5. c. 10.
de nobilibus foeminis. *C. Aquigran.* — B. VIII. 37. C. t. p. III. 12. c. 5. Ps-iv. VII. 56.
de nominibus. *Innocent. P.* — C. t. p. I. 38. c. 12. — D. 1. de cons. c. 73.
denunciamus. *Simplic. P.* — Ans. VI. 66. C. t. p. I. 45. c. 2. Ps-iv. V. 140. — C. 25. q. 2. c. 23.
denunciandum est. *Cap. Caroli Calvi.* — R. I. 14.
De observatione. *C. Arelat. I.* — Ps-iv. IV. 19. — D. 3. de cons. c. 26.
de occidentis hominibus. *August.* — C. t. p. III. 20. c. 1. Ps-iv. X. 1. Iv. VIII. 1. — Ans. III. 18. — C. 23. q. 5. c. 8.
de oculis. — *Zeph. P.* — Ans. dic. I. 32.
deo fientes. *Greg. P. II.* — C. t. p. I. 56. c. uu. Hard. T. III. p. 1864.
de Oleoberti episcopi. *Nicol. P.* — Ps-iv. X. 19.
deo perfecte sacrificantes. *Anaclet. P.* — Ans. dic. II. 75. et IV. 47. Ps-iv. II. 67. V. Episcopus deo sacrificans. — D. 1. de cons. c. 39. de operatore. *C. Aurel.* — Ps-iv. II. 142. B. III. 107.
de opere. *Cap. r. f.* — R. I. 36.

de operibus. *Cap. r. f.* - R. I. 37.
de ordinationibus aliquid. *Greg. M.* - . . .
C. 1. q. 1. c. 116.
de ordinationibus episcoporum. *Anicet. P.* -
B. I. 28. C. t. p. I. 9. c. 1. Ps-IV. V. 139.
de ordinatis. *Nicol. P. I.* - IV. III. 32.
de pace. *Cap. r. f.* - C. t. p. III. 29. c. 161.
Ps-IV. XVI. 237.
de parentela. *Ord. rom.* - V. De illa-ista-par.
C. 35. q. 6. c. 5.
de parentela ille unde nos. *Innocent. P. II.* -
. . . C. 35. q. 6. c. 8.
de parentela gradibus. *Alexand. P. II.* - Ps-
IV. IX. 6. IV. VII. 55. Caes. X. 125. Ans.
XI. 92. - C. 35. q. 5. c. 2. *Ad sed. ap.*
de parvulis. *C. Gerund.* - B. IV. 42. Ps-IV.
I. 226.
de patricio. *Nicol. P. I.* - Ps-IV. X. 180.
de perjurio. *Cap. r. f.* - R. II. 314.
de perjurio. *C. Aurel.* - Ps-IV. XII. 18.
de persecutione. *August.* - C. t. p. III. 20.
c. 25. Ps-IV. X. 75. - C. 25. q. 4. c. 40.
§. 5. *Qui peccat.*
de perseguendo hostes. *August.* - Caes. VIII.
119.
de persona. *Leo M.* - Ans. dic. I. 108. Ps-IV.
V. 348. - D. 65. c. 4.
de persona presbyteri. *Greg. M.* - . . . C. 11.
q. 1. c. 38.
de pectore. *Greg. M.* - . . . D. 4. de poe-
nit. c. 17.
de Petro. *Greg. M.* - Ans. VI. 20. §. 3. Caes.
V. 11. §. 3. - D. 47. c. 4.
de poenitentibus. *Innocent. P.* - R. I. 307. B.
XVI. 18. Ans. XI. 27. Ps-IV. XV. 40. Caes.
XV. 27. - D. 3. de cons. c. 17.
de presentium p. *Pelag. P.* - C. t. p. I. 54.
c. 6. Ps-IV. VII. 25. - C. 16. q. 1. c. 20.
de preceamur. *C. Carth.* - Ps-IV. IV. 38.
de procaris. *C. Carth.* - . . . C. 10. q. 2.
c. 6.
de presbyteris aut. *C. Arelat.* - Ans. dic. IV.
36. B. II. 95. Ps-IV. VI. 173. IV. III. 72.
de presbyteris et d. *C. Apost.* - R. I. 89. B.
II. 117. Ps-IV. VI. 193.
de presbyteris qui accip. *C. Meld.* - R. I. 76.
B. IV. 79. Ps-IV. I. 273.
de presbyteris qui crim. *C. Tribur.* - B. II.
236. Ps-IV. VI. 309.
de presbytero. *Greg. M.* - B. II. 186. Ans. VIII.
15. C. t. p. III. 10. c. 13. Ps-IV. VI. 251.
IV. V. 8. Caes. VI. 5.
de presbyterorum flagellatoribus. *Nicol. P.* -
C. t. p. III. 20. c. 8. Ps-IV. X. 20. - C. 17.
q. 4. c. 25.
de propinquo. *Fabian. P.* - . . . C. 75. q. 2.
et 3. c. 3.
da pudicitia. *August.* - C. t. p. III. 14. c. 6.
Ps-IV. VII. 140. Caes. X. 122. - C. 32. q.
5. c. 6.
de puellis raptis. *C. Cabill.* - R. II. 158. B.
IX. 36. Ps-IV. VIII. 174. IV. VI. 55. - C.
36. q. 2. c. 4.
de quibus causis. *Innocent. P.* - V. De causis
de quibus. - D. 20. c. 3.
de quibusdam locis. *Hagen. P. II.* Ps-IV. IV.
214. - D. 37. c. 12.

de quodam bigamo. *Greg. M.* - Ps-IV. VIII.
289.
de Duoduldeos. *C. Afric.* - Ans. dic. II. 185.
B. I. 181. Ps-IV. V. 297.
de quotidianis. *August.* - Ps-IV. XVII. 122. -
D. 3. de poenit. c. 20.
da raptoribus. *C. Aurel.* - B. III. 191. Ans.
X. 57. Ps-IV. III. 108. IV. II. 72. Caes. XV.
68. - C. 36. q. 1. c. c. 3.
de rebus que sensel. *Nicol. P.* - C. t. p. I.
62. c. 13. Ps-IV. III. 152. C. 12. q. 1. c. 22.
da rebus vero illorum. *C. Tolet. I.* - I. 397.
B. II. 23. Ps-IV. VI. 38. - D. 54. c. 8.
de redditibus ecclesie. *Simplic. P.* - Ans. V.
67. - C. 12. q. 2. c. 28.
de redditibus primitiarum. *Nicol. P.* - IV. II. 9.
de regibus hanc. *C. Tolat.* - Ans. XII. 75.
da reproborum vero miracula. *Greg. M.* - C.
t. p. I. 55. c. 8.
de sacerdotibus ad. *Cap. r. f.* - R. I. 206.
de sacerdotibus domini. *Pontian. P.* - Ans. dic.
II. 66.
de sacramento autem. *August.* - Ps-IV. II. 8.
§. 2.
de sacramento quod. *August.* - Ps-IV. II. 8.
§. 1.
de sacris vasis. *Cap. r. f.* - C. t. p. III. 29.
c. 189. Ps-IV. XVI. 264.
da scrutinio faciendo. *C. Rom.* - B. IV. 95.
Ps-IV. I. 290.
de senatoris conjug. *Nicol. P.* - Ps-IV. VIII.
221.
de servo. *Hieron.* - B. XI. 62. C. t. p. III.
29. c. 50. Ps-IV. XIII. 48. XVI. 102.
de servorum ordinatione. *C. Tolet. I.* - R. I.
396. B. II. 31. Ps-IV. VI. 152. IV. III. 163.
- D. 54. c. 6.
de siderii nostri. *Greg. M.* - Ans. dic. III. 222.
designata sunt. *Innocent. P.* - Ans. VII. 9.
- D. 51. c. 2.
de spiritu. *Symb. ephes.* - C. t. p. II. 9. c. un.
- D. 5. de con. c. 39.
desolatis proprias defensionis. *Gelas. P.* - C.
t. p. I. 46. c. 40. - D. 87. c. 2. *Defen-
sionis*
desponsata virum. *Ambros.* - C. t. p. III. 15.
c. 2. Ps-IV. VIII. 2. IV. VI. 14. Caes. X. 2.
C. 27. q. 2. c. 5. *Cum initiat.*
desponsata. *Euseb. P.* - B. VIII. 19. C. t. p.
III. 12. c. 2. Ps-IV. VII. 40. Caes. X. 20.
Ans. X. 6. - C. 27. q. 2. c. 27.
desponsata p. *C. Anser.* - R. II. 155. B. IX.
38. Ans. X. 6. Ps-IV. VIII. 176. C. t. p. II.
2. c. 2. IV. VI. 19. - C. 27. q. 2. c. 46.
de Syneusano. *Pelag. P.* - C. t. p. I. 54. c. 12.
D. 28. c. 13.
detestores. *Anaclet. P.* - C. t. p. I. 2. c. 23. §. 1.
Ps-IV. V. 239. §. 1. Ans. III. 106. - C. 6.
q. 1. c. 15.
de terribis. *August.* - Ps-IV. VIII. 268. IV. VI.
55.
de tractores qui divina. *Bonif. P. Ans.* III. 35.
- *Zephar. P.* - Ans. dic. III. 44. et 89. -
C. 3. q. 4. c. 10.
da trina mersione. *Greg. M.* - Ans. IX. 64.
C. t. p. I. 55. c. 20. Ps-IV. I. 130. IV. I.
60. Caes. XII. 45. - D. 4. de cons. c. 80.

Deum nemo. *Greg. M.* - B. XX. 90. Ps-IV XVII. 101.
de uno manso. *Cap. r. f.* - R. I. 27.
Deus definitionem. *Ambros.* - . . . D. 1. de poem. c. 78.
Deus ergo, fratres, ad h. *Fabian. P.* - . . . C. 5. q. 1. c. 6.
Deus ergo quomodo. *Greg. M.* - B. XX. 76. Ps-IV. XVII. 87.
Deus omnipotens. *Evarist. P.* - Ans. dic. III. 184. R. II. 307. B. XI. 9. C. t. p. I. 3. c. 5. Ps-IV. V. 240. Ans. III. 65. IV. IV. 116. C. 2. q. 1. c. 20.
Deus quando. *Origen.* - . . . C. 24. q. q. 3. c. 38.
Deus qui masculum. *August.* - C. t. p. III. 15. c. 99. et III. 4. c. 2. §. 1. Ps-IV. VIII. 269. §. 1. IV. VI. 22. et 61. - C. 31. q. 1. c. 12.
Deus unus est. *Cyprian.* - Ans. I. 9.
de vasis sane sacris. *Clem. P.* - B. III. 216. Ps-IV. III. 266.
de venditionibus. *C. Agath.* Ps-IV. III. 263.
de viduis apostolus dicit *Paul. apostolus.* - R. II. 174. B. VIII. 41.
de viduis et puellis. *C. Tolet.* - IV. B. VIII. 48. Ps-IV. VII. 66. - C. 27. q. 1. c. 7.
de viduis sub nulla. *Gelas. P.* - Caes. IX. 61. V. Nam de . . . C. 27. q. 1. c. 42.
de vidueta. *Hieron.* - B. VI. 43. Ps-IV. X. 171.
de viris ne foeminis. *C. Tolet.* - B. VIII. 14.
de viris deo dicatis. *C. Compend.* - B. VIII. 72. Ps-IV. VII. 90.
de viris ordinatis. *C. Tolet.* - B. XIX. 151. Ps-IV. XV. 160.
de viro nupundo. *Nicol. P. I.* - C. t. p. I. 62. c. 18. - C. 12. q. 2. c. 17.
derotam. *C. Tolet. I.* - Ans. XL. 100. - C. 27. q. 1. c. 27.
devotis quoque. *Gelas. P.* - B. VIII. 15. Ans. VII. 200. Ps-IV. VII. 36. IV. III. 189.
devoto animo. *Ambros.* - Ps-IV. II. c. 6.
Disubulus. *August.* - Ps-IV. XI. 100. Caes. VIII. 96.
diacones quoque propriam. *Gelas. P.* - Ans. dic. IV. 109. B. IV. 57. Ans. VII. 56. Ps-IV. I. 252. et VI. 99. D. 93. c. 13. Diaconos p.
diaconi ita se presbyteri. *C. Valent.* et *Carth. IF.* - Ans. IV. 76. Ans. VII. 59. - D. 93. c. 17.
diaconi non praesumant. *Gelas. P.* - Ans. VII. 87.
diaconi quicumque. *C. Ancyr.* - Ans. dic. IV. 126. IV. III. 87. - D. 28. c. 8.
diaconi qui quasi. *Evarist. P.* - Ans. VII. 66. C. t. p. I. 3. c. 1. - D. 93. c. 11.
diaconi septem. *C. Neopoca.* - Ans. dic. IV. 129. B. II. 219. Ps-IV. VI. 294. - D. 93. c. 12.
diaconi septem. *C. Ancyr.* - Ans. dic. IV. 130. B. II. 220. Ps-IV. VI. 295.
diaconi similiter. *C. Ancyr.* - Ans. dic. IV. 65. B. V. 41. Ps-IV. II. 50.
diaconi sunt quos. *Hieron.* - Ans. VII. 69. - D. 93. c. 23.
diaconi vel presbyteri. *C. Agath.* - Ps-IV. III. 161. - C. 12. q. 2. c. 35.
diaconi vero ecclesiae. *Clem. P.* - Ans. dic. IV.

125. Caes. IV. 94. - D. 93. c. 6.
diaconissam. *C. Chalced.* - Pol. IV. 36. - G. 27. q. 1. c. 25.
diaconorum ordo. *Isidor.* - Ps-IV. VI. 10.
diaconos. *Gelas. P.* - V. diacones. - D. 93. c. 13.
diaconum nostrum. *Greg. M.* - Ans. VII. 77.
diaconum vero Anastholium. *Greg. M.* - Ans. VII. 74. - D. 89. c. 3.
diaconus cum ordinatur. *C. Carth. IF.* - Ans. dic. IV. 138. Ans. VII. 54. Ps-IV. VI. 13. IV. III. 54. - D. 25. c. 11.
diaconus qui eligitur. *Martin. brac.* - Ps-IV. VI. 376. IV. III. 97. - D. 27. c. 1.
diaconus sedat. *C. Carth. IF.* - . . . D. 93. c. 19.
Die quasto. *Greg. M.* - B. XX. 88. Ps-IV. XVII. 99.
dicat aliquis cum ipse. *Ambros.* - . . . C. 23. q. 5. c. 25.
dicat aliquis uxorem. *Ambros.* - C. t. p. III. 15. c. 28. Ps-IV. VIII. 30. - C. 32. q. 4. c. 9.
diebant zelatores. *Alexand. P. II.* - Ps-IV. X. 30. Caes. XV. 59.
dicenti sacras. *Pelag. P.* - C. t. p. I. 54. c. 27. Ps-IV. IV. 191. - C. 25. q. 2. c. 16.
dictis. *Joan. P. VIII.* - Ps-IV. IV. 77.
dicimus omnes. *Cypr.* - Ans. XII. 41. - C. 24. q. 1. c. 51. *Didicimus.*
dicis licere. *Synod. F.* - Ps-IV. XIV. 62. §. 3.
dicit dominus. *August.* - Ps-IV. VIII. 129.
dicite mihi. *Ambros.* - Ans. I. 70.
dictum est a domino. *August.* - C. t. p. III. 2. c. 15. Ps-IV. II. 100. IV. III. 79. - C. 1. q. 1. c. 96.
dictum est etiam. *C. Cabillon.* - C. t. p. III. 3. c. 17. Ps-IV. III. 134. - D. 94. c. 3.
dictum est nobis presbyterio. *C. Mogunt.* - B. II. 192. C. t. p. III. 10. c. 15. Ps-IV. VI. 256. - D. 81. c. 8.
dictum est nobis quod in quibusdam. *Cap. r. f.* - R. II. 264.
dictum est nobis quod quidam de plebe. *C. Tarrac.* - B. IV. 50. C. t. p. III. 1. c. 15. Ps-IV. I. 244. IV. I. 121. - D. 5. de cons. c. 8.
dictum est nobis quod quidam laici. *C. Aurel.* - R. I. 152. B. III. 61.
dictum est nobis quod quidam legitima. *C. Cabillon. II.* - B. IX. 29. C. t. p. III. 29. c. 255. Ps-IV. VIII. 167. et XVI. 335. IV. VI. 40. - C. 29. q. 2. c. 8.
dictum est nobis quod quidam presbyteri. *C. Rothom.* - R. I. 199. B. III. 76. Ps-IV. II. 129.
dictum est solere. *C. Tribur.* - R. I. 127. B. IV. 101. Ps-IV. I. 101. - C. 1. q. 1. c. 105.
dictum etiam nobis est quidam. *C. Cabillon. II.* - B. XVII. 23. C. t. p. III. 16. c. 23. Ps-IV. IX. 81. IV. VII. 66. - C. 30. q. 1. c. 4.
didici a diligendo. *Cyrril.* - C. t. p. II. 24. c. 3. - C. x. q. 7. c. 15.
didicimus enim domini. *Coelestin. P.* - Ans. dic. IV. 102.
didicimus etiam licentur. *Siricius et Damasus P.* - C. t. p. I. 36. c. 5. Ps-IV. V. 345.

didicimus omnes. *Cyprian.* — Ans. XII. 41. — C. 27. q. 1. c. 31.
didicimus quod. *Synod. VII.* — C. t. p. II. 11. c. 15. — D. 2. de cons. c. 6.
die autem dominica. *Statuta pp.* — Ps-IV. IV. 13.
diebus vero jejunii. *C. Cabill.* — B. XIII. 11. Ps-IV. IV. 44. IV. II. 189.
dies observati. *Ambros.* — C. t. p. III. 4. c. 1. Ps-IV. IV. 1.
difficilem quidem fidem. *Bonif. P.* — Ans. dic. I. 103.
difficile est. *Isidor.* — B. XV. 41. C. t. p. III. 29. c. 14. Ps-IV. XVI. 42.
diffiniunt eum. *C. Carth. IV.* — *V. Definimus* — C. 4. q. 1. c. 1.
diffiniunt minime. *Synod. VII.* — *V. Definimus* — C. 18. q. 2. c. 21.
diffiniunt nequinem. *Synod. VIII.* — . . . D. 22. c. 7.
diffinitio. *C. Eliberit.* — *V. Diffinitio.* — C. 22. q. 4. c. 17.
diffinitivum sanctum conc. ut nullus audeat. *C. Tolet. XII. V. Pro his qui quolibet.* — C. t. p. II. 43. c. 3. — C. 17. q. 4. c. 35.
digna in praesentores. *Pelag. P.* — C. t. p. I. 54. c. 28.
dignum est. *C. Tolet V.* — B. XVI. 5. — C. 3. q. 9. c. 9.
dignus Papa dignus doctor. *Symmach. P.* — C. t. p. I. 48. c. 7.
dilectionem tuam. *Leo. M.* — Ans. XII. 39.
dilectionis tuae. *Pelag. P.* — Ans. VI. 59. — D. 76. c. 12.
dilectio tua. *Gelas. P.* — C. t. p. I. 46. c. 29. Ps-IV. III. 135. et. VI. 105. IV. II. 69. — C. 16. q. 3. c. 7.
dilectissimi filii. *Greg. M.* — C. t. p. I. 55. c. 100. Ps-IV. V. 150. — C. 8. q. 2. c. 2.
dilectissimis fratribus. *Clemens. P.* — *V. Communis vita.* — C. 12. q. 1. c. 2.
diligenter et congrue. *Innocent. P.* — Ans. I. 28.
diligentia vestra. *Alexand. P. II.* Ps-IV. X. 178.
diligentius considerata. *August.* Ans. XII. 56.
Dionysius areop. dicit. *Dionys. et August.* — B. III. 65. Ps-IV. III. 67.
Dionysius areop. eps. *Beda.* — Ps-IV. IV. 90. IV. II. 96.
disce quod. *August.* Ps-IV. IV. 80. Caes. I. 47.
discere velle. *Greg. M.* — B. XX. 68. Ps-IV. XVII. 79.
disciplina. *Greg. M.* — . . . D. 45. c. 9.
discipulus. *Appollon.* — . . . D. 5. de cons. c. 26.
discordantes. *C. Afric et Carth. IV.* — B. II. 215. Ps-IV. VI. 290. — D. 90. c. 1.
discretionem nostrae. *Urban. P. II.* — Ps-IV. VI. 407.
discutere episcopos. *Damas. P.* — Ans. II. 58. — C. 3. q. 6. c. 6.
dispar. *Alexand. P. II.* — Ps-IV. XIII. 114. IV. VIII. 29. — C. 25. q. 8. c. 11.
dispensatio. *Nicol. P.* — . . . D. 43. c. 5.
dispensationes. *Cyrril.* — C. t. p. II. 24. c. 4. — C. 1. q. 7. c. 16.

dispicet tibi. *August.* — Ans. XII. 56. — C. 23. q. 4. c. 28.
dissidentes episcopos. *C. Carth. IV.* — R. II. 579. B. I. 62. Ps-IV. V. 172. — D. 90. c. 6.
dissimulatio. *Leo. M.* — B. XIX. 123. Ps-IV. XV. 135.
districtus iudex. *Greg. M.* — B. XX. 105. Ps-IV. XVII. 115.
diuturni mores. *Justin. Inst.* — . . . D. 12. c. 6.
diversitas culparum. *August.* — B. XIX. 29. Ps-IV. XV. 47.
divina clementia. *Gelas. P.* — . . . D. 4. de poenit. c. 24.
divinae circa nos. *Fabian. P.* — Ans. dic. II. 117. et III. 54.
divinae circa nos. *Zepher. P.* — Ans. dic. II. 61. et 161.
divinae retributionis. *Gelas. P.* — C. t. p. I. 46. c. 53. — D. 87. c. 4.
divinarum scripturarum. *August.* — Caes. I. 4. divinis praeceptis. *Fabian. P.* — Ans. dic. I. 42. Ans. I. 35.
divinis praeceptis. *Greg. M.* — Ans. II. 17. Caes. V. 6.
divinus praeceptis . . . incitatur. *Leo. M.* — Ans. I. 44. et II. 22. — C. 25. q. 1. c. 2.
divinis praeceptis . . . monemur. *Sother. P.* — Ans. I. 35.
divinorum ammonent. *Greg. M.* — Caes. VII. 110.
divortium. *Digest.* — . . . D. 1. de poenit. c. 21.
dixerit quispiam. *August.* — R. I. 194. B. V. 16. Ans. IX. 10. C. t. p. III. 2. c. 3. Ps-IV. II. 26. — D. 2. de cons. c. 13. §. 1. Quotidie. dixi confitebor. *Ambros.* . . . D. 1. de poenit. c. 4.
dixi mihi. *August.* — Ps-IV. X. 92.
dixistis in quota. *Nicol. P.* — Ps-IV. IX. 13.
dixit apostolus. *August.* — Ans. XII. 61. Caes. XIV. 6. — C. 24. q. 3. c. 29.
dixit dominus ad Moysen. *August.* — R. II. 273. B. XI. 53. Ans. XI. 90. C. t. p. III. 23. c. 1. Ps-IV. XIII. 2. — C. 14. q. 5. c. 12.
dixit dominus dimitte. *August.* — . . . D. 4. de poenit. c. 5.
dixit dominus in evangelio. *Hieron.* — *V. Ait. dominus.* — C. 32. q. 1. c. 2.
dixit Sara. *Ambros.* — . . . C. 32. q. 4. c. 3.
Docendus est. *Coelest. P.* — B. XV. 13. Ps-IV. XVI. 14. — D. 62. c. 2.
doceri ergo omnes. *Anaclet. P.* — Ans. dic. II. 58. et IV. 18. B. II. 154. Ps-IV. VI. 215.
docilem ergo. *Clemens P.* — Ans. dic. IV. 39.
doctor autem. *Anaclet. P.* — Ans. dic. II. 132. B. I. 156. Ans. VI. 134. Ps-IV. V. 250. IV. IV. 37.
doctorem enim. *Coelest. P.* — Ans. dic. II. 127.
doctores ergo. *Calist. P.* — C. t. p. I. 14. c. 2. IV. IV. 35.
doctos. *Ambros.* — . . . C. 16. q. 1. c. 27.
doctrinae omnes. *August.* — Ps-IV. XI. 13. §. 3.
dolumus. *Leo. P. IX.* — Ps-IV. V. 44. §. 2.
dolumus esse. *C. Tolet.* — Ans. VI. 85.
domine deus. *Poenit. rom.* — B. XIX. 3.
domine sancte pater. *Pius. P.* — R. I. 332. B.

V. 28. Ps-IV. II. 37.
domini servos. *Prosp.* - C. t. p. III. 29. c.
58. Ps-IV. XVI. 110.
dominicia igitur. *C. Aurel.* - R. II. 411. B.
XI. 5. Ps-IV. XIV. 78. IV. V. 67.
domino sancto . . . *Massano. Isidor.* - *F. Quod*
in epistolis. - D. 50. c. 28.
dominicium sermonem. *Synod. V. III.* - Ans. II.
72.
dominus ad illud. *August.* - C. t. p. III. 15.
c. 83. Ps-IV. VIII. 237. IV. VII. 4. - C. 32.
q. 7. c. 6.
dominus declaravit. *August.* - C. t. p. III. 2.
14. Ps-IV. II. 98. - C. 1. q. 1. c. 87.
dominus dixit discipulis. *August.* - Ps-IV. I. 508.
dominus dixit qui. *Ambros.* - Ps-IV. VIII. 121.
dominus ergo fratres. *Fabian.* P. - Ana. die. II.
162.
dominus ipsa. *August.* - B. XX. 34. Ps-IV.
XVII. 45.
dominus Karolus rex. *Adrian.* P. II. - Ans.
I. 85.
dominus mentis. *Ord. cel. conc.* - Ps-IV. IV.
255.
dominus non vult. *Ambros.* - Anselm. XIII.
27. - D. 86. c. 15.
dominus noster ipse J. C. rex. *Cyprian.* - C.
t. p. III. 29. c. 15. Ps-IV. III. 355. - D.
93. c. 25.
dominus noster J. C. voluit. *Hieron.* - Ans. VI.
147. - D. 56. c. 8.
dominus noster jubet. *August.* - . . . C. 22.
q. 2. c. 2.
donare res. *August.* - C. t. p. III. 21. c. 18.
Ps-IV. XI. 84. Caes. VIII. 88. - D. 89. c. 7.
Donatistae nimium. *August.* - Ans. XII. 55. -
C. 25. q. 4. c. 37. Nimium sunt inq. D.
donatum autem. *Leo. M.* - . . . C. 1. q. 7.
c. 20.
Duabus substantiis. *August.* - B. XX. 6. Ps-
IV. XVII. 17.
duae inquit leges. *Urban.* P. II. - Polyc. IV.
51. Caes. VIII. 10. - C. 19. q. 3. c. 2.
duae sunt elemosinae. *August.* - IV. II. 193. -
D. 45. c. 15.
duae sunt differentiae. *Isidor.* - B. XX. 106.
Ps-IV. XVII. 116.
duas vero. *August.* - B. XX. 8. Ps-IV. XVII. 20.
dudum a sanctis. *Julius.* P. - Ans. II. 37. -
C. 3. q. 6. c. 9.
indum ad nos. *Greg. M.* - Ana. V. 61. Caes.
VII. 59. - C. 18. q. 2. c. 27.
dulcissima satis. *Greg. M.* - Ana. VII. 75. -
C. 1. q. 1. c. 122. *Fikun.*
dulcitia. *Pelag.* P. - Ps-IV. VIII. 55.
dum ad clericalem. *Vita Greg. M.* - Ps-IV. X.
127.
dum Arius. *Synod. VII.* - Ans. III. 100.
dum baptizat malus. *August.* - C. t. p. III. 1.
c. 3. Ps-IV. I. 60. - D. 4. de cons. c. 27.
Cum.
dum cuncta negotia. *Greg. M.* - Ans. die III.
218.
dum de universis. *Nicol. P. I.* - B. VI. 46.
Ps-IV. X. 175. Ans. XI. 43. - C. 33. q. 2.
c. 15. *Latorum.*
dum in unum. *Symmach.* P. - Ans. II. 31.

dum legum auctoritas. *Innocent. P.* - Ps-IV. X.
94. §. 1.
dum metropolitane. *Greg. M.* - Caes. III. 59.
dum non attenditur. *Greg. M.* - C. t. p. I. 53.
c. 45. Ps-IV. V. 112.
dum pie desiderium. *Greg. M.* - Ans. IV. 7. -
C. 25. q. 2. c. 9. *Cum.*
dum quidam frater. *Zosim.* P. - B. XIX. 52.
Ps-IV. XV. 68.
dum visibus. *August.* - Ans. XI. 144.
duobus modis. *August.* - . . . C. 27. q. 2.
c. 51.
duodecim iudices. *Zepherin.* P. - Ans. III. 41.
C. 5. q. 4. c. 2.
duo fratres. *Pandect.* - C. t. p. III. 29. c. 114.
et 120. Ps-IV. XVI. 187. et 181. §. 3. IV.
V. 50.
duo ista. *August.* - Ans. XIII. 21. - C. 25. q.
4. c. 35.
duo mala. *C. Tolet.* - C. t. p. III. 22. c. 15.
Ps-IV. XII. 16. IV. VIII. 119. Caes. VI. 15.
- D. 13. c. 1.
duo sunt genera christianorum. *Hieron.* - . . .
C. 12. q. 1. c. 7.
duo sunt genera clericorum. *Isidor.* - Ps-IV.
VI. 2. Caes. VIII. 2.
duo sunt omnino genera mendaciorum. *August.*
C. t. p. III. 22. c. 28. Ps-IV. XII. 46. IV. VIII.
126. Ans. XI. 67. - C. 22. q. 2. c. 14. §. 1.
2. et 3. *Ne quis arbitretur.*
duo sunt quippe imperator. *Gelas.* P. - Ans.
I. 72. Ps-IV. V. 578. IV. V. 109. - D. 95. c. 10.
duo sunt quippe imperator. *Greg. P. VII.* -
Ps-IV. V. 578. IV. V. 109.
duo tempora. *Leo. M.* - C. t. p. I. 43. c. 4. Ps-
IV. I. 59. et 197. IV. I. 17. Ans. IX. 14. -
D. 4. de cons. c. 12.
duplex damnatorum. *Greg. M.* - B. XX. 91. Ps-
IV. XVII. 102.
dupliciter. *Hieron.* - Ps-IV. II. 5. §. 1. IV. I.
139. - D. 2. de cons. c. 49.

E

Eadem lege. *Digesta.* - . . . C. 1. q. 1. c.
130.
ea enim. *Cod. Just.* - . . . C. 10. q. 2. c. 2.
ea quae a sanctis pp. *Urban.* P. II. in conc.
Placent. - Caes. IV. 53. - C. t. q. 3. c. 5.
ea quae competunt. *C. Tolet.* - B. I. 126. Ps-
IV. V. 330.
ea quae domino. *Cap. r. f.* - C. t. p. III. 29. c.
282. Ps-IV. XVI. 362.
ea quae sibi. *Instit. Just.* - C. t. p. III. 29.
c. 117. Ps-IV. IV. 194. et XVI. 184. IV. II.
160. Caes. I. 25.
eadem homelias. *Greg. M.* - Ps-IV. IV. 98.
IV. II. 100.
ea vindicta. *August.* - C. t. p. III. 20. c. 20.
Ps-IV. X. 60. - C. 23. q. 4. c. 51.
Ebricitatem. *Clemen.* P. - B. XIV. 56. Ps-IV.
XIII. 84.
Ebron. *Hieron.* - B. III. 160. C. t. p. III. 3.
c. 31. Ps-IV. III. 225. - C. 23. q. 2. c. 2.

ecce autem crimina. *Prop.* - C. 24.
q. 3. c. 18.
ecce dicit charitatis. *August.* - Ps-IV. XII. 34.
Iv. VIII. 116. *Cass.* VI. 27. - C. 29. q. 5.
c. 10.
ecce ego dico praesentibus. *Hieron.* - Ans. VII.
120. - D. 95. c. 6.
ecce facio. *August.* - Ps-IV. II. 4.
ecce in praesentia. *Greg. M.* - Ans. VI. 130.
- D. 99. c. 5.
ecce loquuntur dicit. *August.* - Ans. XII. 65. -
C. 23. q. 4. c. 4.
ecce nunc tempus. *Ambros.* - . . . D. 1. de poenit.
c. 39.
ecce placuit. *August.* - C. t. p. III. 15. c. 58.
Ps-IV. VIII. 153. Iv. VI. 74.
ecce sunt villas. *August.* - V. *Quo jure de-*
ferunt.
ecclesia antiochena. *Innocent. P.* - Ans. dic.
I. 112.
ecclesia Christi gloriosa. *Hieron.* - . . . D. 1. de
poenit. c. 79.
ecclesia graecum nomen. *Julius. P.* - B. III. 1
Ps-IV. III. 3.
ecclesia habet sonatum. *Hieron.* - . . . C. 16.
q. 1. c. 7.
ecclesia id est catholicorum. *Nicol. P.* - Ans.
V. 44. - D. 2. de cons. c. 8.
ecclesia paradiso comparata. *August.* - . . .
D. 5. de cons. c. 43.
ecclesia una est. *Cyprian.* - Ans. V. 1. - C. 24.
q. 1. c. 18. §. 1. *Loquitur.*
ecclesia quae pactione. *Greg. M.* - . . . C.
1. q. 4. c. 11.
ecclesiae antiquae constitutae. *C. Mogunt.* -
Cass. VII. 45. - V. *Ut ecclesiae antiquitas.*
- C. 16. q. 1. c. 43. *Ecclesiae antiquitas.*
ecclesiae claritas. *August.* - . . . D. 4. de
cons. c. 140.
ecclesiae dispensatorem. *August.* - Ans. IX. 51.
ecclesiae mase cui. *Bonif. P.* - Ans. dic. I. 47.
- D. 97. c. 1.
ecclesiae principes. *Hieron.* - . . . D. 35.
c. 4.
ecclesiae sunt omnia. - *August.* - Ans. IX. 43.
ecclesiae vel altaria. *C. Meld.* - B. III. 10. C.
t. p. III. 3. c. 9. Ps-IV. III. 11. Iv. II. 18. -
D. 1. de cons. c. 18.
ejectus in qua. *C. Agripp.* - B. III. 38. Ps-
IV. III. 45. Iv. II. 25. - D. 1. de cons. c. 28.
ejectum ubi paganus. *C. Aurel.* - B. III. 13.
Ps-IV. III. 15. Iv. II. 22. - D. 1. de cons.
c. 27.
ecclesiarius servos. *C. Tolet. III.* - Ps-IV. III.
138. - C. 12. q. 2. c. 69.
ecclesias Arianorum. *Joan. P.* - Ans. V. 21.
Cass. VII. 33. - D. 1. de cons. c. 21.
ecclesias autem dei. *C. Ptan. I.* - B. III. 31.
Ps-IV. III. 36.
ecclesias per congrua. *Clemens. P.* - Ans. dic.
IV. 44. Cass. IV. 46. - C. 16. q. 7. c. 28. et
D. 1. de cons. c. 13.
ecclesias qui plures. *Leo P. IV.* - C. t. p. I.
60. c. 6. Cass. IV. 101 - C. 21. q. 1. c. 3.
Qui p. c.
ecclesias singulas. *Dionys. P.* - Ans. VII. 112.
Iv. II. 42. - Cf. C. t. p. I. 25. c. 2. B. III.

43. Ps-IV. III. 47. - C. 13. q. 1. c. 7.
ecclesias vero Arianorum. *Joan. P. I.* - B. III.
32. Ps-IV. III. 37. V. *Ecclesias Arianorum.*
- D. 1. de cons. c. 21.
ecclesiastica et antiqua. *C. Bracar. III.* - . . .
D. 23. c. 9.
ecclesiasticum interpretatio. *Hieron.* - . . . D.
38. c. 15.
ecclesiasticae moderationi. *Greg. M.* - . . .
C. 25. q. 2. c. 12. et C. 35. q. 9. c. 1. *Omni-*
bus modis.
ecclesiasticarum institutionum. *S. Basilus.* -
B. III. 137. Ps-IV. IV. 69. C. t. p. III. 6.
c. 2. - D. 11. c. 5.
ecclesiasticis utilitibus. *Greg. M.* - Ans. dic.
II. 237. Pol. III. 43. - C. 12. q. 2. c. 67.
ecclesias semel. *C. Nicaen.* - . . . D. 68. c. 5.
et D. 1. de cons. c. 20.
Educato. *Hieron.* - Ps-IV. IV. 166.
Ego autem et vestrae. *Greg. M.* - Polyc. II. 3.
- C. 1. q. 6. c. 2.
ego Berengarius. *Confessio Bereng. turon.* -
Ps-IV. II. 10. Iv. I. 126. - D. 2. de cons.
c. 42.
ego dico. *August.* - C. t. p. III. 1. c. 2. Ps-
IV. I. 158. Iv. I. 31. - D. 4. c. 38. §. 3.
Sanctum est.
ego dixi. *Hermes.* - Ps-IV. VIII. 243. Iv. VII.
33. - C. 34. q. 1. et 2. c. 7.
ego Ludovicus. *Constit. Lud.* - C. t. p. III.
8. c. 7. Ps-IV. V. 51. Ans. IV. 35. - D. 63.
c. 30.
ego non solus. *August.* - Ps-IV. I. 125.
ego nomine N. *Cyrill.* - B. I. 232. Ps-IV. V.
344. Iv. III. 131.
ego nunc libera. *Hieron.* - C. t. p. III. 15. c.
102. Ps-IV. II. 270. Iv. VI. 56.
ego si deo placet. *August.* - C. t. p. III. 10.
c. 26. Ps-IV. VI. 391. - C. 24. q. 1. c. 39. §. 1.
Subdiaconus. quondam.
ego solis. *August.* - C. t. p. III. 6. c. 7.
Ps-IV. IV. 74. Iv. II. 119. Cass. I. 8. - D.
19. c. 5.
egressus itaque Loth. *Hieron.* - . . . C. 27.
q. 2. c. 41.
Ejectionem vero. *S. Anaclet.* - C. t. p. I.
2. c. 13. Ps-IV. V. 258. Cass. IV. 47. - D.
79. c. 11.
ejectus. *Gaj. P.* - . . . C. 3. q. 2. c. 5.
ejiciens domus. *Joan. Chrys.* - . . . D. 88.
c. 9.
ejus qui frequenter. *C. Valcat.* - Ans. dic. III.
85. - C. Worm. B. XVI. 32.
Ei incumbit. *Pandect.* - C. t. p. III. 29. c. 113.
Ps-IV. XVI. 179. Iv. V. 16.
ei qui ab ecclesiastica. *Greg. M.* - Ps-IV. XIV.
32.
ei qui appellat. *Cod. Just.* - . . . C. 2. q. 6.
c. 41.
ei qui irritatu. *Cap. r. f.* - C. t. p. III. 29.
c. 179. Ps-IV. XVI. 254. Iv. V. 56.
eisdem poenis. *Just. Nov.* - Ps-IV. III. 187.
eis vero qui. *Greg. M.* - Ans. XII. 13.
Electi ab apostolis. *Anaclet. P.* - Ps-IV. VI.
44.
demonia redemptoris. *Greg. M.* - Iv. II. 191.
- C. 14. q. 5. c. 7.

Eleutherius frater. *Pelag. P.* - Ans. VII. 158.
- D. 91. c. 1. et C. 18. q. 2. c. 30.
Emendari placuit. *C. Eliberit.* - C. t. p. II. 46.
c. 50. - C. 1. q. 1. c. 104.
emerisisti. *Ambros.* - Ps-IV. I. 141. IV. I. 67.
- D. 4. de cons. c. 89.
Emergunt iam baptizati. *August.* - B. IV. 53.
Ps-IV. I. 247.
emergunt non solum. *C. Arous.* - B. II. 34.
Ps-IV. VI. 135.
emergunt et catechumenis. *C. Arous.* - B. IV.
54. Ps-IV. I. 248.
energumens in domo dei. *C. Carth.* - Ans. die.
IV. 155. B. III. 215. Ps-IV. III. 263.
Engeltrudem. *Ioan. P. FIII.* - C. t. p. I. 63.
c. 3. Ps-IV. XIV. 51. - C. 3. q. 4. c. 12.
enim vero quia. *Steph. P. F.* - C. t. p. I. 64.
c. 6. - D. 19. c. 4.
Eodem modo. *Hieron.* - Ps-IV. I. 131. IV. I. 62.
- D. 4. de cons. c. 81.
Eopatus praesentim. *Greg. M.* - Ans. die. II.
272.
eorum enim os. - *Melchiad. P.* - Ans. die. II.
70.
eorum qui accusantur. *Damas. P.* - . . . C.
11. q. 3. c. 76.
eorum qui pauperes. *C. Carth. IV.* - B. V. 39.
Ps-IV. II. 48. - D. 90. c. 8.
eorum qui poenitentia. *C. Carth.* - R. I. 114.
B. XVIII. 24. Ans. XI. 19.
eos ad sacrificia. *Innocent. P.* - IV. III. 95 -
D. 31. c. 6.
eos autem a solo. *Clement. P.* - Ans. die. II.
64.
eius autem qui. *Greg. M.* - . . . C. 27. q. 1.
c. 29.
eos culpat. *August.* - C. t. p. III. 21. c. 7.
Ps-IV. XI. 18. IV. VIII. 81.
eos etiam qui. *Alexand. P. II.* - IV. III. 141.
- D. 81. c. 18.
eos itaque quos. *Greg. M.* - R. I. 418.
eos presbyteros. *Innoc. P.* - Ps-IV. VI. 96.
eos qui ad ecclesiam. *C. Arous.* - B. III. 195.
Ps-IV. III. 112. - D. 87. c. 6.
eos qui cum amicit. *Nicol. P.* - Ps-IV. IX. 14.
eos qui ecclesiis. *Urban. P. II.* - Caes. IV. 24.
- C. 1. q. 5. c. 2.
eos qui fissa fratribus. *C. Agath.* - R. II. 337.
B. XVI. 34. *Arelat. II.* - C. 3. q. 10.
c. 2.
eos qui irrationabiliter. *C. Ancyr.* - R. II. 256.
B. XVII. 51. Ps-IV. IX. 89.
eos qui per pecunias. - *Tarasius eps. CPTan.*
Ans. VI. 86. Caes. IV. 10. - C. 1. q. 1. c. 21.
eos qui post subdiaconatum. *Urban. P. II.* -
IV. III. 102. - D. 52. c. 10.
eos qui repunt m. *C. Chalced.* - R. IX. 35.
Ps-IV. VIII. 173. Caes. X. 84. Ans. X. 49.
- C. 36. q. 2. c. 1.
eos qui semel. *C. Chalced.* - . . . C. 20. q. 3.
c. 3.
eos qui sibi sapient. *C. Chalced.* - Ps-IV. VIII.
323. IV. VI. 55.
eos qui vel secundas n. *Leo M.* - Ps-IV. VIII.
293.
eos qui viduas. *Innocent. P.* - Ps-IV. VIII.
505.

eos quos presbyteros. *Felix P. III.* - . . .
D. 4. de cons. c. 118.
eos sacerdotes. *Damas. P.* - Ans. VI. 102. -
C. 7. q. 1. c. 43.
eos vero qui non v. *C. Ancyr.* - . . . D. 50.
c. 42.
Ephesus Paulus. *Greg. M.* - C. t. p. I. 55.
c. 59. - D. 43. c. 4.
Epigonius episcopus. *C. Afric.* - Ans. die. II.
54. B. II. 41. Ps-IV. VI. 142.
Epiphanius. *Greg. M.* - . . . C. 5. q. 6.
c. 4.
episcopatus vero. *C. Arelat.* - B. I. 16. Ps-
IV. V. 70.
episcopi ab omnibus. *C. Nicen.* - . . . D.
64. c. 1.
episcopi a clero. *Eugen. P.* - Ans. die. II.
10.
episcopi apostolorum. *Anaclet. P.* - C. t. p. I.
2. c. 19. Ps-IV. V. 98.
episcopi de rebus. *C. Agath.* - . . . C. 12.
q. 1. c. 19.
episcopi eorumque ministri. *C. Anquirens.* -
. . . C. 26. q. 5. c. 12.
episcopi ergo non sunt. *Lucius. P.* - Ans. die.
III. 93.
episcopi et dei ministri. *Eutychian. P.* - B. XIV.
5. Ps-IV. XIII. 71.
episcopi evangelicos. *Cap. r. f.* - R. II. 278.
episcopi in protegens populus. *C. Tolet.* - Ans.
die. II. 219. R. II. 295. B. XV. I. Ps-IV.
XVI. 2.
episcopi iudicio metrop. *C. Laod.* - V. *Ut epi-*
scopi. - . . . D. 24. c. 4.
episcopi lectioni. *Paschal. P.* - . . . C. 2.
q. 7. c. 60.
episcopi liberi gentilium. *C. Carth.* - Caes. IV.
56. - D. 37. c. 1. *episcopus.*
episcopi namque a plebibus. *Zepher. P.* - Ans.
die. I. 33.
episcopi non in castella. *Anaclet. P.* - . . .
D. 80. c. 3.
episcopi presbyteri . . . saecularibus - *Zachar.*
P. - . . . C. 21. q. 4. c. 3.
episcopi presbyteri et d. de locis. *C. Eliber.* -
R. I. 227.
episcopi quando dei. *Cyprian.* - Ans. VI. 72.
episcopi qui extra dioc. *Syn. CPTan. I.* - C.
t. p. . . . C. 9. q. 2. r. 8.
episcopi qui nihil. *C. Tolet.* - R. I. 356. B. III.
189. Ps-IV. III. 219.
episcopi si a propriis. *Fabian. P.* - Ans. III. 19.
- C. 3. q. 1. c. 2.
episcopi si sacerdotali. *C. Agath.* - B. XI. 11.
Ps-IV. XIV. 81. IV. V. 128. - C. 11. q. 3.
c. 8.
episcopi snia. *Gal. P.* - . . . C. 3. q. 1. c. 1.
episcopi vel clerici pro civitate. - *Novell. Iust.*
Ans. die. II. 286.
episcopi vel presbyteri quando. - *Theodori poe-*
nit. - R. I. 297. B. XIX. 2.
episcopum non oportet. *C. Laod.* - . . . D.
61. c. 6.
episcopum oportet ab omnibus. *C. Nicen.* -
Ps-IV. V. 117. Caes. III. 26. Ans. VI. 61.
- D. 64. c. 1. *Epi. ab.*
episcopum oportet maxime. *Mart. brac.* - . .

... D. 64. a. 7.
episcopus per cunctas C. Tolet. IV. - . . .
C. 10. q. 1. c. 11.
episcopus placuit. C. Eliber. - Ps-IV. XIV.
67.
episcopus, presbyterum. . . canes. C. Meld.
- R. I. 176. B. II. 213. Ps-IV. VI. 288. IV.
III. 168. - C. Aurel. IV. - D. 34. c. 2.
episcopus secundum ord. Greg. M. - Ans. VI.
131.
episcopus vero oportet. Euarist. P. - Ans.
dic. II. 60. et I. 159. B. I. 99. Ps-IV. V.
201.
episcopus vero vel presbyterum ante. C. A.
gath. - B. II. q. Ps-IV. VI. 29. IV. III. 28.
Caes. III. 29.
episcopus a duobus. Can. Apost. - Ans. VI.
59.
episcopus ab alia parochia. C. Antioch. - Ans.
dic. II. 96. R. I. 149. B. I. 72. Ps-IV. V.
179.
episcopus accusatores fratrum. C. Aurel. - R.
II. 546. B. XVI. 33.
episcopus ad synodum. C. Carth. IV. - . . .
D. 18. c. 9.
episcopus alienam civitatem. C. Antioch. -
Ans. dic. II. 105. R. I. 258. B. I. 71. Ps-IV.
V. 178.
episcopus apud quem. Can. Apost. - R. I.
419.
episcopus autem secundum. C. Pist. - R. II.
295.
episcopus aut pbr . . . alcae. Can. Apost. -
Ans. dic. II. 166. - D. 35. c. 1.
episcopus aut pbr. . . nequaquam. Can. A.
post. - Ans. dic. II. 65. IV. 54. Ans. VI.
154. - D. 88. c. 3.
episcopus aut pbr . . . qui in f. Can. Apost.
- Ans. dic. II. 142. B. II. 189. R. I. 86.
Ps-IV. VI. 234. Ans. XI. 29. - D. 81. c. 12.
Pbr. aut . . . qui.
episcopus aut pbr. . . si. C. Lugd. - B. IV.
56. Ps-IV. I. 250.
episcopus aut pbr. . . usuras. Can. Apost.
- Ans. dic. II. 156. Ps-IV. XIII. 15-D. 47.
c. 1.
episcopus aut pbr. . . uxorem. Can. Apost.
- Ans. dic. II. 73. B. I. 78. Ps-IV. V. 184.
IV. III. 114.
episcopus benedictionem. C. Vasens. - Agath.
- Ps-IV. V. 365. - D. 77. c. 6.
episcopus bono opere. Eugen. P. - Ans. dic.
II. 51.
episcopus cum excommunicare. C. Rotom. -
R. II. 407. B. XI. 2. Ps-IV. XIV. 75.
episcopus cum ordinatur. C. Carth. IV.
- Ans. VI. 54. Ps-IV. V. 124. IV. III. 18.
- D. 35. c. 7.
episcopus de loco. C. Carth. IV. - i . . . C.
7. q. 1. c. 37.
episcopus deo sacrificans. Anaclet. P. - Ans.
dic. II. 96. Ans. VI. 158. C. t. p. I. 2. c.
3. Caes. IV. 49. - D. 1. de cons. c. 59.
episcopus dum fuerit Greg. M. - . . . D.
61. c. 11.
episcopus ecclesiasticum. C. Antioch. - Ans.
dic. II. 86. Ans. VI. 168. - C. 12. q. 1. c.

App.

23.
episcopus fornicationem. Poenit. rom. - B.
XVII. 56.
episcopus gentium libros. Carth. IV. - B.
I. 95. Ps-IV. IV. 160. et V. 197. IV. II.
130. - D. 37. c. 1.
episcopi vel pbr si causa. C. Carth. IV. -
... C. 7. q. 1. c. 38.
episcopi vero diaconatus C. Agath. - Ans.
dic. IV. 135.
episcopi vero [omni. Ord. rom. - 'Ans. VI.
52.
episcopi vero per s. p. Lucius. P. - Ans. dic.
II. 88. B. I. 54. Ps-IV. V. 164.
episcopi vero si sacerdotali. Leo. M. - Ans.
dic. II. 195.
episcopi, presbyteris, diacones. C. Agath.
- Ps-IV. V. 366. et XIII. 30.
episcopo licet in campo C. Rem. - B. IV.
68. Ps-IV. I. 262.
episcopo non licet ante. Mart. bracar. - . . .
C. 8. q. 1. c. 4.
episcopo non licere alienam. Can. Apost. -
Ans. dic. II. 90. B. I. 75. Ps-IV. V. 181.
episcopo non licere pro se. C. Antioch. - B.
I. 185. Ans. VI. 63. Ps-IV. V. 301. Caes.
III. 37. - C. 8. q. 1. c. 3.
episcopo non licet. C. Mogunt. - B. VIII.
88. Ps-IV. VII. 106. - C. 16. q. 6. c. 7.
episcopo scribit. Beda. - . . . C. 9. q. 3. c.
9.
episcoporum concilia. Greg. M. - Ans. dic.
III. 191.
episcoporum etiam quorum v. C. Agath. -
... D. 74. c. 5.
episcoporum quoque iudicia. Clem. P. - C. t.
p. I. 1. c. 8.
episcoporum vero ordo. Anaclet. P. - Ans. dic.
I. 75.
episcopos autem a solo. Clem. P. - B. I. 133.
Ps-IV. V. 232.
episcopos autem vel pbrs. C. Agath. - Ans.
dic. II. 25.
episcopos ergo vicem. Clem. P. - Ans. dic. I.
82. et II. 3. B. I. 127. Ps-IV. V. 227. IV.
III. 85.
episcopos gentium. Can. Apost. - Ans. dic.
I. 85.
episcopos itaque monemus. Cap. r. f. - R.
I. 3.
episcopos per Aemilium. Nicol. P. - . . .
D. 63. c. 13.
episcopos per singulas civitates. Clem. P. - Ans.
VI. 112. C. t. p. I. 1. c. 11. - D. 80. e. 2.
In illis vero.
episcopos, presbyteros . . . placuit. C. Carth.
II. - . . . D. 31. c. 5.
episcopos secundum. Greg. M. - Ans. VI.
152. Caes. IV. 105. - D. 17. c. 7.
episcopum aut presbyterum. Can. Apost. - R.
I. 173. Ans. dic. II. 146. Polyg. IV. 9. - D.
45. e. 7.
episcopum convenit maxime. C. Nicaen. -
Ans. VI. 54.
episcopum de diocesi. C. Antioch. - . . . C.
7. q. 1. c. 25.
episcopum illum qui C. Tolet. - Ans. dic. II.

221.
episcopum nec clerus. *Silvest. P.* - Ans. die II. 118.
episcopum non audere. *C. Apost.* - Ans. die II. 104.
episcopum non delere. *C. Antioch.* - . . . C. 9. q. 2. c. 7.
episcopum non licet ante. *C. Spalens.* - B. I. 187. Ps-Iv. V. 303.
episcopum gubernationem. *C. Carth. IV.* - . . . D. 88. c. 7.
episcopum habet. *Martin. brac.* - . . . C. 10. q. 2. c. 7.
episcopum in cuius p. *C. Meld.* - R. II. 289. B. XI. 3. Ps-Iv. XIV. 83. Iv. V. 70.
episcopum in diocesim. *Anaclet. P.* - . . . C. 7. q. 1. c. 28.
episcopum in ecclesie. *C. Carth. IV.* - . . . D. 95. c. 10.
episcopum in quolibet. *C. Carth. IV.* - . . . D. 95. c. 9.
episcopum in synodo. *Eutychian. P.* - Ans. VI. 158. B. I. 91. 92. 93. - C. 35. q. 6. c. 7.
episcopum in synodo. *C. Rotom.* - R. II. 2.
episcopum nec. *C. Carth. IV.* - . . . C. 14. q. 1. c. 1.
episcopum non constituit. *C. Paris* - R. I. 383. B. I. 107. Ps-Iv. V. 209.
episcopum non debet. *C. Turon.* - B. VIII. 73. Ps-Iv. VII. 91. - D. 18. c. 11.
episcopum non est. *C. Antioch.* - . . . D. 65. c. 3.
episcopum nullum. *C. Carth. IV.* - . . . D. 88. c. 6.
episcopum nullius causam. *C. Carth. IV.* - . . . C. 15. q. 7. c. 6.
episcopum nullam. *C. Carth. IV.* - . . . D. 1. de cons. c. 67.
episcopum pauperibus. *C. Aurel. I.* - . . . D. 82. c. 1.
episcopum presbyter. . . a gradu. *C. Tolet. IV.* - Ans. die II. 140. Ans. VIII. 27. Ps-Iv. V. 367. - C. 11. q. 3. c. 65.
episcopum presbyter. . . a se. *Can. Apost.* - R. I. 146. B. XIV. 5. Ps-Iv. XIII. 73. Iv. III. 170. Caes. VIII. 50. - D. 35. c. 2.
episcopum presbyter. . . si a gradu. *C. Mogunt.* - B. II. 192. Ps-Iv. VI. 237. Iv. III. 80. C. t. p. III. 10. c. 16. - Cl. C. 12. q. 3. c. 65.
episcopum presbyter. . . C. *Apostol.* - R. I. 221. B. II. 119. Ps-Iv. VI. 95. Iv. III. 157. V. *Eps. aut pbr.* . . .
episcopum quando ordinationem. *C. Nannet.* - R. I. 441. B. II. 1. Ps-Iv. VI. 21. Iv. III. 21. C. t. p. III. 10. c. 2. Caes. IV. 106. - D. 24. c. 5. *Quando episcopo.*
episcopum quasi hospes. *August.* - B. I. 104. Ps-Iv. V. 206.
episcopum qui eos quolibet. *C. Meld.* - B. XI. 14. Ps-Iv. XIV. 84.
episcopum qui filios. *C. Agath.* - . . . C. 12. q. 2. c. 34.
episcopum qui invitum. *C. Aurel. III.* - . . . D. 74. c. 1.
episcopum qui mancipium. *C. Tolet. IV.* - R. I. 357. B. III. 176. Ps-Iv. III. 237. - C. 12. q. 2. c. 58.
episcopum sacerdotibus. *C. Hispal. II.* - . . . D. 67. c. 2.
episcopum si clericus. *C. Carth. IV.* - Caes. IV. 90. - C. 6. q. 2. c. 4.
episcopum si in infirmis. *C. Aurel. I.* - Caes. IV. 62. - D. 3. de cons. c. 4.
episcopum sine consilio. *C. Carth. IV.* - . . . D. 24. c. 6.
episcopum si sacerdotali. *C. Arclat.* - Ps-Iv. XIV. 16.
episcopum si tertium. *C. Tolet. IX.* - Caes. VII. 109. - C. 12. q. 3. c. 4.
episcopum subiecto. *Leo P. IV.* - Ans. VI. 128. Caes. IV. 87. - D. 72. c. 1.
episcopum tuitionem. *C. Carth. IV.* - . . . D. 88. c. 5.
episcopum vel pbr. si causa. *C. Valent.* - Ans. die II. 213.
episcopum vero apud quem. *C. Apost.* - Ans. die II. 112.
episcopum vilem. *C. Carth. IV.* - . . . D. 41. c. 7.
epistolae tales. *C. Tarrac.* - Ans. die III. 15. B. I. 48. Ps-Iv. V. 158.
epistolam dilectionis. *Greg. M.* - Ans. die II. 865.
epistolarum tot libros. *Vita Greg. M.* - Ps-Iv. IV. 144.
epistolarum vestrarum plena. *Greg. M.* - Ans. die II. 245.
epistolae quas Gelas. *P.* - Caes. I. 48.
epistolae vestras graeco. *Greg. M.* - Ans. die III. 204.
Equaliter vir conjugatus. *Julius P.* - Ans. X. 68.
e quibus vir relig. *Melchias P.* - B. III. 5. Ps-Iv. III. 7. Iv. II. 3.
equitate etque. *Greg. M.* - Ans. III. 111.
erga eum qui peccata sua. *Ex Synod. VIII.* - C. t. p. II. 14. c. 13. - C. 26. q. 7. c. 11.
erga eum qui peccato. *August.* - R. I. 324. B. XIX. 84. Ps-Iv. XV. 78.
erga simoniacos. *Nicol. P. II.* - Ps-Iv. V. 59. Iv. III. 125. Caes. IV. 14. - C. t. p. 1. c. 110.
ergo adhibita. *August.* - Ps-Iv. I. 193.
ergo si ita Innoc. *P.* - Ps-Iv. VI. 60.
erit autem lex. *Isidor.* - Ps-Iv. IV. 168. Iv. II. 142. C. t. p. III. 6. c. 10. - D. 4. c. 2.
erant qui putant. *Calixt. P.* - C. t. p. I. 14. c. 10. Iv. III. 149.
erubescant impii. *Urban. P. II.* - Iv. III. 103. - D. 32. c. 11.
Esau venitor. *Hieron.* - C. t. p. III. 25. c. 3. Ps-Iv. XIII. 33. Caes. VIII. 94. - D. 86. c. 11.
esca usura. *Ambros.* - C. t. p. III. 24. c. 3. Ps-Iv. XIII. 26.
esene crapulam. *Isidor.* - B. XIV. 17. Ps-Iv. XIII. 85.
est aliud apostolorum. *Ambros.* - . . . C. 24. q. 1. c. 8.
est aliud observandum. *Hincmar.* - Ps-Iv. VIII. 261.
est cibus refectionis. *Leo. M.* - Ans. IX. 8. -

D. 2. de cons. c. 38. §. 2. *In quibus.*
 est corpus de quo. *Leo. M.* - Ans. IX. 9. -
 D. 2. de co. c. 38. §. 2.
 est enim lex. *Cassiodor.* - C. t. p. III. 20.
 c. 12. Iv. VIII. 7.
 est enim poenitentia. *August.* Ans. XI. 13.
 est etiam contra officium. *Ambros.* - C. t. p.
 III. 22. c. 10. Ps-Iv. XII. 10. Iv. VIII. 9.
Caes. VI. p. - C. 22. q. 4. c. 2.
 est etiam et hoc. *Alexand. P. I.* - C. t. p. I.
 4. 7. Ans. die II. 163.
 est etiam in antiquis. *Joan. P. III.* - C. t. p.
 I. 53. c. 2. Ps-Iv. III. 149. et XIII. 1. -
 C. 12. q. 2. c. 7. *In antiquis.*
 est etiam in iam facta. *Julius.* P. - Ans. die
 III. 71.
 est in antiquis. *Euseb. P.* - B. XI. 25. Ps-Iv.
 V. 249. Iv. IV. 43.
 est iniqua misericordia. - *Ambros.* - Ps-Iv.
 XIII. 2. Polyc. - C. 25. q. 4. c. 33.
 est insuper in predicta. *Julius.* P. - C. t. p.
 I. 52. c. 7. - C. 2. q. 4. c. 6.
 est inter patres. *Niccol. P.* - C. t. p. III. 1.
 c. 21. Ps-Iv. I. 155. Iv. VI. 123.
 est ordo cardinalis. *August.* - Ps-Iv. VIII. 94.
 Iv. VII. 45. - C. 53. q. 5. c. 12.
 est quidem pro modulo. *August.* - C. t. p.
 III. 15. c. 52. Ps-Iv. VIII. 156. Iv. VI. 75.
 esto subiectus. *Hieron.* - Ans. VII. 121. - D. 95.
 c. 7.
 etiam ergo. *Greg. M.* - . . . C. 3. q. 1. c. 119.
 est probanda. *Ambros.* - . . . D. 86. c. 16.
 est unitas. *August.* - . . . D. 4. de cons. c. 49.
 Et accusatio episcoporum. *Sixt.* - Ans. die
 III. 28.
 et ad te quidem. *Clem. P.* - C. t. p. I. 1. c. 4.
 et alibi lo. statutus. *Vicet. P.* - Ans. die I. 95.
 et cum prima. *Greg. M.* - C. t. p. I. 55. c.
 55.
 et dixit dominus ad M. *August.* - C. t. p. III.
 5. c. 8. - D. 2. de cont. c. 26.
 etenim dum perjurare. *C. Tolet.* - B. XII. 29.
 Ps-Iv. XII. 84.
 et hoc attendendum. *August.* - B. II. 54. Ps-
 Iv. II. 119. - D. 1. de cons. c. 52.
 et hinc diffinitum. *Synod. VII.* - Ps-Iv. VII.
 25. *Caes.* IX. 50. - C. 18. q. 2. c. 21. *Di-*
ffinitum.
 et hoc diximus. *Origen.* - . . . C. 16. q. 7.
 c. 9.
 et hoc iustum. *C. Fasens.* - B. II. 230. Ps-
 Iv. VI. 305.
 et hoc quaeritur. *Joan. P.* - B. XVIII. 5.
 Ps-Iv. XV. 30.
 et hoc quoque statutum. *Julius.* P. - . . . C.
 35. q. 2. et 3. c. 12.
 et hoc 2. synodus. *dec. C. Aurel.* - B. XII.
 13. Ps-Iv. XII. 70. Iv. VIII. 124.
 et hunc et honor. *Innocent. P.* - Ans. die
 I. 115.
 et ideo si viri. *Leo. M.* - B. IX. 58. Ps-Iv.
 VIII. 195. C. t. p. I. 43. c. 30.
 etiam Origene. *Synod. P.* - Ps-Iv. XIV. 62.
 Iv. V. 105.
 etiam latro. *Vita Paphnutii.* - Ps-Iv. XI. 82.
 etiam si neque. *Cod. Justin.* - C. t. p. III. 29.
 c. 40. Ps-Iv. XVI. 92.

et illud desideratum. *Innoc.* P. - B. IX. 77.
 R. II. 159. Ps-Iv. VIII. 214.
 et illud pretendunt. *C. Afric.* - B. II. 185.
 Ps-Iv. VI. 230. C. t. p. II. 10. c. 12.
 et illud sub anathemate. *C. Salegust.* - Ps-
 Iv. XV. 183.
 et in capite province. *Anaclet. P.* - C. t. p.
 I. 2. c. 16. Ps-Iv. V. 52. Iv. IV. 22.
 et in legibus. *Euseb. P.* - B. XI. 27. Ps-Iv.
 V. 249. XIII. 57. Iv. IV. 42. C. t. p. I.
 30. c. 2.
 et ipse depositus. *Felix. P.* - C. t. p. I. 24. c.
 5.
 et jurabant. *Hieron.* - . . . C. 22. q. 1. c. 7.
 et licet quibuslibet. *Symmach. P.* - C. t. p.
 I. 48. c. 17. - C. 12. q. 2. c. 20.
 et licet haec possint. *Euseb. P.* - Ans. die
 III. 101. et 174. B. I. 165. Ps-Iv. V. 275.
 et licet istud. *Anciet. P.* - Ans. die I. 92.
 C. t. p. I. 9. c. 2.
 et neganda est. *Stroph. P.* - Ans. die III. 58.
 B. I. 164. Ps-Iv. II. 274. *Caes.* V. 50. Iv.
 IV. 67. Ans. III. 74. - C. 3. q. 11. c. 1.
Neganda.
 et oportet cum gaudere. *Clem. P.* - Ans. die
 II. 62.
 et purgabit. *Hieron.* - . . . D. 50. c. 15.
 et quis aliquos. *Greg. M.* - . . . C. 27. q.
 1. c. 39.
 et quia diabolo. *C. Turon.* - R. I. 103. B.
 II. 115. Ps-Iv. VI. 191.
 et quis non potest. *Bonifac.* P. - Ans. XII. 1.
 et quia omnia ad. *Ludov. P.* - R. I. 21.
 et quia pridem. *Joan. P. VIII.* - Ans. I. 81.
 et quicunque vestrum cum v. *Urban. P.* -
 C. t. p. I. 15. c. 4.
 et quid ab antiqua. *Greg. M.* - Ans. VIII. 24.
 et quidem hunc testam. *Greg. M.* - B. V. 43.
 Ps-Iv. II. 52. C. t. p. I. 55. c. 76. - D.
 6. c. 1. *Testamentum.*
 et qui emendat. *August.* - . . . D. 45. c. 11.
 et qui subscripserit. *Symmach. P.* - C. t. p.
 I. 48. c. 16.
 et quoniam episcopi. *Cap. Caroli M.* - R. I.
 17.
 et sacerdotum canonum. *Greg. M.* - Ans. V.
 49. *Caes.* VII. 97. - C. 12. q. 2. c. 14.
 et sancto malis. *August.* - . . . D. 2. de cons.
 c. 60.
 et scriptura dicit. *Ambros.* - B. XX. 38. Ps-
 Iv. XVII. 49.
 et si ad tempus. *August.* - C. t. p. III. 27. c.
 10. Ps-Iv. XIV. 13. *Caes.* V. 16. - C. 11.
 q. 3. c. 53.
 et si episcoporum causae. *Greg. M.* - Ans. VI.
 194.
 et si illa. *Gelas. P.* - . . . C. 1. q. 7. c. 23.
 et si illi. *C. Tolet. IV.* - . . . C. 12. q. 2.
 c. 39.
 et si non frequentius. *Fabian. P.* - R. I. 195.
 B. V. 17. Ps-Iv. II. 27. Iv. I. 149. - D.
 2. de cons. c. 16.
 et si quis desiderat. *Silvest. P.* - Ans. die
 IV. 6.
 et si quis eps. pbr. . . . *apud. Gaj. P.* - Ans.
 die III. 110. C. t. p. I. 26. c. 1.
 et si quis putaverit. *Sixt. P.* - Ans. die I. 96.

et si quis sacerdotum *Pius. P.* - Ans. dic. IV. 49. C. t. p. I. 8. c. 5.
 et si vera sunt. *Synod. V.* - Ps-IV. XIV. 62. Iv. V. 97.
 et sollicitus quaero. *Innoc. P.* - Iv. VI. 96. Ps-IV. VIII. 303. Cf. C. 28. q. 1. c. 1.
 et subito facta. *Telephor. P.* - Ps-IV. II. 71. C. t. p. I. 6. c. 4.
 et tandiu in sede. *Felix. P.* - Iv. IV. 48.
 et temporalis. *Greg. M.* - B. III. 34. Ps-IV. III. 39.
 et temporis qualitas. *Greg. M.* - Ans. VI. 107 - C. 16. q. 1. c. 48.
 et ubi est. *Greg. M.* - B. XX. 71. Ps-IV. XVI. 82.
 et venit. *Hieron.* - . . . D. s. de. poenit. c. 45.
 Eulalius epi d. . . laici. *Stephan. P.* - Ans. V. 10.
 eum qui esseverat. *Cod. Just.* - . . . D. 50. e. 46.
 eum qui contra. *Greg. M.* - C. t. p. I. 55. c. 62. Ps-IV. VI. 342. - C. 7. q. 1. c. 40.
 eum qui in adulterio. *Paul. apost.* - R. II. 149.
 eunuchus in graecum nomen. *Isidor.* - Iv. III. 57.
 eunuchus si per. *Can. Apost.* - . . . D. 55. c. 8.
 Euphemium etque T. *Greg. M.* - Ans. VIII. 30. - C. 2. q. 4. c. 7.
 evangelicus sermo. *Ioann. Chrys.* - B. XIX. 47. Ps-IV. XV. 61.
 evangeliorum libri. *Gelas. P.* - B. III. 219. Ps-IV. IV. 62.
 evangelium quod. *Beda.* - Ps-IV. IV. 218.
 evidenter agnoscitis. *Leo. M.* - Ps-IV. I. 59. Iv. I. 17.
 Ex antiquis reg. *Gelas. P.* - Ans. VII. 26. - D. 54. c. 9.
 ex auctoritate. *Greg. M.* - . . . C. 16. q. 1. c. 24.
 ex catholica. *August.* - . . . C. s. q. 1. c. 31.
 excellentiae vestrae. *Greg. M.* - Ans. dic. III. 292. B. XV. 20. Ps-IV. XVI. 21. Caes. III. 32.
 excellentissimus rex. *Car. Nicol. P. I.* - C. t. p. I. 62. c. 34. Ps-IV. XIV. 46. Iv. V. 106. - C. 11. q. 3. c. 102.
 excommunicationis questiones. *Urban. P. II.* - B. IV. XIV. 45.
 excommunicationum interdictoribus. *Urban. P. II.* - C. t. p. III. 20. c. 14. Ps-IV. X. 54. Iv. VIII. 11. Caes. XV. 62. - C. 23. q. 5. c. 47.
 excommunicatos quoscunque. *Calixt. P.* - B. XI. 38. C. t. p. I. 14. c. 12. Ps-IV. XIV. 13. at 102. Iv. V. 94. Caes. XIV. 18. - C. 11. q. 3. c. 17.
 excusari potest. *Haimo.* - Ps-IV. VIII. 267.
 ex divinae legis. *Paschal. P. II.* - Caes. VII. 115.
 exigit dilectio tua. *Zosim. P.* - Ans. VI. 26.
 exigit dilectio tua. *Cornel. P.* - B. XII. 29. Ps-IV. XII. 77.
 exigit dilectio vestre. *Anastas. P.* - B. III. 103. Ps-IV. II. 138.

exemplum domini. *August.* - . . . C. 12. q. 1. c. 12.
 exemplum legis. *Greg. M.* - Ans. dic. III. 215.
 ex eo quod prohibet. *Digest.* - C. t. p. III. 29. c. 114. Ps-IV. XVI. 181. §. 4. Iv. V. 30. Caes. V. 94. - C. 15. q. 5. c. 2.
 ex eodem quoque. *Greg. M.* - III. 205. Ps-IV. III. 256.
 ex epistola. *C. Hispan. II.* - . . . D. 23. c. 15.
 exequentes maligni. *Greg. M.* - Ans. dic. III. 187.
 ex hinc jam dicuntur. *Raban.* - Ps-IV. I. 97. Iv. I. 44. - D. 4. de cons. c. 64.
 ex his autem qui in. *August.* - Iv. III. 180.
 ex his autem quibus. *Can. Apost.* - Ans. dic. II. 82. Ans. VI. 165. - C. 12. q. 1. c. 22.
 exequent causas. *Leo. M.* - . . . C. 1. q. 7. c. 18.
 existimant quidam. *Hieron.* - . . . C. 11. q. 5. c. 74.
 ex maleficiis servorum. *Instit. Just.* - C. t. p. III. 29. 54. Ps-IV. XVI. 106.
 ex merito. *Anter. P.* - . . . C. 6. q. 1. c. 13.
 ex multis temporibus. *Alexand. P. II.* - Caes. XIV. 8. - C. 1. q. 3. c. 9.
 ex non scripto. *Justin. Instit.* - C. t. p. III. 29. c. 117. Ps-IV. IV. 194. XVI. 184. Iv. II. 160. et. V. 52.
 exorcista cum ordiatur. *C. Carth. IV.* - Ans. dic. IV. 152. Ans. VII. 51. Ps-IV. VI. 16. Iv. III. 37. - D. 23. c. 17.
 exoritur. *Raban.* - Ps-IV. VIII. 252.
 ex parte. *Hieron.* - Ps-IV. IV. 142.
 ex patroni. *Cod. Justin.* - C. t. p. III. 89. c. 37. Ps-IV. XVI. 89.
 expectabimus fraternitatem. *Greg. M.* - Ans. dic. II. 267.
 expedit. *Prosper.* - . . . C. 12. q. 1. c. 13.
 experientiae tuae. *Pelag. P.* - C. t. p. I. 54. c. 13. - C. 11. q. 1. c. 15.
 ex poenitentibus. *C. Carth.* - B. II. 35. Ans. VII. 20. Ps-IV. VI. 136. et XV. 5. Iv. III. 69. Caes. XV. 32. - D. 50. c. 55.
 ex quo instituta. *August.* - Ps-IV. I. 50. Iv. I. 11. Caes. XII. 4. - D. 4. de cons. c. 6.
 ex quo intelligitur. *August.* - Ps-IV. VIII. 250.
 ex relatione. *Greg. M.* - Ans. dic. IV. 101.
 exsufflantur. *August.* - Ps-IV. I. 92.
 Exsurge. *Poenit. Theod.* - R. I. 205.
 ex testamento. *Constant. M.* - Ps-IV. V. 42. Iv. IV. 1. C. t. p. I. 31. c. 8. Ans. IV. 53. Caes. II. 72. - D. 96. c. 14. *Constantinus.*
 exterminanda. *C. Arelat.* - R. I. 381.
 extra catholicam. *August.* - . . . C. 1. q. 1. c. 71.
 extra conscientiam. *Innocent. P.* - Ans. VI. 56. - D. 64. c. 5.
 extraneo clerico. *C. Chalced.* - . . . D. 71. c. 7.
 extraordinaria pollutio. *Urban. P. II.* - Polye. VI. 1. - C. 35. q. 2 et 3. c. 11.

F

Faciat homo. August. — Ps-IV. XII. 48. §. 1. Iv. VIII. 126. — C. 22. q. 2. c. 15.
facientis. Joan. P. VII. — C. t. p. I. 63. c. 8. — D. 86. c. 3.
facilius. Prosp. — . . . D. 1. de poenit. c. 33.
factio. Hieron. — C. t. p. III. 11. e. 4. Ps-IV. VII. 5. Iv. III. 178.
factae sunt. Isidor. — . . . D. 4. e. 1.
facta subditorum. Anter. P. — Ans. die II. 129. Ans. I. 54. C. t. p. I. 7. c. 2. — C. 9. q. 3. c. 15.
factus est Cornelius. — Cyprian. — Ans. VI. 64. C. t. p. III. 9. c. 16. Ps-IV. V. 359. Caes. III. 24. — C. 7. q. 1. c. 5.
facultates. Gelas. P. — Ans. V. 19. Caes. VII. 31. — C. 13. q. 2. c. 1.
falsas poenitentias. Greg. P. VII. — . . . D. 5. de poenit. c. 6.
falsos testes. C. Aurel. — R. II. 342. B. XIV. 17. Ans. XI. 71.
falsum dicere. August. — Ps-IV. XII. 57. Iv. VIII. 116.
falsum testimonium. Theodor. poenit. — Ans. XI. 72.
feli us testis dicit. August. — B. XVI. 12.
falsus testis proit. — C. Eliber. — R. II. 343. B. XVI. 18.
familieres. Alexand. P. — Ans. die II. 160.
fatum. August. — . . . C. 13. q. 2. c. 29.
Faustinus episcopus. C. Carth. — Ps-IV. V. 20.
Faustinus episcopus. C. Carth. — Ans. die II. 171. Ps-IV. V. 30.
fecisti homicidium. Poenit. rom. — B. XIX. 5.
Felix episcopus s. dixit: etiam hoc. C. Carth. II. — . . . C. 15. q. 7. c. 4.
Felix episcopus s. dixit: etiam si hoc. C. Carth. II. — . . . C. 16. q. 1. c. 50.
Felix episcopus s. dixit: suggero. C. Carth. — B. I. 149. Ans. die II. 155. Ps-IV. 262. Ans. III. 42. — C. 3. q. 8. e. 2. *Suggero.*
Felix praesentium. Greg. M. — Ps-IV. XIII. 103.
Felix tertius. Lib. diurn. — Iv. III. 52.
ferae bestiae. Instit. Just. — C. t. p. III. 25. c. 5. Ps-IV. XIII. 35. Iv. V. 60.
ferum de terra. Greg. M. — . . . D. 50. c. 18.
fertur simoniacus. Greg. M. — Ans. VI. 78. C. t. p. I. 55. c. 40. Ps-IV. V. 111. — C. 1. q. 1. c. 28.
festos dies celebrare. Cap. r. f. — R. I. c. 378.
festos dies in. Cap. r. f. — R. I. 377.
Ficta charitas. Ambros. — . . . D. 2. de poenit. c. 12.
fidelior fecit. Ambros. — . . . D. 50. c. 54.
fidelis foemina. C. Eliberit. — B. IX. 63. Ps-IV. VIII. 199. — C. 52. q. 7. c. 8.
fieri non potest. Hieron. — C. t. p. III. 14. c. 7. Ps-IV. VII. 141. Caes. X. 122. — C. 52. q. 5. c. 6. §. 1. *De pudicitia.*
fieri potest. August. — C. t. p. III. 15. c. 84. Ps-IV. VIII. 237. Iv. VII. 5. — C. 52. q. 7.

c. 4.
filium nostram. C. Confluent. — R. II. 187.
filii vero. C. Meld. — R. I. 416.
filii vel nepotibus. C. Tolat. IX. — . . . C. 13. q. 7. c. 31.
filiofamilias. Pandect. — Ps-IV. XVI. 183.
filio vel haeredi. Cap. r. f. — C. t. p. III. 29. c. 223. Ps-IV. XVI. 300. Iv. V. 60.
filium vestrum. Greg. M. — Ans. VII. 75. — C. 1. q. 1. c. 122.
filius noster T. Pelag. P. — C. t. p. I. 54. c. 16. Ans. VII. 114.
finis vero. Zephar. P. — Ans. die I. 16.
firma eutism. Synod. IX. — . . . C. 20. q. 1. c. 1.
firmissime tene . . . exceptis. August. — Ps-IV. IX. 108. C. 15. q. 1. c. 3.
firmissime tene . . . omnem. August. — Ps-IV. I. 26. 27. Iv. VIII. 9. — D. 4. de cons. c. 3.
firmum dei. Hieron. — . . . D. 2. de poenit. c. 25.
fit ergo miseris. Greg. M. — B. 20. 78. Ps-IV. XVII. 89.
fixum obliu. C. Hippal. — . . . C. 12. q. 5. c. 4.
flagitari iudicium. Cap. r. f. — C. t. p. III. 29. c. 253. Ps-IV. XVI. 335.
flagitia quae. August. — C. t. p. III. 16. c. 30. Ps-IV. XI. 105. — C. 32. q. 7. c. 13.
fluit pro te. Ambros. — . . . D. 1. de poenit. c. 79.
Foemina non det poenit. C. Rem. — B. VIII. 84. Ps-IV. VII. 102.
foeminae dum maritantur. Isidor. — V. *Quod f. d. m.* — C. 30. q. 5. c. 7.
foeminae opera. C. Compand. — R. I. 373. B. II. 84. Ps-IV. IV. 21.
foeminae quae sacro. Nicol. P. — Ps-IV. VII. 133.
foeminat. Sicil. P. — Ans. die II. 168. B. II. 110. Ans. VII. 142. Ps-IV. VI. 52 et 187. — D. 81. c. 31.
foenerationem. August. — Ps-IV. XIII. 22.
foeneratores. Ambros. — Ps-IV. XIII. 26.
foenus est qui. Cap. r. f. — R. I. 286.
foenus foenerabis. August. — Ps-IV. XIII. 22.
foenerari omnibus. August. — Ps-IV. VIII. 89. Iv. VII. 26. Caes. X. 59. — D. 84. c. 10.
foenatio carnalis. Isidor. — Ps-IV. VIII. 106. Iv. VII. 27.
foenatio est amor. August. — Ps-IV. VIII. 275.
fortassis quaeret. Haimo. — Ps-IV. I. 54. Iv. I. 103.
forte aliquis. August. — . . . C. 14. q. 5. c. 3.
forte dicas. Ambros. — Iv. I. 127. — D. 2. de cons. c. 43.
forte in populo. August. — . . . C. 23. q. 4. c. 11.
forte neta. August. — . . . D. 2. de poenit. c. 18.
fortitudo quae. Ambros. — C. t. p. III. 20. c. 30. Ps-IV. X. 87. Iv. VIII. 34. — C. 23. q. 3. c. 5.
Fortunatus episcopus. C. Carth. — Ans. die IV. 106.

Frater et coepiscopus. *Gelas. P.* - C. t. p. I. 46. c. 52. *Ps.-IV. III.* c. 122. *Coes. XIV.* 22.
C. 17. q. 4. c. 10.
frater in fratrem. *C. Ilerd.* - R. I. 169. B. II. 217. *Ps.-IV. VI.* 202.
fraternae mortis. *Paschal. P.* - *Ps.-IV. II.* 84.
fraternitatem tuam a nobis. *Greg. M.* - *Ans. VII.* 77. - D. 71. c. 5.
fraternitatem tuam ita. *Greg. M.* - *IV. III.* 16. - D. 80. c. 6.
fraternitatem vestram auctore. *Greg. M.* - *Ans. VI.* 81. *Ps.-IV. V.* 91.
fraternitatem v. n. portet. *Greg. M.* - C. t. p. III. 26. c. 9. *Ps.-IV. XIII.* 506. *Coes. VIII.* 27. - D. 54. c. 15.
fraternitatis tuae gratia. *Greg. M.* - *Ans. die II.* 277.
fraternitatis tuae relatione. *Pelag. P.* - *Ans. VII.* 70. C. t. p. I. 54. c. 18. *Coes. VIII.* 56. - D. 34. c. 7.
fraternitatis tuae sagacitati. *Greg. M.* - *Ans. X.* 47. C. t. p. I. 55. c. 111. *Ps.-IV. IX.* 38. *IV.* VII. 68. - C. 35. q. 10. c. 1.
frater noster Adrianus. *Greg. M.* - *Ans. die III.* 219. *Ans. VI.* 151. - C. 16. q. 1. c. 52.
frater vester. *Cod. Just.* - . . . D. 50. c. 47.
frater nostrum. *Greg. M.* - . . . D. 86. c. 6.
fratres non solum. *Ambros.* - . . . C. 33. q. 4. c. 3.
fratres nostros. *Innocent. P. II.* - . . . D. 5 de poenit. c. 8.
fratres quos timore. *Sixt. P. II.* - *Ans. die I.* 60. B. I. 199. *Ans. II.* 25. C. t. p. I. 22. c. 1. *Ps.-IV. V.* 247. *Coes. V.* 7. - C. 9. q. 3. c. 19.
fratres ut honor. *Greg. M.* - *Ans. II.* 56.
fratres, sorores uterini. *Can. r. f.* - C. t. p. III. 29. c. 281. *Ps.-IV. XVI.* 361.
fratri huic. *Alexand. P. II.* - *Ps.-IV. X.* 14.
fratris et coepiscopi. *Greg. M.* - *Ans. VII.* 157. C. 11. q. 1. c. 40.
frequens equidem. *Gelas. P.* - *Ans. VII.* 27. - D. 54. c. 10.
frequenter me. *Greg. M.* - *Ps.-IV. XIV.* 18. *IV.* V. 128.
Frigentius. *Greg. M.* - *Polyc.* - C. 16. q. 7 c. 27.
frustra garriunt. *Anastas. bib.* - *Ps.-IV. IV.* 78.
frustra inquit. *August.* - C. t. p. III. 7. c. 15. *Ps.-IV. IV.* 255. - D. 8. c. 7.
Fucari figmentis. *August.* - C. t. p. III. 50. c. 59. - D. 5. de cons. c. 38.
fuerunt autem. *Isidor.* - . . . D. 7. c. 2.
fuge vinum. *August.* - R. I. 138. B. X. V. 12. *Ps.-IV. XIII.* 80.
fugitivos servos. *C. Tolet.* - R. I. 352. B. III. 188. *Ps.-IV. III.* 248.
fugitivum vero clericum. *Leo M.* - R. I. 422 B. VIII. 26. C. t. p. II. 50. c. 4. *Ps.-IV. VII.* 76.
fuit semper. *Anastas. patr.* - *Ps.-IV. V.* 15. - C. 9. q. 3. c. 11.
fur autem. *Hieron.* - R. II. 279. B. XI. 55. *Ans. XI.* 91. *Ps.-IV. XIII.* 41. - C. 14. q. 6. c. 4.
fur nocturno. *Cap. r. f.* - C. t. p. III. 29. c. 139.
fures et latrones. *C. Tribur.* - R. II. 94. B. XI. 59. *Ps.-IV. XIII.* 59. - C. 13. q. 2. c. 32.

fursum licet ducere. *Pandect.* - C. t. p. III. 26. c. 4. et III. 29. c. 126. *Ps.-IV. XIII.* 88. et XVI. 193.
fursum quoque. *Iust. Instit.* - *Ps.-IV. XIII.* 89.
furor contrahit. *Digest.* - C. t. p. III. 29. c. 116. *Ps.-IV. XIII.* 87. et XVI. 183.
futuram ecclesiam. *Melchiad. P.* - C. t. p. I. 31. c. 4. *Coes. VII.* 58. - C. 12. q. 2. c. 15.

G

Gabriel mittitur. *Anastas. P.* - *Ps.-IV. I.* 106.
Gajus natione dalmata. *Lib. pontif.* - *Ans. VI.* 175. *Coes. III.* 35.
Gaudentius episcopus dixit: addendum. *C. Sardic.* - *Ans. die I.* 41. *Ans. II.* 75.
Gaudentius episcopus d. ea quae. *C. Sardic.* - *Ans. die II.* 151.
Gaudentius episcopus d. unusquisque. *C. Sardic.* - *Ans. VI.* 119.
gaudere in domino. *Innocent. P. I.* - *Ans. VI.* 156.
Gehennae ignem. *Greg. M.* - B. XX. 89. *Ps.-IV. XVII.* 100.
Gelasius fecit. *Lib. Pontif.* - *Ps.-IV. IV.* 94. *IV.* II. 98.
generalis decreto. *Hadrian. P.* - *Ans. IV.* 40. et XII. 2. *Coes. II.* 44. - C. 25. q. 1. c. 11.
generalis etiam querculae. *Gelas. P.* - *Ans. die II.* 198. *Ps.-IV. VI.* 220. *Coes. IX.* 18. - D. 54. c. 12.
generaliter definiendum. *Pandect.* - C. t. p. III. 29. c. 116. *Ps.-IV. VIII.* 246. et XVI. 185. *IV.* VI. 87.
generaliter sancimus. *Cod. Just.* - . . . C. 16. q. 1. c. 40.
generationis. *August.* - *Ans. X.* 65.
genesis. *Gelas. P.* - B. III. 217. *Ps.-IV. IV.* 61.
gentiles. *C. Agath.* - B. IV. 50. *Ps.-IV. I.* 224.
genuit Joseph. *Hieron.* - . . . C. 28. q. 2. c. 40.
gesta quas nobis. *Greg. M.* - *Ans. die III.* 225. C. t. p. I. 55. c. 94. *Ps.-IV. VI.* 579. - D. 74. c. 2.
gloria episcopi. *Hieron.* - . . . C. 22. q. 2. c. 71.
gloriae vestrae. *Greg. M.* - *Ans. XIII.* 7.
gloriam apost. sedis. *Aurel. ad Dam. P.* - *Ans. die III.* 6.
gloriosi iudices. *Act. 2. C. Chalced.* - *Ps.-IV. IV.* 92.
gloriosi principes. *Act. 3. C. Chalced.* - *Ps.-IV. IV.* 93.
gravinissimis imperatoribus. *C. Afric.* - *Ans. die II.* 188.
Gunsaldus. *Alexand. P. II.* - V. *Prasentium lator. G.* - C. 17. q. 2. c. 2.
Graeca elementa. *Lit. form.* - R. I. 437. B. II. 227. *Ans. VI.* 123. *Ps.-IV. VI.* 433. - D. 79. c. 1.
In nomina.
grammaticorum autem. *Hieron.* - *IV.* II. 154. *Ps.-IV. IV.* 167.
gratia quae per Christum. *August.* - . . .

D. 4. de cons. 145.
gratia si non gratis. *Leo. M.* - C. 1.
q. 2. c. 1.
gratiam. *Ambros.* - C. 1. q. 4. c. 15.
grave nimis et contra. *Greg. M.* - *Ans.* IV. 4.
grave nimis et procul. *Greg. M.* - *R. I.* 122.
C. t. p. I. 55. c. 82.
grave non oportuit. - *Innocent. P.* - *Ans.* II.
26. - C. 35. q. 9. c. 7.
grave satis. *Greg. M.* - C. 51. q. 3.
c. 74.
gravitatem baptisari. *C. Noeae.* - *R. I.* 265.
B. IV. 31. Ps-IV. I. 225.
gravi de pugna. *August.* - *Ans.* XIII. 5. Ps-IV.
X. 109. IV. VIII. 45.
Gregorius P. dixit. *Greg. M.* - *R. II.* 186.
Gregorius P. requisitus. *Joan. C. Plan.* - *B. VII.*
19. Ps-IV. IX. 55. IV. VII. 64.
Gregorius P. synodo praed. d. ordinationes. *Greg.*
P. VII. - *Ps-IV.* XIV. 55.
Gregorius patriarcha quidam. *Act. 4. Synod.*
VI. - *Caes. I.* 38. Ps-IV. IV. 521. - *D.* 16.
c. 6. *Habeo librum.*
Gregorius quartus. *Lib. Pontif.* - *C. t. p. I.* 61.
c. 2. - C. 35. q. 9. c. 8.
Guiliarius patritius. *Silber. P.* - *Ans.* XII. 8.
- C. 25. q. 4. c. 30.

H

Habestur. *C. Nicen.* - D. 18. c. 3.
habebat dominus. *August.* - *Ans.* V. 32. - C.
12. q. 1. c. 17.
habemus in laga. *Hieron.* - *R. II.* 311. B. XII.
2. Ps-IV. XII. 59. - C. 22. q. 1. c. 12.
habent etiam infidelis. *August.* - *B. XX.* 9.
Ps-IV. XVII. 21.
habent etiam scripturae. *August.* - *C. t. p. III.*
7. c. 16. Ps-IV. IV. 236. *Caes. I.* 11.
habent forsitan. *Anastas. P.* - *Ans.* VI. 175.
- C. 13. q. 2. c. 27.
habeo librum. *Act. 4. Synod. VI.* - *Ps-IV.* IV.
121. D. 16. c. 6.
habet hoc proprium. *Greg. M.* - *Ans.* die. II.
261. B. I. 194. Ps-IV. V. 309. IV. V. 5. -
C. 2. q. 5. c. 6.
habet sacrosanta. *Julius P.* - *IV.* IV. 12.
habetis de hoc. *Leo. P. IV.* - *Ps-IV.* IV. 181.
habeto itaque. *Silber. P.* - *Ans.* XII. 9. - C.
25. q. 4. c. 50. f. 1.
habetur quoque. *Damas. P.* - *Ps-IV.* VI. 347.
- C. 3. q. 9. c. 4.
habita denumeratione. *Cod. Theod.* -
C. 2. q. 33.
hahuise te concubinae. *Greg. M.* - *C. t. p.*
I. 55. c. 81. Cf. B. I. 195. Ps-IV. V. 510. -
D. 33. c. 7.
habuitis peccatis. *Zachar. P.* - *Ps-IV.* X. 34.
hac consensu. *Greg. M.* - *C. t. p. I.* 55. c. 34.
- C. 25. q. 1. c. 13.
hac nocte. *August.* - *Ps-IV.* I. 513.
hac ratione. *Joan. Chrys.* - C. 51. q. 1.
c. 9.
Hadrinnus. *F. Adrian.*

has vero quas necdum. *Innoc. P.* - *B. VIII.*
12. Ps-IV. VII. 18.
haec autem scripsimus. *C. Cang.* - *Ps-IV.* VIII.
321. - 30. c. 16.
haec autem sic. *Iust. Nov.* - *Ps-IV.* XVI. 117.
haec autem singulis. *Zosim. P.* - *Ans.* die. IV.
14. *Ans.* VII. 43. - D. 77. 2. *In singulis.*
haec autem verba. *Digest.* - D. 1. de
poenit. c. 17.
haec cautela. *C. Spalens.* - *R. II.* 170. B. VIII.
53. Ps-IV. VII. 71.
haec constitutio. *Novel. Iust.* - *Ans.* die. II.
280. C. t. p. III. 20. c. 68. Ps-IV. VIII. 305.
et XVI. 121. IV. V. 49.
haec duo tempora. *Leo. M.* - *Ans.* IX. 14. -
D. 4. de cons. c. 12. *Duo t.*
haec eo dicebat. *Clem. P.* - *Ans.* die. I. 6. C.
t. p. I. 1. c. 2.
haec est fides. *Hieron.* - C. 24. q. 1.
c. 14.
haec et alia. *Anaclet. P.* - *Ans.* die. III. 53.
haec fieri. *Lucius. P.* - *C. t. p. I.* 20. c. 3. Ps-
IV. III. 140.
haec hujus placiti. *C. Herd.* - C. 12.
q. 2. c. 38.
haec igitur omnia. *Greg. M.* - *Ans.* VI. 51.
haec imago dat. *August.* - *Ps-IV.* VIII. 95.
IV. VII. 43. *Caes. X.* 48. - C. 35. q. 5. c. 13.
haec in singulis gradibus. *Zosim. P.* - *Ans.* die.
IV. 14. - D. 77. c. 2. *In singulis.*
haec interim. *August.* - *Ps-IV.* I. 44.
haec omnia summopera. *Sist. P.* - *Ans.* die.
III. 59.
haec quippe sunt. *Nicol. P.* - *C. t. p. I.* 62.
c. 58. - C. 3. q. 6. c. 10.
haec salubriter. *Greg. M.* - *C. t. p. I.* 55. c. 112.
Caes. X. 81. - C. 55. q. 8. c. 2.
haec sancta et ap. *Lucius. P.* - *Ans.* I. 14.
Caes. II. 69.
haec s. et ap. *Matth. Marc. P.* - *Ans.* die. I.
30.
haec sancta synodus. *C. Tolet.* - *Ps-IV.* III.
167. IV. II. 85.
haec species. *Melchiod. P.* - *B. V.* 7. Ps-IV.
II. 17.
haec vero sacrosanta et ap. *Anaclet. P.* - *Ans.*
die. I. 11. *Ans.* I. 67. - D. 22. c. 2.
haeres eius. *Cod. Theod.* - *Ps-IV.* XVI. 198.
IV. V. 59.
haereticis graeci. *Hieron.* - *Ans.* XII. 50. *Caes.*
XIV. 2. - C. 24. q. 3. c. 27.
haereticis cum a fide. *Innocent. P.* - *Ans.* XII.
52. *Caes. XIV.* 4. - C. 24. q. 1. c. 30.
haereticis enim omnes. *Eutychian. P.* - *Ans.*
die. III. 62. C. t. p. I. 25. c. un. Ps-IV. VI.
333.
haereticis et schismaticis. *August.* - *Ps-IV.* I.
155.
haereticis inquit. *August.* - *Ans.* IX. 38.
haereticis non possunt. *Hieron.* - D. 4.
de poenit. c. 23.
haereticus est. *August.* - *Ans.* XII. 53. *Caes.*
XIV. 5. - C. 24. q. 3. c. 28.
hanc consuetudinem. *Damas. P.* - C. 10.
q. 1. c. 15.
hanc questionem. *Isidor.* - *B. XX.* 110. Ps-IV.
XVII. 120.

hanc regulam. *Leo M.* - . . . C. i. q. i. c. 57.
hanc societatem. *Gratian.* - . . . D. 4. de
poenit. c. 12.
has considerans p. *Alexand. P.* - Ans. dic.
II. 61.
Hebdomade. *Poenit. rom.* - B. XIX. 1.
Heli sacerdos. *August.* - Ps-IV. II. 116.
Herodes. *Taras. patr.* - Iv. VIII. 102.
Ilic ergo. *Clem. P.* - B. III. 59. Ans. dic. IV.
51. Ps-IV. III. 62. C. t. p. I. i. c. 22. - D.
i. de cons. c. 14.
hic in memorata. *Silvest. P.* - Ans. dic. IV. 52.
hic qui dederit. *C. Gang.* - B. IV. 20. Ps-IV.
XIV. 90.
hic sanctissimus P. *Silvest. P.* - Ans. dic. I. 61.
hi autem de quibus. *Leo M.* - B. IV. 42.
Ans. IX. 61. Ps-IV. I. 236. Iv. I. 91. - D. 4.
de cons. c. 38.
hi duo solummodo. *Leo P. IX.* - C. t. p. 65.
c. 1. - D. i. de cons. c. 55.
hi enim et omnes. *Fabian. P.* - Ans. dic. III.
49.
hi ergo qui sanctim. *C. Tribur.* - B. VIII. 31.
Ps-IV. VII. 50. - C. 27. q. 1. c. 13.
Hieronymus atque. *Isidor.* - Ps-IV. IV. 89. Iv.
II. 95.
Hieronymus dicit. *Hieron.* - B. XII. 24.
hinc accedit. *August.* - Ps-IV. XVII. 133.
hinc est etiam. *Greg. M.* - . . . C. 16. q. 1.
c. 39.
hinc etenim. *Greg. M.* - . . . D. 49. c. 1.
hinc igitur inter caetera. *Euseb. P.* - B. III.
99. Ps-IV. II. 134. Iv. I. 160.
Hincernus archiepiscopus. *C. ap. S. Medard.* -
B. II. 197. Ps-IV. VI. 269.
Hi qui altari serviunt. *C. Ilerd.* - Ans. dic. IV.
121. B. XIX. 74. Ps-IV. XV. 87. - D. 50.
c. 52. at C. 15. q. 8. c. 2.
hi qui apud illos. *August.* - C. t. p. III. i. c. 4.
Ps-IV. I. 160.
hi qui arbores. *Nicol. P.* - C. t. p. I. 62. c. 21.
D. 50. c. 49.
hi qui baptismum. *Leo M.* - Ans. IX. 50. C.
t. p. I. 43. c. 33. - C. i. q. 1. c. 51.
hi qui de paganis. *August.* - Ps-IV. XI. 29.
Iv. VIII. 74. - C. 26. q. 2. c. 3.
hi qui episcopos. *Alexand. P.* - Ans. III. 79.
- C. 3. q. 4. c. 9.
hi qui ex iudaeis. *C. Tolet.* - Ps-IV. XIII. 97.
Caes. VIII. 104.
hi qui ex rebus. *C. Meld.* - R. I. 51.
hi qui filios. *Lex rom.* - R. II. 345.
hi qui in alterius. *Cap. r. f.* - Ps-IV. IX. 157.
hi qui incesta. *C. Ilerd.* - B. VII. 3. C. t. p.
III. 16. c. 10. Ps-IV. IX. 29.
hi qui in clero. *C. Ancyr.* - B. XIII. 15. Ps-
IV. IV. 48.
hi qui in ecclesia. *Cyprian.* - C. t. p. III. 11.
c. 30. Ps-IV. VI. 395. - C. 21. q. 3. c. 6.
hi qui in furtis. *Greg. M.* - Polyc. - C. 14.
q. 6. c. 3.
hi qui intrant. *C. Tolet. I.* - . . . D. 2. de
cons. c. 20.
hi qui inventi. *C. Eliberit.* - B. III. 199. Ps-
IV. III. 251.
hi qui matrimonium. *Nicol. P.* - R. II. 130.
B. IX. 28. Ps-IV. VIII. 166. Ans. X. 25.

Iv. VI. 93. - C. 32. q. 7. c. 25.
hi qui monasteria. *Joan. P. VIII.* - Ans. V.
40. Caes. VII. 41. - C. 17. q. 4. c. 21. §. 1.
Quisquis inventus.
hi qui non sunt de. *Isidor.* - C. t. p. III. 15.
c. 46. Ps-IV. VIII. 71.
hi qui non sunt idonei. *Telesphor. P.* - Ans.
III. 3.
hi qui oblationes. *C. Fasens.* - R. II. 382.
hi qui ordinari. *C. Meld.* - R. I. 442. B. II.
4. Ps-IV. VI. 25.
hi qui per disciplinam. *C. Caesaraug.* - Ps-
IV. XIV. 29.
hi qui post sanctam. *C. Arelat. II.* - R. I.
315. B. XIX. 67. Ps-IV. XV. 15 et 81. - D.
50. c. 69.
hi qui scientes sanctim. *Paschal. P.* - B. VIII.
31. Ps-IV. VII. 50.
hi qui se. *C. Arelat. II.* - . . . D. 55. c. 5.
hi qui spernunt. *C. Chalced.* - Caes. II. 35.
hi quoscunque. *Hieron.* - . . . C. i. q. 1.
c. 44.
hi sane qui ante. *Celas. P.* - B. XI. 48. Ps-
IV. XIV. 112. - C. 11. q. 3. c. 38. *Qui vero.*
hi vero de quibus. *Leo M.* - Ans. IX. 61. -
Hi autem d. q.
hi vero heretici. *Greg. M.* - . . . D. 4. de
cons. c. 84.
hi vero in nullius. *Calixt. P.* - Ans. dic. III.
45.
hi vero qui male conceptos. *C. Ilerd.* - R. II.
64. B. XVII. 52. Ans. XI. 49. Ps-IV. IX.
102. et X. 182.
hi vero qui uxores. *Greg. M.* - V. Si qui uxores.
- C. 32. q. 7. c. 2.
hi vero saeculares. *C. Agath.* - R. II. 111. Ps-
IV. VIII. 328.
his a quibus. *C. Tolet. I.* - R. II. 55. B. I.
201. Ps-IV. V. 315. - C. 23. q. 8. c. 30.
his autem qui in. *Leo M.* - R. I. 108. B. XVIII.
4. C. t. p. I. 43. c. 38. Ps-IV. XV. 89. -
C. 26. q. 6. c. 10.
his ergo perpensis. *Symmach. P.* - Ans. dic.
I. 51.
his igitur lege patrum. *Isidor.* - . . . D. 23.
c. 3.
his itaque prima die. *Ord. celeb. conc.* - Ps-
IV. IV. 251.
his omnibus testimoniis. *Ambros.* - B. XX. 29.
Ps-IV. XVII. 50.
his qui diversorum. *C. Laod.* - . . . C. 26.
q. 7. c. 4.
historiam ecclesiasticam. *Cassiod.* - Ps-IV. IV.
143. Iv. II. 92.
his taliter consideratis. *Sixt. P.* - B. I. 143.
C. t. p. I. 5. c. 5. Ans. dic. III. 140.
his vero de quibus. *Leo M.* - B. IV. 48. Ps-
IV. I. 242.
hoc admonente fratres. *August.* - Ps-IV. XI.
81.
hoc ad nos. *Greg. M.* - Ans. VI. 3. - D. 59. c. 3.
hoc autem nos. *Leo M.* - C. t. p. I. 43. c. 43. Ps-
IV. I. 46.
hoc autem primum. *Hilar. pict.* - Ps-IV. V.
114.
hoc autem specialiter. *Zosim. P.* - Ps-IV. V.
102.

hoc dicimus. *August.* - C. t. p. III. 20. c. 3.
 Ps-Iv. X. 4. Iv. VIII. 11. - C. 23. q. 5. c. 4.
 hoc ergo istos. *August.* - C. t. p. III. 10. c. 22.
 Ps-Iv. VI. 37.
 hoc est quod dicimus *August.* - Iv. I. 137. -
 D. 2. de cons. c. 48.
 hoc etiam placuit. *C. Carth. III.* - Ps-Iv. VI.
 363. Iv. IV. 133. - C. 2. q. 6. c. 37.
 hoc etiam pro dedicatione. *C. Vasens.* - B. II.
 232. Ps-Iv. VI. 307.
 hoc etiam volumus. *Lex Ripuar.* - R. I. 405.
 hoc fieri modis. *Greg. M.* - Ps-Iv. IX. 27. Iv.
 VII. 63.
 hoc genus fornicationis. *August.* - C. t. p. III.
 21. c. 3. Ps-Iv. XI. 13.
 hoc habet. *Greg. M.* - . . . D. 46. c. 1.
 hoc in loco. *Greg. M.* - B. XX. 96. Ps-Iv. XVII.
 107.
 hoc ipsum quod. *Isidor.* - C. t. p. III. 10. c. 33.
 Ps-Iv. IV. 398. - C. 33. q. 2. c. 11.
 hoc itaque ad. *Hormisd. P.* - R. I. 236. B. I.
 23. Ps-Iv. V. 77.
 hoc nequam. *Synod. V.* - . . . C. 7. q. 1.
 c. 45.
 hoc nobis. *Greg. M.* - . . . D. 4. de poenit.
 c. 16.
 hoc nunc dicem. *August.* - Ps-Iv. XVII. 154.
 hoc omnibus modis. *C. Bracar.* - B. 4. 8. Ps-
 Iv. I. 203.
 hoc quod ego. *Greg. M.* - B. XX. 20. Ps-Iv.
 XVII. 51.
 hoc quoque statutum est quatenus. *C. Confluent.*
 R. III. 240. Ps-Iv. III. 280.
 hoc quoque statutum est ut. *Sother. P.* - B. III.
 74. Ans. VII. 128. Ps-Iv. II. 127. Iv. I. 157.
 - D. 1. de cons. c. 61.
 hoc sacramentum. *August.* - . . . D. 2. de
 cons. c. 62.
 hoc sanctum. *C. Tolet. III.* - . . . C. 32. q. 2.
 c. un.
 hoc si in iudicio. *Synod. VIII.* - C. t. p. II.
 14. c. 10. - C. 26. q. 7. c. 8.
 hoc solum. *Hieron.* - . . . C. 33. q. 5. c. 8.
 hoc tamen. *August.* - . . . C. 23. q. 5. c. 5.
 hoc tantum. *C. Tolet. IV.* - . . . C. 18. q. 2.
 c. 7.
 hoc vestras. *Leo. M.* - Ans. I. 45. - D. 11.
 c. 10.
 hos videtur dicere. *August.* - C. t. p. III. 22.
 c. 20. Ps-Iv. XII. 29. Iv. VIII. 109. Caes.
 VI. 18. - C. 22. q. 5. c. 8.
 homicidae malefici. *Hadrian. P.* - B. XVI. 4.
 Ps-Iv. X. 37.
 homicidiorum. *Clem. P.* - B. VI. 28. Ps-Iv. X.
 157. Ans. XI. 37. - D. 1. de poenit. c. 24.
Homicidiorum.
 homicidas enim et. *Hieron.* - C. t. p. III. 23.
 c. 4. Ps-Iv. X. 115. Iv. VIII. 53. Caes. VIII.
 110. - C. 23. q. 5. c. 31.
 homicidas vero et adulteros. *Clem. P.* - Ans.
 dic. III. 87. Ps-Iv. X. 36.
 homicidis penitus. *C. Turon.* - R. II. 73. B. VI.
 30. Ps-Iv. X. 159.
 homines fulem. *August.* - C. t. p. III. 22. c. 23.
 Ps-Iv. XII. 39. Iv. VIII. 111. Caes. VI. 21.
 - C. 22. q. 2. c. 3.
 homines liberi. *Cap. r. f.* - C. t. p. III. 29. c. 266

App.

Ps-Iv. XVI. 346. Iv. VI. 37.
 homini. *Greg. P. II.* - Ps-Iv. I. 203. - C. 1.
 q. 4. c. 9.
 homo christianus. *Joan. Chris.* - . . . D. 40.
 c. 5.
 homo francus. *C. Compend.* - R. II. 127.
 homotusio. *Cyrill.* - Iv. I. 5.
 honestum. *Cornel. P.* - Ans. XI. 57. B. XII. 12.
 Ps-Iv. XII. 69. - C. 22. q. 5. c. 16.
 honoratur. *Ambros.* - . . . C. 32. q. 2.
 c. 13.
 honorati. *Gelas. P.* - Ps-Iv. XII. 27.
 Honoratus archidiaconus. *Greg. M.* - Ans. VII.
 72. - D. 74. c. 8.
 Honoratus et Urbanus. *C. Afric.* - Ans. dic. II.
 40.
 hora itaque diei. *Isidor.* - Ans. dic. III. 1. Ps-
 Iv. IV. 246.
 horrendus. *Ambros.* - C. t. p. III. 15. c. 81. Ps-
 Iv. VIII. 232. Iv. VI. 103. C. 32. q. 6. c. 17.
 hortamur fraternitatem t. *Greg. M.* - Ans. dic.
 III. 198.
 hortamur ut nihil. *Pelag. P.* - Ps-Iv. VIII. 62.
 hortamur ut sub. *Pelag. P.* - C. t. p. I. 54. c. 8.
 C. 3. q. 9. c. 20.
 hortamur vos. *August.* - B. II. 58. Ps-Iv. VI.
 154.
 hortatu et precibus. *Carol. M.* - Ps-Iv. X. 91.
 Iv. VIII. 52. C. 23. q. 8. c. 10.
 horum causa. *Leo. M.* - R. I. 115. B. XI. 52.
 Ans. XI. 14. Coes. V. 90.
 hos alloquitur. *Ambros.* - Ps-Iv. VIII. 257.
 hos ergo quicumque. *Leo. M.* - Ans. dic. IV.
 104.
 hosque omnes. *Clem. P.* - Ans. dic. II. 96.
 hospitium. *Hieron.* - . . . D. 52. c. 17.
 Illicusque de mysteriis. *August.* - Ps-Iv. I. 195.
 huic soli sedi. *Damas. P.* - Ans. I. 55. Caes.
 VII. 50. - D. 17. c. 3.
 huiusmodi beneficii. *Cod. Just.* - . . . C. 10.
 q. 6. c. 3.
 huius observantiae. *Leo. M.* - Polyc. - D. 76.
 c. 6.
 huius viri. *Alexand. P. II.* - Ps-Iv. IX. 9.
 humane eures. *Greg. M.* - . . . C. 22. q. 5.
 c. 11.
 humilis debet. *Greg. M.* - B. I. 14. Ps-Iv. V.
 68.
 hunc quidem testamentum. *Greg. M.* - B. V.
 43. Ps-Iv. II. 52.

I

Jacobus frater. *Synod. VI.* - C. t. p. II. 11.
 c. 15. - D. 1. de cons. c. 47.
 jam itaque. *August.* - C. t. p. III. 10. c. 48.
 Ps-Iv. VI. 417. - C. 1. q. 4. c. 8.
 jam nunc illud. *August.* - Iv. VI. 100. - C. 28.
 q. 1. c. 8.
 jam pridem. *Cyprian.* - C. t. p. III. 10. c. 28.
 Ps-Iv. VI. 393. - C. 21. q. 3. c. 4. - *Cy-
 prianus.*
 jam quidem iu. *C. Tolet.* - B. XV. 26. Ps-Iv.
 XVI. 27.

K

jam vero ad presbyterii. *Zosim. P.* - Ans. dic. IV. 13.
 jam vero de resurrectione. *August.* - Ps. IV. XVII. 9.
 jam vero qui. *August.* - P.-IV. XVII. 127.
 jam vero si rusticus. *Greg. M.* - C. t. p. I. 55. c. 90. - C. 23. q. 6. c. 4.
 Januarius episcopus. *C. Sardic.* - Ans. dic. II. 113. R. I. 431.
 Ibi adunari. *Greg. M.* - C. 7. q. 1. c. 49.
 ibi aequanimit. *Greg. M.* - Ans. XIII. 20.
 ibi semper. *Fabian. P.* - C. 3. q. 6. c. 1.
 Idcirco frater. *Cyprian.* - D. 7 de poenit. c. 5.
 id constitutus. *C. Aurel. I.* - C. 17. q. 4. c. 36.
 id demuo adversus. *C. Tolet.* - Ans. VI. 186.
 idem presbyter qui et episcopus. *Hieron.* - Ans. VII. 110. - D. 95. a. 5. *Olim idem.*
 idem vero praesidens. *Melchiad. P.* - C. t. p. I. 31. c. 6.
 ideo divina. *August.* - C. 24. q. 3. c. 40.
 ideo ergo et hi. *Anastas. P.* - C. t. p. I. 47. c. 2. - D. 19. c. 18.
 ideo fratres. *Sixt. P.* - Ans. dic. III. 111.
 ideo huic sanctae. *Julius P.* - C. 2. q. 6. c. 10.
 ideo huic sanctae. *Jul. P.* - C. 2. q. 6. c. 17.
 ideo nolo. *August.* - R. I. 98.
 ideo permittente deo. *Leo P. IV.* - C. t. p. I. 60. c. 1. Ps.-IV. IV. 186. *Caes. I.* 51. - C. 23. q. 1. c. 16.
 ideo perhibetur. *Isidor.* - Ps.-IV. IV. 167. *IV. II.* 137. - D. 37. c. 15.
 ideo spiritus s. omnium. *August.* - Ans. IX. 66.
 ideo statuimus. *C. Aurel.* - R. I. 102.
 id etiam ad custodiendam. *C. Agath.* - R. I. 100. B. II. 112. Ps.-IV. VI. 189.
 idolatria. *August.* - Ps.-IV. VIII. 248. *IV. VII.* 28. - C. 28. q. 1. c. 5.
 idonei non videntur. *Pandect.* - C. t. p. III. 29. 114. Ps.-IV. XVI. 181. *IV. V.* 31. - C. 4. q. 2. c. 3. *Testes.*
 id semper. *C. Gerund.* - D. 5. de cons. c. 14.
 Jejunia in ecclesia. *Euseb. P.* - XIII. 17. Ps.-IV. IV. 49. - D. 5. de cons. c. 17.
 jejunia seu abstinencias. *C. Eliberit.* - Ps.-IV. IV. 31. *IV. II.* 177.
 jejunia vero saue legitima. *S. Apollon.* - Ps.-IV. 32. *IV. II.* 178. - D. 5. de cons. c. 16.
 jejunium autem magnuum. *August.* - D. 5. de cons. c. 25.
 jejunium dominici diei. *Melchiad. P.* - C. t. p. I. 31. c. 3. Ps.-IV. IV. 27. *IV. II.* 175. - D. 5. de cons. c. 14.
 jejunium quartii. *Hieron.* - Polyc. - D. 76. c. 7.
 jejunium quod ter. *Calixt. P.* - C. t. p. I. 14. c. 1. Ps.-IV. IV. 26. *IV. II.* 174. - D. 76. c. 1.
 Jesus filius. *Hieron.* - D. 50. c. 20.
 Igitur cum saepe. *Leo P. IV.* - Ps.-IV. X. 85. *IV. VIII.* 27. - C. 23. q. 8. c. 7.
 igitur de nuptiis. *Raban.* - R. II. 200.
 igitur genus divinationis. *August.* - B. X. 43.

C. t. p. III. 21. c. 15. Ps.-IV. XI. 68. *IV. VIII.* 59. - C. 26. q. 3 et 4. c. 1.
 igitur impudicas. *Siricius. P.* - Ans. VII. 202.
 igitur nunc primum. *August.* - B. X. 46. C. t. p. III. 21. c. 17. Ps.-IV. XI. 71.
 igitur omne pondus. *Eleuther. P.* - Ans. dic. III. 43.
 igitur post sanctae. *Leo. M.* - Polyc. - D. 76. c. 5.
 igitur quia diabolo. *Poenit. rom.* - R. II. 69.
 igitur quia monita. *C. Rotom.* - R. II. 409. B. XI. 3. Ps.-IV. XIV. 76.
 igitur quia sicut. *Joan. P. VIII.* - Ans. I. 82.
 igitur secundum sanctorum. *Leo M.* - Ans. dic. I. 105. Ps.-IV. V. 346. - C. 25. q. 2. c. 5.
 igitur si clerici. *C. Tolet.* - B. X. 69. Ps.-IV. XII. 88.
 ignis. *August.* - D. 3. de poenit. c. 45.
 ignorantia. *C. Tolet.* - Ans. dic. II. 215. B. I. 100. Ans. VII. 106. Ps.-IV. V. 202. *Caes. IV.* 54. - D. 38. c. 1.
 ignorant miseri. *Alexand. P.* - Ps.-IV. V. 31.
 his potestatis. *August.* - Ans. XI. 152. §. 4. - D. 1. de poenit. c. 54.
 Illa anima. *Ambros.* - D. 2. de poenit. c. 33.
 illa autem quae. *August.* - D. 12. c. 11.
 illa cavenda. *Ambros.* - C. 15. q. 1. c. 6.
 illa igitur sunt. *Ambros.* - Ps.-IV. II. 6.
 illa omnia sacramenta. *Urban. P. II.* - *Caes. VI.* 25.
 illa praepositorum. *Greg. M.* - C. 11. q. 3. c. 65.
 illa quae postmodum. *Cap. r. f.* - Ps.-IV. IV. 174. *IV. II.* 147.
 illae autem famulae. *Leo. M.* - Polyc. - C. 32. q. 3. c. 14.
 illa etiam contra. *Leo. M.* - B. XIX. 159. Ans. XI. 24. Ps.-IV. XV. 167.
 illam quae contra Photium. *Joan. P. VIII.* - Ps.-IV. IV. 76. *Caes. II.* 30.
 ille gladium. *August.* - C. 23. q. 4. c. 46.
 ille homo qui alium. *August.* - Ps.-IV. XII. 28. §. 2. *IV. VIII.* 108. - C. 22. q. 5. c. 5. *Ille qui hominem.*
 ille non est. *August.* - Ps.-IV. I. 154.
 ille poenitentiam. *Smaragd.* - D. 3. de poenit. c. 9.
 ille procul dubio. *Anaclet.* - D. 93. c. 10.
 ille rex. *Ambros.* - D. 3. de poenit. c. 25.
 ille vero qui pulsatus. *Felix. P.* - C. t. p. I. 24. c. 2. Ps.-IV. VI. 230. *IV. IV.* 48.
 illi autem qui in metrop. *Anaclet.* - Ans. VI. 113. - D. 99. c. 1. *Provinciae.*
 illi cui erutus. *Pelag. P.* - C. t. p. I. 54. c. 14. Ps.-IV. VI. 111.
 illi offerunt. *Hieron.* - C. 1. q. 1. c. 63.
 illi qui aut ia fide. *Euseb. P.* - C. 5. q. 5. c. 4.
 illi qui baptizati. *Greg. P. III.* - Ps.-IV. I. 149. *IV. I.* 89.
 illi quibus displicet. *August.* - Ps.-IV. VIII. 262.
 illi qui cum christianis. *Hieron.* - Ps.-IV. XI. 9.
 illi qui illa. *Fabian. P.* - Ans. dic. III. 53.
 Ans. XI. 30. - C. 6. q. 1. c. 3.

illi qui peregrinos *Nicol. P.* - Iv. V. 114.
 - C. 24. q. 3. c. 25.
 illiteratos quoque *Gelas. P.* - R. I. 411. B.
 II. 18. Ps-IV. VI. 37. et. 75. Iv. III. 46.
 Gaes. IV. 109. - D. 36. c. 1.
 illis poemis subiungitur *Iust. Novell.* - C. t. p. III. 29. c. 103. Ps-IV. VIII. 116. et. XVI. 160.
 illos ad pristinos *Isidor.* - Gaes. VIII. 69.
 illos placetrios. *August.* - C. t. p. III. 21. c. q. Ps-IV. XI. 20. Iv. VIII. 79. - C. 26. q. 2. c. 7.
 illud attendat. *August.* - Ans. XII. 63.
 illud autem animadvertit. *Ambros.* - . . . D. 40. c. 9.
 illud autem ante omnia. *C. Arelat.* - B. I. 20. Ps-IV. V. 74.
 illud autem generaliter. *C. Nicaen.* - Ans. dic. III. 53.
 illud autem quod pro. *Greg. M.* - Ans. VII. 191. - D. 93. c. 22.
 illud autem statuendum. *Marcell. P.* - . . . C. 20. q. 1. c. 10.
 illud autem suggerimus. *C. Afric.* - Ans. dic. II. 98.
 illud breviter. *Hieron.* - Ans. V. 79. - D. 12. c. 4.
 illud divini. *C. Tolet. XI.* - . . . C. 7. q. 1. c. 15.
 illud etiam amectendum. *C. Arelat.* - R. I. 71. B. V. 12. Ps-IV. II. 22.
 illud etiam annecti. *Gelas. P.* - R. I. 18. B. III. 147. Ps-IV. III. 144. Iv. II. 65.
 illud etiam duximus. *Leo. M.* - R. I. 225. B. II. 121. Ps-IV. VI. 66.
 illud etiam melius. *August.* - Ans. XI. 149.
 illud etiam nec canonica. *C. Tribur.* - B. XVII. 46. Ps-IV. IX. 97. C. t. p. III. 16. c. 28. - C. 30. q. 3. c. 7.
 illud etiam petendum. *C. Afric.* - B. X. 36. Ps-IV. XI. 61.
 illud etiam sciscitari. *Innoc. P.* - . . . C. 23. q. 4. c. 46.
 illud etiam sinceritatem. *Gelas. P.* - C. t. p. I. 46. c. 54. Ps-IV. XVI. III. - C. 13. q. 2. c. 5.
 illud etiam quod. *Celestin. P.* - B. IV. 10. Ps-IV. I. 205.
 illud generaliter. *C. Nicaen.* - Ans. dic. I. 101. Ana. VI. 43. - Gaes. III. 47. - D. 64. c. 8.
 illud igitur prae omnibus. *Greg. M.* - C. t. p. I. 55. c. 56. §. 1. Ps-IV. VI. 80. §. 1. Iv. III. 145. - D. 50. c. 1. §. 1. Si lapsi.
 illud inferendum. *Hieron.* - . . . C. 8. q. 1. c. 20.
 illud magnitudinem. *Pelag. P.* - Ans. VI. 168. - C. 10. q. 3. c. 10.
 illud magnopere. *Hormida. P.* - Gaes. III. 74.
 illud nos statuere. *Gaj. P.* - C. t. p. I. 26. c. 2. - D. 77. c. 1.
 illud palam est. *Origen.* - Ans. VI. 199.
 illud peculiaris. *Anastat. P.* - Ans. I. 88.
 illud perscrutari. *August.* - Ps-IV. I. 120. Iv. I. 12. Gaes. XII. 24. - D. 4. de cons. c. 7.
 illud plano. *August.* - Ans. XII. 67. Gaes. XIV. 26. - C. 11. q. 3. c. 87.
 illud praeterea. *C. Arelat.* - B. II. 196. Ps-IV.

VI. 241.
 illud primitus. *Leo. M.* - Ans. dic. III. 21.
 illud quaecumque. *Inst. Iustit.* - C. t. p. III. 29. c. 56. Ps-IV. XVI. 108.
 illud quidem prae omnibus. *Greg. M.* - C. t. p. I. 55. c. 99. Ps-IV. V. 129. - C. 8. q. 2. c. 1.
 illud quod dicitur. *Greg. M.* - C. t. p. I. 55. c. 64. Ps-IV. VI. 82. Iv. III. 76.
 illud quod est secundum. *Augusti.* - C. t. p. III. 21. c. 2. Ps-IV. XI. 13. - C. 26. q. 2. c. 6.
 illud quod in libro. *August.* - C. t. p. III. 10. c. 46. Ps-IV. VI. 416.
 illud quod in a. chalcid. *Innoc. P. II.* - . . . C. 12. q. 2. c. 47.
 illud quod nec privatis. *Isidor.* - Ps-IV. I. 66.
 illud quod pro complimento. *Julius. P.* - Ans. IX. 57. C. t. p. III. 2. c. 8. Ps-IV. II. 85. Gaes. XI. 4.
 illud quoque fraternitatem. *Greg. M.* - Ans. V. 25. §. 1. - C. 21. q. 1. c. 6.
 illud quoque nos. *Siricius. P.* - B. XIX. 49. Ans. VII. 18. Ps-IV. VI. 54. et. XV. 63. - D. 50. c. 66.
 illud quoque sanctitas. *C. Sard.* - . . . D. 71. c. 1.
 illud relatum. *Digest.* - . . . C. 25. q. 2. c. 2.
 illud sacramentum. *Ord. rom.* - R. II. 232. B. VII. 26. C. t. p. III. 16. c. 17. Ps-IV. IX. 62. Iv. VII. 87. - C. 35. q. 6. c. 6.
 illud saepe mihi. *Leo. M.* - Ps-IV. VI. 359. - G. 24. q. 3. c. 34.
 illud sane quod. *Leo. M.* - Ans. dic. II. 17. Ps-IV. V. 143. - D. 80. c. 4.
 illud statuendum censuimus. *Gelas. P.* - . . . C. 16. q. 6. c. 8.
 illud statuendum est ut. *C. Afric.* - *Carth.* - B. I. 6. Ans. VI. 61. Ps-IV. V. 60. - D. 23. c. 5.
 illud superfluum. *Innoc. P.* - Ps-IV. II. 75. Ans. XI. 16. - D. 95. c. 3.
 illud tamen nos. *Gaj. P.* - C. t. p. I. 26. c. 2.
 illud tamen unum. *August.* - Ps-IV. XVII. 8.
 illud in modis omnib. vol. *Pelag. P.* - C. t. p. I. 54. c. 11. Ps-IV. III. 150. - C. 10. q. 3. c. 4.
 illud vero communi decreto. *C. ap. Athacum.* - B. IX. 74. Ps-IV. XIII. 411. Iv. VII. 10. C. t. p. III. 15. c. 75. - C. 31. q. 2. c. 3.
 illud vero peculiaris. *Anastat. P.* - B. XV. 15. Ps-IV. XVI. 16.
 illud vero placuit. *C. Carth. III.* - . . . C. 4. q. 6. c. 1.
 illud vero quam mirabile. *Ambros.* - . . . D. 3. de poenit. a. 26.
 illud vero quod idem. *Nicol. P.* - C. t. p. I. 62. c. 32.
 illud vero quod vestra. *fr. Innoc. P.* - Ans. IX. 26.
 imitari. *Petrus. Ambros.* - . . . C. 6. q. 1. c. 10.
 immolans. *Ecclesiasticus.* - . . . C. 14. q. 5. c. 2.
 immortales. *Greg. M.* - R. IX. 43. Ps-IV. XVII. 54.

imperator Constantinus qui manumit
Lex rom. - R. I. 406.
 imperatores quando. *August.* - D. 9.
 a. 1.
 imperiali constitutione. *Greg. M.* - *Caes. II.*
 34. - C. 25. q. 2. c. 13.
 imperiali iudicio. *Nicol. P.* - C. t. p. I. 62. c. 4.
Ps.-Iv. IV. 187. Iv. II. 138. - D. 10. c. 1.
Legge imperatorum.
 imperium vestrum. *Nicol. P.* - C. t. p. I. 62.
 c. 70. - D. 10. c. 5.
 implenda sunt. *Greg. M.* - *Ans. VII. 103.*
 importuna. *Micron.* - D. 1. de poenit.
 c. 58.
 improbum facinus. *Cod. Justin.* - *Caes. VIII.*
 74.
 impudicas datestabilesque. *Siricius P.* - R. II.
 164. B. VIII. 29. *Ans. VII. 208.* - C. *Tribu-*
riensis. C. 27. q. 1. c. 11.
 In actione sistem poenitentiae. *August.* - C. t.
 p. III. 28. c. 3. *Ps.-Iv. XV. 25.* - D. 1. de
 poenit. c. 84.
 in adolescentia. *Leo M.* - *Ans. XI. 89.* - C.
 35. q. 2. c. 14.
 in adulterio. *Lex rom.* - R. II. 144.
 in aliis locis. *Clem. P.* - *Ans. VII. 124. Caes.*
VII. 17.
 in altari. *C. Urbic.* - V. *Nac in altari.* - D.
 2. de cons. c. 97.
 inanis est poenitentia. *August.* - D. 3.
 de poenit. c. 12.
 in antiquis. *Joan. P. I.* - *Est etiam in a.* -
 C. 12. q. 2. c. 7.
 in apibus. *Micron.* - *Ps.-Iv. V. 356.* - C. 7.
 q. 1. c. 41.
 in baptismo ablauntur. *Melchias P.* - *Ans. IX.*
 23. - D. 5. de cons. c. 2. *Spiritus a.*
 in baptismo vel chrismata. *C. Mogunt.* - B. IV.
 16. *Ps.-Iv. I. 120. Iv. I. 79.* - D. 4. de cons.
 c. 102. *In baptizata.*
 in B. Jacobi epistola. *Innocent. P.* - *Ans. XI.*
 16. - D. 95. a. 3. *Ilud superfluum.*
 in calicem. *Ambros.* - D. 2. de cons.
 a. 83.
 in canonibus in. *Symmach. P.* - *Ans. V. 44.*
Caes. VII. 43. - C. 16. q. 1. c. 57.
 in canonicis scripturis. *August.* - *Ans. III. 119.*
 - D. 9. a. 6.
 in capite quadragesimae. *C. Agath.* - R. I. 201.
 B. XIX. 26. C. t. p. III. 28. c. 11. *Ps.-Iv. XV.*
 45. - D. 50. c. 74.
 in cassum. *Greg. M.* - D. 3. de poenit.
 c. 27.
 in cathacismo et in baptismo. *Higin. P.* -
 B. IV. 24. *Ps.-Iv. I. 118. Iv. I. 77. Ans. IX.*
 19. - D. 4. de cons. c. 100. *In catechismo.*
 in causa adulterii. *Paul. ap.* - R. II. 150.
 in causis privatorum. *Lex Theodos.* - R. II.
 304.
 incute runt humiles. *Greg. M.* - C. 22.
 q. 2. c. 10.
 incerta nemo pontificum. *Sist. P.* - C. t. p. I.
 32. c. 4. *Iv. IV. 115.*
 incerta non iudicemus. *Sist. P.* - C. t. p. I.
 32. a. 1. *Ps.-Iv. V. 247.*
 incestos nulli conjugii. *C. Agath.* - *Ps.-Iv. IX.*
 25.

inaestuosus dum in ipso. *C. Aurel.* - B. VII. 5.
Ans. XI. 76. Ps.-Iv. IX. 41. - C. 35. q. 8.
 c. 3.
 incestuosus parricidat. *C. Turon. III.* - B. V.
 29. *Ps.-Iv. IX. 65.* - C. 23. q. 5. c. 22.
 inchoatio pacis sanctorum. *Isidor.* - B. XX. 103.
Ps.-Iv. XVII. 114.
 in christiano viro. *August.* - *Ans. IX. 67.*
 in Christo Pater. *Hilar.* - D. 2. de cons.
 c. 82.
 in Christo semel. *Ambros.* - *Iv. I. 145.* - D.
 2. de cons. c. 53.
 incipiamus igitur. *Felix P.* - *Ans. die I. 3.*
 in circuitu altaris. *Joan. P.* - *Caes. VIII. 28.*
 in civilibus assis. *Cap. r. f.* - C. t. p. III. 29.
 c. 153 et 258. *Ps.-Iv. XVI. 266. et 315. Iv.*
V. 38.
 in civitatibus quarum rectores. *Leo M.* - *Ans.*
die I. 107. et II. 147. B. I. 5. Ans. VI. 17.
Ps.-Iv. V. 59. Caes. III. 17.
 in aliorum sausa. *Hadrrian. P.* - B. XII. 200.
Ps.-Iv. VI. 273. - C. 11. q. 1. a. 49.
 in coena domini. *Sother. P.* - B. V. 20. C. t. p.
 III. 2. c. 4. *Ps.-Iv. II. 30.* - D. 2. de cons.
 c. 17.
 incommutabilia. *C. Tolet. XIII.* - C.
 22. q. 4. a. 9.
 in concilio antiocheno. *C. Aurel.* - B. II. 158.
Ps.-Iv. VI. 212. Iv. III. 66.
 in concilio apud Theodionis. *V. C. Theodori-*
B. VI. 5. Ps.-Iv. X. 154.
 in conjugio. *Hieron.* - C. 32. q. 1. c. 3.
 in consensu et subscriptione. *C. Porm.* - B. VII.
 2. *Ps.-Iv. IX. 39.*
 in consensu subscriptionum. *Silvest. P.* - *Iv. IV.*
87.
 in copulatione fidelium. *C. Wformat.* - R. II.
 262. B. VII. 2. *Ps.-Iv. IX. 39. C. t. p. III.*
 16. c. 9. - C. 35. q. 2. at 3. c. 18.
 in criminalibus causis nec. *Hadrrian. P.* - *Ans.*
 III. 88. *Iv. IV. 36.* - C. 5. q. 3. c. 2.
 in criminalibus causis si. *Cod. Theodos.* - C. t. p.
 29. c. 130. *Ps.-Iv. XVI. 202.*
 in cunctis quae. *Greg. M.* - C. t. p. I. 55.
 c. 108. - C. 11. q. 3. c. 52.
 in decimis actione. *C. Hispal.* - C. 18.
 q. 2. c. 24.
 inde namque et beati apostoli. *Anaclet. P.* -
Ans. die I. 76.
 indicas Hermannum. *Nicol. P.* - C. t. p. I. 60.
 c. 49. - C. 3. q. 9. c. 14.
 indicatum est. *Greg. M.* - *Ans. IV. 145.* - D.
 89. c. 5.
 in dia baptismatis. *Greg. M.* - *Ps.-Iv. I. 80.*
 in die resurrectionis. *Greg. P. Fil.* - *Polyc.*
 - D. 5. de cons. c. 15.
 in diebus autem festis. *Ord. rom.* - *Ans. VI.*
 178.
 in diebus ejus. *Greg. M.* - B. XX. 94. *Ps.-Iv.*
XVII. 105.
 indignatur mariti. *August.* - C. t. p. III. 15.
 c. 88. *Ps.-Iv. VIII. 242. Iv. VII. 36.* - C.
 32. q. 6. c. 4.
 indigne ad altare. *Symmach. P.* - C. t. p. I.
 48. c. 10. *Ps.-Iv. III. 182.* - C. 12. q. 2. c. 21.
 indignum valde. *C. Misd.* - R. I. 244.
 indignum vehementer. *Greg. M.* - D.

38. c. 13.
in divinis eloquiis. *Greg. M.* - Ans. VI. 193.
in divitione. *Lex rom.* - R. II. 123.
in dominicis diebus vel ceteris. *C. Aurel. III.*
- IV. II. 172.
in dominicis vel festis d. *C. Nannet.* - V. *Ut dominicis* - C. 9. q. 2. c. 4.
in domo patris. *August.* - . . . D. 4. de poenit. c. 11.
induciae accensitis. *Damas. P.* - . . . Ps-IV. V. 287. IV. IV. 101. - C. 3. q. 3. c. 4.
induciae non modicae. *Eleuth. P.* - C. t. p. I. 11. c. 2. IV. IV. 103. Ans. III. 54. B. XVI. 30. Ps-IV. VI. 317. - C. 3. q. 3. c. 3.
induciae non sub. *Felix P.* - IV. IV. 102.
in ea synodo quam. *Greg. M.* - Ans. VI. 95. - D. 100. c. 5.
inebriantur Loth. *August.* - C. t. p. III. 19. c. 1. Ps-IV. IX. 116. - C. 15. q. 1. c. 9.
in ecclesia dei quae. *Leo M.* - . . . C. t. q. 1. c. 68.
in ecclesia domini. *August.* - Ans. IX. 47. D. 4. de cons. c. 130.
in ecclesia in consensu. *C. Carth.* - B. I. 224. Ps-IV. V. 337.
in ecclesia in qua. *C. Aurel.* - B. III. 14. Ps-IV. III. 16. IV. II. 19.
in ecclesia manumissos. *C. Araus.* - B. III. 187. Ps-IV. III. 154. et 247. IV. II. 84.
in ecclesiastico libro. *C. Tribur.* - C. t. p. III. 3. c. 29. Ps-IV. III. 215. - C. 13. q. 2. c. 14.
in ecclesiis quoque. *Arcau. et Honor. Imp.* - Ans. IV. 24.
in electione RR. Pontiff. *Henric. I. et Otto I. Imp.* - C. t. p. III. 888. §. 1. Ps-IV. V. 52. §. 1. Ans. VI. 38. - D. 63. c. 32. §. 1. Constitutio.
in emergenceis. *C. Araus.* - B. IV. 54. Ps-IV. I. 248.
in eodem quoque conc. *C. Saegun.* - Ps-IV. XV. 186.
in eo fornicator. *Hieron.* - . . . C. 32. q. 4. c. 12.
in eos auctores. *Cap. f. f.* - C. t. p. III. 29. c. 180. Ps-IV. XVI. 256.
in eucharistia. *C. Worm.* - R. I. 66. B. V. 3. Ps-IV. II. 12.
in eum qui. *Digest.* - . . . C. t. q. 1. c. 127.
in evangelio veritas. *Greg. M.* - B. XXI. 74. Ps-IV. XVII. 85.
in evocandis. *Leo M.* - Ans. die. III. 126.
in exodo. *C. Nannet.* - R. II. 14.
in extremo vero epistola. *Greg. M.* - B. IV. 52. Ps-IV. I. 246.
in fides autem eas esse. *Staph. P.* - B. I. 173. Ans. III. 5. C. t. p. I. 21. c. 2. Ps-IV. V. 291. IV. IV. 66. - C. 6. q. 1. c. 17.
infames esse canones. *Julius P.* - Ans. die. III. 76.
infames non possunt. *Digest.* - . . . C. 3. q. 7. c. 2.
infames sunt. *Euseb. P.* - Ans. die. III. 66. Ans. III. 2.
infamis enim persona. *Felix P.* - Ans. III. 7. C. t. p. I. 24. c. 7. Ps-IV. VI. 331. et V. 248. IV. IV. 78. - C. 1. c. 3. q. 7. c. 1. et C. 3.

q. 9. c. 11. et 18.
infans. *Theod. poenit.* - . . . C. 20. q. 1. c. 7.
inferior quippe sedes. *Nicol. P.* - C. t. p. I. 62. c. 69. - D. 21. c. 4.
inferiores gradus. *Nicol. P.* - Ans. II. 70.
inferiorum culpa. *Leo M.* - Ans. VI. 153. - D. 86. c. 1.
infideles non possumus. *August.* - . . . C. 25. q. 4. c. 17.
infidelis hominis. *August.* - Ps-IV. VIII. 247.
in fine autem epistolae. *Isidor.* - Ps-IV. VI. 398.
infirmari potest. *C. Tolet.* - Ps-IV. XIII. 96.
infirmatur quis. *Beda.* - R. I. 118.
infirmis licet. *C. Mogunt.* - B. XVIII. 20. C. t. p. III. 28. c. 9. Ps-IV. XV. 42.
infirmus qui. *C. Nannet.* - R. I. 106. B. XVIII. 3. Ps-IV. XV. 28.
in forma servi. *August.* - Ps-IV. II. 1.
in Galliarum episcopi. *Greg. M.* - Ans. IV. 96. - C. 25. q. 2. c. 3.
ingenuus est. *Instit. Iust.* - C. t. p. III. 29. c. 118. Ps-IV. VIII. 71. et XVI. 185. IV. V. 53.
in gestis S. Silvestri. *Constant. M.* - Ans. IV. 34.
ingressus episcopis. *Haimo.* - Ps-IV. I. 301.
ingressus es. *August.* - Ans. IX. 68.
in gravibus peccatis. *Greg. M.* - C. t. p. I. 55. c. 41. - C. 3. q. 7. c. 5.
in hac a. rom. ecclesia. *Greg. M.* - Ans. VII. 67. C. t. p. I. 55. c. 19. Ps-IV. II. 79. - D. 97. c. 2. In sancta.
in hac s. sede. *Sext. P.* - Ans. II. 11.
inhibendum est. *C. Nannet.* - R. I. 104. B. II. 46. Ps-IV. VI. 192.
in his enim rebus. *August.* - B. III. 126. C. t. p. III. 6. c. 1. Ps-IV. IV. 68. IV. II. 158. - D. 11. c. 7.
in his juniorum diebus. *Liber P.* - B. XIII. 15. Ps-IV. IV. 46.
in historie ecclesiastica. *Dionys. P.* - B. XVIII. 15. Ps-IV. XV. 37.
in historie Sozomeni. *Fulgent.* - Ps-IV. IV. 81. Caes. II. 24.
in illis vero civitatibus. *Clem. P.* - B. I. 155. Ans. die. I. 73. Ans. VI. 112. C. t. p. I. 1. c. 7. - D. 80. c. 2.
in hoc s. concilio. *C. Matic.* - B. III. 200. Ps-IV. III. 252.
in illo sacramento. *Ambros.* - . . . D. 2. de cons. c. 85.
in illusionem per somnium. *Greg. M.* - IV. 1. 159.
in ipsam. *August.* - . . . C. 23. q. 2. c. 7.
iniquos itaque. *Ambros.* - B. XX. 53. Ps-IV. XVII. 44.
iniquum est. *August.* - C. t. p. III. 20. c. 27. Ps-IV. VI. 392. - C. 32. q. 6. c. 3.
in istis temporalibus. *August.* - C. t. p. III. 6. c. 21. Ps-IV. IV. 169. IV. II. 143. - D. 4. c. 3.
in iudiciis. *Ambros.* - C. t. p. III. 26. c. 6. Ps-IV. XVII. 91. Caes. VIII. 98.
in iudiciis. *Greg. M.* - B. XX. 104.
in iustum iudicium. *Calixt. P.* - Ans. III. 88. C. t. p. I. 14. c. 3. Ps-IV. V. 235. - C. 21. q. 3. c. 89.

- injustum videtur. *C. Carisiac.* - R. I. 370.
B. III. 174. Ps-IV. III. 235. - C. 12. q. 2.
c. 55.
- in lectum mariti. *C. Tribur.* - R. II. 206. B.
XVII. 4-C. 34. q. 1 et 2. c. 6.
- in legitimo conjugio. *Hieron.* - Ps-IV. VIII.
42.
- in legibus saeculi. *Euseb. P.* - Ans. V. 41. C.
t. p. I. 30. c. 2. - Caes. VII. 42. - C. 12.
q. 2. c. 10.
- in liberis mulieris. *Pandect.* - C. t. p. III. 29.
c. 116. Ps-IV. VIII. 62. et XVI. 183. IV.
VI. 45.
- in libro namque numerorum. *Greg. M.* - . . .
C. 2. q. 5. c. 21.
- in libro regum. *C. Tolet.* - B. XV. 23. Ps-IV.
XVI. 24.
- in libro S. Ambrosii. *Adrian. P.* - Ps-IV. IV.
225.
- inlicitum veniam. *Leo M.* - R. I. 319.
- in litteris tuis. *Alexand. P. II.* - C. t. p. III.
10. c. 40. Ps-IV. VI. 405. - C. 7. q. 2. c. 1.
In tuis litteris.
- in loco benedictionis. *C. Tolet. XI.* - Ans. die.
III. 245. Ps-IV. IV. 245. - C. 5. q. 4. c. 3.
- in malis promissis. *Isidor.* - C. t. p. III. 22.
c. 12. Ps-IV. XII. 12. Caes. VI. 11. - C. 22.
q. 4. c. 5.
- in mandatis. *Clem. P.* - . . . D. 43. c. 2.
- in memoriam B. Petri. *Cap. Carol. M.* - B. I.
220. C. t. p. III. 8. c. 6. Ps-IV. V. 50. -
D. 19. c. 3.
- in necessitate cum episcopo. *August.* - Ps-IV. I.
191. IV. I. 26. - D. 4. de cons. c. 21.
- in nomine domini dei omnipotentis. *Cap. Lu-*
dovici Imp. - Ans. IV. 34. Ps-IV. V. 51. -
D. 63. c. 50. *Ego Ludovicus.*
- in nomine domini imperatoris. *Greg. M.* - Ans.
die. III. 214.
- in nomine domini nostri. *Nicol. P. II.* - IV.
III. 1. D. 23. c. 1.
- in nomine patris. *Litt. form.* - R. I. 434. B. II.
227. Ps-IV. VI. 434. - D. 73. c. 1.
- in nova actione. *C. Hspal. II.* - . . . C. 16.
q. 7. c. 22.
- innovamus. *Innocent. P. II.* - . . . D. 60.
c. 3.
- in novo testamento dictum. *August.* - G. t. p.
III. 22. c. 4. Ps-IV. XII. 4. IV. VIII. 85. -
Caes. VI. 7. - C. 22. q. 1. c. 3.
- in novo testamento post *Anaclet.* P. Ans. die.
I. 2. B. I. r. Ans. I. 1. Ctp. I. 2. c. 14. Ps-
IV. V. 1. IV. III. 82. Caes. II. 59. D. 21.
c. 2.
- in nullo loco. *Greg. M.* - B. VIII. 65. Ap.
III. 13. c. 1. Ps-IV. VII. 83. - C. 18. q. 2.
c. 22.
- in nuptiis. *Can. Apost.* - IV. III. 109.
- inoffensus. *Anaclet.* - C. t. p. I. 2. c. 23. Ps-IV.
V. 239. IV. IV. 76. B. I. 152.
- incolita. *C. Milevit.* - . . . C. 10. q. 1. c. 42.
- in omnibus igitur. *Cap. r. f.* - C. t. p. III. 10.
c. 37. Ps-IV. VI. 402. - D. 5. de cons. c. 34.
- in omnibus observare. *Synod. VII.* - . . .
D. 81. c. 26.
- in oratorio nemo. *August.* - R. I. 54.
- in oratorio praeter. *August.* - R. I. 54. §. 1.
B. III. 80. Ps-IV. III. 72. - D. 42. c. 7.
- in ordinatione episcopi. *Theod. poenit.* - B. I.
225. Ps-IV. V. 538. IV. III. 19.
- in ordinatione praepositi. *Reg. S. Bened.* - . . .
D. 61. c. 14.
- in parochia tua. *Pelag. Gelas. P. P.* - Ans. VII.
102. C. t. p. I. 54. c. 16. - C. 16. q. 1. c. 31.
- in paschali vero tempore. *Vict. P.* - B. IV. 3.
Ps-IV. I. 198.
- in perceptione corporis. *Clem. P. R. I.* 195.
B. V. 14. Ps-IV. II. 24.
- in praesenti saeculo. *Hieron.* - . . . C. 13.
q. 2. c. 20.
- in praevicatione Adae. *Celestin.* - B. XX. 11.
Ps-IV. XVII. 25.
- in primis ariminensem syn. *Gelas.* - B. III. 221.
C. t. p. I. 46. c. 1. Ps-IV. IV. 65. IV. II. 123.
D. 15. c. 5. §. 28. *Sancta.*
- in primis placuit. *C. Arvern.* - B. I. 58. Ps-IV.
V. 168. IV. IV. 21.
- in primis praedicandum. *C. Rotom.* - R. I. 202.
B. II. 59. Ps-IV. VI. 155.
- in primis requirendum. *Greg. M.* - Ans. III.
91. Caes. V. 54. - C. 2. q. 1. c. 7.
- in primis ut licentiam. *C. Tribur.* - R. II. 6.
B. IV. 1. Ps-IV. X. 30.
- in primo anno. *C. Tribur.* - R. II. 7. B. VI. 2.
Ps-IV. X. 131.
- in primo conjugio. *C. Mediol.* - B. IX. 8. Ps-
IV. VIII. 146.
- in principio creavit. *August.* - B. XX. 40. Ps-
IV. XVII. 51.
- in quaelibet civitate. *Cod. Theodos.* Ans. IV.
14. C. 23. q. 8. c. 33.
- in quibus isti ignorantiae. *Leo M.* Ans. IX. 7.
Caes. XIII. 6. - D. 2. de cons. c. 38.
- in quibus rebus. *August.* - Ps-IV. XII. 45. IV.
VIII. 132. - C. 22. q. 2. c. 6.
- inquirendum est. *C. Remens.* - R. I. 220. B.
III. 123. Ps-IV. III. 96.
- inquisitioni meae. *Greg. M.* - B. XX. 60. Ps-IV.
XVII. 71.
- inquit apostolus. *August.* - Ps-IV. II. 4. §. 6. -
D. 2. de cons. c. 81.
- in quo etiam consensu. *Silvest. P.* - Ans. die.
III. 91.
- in re dubia. *Felix. P.* - C. t. p. I. 24. c. 1. Ps-
IV. VI. 329.
- in sabbatho. *Cap. r. f.* - IV. I. 108. Ps-IV. I.
112. - D. 4. de cons. c. 126.
- in sacerdotibus eligendis. *Hormisdas. P.* - Ans.
VI. 21. - D. 61. c. 2.
- in sacramento corporis. *C. Carth. III.* - . . .
D. 2. de cons. c. 5.
- in sacramentorum oblationibus. *Alexand. P.* -
B. V. 5. Ans. IX. 1. Ps-IV. II. 15. et 68.
Caes. XIII. 2. - D. 2. de cons. c. 1.
- in sacris canonibus. *Anastas. P.* - . . . C. 16.
q. 1. c. 56.
- in salicibus. *Ambros.* - . . . D. 3. de poenit.
c. 37.
- in saecula hac apost. sede. *Sixt. P.* - Ans. II.
11. - D. 1. de cons. c. 41.
- in saecula nicensa synod. *Julius P.* - C. t. p. I.
32. c. 7. - C. 2. q. 7. c. 4.

in sancta rom. ecclesia dudum. *Greg. M. V.*
In hac s. r. ecclesia. — D. 92. c. 2.
 in sanctis canonisque libris. *August.* — C. t. p.
 III. 20. c. 2. Ps-IV. X. 4. §. 1. IV. VIII. 2.
 C. 25. q. 5. c. 9.
 in synodo eabilion. concilio. *C. Cabill.* — B. III.
 156. Ps-IV. III. 211. C. t. p. III. 5. c. 28. — C.
 10. q. 1. c. 5. *Decretum.*
 in s. concilio decretum. *C. Mogunt.* B. XVI. 7.
 C. 2. q. 7. c. 7. — *Decretum.*
 insequi quoque litterarum. *Hilar. P.* — Ans. VII.
 15. D. 53. c. 3. — *Poenitentes.*
 in scripturis autem vestris *Greg. M.* — C. t. p.
 I. 55. c. 44. Ps. I. V. 350. — C. 8. q. 1. c. 9.
 in scripturis narratur. *Nicol. P.* — C. t. p. I.
 62. c. 29. — D. 96. c. 8.
 in scripturis primo fiat. *Damas. P.* — IV. IV. 75.
 in scripturis quidem veteribus. *August.* — C. t. p.
 III. 2. c. 25. Ps-IV. II. 111. et IV. 2.
 in scripturis vestris reperimus. *Euseb. P.* — C. t. p.
 I. 50. c. 2. Ps-IV. V. 249. IV. IV. 45. — C. 2.
 q. 2. c. 4.
 in secundo et tertio anno *C. Tribur.* — R. II. 8.
 B. VI. 3. Ps-IV. X. 152.
 in sede apostolica exira. *Euseb. P.* . . . C.
 24. q. 1. c. 11.
 in septem gradibus. *C. Agripp.* B. VII. 15. Ps-
 IV. IX. 30. IV. VII. 73. C. t. p. III. 16. c. 12.
 in septuagesima ponunt. *Gelas. P.* — B. III. 222.
 Ps-IV. IV. 63. IV. II. 92. — D. 15. c. 3. *Sancta.*
 in singulis gradibus. *Zosim. P.* — Ans. dic. IV.
 14. Ans. VII. 93. — D. 77. c. 2.
 in singulis quoque generibus. *Ambros.* . . .
 D. 86. c. 19.
 insinuat nobis est. *Greg. M.* — Ans. dic. II.
 379.
 insinuavit nobis latrux. *Greg. M.* — B. XIII. 70.
 Ps-IV. VII. 88.
 insolitum est. *Cod. Justin.* . . . C. 12. q.
 2. c. 60.
 inspectis legibus romanis. *Joan. P. VIII.* — IV.
 II. 80. Ps-IV. III. 98.
 in sponsalibus consensus. *Pandect.* — C. t. p. III.
 15. c. 20. Ps-IV. VIII. 20. et XVI. 183. §. 1.
 IV. VII. 11.
 in sponsalibus contrahendis. *Pandect.* — C. t. p.
 III. 15. 23. Ps-IV. VIII. 22. et XVI. 183. §. 2.
 institutio illa quae *Greg. M.* — B. XIX. 8.
 institutio missarum *C. Gerund.* . . . D. 2. de
 cons. c. 51.
 institutionis nostrae decreto. *Greg. M.* — Ans.
 IV. 5. C. 25. q. 2. c. 7.
 institutoria adversus. *Cod. Just.* — C. t. p. III.
 29. c. 39. Ps-IV. XVI. 91.
 institutum est. *August.* — Ps-IV. VIII. 35. IV.
 VI. 10. — C. 27. q. 2. c. 39.
 Instruendi praeterea. *C. Tolet.* — R. I. 403. B.
 II. 28. Ps-IV. VI. 129.
 instruendi sunt presbyteri. *C. Nannet.* — R. I.
 341. B. III. 158. Ps-IV. III. 204.
 instrumens vos apostolica. *Pius P.* — Ans. I. 12.
 instrumenta quoque. *Just. Novell.* — C. t. p. III.
 29. c. 91. Ps-IV. XVI. 158.
 in sua diaconi mensura. *C. Nicaen.* — Ans.
 VII. 57.
 in summa constituimus. *Just. Novell.* C. t. p.
 III. 29. 915 Ps-IV. XVI. 148.

in synodo anglorum. *Zachar. P.* — Ps-IV. I.
 169. IV. I. 63. Caes. XII. 73 — D. 4. de cons.
 c. 83.
 in synodo aurlcan. I. *G. Aurel.* — B. III. 190.
 Ps-IV. III. 107.
 in synodo congregata Romae. *Leo P. IV.* — I.
 VIII. 136. — D. 63. c. 23.
 in synodo maticensi. *C. Matise.* — B. V. 52.
 Ps-IV. II. 41.
 in tabulis vel codicibus. *Theodor. poenit.* — B.
 XI. 26. Ps-IV. XI. 52.
 in tantum autem hanc praesumptionem. *Nichol.*
 P. C. t. p. III. 8. c. 9. §. 2. Ps-IV. V. 8. §. 2.
 IV. IV. 6 et 7. — D. 21. c. 9.
 in tantum hominum. *August.* — Caes. XV. 8. —
 D. 3. da poenit. c. 33.
 in tantum retinuit. *Haimo.* — Ps-IV. I. 274.
 integritas corporis. *Ambros.* — C. t. p. 13. c. 6.
 Ps-IV. VII. 120. Caes. X. 111. — C. 32. q. 1.
 c. 13.
 integrum est iudicium. *Innocent. P. I.* — Caes.
 III. 57.
 intelleximus. *Alexand. P. II.* — Ps-IV. X. 21.
 intelligamus. *August.* — Ps-IV. IX. 118.
 intelligat lector. *August.* — C. t. p. III. 21. c. 4.
 Ps-IV. XI. 15.
 intelligi voluit. *August.* — C. t. p. III. 21. c. 1.
 Ps-IV. XI. 10. — C. 26. q. 2. c. 5.
 inter beatos apostolos. *Anaclel. P.* — Ans. 1. 7.
 Caes. II. 61. §. 1. — D. 22. c. 2. §. 2. *Sacro-*
sancta.
 in templo vendentes. *Greg. M.* — Ps-IV. V. 88.
 IV. III. 120.
 inter caetera bona. *Beila.* — Ps-IV. IV. 175.
 inter caetera denique. *C. Tolet. VII.* . . .
 C. 10. q. 3. c. 8.
 inter caetera ut rogas. *August.* — Caes. VI.
 2. — C. 22. q. 4. c. 22.
 inter claras. *Joan. P.* — Ans. II. 90.
 interdicendum est. *August.* — B. II. 80. Ps-IV.
 VI. 170. IV. III. 71.
 interdicimus. *Calixt. P. II.* . . . C. 16. q.
 1. 10.
 interdidit per omnia. *C. Nicaen.* — Ans. dic. II.
 167. R. I. 90. B. II. 109. Ans. VII. 154. Ps-
 IV. VI. 186. IV. III. 112. Caes. VIII. 63. — D.
 52. c. 16.
 interea non est leviter. *C. Paron.* — R. I. 59.
 B. III. 86. Ps-IV. III. 75.
 inter eas personas. *Instit. Justin.* — C. t. p. III.
 16. c. 1. Ps-IV. IX. 1. IV. VII. 50.
 interfectores suarum conjugum. *Nichol. P.* —
 C. t. p. I. 62. c. 54. Ps-IV. VIII. 125. IV. VII.
 13. Caes. X. 97. — C. 50. q. 2. c. 5.
 inter haec hireum. *Hesych. in levitic.* . . .
 D. 3. de poenit. c. 34.
 inter haec hireum. *Hesych.* . . . D. 3. de
 poenit. c. 35.
 inter haec sanetitas. *Nicol. P.* — C. t. p. I. 62.
 c. 24. Ps-IV. VIII. 124. et 333. IV. VII. 12.
 inter haeresin et schisma. *Hieron.* — Ans. XII.
 49. Caes. XIV. 1. — C. 24. q. 3. c. 26.
 inter memoratos. *C. Spal. II.* — B. I. 69. C. t. p.
 III. 3. c. 5. Ps-IV. III. 99. — *Innoc. P. C.* 16.
 q. 3. c. 6.
 intermittentes. *Paul. apost.* — D. 4. de poenit.
 c. 20.

internas animae cogitationes. *August.* - B. XIX.
107. Ps-IV. XVI. 19.
internus et eor. *Leo P. IV.* - C. t. p. I. 60. c.
18. Ps-IV. V. 14. - D. 63. c. 31.
inter querela. *Greg. M.* - Ans. XII. 23. Coet.
XIV. 25. Cf. Ps-IV. V. 351. et C. t. p. I. 55.
c. 49.
interrogandum est si duo. *C. Salegunst.* - Ps-
IV. XV. 175.
interrogandum est si pater. *C. Mogunt.* - B.
XVII. 21. Ps-IV. IX. 79.
interrogatum est si quis. *C. Tribur.* - R. II.
205. B. XVII. 20. Ps-IV. VII. 78.
interrogatus es. *Ambros.* Ps-IV. I. 126.
interrogo vos. *August.* - C. t. p. III. 2. c. 21.
Ps-IV. II. 106. Coet. XIII. 45. - C. 1. q. 1.
c. 94.
inter sacra missarum s. *Greg. M.* - IV. II. 99.
Ps-IV. IV. 97.
in tertio geniculo. *C. Fermer.* - R. II. 212.
interventia divorcia. *August.* - C. t. p. III.
15. c. 10. Ps-IV. VIII. 91. at 255. §. 1. IV.
VII. 6. - C. 32. q. 7. c. 1.
inter verba. *Greg. M.* - . . . C. 11. q. 3. c. 55.
intra annum. *Novell. J.* - C. t. p. III. 29. c. 63.
Ps-IV. XVI. 116.
intra catholicam ecclesiam. *August.* - . . . C. 1.
q. 1. c. 77.
in tribus LX. *C. Eliber.* - R. I. 328. B. XIX.
155. Ps-IV. XV. 163.
in trina mersione. *Greg. M.* - Ans. IX. 17.
in tuis litteris. *Alexand. P. II.* - . . . C. 7.
q. 2. c. 1.
in una civitate. *C. Nec.* - Coet. III. 15.
inutile et velle. *Greg. M.* - . . . D. 88. c. 8.
in venditionibus. *C. Agath.* - . . . C. 17.
q. 4. c. 40.
invenimus dictum. *August.* - Ps-IV. I. 167.
IV. I. 33.
invenimus has novam. *Pelag. P. II.* - V. Cum
in Dei uom. D. 1. de cons. c. 71.
inventam in adulterio. *Paul. ap.* - R. II. 148.
inventa est.
inventu est.
inventum est quod multi. *C. Cabill. II.* - B.
III. 112. Ps-IV. III. 88. IV. II. 46. - C. 16.
q. 7. c. 58.
investigandum est. *C. Remens.* - R. I. 219. B.
III. 118. Ps-IV. III. 94. IV. II. 50.
in veteri lege. *C. Tolet. IV.* - Ans. die. IV. 20.
B. II. 12. Ps-IV. VI. 32. IV. III. 31. - D.
77. c. 7.
invisiblem sacerdos. *Euseb. emis.* - IV. I. 129.
invitat dominus servos. *August.* - Ps-IV. II. 8.
§. 16. D. 2. de cons. c. 70.
in vocandis. *Leo M.* - Ans. die. I. 106. et III. 22.
Joannes apocryphus. *Act. IV. synod. VII.* -
Ps-IV. XII. 15. IV. VIII. 98. Coet. VI. 4. -
C. 22. q. 4. c. 18. *Actione quarta.*
Joannes Chrysost. *Hits. eccles.* - B. I. 353. -
D. 50. c. 13.
Joannes presentium. *Greg. M.* Ans. die. III.
200. Ps-IV. XVI. 49.
Joannes quoque vir. *Greg. M.* - B. III. 154.
Ps-IV. III. 217.
Joseph presentium. *Greg. M.* - B. IV. 91. Ps-
IV. I. 285. et XIII. 101.

Jovinum de portu veneris. *Greg. M.* - C. t. p. I.
55. c. 55. Ps-IV. VI. 79.
Jovinus excellentissimus vir. *Greg. M.* - Ans.
die. II. 273. B. I. 121. Ps-IV. V. 221.
ipsa concilia. *August.* - Ps-IV. IV. 138. Coet.
I. 43.
ipsae enim res fidelium. *Urban. P.* - Ans. die.
II. 82. B. III. 143. C. t. p. I. 15. c. 21.
Ps-IV. III. 179. at 208.
iptam septimam synodum. *Hadrian. P.* - Ps-IV.
IV. 128. IV. II. 119.
ipsa namque omnibus. *Julius. P.* - Ans. die.
I. 25.
ipsa pias veritas. *August.* - Ans. XII. 61. - C.
23. q. 4. c. 24.
ipse autem salvus. *August.* - Ans. XI. 147.
ipse bestitimus Papa. *Constant. M. imp.* -
C. t. p. I. B. 51. c. 8. §. 1. Ps-IV. V. 49.
§. 1. IV. IV. 1. - D. 96. c. 14. *Constantinus.*
ipsa ligandi. *Greg. M.* - . . . C. 11. q. 3.
c. 60.
ipsi apostoli et successores. *Fabian. P.* - Ans.
die. III. 52. Ans. III. 14. Coet. V. 32. - C.
q. 7. c. 38.
ipsi autem apiscopi. *Clemens. P.* - B. I. 157.
Ps-IV. V. 251.
ipsi enim qui proprio. *Thelephor. P.* - Ans. III. 12.
ipsi sacerdotes pro populo. *Alexand. P.* - C. t. p.
I. 4. c. 6. Ps-IV. II. 69. at VI. 45.
iptis quoque daudentibus. *Anaclet. P.* - C. t. p.
I. 2. c. 15.
ipsi sunt canones. *Gelas. P.* - Ans. II. 54. -
C. 9. q. 3. c. 163.
ipsi tradit a domino. *Clemens. P.* - Ans. I. 53.
iptum corpus tuum. *August.* - Ps-IV. VIII. 105.
fra saepe iducentes. *Ambros.* - . . . C. 11.
q. 3. c. 68.
iratus est. *Gesta Demazi P.* - Ans. III. 112.
irragiosa consuetudo. *C. Tolet. III.* - . . .
D. 3. de cons. c. 3.
irreligiosum prorsus. *Gelas. P.* - C. t. p. I. 46.
c. 49. Ps-IV. VI. 109. - D. 87. c. 5.
irrisor est. *Isidor.* - . . . D. 3. de poenit.
c. 11.
irrita erit episcoporum donatio. *G. Carth.* - B.
III. 170. Ps-IV. III. 231. IV. II. 86.
irrita erit sententia. *C. Carth.* - B. I. 114. Ps-
IV. V. 214.
irritam esse injustam. *Felix. P. III.* - C. t. p.
I. 24. c. 3. - C. 3. q. 6. c. 11.
irritum esse injustam. *C. Valent.* - Ans. die. II.
159. - C. Carth. IV. - C. 11. q. 3. c. 35.
Is autem frater. *S. Benedict.* - R. II. 396.
Is autem qui mercatur. *August.* - . . . C. 22.
q. 2. c. 4.
is qui non habet. *C. Tolet. I.* - . . . D. 34.
c. 4.
is qui poenitentiam. *C. Chart. IV.* - B. XVIII.
10. Ps-IV. XV. 8. Ans. XI. 18. - C. 26. q.
6. c. 8.
is qui secundum. *Innocent. P.* - Ans. VII. 11.
is qui viduam. *Innoc. P.* - Ans. VII. 10. Ps-IV.
V. 55. *Si quis V.*
is qui vivas. *C. Meld.* - R. II. 236. B. IX.
65. Ps-IV. VIII. 207. C. t. p. III. 15. c. 73.
IV. VII. 10. - C. 31. q. 1. c. 5. *Si quis V.*
Isidorus a fraternitate. *Greg. M.* - C. t. p. I.

55. c. 49. Ps-lv. V. 551. — C. 23. q. 4. c. 27. *Inter querelas.*
Isidorus in evangelio Isid. — B. XIX. 81. Ps-lv. XV. 94.
Isidorus in etymologiis. Isidor. — B. VII. 7.
Ps-lv. IX. 45. Iv. VII. 67.
Isidorus mercator. Isidor. — Ps-lv. IV. 207.
Ismael. August. — Ps-lv. VIII. 61. Iv. VI. 37.
D. 56. c. 9.
iste annus. Poenit. — Ps-lv. XV. 190.
iste Abrahæ August. — C. t. p. III. 15. c. 98.
Ps-lv. VIII. 269. Iv. VI. 60.
ista poemens. Alexand. P. II. — Ps-lv. IX. 10. Caes. X. 126.
istud est quod. Greg. M. — Ans. XII. 43. — C. 12. q. 1. c. 20.
istud sacramentum. C. Rotom. — R. II. 3. B. I. 95. — Eutychian. P. Ans. VI. 158. X. 71. — C. 35. q. 6. c. 7. De parentela.
Ita autem dicebat Silvest. P. — Ans. die. IV. 169.
ita corporis tui. Nicol. P. — C. t. p. I. 62. c. 40. Ps-lv. VIII. 227. — C. 11. q. 3. c. 96.
ita dicitur verbum. August. — Ps-lv. II. 104. C. t. p. III. 2. c. 19. — C. 1. q. 1. c. 81. ita fit verbum.
ita diligere debet. Nicol. P. — C. t. p. III. 1. c. 20. Ps-lv. 1. 135. et IX. 34. Iv. VI. 123. Caes. X. 130. — C. 30. q. 3. c. 1.
Ita dominus N. I. C. humani Leo M. — Iv. V. 6. — D. 19. c. 5.
ita dominus N. I. C. nos. August. — C. t. p. III. 2. c. 1. Ps-lv. 1. 2. §. 2. — D. 2. de cons. c. 56. §. 1. Quia pastus.
ita ergo nec foris. August. — Ans. IX. 40.
ita ergo præcepisse. August. — . . . C. 22. q. 1. c. 5.
ita ergo talium. Leo M. — R. Iv. III. B. XVIII. 9. Ps-lv. XV. 34.
ita fratres jubet Silvest. P. — B. II. 224. Ps-lv. VI. 209.
ita gravis est culpa. Ambros. — Caes. XV. 6.
ita istud dicit. August. — C. t. p. III. 2. c. 14. Ps-lv. II. 99. — C. 1. q. 1. C. 87. §. 1. Dominus.
ita ne aliquem polluit. August. — Iv. V. Ne aliquem. C. 32. q. 5. c. 3.
ita nos quidem latuorum. Gelas. P. V. I. n. Sillaceorum.
ita nos Sillaceorum Gelas. P. — Ans. VI. 146. Cf. C. t. p. I. 46. c. 39. et III. 20. c. 7. Ps-lv. X. 18. et II. 89. — C. 25. q. 2. c. 25. et D. 2. de trans. c. 12.
ita persecta legitima. Evarist. P. — Ps-lv. VIII. 2. Iv. VI. 51. C. t. p. I. 3. c. 2. §. 1. et III. 15. c. 4. Ans. X. 2. — C. 30. q. 3. c. 1. §. 1. Alter legitimum.
ita plane si sociantur. August. — . . . C. 25. q. 4. c. 6.
itaque continens homicida. C. Agath. — R. II. 12. B. VI. 26. Ps-lv. X. 158. — C. 24. q. 3. c. 20.
itaque eos qui C. Regiens. — Ans. die. II. 27.
itaque cum quem. C. Agath. — R. I. 134. B. XIV. 11. Ps-lv. XIII. 79. — D. 35. c. 9. Ante omnia.
itaque pillium. Greg. M. — Ans. die. I. 125.

App.

itaque pervenit ad nos. Greg. M. — Ps-lv. VI. 84.
itaque placuit in voluntate. C. Regiens. — Ans. die. II. 38.
itaque si intra provinciam. Leo M. — R. I. 421. Ps-lv. VI. 69.
itaque si servum. Digest. — C. t. p. III. 29. c. 107. Ps-lv. XVI. 172.
itaque summo studio. Nicol. P. — R. II. 209. B. IX. 53. Ps-lv. VIII. 188. Iv. VI. 77. — C. 27. q. 2. c. 26. Scripsit nobis.
Ita sane ut si quis ex Donatistis. C. Afric. — Ans. die. II. 179.
ita ut a præstito Leo M. — Ans. die. I. 46.
item alio modo. Poenit. rom. — B. XIX. 25. Ps-lv. XV. 205.
item confirmatum est. C. Carth. — Ans. die. II. 144. R. I. 310. B. XIX. 72. Ps-lv. XV. 85.
item constat. Isidor. — Ps-lv. I. 67. Iv. I. 23.
item constitutum sicut. Lucius. P. — Ans. die. I. 89.
item constitutum est. C. Afric. — Ans. die. II. 176.
item cum presbyteri. C. Compens. — B. II. 78. Ps-lv. IV. 15.
item decretum est. C. Salegust. — Ps-lv. XV. 171.
item decretum est. C. Saleg. — Ps-lv. XV. 178.
item denunciandum est. C. Aurel. — B. II. 75.
item docendi sunt. C. Agath. — B. II. 76.
item foemina fidelis. C. Eliberit. — R. II. 203. B. IX. 65. Ps-lv. VIII. 199. Ans. XI. 81. — C. 32. q. 7. c. 8. Foemina.
item foeminae quae. C. Eliberit. — R. II. 102. B. IX. 62. Ps-lv. VIII. 198.
item in canone apostolorum. Theod. poenit. — B. XVII. 39.
item indicatum. C. Matisc. — R. II. 204. B. XVII. 15. Ps-lv. IX. 75.
item in somno peccans. Theod. poenit. — B. XVII. 41.
item instruendus est pop. C. Aurel. — B. II. 73. Ps-lv. VI. 167.
item interrogatum est. C. Confluent. — B. VI. 49. Ps-lv. X. 176.
item intimandum est. C. Aurel. — B. II. 79. Ps-lv. 169.
item iudicandum est. C. Mrid. — R. I. 252. B. II. 146. Ps-lv. VI. 210.
item momentum. Leo P. — Ans. V. 170. — C. 12. q. 2. c. 18. momentum.
item novae vitae. Beda. — Ps-lv. I. 86.
item placuit de infantibus. C. Afric. — R. I. 266. B. IV. 43. Ps-lv. I. 239. — D. 4. de cons. c. 111. Placuit.
item placuit ne diutius. C. Afric. — Ans. die. III. 25.
item placuit quisque episcoporum. C. Carth. — Ans. die. III. 160.
item placuit universo concilio. C. Afric. — R. II. 403. B. I. 200. Ans. XII. 27. Ps-lv. V. 314. C. t. p. III. 9. c. 11.
I. p. ut accusatus. C. Carth. — Ans. die. III. 79.
I. p. ut altera. C. Afric. — B. III. 54. Ps-lv. III. 57. Iv. II. 28. — D. 1. de cons. c. 25. Placuit.
I. p. ut ante 25. a. C. Carth. — R. 1. 409. B.

L

- II. 11. Ps-IV. VI. 31.
i. p. ut clericus. *C. Carth.* - R. I. 219. B. II. 124. Ans. VII. 153. Ps-IV. VI. 198.
i. p. ut consensu. *C. Cabill.* - B. I. 55. Ps-IV. V. 165. I. IV. 19.
i. p. ut corpora. *C. Bracar.* - B. III. 157. Ps-IV. III. 220.
i. p. ut corporibus. *C. Carth.* - B. V. 31. Ps-IV. II. 90.
i. p. ut de. *C. Carth.* - Ans. dic. II. 152.
i. p. ut episcopi presbyteri . . . in causis. *C. Carth.* - Ans. dic. IV. 99.
i. p. ut episcopi, presbyteri . . . non *Can. Apost.* - Ans. dic. II. 157.
i. p. ut episcopi, presbyteri. . . *C. Carth.* - R. I. 228. B. II. 151. Ps-IV. VI. 242. Ans. VII. 152.
i. p. ut episcopi, presbyteri . . . qui nihil. *C. Carth.* - Ans. dic. IV. 31.
i. p. ut etiam si quisquam. *C. Afric.* - Ans. dic. II. 180.
i. p. ut omnes servi. *C. Afric.* - Ans. dic. III. 81.
i. p. ut ordinatis episcopis. *C. Carth.* - Ans. dic. IV. 25.
i. p. ut per solennitates. *C. Carth.* - B. IV. 17. Ps-IV. I. 212.
i. p. ut poenitentes. *C. Tolet.* - B. III. 57. Ps-IV. VI. 138. IV. III. 61.
i. p. ut presbyteri non vendant. *C. Carth.* - R. I. 347. Ans. dic. IV. 98. B. III. 178. A03 VII. 149. Ps-IV. III. 259. - C. 12. q. 2. c. 50 et 51. *Placuit.*
i. p. ut quando episcopis. *C. Vascens.* - Ans. dic. II. 190.
i. p. ut quicumque clerici. *C. Afric.* - B. II. 178.
i. p. ut quicumque dixerit. *C. Afric.* - B. XIX. 126. Ps-IV. XV. 138.
i. p. ut quicumque episcopi negligunt. *C. Afric.* - Ans. dic. II. 182. B. I. 68. Ps-IV. V. 176.
i. p. ut quicumque episcopi plebe. *C. Afric.* - Ans. dic. 181.
i. p. ut quicumque episcoporum. *C. Milevit.* - B. XVIII. 16. Ps-IV. VII. 37. IV. III. 191.
i. p. ut quicumque in ecclesia. *C. Afric.* - R. I. 385. B. VIII. 11. Ps-IV. VII. 34.
i. p. ut quicumque parvulos. *C. Afric.* - B. IV. 54. Ps-IV. I. 228.
i. p. n. quod ait. *C. Afric.* - B. XIX. 125. Ps-IV. XV. 137.
i. p. ut quolibetque. *C. Afric.* - Ans. dic. III. 85. B. II. 198. Ps-IV. VI. 271. IV. IV. 61.
i. p. ut si quando. *C. Carth.* - B. XIX. 127. Ps-IV. V. 363.
Item predicandum est de dilectione. *C. Cabill.* - R. I. 202. §. 4. B. II. 64. Ps-IV. VI. 160.
i. p. est pro quibus. *C. Cabill.* - R. I. 202. §. 3. B. II. 65. Ps-IV. VI. 161.
i. p. est quod. *C. Rotom.* - R. I. 202. §. 2. B. II. 61. Ps-IV. VI. 157.
i. p. est quomodo. *C. Rotom.* - R. I. 202. §. 1. B. II. 60. Ps-IV. VI. 156.
i. prononciandum est. *C. Lugd.* - B. II. 77. Ps-IV. IV. 14.
I. quae Christo. *Innocent. P.* - B. VIII. 13. Ps-

- IV. VII. 17.
i. qui jejunare. *Theodor. poenit.* - B. XIX. 21. Ps-IV. XV. 201.
i. quod decima. *C. Agrip.* - B. III. 135. Ps-IV. III. 201.
i. quum ad celebrandum. *C. Arelat.* - R. I. 198. B. III. 29. Ps-IV. III. 34.
i. ut si judaeorum. *C. Tolet.* - B. IV. 86. Ps-IV. I. 280.
iterata. *Greg. M.* - Ps-IV. V. 90.
iteratur quotidie. *Paschasius. m.* . . . D. 3. de cons. c. 71.
iterum iterumque. *Joan. P. VIII.* - Ps-IV. VIII. 118.
Jubemus apost. auctoritate. *Lucius. P.* - Ans. VI. 139. - D. 1. de cons. c. 60.
jubemus eos qui. *Cod. Just.* - . . . C. 16. q. 3. c. 16.
jubemus et hortamur. *Cod. Just.* - . . . C. 1. q. 1. c. 126.
jubendum est. *C. Cabill.* - B. II. 63. Ps-IV. VI. 159.
judaei s. die coenae. *C. Arel.* - Ps-IV. XIII. 100. Caes. VIII. 105.
judaei audientes. *Ambros.* - Ps-IV. II. 7.
judaei baptizati. *C. Tolet.* - . . . C. 1. q. 4. c. 7.
judaei de civitate. *S. Gregor. M.* - Ps-IV. XIII. 104.
judaei erge loca. *Felix. P. IV.* - B. III. 58. Ps-IV. III. 61.
judaei et bonorum. *Cod. Justin.* - Ps-IV. XIII. 109.
judaei habitantes Neapoli. *Greg. M.* - Ps-IV. XIII. 105.
judaei non vi. *C. Tolet.* - Ps-IV. XIII. 94.
judaeis qui christianas mulieres. *C. Tolet. IV.* - . . . C. 28. q. 1. c. 10.
judaei quorum peridia. *C. Agath.* - B. IV. 81. Ps-IV. I. 275. IV. 1. 71. - D. 4. de eos. c. 93.
judaei si alienae. *Lex. rom.* - R. II. 91.
judaeis non liceat. *C. Tolet.* - Ps-IV. XIII. 98. Caes. VIII. 104.
judaeorum filios. *C. Tolet. IV.* - B. IV. 85. Ps-IV. I. 277. IV. I. 73. - C. 8. q. 1. c. 11.
Indam esse furem. *Eleuth. P.* - Ps-IV. IV. 164.
Judas poenituit. *Joan. Cris.* - . . . D. 5 de poenit. c. 36.
judas qui judicavit. *Gelas. P.* - Ps-IV. XIII. 113. C. 1 p. I. 96. c. 58. - C. 17. q. 4. c. 34.
judex criminorum. *Adrian. P.* - B. XVI. 6. - August. Ans. III. 79. Constant. M. - IV. IV. 111. - C. 2. q. 1. c. 2.
judex cum causam. *Lex. Theodos.* - R. II. 209.
judex non est. *Hieron.* - C. 1 p. III. 20. c. 43. Ps-IV. X. 115. IV. VIII. 51. - C. 23. q. 5. c. 30.
judicantem oportet. *Eleuth. P.* - IV. IV. 119. et 104. Ps-IV. VI. 316. et 517. - C. 30. q. 2. c. 11.
judicare autem. *Greg. M.* - Ps-IV. XIV. 3. IV. V. 57.
judices alii esse. *Julius. P.* - IV. IV. 98.
judices autem episcopos. *C. Spal.* - B. I. 146. Ps-IV. V. 259.
judices enim et accusatores. *Felix. P.* - Ans. dic. III. 167. Ans. III. 85.

judices esse decernimus. *Damas. P.* - Ans. dic. III. 168.
 judices inquit. *Hieron.* - . . . G. 1. q. 1. c. 23.
 judices prius probare. *Julius. P.* - Iv. IV. 99.
 judices qui inscriptione. *Cap. r. f. C. t. p.* III. 29. c. 173. *Ps.-Iv. XVI. 250. Iv. V. 36.*
 judices sententiam. *Iust. novell.* - C. t. p. III. 29. c. 90. *Ps.-Iv. XVI. 147.*
 judices tales esse. *Felix. P.* - Iv. IV. 97.
 judicet se ipsum. *August.* - C. t. p. III. 28. c. 3. *Ps.-Iv. XV. 24* - D. 1. de poenit. c. 85.
 iudicibus autem quos. *C. Spal.* - I. IV. 117.
 Julianus exstitit infidelis. *August.* - C. t. p. III. 29. c. 2. *Ps.-Iv. V. 7.*
 Julianus imperator. *Ambros.* - . . . C. 11. q. 3. c. 94.
 juramenti. *Chromatius.* - . . . C. 22. q. 5. c. 12.
 juramentum filii. *C. Aurel.* - B. XII. 27. *Ps.-Iv. XII. 82. Iv. VIII. 94.*
 juramentum quod. *Isidor.* - Caes. VI. I.
 jurare. *Isidor.* - Iv. VIII. 100. B. XII. 10. *Ps.-Iv. XII. 36.*
 jurasti nobis. *Pelag. P.* - *Ps.-Iv. VII. 126.*
 juratos milites. *Urban. P. II.* - Iv. V. 111. *Caes. VI. 24* - C. 15. q. 6. c. 5.
 juravit David. *August.* - C. t. p. III. 22. c. 11. *Ps.-Iv. XII. 11. Iv. VIII. 93. Caes. VI. 10* - C. 22. q. 4. c. 4.
 jus autem. *Isidor.* - . . . D. 1. c. 6.
 jus civile. *Isidor.* - . . . D. 1. c. 8.
 jus generale. *Isidor.* - . . . D. 1. c. 2.
 jus gentium. *Isidor.* - . . . D. 1. c. 9.
 jus militare. *Isidor.* - . . . D. 1. c. 10.
 jus naturale. *Isidor.* - . . . D. 1. c. 7.
 jus publicum. *Isidor.* - . . . D. 1. c. 11.
 jus quiritium. *Isidor.* - . . . D. 1. c. 12.
 iuste non potest. *Alexand. P. II.* - *Ps.-Iv. XIV. 41.*
 Justinianus A. leges. *Paul. Diac.* - C. t. p. III. 6. c. 13. *Ps.-Iv. IV. 171. Iv. II. 143.*
 iustitiae. *Greg. M.* - C. t. p. I. 55. c. 104. C. 25. q. 1. c. 15.
 iustum bellum. *Isidor.* - C. t. p. III. 20. c. 45. *Ps.-Iv. X. 116 Iv. VIII. 54. Caes. VIII. 11. C. 23. q. 2. c. 1.*
 iustum est princeps. *Isidor.* - C. t. p. III. 29. c. 15. B. XV. 42. *Ps.-Iv. XVI. 43* - D. 9. c. 2.
 iustum est ut. *Callixt. P.* - Ans. XIII. 13. - C. 23. q. 3. c. 9.
 iustum Wimarum. *Nicol. P.* - *Ps.-Iv. X. 33.*
 juvenculas et abbatissas. *Greg. M.* - Ans. VII. 204.
 juvenculas fieri. *Greg. M.* - C. t. p. I. 55. c. 91.
 iuxta chalcidensis tenorem. *Alexand. P.* - C. t. p. III. 11. c. 11. *Ps.-Iv. VII. 151. Caes. IX. 4.*
 iuxta constitutionem s. sord. *Nicol. P.* - Ans. II. 64.
 iuxta sanctionem. *Constant. M. A.* - Ans. IV. 13.
 iuxta sanctorum patrum. *Zachar. P.* - Ans. VI. 162. - D. 93. c. 4.
 iuxta statutum nostrum. *Nicol. Ps.* - C. t. p. I. 62. c. 25. *Ps.-Iv. VIII. 225.*
 iuxta synodalia praeccepta. *C. Meldens.* - B. III. 53. C. t. p. III. 3. c. 3. *Ps.-Iv. III. 56.*

Lachrimae. *Ambros.* - . . . D. 1. de poenit. c. 2.
 laici in accusatione. *Anaclet.* - . . . C. 2. q. 7. c. 14.
 laici in synodo. *C. Carth.* - B. XV. 12. *Ps.-Iv. XVI. 13.*
 laici presbyteros. - *C. Mogunt.* - V. Ut I. p. 7. c. 16. q. 7. c. 37.
 laici qui excubias. *C. Arlet.* - R. I. 382. B. X. 34. *Ps.-Iv. XI. 59.*
 laici vero qui habentes. *Innoc. P.* - Iv. III. 45. *Ps.-Iv. VI. 95. Ans. VII. 51.* - D. 33. c. 6.
 laici christianis. *Gelas. P.* - *Ps.-Iv. I. 64. Iv. I. 24.*
 laici quamvis religiosi. *C. Mogunt.* - B. XV. 35. *Ps.-Iv. XVI. 36. Eulal. in conc. rom. a. 502. sub Symmacho. P. C. t. p. I. 48. c. 14. et III. 29. c. 10* - C. 16. q. 7. c. 24.
 laico non licet. *Marcell. P.* - . . . C. 2. q. 7. c. 3.
 laicos non accusare. *Euseb. P.* - . . . C. 2. q. 7. c. 5.
 laicus non debet. *C. Mogunt.* - B. VIII. 87. *Ps.-Iv. VII. 105.*
 laicus praesentibus clericis. *C. Carth.* - *Ps.-Iv. VIII. 323.*
 laicus si ebriosus. *Can. Apost.* - R. I. 137.
 laicus si per ebrietatem. *Beda.* - R. I. 147. B. XIV. 14. *Ps.-Iv. XIII. 82.*
 latorem praesentium matricidam. *Nicol. P.* - *V. dum de universis.* - C. 33. q. 2. c. 15.
 latorem praesentium per inter. *Greg. M.* - Ans. VII. 76. - c. 1. q. 1. 121.
 lator Nemesion. *Greg. M.* - B. I. 182. *Ps.-Iv. V. 298.* - C. 2. q. 7. c. 44.
 lator praesentium Flavianus. *Steph. P. V.* - C. t. p. I. 64. c. 8. *Ps.-Iv. VI. 118. Iv. III. 44.* - D. 55. c. 11.
 lator praesentium Joannes. *Greg. M.* - Ans. V. 29. - C. 16. q. 5. c. 3.
 lator praesentium praecce nobis. *Honor. P.* - *Ps.-Iv. X. 187.*
 lator quavis. *August.* - *Ps.-Iv. I. 192.*
 laudamus propositum. *Zosim. P.* - *Caes. III. 71.*
 laudandi sunt simplices. *Greg. M.* - *Ps.-Iv. XII. 54.*
 lavamini. *Greg. M.* - . . . D. 3. de poenit. c. 15.
 lecta epistola. *Steph. P. III.* - *Ps.-Iv. X. 186.*
 lectis fraternitatis V. litteris. *Damas. P.* - Ans. dic. I. 69.
 lectis sagacitatis. *Steph. P. V.* - C. t. p. I. 64. c. 7. - D. 63. c. 18.
 lector cum ordinatur. *C. Carth. IV.* - Ans. dic. IV. 156. Ans. VII. 50. *Ps.-Iv. VI. 17. Iv. III. 38.* - D. 23. c. 18.
 lectores cum ad annos. *C. Carth. III.* - Ans. VII. 143. *Caes. VIII. 58. Iv. III. 111.* - D. 32. c. 8.
 lector si viduam. *Martin. bracar.* - . . . D. 34. c. 18.
 lectorum ordo. *Isidor.* - *Ps.-Iv. VI. 6.*

legalibus interea institutis. *Regul. Monach.* - Ps-IV. VI. 3.
 legant episcopi. *Hieron.* - . . . D. 37. c. 5.
 legatur leges. *August.* - Ans. XII. 57. c. 5.
 III. 3. c. 26. Ps-IV. III. 194. §. 2. IV. II. 63. - D. 8. c. 1. §. 2. *Quo iure.*
 legatos huius A. S. *Leo P. II.* - Ps-IV. IV. 120.
 legatur ex quo. *Gelas. P.* - C. t. p. I. 46. c. 2.
Caes. XIV. 10. - C. 24. q. 2. c. 2.
 lege imperatorum. *Nicol. P.* - Ans. I. 99. c. 111. 34. C. t. p. I. 62. c. 5. Ps-IV. IV. 86. IV. II. 158. *Gaes. I.* 63. - D. 10. c. 1.
 lege Julius. *Digest.* - . . . C. t. p. I. 1. c. 199.
 legem quem piissimus. *Greg. M.* - C. t. p. III. 20. c. 50. Ps-IV. X. 124. - D. 53. c. 111.
 leges ecclesiae. *Anaclet. P.* - C. t. p. I. 2. c. 6. - C. 3. q. 6. c. 13.
 leges ergo saeculi. *Calixt. P.* - C. t. p. I. 14. c. 7. leges sanctissimas. *Valens. et Marc. A.* - *Caes. I.* 60.
 legi epistolam. *August.* - C. t. p. III. 11. c. 5. Ps-IV. VII. 7. IV. III. 180. - C. 16. q. 1. c. 36.
 legi litteras. *Cyprian.* - Ps-IV. XII. 127.
 legi syromasten. *Hieron.* - Ps-IV. X. 72. IV. VIII. 18.
 legimus aliqua. *Ambros.* - IV. II. 132.
 legimus de B. Hieronymo. *Raban.* - Ps-IV. IV. 164. IV. II. 130. - D. 37. c. 7.
 legimus in eccles. historia. *August.* - Ps-IV. IV. 217.
 legimus in Isaia. *Hieron.* - Ans. VII. 86. - D. 93. c. 24.
 legimus quosdam. *Hieron.* - . . . De 5. de cons. c. 30.
 legit insensitimi. *Symmach. P.* - Ans. II. 55. exiit filius. *J. Novell. C.* t. p. III. 29. c. 84. Ps-IV. XVI. 141.
 legitur quod. B. Augustinus. *Greg. M.* - C. t. p. I. 55. c. 53. Ps-IV. VI. 77. - D. 81. c. 25.
 legum ecclesiasticorum. *C. ap. S. Medard.* - *Hincmarus archiepiscopus.* - C. 2. q. 1. c. 9.
 legunt scripturas spec. *August.* - C. t. p. III. 6. c. 8. Ps-IV. IV. 151. IV. II. 125.
 leuocionum facit. *Pandect.* - Ps-IV. VIII. 304.
 Leo junior suscepit. *Beda.* - IV. II. 112.
 Leo P. in synodo. *Leo P.* - IV. VIII. 136.
 lex aeterna. *August.* - . . . C. 23. q. 5. c. 15.
 lex continentiae. *Leo M.* - R. I. 96. Ans. die. IV. 88. Ans. VII. 136. B. II. 114. Ps-IV. VI. 68. IV. III. 106. *Gaes. VIII.* 57. - D. 31. c. 10.
 lex divinae. *Benedict. P.* - . . . C. 27. q. 2. c. 18.
 lex ecclesiastica pontificum. *Symmach. P.* - C. t. p. I. 48. c. 2. Ps-IV. VI. 341. - C. 8. q. 4. c. 1. §. 1. *Nome.*
 lex est. *Isidor.* - . . . D. 1. c. 3.
 lex est. *Isidor.* - . . . D. 2. c. 1.
 lex et ministri ejus. *Hieron.* - B. VI. 43. §. 1. Ps-IV. X. 171.
 lex illa. *Gelas. P.* - Ans. X. 9. - C. 27. q. 2. c. 49.
 lex imperatorum. *Pius P.* - B. XV. 10. C. t. p. III. 29. c. 4. IV. II. 137. *Caes. I.* 64.
 lex naturae. *Pandect.* - C. t. p. III. 29. c. 126. §. 3. Ps-IV. VIII. 70. et XVI. 193. §. 3. IV. V. 59.

lex praecipit. *Cod. Theod.* - C. t. p. III. 29. c. 131. Ps-IV. XVI. 203. IV. V. 15.
 libellam synodicum. *Beda.* - Ps-IV. IV. 96.
 libenter ignosco. *Ambros.* - . . . D. 1. de poenit. c. 48.
 liberi dicti. *Isidor.* - C. t. p. III. 15. c. 44. Ps-IV. VIII. 71. - C. 32. q. 4. c. 15.
 liberi sunt monachi. *C. Mogunt.* - B. XIX. 142. Ps-IV. XV. 152.
 Liberius. *Gesta Damas. P.* - Ans. III. 115.
 liberorum. *Hieron.* - . . . C. 32. q. 4. c. 17.
 liber sapientiae. *August.* - Ps-IV. IV. 228. IV. II. 95.
 libertatem cuiuscunque. *Vita S. Greg.* - Ps-IV. XVI. 55.
 libertati arbitrii. *August.* - B. XX. 10. Ps-IV. XVII. 22.
 liberti ecclesiae qui a patrono. *C. Tolet. IP.* - B. III. 184. Ps-IV. III. 244. - C. 12. q. 2. c. 61.
 liberti ecclesiae quia nunquam. *C. Tolet. IP.* - B. III. 185. Ps-IV. III. 245. - C. 12. q. 2. c. 65.
 liberti qui a quibusdam. *C. Tolet. IP.* - R. I. 358. B. III. 186. Ps-IV. III. 246. - D. 87. c. 8.
 liberti quicunque manumissi. *C. Tolet.* - Ps-IV. XVI. 52. IV. II. 83.
 liberti si accusatores. *Cod. Justin.* - C. t. p. III. 29. c. 24. Ps-IV. XVI. 62.
 libertis caesiae. *C. Tolet.* - Ps-IV. XVI. 67.
 libertis adversus. *C. Tolet.* - Ps-IV. XVI. 65.
 libertorum statum. *C. Hispan.* - Ps-IV. XVI. 66.
 libertos a dominis. *C. Agath.* - Ps-IV. III. 159. et XVI. 51. IV. II. 82. - D. 87. c. 7.
 libertos vel liberta. *Cap. r. f.* - C. t. p. III. 29. c. 20. Ps-IV. XVI. 58.
 libri aperti sunt. *Greg. M.* - B. XX. 107. Ps-IV. XVII. 117.
 licet appellatori. *Fabian. P.* - . . . C. 2. q. 6. c. 1.
 licet etiam. *Fabian. P.* - IV. IV. 122. - C. 2. q. 6. c. 20.
 licet patri. *Novell. Just.* - Ps-IV. XVI. 140. C. t. p. III. 29. c. 84.
 licentia vero danda. *C. Sardin.* - Ans. die. II. 16. B. I. 31. Ps-IV. V. 142.
 licet aliquid pollutum. *Ambros.* - C. t. p. III. 21. c. 19. Ps-IV. XI. 96. *Caes. VIII.* 92. - C. 26. q. 2. c. 11.
 licet caetera cuiuspiam. *Greg. M.* - Ans. die. II. 253. et III. 212. Ps-IV. V. 133.
 licet ergo dominus. *Hieron.* - . . . C. 8. q. 1. c. 15.
 licet etiam quibuscunque. *Symmach. P.* - Ans. V. 42.
 licet ex devotionis. *Greg. M.* - Ps-IV. I. 179.
 licet interdum honesti. *Ambros.* - Ps-IV. XI. 80.
 licet is qui praestat. *Proculus* - *Caes. I.* 27.
 licet nonnunquam accidit. *Leo M.* - *Polye.* - D. 45. c. 6.
 licet omnibus. *Gelas. P.* - C. t. p. I. 46. c. 32. - D. 87. c. 1.
 licet plerumque accidit. *Greg. M.* - C. t. p. I. 55. c. 107. Ps-IV. V. 368. - D. 45. c. 4.
 licet plurimorum. *Valentin. et Marcian. Imp.* - Ans. III. 104.

licet prioribus canonibus. *C. Tolet.* — B. IV. 87.
 Ps-IV. I. 281.
 licet prior petitor. *Cod. Theod.* — C. t. p. III.
 29. c. 129. Ps-IV. XVI. 196. IV. V. 60.
 licet regulis continetur. *Gelas. P.* — C. t. p.
 I. 46. c. 25. Ps-IV. III. 97. — C. 16 q. 3.
 e. 5.
 licet singulas metropoles. *Pelag. P.* — Ans. VI.
 115.
 licet dimittitur. *August.* — Ps-IV. VIII. 253.
 §. 3. IV. VII. 5. — C. 32. q. 7. c. 2.
 licitum sit episcopis. *C. Arvern.* — B. III. 106.
 Ps-IV. II. 141.
 ligandi atque absolvendi. *Greg. M.* — C. t. p. I.
 55. c. 48.
 ligna ecclesiae. *Higin. P.* — B. III. 39. Ps-IV.
 III. 44. IV. II. 16. Caes. VII. 30. Ans. V.
 27. — D. 1. de cons. c. 38.
 liquet igitur gloriosissime. *Joan. P. III.* — Ans.
 I. 92.
 liquido apparet. *August.* — C. t. p. III. 2. c. 26.
 Ps-IV. II. 112. IV. I. 146. — D. 2. de cons.
 c. 54.
 literarum tuarum primordia. *Greg. M.* — Ans.
 dic. II. 243.
 literas charitatis. *Pelag. P.* — Ans. VI. 60. Ps-
 IV. VI. 112. Caes. III. 35. — D. 63. c. 14.
 literas dilectionis. *Lucius P.* — Ans. dic. II. 77.
 literis vasis. *Fabian. P.* — C. t. p. I. 18. c. 3.
 Ps-IV. II. 75.
 loci nostri. *Steph. P. F.* — C. t. p. I. 61. c. 1.
 — C. 35. q. 9. c. 2.
 locutio divinarum. *August.* — D. 38.
 c. 14.
 longinquitate. *C. Tolet. VI.* — C. 12.
 q. 2. c. 64.
 loquitur dominus. *Cyprian.* — Ans. I. 11. — C.
 24 q. 1. c. 18.
 Lotharius rex. *Nicol. P.* — C. t. p. I. 62. c. 26. Ps-
 IV. VIII. 334. — C. 31. q. 2. c. 4.
 Lucretiam matronam. *Ambros.* — C. t. p. III.
 14. c. 5. Ps-IV. VII. 139. §. 2. — C. 32. q. 5.
 c. 4. §. 1. *Proposito.*
 lugdunensis ecclesiae clericos. *Urban. P. II.* —
 C. t. p. III. 10. c. 44. Ps-IV. VI. 412. —
 C. 9. q. 2. c. 10.
 Luminoso abbate referente. *Greg. M.* — C. t. p.
 I. 55. c. 37. Ps-IV. VII. 12. — C. 18. q. 2.
 c. 6.
 lusus quoque. *Pandact.* — C. t. p. III. 20. c. 10.
 Ps-IV. X. 52.
 luxuriam facit. *Prasp.* — D. 35. c. 7.
 luxuriosa rex. *Hieron.* — D. 35. c. 3.
 luxuriosum est. *August.* — IV. III. 171.

M

Magis timescit. *August.* — Ans. X. 51. — C.
 32. q. 5. a. g.
 magistra honorum. *Greg. M.* — Ans. dic. I. 126.
 magis pius. *August.* — D. 1. de poe-
 nit. c. 5.
 magnae sapientiae. *August.* — C. 23.
 q. 4. c. 10.

magni et sancti viri. *August.* — Ans. XIII. 2.
 magno munere. *Sixt. P.* — Ans. dic. I. 19.
 magnum malum ebrietas. *Eutichia. P.* — B.
 XIV. 2. Ps-IV. XIII. 70.
 magnum quidem est. *Ambros.* — C. 11.
 q. 1. c. 28.
 magnus eps. dixit. *C. Carth. I.* — B. II. 36.
 Ps-IV. VI. 157. — D. 54. c. 3.
 maior autem a minore. *Marcell. P.* — Ans. dic.
 III. 119.
 majores nostri divina inspir. *Gelas. P.* — C.
 t. p. I. 46. c. 3. — C. 24. q. 1. c. 2.
 majores nostri ideo copiar. *August.* — . . . C.
 16. q. 7. c. 8.
 majores vero a minoribus. *Clem. P.* — Ans.
 dic. III. 88.
 majoribus institutis contraire. *C. Tolet.* — B. I.
 33. Ps-IV. V. 144.
 majorum quispiam. *Zepher. P.* — Ans. III. 60.
 — C. 2 q. 7. c. 11.
 majorum traditiones. *Hieron.* — Caes. I. 18.
 majus est evangelizare. *Ambros.* — Ps-IV. I. 70.
 mala consuetudo. *Nicol. P.* — C. t. p. III. 7.
 c. 4. Ps-IV. IV. 203. IV. II. 163. Caes. I.
 14. — D. 8. c. 3.
 maledicam. *Hieron.* — C. 1. q. 1. c. 76.
 maledici. *Poenit. rom.* — R. II. 353. B. X. 28.
 Ps-IV. XI. 53.
 mali sunt. *August.* — . . . C. 23. q. 4. c. 54.
 municipia christiana. *Greg. M.* — C. t. p. I. 55.
 c. 65. — D. 14. c. 13.
 municipia monachis data. *C. Agath.* — R. I.
 355.
 nuncipia si qua. *Greg. M.* — Ps-IV. III. 116.
 et. XVI. 69.
 mandamus. *Urban. P. II.* — Caes. VIII. 41. —
 C. 19. q. 3. c. 2.
 mandastis ut privilegium. *Leo P. IP.* — Ps-IV.
 IV. 210.
 mandastis ut scriberem. *Sixt. P. III.* — C. t.
 p. III. 10. c. 10. — C. 2. q. 5. c. 10.
 mandatores. *Lex. rom.* — R. II. 86.
 maneant jura. *Greg. M.* — Ans. dic. I. 132.
 manet ergo Petri. *Leo M.* — Polyc. — C. 24.
 q. 1. c. 5.
 manet inter viventes. *August.* — C. t. p. III.
 15. c. 14. Ps-IV. VIII. 3. IV. VI. 74. — C.
 32. q. 7. c. 28. §. 1. *Usque adeo.*
 manet vinculum. *August.* — C. t. p. III. 15.
 c. 65. Ps-IV. VIII. 98. IV. VII. 47.
 Manichaeos. *Arcad. et Honor. Imp.* — Ans.
 XII. 15.
 manifesta accusatione. *Ambros.* — C. 2.
 q. 1. c. 15.
 manifesto autem debent. *Martin. braear.* — . .
 . . . C. 12. q. 1. c. 20.
 manifesta peccata. *Calist. P.* — Ans. XI. 22.
 manifestum est ita. *August.* — C. t. p. III. 15.
 c. 53. Ps-IV. VIII. 98. IV. VII. 48. — C. 33.
 q. 5. c. 11.
 manifestum est per erud. *Leo M.* — Ans. IX.
 44. — C. 1. q. 1. c. 69.
 manifestum est quod. *Calixt. P.* — Ans. XII. 15.
 menna da coelo. *August.* — Ps-IV. II. 2.
 mensuro cum. *Symmach. P.* — Ans. IV. 28.
 manus autem impositio. *August.* — Ans. XI.
 29. — C. 1. q. 1. c. 74.

- manus impositionis. *Euseb. P.* — B. IV. 63.
Ps-lv. I. 257. et 297. Iv. I. 116. — D. 5.
da cons. c. 4.
manus nemini cito. *Leo M.* — *Caes. III. 24.*
— D. 61. c. 5. §. 3. *Miramur.*
Marcellinus natione rom. *Lib. Pontif.* — *Ans.*
VI. 176.
Marcellus 25. titulus. *Lib. Pontif.* — *Ps-lv. I. 57.*
Marcion et Basilides. *Hieron.* — . . . C. 1. q.
1. c. 64.
mariti autem filius. *Instit. Just.* — C. t. p. III.
16. e. 1. *Ps-lv. IX. 1. Iv. VII. 54.*
maritis *Lex Rom.* — R. II. 145.
maritis *C. Paris.* — B. XVI. 37.
maritum duarum. *Greg. M.* — *Ans. VII. 24.*
Ps-lv. VIII. 295. — D. 35. c. 2.
maritus. *Hieron.* — *Ans. X. 17.*
martyrum dignitatem. *C. Carth.* — B. III. 55.
Ps-lv. III. 58.
meter aut parens. *C. Eliberit.* — *Ps-lv. VIII.*
306.
mater ecclesie. *August.* — . . . D. 4. de cons.
c. 159.
mater si iuxta focum. *C. Tribur.* — R. II. 19.
B. XIX. 149. et *Ps-lv. XV. 159.*
matres quas emissis *Cod. Justin.* — *Ps-lv. VIII.*
271.
matriculam vero. *Greg. M.* — *Ps-lv. X. 23. §. 1.*
matrimonium. *Joan. Cry.* — . . . C. 27. q.
2. c. 1.
maxima in hominibus. *Cod. Just.* — *Ans. I. 94.*
et VI. 4.
Maximianus filius noster. *Innocent. P.* — *Ans.*
VIII. 14. — D. 81. c. 6.
Maximus episcopus. *August.* — C. t. p. III.
20. c. 19. *Ps-lv. X. 59. §. 3. — C. 23. q.*
3. c. 2.
Maximum imperatorem. *Ambros.* — *Ps-lv. X. 48.*
Maximum quomodo ex leico. *Leo M.* — . . . C.
1. q. 7. c. 19.
Maximum saloniense ecclesie. *Greg. M.* — *Ans.*
dic. III. 202.
mediator dei. *Cyprian.* — *Caes. I. 60.*
medicamentum. *Christost.* — . . . D. 1. de po-
enit. c. 77.
medicina. *Ambros.* — . . . D. f. de poenit. c.
76.
meliore. *August.* — . . . C. 27. q. 1. c. 21.
memoratis ergo. *Urban. P.* — *Ans. dic. II. 85.*
memor sum Sixti. *P.* — *Ans. I. 37. — C. 24. q.*
1. c. 10.
mendacium est. *August.* — *Ps-lv. XII. 48. Iv.*
VIII. 110.
Mennau vero reverendus. *Greg. M.* — *Ans.*
dic. II. 262. B. I. 196. Ps-lv. V. 34. Iv. V.
6.
me non parum. *August.* — *Ps-lv. XVII. 3.*
mensuram autem temporis. *Hieron.* — B. XIX.
31. *Ans. XI. 127. Ps-lv. XV. 49. — D. 1.*
de poenit. c. 86.
mercatus die. *C. ap. S. Medard.* — R. I. 374.
B. II. 86.
meretrices esse. *August.* — C. t. p. III. 15. c.
109. *Ps-lv. VIII. 311. — C. 32. q. 4. c. 11.*
merito hic quaeritur de. *August.* — . . . C. 32.
q. 2. c. 15.
merito quaeritur quae sint. *August.* — *Ans. XI.*
157. — C. 15. q. 1. c. 1.
Metropolitano defuncto. *Lgo. M.* — *Ans. dic.*
I. 93. Ans. VI. 18. Caes. III. 1. — D. 63.
c. 19.
metropolitatum. *Greg. M.* — . . . C. 2. q. 7.
c. 45.
metuentes famuli. *Gelas. P.* — *Ps-lv. III. 115.*
et XVI. 68. *Iv. II. 74. et 77. — C. 17. q.*
4. c. 39.
Mibi autem. *August.* — *Ps-lv. II. 9. §. 16. —*
C. 22. q. 2. c. 12.
mibi cui vice principis. *Julius. P.* — *Ans. II.*
46.
mibi oppidum carcer. *Hieron.* C. t. p. III. 11.
c. 3. *Ps-lv. VII. 4. Iv. III. 177.*
mibi videtur exitiosissime. *August.* — C. t. p.
III. 7. c. 12. *Ps-lv. IV. 216. Iv. II. 119.*
mibi videtur infinitus. *Hieron.* — *Ps-lv. XI.*
106.
miles cum obediens. *August.* — C. t. p. III.
20. c. 31. *Ps-lv. X. 98. Iv. VII. 35. Caes.*
VIII. 114. — C. 23. q. 5. c. 15.
militare. *August.* — C. t. p. III. 20. c. 51. *Ps-*
lv. X. 125. Iv. VIII. 60. C. 23. q. 1. c. 5.
militis sub armis. *August.* — C. t. p. III. 20.
c. 52. *Ps-lv. X. 125.*
ministerii nostri. *August.* — *Ps-lv. VIII. 158.*
ministrare. *C. Agath.* — . . . C. 26. q. 6. c. 3.
ministratores. *Joan. P. VIII.* — *Ans. III. 110.*
ministri altaris presbyteri. *Clemens. P.* — *Caes.*
VIII. 59. V. Ad dominica. — D. 81. c. 19.
ministri autem altaris domini. *C. Mogunt.* —
B. VIII. 90. Ps-lv. VII. 108.
ministri quia. *C. Arelat. I. Ps-lv. XIII. 10. — C.*
14. q. 4. c. 2.
ministrum. *C. Laodic.* — . . . D. 23. c. 27.
miramur tantum apud vos. *Leo M.* — C. t. p.
I. 43. c. 34. *Ps-lv. V. 105. — D. 61. c. 5.*
miramur prudentiam. *Steph. P. Ans. dic. I.*
114. C. t. p. I. 64. c. 3. *Ps-lv. V. 13.*
miramur quomodo. *Nicol. P.* — C. t. p. I. 66.
c. 67. — C. 24. q. 1. c. 37.
mirandum est. *August.* — . . . D. 2. de poenit.
c. 42.
mirantur autem. *August.* — *Ps-lv. X. 99.*
miratur valde. *Greg. M.* — *Ans. XII. 11. — D.*
93. c. 2.
miror minus. *Joan. P. VIII.* — C. t. p. I. 63.
c. 6. *Ps-lv. VI. 114. et X. 51. Iv. III. 153.*
— D. 50. c. 4.
miror quomodo. *August.* — C. t. p. III. 5. c.
14. *Ps-lv. III. 122. — C. 17. q. 4. c. 8.*
miro valde modo. *Greg. M.* — B. XX. 82. *Ps-*
lv. XVII. 93.
misericorditer. *August.* — *Ps-lv. X. 107. Iv.*
VIII. 40.
miserum est. *Innocent. P. Ans. VI. 55. — D.*
61. c. 4.
misserum celebrationes. *Telephor. P.* — R. I.
186. B. III. 63. *Ps-lv. III. 65. Iv. II. 40.*
missarum solemnia. *C. Tribur.* — B. III. 56.
Ps-lv. III. 59. Iv. II. 30. — D. 1. de cons.
c. 12.
missas die dom. *C. Agath.* — . . . D. 1. de
cons. c. 64.
missas quoque publicas. *Greg. M.* — C. t. p. I.
55. c. 37. §. 1. *Ps-lv. VII. 13.*
Moleramine. *Greg. M.* — . . . C. 16. q. 1. c.
23.

modus tempusque poenit. *C. Mogunt.* R. I. 292.
B. XIX. 28. Ps-IV. XV. 46.
modus tenendum. *August.* - Ps-IV. XII. 55.
molities *Cyprian.* - C. t. p. III. 10. c. 29.
Ps-IV. VI. 394. - C. 21. q. 3. c. 5.
monachi a monasterio foras. *C. Turrae.* - . . .
C. 16. q. 1. c. 35.
monachi filios. *Isidor.* - C. t. p. III. 23. c. 2.
B. VIII. 68. Ps-IV. VII. 86.
monachi sibi. *Cap. r. f.* - Ps-IV. I. 133. IV.
I. 81. Caes. IX. 42. - D. 4. de. Cons. c.
104.
monachi vagantes. *C. Agath.* - Ps-IV. III.
157. - C. 16. q. 1. c. 33.
monacho non licet. *Basil. M.* - B. VIII. 9.
C. t. p. III. 11. c. 9. Ps-IV. VII. 52. - C.
20. q. 4. c. 2.
monacho orarium. *C. Aurel. I.* - . . . C. 2.
7. q. 1. c. 32.
monachos quoque. *Striclus. P.* - . . . Ps-IV.
VI. 53. - C. 16. q. 1. c. 29.
monachum aut. *paterna. C. Tolet. IV.* - B.
VIII. 6. Ans. VII. 179. Ps-IV. VII. 30. -
C. 20. q. 1. c. 3.
monachum nisi abbas. *C. Agath.* - Ps-IV.
III. 57. - C. 20. q. 4. c. 3.
monachus non doctor. *Hieron.* - C. t. p. III.
11. c. 2. Ps-IV. VII. 5. IV. III. 176. Caes.
IX. 7. - C. 16. q. 1. c. 4.
monachus vero novitius. *Gelas. P.* - C. t. p.
I. 46. c. 12. - D. 77. c. 9.
monasteria pcellarum. *C. Agath.* - Ps-IV. III.
158. - C. 18. q. 2. c. 23.
monasteria vel monachorum. *C. Arelat.* - . . .
C. 18. q. 2. c. 17.
monasteris omnibus. *Greg. M.* - Ans. VII. 183.
Caes. IX. 8. - C. 19. q. 5. c. 7.
monasterium vel oratorium. *C. Eugen. P. II.*
- et *Leo. P. IV.* - Ans. V. 73. Caes. VIII.
43. - C. 16. q. 7. c. 33.
monemus *C. Leon. P. IV.* - Ans. VI. 170. -
C. 12. q. 2. c. 18.
monentes quoque. *Damas. P.* - Ans. dic. III.
114. Ans. II. 79.
monita autem vna. *Clemens. P.* - Ans. dic.
II. 61. et. IV. 45.
monomachium. *Nicol. P.* - R. II. 77. B. IX.
51. Ps-IV. VIII. 187. C. t. p. III. 15. c.
67. Caes. IX. 8. - C. 2. q. 5. c. 22.
mos antiquus. *C. Nicanen.* - Ans. IV. 44. -
D. 65. c. 6.
mos est apost. sedis. *Greg. M.* - Ans. V. 65.
IV. II. 58. Caes. VII. 106. - C. 12. q. 2. c. 30.
mos est vetustate. *Isidor.* - C. t. p. III. 7. c.
5. Ps-IV. IV. 200. IV. II. 160. Caes. I. 15.
- D. 1. c. 4.
mos increbuit. *Beda.* - Ps-IV. I. 105.
movet te *August.* - Ans. XI. 62. C. t. p. III.
22. c. 91. Ps-IV. XII. 35. IV. VIII. 117.
Caes. VI. 19. - C. 22. q. 1. c. 16.
mos ut Gregorius. *Vita S. Greg.* - Ans. VI.
57.
Moyses amicus dei. *Hieron.* - . . . C. 8. q.
1. c. 6.
Moyses gaudi habere. *Isidor.* - . . . D. 7.
c. 5.
Moyses tradidit. *August.* - C. t. p. III. 20.

c. 17. Ps-IV. X. 57. IV. VI. II. 15. Caes. XV.
64. - C. 32. q. 2. c. 9.
Mulier baptizata. *C. Carth.* - Ps-IV. VIII. 325.
et. I. 65. IV. I. 25.
mulier debet velare. *Ambros.* - Ps-IV. VIII.
92. IV. VII. 51. Caes. X. 47. - C. 33. q.
5. c. 19.
mulier enixa. *C. Carth.* - B. V. 53. Ps-IV. II.
62.
mulier praegnans. *Greg. M.* - Ps-IV. I. 186.
mulier quae accessit. *August.* - C. t. p. III.
16. c. 31. Ps-IV. IX. 108. - C. 15. q. 1. c. 4.
mulier quae ad secundas. *Novell. Just.* - C. t.
p. III. 15. c. 105. et. III. 29. c. 72. Ps-IV.
VIII. 273. et. XVI. 127. IV. VI. 69.
mulier quae intrat. *Theod. poenit. B. XIX.* 141.
Ps-IV. XV. 151.
mulier quamvis docta. *C. Carth. IV.* - B. VIII.
53. Ps-IV. I. 65. et. VII. 101. et. VIII. 324. -
D. 23. c. 9.
mulier quocunque molimur. *Cod. Theod.* - R.
II. 250. B. XVII. 27. Ps-IV. IX. 85.
mulier si cum muliere. *C. Ancy.* - R. II. 563.
B. XVII. 29. Ps-IV. IX. 87.
mulier si divitiarum. *Poenit. rom.* - R. II.
357. B. XX. 24. Ps-IV. XI. 50.
mulier si duobus fratribus. *C. Neocaes.* - R. II.
193. B. XVII. 1. Ans. XI. 84. Ps-IV. IX.
67.
mulier si fide. *August.* - Ps-IV. XII. 14. §. 1.
IV. VIII. 97. - C. 22. q. 4. c. 21.
mulier si qua filium. *Beda.* - R. II. 361. B.
X. 14. Ps-IV. XI. 111.
mulier si sine comestatu. *Cap. r. f.* - Ps-IV.
IX. 124.
mulier si sine licentia. *C. Arelat.* - R. II.
126. B. IX. 47. Ps-IV. VIII. 185. C. t. p.
III. 15. c. 66. - C. 33. q. 5. c. 3.
mulier si voluntaria. *Poenit. rom.* - R. II. 67.
mulier tribus mensibus. *Poenit. rom.* - Ans.
XI. 106.
mulier vel parens. *C. Eliberit.* - R. II. 142.
mulierem constat. *Ambros.* Ps-IV. VIII. 85. IV.
VII. 49. Caes. V. 95. C. 33. q. 5. c. 17.
mulierem viduam. *Innocent. P.* - Ans. VII. 15.
mulieres menstru tempore. *C. Mogunt.* - B.
XIX. 140. Ps-IV. XV. 150.
mulieres obtinui. *Eugen. P. II.* - B. VIII.
54. C. t. p. III. 12. c. 7. Ps-IV. VII. 72. -
C. 27. q. 1. c. 31.
mulieres quae apud graecos. *C. Laod.* - . . .
D. 52. c. 19.
mulieres quaedam. *C. Arelat.* - R. II. 68. B.
XVII. 53. Ps-IV. IX. 103.
multo si per imperitiam. *Pandect.* - C. t. p.
III. 20. c. 10. Ps-IV. X. 32.
multa non inveniuntur. *August.* - Ps-IV. IV.
195. Caes. I. 17.
multae autem operationes. *August.* - Ans. IX.
33. - C. 1. q. 1. c. 38.
multae super hoc. *C. Tolet.* - Ps-IV. V. 127.
multarum transgressionum. *Felix. P.* - Ans.
XII. 10.
multi bene incipiunt. *Greg. M.* - . . . D. 2. de.
poenit. c. 43.
multi contra canonem. *C. Tolet.* - R. I. 52. B.
III. 20. Ps-IV. III. 25. IV. II. 12.

multi corriguntur. *August.* - Ans. III. 69. - C.
2. q. 1. c. 18.
multi enim pravitae. *Isidor.* - Ans. die. III.
29. et. 183.
multi episcopi congregati. *Synod. V.* - Ps-IV.
X. 14. 4. IV. V. 98.
multi nostrorum. *Hieron.* - Ps-IV. IV. 152.
5. 1.
multi quod non sine. *Beda.* - B. XIX. 146. Ps-
IV. XV. 156.
multi sacerdotum. *Joan. Chrys.* - . . . D. 40.
c. 12.
multi secularium. *Greg. M.* - . . . C. 1. q. 1.
c. 84.
multi sine peccato. *Hieron.* - . . . C. 14. q.
5. c. 8.
multi sunt poenitentiae. *August.* - B. XIX. 50.
Ps-IV. XV. 48.
multi sunt qui in nomine. *Pelag. P.* - IV. I.
62. - D. 4. de cons.
multiplex misericordia dei. *Leo M.* - Caes. XV.
15. - D. 1. de poenit. c. 49.
multipliciter. *Taras. eps. CP.* - C. 1. q. 1.
c. 21.
multis ab urbe. *Greg. M.* - C. t. p. I. 55. c. 97. - D.
44. c. 5.
multis ac variis. *Joan. P. VIII.* - Ans. IV. 45.
multis conciliis. *C. Afric.* - . . . C. 16. q. 1.
c. 51.
multis denovo apostol. *Pelag. P.* - Polye. - D.
17. c. 5.
multo divino scdo. *Anastas. bib.* - Ps-IV. X. 74.
multo majori approbri. *Hieron.* - Ps-IV. VIII.
310.
multorum casuum exper. *C. Tarrae.* - B. III.
53. Ps-IV. III. 38. C. 10. q. 1. c. 10. *Decre-*
vimus.
multorum enim precat. *August.* - IV. I. 53.
multorum relatione cognovimus. *Alexand. P.*
II. Ps-IV. IX. 39. IV. VII. 82. - C. 35. q.
6. c. 10.
multorum relatione comperimus. *Greg. M.* - Ans.
VII. 140. - C. 27. q. 2. c. 20. et D. 32.
c. 2.
multos cognovimus. *Gelas. P.* - Ans. die. I. 67.
et. Ans. II. 25.
multis ex ecclesiastica. *Greg. M.* - C. t. p. I.
55. c. 25. Ans. VII. 177. - D. 54. c. 23.
multum frater carissime. *Greg. M.* - Ans. die.
II. 251.
multum stupet. *Leo M.* - C. t. p. I. 43. c.
20. - C. 3. q. 6. c. 8.
munda a contagione. *Isidor.* - C. t. p. III. 14.
c. 9. Ps-IV. VII. 142.
mundi anno V. M. DCCC XLIII. Ch. 224.
Anastas. bib. Ans. XII. 40.
m. a. V. - DCCCLVI. Ch. 356. *Anastas. bib.*
- Ans. I. 77.
m. a. VI. - CC. XII. Ch. 717. *Anastas. bib.*
- Ans. I. 78.
m. a. VI. XXXVIII. Ch. 529. *Anastas. bib.*
- Ans. III. 98.
mus si acciderit. *Poenit.* - R. II. 434.
mutationes episcoporum. *Anter. P.* - V. De
mutatione - C. 7. q. 1. c. 34.
Mysterium credulitatis. *August.* - Ps-IV. I.
128.

Nabuchodonosor. *August.* - . . . C. 23. q. 4.
c. 22.
nam cum extra clericorum. *Leo M.* - Ans. die.
IX. 148.
nam de CPana. *Greg. M.* - Ans. II. 68. -
D. 22. c. 4. *De CPana.*
nam de his legimus. *Raban.* - R. II. 16.
nam de his qui daemonebus. *Theod. poen. et Ra-*
ban. R. II. 360. B. X. 12. Ps-IV. XI. 39.
nam de videis. *Gelas. P.* - B. VIII. 34. Ps-IV.
VII. 53. Caes. IX. 61. - C. 27. q. 1. c. 42.
De. v.
nam diuturni. *Instit. Justin.* - C. t. p. III. 29.
c. 117. Ps-IV. IV. 194. IV. II. 160. Caes.
I. 15. - D. 12. c. 6. - *Diuturni.*
nam dominus in evangelio. *August.* - C. t. p.
III. 7. c. 13. Ps-IV. IV. 234.
nam et a quibusdam. *C. Cabill.* - B. XIX.
51. Ps-IV. XV. 65.
nam et hinc aliter. *C. Tollet.* - R. II. 184.
B. VII. 6. Ans. X. 23. Ps-IV. IX. 42.
nam et ipsa poenitentia. *August.* - Ps-IV. XVII.
135.
nam illud quod pietas. *Leo M.* - Ans. II. 53.
nam impeditur. *August.* - Ps-IV. I. 163.
nam in saecularibus. *Eutychian. P.* - Ans. die.
III. 108.
nam nec convocari. *Euseb. P.* - Ans. die. III.
148.
nam non solum. *Ioan. P. VIII.* - Ans. II. 73.
nam Paulus ad. *Innocent. P.* - B. III. 258.
Ps-IV. III. 279. - D. 31. c. 5. *Nam. sicut. P.*
osm qui deo. *Ambros.* - . . . C. 16. q. 2.
c. 5.
nam qui ordinari. *Calist. P.* - Ans. die. II. 71.
nam quid quoque. *Greg. M.* - B. III. 156. Ps-
IV. III. 279.
Nam quod e vobis. *Julius P.* - Ans. die. I.
57.
nem quid sciscitaris. *Innocent. P.* - Ans. die.
I. 100.
nam quom extra clericorum. *Leo M.* - B. II.
148. Ps-IV. VI. 221.
nam scimus in nicena. *Julius P.* - Ans. die. I.
58.
nam secundum ecclesiam. *Anastas. P.* - Ans. die.
II. 30. Ans. IX. 65. et XIII. 30.
nam si consenserimus. *Nicol. P.* - IV. III. 206.
B. VIII. 42. Ps-IV. VII. 65. et 152. C. t. p.
III. 21. c. 6. - D. 27. c. 7.
nam si quis publicum. *C. Aurel.* - B. XI. 57.
Ps-IV. XIII. 43.
nam si suis fuerit. *Felix P.* - Ans. die. III.
146.
narratio plena. *August.* - Caes. XII. 1.
nasci de adulterio. *Hieron.* - C. t. p. III. 10. c. 47.
Ps-IV. VI. 413. - D. 56. c. 5.
naturales filii. *Isidor.* - C. t. p. III. 15. c. 45.
Ps-IV. VIII. 71.
natus est Christus. *August.* - Ps-IV. IV. 224.
Naum prophetam. *Hieron.* - D. 3. de poenit.
c. 31.
nauta et caupo. *Pandect.* - Ps-IV. XVI. 171.
Nec a communionem. *Felix P.* - Ans. die. III.

123.
nec aliqua putat. *Gelas. P.* - C. 27.
q. 1. c. 4.
nec aliquo se auit. *Symmach. P.* - C. t. p. I.
48. c. 9. Ps-IV. III. 148.
nec amisso iudicio. *August.* - C. 23. q.
4. c. 34.
nec artificioso mendacio. *August.* - C. t. p. III.
22. c. 26. Ps-IV. XII. 44 - C. 22. q. 2. c. 13.
nec clerici nec monachi. *Cap. r. f.* - R. II.
429.
nec concubinas. *August.* - Ans. X. 12. C. t. p.
III. 15. c. 11. Ps-IV. VIII. 10. IV. VI. 45.
- C. 52. q. 2. c. 5. *Concubinae.*
nec contra humanas. *August.* - Ps-IV. VIII.
268. IV. VI. 59.
nec convocari ad causam. *Euseb. P.* - IV. IV. 47.
nec qui liceat. *Marcellin. P.* - Ans. dic. III.
159.
Nec damosa. *Cod. Justin.* - C. 25. q. 2.
c. 14.
nec eam quam *Greg. M.* - V. Ps-IV. IX. 26.
C. 35. q. 2. c. 12.
nec emeritis. *Celestin. P.* - Ans. VI. 8.
D. 61. c. 12.
nec enim numerus. *Gelas. P.* - Ps-IV. I. 56.
nec eos audiamus. *August.* - Ps-IV. II. 9. §. 20.
necessaria etenim res. *Eugen. II. et Leo. P. II.*
Ans. VII. 5. - C. 12. q. 1. c. 3.
necessaria rerum. *Gelas. P.* - Ans. V. 85. Ps-
IV. II. 151. - C. 1. q. 7. c. 6.
necessaria igitur inquit. *Symb. syn. ephes.*
Ps-IV. II. 4. §. 2. *Caes. XI. 1.* - D. 2.
de cons. c. 86.
necessarium est. *August.* - D. 4. de
cons. c. 1.
necessarium fuit. *Leo M.* - C. t. p. I. 43. c. 34.
Ps-IV. V. 105. V. Ans. VI. 137. - D. 61. c.
8. *Statuimus.*
necesse est enim ut ratporus. *Euseb. P.* - Ans.
dic. II. 131. B. I. 158. Ps-IV. V. 252.
necesse est autem ut queramus. *Leo M.* - Ps-
IV. II. 87. - D. 2. de cons. c. 51.
necesse est enim ut male. *C. Tolet.* - B. XII.
7. C. t. p. III. 22. c. 30. Ps-IV. XII. 64.
- C. 22. q. 4. c. 14.
Necesse est secundum. *Nicol. P. I.* - C. t. p.
I. 62. c. 33. - C. 3. q. 9. c. 21.
necesse est ut stium tertio. *Greg. M.* - R. II.
201.
necesse est ut iuxta divers. *Hieron.* -
D. 29. c. 3.
necesse est ut munda. *Greg. M.* - C. t. p. I. 55.
c. 88. - C. 1. q. 1. c. 93.
nec extra provinciam. *Damas P.* - C. 3.
q. 9. c. 7.
nec foris. *August.* - C. 1. q. 2. c. 33.
nec hoc quoque in has. *S. Greg. M.* - Ans. dic.
III. 197.
nec huc quoque praetereundum. *Leo M.* - R. I.
224. B. II. 123. Ps-IV. VI. 65. - C. 14. q. 4.
c. 7.
nec illud est praetereundum. *C. Agath.* - B.
X. 27.
nec illud otiosum quod cum veniret. *Ambros.*
C. 30. q. 5. c. 8.
nec illud otiosum quod non de eodem. *Am-*

App.

bro. - C. 33. q. 5. c. 20.
nec in aliquo apostolica. *Leo M.* - C. t. p. I.
43. c. 35. - D. 61. c. 8. *Statuimus.*
nec in altari. *C. Mogunt.* - C. t. p. III. 3.
c. 52. *C. Urbic.* - B. III. 126. Ps-IV. MI.
270. IV. II. 35. - D. 2. de cons. c. 97. *In*
altari.
nec ipsum quod. *Isidor.* - C. t. p. III. 10. c.
33. Ps-IV. VI. 398.
nec is quidem qui invitum. *Greg. M.* - Ans.
XI. 45.
nec is qui invitum. *Ambros.* - *Ambros.* -
C. 15. q. 1. c. 11.
nec is qui secundum. *Innocent. P.* - Ps-IV.
VI. 56.
nec iudeus christianum. *Lex rom.* - R. II. 143.
nec licuit alicui. *Greg. M.* - D. 17. c. 4.
nec litigantibus. *Fleuther. P.* - Ans. dic. III.
176. B. XVI. 30. Ans. III. 54. C. t. p. I. 12.
c. 2. Ps-IV. VI. 317. - C. 3. q. 3. *Induciae.*
nec minus atiam presbyteros. *Gelas. P.* - Ans.
dic. IV. 128. Ans. VII. 116.
nec mos. *Leo P. II.* - Ps-IV. IV. 196.
nec mirum de magorum. *August.* - B. X. 42.
C. t. p. III. 21. c. 14. Ps-IV. XI. 67. IV. VIII.
65. - C. 26. q. 5. c. 14.
nec Moyse. *Hieron.* - D. 2. de cons.
c. 87.
nec non et peregrina. *Higin. P.* - Ans. dic. III.
172. C. t. p. I. 7. c. 2.
nec animum nec. *Greg. M.* - Ans. dic. II. 229.
Ans. VI. 10. - C. 8. q. 1. c. 17. D. 28. c. 4.
D. 39. c. 1. D. 47. c. 4. D. 61. c. 5.
nec numerus baptizandis. *Gelas. P.* - C. t. p. I.
46. c. 33. *Caes. XII. 8.* - C. 10. q. 3. c. 5.
nec patroni. *Pandect.* - C. t. p. MI. 29. c. 51.
Ps-IV. XIII. 103.
nec pigent forte. *Greg. M.* - C. t. p. I. 55. c.
32. Ps-IV. V. 11.
nec plane tacemus. *Gelas. P.* - Ans. I. 48.
nec praetendat quisquam. *Gelas. P.* - Ans.
XII. 22.
nec propheta. *Greg. M.* - B. XX. 24. Ps-IV.
XVII. 35.
nec quemquam movere. *Cyprian.* - D. 4.
de cons. c. 127.
nec quisquam sumat. *Paul. ap.* - Ans. II. 69.
nec quisquam vmbis. *Gelas. P.* - Ans. XII. 30.
C. 24. q. 2. c. 4.
nec sufficere vobis. *Beda.* - C. t. p. II. 50. c.
18. - C. 8. q. 1. c. 24.
nec tamen culpabilis. *Leo M.* - B. IX. 56. Ps-
IV. VIII. 191.
nec ullus unquam praesumat. *Fabian. P.* - Ans.
dic. III. 151.
nec veneris. *Clem. P.* - C. t. p. I. 1. c. 11.
nec uxorem ducere. *Nicol. P.* - Ps-IV. VIII.
47. IV. VI. 3. *Caes. X. 26.* - C. 33. q. 4. c. 11.
nec ad nuptiarum ornatum. *C. Aurel.* - B. III.
108. Ps-IV. II. 145. IV. I. 163. - D. 1. de cons.
c. 65. *Ad n. n.*
nec aliquem palust. *August.* - C. t. p. III. 24. c. 3.
Ps-IV. VII. 139. - C. 32. q. 5. c. 3. *Ita ne.*
nec criminose. *Gelas. P.* - R. I. 412.
nec ergo sub obtentu. *Greg. M.* - C. t. p. I. 55.
47. IV. II. 193. - C. 2. q. 1. c. 27. §. 2. *Non*
est putandus

M

Nefes est supplicium. *Athanas. alex.* — Ans. II. 50.

Ne forte dicant. *Oreas proph.* — . . . D. 4. de poenit. c. 21.

ne forte peccato. *Hieron.* — . . . D. 1. de poenit. c. 74.

ne furti quod solent. *Gelas. P.* — Ps-IV. IV. 75. Coes. I. 35.

oe frater super thurum. *C. Aurel.* — R. II. 191. neganda est accensatis licetia. *Steph. P.* — V. Et neganda. C. 5. q. 11. c. 1.

negande est accusatis qui. *Cod. Just.* — C. 3. q. 11. c. 2.

negare non possum. *August.* — C. t. p. III. 6. c. 6. Ps-IV. XI. 75. — D. 9. s. 4.

negligens. *Eleuth. P.* — . . . C. 2. q. 5. s. 55. negotiatorum clericum. *Hieron.* — . . . D. 88. c. 9.

negotium quod ente. *Greg. M.* — Ans. XI. 122. D. 5. de poenit. c. 7.

ne ioviti deonocitior. *Pandect.* — C. t. p. III. 29. c. 114. Ps-IV. XVI. 180. Iv. V. 50.

No his qui secundum. *Innoc. P.* — C. t. p. I. 38. c. 7.

ne judaei administretoria. *G. Meld.* — B. XV. 51. Ps-IV. XVI. 32.

ne judaei christianis. *C. Matic.* — Ps-IV. XIII. 118. Coes. VIII. 103.

ne liberto ipsius. *Pandect.* — C. t. p. III. 29. s. 114. Ps-IV. XVI. 160. Iv. V. 32.

nenioem absolute. *C. Chalced.* — . . . D. 70. s. 1.

nenioem etse. *Celest. P.* — B. XX. 15. Ps-IV. XVII. 27.

neninem aliam baptismetis. *Celest. P.* — B. XX. 16. Ps-IV. XVII. 28.

neninem exira. *Hadriani Synod. rom.* — . . . C. 3. q. 6. c. 16.

neninem licet servum. *Cap. r. f.* — C. t. p. III. 29. c. 92. P.-IV. XVI. 267.

nenimens putes ob errore. *August.* — Ans. XI. 148. — D. 1. de poenit. c. 43.

neninem quisquam. *C. rom. Silvest.* — . . . D. 45. c. 2.

neninem sedis epus. *Nicol. P.* — Iv. IV. 16. neninem stultorum. *Isidor.* — B. XVI. 26.

nenioi de se confosio. *Dionys. P.* — C. t. p. I. 32. c. 4. Ps-IV. V. 288. Iv. IV. 60. — C. 15. q. 3. c. 5.

nenioi est de sedis. *Nicol. P.* — Ans. I. 22. — C. 17. q. 4. c. 30.

nenioi regum. *Silvest. P.* — B. III. 23. Ps-IV. — III. 28. Ans. V. 72. — C. 16. q. 7. s. 40.

nemo abiens judic. *Zephor. P.* — R. II. 303. B. XVI. 13. — C. 3. q. 9. c. 181. Absens.

nemo ad sacrum ordinem. *Urban. P. II.* — Iv. III. 104. — D. 52. c. 12.

nemo alterius terminos. *Calixt. P.* — R. I. 25. C. t. p. I. 14. c. 4. Ps-IV. V. 236. et XIV. 72. — C. 9. q. 2. c. 1.

nemo blanditur. *Ambros.* — . . . C. 32. q. 4. c. 4.

nemo hocum. *Pius P.* — C. t. p. I. 8. c. 3. Ps-IV. V. 243.

nemo clericus vel diac. *Silvest. P.* — Ans. VII. 159. Iv. IV. 30.

nemo clericus vel militaris. *Marcian. Imp.* —

Ans. IV. 25.

nemo consuetudinem. *August.* — C. t. p. III. 7. c. 8. Ps-IV. IV. 208. §. 1. Coes. I. 17. — D. 8. c. 4. §. 1. Si consuetudinem.

nemo contemnat neque transgreditur. *C. Tribur.* — B. XI. 75. Ps-IV. XIX. 121.

nemo contammn vinalia. *Joan. Chrys.* — C. t. p. III. 27. c. 18. Ps-IV. XIV. 48. Iv. V. 68. — C. XI. q. 3. c. 31.

nemo de annorum numero. *Joan. P. VIII.* — C. t. p. I. 63. c. 4. — C. 16. q. 3. c. 17.

nemo desperandus. *Leo M.* — . . . D. 7. de poenit. c. 1.

nemo ecclesiam aedificet. *C. Aurel. I.* — B. III. 6. Iv. II. 6. — D. 1. de cons. s. 9.

nemo episcoporum. *C. Meld.* — R. I. 74. B. IV. 77. Ps-IV. I. 271. — Iv. V. 93. — C. 11. q. 3. c. 41.

nemo episcopus nemo presbyter. *Julian. Nov.* — C. t. p. III. 9. c. 22. Ans. dic. II. 289. Ps-IV. V. 371. et XIV. 42. — C. 2. q. 1. s. 11.

nemo lo prasibus. *C. Carth.* — Ans. VII. 111. nemo intelligatur. *Just. Nov.* — C. t. p. III. 29. c. 94. Ps-IV. VIII. 60. et XVI. 151. Iv. VI. 37.

nemo iudicabit. *Silvest. P.* — Ans. I. 20 et IV. 39. Iv. IV. 5. Coes. I. 1. at V. 1. — C. 9. q. 3. s. 13.

nemo iudicium. *J. Novell.* — Ps-IV. IV. 193. nemo mili alieo. *Hormisd.* — Ps-IV. V. 59.

Nemo militans. *Cyprian.* — Coes. VIII. 34. nemo penitus audietur. *Lex. Theodor.* — R. II. 304.

nemo per ignorantiam. *Clem. P.* — . . . D. 1. de cons. c. 40.

nemo peritorum. *August.* — C. t. p. II. 50. c. 27. — C. 11. q. 3. c. 81.

nemo potestatem. *Sixt. P.* — Aes. dic. III. 145. nemo potest bene. *August.* — Ans. XI. 152.

Coes. XV. 1. D. 1. de poenit. c. 60. oemo potest ecclesiastica. *Greg. M.* — Cf. Ps-IV. III. 18. — C. 16. q. 1. c. 2.

oemo presbyter a die. *Silvest. P.* — Ans. VIII. 10. nemo presbyter consecratur. *Iustin. Anth.* — Polyc. — D. 78. c. 2.

nemo presbyterorum. *C. Meld.* — R. I. 270. B. IV. 14. Ps-IV. I. 209.

nemo quippe amplius. *Greg. M.* — B. I. 209. Ps-IV. V. 325. — D. 85. s. 2.

oemo qui rapit. *Hieron.* — . . . C. 14. q. 4. s. 5.

nemo qui scripturas. *August.* — B. I. 109. Ps-IV. V. 225.

nemo quisquam bene credit. *August.* — B. XX. 39. Ps-IV. XVII. 50.

nemo recte moitoris. *Symmach. P.* — C. t. p. I. 48. s. 6. — D. 81. s. 2.

nemo sane mentiens. *August.* — Iv. VIII. 135. nemo simul sit accusator. *Alexand. P.* — B. XVI. 15.

nemo tollit. *August.* — . . . D. 4. de cons. c. 141.

nemo uoquem episcopum. *Gai. P.* — . . . C. 11. q. 1. c. 1.

oemo vel in foro. *Cod. Just.* — . . . D. 1. de poenit. s. 7.

ne operatorio. *C. Aurel.* — B. III. 107. Ps-IV. II. 142.

neophyti aliquandiu. *C. Carth. VI.* — B. IV. 12. Ps-IV. I. 207. — D. 5. de cons. c. 12.
neophytus. *Ambros.* — . . . D. 61. c. 9.
ne passim episcopus. *C. Spal.* — B. I. 115. Ps-IV. V. 215.
ne pro cuiuslibet. *Greg. M.* — . . . C. 16. q. 1. c. 37.
nequaquam gentilis plangendus. — *Hieron.* Ps-IV. XI. 100.
nequaquam putemus. *Hieron.* — Ps-IV. XII. 21.
neque ad Catin. *Cyprian.* — . . . D. 90. c. 3.
neque apud altare. *Cyprian.* — . . . D. 88. c. 14.
neque decenui. *I. Novell.* — . . . C. 16. q. 4. c. 3.
neque dimissus ab uxore. *C. Milvit.* — Ps-IV. III. 250.
neque enim elatostynas. *Greg. M.* — C. t. p. I. 55. c. 46. Ps-IV. V. 112. Iv. II. 193. — C. 1. q. 1. c. 27. §. 1. Non est putanda.
neque enim est alia. *Fulgent.* — B. XX. 28. Ps-IV. XVII. 59.
neque enim id potest. *August.* — C. t. p. III. 2. c. 21. Ps-IV. II. 107. — C. 1. q. 1. c. 95.
neque enim niceana. *Damas P.* — An. II. 77.
neque enim si agris. *August.* — . . . C. 14. q. 5. c. 9.
neque episcopus neque presbyter . . . tabolizare. *Jul. Nov.* — C. t. p. III. 9. c. 21. Ps-IV. V. 370. Ans. dic. II. 291.
neque furiosus. *Fabian. P.* — R. II. 129. B. IX. 50. Ans. X. 26. Ps-IV. VIII. 168. Caes. X. 19. — C. 52. q. 7. c. 26.
neque illi ab hoc. *August.* — C. t. p. III. 21. c. 2. Ps-IV. XI. 15.
neque in homine. *August.* — Ps-IV. X. 75. §. 9. C. 1. q. 1. c. 36.
neque in ipsis criminibus. *August.* — Ans. XI. 126.
neque in ira tua. *August.* — Ans. XI. 146.
neque in re dubia. *August.* — Ans. die. III. 185.
neque mancipia ecclesiastica. *C. Carisina.* — R. I. 369. B. III. 175. Ps-IV. III. 254.
neque qui plantet. *August.* — C. t. p. III. 1. c. 2. Ps-IV. I. 158. Iv. I. 53.
neque quod christianus. *Nichol. P.* — Ps-IV. XI. 87.
neque quorunlibet disputationes. *August.* — C. t. p. III. 7. c. 17. Ps-IV. IV. 237. Caes. I. 12. — D. 9. c. 10.
neque viduus el uuptas. *Gelas. P.* — B. VIII. 46. Ps-IV. VII. 64. et 144. Iv. III. 202. — c. 27. q. 1. c. 3.
ne quid varo. *Leo M.* — Caes. I. 32.
ne quis ad ecclesiam. *C. Regiens.* — Ans. die. I. 109.
ne quis arbitretur. *August.* — C. t. p. III. 22. c. 27. Ps-IV. XII. 46. Iv. VIII. 126. — C. 22. q. 2. c. 14.
Ne quis jejunet. *August.* — . . . D. 3 de cons. c. 15.
ne quis messium. *Pandect.* — Ps-IV. XVI. 164.
ne quis pro repulsi. *Leo. P. IX.* — Ps-IV. I. 71.
ne quisquam amplius. *Hormida P.* — B. IX. 27. Ans. X. 4. Ps-IV. VIII. 161.

ne quod absit. *Greg. M.* — Iv. I. 37. — D. 3. de cons. c. 98.
nervi testiculorum. *Greg. M.* — . . . D. 13. c. 2.
nesciat quoniam. *August.* — Ps-IV. VIII. 315.
nec tales. *Hieron.* — . . . D. 5. de cons. c. 229.
ne vero ecclesiae. *Cap. Ludov. P.* — R. I. 41.
ne vero episcopi. *Cap. r. f.* — R. I. 15.
ne volentibus. *August.* — Ps-IV. VIII. 115.
nexum non facit. *Cod. Justin.* — C. t. p. III. 29. 42. Ps-IV. XVI. 94. Iv. V. 46.
Nicasius episcopus dixit credo placere suggestionem. *C. Carth.* — B. II. 150. Ps-IV. VI. 225. — C. 21. q. 3. c. 2. Credo.
Nicasius ep. d. c. p. suggestorem. *C. Carth.* — Ps-IV. VI. 223.
niceana synodus. *Cassid. hist. trip.* — Iv. III. 85. — D. 51. c. 12.
niceanam synodum. *Athanas. M.* — Ans. I. 60.
nihil aliud in ecclesia. *C. Aurel.* — B. III. 198. Ps-IV. III. 250. Iv. II. 89.
nihil autem illo. *Anaclet. P.* — Ans. die. II. 130.
nihil contra quemlibet. *Euther. P.* — Ans. III. 66. — C. 2. q. 1. c. 4.
nihil contra ordines. *C. Tolet. VII.* — B. III. 79. Ps-IV. II. 124. — C. 7. q. 1. c. 16.
nihil creatum. *August.* — Iv. I. 5.
nihil de traditione. *Lib. diurn. PP.* — Ps-IV. VI. 197.
nihil enim iniquus. *August.* — Iv. VII. 30. — C. 52. q. 6. c. 1.
nihil enim in sacrificiis. *Alexand. P.* — C. t. p. I. 4. c. 4. Ps-IV. II. 68. — D. 2. de cons. c. 6.
nihil enim prodest. *Pius. P.* — . . . D. 5. de cons. c. 23.
nihil enim sic iuvandum. *Joan. Chrysost.* — . . . D. 5. de cons. c. 28.
nihil est aliud. *August.* — Ps-IV. I. 187. Iv. I. 56. — D. 4. de cons. c. 76.
nihil est in hac vita. *August.* — Ans. VI. 191. — Di. 40. c. 7. §. 1. Ante.
nihil est quod stare. *Libar. P.* — Ans. die. II. 74.
nihil existimare. *August.* — . . . C. 23. q. 1. c. 3.
nihil illo pastore. *Anaclet. P.* — Ans. VI. 152. — D. 83. c. 6.
nihil incorporeum. *August.* — B. XX. 41. Ps-IV. XVII. 52.
nihil Judae. *Hieron.* — . . . D. 3. de poenit. c. 38.
nihilominus etiam. *Eutychian. P.* — B. VIII. 17. Ps-v. VII. 38. Iv. III. 193.
nihilominus impatenter. *Gelas. P.* — R. I. 198. B. III. 101. Ps-IV. II. 156.
nihilominus quoque. *Leo M.* — . . . C. 3. q. 9. c. 16.
nihil perire credimus. *Gelas. P.* — C. t. p. I. 46. c. 37.
nihil prodest homini. *Pius. P.* — Ans. XI. 8. — D. 3. de poenit. c. 21.
nihil sic contrarium. *S. Benedict.* — R. I. 159. B. XIV. 1. Ps-IV. XIII. 69.
nimis timenda. *Evarist. P.* — Ans. die. II. 65.

B. I. 134. Ps-IV. V. 235.
 minium certe. *Joan. P. VIII.* - . . . C. 23.
 q. 8. c. 1.
 minium sunt inquieti. *August.* - *Ans.* XII. 55.
 C. 23. q. 4. c. 37.
 nisi autem in cornobis. *Urban. P.* - . . . D.
 56. c. 9.
 nisi bella. *Greg. M.* - . . . C. 23. q. 1. c. 1.
 nisi quis venatus. *August.* - *Av. I. 9.* Ps-IV.
 I. 27.
 Nobilis homo vel ingenuus. *C. Tribur.* - R. II.
 302. B. XVI. 19. - C. 2. q. 5. c. 14.
 nobilissimus vir. *Nicol. P.* - C. t. p. I. 62. c.
 31. - D. 97. c. 3.
 nobis dominus imperator. *Leo P. IV.* - C. t. p.
 I. 60. c. 11. - D. 63. c. 17.
 nobis igitur ratio. *C. Tolet.* - B. XV. 24. Ps-
 IV. XVI. 25
 nobis opponunt. *Gelas. P.* - Ps-IV. V. 9.
 nocte sancta. *Telaphor.* - C. t. p. I. 6. c. 3. Ps-
 IV. II. 71. *Caes. X. 9.* - D. 1. de cons. c. 47.
 noli adhuc aequum. *Hieron.* - B. XIII. 25. Ps-
 IV. IV. 57.
 noli audiri. *Nicol. P. I.* - C. t. p. III. 8. c. 9.
 Ps-IV. V. 8. I. IV. 6. §. 1. D. 21. c. 7. §.
 1. Num autem.
 noli fili negare. *Greg. M.* - B. XII. 28. Ps-IV.
 XII. 83.
 noli frater. *August.* - C. t. p. III. 7. c. 16 §. 1.
 Ps-IV. IV. 236. *Caes. I. 31.* - D. 9. c. 9.
 noli meis litteris. *August.* - C. t. p. III. 6. c. 4.
 Ps-IV. IV. 71. I. II. 120. *Caes. I. 7.* - D.
 9. c. 3.
 noli putare. *August.* - D. 1. de poenit. c. 23.
 nolite errare. *Julius. P.* - . . . D. 11. c. 3.
 nolite vos extimare. *Nicol. P.* - C. t. p. I. 62.
 c. 68. - D. 22. c. 5.
 nolite recedere. *Hieron.* - . . . C. 11. q. 3.
 c. 22.
 nolite timere. *Joan. Chrysot.* - . . . C. XI.
 q. 3. c. 86.
 nolite velle. *August.* - C. t. p. III. 24. c. 1. Ps-
 IV. XIII. 16. - C. 14. q. 3. c. 4.
 solo ut aliquis. *August.* - *Ans.* VII. 6. - C. 12.
 q. 1. c. 10.
 noluit itaque lex. *August.* - Ps-IV. VIII. 98.
 I. VII. 49. - C. 33. q. 5. c. 16.
 nomen presbyteri. *August.* - C. t. p. III. 10. c.
 23. Ps-IV. VI. 588. - C. 29. q. 1. c. 12.
 non admittitur passio. *Leo M.* - R. I. 391.
 B. II. 23. Ps-IV. VI. 64.
 non aestimamus ad mortuos. *August.* - Ps-IV.
 II. 113. C. t. p. III. 2. c. 27. - C. 23. q. 2.
 c. 19.
 non afferamus. *August.* - . . . G. 24. q. 1.
 c. 21.
 non aliter placuit ut quemadmodum. *C. Tolet.* -
Ans. die. IV. 29.
 non amplius. *C. Tolet.* - Ps-IV. III. 152.
 - B. XI. 39. Ps-IV. XIV. 103.
 non autem sicut haereticus. *August.* - Ps-IV. I.
 164. §. 2. I. V. 1. 52.
 non autem sine causa. *Steph. P.* - Ps-IV. X.
 117. I. VII. 48.
 non autem tantum hoc. *S. Paulin. Nol.* - . . .
 C. 7. q. 1. c. 12.

non vobis nunc illa quaestio. *Pelag. II. P.* -
 C. t. p. I. 54. c. 13.
 non cogantur. *August.* - . . . D. 41. c. 5.
 non confidat quisquam. *Gelas. P.* - *Ans.* VII.
 155. - . . D. 50. c. 59. et idem caput paul-
 hisper in principio mutatum ex C. t. p. I. 46.
 c. 19. - C. 2. q. 7. c. 47. *Quapropter*,
 non dampnari. *Hieron.* - Ps-IV. VIII. 270. §. 1.
 I. V. VI. 61. C. t. p. III. 15. c. 101,
 non debere in vicia. *C. Laod.* - . . . D. 80.
 c. 5.
 non debere sanctimoniales. *C. Mogunt.* - B.
 VIII. 95. Ps-IV. VII. 113.
 non debet episcopus. *Coelest. P.* - *Polyc. IV.*
 39. *Caes. XV. 38.* - C. 30. q. 1. c. 50.
 non debet is poemata. *Greg. M.* - . . . C. 11.
 q. 3. c. 64.
 non debet ordinari. *C. Martini. P. brac.* - . . .
 D. 65. c. 2.
 non debet ut a petribus. *Alexand. P.* - Ps-IV.
 II. 68. C. t. p. I. 4. c. 3.
 non debuit repudiari. *August.* - Ps-IV. IV. 228.
 I. II. 95.
 non decet a capite. *Calixt. P.* - *Ans.* I. 13. -
 D. 22. c. 1.
 non dicatis. *August.* - *Ans.* VII. 6. . . . C. 12.
 q. 1. c. 11.
 non dico hebdomadas. *Hieron.* - B. XIII. 22.
 Ps-IV. IE. 54. - D. 5. de cons. o. 18.
 non duas animas. *August.* - B. XX. 2. Ps-IV.
 XVII. 13.
 non dubitas. *August.* - Ps-IV. VIII. 259.
 non dubito catechumenum. *August.* -
 D. 4. de cons. c. 149.
 nondum adhuc. *August.* - Ps-IV. I. 95.
 non enim eos homicidas. *Urban. P. II.* - I. V.
 VIII. 87.
 non anim eos licebit. *C. Mogunt.* - R. II. 29.
 Cf. B. VI. 35. et Ps-IV. X. 164.
 non enim in ecclesiasticis. *Felix P.* - B. I. 222.
 non ergo asper. *August.* - Ps-IV. XIII. 68.
 §. 1. C. t. p. III. 26. c. 3. §. 1.
 non ergo dicatis. *Nicol. P.* - Ps-IV. V. 45.
 non ergo quales sint. *Nicol. P. II.* - *Ans.* I. 74.
 non ergo se fallunt. *August.* - Ps-IV. XVII.
 150.
 non erit turpis. *August.* - Ps-IV. VIII. 242.
 §. 2. I. V. VII. 32. - C. 32. q. 1. c. 8.
 non esse inferendum. *Nicol. P.* - Ps-IV. I. c.
 182. §. 1.
 non est a plebe. *Evarist. P.* - *Ans.* III. 11. -
 C. 2. q. 7. c. 1.
 non est aqua. *August.* - Ps-IV. I. 186 I. I.
 54. - D. 4. de cons. c. 50. C. 22 q. 1. c. 13.
 non est contra Dei praeceptum jurare. *Isidor.* -
 B. XII. 10. C. t. p. III. 22. c. 7. Ps-IV. XII.
 7. I. V. VIII. 88. - C. 22. q. 1. 2. 13.
 non est contra Dei praeceptum juratio. *Aug-*
ust. - C. t. p. III. 22. c. 3. Ps-IV. XII. 3.
 I. V. VIII. 84. *Caes. VI. 7.* - C. 22. q. 1. c. 2.
 non est crudelis. *Hieron.* - Ps-IV. X. 112. I. V.
 VIII. 49. C. t. p. III. 20. c. 40. - C. 23. q. 1. c. 28.
 non est culpandus. *Hieron.* - C. t. p. III. 15.
 c. 52. Ps-IV. VIII. 38. I. V. XI. 57. - C. 32.
 q. 1. c. 14.
 non est dubium. *August.* - C. 27. q. 2. c. 16.
 non est jam quod. *Greg. M.* - B. XX. 72. Ps-

Iv. XVII. c. 83.
 non est iniquitatis. *August.* - C. t. p. III. 20.
 c. 37. §. 2. Ps-IV. X. 107. §. 2. C. 23. q.
 5. c. 17.
 non est innocentiae. *August.* - C. t. p. III. 20.
 c. 27. Ps-IV. X. c. 77. - C. 23. q. 5. c. 17.
 non est itaque e plebe. *Evarist. P.* - Ans. dic.
 II. 119. et III. 37. Ps-IV. V. 240. Iv. IV.
 37. C. t. p. I. 3. c. 3. §. 1.
 non est mirum. *Hieron.* - Ps-IV. XIII. 108.
 non est nostrum. *Hieron.* - Iv. VIII. 3. - C. 23.
 q. 5. c. 11.
 non est observandum. *Isidor.* - Ans. XI. 65.
 C. t. p. III. 22. c. 22. Iv. VIII. c. 99. Ps-
 IV. XII. 36. - C. 22. q. 4. c. 13.
 non est omnino. *Joan Chrysost.* - Ps-IV. VI.
 414. §. 1.
 non est peccatum quando. *Isidor.* - C. t. p. III.
 18. c. 2. Ps-IV. IX. 112.
 non est peccatum verum. *August.* - Ps-IV. XII.
 20. §. 1.
 non est permittendum. *C. Laod.* - D. 63. c. 6.
 non est putanda elemosyna. *Greg. M.* - V.
 Neque enim elemosyna. - . . . C. 1. q. 1.
 c. 27.
 non est quisquam ita absurdus. *August.* - Ps-
 IV. VIII. 236.
 non est quod cuiquam nostrum. *Ambros.* - . . .
 C. 15. q. 1. c. 10.
 non est tertius. *August.* - B. XX. 7. Ps-IV.
 XV. 18.
 non exemplo Mathiae. *Beda.* - Iv. VIII. 78.
 C. 26. q. 2. c. 4.
 non ex quo quisque bep. *August.* - . . . D. 4.
 de cons. c. 166.
 non faciet in futurum. *Isidor.* - B. XX. 108.
 Ps-IV. XVII. 118.
 non facile est stare. *Hieron.* - B. I. 207. Ps-
 IV. V. 321. - D. 40. c. 2.
 non fidelibus Christi. *August.* - . . . C. 52.
 q. 5. c. 5.
 non frustra institute sunt. *August.* - C. t. p. III.
 20. c. 37. Ps-IV. X. 108. - C. 23. q. 5. c. 17.
 non furem. *Leo P. IV.* - C. t. p. I. 60. c. 21.
 C. 7. q. 1. c. 10.
 non gaudet et differentia. *Symmach. P.* - C. t. p.
 I. 48. c. 5.
 non habent necessitatem. *C. Afric.* V. Item
 placuit, et presbyteri non vendant. - C. 12.
 q. 2. c. 50.
 non hoc corpus. *Ambros.* - Ps-IV. II. 9. §. 6.
 Iv. I. 134. - D. 2. de cons. c. 45.
 non illud te movet. *August.* - Ps-IV. I. 171.
 Iv. I. c. 95. C. t. p. III. 1. c. 9. - D. 4.
 de cons. c. 33.
 non imputantur. *August.* - . . . C. 1. q. 4.
 c. 10.
 non in inferenda. *Ambros.* - C. t. p. III. 20. c.
 48. Ps-IV. X. 120. Iv. VIII. 58. Coes. VIII.
 112. - C. 23. q. 3. c. 7.
 non in perpetuum. *Anban.* - Ps-IV. XIV. 20.
 Iv. V. 122. - C. 24. q. 3. c. 5.
 non in presbyterio. *Gelas. P.* - Ans. dic. IV.
 110.
 non in sola. *August.* - Ps-IV. VIII. 77. Iv.
 VI. 29. - C. 37. q. 1. c. 11.
 non invenitur. *August.* - C. t. p. II. 50. c. 30. -

C. 23. q. 4. c. 41.
 non invitati episcopi. *C. CPlen. I.* - . . . C. 9.
 q. 2. c. 9.
 non invitatus episcopus. *C. Tolet.* - Ans. dic.
 II. 111.
 non in vobis mutamus. *August.* - D. 4. de
 cons. c. 43.
 non iste panis. *Ambros.* - D. 2. de cons. c. 56.
 non ita caveatur. *August.* C. t. p. II. 50. c. 28.
 C. 22. q. 2. c. 11.
 non ita in ecclesiasticis. *Felix P.* - C. t. p. I.
 33. c. 2. Iv. IV. 336. idem caput sob ins.
 Eutychiemi P. Ans. III. 72. Iv. IV. 100.
 C. 2. q. 2. c. 18.
 non licet ante duns. *C. Martin. bracar.* - . . .
 D. 4. de cons. c. 59.
 non licet ante presbyterium. *Martin. P.* - Ps-
 IV. VI. 375.
 non licet christianis prandia. *C. Bracar.* - B.
 X. 38. Ps-IV. XI. 63. - C. 26. q. 5. c. 3.
 non licet clericis. *C. Martin. P. bracar.* - . . .
 C. 1. q. 1. c. 67.
 non licet clericis post m. *C. Chalced.* - C. 12.
 q. 2. c. 43.
 non licet clericum in. *C. Carth.* - Ans. VII.
 198.
 non licet communicare. *C. Martin. P.* - Ps-
 IV. XIV. 31. Iv. V. 71.
 non licet cuilibet ex lectoribus. *C. Bracar. J.* -
 D. 23. c. 31.
 non licet cuiquam. *Innocent. P.* - Ans. III.
 77. - C. 3. q. 6. c. 14.
 non licet episcopis suas. *Iust. Nov.* - Ans.
 dic. II. 284.
 non licet episcopo manibus. *Bonifacius P.* -
 B. I. 202. Ps-IV. V. 316. et Ans. dic. II.
 288. ex Iust. Nov. c. 442. - D. 86. c. 25.
 non licet episcopo vel ablati. *C. Lugd.* - B.
 III. 24. Ps-IV. III. 29.
 non licet fieri. *C. Carth. III.* - Ps-IV. I. 152.
 Iv. I. 83. Coes. XII. 61. - D. 4. de cons.
 c. 107.
 non licet in pulpito. *Martin. bracar.* - . . .
 D. 92. c. 5.
 non licet mortuis osculum. *C. Agath.* - Ps-IV.
 III. 277. B. III. 236.
 non licet papae. *Symmach. P.* - C. t. p. I.
 48. c. 15. Ans. IV. 20. - C. 20. q. 2. c. 70.
 non licet parentibus. *Iust. Nov.* - . . . C. 19.
 q. 3. c. 10.
 non licet populo. *C. Bracar.* - B. I. 10. Ps-IV.
 V. 64. Ans. VI. 9. Coes. III. 18. *Corleut. P.*
 et ex C. t. p. *C. Martin.* D. 63. c. 8.
 non licet quemlibet ministeria. *Martin. P.*
Bracar. - Ps-IV. VI. 377. - . . . D. 23. c. 32.
 non licet sacerdotibus. *Martin. P.* - B. II.
 135. Ps-IV. VI. 209. R. I. 377. - D. 44.
 c. 12.
 non licere clericum. *C. Chalced.* - B. II. 96.
 Ans. VII. 97. Ps-IV. VI. 133. R. I. 248.
 Iv. III. 75. - C. 21. q. 1. c. 2.
 non licet abbati. *C. Autisidor.* - Ps-IV. I. 152.
 Iv. I. 80. - D. 4. de cons. c. 103.
 non licet christianis. *C. Bracar.* - B. X. 13. Ps-
 IV. XI. 40. R. II. 566.
 non licet diacono. *Poenit. rom.* - Ps-IV. XV.
 134. B. XIX. 122.

non licet die dominico. *C. Urbic.*— *Ans. V.* 82.
non licet ergo imperatori. *Adrian. P.*— *B. XV.*
8. *C. t. p.* III. 29. c. 1. *Ps.*— *IV.* XVI. 9.
non licet iuneri. *C. Laod.*— ... D. 46. c. 9.
non licet homini. *August.*— *Ans. X.* 54.
non licet imperatori. *Symmach. P.*— *Ps.*— *IV.*
IV. 231. IV. II. 141. — *D.* 10. c. 2.
non licet in collectione. *C. Bracar.*— *B. X.* 20.
B. II. 367. *Ps.*— *IV.* XI. 47.
non licet iniungere observationes. *Mart. P.*— *B.*
X. 15. *Ps.*— *IV.* XI. 42. — *C.* 26. q. 7. c. 13.
non licet in quadragesima. *C. Martini P.*
brac.— ... *C.* 33. q. 4. c. 9.
non licet iudici. *August.*— ... *C.* 11. q. 5.
c. 71.
non licet laico st. i. c. *Symmach. P.*— *C. t. p.*
I. 48. c. 13. *C.* 16. q. 7. c. 23. Non pla-
cuit.
non licet mulieres christianas. *C. Mart. P.*—
Reg. II. 363. *B. X.* 19. *Ps.*— *IV.* XI. 46. et
VIII. 330.
non licet quinta feri. *Martin. Bracar.*— ...
D. 5. de cons. c. 7.
non loca vel ordines. *Greg. M.*— *C. t. p.* I. 55.
c. 109. D. 4. q. 4.
non mediocriter errant. *August.*— *C. S. X.* 28.
Hieron.— D. 5. de cons. c. 24.
non modo querimus. *August.*— *Caes. I.* 5. V.
Sana golpho ratio. *Polyc. I.* 26. — *D.* 9.
c. 11.
non moechaberis. *August.*— *C. t. p.* III. 15. c. 97.
Ps.— *IV.* VIII. 263. — *C.* 32. q. 6. c. 5.
non moechaberis. *Isidor.*— *Ps.*— *IV.* VIII. 107.
IV. VII. 23. — *C.* 32. q. 5. c. 15.
non morientem. *Gregor. M.*— *B. VI.* 43. §. 4.
Ps.— *IV.* X. 171. §. 4.
non multum intervallum. *Greg. M.*— *Ans. dic.*
I. 128.
non multum temporis. *Greg. M.*— *Ans. VI.* 94.
D. 100. c. 7.
nonne directa sunt. *Symmach. P.*— *Ps.*— *IV.* VI.
340. *C. t. p.* I. 48. c. 1. — *C.* 8. q. 4. c. 1.
non natus. *Hormisd. P.*— ... D. 61. c. 5.
nonne Moyses. *Melchias. P.*— *Ans. dic. II.* 59.
nonne sodomitae. *August.*— ... *C.* 1. q. 1.
c. 37.
omne vobis videtur. *Hieron.*— ... D. 37. c. 5.
non nocent mila. *August.*— *Ps.*— *IV.* XV. 126.
B. XIX. 144.
non nocet malitia episcopi. *Gregor. M.*— ...
C. 1. q. 1. c. 89.
non oportet in domiciliis. *C. Laod.*— *R. I.* 57.
B. III. 82. *Ps.*— *IV.* III. 73.
non vos B. Petrum. *Symmach. P.*— *Polyc.* ...
D. 40. c. 1.
nonnulli diacones. *C. Tolet. I.*— *Ans. dic.*
IV. 139. *Ps.*— *IV.* VI. 29. B. II. 222. — *D.* 93.
c. 20.
nonnulli etiamque progrediuntur. *August.*— *Ps.*
IV. XII. 51. *Cf. IV.* VIII. 118.
nonnulli episcopatum qui. *Isidor. P.*— *Caes.*
III. 38.
nonnulli etiam christiani. *Leo M.*— *Ps.*— *IV.*
XI. 88.
nonnulli habent in labiis. *August.*— *Ps.*— *IV.*
XII. 59. *IV.* VIII. 119.
nonnulli ideo poscunt. *August.*— *Ans. XI.* 152.

§. 5. — D. 1. de posuit. c. 5.
nonnullis vestrum. *Greg. M.*— *Ps.*— *IV.* V. 87.
nonnunquam etiam. *August.*— *Ps.*— *IV.* II. 8.
non observatis dies. *August.*— *Polyc.*— *C.* 26
q. 7. c. 16.
non occidatur. *Cap. r. fr.*— *Ps.*— *IV.* X. 41.
non omnes episcopi. *Hieron.*— ... *C.* 2. q.
7. c. 29.
non omnes malae cogitationes. *August.*— *B.*
XIX. 108. *Ps.*— *IV.* XV. 120.
non omnibus licet. *Pandect.*— *C. t. p.* III. 29.
121. *Ps.*— *IV.* XVI. 188. *IV.* V. 53.
non omnia ignorans. *August.*— ... *D.* 37.
c. 16.
non omnis mulier. *Leo M.*— *B. II.* 181. *B.*
IX. 1. *Ps.*— *IV.* VIII. 159. *IV.* VI. 35. *C.* 32.
q. 2. c. 12.
non omnis panis. *Beda.*— ... *D.* 2. de cons.
c. 61.
non omnis qui dicit. *August.*— ... *C.* 2. q. 7.
c. 36.
non omnis qui parit. *August.*— ... *C.* 5.
q. 5. c. 2.
non oportet aliquid. *C. Martin. Brac.*— ...
D. 2. de cons. c. 4.
non oportet a repugnativa. *C. Herdens.*— ...
C. 33. q. 4. c. 10.
non oportet clericos comam. *C. Martini brac.*—
Ps.— *IV.* VI. 378. D. 23. c. 32. §. 1. Non licet.
non oportet clericos igitur. *C. Mart. brac.*— ...
D. 1. de cons. c. 90.
non oportet clericos servientes. *G. Laodic.*— ...
D. 44. c. 2.
non oportet clericos vel laicos. *C. Carth.*— *R.*
I. 187. B. II. 163. *Ps.*— *IV.* VI. 256.
non oportet cum hominibus. *C. Agath.*— ...
C. 28. q. 2. c. 16.
non oportet diacones panem. *C. Laod.*— ...
D. 93. c. 16.
non oportet diaconum. *C. Laod.*— ... *D.* 93.
c. 15.
non oportet episcopum. *C. Nicen.*— *Ans. VI.*
111. — *C.* 7. q. 1. c. 19.
non oportet auxoriare. *C. Laod.*— ... *D.*
69. c. 2.
non oportet filiam. *Zachar. et Deusd. PP.*—
Ans. X. 88. *Caes. X.* 77. — *C.* 30. q. 3. c. 5.
non oportet in lussis. *C. Laod.*— ... *D.*
42. c. 4.
non oportet in domiciliis. *C. Laod.*— *R. I.* 57.
B. III. 82. *Ps.*— *IV.* III. 73.
non oportet in quadragesima. *C. Laod.*— *Ps.*
IV. VIII. 49. — *C.* 33. q. 4. c. 8.
non oportet in sacros. *C. Agath.*— ... *D.*
23. c. 28.
non oportet ministros altaris... ad agnen. *C.*
Laod.— ... *D.* 42. c. 3.
non oportet ministros altaris... cum mulieri-
bus. *C. Laod.*— ... *D.* 81. c. 28.
non oportet ministros altaris... ex symbolis.
C. Laod.— ... *D.* 44. c. 10.
non oportet ministros altaris... praeter iustio-
nem. *C. Laod.*— ... *D.* 5. de cons. c. 36.
non oportet ministros altaris... spectantibus. *C.*
Laod.— ... *D.* 5. de cons. c. 37.
non oportet monachum. *Synod. VII.*— *Caes.*
IX. 53.

non oportet presbyteros ante *C. Laod.* — ...
 D. 95. c. 8.
 ou oportet quoniam *Marcell. P.* — C. t. p. I. 29. c. 20.
 non oportet sacris officiis. *C. Laod.* — Ps-IV. XI. 3. Iv. VIII. 63. — C. 26. q. 5. c. 4.
 ou oportet subdiaconos. *C. Laod.* — ... D. 23. c. 26.
 non oportet vocatos. *C. Laod.* — ... D. 18. c. 5.
 non osculator. *Ambros.* — ... C. 5. q. 5. c. 3.
 non parum miramur. *Pandect.* — Ps-IV. XI. 27.
 non passim in diebus. *Leo M.* — Caes. III. 67.
 non passim vageque *Eutychian. P.* — Ans. III. 40.
 non pater carnem. *August.* — Iv. I. 2.
 non pejerabis. *Leuitic.* — ... C. 22. q. 4. c. 15.
 non pills quaserunt. *Ambros.* — ... C. 23. q. 8. c. 3.
 non persequitur. *Pelag. P.* — Ps-IV. X. 95. Iv. VIII. 36.
 non placuit laicis. *C. Symmach. P.* — Aas. V. g. Ct. p. — Iv. 48. c. 13. — C. 16. q. 7. c. 23.
 non plures. *Leo M.* — V. *Ut non plures.* — D. 4. de cons. c. 47.
 non potest condemnari. *Alexand. P.* — Ans. III. 38.
 non potest corpus. *Isidor.* — C. t. p. — III. 24. c. 8. Ps-IV. VII. 142. Caes. X. 123. — C. 32. q. 5. c. 8.
 non potest erga homines. *C. Tolet.* IV. — C. 2. q. 7. c. 24.
 non potest esse salobris. *August.* — ... C. 23. q. 4. c. 32.
 non potest quis gratiam. *I. 'Chrisost.* — ... D. 1. de poenit. c. 41. si D. 4. de consecr. c. 4.
 non potest quisquam. *Ambros.* — ... D. 1. de poenit. c. 38.
 non prohibeat. *August.* — ... D. 2. de cons. c. 67.
 non prius iudex. *Eleuther. P.* — Ans. III. 53.
 non putes. *August.* — C. t. p. III. 20. c. 26. Ps-IV. X. 76. Iv. VIII. 22. — C. 23. q. 5. c. 36.
 non quales sacerdotes. *Nicol. P.* — C. t. p. I. 62. c. 2. Ps-IV. V. 18. — C. 1. q. 1. c. 86.
 non quia pariter. *August.* — C. t. p. III. 15. c. 61. Ps-IV. VIII. 136. §. 1. Iv. VI. 81.
 non ratione anthoritat. *Siric. P.* — Ps-IV. I. 58. Iv. I. 16. Caes. XII. 20. — D. 4. de cons. c. 11.
 non reconcilientur. *C. Mogunt.* — B. XIX. 143. Ps-IV. XV. 153.
 non regenerantur. *August.* — ... D. 4. de cons. c. 135.
 non revertentur. *Greg. M.* — ... D. 2. de poenit. c. 10.
 non sanat. *Ambros.* — ... C. 1. q. 1. c. 50.
 non sane quicquid. *August.* — Ans. XI. 93. — C. 14. q. 5. c. 15.
 non satis animadvertere. *Hieron.* — ... C. 34. q. 1 et 2. c. 3.

non satis est. *Ambros.* — Ans. XIII. 27. — D. 86. c. 14.
 non semel sed saepius. *C. Aurel.* — ... C. 18. q. 2. c. 29.
 non semper malum. *August.* — ... C. 11. q. 3. c. 92.
 non semper promissa. *Ambros.* — Ps-IV. XII. 17. §. 1. Caes. VI. 14. §. 1. — C. 22. q. 4. c. 12.
 non servum. *Cod. Just.* — C. t. p. III. 29. c. 34. Ps-IV. XVI. 86.
 non solent. *Ulpian.* — ... C. 2. q. 6. c. 30.
 non solum abneget Christum. *August.* — ... C. 11. q. 3. c. 85.
 non solum autem qui. *C. Tolet.* — R. I. 404. B. II. 29. Ps-IV. VI. 130.
 non solum christiana municipia. *Greg. M.* — Ps-IV. XIII. 110. §. 2.
 non solum de commissis. *Isidor.* — ... C. 32. q. 7. c. 15.
 non solum homines. *Hieron.* — C. t. p. III. 29. c. 39. Ps-IV. X. 111. Iv. VIII. 48. — C. 23. q. 5. c. 27.
 non solum ille qui. *Cap. r. f.* — C. t. p. III. 29. c. 22. Ps-IV. XVI. 301. Iv. V. 54.
 non solum ille reus. *Synod. VIII.* — C. t. p. II. 14. 25. — C. 11. q. 3. c. 77.
 non solum in iurando. *Beda.* — Iv. VIII. 95. Ps-IV. XII. 13. §. 1. Cat. VI. 12. §. 1. — C. 22. q. 4. c. 7.
 non solum moechandum. *August.* — C. t. p. III. 15. c. 47. Ps-IV. VIII. 73. — C. 32. q. 8. c. 20.
 non solum moechatio. *August.* — Iv. VII. 34. Ps-IV. VIII. 243. — C. 28. q. 1. c. 6.
 non solum prassuli apost. *Gelas. P.* — C. t. p. I. 46. c. 2. §. 1.
 non solum venditores. *Beda.* — Ps-IV. V. 97. Iv. III. 124.
 non statim debemus. *Hieron.* — C. t. p. III. 21. c. 10. Ps-IV. XI. 21. Iv. VIII. 73. — C. 26. q. 2. c. 2.
 non sufficit. *August.* — Ans. XI. 6. — D. 1. de poenit. c. 63.
 non sunt audiendi. *August.* — ... C. 21. q. 3. c. 56.
 non tamen novum. *Archad. el Honor. Imp.* — Ans. IV. 17.
 non tantum qui furtum. *Cap. r. f.* — C. t. p. III. 29. c. 245. Ps-IV. XVI. 235.
 non turbatur navis quae Petrum habet. *Ambros.* — Ans. I. 38. — C. 24. q. 1. c. 7.
 non ullo fulti dogmate. *Bonif. P.* — C. t. p. III. 11. c. 8. Ps-IV. VII. 22.
 non vobis dicitur. *August.* — Ps-IV. II. 8. §. 1. Iv. VIII. 89.
 non vos hominum. *Pelag. P.* — Ans. XII. 45. — C. 23. q. 5. c. 42.
 non vos iudicetis. *August.* — ... C. 5. q. 5. c. 2.
 nos ad fidem. *C. Chalced.* — Ans. III. 105. Caes. IV. 12. — D. 96. c. 2. et 3.
 nos ausus impii. *Gelas. P.* — Ps-IV. X. 13.
 nos autem audiamus. *Hieron.* — Ps-IV. II. 5.
 nos autem in specie. *August.* — Iv. I. 125. — D. 2. de cons. c. 41.
 nos autem qui potius. *Anastas. P.* — B. XIX.

159. Ps-IV. XV. 159.
 nos consecrationem. *Greg. M.* - C. t. p. I. 55.
 c. 95. - C. 11. q. 1. c. 1.
 nos consuetudinem. *Greg. M.* - C. t. p. III.
 7. 5. Ps-IV. IV. 204. *Caes. I.* 115. - C. 12.
 a. 8.
 nos dicimus tale. *August.* - C. t. p. III. 2. c.
 14. §. 7. Ps-IV. II. 99. - C. t. q. 1. c. 87.
 §. 7.
 nos ergo qui discipuli. *Alexand. et Julius PP.*
 - C. t. p. I. 32. c. 2. Cf. B. I. 175 - Ps-IV.
 V. 229.
 nos haereticorum. *August.* - Ps-IV. I. 64. §. 3
 nos hanc confessionem. *Nicol. P.* - Ps-IV.
 VIII. 117. IV. VII. 26.
 nos in hominem. *Greg. P. III.* - C. t. p. I.
 57. a. 7. - C. 9. q. 1. c. 6.
 nos in quenquam. *August.* - . . . C. 2. q.
 1. c. 1.
 uos inquit hodie. *August.* - *Aus.* IX. 56.
 nos novimus. *August.* - C. t. p. III. 11. a. 7.
 §. 1. Ps-IV. VII. 9. et VIII. 26. - C. 17.
 q. 2. c. 2.
 nos putamus. *Hieron.* - Ps-IV. VIII. 209.
 nos qui praesumus. *Greg. M.* - B. I. 208.
 Ps-IV. V. 325.
 nos quoque episcopi auctoritate. *C. Pist.* R.
 II. 450.
 nos sacramentum. *Cornel. P.* - . . . C. 2. q. 5.
 c. 3.
 nos sanctorum praedecessorum. *Greg. P. VII.*
 - IV. V. 115. - C. 15. q. 6. a. 4.
 nos sanctorum sequentes. *Cornel. P.* - C. t.
 p. I. 19. c. 1. Ps-IV. XII. 77. *Caes. VI.*
 29. - C. 2. q. 5. c. 2.
 nosse credo vos ff. *Ambros.* - . . . D. 76.
 c. 9.
 nosse desideras. *Nicol. P.* - C. t. p. III. 1. c.
 21. Ps-IV. I. 156. IV. VI. 124. *Caes. X.*
 71. - C. 30. q. 1. c. 3.
 nos sequentes. *Euseb. P.* - . . . C. 6. q. 1. c.
 19.
 nosse etiam oportet. *Praef. Isidor.* - *Aus.* dia
 III. 5.
 nosse tuam. v. v. *Steph. P.* - *Aus.* VI. 37.
 D. 63. a. 12. et C. 9. q. 3. c. 20.
 nosse te volumus. *Urban. P. II.* - Ps-IV. VI.
 408.
 nosse vellem. *Greg. M.* - B. XX. 67. Ps-IV.
 XVII. 78.
 nosse venerabilitatem t. *Steph. P. II.* - *Caes.*
 III. 42.
 nosse vos volumus. *Pius P.* - C. t. p. I. 8.
 c. 1. Ps-IV. IV. 3. - D. 3. de cons. c. 21.
 nos si incompetentem. *Nicol. P.* - C. t. p. I.
 60. c. 23. Ps-IV. V. 22. - C. 2. q. 7. c.
 41.
 osti enim frequenter. *Palag. P.* - C. t. p. I.
 54. a. 19.
 nostri enim Osium. *Greg. P. VII.* - C. t. p.
 II. 50. c. 21.
 nostri quid sacri canones. *Alexand. P. II.*
 - Ps-IV. IX. 37. §. 2.
 nostrae ecclesiae lex. *Innocent. P.* - IV. III.
 38.
 nostrates. *Nicol. P.* - C. t. p. III. 15. c. 5.

Ps-IV. VIII. 6. IV. VI. 9. *Caes. X.* 7. -
 C. 30. q. 5. c. 3.
 nostri adversus illicitis. *August.* - C. t. p. III.
 20. c. 29. Ps-IV. X. 80. IV. VIII. 26. - C.
 23. q. 3. c. 5.
 nostri temporis sacerdotes. *Beda.* - Ps-IV. XI.
 102.
 nostrorum tibi. *Ord. celeb. conc.* - Ps-IV. IV.
 252.
 notandum aum transferuntur. *Hieron.* - B. III.
 91. Ps-IV. III. 81.
 notandum est quod quidam. *Urban. P.* - . . .
 . . . C. 24. q. 3. a. 37.
 notandum est sane. *August.* - C. t. p. III. 20.
 47. Ps-IV. X. 119. IV. VIII. 57. - C. 25.
 q. 2. a. 3.
 notificamus omnia. *Alexand. P. II.* - Ps-IV.
 IV. 159.
 notificamus tibi. *Urban. P. II.* - C. t. p. III.
 15. c. 8. Ps-IV. IX. 33. IV. VII. 85. *Caes.*
 X. 129. - C. 35. q. 6. c. 3.
 notificasti te morte. *Alexand. P. II.* - C. t. p.
 III. 15. c. 79. Ps-IV. VIII. 220. IV. VI.
 85. - C. 35. q. 5. a. 2.
 notum est carissime. *Greg. M.* - *Aus.* die III.
 226.
 notum sit. *Nicol. P.* - C. t. p. I. 62. c. 59.
 Ps-IV. VI. 426. - C. 2. q. 1. c. 10.
 notum vestrae lacrimis. *Stephan. archiep.* ad.
Dam. P. - *Aus.* die I. 68.
 nova actione didicimus. *C. Breac.* - B. I. 89.
 Ps-IV. V. 195.
 novalis rura. - *Cap. r. f.* - B. I. 44.
 Novatianus episcopus. *Cyprian.* - *Aus.* VI. 65.
 - C. 7. q. 1. c. 6.
 noverint autem conditores. *C. Tolet.* - IV. II.
 4.
 noverint falsi testes. *C. Agath.* - R. II. 333. B.
 XVI. 16. *Aus.* XI. 70.
 noverit charitas. v. *C. Rotom.* - R. II. 408.
 B. XI. 2. Ps-IV. XIV. 75. IV. V. 66.
 noverit prudentia. v. *Alexand. P. II.* - Ps-IV.
 XIII. 115.
 noverit a. auctoritas. *Hieron.* - *Aus.* V. 83.
 noveritis dilectissimi. *Joan. P. VIII.* - C. t.
 p. III. 3. c. 5. Ps-IV. III. 98. IV. II. 80.
 novimus nunquam. *Athanas. P.* - *Aus.* die III.
 113. et. 149.
 novissima e summa sacer. *Raban.* - Ps-IV. I.
 300. IV. I. 118. - D. 5. de cons. c. 5.
 novit dominus mutare. *Ambros.* - . . . D. 1.
 de poenit. c. 64.
 novit dominus qui. *August.* - . . . D. 4. de
 poenit. c. 10.
 novit fraternitas t. rom. ecel. *Greg. M.* - C. t.
 p. I. 55. c. 22. Ps-IV. II. 80. - D. 12. c.
 10.
 novit fraternitas t. quia. *Greg. M.* - *Aus.* VI.
 89. - D. 100. c. 3. N. sanctitas.
 nubat vidua. *Ambros.* - C. t. p. III. 15. c.
 19. Ps-IV. VIII. 19. §. 1.
 nubendi licentia. *August.* - C. t. p. III. 15.
 c. 46. Ps-IV. VIII. 72. - IV. VI. 4. - C.
 32. q. 1. c. 20.
 nulla aedificia. *Nicol. P.* - . . . C. 12. q.
 2. c. 4.

nulla eum his qui. *Nicol. P.* - Ps-IV. I. 482.
 XI. 86.
 nulla est domine. *Ord. col. conc.* - Ps-IV. IV.
 255.
 nulla est in huiusmodi. *Isidor.* - B. XIX. 75.
 Ps-IV. XV. 86.
 nullam damnationem. *Leo. P. IF.* - C. t. p.
 I. 60. c. 3. Ps-IV. V. 116. - C. 2. q. 4. c.
 3.
 nulla officia. *C. Tolet II.* - . . . D. 54. c.
 14.
 nullam potestatem. *Peleg. P. II.* - Ans. VII.
 178. C. t. p. I. 54. c. 17. - C. 18. q. 2.
 c. 17.
 nulla poene res. *G. Tolet.* - Ans. dic. III. 16.
 nulla persona. *Justin. Novell.* - Ps-IV. IV.
 189.
 nulla praesumptio. *Gelas. P.* - Ans. V. 16.
 Caes. VII. 38. - C. 16. q. 3. c. 5. §. 1.
Licet in regulis.
 nulla praeter baptismum. *August.* - D. 4. de
 cons. c. 142.
 nulla quae in hoc mundo. *Greg. M.* - B. XX.
 23. Ps-IV. XVII. 34.
 nulla ratio sinit. *Leo. M.* - Ans. dic. I. 8. B.
 I. 11. Ans. VI. 74. C. t. p. III. 9. c. 2.
 §. 2. Caes. III. 3. - D. 62. c. 1.
 nulla ratione clerici. *C. Paris.* - B. II. 226.
 Ps-IV. VI. 301 - D. 93. c. 8.
 nulla sibi met de multiplicatione. *Leo. M.* - Ps-
 -IV. IV. 112. Caes. I. 34.
 nullatenus decipi potest. *August.* - Caes. I.
 19.
 nullatenus potest condemnari. *Fabian. P.* -
 Ans. III. 39.
 nulli archiepiscopi primates. *Anicet. P.* - Ans.
 dio I. 77. C. t. p. I. q. c. 5. Ps-IV. V. 54.
 IV. IV. 24. Caes. II. 74. - D. 99. c. 2.
 nulli civium. *C. Aurel. I.* - . . . D. 3. de
 cons. c. 5.
 nulli clerico. *Synod. FI.* - D. 44. c. 3.
 nulli de servili. *C. Tribur.* - *F. Ut. n. d. s.*
 . . . D. 54. c. 2.
 nulli dubium est quia. *Alexand. P.* - . . .
 C. 3. q. 1. c. 5.
 nulli enim metropolitani. *Steph. P.* - Ans. dic.
 I. 78.
 nulli episcopi. *C. Carth. III.* - . . . D. 42. c. 5.
 nulli episcoporum ab accusatione. *Paschas.* -
 . . . C. 3. q. 5. s. 14.
 nulli episcoporum licet ab sub. *C. Leon. P.*
 IF. Ans. VI. 171. Caes. IV. 89. - C. 16. q.
 1. c. 69.
 nulli episcoporum licet res. *Eugen. P. II.* -
 . . . C. 12. q. 1. c. 27.
 nulli est aliquatenus ambig. *August.* - Ans. IX.
 27. Caes. XIII. 23. - D. 4. de cons. c. 131.
 nulli est dubium. *Greg. M.* - Ans. dic. II.
 246. Ans. VI. 173. - C. 12. q. 5. c. 1.
 nulli ex propinquitate. *C. Lugd.* - B. VII. 13.
 Ps-IV. IX. 48. IV. VI. 78. - C. 35. q. 2.
 et 3. et c. 19.
 nulli fas sit. *Greg. M.* - Ans. II. 19. Caes.
 II. 41 - D. 19. c. 5.
 nulli fas est. *Hilar. P.* - Ans. I. 46. Ps-IV.
 V. 37. - C. 25. q. 1. c. 4.
 nulli infami. *Felix. P.* - B. XVI. 11.

App.

nulli intercomsori. *C. Carth.* - Caes. III. 46.
 nulli licet alienare. *C. Silvanet.* - R. I. 369.
 R. III. 164.
 nulli licet ignorare. *Benifac. P.* - B. XI. 17.
 Ps-IV. XIV. 87. IV. V. 113. - C. 12. q. 1.
 c. 3.
 nulli licet per pragmatiam. *Justin. Nov.* -
 - Ps-IV. III. 188.
 nulli licet non tempore. *G. Arelat.* - B. IX.
 17. Ps-IV. VIII. 155.
 nulli peregrinorum. *C. Antioch.* - B. I. 425.
 B. II. 257. Ps-IV. VI. 211.
 nulli sacerdoti suos. *Celest. P.* - B. II. 160.
 Ps-IV. VI. 251.
 nulli sacerdotum. *Celest. P.* - Ans. dic. II.
 194. Ans. VII. 109. - D. 38. c. 4.
 nulli vita praesulum. *Cap. r f.* - C. t. p.
 III. 29. c. 220. Ps-IV. XVI. 256.
 nulli unquam infami. *Eutychian. P.* - IV. IV.
 92. Caes. V. 35. - C. 3. q. 4. c. 11.
 nullius autem fratres. *Justinian. Imp.* - Ans.
 V. 51.
 nullius autem sunt res. *J. Instit.* - Ans. V. 55.
 C. t. p. III. 3. c. 25. Ps-IV. III. 19. c. 3. Caes.
 VII. 47.
 nullius consuetudinis. *Nicol. P.* - Caes. I. 21.
 nullius crimin. *August.* - . . . C. 1. q. 4. c.
 1.
 nullius recipiatur testimonium. *I. Novell.* - C.
 t. p. III. 29. c. 96. Ps-IV. XVI. 152. IV.
 V. 25.
 nulli vel tenuit. *S. Figil. P.* - Ans. I. 10.
 nulli vero dubium est quod. *Calixt. P.* - Ans.
 die I. 18.
 nullo modo mihi videtur. *August.* - C. t. p.
 III. 22. c. 29. Ps-IV. XII. 47.
 nullo modo usurae. *Cap. r f.* - Ps-IV. XIII.
 20.
 nullo pacto digamos. *Hieron.* - Ps-IV. VI. 382.
 nullum absolute ordinari. *C. Chalced.* - Ans.
 die II. 42. et IV. 24. R. I. 386. B. II. 6.
 Ans. VII. 94. Ps-IV. VI. 26. IV. III. 27. -
 D. 79. c. 1.
 nullum absque formata. *C. Antioch.* - . . .
 D. 77. c. 9.
 nullum ante. *Euarist. P.* - . . . C. 30. q.
 5. o. 10.
 nullum enim presbiterum. *Clement. P.* - Ans.
 die IV. 41. B. II. 94. Ps-IV. VI. 171.
 nullum episcoporum audere. *C. Antioch.* - . .
 . . . C. 9. q. 2. c. 6.
 nullum episcoporum sententiam. *Zepheria. P.*
 - Ans. II. 35. - c. 1. §. 1.
Accusatores episcoporum.
 nullum facere subdiaconum. *Greg. M.* - C. t.
 p. I. 55. c. 60. - D. 28. c. 1.
 nullum in atrocis sexu. *C. Arelat.* - B. VII.
 14. Ps-IV. IX. 49. IV. VII. 79. - *Julius. P.*
 - C. 35. q. 2. et 3. c. 7.
 nullum iudicium. *M. ichiad. P.* - Ans. II. 36.
 nullum iustum mendacium. *Isidor. Ps-IV. XII.*
 49. §. 1.
 nullum presbiterum in plebe. *C. Paven.* - R.
 I. 78. B. IV. 73. Ps-IV. I. 267. q. 8. c. 6.
 nullum recipi in monasterio. *C. Chalced.* - Ps-
 -IV. XVI. 46.
 nullum sine dotu. *C. Arelat.* - B. IX. 6. Ps-

N

Iv. VIII. 144. Iv. VI. 6. - C. 3o. q. 6. c. 6.
nullum vero recipere. *C. Chalced.* - B. VIII.
28. Ps-IV. VII. 48.
nullus abbas pretium. *Urban. P. I.* - . . . C.
1. q. 2. c. 3.
nullus abbas vel monachus. *C. Eduens. sub
Greg. P. VII.* - . . . C. 19. q. 3. c. 1.
nullus acolythorum. *Silvest. P.* - Ans. dic.
IV. 162. B. V. 34. Ps-IV. II. 43. - D. 24.
c. 1.
nullus ad ecclesiasticum. *Greg. M.* - . . . D.
58. c. 1.
nullus aliena. *Steph. P.* - Iv. IV. 71.
nullus aliqua ratione. *Silvest. P.* - . . . D.
98. c. 3.
nullus alterius terminos. *Calixt. P.* - . . . C.
9. q. 2. c. 1.
nullus anathematizatorum. *Steph. P.* - Iv. IV.
71. C. 3. q. 4. c. 6.
nullus audeat edificare. *I. Novell.* - Ps-IV.
III. 192.
nullus autem illorum. *August.* - . . . D. 4.
de cons. c. 40.
nullus autem negat. *August.* - Ans. IX. 31. -
D. 4. de cons. c. 40.
nullus aut (neque) viduam. *C. Paris.* - C.
t. p. III. 15. c. 23. Ps-IV. VIII. 25. - C.
56. q. 2. c. 6.
nullus clericorum amplius. *C. Carth. III.* -
Ps-IV. XIII. q. IV. III. 158. - C. 14. q. 4.
c. 6.
nullus clericorum servum. *C. Herdens.* - Ps-
IV. III. 117. et. VI. 370. IV. II. 76. Caes.
VII. 5. - C. 17. q. 4. c. 19.
nullus clericus ad gradum. *C. Alth.* - B. II.
234. Ps-IV. VI. 502.
nullus clericus alium. *C. Matiae. Cf. B. XVI.*
21. - C. 11. q. 1. c. 6.
nullus clericus vel diaconus. *Silvest. P.* - Iv. IV.
50. - C. 11. q. 1. c. 33.
nullus debitas gr. poenae. *August.* - Ans. 124.
- D. 1. de poenit. c. 42.
nullus decimas. *Leo. M.* - . . . C. 16. q. 2.
c. 4.
nullus de propriis cognat. *Leo P. IV.* - Ps-
IV. IX. 15.
nullus dubitat quod ita. *Bonif. P.* - Ans. III.
86.
nullus ducat in. *Leo. M.* - . . . C. 31. q. 1.
c. 1.
nullus enim episcoporum dom suis. *Steph. P.* -
Ans. dic. III. 144. B. I. 142. C. t. p. I.
21. c. 3. Ps-IV. V. 255. Iv. IV. 49. - C.
2. q. 2. c. 3.
nullus enim episcopis qui suis. *Felix. P.* -
B. I. 141. Ps-IV. V. 556. Iv. IV. 50.
nullus enim qui suis. *Isidor.* - Ans. dic. III.
158.
nullus eorum ex hono. *Hieron.* - . . . D. 2.
de poenit. c. 26.
nullus eorum qui connumerantur. *Synod. VI.*
- . . . C. 21. q. 4. c. 2.
nullus eorum qui in sacro. *Synod. VII.* - Ps-
IV. XIII. 116. Caes. VIII. 102. - C. 28.
q. 1. c. 13.
nullus episcoporum aut presbiterum. *C. Tarrac.*
- Ps-IV. IV. 22. - C. 15. q. 4. c. 1.

nullus episcoporum cogatur. *Nov. Jul.* - C. t.
p. III. q. c. 19. Ps-IV. V. 369.
nullus episcoporum peregrinorum. *Can. Apost.*
- Ans. dic. II. 147. et IV. 57. R. I. 430.
nullus episcoporum servum. *Leo. M.* - Ans.
VII. 25. - D. 54. c. 1.
nullus episcopos alterius parochianum. *Adrian.*
P. - B. II. 59. Ans. VI. 124. Ps-IV. VI. 140.
nullus episcopus a nullo. *C. Tollet.* Ans. dic.
II. 222.
nullus episcopus aut accus. *Steph. P.* - C. t.
p. I. 21. c. 6.
nullus episcopus aut presbyteris. . . . qui sa-
crum. *Synod. VII.* - Ps-IV. II. 32.
nullus episcopus clericos suos. *Urban. P. II.*
- . . . C. 22. q. 5. c. 23.
nullus episcopus cum muliere. *Just. Nov.* -
Ans. dic. II. 292.
nullus episcopus extra s. p. *Julius P.* - B. I.
170. C. t. p. III. q. c. 3. Ps-IV. V. 280.
nullus episcopus gravamen. *Greg. P. VII.* -
Polyc. IV. 21. - C. 1. q. 9. c. 124.
nullus episcopus in ecclesia. *Urban. P. II.* -
- . . . D. 60. c. 1.
nullus episcopus invitatus. *Just. Nov.* - . . .
dic. II. 393.
nullus episcopus neque pro civili. *Bonif. P.* -
B. I. 168. Ps-IV. V. 278.
nullus episcopus neque pro civili. *Julian. Imp.*
C. t. p. III. q. c. 20. Ps-IV. V. 369. §. 1.
C. 11. q. 11 c. 8.
nullus episcopus nisi in legitima. *Julius. P.* -
- C. t. p. I. 32. c. 1. - C. 5. q. 4. c. 1.
nullus episcopus propter opprob. *Clem. P.* -
- . . . D. 58. c. 16.
nullus episcopus pro rebus. *Justin. Nov.* - Ans.
dic. II. 287.
nullus episcopus sine metropolitanis. *C. Arelat.*
- B. I. 27. Ps-IV. V. 138. Iv. III. 15.
nullus episcopus vel infra. *C. Spal. V. Ut nul-*
- . . . C. 15. q. 4. c. 3.
nullus episcopus vel presbyter. . . . ad solemn-
- . . . *Zachar. P.* - Polyc. III. 116. Caes. IV.
58. Cf. B. III. 230. 251. Ps-IV. III. 276. -
D. 1. de cons. c. 57.
nullus ergo doctor. *Calixt. P.* - Iv. IV. 55.
nullus est ordinandus episcopus. *C. Aurel.* -
B. I. 12. Ps-IV. V. 66.
nullus ex ecclesiastico. *C. Remens.* - V. *Ut nul-*
- . . . C. 22. q. 5. c. 22.
nullus expectat. *August.* - . . . D. 7. de
poenit. c. 6.
nullus ex LXX discipulis. *Damas. P.* - Ans.
VII. 117.
nullus fidelis. *Hormid. P.* - V. *Ut nullus.* -
C. 3o. q. 5. c. 2.
nullus fidelium. *C. Teodovit.* - B. VII. 12.
Is-IV. IX. 47. Iv. VII. 79.
nullus haereticus. *Martian. Valent. et Theodos*
- . . . Ans. XII. 74.
nullus haereticus militet. *Just. Nov.* - C. t. p.
III. 29. c. 100. Ps-IV. XVI. 158.
nullus in episcopum eligatur. *Urban. P. II.* -
C. t. p. III. q. c. 3. Ps-IV. V. 72. §. 1.
Iv. III. 5. Caes. III. 60. - D. 60. c. 4.
nullus in episcopum nisi. *Calixt. P. II.* - . . .
- . . . D. 62. c. 3.

nullus in praepositum. *Calixt. P.* - . . . D. 60. c. 2.
 nullus introducat. *Damas. P.* - Ps-IV. VI. 337. - C. 4. q. 4. c. 2.
 nullus invitatur datur episcopus. *Celestin. P.* - Ans. die. II. 7. B. 1. 7. Ans. VI. 23. C. t. p. III. 9. c. 2. 3. Ps-IV. V. 61. IV. III. 7. - D. 61. c. 13.
 nullus itaque. *Symmach. P.* - . . . C. 1. q. 1. c. 116.
 nullus iudicem. *Caj. P.* - V. *Ut nullus j.* - C. 11. q. 1. c. 2.
 nullus laicorum ecclesiae. *Alexand. P. II.* - Polyc. II. 4. - C. 16. q. 7. c. 18.
 nullus licorum principum. *Hadrian. P.* - . . . D. 53. c. 1.
 nullus licus audeat. *Silvest. P.* - Ans. III. 21. IV. 80. - C. 7. q. 2. c. 2.
 nullus lector vel. *Silvest. P.* - Ans. die. IV. 161.
 nullus libertus. *Felix. P. III.* - C. t. p. I. 33. c. 4.
 nullus ministrorum. *C. Arous.* - . . . D. 4. de cons. c. 125.
 nullus missam. *Nicol. P. II.* - IV. III. 136. - D. 32. c. 5.
 nullus monachus congregatione. *C. Aurel. I.* - . . . C. 18. q. 2. c. 14.
 nullus monachus talia. *Pelag. P. II.* - Polyc. IV. 34. - C. 2. q. 7. c. 54.
 nullus mortuus. *C. Mogunt.* - B. III. 233. Ps-IV. III. 274. - C. 13. q. 2. c. 18.
 nullus naque viduism. *C. Paris.* - Ps-IV. VIII. 25. - C. 36. q. 2. c. 6.
 nullus omnino archidiaconus. *Calix. P.* - . . . C. 16. q. 7. c. 11.
 nullus omnino cui. *Just.* - C. 6. q. 1. c. 23.
 nullus ordinetur. *C. Carth. III.* - . . . D. 24. c. 2.
 nullus patriarcharum. *Pelag. P. II.* Ans. VI. 139. - D. 99. c. 4.
 nullus per ambitum. *Symmach. P.* - Ans. VI. 75. - C. 1. q. 6. c. 1. *Si quis.*
 nullus penitentiam. *C. Arciat. III.* - . . . D. 55. c. 2.
 nullus pontifice. *Bonifac. P. III.* - . . . D. 79. c. 7.
 nullus potest. *Julius. P.* - . . . C. 2. q. 2. c. 5.
 nullus presbyter aut diacon. *C. Nannet.* - B. II. 91. - C. 9. q. 2. c. 6.
 nullus presbyter cartas. *Cap. r. f.* - R. I. 260.
 nullus presbyter in ecclesia. *Hormisd.* P. - B. III. 17. Ps-IV. III. 20. - D. 1. de cons. c. 25.
 nullus presbyter missas. *Silvest. P.* - Ans. VII. 125. - D. 1. de cons. c. 15.
 nullus presbyter sine amictu. *C. Remens.* - B. I. 80.
 nullus presbyterorum. *C. Nannet.* - V. *Ut nullus* - D. 45. c. 7. et D. 5. de cons. c. 35.
 nullus primas, nullus metrop. *Calixt. P.* - V. *Ut nullus.* - C. 9. q. 2. c. 3.
 nullus primas vel metrop. *Calixt. P.* - Ans. die. I. 88. B. I. 66. Ans. VI. 125. C. t. p. I. 14. c. 5. Ps-IV. V. 100. XIV. 72. IV. IV.

28. - C. 9. q. 2. c. 3.
 nullus proprium filium. *C. Tribur.* - R. II. 196. B. XVII. 25. Ps-IV. IX. 83.
 nullus res ecclesiae. *C. Carth.* - Ans. V. 46. - C. 17. q. 4. c. 59.
 nullus sacerdos. *C. Aurel.* - B. III. 105. Ps-IV. II. 140.
 nullus sacerdotum causam. *Cornel. P.* - Ans. die. III. 158. C. t. p. I. 19. c. 2. Ps-IV. VI. 325. IV. IV. 31.
 nullus sacerdotum quemquam. *C. Arvern.* - . . . C. 14. q. 3. c. 43.
 nullus sacerdotum suos. *Coelest. P.* - Ans. die. IV. 103.
 nullus sanctus. *August.* - B. XIX. 68. Ps-IV. XV. 82.
 nullus servus. *Felix. P. II.* - Ans. III. 64. C. t. p. I. 33. c. 4. - C. 3. q. 5. c. 11.
 nullus sub romano. *I. Novell.* - C. t. p. III. 3. c. 23. Ps-IV. III. 183.
 nullus nunquam contentionibus. *Gregor. M.* - Ans. die. III. 205.
 nullus unquam laicorum. *C. Rom. Steph. P. III.* - Ans. VI. 37. Caes. III. 6. - D. 79. c. 4.
 nullus unquam praesumat. *Fabian. P.* - C. t. p. I. 18. c. 6. Ps-IV. VI. 321. IV. IV. 81.
 B. XVI. 25. Ans. III. 74. - C. 4. q. 4. c. 1.
 nullus vassus. *C. Mogunt.* - B. VIII. 78. Ps-IV. VII. 96.
 Numidius episcopus etc. dixit praeterea. *C. Carth.* - Ans. die. III. 78.
 num quid nam. *Paschal. P. I.* - Ans. VII. 192. et XIII. 52.
 nura quid non omnia. *Steph. P. F.* - C. t. p. I. 64. c. 5. Ps-IV. I. 114. et II. 91. Caes. XII. 30. - D. 5. de cons. c. 10.
 Nunc autem divina inspiratione. *Nicol. P.* - Ps-IV. V. 8. IV. 4. Ans. II. 67. C. t. p. III. 8. c. 9. - D. 21. c. 7.
 nunc autem sunt haeresis. *August.* - Ps-IV. I. 164. 5. 2. IV. I. 32. - D. 4. de cons. c. 46.
 nunciatum est nobis. *C. Turon.* - B. VI. 9. Ps-IV. X. 138. R. II. 44.
 nunciatum est nobis Campaniae episcopos. *Greg. M.* - . . . D. 84. c. 2.
 nunciatum est sedi. *Zepherin. P.* - Ps-IV. V. 246. C. t. p. I. 13. c. 2. Ans. die. III. 141.
 nuncio si quidam epud. n. o. d. *Greg. M.* - Ans. VI. 79. C. t. p. I. 55. c. 6.
 nunc quod absque injuria. *Smaragd.* - Ps. - IV. XII. 40.
 nunc si vobis placeat. *August.* - Ps-IV. XIV. 11. C. t. p. III. 27. c. 8.
 nunc vero iterum tibi. *Steph. P.* - Ans. VI. 37. Caes. III. 43. - C. 9. q. 3. c. 20.
 nunquam equae. *S. Chromat.* - . . . D. 4. de cons. c. 10.
 nunquam de manu. *Hieron.* - C. t. p. III. 11. c. 4. Ps-IV. VII. 5. C. f. IV. III. 178. - D. 5. de cons. c. 33.
 nunquam de pontificibus. *Celas. P.* - Ans. VI. 156. - . . . D. 66. c. 19.
 nunquam de vitis. *S. Chrysost.* - Ps-IV. VI. 414. - . . . D. 56. c. 4.
 nunquam divinat. *Hieron.* - . . . C. 1. q. 1. c. 24.
 numquid Cain. *Cyprian.* - D. 2. de ponit. c. 26.

nunquid nam quæso te. *Gregor. M.* - B. XX.
61. Ps-IV. XVII. 72.
nunquid na duabus simul. *Steph. P. V.* - Ps
-IV. VIII. 59.
nunquid non erunt. *Innocent. P.* - IV. VI. 7.
C. f. Ps-IV. VIII. 305.
nuper etenim actores. *Gelas. P.* - Ps-IV. VI.
354. IV. III. 163. - V. Actores. C. t. p. I.
46. c. 27. - . . . D. 50. c. 10.
nuper scorpipuleus eel. *Gelas. P.* C. t. p. I.
46. c. 43. - . . . C. 7. q. 2. c. 2.
nuptiae sive matrimonium. *Just. Instit.* - Ps
- IV. VIII. 1. IV. VI. 1. C. t. p. III. 15.
c. 1.
nuptiae terram implent. *Ambros.* - C. 32. q.
1. c. 12.
nuptiarum copula. *Innocent. P.* - Ps-IV. VIII.
303. §. 1.
nutrire infirmos. *Hieron.* - B. XIX. 115. Ps-IV.
XV. 125

O

Obcuntibus. *Innocent. P. II.* - . . . D. 63.
c. 35.
objiciuntur. *August.* - . . . C. 32. q. 4. c. 7.
obitum illius episcopi. *Greg. M.* - Caes. III.
40.
obitum theodori episcopi. *Greg. M.* - . . . C.
12. q. 5. c. 2.
obitum Victoris panormit. *Greg. M.* - . . . Ans.
VI. 24. - D. 61. c. 16.
oblaciones dissidentium. *C. Carth. IV.* - B.
V. 38. Ps-IV. II. 47. R. II. 375. - D. 90.
c. 2.
oblationem quoque et panem. *Fabian. P.* - B.
V. 25. Ps-IV. II. 35. Ans. VII. 208.
obrem igitur honestam. *Pandect.* - C. t. p. III.
29. c. 108. §. 1.
obsequio solere. *Gelas. P.* - CS. 1. 4.
obseruandum est, ut mensa. *C. Remens.* - R.
I. 60. B. III. 97. Ps-IV. II. 132.
observandum est vobis. *Eutych. P.* - B. XIV.
10. Ps-IV. XIII. 78.
observandum quoque decrevit. *C. Tarrac.* -
Ans. dic. IV. 219. Caes. V. 76. - . . . C.
15. q. 2. c. 1.
observat diem. *Ambros.* - C. t. p. III. 21.
c. 20. Ps-IV. XI. 95.
observetur ab omnibus. *Damas. P.* Ans. IV.
46.
observet unusquisque. *Clemens. P.* - Ps-IV.
IX. 119.
obtentum est etiam. *C. Suession.* - Reg. II.
297.
obtinere nequaquam possunt. *Greg. M.* - Ps-IV.
XVII. 51. B. XX. 19. - . . . C. 23. q. 4.
c. 21.
oh hoc et ego obsecro. *Hieron.* - Ps-IV. IV.
105.
Octava discussio. *Conc. Hisp. II.* - . . . C.
12. q. 2. c. 62.
occidit Phinees. *S. Chrysost.* - Ps-IV. X. 65.
IV. VIII. 15. - . . . C. 23. q. 8. c. 14.

occurrere quoque fidelium. *C. Adrian. P.* - Ans.
III. 65.
Odi et projecti festivitates. *Hieron.* - Ps-IV. II.
108. C. t. p. III. 2. c. 22. Ans. IX. 52
- . . . c. 24. q. 8. c. 28.
odio habebantur. *Leo. M.* - . . . D. 86. c. 2.
odit deus sacrificia. *Hieron.* - C. t. p. III. 2.
c. 22. §. 1. Ans. IX. 52. - . . . C. 24. q.
1. c. 28. st. C. 1. q. 1. c. 62.
Offerabat s. Loth. *Ambros.* - Ps-IV. IX. 115.
- C. 32. 97. c. 12.
offerri non licent. *Can. Apost.* - R. I. 64. B.
V. 6. Ps-IV. II. 16.
officii nostri consideratione. *Julius P.* - Ans.
I. 39. - C. 24. q. 1. c. 15.
officia vindictae. *August.* - C. t. p. III. 20.
c. 36. Ps-IV. X. 106. IV. VIII. 40. C. 23.
q. 5. c. 16.
Olim et ab initio. *Bonif. P.* - Ans. I. 15. et
XII. 1. Caes. II. 65 - sub. inscript. *Dionysii*
P. Ans. dic. I. 21.
olim et ab initio tantum. *Liberius. P.* - Ans.
I. 40. *Dionys. P.* Ans. dic. II. 39.
olim idem erat presbyter. *Hieron.* - Ans. VII.
119. - D. 95. c. 5.
olim in lege. *August.* - IV. VIII. 21.
olim justus. *August.* - . . . C. 8. q. 1. c. 8.
Omiseram vitam. *Nicol. P.* - C. t. p. I. 62.
c. 57. Ps-IV. V. 553. §. 1.
omne genus mendacii. *Isidor.* - Ps-IV. XII.
49. IV. VIII. 126. - . . . C. 22. q. 2. c. 16.
omne itaque nuptiarum. *August.* - C. t. p. III.
15. c. 16. Ps-IV. VIII. 15. IV. VI. 50.
omne iudicium. *August.* - B. XX. 21. Ps-IV.
XVII. 52.
omnem vim. *Hadrian. P.* - Ps-IV. IV. 229. -
D. 57. c. 6.
omne quod in pacis. *C. Tolet. VIII.* - C. t.
p. III. 22. c. 2. Ps-IV. XIII. 2. IV. VIII.
83. - C. 22. q. 1. c. 1.
omne quod irreprehensibile. *Marcellin. P.* -
C. t. p. I. 28. c. 2. Ans. III. 89. - C. 25.
q. 1. c. 8.
omnis sacrificium. *C. Arelat.* - B. V. 50. Ps-
IV. II. 59.
omnes apostoli. *Ambros.* - IV. III. 116.
omnes basilicae cum. *Evarist. P.* - B. III. 27.
Ps-IV. III. 52. IV. II. 15. - D. 2. de cons. 4.
omnes basilicae quae. *C. Aurel.* - R. I. 15. B.
III. 8. Ps-IV. III. 10. - C. 16. q. 17. c. 10.
omnes causas primitias. *August.* - B. XVI. 23.
Ans. III. 80.
omnes censationes apostolus. *Hieron.* - Ps-IV.
VIII. 259. C. t. p. III. 15. 86. C. 39. q. 7. c. 7.
omnes christiani qui. *Can. Apost.* - R. I. 193.
B. II. 68. Ps-IV. VI. 264.
omnes decimae. *C. Rotom.* - B. III. 130. Ps-
IV. III. 196. IV. II. 58.
omnes diacones clerici sive laici. *C. Agath.* - Ps-
IV. XIII. 117. - C. 28. q. 1. c. 14.
omnes dies dominicos. *C. Magont.* - R. I. 174.
B. II. 81. et 85. Ps-IV. IV. 16. IV. II. 169.
omnes ocellinas raptoras. *Lucius P.* - Ans. XII.
4. Cf. B. XI. 19. IV. III. 130. et XIV. 89.
- C. 17. q. 4. c. 5.
omnes episcopi inter. *C. Tolet.* - Ans. VIII. 25.
omnes episcopi in tertis. *C. Aurel.* - B. II. 205.

Ps-IV. VI. 277.
omnes episcopi qui in. *Sist. P.* - *IV.* - . . .
C. 2. q. 6. c. 5.
omnes ergo qui in recta. *Calist. P.* - *B. I.* 271.
Ans. die III. 46. Ps-IV. V. 289. C. t. p. I.
14 c. 15.
omnes fideles. *Anther. P.* - *B. IV.* 66. Ps-IV. I.
260. Idem caput aut brevitas et sub *Urban.*
P. inscriptione. Ans. IX. 22. Ps-IV. I. 296.
IV. I. 113. C. t. p. I. 5. c. 5. - D. 5. de cons. c.
1. ubi Grat. Anastasium solum sequutus.
omnes fideles qui. *Can. Apost.* - *R. I.* 195. B.
II. 67. Ps-IV. VI. 63. - D. 1. de cons. c. 62.
omnes femine. *C. Tolet.* - *IV.* III. 201.
omnes incestuosi. *Greg. M.* - *Ps-IV.* IX. 125.
omnes itaque causae. *Cod. Theod.* - Ans. III.
106. Caes. V. 13. Ps-IV. XVI. 312. IV. IV. 23.
C. t. p. III. 29. c. 25. - C. 11. q. 1. c. 36.
omnes leges. *Alexand. P. II.* - *Ps-IV.* XIII.
115. IV. VIII. 3. (August).
omnes lites. *J. Novell.* - *Ps-IV.* IV. 192. et XVI.
149. C. t. p. III. 29. c. 92.
omnes litigatores. *J. Novell.* - *Ps-IV.* XVI.
152. C. t. p. III. 29. c. 76.
omnes o. *Clemens. Clemens. P.* - *Ps-IV.* XIV.
2. IV. V. 56.
omnes omnino pontifices. *Vita S. Gregorii.* -
Ps-IV. IV. 165.
omnes omnino sacerdotes. *Aug.* - *Ps-IV.* XVII.
137.
omnes pauperes. *C. Chalced.* - *R. I.* 428. B.
II. 113. Ps-IV. VI. 216.
omnes principes terrae. *Clemens. P.* - *B. I.* 224.
Ps-IV. V. 224.
omnes qui peregre. *C. Eliberit.* - *Ps-IV.* VI.
352.
omnes qui rectem. *Fabian. P.* - Ans. III. 16.
omnes quae leges. *August.* - *Ps-IV.* I. 2. IV.
I. 7. C. t. p. III. 1. c. 1. D. 3. de cons. c. 30.
omnes res eliter. *Leo M.* - Ans. I. 73. Caes.
I. 54.
omnes reverendissimi episcopi petierunt. *Act.*
9. *Synod. Ephes.* - *Ps-IV.* V. 43. c. 1.
omnes servi. *C. Carth.* - *Ps-IV.* XVI. 64.
omnes traditiones. *Act. 7. Sinod. VII.* - *Ps-IV.*
IV. 198.
omnes vero infames. *Hadrian. P.* - . . . C.
6. q. 3. c. 2.
omnia decretalis *Damas. P.* - Ans. IV. 47.
C. 25. q. 1. c. 12.
omnia quae adversus. *Cornel. P.* - Ans. die
III. 180. Ans. III. 59. C. t. p. I. 19. c. 3.
C. 3. q. 9. c. 4.
omne quacunque voluit. *Ambros.* - . . . D.
2. de cons. c. 74.
omnia quae Deo. *C. Aurelian.* - *B. III.* 199.
Ps-IV. IV. 195.
omnia quae usus. *Greg.* - *Ps-IV.* IV. 199.
c. 5.
omne sacramenta. *August.* - *Ps-IV.* I. 98. - C.
1. q. 6. c. 78.
omnia religio. *August.* - *Coel.* I. 9. Ps-IV. IV.
206. IV. II. 168. C. t. p. III. 7. c. 6. - D.
12. c. 12.
omnibus consideratis. *Hieron.* - Ans. V. 3. - C.
24. q. 2. c. 30.

omnibus diebus dominicis. *C. Nannet.* - *R. I.*
211. B. II. 52. Ps-IV. II. 118.
omnibus dominicis diebus. *August.* - Ans. IX.
10. Cf. B. V. 15. Ps-IV. II. 25. IV. I. 150.
C. t. p. III. 2. c. 5. - D. 2. de cons. c. 13.
omnibus flagitiorum. *lex Theodos.* - *R. II.* 261.
omnibus his actis. *C. Magont.* - *B. XIX.* 96.
Ps-IV. XV. 108.
omnibus ministris. *C. Nannet.* - *R. I.* 137. B.
I. 106. Ps-IV. V. 208.
omnibus modis. *Greg. M.* - . . . C. 35. q. 9.
c. 1. et C. 25. q. 2. c. 12. *Eccelesiasticas.*
omnibus nobis unus *Julius. P.* - *IV.* V. 59.
Cf. B. IX. 18. Ps-IV. VIII. 156. - C. 29. q.
2. c. 1.
omnibus quibus accusatio. *C. Carth. XVII.* -
Ps-IV. XVI. 64. - C. 4. q. 6. c. 2.
omnibus qui contra. *Capit. 7. fr.* - *Ps-IV.* XVI.
233. C. t. p. III. 29. c. 158.
omnibus servis Dei. *C. Aurel.* - *B. II.* 214.
Ps-IV. VI. 289. - D. 34. c. 3.
omnibus vobis vltum. *Leo. P. II.* - *Ps-IV.* VI.
419. IV. V. 3. C. t. p. III. 10. c. 50. - C. 2.
q. 5. c. 19.
omni die exorcistae. *C. Carth. IV.* - *B. II.*
213. Ps-IV. VI. 208. - D. 5. de cons. c. 11.
omni homini. *August.* - *Ps-IV.* XV. 57.
omnimodis dicendum est presbyteris. *C. Au-*
rel. - *R. I.* 174. B. II. 212. Ps-IV. VI. 287.
omnimodis ecclesiae disciplinae. *Greg. M.* - Ans.
IV. 9.
omnimodo puniendum. *Brev. Alar.* - *Ps-IV.*
V. 285. IV. IV. 151. C. t. p. III. 9. c. 9. -
C. 2. q. 6. c. 27.
omnino constemur. *Leo. P. IX.* - *Ps-IV.* III.
115. - D. 31. c. 11.
omnino contristamur. *Greg. M.* - *Ps-IV.* IV.
199.
omnino metuenda. *August.* - Ans. V. 3. Caes.
VII. 36.
omnino prohibemus. *C. Trib.* - *B. VIII.* 100.
Ps-IV. VII. 118.
omnino puniendus. *[Lex Theodos.]* - . . . C. 2.
q. 6. c. 27.
omnipotens Deus quid. *Greg. M.* - *B. XX.* 26.
Ps-IV. XVII. 37.
omnipotens Deus sicut. *August.* - *B. XX.* 8.
pr. Ps-IV. XVII. 19.
omnipotenti Deo rem est. *Greg. M.* - *B. XV.*
29. Ans. die III. 231. Ps-IV. XVI. 30. C. t. p.
III. 29. c. 7.
omnipotentis Dei filius. *Ord. cel. conc.* - *Ps-IV.*
IV. 256.
omnis aetas ab. *C. Tolet. IV.* - . . . C. 12.
q. 2. c. 1.
omnis autem lex. *Isidor.* - . . . D. 4. c. 3.
omnis christianus dilectissimi. *August.* - *Ps-IV.*
XIV. 50. Caes. XIV. 44. C. t. p. III. 27. c.
19. - C. 11. q. 3. c. 32.
omnis christianus procurat. *Greg. P. VII.* - . . .
D. 1. de cons. c. 69.
omnis ejuslibet ordinis clericus. *Leo M.* -
Ans. VIII. 19. Ps-IV. III. 150. - C. 1. q. 1.
c. 112.
omnis electio episcopi. *Synod. VII.* - Ans. VI.
8. Ps-IV. V. 220. Caes. III. 64. - D. 63. c. 7.

- omnis enim pontifex. *Clem. P.* - Ans. die. II. 5.
omnis episcopus vel presbyter. *Synod. VII.* -
Ans. VI. 87. Ps. - Iv. V. 121.
omnis ergo qui crimen. *Fabian. P.* - C. t. p. I.
I. 18. c. 12. Ps. - Iv. VI. 324. Iv. IV. 74.
omnis homo. *C. Eliberit.* - B. V. 22. R. I. 331.
Caes. XI. 19. Iv. I. 152. - D. 2. de cons.
c. 21.
omnis iactantia. *Synod. VII.* - Ps. - Iv. V. 377.
Caes. IX. 59. - C. 21. q. 4. c. 1.
omnis iniquitas. *Hieron.* - . . . D. 1 de poe-
nit. c. 25.
omnis inmundia pollutio. *Isidor.* - Ps. - Iv. VIII.
278.
omnis moechia. *August.* - C. t. p. III. 15. c. 106.
Ps. - Iv. VIII. 279.
omnis itaque rei. *C. Tolet.* - B. III. 182. R. I.
350. Ps. - Iv. III. 245.
omnis oppressus. *Anaclet. P.* - C. t. p. I. 2. c. 8.
C. 2. q. 6. c. 3.
omnis presbyter habeat pyxidem. *C. Turon.* -
B. V. 9. R. I. 70. Ps. - Iv. II. 19.
omnis presbyter qui fontem. *C. Meld.* - R. I.
271. B. IV. 15. C. t. p. III. 1. c. 15. - D. 4.
c. 106. de cons.
omnis qui alius falsa. *Hadrian. P.* - . . . C. 5.
q. 6. c. 1.
omnis qui crimen obijcit. *Fabian. P.* - Ans.
XI. 69. C. t. p. I. 18. c. 12. Ps. - Iv. VI. 324.
omnis qui gemebat. *Pelag. P.* - . . . C. 7.
q. 1. c. 56.
omnis qui jam snae. *August.* - Caes. XII. 15.
Ps. - Iv. I. 76. Iv. I. 55. - D. 4. de cons.
c. 96.
omnis qui mentitur. *August.* - CS. XI. 20.
omnis qui non diligit. *Joan. Evang.* - . . .
D. 1. de poenit. c. 57.
omnis qui secundum. *Greg. M.* - B. XX. 95.
Ps. - Iv. XVII. 104.
omnis qui recedit. *Beda.* - C. t. p. II. 50. c. 13.
C. 24. q. 1. c. 24.
omnis sapientia. *August.* - C. t. p. III. 21. c. 13.
B. X. 41. Ps. - Iv. XI. 66.
omnis vero qui pulsatus. *Eleuther. P.* - Ans.
II. 82.
omni tempore inerat. *C. Martin. bracar.* -
D. 4. de cons. c. 124.
omni timore. *Leo P. IV.* - C. t. p. I. 60. c. 15.
Ps. - Iv. X. 87. Iv. VIII. 27. - C. 23. q. 8.
c. 9.
omnium anathematum. *Capit. r. fr.* - C. t. p.
III. 29. c. 277. Ps. - Iv. XVI. 357. Iv. V. 32.
omnium hominum. *August.* - B. XX. 100. Ps.
- Iv. XVII. 111.
omnium negotiorum. *Can. Apost.* - Ans. die.
II. 79. B. I. 210. Ps. - Iv. V. 324.
omnium sacerdotum. *Leo M.* - . . . D. 32.
c. 1.
omnium vestrum nosse volumus. *Leo P. IV.*
et *Nicol. P. I.* - C. t. p. I. 60. c. 17. Ps. - Iv.
X. 87. §. 2. Iv. VIII. 30. - C. 23. q. 5.
c. 46.
Opera misericordiae. *August.* - Ps. - Iv. XI. 89.
oportebat. ut haec SS. *C. rom. Steph. P. IV.*
- Ans. VI. 28. - D. 79. c. 3.
oportet autem diligentius. *C. Magont.* - B. VI.
23. Ps. - Iv. X. 152.
oportet episcopum moderatio. *Euseb. P.* - B.
XIV. 7. Ps. - Iv. XIII. 75.
oportet episcopum unius uxoris. *Hieron.* - . . .
C. 28. q. 3. c. 1.
oportet eum qui docet. *Clemens. P.* - . . . C.
8. q. 1. c. 12.
oportet infantes. *Synod. IX.* - C. t. p. II. 14. c.
17. - C. 20. q. 2. c. 4.
oportet legitimi carnis. *Greg. M.* - Ps. - Iv. VIII.
88. §. 3.
oportet vestrum imperiale. *Nicol. P.* - Ans.
IV. 43.
oportet vos considerare. *Gelas. P.* - Ans. IV.
53.
oportet vos prudenter. *Gelas. P.* - Ans. IV.
50.
oportet ut in diebus. *C. Aurel.* - B. II. 70.
R. I. 190. Ps. - Iv. II. 120.
o propheta. *Hieron.* - . . . C. 1. q. 1. c. 80.
optaremus siquidem. *Aurelius et ceteri epis-*
copi C. Afric. ad Coelest. P. - Ans. die.
I. 120.
optatum tibi pallium. *Joan. P. VIII.* - Ans.
VI. 100. Caes. III. 54. - D. 100. c. 4.
optaveramus in ipso. *Gelas. P.* - Caes. III. 31.
optimus quisque. *Capit. r. fr.* - Reg. II. 355.
opuscula atque tractatus. *Gelas. P.* - Ans. VI.
193. CS. V. 159. - D. 15. c. 3. §. 15. 16. 17.
O quam detestandus. *August.* - Ps. - Iv. X. 75.
§. 15. C. p. III. 20. c. 25. §. 15.
Orariis duobus nec episcopo. *C. Tolet.* - Ans.
dic. IV. 140.
oratorium hoc sit. *S. Benedict. Ab.* - B. III.
81. Reg. I. 55. Ps. - Iv. III. 71. - D. 42.
c. 6.
ordinamus atque constituimus. *S. Bened. Ab.* -
Ps. - Iv. XIV. 71.
ordinando episcopo. *S. Bened. Ab.* - Iv. III. 7.
ordinati ab haereticis. *Innocent. P.* - Iv. III.
129. Ans. VI. 80.
ordinationes episcoporum. *Anaclet. P.* - B. I.
15. Ans. VI. 53. Caes. III. 19. C. t. p. I. 2.
c. 9. Ps. - Iv. V. 9. Iv. III. 12. et 17. - D.
64. c. 2. D. 66. c. 2. D. 67. c. 1.
ordinationes etiam presbyterorum. *Gelas. P.* -
Reg. I. 450. Ans. VII. 40. Ans. die. IV. 16.
Ps. - Iv. VI. 74. Iv. III. 36. - D. 75. c. 7.
ordinationes quae ab haeresiarchis. *Urban. P.* -
C. 9. q. 1. c. 5.
ordinationes quae interveniente. *Greg. P. VII.*
C. t. p. III. 9. c. 1. Ps. - Iv. V. 81. - C. 1. q. 1.
c. 113.
ordinationes vero presbyterorum. *Zepherin. P.* -
Caes. IV. 109. B. II. 3. Ans. VII. 38. Ans.
die. IV. 4. C. t. p. I. 13. c. 3. Ps. - Iv. VI. 23.
et 47.
ordinatos vero. *Coelestin. P.* - Ans. die. II.
6. B. I. 18. Ps. - Iv. V. 72. - D. 59. c. 6.
ordinatus clericus ab alio episcopo. *C. Ma-*
gont. - B. II. 40. Ps. - Iv. VI. 141. CS.
XII. 82.
ordinatus quilibet depositus. *Eugen. P.* - Caes.
XI. 24.
origo quidem amoris. *Hieron.* - . . . C. 32.
q. 4. c. 5.
Osus episcopus dixit: et hoc necessarium. *C.*
Sard. - Ans. die. II. 45. B. I. 17. Caes. III.

20. Ps-IV. V. 71. — D. 61. c. 10.
 Osius episcopus dixit: et hoc placuit. *C. Sard.* —
 Ps-IV. V. 77.
 Osius episcopus dixit: et hoc quoque. *C. Sard.* —
 Aos. die. II. 153. et IV. 131. B. I. 118. Ps-
 IV. V. 218.
 Osius episcopis dixit: et hoc universi. *C. Sard.* —
 Ans. die. II. 107. R. I. 432.
 Osius episcopos dixit: etiam si. *C. Sard.* — B.
 I. 19. — Ps-IV. V. 73.
 Osius episcopus dixit: illud quoque. *C. Sard.* —
 Ans. die. I. 40.
 Osius episcopus dixit: importunitates. *C. Sard.* —
 Ans. II. 150.
 Osius episcopus dixit: memini. *C. Sard.* — Ans.
 VI. 180.
 Osius episcopus dixit: non minus. *C. Sard.* —
 Ans. die. II. 109. B. I. 79. Ps-IV. V. 185.
 Osius episcopus dixit: placuit autem ut si. *C.*
Sard. — Ans. die. I. 44.
 Osius episcopus dixit: quia nihil. *C. Sard.* —
 Ans. die. II. 154.
 Osius episcopus dixit: quod si aliquis. *C.*
Sard. — . . . C. 6 q. 4. c. 7.
 Osius episcopus dixit: sed et moderatio. *C.*
Sard. — Ans. die. III. 27.
 Osius episcopus dixit: si contigerit. *C. Sard.* —
 Ans. die. II. 52. B. I. 26. Ps-IV. V. 137.
 Osius episcopus dixit: si hoc. *C. Sard.* — Ps-
 VI. 557.
 Osius episcopus dixit: si talis. *C. Sard.* — Ans.
 VI. 7. Ans. die. II. 103.
 Osius episcopus dixit: si vobis. *C. Sard.* — Ans.
 VII. 18.
 Osius episcopus dixit: suggerente. *C. Sard.* — B.
 I. 119. Ps-IV. V. 219.
 Osius Papa fuit fil. *Damas. P.* — . . . D.
 56. c. 2.
 ostendit propheta. *August.* — . . . C. 23. q.
 3. c. 11.
 ostendit illos impie. *August.* — C. t. p. III. 1.
 c. 7. Ps-IV. I. 162. Cues XII. 70. — D. 4. de
 cons. c. 32.
 ostiarii sunt. *Isidor.* Ps-IV. VI. 5.
 ostiarius cum ordiatur. *C. Carth. IF.* — Ans. die.
 IV. 157. Ans. VII. 49. Ps-IV. VI. 18. IV.
 III. 59. — D. 25. c. 19.
 Oves eorum pastorem suum. *Pius. P.* — Ans. III.
 52. Ans. die. II. 97. C. t. p. I. 6. c. 3. Ps-IV.
 V. 243. IV. IV. 36. — C. 6. q. 1. c. 9.
 oves vero quae pastori. *Euseb. P.* — B. I. 139.
 Ps-IV. V. 253. IV. IV. 59. Aos. die. III. 68.
 Ans. III. 44. — C. 2. q. 7. c. 13.

P

Pacem igitur esseris. *Innocent. P.* — C. t. p. I.
 38. c. 1. — D. 2. de cons. c. 9.
 pacto quo ab ioviis. *Cod. Theodos.* — Ps-IV.
 XVI. 201. C. t. p. III. 29. c. 129. §. 5. et 4.
 paeta quas turpen. *Pand.* — Ps-IV. XVI. 165.
 C. t. p. III. 29. c. 105. §. 4.
 pactum quod male fi. *Cod. Just.* — Ps-IV. XVI.
 201. C. t. p. III. 29. c. 129. §. 4.

paganus vel heretici. *Gajus. P.* — Ans. III. 45.
 IV. IV. 63. — C. 2. q. 7. c. 25.
 palam est. quod *August.* — . . . D. 21. c. 9.
 pallio apostolico ea die. *Nicol. P. I.* — Caes.
 III. 55.
 pallium sunt per. *Nicol. P. I.* — Caes. III. 56.
 pallium tibi *Greg. M.* — Ans. VI. 97. — D. 100.
 c. 10.
 pallium vobis. *Greg. M.* — Ans. VI. 93. — D.
 100. c. 10.
 panem celestem spiritualiter. *August.* — . . . D. 2.
 de cons. c. 64.
 paoes quos Deo. *Anicet. P.* — B. V. 29. Ps-IV.
 II. 38.
 panis est in altari. *Ambros.* — Ps-IV. II. 7. —
 D. 2. de cons. c. 55.
 panis et calix. *August.* — Ps-IV. II. 1. IV. I.
 123.
 Papa romanus prior. *Greg. M.* — Ans. die. I.
 130.
 Papa Stephanus vi. *Anastas. bibliot.* — Ans.
 I. 79.
 paratus delet. *August.* — Ans. XIII. 3. — C. 23.
 q. 1. c. 2.
 par autem est. *August.* — Ps-IV. IV. 29.
 parentelas gradus. *Zachar. P. Polyc.* — . . .
 C. 35. q. 5. c. 4.
 parentum quoque peccata. *August.* — Ps-IV.
 XVII. 6.
 pari atiam ecclesiarum. *Sym. P.* — Ans. die. I.
 52. Ans. IV. 29.
 parricidium autem. *C. Magont.* — R. II. 28. B.
 VI. 35. Ps-IV. X. 164.
 parsimoniam. *C. Gangr.* — . . . D. 41. c. 5.
 parvuli alio profitente. *August.* — IV. I. 25. —
 D. 4. de cons. c. 114.
 parvuli fideles recte. *August.* — . . . D. 4. de
 cons. c. 158.
 parvuli qui sine rationabili. *Capit. r. fr.* — Caes.
 VI. 16. Ps-IV. XII. 23. IV. VIII. 103. C. t. p.
 III. 22. c. 18. — C. 29. q. 5. c. 14.
 parvulis. *August.* — Ps-IV. I. 121.
 parvulos. *Greg. P. III* — Caes. XII. 52. Ps-IV.
 I. 146. IV. I. 92. — D. 4. de cons. c. 120.
 parvulum etsi novum. *August.* — Ps-IV. I.
 187. §. 2.
 Pasce laus. *Ambros.* — Polyo. — D. 86. c. 21.
 paschae sollemnitas uno. *C. Carth. IF.* — . . .
 D. 3. de cons. c. 23.
 paschalis festivitatis. *August.* — Ps-IV. — I. 145.
 paschalis non post multum. *Lib. Pontific.* — Ps-
 IV. XI. 28. IV. VIII. 74.
 Paschasius vir. *C. Chalc.* — Ans. III. 92.
 pastoralis officii cura. *Greg. M.* — B. I. 123. Ans.
 die. II. 239. et 274. Ans. VI. 106. Caes. III.
 49. Ps-IV. V. 223. — C. 7. q. 1. c. 142.
 pastor ecclesiae. *Prosp.* — . . . C. 1. q. 2.
 c. 7.
 Patenter enim his. *Damas. P.* — Ans. die. I. 70.
 pater beatissima. *Athanas. M.* — Ans. II. 48.
 poterat et filius. *Pand.* — Caes. V. 94. Ps-IV. XVI.
 181. §. 5. IV. V. 30. C. t. p. III. 29. c. 114. §.
 5. — C. 4. q. 2. c. 3.
 potestatem traditionum. *Urban. P.* — . . . C. 24.
 q. 3. c. 24.
 poterno non salientes affectu. *Pelag.* — Ans.
 VI. 29.

- pater tuus Robertus. *Leo P. IX.* — Ps-IV. IX. 8.
- patet profecto. *Nicol. P.* — Ps-IV. V. 19. IV. 10. C.t.p. I. 62. c. 4.
- patet simoniacus. *Nicol. P.* — . . . C. 1. q. 7. c. 27.
- patiens fomina. *Poenitentialia.* — R. I. 128. et II. 62.
- patrem poellae. *Pelag. P.* — Ps-IV. VIII. 27. C. t. p. III. 15. c. 27. — C. 32. q. 3. c. un. petriarchae vero vel primates *Zepherin. P.* — B. I. 154. Ans. dic. III. 156. et I. 54. Ps-IV. V. 245. IV. 130. C.t.p. I. 13. c. 1.
- Paulinistiae. *Innocent. P.* — . . . C. 1. q. 1. c. 53.
- paullo ante jam diximus. *Greg. M.* — B. XX. 49. Ps-IV. XVII. 60.
- Paulum itaque diaconum. *Greg. M.* — . . . C. 2. q. 4. c. 6.
- Paulum vero clericum. *Greg. M.* — Ps-IV. XI. 23.
- Paulus ad Corinthios. *Innocent. P.* — B. III. 238. Ps-IV. III. 279.
- Paulus dicit: seniore. *Greg. M.* — . . . C. 2. q. 7. c. 38.
- pauper dum non habet. *Isidor.* — . . . C. 11. q. 3. c. 72.
- pauperum oppressores. *Isidor.* — B. XVI. 29. pavimenta. *C. Carth.* — B. III. 18. Ps-IV. III. 21.
- Peccatis inquit meis. *Greg. M.* — Ps-IV. X. 129.
- peccatorum alienorum. *Capit. r. fr.* — Ps-IV. XVI. 360. C.t.p. III. 20. c. 280.
- peccatum quippe. *Greg. M.* — B. XX. 59. Ps-IV. XVII. 70.
- pecora inde credendum est. *August.* — Ps-IV. IX. 108. C.t.p. III. 16. c. 52.
- pecudum animas. *August.* — B. XX. 4. Ps-IV. XVII. 15.
- pecunia ecclesiastica. *Lex Rom.* — R. II. 266. Ans. XI. 96. Theodori poenit. C. 17. q. 4. c. 16.
- pejus est alienum. *August.* — Ps-IV. IX. 108.
- pejus est cum matre. *August.* — Ps-IV. IX. 110.
- penata animalia. *Greg. M.* — . . . D. 2. de poenit. c. 9.
- peracta autem consecratione. *Anacl. P.* — B. III. 77. Ans. dic. IV. 37. C. t. p. I. 2. c. 4. — D. 2. de cons. c. 156.
- peractis omnibus quae. *C. Arvern.* — B. I. 45. Ps-IV. V. 155.
- per adoptionem. *Digasta.* — . . . C. 30. q. 3. c. 6.
- per aquam baptismi. *Ambros.* — . . . D. 4. de cons. c. 9.
- per baptismum Christi. *August.* — . . . D. 4. de cons. c. 2.
- peregrina judicia. *Sixt. P. III.* — C.t.p. I. 42. c. 2. — C. 3. q. 6. c. 12.
- peregrina judicia gener. sanct. *Julius P.* — C.t.p. I. 32. c. 3.
- peregrina vero judicia Solon. *Fabian. P.* — B. I. 147. Ans. dic. III. 175. Caes. V. 25. Ps-IV. V. 260. C.t.p. I. 18. c. 8.
- peregrinos clericos. *C. Chalced.* — R. I. 426. B. II. 139. Ans. VII. 63.
- per lesium. *August.* — Ps-IV. II. 97. C.t.p. III. 2. c. 13. — C. 1. q. 1. c. 98. et C. 23. q. 4. c. 19.
- perfecta poenitentia. *J. Chrysost.* — . . . D. 1. de poenit. c. 40. et D. 3. c. 8. de poenit. *Perfectionem jejuniis.* *Isid.* — IV. II. 188.
- Perfidus sicut si. *Aug.* — Ans. VII. 163. Ps-IV. I. 165.
- Periculose se decipiunt. *August.* — R. II. 19. B. VI. 32. Ans. XI. 44. Caes. XV. 78. Ps-IV. X. 160. D. 2. de poenit. c. 23.
- per illicitam manus imp. *Damas. P.* — C. 1. q. 7. c. 25. et C. 9. q. 1. c. 3.
- per laicos nullo m. *Alexand. P. II.* — . . . C. 16. q. 7. c. 20.
- perlaturum est ad nos Patromillam. *Greg. M.* — C. 19. q. 3. c. 8.
- perlaturum est ad nos reverendissimum. *Greg. M.* — Ans. dic. II. 241. Ans. VI. 182. Caes. IV. 68. — D. 88. c. 4.
- perlaturum est ad s. s. aliquos. *Victor. P.* — IV. VIII. 147. — D. 90. c. 12.
- Perlaturum est s. s. quod inter. *C. Mediomatr.* — B. III. 42. Ps-IV. III. 46.
- Perlaturum est s. s. quod quidam ingenuus. *C. Tribur.* — R. II. 203. B. IX. 75. Ps-IV. VIII. 212. IV. VI. 99. C.t.p. III. 15. 75. C. 29. q. 2. c. 3.
- perlaturum est s. s. a. s. quod quidam presbyteri. *C. Turon.* — R. I. 58. B. III. 84. Ps-IV. III. 75.
- perlaturum est quoque a. s. a. quod quidam laici. *C. Tribur.* — R. II. 39.
- perfectis sanctitatis tuae literis. *Isid.* — B. III. 50. Caes. VIII. 312. Ps-IV. VI. 20. IV. III. 41. C.t.p. III. 10. c. 1. — D. 25. c. 1.
- peruicacia consuetudo s. r. *C. Tolet.* — Ans. dic. II. 54.
- peruicaciam et detestabilem cons. *Innocent. P. II.* — C. 18. q. 2. c. 25.
- perpendant presbyteri quanti. *Sixt. P.* — B. I. 129. B. IV. 46. Ps-IV. I. 240.
- per principalem B. Pet. P. potest. *Nicol. P.* — C. 1. q. 1. c. 123. et C. 9. q. 3. c. 21.
- perquirendum. *C. Agath.* — B. X. 99. Ps-IV. XI. 54. IV. VIII. 68.
- perscripta enim nullius. *Steph. P.* — B. I. 177. Ans. dic. III. 100. Ans. III. 56. Ps-IV. V. 293. et VI. 328. IV. IV. 48. — C.t.p. I. 21. c. 5. — C. 2. q. 8. c. 5.
- perscrutandum est. *C. Rotom.* — B. X. 18. Ps-IV. IX. 45.
- perscrutandum si aliquis. *C. Agath.* — B. X. 32. Ps-IV. IX. 57.
- per singulas ecclesias episcopi. *C. Brac.* — Ps-IV. I. 75.
- per singulas ecclesias rusticanas. *C. Chalced.* — Ps-IV. III. 106. IV. II. 64. Cf. R. I. 16. B. III. 148. Ans. V. 26. — C. 16. q. 3. c. 1.
- per singula territoria. *C. Vas.* — R. I. 77. B. IV. 78. Ans. dic. IV. 114. Ps-IV. I. 272.
- per singulos menses. *Hieron.* — Ps-IV. IX. 121.
- peruenit ad aures nostras. *C. Chalced.* — Ans. dic. III. 12. Ans. VI. 204.
- Peruenit ad magnum sanctumque concilium. *C. Nicaen.* — B. V. 26. Ps-IV. II. 26. — D. 83. c. 14. *P. ad sanctum.*
- peruenit ad me quod in ecclesia. *Greg. M.* — C.t.p. I. 55. c. 100. Ps-IV. III. 18. Ans. V. 60. Caes. IV. 55. Abbo ep. p. 418. — C. 18. q. 2. c. 26.
- peruenit ad me quodam vestrorum. *Greg. M.* —

XII. 12.
 pervenit ad me quosdam perversi. *Greg. M.* -
 Ans. VI. 83. C.t.p. I. 55. e. 50. Ps-IV. IV.
 6. IV. II. 169. - D. 3. e. 12. de cont.
 Pervenit ad nos diaconos. *Greg. M.* - Ans. VII.
 71. Caes. VI. 49. D. 93. e. 21.
 pervenit ad nos diaconos. *Drusidit P.* - B.
 XVII. 44. Ps-IV. I. 305. IV. VI. 127. Ans.
 X. 29. Caes. X. 78. C.t.p. III. 1. e. 18. - C.
 30. q. 1. e. 1.
 pervenit ad nos fama. *Greg. P. VII.* - *Pol-
 lyc. III.* 11. - C. 1. q. 3. e. 13. et C. 16. q.
 7. e. 3.
 pervenit ad nos Florentium. *Greg. M.* - Ans.
 die. III. 219.
 pervenit ad nos fratrem. *Greg. M.* - Ans. VI.
 142. Ans. die. II. 233. - C. 2. q. 7. e. 59.
 pervenit ad nos fratrem. et coepiscopum. *Greg.
 M.* - Ans. VI. 184.
 pervenit ad nos Pigenium. *Greg. M.* - Ans.
 VI. 183. Caes. IV. 69. - C. 7. q. 1. e. 20.
 pervenit ad nos quod a quibusdam. *Capit. r.
 fr.* - Ps-IV. III. 100.
 pervenit ad nos quod Felix. *Greg. M.* - Ans.
 X. 48. Ps-IV. VIII. 29.
 pervenit ad nos quod in monast. *Greg. M.* -
 C.t.p. I. 55. e. 102. Ans. VII. 185. - C. 18.
 q. 2. e. 20.
 pervenit ad nos quod per simoniacam. *Greg.
 M.* - Ps-IV. V. 89.
 pervenit ad nos quod quidam praeter. *C. Chalc.* -
 Ans. die. I. 99. R. I. 35. Ps-IV. 146.
 pervenit ad nos quod quidam vir. *Greg. M.* -
 Reg. II. 165. C.t.p. I. 55. e. 84. - C. 27.
 q. 1. e. 15.
 pervenit ad nos, quod quosdam de saceris. *Greg.
 M.* - Ans. VIII. 20. Caes. VIII. 61 et 70. -
 D. 50. e. 9.
 pervenit ad nos, quod quosdam incant. *Greg.
 M.* - B. X. 4. R. II. 35. C.t.p. I. 55. a. 85.
 Ps-IV. XI. 33. - C. 26. q. 5. e. 8.
 pervenit ad nos quod quosdam quod dicin. a.
Greg. M. - B. X. 2. Ans. XI. 115. Ps-IV.
 XI. 115.
 pervenit ad nos, quod sine. *Greg. M.* - Ps-IV.
 IV. 161. Cf. C.t.p. I. 55. e. 14.
 pervenit ad nos quod si quis contra. *Greg.
 M.* - Caes. V. 38. - C. 11. q. 1. e. 39.
 pervenit ad nos quod si quis ita. *Greg. M.* -
 Ans. III. 28.
 pervenit ad nos servos. *Greg. M.* - Caes. VIII.
 106. Ps-IV. XIII. 102.
 pervenit ad nos te fratrem. *Greg. P. VII.* -
 Caes. VI. 23.
 pervenit ad nostras aures. *Act. 14. C. Chalc.* -
 Ps-IV. IV. 243.
 pervenit ad notitiam nostram. *C. Remons.* - B.
 V. 30. R. I. 120. Ps-IV. II. 39. IV. I. 152.
 pervenit ad a. magnanimo. *C. Nic.* - Ans. die.
 IV. 61.
 pervenit ad a. exordium. quod. *C. Chalced.* -
 Ans. die. II. 158. B. II. 145. R. I. 231. Ps-
 IV. VI. 218.
 pervenit etiam ad nos, quosdam. *Greg. M.* -
 C.t.p. I. 55. e. 55. e. 54. Ps-IV. VI. 78. IV.
 III. 133. - D. 50. e. 9.

App.

pervenit fama. *C. Afric.* - Caes. XIV. 11.
 pervenit itaque ad nos, quod d. *Greg. M.* -
 Ans. VII. 71. - D. 93. e. 21. Pervenit ad
 nos diaconos.
 pervenit namque ad conscientiam. *Alex. P.* -
 Ans. die. II. 116.
 pervenit quoque ad nos, quod si. *Greg. M.* -
 Ans. VII. 118. - D. 95. e. 1.
 perveniant ergo dilectio nostra. *Innocent. P.* -
 Ps-IV. VI. 61.
 Patilianus dixit. *August.* - C. t. p. III. 20. e.
 25. Ps-IV. X. 75. - C. 23. q. 4. e. 40. §. 2. 4.
 petisti carum. *Phil. P.* - B. III. 124. Ps-IV.
 IV. 66. Cf. IV. II. 156.
 peti vero. *Greg. M.* - IV. II. 27.
 Petri orationem. *Cyprian.* - C. t. p. III. 9. e. 18.
 Ps-IV. V. 561.
 Petrum et Adrianum. *Leo P. IV.* - Ps-IV.
 X. 73.
 Petrus apostolorum princeps adjutores. *Joan.
 P. III.* - Ans. I. 36. C. t. p. I. 53. e. 1.
 Petrus diaconus, quem. *Greg. M.* - Ans. VI.
 10. §. 2. Caes. III. 36. - D. 39. e. 1.
 Petrus doluit q. flevit. *Ambros.* - Dist. 1. de
 poenit. e. 1.
 Petrus potentatem regni. *Greg. M.* - C. 2. q. 7.
 e. 40.
 Petrus, qui Tobitam. *Greg. M.* - Ps-IV. X. 7.
 §. 1. IV. VIII. 19. - C. 23. q. 8. e. 16.
 Petrus Simoni qui. *Ambros.* - C. 1. q. 2.
 e. 19.
 Patris victo Simone. *Ambros.* - Ps-IV. IV. 140.
 Philippus haereticus. *Lib. Pontiff.* - Ps-IV.
 IV. 124.
 Philippus quis. *Beda.* - Ps-IV. I. 298.
 pie mentis p. d. *Celas. P.* - Ans. V. 7. Caes.
 VII. 26. - C. 16. q. 7. e. 26.
 pia imis atque adeo. *Greg. M.* - Ans. die. II.
 256.
 piscis mortuus. *Poenit Theod. C.* - Ps-IV. XV.
 104. B. XIX. 92.
 Pium est credere. *August.* - . . . D. 3. de
 poenit. e. 45.
 placet nobis ut antiqua. *Cap. r. fr.* - C. t. p.
 III. 29. e. 191. Ps-IV. XVI. 266.
 placet omnibus ut inconsulto. *C. Carth. II.* -
 D. 65. e. 5.
 placet quod dicis. *Greg. M.* - B. XX. 65. Ps-
 IV. XVII. 76.
 placita saecularia. *C. Erford.* - B. XIII. 21.
 C. t. p. III. 5. e. 5. Ps-IV. IV. 53. - C. 12.
 q. 4. e. 2.
 placuit communi nostro cons. *Eugen. P. I.* -
 C. 16. q. 1. e. 8.
 placuit de infantibus, qui ab. *Conc. Afr.* -
 Ans. IX. 60. - C. 1. q. 4. e. 3.
 p'acuit ab infantibus, quatenus. *C. Carth. V.* -
 Caes. XII. 53. Ps-IV. I. 147. IV. I. 93. V.
 item placuit. - D. 4. de cons. 111.
 placuit diaconis. *C. Toler.* - IV. III. 88.
 placuit eorum accusandi. *Capit. Adrian.* - Ans.
 III. 90. - C. 2. q. 7. e. 53.
 placuit episcopos. secundum. *C. Carth. V.* - IV.
 III. 103. - D. 32. e. 12.
 placuit atiam hoc ut preces. *C. Afric.* - B. III.
 67. Ps-IV. III. 69.

O

- placuit etiam pro communi. *C. Compend.* - B. X. 12. R. II. 291. Ps-IV. XIV. 82. - G. 6. q. 3. c. 4.
- placuit etiam ut rem. *C. Carth.* - Ps-IV. III. 153.
- placuit etiam ut sicut. *C. Agath.* - B. X. 61. R. II. 376. Ps-IV. XIII. 62. - D. 90. c. 9.
- placuit etiam ut si episcopus. *Fabian. P.* - Ans. die. I. 35.
- placuit etiam ut subdiaconi. *C. Agath.* - Ans. die. IV. 91.
- placuit et illud. ut plebes. *C. Afric.* - Ans. VI. 202. B. I. 34. Caes. II. 78. Ps-IV. V. 145.
- placuit huic s. et mag. synodo ut res. *Gelas. P.* - Ans. IV. 30. C. t. p. 46. c. 23. - C. 16. q. 3. c. 8.
- placuit huic s. synodo ut a modo. *Synod. VI.* - Caes. I. 53. Ps-IV. IV. 106. Iv. II. 123. - D. 16. c. 4.
- placuit igitur omnibus episcopis. *C. Milevit.* - D. 4. de cons. 152.
- placuit in monasteriis. *C. Arelat.* - B. VIII. 124. Ps-IV. VII. 44.
- placuit in venditione. *Capit. r. fr.* - C. t. p. III. 29. e. 209. Ps-IV. XVI. 285.
- placuit ne peregrines. *Capit. r. fr.* - C. t. p. III. 29. c. 211. Ps-IV. XV. 287.
- placuit nobis admonere. *Capit. r. fr.* - R. I. 35.
- placuit nobis atque convenit. *C. Brac.* - B. I. 85. R. I. 7. Ps-IV. V. 191.
- placuit aobis et fidei. *C. Tribur.* - B. VI. 6. Ps-IV. X. 135.
- placuit nobis et nostris fidelibus. *C. Verm.* - R. II. 421.
- placuit nobis sermo. *Alexand. P. II.* - Caes. VIII. 101. Ps-IV. XIII. 114.
- placuit nobis ut litaniae. *C. Magont.* - R. I. 275. Ps-IV. IV. 39.
- placuit omnibus communi. *C. Brac.* - I. - . . . D. 12. c. 14.
- placuit omnibus episcopis ut per. *C. Brac. II.* - Cf. B. I. 85. Ps-IV. I. 75. et 191. - C. 10. q. 1. c. 12.
- placuit omnis quoniam. *C. Carth.* - Ans. die. III. 80.
- placuit omnibus residentibus in s. nic. *C. Nicæna.* - Poly. c. 16. q. 1. c. 1.
- placuit per omnia conc. *Melchias. P.* - . . . C. 13. q. 2. c. 7.
- placuit practerea accusandi. *C. Vassen.* - Ans. die. III. 80.
- placuit prohiberi. *C. Meld.* - B. X. 35. Ps-IV. XI. 60.
- placuit quatenus primates. *Felix. P.* - Ans. II. 12.
- placuit quod et in. *C. Carth.* - Ans. VIII. 7.
- placuit s. convenit ut testes. *C. Matisc.* - B. XVI. 35. Reg. II. 356. - G. 4. q. 2. et 3. c. 2.
- placuit s. synodo episcoporum qui. *Nicol. P.* - C. t. p. I. 62. c. 64. Ps-IV. V. 55.
- placuit s. synodo episcopos. *C. Alth.* - B. I. 52. Ps-IV. V. 162.
- placuit s. synodo hunc errorem. *C. Alth.* - B. XI. 70. Ps-IV. XIV. 118.
- placuit ut accusatus. *Vict. P.* - Ans. II. 81.
- B. 1. 176. Ans. die. I. 15. C. t. p. I. 12. c. 3. Ps-IV. V. 4. et c. 244. §. 1.
- placuit ut accusatus. *Sixt. P.* - C. t. p. I. 22. c. 2.
- Ps-IV. IV. 125. - . . . C. 3. q. 6. c. 5.
- placuit ut ante. 25. a. *C. Carth. III.* - B. II. 11. Reg. I. 409. Ans. die. IV. 134. Ps-IV. VI. 31. - D. 77. c. 5. et C. 20. q. 1. c. 14.
- placuit ut a nullo episcopo. *C. Carth. III.* - B. I. 64. Ps-IV. V. 173. - . . . C. 7. q. 1. c. 27.
- placuit ut a quibuscunque. *C. Carth.* - Ps-IV. VI. 363. Ans. die. III. 161. Iv. IV. 118.
- placuit ut a quibuscunque. *Julius P.* - C. t. p. I. 32. c. 6. - . . . C. 2. q. 6. c. 9.
- placuit universo concilio, ut qui. *C. Afric.* - Ans. XII. 27. B. I. 200. Caes. VII. 18. C. t. p. III. 9. c. 12. Ps-IV. V. 314. - . . . C. 11. q. 3. c. 9.
- placuit ut altaria. *C. Carth.* - Vide Item. p. - . . . D. 1. de cons. c. 25.
- placuit ut clericus si. *C. Agath.* - V. Item p. - . . . C. 21. q. 5. c. 11.
- placuit ut conservato. *C. Cabill.* - V. Item p. - . . . D. 18. c. 1.
- placuit ut doinceps nulli. *Urban. P. II.* - . . . C. 9. q. 2. c. 2. et D. 6. de poenit. c. 3.
- placuit ut de ordinatione. *C. Brac. II.* - Ps-IV. V. 128. - . . . C. 1. q. 1. c. 22.
- placuit ut dies. *C. Carth. IV.* - . . . D. 3. de cons. c. 24.
- placuit ut episcopi . . . abstineant. a. a. *C. Worm.* - Reg. I. 95.
- placuit ut episcopi . . . non sint conductores. *C. Carth.* - Ans. VII. 152. B. II. 151.
- Ps-IV. 242. - . . . C. 21. q. 5. c. 3.
- placuit ut episcopi p. e. d. non sint. *C. Carth.* - Ans. VII. 161. §. 2. Reg. I. 288. B. II. 151.
- Ps-IV. VI. 242.
- placuit ut episcopi . . . qui nihil. *C. Carth.* - Ans. VII. 143. B. III. 120. Reg. I. 217. Ps-IV. III. 96. Iv. II. 52. - . . . C. 12. q. 3. c. 1.
- placuit ut hi qui sapiant. *C. Aquisgr.* - B. IX. 33. Ps-IV. VIII. 171. - . . . C. 36. q. 2. c. 11.
- placuit ut hi qui ipsi. *C. Brac.* - B. XIX. 130. R. II. 92. Ps-IV. XV. 140. et X. 188.
- placuit ut lectores. *C. Carth.* - Ans. VII. 143. Iv. III. 111. - D. 23. c. 8. lectores.
- placuit ut loca. *C. Aquisgr.* - B. III. 16. Ps-IV. III. 19.
- placuit ut mauritana. *C. Carth. IV.* - Ans. die. I. 82.
- placuit ut nemini. *C. Carth. IV.* - . . . C. 7. q. 1. c. 21.
- placuit ut non sit. *C. Afric.* - B. I. 53. Ps-IV. V. 163.
- placuit ut nullus episcoporum per suas. *C. Bracar. I.* - R. I. 11. - . . . C. 10. q. 3. c. 1.
- placuit ut nullus episcoporum pro medio. *C. Bracar. II.* - . . . C. 1. q. 1. c. 102.
- placuit ut nullus eum bapt. o. *C. Bracar.* - Ps-IV. I. 51.
- placuit ut omnes ecclesiae. *C. Agath.* - . . . D. 3. de cons. c. 9.

placuit ut ordian dis. *C. Carth. III.*
 D. 38. c. 7.
 placuit ut parum balsami. *C. Tolet.* — *Ps-IV*
II. 115.
 placuit ut poenitentes. *C. Tolet.* — *Ans.* VII.
 28. B. II. 37. *Ps-IV.* VI. 138. D.
 5n. c. 68.
 placuit ut postquam. *C. Bracar. II.*
 D. 3. de cons. c. 25.
 placuit ut presbyteri, diaconi. *C. Milevit.* —
 C. 2. q. 6. c. 35.
 placuit ut presbyteri non vendant. *C. Carth.* —
 V. Item placuit. . . . C. 12. q. 2. c. 51.
 placuit ut presbyteri plebes. *C. Arvern.* — B. II.
 168. *Ps-IV.* VI. 259.
 placuit ut quicumque ab imperatore. *C. Afric.*
Ans. die. III. 151.
 placuit ut quicumque ac c. *C. Milevit.* — *Ans.*
 VI. 117.
 placuit ut quicumque clericorum. *G. Carth.* —
Ans. VII. 92. C. t. p. III. 10. c. 5. *Ps-IV.* VI.
 42. D. 74. c. 11.
 placuit ut quicumque deinceps. *C. Afric.* — B.
 II. 46. Reg. I. 325. *Ps-IV.* VI. 147.
 placuit ut quicumque de re confessus. *Cap. fr.*
 C. t. p. III. 29. c. 137. *Ps-IV.* XVI. 209. IV.
 V. 29.
 placuit ut quicumque dixerit ideo. *C. Milevit.* —
 V. Item pl. D. 4. de cons. c. 156.
 placuit ut quicumque dixerit. *C. Milevit.* — B.
 XX. 18. *Ps-IV.* XVII. 30. D. 4. de cons.
 c. 154.
 placuit ut quicumque episcopi plebes. *C. Afric.*
 B. I. 7n. *Ps-IV.* V. 177. C. 16. q. 6.
 c. 2.
 placuit ut quicumque episcopi plebes. *C. Afric.*
 A. I. 68. *Ps-IV.* VII. 176. C. 16.
 q. 5. c. 13.
 placuit ut quicumque in uns. *C. Milevit.*
 D. 72. c. 3.
 placuit ut quicumque parvulos. *C. Milevit.* — B.
 IV. 34. *Ps-IV.* I. 228. D. 4. de cons.
 c. 153.
 placuit ut qui sibi ipsi. *C. Bracar. I.*
 C. 23. q. 5. c. 12.
 placuit ut quisquis episcoporum. *C. Carth. III.* —
Ps-IV. VI. 304. C. 11. q. 1. c. 43.
 placuit ut quoties ab aliquo. *C. Worm.* — B. III.
 37. Reg. I. 25. *Ps-IV.* III. 42. — *C. Bracar.*
I. C. 1. q. 2. c. 1.
 placuit ut quatuordecim clericis. *C. Carth.* —
 B. II. 198. *Ps-IV.* VI. 271. IV. IV. 64.
 C. 3. q. 12. c. 1.
 placuit ut quotiescunque congregandum. *C.*
Carth. P. D. 18. c. 12.
 placuit ut rem ecclesie. *C. Carth.* — Reg. I.
 548.
 placuit ut secundum. *C. Milevit.* C. 32.
 q. 7. c. 5.
 placuit ut secundum evangelium. *C. Afric.* —
Ans. X. 15. B. IX. 64. Reg. II. 124. *Ps-IV.*
 VIII. 206. *C. Milevit.* C. 32. q. 7. c. 5.
 placuit ut si quisque clericorum. *C. Tolet.*
 I. — *Ps-IV.* VIII. 283. C. 23. q. 2.
 c. 10.
 placuit ut si quando episcopo. *C. Afric.* — V.

Item. p. C. 6. q. 2. c. 5.
 placuit ut si quis aliquem. *C. Bracar.* — B. II.
 202. *Ps-IV.* VI. 276. IV. IV. 97. C.
 2. q. 4. c. 10.
 placuit ut si quis clericum. *C. Hispal. II.* —
 C. 2. q. 9. c. 2.
 placuit ut testes. *Cap. fr.* — C. t. p. III. 29.
 c. 136. *Ps-IV.* XVI. 208. IV. II. 28.
 placuit ut unusquisque episcopus. *C. Bracar.*
II. C. 1. q. 1. c. 103.
 Plebscita. *Isidor.* D. 2. c. 2.
 plebs dietensis data n. p. *Gelas. P.* — *Ans.* VI.
 50. — D. 63. c. 11.
 plebs obsequens. *Cypr.* — *Ans.* VI. 73.
 plerique qui ex iudaeis. *C. Tolet.* — B. IV. 85.
Ps-IV. I. 279. IV. I. 75. D. 4. de
 cons. c. 94.
 plerique refugientes. *Ambros.* — C. t. p. III. 24.
 c. 15. Coes. VIII. 75. *Ps-IV.* XIII. 26. §. 2.
 C. 15. q. 5. c. 5.
 plerique sacerdotes in mortis. *Hilar. P.* — *Pol-*
yc. C. 8. q. 1. c. 5.
 plerisque cognovimus. *Greg. M.* — *Ps-IV.* XVI.
 65.
 plerumque boni viri. *August.* C. 2.
 q. 7. c. 27.
 plerumque contingit. *Greg. M.* — C. t. p. III.
 27. c. 1. Cf. C. t. p. I. 55. c. 2. *Ps-IV.* XIV. 3.
 IV. V. 78. C. 11. q. 3. c. 88.
 plerumque principes iustus. *Isidor.* — B. XV.
 40. C. t. p. III. 29. c. 13. *Ps-IV.* XVI. 41.
 pluit dominus super. *Greg. M.* D. 5.
 de poenit. c. 40.
 plura de his ideo. *Jul. P.* — *Ans.* die. I. 66.
 plura quam ille 20 capitula. *Isidor.* — *Ps-IV.*
 IV. 110.
 plures baptismales ecclesiae. *C. Aquigr.* — B.
 III. 22. *Ps-IV.* III. 27. C. 16. q. 1.
 c. 54.
 plurimi iudaice. *Greg. M.* — *Ps-IV.* I. 180.
 plurimos sacerdotes. *Syrie. P.* — Reg. I. 39. C.
 t. p. I. 36. c. 4. *Ps-IV.* VI. 50.
 D. 84. c. 3.
 plurium et honorum. *Iust. Nov.* — C. t. p. III.
 29. c. 95. *Ps-IV.* XVI. 152. §. I.
 plus peccat. *August.* — *Ps-IV.* X. 100.
 Poena illorum. *August.* — *Ans.* XIII. 11. Coes.
 VIII. 117. C. 23. q. 5. c. 2.
 poemale est. *August.* — *Ans.* XI. 109. B. XI.
 54. Reg. II. 275. §. 1. C. t. p. III. 23. c. 2.
 C. 11. q. 3. c. 13.
 poemam cupiunt vitae. *August.* — *Ans.* XI. 65.
 poenitens presentium p. *Alexand. P. II.* — *Ps-*
IV. X. 16.
 poenitentem ex corde. *S. Basil.* — B. XIX. 39.
 Reg. I. 321. *Ps-IV.* XV. 55. C. t. p. II. 50.
 C. 16. q. 7. c. 9.
 poenitentes etiam diebus. *C. Carth.* — *Ps-IV.*
 XV. 15.
 poenitentes feminae. *C. Arelat.* — B. XIX. 58.
Ps-IV. XV. 72.
 poenitentes non debent. *Pius P.* — B. XIX. 63.
Ps-IV. XV. 77.
 poenitentes qui sitente. *C. Carth.* — B. XIX.
 128. Coes. XV. 33. *Ps-IV.* XV. 11.
 poenitentes qui in infirmate sunt. *C. Carth.* —

- Ps-IV. XV. 9.
poenitentes, qui in infirmitate vaticum. *C. Carth.* - Aus. XI. 15. B. XVIII. 23. Reg. I. 112. Caes. XV. 31. Ps-IV. XV. 10. C. 26. q. 6. c. 8. §. 1.
poenitentes si tamen. *August.* - D. 3. de poenit. c. 1.
poenitens tempore. *C. Agath.* - B. XIX. 27. Reg. I. 190. Ps-IV. XV. 17. - D. 10. c. 65.
poenitentes val inscii. *Hilar. P.* - Ans. VII. 15. - D. 55. c. 5.
poenitentia est et mala. *Greg. M.* - Ps-IV. XV. 1. - . . . D. 5. de poenit. c. 1.
poenitentia est quaedam. *August.* - . . . D. 3. de poenit. c. 4.
poenitentia illius anni. *Ponit. R.* - B. XIV. 10. Ps-IV. XV. 190.
poenitentiam agere digne. *Greg. M.* - Ans. XI. 4. - D. 3. de poenit. c. 6.
poenitentiam agere iniquam. - *Siric. P. CS. X. 23.*
poenitentiam certam. *August.* - Reg. I. 323.
poenitentiam conjugat. *C. Arelat.* - Reg. I. 505. Ps-IV. VIII. 280. et XV. 14. et c. 123. - . . . C. 33. q. 4. c. 13.
poenitentiam desiderantibus. *C. Arelat. Reg. I. 511. Ps-IV. XV. 16.*
poenitentiam posse abolere. *C. Mogunt.* - B. XVIII. 7. Ps-IV. XV. 32.
poenitentiam quae dilatae. *Leo M.* - . . . D. 1. de poenit. c. 62.
poenitentiam unius anni. *Poenitent. R.* - B. XIX. 9. Ps-IV. XV. 189.
poenitentiam secundum. *C. Carth.* - V. Ut poenitentibus. - . . . C. 26. q. 7. c. 5.
ponderet unusquisque. *Calixt. P.* - . . . D. 50. c. 14.
pontifices dixerunt. *Symmach. P.* - C. t. p. I. 48. c. 18.
pontifices qui. *Nicol. P.* - C. t. p. I. 62. c. 19. Ps-IV. V. 352. - . . . C. 7. q. 1. c. 4.
pontifices vero quibus. *C. Agath.* - R. I. 217. Caes. IV. 85. Ps-IV. V. 351. - . . . C. 12. q. 3. c. 3.
pontificibus. *C. Agath.* - Ps-IV. V. 351. V. Pontifices.
Porro de affinitate. *Gregor. M.* - Polyc. - . . . C. 35. q. 5. c. 3.
Porro de his quae filii. *Synod. VII.* - Caes. IX. 58.
porro dudum a sanctis. *Julius. P.* - Ans. II. 37. Ans. dio. I. 65. - C. 3. q. 6. c. 9. Dudum a S.
Porro duorum consobrinorum. *Paschal. P. II. Polyc. VI.* 4. - . . . C. 35. q. 2. et 3. c. 25.
porro eos qui ecclesiam emerunt. *Urban. P. II.* - Caes. IV. 24. - . . . C. 1. q. 5. o. 2. *Eos qui.*
porro eos qui uxores. *Joannes. P. VIII.* - C. t. p. I. 63. c. 5. Ps-IV. VIII. 222.
porro et hierosolymorum. *Anaclet. P.* - Ans. VI. 55. B. I. 15. C. t. p. I. 2. c. 10. - Ps-IV. V. 159. - . . . D. 66. c. 2.
porro et Moysi. *Anaclet. P.* - Ans. VII. 90. Ans. dio. IV. 23. B. II. 5. Ps-IV. VI. 25. CS. VI. 64. - . . . D. 84. c. 6.
porro gloria in excelis. *Nicol. P.* - C. t. p. III. 6. c. 2. Ps-IV. V. 22. - . . . D. 1. de cons. c. 56.
porro illi quorum peccata. *Prosp.* - . . . D. 1. de poenit. c. 31.
porro Maurilio. *Vita. S. Gregorii M.* - Ps-IV. X. 126.
porro ne dicatis. *Nicol. P.* - Ps-IV. V. 45. §. 2.
porro qui ex necessitate. *Leo M.* - Iv. I. 19.
porro sanctus David. *Calist. P.* - Ans. die II. 125.
porro scias quia relatam est. *Nicol. P.* - Ps-IV. V. 357. C. t. p. I. 62. c. 62. - Caes. III. 65. - . . . D. 63. c. 4.
porro si de annorum. *Joannes. P. VIII.* - Polyc. - C. 16. q. 3. c. 14.
portariae. *C. Magont.* - B. VIII. 79. Ps-IV. VII. 97.
possem pro modolo. *August.* - Ps-IV. VIII. 137. Iv. VI. 74.
possessiones ecclesiarum. *Urban. P. II.* - . . . C. 16. q. 4. c. 1.
possessiones igitur quas. *Symmach. P.* - Ans. V. 43. C. t. p. I. 48. c. 20. - C. 16. q. 1. c. 61.
possumus in perjurio. *Alexand. P. II.* - Ps-IV. XII. 24.
post abrenunciationem. *Raban.* - Ps-IV. I. 81.
post appellationem. *Digesta.* - . . . C. 2. q. 6. c. 31.
post baptismum. *Raban.* - Ps-IV. I. 143. Iv. I. 69. - D. 4. de cons. c. 91.
postea eis tanguntur. *Raban.* - Ps-IV. I. 104. Iv. I. 48. - D. 4. de cons. c. 68.
postquam ecclesiae iura. *Pelag. P.* - Caes. I. 24. - C. 25. q. 2. c. 21.
postes signatur. *Raban.* - Ps-IV. I. 95. Iv. I. 43. - D. 4. de cons. c. 63.
post longas tribulationes. *Greg. M.* - Ans. die III. 216.
post omnia occurrit. *C. Arelat.* - Ans. die II. 199.
post pascha. *Isidor.* - . . . D. 76. c. 10.
post penitendum. *Siricius. P.* - Ans. VII. 18. D. 50. c. 66.
post prophetias et evangelicas. *Gelas. P.* - B. III. 220. Ans. I. 69. Cf. Ps-IV. IV. 64. C. t. p. I. 48. o. 1. - D. 4. de cons. c. 88.
postquam archis sponsam. *Nicol. P. I.* - Caes. X. 7. V. Nostrates. C. 20. q. 5. c. 5.
postquam ascenderit. *Raban.* - Ps-IV. I. 140. Iv. I. 66. - D. 4. de cons. c. 88.
postquam de paradisi. *August.* - B. XX. 14. Ps-IV. XVII. 26.
postquam ergo suos clerici. *C. Bracar.* - R. I. 7. §. 3.
postquam excellentiae V. sollicitudo. *Greg. M.* - Ans. die II. 276.
postquam his qui ad. *Greg. M.* - Ans. VI. II.
postquam hostilis impietas. *Greg. M.* - Ans. V. 24. Caes. VII. 35. - C. 16. q. 1. c. 49.
postquam in Agathone. *Greg. M.* - Ans. die II. 278.
postquam infirmus sacra. *C. Turon.* - R. I. 116.
postquam pretio virtus. *Hieron.* - Iv. II. 26. - C. 13. q. 2. c. 13.
postquam quemquam criminaliter. *Greg. M.* - Ans. VIII. 25. - D. 50. c. 11.

- postquam se baptisandus. *Kaban.* — Ps-IV. I. go. IV. I. 41. — D. 4. de cons. c. 61.
- postquam vos credere. *August.* — Ps-IV. I. 194.
- §. 3. IV. I. 57. — D. 4. de cons. c. 78.
- post quingentos annos. *Gelas. P.* — Aus. IV. 27. — C. 16. q. 3. c. 9.
- post resurrectionem. *August.* — B. XX. 102.
- Ps-IV. XVII. 113.
- post susceptum. *Paschal. P. II.* — Polyc. — C. 30. q. 3. c. 5.
- postulatus dominus. *Beda.* — . . . C. 3. q. 7. c. 6.
- post uxoris obitum. *Paschal. P. II.* — Polyc. — C. 30. q. 4. c. 5.
- potest discursus. *Greg. M.* — . . . D. 3. de poenit. c. 11.
- potest enim frequenter assumi. *Ambros.* — Ans. VII. 169.
- potest esse visibilia. *August.* — Ans. IX. 55.
- potest fieri aliquis. *Ambros.* — Ans. XI. 152.
- §. 2. D. 1. poenit. c. 52.
- potest vobis. *August.* — Ps-IV. I. 166.
- praecedentes quatuor libelli. *Capit. r. Fr.* — Ps-IV. IV. 174. IV. II. 146.
- praecipit dominus uxorem. *Hieron.* — Ps-IV. VIII. 240. IV. VII. 3. C.t.p. III. 15. c. 38. — C. 32. q. 5. c. 19.
- praescipta canonum. *Gelas.* — Ps-IV. VI. 107. IV. III. 55. Ans. VII. 34. C.t.p. I. 46. c. 31. — D. 55. e. 12.
- praecipia regalia. *C. S. Medard.* — R. I. c. 367.
- B. XIII. 175. Ps-IV. III. 236.
- praecipia synodalia. *Gelas. P.* — Ans. V. 5. — D. 1. cons. c. 5.
- praecipit apostolicus. *Greg. M.* — Ans. I. 21. — D. 12. c. 2.
- praecceptum domini. *C. Tolet. XII.* — Ps-IV. VIII. 329. IV. VII. 1. — C. 32. q. 5. e. 21.
- praecceptum est ergo. *Zepherin. P.* — Ans. die. III. 142. IV. IV. 43. — C. 2. q. 2. c. 6.
- praecipie inquit ut viduae. *Zepherin. P.* — R. II. 174. B. VII. 41. Ps-IV. VII. 59.
- praecipiendo mandamus. *Alexand. P. II.* — Caes. VIII. 44. V. Praeter haec autem. p. D. 32. e. 5.
- praecipitandum secundum canonum. *C. Nannet.* — R. I. 125. §. 1. B. III. 159. Ps-IV. III. 222. C.t.p. III. 3. c. 50. — C. 13. q. 2. e. 15.
- praecipimus etiam ne conductitibus. *Innocent. P. II.* — . . . C. 21. q. 2. c. 5.
- praecipimus etiam ne uoquam extero. *Clemens. P.* — Ps-IV. II. 86. C.t.p. I. 1. c. 15.
- praecipimus illos qui falsaverant. *Act. 13. Synod. VI.* Ps-IV. IV. 158.
- praecipimus nemque ut. *C. Erford.* — B. XIII. 28. Ps-IV. IV. 60.
- praecipimus ne diaconus. *Synod. VI.* — Ps-IV. VI. 123. — D. 93. c. 26.
- praecipimus ne uoquam illicitus. *Greg. M.* — Ans. VII. 37. Ps-IV. VIII. 288. — D. 34. c. 10.
- praecipimus quavis in dignitate. *Syn. VI.* — Caes. VIII. 46.
- praecipimus ut ad sociandum. *C. Magont.* — B. IV. 64. Ps-IV. I. 258.
- praecipimus ut decimas. *Nicol. P. II.* — . . . C. 16. q. 2. c. 3.
- praecipimus ut episcopi. *Innocent. P. II.* — . . . D. 90. c. 11.
- praecipimus ut io potestate. *Can. Apost.* — Ans. die. II. 81. Ans. VI. 165. Caes. VII. 56. — C. 12. q. 1. c. 24.
- Praecipimus ut quodcumque. *Capit. r. Fr.* — Ps-IV. XVI. 274. C.t.p. III. 29. c. 198.
- praecipimus ut tam episcopi. *Innocent. P. II.* — . . . C. 21. q. 4. c. 5.
- Praecipimus ut unusquisque compater. *Capit. r. Fr.* — R. I. 275.
- praecipimus ut unusquisque episcopus. *C. Magont.* — B. VIII. 5. Ps-IV. VII. 29.
- praecipimus vobis. *C. Tribur.* — B. II. 237. Ps-IV. VI. 279.
- praecipit haec s. et unic. s. ut priorum. *C. Tolet.* Ps-IV. IV. 244.
- praecipue Waldradar. *p. Nicol. P.* — Ans. XII. 36. — C. 11. 3. c. 3.
- praedecessor nr. *S. Adrian. P.* — Ps-IV. IV. 83.
- praedecessorum nostrorum statuta. *Greg. P. V. II.* — IV. V. 84.
- praedestinationis enim nomina. *August.* — B. XX. 30. Ps-IV. XVII. 41.
- praedie divinis usibus. *Pius. P.* — Ans. V. 36.
- Caes. VII. 39. Ps-IV. XIII. 39. — C. 12. q. 2. c. 5.
- praedicandum etiam. *Eutych. P.* — B. XII. 13. Ps-IV. XII. 71. — C. 22. q. 1. c. 17.
- praedicator continentiae. *Hieron.* — Ps-IV. VIII. 50.
- praedicator ecclesiae. *P. Synod. VII.* — Ans. VI. 173. — C. 16. q. 1. c. 64.
- praedicator omnipotentis Dei. *P. Greg. M.* — B. I. 197. Ans. die. II. 257. Ps-IV. V. 312. C. t. p. I. 55. c. 67.
- praedictis autem. *Nicol. P. I.* — C. t. p. I. 62. c. 39. — C. 11. q. 3. c. 10.
- praedixerat Hieronias. *Hieron.* — . . . D. 1. de poenit. c. 75.
- praefixi dies. *Greg. M.* — B. XX. 25. Ps-IV. XVII. 36.
- praetens clericus a. *L. Nicol. P.* — Ps-IV. VI. 356. C. t. p. I. 62. c. 28. — C. 20. q. 3. c. 4.
- praesentibus nobis. *LXXX. Athanas. P.* — Caes. I. 95. Ps-IV. IV. 198. §. 1. IV. II. 105. — D. 16. c. 12. §. 1.
- praesenti concilio. *C. Matiac.* — B. IV. 88. Ps-IV. 282. — D. 54. c. 18.
- praesenti decreto. *Silvest. P.* — . . . C. 5. q. 2. c. 2.
- praesentium lator. *Cnsaldu. Alexand. P. II.* — Ps-IV. VI. 428. — Cf. IV. III. 183. C. t. p. III. 10. e. 52. C. 1. q. 2. c. 1. *Gourndus.*
- praesentium lator. *Felix. Greg. M.* — Ans. die. III. 234.
- praesentium lator. *Gaudentius. Greg. M.* — Ps-IV. XVI. 73.
- praesentium lator interclusus. *Honor. P.* — Ps-IV. VII. 132.
- praesentium latoris. *Greg. M.* — Ans. VII. 113. C. 7. q. 1. e. 3.
- praesentium litterarum gerulus. *Joan. P. VIII.* — Ps-IV. X. 26.
- praesentium portitorem quem. *Urban. P. II.* — Caes. IV. 23. — C. 1. q. 5. c. 3.
- praesentium portitor lacrymabiliter. *Greg. M.*

Ps.-IV. VIII. 58.
praesentium portitor *Leo. Greg. M.* - Ps-IV. VIII. 219.
praesentium portitor literarum. *Alexand. II.* - Ps-IV. X. 177.
praesul non damnabitur. *Silvest. P.* - IV. IV. 91. - C. 2. q. 4. c. 2.
praesulum nostrorum. *Celas. P.* - Ps-IV. III. 147. - C. 16. q. 3. c. 2.
praesul vero cum omni h. *Felix.* - IV. IV. 43.
praesumunt praedicti. *August.* - . . . C. 2. q. 7. c. 22.
praeterea ad fraternitatis et cons. *Greg. M.* - Ans. VIII. 22.
praeterea bestissime et ap. s. *Celast. P.* - Ans. dic. I. 53.
praeterea cum de quorundam. *C. Afric.* - Ans. dic. IV. 85.
praeterea devotionis tuse. *Joan. P. VIII.* - Ps-IV. X. 70. IV. VIII. 17. - C. 23. q. 8. c. 12.
praeterea et illud omnimodis. *C. Turon. P.* - B. IV. 80. Ps-IV. I. 274.
praeterea fratres nova. *C. Hilar. P.* - Ps-IV. V. 104. C. 1. p. I. 45. c. 1.
praeterea frequenter. *Innocent. P.* - Ps-IV. VI. 349. - D. 51. c. 3.
praeterea monachorum quosdam. *Syrie. P.* - Ps-IV. VII. 16.
praeterea nostri praesentium. *Greg. M.* - Ans. dic. III. 535.
praeterea pellium. *Greg. M.* - Ans. dic. I. 129.
praeterea pervenit ad nos. *Greg. M.* - Ans. dic. III. 195.
praeterea placuit ut deinceps. *C. Arelat. II.* - D. 23. c. 7.
praeterea qui rem ecclesiae. *C. Symmach. P.* - R. I. 346.
praeterea quod dignum. *C. Arelat.* - Ans. dic. II. 174.
praeterea quod dignum. *Innocent. P.* - B. II. 119. R. I. 88. Ans. dic. IV. 86. Ps-IV. VI. 194. et 94. IV. III. 94. Ans. VII. 133.
praeterea relatum est nobis s. memoria. *Greg. M.* - Ans. VI. 207.
praeterea sciscitaris utrum. *Nicol. P.* - C. 1. p. I. 60. c. 51. Ps-IV. VI. 121. - D. 23. c. 12.
praeterea sive de conjugii. *Nicol. P.* - B. IX. 52. R. II. 116. Ps-IV. VIII. 116. §. 1. IV. VII. 22.
praeter haec (hoc) autem praecipiendo. *Alex. P. II.* - C. 1. p. I. 66. c. 2. Caes. VIII. 44. Cf. IV. III. 135. *Alex. P. II.* - D. 32. c. 6.
praeter hoc autem *Alex. P. II.* - IV. VIII. 142. - D. 32. c. 6.
praevident ergo dilectio. t. *Innoc. P.* - B. XIX. 85.
praevide ut de separatione. *Joannes P. VIII.* - Ps-IV. VIII. 293. §. 1.
prave nimis et procul. *Greg. M.* - Ps-IV. III. 101. - C. 13. q. 2. c. 12. *Questa.*
praecaria a neumae. *C. Belvac.* - B. III. 167. R. I. 363. Ps-IV. III. 228. - Conc. Mediomant. - C. 10. q. 2. c. 4.
praecariae de quinquennio. *C. Belvac.* - V. Ut p. - . . . C. 10. q. 2. c. 3.
praeculus itaque Deo. *Ord. cel. conc.* - Ps-IV.

V. 249.
precor ut ignoscas. *August.* - Ps-IV. XIV. 29. IV. V. 105.
presbyteri ad qualemcunque locum. *Anaclet. P.* - Ans. VII. 93.
presbyter ante So. a. s. *C. Neoces.* - Ans. VII. 88. R. I. 408. Ans. dic. IV. 7. Caes. VI. 62. - D. 78. c. 4.
presbyter ab uno episcopo o. *Can. apost.* - Ans. VII. 47. Ans. dic. IV. 2.
presbyter autem cardinalis. *Sylvest. P.* - Ans. dic. III. 137. et IV. 150. Ps-IV. VI. 334.
presbyter aut diaconus qui in form. *Can. apost.* - B. II. 189. R. I. 86. Ans. XI. 29. Ps-IV. VI. 234. - D. 81. c. 12.
presbyter cum dioecesi. *C. Apath.* - B. III. 119. R. I. 219. §. 1. Ps-IV. III. 95. IV. II. 51. - C. 12. q. 4. c. 7.
presbyter cum ordinatur. *C. Carth. IV.* - Ans. VII. 55. Ans. dic. IV. 22. Ps-IV. VI. 12. IV. III. 33.
presbyter diaconus vel. *C. Tolet.* - B. II. 152. Ps-IV. VI. 243.
presbyter et diaconus. *C. Apath.* - B. II. 44. R. I. 427. Ps-IV. VI. 145.
presbyter eucharistiam. *C. Wormat.* - V. ut presbyter semper. - D. 2. de cons. c. 63.
presbyter in coena domini. *C. Meld.* - B. IV. 75. Ps-IV. I. 269. R. I. 75.
presbyter inconsulto episcopo non recone. *C. Carth. III.* - . . . C. 26. q. 6. a. 14.
presbyter inconsulto episcopo virgines. *C. Carth. III.* - . . . C. 26. q. 6. c. 2.
presbyter manus. *C. Neomet.* - B. II. 104. R. I. 208. Ps-IV. VI. 181. - D. 91. c. 2.
presbyter praesente episcopo. *C. Martin. P. brecc.* - . . . D. 95. c. 11.
presbyter pro unius oblatione. *Engen. P.* - B. V. 37. Ps-IV. II. 46.
presbyter propria loco. *C. Cabilon.* - B. II. 255. Ps-IV. VI. 270. IV. III. 75.
presbyter quidam. *Greg. M.* - IV. III. 114. D. 32. c. 18.
presbyter quis fontem. *C. Meld.* - R. I. 79. B. IV. 13. (omnis presbyter). Ps-IV. I. 208.
presbyter semper eucharistiam. *C. Wormat.* - B. V. 10 (ut presbyter) Ps-IV. II. 60. IV. I. 146.
presbyter si a plebe sibi. *C. Herd.* - Cf. B. II. 184. Ps-IV. VI. 229. IV. V. 9. - C. 2. q. 5. c. 13.
presbyter si fornicationem. *C. Hybern.* - . . . D. 82. c. 5.
presbyter si osculatus. *Poenit. R.* - R. II. 251. §. 1.
presbyter si per pecuniam. *Greg. P. VII.* - . . . C. 1. q. 1. c. 3.
presbyter si praecoepatus. *C. Neoces.* - Ans. VIII. 11. B. II. 119. R. I. 85. Ans. dic. IV. 68. Ps-IV. VI. 150. IV. III. 151. CS. VII. 9.
presbyter si uxorem. *C. Neoces.* - B. II. 208. R. I. 84. Ans. dic. IV. 65. Ps-IV. VI. 135. IV. III. 91. - D. 28. c. 9.
presbyter vel diaconus, quem. *Nicol. P.* - C. 1. p. I. 62. c. 55. Caes. XV. 36. Ps-IV. VI. 122. - C. 15. q. 5. c. 2.
presbyter vel quilibet sacerdos. *Greg. P. III.* -

- C. 2. q. 5. e. 5.
 presbyter vulneratus. *C. Tribur.* — Reg. II. 40.
 presbyteri baptizatos infantes. *Greg. M.* — B. IV. 70. Ps-IV. I. 264. IV. I. 117. D. 4. de cons. c. 120.
 presbyteri eum sacras f. *C. Aurel.* — Reg. I. 278. B. XIII. 16.
 presbyteri debent admonere. *August.* — Reg. I. 286. B. XIX. 2.
 presbyteri de oculis. *Evarist. P.* — V. Ut presbyteri... C. 26. q. 6. c. 4.
 presbyteri, diaconi, subdiaconi... quos. *Iust.* — Nov. — Ans. die. IV. 55.
 presbyteri, diaconi... vel deinceps quibus. *C. Agath.* — B. II. 134. Reg. I. 525. Ps-IV. VI. 208. — D. 34. c. 19.
 presbyteri, diaconi vel ceteri. *C. Milavit.* — C. 11. q. 3. c. 34.
 presbyteri et diacones in causa. *Iust. Nov.* — Ans. die. III. 240.
 presbyteri et diaconi et universi cl. *Gelas. P.* — Ans. VII. 87. — D. 24. c. 3.
 presbyteri et diaconi praeter. *Can. Apost.* — Ans. die. II. 80.
 presbyteri interfecti compositio. *C. Tribur.* — B. VI. 11. R. II. 41. Ps-IV. X. 140.
 presbyteri interfecti episcopo. *Capit. r. fr.* — C. t. p. III. 20. c. 4. Ps-IV. X. 8. IV. VIII. 6.
 presbyteri licet sint sacerdotes. *Isidor.* — Ps-IV. I. 209.
 presbyteri non vadunt. *C. Tribur.* — B. VI. 10. Ps-IV. X. 139.
 presbyteri oportet vos. *August.* — B. II. 100. Ps-IV. VI. 177.
 presbyteri per parochias. s. *Cap. r. fr.* — R. I. 60. §. 1.
 presbyteri qui correptionales. *Sother. P.* — B. V. 45. Ans. die. IV. 75. Ps-IV. II. 54.
 presbyteri qui diocesanas. *C. Valent.* — B. IV. 76. Ps-IV. I. 270. IV. I. 101. D. 4. cons. c. 123.
 presbyteri, qui per dioceses. *C. Carth. IV.* — D. 95. c. 4.
 presbyteri qui super. *C. Valent.* — Ans. die. IV. 115.
 presbyteri, quos reperisti. *Gelas. P.* — Ans. VII. 103. Caes. IV. 25. Videlicet idem caput sub Gregorii III. inscriptione — D. 68. c. 2.
 presbyteri rursus. *C. Neocæs.* — B. V. 44. Ans. VII. 198. Ans. die. IV. 73. Ps-IV. II. 53. D. 95. c. 12.
 presbyteri seu extra episcopatum. *Innocent. P.* — IV. I. 116. Cf. B. IV. 59. Ps-IV. II. 264. IV. I. 117. — D. 4. de cons. c. 119.
 presbyteri sine intermissione. *C. Magont.* — B. II. 201. R. I. 334. Ps-IV. VI. 178.
 presbyteris, diaconis... concubinas. *Calixt. P. II.* — D. 27. c. 8.
 presbyteris, diaconis... quibus ducend. *C. Agath.* — Ans. die. IV. 93.
 presbyterorum filios. *Greg. P. VII.* et *Urb. P. II.* — Ans. VI. 150. Caes. VIII. 54. C. t. p. III. 10. c. 42. Ps-IV. VI. 410. IV. III. 51. — D. 56. c. 1.
 presbyterorum ordo. *Isidor.* — Ps-IV. VI. 11.
 presbyteros, qui in ecclesiis. *Greg. M.* — Ans. VII. 175. — C. 16. q. 1. c. 38.
 presbyteros, quos ibidem. *Greg. P. III.* — C. t. p. I. 57. c. 2. Ps-IV. VI. 117. — D. 68. c. 2. presbyteri.
 presbyteros ultra suum. *Gelas. P.* — D. 95. c. 2.
 presbyteros vero vel episcopos ante So. a. *C. Agath.* — Ans. die. IV. 18.
 presbyteros vinolentos. *C. Ancir.* — B. V. 40. Ans. die. IV. 64. Ps-IV. II. 49. — D. 50. c. 32.
 presbyterum de quo. *Greg. M.* — IV. III. c. 146.
 presbyterum connubio. *C. Neocæs.* — Ans. die. IV. 66. Ps-IV. VIII. 515.
 presbyterum in auptis. *C. Neocæs.* — Ans. X. 65. Ans. die. IV. 66. Ps-IV. VIII. 48. IV. VI. 66.
 presbyterum per ignorantiam. *Synod. Fl.* — D. 28. c. 16.
 presbyterum vero de qua. *Greg. M.* — Ans. VIII. 26. IV. III. 156.
 prius praecipimus. *Greg. M.* — Ps-IV. I. 55. Caes. IX. 19. — C. 18. q. 2. c. 7.
 prima oratione. *C. Hlspal. II.* — C. 16. q. 3. c. 13.
 prima annotatio. *Beda.* — D. 16. c. 11.
 prima autem synodus. *Isidor.* — IV. II. 111. — D. 16. c. 10.
 prima consolatio. *Ambros.* — D. 3. de poenit. c. 41.
 prima enim salus. *Euseb.* — Ans. die. I. 29.
 prima ergo sedes. *Anaclet. P.* — Ans. I. 67. §. 3. Caes. II. c. 61. C. t. p. I. 2. c. 20. Ps-IV. V. 2. IV. IV. 4. — D. 22. c. 2. §. 2.
 Primae sedis episcopus. *C. Afric.* — V. ut p. — D. 99. c. 3.
 prima igitur et secundas. *August.* — Ps-IV. I. 194. IV. I. 133. — D. 4. de cons. c. 75.
 prima quidem inquit haecesis. *August.* — Ps-IV. II. 8. §. 12. IV. I. 133. — D. 2. de cons. c. 44.
 prima salus. *Hormis. P.* — C. t. p. I. 49. c. 2. Poly. I. 20. C. 25. q. 1. c. 9.
 primates illi. *C. Nicaen.* — B. I. 163. Ans. die. I. 4. Ps-IV. V. 273.
 primates nihil. *Nicol. P.* — C. t. p. I. 62. c. 50. Caes. III. 51. C. 9. q. 3. c. 8. Conquestus.
 primates (quoque) accusatum. *Felix P.* — Ans. III. 67. B. I. 157. Ans. die. I. 80. CS. XII. 43. — C. 2. q. 1. c. 5.
 primo anno quidam. *Poenit.* — Reg. II. 442.
 primo gradu. *Isidor.* — B. VII. 28. Ps-IV. IX. 64. C. t. p. III. 17. c. un. IV. VII. 89. — C. 35. q. 5. c. 6.
 primo interrogasti quid de eo. *Raban.* — R. II. 344.
 primo omnium discitendi. *C. Matias. P.* — B. II. 57. Ps-IV. VI. 153.
 primo semper accusatorum personae. *Steph. P.* — Ans. die. III. 105.
 primo semper ante omnia. *Melchias. P.* — Ans. die. III. 163. C. t. p. I. 31. c. 1. IV. IV. 110. — C. 2. q. 1. c. 15.
 primum autem unius d. *Poenitent.* — Reg. II. 443.
 primum esse et maximum. *Iustin. Imp.* — Ans. I. 93.
 primum est capituli memd. *August.* — C. t. p. III.

22. c. 1. Ps-IV. XII. 1. Iv. VIII. 124. — C. 22. q. 2. c. 8.
 primus in quecuque schola. *Ord. rom.* — C. VI. 35.
 primum interrogatur p. *Raban.* — Ps-IV. I. 78. Iv. I. 76. — D. 4. da cons. c. 95.
 primum Itaque sine crim. *Hieron.* — D. 25 c. 6.
 primum quidem scias *Gajus. P.* — Aps. dic. I. 104.
 primum ut extra. *Innocent. P.* — Ans. dic. I. 102. Ps-IV. V. 113.
 primum ut iusta decreta. *Coast.* P. — Ans. dic. I. 104.
 primus enim pontifex *Aaron. Clem.* — Ans. dic. II. 1.
 primus homo. *Ambros.* — . . . D. 2. de poenit. c. 34.
 primus ordo ut praedictum est. *Isidor.* — Ps-IV. 107. 107. §. 1.
 princeps constituit. *Justin. Novell.* — Ps-IV. VIII. 37. Iv. VI. 53.
 princeps victorum. *Ambros.* — . . . D. 2. de poenit. c. 32.
 principali devotissimorum *Pelag. P.* — Ans. VII. 88. — D. 63. c. 15.
 principetus quem. *Leo M.* — Ans. VI. 19. Caes. III. 72. — C. 1. q. 1. c. 25. et D. 61. o. 5. §. 1.
 principis seculi nonnunquam. *Isidor.* — B. XV. 43. Ps-IV. XVI. 44. C. t. p. III. 29. c. 16. — C. 25. q. 5. c. 30.
 principium enim viarum. *Greg. M.* — . . . D. 2. de poenit. c. 45.
 prior ordinatio legis. *Capit. r. fr.* — Ps-IV. XVI. 245. C. t. p. III. 29. c. 169.
 priscas consuetudo. *Greg. M.* — Ans. VI. 93. Caes. III. 52. — D. 100. c. 2.
 priscis igitur. *Gelas. P.* — Ps-IV. III. 142. — D. 55. c. 4.
 priscis quidem canonibus. *C. Emeritens.* — . . . C. 10. q. 3. c. 2.
 priscis temporibus. *Synod. FI.* — Caes. VIII. 47.
 prius ergo oportet. *Euseb. P.* — Ans. III. 51. Iv. 17. 50. Cf. Ps-IV. V. 249. — C. 3. q. 2. c. 6.
 prius est. *Codex Just.* — . . . C. 3. q. 15. c. 4.
 prius ipse Jesus. *Raban.* — Ps-IV. I. 83.
 priusquam ad nos. *Greg. M.* — Ans. VI. 10. §. 1. — D. 28. c. 4.
 priusquam conveniret. *I. Chrysost.* — . . . C. 27. q. 2. c. 41.
 Privatus episcopus veg. dixit i. suggero. *C. Carth. I.* — B. II. 43. Ps-IV. VI. 144. — D. 71. a. 6. *Prinatus.*
 privilegia ecclesiarum et monasteriorum. *Leo M.* — Ans. IV. 2. — C. 25. q. 2. c. 1.
 privilegia ecclesiarum et monasteriorum. *Leo M.* — Ans. IV. 2. — C. 25. q. 2. c. 2.
 privilegia ecclesiarum saeculorum pet. *Leo M.* — C. 25. q. 2. c. 17.
 privilegia quae cointemplantione. *Constantin. M.* — Ans. IV. 53.
 privilegia quae generalibus. *Valerius et Marcus imp.* — Ans. IV. 52. Caes. VII. 25.

privilegia sunt leges. *Isidor.* — . . . D. 3. c. 3.
 privilegium omnino. *Simplic. P.* — Ans. IV. 3. *Cem.* VII. 14. — C. 11. q. 3. c. 63.
 probata autem et certa. *C. Antioch.* — Ans. VII. 156.
 probat illa vera. *Capit. r. fr.* — Ps-IV. XVI. 343. Iv. V. 41. C. t. p. III. 29. c. 260.
 Probinum Phariae et M. — *Pelag. P.* — Ans. VII. 180. Caes. IX. 28. — C. 16. q. 1. c. 18.
 pro certo scitote. *Leo P. IV.* — Ps-IV. X. 85.
 proclivis cursus est. *C. Tolet. VI.* — B. VIII. 14. Ps-IV. VII. 35. — C. 20. q. 3. c. 2.
 per consultu castitatis. *C. Tolet.* — B. VIII. 44. Ps-IV. VII. 62.
 procul dubio hi qui episcopos. *Alexand. P.* — C. t. p. I. 4. c. 31.
 prodest et severitas. *August.* — Polyc. — C. 25. q. 5. c. 4.
 pro dilectione tua. *Cyprianus.* — B. V. 21. Ps-IV. II. 31. Iv. I. 155. C. t. p. III. 2. c. 5. — D. 2. de cons. c. 95.
 productior est. *August.* — . . . D. 3. de poenit. c. 7.
 profitor diligenter. *Lib. Pontif.* — Iv. III. 3.
 progeiem suam. *Greg. M.* — B. VII. 11. Ps-IV. IX. 26. Iv. VII. 76. — C. 35. q. 2. et 3. c. 16.
 prohibendum est de curialibus. *Innocent. P.* — Ps-IV. VI. 63. C. t. p. I. 38. c. 17.
 prohibendum est ut liberti. *C. Eliberit.* — . . . D. 54. c. 24.
 prahibetur. *Digesta* — . . . C. 29. q. 1. c. 14.
 prohibete fratres. *Anicet. P.* — Caes. VIII. 39. Ps-IV. VI. 46. C. t. p. I. 37. — D. 23. c. 23.
 pro his qui quolibet. *C. Tolet.* — Ps-IV. III. 121. Iv. II. 179. *Definitio* ex C. t. p. II. 43. c. 3. — C. 17. q. 4. c. 35.
 proinde decrevit e. concilium. *C. Tolet.* — B. XV. 27. Ps-IV. XVI. 28.
 proinde placuit. *C. Tolet.* — R. II. 156. B. IX. 37. Ans. XI. 82. Ps-IV. VIII. 175. — C. 27. q. 2. c. 34.
 pro mambis Christi. *August.* — Ps-IV. X. 75. §. 7. C. t. p. III. 20. c. 25. §. 7. — C. 23. q. 3. c. 4.
 pro meritis ergo plebis. *Anaclet. P.* — Ans. die. II. 128. Ans. VI. 135.
 promotiones et consecrationes. *Synod. VIII.* — Ans. VI. 22. Caes. III. 63. Ps-IV. V. 122. Iv. III. 8. — D. 63. 2. *Hadrinnus.*
 promulgavit autem imp. *Cod. Theodos.* — Ans. V. 63. Caes. VII. 54.
 prout est omnis sectas. *C. Tolet.* — Ans. VII. 8. — C. 12. q. 1. c. 1.
 pronuntiandum est, ut sciunt. *C. Lugd.* — B. II. 77. Ps-IV. IV. 14. C. t. p. III. 4. c. 2. D. 3. de cons. c. 1.
 pro obsequiis. *Greg. P. II.* — Ans. VII. 170. — C. 13. q. 2. c. 21.
 pro officii nostri consideratione. *Siricius P.* — Ans. I. 41.
 pro omnibus christiis. *August.* — B. III. 65. §. 1.
 propheta dicente septies. *S. Benedict. Ab.* — R. I. 85. B. II. 105. Ps-IV. VI. 182.
 prophetauit et Saul. *August.* — . . . C. t. q.

1. e. 79:
proposito animo. *Ps-IV. VII. 159.*
§. 1. C.t.p. III. 14. c. 4. — C. 32. q. 5. c. 4.
proposito meliora lapsa. *August. — Ans. X. 15.*
propositum monachi. *Leo M. — B. VIII. 8.*
Ans. VII. 127. Ps-IV. VII. 19. IV. III. 182.
C. 20. q. 3. c. 1.
proposuisti quid de his. *Innocent. P. — Ans.*
dic. IV. 87. Ans. VIII. 8. Ps-IV. VI. 57.
IV. III. 157. — D. 82. c. 2.
proprie in morte. *Leo M. — Ps-IV. I. 45. C.t.p.*
I. 43. c. 43. — D. 4. da cons. c. 15.
propterea de presbyteris. *Nicol. P. — Ps-IV.*
X. 29.
propter ecclesiasticas causas et altercationum.
C. Martin. P. — . . . D. 18. c. 15.
propter ecclesiasticas causas at quas. *C. Antioch. — D. 18. c. 4.*
propter eos episcopos. *C. Chalced. — . . . C.*
7. q. 1. c. 26.
propter frequentes ambitus. *Symmach. P. — Ans.*
dic. I. 97. et II. 52. C.t.p. I. 48. c. 11.
propter gloriam. *Ambros. — Ps-IV. I. 106. § 1.*
IV. 1. 49. — D. 4. da cons. c. 69.
propter hoc omnipotens Deus. *Greg. M. — B.*
XV. 16. Ps-IV. XVI. 17.
propter multam perturbationem. *C. Nicaea. —*
B. II. 97. Ps-IV. VI. 174.
propter peccatum. *Isid. — B. XV. 44. Ps-IV.*
XVI. 45. C.t.p. III. 29. c. 17.
propter occultas autem fraudes. *C. Symm. —*
Ans. VI. 1.
propter pioresque simplices. *C. Chalced. — Caes.*
XV. 42.
propter superfluum. *Breviar. Alar. — Ps-IV. V.*
281. IV. IV. 114. C.t.p. III. 9. c. 8. — C. 2.
q. 6. c. 22.
propter totius indisciplinatiois. *C. CPlan. I. —*
D. 19. a. 10.
propter utilitates ecclesiasticas. *C. Antioch. —*
B. I. 44. Ans. dic. III. 11. Ps-IV. V. 154.
IV. IV. 14.
propter vitandam. *C. Tolet. IV. — Caes. XII.*
42. Ps-IV. I. 129. IV. I. 59. — D. 4. dacons.
c. 85.
pro qualitate docti. *S. Basil. M. in Synod.*
VIII. — C.t.p. II. 14. c. 9. — C. 26. q. 7.
c. 7.
pro reverentia dei. *C. Tolat. III. — B. II. 169.*
Ps-IV. VI. 260. — D. 44. c. 11.
pro tua ingenuitas ind. *Epist. clari rom. ad Cy-*
pr. — Ans. VIII. 30.
pro una hebdomado. *Poenit. laic. — R. II. 440.*
B. XIX. 18. Ps-IV. XV. 108.
pro uuo die. *Poenit. R. — B. XIX. 12. Ps-IV.*
XV. 192. C.t.p. III. 28. a. 17.
pro uuo die. *Poenit. R. — B. XIX. 16. Ps-IV.*
XV. 196.
pro nno mense. *Poenit. laic. — R. II. 439. B.*
XIX. 19. Ps-IV. XV. 199.
providendi viri potentes. *C. Mald. — R. II.*
263.
providendum est. *C. S. Medard. — R. I. 5. B.*
I. 228. Ps-IV. V. 340.
provinciae autem. *Anaclet. P. — Ans. dic. I.*
74. Caes. II. 73. Ps-IV. V. 53. IV. IV. 23.
C.t.p. I. 2. c. 15. §. 1.

App.

prudentes viros. *Greg. M. — B. XV. 21. Ps-*
I. v. XVI. 22.
prudentissime vir. *Joannes. P. VIII. — Ps-IV.*
V III. 253.
psal mista. *C. Carth. — Ans. dic. IV. 158. Ans.*
VII. 48. Ps-IV. VI. 19. IV. III. 40. — D. 29.
c. 20.
pudenda ut ita dicam. *Pelag. P. — Ans. XII.*
42. Caes. XIII. 46. — C. 24. q. 1. c. 35.
pudicitiae causam. *Ambros. — Ps-IV. VIII. 120.*
pudor est foemini. *Ambros. — Ps-IV. VIII. 75.*
IV. VI. 22. — C. 32. q. 2. c. 1.
puella si auta 20 a. *C. Tribur. — B. VIII. 98.*
Ps-IV. VII. 116. IV. III. 187. C. t.p. III
13. c. 5. — C. 20. q. 2. c. 2.
puellas quas. *Leo M. — B. VIII. 2. Caes. X.*
113. Ps-IV. VII. 20. — C. 20. q. 1. c. 8.
pueri ad s. ordines. *Greg. M. — Ans. VII. 41.*
C. 1. q. 1. c. 120.
pueri ante 14 a. *G. Eliberit. — B. XII. 26.*
Ps-IV. XII. 87. IV. VIII. 104. et 205. — C.
22. q. 5. c. 15.
pueri sa manibus. *Poenit. — R. II. 248.*
pulchra atium liberabitis. *Ambros. — Polyc. D.*
86. c. 18.
pulsatus ante iudicem. *Fabian. P. — B. XVI.*
10. Ans. dic. III. 120. Ps-IV. VI. 323. Cf.
IV. IV. 123. C.t.p. I. 18. c. 10. — C. 3. q. 6.
a. 5.
pulsatus ante suum iudicem. *Sixt. P. III. —*
C.t.p. I. 22. c. 4. — C. 2. q. 8. a. 4.
pura et simplex testimonii. *Ambros. — . . .*
C. 3. q. 9. c. 17.
purgationem tamen. *Alexand. P. II. — IV. V.*
7. §. 1. Cf. Ps-IV. V. 15.
putant quidem neuram. *Hieron. — Caes. VIII.*
73. Ps-IV. VIII. 128. pr. IV. III. 160. C.t.p.
III. 24. c. 3. — C. 14. q. 3. c. 2.
puto christianum. *August. — Ps-IV. VIII. 252.*
§. 3. C.t.p. III. 15. c. 9. — C. 32. q. 5. c. 16.
puto quod sine ulla. *August. — Ps-IV. V. 24.*
C. t.p. III. 8. c. 4. — C. 2. q. 7. c. 5.

Q

Quacunque arte verborum. *Isidor. at Leo M. —*
Ans. VI. 63. C.t.p. III. 22. c. 2. IV. VIII.
112. Cf. B. XII. 10. et Ps-IV. XII. 36. — C.
22. q. 5. c. 9.
quadragesima summa observations. *Greg. M. —*
B. XIII. 1. Ps-IV. IV. 34. IV. I. 182. — D.
5. de cons. c. 16.
quadragesima sex hebdomado. *Ambros. — Ans.*
VII. 168. — D. 4. c. 5.
qua de re ut magnam. *Greg. M. — C. t.p. I.*
55. c. 36. Ps-IV. V. 110.
quae ad perpetuum. *Cap. r. fr. — C.t.p. III.*
29. c. 240. Ps-IV. XVI. 317.
quae adversus Lucillam. *Greg. M. — Ans. dic.*
II. 279.
quae autem provincia. *Nicol. P. II. — Ans. I.*
64.
quae Christo. *Innocent. P. — B. VIII. 13. R.*
II. 172. Caes. X. 112. Ps-IV. VII. 17. Ans. XI.

P

79. — C. 17. q. 1. §. 10.
 quae contra mores. *August.* — C. t. p. III. 6. c. 15. *Caes. I. 20. Ps-IV. IV. 178. — D. 8. c. 2.*
 quaecumque ad surium. *C. Turon.* — B. I. 226. *Ps-IV. V. 359.*
 quaecumque et parentibus. *Cod. Theodos.* — C. 25. q. 2. c. 20.
 quaecumque a singulis. *Cap. r. fr.* — C. t. p. III. 29. c. 221. *Ps-IV. XVI. 297.*
 quaecumque difficiles quaestiones. *Gajus P.* — *Ans. II. 40.*
 quaecumque ecclesiae. *C. Tribur.* — B. III. 224. *Ps-IV. III. 285.*
 quaecumque enim post. *Beda.* — D. 4. de poenit. c. 6.
 quaecumque ergo contentiones. *Marcellian. P.* — B. III. 159. C. t. p. I. 28. c. 1. *Ans. dic. III. 177. Ps-IV. III. 205. — C. 11. q. 1. c. 7.*
 quaecumque iniquum. *Arcadius et Honor. Imp.* — *Ans. IV. 16.*
 quaecumque ligaveris. *Hieron.* — C. t. p. III. 2. c. 25. et III. 8. c. 5. *Ps-IV. II. 109. et V. 48.*
 quaecumque mancipia. *C. Aurel.* — *Ps-IV. XVI. 48.*
 quaecumque mulier religioni. *C. Gang.* — *Ps-IV. VIII. 520. — D. 30. c. 2.*
 quaecumque probatus f. episcopis. *Iust. Novell.* — *Ans. dic. II. 295.*
 quaecumque res ecclesiasticae. *C. Antioch.* — C. t. p. II. 5. c. 18. c. 10. q. 1. c. 5.
 quaedam capitula. *Marcellian. Augustus in C. Chalced.* — *Ans. III. 105. Caes. V. 12. — D. 98. c. 3.*
 quaedam cum fratre. *Cap. r. fr.* — C. 22. q. 7. c. 19.
 quaedam definiunt. *Cyrrill. Alex.* — *Ans. II. 78.*
 quaedam etiam leges. *Isidor.* — D. 2. c. 6.
 quaedam ex vobis. *Clem. P.* — *Ps-IV. VII. 22. Cf. C. t. p. I. 18. c. 2. Bonius.*
 quaedam in semine. *August.* — *Ans. XI. 145. CS. X. 159.*
 quaedam necessaria sunt. *August.* — *Ps-IV. IX. 100. §. 2.*
 quaedam terrena lex. *Greg. M.* — *Ans. X. 51. Cf. Ps-IV. IX. 55. IV. VII. 56. B. VII. 19. — C. 35. q. 2 et 3. c. 20.*
 quae de causa. *Greg. M.* — C. t. p. I. 55. c. 11. — C. 2. q. 5. c. 9.
 quae dignior domus. *Ambros.* — *Ans. V. 20. — C. 24. q. 1. c. 26.*
 quae dilectissimis nobis. *Inreg. M.* — *Ans. dic. III. 211.*
 quae in adulterio. *Pandect.* — *Ans. XII. 110. C. t. p. III. 29. c. 116. §. 1. Ps-IV. XVI. 185. §. 4.*
 quae ipsis sacerdotibus. *August.* — B. II. 2. *Caes. IV. 108. Ps-IV. VI. 22. IV. III. 24. — D. 38. c. 5.*
 quae ista vanitas. *August.* — B. VI. 43. §. 3. *Ps-IV. X. 171. §. 3.*
 quaelibet causa. *S. Fructuos.* — C. t. p. II. 50. c. 9. et III. 10. c. 54. *Ps-IV. VI. 359.*
 quaelibet occulte. *Greg. M.* — C. t. p. I. 55. c. 4. — D. 40. c. 10.
 quae Lotharius. *Nicol. P.* — C. 2. q. 1.

c. 16.
 quae modo recitata s. *Synod. V.* — *Ps-IV. XIV. 62. §. 1. IV. V. 90.*
 quae patris voluntate. *Pandect.* — C. t. p. III. 15. c. 20. §. 1 et 29. c. 115. §. 1. *Ps-IV. XVI. 182. §. 1. IV. VI. 4. §. 2.*
 quae hic aliquis. *Hieron.* — D. 3. de poenit. c. 44.
 quaerendum est interea. *Beda.* — D. 1. de poenit. c. 6.
 quaerendum in iudicio. *C. Valentin.* — *Ans. dic. III. 86.*
 quaerendum nobis ergo est in iudicio. *Calist. P.* — C. t. p. I. 14. c. 13. *Cf. B. I. 171. Ps-IV. V. 289. — C. 2. q. 7. c. 18.*
 quaerendum utrum. *Greg. P. II.* — *IV. IV. 84. queri potest quomodo. August.* — *Ps-IV. XII. 37. Caes. VI. 28.*
 quaerit a me cur. *Ambros.* — *Ps-IV. II. 9. §. 1. queris e me utrum. August.* — *Ans. IX. 35. — D. 4. de cont. 129.*
 quaeri solet. *Haymo.* — *Ps-IV. IX. 114.*
 quaeritur Festus. *Greg. M.* — *Ans. d. e. II. 266.*
 quaeritur cur patriarcha. *August.* — C. 22. q. 2. c. 22.
 quaero ergo quis. *August.* — C. 6. q. 1. c. 21.
 quaerunt schismatici. *August.* — *Ps-IV. X. 59.*
 quae semel dedicatae. *C. Chalced.* — *Ans. V. 56. B. III. 19. Ps-IV. III. 22. — C. 19. q. 3. c. 4.*
 quae sint autem levia. *August.* — *Ps-IV. XVII. 151.*
 quaesitum ab aliquibus. *C. Magont.* — B. XI. 76. R. II. 95. C. t. p. III. 27. c. 24. *Ps-IV. XIV. 124. IV. V. 96. — C. 15. q. 2. c. 50.*
 quaesitum est de episcopis. *C. Urban. P. II.* — C. 1. q. 3. c. 4.
 quaesitum est etiam, super. *Innocent. P.* — B. VI. 54. C. t. p. I. 58. c. 23. *Ps-IV. X. 94. — C. 25. q. 4. c. 45.*
 quaesitum est in eadem synodo. *C. Tribur.* — B. XI. 74. *Ps-IV. XIV. 122. IV. V. 112. V. Certum.* — C. 11. q. 3. c. 43.
 quaeso te. *Greg. M.* — B. XX. 69. *Ps-IV. XVII. 80.*
 quae sunt. *C. Antioch.* — *Ans. dic. II. 85. Cf. C. 10. q. 1. c. 5.*
 quaestionum de servis. *Cod. Just.* — C. 12. q. 1. c. 59.
 quae est et illud. *August.* — B. IX. 16. *Ps-IV. VIII. 154.*
 qualia in Sardinia. *Greg. M.* — *Ans. dic. II. 258.*
 quali nos de gloriae. *Pelag. P.* — *Ans. XII. 46. — C. 25. q. 5. c. 44.*
 qualis eorum condemnatio. *Clem. P.* — C. t. p. I. 1. c. 19. — C. 2. q. 7. c. 9.
 qualis enim edificatio. *Hieron.* — C. 8. q. 1. c. 21.
 qualis esse debet uxor. *Leo M.* — *Ans. X. 5. B. IX. 2. Caes. X. 60. Ps-IV. VIII. 140. IV. VI. 36. — C. 30. q. 5. c. 4.*
 qualis hinc quisque egreditur. *Greg. M.* — *Ans. XI. 141. — D. 25. c. 4.*

qualitas lucri. *Leo. M.* — Reg. I. 313. B. II. 128. et XIX. 95. Ans. XI. 121. Ps-IV. VI. 202. XIII. 25. XV. 197. — . . . D. 5. de poenit. c. 2.
qualiter de fraternitatis. *Greg. M.* — Ans. die II. 259.
qualiter ergo de misericordia. *J. Chrysost.* — B. XIX. 38. Ps-IV. VI. 62.
qualiter neglectus. *Greg. M.* — Ans. die II. 191.
qualiter ordinati. *Greg. M.* — B. I. 189. Ans. die II. 139. Ps-IV. V. 305. — . . . C. 7. q. 1. c. 13.
qualiter Raynaldus. *Joannes P. VIII.* — Ps-IV. X. 59.
Quam detestabile. *C. Mogunt.* — B. XVII. 26.
Reg. II. 198. Ps-IV. IX. 84.
quandiu excommunicato. *C. Agath.* — Ans. die II. 191.
quoniam gravis et auditu. *Greg. M.* — Ans. die III. 207.
quoniam unguis est crinice. *August.* — C. t. p. II. 50. c. 33. — . . . C. 25. q. 4. c. 20.
Quoniam ob rem rex consilium. *Hieron.* — . . . D. 1. de poenit. c. 68.
quoniam omnes appellare. *Damas. P.* — B. I. 179.
Ans. die I. 39. et 59. Ps-IV. V. 205.
quoniam periculum. *Cyprian.* — Caes. V. 27. — . . . C. 7. q. 1. c. 8.
quoniam pio mentis affectu. *Bonif. P.* — . . . C. 1. q. 2. c. 2.
quoniam prae posterum. *Cyprian.* — . . . C. 15. q. 2. c. 25.
quoniam rationem offerre. *August.* — Ps-IV. II. 9. §. 17.
quoniam sancta sit digamia. *Hieron.* — Ps-IV. VIII. 208.
quoniam sit necessarius. *Gregor. M.* — Ans. V. 59. C. t. p. I. 53. c. 18. Caes. VI. 50. IV. III. 181. — . . . C. 18. q. 2. c. 5.
quoniam triste. *Greg. M.* — Ans. die II. 263. B. I. 191. Ps-IV. V. 307. — C. 7. q. 1. c. 14.
quoniam aliud fundamentum. *Gelas. P.* — Caes. I. 33.
quoniam eunte salubriterque. *August.* — C. t. p. III. 28. c. 5. Ps-IV. XV. 24. §. 1. — . . . D. 50. c. 62. et D. 3. de poenit. c. 22.
quoniam carnis consideratio. *Greg. M.* — Ans. die II. 269.
quoniam conscientiam. *Conc. Tolet.* — Ans. die II. 28.
quoniam dictum sit. *August.* — Caes. VI. 7. Ps-IV. XII. 4. §. 1. IV. VIII. 85. — . . . C. 22. q. 7. c. 15.
quoniam errare. *August.* — . . . D. 38. c. 11.
quoniam et in illo. *August.* — Ps-IV. XVII. 5.
quoniam Fectus cap. e. episcopus. *Greg. M.* — Ans. V. 13.
quoniam illic ignis. *Greg. M.* — B. XX. 79. Ps-IV. XVII. 90.
quoniam licet apud comprov. *Eleuth. P.* — Cf. Ps-IV. VI. 316. IV. IV. 134. et 136. — . . . C. 3. q. 6. c. 7.
quoniam plenitudo fidei. *Leo M.* — C. t. p. I. 43. c. 42. — . . . D. 1. de poenit. c. 89.
quoniam res, quae terrenae. *August.* — Ans. XII. c. 59.

quoniam universae per orbem. *Gelas. P.* — R. III. 220. Ans. I. 68. IV. IV. 3. — . . . D. 21. c. 3.
quoniam unum baptisma. *August.* — C. t. p. III. 1. c. 5. Ps-IV. I. 160. §. 2. Caes. XII. 65. IV. I. 28. — . . . D. 4. de cons. c. 29.
quoniam vers simi. *August.* — . . . C. 11. q. 3. c. 75.
Quando ab Hierosolymis. *August.* — Ps-IV. I. 39. IV. I. 104. Caes. XII. 58. — D. 4. de cons. c. 147.
quando Adam. *Ambros.* — . . . D. 2. de poenit. c. 33.
quando autem convenerint. *C. Nannet.* — R. I. 215. B. II. 162. Ps-IV. VI. 153.
quando autem stamna. *Cyprian.* — . . . D. 1. de cons. c. 79.
quando divina vocatione. *Cap. Ludov. Imp. I.* — C. t. p. III. 2. c. 7. §. 1. Ps-IV. V. 51. §. 1. — D. 63. c. 30. §. 1.
quando ea quae canonica. *C. Cabill.* — B. XV. 11. C. t. p. III. 29. c. 5. Ps-IV. XII. 12.
quando ergo vir. *Hieron.* — . . . C. 11. q. 3. c. 23.
quando episcopus ordinatus. *C. Nannet.* — R. I. 411. B. II. 1. Ps-IV. VI. 21. IV. III. 21. C. t. p. III. 10. c. 2. — D. 24. c. 5.
quando et ubi. *Ord. rom.* — Ans. VII. 187. — D. 75. c. 6.
quando ira. *August.* — Ps-IV. II. 97. §. 10.
quando mala. *Greg. M.* — Ans. die III. 210. B. I. 182. Ps-IV. V. 298.
quando necessitas disciplinae. *August.* — C. t. p. III. 10. c. 19. Ps-IV. VI. 384. — D. 86. c. 3.
quando presbyteri aut diaconi. *C. Tolet.* — Ans. die IV. 122. B. II. 157. Ans. VII. 107. et 131. Ps-IV. VI. 248. et III. 130. IV. III. 22. — D. 28. c. 3.
quando presbyteri in parochiis. *C. Tolet. IV.* — Ans. die IV. 30. Ans. VI. 103. Ps-IV. III. 129. IV. III. 23. — D. 38. c. 2.
quando presbyteri per calendaria. *C. Nannet.* — R. I. 216. B. II. 184. Ps-IV. VI. 255. — D. 44. c. 9.
quandoquidem regula est. *Synodi VII.* — Ps-IV. V. 375. — D. 18. c. 7.
quando quietem. *August.* — C. t. p. III. 11. c. 6. Ps-IV. VII. 8. et VIII. 16. IV. III. 179.
quando quis propterea. *J. Chrysost.* — . . . D. 4. de cons. c. 128.
quando te interrogavit. *Ambros.* — Ps-IV. I. 79.
quando vult deus. *August.* — Ans. XII. 34. Ps-IV. X. 99. — C. 23. q. 4. c. 39.
quoniam in concilio anteriori. *C. Tolet.* — B. XV. 25. Ps-IV. XVI. 26.
quoniam omnes qui sacris. *C. Tolet.* — Ans. VII. 89. — D. 25. c. 6.
quoniam sacerdotum. *C. Eugen. P. II.* — . . . C. 14. q. 2. c. 2.
quoniam secundum honorem. *August.* — . . . C. 2. q. 7. c. 34.
quanta bona omnipotentis. *Greg. M.* — Ans. die III. 232.
quanta fraternitati tuae. *Leo M.* — Ans. die I. 116. Ans. I. 39.
quantum in vobis bona. *Greg. M.* — Ans. die.

- III. 193.
 quanto a nobis. *Greg. M.* - . . . C. 2. q. 5. c. 8.
 quanto apostolica sedis. *Greg. M.* - Ans. dic. I. 121. Ans. VI. 25. - D. 63. c. 10.
 quanto cordi. *Greg. M.* - Ans. dic. II. 236.
 quanto creditur. *Greg. M.* - C. t. p. I. 55. c. 10. - C. 2. q. 5. c. 8.
 quanto laetitia nobis. *Greg. M.* - Ans. dic. III. 209.
 quanto tempore. *Joan. P.* - . . . C. 3. q. 2. c. 1.
 quantum dicta cite. *Pelag. P. II.* - C. t. p. I. 45. c. 10. - D. 50. 2. 48.
 quantumlibet vigilet. *August.* - C. t. p. II. 50. c. 37. et 38. - D. 49. c. 9.
 quantum nos de obitu. *Greg. M.* - Ans. dic. II. 230.
 quantus arrogantiae. *August.* - C. 23. q. 4. c. 14.
 quantumlibet ergo. *August.* - Ans. XI. 152. § 3. - D. 1. de poenit. c. 53.
 qua ratione finita. *Ord. cel. conc.* - Ps-IV. IV. 248.
 quapropter cunctis fidelibus. *Clem. P.* - C. t. p. I. 1. c. 24. - C. 12. q. 1. c. 2.
 quapropter in filiabus. *Hieron.* - . . . C. 27. q. 2. c. 37.
 quapropter nec clericorum. *Gelas. P.* - C. t. p. I. 46. c. 19. - C. 2. q. 7. c. 47.
 Quare continens domus. *August.* - Ps-IV. X. 78. § 1.
 quare ergo sententia. *August.* - IV. VIII. 23.
 quare synodus. *Isidor.* - IV. II. 111. Ps-IV. IV. 125.
 quas praecedentes. *Jul. P.* - Ans. dic. I. 64.
 qua traditioe majorum. *Gelas. P.* - Ps-IV. V. 9. - D. 22. c. 5.
 quatuor anni decem. *C. Tribur.* - R. II. 9. B. VI. 4. Ps-IV. X. 153.
 quatuor autem tum de redditibus. *Gelas. P.* - R. I. 33. B. III. 137. Ans. V. 69. Ps-IV. III. 203. C. t. p. I. 46. c. 19. IV. II. 7. Caes. VII. 100. - C. 12. q. 2. c. 27.
 quatuor modis. *Greg. M.* - . . . C. 11. q. 3. c. 78.
 quatuor sanctorum conciliorum. *Just. Novell.* - Ps-IV. IV. 115.
 quatuor sunt genera. *August.* - B. XX. 70. Ps-IV. XVII. 81.
 Quemadmodum iudeos. *Vita S. Greg. M.* - . . . Ps-IV. I. 183. et XII. 110.
 quemadmodum illicita. *Greg. M.* - . . . D. 12. c. 9.
 quemadmodum membrum. *August.* - C. t. p. II. 50. c. 36. - C. 23. q. 7. c. 4.
 quemadmodum non recte. *August.* - C. t. p. III. 15. c. 96. Ps-IV. VIII. 255. - C. 32. q. 7. c. 10.
 quem poenitet. *August.* - . . . D. 1. de poenit. c. 88.
 quem primogenitores. *C. Tribur.* - Cf. B. VIII. 97. Ps-IV. VII. 115. - C. 20. q. 1. c. 6.
 quosque pater de. *August.* - . . . C. 2. q. 7. c. 36.
 Questa est nobis. *Greg. M.* - . . . C. 13. q. 2. c. 12.
 questi nobis sunt praedicti. *Greg. M.* - . . . C. 17. q. 4. c. 41.
 questi sunt. *C. Cabill.* - B. III. 132. Ps-IV. III. 198. IV. II. 60. - C. 16. q. 1. c. 46.
 questus nobis est. *Greg. M.* - Ans. dic. III. 228. Ps-IV. VIII. 28.
 Quia Agatho. *Greg. M.* - . . . C. 27. q. 2. c. 25.
 quia alii tertium diem. *Ambros.* - Ans. VII. 171. - C. 13. q. 2. c. 24.
 quia aliquanti de quibus. *Sirio. P.* - C. t. p. I. 36. c. 4. § 1. Ps-IV. VI. 50. § 1. Caes. VIII. 53. - D. 82. c. 4.
 quia autem dura. *Greg. M.* - . . . C. 20. q. 1. c. 5.
 quia abstulit. *Anaclet. P.* - R. II. 282. B. XI. 18. Ps-IV. XIV. 88. - C. 12. q. 2. c. 6.
 qui acceperit sacrificium. *Eutychian. P.* - B. V. 35. Ps-IV. II. 44.
 qui accusare alium. *Damas. P.* - Ps-IV. VI. 348. - C. 3. q. 9. c. 8.
 quia bene olim. *Greg. M.* - Ans. dic. III. 208.
 quia cognovimus episcopos. *C. Tolet. III.* - Ps-IV. III. 137. - C. 10. q. 3. c. 6.
 quia corpus assumptum. *Euseb. P.* - Ps-IV. II. 4. § 4.
 qui ad amicum. *Pandect.* - C. t. p. III. 20. c. 28. et 111. Ps-IV. XVI. 74. et 177. IV. I. 130. Caes. XI. 2. - D. 2. de cons. c. 35.
 qui ad feriendum hominem. *Poenit. rom.* - B. XIX. 120. Ps-IV. XV. 132.
 qui adhaeret meretrici. *Ambros.* - Ps-IV. VIII. 308.
 quin dies sabbathi. *Greg. P. VII.* - . . . D. 5. de cons. c. 31.
 qui admisit corporale. *C. Neocast.* - Ans. dic. IV. 70. - C. 15. q. 8. c. 1.
 qui admissa plangit. *Greg. M.* - D. 3. de poenit. c. 14.
 qui admissa plangunt. *Greg. M.* - . . . D. 3. de poenit. c. 13.
 qui ad priora. *C. Tolet.* - Ans. XI. 130.
 quis es quia. *Pelag. P.* - C. t. p. I. 54. c. 24. - C. 3. q. 2. c. 9.
 quia episcopus universique. *Anaclet. P.* - . . . C. 5. q. 3. c. 5.
 quis ergo constat. *C. Cabill.* - B. XV. 32. Ps-IV. XVI. 32.
 quis ergo deus. *Isidor.* - B. XX. 31. Ps-IV. XVII. 42.
 quis ergo nostrus. *Greg. M.* - B. XX. 81. Ps-IV. XVII. 92.
 quis et si tu. *August.* - Ps-IV. VII. 10. et VIII. 16. C. t. p. III. 11. c. 7.
 quis ex sola ecclesia cath. *Greg. M.* - Ans. I. 57. Caes. XIII. 1. - C. 24. q. 1. c. 22.
 quis fidelibus. *Joan. P. VIII.* - Ps-IV. IV. 135.
 quis frater et coepiscopus nr. *Pelag. P. I.* - C. t. p. I. 54. c. 5. - C. 7. q. 1. c. 18.
 quis igitur apostolo teste. *C. Cabill.* - B. XIX. 59. Ps-IV. XV. 73.
 quis igitur defensorem. *Greg. M.* - Ans. III. 101.
 quis igitur Stephanus. *Greg. M.* - Ans. dic. III. 213.
 quis igitur suscepta. *Greg. M.* - Ans. VI. 98.

- D. 63. e. 9.
 quia in aliquibus cons. *C. Paris.* - C. t. p. III. 9. e. 2. *Ps-IV. V. 125.* *Coas. I. 52. et. III. 66.*
 quia ingredientibus *Greg. M.* - *Ans. VII. 184.* *Coas. IX. 9.* - *C. 19. q. 3. e. 7.*
 quia in quibusdam ecclesiis. *C. Chalced.* - *Ans. VI. 141.* *D. 89. e. 4.* *C. 16. q. 7. e. 21.*
 quia Joannes quondam. *Greg. M.* - . . . *C. 12. q. 5. e. 3.*
 qui juxta canonicos. *Greg. M.* - . . . *C. 5. q. 6. e. 3.*
 quia juxta SS. Patrum. *Cap. r. fr.* - *Ans. IV. 42. et. V. 37.* - *C. 16. q. 1. e. 59.*
 qui aliorum defendit causam. *Urban. P. I.* - . . . *C. 24. q. 3. e. 32.*
 qui aliquid de ecclesia. *August.* - *R. II. 185.* *B. XI. 19. §. 1.* *Ps-IV. XIV. 89. §. 1.*
 qui aliquos monachorum. *Greg. M.* - *Ps-IV. VII. 122.*
 quia maligni. *Greg. M.* - C. t. p. I. 55. e. 105. *Ps-IV. VI. 381.*
 qui ambulat. *Proverb. Salom.* - . . . *C. 5. q. 5. e. 5.*
 quia morte domini. *Ambros.* - *IV. I. 143.* *Ps-IV. II. 7. §. 4.* - *D. 2. de cons. e. 50.*
 quia multi tanta mentis. *C. Salegust.* - *Ps-IV. XV. 184.*
 qui ante ordinationem. *Clem. P.* - *Ans. VIII. 2.*
 quia omnino rationis ordo. *Greg. M.* - *Ans. VI. 93. D. 100. e. 9.* *Rationis ordo.*
 quia ordo debet. *Synod. VII.* - *Ps-IV. V. 576.*
 quia passus est. *August.* - C. t. p. III. 2. e. 1. *Ps-IV. I. 2. §. 1.* - *D. 2. de Cons. e. 56.*
 quia per ambitionem. *Galat. P.* - *Ans. VI. 41.* *Coas. III. 34.* - *D. 64. e. 4.*
 quia per fontem. *August.* - *Ans. IX. 69.*
 qui apostolicæ sedis. *Greg. P. VII.* - *Ps-IV. V. 36.*
 quia præsulatus. *Leo. P. IV.* - C. t. p. I. 69. e. 19. *C. 1. q. 4. e. 5.*
 quia propter detractores. *Felix. P.* - *Ans. III. 60.*
 quia apud Donatistas. *C. Afric.* - . . . *C. 1. q. 4. e. 4.*
 quia radix. *August.* - . . . *D. 2. de poenit. e. 13.*
 quia res in litigio. *Gelas. P.* - C. t. p. I. 46. e. 24. - *C. 11. q. 1. e. 50.*
 qui arma prociunt. *C. Arulat.* - *Ps-IV. X. 122.*
 qui aras dederit. *Capit. r. fr.* - C. t. p. III. 29. e. 210. *Ps-IV. XVI. 286.*
 quia sacerdotes. *Hieron.* - . . . *C. 10. q. 1. e. 13.*
 quia sancta rom. eccles. *Steph. P.* - *IV. III. 1. §. 2.* - *D. 63. e. 28.*
 quia sententia tua. *Greg. M.* - . . . *D. 50. e. 16.*
 quia sicut cauta. *Greg. M.* - *Ans. dic. II. 242.*
 quia simonizans hæresis. *Greg. M.* - *Ps-IV. V. 94.*
 quia simpliciter ad. s. a. *Urban. P. II.* - *IV. III. 54.* *Coas. VIII. 55.* - *D. 56. e. 14.*
 quia sunt culpæ. *Greg. M.* - C. t. p. I. 55. e. 68. *Ps-IV. IX. 126.* - *D. 28. e. 10.*
 quia suspecti. *Nicol. P.* - C. t. p. I. 62. e. 63.

- *C. 3. q. 5. e. 15.*
 quia te quasi. *Stephan. P. P.* - *IV. III. 155.*
 - . . . *D. 50. e. 38.*
 quia tua fraternitas. *Greg. M.* - *Ans. VII. 3.* - . . . *C. 12. q. 1. e. 8.*
 qui angarius. *Poenitent. R.* - *B. X. 8. Reg. II. 356.* *Ps-IV. XI. 36.*
 qui autem aliquem in carcerem. *Cod. Theodos.* - C. t. p. III. 29. e. 133. *Ps-IV. XVI. 205.*
 qui autem ex vestro col. *Alexand. P.* - *B. I. 129.* *Ps-IV. V. 229.*
 qui autem putant. *August.* - *Ps-IV. II. 8. §. 4.*
 qui autem residus corp. *Clem. P.* - C. t. p. I. 1. e. 14.
 qui autem vult ordinare. *August.* - *Ps.* - *IV. XVII. 129.*
 quia vero angeli. *Greg. M.* - *B. XX. 46.* *Ps-IV. XVII. 57.*
 quia vero apostolorum plurimi. *Hist. eccl.* - *B. I. 233. §. 1.*
 qui bene non custodierit. *C. Arulat.* - *V. Qui non b. e.* - . . . *D. 2. de cons. e. 94.*
 qui bene præsumt. *S. Paul. apost.* - *Ans. VII. 131.*
 qui bis ignorantes. *Poenitent. Theod. C.* - *B. IV. 51.* *Ps-IV. I. 245.* *C. t. p. III. 1. e. 16.* *IV. I. 122.* - . . . *D. 4. e. 117. de cons.*
 qui bona agunt. *Greg. M.* - . . . *C. 17. q. 1. e. 4.*
 quibusdam narratibus agnovi. *Greg. M.* - C. t. p. I. 55. e. 13. *Ps-IV. V. 108.* - . . . *C. 1. q. 1. e. 117.*
 quibus episcopi. *Urban. P.* - *Ans. XII. 15. + . . . C. 11. q. 3. e. 27.*
 quibus ita gustis. *Julius. P.* - *Ans. II. 144.*
 quibus licentia uxores. *Leo. M.* - *B. II. 152.* *Reg. I. 326.* *Ps-IV. VI. 206.*
 quibus omnibus res. *August.* - C. t. p. III. 1. e. 10. §. 2. *Ps-IV. I. 178. §. 1.* *Cf. IV. I. 104.* - . . . *D. 4. e. 34. §. 2. de cons.*
 quibus peccata. *August.* - *B. III. 152.* *Ps-IV. III. 214.* - . . . *C. 13. q. 2. e. 16.*
 quibus regnum dei. *Eutych. P.* - *Ps-IV. XIV. 53.* *et Basil. M. Ans. XII. 6.*
 quibus sit elemos. erog. *Nicol. P.* - *CS. XIII. 16.*
 quibus taliter narratis. *Ord. eccl. conc.* - *Ps-IV. IV. 250.*
 quibus vero placuerit ex consensu. *August.* - C. t. p. III. 15. e. 55. *Ps-IV. VIII. 152.* *et 14. IV. VI. 8. e. 14.* *et VI. 5. e. 1. 68.*
 qui esthedram Petri. *Cyprian.* - *Ps-IV. V. 361.* - . . . *D. 93. e. 3.*
 qui Christi pecunias. *Stephan. P.* - *Cf. B. XI. 18.* *Ps-IV. XIV. 88.* - . . . *C. 12. q. 2. e. 1.*
 qui elavementum. *Hieron.* - . . . *D. 86. e. 22.*
 qui comedit scabiem. *Beda.* - *B. XIX. 84.* *Ps-IV. XV. 96.*
 qui comedit val bibit. *Poenitent. R.* - *B. XIX. 206.* *Reg. II. 371.* *Ps-IV. XV. 118.*
 qui communicaverit. *C. Carth.* - *Ans. XII. 18.* *Ps-IV. XIV. 28. §. 1.* *et e. 108.* *CS. X. 155.* *IV. V. 99.* - . . . *C. 11. q. 3. e. 19.*
 qui compulsus. *Pius. P.* - *B. XII. 4.* *Reg. II. 330.* *Ans. XI. 51.* *Ps-IV. XII. 61.* - . . . *C. 22. q. 5. e. 1.*

qui consanguinitatis copulas. *Nicol. P.* — Ps-
Iv. IX. 12.
qui consenserit. *Poenit. Th.* — Ans. XI. 68.
qui consensit peccantibus. *S. Basil.* — Ans. XII.
5. B. XI. 46. Ps-IV. 110. — C. 11. q. 3.
e. 100.
qui contenta veritate. — *August.* — C. t. p. III.
7. c. 14. Ps-IV. IV. 234. — D. 8.
e. 6.
qui contentiosus et murmurans. *C. Magont.* —
B. X. 53. Reg. I. 160. Ps-IV. XIII. 54.
qui contra Iguinum. *Ex act. Synod. FIII.*
gen. — Ans. XI. 151.
qui contra pacem ecclesiae. *Liberius. P.* — Ans.
V. 64. — C. 24. q. 1. e. 32.
qui convivio. *Leo. M.* — B. X. 37. Ps-IV. XI.
62.
qui corpus. *Greg. P. II.* — Reg. I. 97.
quicquid ad hominum perfectum. *Anastas. P.* —
Ans. VII. 146.
quidquid enim necessitate. *Hieron.* —
D. 5. de cons. c. 27.
quicquid in rem commendatam. *Cod. Theodos.* —
C. t. p. III. 29. c. 129. §. 1. Ps-IV. XVI.
199. Iv. V. 54. §. 9.
quicquid inter se conjugati. *August.* — C. t. p.
III. 15. c. 82. Ps-IV. VIII. 254. Iv. VI. 24.
— C. 52. q. 2. e. 5.
quicquid in visibilibus gratis. *C. Tolet. XI.* — Ps-
IV. V. 126. et I. 37. — C. 1. q. 1
c. 101.
quicquid irreprehensibile est. *Calixt. P.* — C.
t. p. I. 14. e. 2. et c. 3. Ps-IV. V. 235.
quicquid mulier. *Nicol. P.* — C. t. p. III. 15.
e. 80. Ps-IV. VIII. 288. — C. 52.
q. 5. c. 22.
quicquid parochiarum. *C. Agath.* — Ps-IV. III.
162. — C. 12. q. 2. c. 36.
qui crimen intendit. *Adrian. P.* — C. 6.
q. 1. c. 6.
qui crimen objici. *C. Araw.* — B. XVI. 3. C.
t. p. I. 42. c. 4. Sixt. P. III. — Ps-IV. III.
75. — C. 2. q. 8. e. 4.
idem cap. ex capitulis Adriani P. V. — C. 3.
q. 6. e. 18.
qui culpam plangunt. *Greg. M.* — Ps-IV. IX.
122.
qui cum muliere m. n. *Poenit. R.* — Reg. II.
249.
qui cum peccare percat. *Poenit. Theod. C.* —
B. XVII. 32. R. II. 255. Ps-IV. IX. 90.
qui cum senioribus. *C. Meid.* — Reg. I. 435.
B. II. 144. Ps-IV. VI. 217. (quicunque c. 2.)
quicunque accepit sororem. *August.* — C. t. p.
III. 16. c. 6. Ps-IV. IX. 17.
quicunque ab episcopo. *C. Tolet.* — Ps-IV. XV.
29.
quicunque ab unitate. *Beda.* — Ps-IV. V. 25.
— C. 24. l. 1. c. 27.
quicunque ad sacerdotium. *Leo M.* — Iv. III.
49.
quicunque alium de homicidiis. *Cod. Just.* — C.
t. p. III. 29. c. 171. Ps-IV. XVI. 247. Iv. V.
13.
quicunque a parentibus. *Isidor.* — C. t. p. II.
50. e. 1. — C. 20. q. 1. c. 4.
quicunque ausus fuerit. *Cod. Just.* —

D. 1. de poenit. c. 8.
quicunque aut consanguinitate. *Hieron.* — C.
11. q. 3. e. 79.
quicunque autem legibus. *August.* — C. t. p. III.
6. c. 17. Ps-IV. IV. 184. Iv. II. 152. —
D. 9. e. 1. §. 1.
quicunque baptizatus. *Q. Worm.* — B. IV. 40.
Ps-IV. I. 234.
quicunque benedictum. *C. Magont.* — B. III. 30.
quicunque carnali fragilitate. *Syrice. P.* — B.
XVIII. 8. Reg. I. 115. Ps-IV. XV. 33.
quicunque clericus aut in. *C. Tribur.* — B. II.
233. Ps-IV. VI. 304. CS. I. 150. et C. t. p.
III. 10. c. 17. — C. 23. q. 8. e. 4.
quicunque clericus vel d. *C. Carth.* — Ans. VII.
92. — D. 74. c. 4.
quicunque comprobatus. *I. Capit. r. fr.* — Reg.
II. 329.
quicunque contristaverit. *Clem. P.* —
c. 11. q. 3. e. 12.
quicunque decimam abstrahit. *Capit. r. fr.* —
Reg. I. 48. C. t. p. III. 29. c. 258. Ps-IV.
XVI. 358.
quicunque de his qui ecclesiae. *Pelag. P.* —
Ps-IV. VII. 155.
quicunque de sacerdotibus. *C. Tolet. IX.* — . . .
C. 12. q. 3. e. 2.
quicunque dignitatem gradus. *Hieron.* — B. XIX.
78. Ps-IV. XV. 91. — D. 50. c. 30.
quicunque dimiserit uxorem. *S. Chrysost.* — Ps-
IV. VIII. 253.
quicunque discernit a presbytero. *C. Gangr.* —
B. III. 207. Ans. dic. IV. 74. Ps-IV. III. 258.
CS. XI. 39.
quicunque enim tempora messis vel vindemiae.
Julius. P. — B. II. 127. R. I. 278. Ps-IV. VI.
201. Iv. III. 116. — V. U. t. messis. —
C. 14. q. 4. c. 9.
quicunque episcopi plebes. *C. Tolet.* — Ans. VI.
187.
quicunque episcopi suffragio. *C. Tolet. IV.* —
— C. 12. q. 2. c. 66.
quicunque episcoporum — oblitus. *Sym-*
mach. P. — C. 17. q. 4. e. 1.
quicunque episcopus altioris episcopi. *C. Aro-*
vern. — B. I. 67. Ans. V. 28. Ps-IV. III. 151.
et V. 175. Iv. II. 67. — C. 16. q. 3.
c. 4.
quicunque episcopus sive clericus. *C. Tolet.*
Ps-IV. XIII. 95.
quicunque ex clero esse v. *C. Meid.* — B. II.
211. Reg. I. 175. Ps-IV. VI. 286. Iv. III. 168.
— C. 23. q. 8. e. 6.
quicunque exerceant. *C. Arelat.* — B. X. 33.
Ps-IV. XI. 59.
quicunque ex gradu. *C. Tribur.* — B. II. 207.
Ps-IV. VI. 289. — C. 12. q. 5. c. 7.
quicunque ex his qui lapsi. *C. Nicen.* —
D. 81. c. 5.
quicunque expositum. *Lex. Theodos.* — Reg.
II. 70.
quicunque ex saecularibus. *C. Tolet.* — B. VIII.
27. — Ans. XI. 152.
quicunque salam monentem. *Cap. r. fr.* — C. t. p.
III. 29. c. 202. Ps-IV. XVI. 278. Iv. V. 34.
§. 13.
quicunque Edesium. *C. Tolet. IV.* —

C. 16. q. 7. c. 30.
 quicunque filium suum. *C. Tribur.* - B. VIII. 99.
 Ps-IV. VII. 117.
 quicunque fugitivum servum. *Cod. Justin.* - C. I.
 p. III. 29. c. 26. Ps-IV. III. 118. §. 1. at XVI.
 71.
 quicunque habitum saecularem. *C. Arelat.* -
 Reg. I. 316.
 quicunque hospites. *Poenit. R.* - B. XIX. 115.
 Ps-IV. XV. 127.
 quicunque agitur intra a. s. *Gelas. P.* - Ans. XII.
 29. B. II. 47. C. t. p. I. 46. c. 21. Ps-IV. XIV.
 111. IV. V. 136. - . . . C. 11. q. 3. c. 37.
 quicunque igitur viri vel mal. *August.* - CS
 XI. 22.
 quicunque in clero esse v. *C. Tarrac.* Reg. I.
 226. B. II. 122. Ps-IV. VI. 197. et XIII. 13.
 quicunque in dictum jejunium. *C. Gangr.* -
 Reg. I. 226.
 quicunque in ecclesiastico. *C. Tolet.* - Ps-IV.
 I. 73.
 quicunque in monasterium intrant. *Iust. Novell.*
 Ps-IV. VI. 426. at VII. 158.
 quicunque in XLII diebus. *C. Tolet.* - B. XIX.
 76.
 quicunque in sacerdotio. *C. Tolet.* - Ans. dic.
 IV. 28.
 quicunque inscriptione praemissa. *Cap. r. fr.* -
 C. t. p. III. 29. c. 173. Ps-IV. XVI. 240.
 quicunque intro anni. *Gelas. P.* - Ans. XII. 29.
 Coes. XIV. 21. - . . . C. 11. q. 3. c. 37.
 Vide quicunque igitur intra.
 quicunque itaque se ecclesiam. *Siricus P.* - Ps-
 IV. VI. 91. et 92. - . . . D. 77. c. 5.
 quicunque iudex oblati. *Cod. Theodos.* - C. t. p.
 III. 29. c. 241. Ps-IV. XVI. 318.
 quicunque iudex aut a. C. *Theodonius.* - B.
 XVI. 36.
 quicunque iudex aut saecularis. *Cap. r. fr.* -
 C. t. p. III. 29. c. 134. et 10. c. 38. Ps-
 IV. 403. at XVI. 206.
 quicunque istrioni. *Cap. r. fr.* - C. t. p. III.
 29. c. 267. Ps-IV. XVI. 347.
 quicunque legibus imperatorum. *August.* - Coes.
 I. 58.
 quicunque libertatem e dominis. *C. Tolet. IV.*
 - B. II. 25. Reg. I. 304. Ps-IV. VI. 126. IV.
 III. 46. - . . . D. 54. c. 5.
 quicunque litem habens. *Cod. Theodos.* at *Cap.*
r. fr. - Ans. III. 106. Coes. V. 13. C. t. p. III.
 29. c. 235. Ps-IV. XVI. 312. - . . . C. 11.
 q. 1. c. 135.
 quicunque metropolitanorum. p. p. *Honor. P.*
 - B. I. 24. Ps-IV. V. 395.
 quicunque militum. *Greg. P. VII.* - . . .
 C. 12. q. 2. o. 4.
 quicunque nocturna. *Poenitent. R.* - B. X. 31.
 Reg. II. 355.
 quicunque non confidentia. *Brev. Alar.* - C.
 t. p. III. 9. c. 8. Ps-IV. V. 283. IV. IV. 199.
 - . . . C. 29. q. 6. c. 25.
 quicunque non precepto. *August.* - IV. I. c.
 99.
 quicunque pereunt malos. *August.* - Cf. B. VI.
 43. Ps-IV. X. 114. at 171. IV. VIII. 51. - . . .
 C. 23. q. 8. c. 33.

quicunque poenitens. *Siric. P.* - Ans. VII. 19.
 - . . . D. 50. c. 56.
 quicunque post illam missem. *Cap. r. fr.* - C.
 t. p. III. 29. c. 150. Ps-IV. XVI. 223.
 quicunque presbyter de iure. *C. Bracar.* - B.
 III. 180. R. I. 345. IV. II. 10. c. 4. Ps-
 III. 241.
 quicunque presbyter in propria p. *Martin. P.* -
 Ans. IX. 58. B. IV. 47. Ps-IV. I. 241. - . . .
 D. 4. de cons. c. 22.
 quicunque presbyter per pretium. *C. Magont.*
 - B. III. 110. Reg. I. 338. Ps-IV. III. 86.
 quicunque pro confendo. *C. Bracar.* - Ps-IV.
 V. 85. IV. III. 118.
 quicunque pro curiositate. *Beda.* - B. X. 30.
 Reg. II. 354. Ps-IV. XI. 55.
 quicunque propriam uxorem. *Pius. P.* - Ans. X.
 50. B. VI. 37. Ps-IV. X. 166. - . . . C. 53.
 q. 2. c. 7.
 quicunque propria uxore. *Cap. r. fr.* - Reg. II.
 76. Ps-IV. VIII. 241.
 quicunque propter accipiendam. *C. Tolet.* -
 Ps-IV. V. 83.
 quicunque propter cupiditatem. *Cap. r. fr.* -
 Reg. II. 79.
 quicunque recognoverit. *Ambros.* - . . . C. 16.
 q. 7. c. 4.
 quicunque rei alienas. *Cap. r. fr.* - C. t. p. III.
 29. c. 262. Ps-IV. XVI. 342.
 quicunque sacerdotes. *Leo P. IX.* - Ps-IV. V.
 44. §. 8.
 quicunque sacerdotum vel. *C. Tolet. XIII.* -
 . . . C. 26 q. 5. c. 13.
 quicunque sacros ordines. *Greg. P. VII.* -
 Deusd. - . . . C. 1. q. 1. c. 19.
 quicunque sane cupiditate. *C. Placent. Urban.*
P. II. - Coes. IV. 33. - . . . C. 1. q. 5.
 c. 1.
 quicunque sciens. *Fabian P.* - B. XII. 5. Reg.
 II. 324. Ans. XI. 55. CS. X. 52. Ps-IV. XII.
 65. - . . . C. 6. q. 1. o. 18.
 quicunque scienter. *Gelas. P.* - Ans. XII. 20.
 quicunque se ecclesiam. *Syric. P.* - Ps-IV. VI.
 91. - . . . D. 77. c. 3.
 quicunque se proprie voluntate. *C. Antisiodor.*
 - Ps-IV. X. 6.
 quicunque se propria voluntate. *C. Cabilien.* -
 B. XIX. 151. Ps-IV. XI. 141.
 quicunque Simonis imitator. *C. Tolet.* - Ps-
 IV. V. 88.
 quicunque stultet. *Greg. M.* - C. 1. q. 1. c. 2.
 quicunque sub conditionis. *C. Afric.* - . . .
 C. 27. q. 2. c. 8.
 quicunque sub hoc neglecta. *C. Bracar. III.* - . . .
 C. 12. q. 4. c. 2.
 quicunque superbie facilius. *C. Lauriac.* - R.
 II. 301.
 quicunque timore. *C. Nicasa.* - Ans. III. 96.
 B. II. 98. R. I. 317. Ans. dic. IV. 32. Ps-
 IV. VI. 175. - C. 7. q. 2. c. 23.
 quicunque tempore vindemiae. *Cap. r. fr.* -
 Coes. VIII. 78. Ps-IV. XIII. 21. V. Q. enim
 t. messis vel v. ex d. Julii P. - C. 14. q. 4.
 c. 9.
 quicunque terram tributarium. *Cap. r. fr.* -
 C. t. p. III. 29. c. 203. Ps-IV. XVI. 279.

quicunque tribus auctoritatibus. *Cap. r. fr.* - C. t. p. III. 29. c. 183. *Ps-Iv. XVI. 258. Iv. V. 16.*
 quicunque viduarum mariti. *Leo M.* - *Aus. VIII. 4.*
 quicunque violenter. *Cap. r. fr.* - C. t. p. III. 29. c. 233. *Ps-Iv. XVI. 310.*
 quicunque virginisitem. *C. Gangr.* - *B. VIII. 61. Ps-Iv. VII. 79. - D. 31. c. 9.*
 quicunque voceti. *C. Nicen.* - *CS. X. 130. Ans. XI. 131. Cf. D. 5. c. 4. da poenit.*
 quicunque voluerit. *C. Worm.* - *B. III. 7. R. 1. 26. Ps-Iv. III. 9. - C. 16. q. 1. c. 44.*
 quicunque vos. *August.* - C. t. p. III. 3. c. 21. *Ps-Iv. III. 179. - C. 23. q. 7. c. 1.*
 quicunque vult ex sacerdotio. *August.* - C. t. p. III. 3. c. 19. *Ps-Iv. III. 177. - C. 17. q. 4. c. 43.*
 qui cupiditate captus. *Poenit. Halit.* - *R. II. 265.*
 quidem assumta ecclesia. *Origen.* - *B. I. 13. Ps-Iv. V. 67.*
 quidam eum haereticus, *Isidor.* - . . . C. 24. q. 3. c. 39.
 quidam clerici legitimus. *C. Tolet.* - *An. VII. 141. - D. 81. c. 30.*
 quidam cum honorum. *August.* - *Ans. XII. 64. - C. 23. q. 4. c. 18.*
 quidam Deo solummodo. *Poenit. Theodori.* - C. t. p. III. 28. c. 12. *Ps. XIX. 143. Ps-Iv. XV. 155. - D. 1. de poen. c. 90.*
 quidem desponsavit uxorem. *C. Tribur.* - *B. XVII. 49. Ctes. X. 29. C. t. p. III. 16. c. 29. Ps-Iv. IX. 100. - C. 27. q. 2. c. 31.*
 quidem dicunt 20 palmas. *Poenit. Iulic.* - *B. XIX. 17. Ps-Iv. XV. 197.*
 quidam etiam generationem. *C. Saleg.* - *Ps-Iv. XV. 177. CS. I. 115.*
 quidam etiam inuicorum. *C. Saleg.* - *CS. I. 115. Ps-Iv. XV. 176.*
 quidam ex patribus. *Pimen. erem.* - *B. XIX. 55. Ps-Iv. XV. 69.*
 quidam fornicatus est. *C. Tribur.* - *B. XVII. 16. R. II. 207. Ps-Iv. IX. 76. - C. 34. q. 1. c. 10.*
 quidam frater molestiam. *Paphnut. erem.* - *B. XVII. 48. Ps-Iv. IX. 9.*
 quidam frater requisivit ebrietatem. *Pimen. erem.* - *B. XIX. 55. CS. I. 94. Ps-Iv. XV. 67.*
 quidam fratres dixerunt. *C. Cabilon.* - *B. IV. 93. Ps-Iv. I. 287. Iv. I. 98.*
 quidam maligni. *Greg. M.* - . . . C. 5. q. 1. c. 2.
 quidam monachi nihil h. *C. Chalced.* - . . . C. 16. q. 1. c. 17.
 quidam monachorum habitum. *C. Chalced.* - . . . C. 18. q. 2. c. 10.
 quidam uidentes. *August.* - . . . D. 27. c. 2. et C. 27. q. 1. c. 41. §. 2.
 quidam sponsam habens. *C. Ancyr.* - *R. II. 192. Ps-Iv. IX. 24.*
 quidam vestre dioeceseos. *Nicol. P.* - *Ps-Iv. X. 184.*
 quidam vero e contrario. *August.* - *Ans. XII. 64. - C. 23. q. 4. c. 18.*
 Quid autem de episcopis. *Greg. M.* - . . .

D. 45. c. 1.
 quid eum ego vos. *Ambros.* - . . . C. 8. q. 1. c. 23.
 quid autem iniquus est. *Leo M.* - . . . C. 24. q. 3. c. 30.
 quid crudele Moyses. *August.* - *Ans. XIII. 1. c. 23. q. 4. c. 44.*
 quid captatur. *August.* - . . . C. 23. q. 1. c. 4.
 qui debuit sibi verum. *C. Tolet.* - *B. II. 30. R. I. 402. Ps-Iv. VI. 131.*
 quid dicam de nris. *August.* - . . . C. 14. q. 4. c. 11.
 quid distat inter e. et d. *August.* - *Iv. VIII. 59.*
 qui de homicidio. *Joan. P. VIII.* - *Ps-Iv. X. 17.*
 quid egimus. *Ambros.* - *Ps-Iv. I. 108.*
 qui de mensa regis. *Hieron.* - . . . D. 37. c. 11.
 quid enim predest. *Pius P.* - . . . D. 83. c. 4.
 quid anim sunt aliud. *August.* - *Ps-Iv. II. 8. §. 3.*
 quid ergo est contra. *Hieron.* - . . . C. 23. q. 5. c. 6.
 quid ergo mirum. *Greg. M.* - . . . C. 11. q. 3. c. 99.
 quid ergo peribunt. *Hieron.* - C. t. p. III. 11. c. 4. §. 1.
 quid ergo turhamur. *S. Chrysost.* - . . . D. 3. de poenit. c. 48.
 quid ergo voluit. *August.* - *Ans. XI. 94. - C. 23. q. 4. c. 3.*
 quid est aliud. *Cassiodor.* - . . . D. 88. c. 13.
 quid est ergo quod asserit. *Greg. M.* - *B. XV. 48. Ps-Iv. XVII. 59.*
 Quid est Christum inuolare. *August.* - *Ps-Iv. II. 8. §. 22. Iv. I. 155. - D. 2. da cons. c. 46.*
 quid est hoc quod. *Greg. M.* - . . . D. 50. c. 17.
 quid est manus. *Leo M.* - . . . D. 78. c. 3.
 quid est queso te. *Greg. M.* - *B. LX. 77. Ps-Iv. XVII. 88.*
 quid est quod dicitur. *Greg. M.* - . . . D. 4. de poenit. c. 13.
 quid est dubitari queat. *Ambros.* - *Ps-Iv. IX. 5. §. 1. Iv. VII. 56.*
 quid fecit hic. *Greg. M.* - *Ans. IX. 48. - C. 23. q. 4. c. 25.*
 qui die solemn. *C. Carth. IF.* - *Ps-Iv. IV. 8. - D. 1. de cons. c. 66.*
 qui diliguntur. *August.* - C. t. p. III. 20. c. 23. *Ps-Iv. A. 63. Iv. VIII. 52.*
 qui discordat a Christo. *August.* - . . . D. 2. de cons. c. 65.
 quid distat inter Arianos. *August.* - C. t. p. III. 20. c. 49. *Iv. VIII. 59.*
 quid aut quicunque d. *August.* - C. t. p. III. 16. c. 7. *Ps-Iv. IX. 18.*
 quid in omnibus peccatis. *Clemens. P.* - C. t. p. I. 1. c. 4. *Ps-Iv. VIII. 99. Iv. VII. 19. - C. 32. q. 7. c. 16.*
 qui divinationes. *C. Ancyr.* - *B. X. 5. Reg. II. 347. Ps-Iv. XI. a. Iv. VIII. 55. - C. 20. q. 5. c. 2.*
 qui divini beneficii. *August.* - . . . D. 4. de poenit. c. 4.

quid mandas in absentem. *Ambros.* - Ps-IV.
XIII. 107. §. 1.
quid mirum Petre. *Greg. M.* - B. XX. 83. Ps-
IV. XVII. 94.
qui dormient cum duabus. *C. Aurel.* - B.
XVII. 3. R. II. 215. Ps-IV. IX. 69. - C. 27.
q. 2. c. 50. et C. 32. q. 7. c. 21.
quidnam sit sanguis. *August.* - Ps-IV. II. 9.
§. 11.
quid noverat Joannes. *August.* - C. t. p. III.
1. c. 2. §. 1. Ps-IV. I. 157. IV. I. 2. §. 1. -
D. 4. c. 26. de cons. §. 1.
quid obest homini. *August.* - . . . C. 11. q. 3.
c. 50.
quid patricida. *Nicol. P.* - Ps-IV. X. 180. §. 1.
quid proderit per singula. *Coclest. P.* - Ans.
VII. 30. - D. 61. c. 7.
quid prodest jejunare. *Ambros.* - C. t. p. III. 25.
c. 4. *Caes.* VIII. 95. Ps-IV. XIII. 54.
quid sibi vult tantus. *August.* - Ans. XII. 66.
quid si quis dicat. *Greg. M.* - B. XX. 62. Ps-
IV. XVII. 75.
quid sit sanguis. *Greg. M.* - . . . D. 2. de
cons. c. 75.
qui ea quae dei. *Greg. M.* - . . . D. 38.
c. 10.
qui ecclesiasticis disciplinis. *Zosim. P.* - Cf. Ps-
IV. V. 102. - D. 36. c. 2. et D. 59. c. 1.
qui egerit veraciter. *August.* - . . . D. 7. de
poenit. c. 5.
qui episcopatum desiderat. *August.* - Ans. VI.
34. - C. 8. q. 1. c. 11.
qui episcopus ordinandus. *C. Carth.* - B. I. 8.
R. I. 443. Ans. die. II. 12. Ps-IV. V. 62.
quiescant ab hac. *J. Chrysost.* - . . . D. 42.
c. 2.
quiesce inquit. *Felix P. II.* - . . . C. 6.
q. 1. c. 12.
qui et divinis et humanis legibus. *Gelas. P.* -
Ps-IV. III. 150. - C. 12. q. 2. c. 24.
qui eromuerit sacrificium. *Poenitent. Theodor.*
C. - B. V. 48. Ps-IV. II. 57.
qui ex famulis. *C. Tolet. IX.* - Ps-IV. VI.
3-3. - D. 54. c. 4.
qui exigit juramentum. *August.* - Ps-IV. XII.
30. IV. VIII. 110. - C. 22. q. 5. c. 6.
qui expositum p. *L. Theodos.* - R. I. 72.
qui falso vel varie. *Pandect.* - C. t. p. III. 29.
c. 114. §. 4.
qui famosam chartam. *Cap. r. fr.* - C. t. p. III.
10. c. 39. et 29. c. 17. Ps-IV. VI. 404. et
XVI. 248.
qui fideles ad. *C. Arelat.* - Ans. III. 109.
qui fidelium oblationes. *Cap. r. fr.* - C. t. p.
III. 29. c. 219. Ps-IV. XVI. 295.
qui filio familias contra. *Cap. r. fr.* - C. t. p.
III. 29. c. 155. Ps-IV. XVI. 302. et 303.
qui filios non habuerit. *Cap. r. fr.* - C. t. p.
29. c. 225. Ps-IV. XVI. 302.
qui fornicatus f. s. *Poenitent. Theodori.* - B.
XVII. 34. R. II. 254. Ps-IV. IX. 92.
qui fraudatum raptum. *Poenitent.* - Reg. II.
370.
qui furatus f. bovem. *Cap. r. fr.* - C. t. p.
III. 29. c. 271. Ps - IV. XVI. 351. IV. V.
74.
qui fugientes comprehensi. *C. Ancy.* - Ans.

App.

VIII. 31.
Qui gladio usus f. *August.* - C. t. p. III. 20. c.
38. Ps-IV. X. 110. IV. VIII. 31.
qui habetis aliquid de malo. *August.* - C. t. p.
24. c. 1. §. 1. Ps-IV. XIII. 16 §. 1. - C. 14.
q. 5. c. 14.
qui hominem debilitaverit. *Poenitent.* - R. II.
54.
qui hominem libidinis. *Lex Rom.* - R. II.
88.
qui hominem publicam p. *Cap. r. fr.* - R. II.
30 et 190. C. t. p. III. 29. c. 200. Ps-IV. X.
44. ei XVI. 276.
qui hominem voluntarie. *Cap. r. fr.* - Ps-IV.
X. 46.
qui ictum proximo dederit. *Beda.* - B. XIX.
102. Ps-IV. XV. 114.
qui jejunare non potest. *Beda.* - B. XIX. 24.
Ps-IV. XV. 204.
qui jejunare potest. *Poenitent. laicor.* - B. XIX.
11. C. t. p. III. 28. c. 16. et 6. c. 24. Ans. VII.
32. Ps-IV. XV. 191. - D. 55. c. 6.
qui igitur partem digiti. *Innocent. P.* - R. I.
410. B. II. 14. Ps-IV. VI. 58. IV. III. 5. c. 2.
qui in aliquo crimine. *C. Tolet. IV.* - . . .
D. 51. c. 5.
qui in aliud seculum. *August.* - . . . D. 25.
c. 5.
qui in alterius famam. *Adrian. P.* - C. t. p. III.
29. c. 100. Ps-IV. IV. 156. et XVI. 253.
C. 5. q. 1. c. 1.
qui in castitate. *S. Chrysost.* - . . . C. 33.
q. 4. c. 6.
qui in ecclesia Christi. *August.* - Ans. XII. 51.
Caes. XIV. 3. - C. 24. q. 3. c. 31.
qui in ecclesia genus f. *Poenit. laicor.* - B.
XIX. 14. Ps-IV. XV. 194.
qui in maternis. *Isidor.* - *Caes.* XII. 50. Ps-
IV. I. 185. IV. I. 112. - D. 4. de cons. c. 115.
qui in quolibet aetate. *Felix P.* - Ans. VII. 16.
C. 1. q. 7. c. 10.
qui in XLma ante P. *C. Eliberit.* - R. I. 530.
B. XIX. 76. Ps-IV. XV. 88. CS. 43.
qui in sanctis h. . . *Cap. r. fr.* - Ps-IV. XII.
33. IV. VIII. 8. c. 31.
qui intra saeculum. *Isidor.* - B. XV. 38. Ps-
IV. XVI. 39.
qui in 30 annorum. *C. Alexand. P. II.* - Ps-
IV. X. 31.
qui in utero. *Pandect.* - C. t. p. III. 29. c. 156.
§. 4. Ps-IV. XVI. 193. §. 4. et VII. 70. IV.
V. 54.
qui itaque hoc. *Poenitent.* - R. II. 444.
qui inbente. *C. Ilerd.* - . . . C. 11. q. 3.
c. 39.
qui justus est. *August.* - C. t. p. III. 27. c. 12.
Caes. V. 16. Ps-IV. XIV. 14. §. 1. - C. 11.
q. 3. c. 90.
qui laici habentes. *Innoc. P.* - Ans. VII. 34.
CS. VI. 23. Cf. supra. Laici vero h.
quilibet ab episcopo neque ad s. *C. Tolet.* -
Caes. VIII. 62. Cf. Ps-IV. VI. 425.
quilibet fratrum. *Sixti. P. I.* - . . . C. 8. q. 5.
c. un.
qui libri recipiuntur. *Innocent. P.* - Ans. VI.
200.
qui majorum. *Calixt. P.* - C. t. p. I. 14. c. 5.

Q

- §. 1.
qui male conceptos. *C. Ilerd.* - R. II. 64. Hi vero q. m. B. XVII. 52. C. t. p. III. 20. c. 37. Ans. XI. 57. GS. I. 93 et X. 46. Ps-IV. X. 182. et IX. 102.
qui malos percutit. *Hieron.* - C. t. p. III. 20. c. 42. Ps-IV. X. 114. IV. VIII. 51. - C. 23 q. 5. c. 29.
qui manducat carnem. *Poenitent. Theodori.* - R. II. 369. B. XIX. 88. Ps-IV. XV. 100. - D. 2. de cons. c. 58.
qui manducat me. *August.* - Ps-IV. II. 8. - D. 2. de cons. c. 75.
qui manumittendi. *Constant. M.* - Regino I. 406.
qui merito facinorum. *C. Carth.* - Cf. B. XI. 43. C. t. p. II. 16. c. 4. Ps-IV. XIV. 28. IV. V. 28. - C. 11. q. 3. c. 29.
qui metu et impressione. *Capit. r. fr.* - Ps-IV. XVI. 100. C. t. p. III. 29. c. 48. IV. V. 2. c. 22.
qui monachus fieri. *Justiniani Novell.* - Ps-IV. VII. 153.
qui natus est. *Joan. Evang.* - . . . D. 1. de poenit. c. 38.
qui nec regiminis. *Greg. M.* - B. I. 203. Ps-IV. V. 317. C. 2. q. 7. c. 32.
qui negligunt oris. *Hieron.* - . . . C. 24. q. 3. c. 3.
qui ne provehantur. *C. Tolet. IV.* - Ps-IV. IV. 220. §. 1.
qui non bene custodit. *C. Arelat.* - B. V. 51. Ps-IV. II. 60. IV. I. 157. - D. 2. de cons. c. 94.
qui non habet uxores. *August.* - Ps-IV. VIII. 313. §. 1.
qui non intrat. *Greg. M.* - Ans. VI. 76.
qui non potest sic agere. *P. Poenitent. Theod.* - C. - R. II. 445. B. XIX. 23. Ps-IV. XV. 203.
qui non probaverit. *Hadrian. P.* - . . . C. 2. q. 3. c. 3.
quinque modis nos. *Greg. M.* - . . . D. 5. de cons. c. 22.
quinta in Cpli. *Beda.* - IV. II. 11. c. 22. Cf. Ps-IV. IV. 125.
quinto iudicio. *C. Spall.* - Ps-IV. VI. 102.
qui oblationes defunctorum. *C. Fas.* - Caes. VII. Ps-IV. III. 155. - C. 13. q. 2. c. 10.
qui oblationes defunctorum. *C. Valent. vel Carth. IV.* - B. III. 142. C. t. p. III. 3. c. 27. Ps-IV. X. 162. III. 208. - C. 13. q. 2. c. 9.
qui odii meditatione. *C. Magont.* - B. VI. 33. R. II. 95. Ps-IV. X. 162.
qui occiderit adulterum. *Pandect.* - C. t. p. III. 29. c. 107. §. 1. Ps-IV. XVI. 172. §. 1.
qui occiderit monachum. *Capit. r. fr.* - C. t. p. III. 20. c. 4. Ps-IV. X. 10. IV. VIII. 5. - C. 17. q. 4. c. 28.
qui omnipotentem Deum. *m. Fabian. P.* - C. t. p. I. 18. c. 7. Ps-IV. VI. 322. - C. 11. q. 3. c. 95.
qui partem. *Innocent. P.* - Vide qui igitur partem. - Ans. VII. 32. - D. 55. c. 6.
qui paternae adhortationis. *Greg. M.* - Ans. die III. 194.
qui patitur. *Pandect.* - C. t. p. III. 29. c. 109. Ps-IV. XVI. 175.
qui peccat non peccat. *August.* - C. t. p. III. 20. c. 25. §. 3. Ps-IV. X. 75. §. 3. - C. 23. q. 4. c. 40.
qui peccatum imputando. *Poenitent. R.* - B. XIX. 117. Ps-IV. XV. 129.
qui pecus alienum. *Pandect.* - C. t. p. III. 29. c. 107. §. 3. Ps-IV. XVI. 172. §. 3.
qui pejerare paratus. *Chromat.* - . . . C. 22. q. 5. c. 13.
qui per ebrietatem vomitum facit. *Poenitent. Rom.* - R. I. 45. B. XIV. 13. Ps-IV. XIII. 81.
qui perfectionem spiritus. *Innocent. P.* - C. 1. q. 1. c. 17.
qui per ferrum. *C. Bracar.* - R. II. 92. B. XIX. 130. Ps-IV. X. 188. et XVI. 140.
qui per illecebrosas. *Poenitent.* - R. II. 251. B. XVII. 42.
qui per iram. *Poenitent. Theodor. C.* - R. II. 24.
qui perjurat. *Poenitent. Theod. C.* - R. II. 331. B. XII. 5. Ps-IV. XII. 62. Ans. XI. 52, sub Pii P. inscript. - C. 22. q. 5. c. 2.
qui per odium. *Cap. r. fr.* - Ps-IV. X. 43. IV. VIII. 8.
qui per pecunias. *Synod. VII.* - Ps-IV. V. 121. - C. 1. q. 1. c. 9.
qui per rixam. *Poenitent. R.* - B. XIX. 101. Ps-IV. XV. 113.
qui per testamentum. *Cap. r. fr.* - C. t. p. III. 29. 159. Ps-IV. XVI. 234.
qui plures ecclesias. *Leo P. IV.* - C. t. p. I. 60. c. 6. - C. 21. q. 1. c. 3.
qui presbyterum occidit. *C. Magont.* - R. II. 43. B. VI. 5. Ps-IV. X. 156. - C. 16. q. 4. c. 24.
qui pro culpis. *Synod. VI.* - Ps-IV. VI. 124.
qui proficere. *Gelas. P.* - C. t. p. I. 46. c. 22. Ps-IV. VI. 43.
qui pro gravi culpa. *Regula s. Bened. Abb.* - Ps-IV. XIV. 73. §. 1.
qui pro injuria. *Capit. r. fr.* - C. t. p. III. 29. c. 250. Ps-IV. XVI. 330.
qui propinquam. *Fabian. P.* - C. 35. q. 3. et 4. c. 4.
qui pro vindicta fratris. *Poenitent. Theodor. C.* - R. II. 23. B. VI. 32. Ans. XI. 46. Ps-IV. X. 161.
qui psalmos non novit. *Poenitent. Isaacor.* - B. II. 44. B. XIX. 20. Ps-IV. XV. 200.
qui psalmos non novit et jej. lib. *Poenitent.* - B. XIX. 15. C. t. p. III. 28. c. 18. Ps-IV. XV. 195.
qui rapuerit pecuniam. *Anaclet. P.* - C. t. p. I. 2. c. 5. - C. 17. q. 4. c. 18.
qui recedit a Christo. *Prosp.* - . . . D. 4. de poenit. c. 14.
qui recedunt de corpore. *C. Arous.* - B. XVIII. 17. Ps-IV. XV. 39. - C. 26. q. 6. c. 7.
qui recte iudicat. *Isidor.* - B. XVI. 28. - C. 11. q. 3. c. 66.
qui recte utitur. *r. p. Isidor.* - B. XV. 39. Ps-IV. XVI. 40.
qui religiosius foeminis. *C. Carth. IV.* - B. VIII. 76. Ps-IV. VII. 94. - C. 17. q. 2. c. 11.

qui res ecclesiae p. C. *Lugd.* - B. XV. 36.
Caes. VII. 51. C. t. p. III. 29. c. 21. *Ans.*
V. 57. ex C. *Aurel.* Ps-IV. XVI. 37.
qui res suas. *Cap. r. fr.* - C. t. p. III. 29. c.
190. Ps-IV. XVI. 265.
qui resistit. *August.* - . . . C. 11. q. 3. c. 97.
qui retinebat dactylum. *Poenit. Rom.* - R. I.
212. §. 8. B. XIX. 121. Ps-IV. XV. 133.
qui succum. *Digesta.* - . . . D. 50. e. 45.
qui sacerdotem. C. *Worm.* - R. II. 42. B. VI.
8. Ps-IV. X. 137.
qui sacerdotum admonitionibus. *Capit. r. fr.* -
C. t. p. III. 29. c. 265. Ps-IV. XVI. 345.
qui sacramento. C. *Ilard.* - R. II. 421. B. XII.
17. Ps-IV. XII. 74. - C. 22. q. 4. c. 11.
qui saepe furtum. *Poenit.* - R. II. 267.
qui aestimant. *August.* - C. t. p. III. 21. c. 8.
Ps-IV. XI. 29. IV. VIII. 80.
quis aliquando vidit. S. *Chrysost.* - . . . D. 1.
de poenit. c. 87.
qui sanctimonialia virgines. C. *Meld.* - R. II.
163. B. VIII. 52. Ps-IV. VII. 70.
qui sanctus. *Hieron.* - . . . D. 1. de poenit.
c. 56.
qui sanguinem. *Poenitent. Theod.* - B. XIX.
91. Ps-IV. XV. 103.
qui sanguine vel. *Poenitent. Theod.* - B. XIX.
90. Ps-IV. XV. 102.
quis autem nesciat. *August.* - . . . D. 4. de
cons. c. 144.
qui scit fratrem s. S. *Joan. Evang.* - B. XIX.
77. Ps-IV. XV. 90.
qui consensus. *Hieron.* - Ps-IV. IV. 163.
quis dabit capiti meo I. *Crysost.* - B. XIX.
44. Ps-IV. XV. 58.
qui secundum carnem. *Hieron.* - . . . C. 23.
q. 4. c. 13.
quis se illicita. *Greg. P.* - R. I. 318. B. XIX.
65. Ps-IV. XV. 79. - C. 15. q. 6. c. 3.
qui semel in clero. C. *Chalced.* - B. VIII.
4. *Ans.* VII. 203. *Caes.* IX. 17. Ps-IV. VII.
28. - C. 20. q. 3. c. 3.
qui semel perjuratus I. *Cap. r. fr.* - R. II.
413.
qui semel post ordinationem. *Mart. P.* - IV.
III. 11. c. 9.
quis enim nostrum. *August.* - C. t. p. III. 20. e.
19. §. 4. Ps-IV. X. 39. §. 5. - C. 23. q. 5.
c. 48.
qui sententiam tractatorum. *August.* - Ps-IV.
IV. 228. §. 1. IV. 21. c. 5. §. 1.
quis ergo iam quamlibet c. *August.* - IV.
VII. 4. C. Ps-IV. VIII. 249.
quis habet synagogam. *Ambros.* - Ps-IV. XIII.
107. §. 3.
quis ignorat. *August.* - Ps-IV. I. 1. - . . .
C. 32. q. 4. c. 6.
qui sincera intentione. *Greg. M.* - C. t. p. I.
55. e. 16. - D. 45. c. 3.
qui sine causa. *Pandect.* - C. t. p. III. 29. c.
119. §. 1.
qui sine crimine est. *Ambros.* - Ps-IV. VIII.
290. IV. VI. 63. D. 26. e. 5.
qui sine peccato. *Greg. M.* - . . . C. 3. q.
7. c. 3.
qui sine salvatore. *August.* - C. t. p. III. 21.
c. 13. Cf. B. X. 41. Ps-IV. XI. 66.

qui sitit. *Hieron.* - . . . C. 33. q. 5. c. 9.
quis locus. *Basil. M.* - C. t. p. II. 50. e. 32.
quis nesciat aut. *Innocent. P.* - *Ans.* I. 12.
Cf. B. III. 125. IV. IV. 67. - D. 11. c. 13.
quis nesciat s. scripturam. *August.* - C. t. p. III.
7. c. 12. *Caes.* II. 1. Ps-IV. IV. 227. - D. 9.
c. 8.
quis non potest. *August.* - *Ans.* XIII. 16. - . . .
C. 25. q. 4. c. 43.
qui spirituales habet. C. *Tribur.* - B. XVII.
45. Ps-IV. IX. 96. IV. VII. 67. C. t. p. III.
16. c. 27. - C. 50. q. 4. c. 4.
quisquis a catholica ecclesia. *August.* - *Ans.*
XII. 60. Ps-IV. II. 15. C. t. p. III. 2. c. 16.
quisquis ad hoc facinus. *Greg. M.* - *Ans.* VI.
84. *Caes.* XIV. 7. - C. 2. q. 2. c. 5.
quisquis autem episcoporum. C. *Arvern.* - IV.
IV. 17. Cf. B. I. 50. Ps-IV. V. 160.
quisquis autem rebus. *August.* - C. t. p. III. 5.
c. 2. Ps-IV. IV. 24. IV. II. 125.
quisquis autem roganti. *August.* - Ps-IV. XVII.
128.
quisquis autem sancularium. *Synod. VIII.* - IV.
III. 9. Ps-IV. V. 122.
quisquis banum. *Cap. r. fr.* - R. II. 419.
quisquis clericus aut viduam. *Syrie. P.* - CS.
VII. 4. *Ans.* VIII. 5. Ps-IV. VI. 51. - D. 84.
e. 5.
quisquis christianum. *August.* - C. t. p. III. 20.
c. 21. Ps-IV. X. 61. IV. VIII. 15. - C. 23.
q. 4. c. 52.
quisquis cum militibus. *Cod. Just.* - . . . D.
1. de poenit. c. 9.
quisquis dixit. C. *Milevit.* - . . . D. 4. de
cons. c. 155.
quisquis enim potest. *Capit. r. fr.* - C. t. p. III.
29. c. 254. Ps-IV. XVI. 334.
quisquis episcoporum accusatur ad C. *Carth.* -
B. I. 60. Ps-IV. V. 270. IV. IV. 106. *Ans.*
III. 33. - C. 4. q. 5. c. 1.
quisquis episcopus aut presbyter per p. *Can.*
post. - IV. III. 9. c. 117.
quisquis episcopus presbyter d. vel eorum. *Gelas.*
P. - *Ans.* VII. 182. Ps-IV. XVI. 47. -
D. 54. c. 12. *Generalis.*
quisquis episcopus vel abbas inventus. *Sy-*
nod. VII. - *Aug.* VI. 189. CS. V. 132. *Caes.*
VII. 72. Ps-IV. V. 375. - C. 12. q. 2. e. 19.
quisquis ergo malorum. *August.* - B. XIX. 60.
Ps-IV. XV. 74.
quisquis at pravi et. p. e. *August.* - Ps-IV.
XII. 35. IV. VIII. 8. c. 101.
quisquis ex concupiscentia. *August.* - . . .
D. 4. da cons. c. 137.
quisquis fastu superbiae. C. *Magont.* - R. II.
294. B. XI. 83. Ps-IV. III. 125. et XIV. 95.
IV. II. 71.
quisquis ille est qui. *Eutychian. P.* - . . .
Cf. Ps-IV. VI. 332. IV. IV. 76. - C. 2. q. 8.
c. 3.
quisquis inventus. *Joan. P. VIII.* - . . . C.
17. q. 4. c. 21.
quisquis in negotiis. *Gelas. P.* - C. t. p. I. 46. c.
44. - D. 87. c. 3.
quisquis metropolitani. *Joan. P. VIII.* - C. t. p.
I. 63. c. 1. *Caes.* III. 53. Ps-IV. V. 354.
quisquis negat. *August.* - Ps-IV. I. 119.

quisquis non est legitime c. *Calixt. P.* — Ps-
lv. IX. 23. CS. X. 145.
quisquis per dolum. *C. Tugrens.* — B. X. 65.
Ps-lv. XII. 86. et XIII. 65. *Greg. M.* — C.
24. q. 3. c. 22.
quisquis per pecuniam. *Greg. M.* — C. t. p. I.
55. c. 39 — C. 1. q. 1. c. 15.
quisquis positus in ult. necess. *August.* — Ans.
XI. 119.
quisquis preceptis. *August.* — . . . C. 14.
q. 1. c. 5.
quisquis pro aliquo. *August.* — . . . C. 24. q. 1.
c. 36.
quisquis probatus. *C. Milevit.* — . . . C. 2.
q. 6. c. 19.
quisquis r. ecclesiae auctoritatem. *Leo P. IX.* —
Ps-lv. V. 44. §. 9.
quisquis sive lector. *Iust. Novell.* — Ps-lv. VI.
421.
qui studet. *Greg. Naz.* — . . . C. 1. q. 1.
c. 11.
qui subdiacoum occiderit. *Capit. r. fr.* — C. t. p.
III. 20. c. 5. R. II. 45. Ps-lv. X. 9. lv. VIII.
5. — C. 17. q. 4. c. 27.
qui sub gradu cecidit. *Hieron.* — B. XIX. 80.
Ps-lv. XV. 93.
qui sub gradu peccat. *Hieron.* — B. XIX. 79.
Ps-lv. XV. 92.
qui suis episcopis. *Clemens. P.* — . . . D. 93.
c. 9.
qui sunt super dioecem. *C. Constantinop.* —
Ans. die. I. 118.
qui uxorem optul. *August.* — Ans. X. 64.
qui uxorem suam. *C. Remens.* — R. II. 125. B.
IX. 116. Ps-lv. VIII. 184. C. t. p. III. 15.
c. 65. lv. VI. 81. — C. 33. q. 5. c. 10.
qui venatori donat. *August.* — C. t. p. III. 25.
c. 1. Ps-lv. XIII. 31. §. 1. — D. 86. c. 9.
qui venatoribus donat. *August.* — C. t. p. III.
25. c. 1. Ps-lv. XIII. 31. — D. 86. c. 8.
qui vere et pure. *C. Chalced.* — C. t. p. II. 10.
c. 4. Ps-lv. VII. 1. lv. III. 174. CS. IV. 49.
C. 16. q. 1. c. 12.
qui vere et sincere. *C. Chalced.* — Ans. V. 55.
C. 16. q. 1. c. 12.
qui vero aliquem. *Lex Rom.* — R. II. 87.
qui vero deinceps. *C. Meld.* — R. II. 161. B.
XIX. 34. Ps-lv. VIII. 172. — D. 507. c. 40.
qui vero excommunicato. *Gelas. P.* — Ans. XII.
29. §. 1. CS. X. 156. Coes. XIV. 21. §. 1. —
C. 11. q. 3. c. 38. Cf. B. XI. 48. lv. XIV. 12.
qui vero ex nostris. *C. Meld.* — R. I. 389.
qui vero jam aetate. *Siricius. P.* — Ps-lv. VI.
92. D. 77. c. 3. §. 1.
qui vero in ecclesia. *August.* — B. XVIII. 19.
Ps-lv. XV. 41. et XVII. 136.
qui vero psalmos non novit unum. *Poenitent.*
Laic. — R. II. 441. B. XIX. 20. Ps-lv. XV.
200.
qui vero romam venerint. *C. Sard.* — Ans. die.
I. 45.
qui viderit mulierem. *Greg. M.* — . . . C. 32.
q. 5. c. 13.
qui vidnam iuste. *Capit. r. fr.* — R. II. 189.
C. t. p. III. 29. c. 109. Ps-lv. XVI. 275.
qui vitius nutriendis. *August.* — C. t. p. III. 20.
c. 28. lv. VIII. 25. Ps-lv. X. 79. — C. 23.

q. 5. c. 38.
qui volutarie homicidium f. *C. Ancyr.* — R.
II. 10. B. VI. 13. Ans. XI. 40. Ps-lv. X.
142.
qui vos spernit. *Hieron.* — . . . C. 8. q. 1.
c. 14.
qui vult confiteri. *August.* — . . . D. 6. de
poenit. c. 1.
qui vult elemosinam. *August.* — . . . D. 3.
da poenit. c. 19.
quo ausu qua temeritate. *Gelas. P.* — Ans. VI.
121. — C. 23. q. 8. c. 26.
quod ad nos. *Cyprian.* — . . . D. 47. c. 10.
quod ais apud dioecesim. *Nicol. P. I.* — C. t. p.
I. 62. c. 27.
quod ait frater. *Joseph. August.* — C. t. p. III.
22. c. 25. Ps-lv. XII. 43. lv. VIII. 129. —
C. 22. q. 2. c. 18.
quod ait iohannis L. *August.* — C. t. p. III. 19.
c. 2. — D. 14. c. 1.
quodam die. *Greg. M.* — Ans. V. 54.
quodam loco. *August.* — C. 26. q. 3. et §. c. 3.
quod a paginis. *Greg. P. II.* — Ps-lv. XI. 91.
quod a patribus nostris. *Leo M.* — Ans. VII.
39. Ps-lv. VI. 70. — D. 75. c. 4.
quod apud nos. *Greg. M.* — Coes. XII. 3. Ps-
lv. I. 49. lv. I. 10. — D. 4. de cois. c. 5.
quod autem ad alios. *Alexand. P.* — Ans. die.
III. 41.
quod autem dicimus. *August.* — B. XX. 101.
Ps-lv. XVII. 119.
quod autem dicunt. *August.* — Ans. XIII. 15.
C. 25. q. 4. c. 42. §. 1.
quod autem et Christus. *August.* — C. t. p. III.
20. c. 25. §. 5. Ps-lv. X. 75. §. 4. — C. 23.
q. 4. c. 40.
quod autem ex furto. *Pandect.* — C. t. p. III.
29. c. 40. §. 2. Ps-lv. XVI. 176. §. 1.
quod autem frater. *Alexand. P. II.* — . . .
C. 35. q. 5. c. 5.
quod autem hi. *Nicol. P.* — Ps-lv. XIV. 70.
C. 4. q. 1. c. 2.
quod autem interrogasti. *Greg. M.* — R. II.
242. B. IX. 40. Ans. X. 24. Ps-lv. VIII.
178. lv. VI. 115. — C. 33. q. 1. c. 1.
quod autem interrogavimus. *August.* — Ps-lv.
I. 194. §. 2. lv. 155.
quod autem nobis obijcunt. *August.* — Ans.
XII. 58. — C. 23. q. 7. c. 3.
quod autem postulasti. *Greg. P. VII.* — Ans.
I. 83.
quod autem quidam homicidium. *Raban.* — R.
II. 50.
quod autem scripseris. *Greg. M.* — Ans. die.
III. 190.
quod autem sedes episcoporum. *Urban. P.* —
B. XI. 1. Ans. die. II. 72. Ps-lv. XIV. 74.
quod autem uxor. *Urban. P. II.* — C. t. p. II.
50. c. 24. Coes. IV. 127. — C. 30. q. 4. c. 6.
quod beata Maria. *August.* — C. t. p. III. c. 9.
Ps-lv. IV. 151. §. 1. — lv. II. 126.
quod bene semel. *Nicol. P.* — . . . C. 6. q. 4.
c. 6.
quod conditio. *Isidor.* — . . . C. 27. q. 2.
c. 7.
quodcumque imperatur. *Iustin. Iust.* — Ps-lv.
IV. 173. lv. II. c. 145.

quodcumque ligaveris et Hieron. — Ans. VII 122.
 quodcumque ligaveris super. *August.* — Ans. XII. 7. — C. 24. q. 1. c. 6.
 quod David. *August.* — V. *Video David.* — ... C. 22. q. 4. c. 3.
 quod debeant foeminae. *Leo M.* — B. XIX. 55. R. II. 182. Ps-IV. VIII. 190. IV. VI. c. 79.
 quod debetur. *August.* — ... C. 14. q. 1. c. 2.
 quod dedit episcopos. *Ambros.* — Ps-IV. V. 95.
 quod deo pari consensu. *August.* — Ps-IV. VIII. 136. C. 1. p. III. 15. c. 60. IV. VI. 5. c. 6.
 quod da ordinando ecclesiam catin. *Pelag.* P. — Ans. VI. 48. Cf. C. t. p. I. 54. c. 12. *De Syrocutanane.* — D. 28. c. 13.
 quod dicitis. *Nicol.* P. I. — C. t. p. I. 62. c. 15. Caes. II. 29. Ps-IV. IV. 135. IV. II. c. 100. — D. 16. c. 14.
 quod die dominico. *Leo M.* — Ps-IV. VI. 71. IV. III. 13. — D. 75. c. 5.
 quod diximus succuri. *Pandect.* — C. t. p. III. 29. c. 103. §. 1. Ps-IV. XVI. 163. §. 1.
 quod domini dicit. *August.* — C. t. p. III. 5. c. 1. Ps-IV. IV. — 23. D. 41. c. 4.
 quod coim non ab. *Euseb.* P. — Ans. die. II. 67.
 quod ergo in quibusdam. *C. apud regiam.* — Ans. die. II. 226.
 quod erraverat. *August.* — C. t. p. III. 20. c. 24. Ps-IV. X. 61. — C. 25. q. 6. c. 2.
 quod Eusebius fecit. *August.* — Ps-IV. IV. 82. IV. II. c. 94.
 quod foeminae dum maritantur. *Isidor.* — C. t. p. 15. c. 7. Ps-IV. VIII. 7. IV. VI. 1. c. 8. Caes. X. 9. — C. 20. q. 5. c. 7. *Foeminae.*
 quod gratis Dei. *Greg. M.* — B. XX. 18. Ps-IV. XVII. 30.
 quod hi qui a fratre. *Nicol.* P. — Ps-IV. XIV. 70. — C. 4. q. 1. c. 2.
 quod honorificentius. *Ambros.* — Ps-IV. XIII. 107. §. 5.
 quod imprimis annulus. *Isidor.* — C. t. p. III. 15. c. 9. Ps-IV. VIII. 8. §. 1. IV. VI. 1. c. 8. §. 2.
 quod incesti. *Cod. Theodos.* — C. t. p. III. 29. c. 256. Ps-IV. XVI. 313.
 quod in epistolis. *Isidor.* — Ps-IV. VI. 397. IV. III. 11. c. 17. Cf. B. XIX. 75 et Ps-IV. XV. 86. — D. 50. c. 28. *Dominio Sancto.*
 quod infans vel furiosus. *Justin. Instit.* — Ps-IV. XIII. 86.
 quod interrogasti de foemina. *Nicol.* P. — B. VIII. 47. C. t. p. III. 12. c. 6. Ps-IV. VII. 65. IV. III. 205. — D. 27. c. 6.
 quod illa deus. *Coelestin.* P. — B. XX. 17. Ps-IV. XVII. 29.
 quod iusta et sedula. *Leo P. IV.* — Ps-IV. IV. 210. §. 1.
 quod iusta nos. *Nicol.* P. I. — Caes. I. 16.
 quod laici aut suspecti. *Marcell.* P. — Ans. die. III. 64.
 quod lingua loquitur. *Greg. M.* — B. XV. 17. Ps-IV. XVI. 18.
 quod meretrici datur. *Pandect.* — Ps-IV. XIII. 307.
 quod metus causa. *Pandect.* — Ps-IV. XVI.

168.
 quod neganda est. *Stephan.* P. — B. I. 164. (Et n.) Ans. III. 73. Neg. CS. XII. 46. Ps-IV. V. 274. IV. IV. 7. c. 67. — C. 3. q. 11. c. 1.
 quod nemo nisi per Christum. *August.* — B. XX. 11. Ps-IV. XVII. 24.
 quod non oportet ab haereticis. *C. Laod.* — B. III. 209. Ps-IV. III. 209.
 Quod non oportet amplius. *C. Laod.* — Ans. die. IV. 159.
 quod non oportet a I.X.M.a. *C. Hierd.* — B. IX. 4. C. t. p. III. 15. c. 64. Ps-IV. VIII. 142. IV. VI. c. 2.
 quod non oportet christianos. *C. Laod.* — B. IX. 10. Ps-IV. VIII. 148.
 quod non oportet cum haereticis. *C. Laod.* — B. IX. 78. Ps-IV. VIII. 204.
 quod non oportet discipulum. *C. Laod.* — B. II. 221. Ans. VII. 58. Ans. die. IV. 75. Ps-IV. VI. 298. — D. 93. c. 15. Non oportet.
 quod non oportet eos, qui. *C. Laod.* — Ans. IX. 16.
 quod non oportet episcopos a s. v. *C. Laod.* — B. I. 47. Ps-IV. V. 157. CS. IV. 81.
 quod non oportet in domibus. *C. Laod.* — R. I. 131. B. III. 60. Ps-IV. III. 63.
 quod non oportet in domiciliis. *C. Laod.* — R. I. 57. B. III. 82. Ps-IV. III. 73.
 quod non oportet in Xlma ultima. *C. Laod.* — B. XIII. 8. Ps-IV. IV. 41.
 quod non oportet in Xlma natalis. *C. Laod.* — B. XIII. 10. Ps-IV. IV. 43.
 quod non oportet in villa. *C. Laod.* — Ans. die. IV. 10.
 quod non oportet lectores. *C. Laod.* — Ans. VII. 85.
 quod non oportet mulieres. *C. Laod.* — R. I. 108. B. III. 100. Ps-IV. II. 135.
 quod non oportet ordinationes. *C. Laod.* — B. II. 7. Ans. die. II. 34 et IV. 8. Ps-IV. VI. 27.
 quod non oportet plebejos. *C. Laod.* — B. III. 211. Ps-IV. III. 262.
 quod non oportet presbyteros ante processionem. *C. Laod.* — Ans. die. IV. 81.
 quod non oportet sacerdotem. *C. Laod.* — R. I. 433. B. II. 45. die. II. 148. et IV. 53. Ps-IV. VI. 146.
 quod non oportet sacerdotes et cl. u. *C. Laod.* — R. I. 223.
 quod non oportet sacro mysterio d. *C. Laod.* — R. I. 178. B. II. 131. Ps-IV. VI. 205.
 quod non oportet scortum. *C. Laod.* — R. I. 169. B. II. 69. Ps-IV. VI. 165.
 quod non oportet discipulum. *C. Laod.* — Ans. die. IV. 144. Ans. VII. 84.
 quod non oportet episcopum. *C. Nic.* — Ans. VI. 111. — C. 7. q. 1. c. 19. Non. . . .
 quod non oportet in. *Gelos.* P. — Ans. VII. 83.
 quod non permittantur. *C. Laod.* — B. III. 208. Ps-IV. III. 259.
 quod non probatur esse culpabilis. *Leo M.* — R. II. 183. Cf. B. IX. 56. et Ps-IV. VIII. 191.
 quod non sit permittendum. *C. Laod.* — B. II. 8. Ans. die. II. 36. et IV. 9. Ans. VI. 44. Ps-IV. VI. 28 — D. 63. c. 6.
 quod novem hebdomadibus. *Leo P. IX.* —

C.t.p. I. 65. c. 2. - D. 1. de cons. c. 55. §. 1.
 quod noverat. *August.* - Ps-IV. I. 157.
 quod nubentes. *Isid.* - Ps-IV. VIII. 8. IV. VI.
 9. C.t.p. III. 15. 8.
 quod omnem Christianum. u. o. C. *Laod.* - B. III. 210. Ps-IV. III. 261.
 quod oporteat eos qui ad bapt. C. *Laod.* - Ans. IX. 20. B. IV. 9. Ps-IV. I. 204.
 quod oporteat eos qui baptizantur. C. *Laod.* - B. IV. 65. Ps-IV. I. 259.
 quod oporteat eos qui in segr. C. *Laod.* - B. IV. 35. Ps-IV. I. 229.
 quod papae non liceat. *Symmach.* - Ans. IV. 20. C.t.p. I. 48. c. 15. C. 12. q. 2. c. 20.
 quod periculosum sit. S. *Cyprian.* - Caes. V. 27. - C. 7. g. 1. c. 8. Quam.
 quod poenitentes. *Lucius.* P. - B. XIX. 69. Ps-IV. XV. 83.
 quod praedecessor noster *Zach.* P. - Ps-IV. II. 96. C.t.p. III. 2. c. 12. et I. 59. c. 1. - C. 11. g. 3. c. 105.
 quod pro necessitate. *Innocent.* P. - . . . C. 1. q. 1. c. 41.
 quod proposuisti si mulier. *Greg. M.* - Ps-IV. VIII. 78. IV. VI. 112. - C. 32. q. 7. c. 18.
 quod pro remedio. *Innocent.* P. - . . . C. 1. q. 7. c. 7.
 quod quidem dicunt. *August.* - . . . C. 1. q. 1. c. 97.
 quod quidam frater. *Greg. M.* - Ps-IV. VI. 343. IV. IV. 74. C.t.p. I. 55. c. 79.
 quod quis commisit illicita. *Hilar.* P. - C.t.p. I. 44. c. 44. - C. 35. q. 9. c. 3.
 quod scripsi. *August.* *Greg. M.* - Ans. X. 32. Cf. B. VII. 20. Ps-IV. IX. 56. IV. VII. 71. C. 35. q. 2. et 3. c. 20. §. 1.
 quod scriptum est puer. *August.* - Ps-IV. IX. 120.
 quod sedes in episcoporum eccl. *Urban.* P. - Ans. VI. 150.
 quod si accusator. *Felix.* P. - Ans. die III. 61.
 quod si accusatorum. *Hadrian.* P. - C. 4. q. 6. c. 4.
 quod si adversus C. *Chalced.* - Ans. die I. 97.
 quod si negotans. *Felix.* P. - B. I. 51. Ans. die III. 19. Caes. IV. 118. Ps-IV. V. 161. IV. IV. 19.
 quod si aliquis segritudine. *Leo.* M. - C.t.p. I. 43. c. 29.
 quod si casu quia. *Poenit. Th.* C. - B. XIX. 89. Ps-IV. XV. 101.
 quod si dormierit. *August.* - Ps-IV. VIII. 268. IV. VI. 59. - C. 31. q. 1. c. 13.
 quod si episcopus. C. *Tolet.* - R. I. g. B. I. 87. Ps-IV. V. 123.
 quod si ex utraque parte. *Felix.* P. - Ps-IV. V. 248. §. 1. C.t.p. I. 24. c. 6. et 7.
 quod si intra biennium. C. *Meld.* - B. I. 46. Ps-IV. V. 156.
 quod si ita aliquis segritudine. *Leo.* M. - C.t.p. I. 43. c. 39.
 quod si poenitentiam. *Cyprian.* - . . . C. 27. q. 1. c. 5.

quod si quod abijt. *Capit. r. Fr.* - R. II. 379.
 quod si quis a metropolitano C. *Chalc.* - Ans. die I. 98.
 quod si quoque modo. *Fabian.* P. - Ans. die III. 143.
 quod si tantum episcopus. C. *Fas.* - Ps-IV. V. 364.
 quod si te tamen episcopus. *Coelest.* P. - Ans. die II. 192.
 quod si usufructus. *Instit.* - Ps-IV. XVI. 113. C.t.p. III. 29. c. 60.
 quod si vir. C. *Nannet.* - R. II. 133. B. IX. 70. Ps-IV. VIII. 207.
 quod subdiaconus. C. *Laod.* - Ans. die IV. 145.
 quod suspecti. *Nicol.* P. - Ps-IV. V. 55. - C. 3. q. 5. c. 15.
 quod tibi durum. *August.* V. Quod autem tibi durum.
 quod turpi ex causa. *Pand.* - Ps-IV. XVI. 190. C.t.p. III. 29. c. 123.
 quod vero aut obscuro. *August.* - Ps-IV. II. 9. §. 14.
 quod vero consulisti. *Steph.* P. - Ans. die III. 56.
 quod vero dicitur. *Greg. M.* - . . . C. 25. q. 2. c. 10.
 quod vero sive electi. *Greg. M.* - B. XX. 75. Ps-IV. XVII. 84.
 quod videtis in altari. *August.* - Ps-IV. II. 8. §. 17.
 quo enim modo clericus. *Leo.* P. IX. - Caes. XV. 51.
 quo iure. *August.* - Ans. XII. 57. Ps-IV. III. 194. IV. II. 63. C.t.p. III. 3. c. 26. - D. 8. c. 1.
 quomodo aqne mundet. *August.* - Ans. IX. 41. Ps-IV. I. 117.
 quomodo catholici. *August.* - Ps-IV. II. 97. §. 8.
 quomodo exaudit deus. *August.* - Ans. IX. 42. Caes. XIII. 26. - D. 4. de cons. o. 41.
 quomodo hucusque dissolutae. C. *Tolet.* - B. VIII. 1. Ps-IV. VII. 27. IV. III. 186.
 quomodo idem mediator. *Greg. M.* - Ps-IV. IV. 188. C.t.p. III. 6. c. 18. - D. 10. c. 8.
 quomodo in quibusdam provinciis C. *Chalced.* - IV. III. 110. - D. 32. c. 15. et C. 16. q. 7. c. 21.
 quomodo inquit ferrem. *August.* - Ps-IV. II. 94. §. 3. C.t.p. III. 2. c. 10. §. 3.
 quomodo inquit furor. *Ambros.* - Ps-IV. X. 47. C.t.p. III. 20. c. 10. §. 1.
 quomodo in romae p. o. *Synod. VI.* - IV. III. 86. D. 31. c. 13.
 quomodo magne et universalis. *Act. 6. Synod. VII.* - Ps-IV. V. 41.
 quomodo mulierem. *Greg. M.* - Ps-IV. X. 23.
 quomodo multi episcoporum. C. *Spal.* - B. I. 214. Ps-IV. V. 328.
 quomodo multi sub regula. C. *Nicaen.* - R. I. 222. B. II. 120. Ps-IV. VI. 196. - D. 47. c. 2. et C. 14. q. 4. c. 8.
 quomodo multos peccatis. *Greg. P. VII.* - Caes. XIV. 32. Ps-IV. XIV. 45. IV. V. 125. C.t.p. III. 27. c. 15. - C. 11. q. 3. c. 103.

quomodo non cognovi. *August.* - . . . D. 88. c. 12.
 quomodo omnis corroborata. *Osius ad Damas.*
P. - Ans. I. 59.
 quomodo perniciose voluerit. *Damas. P.* - Ans. V. 84.
 quomodo praesulum. *Gelas. P.* - Ps-IV. III. 147. - C. 16. q. 3. c. 2. Praesulum.
 quomodo psallentes. *Synod. VII.* - Ps-IV. V. 372.
 quomodo quaedam contra s. p. *Greg. M.* - Ans. VI. 260. C. t. p. I. 55. c. 78.
 quomodo quicquid ab. *Hilar. P.* - c. 1. q. 7. c. 13.
 quomodo quicquid habent. *Hieron.* - C. 16. q. 1. c. 68.
 quomodo quidam metropolitanorum fidem. *Damas. et Pelag. PP.* - B. I. 25. Ans. VI. 91. Ps-IV. V. 156. IV. III. 11. - D. 100. c. 1.
 quomodo quidam metropolitanorum quosdam. *C. Chalced.* - B. I. 24. Ans. die. II. 33. Ans. VI. 41. Cees. III. 28. Ps-IV. V. 135. - D. 75. c. 2.
 quomodo quidem regule est. *Synod. VII.* - Ps-IV. V. 373. - D. 18. c. 7.
 quomodo religiosus. *C. Hilar. P.* - Ans. I. 63.
 quomodo renovari. *August.* - . . . D. 2. de poenit. c. 31.
 quomodo sacerdos. *Hieron.* - Ps-IV. XIV. 7. IV. V. 86. - C. 11. q. 3. c. 44.
 quomodo s. et universalis synodi. *Synod. VII.* - Cees. I. 40. Ps-IV. IV. 123. - D. 16. c. 7.
 quomodo sicut e beato Petro. *Clem. P.* - Ans. die. IV. 42.
 quomodo sicut alterius uxore. *Callist. P.* - R. I. 250. B. III. 49. Ans. VI. 108. Ps-IV. III. 53.
 quomodo sicut audivimus. *Joan. P. VIII.* - Ps-IV. VII. 130.
 quomodo sicut dictum est. *Leo P. II.* - Ps-IV. IV. 120. §. 1.
 quomodo sunt quidam in die dominicae. *C. Nicen.* - R. I. 379. B. II. 88. Ps-IV. IV. 18. - D. 3. de cons. c. 10.
 quomodo Velina. *Greg. M.* - Ans. VII. 7. - C. 12. q. 1. c. 14.
 quomodo vetus (vetusto). *Hieron.* - Ans. I. 65. - C. 24. q. 1. c. 25.
 quomodo videmus sine. *Synod. VII.* - Ps-IV. V. 376. - D. 69. c. 1.
 quomodo virginibus. *Hieron.* - . . . C. 31. q. 1. c. 10.
 quoniam a quibusdam viris. *Synod. VII.* - . . . C. 19. q. 3. c. 5.
 quoniam e quibusdam viris. *Synod. VII.* - Ans. VII. 174. - C. 19. q. 3. c. 5.
 quoniam comperi. *Cyprian.* - Ans. VIII. 29.
 quoniam diversarum ecclesiarum. *Synod. VI.* - C. t. p. II. 11. c. 7. - C. 21. q. 2. c. 1.
 quoniam et inter beatos. *Julius. P.* - Ans. I. 8.
 quoniam Festus. *Greg. M.* - Ans. V. 12. - D. 61. c. 19.
 quoniam in quibusdam. *V. Quia in q.*
 quoniam investituris. *Greg. P. VII.* - . . . C. 16. q. 7. c. 13.
 quoniam obeunte pastore. *Greg. M.* - Cees. III. 23.

quoniam per eisdem. *Greg. M. Cees. III. 48.* - C. 21. q. 1. c. 5. et 6.
 quoniam quidam clericorum. *Synod. VII.* - Cees. VIII. 52.
 quoniam ut in quibusdam. *C. Chalced.* - Ans. VI. 140.
 quoniam venerabilis rer. *Florianus. Valentin. et Marcus. Imp.* - Ans. III. 95.
 quorum illicita conjugia. *C. Tribur.* - R. II. 230.
 quorum vices in ecclesia. *Urban. P. II.* - . . . D. 68. c. 6.
 quorundam ad nos relatione. *Greg. M.* - Ans. dia. III. 189. - D. 74. c. 6.
 Quorundam clericorum. *C. Tolet. vel Hispan.* - . . . D. 23. c. 14.
 quorundam relatione didicimus. *Honor. P.* - Ps-IV. VIII. 309.
 quorundam relatione fidelium. - *Nicol. P.* - Ps-IV. V. 353. C. t. p. I. 62. c. 16. D. 34. c. 1.
 quorundam scriptis didicimus. *Honor. P.* - Ps-IV. XII. 25.
 quos e paganis. *Greg. P. II.* - Cees. XII. 96. Ps-IV. XI. 91. C. t. p. I. 57. c. 3. - D. 4. de cons. c. 52.
 quos baptizavit Judas. *August.* - Ps-IV. 159. IV. I. 31. C. t. p. III. 1. o. 2. §. 4. - D. 4. de cons. c. 36. §. 4.
 quos conjuncti unum. *Hieron.* - B. III. 161. Ps-IV. III. 224.
 quos constituit indignos. *Gelas. P.* - R. I. 235. B. I. 22. Cees. IV. 5. Ps-IV. V. 78. C. 1. q. 1. c. 6.
 quosdam baptizatos. *Greg. P. III.* - Ps-IV. I. 127.
 quos deus conjunxit. *Isidor.* - . . . C. 33. q. 2. c. 18.
 quotidie eucharistiae. *August.* - R. I. 194. B. V. 13. Ans. IX. 10. Ps-IV. II. 25. IV. I. 150. C. t. p. III. 2. c. 2. - D. 2. de cons. c. 13.
 quotiens a populo. *Innocent. P.* - . . . C. 1. q. 7. c. 14.
 quotiens cordis oculus. *Greg. M.* - Ans. VI. 159. C. 1. q. 7. c. 9.
 quotiens episcopi se. *Felix P.* - Ans. II. 57. - C. 2. q. 6. c. 16.
 quotiens episcopus super. *Felix P.* - B. I. 169. Ps-IV. IV. 118.
 quotiens fidei ratio. *Innocent. P.* - Ans. II. 52. - C. 24. q. 1. c. 12.
 quotiens fester noster trid. episcopus. *Innocent. P.* - . . . C. 2. q. 5. c. 17.
 quotiens in quatuor. *Greg. M.* - Ps-IV. IV. 118.
 quotiens pastor vel rector. *Felix P.* - Ans. III. 78.
 quotiens post auditum. *Brev. Alar.* - Ps-IV. V. 284. IV. IV. 150. C. t. p. III. 9. c. 8. §. 1. C. 9. q. 6. c. 26.
 quotiens vero loquimur. *Hieron.* - . . . C. 22. q. 5. c. 21.
 quotiescunque aut dies. *August.* - . . . C. 33. q. 4. c. 2.
 quotiescunque christiani. *Poenit. Th. C.* - R. I. 293. B. XIX. 33. Ps-IV. XV. 51.
 quotiescunque dederis. *Poenit. Th. C.* - R. I.

294. B. XIX. 33. Ps-lv. XV. 5a.
quodnot virginiatem. *C. Ancyr.* -
C. 27. q. 1. c. 24.
quotquot habet ecclesia perjuros. *August.* - Ps-
lv. XII. 19.
quotquot virginiatem. *C. Ancyr.* - Ps-lv. VI.
351. - C. 27. q. 1. c. 24.
quom conjugii praeium. *Ambros.* - Ps-lv.
VIII. 76. Iv. VI. 23.
quom exigitibus peccatis. *C. Aurel.* - R. I.
276. B. XIII. 7. Ps-lv. IV. 40.
quom fortis peniendi. *Greg. M.* - B. II. 201.
Ps-lv. VI. 274.
quom multa nobis bona. *Greg. M.* - B. I. 97.
Ps-lv. V. 199.
quom omne crimen. *Julius. P.* - B. V. a. Ps-
lv. II. 11.

R

Rabulas. *Synod. V.* - Ps-lv. XIV. 62. §. 4.
Iv. V. 90.
radicata est charitas. *August.* - D. 2.
de poenit. c. 3.
rapinam curare. *Ambros.* - C. 14. q. 5.
c. 5.
raptores igitur viduarum. *Symmach. P.* - R. II.
162. Aus. X. 58. C. t. p. I. 48. c. 8. - C. 56.
q. 2. c. 2.
raptores virginum. *C. Meld.* - R. I. 415. et
II. 159.
raptor publica poenitentia. *Capit. r. fr.* - Ps-
lv. VIII. 26. §. 1. Iv. VI. 53. §. 1. C. t. p.
III. 15. c. 250 - C. 27. q. 2. c. 33.
raptus proprie est. *Isidor.* - Ps-lv. VIII. 26.
Iv. VI. 53. C. t. p. III. 15. c. 24. - C. 27.
q. 2. c. 48. et C. 36. q. 1. c. 1.
rationi purgatoris. *August.* - Caes. I. 3.
rationis ordo non patitur. *Greg. M.* - Aus.
IV. 8. Caes. VII. 16. - C. 16. q. 7. c. 34.
ratio nulla permittit. *Greg. M.* - Aus. V. 58. -
C. 17. q. 4. c. 2.
Restitutio ecclesiae. *Leo P. IV.* - C. t. p. I. 60.
c. 90. - D. 63. c. 16.
rebatizans hereticum. *August.* - Ps-lv. I. 172.
Iv. I. 84. - D. 4. de cons. c. 108.
recedite, arie. *August.* - Ps-lv. II. 105. - C.
t. p. III. 2. c. 18. - C. 23. q. 4. c. 9.
recedite inquit polluti. *Hieron.* -
D. 45. c. 16.
receptores aggressorum. *Capit. r. fr.* - Ps-lv.
XVI. 328. C. t. p. III. 29. c. 248.
recede quemadmodum. *August.* - Ps-lv. I. 48.
recordamini illius neclandae. *Leo P. IX.* - Ps-
lv. IV. 147. et V. 44. §. 4.
recordetur. *August.* - Ps-lv. I. 193.
recta dicuntur parentas. *August.* - Ps-lv. XI.
99.
recti ordinis. *Beda.* - Ps-lv. I. 91.
recurrat nunc animus. *August.* - C. 52.
q. 4. c. 2.
Reclentes honorem. *Justinian. Imp.* - Aus.
I. 91.
reidere vero debitum. *August.* - Caes. X. 100.

Ps-lv. VIII. 255.
redintegrando sunt. *Euseb. P. et Joan. P.* -
Caes. III. 51. - C. 3. q. 1. c. 5 at 4. et C. 3.
q. 2. c. 6. Prins.
redire dimissa peccata. *August.* - Caes. X. 100.
Ps-lv. VIII. 235.
regenda est. *Leo P. IV.* - C. t. p. I. 60. c. 4.
- C. 10. q. 1. c. 4.
Regenerans spiritus s. *August.* - Aus. IX. 46.
regenerante autem carne. *August.* - D. 4.
de cons. c. 136.
regeneratus aquam. *Clem. P.* - Aus. IX. 22.
regiones sicut in h. a. *Gaj. P.* - Aus. VII. 81.
regi quasi praecellenti. *S. Petrus. B. VI.* 43.
§. 2. Ps-lv. X. 171. §. 2.
Regno Conradi. *C. Alth.* - B. XI. 68. Ps-lv.
XIV. 116.
regressus ad nos. *Leo P.* - Aus. I. 30.
Regula dicta est. *Isidor.* - D. 3. c. 2.
Regulae sanctorum. *Greg. M.* - D. 29.
c. 2.
regula vestra nullus. *Jul. P.* - Aus. II. 45. -
D. 17. c. 2.
regum officium. *Hieron.* - C. 23. q. 1.
c. 23.
reipublicae causa. *Pandect.* - Ps-lv. XVI. 169.
relatae nobis sunt quorundam. *Alexand. P.* -
B. I. 131. Ps-lv. V. 251. §. 1.
relata est coram s. synodo. *C. Tribur.* - B. I.
229. Ps-lv. V. 341. - C. 10. q. 1. c. 9.
relatio cleri simul et. *Greg. M.* - Aus. dic. II.
275. Aus. V. 25. - C. 21. q. 1. c. 5. et 6.
relatio nos vestrae dilectionis. *Simplex.* -
B. I. 110. Aus. dic. II. 29. Aus. VI. 68. Caes.
VII. 101. Ps-lv. V. 212.
relatum est a comite orientis. *Ambros.* - Ps-lv.
XIII. 107.
relatum est ad sedem. *Damas. P.* - Aus. III.
47. - C. 5. q. 2. c. 3.
relatum est apostolus n. *Nicol. P.* - Ps-lv.
IV. 104.
relatum est apud ap. sedem. *Pelag. P. II.* -
Aus. II. 32.
relatum est scribis nostris. *Leo P. IX.* - Aus.
V. 52. Caes. VII. 48. Ps-lv. VII. 150. Iv.
II. 29. C. t. p. III. 11. c. 10.
relatum est auribus sanctorum pp. *C. Tribur.*
R. II. 237. B. IX. 66. Ps-lv. VIII. 202. Iv.
VII. 8. C. t. p. III. 15. c. 74. - C. 31. q. 1.
c. 4.
relatum est enim ad apostol. s. *Pelag. P. II.* -
Ps-lv. V. 12. C. t. p. I. 54. c. 4.
relatum est insuper ad *Alexand. P. I.* - Aus.
dic. I. 13. et III. 29. et 137. Aus. II. 33. -
C. 11. q. 1. c. 14.
relatum est nobis. *Clem. P.* - C. t. p. I. 2. c. 14.
- D. 37. c. 14.
relatum est nobis quosdam. *C. Tolet. XII.* -
Ps-lv. II. 114. - D. 2. de cons. c. 11.
relatum est nobis sanctae. *Greg. M.* -
C. 10. q. 3. c. 9.
relatum est a synodo quod. *C. Aurel.* - B.
VI. 28.
Relectis epistolis quas. *Greg. M.* - Aus. dic.
III. 203. et Aus. III. 71.
relegentes litteras. *Pelag. P.* - Aus. XIII. 47.
- C. 23. q. 5. c. 45.

relictas patris. *Innoc. P. I.* - Ans. X. 61.
 religiosi clementissimi. *Leo M.* - Ans. I. 58.
 religiosam vitam. *Greg. M.* - Ans. V. 33.
 Caes. VII. 37. - C. 12. q. 2. c. 75.
 reliquae vero metropolitanae civitates. *Anaclet. P.*
 Ps-IV. V. 53. IV. IV. 22. C. t. p. I. 2. c. 17.
 - D. 2. de cons. c. 11.
 reliqua poma omnia. *Can. Apost.* - R. I. 65.
 C. t. p. I. 2. c. 7. - Cf. Ps-IV. V. 53. et
 IV. III. 22.
 reliqui sacerdotes. *Anaclet. P.* - V. *Ordina-*
tionis episcoporum. D. 67. c. 1.
 reliquis vero temporibus. *Sixt. P.* - C. t. p. I.
 6. c. 4. Cf. Ps-IV. II. 71. §. 1.
 reliquis vero temporibus. *Telasphor. P.* - C. t. p.
 I. 6. c. 4. Cf. Ps-IV. II. 71. et D. 1. de cons.
 c. 48.
 reliqui vero qui. *Anicet. P.* - Ps-IV. V. 54.
 IV. IV. 24. C. t. p. I. 9. c. 4.
 reliqui vero sacerdotes. *Anicet. P.* - Ans. die.
 IV. 5.
 rem in contentione. *Capit. r. fr.* - Ps-IV. VI.
 432.
 remissam inquit peccatorum. *August.* - An. IX.
 37. - C. 1. q. 1. c. 59. *Remissionem.*
 remittuntur. *Ambros.* - . . . C. 23. q. 1.
 c. 49.
 remoto ab eccl. *Hilar. P.* - Ans. VI. 108. -
 C. 7. q. 1. c. 30.
 removit Justinianus. *Anastas. bibl.* - Ps-IV. IV.
 172. IV. II. 144.
 reuocantes. *Synod. VI.* - C. t. p. II. 11. c. 17.
 - D. 22. c. 6.
 reos sanguinis. *August.* et *Greg. M.* - B. XIX.
 109. Ps-IV. XV. 121. - C. 23. q. 5. c. 7.
 repellunt habitantes. *Stephan. P.* - Ans. III.
 25. Ps-IV. VI. 327. §. 1. IV. IV. 56. C. t. p.
 I. 21. c. 4. §. 1.
 reperiuntur quamplurimi. *Ambros.* vel potius.
C. Tolet. VII. - Cf. Ps-IV. V. 83. - C. 1.
 q. 1. c. 7.
 reperiuntur qui saepius. *Ambros.* - Caes. XV.
 5. C. t. p. III. 29. c. 284. - D. 3. de poenit.
 c. 2.
 reprehensibile valde. *Nicol. P. I.* - Caes. IV.
 84. Ps-IV. V. 334. C. t. p. I. 62. c. 9. - C. 23.
 q. 8. c. 19.
 reproberi ergo oportet. *Pius. P.* - Ans. die.
 III. 94.
 requiritur de his qui turpissimo. *Leo P. IV.* -
 Caes. IV. 11. Ps-IV. V. 115. C. t. p. I. 60.
 c. 2. - C. 1. q. 7. c. 5.
 requisiti de his. *Greg. M.* - . . . C. 33. q. 1.
 c. 2. V. de his requisitis et de his ceteris r.
 etur et ecclesiasticarum. *Lucius P.* - R. II.
 284. B. XI. 19. Ps-IV. XIV. 89.
 res autem humanae. *Leo M.* - C. t. p. I. 43.
 c. 3. - C. 25. q. 5. c. 21.
 rescripte contra ius. *Cod. Just.* - . . . C. 25.
 q. 2. c. 15.
 rescendae. *Hieron.* - . . . C. 24. q. 3. c. 16.
 res ecclesiae fidelium. *Urban. P.* - Ans. V. 37.
 Caes. VII. 40. - C. 12. q. 1. c. 26.
 res ecclesiae non quasi. *Urban. P.* - . . .
 C. 12. q. 1. c. 26.
 res ecclesiae quae s. *Urban. P.* - . . .
 C. 1. q. 3. c. 12.

App.

res et facultates ecclesiasticas. *Urban. P.* - R.
 II. 285.
 res in episcopatu. *Greg. M.* - . . . C. 12.
 q. 2. c. 12.
 response. *Isidor.* - . . . D. 2. c. 5.
 res quoque ecclesiae. *Lucius P.* - Ps-IV. III.
 140. C. t. p. I. 20. c. 2.
 restet propter instantem. *C. Tribur.* - B. III.
 237. Ps-IV. III. 278.
 renurgunt etiam omnes. *Greg. M.* - B. XX. 19.
 Ps-IV. XVII. 110.
 resurrectionis tempore. *Ambros.* - Ans. I. 52.
 resuscitatus. *August.* - D. 1. de poenit. c. 35.
 retulerunt nuntii tui. *Zachar. P.* - Caes. XII.
 64. IV. I. 65. C. t. p. III. 1. c. 22. et 23.
 D. 4. de cons. c. 86.
 reum ad ecclesiam. *Cap. r. fr.* - B. III. 194.
 Ps-IV. III. 123. IV. II. 95. C. t. p. III. 3. c. 15.
 C. 17. q. 4. c. 9.
 reuelatione igitur facta. *August.* - Ps-IV. IV.
 234. §. 2. IV. II. 166. C. t. p. III. 7. c. 13.
 re vera iustus. *Nicol. P. I.* - C. t. p. I. 62. c. 46.
 C. 3. q. 9. c. 12.
 re vero mirebile est. *Ambros.* - . . . D. 2.
 de cons. c. 69.
 re vero non potest caro. *Ambros.* - Ps-IV. VII.
 138. C. t. p. III. 14. c. 2. - C. 32. q. 5. c. 2.
 re vera si contagio. *August.* - C. t. p. II. 50.
 c. 25. §. 1.
 reuendissimo et s. Rathbodo D. Lit. form. -
 R. I. 439. Ps-IV. VI. 435.
 reuertit in domum. *Beda.* - . . . D. 4. de
 poenit. c. 5.
 reuertimini ad me. *Hieron.* - . . . C. 16.
 q. 1. c. 65.
 rex debet. *Cyprian.* - Ps-IV. X. 96. IV. VIII.
 30. C. 23. q. 5. c. 40.
 Rhodias leges. *Isidor.* - . . . D. 2. c. 8.
 Riehevinum episcopum. *C. Alth.* - B. I. 162.
 Ps-IV. V. 272.
 ridiculum est et satis. *Nicol. P.* - Ps-IV. IV.
 212. IV. II. 156. - D. 12. c. 5.
 ridiculum est ut eum. *August.* - . . . C. 11.
 q. 3. c. 45.
 rimandae sunt accusatorum. *Calixt. P.* - B. I.
 171. Ans. III. 55. Ps-IV. V. 289. C. t. p. I.
 14. c. 13. - C. 2. q. 8. c. 1. C. 3. q. 9. c. 3.
 C. 5. q. 5. c. 1. et c. 12.
 Rogamus vos fratres. *Marcell. P.* - Ans. I. 16.
 - C. 24. q. 1. c. 15.
 rogationes i. c. letenias. *C. Aurel.* - Ps-IV. IV.
 11. - D. 3. de cons. c. 3.
 rogatu et precibus. *Alcuin.* - Ps-IV. X. 91. IV.
 VIII. 99.
 rogo, hortor. *Greg. M.* - . . . C. 11. q. 3.
 c. 25.
 romanae ecclesiae facitis praedilectum. *Leo P.*
 IX. - Ps-IV. V. c. 44. §. 1.
 romanae ecclesiae sedes. *Leo P. IX.* - Ps-IV.
 V. 44. §. 7.
 romana ecclesia omnibus. *Julius P.* - Ans. I. 18.
 romanorum semper. *Greg. M.* - Ps-IV. VIII.
 88. §. 2. C. t. p. III. 15. c. 52.
 romenuin defensorem. *Greg. M.* - Ans. III. 103.
 romenus ecclesiae thessalonensis clericus. *Pelag. P.*
 Caes. XV. 47. IV. III. 144. - D. 81. c. 11.
 romanus pontifex. *Isidor.* - IV. I. 27. - D. 4.

R

de cons. c. 13.
 cursus constitutum est. *C. Afric.* - B. II. 187.
Ps.-Iv. VI. 232. *C. t. p.* III. 10. c. 14. et *C. t. p.*
 II. 19. c. 12. *ax C. Carth. P.* - C. 11. q. 5.
 e. 30.
 Rursus placuit ut nemini. *C. Carth. P.* - *Ans.*
 VI. 181. - *C. 7. q. 1. c. 21.*
 rursus saluta est. *Act. 8. synod. VI.* - *Ps.-Iv.*
 IV. 222. § 1.

S

Sabbato vero egrediatur. *Ord. rom.* - *Ans.*
 VII. 46
 sabbato vero jejuniandum. *Innocent. P.* - *Ps.*
 IV. IV. 28. *lv. II.* 137. - D. 3. de cons. c.
 13.
 sacerdos ante omnia. *Greg. M.* - . . . D. 6.
 de poenit. c. 2.
 sacerdos aut quisvis alius. *Eugen. P. II.* - . .
 . . . D. 81. c. 7.
 sacerdos cui dispensationis. *Proper.* - . . .
 C. 1. q. 2. c. 9.
 sacerdos dei. *Hieron.* - . . . D. 2. de cons.
 c. 89.
 sacerdos foeneri. *Eugen. P.* - *Ps.-Iv.* XIII. 7.
 sacerdos ludos. *Eugen. P.* - *Ps.-Iv.* IV. c. 75.
 sacerdos poenitentiam. *C. Carth. IV.* - . . .
 C. 26. q. 7. c. 6.
 sacerdos quidem si. *August.* - . . . D. 50. c.
 24.
 sacerdos quilibet si inebriatur. *Poenit. Theod. C.*
 B. 24. 8. *Ps.-Iv.* XIII. 76.
 sacerdos qui per turpiloquium. *Poenit. R.-B.*
 XVII. c. 46.
 sacerdos ut sapiens. *August.* - . . . C. 3. q.
 7. c. 7.
 sacerdos vel quilibet clericus. *Greg. M.* - C.
 t. p. I. 55. c. 29.
 sacerdotalis officium. *Greg. M.* - *Ans.* VI. c.
 77. *Caes.* IV. p. 18. - D. 61. c. 1.
 sacerdos in ecclesia. *C. Carth. IV.* - R. I.
 c. 197. B. II. 66. *Ps.-Iv.* VI. 162. - D. 1.
 de cons. c. 63.
 sacerdotem quaerit. *Isidor.* - *Ps.-Iv.* VIII. 300.
 sacerdos cum per. *Greg. M.* - *Ps.-Iv.* I. 103.
 lv. I. 47. *Caes.* XII. 26. - D. 4. de cons.
 c. 67.
 sacerdotes dabent. *C. Turon.* - B. III. 234. *Ps.*
 IV. III. 275.
 sacerdotes Dei omnia. *Hieron.* - *Ps.-Iv.* IV.
 162. *lv. II.* 131. *Caes.* VIII. 49. - D. 37.
 c. 2.
 sacerdotes domini et D. *Can. Apost.* - R. I.
 87.
 sacerdotes exquirere debent. *Evarist. P.* - *Ans.*
 11. 9.
 sacerdotes et reliqui. *Clem. P.* - . . . C. 2.
 q. 7. c. 8.
 sacerdotes nequa christianorum. *Capit. R. Fr.*
 - *Ps.-Iv.* X. 45.
 sacerdotes nomen domini. *Hieron.* - . . . D.
 49. c. 2.
 sacerdotes, quando sacrificant. *Anaclet. P.* -

Ans. VII. 127. *Reg. I.* 133. et 339. B. III.
 71.
 sacerdotes qui eucharistia. *Hieron.* - *Ps.-Iv.*
 II. 110. *C. t. p.* III. 2. 24. *Caes.* XIII. 43.
 . . . C. 1. q. 1. c. 90.
 sacerdotes qui proprio ore. *Teleph. P.* - *Ps.*
 IV. VI. 314. *C. t. p.* I. 6. 5. - . . . C. 6.
 q. 1. c. 8.
 sacerdotes qui rite. *C. Aurel.* - B. II. 225. *Ps.*
 - *Iv.* VI. 300.
 sacerdotes quoque dominus. *Fabian. P.* - *Ans.* dic.
 IV. 50.
 sacerdotes si in forn. *Nicol. P.* - *Cf. Ps.-Iv.*
 X. 180. *lv. III.* 136. - . . . D. 50. c. 33.
 sacerdotes ut antiqua. *Damat. P.* - . . . C. 2.
 q. 7. c. 51.
 sacerdotes vel qui. *C. Tolet. IX.* - *Ps.-Iv.* III.
 169. - . . . C. 12. q. 4. c. 1.
 sacerdotes vero. B. *Petrus. Clem. P.* - . . .
 D. 93. c. 7.
 sacerdotes vero vice Christi. *Evarist. P.* - *Ans.*
 VI. 109. B. I. 76. *Ps.-Iv.* V. 132. *Cf. C. t. p.*
 I. 3. c. 3. - . . . C. 7. q. 1. c. 11. *Sicut.*
vir.
 sacerdotibus autem non. *Greg. M.* - . . . C.
 11. q. 1. c. 41.
 sacerdotibus omnibus est. *C. Aurel. I.* - . . .
 D. 3. de cons. c. 6.
 sacerdotibus ut semper. *Beda* - *lv. III.* 92.
 . . . D. 31. c. 2.
 sacerdotum aliorumque. *Clemens. P.* - . . . D.
 2. de cons. c. 30.
 sacerdotum decretum. *Cyprian.* - *Ps.-Iv.* VI.
 366. *C. t. p.* III. 10. 51. - . . . C. 21. q.
 3. c. 7.
 sacerdotum enim tum excellens. *Innocent. P.*
 - *Ps.-Iv.* VI. 48.
 sacerdotum fratres ordo. *Anaclet. P.* - *Ans.*
 die IV. 1. B. I. c. 4. *Ps.-Iv.* V. 58. *Caes.*
 II. c. 77.
 sacerdotum summa deliberatio. *Innocent. P.* -
Ps.-Iv. VI. 350. *C. t. p.* I. 38. c. 27.
 sacramenta altaria. *August.* - *Reg. I.* 183. *Ans.*
 IX. c. 3. *CS.* VIII. 3. *Caes.* XIII. 4. - . .
 . . . D. 1. de cons. c. 49.
 sacramenta inquit si. *August.* - *Ans.* IX. 36.
Caes. VI. 29.
 sacramenta quas non. *August.* - . . . C. 1. q.
 1. c. 34.
 sacramentum autem hactenus. *Cornel. P.* - *Ans.*
 dic. II. 165. B. I. c. 193. *Ps.-Iv.* V. 308.
C. t. p. I. 19. c. 1. *Cf. Ps.-Iv.* XII. 77. - . .
 . . . C. 2. q. 5. c. 1.
 sacramentum baptismi. *August.* - *Ps.-Iv.* I. c.
 162. §. 2. *lv. I.* 87. *C. t. p.* III. 1. c. 7. §.
 1. - . . . D. 4. de cons. §. 1.
 sacramentum nuptiarum. *August.* - *Ps.-Iv.* VIII.
 294. *lv. VI.* 66. *C. t. III.* 15. c. 108. - . .
 . . . D. 26. c. 2. et *C. 28. q. 3. c. 2.*
Acutius.
 sacra synodus dixit. *Augustin. Act. 4. Synod.*
P. - *Ps.-Iv.* XIV. 63. *lv. V.* 91.
 sacra synodus dixit sufficient. *Synod. P.* -
Ps.-Iv. XIV. 62. §. 7. *lv. V.* 92.
 sacras Deo foeminas. *Sother. P.* - *Ans.* die II.
 205. B. III. 215. *Ps.-Iv.* III. 265. et *II.* 72.
 G. t. p. I. 10. e. un. . . . D. 23. c. 25.

sacratissimum serenitatis. t. p. *Anastas. P. II.* — Ps-iv. I. 151.
 .sacrificia impiorum. *August.* — Ps-iv. II. 93.
 §. 2. C. t. p. II. 13. §. 2.
 sacrificium altaris. *Silo.* P. — *Ans. IX.* 2. B. III. 99. Ps-iv. II. 134. Iv. I. 162. — D. 2. 4. de cons. c. 46.
 sacrificium deo. *David. proph.* — D. 1. de poenit. c. 5.
 sacrificium non est. *Fabian. P.* — B. V. 36. Ps-iv. II. 45.
 sacrificium visibile. *August.* — Ps-iv. II. 8 §. 5. Iv. I. 130. *Caes. XIII.* 14. — D. 2. de cons. c. 52.
 sacrilegi s. ecclesiarum. *C. Mogunt.* — B. XI. 28. Ps-iv. XIII. 38.
 sacrilegium enim committitur. *Lex. Goth. Joann. P. VIII.* — Ps-iv. III. 98. §. 1. Iv. II. 79. C. t. p. III. 3. c. 4. *Caes. VII.* c. 1. §. 1.
 sacrilegium et contra. *Greg. M.* — *Ans. V.* 39. — C. 17. q. 4. c. 4.
 sacris eos. *Leo P. IV.* — C. t. p. I. 60. c. 15. — C. 33. q. 2. c. 13. §. 1.
 sacrorum canonum instituta. *Greg. M.* — Ps-iv. III. 145. C. t. p. I. 55. c. 11. — C. 12. q. 2. c. 15.
 sacrorum canonum non ignari. *Cap. fr.* — *Ans. VI.* 3. et IV. 41. — D. 63. c. 34.
 sacrosancta religio. *Gelas. P.* — Ps-iv. II. 90. et VI. 110. C. t. p. I. 46. c. 50. — C. 1. q. 1. c. 92.
 sacrosancta romana ecclesia. *Anaclet. P.* — Iv. IV. c. 2. et Ps-iv. V. 2. *Aus. I.* 2. et 67. *Caes. II.* 60. et 61. — D. 22. o. 2.
 sacrosancti baptismi. *C. Worm.* — R. I. 269. B. IV. c. 7. Ps-iv. I. 202.
 saecularibus vero. *C. Nicaen.* — *Ans. X.* 6.
 saeculares cum conjugale. *C. Agath.* — Ps-iv. VIII. 251. Iv. VI. 98.
 saepe contingit ut duna. *C. Worm.* — R. II. 17. B. VI. 21. Ps-iv. X. 150. C. t. p. III. 20. c. 53. — C. 2. q. 2. c. 23.
 saepe contingit ut in. *C. Worm.* — R. II. 276. B. XI. 66.
 saepe fit ut proprietati. *C. Tolet. VI.* — Ps-iv. VI. 372. — C. 12. q. 2. c. 72.
 saepe fit victoria christianorum. *C. Tribur.* — B. VI. 48. Ps-iv. X. 175.
 saepe malorum consorti. *C. Tolet. IV.* — B. IV. 84. Ps-iv. I. 278. Iv. I. 74. — C. 23. q. 8. c. 29.
 saepe pastores ecclesiae. *Gregor. M.* — *Ans. XII.* c. 24.
 saepe perique constringunt. *Ambros.* — Ps-iv. XII. 17. Iv. VIII. 90. et C. t. p. III. 22. c. 16.
 saepe principes. *C. Tolet.* — *Ans. die II.* 218. B. II. 149. Ps-iv. VI. 222.
 saepe vitia. *Greg. M.* — C. t. p. I. 55. c. 3. — D. 41. c. 6.
 sal coelestis. *Beda.* — Ps-iv. I. 100. Iv. I. 45. *Caes. XII.* 24. — D. 4. de cons. c. 65.
 sales in ministerio. *Isidor.* — Ps-iv. I. 101.
 Salomon quippe. *Greg. M.* — C. 52. q. 4. c. 15.
 saluberrimum et spirituale. *Leo M.* — Ps-iv. VI. 97. — C. 1. q. 7. c. 21.
 salubriter praecavendo sancimus. *C. Tolet.* —

B. II. 285. §. 1. B. VI. 6. Ps-iv. IX. 42.
 salutantes praetera. *Greg. M.* — *Ans. die II.* 123.
 salvator praedixit. *Urban. P. II.* — C. 1. q. 3. c. 8.
 salvator qui et veritas. *Didym.* — *Cap. p. II.* 14. c. 41. — D. 3. de cons. c. 42.
 salvo in omnibus R. E. *Higin. P.* — Ps-iv. V. 99. G. 11. p. II. 7. c. 1. — *Ans. V.* 39. q. 2. c. 1.
 sane quippe ratio. *August.* — C. t. p. II. 50. c. 27. *Caes. I.* 5. — D. 9. c. 11. Cf. *Polyc. I.* 76.
 sancimus ejusmodi viros. *Cod. Just.* — C. 1. q. 7. 4. 26.
 sancimus igitur quando. *Justin. Nov.* — *Ans. die II.* c. 282. *Ans. VI.* c. 32.
 sancimus nemini herre. *Justin. Imp.* — *Ans. IV.* 23. Ps-iv. XVI. 97. Iv. V. 53. C. t. p. III. 29. c. 45. *Caes. VII.* 22.
 sancimus omnibus episcopis. *C. Tolet.* — C. 12. q. 2. c. 31.
 sancimus res ad. *Justinian. Imp.* — *Ans. IV.* 19. *Caes. VII.* 19.
 sancimus ut si quis presbyter. *Nicol. P.* — Ps-iv. XIV. 39. Iv. V. 77.
 sancta et universalis apostolion. *Marcell. P.* — *Ans. II.* 63.
 sancta octo universalis conc. *Lib. diurn.* — Ps-iv. IV. 152. Iv. II. 103. — D. 16. c. 8.
 sancta quippe rusticitas. *Hieron.* — C. 2. q. 7. c. 56.
 sancta Rom. Ecclesia post illas. *Gelas. P.* — Ps-iv. IV. 64. Cf. B. III. 220. Iv. II. 92. *Caes. I.* 53. §. 1. — D. 15. c. 3.
 sancta V. Synodus et uoir. *Act. VI. contra VII. Synod.* — Ps-iv. IV. 121. §. 2.
 sancta VI. Synodus fideliter. *Adrian. P.* — Ps-iv. IV. 126. pr. *Caes. I.* c. 37.
 sancta Synodus dixit: splendida. *Act. VIII. Synod. VI.* — Ps-iv. IV. 222.
 sancta Synodus dixit: licet sec. C. *Sym. P.* — *Caes. IV.* 20.
 sanctas autem communionis. *Greg. M.* — C. t. p. I. 35. c. 73.
 sanctae quoque res. *I. Institut.* — Ps-iv. III. c. 193. §. 1.
 sanctam ergo ecclesiam. *Clem. P.* — *Ans. die II.* c. 63. B. I. 125. Ps-iv. V. 225.
 sanctam VI. Synodum. *Act. II. Synod. VII.* — Ps-iv. IV. 122. *Caes. I.* 39. — D. 16. c. 5.
 sancti et venerabiles. *Leo M.* — Ps-iv. IV. 115.
 sanctimonialis eute. *C. Carth. I.* — C. 20. q. 1. c. 13.
 sanctimonialis in m. *C. Mogunt.* — R. II. 169. B. VIII. 77. Ps-iv. VII. 95.
 sanctimonialis nisi. *C. Mogunt.* — B. VIII. 59. Ps-iv. VII. 77. Iv. III. 210.
 sanctimonialis si pro lucro. *C. Afric.* — R. II. c. 180.
 sanctimonialis virgo. *C. Carth. IV.* — B. VIII. 23. Ps-iv. VII. 43. Iv. III. 188. et C. t. p. III. 12. c. 4. — D. 23. c. 24.
 sanctis quippe canonibus. *Urban. P. II.* — Ps-iv. XIV. 45. Iv. V. 107. — C. 11. q. 3. c. 110.

sanctissimo et beatissimo. *Act. 3. C. Chalced.* -
 Ana. III. 93.
 sanctissimo in Christo. *Lit. form.* -
 D. 75. c. 2.
 sanctitas tua hoc a. n. r. *Greg. M.* - B. XIX.
 43. Ps-iv. VI. 85. Iv. III. 147. C. t. p. I.
 55. c. 77.
 sanctitas vestra pia. *Act. 3. Synod. VII.* - Ps-
 Iv. IV. 15. et V. 40. pr. Caes. II. 36.
 sancto concilio ellatum. *C. Tribur.* - B. II. 206.
 Ps-iv. VI. 181.
 sanctorum canonum. *Urban. P. II.* -
 D. 70. c. 2.
 sanctorum patrum libentes. *Siber. P.* - Ans.
 III. 62.
 sanctorum patrum statuta seq. *Gelas. P.* - Ans.
 III. 6 - . . . C. 3. q. 5. c. 13.
 sanctorum reliquias. *C. Epnon.* - B. III. 88.
 Ps-iv. III. 78.
 sanctum est baptismum. *August.* - Ps-iv. I.
 191. C. t. p. III. 1. c. 12. Caes. XII. c. 89.
 - . . . D. 4. de eon. c. 36.
 sanctum est atque. *C. Rothom.* - R. I. 240.
 §. I. B. III. 114. Ps-iv. III. 90. Iv. II. 49.
 - . . . C. 7. q. 1. c. 33.
 sanctum est de villis. *Cap. r. fr.* - Ps-iv. XVI.
 263. C. t. p. III. 29. c. 188.
 sanctum est ut unicuique ecclesiae. *C. Worm.*
 - R. I. 24. B. III. 59. Ps-iv. III. 55. et
 XVI. 262. C. t. p. III. 29. c. 187. - . .
 C. 33. q. 8. c. 25.
 sanctum est ut unicuique ecclesiae. *Capit. r. fr.*
 - Ps-iv. XVI. 262.
 sanctus Cyprianus. *Cypr.* - B. V. 18. Ps-iv.
 II. 28.
 sanctus David negat. *Ambr.* - Ps-iv. XIII. 26.
 sanctus Gregorius dicit. *C. Alth.* - B. II. 78.
 pr. Ps-iv. XIV. 126. pr.
 a. Gregorius in d. s. *Adria. P.* - Ps-iv. X. 66.
 sane consanguinitas. *C. Matisc.* - Ans. X. 69.
 B. VII. 8. Ps-iv. IX. 44. Iv. VII. 69. - . . .
 C. 35. q. 2. et 3. c. 14.
 sane cavendum est. *August.* - Ans. XI. 30.
 Ps-iv. XVII. 121. - . . . D. 3. de poenit.
 c. 18.
 sane desumus. *Ambros.* - . . . C. 15. q. 1.
 c. 7.
 sane domus in quibuslibet urbibus. *Symmach.*
 P. - R. I. 344.
 sane juxta priorum. *C. Tolet.* - Ans. die. III.
 16.
 sane hi qui crimina. *I. Novell.* - Iv. IV. 62.
 sans percussor. *Anaclet. P.* - C. t. p. I. 2. c.
 18. - . . . D. 45. 18.
 sane profertur a quibusdam. *Synod. F.* - Ps-
 Iv. XIV. 62. Iv. V. 125. Caes. V. 91. - . .
 . . . C. 24. q. 2. c. 6.
 sane quis de livore. *Poenit. Theod. C.* - B.
 XIX. 144. Ps-iv. XV. 154.
 sane qui sceleratissime. *August.* - Ps-iv. XVII.
 126.
 sane quisquis hanc sanctam. *Cod. Just.* - . .
 . . . C. 15. q. 3. c. 4.
 sane quisquis positus. *August.* - B. XVIII. 12.
 Ps-iv. XV. 22. C. t. p. III. 28. c. 2.
 sane quod super Richardo. *Urban. P. II.* -
 Ps-iv. XIV. 68. Iv. V. 9. - . . . C. 24.

q. 2. c. 3.
 sane si communis. *C. Nicaen.* - . . . D. 65.
 c. 1.
 sane si ex consensu. *C. Carth. III.* - . . .
 C. 2. q. 6. c. 34.
 sane Thessolonicensis. *Anastas. bibl.* - . . .
 C. 16. q. 7. c. 15.
 sanguinis effusio. *Cap. r. fr.* - Reg. II. 39.
 sanguis martyrum. *August.* - B. III. 93. Ps-
 Iv. III. 89.
 sapiens non est. *Lucius P.* - Ps-iv. III. 140.
 C. t. p. I. 20. c. 5. - . . . C. 6. q. 1. c. 14.
 sapiens nunquam. *Ambros.* - . . . D. 2. de
 poenit. c. 37.
 Sara partus sui. *Ambros.* - Ps-iv. VIII. 75.
 Iv. VI. 22.
 sardicense concilium. *August.* - Ps-iv. IV. 80.
 §. 1. Caes. I. 47. §. 1.
 satagendum est. *Pelag. P.* - Ps-iv. V. 358.
 C. t. p. I. 54. c. 50. - . . . C. 25. q. 1. c.
 10.
 satis credimus religiose. *Greg. M.* - Ans. die.
 III. 196.
 satis eridenter. *Nicol. P. I.* - C. t. p. I. 62. c.
 8. - . . . D. 96. c. 7.
 satisfactio poenitentiae. *August.* - . . . D. 3.
 de poenit. c. 3.
 satis hinc apparet. *August.* - Ps-iv. VIII. 95.
 Iv. VII. 40. - . . . C. 53. q. 5. c. 14.
 satis indignum est. *Julian P.* - Ans. II. 49.
 satis ostendimus. *August.* - Ps-iv. I. 165. §. 5.
 Iv. I. 54. - . . . D. 4. de cons. c. 48.
 satis perversum. *Greg. M.* - . . . D. 56.
 c. 7.
 satius est missam. *Felix P.* - Ps-iv. II. 76.
 C. t. p. I. 50. c. 1.
 satyra vero lex. *Isidor.* - . . . D. 2. c. 7.
 Sceleratio omnibus. *Leo M.* - . . . D. 3.
 de poenit. c. 39.
 selus quod Lotharius. *Nicol. P.* - Ps-iv. VIII.
 226. C. t. p. I. 62. c. 55. - . . . C. 2. q. 1.
 c. 21.
 scenici etque histrionibus. *C. Carth. III.* -
 B. IV. 36. Ps-iv. I. 250. - . . . D. 2. de
 eon. c. 96.
 schisma si quidem. *Pelag. P.* - Ans. XII. 44.
 Caes. XIII. 48. - . . . C. 24. q. 1. c. 34.
 schismatici dicunt. *August.* - Ps-iv. X. 59.
 §. 1. C. t. p. III. 20. c. 19. - . . . C. 23.
 q. 6. c. 1.
 scient sancti. *Cod. Just.* - . . . C. 2. q. 8.
 c. 2.
 scient fideles. *C. S. Medard.* - Reg. I. 368.
 soas affectu nobis. *Justinian. Imp.* - Ans. XII.
 31.
 scias frater dilectus. *Pelag. P.* - Ans. VI. 104.
 - . . . C. 7. q. 1. c. 35.
 scietis fratres. *Hieron.* - Ps-iv. VIII. 89. C. t. p.
 III. 15. c. 49. - . . . C. 53. q. 4. c. 1.
 sciendum est omnibus. *C. Arelat.* - B. VIII.
 51. Ps-iv. VII. 69. Iv. III. 207. - . . .
 C. 27. q. 1. c. 37.
 sciendum est quod exceptis. *C. Turon.* - B. III.
 255. Ps-iv. III. 276.
 sciendum est quod plerumque. *Isidor.* - . . .
 D. 9. c. 1.
 sciendum inquit. *Greg. M.* - Ps-iv. II. 9. §. 13.

sciendum quippe est quod pec. *Greg. M.* — . . .
 D. 2. da poenit. c. 22.
 sciendum summopere est. *Greg. M.* — . . .
 C. 8. q. 1. c. 10.
 sciendum vero est hanc. *August.* — B. X. 45.
 Ps-IV. XI. 70. IV. VIII. 64. C. t. p. III. 21.
 c. 16. — . . . C. 26. q. 3. et 4. c. 2.
 sciendum vero est quæsto. *Beda.* — B. XIX.
 118. Ps-IV. XV. 130.
 sciendum vero est quia satanas. *Greg. M.* —
 B. XX. 51. Ps-IV. XVII. 62.
 sciendum vero est quia sicut. *Greg. M.* — B.
 XX. 52. Ps-IV. XVII. 63.
 sciens autem Jesus. *August.* — Ps-IV. II. 8.
 §. 17. IV. I. 133.
 scimus autem multos. *Anaclet. P.* — Ps-IV. V.
 237. et II. 67. C. t. p. I. 2. c. 2. — . . .
 D. 43. c. 3.
 scimus sacra auctoritate. *C. Alth.* — B. XI. 69.
 Ps-IV. XIV. 117.
 scimus spiritum. *August.* — Ps-IV. I. 176.
 scimus vos non. *Urban. P.* — Aus. VII. 4. Ps-
 IV. III. 159. C. t. p. I. 15. c. 1. et 2. — . . .
 C. 12. q. 1. c. 1.
 scindite sorda. *Ios. proph.* — . . . D. 1. de
 poenit. c. 53.
 scio in causa clericorum. *August.* — Ps-IV. X. 3.
 scire debet. *Cyprian.* — Ps-IV. V. 560. C. t. p.
 III. q. c. 17. — . . . C. 7. q. 1. c. 7.
 scire debet sanctitas. *Ambros.* — . . . D. 76.
 c. 8.
 scire te volumus. *Greg. M.* — Aus. VII. 76.
 scire velim. *Gregor. M.* — B. XX. 63. Ps-IV.
 XVII. 74.
 scire vero te volumus. *Greg. M.* — Aus. VII.
 73.
 scire vos oportet. *Leo P. IV.* — Ps-IV. X. 84.
 IV. VIII. 15. — . . . C. 23. q. 8. c. 8.
 sciscitantibus vobis. *Nicol. P.* — Ps-IV. II. 83.
 IV. 12. C. t. p. I. 62. c. 2. — . . . C. 15.
 q. 8. c. 4.
 sciscitarius itaque per. *Nicol. P. I.* — C. t. p. I.
 62. c. 47. — C. 7. q. 1. c. 47.
 sciscitarius utrum. *Nicol. P.* — Ps-IV. VI. 121.
 C. t. p. I. 62. c. 51. — . . . D. 23. c. 12.
Præterea. 2.
 sciscitator a vobis. *Nicol. P.* — Ps-IV. I. 137.
 et IX. 35. IV. VIII. 63. C. t. p. III. 1. c. 22.
 Caes. X. 131. — . . . C. 30. q. 4. c. 1.
 scit R. E. quia. *Leo P. IX.* — Ps-IV. IV. 223.
 et V. 44. IV. II. 155. Caes. I. 23. — . . .
 D. 12. c. 3.
 scitis fratres. *Stefan. P.* — Aus. I. 19.
 scitote certam provinciam. *Gelas. P.* — Aus. VI.
 114. IV. IV. 24. — . . . C. 6. q. 3. c. 2.
 scripsimus vobis. *Zachar. P.* — Ps-IV. X. 35.
 scripsisti quondam. *Alexand. P. II.* — Ps-IV.
 IX. 57. pe.
 scripsit mihi dilectio. *Greg. M.* — B. I. 188.
 Ps-IV. V. 304. — . . . C. 7. q. 1. c. 1.
 scripsit mihi tua dilectio piissimum. *Greg. M.*
 — Aus. die. II. 235. Aus. VI. 206.
 scripsit nobis Thelbarga. *Nicol. P.* — Reg. II.
 113. Aus. X. 20. B. IX. 49. pr. Ps-IV. VIII.
 128. IV. VI. 5. Caes. X. 99. — . . . C. 27.
 q. 2. c. 26.
 scripta sanctitatis tue. *Damasus Aurelio.* —

Aus. die. III. c. 7.
 scripta sanctitatis vestras. *Felix. P.* — B. III.
 57. Ps-IV. III. 60.
 scripta tue caritatis. *Greg. M.* — Aus. die. II.
 279
 scriptorum vestrorum insinuatione. *Greg. M.* —
 Aus. VI. 99. — D. 100. c. 11.
 scriptum est in lege. *Greg. M.* — . . . C. 6.
 q. 3. c. 1.
 scriptum est non. *August.* — Ps-IV. X. 4. §. 2.
 IV. VIII. 2. §. 2. C. t. p. III. 20. c. 2. §. 2.
 — . . . C. 26. q. 5. c. 9. §. 3. et 4.
 scriptum est quod. *Nicol. P.* — Ps-IV. VIII. 131.
 scriptum quippe est: victimæ. *Greg. M.* —
 C. t. p. I. 55. c. 43. — . . . C. 14. q. 3. c. 11.
 et C. 3. q. 7. c. 5. §. 2. 3. 4. et 5.
 scriptura dicit. *Cyprian.* — . . . D. 2. de
 cons. c. 3.
 scripturarum auctoritate contentus. *August.* —
 Ps-IV. II. c. 9. §. 16.
 scripturarum testimoniis. *Hincmar. rem.* — Ps-
 IV. VIII. 261.
 scriptura sacra. *Greg. M.* — Ps-IV. XIV. 5. pr.
 IV. V. 83. — . . . C. 24. q. 3. c. 12. §. 1.
 Cum sancti.
 Sectioni (Selestiani) hæretici. *August.* — . . .
 Ps-IV. I. 53.
 seculares qui conjugale. *C. Carth.* — . . .
 C. 33. q. 2. c. 1.
 seculares vero qui. *C. Agath.* — B. II. 387.
 B. V. 23. Ps-IV. II. 53. — D. 2. de cons.
 c. 19.
 secunda post naufragium. *Hieron.* — D. 1. de
 poenit. c. 72.
 secunda sedes. *Anaclet. P.* — Aus. die. I. 110.
 Ps-IV. V. 2. C. t. p. I. 2. c. 21.
 secundas nuptias. *Gelas. P.* — B. IX. 21. Ps-
 IV. VIII. 159.
 secunda synodus. *Isidor.* — IV. II. 107. Cf. Ps-
 IV. IV. 123.
 secunda vero synodus. *C. Antioch.* — IV. IV. 15.
 secunda vice. *Capit. r. fr.* — B. I. 219. Ps-IV.
 V. 333. C. t. p. III. 9. c. 13.
 secundum Apostolum dicentem. *C. Antioch.* —
 Caes. VII. 59.
 secundum canonicam auctoritatem. *C. Meld.* —
 Reg. I. 28. C. Paris. — B. III. 53. Ps-IV. III.
 156. et 175. — . . . C. 23. q. 8. c. 24.
 secundum catholicam fidem. *August.* — Ps-IV.
 XIV. 9. C. t. p. III. 27. c. 6. Caes. XIV. 38.
 — C. 11. q. 3. c. 47.
 secundum eccl. cath. consuetud. *Anastas. P. II.*
 C. t. p. I. 47. c. 1. — . . . D. 19. c. 8.
 secundum humanam figuram. *Adrian. P.* — Ps-
 IV. IV. 126. §. 2.
 secundum modum culpæ. *S. Bened. A.* — Ps-
 IV. XIV. 73. pe.
 secundum namque in poemis. *Clem. P.* — C. t. p.
 I. 1. c. 5.
 secundum tropologiam. *Hieron.* — Ps-IV. II.
 5. §. 2.
 secundum verba. *August.* — . . . C. 35. q. 5.
 c. 5.
 sed adhuc subtilior. *August.* — Ps-IV. I. 193.
 §. 3.
 sed continuo. *Ambros.* — . . . D. 1. de poe-
 nit. c. 46.

- sed de peccatis aliorum. *August.* - Ps-IV. XVII.
 sed ca nihil est majus. *August.* - Ps-IV. XVII.
 124.
 sed et alia causa. *Hieron.* - Ans. VII. 123.
 . . . C. 16. q. 1. c. 6. *Alia causa.*
 sed et collationis objecta. *C. Tolet.* - R. VI.
 55.
 sed et cum quidam. *Nicol. P.* - Ps-IV. V. 8.
 §. 1. IV. 6. §. 1. C. t. p. III. 8. c. 9. §. 1.
 sed et hoc exordiatione. *C. Cabilon.* - B. XIX.
 34. Ps-IV. XV. 52.
 sed et hoc itidem inventum. *C. Alth.* - B. I.
 227. Ps-IV. III. 340.
 sed et illud adde. *Hieron.* - . . . C. 26.
 q. 2. c. 9.
 sed et illud est statuendum. *C. Afric.* - B. I.
 6. Ps-IV. V. 60.
 sed et nobis honestum. *Cornel. P.* - R. II. 312.
 B. XII. 12. Ps-IV. XII. 69.
 sed et provincieis. *Ioannes. P. VIII.* - Ps-IV.
 X. 68.
 sed et sacerdotibus. *Clemens. P.* - Ans. dic. II.
 56. et IV. 40.
 sed et unicuique vestrum. *Cap. r. fr.* - R. I.
 201.
 sed et vos fratres. *Clem. P.* - Ans. I. 5.
 sed horrendus et incultus. *Ambros.* - Ps-IV.
 VIII. 232. IV. VI. 95. C. t. p. III. 15. c. 81.
 (Hoc. . . .)
 sed et illud informe. *August.* - Ps-IV. X. 56.
 §. 1.
 sed illud non otiose. *Origen.* - . . . D. 45.
 c. 17.
 sed in adiutorium. *August.* - Caes. I. 57.
 sed in extremo. *Greg. M.* - B. XX. 97. Ps-IV.
 XVII. 108.
 sed in ista carne. *Ambros.* - Ps-IV. II. 6. §. 2.
 seditionarios nunquam. *C. Afric.* - R. I. 171.
 B. II. 17. Ps-IV. VI. 36. *C. Carth. IV.* -
 . . . D. 46. c. 8.
 sed nec Adam. *Ambros.* - . . . D. 2. de poen-
 nit. c. 38.
 sed nec hoc praetereundum. *C. Cabil.* - B. XIX.
 56. Ps-IV. XV. 70. C. t. p. III. 29. c. 256.
 et Ps-IV. XVI. 356.
 sed nec hoc praetereundum. *Capit. r. fr.* -
 Ps-IV. XVI. 356.
 sed uce illa. *Gelas. P.* - Ans. I. 49. . . .
 C. 9. q. 3. c. 17. §. 1.
 sed nec loqui. *Clem. P.* - Ans. dic. II. 60.
 sed neque hoc silendum. *Greg. M.* - B. XX.
 56. Ps-IV. XVII. 67.
 sed nullus iustus. *Greg. M.* - B. XX. 64. Ps-
 IV. XVII. 75.
 sed pensandum. *Greg. M.* - . . . D. 6. c. 2.
 sed si forte aliquis. *Clem. P.* - Ans. VII. 140.
 . . . D. 81. c. 21.
 sed si quis adversus eos. *Anaclet. P.* - C. t. p.
 I. 2. c. 15. Cf. Ps-IV. V. 238. §. 1.
 sed quin beatus Job. *Greg. M.* - B. XX. 22.
 Ps-IV. XVII. 35.
 sed quia de rudibus. *August.* - Caes. XII. 2.
 sed si aliquis lapsus. *Calixt. P.* - B. XIX. 42.
 Ps-IV. VI. 43.
 sed si possunt. *August.* - Ps-IV. I. 166. §. 2.
 sed sunt nonnulli. *Greg. M.* - Ps-IV. V. 86.
 IV. III. 121. Vid. sunt nonnulli.
 sedulo monendi sunt. *August.* - Ps-IV. VI. 385.
 C. t. p. III. 10. c. 16. - D. 58. c. 12.
 semel Christus mortuus. *August.* - Ps-IV. II. 8.
 §. 10. IV. I. 142. - D. 2. de cons. c. 51.
 semel immolatus est. *August.* - IV. I. 144. Ps-
 IV. II. 9. Caes. XIII. 21. - D. 2. de cons.
 c. 52.
 semper dubia. *Felix P.* - Ans. II. 13. Caes.
 II. 64.
 semper enim in. *Victor P. I.* - Ans. dic. II.
 119.
 senatusconsultum. *Isidor.* - . . . D. 2. c. 3.
 sententia cari filii. *Anaclet. P.* - Ans. III. 37.
 sententiam fratres. *Calixt. P.* - Ps-IV. VI. 49.
 C. t. p. I. 14. c. 11.
 sententia Cham. *Anaclet. P.* - Ans. III. 37.
 C. t. p. I. 2. c. 25. §. 1. Ps-IV. V. 239. §. 1.
 - C. 2. q. 7. c. 12.
 sententia pastoris. *Greg. M.* - . . . C. 11.
 q. 3. c. 1.
 sententiam romanae sedis. *Nicol. P.* - . . .
 C. 35. q. 9. c. 6.
 senti de Augustino. *August.* - Ps-IV. XIV. 12.
 C. t. p. III. 27. c. 9. Caes. V. 16. - C. 11.
 q. 3. c. 51.
 septem diacones in urbe r. *Fabian. P.* - Ans.
 VII. 79.
 septem ergo diacones. *Fabian. P.* - B. II. 218.
 Ps-IV. VI. 295. Ans. dic. IV. 128.
 septies cadit. *Hieron.* - . . . D. 3. de poen-
 nit. c. 23.
 septima synodus quomodo. *Act. 6. Synod. VII.*
 Ps-IV. IV. 121. §. 1.
 septimo examine relatum. *C. Spal.* - Ps-IV.
 VI. 105.
 septimo mense nasci. *Pandect.* - Ps-IV. XVI.
 193. IV. V. 54. C. t. p. III. 29. c. 126.
 septuaginta Nicaeni capituli. *Athanas. P.* - Ps-
 IV. IV. 108. IV. II. 105. Caes. I. 50. - D. 16.
 c. 12.
 sequentes in omnibus. *Euseb. P.* - Ans. dic. III.
 69.
 sequimur per omnia. *Synod. P.* - Ps-IV. IV.
 99. IV. II. 102. Caes. II. 17.
 sequitur de diversis. *Syric. P.* - B. IV. 5.
 Ps-IV. I. 200.
 sequitur ut veniat. *August.* - Ans. IX. 70.
 sequuntur haec ex p. c. a. Iulius P. - Ps-IV.
 IV. 111.
 Sergii P. temporibus. *Lib. Pontif.* - Ps-IV. IV.
 79. IV. II. 120. Caes. I. 46.
 seriatiim et aperte. *Leo P. IX.* - IV. III. 107.
 - D. 32. c. 12.
 series consanguinitatis. - V. *Beatus Isidorus.*
 - C. 35. q. 4. et 5. c. 1.
 serpens decept. *Ambros.* - . . . D. 1. de
 poenit. c. 47.
 servabitur inquit. *August.* - IV. II. 8. §. 8.
 servatis privilegiis metrop. *Iormis. P.* - C. t. p.
 I. 49. c. 1. - C. 25. q. 2. c. 6.
 servetur. *Concil. Nicaen.* - . . . C. 11.
 q. 3. c. 75.
 servi admonendi sunt. *Greg. M.* - IV. XVI.
 82.

servi dei ut venerationes. *Bonif. P.* - Ps-iv. XIII. 29. Caes. VIII. 93.
 servi ecclesiarum. *Cap. Caroli M.* - Reg. I. 40.
 servis ipsius. *Iust. Instit.* - Ps-iv. XVI. 113.
 C. t. p. III. 29. c. 59.
 servitium quod. *Urb. P. II.* - . . . C. 18. q. 2. c. 31.
 serve penitus non ereditur. *Cod. Theod.* - Ps-iv. XVI. 57. et 224. IV. V. 25. C. t. p. III. 29. c. 10. et c. 151.
 servorum capitulis criminibus. *Cod. Just.* - Ps-iv. XVI. 98. C. t. p. III. 29. c. 46.
 servos omnia servile obsequium. *Ambros.* - Ps-iv. XVI. 84.
 servos pro domo. *Cod. Just.* - Ps-iv. XVI. 60. C. t. p. III. 29. c. 22.
 servum confugientem ad a. *C. Theod.* - B. III. 104. Ps-iv. III. 3. IV. II. 75.
 servus post sacramentum. *Gelas. P.* - IV. II. 75. Cf. Ps-iv. III. 115. et VI. 66.
 servus qui ad e. *C. Aurel.* - B. III. 103. Ps-iv. III. 109. IV. II. 75.
 servus si abente. *C. Aurel.* - B. II. 24. Ps-iv. VI. 125. - D. 54. c. 10.
 servus si super domum. *Capit. r. fr.* - Ps-iv. XVI. 356. IV. V. 33. C. t. p. III. 29. c. 276.
 servus tuus pecuniam. *Cod. Just.* - Ps-iv. XVI. 90. C. t. p. III. 29. c. 38. si servus.
 sex differentiae. *August.* - . . . C. 23. q. 3. c. 2.
 sexaginta apostoli. *Zepherin. P.* - Ps-iv. IV. 16. §. 2. IV. II. 105. Caes. I. 29. - D. 16. c. 2.
 sexta actione. *Conc. Hispan. II.* - . . . C. 15. q. 7. c. 1.
 sexta synodus univers. *Beda.* - Ps-iv. IV. 125. IV. II. 113. Cf. Caes. I. 45. - D. 16. c. 9.
 sextam sanctam. *Hadrian. P.* - . . . D. 3. de cons. c. 29.
 sextam synodum. *Hadrian. P.* - . . . D. 16. c. 15.
 sexto die. *Ambros.* - . . . D. 33. c. 8.
 Si ab alio provocatus. *August.* - Ps-iv. XII. 28. §. 1. IV. VIII. 45.
 si abbas mulierem. *Conc. Urbic.* - B. VIII. 101. Ps-iv. VII. 119.
 si ab his quos excommunicatos. *Joan. P. VIII.* - Ps-iv. XIV. 36. IV. V. c. 80.
 si absque mulierum phantasia. *Dioscor.* - Ps-iv. IX. 413. C. t. p. III. 18. c. 3.
 si accusator personae. *Felix P. III.* - Ps-iv. VI. 418. C. t. p. III. 10. c. 49. - C. 3. q. 10. c. 3. et C. 4. q. 6. c. 8.
 si accusatus episcopus et accusatores. *Felix P.* - Aus. III. c. 38.
 si ad baptismum. *August.* - Ps-iv. I. 162. §. 3. C. t. p. III. 1. c. 7. §. 2. - D. 4. c. 32. §. 2. de cons.
 si ad ecclesiam. *C. Arelat.* - 13. IV. 89. Ps-iv. I. 283.
 si ad matris corpus. *August.* - Ps-iv. I. 184. IV. I. 111. - D. 4. de cons. c. 114.
 si adolecentes sororem s. *Poenit.* - R. II. 247.
 si ad peccatum dimittendum. *August.* - Ps-iv. XII. 14. IV. VIII. 86. et p. III. 22. c. 14.

C. 22. q. 4. c. 20.
 si ad scripturas sacras. *August.* - Ps-iv. IV. 215. C. t. p. III. 7. c. 10. - D. 9. c. 7.
 si adversus ea quas i. *Instit.* - Ps-iv. IX. 1. §. 3. IV. VII. 47.
 si advocatus i. causa. *Capit. r. fr.* - Ps-iv. XVI. 355. C. t. p. III. 29. c. 275.
 si aegrotans. *Rom. Syn. Hadr.* - C. 5. q. 3. c. 1.
 si agamus. *Hieron.* - D. 1. de poenit. c. 67.
 si alienum animal. *Capit. r. fr.* - Ps-iv. XVI. 353. IV. V. 54. C. t. p. III. 29. c. 177.
 si aliqua causa. *Joan. Chrysost.* - C. 22. q. 1. c. 11.
 si aliquid fideles. *Capit. r. fr.* - R. I. 62.
 si aliquid forte incautus. *Sother P.* - B. XII. 18. Aus. XI. 60. Ps-iv. XII. 75. IV. III. 103. C. t. p. III. 22. c. 31. - C. 22. q. 5. c. 16.
 si aliquid forte incautus. *Beda.* - R. II. 323. Ps-iv. XII. 13. IV. VIII. 94. et 118. Caes. VI. 22. - C. 22. q. 4. c. 6.
 si aliquis autem regiam. *Cap. r. fr.* - R. II. 202. C. t. p. III. 22. c. 13.
 si aliquis causa explendae. *Lex Rom.* - R. II. 89. B. XVII. 57.
 si aliquis clericus a. f. *C. Eliberit.* - Ps-iv. XIII. 119.
 si aliquis cum filia. *C. Fern.* - Reg. II. 213.
 si aliquis da ministerio ecclesiae. *Poenit. R.* - R. II. 275. B. XI. 65. Ps-iv. XIII. 51.
 si aliquis excommunicatus. *C. Epao.* - R. II. 436. B. XI. 51. Ps-iv. XIV. 114. §. 1. IV. V. 120. C. t. p. III. 27. c. 23. - C. 26. q. 6. c. 11.
 si aliquis incognitus. *C. Tolet. et Bonif. P.* - B. VIII. 20. Ps-iv. VII. 71. IV. III. 185.
 si aliqua malitiae studio. *Cap. r. fr.* - Ps-iv. XVI. 329. C. t. p. III. 29. c. 249.
 si aliquis mauducat. *C. Tribur.* - R. II. 381. B. X. 25. Ps-iv. XI. 51.
 si aliquis post manducationem. *Cap. r. fr.* - Ps-iv. X. 42.
 si aliquis unam rem. *Cod. Theodor.* - Ps-iv. XVI. 193. IV. V. 57. C. t. p. III. 29. c. 128.
 si apostolus. *August.* - . . . D. 3. de poenit. c. 5.
 si apud carnales. *Hieron.* - . . . C. 23. q. 5. c. 24.
 si archiepiscopus obierit. *Anicet. P.* - Aus. VI. 40. IV. III. 50. Caes. III. 16.
 si audieris in uoa. *Gyprian.* - . . . C. 23. q. 5. c. 31.
 si autem aliquae mulieres. *Leo M.* - B. IX. 57. C. t. p. I. 43. c. 31. Ps-iv. VIII. 192. IV. VI. 85.
 si autem aliquis eos. *Anaclet. P.* - Aus. die. III. 34.
 si autem aliquis metropolitanorum. *Anicet. P.* - Aus. die. I. 94. B. I. 63. Aus. II. 21. C. t. p. I. 9. c. 5. Ps-iv. V. 54. IV. IV. 26. - C. 9. q. 3. c. 6.
 si autem cornu. *August.* - Ps-iv. X. 40.
 si autem difficiliore causae. *Anaclet. P.* - Aus. die. III. 9. et 156.

- si autem fuerit ecclesiasticum. *Anaclet. P.* — Ans. dic. III. 154.
- si autem in latrona. *August.* — Ps-IV. I. 178. Iv. I. 109. C.t.p. III. 1. c. 10. §. 1.
- si autem laici capellas. *C. Meld.* — R. I. 246.
- si autem liberi sint. *J. Novell.* — C.t.p. III. 16. c. §. Ps-IV. IX. 4.
- si autem necdum eas. *C. Meld.* — R. II. 160. B. IX. 39. Ps-IV. VIII. 177. Iv. VI. 55 — C. 56. q. 2. c. 10.
- si autem necessitas evenierit. *Poenit. Rom.* — R. I. 296. B. XIX. 154. P.-IV. XV. 162.
- si autem necesse. *Sixt. P.* — C.t.p. I. 5 c. 3. Ps-IV. V. 3.
- si autem perfidius. *August.* — Ps-IV. X. 53. Caes. XV. 60.
- si autem persecutus. *Calixt. P.* — Ans. dic. II. 91.
- si autem presbyteri. *C. Carth. III.* — Ans. dic. III. 118. B. II. 205. P.-IV. VI. 280. — C. 15. q. 7. c. 5.
- si autem probatum. *C. Afric.* — Ans. dic. II. 189.
- si autem propter nimiam. *Anicet. P.* — B. I. 63. C.t.p. I. 9. c. 6. Ps-IV. V. 54.
- si autem provocatum. *C. Afric.* — . . . C. 2. q. 6. c. 59.
- si autem talis est. *Poenit. rom.* — B. XIX. 13. Ps-IV. XV. 193.
- si autem vobis. *Clem. P.* — . . . C. 11. q. 3. c. 11.
- si autem vos contra. *August.* — Ps-IV. X. 45. §. 16. C.t.p. III. 20. c. 25.
- si avia daceserit. *J. Novell.* — C.t.p. III. 29. c. 79. Ps-IV. XVI. 123. §. 1. Iv. V. 58.
- si baptizata est. *August.* — . . . D. 4. de cons. c. 132.
- si hos alienus. *Cap. r. fr.* — C.t.p. III. 29. c. 270. Ps-IV. XVI. 350. Iv. V. 54.
- si capellas vestras. *C. Meld.* — R. I. 245.
- si catechumano. *Ambros.* — Ps-IV. I. 190.
- si causa proceandorum. *Ambros.* — Ps-IV. VIII. 84. — Iv. VI. 21. Caes. X. 53. — C. 33. q. 4. c. 4.
- si a patribus. *Gaj. P.* — Ans. II. 14.
- si autem deus. *August.* — . . . C. 1. q. 1. c. 32.
- si decet fidem ss. pp. *Sylver. P.* — C.t.p. I. 51. c. 3. Ps-IV. VI. 75. — C. 25. q. 2. c. 22.
- si enim at canonum. *Pelag. P. II.* — C. t. p. I. 54. c. 25.
- si enim recedera. *August.* — Iv. VI. 101. — C. 28. q. 1. c. 9.
- si christiana disciplina. *August.* — Caes. VIII. 115.
- si in sanctificando. *Cyprian.* — Ans. IX. 4. — D. 2. de cons. c. 2.
- si clericatus. *Hieron.* — . . . C. 16. q. 2. c. 27.
- si clerici ant. *C. Tolet.* — B. X. 69. Ans. VIII. 18. P.-I. XII. 85. — C. 11. q. 1. c. 24.
- si clericus adversus clericum. *C. Chalced.* — Ps-IV. VI. 360. — C. 11. q. 1. c. 46.
- si clericus ante diffinitivam. *Valentin. at Fa-*
lena Imp. — Ans. II. 3.
- si clericus homicidium. *Poenit.* — R. II. 52.
- si clericus non gamus. *Hieron.* — Ps-IV. VIII. 296.
- si clericus val si. *Oreg. M.* — Ans. dic. I. 154.
- si nobis debent. *August.* — Caes. I. 6.
- si non facienda. *August.* — Ps-IV. VIII. 105. Iv. VII. 20.
- si non licuit. *Pelag. P.* — Ps-IV. IV. 259.
- si non sunt. *August.* — . . . C. 32. q. 2. c. 10.
- si communis conditio. *August.* — Ans. X. 55.
- si omnes apostolice. *s. Agatha P.* — C. t. p. III. 3. c. 1. Ps-IV. IV. 258. Caes. I. 49. Iv. II. 101. — D. 19. c. 2.
- si concupiscentia. *August.* — C.t.p. III. 18. c. 4. Ps-IV. IX. 125. — C. 15. q. 1. c. 8.
- si concupio marito. *C. Magont.* — R. II. 140. B. IX. 69. Ps-IV. VIII. 206. at 264.
- si consecratur clericum. *Just. Nov.* — Ans. dic. III. 259.
- si consuetudinem fortassis. *Greg. P. VII.* — C.t.p. II. 7. c. 9. Ps-IV. IV. 215. Iv. II. 166. — D. 2. c. 5.
- si consultatio operatur. *Just. Novell.* — Ps-IV. XVI. 120. C.t.p. III. 29. c. 67.
- si contigerit ut maritus. *Capit. r. fr.* — Ps-IV. XVI. 146. C.t.p. III. 29. c. 129.
- si contra haec. *Greg. M.* — Ps-IV. IV. 206.
- si contra matropolitanum. *Greg. M.* — Ans. dic. I. 133.
- si convivio. *Leo. M.* — B. X. 57. Ps-IV. XI. 62.
- si corpora sauciatum. *Galas. P.* — B. II. 20. Ps-IV. VI. 40.
- si populus. *Hieron.* — . . . C. 1. q. 1. c. 61.
- si quidem contra omnem. *C. Tolet. III.* — V. Multa contra. — C. 10. q. 1. c. 2.
- si quippe discipulum. *Greg. M.* — . . . C. 27. q. 2. c. 45.
- si credas. *Ambros.* — . . . D. 2. de cons. c. 86.
- si ubi contingit. *C. Araus.* — Caes. III. 58.
- si ubi defunctus. *C. Tarrac.* — Ans. dic. IV. 120. — C. 12. q. 5. c. 6.
- si cui aurum. *Cap. r. fr.* — C.t.p. III. 29. c. 148. Ps-IV. XVI. 220.
- si cuidam crimini. *Cod. Just.* — C.t.p. III. 29. 47. Ps-IV. XVI. 99.
- si cui etiam non contingat. *August.* — Ps-IV. VIII. 104. Iv. VII. 17. — D. 1. de poenit. c. 30.
- si cui praeses. *Just. Nov.* — C.t.p. III. 29. c. 86. Ps-IV. XVI. 143.
- si cuiuslibet episcopi. *Greg. M.* — Ps-IV. XI. 94.
- si cuiuslibet provinciae. *Gelas. P.* — Ans. I. 51.
- si cuius patruus. *Innocent. P.* — . . . C. 35. q. 10. c. 2.
- si cuius uxor adulterata. *C. Ancyr.* — R. II. 99. Ans. XI. 74. Ps-IV. VIII. 284. §. 1.
- si cuius uxor adulterium fecerit. *C. Martini.* — P. — Ps-IV. VIII. 284.
- si cuius uxor adulterium perpetraverit. *G. Nan-*
net. — R. II. 131.
- si cuius uxor constuprata. *C. Tribur.* — B. IX. 73. Ps-IV. VIII. 210. Iv. VII. 11.
- si cuius uxorem. *C. Neocars.* — . . . D. 34. c. 11.
- si culpa post mortem. *Greg. M.* — B. VX. 57.

- Ps-IV. XVII. 68.
 si cum ea quis nuptias. *Pandect.* - C.t.p. III. 16. c. 2. et III. 29. c. 105. Ps-IV. IX. 2 et XVI. 166.
 si cupis esse. *Hieron.* - C.t.p. III. 11. c. 1.
 Ps-IV. VII. 2. IV. III. 175. - C. 16. q. 1. c. 5.
 si custos religiosi. *Greg. M.* - B. VIII. 49;
 Ps-IV. VII. 67. - C. 17. q. 1. c. 18.
 sicut Achab. *Greg. M.* - . . . D. 3. de poenit. c. 29.
 sicut ait Herodes. *Hieron.* - . . . D. 3. de poenit. c. 30.
 sicut alterius uxor. *Calixt. P.* - B. III. 49. Ps-IV. III. 53. et V. 151. - C. 7. q. 1. c. 39.
 sicut antiquitus. *Nicol. P.* - C.t.p. III. 3. c. 7.
 Ps-IV. III. 104. IV. II. 81. - C. 17. q. 4. c. 6.
 sicut apostoli. *Fabian. P.* - . . . C. 11. q. 3. c. 16.
 sicut autem erudis. *J. Chrysost.* - IV. VII. 8. Ps-IV. VIII. 333. - C. 39. q. 1. c. 1.
 sicut autem in latrone. *August.* - C.t.p. III. 1. c. 10. §. 1 et 2. Ps-IV. I. 178. - D. 4. de cons. c. 34. §. 1 et 2.
 sicut autem urgeri. *August.* - C.t.p. III. 2. c. 10. Ps-IV. II. 94.
 sicut baptizatus semel. *Greg. M.* - Ans. VII. 93. Ps-IV. VI. 83. IV. III. 76. - D. 68. c. 1.
Sicut semel.
 sicut boni operis fructum. *Leo M.* - Ans. VI. 20. Caes. VI. 20.
 sicut hominum est castitatis. *C. Carth. IP.* - B. VIII. 39. Ps-IV. VII. 58. - C. 27. q. 1. c. 19.
 sicut cecidit sacrificium. *Poenit. rom.* - B. V. 52. Ps-IV. II. 61.
 sicut Christus. *Hieron.* - . . . C. 1. q. 1. c. 75.
 sicut consumitur. *Greg. M.* - B. XX. 75. Ps-IV. XVII. 86.
 sicut diocesis alienam. *C. Tolet. IV.* - B. III. 147. Ans. V. 27. Ps-IV. III. 212. IV. II. 68. - C. 16. q. 3. c. 3.
 sicut domini vestimentum. *Paschal. P. II.* - . . . C. 16. q. 7. c. 19.
 sicut ecclesie proprias res. *Greg. M.* - Ans. die. III. 229. - C. 12. q. 2. c. 49.
 sicut enim episcopus non plus. *C. Nannet.* - R. I. 254. B. III. 47. P.-IV. III. 51.
 sicut enim impietatis. *Clem. P.* - Ans. VII. 65. C.t.p. I. 1. c. 9. - C. 11. q. 1. c. 30.
 sicut enim nemo potest. *Ambros.* - B. XX. 37. Ps-IV. XVII. 48.
 sicut enim peccatum. *J. Chrysost.* - . . . C. 32. q. 5. c. 10.
 sicut enim praesentia. *Fulgent.* - B. XX. 36. Ps-IV. XVII. 47.
 sicut enim sacrificium. *Poenit. rom.* - R. I. 275. B. XIX. 155. Ps-IV. XV. 161.
 sicut episcopum non decet. *Greg. M.* - V. *Antiquum patrum.* - C. 1. q. 2. c. 4.
 sicut ergo electus. *Greg. M.* - B. XX. 80. Ps-IV. XVII. 91.
 sicut est unum baptismum. *Ambros.* - C.t.p. III. 29. c. 284.
 sicut eunuchus. *August.* - . . . C. 1. q. 1. c. 29.
 sicut excellentiam. *Greg. M.* - Ans. XIII. 28. - C. 25. q. 4. c. 48.
 sicut fasciculi lignorum. *Greg. M.* - B. XX. 92. Ps-IV. XVII. 103.
 sicut fecisse Cato. *August.* - Ps-IV. VIII. 265.
 sicut fletu. *August.* - . . . C. 1. q. 1. c. 35.
 sicut fugiunt oves. *August.* - B. I. 205. Ps-IV. V. 519.
 sicut ille qui per insaniam. *Ambros.* - . . . D. 47. c. 8.
 sicut in iudiciis laicorum. *Greg. M.* - Ans. die. III. 227.
 sicut in sacramentis. *August.* - . . . D. 4. de cons. c. 151.
 sicut insolentia maledum. *C. Tolet.* - B. XV. 28. Ps-IV. XVI. 29.
 sicut in unaqueque ecclesia. *C. Remens.* - R. I. 243. §. 1. B. III. 45. Ps-IV. III. 49. IV. II. 43. - C. 21. q. 2. c. 4.
 sicut ipsius diei solennitas. *Fabian. P.* - Ps-IV. II. 75. §. 1. C.t.p. I. 18. c. 3. §. 1.
 sicut is qui invitatus. *Greg. M.* - . . . C. 1. q. 6. c. 3.
 sicut Judas c. h. *August.* - Ans. IX. 12. Caes. XIII. 22. - D. 2. de cons. c. 68.
 sicut laici s. h. *Teleph. P.* - Ans. III. 27. Ps-IV. VI. 313. C. t. p. I. 6. c. 2.
 sicut laudabile discretamque. *Greg. M.* - Ans. die. III. 224. - C. 2. q. 7. c. 46.
 sicut loci nostri consideratis. *Greg. M.* - Ans. die. III. 199.
 sicut lucrum. *Cod. Theodos.* - Ps-IV. XVI. 200. C.t.p. III. 29. c. 129. §. 2.
 sicut magnus Christi. *Nicol. P.* - Ps-IV. IV. 101.
 sicut mentiri non potest. *Isid.* - B. XII. 10. Ps-IV. XII. 67.
 sicut multorum relatu. *Nicol. P.* - R. II. 78. B. IX. 50. Ps-IV. VIII. 116. IV. VII. 24.
 sicut nemo impudice. *August.* - Ps-IV. VIII. 2. C. t. p. III. 15. c. 12.
 sicut neophytus. *Greg. M.* - Ans. VI. 32. Ps-IV. V. 131. - D. 48. c. 2.
 sicut non alii quam sacra. *Felix P.* - Ans. VII. 126. - D. 1. de cons. c. 11.
 sicut non est ab oratione ces. *August.* - . . . C. 23. q. 4. c. 20.
 sicut non omnis congregatio. *Hieron.* - Ps-IV. VIII. 277. - C. 32. q. 2. c. 2.
 sicut non potest. *Gelas. P.* - Ans. XII. 21.
 sicut non suo. *Leo M.* - Ans. VII. 151. B. II. 121. Ps-IV. VI. 66. - D. 46. c. 10.
 sicut nos nobis invicem. *Greg. M.* - Ans. die. II. 247.
 sicut nostris. *August.* - Ps-IV. I. 94. IV. I. 42. - D. 4. de cons. c. 62.
 sicut omnino grave est. *Greg. M.* - Ps-IV. III. 176. C.t.p. I. 55. c. 106. Caes. VII. 92. - C. 12. q. 2. c. 16.
 sicut omnis qui diligit. *Bonif. P.* - B. I. 131. Ps-IV. V. 251.
 sicut paschalis sol. *Fab. P.* - Ans. IX. 29.
 sicut primi hominis. *August.* - Ans. XI. 140. - D. 1. de poenit. c. 82.
 sicut quavis parva. *Gelas. P.* - . . . D. 96.

App.

S

c. 15.
sicut quaedam sunt *Leo M.* — *Ans.* II. 76. C.t.p. I. 43. c. 46. — D. 14. c. 3.
sicut qui invitatus. *Greg. M.* — C.t.p. I. 55. c. 50.
sicut qui monasteria. *Eugen. P. II.* — . . . C. 20. q. 1. c. 9.
sicut quis ecclesiam. *Plus P.* — *Ans.* V. 50. Ps-
Iv. V. 253. §. 2. C.t.p. I. 8. c. 4.
sicut redempti. *August.* — Ps-Iv. II. 97. §. 7.
sicut sacerdotes vel clerici. *Fabian. P.* — Ps-
Iv. VI. 320. Iv. IV. 55. C.t.p. I. 18. c. 5.
C. 2. q. 7. c. 6.
sicut s. evangelii quatuor libros. *Greg. M.* —
Ans. VI. 58. Ps-Iv. IV. 117. *Caes.* I. 36. — D.
15. c. 2.
sicut satius est mori. *August.* — . . . C. 32.
q. 4. c. 8.
sicut semel baptizatus. V. 2. *baptizatus.*
sicut semina. *Hieron.* — Ps-Iv. X. 58. Iv. VIII.
11. C.t.p. III. 20. c. 18. — C. 52. q. 2. c. 10.
sicut sets introducit. *August.* — . . . D. 2. de
poenit. c. 17.
sicut sine iudicio. *Greg. M.* — *Ans.* III. 87. —
C. 2. q. 1. c. 3.
sicut stellis oculi. *Zepherin. P.* — . . . D. 34.
c. 8.
sicut tribus gradibus. *August.* — . . . D. 2. de
poenit. c. 21.
sicut argeri video. *August.* — *Ans.* IX. 39.
Ps-Iv. I. 105 et II. 94. *Caes.* XII. 71. §. 1. —
C. 1. q. 1. c. 47.
sicut uxori non. *Evarist. P.* — C.t.p. I. 3. c. 3.
sicut uxori aut. *Ambros.* — . . . D. 2. de cons.
c. 84.
sicut viri non debet. *Evarist. P.* — *Ans.* VI.
109. Cf. B. I. 76. Ps-Iv. V. 182. — C. 7. q. 1.
c. 11.
sicut viri et mulieris. *Isidor.* — . . . D. 40.
c. 8.
sicut vis animae. *Greg. M.* — B. XX. 84. Ps-
Iv. XVII. 95.
sic vive. *Hieron.* — . . . C. 16. q. 1. c. 26.
si de area vel torculari. *August.* — Ps-Iv. XI.
98. C. t. p. III. 21. c. 20. — C. 26. q. 2.
c. 10.
si debeant dāo germani. *Greg. M.* — Ps-Iv. IX.
27. Iv. VII. 57.
si decreta. *Nicol. P. I.* — *Caes.* II. 48. *Ans.* III.
33. C. t. p. I. 62. c. 16. — D. 20. c. 2.
si de interpretatione legis. *Paulus sent.* — *Caes.*
I. 128.
si de negotio ecclesiastico. *Iust. Nov.* — *Ans.*
dic. III. 242a.
si deo datus. *Joan. P. VIII.* — Ps-Iv. XIV.
66.
si deprehensus fuerit s. f. *Isidor.* — R. II. 259.
B. XVII. 37. Ps-Iv. IX. 95.
si de rebus vel de locis. *August.* — Ps-Iv. X.
75. §. 1. C. t. p. III. 20. c. 25. §. 1. — C. 23.
q. 7. c. 2.
si de re sua. *Pandect.* Ps-Iv. XVI. 170.
si detractores. *Anaclet. P.* — Ps-Iv. V. 258. §.
1. C.t.p. I. 2. c. 12.
si diabolus aut presbyter. *C. Aurel.* — Ps-Iv.
VI. 508. cf. XV. 118. — D. 87. c. 14.
si dicat vir continere. *August.* — Ps-Iv. IX.

127. C.t.p. III. 19. c. 4.
si dicat vir dimitto. *August.* — Ps-Iv. VIII.
135. §. 1. Iv. VI. 72. C.t.p. III. 15. c. 57. —
C. 33. q. 5. c. 1.
si dicunt alieni religionis. c. *Greg. M.* — *Ans.*
X. 18. Ps-Iv. VIII. 129. Iv. VI. 78. C.t.p.
I. 55. c. 31. — C. 27. q. 2. c. 19.
si difficile est. *Deuterom.* — *Ans.* II. 1.
si difficiliora. *Anaclet. P.* — *Ans.* dic. 10. *Ans.*
II. 4.
si dominicorum die. c. I. *Nicol. P.* — CS. I.
24.
si ducturi estis uxores. *August.* — Ps-Iv. VIII.
45. C.t.p. III. 15. c. 37. — C. 32. q. 6. c. 2.
si duo fratres. *C. Tribur.* — R. II. 18. B. VI.
22. Ps-Iv. X. 151. C.t.p. III. 20. c. 54. — D.
50. c. 51.
si duo vel tres. *Urban. P. II.* — Ps-Iv. IV. 53. —
C. 35. q. 6. c. 4.
si duxerit vir uxorem. *C. Tribur.* — R. II. 245.
B. IX. 43. Ps-Iv. VIII. 181.
si es de quibus vehementer. *Greg. M.* — *Ans.*
dic. III. 221. C. 25. q. 4. c. 50.
si eas destruerem. *Greg. M.* — C.t.p. I. 55. c.
7. — C. 25. q. 2. c. 4.
si ea dominus iubet. *Hieron.* — *Ans.* XIII. 26. —
C. 11. q. 3. c. 93.
si ecclesia venerabilia. *Archad. et Honor. Imp.*
Ans. IV. 18. Ps-Iv. XVI. 298. C. t. p. III.
29. c. 222.
si ecclesiasticum. *Nicol. P.* — Ps-Iv. XIV. 70.
Iv. IV. 66.
si ecclesia vera. *August.* — *Ans.* XIII. 14. — C.
23. q. 4. c. 42.
si effugerit fur. *Cap. r. fr.* — C. t. p. III. 29.
c. 272. Ps-Iv. XVI. 352.
si egressus ignis. *Capit. r. fr.* — Ps-Iv. XVI.
354. Iv. V. 54. C. t. p. III. 29. c. 274.
si enim a fide. *Fabian. P.* — *Ans.* dic. II. 133.
Ans. III. 31.
si enim cognovisset. *J. Chrysost.* — . . . C. 27.
q. 2. c. 43.
si enim dicuntur religionis. *Greg. M.* — C.t.p.
I. 55. c. 31. V. si dicunt.
si enim domus Dei. *C. Turon.* — R. I. 59. B.
III. 85. Ps-Iv. III. 75.
si enim inquit omnis. *Hieron.* — . . . D. 2. de
poenit. c. 40.
si enim in rebus. *Fabian. P.* — *Ans.* dic. II. 93.
si enim sine crimine. *Anaclet. P.* — *Ans.* dic.
III. 35.
si eos de quibus s. *August.* — *Caes.* XII. 58.
§. 1. Ps-Iv. I. 310. Iv. I. 105. — D. 4. de
cons. c. 148.
si episcopo aut presbytero. *C. Worm.* — R. II.
277. B. II. 199. Ps-Iv. VI. 272. — C. 2. q. 5.
c. 26.
si episcoporum. *Greg. M.* — . . . C. 21. q.
5. c. 6.
si episcopum talem. *Greg. M.* — . . . C. 16.
q. 6. c. 3.
si episcopum ante damnati. *C. Epasn.* — B.
XL. 50. C. t. p. III. 27. c. 23. Ps-Iv. XI. V.
114. Iv. V. 95. — C. 11. q. 3. c. 40.
si episcopus aut abbas iubet. *Eutych. P.* — *Ans.*
XI. 117. §. 1. B. XIX. 105. §. 1. Ps-Iv. V.
117. §. 1. — C. 11. q. 3. c. 1.

- si episcopus causa utilitatis. *Calixt. P.* — *IV.* III. 68.
- si episcopus condito testamento. *C. Agath.* — *C. 12. q. 5. c. 5.*
- si episcopus expulsi. *Bonif. P.* — *B. I. 184.* Ans. dic. II. 290. ex *J. Novel.* c. 443. *Ps.-IV.* V. 500.
- si episcopus forte iracundus. *C. Sard.* — *Ans.* III. 70. *Ps.-IV.* XIV. 15. *IV.* V. 127. *Ces. V.* 48. — *C. 5. q. 11. c. 5.*
- si episcopus humanitatis intuitu. *C. Aurel. I.* — *C. 16. q. 3. c. 12.*
- si episcopus metropolitana. *C. Agath.* — *D. 18. c. 15.*
- si episcopus multum. *Just. Nov.* — *Ans. dic.* II. 285.
- si episcopus presbyter sut ... capitali. *C. Agath.* — *D. 50. c. 7.*
- si episcopus propter gratiam. *Just. Nov.* — *Ans. dic.* II. 294.
- si episcopus suis fuerit. *Felix P. I.* — *C. 5. q. 2. c. 8.*
- si episcopus unum. *C. Tolet.* — *Ps.-IV.* III. 168. — *C. 12. q. 2. c. 75.*
- si episcopus vel clericus cujuscunque. *Jul. P.* — *Ans. dic.* II. 296.
- si ergo apostolus. *August.* — *C. t. p.* III. 2. c. 14. *Ps.-IV.* II. 99. §. 2.
- si ergo tantus. *Hieron.* — *C. 8. q. 1. c. 16.*
- si est ulla humanitas. *August.* — *Ps.-IV.* X. 75. §. 14. *C. t. p.* III. 20. c. 25. §. 14.
- si evangelicus admonition. *Pelag. P.* — *Polyc.* II. 51. *Ces.* XV. 40. — *D. 55. c. 15.*
- si eveniret fumes. *Libertus P.* — *B. XIII.* 18. *Ps.-IV.* IV. 50. *Cf. R. I.* 285.
- si ex homo in malum. *August.* — *D. 4. da poenit. c. 8.*
- si ax laisis. *C. Ilardens.* — *C. 10. q. 1. c. 1.*
- si expositus ante ecclesiam. *C. Arelat. II.* — *B. III.* 201. *Ps.-IV.* III. v53. — *D. 87. c. 9.*
- si ex rebus qui violenter. *Cap. r. fr.* — *C. t. p.* III. 29. c. 251. *Ps.-IV.* XVI. 351.
- si ex turpi cogitatione. *Greg. M.* — *C. t. p.* III. 28. c. 1. §. 1. *Ps.-IV.* IX. 111. §. 1.
- si ex utraque parte. *Felix P.* — *IV.* IV. 51. *Cf. B. I.* 171. *Ps.-IV.* V. 289.
- si facto pretio. *Cap. r. fr.* — *Ps.-IV.* XVI. 227 et 321. et 199. *IV.* V. 53. §. 9.
- si factum est. *August.* — *C. t. p.* III. 20. c. 25. §. 15. *Ps.-IV.* X. 75. §. 15.
- si filius familias. *Just. Nov.* — *Ans. dic.* II. 285.
- si foemina ingenua. *C. Vermer.* — *B. IX.* 27. *Ps.-IV.* VIII. 165. *IV.* VI. 38. — *C. 29. q. 2. c. 5.*
- si foeneraveris homini. *August.* — *C. t. p.* III. 24. c. 2. *Ces.* VIII. 72. *Ps.-IV.* XIII. 17. — *C. 14. q. 3. c. 1.*
- si fortassis quod non credimus. *Leo P. IV.* — *C. t. p.* I. 60. c. 22. *Ps.-IV.* V. 21. — *C. 16. q. 6. c. 6.*
- si forte aliquis clericorum. *C. Arelat.* — *C. 21. q. 5. c. 4.*
- si forte clerici causae. *C. Afric.* — *Ans. XII.* 28
- si forte inter ipsos. *Leo M.* — *Ans. II.* 27.
- si forte isti libri. *Act. 8. Synod. VI.* — *Ps.-IV.* XIV. 62. §. 1. *IV.* V. 90.
- si forte mulier. *Cod. Just.* — *D. 1. da poenit. c. 11.*
- si forte quisquam presbyter. *Clem. P.* — *C. t. p.* I. 2. c. 17. *Ps.-IV.* II. 65. et VI. 88. — *C. 17. q. 4. c. 15.*
- si forte quod nec. *Leo M.* — *V. eum ergo de summi.* — *D. 63. c. 36.*
- si forte ut fertur. *Hinc. rem.* — *Ps.-IV.* VIII. 260.
- si forte vanerit. *Hieron.* — *Ps.-IV.* IV. 152.
- si frater cum muliere f. *C. Vermer.* — *R. II.* 211. *B. XVII.* 4. *Ps.-IV.* IX. 74.
- si fuerit justus. *August.* — *Ans. IX.* 54. — *C. 2. q. 1. c. 30.*
- si funere quis. *Pandect.* *C. t. p.* III. 29. c. 105. §. 3. *Ps.-IV.* XVI. 163. §. 2.
- si fur aut latro. *C. Aurel.* — *B. XI.* 60. *Ps.-IV.* XIII. 46. — *C. 15. q. 2. c. 32.*
- si furiosus filius. *Just. Novell.* — *C. t. p.* III. 20. c. 5. *Ps.-IV.* XIII. 90.
- si gens anglorum. *S. Bonifac. M.* — *C. t. p.* I. 58. c. 1. *Ps.-IV.* VIII. 224. — *D. 56. c. 10.*
- significasti insuper plerosque. *Fabian. P.* — *C. t. p.* I. 18. c. 4. — *C. 1. q. 1. c. 85.*
- significasti enim quosdam. *Anastas. P.* — *Ps.-IV.* VI. 93.
- signum est res. *August.* — *Ps.-IV.* II. 8. §. 6. *IV.* I. 151. — *D. 2. da cons. c. 33.*
- si habes de hac re. *August.* — *C. t. p.* III. 27. c. 16. *Ps.-IV.* XIV. 44. *IV.* V. 100. — *C. 24. q. 3. o. 1.*
- si halmisset probationes. *Ambros.* — *Ps.-IV.* VII. 156.
- si haec consecrata. *C. Agripp.* — *IV.* II. 2. c. 15. *Cf. B. III.* 38. *Ps.-IV.* III. 43.
- si haeredes iussa testatoris. *C. Magont.* — *B. XV.* 54. *C. t. p.* III. 29. c. 9. *Ps.-IV.* XVI. 35.
- si haereticus contra. *Just. Novell.* — *C. t. p.* III. 29. c. 75. *Ps.-IV.* XVI. 151. *IV.* V. 26. — *C. 2. q. 7. c. 26.*
- si homicidio val adulterio. *Higin. P.* — *B. III.* 12. *C. t. p.* III. 5. c. 12. *Ps.-IV.* III. 14. *IV.* II. 2. c. 12. — *D. 1. c. 19. §. 1. de cons.*
- si homicidium est. *August.* — *C. t. p.* III. 20. c. 59. *Ps.-IV.* X. 101. *IV.* VIII. 38. — *C. 25. q. 5. c. 41.*
- si homine justo. *August.* — *Ps.-IV.* I. 168.
- si homo esses. *Greg. M.* — *G. 27. q. 4. c. 19.*
- si homo fornicatus f. *C. Vermer.* — *B. XVII.* 13. *R. II.* 210. *C. t. p.* III. 26. c. 21. *Ps.-IV.* IX. 75. — *C. 55. q. 2 et 3. c. 6.*
- si homo liber. *C. Vermer.* — *R. II.* 225.
- si huc val ad Raveunates. *Greg. M.* — *Ps.-IV.* X. 90. §. 1.
- si igitur Michael. *Hieron.* — *C. 24. q. 3. c. 10.*
- si ideo non esse decretales. *Nicol. P.* — *C. t. p.* I. 62. c. 11. *Ps.-IV.* V. 53. §. 1. *IV.* V. 53. — *D. 19. c. 1. §. 8.*
- si igitur nunc in coelo. *Greg. M.* — *B. XX.* 66. *Ps.-IV.* XVII. 77.
- si ille qui ultro petit. *Hormisd. P.* — *Ans. VII.*

20. — D. 50. c. 58.
 si illie tibi. *Gelas. P.* — C.t.p. I. 46. c. 55. —
 c. 23 q. 4. c. 29.
 si illud informe p. *August.* — Ps-IV. X. 56.
 §. 1. IV. VIII. 31 §. 1.
 si imperator catholicus est. *Joan. P.* — *Coen.*
 VII. 18. Ans. IV. 12 — D. 96. c. 11.
 si in adiutorium. *August.* — C.t.p. III. 6. c.
 16. Ps-IV. IV. 183. IV. II. 151. — D. 10
 c. 7.
 si in adulterio maritus. *Justit. Novell.* — C.t.p.
 III. 29. c. 102. Ps-IV. VIII. 109. et XVI.
 159.
 si in aliquis presbyteri g. *C. Bracar.* — Ps-IV.
 XI. 48.
 si incorporeus spiritus. *Greg. M.* — B. XX. 87.
 Ps-IV. XVII. 98.
 si in sedem domo. *Just. Novell.* — Ps-IV VIII.
 110. §. 2. et XVI. 160. §. 1.
 si in eo quod cum Leo. *P.* — Ans. II. 28.
 si infidelis dicit. *Ambros.* — C.t.p. III. 15. c.
 93. Ps-IV. VIII. 253. IV. VII. 33. *Coen. X.*
 133. — C. 28. q. 1. c. 7.
 si infidelis discedit. *Greg. M.* — . . . C. 28.
 q. 2. c. 2.
 si infidelitas. *August.* — Ps-IV. VIII. 249. Cf. IV.
 VII. 4. c. 27.
 si infringens fur. *Exod.* — B. XI. 61. Ps-IV.
 XIII. 47.
 si in haeres baptizatus. *August.* — Ps-IV. XI.
 165. §. 1.
 si inimicus est. *Clem. P. et Fabian. P.* — Ans.
 I. 6. C.t.p. I. 18. c. 3. Ps-IV. XIV. 22. —
 D. 93. c. 1. et C. 11. q. 3. c. 15.
 si in laicis. *Leo M.* — Ans. VII. 108. — D. 58.
 c. 3.
 si in meretricibus. *C. Afric.* — Ans. die. II.
 183.
 si in morte. *Greg. M.* — . . . C. 23. q. 8.
 c. 20.
 si in plebibus. *Isidor.* — . . . D. 63. c. 20.
 si in quolibet minori. *C. Tolet.* — X. IV. III.
 186. *Coen. IX.* 14. Cf. B. VIII. 1. Ps-IV. VII.
 27. — C. 20. q. 2. c. 1.
 si iniquum oportet. *August.* — C.t.p. III. 10.
 c. 20. Ps-IV. VI. 385.
 si in rebus saecularibus. *Greg. M.* — Ans. die.
 II. 260.
 si in rebus saecularibus. *Fabian. P.* — Ans. II.
 10. Cf. C. 2. q. 6. c. 2. Appellantes.
 si instituta ecclesiastica. *Innocent. P.* — Ps-IV.
 IV. 67.
 si inter aliquos conveniat. *Cod. Theod.* — C.t.p.
 III. 10. c. 20. Ps-IV. XVI. 194.
 si inter bonos. *August.* — Ps IV. I. 160. §. 5.
Coen. XII. 60. §. 1. IV. I. 2. c. 23. — D. 4.
 da cons. c. 25.
 si inter eos contrahitur m. *Nicol. P. I.* — Ans.
 X. 27. Ps-IV. I. 135. §. 2. et IX. 34. §. 2.
 C. t. p. III. 1. c. 21. IV. VI. 122. — C. 301.
 q. 3. c. 3. §. 1.
 si inter episcopos ejusdem concilii. *Bonif. P.* —
 B. I. 57. Ans. die. III. 257. *Coen. V.* 21.
 Ps-IV. V. 167. — C. 6. q. 4. c. 3.
 si inter haec libet. *Greg. M.* — B. XX. c. 50.
 Ps-IV. XVII. 61.
 si in una domo litiga. *Ambros.* — Ps-IV. VIII.
 90.
 si inventi fuerint. *Poenit. R.* — R. II. 257. B. XVII.
 33. Ps-IV. IX. 91. C.t.p. III. 16. 25.
 si invito val ignorante te. *Cod. Just.* — Ps-IV.
 XVI. 95. IV. V. 44. C.t.p. III. 29. 43.
 si ipse inimicus. *Clem. P.* — Ans. I. 6. Vide
 si inimicus.
 si la ad quem anellat. *Just. Instit.* — Ps-IV.
 XVI. 105. IV. V. 49. C. t. p. III. 29. 33.
 si is qui praest. *Isidor.* — . . . C. 11. q. 3.
 c. 103.
 si is qui praelatus. *Greg. M.* — . . . C. 23. q. 4.
 c. 28.
 si judaeis. *Greg. M.* — Ps-IV. I. 61.
 si judas teneret. *August.* — . . . D. 4. de poen-
 nit. c. 1.
 si jns baptizandi. *August.* — Ps-IV. I. 167.
 §. 2.
 si jussa domini. *Just. Instit.* — Ps-IV. XVI. 109.
 C.t.p. III. 29. 57.
 si justus fuerit. *August.* — Ans. IX. 34. — C. 1.
 q. 1. c. 30.
 si juxta apostolum. *Hieron.* — . . . D. 58.
 c. 9.
 si laecerit quispiam. *Capit. r. fr.* — Ps-IV. XVI.
 353. IV. V. 59. C.t.p. III. 29. 273.
 si laici capella. *C. Confluent.* — B. III. 239.
 Ps-IV. III. 281.
 si laici clericos. *Capit. r. fr.* — R. I. 395.
 si laici uxor. *C. Mart. P.* — . . . D. 34.
 c. 12.
 si laicus cum laica. *C. Meld.* — R. II. 136. B.
 IX. 68. Ps-IV. VIII. 205.
 si laicus et quicumque fidelis. *Hieron.* — IV.
 III. 96. — D. 51. c. 7.
 si laicus per cupiditatem. *Poenit.* — Ans. XI.
 63.
 si lapsus. *Greg. M.* — Ans. VIII. 35. Ps-IV.
 VI. 80. IV. III. 148. C. t. p. I. 53. c. 50.
 Cf. — D. 50. c. 1.
 si laudanti amico. *August.* — Ps-IV. X. 75. §.
 10. C.t.p. III. 20. 25. §. 10.
 si legitimi. *C. Agath.* — . . . C. 2. q. 5.
 c. 12.
 si liber homo. *Capit. r. fr.* — Ps-IV. XVI.
 259. C.t.p. III. 29. c. 163.
 si liberta mulier. *Just. Novell.* — Ps-IV. VII.
 57. et XVI. 128. C.t.p. III. 29. 73.
 si libertas contra patronum. *Just. Novell.* —
 Ps-IV. XVI. 63. et 144. C.t.p. III. 29. 25.
 Silvester et Fanstinus. *Gelas. P.* — Ps-IV. VI.
 108. C.t.p. I. 46. c. 42. — C. 11. q. 1. c. 13.
 si mala fama. *Hincem. rem.* — Ps-IV. VI. 420.
 C.t.p. III. 10. c. 11. — C. 2. q. 5. c. 16.
 si maleficii societas. *Pand.* — Ps-IV. XI. 14. et
 XVI. 176. §. 2. C.t.p. III. 29. 110. §. 2.
 si municipium tuum. *Cod. Justin.* — Ps-IV. XVI.
 87. C.t.p. III. 29. 35.
 si maritus uxorem. *C. Mogunt.* — B. VI. 38.
 R. II. 74. Ps-IV. X. 167.
 si maritus uxori. *Cod. Justin.* — Ps-IV. VIII.
 79. IV. VI. 105. C.t.p. III. 15. c. 48.
 si martyras. *Ambros.* — Ps-IV. IV. 150.
 si mater filium. *[C. Eliberit.]* — B. XIX. 156. Ps-
 IV. XV. 164.
 si mater marito defuncto. *J. Novell.* — Ps-IV.
 VIII. 274. et XVI. 157. IV. VI. 66. C.t.p.

III. 29. e. 100.
 si metropolitanus a quocunque *Alexand. P.* —
 B. I. 59. Ps-IV. V. 169. — C. 6. q. 4. e. 4.
 si metropolitanus episcopus ad comprouinciales. *C. Agath.* — Ans. die. III. 25. B. I. 49.
 Ps-IV. V. 159. Iv. IV. 16. Caes. IV. 116.
 D. 18. e. 15.
 similem Dei esse. *Ambros.* — . . . D. 2. de posuit.
 56.
 simili modo etiam diaconus. *C. Neocaes.* — Ans.
 die. IV. 69.
 simili modo si unus. *Eutychian.* P. — B. IX.
 60. Ps-IV. VIII. 196. Iv. VI. 97. C.t.p. III.
 15. e. 70. — C. 28. q. 1. e. 5.
 similis conditio. *C. Tolet.* — Ps-IV. VIII. 19.
 pr. C.t.p. III. 15. e. 18. — C. 27. q. 1. e. 38.
 §. 1.
 similis est omnis. *Clem. P.* — Ps-IV. III.
 1. C.t.p. I. 1. 10.
 simili sententiae. *C. Carth. IV.* — C.t.p. II.
 18. e. 68.
 similiter alieni erroris socii. *Hygin. P.* — Iv. IV.
 78. C.t.p. I. 7. e. 3.
 similiter accusatores. *Isidor.* — Ans. die. III. 30.
 similiter auctoritate fulti. *Lucius P.* — Ans. die.
 I. 90.
 similiter de raptoribus. *Calixt. P.* — C.t.p. I.
 14. e. 8.
 similiter et e supradictis. *Athanas. M.* — Ans.
 die. I. 38. Ans. II. 29.
 similiter et de diaconibus. *C. Neocaes.* — Ans.
 die. IV. 71.
 similiter et de duobus s. *C. Fern.* — R. II.
 220. B. XVII. 7.
 similiter et de actu. *Cap. r. fr.* — R. II. 33.
 similiter et de illis presbyteris. *C. Meld.* — B.
 II. 147. Ps-IV. VI. 220.
 similiter et hoc ad omnium *Symmach. P.* —
 Ps-IV. III. 148. — C. 16. q. 1. e. 58.
 similiter et ipsi *Calixt. P.* — C.t.p. I. 14. e. 5.
 §. 2.
 similiter et in praefata. *Julius. P.* — Ans. die.
 III. 72.
 similiter et reliqui. *C. Apost.* — Ans. die. II.
 143.
 similiter in maticonensi. *C. Tribur.* — B. III.
 193. Ps-IV. III. 110. Iv. II. 77.
 similiter laicos. *Euseb. P.* — Ans. die. III. 65.
 similiter prohibemus ut nullo. *Eutych. P.* —
 Ans. die. III. 103.
 similiter quoque de his. *Cap. r. fr.* — R. I.
 400.
 similiter si huiusmodi personas. *Leo. M.* — Ans.
 die. II. 164.
 similiter si mulier. *Iust. Novell.* — Ps-IV. VIII.
 272. Iv. VI. 63. C.t.p. III. 15. 104.
 similiter statuentes. *Fabian. P.* — Ans. die. II.
 68.
 si monachus ad clericatum. *Innoc. P.* — Caes.
 VII. 53.
 si monasterium praefatum S. T. *Greg. M.* —
 Ans. V. 62. C.t.p. I. 55. 58. — C. 16. q. 4.
 e. 2.
 si motum *August.* — Ans. V. 13. B. III. 11.
 Ps-IV. III. 15. Iv. II. 20. C.t.p. III. 30. e.
 11. Caes. VII. 37. — D. 1. de cons. e. 19.
 simpliciter autem factor. *August.* — C.t.p. II.

50. e. 38.
 si mulier d. m. *Iust. Novell.* — Ps-IV. VIII.
 512. et XVI. 150.
 si mulier eadem hora. *Greg. M.* — C. t. p. I.
 55. e. 70. Caes. X. 56. §. 1. — D. 5. e. 2.
 si mulier ingenua. *Capit. r. fr.* — Ps-IV.
 VIII. 52. C.t.p. III. 15. e. 39.
 si mulier liberis suis J. *Novell.* — Ps-IV. XVI.
 126. C.t.p. III. 29. 71.
 si mulier libero natus J. *Novell.* — Ps-IV. XVI.
 129. Iv. VI. 65. C. t. p. III. 29. e. 74.
 si mulier maritum s. e. I. *C. Eliberit.* — R. II.
 85. B. VI. 39. Ps-IV. X. 168.
 si mulier post mortem m. J. *Novell.* — Ps-IV.
 XVI. 125. et VIII. 273. Iv. VI. 65. C.t.p.
 III. 15. e. 104.
 sin autem servitatem. *J. Novell.* — Ps-IV. VII.
 154.
 si necesse fuerit. *Vict. P.* — Ps-IV. I. 52.
 sine exceptione decernimus. *Leo M.* — Ans. V.
 71. — C. 12. q. 2. e. 52.
 sine labore certaminis. *Greg. M.* — B. XX. 53.
 Ps-IV. XVII. 64.
 sine ornatu sacerdotali. *conc. Leo P. IV.* —
 Ans. VII. 104. — C. 21. q. 4. e. 4. — ex conc.
Eugenii P. Caes. VIII. 25.
 sine poenitentia. *Ambros.* — . . . D. 4. de
 cons. 99.
 singula ecclesiarum j. o. *Greg. M.* — Ans. VII.
 100. B. X. 178. Ps-IV. VI. 344. C. t. p. I.
 55. e. 80. — D. 89. e. 1.
 singularum ecclesiarum. *C. Chale.* — R. I. 16.
 B. III. 148. Ans. V. 26. — C. 16. q. 3. e. 4.
Per singulas ecclesias.
 singuli accipiunt Christum. *August.* — D. 2. de
 cons. 77.
 singulis diebus dominicis. *Sylver. P.* Ans. IX.
 11. B. V. 19. Ps-IV. II. 29.
 si non ex fidei. *Greg. M.* — Ans. XIII. 29. B.
 XV. 18. Ps-IV. XVI. 19. — C. 25. q. 4. e. 49.
 si non habebat Saul. *August.* — Ps-IV. II. 99.
 §. 5. C. t. p. III. 2. 14. §. 5. — C. 1. q. 1. e.
 87. §. 5.
 si non licet private p. *August.* — Ps-IV. X. 4.
 pr. Iv. VIII. 2. C. t. p. III. 20. 2. pr. — C.
 23. q. 5. e. 9.
 si non sanctificatur *August.* — Ps-IV. I. 115.
 Iv. I. 52 et 53. Caes. XII. 51. — D. 4. de
 cons. 72.
 si non sunt tanta peccata. *Milar. ep.* — D. 2.
 de cons. 15. Cf. B. V. 18. Ps-IV. II. 28.
 sint manifestae res. *C. Apost.* — Ans. VI. 168.
 — C. 12. q. 1. e. 21.
 sint tibi ieiunia. *Hieron.* — B. XIII. 24. Ps-IV.
 IV. 56. Iv. II. 185. — D. 5. de cons. 19.
 sint tibi quotidiana. *Pimeni. erem.* — B. XIII.
 23. Ps-IV. IV. 55. Iv. II. 184.
 si nulla extant iudicia. *Leo. M.* — Ans. IX.
 54. B. IV. 44. Ps-IV. I. 238. Iv. I. 94. C.
 t. p. I. 43. 20. — D. 4. de cons. 113.
 si nulla arget. *Nicol. P.* — Ps-IV. X. 93. Iv.
 VIII. 37. Caes. VII. 11. — C. 23. q. 8. e.
 15.
 si nupsit virgo. *Hieron.* — Ps-IV. VII. 124.
 Iv. III. 192. Caes. X. 119. — D. 2. pr. 5.
 si officia. *Zosim. P.* — . . . D. 59. e. 2.
 si omnes simul. *Anaclet. P.* — Iv. III. 17.

- Cf. Ps-IV. V. 69.
- si omnia in hoc saeculo. *Anaclet. P.* - C. 6 q. 1. c. 7.
- si panes propositionis. *Hieron.* - Ps-IV. VIII. 87. §. 1. C.t.p. III. 15. c. 49. §. 1.
- si *Papa. Vita. S. Bonifacii. M.* - Ps-IV. V. 23. C.t.p. III. 803. - D. 40. 6.
- si pars corporis. *August.* - Ps-IV. IX. 129.
- si parvus aegrotans. *Eugen. P.* - B. IV. 49. Ps-IV. I. 243.
- si pater et filius. *C. Chalced.* - C. 30. q. 4. c. 2.
- si pater noluerit. *Cap. R. Fr.* - Ps-IV. XVI. 292. C.t.p. III. 29. 217.
- si Paulus. *Hieron.* - . . . C. 32. q. 5. c. 11.
- si peccatum David. *Greg. M.* - D. 1. de poenit. 82.
- si peccatum esset. *August.* - Ps-IV. XII. 8. IV. VIII. 81. C.t.p. III. 22. c. 8. - . . . C. 22. q. 1. c. 14.
- si peccaverint in frater. *August.* - Ans. XI. 26. - . . . C. 2. q. 1. c. 19.
- si percutiant fideles. *Ambros.* Ps-IV. V. 96.
- si per ebrietatem. *Beda.* - D. 2. de cons. 28.
- si per negligentiam. *Pius. P.* - D. 2. de cons. 27.
- si per ordinationem. *C. Paris.* - IV. III. 9. - D. 63. 5.
- si per sortiaris. *Hincm. rem.* - Ps-IV. VIII. 194. IV. VI. 109. C.t.p. III. 15. c. 69. - . . . C. 33. q. 1. c. 4.
- si pervasor finium. *Cap. R. Fr.* - Ps-IV. XVI. 324.
- si Petrus. *Ioannes. P. III.* - Ans. I. 56. Polyc. I. 1. 5. C.t.p. I. 53. c. 9. - . . . C. 8. q. 1. c. 1.
- si Petrus volens. *Ambros.* - Polyc. I. 1. 3. - C. 24. q. 1. c. 27.
- si plures haereticos. *C. Tribur.* - R. I. 242. Ans. V. 73. B. III. 40. Ps-IV. III. 45. pr. - C. 16. q. 7. c. 36.
- si porci vel gallinae. *Poenit. Theodori. C.* - B. XIX. 87. Ps-IV. XV. 99.
- si post illusionem. *August.* - B. V. 42. Ps-IV. II. 51.
- si post ordinationem. *Martin. P. I.* - D. 50. 12.
- si post tres. *Iust. Novell.* - Ps-IV. VIII. 112. et XVI. 162. C.t.p. III. 29. 104.
- si potestate quam. *August.* - Ps-IV. X. 59. §. 3. C.t.p. III. 19. c. 2. - C. 23. q. 6. c. 1. §. 5.
- si presbyter ordinatus. *C. Compend.* - B. IV. 74. Ps-IV. I. 168. IV. I. 96. - C. 1. q. 1. c. 60.
- si presbyter poenitentiam. *Jul. P. V.* - *Si quis presbyter.* - C. 26. q. 6. c. 12.
- si primates accusatores. *Felix. P. II.* - B. I. 221. Ps-IV. V. 335. - C. 2. q. 5. c. 4.
- si princeps cuiuscunque. *Cap. R. Fr.* - Ps-IV. XVI. 152. C.t.p. III. 29. c. 176.
- si princeps moluerit. *Iust. Novell.* - R. I. 361. B. III. 163. Ps-IV. III. 184.
- si privatum possidemus. *August.* - . . . C. 12. q. 1. c. 28.
- si pro eo. *August.* - Ps-IV. I. 124. IV. I. 15.
- si propter Deum. *Cap. R. Fr.* - Ps-IV. XVI. 294. C.t.p. III. 29. 218.
- si propterea persecutor. *August.* - Ps-IV. X. 75. §. 8. C.t.p. III. 20. c. 25. §. 8. - D. 1. de poenit. 29.
- si propter fornicationem. *August.* - Ps-IV. VIII. 247. pr. IV. VII. 26.
- si publicis sacramentorum gestis. *C. Tolet. VIII.* - Ps-IV. XII. 9. IV. VIII. 90. C.t.p. III. 22. 9. - C. 22. q. 4. c. 1.
- si puella sita. *C. Eliberit.* - B. XII. 26. Ps-IV. XII. 81. IV. VIII. 104. et 105. - C. 22. q. 5. c. 15. *Pueri.*
- si qua de rebus. *C. Ancyr.* - Ans. VI. 167. - C. 12. q. 2. c. 42.
- si qua domina. *C. Eliberit.* - R. II. 58. Caes. X. 29. Ans. XI. 34. B. VI. 19. Ps-IV. X. 148. - D. 50. c. 43.
- si quae causae vel contentiones. *Innoc. P.* - Ans. II. 51. C.t.p. I. 38. 20. Caes. V. 10. C. 11. q. 1. c. 26.
- si quae causae difficiles. *Anaclet. P.* - Ans. II. 5.
- si quae emerissent causas. *Leo. M.* - Ans. II. 29.
- si quaelibet culpa. *Greg. M.* - Ps-IV. XII. 41. - C. 22. q. 2. c. 20.
- si quas lites contestatae. *Iust. Novell.* - Ans. die III. 244.
- si quaeris modum. *August.* - IV. I. 128.
- si quae vero causae. *Anaclet. P.* - Ans. die. I. 12. B. I. 178. Ps-IV. V. 294.
- si quae viduae quamlibet. *C. Carth.* - Ps-IV. VII. 147.
- si qua foemina. Vide. *si qua domina.*
- si qua forsitan de. *Leo. M.* - Ans. die III. 195.
- si qua fuerit vidua. *C. Eliberit.* - C. 31. q. 1. c. 7.
- si qua iam concisi. *August.* - Ps-IV. X. 75. §. 2. C.t.p. III. 20. 25. §. 2. - C. 23. q. 7. c. 2. §. 1.
- si qua ingenua mulier. *Lex. Rom.* - Reg. II. 147.
- si qua monacharum. *Greg. M.* - Ps-IV. VII. 123. C.t.p. III. 13. c. 7. - C. 27. q. 1. c. 28.
- si qua mulier abortum. *Poenit. R.* - B. XVII. 70.
- si qua mulier absente. *C. Eliberit.* - R. II. 65. B. XVII. 51. Ps-IV. IX. 102.
- si qua mulier ad secundas nuptias transierit. *Synod. Re.* C. 35. q. 10. c. 3.
- si qua mulier ad secundas transierit nuptias. *Innocent. P.* - Ans. X. 62. - . . . C. 35. q. 10. c. 5.
- si qua mulier ant vir. *Cod. Justinian.* - . . . C. 19. q. 3. c. 9.
- si qua mulier derelicto viro. *C. Gangr.* - Ps-IV. VIII. 317. - D. 30. c. 3.
- si qua mulier duobus. f. n. *Poenit. laic.* - Ps-IV. XV. 188. C.t.p. III. 28. c. 15.
- si qua mulier duos. f. o. *C. Martin. P.* - R. II. 195. B. XVII. 2. Ps-IV. XIX. 68.
- si qua mulier fornicata. f. *C. Martin. P.* - Ps-IV. VIII. 331. et X. 183.
- si qua mulier in mortem. v. *C. Ferm.* - R. II. 118. B. VI. 41. Ps-IV. X. 69. - C. 31. q. 1. c. 6.

- si qua mulier non habens. v. C. *Nannet.* - R. II. 132.
- si qua mulier partum. *Poenit.* - Reg. II. 66.
- si qua mulier per adulter. C. *Eliberit.* - B. XVII. 51. et 52. Ps-IV. IX. 102.
- si qua mulier praegnavit. C. *Martin.* P. - D. 4. de aon. 116.
- si qua mulier propter cont. C. *Gangren.* - B. VIII. 60. Ps-IV. VII. 78. IV. III. 211.
- si qui mulier propter divin. C. *Gangr.* - B. VIII. 62. Ps-IV. VII. 80. IV. III. 212.
- si qua mulier sa proclamaverit. C. *Vermer.* - R. II. 243. B. IX. 41. Ps-IV. VIII. 179. IV. VI. 110.
- si qua mulier suo proposito. C. *Gangr.* - D. 30. c. 6.
- si qua mulier transierit. *Higin.* P. - C. 35. q. 10. c. 4.
- si quando carissimi. *Greg. M.* - Ans. die. II. 250.
- si quando dum c. *Capit. R. Fr.* - Ps-IV. XVI. 259. C.t.p. III. 29. c. 164.
- si quando in causa. *Hadrian.* P. - . . . C. 2. q. 6. a. 40.
- si quando inter litigatores. *Cap. r. fr.* - C.t.p. III. 29. c. 185. Ps-IV. XVI. 260.
- si quando pulsatus n. *Cod. Theodos.* - C.t.p. III. 29. c. 129. Ps-IV. XVI. 197. IV. V. 2. c. 34. §. 7. (54).
- si quandoque a sacerdotibus. *Alexand. P.* - . . . C. 15. q. 6. c. 1.
- si quando videria. *Hieron.* - . . . D. 3. de poenit. c. 46.
- si qua necessaria. *Just. Novell.* - Ps-IV. III. 186.
- si quantum ad ordinem. *Gelas. P.* - Ps-IV. IV. 190.
- si quatuor aut quinque h. C. *Ferm.* - B. VI. 42. Reg. II. 97. C.t.p. III. 20. c. 25. Ps-IV. X. 170. - . . . C. 23. q. 8. a. 34.
- si qua vidua episcopi. *Mart. P.* - Ans. X. 59. - . . . D. 28. c. 12.
- si quem a clericatu. *Greg. M.* - Caes. IX. 11. - . . . C. 16. q. 1. c. 32.
- si quem forte. *August.* - Ans. IX. 53. Caes. XII. 76. C.t.p. III. 1. c. 8. Ps-IV. I. 170. - . . . C. 24. q. 1. c. 40.
- si quem pontifex. *Cap. r. fr.* - C.t.p. III. 29. c. 275. Ps-IV. XVI. 251. - . . . C. 2. q. 3. c. 8.
- si quem vel in hac regia. *Leo. M.* - Ans. VI. 4.
- si qui adversus canonum. *Innocent. P.* - Caes. III. 68.
- si qui aedes. *Capit. r. fr.* - C.t.p. III. 29. c. 247. Ps-IV. XVI. 327.
- si qui epud illos. *August.* - C.t.p. III. 1. c. 4. Caes. XII. 66. Ps-IV. I. 160. §. 1. Hi. qui. - . . . D. 4. c. 28. de Cons.
- si qui a simoniaco. *Urban. P. II.* - . . . C. 1. q. 1. c. 108.
- si qui baptismum. *Leo. M.* - C.t.p. I. 43. c. 33. Ans. IX. 58.
- si qui clerici ab episcopis. C. *Carth.* - C.t.p. III. 10. c. 4. Ps-IV. VI. 42. - . . . D. 74. c. 3.
- si qui clerici ab ipsis. *Leo. M.* - Ans. VI. 74.
- Cf. B. I. 11. Ps-IV. V. 65. - . . . C. 2. q. 1. c. 40.
- si qui clerici in mutuum. C. *Ilerd.* - Reg. I. 168. B. II. 216. Ps-IV. VI. 291.
- si qui clerici vel. C. *Calced.* - Ans. VIII. 16. B. X. 68. Ps-IV. XII. 87. - . . . C. 11. q. 1. c. 25.
- si qui clericorum ut nuper. C. *Aurel.* III. - . . . C. 11. q. 1. c. 25.
- si quicquid est. *August.* - C.t.p. III. 1. c. 11. Ps-IV. I. 184. §. 1. IV. I. 2. c. 104. - . . . D. 4. de Cons.
- si quicumque ex gradu. C. *Tribur.* - B. II. 207. Ps-IV. VI. 282.
- si quidem cum virtute. *Ioann. P. VIII.* - Ps-IV. X. 69.
- si quid esset intitus. *Simplex.* P. - B. I. 29. C.t.p. I. 45. c. 2. Ps-IV. V. 140.
- si quid igitur da quocunque. *Greg. M.* - Ans. die. II. 248. - C. 15. q. 7. c. 2.
- si quid in ecclesia damni. *Gelas. P.* - Ans. VII. 154. Cf. Ps-IV. III. 151. - . . . C. 2. q. 7. c. 48.
- si quid invenisti. *August.* - . . . C. 14. q. 5. c. 6.
- si quid vari de deo. *August.* - . . . D. 57. c. 13.
- si quid vero de quocunque. *Greg. M.* - C.t.p. I. 55. c. 15. - . . . D. 86. c. 23. et C. 15. q. 7. c. 2.
- si qui episcopi ordinati. C. *Ancyrr.* - B. I. 36. Ans. die. II. 49. at 94. Ps-IV. V. 147. - D. 92. c. 6.
- si qui episcopi talem. *Leo. M.* - Ans. VI. 72. Caes. IV. 175. - . . . C. 1. q. 1. c. 32. et C. 25. q. 2. c. 24.
- si quis accipit uxorem. C. *Compens.* - B. IX. 42. Reg. II. 244. Ps-IV. VIII. 180. IV. VI. 180. c. 8. (111) - . . . C. 33. q. 1. c. 3.
- si quis ad diripiendum. *Cap. r. fr.* - C. t.p. III. 29. c. 254. Ps-IV. XVI. 311.
- si quis ad homicidium. *Poenitent. Halitg.* - Ans. XI. 33. Reg. II. 47.
- si quis ad mallum. *Capit. r. fr.* - C. t.p. III. 29. c. 193.
- si quis ad te confugiat. *August.* - . . . C. 22. q. 2. c. 17.
- si quis adulterat. *Poenit. laic.* - C. t.p. III. 28. c. 14. Ps-IV. XV. 187. §. 1.
- si quis adversus fornicat canonum. *Innocent. P.* - C. t.p. I. 38. c. 16. Ans. VII. 35. Ps-IV. VI. 62.
- si quis adversus p. *Anaclet. P.* - IV. IV. 34. Ans. III. 36. - . . . C. 2. q. 7. c. 15. §. 4.
- si quis alicujus caballo. *Cap. r. fr.* - C. t.p. III. 29. c. 212. Ps-IV. XVI. 222. et 228.
- si quis alienum. I. *Institut.* - Ps-IV. X. 49.
- si quis aliquem sibi ad t. *August.* - IV. VI. 3. c. 2. (44)
- si quis aliquem necessitate c. *Capit. r. fr.* - Reg. II. 81.
- si quis aliquem. *Cap. r. fr.* - Ans. XI. 35.
- si quis aliquem hominem malo. *Poenit.* - Reg. II. 435. §. 6.
- si quis aliquem hominem quolibet. *Poenitent. Theod.* C. - B. XIX. 135. Ps-IV. XV. 145.
- si quis aliquid de. *Greg. M.* - Ans. XI. 97.

- si quis aliquid furti de ecclesia abstulit. *Greg. M.* - Ans. XI. 115.
- si quis aliter non. *Felix P.* - Ans. die. III. 158.
- si quis alium per iram. *C. Rothom.* - Ans. XI. 57. B. XIX. 119. Ps-IV. XV. 151.
- si quis a mediis. *C. Nicaen.* - Ans. VII. 33. Caes. IV. 10. - . . . D. 55. c. 7.
- si quis a modo. *Alexand. P. I.* - IV. III. 158. - . . . D. 81. c. 16.
- si quis anellum. *Julius P.* - B. IX. 18. Caes. X. 56. Ps-IV. VIII. 156. IV. III. 57. - . . . C. 29. q. 2. c. 3.
- si quis ante annos l. *C. Nagost.* B. VIII. 3. Ps-IV. VII. 26. IV. III. 16. c. 12. (185)
- si quis ante 30 annos. *C. Mart. P.* - Ps-IV. IX. 107.
- si qui episcoporum quos. *Greg. M.* - Ans. III. 155.
- si quis ergo clericus. *C. Chalced.* - Ans. VIII. 16. B. X. 68. Ps-IV. XII. 87. - . . . C. 11. q. 1. c. 23.
- si quis ex fratribus. *Clem. P.* - Ans. VI. 164. C. t. p. l. 1. c. 6. Caes. IV. 92. et V. 14. Ps-IV. VI. 345. - . . . C. 11. q. 1. c. 52.
- si qui filii parentes. *C. Gangr.* - Ps-IV. VIII. 319. - . . . D. 30. c. 1.
- si qui in clero. *C. Ancyr.* - B. XIII. 15. Ps-IV. IV. 48.
- si qui infantem. *C. Arelat.* - B. XVII. 55. Ps-IV. IX. 104.
- si qui inventi f. *Adrian. P.* - Ps-IV. IV. 154.
- si qui inventi f. *C. Eliberit.* - B. III. 199. Ps-IV. III. 251. - . . . C. 5. q. 1. c. 3.
- si qui libetionem. *C. Fas.* - Reg. II. 385.
- si qui libetionem. *Greg. M.* - Cf. Ps-IV. XIII. 102. - . . . D. 54. c. 16.
- si qui libet servus domini f. *Cap. r. fr.* - IV. III. 163.
- ei qui matrimonium. *Nicol. P.* - Ans. X. 95. Reg. II. 15 o. B. IX. 28. Ps-IV. VIII. 166. IV. VI. 95. - . . . C. 32. q. 7. c. 25.
- si qui movetur. *Leo M.* - Ans. XI. 95.
- si qui necessitate mortis. *Leo M.* - Ans. IX. 14. - D. 4. de cons. c. 16. Vide *Duo tempora*.
- si qui oblationes. *C. Fas.* - Reg. II. 385.
- ei qui ordinari petunt. *C. Meld.* - Reg. I. 442. B. II. 4. Ps-IV. II. 24. IV. III. 2. c. 19.
- si qui porcentes. *C. Eliberit.* - Reg. II. 152. Ps-IV. VIII. 46. Caes. X. 25. - C. 31. q. 5 c. 1.
- si qui presbyteri aut diaconi. *Cypr.* - Ans. VIII. 59. - . . . C. 1. q. 7. c. 1.
- si qui presbyteri. *C. Carth.* - B. II. 105. Ps-IV. VI. 280.
- si qui presbyteri sine. *C. Nicaen.* - Ans. VIII. 13. B. II. 13. Ans. die. IV. 60. - . . . D. 81. c. 4.
- si quis ab alio chrismate. *C. Lugd.* - B. IV. 72. Ps-IV. I. 266.
- si quis ebas cautus. *C. Tribur.* - V. S. q. autem abbas. - . . . C. 18. q. 2. c. 15.
- si quis ab episcopo suo. *C. Aurel. I.* - . . . C. 2. q. 7. c. 20.
- si quis ab hodie die. *Julius P.* - Ans. II. 58. B. I. 175. Ans. die. I. 8. et 56. Ps-IV. V. 292. §. 1. Cf. C. t. p. I. 32. c. 2.
- si qui abscedit semetipsam. *C. Apost.* - . . . D. 55. c. 4.
- si qui a catholica ecclesia. *August.* - Ps-IV. II. 101. - . . . C. 23. q. 4. c. 7.
- si quis asperuerit. *Cap. r. fr.* - C. t. p. III. 29. c. 269. Ps-IV. XVI. 349.
- si quis apocalypsin. *C. Tolet.* - Ps-IV. IV. 220.
- ei quis apostol. sedi cine. *Nicol. P. II.* - Ans. VI. 14. Caes. III. 9. - . . . D. 79. c. 1.
- si quis a proprio episcopo c. p. *C. Antioch.* - R. II. 400. B. XI. 57. Ans. die. II. 137. Ps-IV. XIV. 101. et 27. IV. V. 76. - . . . C. 11. q. 3. c. 6.
- si quis a proprio episcopo presbyter. *C. Antiochen.* - B. II. 160. Ps-IV. VI. 225. - . . . C. 21. q. 5. c. 2.
- si quis eam aut domum. *Poenitent.* - Reg. II. 435. §. 7.
- si quis scribas. *Greg. P. II.* - B. X. 23. Reg. II. 349. Ps-IV. XI. 1. IV. VIII. 54. - . . . C. 26. q. 5. c. 1.
- si quis autem grammaticam. *Hieron.* - IV. II. 154. - . . . D. 37. c. 10.
- si quis ausus fuerit. *C. Nicaen.* - . . . D. 71. c. 3.
- si quis autem abbas. *C. Tribur.* - B. VIII. 96. C. t. p. III. 13. c. 4. Caes. IX. 46. Ps-IV. VII. 114. - . . . C. 18. q. 2. c. 15.
- si quis autem . . . baptizatus. *August.* - D. 7. de poenit. c. 4.
- si quis autem epiphania f. *Leo M.* - Ps-IV. I. 47. IV. I. 18. - . . . D. 4. de cons. c. 14.
- ei quis autem episcopatum. *Symmach. P.* - Vide nullus per multum. C. 1. q. 6. c. 1.
- si quis autem episcoporum synodo. *C. Spal.* - B. I. 50. Ps-IV. V. 160.
- si quis autem episcopum civitatis. *Leo M.* - R. I. 74. Ans. die. II. 99. Ps-IV. V. 103.
- si quis autem iudicem. *Felix P.* - Ans. die. III. 170.
- si quis autem legationem. *Alexand. P. I.* - . . . D. 94. c. 2.
- si quis autem non habens. *August.* - . . . D. 3. de poenit. c. 49.
- si quis autem abjecerit. *Paschal. P. I.* - IV. III. 9. c. 7. Cf. Ps-IV. II. 84.
- si quis autem post. *C. Arausic.* - Ans. die. IV. 89.
- ei quis autem pro eulp. *Cassian.* - Reg. II. 591.
- si quis autem synodo adesse. *C. Arelat. II.* - . . . D. 18. c. 12.
- si quis autem ex gravi causa. *Cap. r. fr.* - Reg. II. 31. C. t. p. III. 29. c. 162. Ps-IV. XVI. 258.
- ei quis balationes. *C. Brac.* - B. X. 39. Ps-IV. XI. 64.
- si quis baptizati. *Hormisd. P.* - Ans. VII. 193. B. IV. 58. Ps-IV. I. 251.
- si qui baptizatos. *Cap. r. fr.* - Ps-IV. I. 175.
- si quis basilicam. *C. Bracar. II.* - . . . D. 1. de cons. c. 10.
- si quis calendar. *Zachar. P.* - B. X. 16. Ps-IV. XI. 43. - C. 24. q. 7. c. 14.
- si quis carnem. *C. Gang.* - Ps-IV. IV. 30. - D. 30. c. 13.
- si quis casu. *C. Nannet.* - R. II. 22. Ans. XI. 42. B. VI. 16. Ps-IV. X. 145.
- si quis causa faciente. *Capit. r. fr.* - Ps-IV.

XVI. 214. C. t. p. III. 19. c. 14.
 si quis censum alterius. *Capit. r. fr.* - Ps-IV.
 XVI. 284. C. t. p. III. 29. c. 208.
 si quis censum iudicans. *Capit. r. fr.* - R. II.
 115.
 si quis circa huiusmodi. *Gaj. P.* -
 C. 2. q. 3. s. 2.
 si quis clericorum detectus. *C. Eliber.* - Ps-IV
 XIII. 12. IV. III. 156. - D. 47. c. 5.
 si quis clericum verberaverit. *C. Tribur.* - R.
 II. 35.
 si quis clericus abbas vel monach. *Patehal. P.*
 II. - C. 16 q. 7. e. 16.
 si quis clericus accusans. *Silvest. P. III.* -
 C. 11. q. 1. c. 10.
 si quis clericus adulterasse. *C. Aurel. III.* -
 Ps-IV. VIII. 285. IV. III. 143. - D. 87.
 c. 10.
 si quis clericus adversus cl. *C. Carth.* - B. II.
 183. Ps-IV. VI. 228.
 si quis clericus aut laicus. *Can. Apost.* - R.
 II. 424. B. II. 156. Ps-IV. VI. 210. IV. III.
 65.
 si quis clericus aut monachus fortum f. *C. A-*
gath. - R. II. 271. B. XI. 64. Ps-IV. XIII
 50.
 si quis clericus aut m. verba s. *C. Carth.* -
 R. I. 151. B. II. 171. Ps-IV. VI. 262.
 si quis clericus cum quadrupede. *Poenit.* -
 R. II. 253.
 si quis clericus damnus. *C. Agath.* - R. II
 385.
 si quis clericus de f. t. *C. Epauon.* - R. II. 359
 B. XVI. 24.
 si quis clericus furturn f. aut. *C. Aurel.* - R.
 II. 335.
 si quis clericus furturn. *C. Agath.* - R. II.
 270.
 si quis clericus furt. f. *Poenit. Th.* - Ans. XI.
 98. - C. 17. q. 4. c. 17.
 si quis clericus in demoliendis. *C. Tabet.* - R.
 II. 269. B. XI. 65. Ps-IV. XIII. 49.
 si quis clericus in necessitate. *C. Tarrac.* -
 Ps-IV. XIII. 14. et VI. 369. IV. III. 159.
 si quis clericus, monachus vel saecul. *C. Au-*
rel. f. - C. 26. q. 5. c. 9.
 si quis clericus pecuniam. *C. Arel.* - Ps-IV.
 XIII. 11.
 si quis clericus praeberit. *C. Aurel.* - R. II.
 333.
 si quis clericus quavis n. c. *C. Tribur.* - B.
 VI. 47. Ps-IV. X. 174.
 si quis clericus solidum. *C. Tarrac.* - Ps-IV.
 III. 369. et XIII. 14. IV. III. 159. - C. 14.
 q. 4. c. 5.
 si quis clericus super quibuslibet. *Sist. P.* -
 C. 3. q. 6. c. 17.
 si quis clericus vexatus. *C. Aurel.* - B. XIX. 93
 Ps-IV. XV. 105.
 si quis coactus. *Poenit. R.* - R. II. 332. §. 1.
 Ans. XI. 53. B. XII. 6. Ps-IV. XII. 63. -
 C. 22. q. 5. c. 3.
 si quis colonum alienum. *C. Ludovici Imp.* -
 R. I. 22.
 si quis commendaverit. *Capit. r. fr.* - Ps-IV.
 XVI. 291. C. t. p. III. 29. c. 215.

App.

si quis concupiscens. *Poenit. Th.* - Ans. XI.
 108.
 si quis confugerit. *C. Nicaen.* - C. 2.
 q. 1. c. 52.
 si quis conjugatus vult. *S. Basil.* - B. IX. 45.
 Ans. X. 20. Ps-IV. VIII. 183. Caes. X. 65.
 C. 27. q. 2. q. 22.
 si quis conuocinam. *Greg. M.* - B. VII. 23.
 Ps-IV. IX. 59.
 si quis contempto fideiussore. *Capit. r. fr.* -
 Ps-IV. XVI. 359. C. t. p. III. 29. c. 279.
 si quis contentiones. *C. Agath.* - R. I. 159.
 B. X. 69. Ps-IV. XIII. 63.
 si quis contra clericum. *Just. Novel.* - Ans.
 dic. III. 241.
 si quis contra regiam. *C. Lauriac.* - R. II. 299.
 si quis contra saluberrima. *Just. Novel.* - Ps-
 IV. IV. 185.
 si quis contristatus. *Fabian. P.* - B. X. 59.
 Ps-IV. XIII. 60. - D. 90. c. 10.
 si quis contumax. *C. Medunat. vel Tribur.* -
 B. III. 197. Ps-IV. III. 114. - C. 17. q. 4.
 c. 20.
 si quis convictus. *C. Aquisgr.* - B. XVI. 8.
 si quis convictus. *C. Matisc.* - Ps-IV. XII. 26.
 C. t. p. III. 22. c. 19. - Caes. VI. 17. - C. 29.
 q. 5. c. 7.
 si quis convictio. *C. Afric.* - R. I. 156.
 si quis cradiderit. *Just. Novel.* - Ps-IV. XVI.
 117. C. t. p. III. 29. c. 64.
 si quis creditor. *Capit. r. fr.* - Ps-IV. XVI.
 251. C. t. p. III. 29. c. 156.
 si quis cuilibet mandat. *Capit. r. fr.* - Ps-IV.
 XVI. 252. C. t. p. III. 29. c. 157.
 si quis cuiuscumque munuscula. *C. Mogunt.* -
 B. XI. 24. Ps-IV. XIV. 94.
 si quis cuiuslibet animalis. *Poenit. R.* - B. XVII.
 38. *Martin. P.* Caes. XV. 45.
 si quis cuiuslibet honoris. *G. Carth. IF.* - . . .
 C. 21. q. 5. c. 5.
 si quis cum altero de. *Capit. r. fr.* - R. II.
 334.
 si quis cum clerico litigium. *Just. Novel.* -
 Ans. dic. III. 243. - G. 11. q. 1. c. 45.
 si quis cum clerico litigium. *Just. Novel.* -
 Ps-IV. XVI. 150. et VI. 42. C. t. p. III. 10.
 c. 51. et III. 29. c. 93. - C. 11. q. 1. c. 45.
 si quis cum commatre. *G. Wornat.* - R. II.
 228.
 si quis cum commatre. *Nicol. P.* - P. - IV. I.
 128.
 si quis cum damnato clerico. *Can. Apost.* -
 R. II. 401.
 si quis cum duabus sororibus s. f. *Nicol. P.* -
 Ps-IV. IX. 31. C. t. p. I. 62. c. 22. - C. 53.
 q. 2. c. 16.
 si quis cum iuibus s. *C. Tribur.* - R. II. 208.
 B. XVII. 5. - C. 34. q. 1. et 2. c. 8.
 si quis cum duabus s. f. *vir. C. Tribur.* -
 R. II. 209. B. XVII. 6.
 si quis cum duabus s. seu. *C. Wornat.* - R.
 II. 277.
 si quis cum excommunicato. *Can. Apost.* - Ans.
 XII. 17. B. XI. 35. Ps-IV. XIV. 99.
 si quis cum fliasta sua. *C. Wornat.* - R. II.
 259. B. XVII. 10.

T

- si quis cum matre et filia. *C. Tribur.*
C. 34. q. 1. et 2. c. 9.
si quis cum matre et filia. *C. Form.* - R. II.
219. B. XVII. 12. Ps-iv. IX. 72. C. t. p. III.
16. c. 20. - C. 35. q. 2. et 3. c. 5.
si quis cum matre spirituali. *Nicol. P.* - Ps-
iv. IX. 56. et I. 138. Iv. VII. 57. C. t. p. I.
62. c. 25. - C. 33. q. 2. c. 17.
si quis cum matre vel sorore. *Poenit. Th.* - Ans.
XI. 105.
si quis cum militibus. *Cod. Just.* -
C. 6. q. 1. c. 22.
si quis cum monachis. *Just. Novel.* - Ps-iv.
XVI. 146. C. t. p. III. 29. c. 89.
si quis cum muliere consuetudinem. *Just. No-
vel.* - Ps-iv. VIII. 34. C. t. p. III. 15. c. 30.
si quis cum muliere libera. *Just. Novel.* - Ps-
iv. VIII. 36. Iv. VI. 47.
si quis cum muliere sua retro. *Stat. PP.* -
Ans. XI. 107.
si quis cum noverca. *C. Form.* - R. II. 214.
B. XVII. 11. et *C. Tribur.* C. 32.
q. 7. c. 24.
si quis cum Romae. *Pand.* - C. t. p. III. 29.
c. 105. §. 2. Cf. Ps-iv. XVI. 163.
si quis cum uxore fratris. *C. Tribur.* - R. II.
216. B. XVII. c. 17.
si quis cum qui. *S. Basil.* - R. I. 423. Ps-iv.
VI. 303. Iv. II. 228.
si quis dator vel acceptor. *Greg. M.* -
C. 2. q. 3. c. 2.
si quis de alio chrismate. *C. Lugd.* - B. IV.
72. Ps-iv. I. 166. (s. q. eb. elo) Iv. I. 100.
- D. 4. de cons. c. 122.
si quis de alterius monasterio. *C. Carth. IV.* -
Caes. IX. 15. - D. 58. c. 2.
si quis debebat alium. *Capit. r. fr.* - Ps-iv.
XVI. 529. et 229. C. t. p. III. 29. c. 154.
si quis debitorum. *Just. Novel.* - Ps-iv. XVI.
234. C. t. p. III. 29. c. 78.
si quis de catholica ecclesia. *C. Eliber.* - Ans.
XI. 118.
si quis de certis criminibus. *C. Antioch.* - Ans.
dic. II. 141.
si quis de clericis. *C. Agath.* - Ps-iv. III. 156.
- C. 12. q. 2. c. 53 et 40.
si quis de corpore. *C. Mart. P.* - . . . C. 26.
q. 6. c. 6.
si quis dederit alicui liquorem. *Poenit.* - R.
II. 372. Cf. B. XIX. 106.
si quis dederit. r. a. e. *Julius P.* - Ans. XI.
117. B. XIX. 105. Ps-iv. XV. 117. Caes.
XIV. 15. - C. 24. q. 1. c. 41.
si quis dederit. r. a. o. *C. Gangr.* - B. III.
145. B. - Iv. III. 210.
si quis de episcopis deprehensibus. *C. Antioch.* -
Ps-iv. XIV. 26. Iv. V. 72.
si quis de fure. *Capit. r. fr.* - Ps-iv. XVI. 219.
C. t. p. III. 29. c. 140.
si quis deinceps episcopatum vel abbatiam.
Greg. M. - Ans. VI. 70. Caes. VI. 52. -
C. 16. q. 7. c. 14.
si quis deinceps priorem. *Alexand. P. II.* -
. . . C. 17. q. 4. c. 29.
si quis de laicis. *C. Aurel.* - B. II. 38. Ps-iv.
VI. 129. Iv. III. 62. D. 34. c. 8.
si quis de latrone. *Cap. r. fr.* - Ps-iv. XVI.
216. C. t. p. III. 29. 144.
si quis de massis. *Joan. P. VIII.* - Ans. IV.
32.
si quis de ordine. *C. Meld.* - R. I. 261. B.
III. 48. Ps-iv. III. 52. Iv. II. 45. - C. 7.
q. 1. c. 32.
si quis de paganis. *August.* - Ps-iv. II. 29. Iv.
VIII. 66. C. t. p. III. 21. c. 12. Hi qui d. . .
si quis depositum. *J. Novell.* - Ps-iv. XVI. 156.
C. t. p. III. 29. c. 80.
si quis de potentibus. *C. Tolet.* - R. II. 36.
Ans. VII. 165. - C. 24. q. 3. c. 21.
si quis de propria cognatione. *Greg. M.* - B.
VII. 24. Ps-iv. IX. 60.
si quis de religioso. *Gelas. P.* - . . . D. 77.
c. 8.
si quis dereliquerit proprios. *C. Gangr.* -
Ps-iv. VIII. 318. - D. 30. c. 14.
si quis de sacerdotibus. *C. Leo. P. IV.* - Ans.
VI. 28. Caes. III. 7. - D. 79. c. 6.
si quis derideret. *Silvest. P.* - Ans. VII. 42.
si quis despiciat. *C. Gangr.* - B. XIX. 124.
Ps-iv. XV. 136. - D. 42. c. 1.
si quis desponsatus sibi. *Ambros.* - Ps-iv. VIII.
101. Iv. VI. 15. - C. 27. q. 2. c. 38.
si quis desponsaverit sibi. *Canon Eccles.* - . . .
C. 27. q. 2. c. 11.
si quis desponsaverit uxorem. *C. Tribur a Ju-
lio conf.* - Polyc. VI. 4. Caes. X. 22. - C.
27. q. 2. c. 15.
si quis detraxerit. *S. Basil.* - R. I. 166. B. X.
67. CS. I. 77. Ps-iv. XIII. 67.
si quis de uno. *C. Tribur.* - B. XVII. 50. Ps-
iv. IX. 101.
si quis diaconus aut presbyter. *Hormisd. P.* - Iv.
III. 98. - D. 50. c. 29.
si quis diaconus r. p. *C. Turon.* - R. I. 267.
B. IV. 92. Ps-iv. I. 286.
si quis discernit presbyterum. *C. Agath. et
Gangr.* - B. III. 75. Ps-iv. II. 128. et III.
158. - D. 28. 15.
si quis discors. *Isid.* - R. II. 377. B. X. 57.
Ps-iv. XIII. 58.
si quis divinis. *J. Novell.* - Ps-iv. XVI. 142.
et VIII. 44. Iv. VI. 7. Caes. X. 25. C. t. p.
III. 15. c. 56. et III. 29. c. 85. - C. 30. q.
5. c. 9.
si quis dixerit iustum. *Hieron.* - Ps-iv. XIV.
6. Iv. V. 84. C. t. p. III. 27. c. 3. Caes. XIV.
57. - C. 11. q. 3. c. 37.
si quis dixerit testem. *J. Novell.* - Ps-iv. XVI.
154. Iv. V. 27. C. t. p. III. 29. c. 97.
si quis doceat dominum Dei. *C. Gangr.* - B. III.
94. Ps-iv. III. 84. - D. 30. c. 10.
si quis docuerit. *Can. apost.* - . . . D. 28.
c. 14.
si quis dogmata. *Nicol. P. I.* - Ans. XII. 3.
Ps-iv. V. 35. C. t. p. I. 62. c. 38. Caes. II.
39. - C. 25. q. 2. c. 18.
si quis domum alienam. *Cap. r. fr.* - Ps-iv.
XVI. 272. C. t. p. III. 29. c. 196.
si quis domum Dei v. *Joan. P. VIII.* - Ans.
V. 47. (Cf. Baluz. Miscell. T. VII. p. 352.
Paris 1708. in 8. et ed. euct. Dom. Mansi
T. I. 402a Luccae 1751. fol. et in ejus Coll.
emphus. Concil. T. XVII. p. 244.) Caes. VII.
44. - C. 17. q. 4. c. 21. §. 3. Quisquis in-

ventus.
 si quis domum vel aream. *Poenit. R.* — B. XIX. 156. Ps-IV. XV. 146.
 si quis ducatum. *Poenit. R.* — Caes. X. 104. Ans. XI. 123.
 si quis ecclesiam edificaverit. *Iust. Novell.* — Ps-IV. III. 190. et VI. 423.
 si quis ecclesiam igne. *Julius vel Higin. P.* — Ans. V. 18. B. III. 204. Ps-IV. III. 159. IV. II. 70. Caes. XV. 75. — C. 17. q. 4. c. 14.
 si quis ecclesiasticus. *Fructuos.* — R. I. 135. B. XIV. 9. Ps-IV. XIII. 77.
 si quis eorum qui ad e. *Synod. VI.* — IV. III. 101. D. 32. c. 7.
 si quis eorum qui cont. *C. Gangr.* — R. I. 280. B. XIII. 5. Ps-IV. IV. 38. — D. 30. 48.
 si quis episcoporum accepta pœnitione. *C. Chalced.* — Ps-IV. V. 118. IV. III. 119. — C. 1. q. 5. c. 8. *Si q. eps. per pecuniam.*
 si quis episcoporum apocrypha. *Leo M.* — Ps-IV. IV. 153. §. 1.
 si quis episcoporum communio. *C. Tarrac.* — Ans. die. III. 26. — D. 18. c. 14.
 si quis episcoporum iudicio. *Galas. P.* — Ans. II. 24.
 si quis episcoporum in aliena. *Nicol. P. I.* — Ans. V. 9. — C. 16. q. 5. c. 1.
 si quis episcoporum presbyterorum fornicationem. *Greg. P. VII.* — Caes. VIII. 60.
 si quis episcoporum sciens. *C. Aurel.* — Ps-IV. VIII. 301.
 si quis episcoporum suis fuerit. *Felix. P.* — Ans. die. III. 127.
 si quis episcoporum super certis. *Fabian. P.* — C. 3. q. 6. c. 2.
 si quis episcoporum vel clericorum relate. *C. Carth.* — Ans. VII. 194.
 si quis episcopum falsis e. *C. Carth. et Eliberit.* — R. I. 348. B. II. 195. Ps-IV. VI. 240. — C. 2. q. 3. c. 4.
 si quis episcopum ubi illis accusationibus. *Felix. P.* — Ans. die. III. 18 et 109. B. I. 174. Ps-IV. V. 248 et 292. pr. C. 1 p. I. 24. 4.
 si quis episcopum accusatus fuerit. *C. Sardin.* — C. 2. q. 6. c. 36.
 si quis episcopum a quoquam impetitur. *C. Spal.* — B. I. 145. Ps-IV. V. 258.
 si quis episcopum a quoquam. *Cap. r. fr.* — Ps-IV. XVI. 309. C. 1 p. III. 29. c. 32.
 si quis episcopum a synodo. *C. Antioch.* — Ps-IV. V. 362. — V. si quis episcopum damnatus.
 si quis episcopum aut albus presbytero. *Eutych. P.* — C. 11. q. 3. c. 91.
 si quis episcopum aut aliquis ordinatus. *Can. Apost.* — R. I. 156. et 146. B. XIV. 6. Ps-IV. XIII. 74.
 si quis episcopum aut aliquis ordinatus homicidium. *f. Poenit. Th.* — C. — R. II. 46.
 si quis episcopum civitatis suae medioeritate. *Leo M.* — Ans. VI. 103. B. I. 74. Ps-IV. V. 103. Caes. IV. 26. — C. 7. q. 2. c. 32. *Si quis episcopum medioeritate. c.*
 si quis episcopum aut presbyter aut disc. apud episcopos. *Cajus P.* — Ans. die. III. 110. C. 1 p. I. 26. c. 1. — C. 2. q. 7. c. 50.

si quis episcopus ... cum muliere. *Synod. VI.* — C. 27. q. 1. c. 6.
 si quis episcopus ... depositus. *Can. Apost.* — Ans. die. II. 134.
 si quis episcopus ... excommunicatus. *C. Martin. P.* — ... C. 21. q. 5. c. 5.
 si quis episcopus ... facta oblatione. *C. Aurel.* — Ans. die. IV. 36. R. I. 192. B. III. 79. Ps-IV. II. 130. §. 1.
 si quis episcopus ... haruspices. *C. Tolet.* — Ps-IV. XI. 5. IV. III. 169. et VIII. 57.
 si quis episcopus ... iuxta. *Can. apost.* — R. II. 405.
 si quis episcopus ... iuxta. *Can. apost.* — R. I. 362. B. IV. 22. Ps-IV. I. 217.
 si quis episcopus ... magus. *C. Tolet.* — Ans. die. II. 266. et IV. 224. Ans. XI. 112. R. II. 352. B. X. 48. Ps-IV. XI. 73. — C. 26. q. 5. c. 5.
 si quis episcopus ... non trinum. *Can. Apost.* — R. I. 263. B. IV. 23. IV. I. 58.
 si quis episcopus ... per pecuniam o. d. *Can. Apost.* — Ans. die. II. 57. R. I. 233. Ps-IV. V. 78. Caes. III. 70.
 si quis episcopus ... praeter consilium. *C. Antioch.* — Ans. VI. 122. B. II. 177. Ps-IV. VI. 268. — C. 23. q. 8. c. 27.
 si quis episcopus ... praeter ordinationem. *Can. Apost.* — R. I. 63.
 si quis episcopus ... regulari. *C. Antioch.* — Ans. die. II. 156.
 si quis episcopus clericum. *C. Nicea* — R. I. 384. B. I. 109. Ps-IV. V. 211.
 si quis episcopus condito testamento. *C. Agath.* — R. I. 354. B. I. 212. Ps-IV. V. 326.
 si quis episcopus criminaliter accusatus. *C. Antioch.* — ... C. 6. q. 4. c. 5.
 si quis episcopus criminaliter in iudicio. *C. Antioch.* — ... C. 6. q. 4. c. 8.
 si quis episcopus damnatus a. *Can. Antioch.* — Ans. die. II. 135. R. II. 402. Ans. XII. 26. B. I. 199. Caes. XIV. 27. — C. 11. q. 3. c. 6.
 si quis episcopus de certis. *C. Antioch.* — Ans. die. II. 158. B. I. 150. Ps-IV. V. 263.
 si quis episcopus exterminare. *v. C. Sard.* — R. II. 404.
 si quis episcopus forte iracundus. *C. Sard.* — Ps-IV. XIV. 15. IV. V. 127. — C. 3. q. 11. c. 5.
 si quis episcopus in aliquibus. *C. Mart. P.* — ... C. 6. q. 4. c. 2.
 si quis episcopus in consilio. *C. Mart. P.* — C. 11. q. 3. c. 7.
 si quis episcopus fuerit persequutus. *Calixt. P.* — B. I. 80. Ps-IV. V. 186.
 si quis episcopus legitime accusatus. *Felix P.* — Ans. III. 53.
 si quis episcopus non rogatus. *Bonif. P.* — B. I. 75. Ps-IV. V. 180.
 si quis episcopus non suscepit. *C. Apost.* — Ans. die. II. 48.
 si quis episcopus non suscipit. *C. Aurel.* — B. I. 38. Ps-IV. V. 149.
 si quis episcopus nulla e. r. n. e. *C. Mart. P.* — B. I. 215. Ps-IV. V. 327. et III. 172. — C. 10. q. 2. c. 8.

- si quis episcopus nullus e. r. n. e. *C. Bras.* — R. I. 349. B. III. 181. Ps-IV. III. 242.
- si quis episcopus ordinatus. *C. Antioch.* — Ans. die. II. 178. B. I. §1. Ans. VI. 47. Ps-IV. V. 152. — D. 92. c. 5.
- si quis episcopus per manus imp. *C. Antioch.* — Ans. die. II. 178. B. I. 37. Ans. VI. 205. Ps-IV. V. 148. Caes. III. 60. — D. 92. c. 7.
- si quis episcopus per pecunia fuerit. ord. *C. Chalced.* — Ans. die. II. 14. R. I. 234. B. I. 112. Ans. VI. 88. Caes. IV. 21. — C. 1. q. 1. c. 8.
- si quis episcopus praebendas. *Greg. P. VII.* — Caes. XIV. 9. — C. 1. q. 3. c. 3.
- si quis episcopus saecularibus. *C. Apost.* — B. III. 109. Ps-IV. III. 85. et V. 119. — C. 16. q. 7. c. 14.
- si quis episcopus sive alienus. *C. Mart. P.* — C. 1. q. 7. c. 22.
- si quis episcopus unum. *C. Tolet.* — Caes. VII. 108.
- si quis episcopus vacans. *C. Antioch.* — Ans. die. II. 95. B. I. 59. Ps-IV. V. 150. Caes. IV. 88. — D. 92. c. 8.
- si quis episcopus vel ebbas. c. f. *Synod. VII.* — Ans. VI. 189. Ps-IV. V. 375. Caes. VII. 72. — C. 12. q. 2. c. 19.
- si quis ergo episcopus. *Alexand. P.* — Ans. die. III. 119. C. t. p. I. 4. c. 2. Ans. III. 85. B. I. 132. Ps-IV. V. 242. Iv. IV. 35. — C. 2. q. 7. c. 16.
- si quis ergo fidelis. *Clem. P.* — B. IV. 15. Ps-IV. I. 210.
- si quis ergo in aegritudine. *C. Neocaes.* — B. IV. 53. Ps-IV. I. 227.
- si quis ergo iustus. *Fabian. P.* — C. t. p. I. 18. c. 11. et 12. Ans. III. 81. Ps-IV. VI. 524. Iv. IV. 74. Si q. i.
- si quis esset intus. *Simpl. P.* — Ans. die. II. 28.
- si quis etiam extra. *C. Agath.* — Ps-IV. IV. 9. — D. 1. de cons. c. 35.
- si quis ex ancilla. *J. Novell.* — C. t. p. III. 29. c. 88. Ps-IV. XVI. 145. §. 1.
- si quis ex clericis. *Greg. P. II.* — . . . D. 25. c. 23.
- si quis excommunicatus. *Can. Apost.* — Ps-IV. XIV. 40. Iv. V. 78.
- si quis ex episcopis. . . contra *C. Rom. Steph. P. VIII.* — Ans. VI. 29. — D. 79. c. 5.
- si quis ex familiaribus. *Cod. Just.* — C. t. p. III. 29. c. 25. et c. 25a. Ps-IV. XVI. 61. et 332. Iv. V. 38.
- si quis ex his. *C. Gangr.* — B. VIII. 64. Ps-IV. VII. 82.
- si quis ex juvenibus. *Irid.* — R. II. 259. B. XVII. 56. Ps-IV. IX. 94.
- si quis ex pari muliere. *J. Instit.* — Ps-IV. X. 49. §. 2.
- si quis ex sacerdotibus. *Leo P. IV.* — Ans. VI. 51. — D. 79. c. 6.
- si quis ex sententia. *J. J. Novell.* — C. t. p. III. 29. c. 77. Ps-IV. XVI. 135.
- si quis ex servo alieno. *Capit. r. fr.* — C. t. p. III. 29. c. 49. Ps-IV. XVI. 101. Iv. V. 43.
- si quis extra ecclesiam. *C. Gangr.* — B. III. 95. — D. 30. c. 11.
- si quis ex uno conjugio. *Innocent. P.* — . . . C. 30. q. 4. c. 3.
- si quis falsum. *Synod. VIII.* — . . . C. 5. q. 6. c. 7.
- si quis fecerit adulterium. *August.* — Ps-IV. VIII. 108.
- si quis fidelis habens. *C. Elib.* — R. II. 137. B. IX. 67. Ps-IV. VIII. 203. et 282.
- si quis filiastrum. *C. Fern.* — R. II. 218. B. XVII. 22. C. t. p. III. 16. c. 22. Ps-IV. IX. 80. Iv. VI. 117. — C. 30. q. 1. c. 2.
- si quis filiastrum. *Capit. r. fr.* — Ps-IV. I. 302. Caes. X. 152. — C. 30. q. 1. c. 2.
- si quis filium. *C. Trib.* — R. II. 21. B. VI. 36. Ps-IV. X. 165.
- si quis fontem. *Capit. r. fr.* — C. t. p. III. 29. c. 147. Ps-IV. XVI. 219.
- si quis fornicatus fuerit ut. *P. Theod. C.* — Ans. XI. 86.
- si quis fornicatus fuerit cum d. s. *C. Magont.* — R. II. 199. B. XVII. 2. Ps-IV. IX. 70.
- si quis forte habens u. *C. Eliberit.* — R. II. 158. Ans. II. 103.
- si quis forte non p. j. *P. Theod. C.* — R. II. 158. B. XIX. 22. Ps-IV. IX. 202.
- si quis fortitudinem. *Hieron.* — C. t. p. III. 20. c. 41. Ps-IV. X. 113. Iv. VIII. 50. — C. 25. q. 3. c. 6.
- si quis frater aut palem. *Irid.* — R. II. 393. ex octav. synod. C. t. p. II. 14. c. 31. B. II. 52. Ps-IV. XIV. 96. — C. 11. q. 3. c. 28.
- si quis frater nominatur. *C. Rotom.* — B. II. 2. §. 1. Ps-IV. XIV. 75. §. 1. Iv. V. 66.
- si quis frater praesumptus. *S. Benedict.* — Ps-IV. XIV. 54. Caes. XIV. 59.
- si quis frater uxorem. *C. Apost.* — B. IX. 9. Ps-IV. VIII. 147. Iv. VI. 87.
- si quis frater ex. *S. Benedict. Ab.* — R. II. 395.
- si quis fratris uxorem. *Greg. P. II.* — Ps-IV. IX. 19. Iv. VII. 50.
- si quis fuerit multis. *C. Mart. P.* — . . . C. 32. q. 7. c. 9.
- si quis furtivam rem. *Capit. r. fr.* — C. t. p. III. 29. c. 143. Ps-IV. XVI. 215.
- si quis furtum capitale. *P. Theod. C.* — R. II. 268. B. II. 58. Ps-IV. XIII. 44.
- si quis gentilis. *Butych. P.* — B. IX. 59. C. t. p. III. 15. c. 70. Ps-IV. VIII. 195. Iv. VI. 90. — C. 28. q. 1. c. 2.
- si quis grammaticum a. *Hieron.* — Iv. II. 133.
- si quis habens uxorem. *C. Eliberit.* — Ps-IV. VIII. 281.
- si quis habens uxorem. *C. Tolet.* — Ps-IV. VIII. 64. Iv. VI. 44.
- si quis habuerit uxorem. *C. Meld.* — B. IX. 61. Ps-IV. VIII. 197. C. t. p. III. 15. c. 72. Iv. VI. 91. — C. 28. q. 2. c. 1.
- si quis haereticas communionis. *Leo M.* — . . . C. 2. q. 1. c. 42.
- si quis hoc crimem. *Poenitent.* — R. II. 53.
- si quis homicidium. *C. Paris.* — R. II. 11. B. VI. 14. Ans. XI. 32. Ps-IV. X. 143. — D. 50. c. 41.
- si quis hominem alienum. *Just. Inst.* — Ps-IV. X. 49. §. 3.
- si quis hominem claudum. *Just. Inst.* — C. t. p.

- III. 20. c. 13. Ps-IV. X-50.
- si quis hominem in bello. *Poenitent. laic.* - C.t.p. III. 28. c. 14. Ps-IV. XV. 187.
- si quis hominem publice p. c. *Sylvest. P.* - B. VI. 20. Ans. XI. 50. Ps-IV. X. 149.
- si quis hominem qui sanctus. *Hieron.* - C. II. q. 3. c. 36.
- si quis homo. *Cap. r. fr.* - Ps-IV. VIII. 256.
- si quis jam translatos. *C. Chalced.* - . . . C. 21. q. 2. c. 3.
- si quis idola f. *C. Eliberit.* - B. VI. 45 Ps-IV. X. 172.
- si quis illicite. *Nilar. P.* - Ans. VI. 155.
- si quis imperatorem r. d. episcopis. *Greg. P. VII.* - Ans. VI. 71. - C. 16. q. 7. c. 12. §. 1.
- si quis immissor tempestatum. *Poenitent. Rom.* - Ans. XI. c. 310.
- si quis in aegritudine. *C. Neocæs.* - Ans. die. IV. 21. Ps-IV. VI. 101. - D. 57. c. un.
- si quis in aliquo. *C. Agath.* - B. II. 190. R. I. 179. Ps-IV. VI. 255.
- si quis in balneo. *Poenitent. Theod. C.* - B. XIX. 158. Ps-IV. XV. 148.
- si quis in Calendia. *C. Rothom.* - B. X. 17. Ps-IV. XI. 44.
- si quis incestus L. *Rom.* - R. I. 417.
- si quis incestum cum p. *C. Vermer.* - R. II. 222.
- si quis incestum occulte. *August.* - B. XIX. 56. Ps-IV. XV. 53.
- si quis in civitate. *C. Eliberit.* - R. I. 182.
- si quis in clero. *C. Agath.* - C. 7. q. 1. c. 29.
- si quis incognitus. *C. Tolet. et Bomf. P.* - B. VIII. 20. Ps-IV. VII. 41. Iv. III. 184. - C. 17. q. 2. c. 3.
- si quis indictum. *J. C. Magont.* - R. I. 279. B. XIII. 4. Ps-IV. IV. 37.
- si quis in domo a. *Just. Novell.* - Ps-IV. III. 191. et VI. 424.
- si quis in ecclesia clericum. *C. Tribur.* R. II. 38.
- si quis in ecclesie atrio. *C. Tribur.* - R. II. 37. B. III. 196. C. t. p. III. 3. c. 12. Ps-IV. III. 113. - C. 17. q. 3. c. 7.
- si quis sine excommunicatione. *C. Nicaen.* - . . . D. 81. c. 4.
- si quis infans a sanguine. *Lex Theodos.* - R. II. 72.
- si quis infansem oppresserit. *C. Magont.* - R. II. 60. B. XVII. 58. Ans. XI. 35. et 55.
- si quis infantes. *C. Brac.* Ps-IV. I. 74.
- si quis infra regnum. *Cap. r. fr.* - R. II. 274.
- si quis ingenuus. *C. Vermer.* - R. II. 119. B. IX. 26. Ps-IV. VIII. 164. Iv. VI. 111. - C. 29. q. 2. c. 4.
- si quis in hoc. *Arcad. et Honor. A.A.* - Ans. IV. 23. Coes. VII. 23.
- si quis innoxia verit. *Poenitent. R.* - B. XIX. 54. Ps-IV. XV. 106.
- si quis in infirmis. *C. Ilerd.* - B. II. 15. Ps-IV. VI. 34. Iv. III. 42. - D. 55. c. 10.
- si quis in metropolitana. *C. Tarracon.* - Ans. die. II. 53. - D. 65. c. 8.
- si quis in monasterio consecratus. *Just. Novell.* - C. t. p. III. 11. c. 14. Ps-IV. VII. 157.
- si quis in monasterio sc. *Just. Novell.* - C. t. p. III. 11. c. 12. Ps-IV. VII. 155.
- si quis inquit da ecclesie. *Cyprian.* - . . . C. 1. q. 1. c. 7.
- si quis inquit, de p. *Capit. r. fr.* - R. II. 281.
- si quis insanens. *C. Turon.* - R. II. 96. B. VI. 25. Ps-IV. X. 154. - C. 15. q. 1. c. 12.
- si quis instaurandum. *Ambr.* - Ps-IV. XIII. 26. §. 3.
- si quis in stipulam. *Pandect.* - C. t. p. III. 29. c. 107. §. 2. Ps-IV. XVI. 172. §. 2.
- si quis in tantum. *Cod. Just.* - . . . C. 2. q. 4. c. 13.
- si quis intrat. *C. Mart. P.* - D. 2. da eous c. 18.
- si quis introierit. *Just. Novell.* - C. t. p. III. 11. c. 13. Ps-IV. VII. 156.
- si quis inventus f. n. *C. Nicaen.* - Coes. VIII. 77. Ps-IV. XIII. 8.
- si quis irascitur. *August.* - C. t. p. III. 3. c. 20. Ps-IV. III. 178. - C. 13. q. 2. c. 8.
- si quis iratus. *Fabian. P.* - Ans. III. 81. Coes. V. 52. C. t. p. I. 18. c. 11. Ps-IV. VI. 324. - C. 2. q. 3. c. 5.
- si quis irritatus. *Paul. Ant.* - C. t. p. III. 29. c. 178. Ps-IV. XVI. 254. Iv. V. 54. §. 1.
- si quis iudeorum. *C. Theonil.* - B. IV. 90. Ps-IV. I. 284.
- si quis iudicium pravitatis. *C. Avern.* - . . . C. 28. q. 1. c. 17.
- si quis iudicem. *Fabian. P.* - Ans. die. III. 169. C. t. p. I. 18. c. 9. Ps-IV. V. 261. - C. 2. q. 6. c. 21.
- si quis iudicio. *Pandect.* - C. t. p. III. 16. c. 105. Ps-IV. XVI. 163.
- si quis iussione regis. *Capit. r. fr.* - C. t. p. III. 29. c. 213. Ps-IV. XVI. 289.
- si quis laicus abstinetur. *C. Tolet. I.* Ps-IV. XIV. 30. - C. 11. q. 3. c. 26.
- si quis laicus iuramentum. *August.* - B. XII. 21. Ans. VI. 61. Ps-IV. XII. 78. - C. 22. q. 5. c. 19.
- si quis laicus val clericus. *C. Magont.* - B. III. 241. Ps-IV. III. 284.
- si quis lapsus. *Calixt. P.* - C. t. p. I. 14. c. 9. et 10. Ps-IV. VI. 48.
- si quis lascivus et superbus. *Poenit. Theod. C.* - R. I. 162.
- si quis lascivus in. *Poenit. Theod. C.* - R. I. 163. B. X. 56. Ps-IV. XIII. 57.
- si quis legitime occupatus. *Felix P. III.* - C. t. p. I. 53. c. 3.
- si quis liber ancillam. *Cap. r. fr.* - C. t. p. III. 15. c. 40. Coes. X. 35. Ps-IV. VIII. 53. - C. 29. q. 2. c. 2.
- si quis liber ancillam. *Zachar. P.* - C. t. p. I. 58. c. 2. - C. 29. q. 2. c. 2.
- si quis liber iubendo d. *C. Nannet.* - R. II. 25. B. VI. 17. Ans. XI. 47. Ps-IV. X. 146.
- si quis libertatem a. *Just. Novell.* - C. t. p. III. 29. c. 87. Ps-IV. XVI. 145.
- si quis ligatus fuerit. *Poenitent.* - R. II. 455. §. 1.
- si quis maleficio interficit. *C. Eliberit.* - Ps-IV. XI. 12.

- si quis maleficio suo. *Poenit. Rom.* - R. II. 84.
Ans. XII. 209.
- si quis mancipia clericorum. *C. Arelat.* - Ps. IV. III. 118.
- si quis mancipia clericorum. *C. Arelat.* - Ps. IV. XVI. 70.
- si quis manducat. *C. Tribur.* - R. II. 381. B. X. 25. Ps. IV. XI. 51.
- si quis manducaverit. *Poenit.* - R. II. 345. §. 2.
- si quis maritus. *Poenit. Theod.* - C. - Ans. XI. 100.
- si quis mediatorem. *Iust. Novell.* - C. t. p. III. 29. c. 98. Ps. IV. XVI. 155.
- si quis membrorum. *Eutych. P.* - B. XI. 30. C. t. p. III. 26. c. 1. Caes. XV. 44. Ps. IV. XIII. 40. . . . C. 23. q. 8. c. 31.
- si quis metropolitani episcopus nias. *Calixt. P.* - Ans. VI. 185. Reg. I. 251. §. 1.
- si quis ministros ecclesiarum. *Cap. r. fr.* - C. t. p. III. 10. c. 36. Ps. IV. VI. 401.
- si quis monachos contentiones. *Isidor. ex Synod. VIII.* - C. t. p. II. 14. c. 23. at 24. Cf. B. X. 62. Ps. IV. XIII. 63. . . . D. 90. c. 5.
- si quis monachus fuerit. *Gelas. P.* - . . . C. 16. q. 1. c. 28.
- si quis mors peccatorum. *Judic. Canon.* - Ans. XI. 88.
- si quis mulierem concupiscens. *C. Neocæs.* - Reg. I. c. 3.
- si quis mulierem in s. *Iust. Instit.* - C. t. p. III. 15. c. 29. at III. 29. c. 122. Ps. IV. VIII. 32. et XVI. 189.
- si quis multis nuptiis. *C. Mart. P.* - Ps. IV. VIII. 352.
- si quis multis nuptiis. *C. Bracar.* - B. IX. 20. Ps. IV. VIII. 158.
- si quis murmurans. *C. Magont.* - Reg. I. 165. B. X. 52. Ps. IV. XIII. 53.
- si quis necessarii. *Cod. Just.* - . . . D. 1. de poenit. c. 10.
- si quis necessitate. *C. Farmer.* - Reg. II. 124. B. IX. 54. C. t. p. III. 15. c. 68. Ps. IV. VIII. 189. IV. VI. 84. . . . C. 34. q. 1. et 2. c. 4.
- si quis nazarum. *Iust. Novell.* - C. t. p. III. 16. c. 3. Ps. IV. IX. 3. et XVI. 122. IV. V. 2. c. 30.
- si quis nepotis. *Iust. Novell.* - C. t. p. III. 29. c. 69. Ps. IV. XVI. 123. IV. V. 2. c. 31.
- si quis nepotem. *Greg. M.* - B. VII. 22. Ps. IV. IX. 58.
- si quis neque sanctis. *Greg. M.* - . . . C. 1. q. 1. c. 115.
- si quis non dicam rapare. *Cod. Just.* - . . . D. 1. de poenit. c. 6. at C. 36. q. 2. c. 3.
- si quis non iratus. *Hieron.* - . . . C. 15. q. 1. c. 13.
- si quis non potest. *Iust. Novell.* - Ps. IV. VIII. 81.
- si quis non recta. *Hieron.* - . . . C. 24. q. 3. c. 4.
- si quis non vult. *Fabian. P.* - B. X. 60. Ps. IV. XIII. 61.
- si quis nuperit. *C. Tribur.* - B. XIX. 157. Ps. IV. XV. 165.
- si quis nuptias. *C. Gangr.* - . . . D. 30. c. 12.
- si quis obiecit. *Paschalis P. I.* - Ans. XIII. 31. Ans. dic. VII. 191. Caes. IV. 43. Ps. IV. II. 84. IV. III. 123. . . . C. 1. q. 3. c. 7.
- si quis oblationes ecclesiarum. *C. Gangr.* - Reg. II. 276. B. III. 144. Ps. IV. III. 209.
- si quis oblationes ecclesiarum. *C. S. Medard.* - B. XI. 21. Ps. IV. XIV. 91.
- si quis obligatus. *C. Mart. P.* - . . . D. 54. c. 7.
- si quis oblitus. *C. Mart. P.* - . . . C. 14. q. 4. c. 4.
- si quis obtraxerit puellas. *Pontent. Rom.* - B. XIX. 157. Ps. IV. XV. 147.
- si quis oculis. *Capit. r. fr.* - C. t. p. III. 29. c. 141. Ps. IV. XVI. 115.
- si quis odio habet. *Isidor.* - Reg. II. 378. B. X. 58. Ps. IV. XIII. 59.
- si quis odium. *C. Rothom.* - Reg. VI. 31.
- si quis omnem traditionem. *Act. 7. contra Synod. VII.* - Ps. IV. IV. 198. §. 1. . . . C. 1. q. 7. c. 2.
- si quis ordinatus episcopus. *C. Aurel.* - B. I. 40. Ps. IV. V. 151. Caes. III. 62. *C. Mart. P.* - . . . D. 92. c. 4.
- si quis paganorum. *C. Brac.* - Reg. II. 348. B. X. 6. Ps. IV. XI. 34.
- si quis Papi superstitie. *C. Rom. Symmach. P.* - Ans. VI. 1. Caes. III. 2. Cf. B. I. 223. Ps. IV. V. 336. . . . D. 79. c. 2.
- si quis parentum. *Iust. Novell.* - C. t. p. III. 29. c. 62. Ps. IV. XVI. 115.
- si quis patrem aut matrem. *C. Rothom.* - Reg. II. 415.
- si quis patrem, matrem. *L. Theodos.* - Reg. II. 57.
- si quis patrem vel matrem expulerit. *Poenit. Theod.* - C. - Ans. XI. 101.
- si quis peccatis. *Nicol. P. II.* - Ans. VI. 15. Caes. III. 9. Ps. IV. V. 60. . . . D. 79. c. 9.
- si quis pecuniam. *Iust. Novell.* - C. t. p. III. 29. c. 65. Ps. IV. XVI. 118.
- si quis per aliquam invidiam. *Cap. r. fr.* - C. t. p. III. 29. c. 206. Ps. IV. XVI. 282.
- si quis per amorem. *Poenit. Theod.* - C. - B. XIX. 104. Ps. IV. XV. 116.
- si quis per capillum. *Iust. Novell.* - Ps. IV. XI. 32.
- si quis per capillum. *Pius. P.* - Ans. XI. 59. B. XII. 15. Ps. IV. XII. 72. . . . C. 22. q. 1. c. 10.
- si quis per chartam. *Cap. r. fr.* - C. t. p. III. 29. c. 18. Ps. IV. XVI. 56.
- si quis per cupiditatem per. *Poenit. Rom.* - Reg. II. 327. B. XII. 3. Ps. IV. XII. 60.
- si quis per ebrietatem. *Neda.* - Reg. I. 149. B. V. 46. Ps. IV. II. 53. IV. I. 153.
- si quis per errorem. *Iust. Novell.* - C. t. p. III. 15. a. 42. Ps. IV. VIII. 56. IV. VI. 102.
- si quis per ignorantiam. *Isidor.* - B. IV. 100. IV. I. 294. IV. I. 97. . . . C. 1. q. 1. c. 59.
- si quis per illusionem. *Greg. M.* - C. t. p. I. 55. c. 79.
- si quis per iram. *Poenit.* - Reg. II. 455. §. 8.
- si quis perjuraverit. *Poenit.* - II. 325.

- si quis perjurium. *Poenit.* — Reg. II. 328.
- si quis per necessitatem. *Poenit. Theod. C.* — B. XI. 56. Reg. II. 437. C. t. p. III. 26. c. 2. Ps-iv. XIII. 42.
- si quis per nequium. *Beda.* — Reg. I. 148. B. XIV. 15. Ps-iv. XIII. 83.
- si quis per semetipsum. *Poenit. Theod. C.* — Aes. XI. 104.
- si quis per superbiam. *C. Gangr.* — C. t. p. II. 4. c. 20. Iv. II. 8. — D. 30. c. 9.
- si quis pervasor. *Capit. r. fr.* — C. t. p. III. 29. c. 107. et c. 244. Ps-iv. XVI. 243. et 324.
- si quis per vetus Testamentum. *Greg. M.* — C. 22. q. 2. c. 19.
- si quis per violentiam. *Poenit.* — Reg. II. 435. §. 5.
- si quispiam sacerdotum. *Eugen. P.* — Ans. VIII. 9. — D. 81. c. 22.
- si quis poenitentiam. *Euseb. P.* — Ans. XI. 15. B. XVIII. 11. Ps-iv. XV. 35.
- si quis positus. *August.* — D. 7. de poenit. c. 2.
- si quis post acceptum baptismum. *Can. Apost.* — Ans. VI. 149. Ps-iv. VIII. 287. — D. 43. c. 1.
- si quis post baptismum. *C. Tolet. I.* — D. 51. c. 4.
- si quis post obitum uxoris. *C. Eliberit.* — Reg. II. 104.
- si quis post remissionem p. *Innocent. P.* — Ans. VI. 12. C. t. p. I. 38. c. 19. — D. 50. c. 61.
- si quis potestatem non h. *Ambros.* — C. 23. q. 4. c. 31.
- si quis potestati regia. *C. Lauriac.* — Reg. II. 300. B. XV. 22. C. t. p. III. 29. c. 6. Ps-iv. XVI. 23.
- si quis praebenda. *Innocent. P.* — Reg. II. 30.
- si quis praebet ducatum. *Poenit. Rom.* — Ans. XI. 102. B. XIX. 103. Ps-iv. XV. 115.
- si quis praecantaverit. *C. Cabillon.* — B. X. 49. Ps-iv. XI. 74.
- si quis praedia B. Pet. *Greg. P. VII.* — Ans. IV. 37.
- si quis praepropere festinatione. *Cyprian.* — D. 50. c. 27.
- si quis praeventus. *Isidor.* — C. 27. q. 4. c. 19.
- si quis presbyter ab episcopo. s. f. d. *C. Tolet.* R. II. 420. B. II. 179. Ps-iv. VI. 224.
- si quis presbyter ab episcopo coeetus. *C. Carthag. II.* — C. 21. q. 3. c. 5.
- si quis presbyter ante ordinationem. *C. Cahlon.* B. II. 48. Ps-iv. VI. 149. Iv. III. 150. C. Mart. P. — C. 15. q. 8. c. 4.
- si quis presbyter a plebe. *C. Ilerd.* — B. II. 184. C. t. p. III. 10. c. 9. Ps-iv. VI. 229. Iv. V. 9. — C. 2. q. 5. c. 13. presbyter. s. a. p.
- si quis presbyter aut diaconus sius. *G. Mart. P.* — D. 24. c. 7.
- si quis presbyter aut diaconus inventus. *C. Mart. P.* — D. 50. c. 22.
- si quis presbyter aut diaconus val quilibet. *C. Mart. P.* — D. 90. c. 9. idem fere caput ex *C. Antioch.* — C. 7. q. 1. c. 24.
- si quis presbyter continens episcopum. *C. A.* post. — Ans. dic. IV. 55.
- si quis presbyter contempto episcopo. *C. Antioch.* — Ps-iv. III. 103.
- si quis presbyter contra I. C. *Trisur.* — B. IV. 182. C. t. p. III. 10. c. 8. Caes. VI. 6. Ps-iv. VI. 227. Iv. V. 9. — C. 2. q. 5. c. 4.
- si quis presbyter . . . episcopum. *C. Antioch.* — Ans. dic. IV. 56. B. II. 193. Ps-iv. VI. 238.
- si quis presbyter . . . inventus. *C. Brac.* — R. I. 342. B. III. 179. Ps-iv. III. 240.
- si quis presbyter . . . inventus. *C. Mart. P.* — Ps-iv. III. 173.
- si quis presbyter ordinatus. *C. Compand.* — B. IV. 74. Ps-iv. I. 268. Iv. I. 99.
- si quis presbyter . . . parochiam propr. d. *C. Antioch.* — Ans. dic. III. 125. Ans. VII. 196.
- si quis presbyter . . . papa incolam. *Symmach. P.* — B. I. 225. Ps-iv. V. 336.
- si quis presbyter poenitentiam. *Julius. P.* — B. XVIII. 21. C. t. p. III. 28. c. 10. Ps-iv. XV. 43. Caes. XV. 30. — C. 26. q. 6. c. 12.
- si quis presbyter . . . qui. *C. Arvern.* — B. II. 231. Ps-iv. VI. 308.
- si quis presbyter propter publicam. *C. Mart. P.* — D. 30. c. 17.
- si quis presbyter trism. *C. Apost.* — B. IV. 23. Ps-iv. I. 128. Iv. I. 58. — D. 4. de cons. c. 79.
- si quis presbyter vel d. per. *C. Antioch.* — Ans. VII. 190.
- si quis presbyter vitas. *C. Agath.* — B. II. 181. C. t. p. III. 10. c. 7. Ps-iv. VI. 226. Iv. V. 1.
- si quis presbyterum. *C. Arvern.* — R. II. 422. B. II. 229. Ps-I. VI. 304.
- si quis principum. *Calist. P.* — C. 16. q. 7. c. 25.
- si quis pro segritudine. *C. Mart. P.* — Ps-iv. VI. 374. Iv. III. 56. — D. 35. c. 9.
- si quis pro altieris. *Capit. r. fr.* — C. t. p. III. 29. c. 243. Ps-iv. XVI. 320.
- si quis prolata manu. *I. Novel.* — C. t. p. III. 29. c. 70. Ps-iv. XVI. 324.
- si quis promptus. *C. Agath.* — R. I. 158. B. X. 63. Ps-iv. XIII. 64.
- si quis propter continentiam. *C. Gangr.* — B. XIII. 19. Ps-iv. IV. 51.
- si quis propter Deum. *C. Gangr.* — Ps-iv. VIII. 316. — D. 30. c. 4.
- si quis propter hoc non. *Prosp.* — C. 1. q. 2. c. 8.
- si quis propter publicam p. *C. Turon.* — B. XIII. 20. Ps-iv. IV. 52.
- si quis propter vindictam. *C. Fern.* — R. II. 221.
- si quis provocaverit. *August.* — Ps-iv. XII. 28. Iv. VIII. 118. Caes. VI. 26.
- si quis proximum. *Poenit. Hailig.* — R. II. 48.
- si quis publicus. *C. Lauriac.* — R. II. 298. B. XV. 7. Ps-iv. XVI. 8.
- si quis pulsatus. *Digesta.* — D. t. de poenit. c. 13.
- si quis putaverit. *Victor. P.* — B. I. 144. C. t. p. I. 12. c. 4. Ps-iv. V. 257. Iv. IV. 126. — . . .

- C 2. q. 6. c. 7.
 si quis putaverit. *Sixt. P. II.* — . . . C. 2. q. 6. c. 15.
 si quis qualibet conditione. *C. Agath.* — *Ps-Iv. III. 161.* — C. 12. q. 2. c. 56.
 si quisquam clericus vice. *Pelag. P.* — *Cacs. V. 57.* — . . . C. 11. q. 1. c. 16.
 si quis quodlibet. *Poenit.* — *R. II. 435.* §. 3. Ans. XI. 50.
 si quis quolibet corpore. *C. Aurel.* — *Ans. V. 58.*
 si quis rapuerit. *I. Novell.* — *Ps-Iv. VII. 143.* *Cacs. X. 124.* — . . . C. 27. q. 1. c. 30.
 si quis rem meam. *Pand.* — *C.t.p. III. 29.* c. 122. *Ps-Iv. XVI. 178.*
 si quis res suas. *Capit. R. Fr.* — *C.t.p. III. 29.* c. 201. *Ps-Iv. XVI. 277.*
 si quis resistere. *C. Rom. Steph. P. III.* — *Ans. VI. 50.* — *D. 79.* c. 5. §. 1.
 si quis rompicatus. *Calixt. P. II.* — . . . C. 24. q. 3. c. 23.
 si quis sacerdos cum filia. *Coelest. P.* — *Polyc. IV. 39.* *Cacs. XV. 37.* — . . . C. 30. q. 1. c. 9.
 si quis sacerdotum officium. *Alexand. P. II.* — *Iv. III. 158.* — *D. 81.* c. 17.
 si quis sacerdotum vel reliquorum. *Pius. P. I.* — *Aos. dic. IV. 49.* *C.t.p. I. 8.* c. 59. *Ans. VIII. 17.* *Ps-Iv. V. 243.* §. 3. *Cacs. IV. 99.* — . . . C. 11. q. 1. c. 18.
 si quis sacrilegium fecerit. *Poenit. R.* — *Ans. XI. 5.*
 si quis sacro velamine. *C. Aurel.* — *B. VIII. 58.* *Ps-Iv. VII. 57.* — . . . C. 27. q. 1. c. 17.
 si quis secularium. *C. Agath.* — *B. XV. 5.* *Ps-Iv. XVI. 6.* et *VI. 367.* — . . . C. 5. q. 6. c. 8.
 si quis sanguinem. *Poenit.* — *Reg. II. 373.*
 si quis scit uxorem. *Poenit. Theod.* — *Ans. XI. 99.*
 si quis scripturam. *Capit. R. Fr. C.t.p. III. 29.* c. 14. *Ps-Iv. XVI. 290.*
 si quis secundum sceleratos. *Gelas. P.* — *Ans. XII. 38.*
 si quis temerem notatus. *Ex. synod. VIII.* — *C. t.p. II. 14.* c. 50. — *D. 2.* de poenit. c. 1.
 si quis se perjuraverit. *Pelag. P.* — *B. XII. 9.* *Ans. XI. 54.* *Ps-Iv. XII. 66.* — *C. 27.* q. 5. c. 4.
 si quis sepulchrum. *Poenit.* — *R. II. 268.* §. 1. et c. 435. *Ans. XI. 99.*
 si quis servum alienum causa. *C. Brac.* — *Ps-Iv. VII. 45.* *C. Mart. P.* — . . . C. 17. q. 4. c. 58.
 si quis servum alienum occasione. *C. Gangr.* — . . . C. 17. q. 4. c. 37.
 si quis servum injuste. *Capit. R. Fr.* — *C.t.p. III. 29.* c. 207. *Ps-Iv. XVI. 283.*
 si quis servum. *C. Agath.* — *R. II. 26.* *B. VI. 18.* *Ans. XI. 48.* *Ps-Iv. X. 147.* et *XVI. 80.*
 si quis servum suum. *Pand.* — *Ps-Iv. VIII. 123.*
 si quis sine dotibus. *I. Novell.* — *C.t.p. III. 15.* c. 31. *Ps-Iv. VIII. 35.*
 si quis sine tabellione. *I. Novell.* — *C.t.p. III. c. 81.* *Ps-Iv. XVI. 137.*
 si quis sine uxore. *Cod. Inst.* — *Ps-Iv. VIII. 29.* *Iv. VI. 46.*
 si quis spiritualium. *Greg. P. II.* — *Ps-Iv. I. 139.* *Iv. VI. 121.*
 si quis sponsam alienam. *Capit. R. Fr.* — *C.t.p. III. 15.* c. 26. *Ps-Iv. VIII. 26.* §. 2. *Iv. VI. 53.* §. 2. — . . . C. 22. q. 2. c. 52.
 si quis sponsam filii. *C. Verm.* — *R. II. 217.* *B. XVII. 18.*
 si quis spontaneus. *v. C. Tribur.* — *R. II. 6.* *B. VI. 1.* *Ps-Iv. X. 150.*
 si quis sponsa. *Fab. P.* — *B. XI. 40.* *Ps-Iv. XIV. 104.*
 si quis sudente. *Innocent. P. II.* — . . . C. 17. q. 4. c. 29.
 si qui sub iugo. *Ambros.* — *Ps-Iv. XVI. 83.*
 si quis sunt presbyteri. *Greg. M.* — *Iv. III. 134.* — *D. 81.* c. 15.
 si quis sunt clerici. *Greg. M.* — *C.t.p. I. 55.* c. 87. *Ps-Iv. VI. 86.* *Iv. III. 108.* — *D. 32.* c. 3.
 si qui sunt vituperatores. *Evarist. P.* — *Ps-Iv. VI. 312.* *Iv. IV. 53.* — . . . C. 2. q. 7. c. 15.
 si quis super his vos. *Greg. P. IV.* — *Ans. II. 20.* — . . . C. 1. q. 7. c. 42.
 si quis super quibuslibet. *Felix. P.* — *Ans. dic. III. 116.*
 si quis super quibuslibet enim. *Felix. P.* — *C. t.p. I. 24.* a. 2. cf. *Ps-Iv. VI. 329.*
 si quis super quibuslibet or. *Eleuth. P.* — *Ans. II. 27.* *C.t.p. I. 12.* c. 5. *Ps-Iv. VI. 318.*
 si quis super mortuum. *C. Agath.* — *R. II. 366.*
 si quis superbie usus. *C. Antioch.* — *B. III. 212.* *Ps-Iv. III. 263.*
 si quis suspensus. *Poenit. Theod.* — *R. II. 326.* *B. XII. 11.* *Ans. XI. 56.* *Ps-Iv. XII. 68.*
 si quis suspensus. *Iust. Novell.* — *C.t.p. III. 15.* c. 54. *Ps-Iv. VIII. 3.* et *XVI. 161.*
 si quis tenui foemina. *Digesta.* — . . . *D. 1.* de poenit. c. 12.
 si quis tanquam. *C. Gangr.* — . . . *D. 30.* c. 7.
 si terram ab altero. *C. Ludovici. Imp.* — *R. I. 20.*
 si quis terram casuale. *Capit. R. Fr.* — *Ps-Iv. XVI. 280.* *C.t.p. III. 29.* c. 304.
 si quis triginta. *Fabian. P.* — *B. II. 30.* *Ps-Iv. VI. 30.* *Iv. III. 29.* — *D. 72.* c. 1.
 si quis tumidis. *C. Carth. I.* — . . . C. 15. q. 7. c. 5.
 si quis usam rem. *Cod. Theod.* — *Ps-Iv. XVI. 195.* *Iv. V. 60.* *C.t.p. III. 29.* c. 128.
 si quis usuras. *Poenit.* — *R. II. 435.* §. 4. *Ans. XI. 97.*
 si quis uxorem accepit. *C. Compand.* — *R. II. 128.*
 si quis uxorem desponsaverit. *Greg. M.* — . . . C. 27. q. 2. c. 14.
 si quis uxorem suam invenierit. *J. Chrysost.* — . . . C. 32. q. 1. c. 4.
 si quis uxorem suam scit. *Poenit. Th.* — *Ans. XI. 83.* — *C. 32.* q. 1. c. 6.
 si quis vacans uxore. *Poenit.* — *R. II. 134.*
 si quis vel virginitatem. *C. Gangr.* — . . . *D. 30.* c. 5.

si quis vendiderit. *Capit. R. Fr.* - Ps-IV. XVI. 221. C.t.p. III. 29. c. 149.
 si quis venerit. *Greg. M.* - B. XV. 14. Ps-IV. XVI. 151.
 si quis vero actorum cl. *Symmach. P.* - CS. IV. 44.
 si quis vero clericus documenta. *Greg. M.* - Ans. V. c. 78.
 si quis vero de clericis. *C. Agath.* - R. 2. 353. B. III. 183.
 si quis vero episcopus. *Fabian. P.* - B. I. 148. Ps-IV. V. 261. IV. IV. 510 C.t.p. I. 18. c. 9.
 si quis vero fratrum. *Sixt. P. I.* - C.t.p. I. 5. c. 2. - C. 2. q. 6. c. 4.
 si quis vero iudicem. *Sixt. P. III.* - C.t.p. I. 42. c. 5.
 si quis vero iudicem. *Zepherin. P.* - Ans. die. I. 34.
 si quis vero iudicem. *C. Arelat.* - Ans. III. 116.
 si quis vero laicus. *C. Confl.* - B. III. 241. Ps-IV. III. 284.
 si quis vero metropolitanus episcopus. *Calixt. P.* - Ps-IV. V. 101. C.t.p. B. I. 66.
 si quis vero non obediit. *Ambros.* - . . . C. 11. q. 3. c. 13.
 si quis vero quod. *Greg. P. II.* - Ps-IV. VI. 116. C.t.p. I. 57. c. 1.
 si quis vero saecularium. *C. Agath.* - Ans. III. 115. B. XV. 5. Ps-IV. XVI. 6. et VI. 367. - C. 5. q. 6. c. 8.
 si quis vero suo propos. *Pius. P.* - Ans. III. 4. IV. IV. 60. C.t.p. I. 8. c. 2. - C. 3. q. 4. c. 5.
 si quis vero veneficio. *C. Eliber.* - B. VI. 26. Ps-IV. X. 155.
 si quis vestrum pulsatus. *Sixtus. P.* - Ans. die. I. 3. Ans. II. 8. Ps-IV. V. 3. C.t.p. I. 5. c. 2. Caes. IV. 4. - C. 2. q. 6. c. 4.
 si quis viam publicam. *Capit. R. Fr.* - Ps-IV. XVI. 217. C.t.p. III. 29. c. 145.
 si quis videtur contentiosus. *Hilar. P.* - R. I. 161. B. X. 55. Ps-IV. XIII. 56.
 si quis viduam aut ab alio. *Martin. P.* - Ans. VII. 199. - D. 50. 8.
 si quis viduam aut ejectam. *Cen. Apost.* - . . . D. 34. c. 15.
 si quis viduam furatus. *Greg. P. II.* - B. IX. 11. Ps-IV. VIII. 149. IV. VI. 49.
 si quis viduam licet. *Innocent. P. I.* - Ans. VII. 10. Ps-IV. VI. 55. - D. 34. c. 15.
 si quis viduam uxorem. *C. Mogunt.* - R. II. 197. et 225. B. XVII. q. Ps-IV. IX. 71. IV. VI. 113. C.t.p. III. 16. c. 19. - C. 32. q. 7. c. 20.
 si quis viduam uxorem. *C. Mogunt.* - B. XVII. 19. Ps-IV. IX. 77.
 si quis vir diuoriet. *C. Compend.* - R. II. 108.
 si quis virginem nisi de. *Greg. P. II.* - B. IX. 12. Ps-IV. VIII. 150. - C. 36. q. 2. c. 5.
 si quis virginem vel. *Euseb. P.* - Ans. XI. 87. B. IX. 13. Ps-IV. VIII. 151.
 si quis virorem. *C. Gangr.* - . . . D. 50. c. 15.
 si quis vituperat. *C. Gangr.* - . . . D. 31.

App.

c. 8.
 si quis vivente. *C. Meld. et C. Tribur.* - V. 18. q. 1. c. 5.
 si quis voluerit. *C. Bellac.* - B. IV. 94. Ps-IV. 1288. IV. I. 99. - D. 4. de cons. c. 121.
 si quis voluntarie et per e. *C. Nannet.* - R. II. 13. B. VI. 12. Ps-IV. X. 141.
 si quis voluerit homicidium f. *C. Mart. P.* - Ps-IV. X. 59. - D. 50. c. 14.
 si quis votum. *Poenit. Theod.* - . . . C. 27. q. 1. c. 43.
 si quis vult conjugatus. *S. Basil.* - R. II. 110. B. IX. 45. Ps-IV. VIII. 183.
 si quis vult monasterium. *Bonif. P.* - B. III. 26. Ps-IV. III. 31. - C. 16. q. 7. c. 41.
 si quis vult pontifex. *Hieron.* - . . . D. 56. c. 3.
 si quis xenodochia. *Poenit. Th.* - B. XIX. 159. Ps-IV. XV. 149.
 si qui uxores suas. *Greg. M.* - Polya. VI. 4. Caes. X. 58. - C. 32. q. 7. c. 32. *Hi vero qui.*
 si qui vel temeritate. *Gelas. P.* - . . . C. 1. q. 7. c. 12.
 si qui vero per dei gr. *C. Nicaen.* - . . . D. 5. de poenit. 4.
 si qui vero sine respectu. *C. Nicaen.* - . . . C. 7. q. 1. c. 23.
 si qui vero sunt clerici. *Greg. M.* - Ps-IV. VI. 86. IV. III. 108. - D. 32. c. 3.
 si qui voluerint. *C. Nicaen.* - . . . C. 1. q. 7. c. 8.
 si quod absit transitus. *Symmachus. P.* - Ans. VI. 1. Ans. die. I. 50. IV. III. 2. C. t. p. I. 48. c. 12. - D. 79. c. 10.
 si quod absit ut. *Bonif. M.* - Ps-IV. VII. 129.
 si quod verius. *August.* - Ps-IV. VIII. 242. §. 4. IV. VII. 13. C. t. p. III. 15. c. 91. - C. 33. q. 2. c. 9.
 si quos culpatorum. *Capit. R. Fr.* - Ps-IV. XVI. 344. C. t. p. III. 29. c. 264.
 si quos de servis. *C. Agath.* - Ps-IV. XVI. 50. - C. 12. q. 2. c. 57.
 si quos igitur. *Greg. M.* - Ans. XIII. 24. - C. 23. q. 4. c. 47.
 si quotiescunque effunditur. *Ambros.* - . . . D. 2. de cons. c. 14.
 si refugientes. *Petr. apost.* - . . . D. 4. de poenit. c. 18.
 si res aliena. *August.* - Ps-IV. XIII. 4. et XV. 23. C. t. p. III. 23. c. 3. et III. 28. c. 6. - C. 14. q. 6. c. 1.
 si revera hi de haereticis. *Pelag. P.* - Ps-IV. I. 161. IV. I. 90. C. t. p. I. 54. c. 3. - D. 4. de cons. c. 30.
 si fixati fuerint. *Capit. R. Fr.* - Ps-IV. XVI. 348. C. t. p. III. 29. c. 268.
 si romanorum pp. decreto. *Nicol. P.* - Ps-IV. V. 33. C. t. p. I. 62. c. 10. - D. 19. c. 1.
 si sacerdos cui levita. *Innocent. P.* - Ans. VIII. 7.
 si sacerdos peccaverit. *Hieron.* - . . . D. 1. de poenit. c. 59.
 si sacerdos sine crimine. *Anaclet. P.* - . . . C. 6. q. 1. c. 1.
 si sacerdotale quod. *Greg. M.* - Ans. die. II. 251. et III. 220.

V

- si sacerdotes. *C. Tolot. IX.* — C. 16. q. 3. c. 5.
 si sacerdotibus vel actoribus. *Alexand. P.* —
 Ps-IV. V. 241. Iv. IV. 107. C. t. p. I. 4. c. 1
 si sanctimonialis. *Poenit. Th.* — R. II. 250. §. 1.
 B. XVII. 28. Ps-IV. IX. 86.
 si se cuiquam. *C. Aurel. I.* — D. 28.
 c. 9.
 si seculi leges. *Greg. M.* — C. 12. q. 2.
 c. 9.
 si sedis apostolicæ praesul. *Hadrian. P.* — Ps-
 IV. V. 54.
 si seduxerit quis v. *Capit. r. fr.* — Ps-IV. XVI.
 292. C. t. p. III. 29. c. 216.
 si sermo meus. *August.* — D. 2. de poe-
 nit. c. 20.
 si servi facinora. *Capit. r. fr.* — Ps-IV. XVI.
 59. C. t. p. III. 29. c. 21.
 si servi vestri. *Cod. Just.* — Ps-IV. XVI. 88.
 C. t. p. III. 29. c. 36.
 si servum et ancillam. *C. Matisc.* — B. IX. 19.
 Ps-IV. VIII. 157. Iv. VI. 35.
 si servum suum latronem. *Pand.* — Ps-IV. XVI.
 78. C. t. p. III. 29. c. 31.
 si servus absente aut nesciente domino. *C. Mo-
 gunt. vel Aurel. I.* — R. I. 392. B. II. 24.
 Ps-IV. VI. 125 — D. 54. c. 19.
 si servus dum culpam. *L. Theod.* — R. II. 59.
 si servus et ancilla. *C. Verm.* — R. II. 122.
 si servus fugerit quem. *Pand.* — Ps-IV. XVI.
 75. Iv. V. 40. C. t. p. III. 29. c. 29.
 si servus libertate a dom. *C. Verm.* — R. II.
 124.
 si servus sciens domino. *Just. Novel.* — Ps-
 IV. XVI. 29. Iv. III. 166. — D. 54. c. 20.
 si servus sciens domino. *Pand.* — Ps-IV. XVI.
 79. et 173. C. t. p. III. 29. c. 32. et c. 108.
 si servus suam ancillam. *C. Verm.* — R. II.
 120.
 si servus tuis pecunia. *Cod. Just.* — C. t. p.
 III. 29. c. 38. Ps-IV. XVI. 90.
 si sine scriptura. *Just. Novell.* — Ps-IV. XVI.
 139. C. t. p. III. 29. c. 83.
 si solus Christus. *Cyprian.* — Ans. IX. 6. —
 D. 8. c. 9.
 si subdiaconus. *C. Mart. bracc.* — D. 34.
 c. 17.
 si suis fuerit episcopus. *Felix P.* — Ps-IV. V.
 248. pr. Iv. IV. 41.
 si tanta vis est. *S. Lanfranc.* — Ps-IV. II. 9. pr.
 Cf. Iv. I. 137.
 si tantum episcopus. *C. Vassen.* — Ps-IV. V.
 364. — C. 6. q. 2. c. 2.
 si te multi. *Clem. P.* — Ans. I. 4.
 si terrena ista respublica. *August.* — Ps-IV. X.
 107. pr. Iv. VIII. 42. C. t. p. III. 20. c. 37.
 si testes omnes. *Pandect.* — Cf. Ps-IV. XVI.
 181. Iv. V. 30. C. t. p. III. 29. c. 114. Caes.
 V. 94. — C. 4. q. 2. et 3. c. 5.
 si testis productus. *I. Novell.* — Ps-IV. XVI.
 153. Iv. V. 24. C. t. p. III. 29. c. 96.
 si transitus. *Symmach. P.* — Ans. dic. I. 50.
 Ans. VI. I. c. t. p. I. 48. c. 12. Iv. III. 2. —
 D. 79. c. 10.
 sit rector discretus. *Greg. M.* — D. 43.
 c. 1.
 si tributum. *Ambros.* — C. 11. q. 1.
 c. 27.
 si triginta annorum. *Zachar. P.* — D. 78.
 c. 5.
 sit sermo vestet. *August.* — Caes. X. 61. Ans.
 XI. 64.
 si tu abstines. *S. Chrysost.* — Ps-IV. VIII. 130.
 Iv. VI. 72. — C. 27. q. 2. c. 24.
 si unanimes. *Nicol. P. I.* — C. t. p. I. 62. c. 42.
 si uxore uxorem ancillam. *Poenit.* — R. II. 135.
 si uxorem quis h. *August.* — Ps-IV. VIII. 238.
 Iv. VI. 96. C. t. p. III. 15. c. 85.
 si v. de conjugii. *Nicol. P.* — Q. 33.
 q. 2. c. 4.
 si v. deo sive. *August.* — Ps-IV. X. 110. §. t.
 Iv. VIII. 41.
 si v. diaconus. *C. Sardic.* — Ps-IV. XIV. 25.
 Iv. V. 75.
 si v. haereticus. *Beda.* — Ps-IV. I. 173. Iv. I.
 85. Caes. XII. 75. — D. 4. de cons. 51.
 si venerabilis locus. *I. Novell.* — Ps-IV. III.
 189. C. t. p. III. 3. c. 24.
 si v. parvuli. *Coolest. P.* — D. 4. de
 euns. c. 53.
 si v. de laicis quispiam. *Gelas. P.* — Ans.
 dic. IV. 15.
 si v. haeretici. *Greg. M.* — Iv. I. 64.
 si v. impossibile. *Adrian. P. II.* — Ans. I.
 87.
 si v. in cruce me. *Poenit.* — Reg. II. 332.
 Cf. B. XII. 5. Ps-IV. XII. 62.
 si v. per negligentiam. *Pius P.* — B. V. 47.
 Ps-IV. II. 56. Iv. I. 156. C. t. p. III. 2. c. 6. —
 D. 2. de cons. c. 27.
 si v. perexerit. *C. Arclat.* — Caes. III. 61.
 si v. qui aegritudinis. *C. Gerund.* —
 D. 50. c. 57.
 si v. quis clericus vel fidelis. *C. Eliberit.* —
 B. XII. 132. Ps-IV. XV. 142.
 si v. quod absit. *Alexand. P.* — Ans. dic.
 II. 114. B. I. 150. Ps-IV. V. 250.
 si v. sacrificium evomerit. *Poenit. R.* — B.
 V. 49. Ps-IV. II. 58.
 si v. saeculares. *C. Carth.* — P. — Iv. VIII.
 231. Iv. VI. 98.
 si v. se viderit. *Melchiad. P.* — Ans. dic. I. 37.
 si v. sicut. *Gelas. P.* — Ans. XIII. 22.
 si v. verum esse constituerit. *Urban. P.* — Ps-IV.
 VIII. 25. Iv. VI. 108. C. t. p. III. 15. c. 21.
 Caes. X. 28. — C. 31. q. 2. c. 1.
 si v. vestra vero antiochena. *Marcell. P.* — Ans.
 dic. I. 23. Caes. II. 67.
 si v. vindicari. *Valent. et Th. AA. et Ambros.* —
 Ps-IV. X. 47. §. 1. Iv. VIII. 7. C. t. p. III.
 20. c. 11.
 si v. aut mulier fil. *Leo M.* — Caes. XII. 83.
 si v. et mulier. *Capit. r. fr.* — Ps-IV. VIII. 80.
 Iv. VI. 69.
 si v. et uxor divertere. *Eugen. P. II.* — Ps-
 IV. VIII. 127. Iv. V. 106. Caes. X. 98. —
 C. 27. q. 2. c. 23.
 si v. et uxor non jam. *August.* — C. 35.
 q. 2. et 3. c. 15.
 si v. et uxor una caro. *Greg. M.* — Ps-IV.
 VIII. 129. §. 1. Iv. VI. 71.
 si v. virgo nesciens. *August.* — Ans. X. 56. Caes.
 X. 37. — C. 34. q. 1. et 2. c. 5.
 si v. simplex. *Poenit. Theod.* — D. 27.
 c. 3.

- si vitae mulieris. *I. Novall.* - Ps-IV. VIII. 110.
pr. at XVI. 160. C. t. p. III. 29. c. 103. pr.
si viventes hominis. *Greg. M.* - B. XX. 86.
Ps-IV. XVII. 97.
si voluit fratres cariss. *C. Sardin.* - Ans. VI. 107.
C. t. p. II. 4. c. 7. - C. 23. q. 8. c. 28.
si vos contra ecclesiam. *August.* - Ps-IV. X.
75. - . . . C. 23. q. 3. c. 35.
Societas si dolo. *Pand.* - Ps-IV. XVI. 176.
pr. C. t. p. III. 29. c. 110.
solemnitates dedicationum ecclesiarum. *Greg.
M.* - . . . D. 1. de cons. c. 17.
solemnitas vero dedicationum. *Felix P. IV.* -
B. III. 58. Ps-IV. III. 24. IV. II. 11. - D. 1.
de cons. 169.
solum plures qui. *Q. Cabill.* - B. XIII. 12.
Ps-IV. IV. 45. IV. II. 181. *Caes. XII.* 112.
C. t. p. III. 5. e. 4. - D. 1. de cons. c. 59.
solum audire. *August.* - Ps-IV. X. 2.
solum etiam messis. *Pandect.* - Ps-IV. XVI.
164. §. 1.
solum etiam queri utrum. *August.* - Ps-IV. I.
162. pr. C. t. p. III. 5. c. 6. *Caes. XII.* 69.
D. 4. de cons. c. 51.
solum queri cum masculus. *August.* - Ps-IV.
VIII. 65. IV. VI. 1. e. 5. C. t. p. III. 15.
c. 43. - C. 32. q. 2. c. 6.
soli si coecidit. *Bada.* - Ps-IV. IV. 84.
solum autem ministris. *C. Laod.* - B. V. 35. Ps-
IV. II. 42.
sollicitores. *Digest.* - D. 1. de poenit. c. 15.
sollicitudinem omnium. *Marcell. P.* - Ans. dic.
I. 22.
sollicitudo dilectionis. *Alexand. P. II.* - Ps-
IV. 49. - D. 52. c. un.
solum fornicationis causa. *August.* - Ans. X. 14.
solum hominem. *August.* - B. XX. 3. Ps-IV.
XVII. 14.
solvendo quisquis. *Pand.* - Ps-IV. XVI. 167.
C. t. p. III. 29. c. 106.
soror s. Benedicti. *Greg. M.* - B. III. 165. Ps-
IV. III. 226.
sors non aliquid mali. *August.* - IV. VIII. 69.
- C. 26. q. 2. c. 1.
sors quibus vox. *Leo P. IV.* - Ps-IV. XI. 8.
IV. VIII. 63. C. t. p. I. 60. c. 10. - C. 26.
q. 5. c. 7.
sortilegi sunt. *Isidor.* - Ps-IV. XI. 22. C. t. p.
III. 21. c. 111. - C. 26. q. 1. c. un.
specialiter statuentes. *Leo M.* - Ans. VII. 130.
Caes. X. 175.
species unaque. *Greg. M.* - Ps-IV. II. 9. §. 10.
Ps-IV. I. 152. - D. 2. de cons. c. 34.
speculum enim dedit. *Felix P. II.* - Ans. dic.
II. 64.
spernitur jejuniis. *Nicron.* - IV. II. 187.
spes omnium finium terrarum. *August.* - Ps-IV.
II. 9. §. 21.
spiritus autem sanctus. *August.* - Ans. IX. 32.
spiritus mundi hic est. *Andros.* - Ps-IV. XI. 6.
spiritus S. in ecclesia p. *August.* - Ps-IV. II.
97. §. 4.
spiritus S. in sancta eccles. *Leo M.* - Ps-IV.
II. 104. - C. 1. q. 1. c. 58.
spiritus S. io specie c. *Ambros.* - Ps-IV. II.
7. §. 1.
spiritus S. in S. Ecclesia. *August.* - Ps-IV. II.
104. - C. 1. q. 1. c. 58.
spiritus S. qui super. *Melchid. P.* - C. t. p.
I. 31. c. 2. *Caes. XII.* 9. et 90. §. 1. - D. 3.
de cons. c. 2.
sponsalia sicut nuptiae. *Pand. act.* - Ps-IV. VIII.
21. XVI. 152. IV. VI. 12. C. t. p. III. 15.
c. 20 et III. 29. a. 115.
sponsus at sponsa. *C. Valent.* - R. II. 153.
B. IX. 5. Ps-IV. VIII. 6. §. 2. - D. 25. c. 35.
sponsus et sponsa. *C. Carth. IV.* - C. t. p. III.
15. c. 6. Ps-IV. VIII. 6. §. 2. IV. VI. 20.
Caes. X. c. 8. - C. 30. q. 5. c. 5.
sponsus ille qui. *August.* - . . . D. 56. c. 6.
stantibus si ceciderint. *Jo. Chrysost.* - B. XIX.
44. §. 1. Ps-IV. XV. 58.
statuentes apostolice. *Fabian. P.* - IV. IV. 40.
statuendum est ut quando. *C. Afric.* - Ans.
VI. 61. - D. 23. c. 5.
statuendum nobis. *C. Favent.* - . . . C. 16. q. 2.
c. 7.
statuentes decernimus omnia. *Alex. P.* - Ans.
III. 7.
statuentes decernimus ut hi. *Sixtus. P. III.* -
C. t. p. I. 42. c. I. at Ans. III. 74.
statuimus decretum Dei. *Nicot. P. II.* - IV. III.
127. - C. 1. q. 1. c. 107.
statuimus diaconum. *Greg. M.* - IV. III. 152.
statuimus eos ad accus. *Fabian. P.* - IV. IV.
61.
statuimus etiam ut jaiunio. *Urban. P. II.* -
D. 76. c. 4.
statuimus ne episcopi. *Fabian. P.* - Ans. III.
49. - C. 3. q. 1. c. 2. - episcopi si a.
statuimus ne in aliquo. *Leo M.* - Ans. VI. 137.
C. t. p. I. 43. c. 35. Ps-IV. V. 105. - D. 61.
8. c.
statuimus ne professiones. *Urban. P. II.* -
Ps-IV. VI. 411. C. t. p. III. 10. c. 43. *Caes.*
VIII. 45. - C. 19. q. 3. c. 3.
statuimus propter Dei. *C. Alth.* - B. I. 250.
Ps-IV. V. 342.
statuimus quod omnes. *G. Agath.* - C. 12. q.
2. c. 32.
statuimus quoque secundum. *C. apud s. Med.* -
R. I. 371. B. II. 82. Ps-IV. IV. 17.
statuimus secundum canonicam. *C. Rothom.* -
B. I. 122. Ps-IV. V. 222.
statuimus ut non. *C. Araz.* - B. I. 105. Ps-
IV. V. 207.
statuimus ut pariticide. *C. Tribur.* - R. II. 27.
B. VI. 14. Ps-IV. X. 163.
statuimus ut septem. *Teleph. P.* - Ans. VII.
166. Ps-IV. VI. 25. IV. II. 274. - D. 4. c. 4.
statuimus ut si oblatiss. *Eutychian. P.* - C.
22. q. 2. c. 3.
statuimus ut si aliquis. *Fabian. P.* - Ans. VII.
160. - C. 11. q. 1. c. 31.
statuimus ut sicut. *C. Cabill.* - B. IV. 93. Ps-
IV. I. 287. IV. I. 89. - C. 1. q. 1. c. 106.
statuimus ut si quid. *L. Rom.* - IV. VIII. 152.
statuimus ut si quis clericorum. *Fabian. P.* -
C. 11. q. 1. c. 31.
statuimus ut si quis oblationes. *Anastas. P.* -
Ans. V. 45. - C. 16. q. 1. c. 55.
statuit etiam s. synodus. *C. Saligun.* - Ps-IV.

XV. 175.
statuit quoque s. synodus. *C. Salignust.* - Ps-
lv. XV. 180. - C. 2. q. 5. c. 25.
statutis. *Cod. Just.* - . . . C. 2. q. 1. c. 8.
statutum est ab episcopis. *Siric. P.* - R. I. 94.
B. II. 111. Ps-iv. VI. 188.
statutum est a sacro. *C. Tolet. P.* - proinde pla-
cuit. - C. 27. q. 2. c. 34.
statutum est de villis. *Capit. r. fr.* - R. I. 25.
statutum est etiam. *C. Salignust.* - Ps-iv. XV.
178.
statutum est ut nullus. *Cap. r. fr.* - C. t. p. III.
29. c. 186. Ps-iv. XVI. 261.
statutum est ut presbyteri. *C. Arelat.* - B. II.
99. Ps-iv. VI. 176. Iv. III. 74.
statutum est ut qui forte. *C. Carth. P.* - . . .
C. 2. q. 6. c. 58.
statutum est ut quaecumque. *Cap. r. fr.* - R. II.
112.
statutum est ut rationabiliter. *C. Alth.* - B. I.
251. C. t. p. III. 9. a. 13. Ps-iv. V. 343. - C.
18. q. 1. c. un.
statutum est ut si quis clericus. *C. Epao.* -
R. II. 439. B. XVI. 24.
statutum est videtur. *C. Rothom.* - B. VIII.
33 Ps-iv. VII. 52. Iv. III. 106.
Stephanus episcopus Ephesi. *Act. II. C. Chale.*
Ps-iv. IV. 148. §. 1.
Stephanus natione romanus. *Pontifical. Rom.*
Ant. I. 80. et VII. 29.
student s. tua. *Nicol. P.* - C. t. p. I. 62. c. 43.
D. 59. c. 39.
studendum episcopis. *C. Valent.* - Ans. dic.
II. 212.
studendum est. *C. Carth. IV.* - R. II. 380. B.
I. 103. Ps-iv. V. 203. - D. 90. c. 7.
studii vestri sit. *Greg. M.* - Ans. VI. 10. - D.
61. c. 15.
stupratoribus puerorum. *C. Eliberit.* - Ps-iv.
IX. 109.
subdiaconi qui. *Isidor.* - Ps-iv. VI. c. 9.
subdiaconis tuis. *Greg. P. II.* - Iv. III. 100. -
D. 32. c. 9.
subdiaconus cum ordinatus. *C. Carth. IV.* -
Ans. VII. 53. Ans. dic. IV. 141. Ps-iv. VI.
14. Iv. III. 35. - D. 23. c. 15.
subdiaconus non minor. *Synod. VI.* - C. t. p.
II. 11. c. 6. Cf. B. II. 11. Ps-iv. VI. 31. Iv.
III. 30. - D. 77. c. 4.
subdiaconus quondam. *August.* - C. t. p. III. 10.
c. 25. Ps-iv. VI. 390. - C. 24. q. 1. c. 39.
sub Joanne VII. *Lib. Pontif.* - Ps-iv. IV. 79.
§. 1.
subito obmutescens. *C. Atras.* - B. IV. 38.
Ps-iv. I. 232.
submittitur Ignatius. *Nicol. P.* - C. t. p. I. 62.
c. 72. - D. 21. c. 8.
sub Pii p. episcopatum. *Lib. Pontif.* - Ps-iv.
IV. 145.
sudarum B. Pauli. *Greg. M.* - Ans. I. 71.
sufficere arbitror. *Anastas. P.* - Ps-iv. IV. 529.
Iv. II. 113.
sufficit secundum leges. *Nicol. P.* - C. t. p. X.
27. C. t. p. III. 15. c. 17. Ans. X. 28. Ps-iv.
VIII. 17. Iv. VI. 99. - C. 27. q. 2. c. 2.
sufficit poenitenti. *Lco M.* - . . . D. 1. de

poenit. c. 61.
sufficit sacerdoti. *Alexand. P. II.* - C. t. p. XI.
3. C. t. p. III. 2. c. 7. Ps-iv. II. 81. - D. s.
de cont. c. 33.
suggero secundum vet. c. *Felix. P.* - Ans. III.
42. B. I. 149. Ps-iv. V. 252. - C. 3. q. 8.
c. 2.
suggerunt vobis est. *Liberius. P.* - C. t. p. I.
34. c. 80. - C. 7. q. 1. c. 46.
summa iniquitas. *Alexand. P. I.* - Ans. XI.
38. - C. 8. q. 1. c. 16.
summa militiae. *Greg. M.* - Ans. XIII. 9. -
C. 23. q. 1. c. 7.
summa opera admonendi. *Cod. Theod.* - C. t. p.
III. 29. c. 257. Ps-iv. XVI. 379. Iv. V. 22.
summo opere carissimi tales. *Fabian. P.* - Ans.
dic. III. 50.
summo opere cavendum. *Greg. M.* - Ps-iv. XII.
41. - C. 11. q. 3. c. 70.
summo opere etiam quisque presbyter. *C. Nana-*
net. - R. I. 214. B. II. 163. Ps-iv. VI. 254.
summo opere praecavere debent. *Greg. P.* - Ans.
XIII. 25. B. XVI. 1. - C. 11. q. 3. c. 70.
summo opere quisquam. *Zepherin. P.* - Ans. III.
60. Cf. - C. 2. q. 7. c. 11. Majorum.
summo studio decertare. *C. Nanaet.* - R. II.
359. B. X. 10. Ps-iv. XI. 58.
summo pontifex cum v. *Orn. Rom.* - Ans.
VI. 51.
sunt aliqui, qui culpis. *C. Rothom.* - B. XI.
42. Ps-iv. XIV. 106.
sunt autem quodam q. l. *August.* - Ps-iv.
XVII. 53.
sunt diversas ut gentes. *Hincm. R.* - C. t. p. III.
6. c. 14. Ps-iv. IV. 177.
sunt forte tales. *C. Tullian.* - Ps-iv. III. 181.
sunt homines adulteri. *August.* - C. t. p. III. 19.
c. 3. Ps-iv. IX. 126. §. 1.
sunt in ecclesia. *August.* - Ans. VII. 147. - C.
8. q. 1. c. 19.
sunt in quibusdam locis. *C. Rm.* - B. I. 120.
Ps-iv. V. 220.
sunt manifestae res. *Can. apost.* - Ans. VI.
165.
sunt namque nonnulli ita. *Greg. M.* - . . . D.
45. c. 14.
sunt nonnulli nullo dog. *Bonif. P. IV.* - . . .
C. 16. q. 1. c. 25.
sunt nonnulli qui dum maledicta. *Greg. M.* - . . .
D. 46. c. 2.
sunt nonnulli qui in eo. *Greg. M.* - Ans. IV.
56.
sunt nonnulli qui numerum. *Greg. M.* - Ans.
VI. 80. R. I. 239. B. I. 115. Iv. III. 121.
et Ps-iv. V. 86. - C. 1. q. 1. c. 114.
sunt nonnulli qui praepositos. *Evarist. P.* - . . .
C. 2. q. 7. c. 21.
sunt plures quos. *August.* - . . . D. 3. de poe-
nit. c. 42.
sunt plurimi qui vitam. *Greg. M.* - . . . C. 6.
q. 1. c. 11.
sunt quaedam enormi. *Harmon.* - C. t. p. III. 20.
c. 5. Ps-iv. X. 11. Iv. VIII. 5. - C. 23. q. 5.
c. 39.
sunt quaedam mulieres. *C. Rothom.* - R. II. 68.
B. XVII. 53. (mulieres q.) Ps-iv. IX. 103.

sunt quaedam quae etiam. *August.* - . . . C. 17. q. 1. c. 1.
sunt qui arbitrentur. *August.* - *Ans.* XI. 152.
§. 6. D. 1. de poenit. c. 56.
sunt qui calendis. *August.* - C. t. p. III. 21. c. 5. *Ps.-Iv.* XI. 16.
sunt quidam dicentes. *Urban.* P. II. - . . . C. 25. q. 1. c. 6.
sunt quidam et maxime m. *Eugen.* P. - *Ps.-Iv.* XI. 77.
sunt quidam qui habentes. *Greg. M.* - C. t. p. I. 55. c. 23. *Ps.-Iv.* XIII. 5. - C. 12. q. 2. c. 11.
sunt quidam qui vel. *Paschal.* P. II. - . . . C. 1. q. 1. c. 125.
sunt qui dicunt. *Greg. M.* - *Ans.* X. 18. *Caes.* X. 65. - C. 27. q. 2. c. 19.
sunt qui opes suas. *Ambros.* - *Caes.* XV. 4. - C. 17. q. 4. c. 3.
sunt quorundam animae. *August.* - *Ans.* XI. 135.
sunt vero nonnulli. *Greg. M.* - *Ans.* VIII. 32.
super causas G. *Alexand. P. II.* - *Ps.-Iv.* X. 15. *Iv.* V. 8. - C. 2. q. 5. c. 11.
superest fratres. *Leo M.* - *Ps.-Iv.* V. 106.
super haec confirmamus. *Otto et Henricus I.* *Impp.* - *Ans.* IV. 36.
superius exaravimus. *Adrian.* P. IV. - *Ps.-Iv.* IV. 127. *Caes.* I. 41.
super prudentia. *Paschalis P. II.* - . . . C. 14. q. 2. c. 1.
superiorum civium. *Greg. M.* - B. XX. 55. *Ps.-Iv.* XVII. 66.
super quibus consulti. *Urban.* P. II. - *Caes.* IV. 127. - C. 50. q. 3. c. 4.
super tribus sceleribus. *Hieron.* - . . . D. 1. de poenit. c. 71. et D. 2. de poenit. c. 24.
superveniente paschali. *Greg. M.* - . . . C. 1. q. 2. c. 72.
suppliciter. *Greg. M.* - *Ans.* XIII. 8. - C. 23. q. 8. c. 18.
suscepit Christus. *C. Ambros.* - *Ps.-Iv.* II. 9. §. 5.
suscepti regiminis cura. *Greg. M.* - *Ans.* die. II. 254.
susceptus itaque epistolis. *Greg. M.* - *Ans.* die. I. 124.
suscipiens fraternitatis tuae. *Felix P.* - *Ans.* die. I. 28.
susceptive libertatem verbi. *Greg. Naz.* - *Ps.-Iv.* V. 5 - D. 10. c. 6.
suspectos aut inimicos. *Pontian.* P. - *Ans.* III. 15. C. t. p. I. 16. c. un. - C. 3. q. 6. c. 4.
Sylvester et Faustianus. *Gelas.* P. - C. t. p. I. 46. c. 41. *Ps.-Iv.* VI. 108. - C. 11. q. 1. c. 13.
Sylvester in gen. s. dixit: nullus praebiter. *C. Sylvest.* P. - *Ans.* VII. 137.
Sylvester in gen. s. dixit: si quis. *C. Sylvest.* P. - *Ans.* VII. 48.
symbolum etiam placuit. - *C. Agath.* - B. IV. 29. *Ps.-Iv.* I. 225. - D. 4. de cons. c. 56.
symbolum quod est. *C. Gangr.* - B. II. 159. *Ps.-Iv.* VI. 247.
Symmacho. *C. Nicaen.* - *Ans.* VI. 1.
Symmachus natione Sardus. *Liber.* P. - *Ans.* VI. 177.
synodali decreto. *C. Compend.* - B. VIII. 71.

Ps.-Iv. VII. 89.
synodi textum. *Bened.* P. - *Ps.-Iv.* IV. 136.
synodorum absque. *Marcell.* P. - *Ans.* II. 62. *Ans.* die. I. - D. 17. c. 1.
synodum congregare. *Greg. M.* - *Ps.-Iv.* V. 93.
synodum episcoporum absque. *Marcell.* P. - C. t. p. I. 29. c. un. *Ps.-Iv.* IV. 240. - D. 17. c. 1.
synodum etiam secundum. *C. Agath.* - *Ans.* die. III. 14.
synodum illam. *Nicol.* P. - *Ps.-Iv.* IV. 137. *Caes.* I. 44.
synodus Aquileiae. *Greg. M.* - *Ps.-Iv.* IV. 119. *Iv.* II. 115.
synodus dixit: ea quae. *Symmach.* P. - *Ps.-Iv.* IV. 100.
synodus Helibernensium dicit: in tribus. *Conc. Eliberit.* - R. I. 323. B. XIX. 155. *Ps.-Iv.* XV. 163.

T

Tabernauleum enim Moysen. *Felix P. I.* - . . . D. 1. de cons. c. 1.
tabernus nullus clericorum. *August.* - R. I. 179.
tales ad ministerium. *Clemens.* P. - . . . D. 23. c. 4.
talita cogitantes. *Fabian.* P. - B. I. 183. *Ans.* die. III. 102. *Ps.-Iv.* V. 299.
talita quidem jam dudum. *Pelag.* P. - *Ans.* VI. 46. *Caes.* III. 45. C. t. p. I. 54. c. 4. - C. 8. q. 3. c. 1.
talibus enim suffragari. *Julius P.* - *Ans.* die. III. 3.
tali conjugio generante. *C. Meld.* - . . . C. 1. q. 7. c. 17.
talit erat Judas. *August.* - *Ps.-Iv.* II. 8. §. 23.
talit militi. *J. Chrysost.* - . . . D. 3. de poenit. c. 38.
tam diu in. *Felix P. III.* - . . . C. 3. q. 2. c. 7.
tamen ad aedificationem. n. S. R. E. *Gelas.* P. - *Caes.* I. 33. §. 1. - D. 15. c. 3. *Sancta R. E.* *lumen et hoc.* *August.* - *Ps.-Iv.* XVII. 125.
tam magnum peccatum. *August.* - *Ps.-Iv.* XII. 20.
tanta sacerdotis quam. *Anaclet.* P. - *Ps.-Iv.* V. 239. §. 2. C. t. p. I. 2. c. 24. - C. 24. q. 3. c. 14.
tanta autem nequitia. *Greg. M.* - B. I. 197. *Ps.-Iv.* II. 78. *Iv.* V. 312. C. t. p. I. 55. c. 17. - D. 80. c. 24. et C. 1. q. 7. c. 11.
tanta dignitas. *August.* - *Ps.-Iv.* XVII. 1.
tanta in altari holocausta. *Clemens.* P. - R. I. 193. B. V. 11. *Ps.-Iv.* II. 21. *Iv.* I. 147. C. t. p. I. 13. c. 12.
tanta nobis subinde. *Greg. M.* - *Ans.* die. III. 253.
tantis Daniel gravatus. *Codest.* P. - C. t. p. I. 41. c. 6. - D. 81. c. 3,
tantum valet socialia. *August.* - *Ps.-Iv.* VIII. 254. *Iv.* VI. 97. C. t. p. III. 15. c. 94. - C.

32. q. 7. c. 27.
 Tarasius patriarcha. *Anastas. P.* — Ps-IV. XIV. 52.
 temerarium iudicium. *August.* — Caes. V. 25.
 Ps-IV. XIV. 10. C. t. p. III. 27. c. 7. — C. 11. q. 3. c. 49.
 temere iudicat. *Damas. P.* — Ans. II. 80.
 tempora poenitendina. *Leo M.* — B. III. 48.
 Ps-IV. I. 242. C. t. p. I. 43. c. 16. — C. 26. q. 7. c. 2.
 temporis qualitas. *Greg. M.* — B. III. 89. Ans. VI. 105. Ps-IV. III. 79. IV. II. 37. — C. 7. q. 1. c. 44.
 tempus ergo. *Greg. M.* — B. XX. 27. Ps-IV. XVII. 38.
 tempus quod inter. *August.* — Ans. VII. 172. — C. 13. q. 2. c. 23.
 tenemus fratres. *August.* — . . . C. 1. q. 1. c. 56.
 tenere debet ecclesiam. *Innocent. P.* — B. II. 118.
 Ps-IV. VI. 94 et 194 IV. III. 94. — D. 31. c. 4.
 terribile etiam. *Greg. M.* — B. XVII. 47. Ps-IV. IX. 98.
 terrulas. *C. Agath.* — R. I. 351. Caes. VII. 78 Ps-IV. III. 160. — C. 12. q. 2. c. 53.
 tertius synodus. *Isidor.* — Ps-IV. IV. 125. IV. II. 108.
 tertium vero sedes. *Anaclet. P.* — C. t. p. I. 2. c. 2. Cf. Ans. dic. I. 111.
 tertio imperii anno d. *Anastas. P.* — Ps-IV. XI. 92.
 testamentum facere n. p. *Iust. Inst.* — Ps-IV. XIII. 93. et XVI. 188. §. 1. IV. V. 53. C. t. p. III. 26. c. 8.
 testamentum v. leges. *Greg. M.* — C. t. p. I. 55. c. 76. — D. 6. c. 1.
 testes eloque ulla. *Damas. P.* — B. I. 172. Ps-IV. V. 290. IV. IV. 86. — C. 2. q. 7. c. 39. — testes ad testimonium. *C. Tribur.* — B. XVI. 20.
 testes autem ad. *C. Cath. VII.* — Ans. III. 83. et 134. Ps-IV. VI. 364. IV. IV. 75. — C. 4. q. 3. et 3. c. 1.
 testes autem esse non possunt. *Anaclet. P.* — B. I. 132. Ps-IV. V. 259. IV. IV. 84.
 testes autem et accusatores. *Silvest. P.* — Ans. dic. III. 132.
 testes per quancunque. *Calixt. P.* — B. I. 171. Ps-IV. V. 289. IV. IV. 93. — C. 4. q. 9. c. 13.
 testes priusquam. *Cod. Theosax.* — Ps-IV. XVI. 204. IV. V. 19. C. t. p. III. 29. c. 52.
 testimonia autem. *Cod. Just.* — IV. V. 17.
 testimonium elocui. *Sylvest. P.* — . . . C. 11. q. 1. c. 9.
 testimonium laici. *C. Tribur.* — B. II. 204. Ps-IV. VI. 278.
 testis idoneus. *Pand.* — Caes. V. 44. Ps-IV. XVI. 181. §. 1. IV. V. 30. C. t. p. III. 29. c. 114. §. 3. — C. 4. q. 2. c. 3.
 testium productio. *J. Novell.* — Ps-IV. XVI. 155. IV. V. 18. C. t. p. III. 29. c. 99.
 Teugaldum. *Nicol. P.* — Ps-IV. VIII. 226. §. 2. G. t. p. I. 62. c. 37. — C. 11. q. 3. c. 10.
 Theodorus archiepiscopus. *Beda.* — Ps-IV. IV. 146.

Theodosius minor. *Isid.* — Ps-IV. IV. 170. IV. II. 142. C. t. p. III. 6. c. 12. et c. 17. — D. 7. c. 2. §. postea.
 Theopanius patriarcha. *Act. 8. Synod. VI.* — Ps-IV. IV. 121.
 Tibi dabo claves. *Hieron.* — Ps-IV. XIV. 7. IV. V. 61. C. t. p. III. 27. c. 4.
 tibi domino Joanni P. ego Otto. *Otto Imp.* — Ans. I. c. 89. — D. 65. c. 33.
 timorem docet. *S. Basil. ex Synodo VIII.* — C. t. p. II. 50. c. 10. — D. 2. de cons. c. 25.
 Tolle charitatem. *August.* — . . . D. 2. de poenit. c. 30.
 tolle iura. *August.* — Ans. XII. 174. Ps-IV. IV. 194. §. 1. IV. II. 63. C. t. p. III. 3. c. 26. §. 1. — D. 8. c. 1. §. 1.
 tollerabilius est. *Ambros.* — Ps-IV. VII. 157. C. t. p. III. 14. c. 1. — C. 32. q. 5. c. 1.
 tollerandi sunt. *August.* — . . . C. 23. q. 4. c. 1.
 tonsuræ ecclesiasticæ. *Isidor.* — Ps-IV. VI. 4.
 totam poenitentiam. *Hieron.* — . . . D. 3. de poenit. c. 14.
 totum quicquid homines. *August.* — . . . C. 1. q. 3. c. 6.
 Trede ipsi Clementi. *Clem. P.* — Ps-IV. V. 47. C. t. p. I. 1. c. 1.
 tranquillitatem. *C. Tribur.* — B. XI. 75. Ps-IV. XIV. 123.
 transferunt. *Hieron.* — . . . C. 24. q. 3. c. 32.
 transgressores enim sponte. *Anaclet. P.* — Ans. dic. III. 131.
 transmarinis vel. *Anastas. P.* — Ans. VII. 92. IV. III. 63. — D. 98. c. 2.
 tres personæ. *August.* — Ans. VI. 147. — C. 23. q. 4. c. 12.
 tres sunt actiones. *August.* — . . . D. 1. de poenit. c. 81.
 tria carraria. *C. Compend.* — R. I. 372. B. II. 83. Ps-IV. IV. 20. IV. II. 171.
 tria genere sunt. *Alcuin.* — IV. II. 192. — D. 45. c. 12.
 tria legitima conjugia. *Hieron.* — B. II. 107. Ps-IV. VIII. 40. IV. VI. 33. C. t. p. III. 15. c. 34. — C. 36. q. 2. c. 8.
 tribunal aeterni iudicii. *Greg. M.* — Ans. dic. II. 263. Ans. III. 230. B. I. 195. Ps-IV. III. 310.
 tribus ex causis. *August.* — B. III. 90. Ps-IV. III. 80. IV. II. 58. Ans. V. 16. Caes. VII. 29. — D. 1. de cons. c. 56.
 tribus gradibus commissa. *Clemens. P.* — Ps-IV. II. 64. C. t. p. I. 1. c. 12. — D. 2. de cons. cons. c. 22.
 tributum. *Urban. P.* — . . . C. 23. q. 8. c. 22.
 triduenus uxor. *S. Bonif. M.* — R. II. 446.
 Trigetus vero petitoria. *Gelas. P.* — Ans. V. 11.
 trifurca est corpus. *Sergius P.* — IV. I. 140. — D. 2. de cons. c. 22.
 tue sanctitas. *Hormisdas vel Honor. P.* — . . . C. 51. q. 2. c. 2.
 tu bonus tolere. *August.* — . . . C. 23. q. 4. c. 2.
 tu capitulare paras. *Ambros.* — Ps-IV. IX. 5. IV. VII. 48.
 tu dixisti liqueo. *August.* — Ps-IV. X. 7. et II.

99. §. 6. C. t. p. III. 20. e. 3. et III. 2. c. 14. §. 6. — C. 23. q. 5. c. 10. et C. 2. q. 1. e. 87. §. 6.
tunc datur. *Raban.* — Ps-IV. I. 99. IV. I. 44.
tunc eis Petrus. *August.* — . . . D. 2. de cons. e. 90.
tunc salvabitur mulier. *Hieron.* — . . . C. 33. q. 5. e. 7.
tunc valeat incipit. *August.* — . . . D. 4. de cons. e. 42.
tunc vera est absolutio. *Greg. M.* — IV. V. 57. C. t. p. I. 55. c. 2. — C. 11. q. 5. c. 62.
tunc vir. *Greg. M.* — Ps-IV. VIII. e. 88. §. 4.
tu quis es qui judicas. *Teleph.* P. — Ps-IV. XVI. 112.
turbes autem iniquorum. *August.* — C. t. p. II. 50. e. 25.
turbat acumen. *Beda.* — Ps-IV. IV. 85. Ps-IV. II. 131. — D. 37. c. 8.
turbatur navicula Petri. *Ambros.* — V. non turbatur. — C. t. q. 4. c. 12.
turpe lucrum. *Capit. r. fr.* — R. I. 285.
turpia lucra. *Ambros.* — Ps-IV. XIII. 24. Coes. VIII. 79.
turpitudinem petri. *August.* — Ps-IV. IX. 16.

U

Ubi abiit Iudas. *Beda.* — C. t. p. II. 50. c. 19.
ubi antiquitus consuetudo. *Cap. r. fr.* — R. II. 415. §. 1.
ubicunque facultas rerum C. *Tribur.* — . . . C. 16. q. 1. e. 16.
ubicunque sepeliatur J. *Chrysostomus.* — . . . C. 13. q. 2. e. 26.
ubiennique tempus. C. *Tribur.* — Cf. B. III. 257. Ps-IV. III. 278. — C. 13. q. 2. c. 6.
ubi de re obscurissimis. *August.* — Coes. I. e. 10.
ubi enim de re. *August.* — Ps-IV. IV. 233. C. t. p. III. 7. e. 13.
ubi est illa. B. P. *Leo M.* — Ans. VI. 36. — D. 64. e. 5. §. 2.
ubi est misericordia. J. *Chrysost.* — B. XIX. 45. Ps-IV. XV. 59.
ubi fuerit numerus. *Hieron.* — B. IX. 25. Ans. X. 5. Ps-IV. VIII. 163.
ubi lata didicisti. *Simpl.* P. — Ans. VI. 63. Coes. III. 50. Cf. C. t. p. I. 45. e. 3. Ps-IV. V. 14. — D. 74. e. 7. et C. 2. q. 2. e. 25.
ubi manifestari oportet. C. *Turon.* — R. II. 98. B. VI. 24. Ps-IV. X. 153.
ubique legitis. *Nicol.* P. — C. t. p. I. 62. e. 3. — D. 96. e. 4.
ubi non est consensus. *Nicol.* P. — IV. VI. 114. — C. 30. q. 2. c. un.
ubi pars est. *Milar.* P. — . . . D. 2. de cons. c. 78.
ubi quicquam clericius. *Pelag.* P. II. — C. t. p. I. 54. c. 29.
ubi sana fides non est. *August.* — . . . C. 24. q. 1. c. 29.
ubi usque unne parentes. *Leo P. IV.* — Ps-IV. X. 87. §. 1. IV. VIII. 27. C. t. p. I. 60. e. 16.

Ulciscendi titulus. *August.* — Ps-IV. X. 102.
ultime voluntas. *Greg. M.* P. — . . . C. 13. q. 2. e. 4.
ultra provinciarum terminos. *Steph.* P. — Ans. III. 76. IV. IV. 33. C. t. p. I. 21. c. 7. — C. 3. q. 6. a. 4.
unusquisque civitas. C. *Turon.* — R. II. 417.
unusquisque ecclesia. *Eugen.* P. — Coes. VIII. 27.
Unusquisque enim res. *Crug. M.* — B. XX. 44. Ps-IV. XVII. 55.
unusquisque mulier. *August.* — B. III. 162. Ps-IV. III. 225. — C. 15. q. 2. c. 3.
unusquisque provincia. *Anac.* P. — Ans. III. 82. C. t. p. I. 2. e. 7. — C. 3. q. 6. e. 15.
una sola causa. *August.* — Ps-IV. VIII. 134. C. t. p. III. 15. e. 59. — C. 33. q. 5. e. 5.
una tantum nec repati. *Ambros.* — Ps-IV. VIII. 291. IV. VI. 58. C. t. p. III. 15. e. 107. — D. 26. c. 4.
unctio invariabilis. *August.* — . . . D. 2. de poen. c. 7.
undecumque ne nascentur homines. *August.* — Ps-IV. VI. 415. C. t. p. III. 10. e. 45. — D. 56. e. 3.
unda et antiquitus. d. e. *Eusab.* P. — Ps-IV. V. 249. IV. IV. 42.
unde episcopi qui talem. *Leo M.* — Ps-IV. V. 107. — C. 1. q. 1. e. 43. Si qui episcopi talen.
unde et vos qui. *Clement.* — Ans. dic. IV. 58.
unde ista praeceverunt. *Eutych.* P. — Ans. dic. III. 171.
unde primo occurrit. *August.* — Ps-IV. XVII. 10.
unde quia manifestissimis. *Leo M.* — I. 264. B. IV. 2. Ps-IV. I. 197.
unde sanctos apostolos. *Marcell.* P. — Ans. dic. III. 157.
unde si qui. *Evarist.* P. — Ans. dic. III. 38. C. t. p. III. 13. c. 4. Cf. Ps-IV. V. 240.
unde suspectos aut. *Pontian.* P. — Ans. dic. III. 48.
unde vides quia. *S. Joan. Chrys.* — B. XIX. 46. Ps-IV. XV. 60.
unusquisque fidelium. C. *Aurel.* — B. III. 86. Ps-IV. III. 76. IV. II. 59. — D. 1. de cons. e. 35.
unusquisque providendum. *Pelag.* P. II. — . . . C. 11. q. 3. e. 82.
unio nostrae congregationis. C. *Tolet.* XVI. — C. 10. q. 3. c. 3.
unius uxoris virum. *Hieron.* — Ps-IV. VIII. 292. — D. 26. e. 1.
universos quos. *Valentinian.* et *Valens.* AA. — Ans. IV. 15.
unum abbatem. C. *Araus.* — B. VIII. 81. Ps-IV. VII. 99.
unum hoc sac. *Greg. M.* — Ps-IV. XVI. 54.
unum orarium. C. *Tolet.* — Ans. VII. 82. Coes. IV. 103. — D. 25. c. 3.
unusquisque hominem. *Poenit.* R. — R. I. 305. B. XIX. 32. Ps-IV. XV. 50.
unum solum. *August.* — Ans. XIII. 12. Coes. VIII. 118. — C. 23. q. 5. e. 3.
unum solum est. *August.* — . . . C. 23. q. 5. e. 3.

unum vos fratres. *Evarist. P.* — *Ans. cic. II. 4.*
 unus ex vobis me. *Zephir. P.* vel *August. — C. 2. q. 1. c. 6.*
 unusquisque episcopus val patriarcha. *Just. Nov. Ans. dic. III. 336.*
 unusquisque presbyter ecclesia. *C. Rem. — R. I. 243. B. III. 44. Ps-IV. III. 48. IV. II. 43.*
 unusquisque presbyter per a. *C. Magont. — B. II. 155. Ps-IV. VI. 246.*
 unusquisque presbyter res. *C. Carth. — R. I. 218. B. III. 122. Ps-IV. III. 96. §. 1.*
 unusquisque qui ad. *C. Tolet. — Ps-IV. V. 84.*
 unusquisque qui plebem. *C. Nannet. — R. I. 207. B. II. 56. Ps-IV. VI. 152.*
 unusquisque simplicem. *Ambros. — Ps-IV. XII. 17. IV. VIII. 101. C. t. p. III. 22. 16. Coes. VI. 14. — C. 2. q. 4. c. 8.*
 unusquisque socrum. *Cod. Just. — Ps-IV. XVI. 96. IV. V. 45. C. t. p. III. 29. c. 44.*
 Urbes et loca. *Lucius. P.* — *Ans. VI. 116. — D. 80. c. 1.*
 urgent nos. *Clemens. P.* — *Ans. dic. II. 57.*
 usque adeo manent. *August. — C. t. p. III. 15. c. 31. Ps-IV. VIII. 12. IV. VI. 74. — C. 38. q. 2. c. 28.*
 usque adeo inne conperimus. *Galas. P.* — *R. I. 413. B. II. 20. Ps-IV. VI. 40. et II. 88. — D. 23. c. 5.*
 usque tunc labore debet. *Greg. M. — B. XIX. 61. Ps-IV. XV. 75.*
 usura est. *C. Agath. — R. I. 284. B. II. 126.*
 usque. *Ps-IV. 200. IV. III. 16. — C. 14. q. 3. c. 4.*
 usque auctoritatis. *Isid. — C. t. p. III. 7. c. 7. Ps-IV. IV. 207. IV. II. 16. Coes. I. 6. 28. — D. 114. c. 1.*
 usus naturalis. *August. — C. t. p. III. 16. c. 31. Ps-IV. IX. 106. — C. 52. q. 2. c. 14.*
 ut ab excommunicatis. *Urban. P. II. — Ans. XII. 74. Ps-IV. VI. 406. C. t. p. III. 10. c. 6. Coes. IV. 22. — C. 9. q. 1. c. 4.*
 ut ad nuptiarum ornatum. *C. Aurel. — B. III. 108. Ps-IV. II. 143. IV. I. 161.*
 ut ad praedicationem. *C. Worm. — B. IV. 62. Ps-IV. I. 256.*
 ut accusandi et testif. *I. Felix P. — Ans. III. c. 20.*
 ut aegrolantes. *C. Afric. — B. IV. 56. Ps-IV. I. 250. et 123. IV. I. 15. — D. 4. de cona. 75.*
 ut equales mensuris. *Cap. r. fr. — R. II. 457.*
 ut ait B. Augustinus. *Isid. — B. XX. 109. Ps-IV. XVII. 119.*
 ut ait propheta: septies. *S. Bened. Ab. — R. I. 285. B. II. 105. Ps-IV. VI. 182.*
 ut armillas. *Cap. r. fr. — Ps-IV. XVI. 304. C. t. p. III. 20. c. 227.*
 ut a subdiacono usque ad. *Sylv. P. — Ans. VII. 64. B. II. 116. Ps-IV. VI. 299.*
 ut autem constitueretur. *August. — Ans. VIII. 3. Coes. VIII. 68. — D. 50. 25.*
 ut autem in omnibus observetur. *Leo M. — B. III. 228. Ps-IV. III. 268.*
 ut autem omnis occasio. *C. Nannet. — R. I. 209. §. 1. B. II. 107. Ps-IV. VI. 258.*
 ut baptismum in trinitate. *G. Carth. — B. IV. 41. — Ps-IV. I. 255.*

ut calix domini. *C. Rem. — R. I. 67. B. III. 96. Ans. IV. 5. Ps-IV. II. 132. IV. I. 161. — D. 1. de cons. 45.*
 ut cives qui paschas. *C. Agath. — R. II. 389.*
 ut cives qui superiorum. *C. Agath. — Ps-IV. IV. 10.*
 ut clerici continentes. *C. Carth. — R. II. 171. Ans. VII. 144. — D. 81. c. 32. Clerici.*
 ut clerici educti. *C. Carth. — R. I. 177. B. II. 150. Ps-IV. VI. 20.*
 ut clerici qui se. *C. Tolet. — B. VIII. 2. Ps-IV. VII. 31.*
 ut clericum alienum. *C. Carth. — B. II. 42. Ps-IV. VI. 143.*
 ut cognoverunt quod. *August. — D. 2. de poenit. 59.*
 ut comites, et omnes. *C. Pist. — R. II. 426.*
 ut commutationes rerum. *C. Belvac. — R. I. 366. B. III. 173. Ps-IV. III. 232. IV. II. 87.*
 ut concubinas eductas. *August. — Ps-IV. VIII. 10. IV. VI. 40. C. t. p. III. 15. c. 2.*
 ut consobrinam neptem. *Zachar. F. — Ps-IV. IX. 21. IV. VII. 52.*
 ut constitutionis contra. *C. Tribur. — B. XV. 9. Ps-IV. XVI. c. 10. C. t. p. III. c. 10. 29. c. 3.*
 ut curam hospitum. *C. Naasat. — B. II. 166. Ps-IV. VI. 257.*
 ut de aliena ecclesia. *Innocent. P. — Ans. dic. II. 109. R. I. 393.*
 ut debito quod. *Cap. r. fr. — Ps-IV. XVI. 285. C. t. p. III. 29. c. 305.*
 ut decimae. *Cap. r. fr. — R. I. 142.*
 ut de civitate ad. *C. Nicen. — Ans. VI. 3. — C. 7. q. 1. c. 19. Non oportet episcopum.*
 ut delinitum est. *Leo P. IF. — Ps-IV. IX. 2.*
 ut de monachis m. *C. Agath. — Ps-IV. III. 152.*
 ut de oblationibus. *Pius P. — R. I. 352. Ans. VII. 209. B. V. 27. Ps-IV. II. 37.*
 ut de rebus ecclesiarum. *Cap. r. fr. — R. I. 19. B. III. 150.*
 ut diaconus tempore. *C. Valentin. — Ans. dic. IV. 137.*
 ut diaconus in conventu. *C. Valent. — Ans. dic. IV. 78. C. Carth. — Ans. VII. 62.*
 ut diaconus in quolibet loco. *C. Valent. — Ans. dic. IV. 79.*
 ut diaconus jubente. *C. Carth. — Ans. VII. 61.*
 ut diaconus temporis. *C. Carth. — Ans. VII. 63.*
 ut diaconus praesente presbytero. *C. Carth. — Ans. dic. IV. 77. Ans. VII. 60. B. V. 13. Ps-IV. II. 23.*
 ut digamia. *C. Arelat. — B. II. 33. Ps-IV. VI. 174. IV. III. 59.*
 ut diversio. *C. Magont. — B. XIX. 37. Ps-IV. XV. 54.*
 ut dominica, vel festis diebus. *C. Nannet. — R. I. 61. B. II. 92. Ps-IV. IV. 122.*
 ut ecclesiae domusque. *C. Bern. — Ps-IV. III. 2.*
 ut ecclesiae antiquitas. *C. Meld. — R. I. 29. B. III. 9. Ps-IV. III. 12. C. t. p. III. 3. c. 7. Coes. VIII. 45. C. 18. q. 1. c. 43. 28. c. Gabilon.*
 ut ecclesiae destructae. *Hig. P. — B. III. 21. Ps-IV. III. 26.*
 Ut ecclesiae, vel altera. *C. Meld. — R. I. 30. B. III. 10. C. t. p. III. 3. c. 9. Ps-IV. III. 11.*

Iv. II. 12. — D. 1. de cons. 18.
 ut ecclesiam ubi paganus. *C. Aurel.* — B. III.
 13. Ps-iv. III. 15.
 ut enim contineretur. *August.* — Ps-iv. VI.
 386. C.t.p. III. 10. c. 21. — D. 50. c. 25.
 ut episcopi circumstant parochias. *Cap. r. fr.* —
 R. I. 12.
 ut episcopi eorumque ministri. *C. Ancyra.* — R.
 II. 364. B. X. I. Ps-iv. II. 30. Iv. VIII. 67.
 ut episcopi, et iudices discernant. *C. Rom.* —
 B. I. 60. Ps-iv. V. 170.
 ut episcopi iudicio. *C. Laod.* — Ans. die. II. 35.
 ut episcopi iudicio metrop. *C. Aurel.* — B. I.
 9. Ps-iv. V. 63. — D. 24. c. 4. episcopi.
 ut episcopi in rebus. *C. Spal.* — B. I. 213. Ps-
 iv. V. 327.
 ut episcopi et omnes. *C. Tolet.* — Ans. II. 220.
 ut episcopi, et presbyteri examinent. *C. Nicae.*
 — gont. — B. XIX. 98. Ps-iv. XV. 120.
 ut episcopi, et presbyteri, et diaconi non. *C.*
Afric. — Ans. die. II. 30.
 ut episcopi libros gentiliū. *C. Carth.* — B. I.
 95. Ps-iv. V. 107.
 ut episcopi nonnulli jejuni. *C. Meld.* — B. IV.
 67. Ps-iv. I. 220. — D. 5. de cons. 6.
 ut episcopi potestatem habent. *C. Magont.* —
 B. XV. 4. Ps-iv. XVI. 5.
 ut episcopi praesideant. *Cap. r. fr.* — R. I. 31.
 ut episcopi praesident. *C. Arelat.* — B. III.
 116. Ps-iv. III. 92.
 ut episcopi qui plices. *C. Meld.* — B. I. 84.
 Ps-iv. V. 108.
 ut episcopi sermones. *C. Rem.* — B. I. 96. Ps-
 iv. V. 108.
 ut episcopi, vel clerici. *C. Afric.* — Ans. die.
 II. 125.
 ut episcopi vel abbates. *C. Magont.* — B. VIII.
 92. Ps-iv. VII. 110.
 ut episcopo alique consilio. *C. Valent.* — Ans.
 die. II. 207.
 ut episcopus aemulatores fratrum. *C. Aurel.* —
 Ans. die. II. 110. et C. Valent. R. II. 440.
 B. XVI. 33.
 ut episcopus ad synodum. *C. Afric.* — Ans. die.
 III. 20.
 ut episcopus aut presbyter. *Zach. P.* — B. III.
 250. Ps-iv. III. 272. — D. 1. de cons. 57.
 ut episcopus de loco ignobili. *C. Carth.* — Ans.
 die. II. 101. Ps-iv. V. 125. Iv. III. 70.
 ut episcopus gentiliū libros. *C. Valent.* —
 Ans. die. II. 203.
 ut episcopus gubernationem. *C. Valent.* — Ans.
 die. II. 207.
 ut episcopus in ecclesia. *C. Valent.* — Ans. die.
 II. 201.
 ut episcopus monasteria. *C. Rothom.* — R. II.
 167. R. VIII. 66. Ps-iv. VII. 84. Iv. III.
 213. Ans. die. II. 200. ex C. Valent.
 ut episcopus non longe ab ecclesia. *C. Carth.* —
 R. I. 82.
 ut episcopus non provocatus. *C. Valent.* — Ans.
 die. II. 206.
 ut episcopus nullam recipiat. *C. Valent.* — Ans.
 die. II. 204.
 ut episcopus nullius causam. *C. Valent.* — Ans.
 die. II. 209.
 ut episcopus nullum prohibeat. *C. Valent.* —

App.

B. III. 28. Ps-iv. III. 33. Iv. II. 41.
 ut episcopus poenitentiam implorandi. *C. Fa-*
lent. — Ans. die. II. 211.
 ut episcopus quolibet loco. *C. Valent.* — Ans.
 die. II. 208.
 ut episcopus rebus ecclesiae. *C. Carth. IV.* —
 C. t. p. II. 18. c. 30. Caus. IV. 19. — D. 1.
 da cons. c. 60.
 ut episcopus tuitionem. *C. Valent.* — Ans. die.
 II. 205.
 ut episcopus vilem. *C. Valentin.* — Ans. die.
 II. 205.
 ut evidantur hoc ostendi. *August.* — ... C. r.
 q. 1. c. 82.
 ut extra statute. *Syric. P.* — B. IV. 6. Ps-iv.
 I. 201.
 ut hi qui monasteria. *Joannes. P.* — R. II. 288.
 B. XI. 22. Ps-iv. XIV. 92 et III. 124. C.t.p.
 III. 27. c. 30.
 ut hoc ergo decentius. *C. Nicaen.* — Ans. die.
 III. 10.
 ut homicidia infra. *Cap. r. fr.* — R. II. 75.
 ut jejuni ad confirmationem. *C. Aurel.* — B. IV.
 60. Ps-iv. I. 254. Iv. I. 219. — D. 5. de cons.
 c. 6.
 utilem simulationem. *Hieron.* — ... C. 22. q.
 2. c. 24.
 ut illos quas. *C. Meld.* — R. II. 173. B. VIII.
 50. Ps-iv. VII. 88.
 ut illud divini oreculi. *Sother. P.* — B. III.
 75. Ps-iv. II. 206. — D. 1. de cons. c. 58.
 utinam omni tempore. *Hieron.* — ... D. 76.
 c. 11.
 ut in ecclesia. *Euseb. P.* — R. I. 282. B. XIII.
 17. Ps-iv. IV. 40.
 ut in hoste nemo. *Capit. r. fr.* — R. I. 143.
 ut in loco. *Felix P.* — Iv. IV. 89.
 ut in omni comitatu. *Capit. r. fr.* — Ps-iv.
 XVI. 310. C.t.p. III. 29. c. 190.
 ut in sabbato s. *C. Drausic.* — B. XIII. 39.
 Ps-iv. IV. 42.
 ut in sacerdotibus. *C. Valent.* — Ans. die. IV.
 19.
 ut in sacramentis. *C. Afric.* — B. V. 4. Ps-iv.
 II. 14.
 ut in sacramentis. *C. Carth.* — B. V. 5. Ps-iv.
 II. 13.
 ut inter divinum. *Just. Imp.* — Ans. IV. 39.
 Caus. VII. 34.
 ut institutiones missarum. *C. Gerund.* — B. III.
 66. Ps-iv. III. 68.
 ut ipsi sacerdotes. *Capit. r. fr.* — R. I. 205.
 ut is qui viduum. *Innocent P.* — Ps-iv. VI. 55.
 C.t.p. I. 38. c. 6.
 ut iudices aut potestates. *C. Aurel.* B. XV. 3.
 Ps-iv. XVI. 4.
 ut laicalibus vestibus. *C. Tribur.* — R. I. 335.
 B. II. 208. Ps-iv. VI. 285.
 ut laici contemptores. *C. Carth.* — B. XX. 6.
 Ps-iv. XVI. 7.
 ut laici presbyteros. *C. Mogunt.* — B. III. 3.
 Ps-iv. III. 87. Iv. II. 47. — C. 16. q. 7.
 c. 57.
 ut laici secus altare. *C. Mogunt.* — B. III. 102.
 Ps-iv. II. 137.
 ut lex poenitentiae. *Innocent. P. II.* — ...
 C. 22. q. 1. c. 40.

X

- ut lixivia *Hieron.* - B. I. 204. Ps-IV. V. 318.
 ut loca quae semel. *C. Aquisgr.* - B. III. 15.
 Ps-IV. III. 17. IV. II. 15.
 ut mensurae et pondera. *C. Mogunt.* B. XIX.
 148. Ps-IV. XV. 158.
 ut mercatus dies. *C. ap. S. Medard.* - R. I. 375.
 B. II. 86. IV. II. 170.
 ut missi nostri comitibus. *C. ap. S. Medard.* -
 R. II. 319.
 ut missi nostri omnibus. *Cap. r. fr.* - R. I.
 369. Cf. B. III. 172. et Ps-IV. III. 253.
 ut missi nostri ubicumque. *Cap. r. fr.* - Ps-IV.
 XVI. 339. C. t. p. III. 29. c. 259.
 ut monachi commatres. *Greg. M.* - Ans. VII.
 201.
 ut monachi et monachae. *C. Carth.* - B. VIII.
 82. Ps-IV. VII. 100.
 ut mulieres menstruo. *Poenit. Theod.* - B. XIX.
 140. Ps-IV. XV. 150.
 ut multiplex juramentorum. *C. Meld.* - R. II.
 417. B. XII. 1. Ps-IV. XII. 58.
 ut nec uxore a viro. *Cap. r. fr.* - R. II. 106.
 B. XIX. 38.
 ut negligentes. *C. Carth.* - R. I. 308. B.
 XIX. 58. Ps-IV. XV. 71.
 ut nemini liceat. *Capit. r. fr.* - R. I. 143.
 ut nemo a sacro fonte. *C. Paris.* - B. IV. 27.
 Ps-IV. I. 221.
 ut nemo episcoporum quælibet. *C. Meld.* -
 R. II. 306. B. XI. 10. Ps-IV. XIV. 80.
 ut nemo episcoporum vel quilibet. *C. Meld.* -
 B. IV. 77. Ps-IV. I. 221.
 ut nemo episcopum. *Felix. P.* - B. I. 167. Ps-
 IV. V. 277.
 ut nemo laicorum presbyteros. *C. Meld.* - R.
 I. 252. B. II. 146. Ps-IV. VI. 219.
 ut nemo nisi. *C. Erford.* - B. XIII. 27. Ps-
 IV. IV. 59.
 ut nemo presbyterorum xenium. *Alexander P.* -
 R. I. 212. B. XIX. 100. Ps-IV. XV. 112.
 ut nemo quælibet mortuum. *C. Meld.* - R. I.
 125. B. III. 158. Ps-IV. III. 321. IV. II. 25.
 ut nemo quatuor hominum. *Cap. Caroli. M.* -
 R. II. 305.
 ut non liceat episcopo provincialem. *C. Rothom.*
 B. I. 81. Ps-IV. V. 187.
 ut non plures. *Leo M.* - B. IV. 25. Ans. IX.
 18. Ps-IV. I. 219. IV. I. 78. - D. 4. de cons.
 c. 101.
 ut noveritis. *August.* - C. 22. q. 1.
 c. 4.
 ut nulli affari per s. *C. Pist.* - R. II. 314.
 ut nulli apostolicæ sedis præsuli. *Symmach.*
P. - R. I. 315.
 ut nulli civium. *C. Aurel.* - R. II. 388. Ps-
 IV. IV. 12.
 ut nulli de servili conditione. *C. Tribur.* -
 R. I. 407. B. II. 21. Ps-IV. VI. 41. IV. III. 48.
 C. t. p. III. 10. c. 5. - D. 54. c. 2.
 ut nulli episcopi vel clerici. *C. Carth.* - R. I.
 56. B. III. 85. Ps-IV. III. 74.
 ut nullum episcopus. *C. Valent.* - C. t. p. III.
 5. c. 1.
 ut nullus abbas. *Greg. P. VII.* - Ans. V. 53.
 Caet. VII. 49.
 ut nullus absolute ordinetur. *Capit. r. fr.* -
 R. I. 587.
 ut nullus clericorum amplius. *C. Carth.* - Ps-
 IV. XIII. g. IV. III. 158.
 ut nullus clericus ad iudicium. *C. Matic.* -
 B. XVI. c. 21.
 ut nullus clericus r. l. p. *C. Aquisgr.* - R. I.
 336.
 ut nullus comparet caballum. *Capit. r. fr.* -
 Ps-IV. XVI. 308. IV. V. 54.
 ut nullus cogatur. *Capit. r. fr.* - Ps-IV. XVI.
 270. C. t. p. III. 29. c. 195.
 ut nullus deinceps. i. e. *Capit. r. fr.* - R. I.
 124.
 ut nullus deinceps episcoporum super s. *C.*
Meld. R. II. 316.
 ut nullus ebrius. *Capit. r. fr.* - R. I. 141.
 ut nullus episcoporum . . . die d. *C. Tar-*
rac. - Ans. die. II. 214. R. I. 376. B. II. 87.
 ut nullus episcopus alium. *C. Arelat.* - Ans. die.
 II. 200. B. I. 128. Ps-IV. V. 228. et IV. 22.
 ut nullus episcopus presbyter a. d. *Zach. P.*
 B. III. 251. Ps-IV. III. 272. Caes. IV. 48. -
 D. 1. de cons. c. 57. nullus.
 ut nullus episcopus presbyterum accusatum.
C. Rothom. - R. II. 406.
 ut nullus episcopus vel infra. *C. Spal.* - B. I.
 102. Ps-IV. V. 204. Caes. XI. 25. - C. 15.
 q. 4. c. 3.
 ut nulla ex ecclesiastico ordine. *C. Rem.* -
 B. II. 188. Ps-IV. VI. 253. IV. VI. 52. -
 C. 22. q. 5. c. 2. nullus.
 ut nullus fidelis. *Hormisd.* P. - B. IX. 3.
 C. t. p. III. 15. c. 65. Ps-IV. VIII. 141. IV.
 VI. 5. . . . C. 30. q. 5. c. 2. nullus.
 ut nullus homo. *Capit. r. fr.* - C. t. p. III. 29.
 c. 229. Ps-IV. XVI. 306.
 ut nullus iudicium. *C. Paris.* - B. XVI. 22.
Caj. P. - C. 11. q. 1. c. 2.
 ut nullus laicus presbyterum. *Cap. r. fr.* - R.
 I. 241.
 ut nullus missorum n. *Henricus et Ott. I. Imp.*
Ans. VI. 37. C. t. p. III. 8. c. 8. Ps-IV. V. 52.
 D. 65. c. 32.
 ut nullus omino mutare. *C. Magont.* - B. III.
 113. Ps-IV. III. 89. IV. II. 48.
 ut nullus præsumat. *Cap. r. fr.* - C. t. p. III.
 29. c. 229. Ps-IV. XVI. 305.
 ut nullus presbyter alterius parochianum. *Cap.*
r. fr. - Reg. I. 61. §. 1.
 ut nullus presbyter alterius plebeianum. *C.*
Nannet. - B. II. 91. Reg. I. 61. §. 1. et 255.
 ut nullus presbyter aut laicus poenitentem.
Cap. r. fr. - Reg. I. 259.
 ut nullus presbyter absque a. *C. Rem.* - B. II.
 50. Ps-IV. II. 117.
 ut nullus presbyter ad introitum. *C. Aurel.* -
 Reg. I. 240. B. III. 117. Ps-IV. III. 95.
 ut nullus presbyter aumonam. *Cap. r. fr.* - Reg.
 I. 53.
 ut nullus presbyter in ecclesia. *Hormisd. P.* -
 B. III. 17. Ps-IV. III. 20. IV. II. 17.
 ut nullus presbyter missam. *Cap. r. fr.* - Reg.
 I. 340.
 ut nullus presbyter præsumat. *C. Rem.* - Reg.
 I. 81. B. III. 104. Ps-IV. II. 159.
 ut nullus presbyterorum. *C. Nannet.* - Reg. I.
 213. B. II. 161. C. t. p. III. 10. c. 6. Ps-IV.
 VI. 252. . . . D. 44. c. 7.

ut unus vivente episcopo. *C. Arvera.* - B. I. 186. Ps-iv. V. 302.
 ut omnes episcopi. *Iulius. P.* - B. I. 144. Ps-iv. V. 257. Iv. IV. 111.
 ut omnes fideles. *Cap. r. fr.* - Reg. I. 195. §. 1. ut omni consensu. *Cap. r. fr.* - C. t. p. III. 29. c. 360. Ps-iv. XVI. 340.
 ut omnes controversiae. *C. Herd.* - B. VII. 17. C. t. p. III. 26. c. 15. Ps-IX. 52. Iv. VII. 76.
 ut omni die dominica. *C. Nannet* - Reg. I. 211. B. II. 52. (omni die).
 ut omnis presbyter habeat p. *C. Turon.* - Reg. I. 70. B. V. 9. Ps-iv. II. 19.
 ut omnis presbyter omnibus. *C. Rem.* - Reg. I. 272. B. II. 62. Ps-iv. VI. 158.
 ut parentes filios. *Cap. r. fr.* - Reg. I. 274.
 ut parochiarum clerici. *C. Aurel.* - B. II. 159. Ps-iv. VI. 250.
 ut perasores eorum. *C. Meld.* - Reg. II. 287. B. XI. 16. Ps-iv. XIV. 66.
 ut poenitentibus secundum. *C. Carth.* - Reg. I. 301. Ans. XI. 21. B. XIX. 40. Gae. XV. 46. Ps-iv. XV. 3. . . . C. 26. q. 7. c. 5. Poenitentibus et C. 26. q. 6. c. 14. Presbyter.
 ut populus admonetur. *C. Rothom.* - Reg. II. 350. B. II. 259. Ps-iv. VI. 310.
 ut praeter scripturas cath. *C. Carth.* - Ans. VI. 301.
 ut praecariorum de q. *C. Bavae.* - Reg. I. 365. B. III. 169. Ps-iv. III. 230. . . . C. 10. q. 2. c. 5. Praecariorum.
 ut praecariorum et c. *C. Bavae.* - Reg. I. 362. B. III. 166. Ps-iv. III. 227. . . . C. 12. q. 2. c. 44. Praecariorum.
 ut presbyter eorum h. *C. Nannet.* - Reg. I. 209.
 ut presbyter in coena domini. *C. Meld.* Reg. I. 75. B. IV. 75. Ps-iv. I. 269. (Presbyter).
 ut presbyter inconsulto. *C. Carth.* - Ps-iv. XV. 4. V. Ut presbyter non interrogato, et ut poenitentibus. . . . C. 26. q. 6. c. 14.
 ut presbyter non interrogato. *C. Afric.* - Reg. I. 306. B. XIX. 70. Ps-iv. XV. 84.
 ut presbyter qui christa. *Cap. r. fr.* - Reg. I. 75.
 ut presbyter semper eucharistiam. *C. Worm.* - B. V. 10. Ps-iv. II. 20. Iv. I. 157. . . . D. 2. de cons. c. 95.
 ut presbyteri non ordinantur. *Cap. r. fr.* - Reg. I. 368.
 ut presbyteri et turpibus. *C. Aurel.* - Reg. I. 230. B. II. 126. Ps-iv. VI. 199.
 ut presbyter de oculis. *Evarist. P.* - B. XVIII. 16. Ans. XI. 10. C. t. p. III. 28. c. 8. Ps-iv. XV. 38. CS. X. 20. Gae. XV. 26. . . . C. 26. q. 6. c. 4. Presbyteri
 ut presbyteri et diaconi. *Clem. P.* - Ans. VII. 102.
 ut presbyteri non radant. *C. Tribur.* - Reg. I. 533. B. VI. 10. Ps-iv. X. 139. . . . C. 17. q. 4. c. 25.
 ut presbyteri nullatenus. *C. Meld.* - Reg. I. 83. B. II. 107. Ps-iv. VI. 184. CS. I. 32.
 ut presbyteri per plebes. *C. Rem.* - B. III. 115. Ps-iv. III. 91.
 ut presbyteri privatim. *C. Reg.* - B. II. 8. Ans. dic. IV. 112.

ut presbyteri plebibus. *C. Aurel.* - R. I. 380. B. XIII. 5. CS. I. 79. Ps-iv. IV. 36. Iv. II. 14. c. 10. (182).
 ut presbyteri vel quilibet i. *C. Meld.* - R. I. 434.
 ut pridem glorie. *Greg. M.* - Ans. XIII. 6. . . . C. 23. q. 8 c. 17 Cf. Ps-iv. X. 90.
 ut primas sedis episcopus. *C. Afric.* - B. I. 3. Ans. dic. II. 55. Ps-iv. V. 57. - D. 99. c. 3. Primas.
 ut quatuordecim oras. *C. Saleg.* Ps-iv. XV. 168.
 ut qui divinationes. *C. Ancyr.* - B. X. 5 (Qui d. . . .) Ps-iv. XI. 2. Iv. VIII. 55.
 ut quid parat. *August.* - . . . D. 2. de cons. c. 47.
 ut quis alium in culpa. *Euseb. P.* - B. XIX. 110. Ps-iv. XV. 122.
 ut quis ecclesiarum h. *Cap. r. fr.* - Reg. I. 43.
 ut quisque episcopus talem. *C. Meld.* - R. I. 2. B. I. 88. Ps-iv. V. 104.
 ut quisque presbyter qui. *C. Nannet.* - R. I. 207. (Unus quisque presbyter qui.) B. II. 56. Ps-iv. VI. 152.
 ut quotiens episcopum. *Greg. P. III.* - C. t. p. I. 57. c. 5.
 ut regis magnificentiae. *Carol. Calv.* - R. I. 4. utrumque sacramentum. *August.* - Ps-iv. II. 97. §. 6-8. Iv. III. 77.
 utrum sub figura. *August.* - . . . D. 2. de cons. c. 72.
 ut sacerdos poenitentiam. *C. Carth.* - R. I. 302. B. XIX. 35. Ps-iv. 6.
 ut sacerdotes admonent. *C. Aurel.* - R. I. 204. B. II. 72. Ps-iv. VI. 166.
 ut sacramenta altaris. *C. Afric.* - R. I. 128. Ans. IX. 3. Cues. XIII. 4. . . . D. 1. de cons. c. 49. Sacramenta.
 ut sacramenta quae. *C. Pist.* - Reg. II. 315.
 ut secundum canonicam. *C. Paris.* - C. t. p. III. 3. c. 18. Ps-iv. III. 175. . . . C. 23. q. 8 c. 24.
 ut si aliquis voluerit. *Cap. r. fr.* - C. t. p. III. 29. c. 230. Ps-iv. XVI. 309.
 ut si is. *Innocent. P.* - C. t. p. I. 38. c. 6.
 ut singuli episcopi abbates. *Cap. r. fr.* - R. I. 359.
 ut singulis annis. *C. Spal.* - B. I. 83. Ps-iv. V. 189.
 ut si possit fieri. *C. Tribur.* - Reg. I. 126.
 ut si quilibet presbyterorum. *C. Nannet* - R. II. 43. B. III. 729. Ps-iv. III. 369.
 ut si quis in ipso. *C. Tribur.* - R. II. 34.
 ut si quae litterae. *C. Afric.* - Ans. dic. II. 177.
 ut si quis clericus a. l. *Can. Apost.* - R. I. 424. (si quis) B. II. 136. Ps-iv. VI. 210. Iv. III. 5. c. 24. (65).
 ut si quis episcopus aut presbyter. *Can. Apost.* - B. V. 8. Ps-iv. II. 18. (Si. . .)
 ut si quis episcopus in infirmitate. *C. Arus.* B. I. 190. Ps-iv. V. 306.
 ut si quis etiam de religioso. *Gelas. P.* - Ps-iv. III. 143.
 ut si quis quemlibet. *C. Carth.* - B. XV. 2. Ps-iv. XV. 3.
 ut sacramenta altaris. *C. Afric.* - Ans. IX. 3.

— . . . D. 1. de cons. c. 49.
ut sollicitatam sacerdotes. *C. Cabilon.* — B. XIV. 4
ut sponsus ae sponsa. *Sother. P.* — B. IX. 7
Ps-iv. VIII. 145.
ut tempore quo. *C. Rithom.* — Reg. I. 200.
B III. 227. Ps-iv. III. 267.
ut terminum habeat. *Cap. r. fr.* — Reg. I. 24.
§. 1.
ut testimonium unius h. *Cod. Iustin.* — C t p. III. 29. c. 138. Ps-iv. XVI. 210.
ut testes ad testimonium. *Cap. r. fr.* — Reg. II. 336. B. XVI. 35.
ut unicusque ecclesiae mansus. *C. Hítal.* — Ps-iv. III. 174.
ut unusquisque episcopos. *C. Magont.* — B. VIII. 55. Ps-iv. VII. 74.
ut unusquisque presbyter capitula. *C. Magont.* — Reg. I. 203. B. XIX. 99. Ps-iv. XV. 111.
ut unusquisque presbyter res. *C. Carth.* — Reg. I. 218. B. III. 121. Ps-iv. III. 96. §. 1. iv. II. 53.
ut veterum librorum fides. *Hieron.* — D. 9. c. 6.
ut viduae adolescentes. *C. Carth.* — Ps-iv. VIII. 326.
ut viduae in delictis. *Zepher. P.* — B. VIII. 40. et 41. Ps-iv. VII. 59.
ut vim atque injuriam. *Pandect.* — Ps-iv. XVI. 191.
ut virgines non vellent. *Pius P.* — Reg. II. 177. B. VIII. 18. Ps-iv. VII. 39. Caes. IX. 52. iv. III. 190. . . . C. 20. q. 1. c. 15. Virgines.
ut virgines sacrae. *C. Afric.* — B. VIII. 75. Ps-iv. VII. 93.
Uxoratus contineat. *Poenit. R.* — Reg. I. 329.
uxor a viro non. *Ambros.* — C. 52. q. 7. c. 17.
uxor felicit. *Gelas. P.* — C. t. p. I. 46. c. 46. Ps-iv. XVI. 77. . . . C. 17. q. 4. c. 33.
uxor legitima. *August.* — C. t. p. III. 15. c. 92. Ps-iv. VIII. 251. iv. VII. 29. . . . C. 53. q. 1. c. 4.

V

Vae eis quoniam. *Osea proph.* — D. 4. de poenit. c. 20.
vae enim erit vobis. *Marcus. P.* — Ans. dic. II. 87. B. I. 98. Ps-iv. V. 200.
vae qui diebus. *Isaias.* — C. 11. q. 3. c. 59.
valde indignum est. *Leo P. IV.* — Ps-iv. IV. 182.
valde mihi durum. *Greg. M.* — Ps-iv. X. 123.
valde mirati sumus. *Gelas. P.* — Ans. XII. 69. Mansi VIII. 63-71.
valde necessarium. *Greg. M.* — Ans. dic. III. 188. Ans. I. 26. Caes. V. 57. D. 94. c. 1.
valde timenda. *Urb. P.* — Ans. dic. II. 70. C. t. p. I. 15. c. 5.

valentiniae nos clerici civitatis. *Basif. P.* — Ans. dic. III. 28. B. I. 161. Ans. III. 34. Ps-iv. V. 271. iv. IV. 105.
Valentinianus episcopus dixit: si. *C. Afric.* — Ans. dic. II. 89. B. I. 56. Ps-iv. V. 166.
Valentinianus imperator veniens. *Hist. trip.* — D. 63. c. 3.
Valentino clerico. *Pelag. P. II.* — C. t. p. I. 54. c. 22. Ps-iv. VI. 113. D. 34. c. 20.
valet interdum. *Isid.* — D. 81. c. 9.
valida est. *Hieron.* — D. 2. de poenit. c. 4.
vasa quibus. *C. Tribur.* — B. III. 223. C. t. p. III. 3. c. 34. Ps-iv. III. 282. D. 1. de cons. c. 44.
vasis vero irae. *August.* — B. XX. 55. Ps-iv. XVII. 46. C. 23. q. 4. c. 25.
vaticinantes. *Capit. r. fr.* — Ps-iv. XI. 24. iv. VIII. 64.
vaticinantes. *C. Arelat.* — B. X. 22. Ps-iv. XI. 49.
Vellem enim vos. *Julius. P.* — Ans. II. 43.
vendentis et ementes de templo. *Greg. M.* — Ps-iv. V. 88. iv. III. 119. Caes. IV. 13. C. 1. q. 3. c. 10.
vendentis et ementes honores. *Urban. P. II.* — iv. III. 122.
venefici capite. *Pandect.* — Ps-iv. XI. c. 26.
venerabiles imagines. *Synod. VII.* — D. 3. de cons. c. 43.
venerabilis baptismi. *Gelas. P.* — Ps-iv. I. 63. iv. I. 21. D. 4. de cons. c. 17.
veneramur h. s. N. t. *Greg. M.* — Ps-iv. IV. 116.
veniam nunc. *Innoc. P.* — Ans. dic. I. c. 71. C. 35. q. 9. c. 5.
venisimus nunc ad. *Syricius. P.* — Ans. dic. II. 145.
veniente ad nos. *Greg. M.* — Ans. VIII. 37.
venisti ad fontem. *Ambros.* — Caes. XII. 27. Ps-iv. I. 109. iv. I. 51. D. 4. de cons. c. 87.
venit aliquando abbas. *Dicta Erenit.* — B. XIX. 54. Ps-iv. XV. 68.
venit sacerdos. *Ambros.* — Caes. XII. 27. §. 1. Ps-iv. I. c. 5. D. 4. de cons. c. 71.
venter mero aestuans. *Hieron.* — D. 35. c. 5.
ventilata est ratio. *C. Magont.* — B. XIX. 97. Ps-iv. XV. 109.
ventum est ad tertiam. *Innoc. P.* — Ps-iv. VI. 59. C. 1. q. 1. c. 18.
vera autem caro. *Ambros.* — Ps-iv. II. c. 72.
vera ergo ad deum. *Coelast. P.* — R. I. 110. B. XVIII. 1. C. t. p. I. 41. c. 1. §. 1. Ps-iv. XV. 26. C. 26. q. 6. c. 13.
vera iustitia. *Greg. M.* — D. 43. c. 15.
verbosi iudices. *Isid.* — B. XVI. 27.
verbum dei dimittit. *August.* — Ans. XI. 152. §. 1. D. 1. de poenit. c. 51.
verbum fidei. *August.* — Ps-iv. I. 102.
verecundus mos. *Greg. M.* — Ans. VI. 139. C. t. p. I. 55. c. 27. C. 26. q. 6. c. 3.
vere magnus deus. *Ambros.* — Ps-iv. II. g. §. 3.
Vestror ne quomodo. *Hieron.* — C. 8.

q. 1. c. 27.
 veritate manifestata. *August.* - Ps-IV. IV. 208.
 Coes. I. 17. . . . D. 8. c. 4.
 veritatem dico. *C. Apost.* - B. XII. 23.
 veritatis voce stantes. *Greg. M.* - Ans. XI. 134.
 varum et inter bestias. *Nicol. I.* - Ans. II. 65.
 verum post multum. *J. Chrysost.* - B. VII. 20.
 Ps-IV. IX. 56, IV. VII. 65.
 verum sicut tuorum. *Nicol. P.* - R. II. 78.
 B. IX. 50, Ps-IV. VII. 116.
 veritatem de ipsius. *Clem. P.* - C. t. p. I. 1. c. 3.
 veritatem optamus episcopis. *C. CPTan.* - Ans. die I. 119.
 verus autem baptismus. *Prosp.* - Iv. I. 110.
 . . . D. 4. de cons. c. 150.
 vestimenta ecclesiastica. *Stephan. P.* - C. t. p. I. 21. c. 3. Ps-IV. II. 74. Coes. VIII. 42. . . .
 D. 1. de cons. c. 42.
 vestras fraternitati fortasse. *Steph. P.* - Ps-IV. VII. 131.
 vestram flagitiam. *Leo. P. IF.* - Ps-IV. IV. 181. §. 1. Iv. II. 150. . . . D. 10. c. 13.
 vestrum est qui legationis Christi. *Clem. P.* - Ans. die. II. 59. C. t. p. I. 1. c. 20.
 Victor Honorius. *Honor. Aug.* - . . . D. 97. c. 2.
 vide beniguum. *Hieron.* - . . . D. 1. de poenit. c. 69.
 videns Patrum. *August.* - Ps-IV. X. 78.
 valentes autem successores. *Urb. P.* - B. III. 3. Ps-IV. III. 5. Coes. VII. 57. . . .
 C. 12. q. 1. c. 16.
 videt homines. *August.* - Ps-IV. XIII. 32. C. t. p. III. 25. c. 2. . . . D. 86. c. 10.
 video David pium. *August.* - Ps-IV. XII. 31. Iv. VIII. 92. Coes. VI. 10. . . . C. 22. q. 4. c. 3.
 vide quantum. *Hieron.* - . . . C. 1. q. 1. c. 65.
 videt fili charissime. *Joan. P. VIII.* - Ps-IV. IV. 230. et VI. 215. C. t. p. I. 63. c. 7. . . . D. 10. c. 20.
 vides jam ut opinor. *August.* - C. t. p. II. 50. c. 34. . . . C. 23. q. 6. c. 3.
 videt enim quod. *Greg. M.* - B. XX. 95. Ps-IV. XVII. 106.
 videte fide manente. *August.* - Ps-IV. II. 8. §. 2.
 videte fratres ut. *C. Rothom.* - R. II. 4. B. II. 94.
 videtur nobis. *Coelstin. P.* - . . . C. 35. q. 6. c. 2.
 vidus quidem quae. *Nicol. P.* - Ps-IV. VII. 145. Iv. III. 198. . . . C. 27. q. 1. c. 33.
 viduae quae 20. c. 2. *August.* - Ps-IV. VII. 146. Iv. III. 200.
 viduae quae spontaneae v. *C. Aurel.* - R. II. 179. B. VIII. 35. Ps-IV. VII. 54. Iv. III. 198. . . . C. 27. q. 1. c. 16.
 viduae quae stipendium. *C. Carthag. IF.* - Ps-IV. VIII. 37. . . . D. 81. c. 34.
 viduae si priusquam. *C. Tolet.* - C. t. p. III. 15. c. 18. Ps-IV. VIII. 18. . . . C. 27. q. 1. c. 38.
 viduarum sane obstinationibus. *Lex Rom.* - R. II. 175.
 viduas ad nuptias. *Gelas. P.* - B. VIII. 46

Ps-IV. VII. 144. Iv. III. 202.
 viduas a proposito. *Greg. M.* - B. VIII. 45.
 Ps-IV. VII. 63. Iv. III. 205. . . . C. 27. q. 1. c. 2.
 viduas autem valere. *C. Mayont.* - B. VIII. 56. Ans. VII. 201. Ps-IV. VII. 55. - C. 27. q. 1. c. 8.
 viduitati servandae. *C. Araus.* - B. VIII. 43. Ps-IV. VII. 61. Iv. III. 201. - C. 27. q. 1. c. 35.
 viginti tantum. *Steph. P. F.* - Ps-IV. IV. 232. Iv. II. 106. . . . D. 16. 13.
 Villarius patritius. *V. Guillianus.*
 vilisimus compitendus. *Symmach. P.* - . . . C. 1. q. 1. c. 46.
 vin accipimus atrocem. *Pand.* - Ps-IV. XVI. 168. §. 1.
 vin atque injuriam. *Pand.* - Ps-IV. X. 118. Iv. VIII. 56. C. t. p. III. 20. c. 46.
 vino iuebantur. *Hieron.* - . . . D. 37. c. 6.
 vinolentum sacerdotem. *Hieron.* - . . . D. 35. c. 6.
 viotiores canonum. *Dam. P.* - Ans. III. 110. Coes. II. 36. Pol. Doud. - . . . C. 25. q. 1. c. 5.
 vir autem cum propria conjuge. *Greg. M.* - C. t. p. III. 15. c. 51. et I. 55. c. 7. Ps-IV. VIII. 88. §. 1. . . . C. 33. q. 4. c. 7.
 vir clarissimus. *Telesinus. Gelas. P.* - Ps-IV. XIII. 112.
 Virginitas et Solulius. *Zachar. P.* - B. IV. 48. Ps-IV. I. 237. *V. Retulcrant* - D. 4. de Cons. c. 36.
 virginem quae se deo. *C. Tribur. et Chalced.* - B. VIII. 30. Ps-IV. VII. 49. Coes. X. 116. . . . C. 27. q. 1. c. 12.
 virginem vel viduam. *Zachar. P.* - R. II. 179. §. 1.
 virgines non valentur. *Pius. P.* - Coes. IX. c. 52. - *V. Ut virgines.* - . . . C. 20. q. 1. c. 15.
 virgines quae aucte 12. annos. *C. Tribur.* - R. II. 178. §. 1. B. VIII. 10. C. t. p. III. 12. c. 10. Ps-IV. VII. 33. Iv. III. 187.
 virgines quae post cons. *Hieron.* - Ps-IV. VII. 124. Iv. III. 195. . . . D. 27. c. 9.
 virgines quae se deo. *C. Eliberit.* - . . . C. 27. q. 1. c. 25.
 virgines quae virginitatem. *C. Elib.* - R. II. 151. B. VIII. 22. Ps-IV. VIII. 152.
 virgines sacras. *C. Tribur.* - B. VIII. 22. C. t. p. III. 12. c. 3. Ps-IV. VII. 44. . . . C. 20. q. 4. c. 1.
 virginibus sacris. *Gelas. P.* - R. II. 166. B. VIII. 32. Ans. XI. 80. C. t. p. I. 46. c. 18.
 Ps-IV. VII. 51. Coes. X. 114. . . . C. 27. q. 1. c. 14.
 virgo domial. *Ambros.* - Ps-IV. VII. 156. §. 1.
 vir si duxerit. *C. Tribur.* - Iv. VI. 119.
 vir si duxerit uxorem. *C. Tribur.* - R. II. 245. (si d. v. u). B. IX. 43. Ps-IV. VIII. 181.
 vir spectabilis. *August.* - Ans. XII. 68. Coes. XIV. 31.
 vir spectabilis Radolphus. *Joan. P. VIII.* - Ps-IV. VIII. 119.
 virum catholicum. *Leo. M.* - Ans. VII. 150. . . . D. 47. c. 6.

- vis habere utilem. *August.* - Ans. XI. 120. Vis
litteris. *Joan. P.* - . . . C. 16. q. 2. c. 1.
visitandi exhortandique. *Greg. M.* - C.t.p. I.
55. c. 38. Ps-IV. VII. 14. - . . . C. 18. q.
2. c. 1.
visitari acturam ecclesiam. *Gelas. P.* - Caes. III.
c. 44.
visitatores ecclesiarum. *Greg. M.* - Caes. III.
c. 44.
visum praeteren nobis. *C. Cabill.* - B. III. 64.
Ps-IV. III. 66.
vitae patrum. *Adrian. P.* - Ps-IV. IV. 141.
IV. II. 124.
vobis enim et sanse. *Gelas. P.* - C.t.p. I. 46.
c. 56. - . . . C. 12. q. 2. c. 23.
vocatio enim ad synodum. *Damas. P.* - Ans.
dic. III. 124. B. I. 156. Ps-IV. V. 266. -
. . . . C. 5. q. 2. c. 1.
voluissent iniqui. *Greg. M.* - Ans. XI. 135.
- D. 1 de Poen. § 60.
volumus accedentem. *Greg. M.* Vid. Si mona-
sterium praesulatum S. T. - . . . C. 16. q.
4. c. 2.
volumus atque praecipimus ut omnes. *Capit. r.*
franc. - Ans. III. 106. Caes. V. 13. - . . .
C. 11. q. 1. c. 37.
volumus ut in electione. *Capit. r. franc.* - C.
t.p. III. 29. c. 261. Ps-IV. XVI. 341.
volumus ut frater. n. *Greg. M.* - Ans. VI.
143. Caes. V. 79. - D. 89. c. 2.
volumus ut quicumque. d. 1. *Capit. r. franc.* -
C.t.p. III. 29. c. 261. Ps-IV. XVI. c. 341.
volumus ut sacerdotem. *Greg. M.* - C.t.p. I.
55. c. 61. Ps-IV. VI. 81. - D. 81. c. 24.
volumus ut uxores. *Capit. r. fr.* - C.t.p. III.
29. c. 197. Ps-IV. XVI. 273.
vos ante omnia. *August.* - C.t.p. III. 21. c. 6.
Ps-IV. I. 134. et. II. 17. IV. 182. Caes. XII.
c. 44. - . . . D. 4. de cons. c. 103.
vos autem fratres. *August.* - C.t.p. III. 21. c.
6. Ps-IV. VII. 8. IV. III. 179. - . . . C. 16.
q. 1. c. 30.
vos autem necesse est. *August.* - C.t.p. III.
2. c. 14. §. 2. Ps-IV. II. 99. §. 2. - . . .
C. 19. 1. c. 87. §. 2.
vos autem postquam. *August.* - Ps-IV. I. 195.
§. 2.
vos enim in recta fide. *Zeph. P.* - Ans. dic.
II. 120.
vos lisset corpora. *Marcell. P.* - Ans. II. 41.
vos mutari. *August.* - Ans. IX. 50.
vos presbyteri veraciter. *August.* - B. II. 55.
Ps-IV. VI. 151.
vos professi estis. *August.* - Ps-IV. I. 189.
vota civium. *Leo. M.* - Ans. VI. 13. Caes.
III. 2. - D. 63. c. 27.
vota mea reddam. *August.* - Ps-IV. II. 8. §. 3.
voventibus virginitatem. *Hieron.* - . . . D.
27. c. 4. et C. 17. q. 1. c. 2.
vulgus est questio. *Cod. Just.* - . . . D.
1. de poenit. c. 16.
vulgo concepti d. *Pand.* - C.t.p. III. 29. 126.
§. 2. Ps-IV. VIII. 69. et XVI. 193. §. 2.
IV. V. 54.
Valternas, sive Volaterrase ecclesiae. *Gelas. P.*
- C.t.p. I. 46. 57. Ps-IV. III. 151. - C. 12.
q. 2. c. 25.

I N D E X

EORUM QUAE IN HOC VOLUMINE CONTINENTUR.

DISQUISITIONUM

EARUMQUE CAPITUM RECENSIO.

P R A E F A T I O
IN UNIVERSAM DISQUISITIONUM SYLLOGEN.

DISQUISITIO I.

COMMENTATIO DE ROMANORUM PONTIFICUM EPISTOLARUM
DECRETALIUM ANTIQUIS COLLECTIONIBUS ET DE
GREGORII IX. P. M. DECRETALIUM CODICE.

- CAP. I. *De Bernardi Papiensis collectione decretalium*, ubi de duabus collectionibus, altera, quae *appendicis ad concil. lateranense III*, et altera quae *decretalium Alexandri III. in concilio lateran. III generali anno MCLXXIX celebrato editarum*, nomen habet. p. 1—16
- CAP. II. *De collectionibus decretalium intermediis inter bernardinam et gregorianam.* p. 17
- §. 1. *De Gilberti et Alani compilationibus.* p. 17—19
- §. 2. *De antiquioribus Innocentii III decretalium collectionibus.* p. 19—20
- Rainerius pomposianus et Bernardus compostellanus antiquus.* p. 19—20
- Petrus Beneventanus. (Collectio tertia).* p. 21—24

App.

Y

§. 3.	De Joannis Wallensis collectione. (Collectio secunda).	p.	23—29
§. 4.	De recentiore Innocentii III decretalium collectione, quae quarta compilatio nuncupatur.	p.	28—29
§. 5.	De honoriana decretalium collectione. (Compilatio quinta).	p.	29—36
CAP. III.	De Gregoriana decretalium collectione.	p.	37—55
CAP. IV.	De emendatione decretalium pontificum recensione consilium.	p.	56—62
CAP. V.	Descriptio codicum mss. gregorianae decretalium collectionis, quas servat bibliotheca regio-academica Wratislaviae.	p.	63—77

Accessio prima.

Tabula synoptica prior, rationem exhibens, quae inter Bernardi papiensis collectionem, et eam quae dicitur appendix ad Conc. Lat. III., nec non eam, quae in codice bibliothecae casselanae habetur intercedit.	p.	81—85
---	----	-------

Accessio secunda.

Tabula synoptica posterior, rationem exhibens, quae inter gregorianam collectionem, et quinque antiquas collectiones obtinet, quarum prima Bernardi papiensis est, secunda ea, quae Joannem Wallensem auctorem habet, tertia ea, quam Petrus beneventanus compilavit, quarta illa Innocentianarum epistolarum decretalium compilatio, cui quartae antiquae nomen obigit, quinta denique ea, quam Honorius P. III. adornari iussit.	p.	86—109
--	----	--------

DISQUISITIO II.

DISQUISITIONES CRITICAE IN QUASDAM INEDITAS DECRETALIU COLLECTIONES GREGORIO IX DECRETALIU COMPILATIONE ANTIQUIORES.

CAP. I.	De decretalium collectione, quae in bibliotheca Brugensi servatur.	p.	113—117
CAP. II.	De epitome ex Bernardi papiensis collectione decerpta	p.	117—120
CAP. III.	Gilberti collectio.	p.	121—128
CAP. IV.	Bernardi Compostellani collectio.	p.	129—136
CAP. V.	Innocentii IV. de rhemensibus rebus constitutiones.	p.	137

DISQUISITIO III.

DE DECRETO, QUOD IVONI TRIBUITUR ALIISQUE ANTIQUIS CANONUM COLLECTIONIBUS GRATIANO ANTERIORIBUS DISSERTATIO.

Praefatio

P. 141—142

CAP. I. *Qua ratione collectio tripartita ad alias canonum collectiones se habeat.*

§. 1.	De collectione codicis vindobonensis (jus can. n. 1. in fol.)	P.	143—144
§. 2.	De ejusdem collectionis epitome, quae extat in codice biblioth. regiae parisiensis mss. lat. n. 3859.	P.	145—146
§. 3.	De collectione codicis bibl. regiae parisiensis n. 4280 A.	P.	147—148
§. 4.	De collectione codicis bibl. regiae parisiensis n. 3859.	P.	148—149
§. 5.	De collectione Anselmo dedicata ex codice sorbonico.	P.	149—152
§. 6.	De collectione codicis vindobonensis biblioth. imperial. (jus. can. n. 99. in 4.)	P.	152—153
§. 7.	De collectione tripartita.	P.	154—161

CAP. II. *Quid sit discriminis inter collectionem tripartitam ac Ivonis opera.*

§. 1.	De Ivonis Pannormia.	P.	162
§. 2.	De canonum collectione cod. vindobonensis (jus. can. mss. lat. in 4.), quam Hildeberto turonensi tribuendam esse probatur.	P.	163—164
§. 3.	De Decreto, quod Ivoni falso tribui probatur.	P.	165—170
§. 4.	De canonum collectione, quae extat in codice londonensi Bibliothecae Cottonianae (Cicopatra CVIII.) et excerptum collectionis tripartitae exhibet. — De codice berolinensi mss. lat. quari. 106, qui epitomen pannormiae exhibet, quam Hugoni Cotalanensi tribuendam esse probatur.	P.	171—177
§. 5.	De collectione codicis parisiensis n. 4377 quam Haimoni Catalanensi tribuimus.	P.	178—179
§. 6.	De epitome Decreti, quod Ivoni tribuitur, quae extat in codice vindobonensi (cod. universitatis n. 789. fol.) et in codice londonensi (Mus. Brit. biblioth. Harlej. num. 3090. Plut. LXIII. B.)	P.	180—181
§. 7.	De codice Saviniano berolinensi, de codice parisiensi bibliothecae n. 4283 et altero parisiensi biblioth. s. Genovevae num. 2.	P.	182—183
		P.	184—187

CAP. III. *Qui nexus existat inter collectionem tripartitam et Gratiani decretum.*

P. 188—196

Appendix documentorum, quas Zosimi, Gelasii I, Pelagii II, Leonis IX, Stephani V, Nicolai II, Alexandri II, Innocentii II, Eugenii III, Lucii III, et cardinalium qui ex partibus Alexandri III. steterunt epistolas hucusque ineditas exhibet.

p. 199—215

DISQUISITIO IV.

DE JURE CIVILI ROMANO QUOD IN ANTIQVIS CANONVM
COLLECTIONIBUS ALIISQUE ECCLESIASTICIS
MONUMENTIS OCCURRIT DISSERTATIO.

AUCTORE

CAROLO EX COMITIBUS DE REISACH

Rectoris V. C. U. de Prop. Fide, etc.

Praefatio,

p. 219—221

CAP. I. *Qua de causa ecclesia juris romani unum retinuerit.*

p. 222—227

CAP. II. *De juris romani fontibus quibus canonum collectores uti sunt.*

§. 1. Quid legis romanae nomine intelligendum sit.

p. 228—230

§. 2. Quibus juris romani fontibus uti sint antiqui canonum collectores.

p. 230—234

CAP. III. *Canonum collectores, scriptoresque alii ecclesiastici, qui jure romano uti sunt.*

§. 1. Juris romani loci seorsim conservati.

p. 235—240

§. 2. De canonum collectionibus.

p. 240—247

Indiculus primus, qui ecclesiastica monumenta complectitur in quibus jus romanum occurrit.

p. 249—257

Indiculus secundus, qui juris romani loca exhibet, quae in canonum collectiones aliaeque monumenta ecclesiastica transierunt.

p. 258—268

DISQUISITIO V.

DE S. ANSELMI LUCENSIS ALIORUMQUE QUORUNDAM
VETUSTIS CANONUM COLLECTIONIBUS GRATIANO
ANTERIORIBUS DISQUISITIONES CRITICAE.

Praefatio

p. 271

CAP. I. *De canonum collectione, quam exhibet manuscriptum Vati-*

canum num. 1339 ubi etiam de collectione hibernensi codicis
Vallicellani tom. XVIII.

p. 271—290

Appendix documentorum.

p. 291—293

CAP. II. *De duabus canonum epitomis, altera neapolitana, altera cassinensi, quae originem suam ex descripta collectione vaticana trahunt.*

§. 1. Canonum epitomē neapolitana ex cod. biblioth. borbon. n. 732.
VIL F. 28.

p. 304—305

§. 2. Canonum epitomē cassinensis Cod. Mont. Cass. ms. n. 216.

p. 305—307

CAP. III. *De canonum collectione, quae in codice palatino num. 584, bibliothecae vaticanae continetur.*

p. 308—319

Canones quidam conciliorum Theodonisvillae, wormatiensis, colonien-
sis, altheimensis, confluentini, papiensis hucusque inediti.

p. 320—333

CAP. IV. *De duabus ignotis canonum collectionibus, quae ex Bur-
chardi decreto fluxerunt.*

§. 1. Collectio codicis n. 552 monasterii cassinensis.

p. 334—336

§. 2. De canonum collectione, quae in codice n. 3878, regiae bi-
blioth. parisiensis habetur.

p. 336—337

Cap. V. *De quibusdam canonum collectionibus tum notis tum ignotis
Gratiano anterioribus, quae omnes ex s. Anselmi lucensis
collectione originem sumpserunt.*

§. 1. De canonum collectione, quam exhibet codex n. 552. biblioth.
archiconobii cassinensis.

p. 338—341

§. 2. De celebri canonum collectione, quae vulgo Polycarpus audit,
ex codice vaticano n. 1354.

p. 341—345

§. 3. De collectione quam codex vaticanus n. 1346 exhibet.

p. 345—355

§. 4. De collectione, quae Caesaraugustana communiter appellatur,
ex codice biblioth. barberinae Romae n. 2864.

p. 356—359

CAP. VI. *De collectione, quae continetur in codice n. 334, FI 9. 36.
biblioth. borbon. Neapol.*

p. 360—362

CAP. VII. *S. Anselmi lucensis canonum collectio.*

p. 363—382

CAP. VIII. *De codice anselmiano, qui in ss. Basilicae vaticanae biblio-
theca servatur.*

p. 383—397

DISQUISITIO VI.

DISQUISITIO CRITICA IN DECRETORUM COMPILATIONEM QUAM
M. LABORANS S. R. E. CARD. ADORNAVIT.

*Ex codice mss. biblioth. ss. vaticanae Basilicae
principis apostolorum*

Praefatio	p. 401—402
§. 1. Operis partitio.	p. 402—404
§. 2. De fontibus quibus Laborans usus est, deque modo quo eos disposuit.	p. 405—422
§. 3. De modo, quo Laborans capitula ex Gratiani decreto desum- pta disposuerit.	p. 423—429
§. 4. De fontibus, quos praeter Gratiani decretum Laborans adhi- buit.	p. 429—431
§. 5. De collectionis merito, maxime si cum Gratiani decreto con- feratur.	p. 431—436
<i>Appendix</i> , quae specimina quaedam collectionis a Laborante adorna- tae exhibet.	p. 437—447

Appendix totius voluminis prima.

Documenta nonnulla inedita, quae gratiani decreti emendatio- nem respiciunt.	p. 1—37
---	---------

Appendix secunda.

Index alphabeticus omnium capitulorum, quae in praecipuis cano- num collectionibus Gratiano anterioribus occurrunt.	p. 39—166
--	-----------

ERRATA

Pag. 26 lin. 19. vacabatur
 p. 33 l. 22 pyraeneos
 p. 37 l. 18 prevocaretur
 p. 37 l. 1 not. 1. pontifices in falsarius
 p. 65 l. 21 interpretandis
 p. 66 not. 4 l. 34 iudicis
 p. 69 integrè nota 13 post. not. 14. deletur
 p. 113 l. 9 not. que
 p. 119 R. 33 coactitiis
 p. 121 l. 6 collegerant
 p. 123 l. 10 opera
 p. 133 not. l. 17 questionem
 p. 137 l. 26 nihil
 p. 141 l. 15 quam, divesas, dispositas
 p. 143 l. 10 ipsas
 p. 160 l. 10 habitu
 p. 299 l. 2. Constantii
 p. 210 l. 21 Oeni
 p. 235 l. 15 hon.
 p. 237 l. 11 juxta
 p. 259 l. 19 suorum dioecesim
 p. 247 l. 6 pecuriare
 l. 9 pandectas
 p. 272 l. 8. permittit
 p. 277 l. 1 unguem
 p. 279 l. 21 vero
 p. 289 l. 17 documenta
 p. 356 l. 18 dine
 p. 379 l. 11 pontifices
 p. 383 l. 12 proprius, Bonizonius
 l. 18 excriptionem
 p. 401 l. 5 Laborantis
 p. 427 l. 22. Sic
 l. 23 unum

CORRIGE

vocabatur.
 pyraeneos.
 Prevocaretur.
 Pontifices in falsarios.
 interpretandis.
 iudicis,
 .
 quae.
 coactitiis.
 collegerunt.
 opera.
 questionum.
 nihil.
 quem, diversos, dispositos.
 ipsas.
 habito.
 Constantii.
 Ottoni.
 IV. Id. Maj. a. 604.
 juxta.
 suarum dioecesium.
 peculiare.
 pandectis.
 praemittit.
 unguem.
 verum.
 doc. ad.
 ordine.
 pontificis.
 proprius, Bonizonis.
 inscriptionem.
 Laborantem.
 Sicut.
 in unum.

Reliqua facile agnoscat eruditus lector.

NIHIL OBSTAT

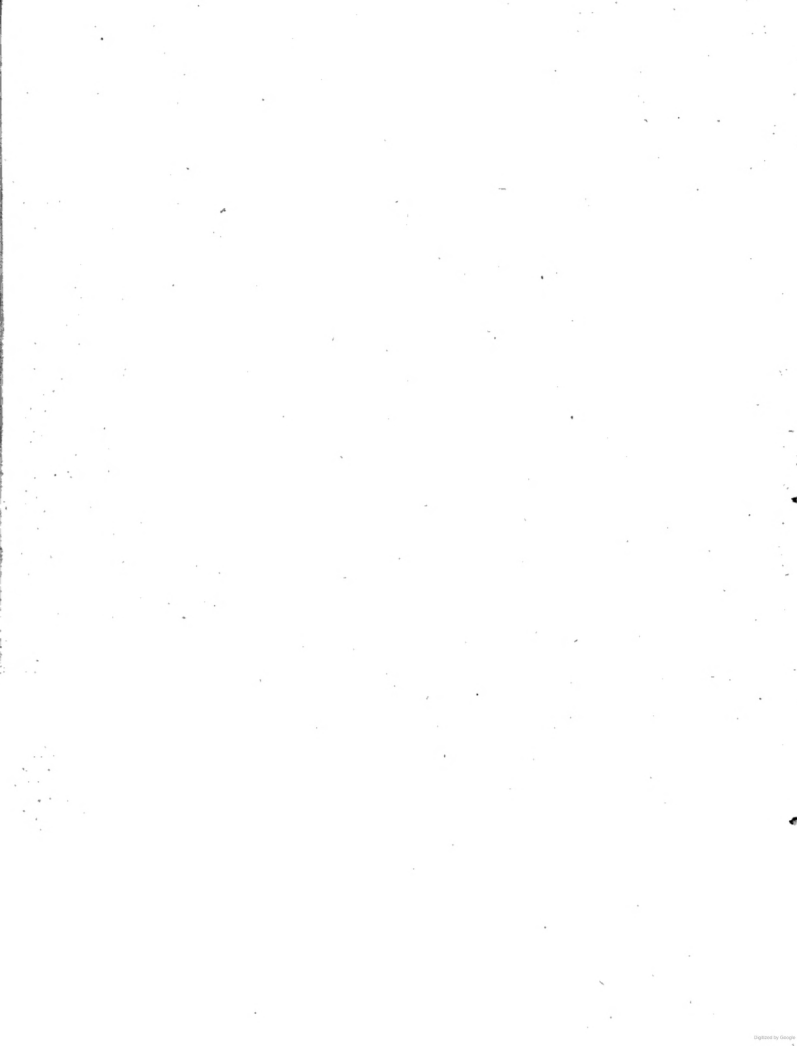
Raphael Fornari Censor. Theol. Deput.

IMPRIMATUR

Fr. Dominicus Buttaoni O. P. S. P. A. Mag.

IMPRIMATUR

A. Piatì Archiep. Trepesunt. Vicesgerens.

130 91

